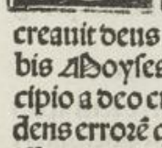
¶ Incipit scōs liber sentēciaꝝ clarissimi ⁊ sūmi theologorū principis Sancti Thome Agnatis ordinis p̄dicatoꝝ.

Spiritus eius ornauit celos: et obstetricāte manu eius⁹ eductus⁹ ē coluber tortuosus. Job.26. ¶ Creaturarum consideratio pertinet ad theologos ⁊ ad pḥos: sed diuersimode. pḥi. n. creaturas cōsiderant ſm q̄ in ꝓp̄ria nā ꝓsistunt. vñ ꝓp̄rias cās et passiones reꝝ inquirunt: sed theologus considerat creaturas ſz q̄ a p̄rio p̄ncipio exierūt: ⁊ in finē vltimū ordinātur: qui deus est: vñ recte diuina sapientia noīatur. q̄ altissimā cām considerat q̄ deus ē: vñ dr Eccli. 42. Nonne deus fecit sanctos suos enarrare ⁊c. per modū istū in hoc scō libro de creaturis agit. vñ materia eius ex verbis p̄missis accipi potest: ex quib⁹ tria elicere possum⁹. s. reꝝ p̄ncipiū: p̄ncipij ipsius actum: ⁊ actus effectum. Ex parte p̄ncipij duo tangūtur. s. spūs ⁊ manus: spūs bonitatis vel volūtatis sue: ſz man⁹ ptātis. De hoc spū dr i ps. Emitte spm tuum ⁊ creabunt: Quia ſm Diony. 4° capi. de di. no. Sicut sol radios suos emittit ad corpoꝝ illuminatiōem: ita diuina bonitas radios suos. i. ꝑticipationes sui diffundit ad reꝝ creationez: Et iō Augu. dicit q̄ inq̄tū bonus ē sumus: istū spūm negauerūt q̄ posuerūt deum ꝓduxisse res ex necītate nāe: ⁊ nō ex libertate volūtatis: ꝓtra quos dicit Diony. ca. 4. de di. no. Q̄ diuus amor nō p̄misit eū sine germine esse. Sed de manu ptātis eius in ps legit. Aperiēte te manū tuam oīa implebunt bonitate. In manu siquidē ei⁹ erāt oēs fines terre: q̄ ab eterno non nisi in eius ptāte erant. Aperta enim manu clauc amoris creature ꝓdierūt. H̄ est manus de qua dicit Esa. 59. Ecce non ē abbreuiata manus eius: quia infinita sua virtute rerum subam in eē ꝓducit: banc manus abbreuiare voluerūt qui a deo nihil fieri posse ex nihilo astruxerūt. Et sic appet in ꝓductiōe creaturaꝝ trinitas p̄sonaꝝ. in spū ipe sps scūs ō quo dicit sapie. i. Spūs domini repleuit oēm terraz. In mānu filius q̄ et brachiū p̄ris dr. Job. 40. Si hēs brachiū sicut deus ⁊c. eo q̄ ipe ē virtus ⁊ sapia dei. p̄ie Cor. i. Et oīa p ipm fcā sunt. Jo. i. Sed in ꝓnoīe eius persona patris exprimitur cuius ē ⁊ filius ⁊ spūs scūs. de quo dr Genē. p̄rio. In p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terrā. Sed ex parte actus tangit et duo. s. ornatum ⁊ obstetrictiōis officiū: ornatus ptinet ad dispōnē reruz: quia eas varia pulchritudie decorauit: vt dr Eccli. 42. Magnalia sapie sue ōcorauit. De hac etiam pulchritudine Boetius dicit Mundum mente gerēs pulchrum pulcherrimus ipse. Sed obstetricatio pertinet ad prouidentie gubernationem: qua creaturas per se subsistere non valentes ad modum obstetricis in esse conseruat: necessaria in finem ministrat ⁊ ipedimēta repellit etiam mala in bonum ordinando. vñ dr Job. 38. ſm similem meta fozam: quis conclusit hostys mare q̄n erumpebat ⁊c. Ex pte effectus duo tangit. s. celum ⁊ colubrum tortuosuz. In celo duo considerare possumus. s. stabilitatem. ꝓuer. 3. Stabiliuit celos prudētia ⁊ indeficientē claritatem de qua eccli. 24. Ego feci in celis vt oriretur ⁊c. vnde per celos intelligere possum⁹ creaturas que i decore suo firmiter perstiterūt. Similiter in colubro tortuoso duo considerare possumus. s. obscuritatem ⁊ obliquitatem. Primuz in nomine colubri: quia coluber dicitur quasi colēs vmbram q̄ sonat in p̄uationē lucis: obliquitatē in hoc q̄ō dicit tortuosum. distorqz tum enī ē quod rectitudine obliquat. Et iō p hunc colubrum tortuosum creature ille intelligi possūt: quaꝝ pulchritudo est p ptm̄ obscurata: ⁊ rectitudo obligata ⁊ p̄cipue diabolū: cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum. sapie. 2. Et de vmbrositate eius dr. Job. ii. Sub vmbra dormit in secreto calami. Et de eius tortuositate dicit Esa. 27. Uisitabit dñs i gladio suo duro ⁊c. Recte q̄ celos spūs ornasse dr: q̄ in creaturis que suum ordinē seruauerunt: diuina bonitas clarius resplēdet: ⁊ decoris ornatus imutatus non est. Recte ēt dr coluber tortuosus manu obstetricante educt⁹: quia in malis relucet ēt diuina potentia: per hoc q̄ cohibētur: ⁊ diuina prouidentia p hoc q̄ eoꝝ mala ordinātur in bonum: ⁊ sic ꝑz materia huius scōi libri in quo de institutione creaturarū agit: ⁊ lapsu per ptm̄ angeli vel hois.

¶ Unum esse rerum p̄ncipium ostendit non plura: vt quidam putauerunt. Dist. I.

Creationez rerū insinuās scriptura: deum eē creatorē initiumq̄ tēporis atq̄ oīum visibilium vel inuisibilium creaturarū: in p̄mordio sui ostēdit dicēs. In p̄ncipio creauit deus celum ⁊ terraz. His etenim verbis Moyses spiritu dei afflatus: in vno p̄ncipio a deo creatore mundum factū refert: eliden errorē quorundā plura sine p̄ncipio fuisse principia opinantiū. Plato nāq̄ tria initia fuisse existimauit: deū. s. ⁊ exēplar: ⁊ materiā: ⁊ ipsa increata sine p̄ncipio: ⁊ deum quasi artificem: non creatorem. Creator etenim est qui ō nihilo aliquid facit: ⁊ creare ꝓprie est de nihilo aliquid facere: facere vero nō est mō de nihilo aliquid opari: sed etiam de materia. Unde ⁊ hō vel āgelus dicit aliqua facere: sed nō creare. Uocaturq̄ factor siue artifex: ſz nō creator: hoc enī nomen soli deo ꝓprie q̄uenit qui ⁊ de nihilo quedā: ⁊ de aliquo aliqua facit. Ipe est ergo creator ⁊ opifex ⁊ factor: sed creatoris nomen sibi ꝓprie retinuit: alia vero noīa ēt creaturis cōmunicauit. In scripturis tamē sepe creator accipitur tāq̄ factor: ⁊ creare sicut facere sine distinctiōe significationis.

¶ Qr hec verba facere ⁊ agere non dicunt de deo ſm eaz rōnem qua dicūt de creaturis.

Erūtamen sciendum est hec verba. s. creare: facere: ⁊ agere ⁊ alia hmōi de deo non posse dici ſm eam rōnē qua dicūt de creaturis. Quippe cū dicimus eū aliq̄d facere nō aliquē i opando moto illi itelligim⁹ inesse: vel aliquam in laborando passionem: sicut nobis solet accidere: sed eius sempiterne voluntatis nouum aliquem significamus effectum. i. eterna eius volūtate ali-

quid nouiter existere. Cum ergo dicitur aliqd facere: tale ē ac si dicaī iuxta eius voluntatem vel per eius voluntatem aliquid nouiter contingere vel esse; vt in ipo nihil noui contingat. Sed nouum aliquid sicut in eius eterna volū tate fuerat: fiat sine aliqua sui motione vl' mutatiōe. Nos vero opando mutari dicimur qa mouemur. Non enim sine motu aliquid facimus. Deus ergo facit vel agere aliquid dicitur: quia cā est oium reruz nouiter existentiū: dum eius voluntate res noue esse incipiunt: q̄ ante non erant absq; ipius agitatione: vt act⁹ proprie dici non queat: cum vz. act⁹ omnis in motu consistat. In deo autez motus nullus ē. Sicut ergo ex caloze solis aliqua fieri contingit: nulla tamen in ipso vel in eius caloze facta motione vel mutatione. Ita ex dei voluntate noua hēnt esse sine mutatione auctoris qui est vnum t solum principium oium. Aristoteles vero duo principia dixit .s. materiaz t spēm: t tertiam operatoziū dictuz: mundū quoq; semper esse t fuisse.

¶ Quod catholicum est docet.

Horum ergo t filiū errozem spūs scūs euacuās veritatisq; disciplinaz tradēs deū i principio tempoꝝ mūdū creasse: t āte tpa eternaliter extitisse significat ipsius eternitatem t oipotētiā ꝓmendans. Cui voluisse facere ē: q̄ vt p̄dixim⁹ ex ei⁹ volūtate t bonitate res noue extitūt.

¶ Diuisio textus.

Dixit ḡ liber istei ptes duas. In p̄a determiat ō creaturis i cōi. In 2ª determiat de eis i spāli q̄tū ad ꝓsideratōem theologi ptinet. 2ª ibi (De āgelica itaq; nā) ¶ Pria i duas. In pria determinat de creatur scōm exitū eaꝝ a principio. In scōa determinat de eis scōz ordiné eaꝝ in vltimū finē. ibi (Credamus ḡ rerum creatarum ꝛc.) ¶ Prima diuiditur in tres. In pria inducit auctoritatem q̄ oīa veritate oium errozē excludit. Scōo psequitur errozes qui per auctoritates confirmātur. ibi (¶ Plato nāq;) Tertio cōcludit veritatem: ibi (¶ Dozuz ḡ t similium) Circa primum duo facit. ¶ Primo tangit errorem ¶ Platonis. Scōo errozē Arist. ibi (Arist. vo ꝛc.) Circa primū facit duo. ꝑmo ostdit quō p auctoritatez scripture refellitur error ¶ Platonis. tum ꝓpter multitudinem principioꝝ: tum pp negatiōem creationis: scōo remouet quādam dubitationem ex dictis: ibi (Uerūtñ sciēdū ꝛc.)

¶ Questio. I.

Deinde ētiā hui⁹ ptis q̄runt hic sex. p vtꝝ sit tm vnū pri⁹ principium. Scōo vtrum ab illo principio res per creationem effluxerunt. Tertio vtrum tātū ab ipo res per creatiōem pdierūt: an ēt ab aliquibus principys scōis. Quarto si non per creationem. vtrum alio quolibet modo vnum possit esse alterius. Quinto vtrū res ab eterno a deo create fuerunt. Sexto supposito q̄ nō: quō dī deꝰ i principio celuz t terrā creasse.

¶ Utrum sint plura principia. I.

Ad primuz sic pcedit. Uī q̄ sint pl'a p̄a p̄n⁹: qz scōz phz 2° celi t mūdi. Si vnū ꝛrioꝝ fuerit i nā t reliquū. sz sūmū malū ē ꝛriū summo bono: sicut t malum bono. ḡ cū sit quoddam summū bonum qō ē principiū primū oium bonoꝝ. vī q̄ sit t vnū summuz malum qō ē principiū p̄mū oium maloꝝ: t sic erūt duo p̄ma principia. ¶ Preterea. oē qō fit vel ipz ē p̄mū principiū vel ē ab aliquo principio: sicut in tertio phyſicozum dicitur: sed aliquod malum fit in mundo. si ergo ipsum non sit primū principiuz: quia hoc dato haberetur ꝓposituz: opz q̄ sit ab aliquo principio: sed non a bono: quia bonū ē destructiuum mali: t non causa eius: sicut nec calidum frigidi t eadem ratione illius mali si non sit primum principium: erit alterum malum principium primū. Non est eni in principys vel causis procedere in infinitū: vt ꝓbaī in 2° metaph. ergo vī q̄ opz deuenire ad p̄mū maluz: qō sit principiū omnis mali: t sic bētur propositum. ¶ Si dicas q̄ malum non habet principium sed accidit pter intētionem alicuius principy agētis. ¶ Contra. omne qō accidit pter intētionē agentis est casuale: t in paucioꝛib⁹ sz malum inuenitur: vt in pluribus: vt in scōo topi. dicī. ergo videtur q̄ malum sit intētuz: t bēat per se principiū. ¶ Preterea. que sunt ab vno principio habēt conformitatē adinuicē: quia principiatuz imitatur principium: sed in reb⁹ repitur magna ꝛrietas t diuersitas. ḡ opz ea in principia ꝛria reducere. ¶ Preterea. materia t agēs nunquā incidūt in idē: vt in scōo phyſicoꝝ dī: nec ēt agēs t forma in idē nūero: sz res bñt principia t formalia t mālia t actiua t in singulis ē deuēire ad vnū p̄mū: vt i scōo metaph. ꝓbaī. ḡ opz ponere multa p̄ma principia.

Sed contra oēz multitudinē pcedit vnitas. quia pluralitas ex vnitate nascī: si ḡ ponātur plura principia. oz eis eē p̄us vnū principiū: sz primo non ē aliqd p̄us. ḡ ipole ē ponere pl'a prima principia. ¶ Preterea. q̄cunq; conueniunt in aliquo: t i alio differunt: oz eē cōposita: sz si ponātur plura prima principia. opz ea i aliquo conuēire: ex quo bñt rōnem pncipy: t cū sint plura i aliquo differre. ḡ opz ea esse composita: sed nullum compositum ē p̄mū. ḡ impole est esse plura prima principia.

¶ Preterea. si eēnt plura pncipia prima aut eēnt similia aut ꝛraria: si silia. aut vtrunq; per se sufficiēs: t sic altez supflueret: aut vtrunq; per se insufficiens: sz coniuncta sufficerent ad principiandum res: t sic non essent prima principia. tum quia indigerent coniungēte qō eēt prius eis. tum quia agerent p aliud additum essentie. s. p coniunctionem ipsam t nullum tale est principium primuz. si autem sunt contraria. omne autem contrariuz destruit t impedit contrarium suum. ergo si sint eque potentia vnū impediet alteruz: adeo q̄ nullus sequetur effectus. si vero alterum fuerit potentius omnino destruit altez ḡ impole ē esse plura prima principia.

Respondeo dicendum q̄ primum dicitur dupliciter. s. primum simpliciter: t primū in genere vel in ordine aliquo. si secundo modo sic sc̄z genera plura causarum sūt plura prima principia: vt mālē p̄mum qō ē materia prima: t primum formale quod est esse: t sic de alys: t vlterius descendendo ad diuersa rerum genera inueniuntur diuersa prima principia. in diuersis etiam ſm idem genus cause: sicut in liquabilibus prima materia est aqua: t in aridis terra: t in animalib⁹ semen vel menstruum: sed primum simpliciter impole est esse nisi vnum. t hoc tripl'r patz. primo; ex ipso ordine

vniuersi cuius partes inueniũtur adinuicem ordinate eẽ quasi partes animalis in toto que sibi iuicem deseruiunt. Talis autez coordinatio pluriuz si est nisi vnum aliquod intendãt:ergo oportet esse vnum summũ bonuz vltimuz quod ab oibus est desideratuz ⁊ hoc est primũ principiũ. Aliter apparet ex ipsa reruz natura:inenitur enim in omnibus rebus natura entitatis ī quibusdam magis nobilis ⁊ ī quibusdaz minus:ita tamẽ ꝙ ipsaruz reruz nature nõ sũt hoc ipsuz esse quod habẽt. Alias eẽ eẽt de ītellectu cuiuslibet quiditatis:quod falsum est:cũ quiditas cuiuslibz rei possit itelligi eẽ nõ itelligẽdo de ea an sit. ꝙ oz ꝙ ab aliquo eẽ habeãt:⁊ oportet deuenire ad aliquid cuius natura sit ipsuz suum esse.alias in ifinituz procederet:⁊ hoc est quod dat esse omnibus:nec põt eẽ nisi vnum:cum natura entitatis sit vnius ratiõis ī omnibus secũduz analogiam. vnitas enim causati requirit vnitatẽ ī causa per se:⁊ hec est via Auicẽne. Tertia via est ex imaterialitate ipsius dei: oportet enim causam mouẽtez celuz esse virtutẽ nõ in materia:vt i.8.physicoruz probatur:ī his aũt que sũt sine materia nõ potest eẽ diuersitas nisi secũduz ꝙ natura vnius est magis completa:⁊ ī actu existẽs ꝙ natura alterius.ergo oportet ꝙ illud quod venit ad pfectionẽ complemẽti ⁊ puritatẽ actus sit vnuz tãtum a quo proficiscat oẽ illud quod potẽtie admixtuz est:quia actus precedit potẽtiam ⁊ completuz diminutũ:vt i.9.Meta.probatur. Circa hoc tamẽ tripliciter est erratuz:quidaz enim vt primi naturales nõ posuerũt nisi causaz materialẽ.vnde qui ex eis plura principia materialia posuit plura principia simpliciter dixit prima. Quidaz vero cũ causa materiali posuerũt et causaz agẽtez ⁊ dixerũt duo cõtraria esse prima agẽtia.s. empedocles vt amicitiaz ⁊ litez:⁊ huic cõsonat opinio pitagore qui diuisit oia entia ī duos ordies ⁊ vnuz ordinem reduxit ī bonum:sicut ī principiuz ⁊ altez ī maluz:⁊ exide pullulauit heresis manicheoz qui ponũt duos deos vnũ creatorez bonoruz inuisibiliuz ⁊ corporaliuz noui testamẽti. Aliuz creatorez visibilium corporaliũ veteris testamẽti. Tertius error fuit eoruz qui posuerũt agẽs ⁊ materiaz: sed agẽs nõ esse principium materie quãuis sit vnum tãtũ agẽs.⁊ hec est opinio Anaxagore ⁊ Platõis nisi ꝙ Plato superaddidit tertiuz principiuz.s.sortes separatas a rebus quas exẽplaria dicebat ⁊ nullam esse causaz alterius: sed per hec tria causari mũduz:⁊ res ex quibus mũdus ꝯstat.

Ad primum ergo dicẽdum.ꝙ sumuz malum nõ cõtrariatur summo bono secũdũ rem sed solum ſm vocez propter duo. Primo quia sumuz maluz esse nõ potest:nihil enim est adeo malum ī quo nõ sit aliquid boni ad minus esse. Et ideo dicit pho ī.4.ethicorum ꝙ si esset adeo pfectum maluz quod proueniret ex corruptiõe omniuz circũstantiaruz:nec seipsum sustinere posset. Secũdo quia illi bono quod nullo modo potest auferri vel minui nihil opponitur priuatiue vel cõtrarie:vnde nec ipsum particulare maluz opponit summo bono directe:sed particulari bono quod p ipsuz priuatur:⁊ dico aliquid directe opponi alteri quãdo opponitur ei secũdum ꝙ huiusmõi:sicut nigredo manus opponitur albedini manus directe:sed idirecte opponit etiam albedini parietis nõ iquãtuz est nigredo vel albedo huius:sz iquãtuz est albedo simpliciter p quez modum cuilibet bono quodlibz malum opponit nõ scõm propriaz rationẽ huius vel illius:sed scõz cõmunẽ rationẽ boni ⁊ mali ⁊ sic si malũ summo bono opponat hoc erit idirecte:quia nõ opponit ei iquãtuz est tale bonuz:sed iquãtuz bonuz. ¶ Ad 2m dicẽdũ.ꝙ malũ nõ habet causã nisi p accidẽs dupliciter. Primo modo.s.ſm ꝙ agẽs p accidẽs dicitur respectu eius qõ accidit preter itentionẽ agẽtis:quia omne agens agit propter finem ⁊ intendit bonuz quod est finis ⁊ nulla pũctio est intenta:sed sequitur ex forma inducta cui adiũgitur: ignis enim non intendit a materia priuare formaz aeris: sed inducere formã propriam: sed inducẽdo formaz propriam priuat formã aeris similiter peccator intẽdit dulcedinẽ que ẽ bonuz alicuius partis eius.s.concupiscibilis et nõ intendit priuationez gratie. Secõ sicut dicit agens p accidens remouens prohibẽs.prohibẽs enim priuationez est forma vel res aliqua. Unde qui remouet illaz rem dicit causare priuationẽ:sicut qui extinguit cãdelaz vel portat ex domo dicitur causare tenebras: quod ergo dicit ꝙ oẽ qõ est vel est principiuz vel a principio itelligẽduz est de illis que sunt aliquid in re.sed malũ est priuatio quedam ⁊ nõ nomiat naturã aliquã positiue. ¶ Ad tertiuz dicendũ.ꝙ si loquamur de malo nature:qõ malũ potest cõsiderari vel respectu totius nature vel respectu alicuius particularis agẽtis ī natura:si respectu totius nature sic constat ꝙ malum est valde ī pauciozibus:quia nõ potest esse nisi ī generabilibus ⁊ corruptibilibus:quoruz cõgregatio ẽ parue quãtitatis respectu totius celi:ī quo nulluz maluz accidit. Si autẽ cõsideret respectu alicuius particularis agẽtis ī natura:cõstat ꝙ actio eius semp est secũduz debitũ nature sue:nisi aliquãdo impediat ⁊ hoc ẽ raro:⁊ ex tali impedimẽto accidit maluz ī natura eius:sicut apparet ī partubus mõstruosis:si autẽ loquamur de malo culpe qõ inuenit in eo quod nõ determinat ad vnaz actionẽ: sicut oia que agũt ex libertate volũtatis:aut hoc ẽ pluriũ naturaz aut vnius tãtum:si ẽ vnius nature:sicut in angelis sic cõstat ꝙ in pluribus est cõsecuta operatio recta ſm cõuenientiaz nature ipsoruz.⁊ peccatũ ipsoz fuit vt in pauciozibus. Si autẽ ẽ pluriuz naturaz:sicut est homo:qui ẽ cõpositus ex natura itellectuali ⁊ sensitiua: põt cõsiderari dupliciter:vel secũduz totaz naturaz speciei:⁊ sic oz ꝙ ī pluribus actio eius procedat secũdũ illã naturaz cuius actio multiplicior:⁊ circa bona magis manifesta nobis:⁊ quia nature sensitiue actio est circa delectabilia sensus: q̃ magis multiplicant q̃ delectabile ratiõis:qõ est etiaz magis occultũ nobis ꝙ cognitionẽ a sensu accipimus:ideo vt plures sequunt operationes illas:⁊ ex hoc cõtingit malũ ipsi homini nõ iquãtuz est homo:qz nõ ẽ hõ ſm ꝙ habet sensum:sz secũduz ꝙ habet rationẽ:vel potest cõsiderari aliquod idiuiduuz illius speciei:⁊ sic cõtingit ꝙ aliquis per voluntatẽ determinat ad sequẽduz opationes ipsius ratiõis p habituz vtutis:⁊ tũc vt ī pluribus bene opat ⁊ deficit vt ī pauciozibus:sz qñ adheret alteri nature efficit q̃ si alius vt dicit ī.9.ethico. vnde tũc ẽ iudicium de ipso sicut de alys aialibus ī qbus ẽ nã sensitiua tãtuz:qz ī pluribus opabit bonũ sibi quãtũ ad id qõ fact ẽ vt leo p crudelitatẽ vel canis p irã sus p luxuriã ⁊ sic de alys:vt dicit Boetius ī libro de ꝯsolatõe.li.q̃rto. pſa tertia.vñ ꝯstat ꝙ malũ ī pauciozibus siue ꝯpareat ad pncipiũ totiꝰ nãe siue ad aliqõ agẽs pticulat. ¶ Ad 4m dicz.ꝙ res hñt ꝛrietatẽ adinuicẽ quãtũ ad pximos effectus: sz tñ ꝯordãt ẽt ꝛria in vltio fine ad quẽ ordinant sz armoniã quã constituũt: sicut pz etiã in mixto qõ ꝯponit etiã ex ꝯrarys:ex hoc sequit ꝙ agẽtia prima sũt cõtraria:licz agẽs primũ sit vnũ quia iudiciũ de agẽte ⁊ fine ẽ idem:cũ he due cause in idẽ incidãt. ¶ Ad quintum dicendum.ꝙ quãuis deus nullo modo sit mã:nihilominus tamen ipsuz esse qõ materia bz impfectum put dicit ens in potẽtia bz a deo ⁊ reducit in ipsuz:sicut in pncipiuz. Silr ⁊ forma q̃ ps est rei est silitudo agentis primi fluens ab ipso:vnde oẽs forme reducũtur ī pmũ agẽs:sicut ī pncipium exemplare:⁊ sic pz ꝙ est vnum primuz principium simplr quod est pmum agens ⁊ exemplar ⁊ finis vltimus.

¶Aliquid possit exire ab eo p creationē. II.

AD secūdū sic ꝓcedit vr̄ q̄ p creatōez nihil a deo possit exire i eē. oē.n.qō fit pol'e erat p⁹ fieri:qz si ñ: ipol'e erat fieri ⁊ nec'e ñ fieri ab egpollēti: ⁊ ita factū nō eēt:ſz gcgd ē pol'e fieri vl' moueri ē pol'e p potentiā passiuaz q̄ cū nō sit ens p se existēs:oz q̄ sit i aliquo ente:qō est in potētia:ſz nihil est ens i potētia ad aliquid: gnetiā ad aligd fit i actu:ergo oē qō fit: fit ex aliquo ente in actu ꝑexistente:ſz nullū tale creatur:qz creare est ex nihilo aligd facere:vt in lra dicit:ergo nihil a deo pōt creari. ¶P.in oi mutatiōe est aliquid ex quo est mutatio per se:qz ois mutatio ē inter duos terminos: ſz illud ex quo p se fit aligd:opz remanere i eo qō fit vel ſz totū:si fit ex eo sicut ex materia:vt cultellus ex ferro:vel ſm aligd eius.ſ. ſm materiā vt si dicaſ totum fieri ex toto vt caro fit ex cibo:ex albedine.n.nō dicit fieri nigredo nisi p accidens.i. post albedinē:sicut etiaz ex nocte dicit fieri dies. Si ergo dicaſ ens fieri ex nō ente: oz q̄ nō ens vl' aliqua pars ei⁹: cum tamē partez nō habeat:maneat in ente:⁊ q̄ sit simul ens ⁊ nō ens:quod ē impossibile:ergo oē quod fit:fit ex ente aliquo:ergo videt q̄ ipossibile est aliquid a deo creari. ¶P.nullum permanēs simul fit ⁊ factum ē: qz dū fit nō est:⁊ dum factum ē.ē.non autem simul est ⁊ non ē. si ergo aliqua res ꝑmanēs fiat a deo:oportet q̄ fieri sit ante suū esse:ſz factio cum sit accidēs nō potest eē sine subiecto:ergo oportet q̄ omne quod fit:fiat ex aliquo i quo sit factio sicut in subiecto:ſz nullum tale creatur:ergo nihil p creationē fieri potest. ¶Preterea si creatio ē aliquid:cuz nō sit substātia:oportet q̄ sit accidēs:omne autē accidēs ē in aliquo subiecto:nō autē potest eē in ipso creato:sicut i subiecto:qz hoc ē terminus eius:sic enim creatum creatione eēt prius inquātuz ē subiectuz eius: ⁊ posterius inquātuz ē terminus.ergo oportet q̄ sit i aliqua materia ex q̄ creatum fiat:⁊ hoc ē contra rationē creatiōis: ergo creatio nihil ē. ¶Preterea.si creatio aliquid est:aut est creator vel creatura:ſz non creator:qz sic eēt ab eterno ⁊ ita creature ab eterno:ergo ē creatura:ſz omnis creatura aliqua creatione creatur:⁊ sic creationis ē creatio in ifinituz: quod ē impossibile vt patet ex.v.physicorum:vbi dicit q̄ actiōis non ē actio in ifinitum:ergo impossibile ē creationez esse.

SZ cōtra est qō dicitur genesis.ꝑmo. In ꝑn⁹ creauit deus ⁊c. ¶P.oē agēs agit ſz id qō ē i actu sed qō ē ſm aliquid sui in actu ⁊ ſm aliquid in potētia efficit rē ſm aliquid sui.ſ.inducēdo formaz in materiaz:ergo cum primuz ens.ſ.deus sit actus sine ꝑmixtione potētie: videtur q̄ totam rem efficere possit secūdum totum substantiam eius. Doc autem est creare:ergo videtur q̄ deus creare possit.

Respondeo q̄ creationez esse non tantum fides tenet:sed etiam ratio demonstrat:cō stat enim q̄ omne quod ē in aliquo genere impfectuz oritur ab eo in quo primo ⁊ pfecte reperitur natura generis: sicut patet de calore in rebus calidis ab igne: cum autē q̄libet res ⁊ quicquid ē in re aliquo modo eē participet et admixtum sit impfectioni:oportet q̄ omnis res ſm totū id qō in ea est a primo ⁊ pfecto ente oriatur.hoc autē creare dicimus.ſ.producere rem in eē ſm totam suaz substantiam:vnde necessariuz est a primo principio omnia p creationē procedere. ¶Sciēduz est enim q̄ ad rationē creationis ꝑtinent duo. Primuz est vt nihil ꝓsupponat in re que creari dicitur:vnde in hoc ab alys mutationibus differt:quia generatio ꝓsupponit materiaz que nō generatur:sed p generationē completur in actum forme trāsmutata. In reliquis vero mutatiōibus ꝑsupponitur subiectū quod est ens completuz.vnde causalitas generantis vel alterantis nō sic se extēdit ad omne illud qō in re inueniť: ſz ad formaz q̄ de potētia in actuz educitur: ſz causalitas creantis se extēdit ad oē id quod ē in re:⁊ ideo creatio ex nihilo dicitur eē:quia nihil ē quod creatiōi ꝓexistat quasi nō creatuz. zm ē vt in re q̄ creari dicitur prius sit nō eē q̄ eē:nō quidē priozitate tēporis vl' durationis:vt prius non fuerit:⁊ postmoduz sit:ſz priozitate nature:ita q̄ res creata si sibi relinquaſ consequaſ nō eē:cum eē nō habeat nisi ex influētia cause superioris. Prius enim vnicuiq̄ inest naturaliter quod nō ex alio bz q̄ quod ab alio bz:⁊ ex ꝺ differt creatio a generatiōe eterna:sic enim nō pōt dici q̄ filius dei si sibi relinquatur nō habeat eē cū recipiat a patre illud idē eē quod ē patris qō ē eē absolutuz nō dependēs ab aliquo. Et ſm ista duo creatio duplr̄ dr̄ eē ex nihilo. Tū ita q̄ negatio neget ordinē creatorl iportaſ p hāc ꝓpositionē ex ad aliquid ꝑexistēs:vt dicaſ eē ex nihilo:qz nō ex aliquo ꝑexistēti:⁊ hoc quātuz ad ꝓmuz. Tū ita q̄ remaneat ordo creatiōis ad nihil ꝑexistēs vt affirmatus:vt dicaſ creatio eē ex nihilo:qz res creata naturaliter prius bz nō eē q̄ eē:⁊ si ꝺ duo sufficiāt ad rationē creatiōis: sic creatio pōt demōstrari:⁊ sic phi creationē posuerunt. Si autē accipiamus zm oportere ad rationē creatiōis: vt.ſ.ēt duratiōe res creata prius nō eē q̄ eē babeat:vt dicaſ esse ex nihilo:quia ē tēpore post nihil:sic creatio demonstrari nō pōt nec a phis ꝓcedit:ſz p fidē supponit.

Ad primum ergo dōm:q̄ ſm Auicēnaz duplex ē agēs:qōdaz nāle qō ē agēs p motū: ⁊ qōdam dīnuz qō ē dans eē:vt dictū ē. Et simil'r opz accipere duplex actuz vel factuz:qōdaz p motuz agētis naturalis:⁊ oē tale fieri:opz q̄ ꝓcedat tēpore potētia:nō tātuz actiua:ſz etiā passiua:qz motus ē actus existētis in potentia. Qōdaz vero ē factuz inquātū recipit eē ab agēte diuino sine motu:⁊ si istud factuz sit nouuz:opz q̄ ꝓcedat esse eius nā ⁊ duratiōe potētia actiua ⁊ nō passiua:⁊ ab actiua potētia tale factū dicit possibile fieri:si autē nō sit nouuz tūc potētia actiua nō ꝓcedit duratōe:ſz nā. ¶Ad zm dōz q̄ creatio nō ē factio q̄ sit mutatio ꝓprie loquēdo:ſz est q̄dam acceptio eē.vnde nō oportet q̄ habeat ordinē essentialē nisi ad dantē eē:⁊ sic nō ē ex nō eē nisi inquātū ē post nō eē:sicut nox ex die. ¶Ad zm dōm.q̄ nulla res ꝑmanēs pōt simul fieri ⁊ facta eē.si fieri ꝓprie sumaſ:ſz q̄dā sūt q̄ significāt ipsuz factū eē p modū fieri:sicut cū dicit motus terminari: simul.n.terminaſ ⁊ terminatus ē:⁊ sil'r illuminaſ ⁊ illuminatū ē:eo q̄ illuminatio ē termin⁹ motus vt in.7.phy.cōmē.dicit:⁊ simil'r etiā forma substātialis sil'r recipiť ⁊ recepta ē:⁊ sil'r aligd sil'r creaſ ⁊ creatum ē. Et si obyciaſ q̄ añ oē factū eē ē oē fieri ꝓprie acceptū. Dico q̄ verū ē in oibus q̄ fiūt p motuz:sicut gñatio segť motū alteratōis ⁊ illuminatio motū localē:nō aūt sic ē i creatiōe vt dcm̄ ē. ¶Ad 4m dōz.q̄ creatio pōt sumi actiue ⁊ passiue:si sumaſ actiue cū creatio significet operationē diuinā q̄ ē eēntia eius c ū relatiōe quadaz:⁊ sic creatio ē substātia dīna. Si autē sumaſ passiue sic ē quoddaz accidēs i creatura:⁊ sic significat quandā rem nō q̄ sit i ꝑdicamēto passionis ꝓprie loquēdo:ſz que ē in genere relatiōis:⁊ ē q̄dam habitudo habētis eē ab alio ꝓsequēs opationez diuinā:⁊ sic nō ē iconueniēs q̄ sit i ipso creato:qō educitur p creationē:sicut i subiecto:sicut filiatio i petro iquantuz recipit naturā humanā a patre suo: nō ē prior ipso petro: ſz sequiť actionē ⁊ motum q̄ sunt priora: habitudo autez creationis nō sequiť motuz:sed actionē diuinaz tantum que ē prior q̄ creatura. ¶Ad 5m dōm.q̄ vt prius dictum est.in primo.distinctiōe trigesima.articulo tertio. quādo creatura referť ad creatorez:relatio realiter fundatur in

creatura ⁊ in deo ſm rationem tñ. vnde ipſa relatio ipor/tata in noie creatiõis nõ ponit aliqd in creatore: ſz in crea/to tñ. nõ tamẽ opz ꝙ alia creatione creet: qz illud qõ ẽ re/latio ꝑ eẽntiã non refert ad aliud alia relone media: vt ẽt in ꝑmo dictũ eſt. di. 26. artic. 3. niſi ſm rõnẽ: ⁊ hꝰ relones q̃ ſm rõnem tñ ſunt nõ ẽ ipoſe in infintũ multiplicari.

¶ Utrũ creare cõueniat alys q̃ deo. III.

AD tertium ſic ꝓcedit. Uidet ꝙ crea/re etiã conueniat alys q̃ deo. omne. n. qõ nõ ꝓducitur in eẽ per gnõnez ſi de nouo fiat creat: ſz aĩa rõnalis non exit in eſſe ꝑ gnõnẽ. g̃ a quocũq; fit creatur: ſz aĩa rõ/nalis exit in eẽ vtute itelligentiarũ. vñ ꝓplato iducit deuz ſcõis dys dicentẽ. Genus qõ credidiſtis ad vos recipite: ⁊ loquit de aĩa rõnali. Et ſil'r in lib⁹ de cauſis. dr. ꝙ creata ẽ aĩa mediãte itelligentia. g̃ videt ꝙ angeli vel itelligentie creare poſſint. ¶ ꝑ. cuiuſcunq; dignitatis creatura eſt ca/pax. hꝰ ab eo ſibi cõicatur qui ſũme liberalis eſt: ſz potẽtia creãdi cõicabilis eſt creature: vt infra i. 4. di. 5. magiſter di/cit. g̃ videt ꝙ alicui creature ſit cõicatũ ꝙ creet. ¶ ꝑ. q̃/to aliqd magis reſiſtit agenti difficilius eſt ab eo aliqd fie/ri: ſz ꝺrium eſt magis reſiſtens q̃ nõ ens ſimplr. g̃ difficili⁹ eſt aliquid fieri ex cõtrario q̃ ex nõ ente. Sed agens nãle facit ꝺtrariũ ex ꝺrio. g̃ videt ꝙ etiã ex nõ ente ſimplr ali/quid facere poſſit: ⁊ ſic põt creare. ¶ ꝑ. ſm ꝙ res exeunt a deo ita etiã ordinant in ipm. ſz ſz Diony. in plurib⁹ locis lex diuinitatis eſt: vt nunq̃ vltima reducant in finẽ niſi ꝑ media. g̃ vr ꝙ ẽt vltima entiuz non imediate a deo creent ſed a cauſis medys. ¶ ꝑ. in cauſatum cauſe ſcõe nq̃ agit cauſa ꝓma niſi ſm ꝙ agit i ipa cauſa ſcõa agente: ſz deus q eſt cauſa ꝓma oĩum rez cuiuſlz rei creator ẽ. g̃ ⁊ q̃libz cau/ſa ſcõa in qua deus operãdo creat creatrix dici debet: ⁊ ſic creare non tñ deo conuenit.

Sz cõtra. Dam̃. anathematiçat oẽs qui dicunt ange/los aliquid creare: de quibus tamẽ magis videt q̃ de alys. ergo videt ꝙ creare ſolius dei ſit. ¶ ꝑ. ens ⁊ non ens ſimplr in infinitũ diſtant: ſed mouere per di/ſtantiã infinitã eſt potẽtie infinite qualis eſt ſola diuina po/tentia. g̃ ſolius eius creare eſt.

Reſpondeo dõm: ꝙ circa hoc eſt triplex opinio. Quidaz enĩ pbi poſuerũt ꝙ a prima cauſa imediate ẽ vnũ ꝓmuz cauſatũ: a quo poſtmodũ ſunt alia: ⁊ ſic deinceps. vñ poſuerũt vnã itelligẽtiã cauſari me/diante alia: ⁊ aiam mediante itelligentia: ⁊ corporalẽ nãm mediante ſpũali: qõ ꝑ hereſi cõdemnat: qz hec opinio ho/norẽ q deo debet creature attribuit. vñ ꝓpinqua ẽ ad tra/bendũ in idolatriã. Uñ alĩ dixerũt ꝙ creatio nli creatu/re conuenit: nec etiã cõicabilis eſt: ſicut nec eſſe infinite po/tentie quã exigit creatiõis opus. Alĩ dixerunt creationez nulli creature cõicataz eſſe: cõicari tamẽ potuiſſe: qõ magr aſſerit in 4°. lib°. Utraq; autẽ harũ vltimarũ opinionũ vr/mihi ſm aliqd vera eſſe. cũ enim de rõne creationis ſit vt nõ preexiſtat aliquid ſibi ad minus ſm nature ordinẽ hoc põt accipi vel ex parte creãtis vel ex pte creati. Si ex par/te creantis ſic dr illa actio eẽ creatio que nõ firmatur ſup actione alicuius cãe precedẽtis. ⁊ ſic eſt actio tñ cauſe pri/me: qz oĩs actio ſcõe cauſe firmatur ſuper actiõe cauſe pri/me. vnde ſicut non poteſt cõicari alicui creature ꝙ ſit cau/ſa ꝓma: ita non poteſt cõicari ſibi ꝙ ſit creans. Si autẽ ſu/matur ex parte creati: ſic illius ꝓprie eſt creatio: cui nõ pre/exiſtat aliquid in re: ⁊ hoc eſt eſſe. Uñ dicit in libro de cau/ſis: ꝙ ꝓma rerum creatarũ eſt eſſe. ⁊ alibi in eodem libro dicit. ꝙ eſſe eſt per creationẽ: ⁊ alie perfectiones ſuperad/dite per iformationez: ⁊ in compoſitis ꝓcipue illud eſſe qõ eſt ꝓme partis. ſ. mãe. ⁊ ex pte iſta accipiendo creationẽ po/tuit cõicari creature: vt ꝙ vtutẽ cauſe ꝓme opantis in ipſa aliqõ eẽ ſimplex vel mã ꝓduceret. ⁊ hoc modo pbi poſue/runt itelligentias creare: q̃uis ſit hereticũ.

Ad primuz g̃ dõm: ꝙ in hoc auctoritates pbox nõ ſunt recipiende: qz in hoc errauerunt. Poſſent tñ exponi hoc modo omnes ille auctoritates: vt dicerent creare alias inq̃tum per motũ ordinis diſponunt corpora ad aĩe receptionẽ: ſz hoc nõ eſt de intentione eox. ¶ Ad ſcm dõm: ꝙ qcquid eſt cõicabile creature de hoc qõ eſt pertinens ad perfectionem nature eius cõicatur ſi/bi. non autẽ eſt verum de pfectionibus ſcõis: ſicut non oĩs homo qui receptibilis eſt regie dignitatis: a deo factus eſt rex. ⁊ ſic etiã eſt de auctoritate creandi ſm illos qui dicũt ꝙ creatio potuit creature cõmunicari. ¶ Ad 3^m dõz. ꝙ re/ſiſtens cõtrarium non facit difficultatem in agendo niſi i/q̃tum elongat potentiam ab actu: qz vnum cõtrariox q̃/to eſt magis intenſuz tanto potentia eſt magis remota ab altero. ⁊ ideo ꝙ aliquid fiat ex nõ ente ſimplr eſt maioris virtutis: q̃ ꝙ fiat ex ꝺtrario: qz in nõ ente ſimplr nulla po/tentia remanet. ¶ Ad 4^m dõm. ꝙ q̃uis ad vltimum finẽ reducantur vltima per media: nunq̃ tamẽ influentia vlti/mi finis alicui mediox cõmunicatur: ita. ſ. vt ſit vltimum deſideratũ. ⁊ ſic etiam nunq̃ influentia ꝓmi agentis q̃ eſt creatio: alicui ſcõox ꝓncipiox cõicari põt. ¶ Ad 5^m dõz: ꝙ agens ꝓximum vt generans non operat in hac re genera/ta niſi educẽdo de põ formã mãe. Sz opõ cauſe ꝓme eſt ẽt in creando ipſaz mãm. ⁊ ideo agens nãle ꝓximum eſt tan/tum generãs hãc rez. Sed agens ꝓmũ ⁊ diuinũ eſt creãs. ⁊ ex hoc pz ꝙ ſic operatio artis fundat ſup opationez nãe: inq̃tum nã ꝓparat arti mãm: ita ⁊ opatio nãe fundat ſu/pra creationẽ inq̃tum miniſtrat nature mãm.

¶ Utrũ aliquid aliud a deo efficiat aliquã rem. IIII.

AD quartũ ſic ꝓceditur. Uidetur ꝙ ni/hil aliud efficiat aliquã rez niſi deus. Agẽs. n. qõ agit ſine medio eſt pfecti⁹ q̃ illud qõ medio idiget in ſua actione: ſz de⁹ eſt agens pfectiſſimũ. g̃ videt ꝙ oĩa nullo median/te ꝓducat. ¶ ꝑ. iter alias creaturas angeli ſunt nobilio/res: ſz efficientia rerũ non attribuit angelis. vnus enĩz an/gelus nõ eſt cauſa alterius: nec eſt itex cã corporalis crea/ture. ergo videt ꝙ mlto minus alie creature ſint cãe quo/rundã. ¶ ꝑ. idem ſpecie non ꝓducit a diuerſis agentib⁹ ſm ſpẽm: ſed ꝓma individua oĩum ſpẽruz ĩmediate a deo creata ſunt: ſuppoſito ꝙ mundus non fuerit ſemp. ergo vi/detur ꝙ nihil poſſit ꝓducere aliquid ſimile ſibi ſm ſpẽm. ¶ ꝑ. illud qõ non eſt ex aliqua mã nõ poteſt fieri niſi per creationem: ſed forme ⁊ accidẽtia nõ habẽt mãm partem ſui vel eẽt in infinitũ abire. g̃ non poſſunt fieri niſi per crea/tionẽ. Inde ſic. oĩs cã efficiẽs alicuius rei dat ſibi formam vel ſubſtãtialẽ vel accidẽtalẽ: ſed hꝰ nõ ꝓducuntur niſi ꝑ creationẽ. ergo nihil poteſt eſſe cauſa efficiens alicuius rei niſi creator: g̃ tãtũ deus eſt: vt dictũ eſt. ¶ ꝑ. cã efficiens nunq̃ eſt deficientioz q̃ effectus: ſz agentia naturalia non agũt niſi ꝑ q̃litates actiuas q̃ ſunt accñtia: qõ ꝓbat ex hoc ꝙ nõ ẽ poſſibile aliquid eẽ formã ſubſtãtialẽ in vno: ⁊ ac/cidẽtalẽ in altero. vñ calor qui eſt accñs hois nõ põt eẽ for/ma ſubſtãtialis ignis: ⁊ ſic de alys. g̃ nullũ agẽs nature ꝓ/ducit aliquã formã ſubalez. Et ſic idẽ qõ ꝓus.

Contra. ſm Dama. cuiuſlibet rei eſt ꝓpria operatio: ſed omnis res que habet ꝓpriam opationẽ actiuaz ſua operatione eſt cauſa alicuius. ergo videtur ꝙ ignis calefaciendo ſit cauſa calozis: et ſic de alys. ¶ Pre/terea. ſi deus immediate cauſaret omnia vna res non de/penderet ab alia: ſicut cauſatum a cauſa. et ſic res non ma/gis fieret ab vno q̃ ab alio: ſed videmus ad ſenſum ꝙ

nō sit qōlibz ex quolibz:sz ex semine hois semp gnātur homo.g̃ semē patris est causa effectiua fily.

Respōdeo dōm:q circa hanc qōnē sunt tres pōnes Quaruz vna est q ōs imediate opeř oia ita q nihil aliud est causa alicui⁹ rei:adeo:q dicūt q ignis nō calefacit sz deus:nec manus mouet:sz deus causat motū:z sic de alys. Sz hec positio stulta est: qz ordinem tollit vniuersi z ꝓpriā operationē a rebus z destruit iudiciū sensus. ¶ Scōa positio est quoꝛūdā pḃoꝛ: q vt ꝓpas opationes rerū sustineāt deū imediate oia creare negant:sz dicūt q imediate est causa p̄mi creati:z illud est causa alterius.z sic deinceps.Sz hec opinio erronea est:qz fm fidē nō ponimus angelos creatores:sz solū deū creatorē oiuz visibiliuz z inuisibiliū. ¶ Tertia positio est.q deus imediate oia operatur:z q res singule ꝓprias operatiōes habēt:per qs cause ꝓxime rerū sunt:nō tamē oium:sz quoꝛūdā:qz enī vt dictū est fm fidē nō ponit creatura aliqua aliā in eē ꝓducere per creationē:nec vtute ꝓpria nec aliena:iō oium illoꝛū que per creationē in esse exeūt solus deus imediate causa est.hȝ aūt sunt que per motū in esse exire nō possunt:nec p gnōnem.Primo ꝓpter simplicitatē eentie sue in qua subsistunt:qz omne qō gnātur oz eē cōpositū ex mā z forma.vnde nec angeli nec aie rōnales possunt gnāri:sz solus creari: secus aūt de alys formis:q̃ etiā si sunt simplices:nō tamen habēt eē absolutū:cū nō sint subsistētes.vñ exitus in eē nō debeř eis:sed composito habēti talē formā qō per se gnāri dicit quasi per se eē habēs.forme vo ꝓdicte nō dicunt generari nisi p accīs:z eadē rōne mā p̄ma que gnōni substat ꝓpter sui simplicitatē non gnāt sed creat. ¶ Scōo ꝓpter elongationē a ȝrietate vt coꝛpoꝛa celestia.oē.n.qō gnātur: gnātur ex ↄtrario. ¶ Tertio ꝓpter necessitatē gnāntis similis in spē gnāto. ꝓpter qō p̄me hypostases immediate a deo create sunt:vt p̄mus homo:p̄mus leo:et sic de alys. nō enī homo generari pōt nisi ab hoīe.alr aūt est de illis reb⁹ ad quarū gnōnez nō regrit agēs simile in spē: sz sufficit virtus celestis cuz qualitatib⁹ actiuis z passiuis:vt q̃ ex putrefactione gnāntur.Alioꝛ vero que p motū z gnōnē ꝓducūtur creatura causa eē pōt.vel ita q̄ bēat causalitatez supra totā spēz:sicut sol est causa in gnōne hois vel leonis:vel ita q̄ bēat causalitatē ad vnū idiuiduū spēi tm̄:sicut homo generat hoīem:z ignis ignem. Voꝛ tamē causa etiā deus est magis intima in eis operās q̃s alie cause mouētes:qz ipse ē dans eē rebus.Cause aūt alie sūt q̃si determinātes illō eē. Nulli⁹ enī rei totū eē ab aliqua creatura p̄ncipiū sumit:cū mā a deo solū sit:eē aūt est magis intimū cuilibet rei q̃s ea per q̃ eē determinař.vñ z remanet illis remotis:vt in libz. de causis dř.vñ opatio creatoris magis ꝓtingit ad intima rei q̃s operatio causaꝛ scōaꝛ:z ideo hoc qō creatū est causa alȳ creature nō excludit q̄n deus imediate in rebus oībus operet inq̃tum vtus sua est sic mediū ꝓtingens virtutem cuiuslibz cāe scōe cū suo effectu.nō enīz vtus alicuius creature posset in suum effectum nisi per virtutē creatoris a quo est omnis virtus z virtutis cōseruatio z ordo ad effectū:qz vt in lib.de causis dř:causalitas cause scōe firmatur per causalitatē cause p̄me.

Ad primum g̃ dōm:q nō est ex indigentia dei q causis alys idigeat ad creandū:sz ex bonitate ipsius:q etiaz dignitatē causandi alys ↄferre voluit. ¶ Ad scōz dōm:q si ponamus fm quoꝛūdā opinionē angelos deseruire deo in motibus oꝛbiuz:constat q angeli causa erunt gnōnis z coꝛruptionis per motuz oꝛbiuz.et ista causalitas in omnes retoꝛquebiť: q̃uis nō omnes circa h̄ ministeriuz occupentur:qz fm Diony. superiores angeli inferiores illuminant de ministerys per eos exequēdis. Si aūt hoc non supponiť pōt dici:q ex hoc q angeli sunt nobiliores nō sequiť q habeāt hāc dignitatē que est causare generationē z coꝛruptionē in rebus:sz aliā multo digniorem q̃ consistit in dei cognitione. ¶ Ad 3ᵐ dōm q non pōt idez esse effectus fm spēm a diuersis agētibus imediatis habētibus operationes determinatas ad determinatos effect⁹ sicut ab arte z natura:sed deus non habet opationē determinatā ad aliquē effectū:imo vna sua operatione pōt oēs effectus quos vult ꝓducere.vñ eundē effectuz spē quē natura ꝓducit deus pōt sine natura opante facere. ¶ Ad q̃rtum dōm:q circa exituz reruz in esse per generationē fuit triplex opinio.Prima fuit ponentiuz latitationē.s.Anaxare q ponebat oīa in oībus:z gnōnē fieri p abstractionē.z sic nō ponebat verā gnātionē:q̃ ē p hoc q̄ noua forma subalis acquiriť māe.z in hunc defectū icidit oīs opinio antiquoꝛ qui nō ponebāt verā gnātionē:sz gnātionē eē vel per cōgregationē z segregationē:vel p alterationē tm̄.z hoc cōtingebat eis:qz non ponebant cām formalē:sz vel mālez tm̄:vel cum hac etiaz agentē.Alia opinio huic ↄtraria fuit Platonis qui posuit formas separatas quas vocauit ydeas eē inducentes formas in materys:z quasi ad hanc opinionē inducit opinio Auicēne qui dicit.q oēs forme sunt ab itelligentia z agēs naturale nō ē nisi ꝓparans mām ad receptionē forme.z ista opinio ꝓcedit ex hoc q vult.vnūqōq; gnāri ex suo silī:qō frequēter nō iuenit in rebus nālibus: sicut in his q̃ p putrefactionē fiunt.z ēt qz ponebat fieri p se terminari ad formaz.z hoc nō pōt eē:qz p se fieri terminať ad hoc qō bz eē qō ē terminus factiōis: z hoc ē tm̄ compositū nō forma neq; materia.vñ forma nō nisi p accidēs gnātur ¶ Tertia ē Arist. media iter has.s.q oēs forme sunt in potētia in mā p̄ma:non autē actu:sicut ponētes latitiones dixerunt:z agēs naturale agit nō formā sz cōposituz inducendo māz de potētia in actū.z hoc agēs naturale in sua actione ē quasi instrm ipsius dei agētis q ēt mām condidit z formē potentiā dedit.vñ nō oz hāc opinionē sustinēdo q generans creet formā: vel q faciat aliqd ex nihilo: qz nō facē formā sz ↄpositū. ¶ Ad qntū dōm q sicut caloꝛ nālis agit in virtute aie vt instrm ei⁹:vt in scōo de aīa.dř. ꝓpter qō nō tm̄ calefacit:sz agit ad gnōnē carnis aīate.ita q̃litas actiua agit i vtute forme subalis.z iō p illā actōez nō tm̄ inducitur mā in actū forme accītalis:sed ēt in actum forme subalis.

¶ Utrū mundus sit eternus. V.

A D quintum sic ꝓcedit. Uidetur q mundus sit eternus. et ad hoc possunt adduci rōnes sumpte ex q̃uoꝛ .s.ex substātia celi:ex tpe:ex motu:z ex agente vel mouēte. Ex substātia celi sic.oē qō est ingenitū et icoꝛruptibile semp fuit z semp erit: sz mā p̄ma est ingenita z icoꝛruptibilis:qz oē qō gnātur:gnātur ex subiecto: z qō coꝛrumpiť:coꝛrumpiť in subm.materie aūt p̄me nō ē aliqō subm.g̃ materia p̄ma semp fuit z semp erit:sed materia nunq̃ denudatur a forma.g̃ materia ab eterno fuit pfecta formis suis:quibus spēs constituuntur.g̃ vniuersuz ab eterno fuit:cuius iste spēs sunt partes.z hec ē ratio Aristotelis in p̄mo phȳsi. ¶ P̄.q non bz ȝrium nō ē coꝛruptibile nec gñabile:qz gñatio ē ex ↄtrario:z coꝛruptio in cōtrariū: sz celum nō bz ȝriuz:cū motui eius nihil cōtrarieť. g̃ celuz non ē gñabile nec coꝛruptibile.g̃ semp fuit z semp erit. z h̄ ē rō ph̄i in p̄mo celi z mūdi. ¶ P̄.fm positionē fidei subamundi ponitur incoꝛruptibilis:sz oē icoꝛruptibile ē ingenituz.g̃ mundus ē ingenitus.g̃ fuit semper. ꝑbatio medie oē qō est icoꝛruptibile habz virtutē q̄ sit semper.sed illud qō habet virtutem q̄ sit semper non inuenitur quādoq; ens z quandoq; non ens:quia sequeretur q̄ simul esset ens et non ens.toto enīz tēpoꝛe aliqd ē ens ad qō vtus sua essendi determinatur.vnde si habet virtutem vt sit in omni tē

pore:in omni tẽpore est:ꝛ ita si ponaꝫ aliquando non esse: sequiꝫ ꝙ simlʒ sit ꝛ nõ sit.ḡ nullus icorruptibile est quãdoq; ens ꝛ quãq; nõ ens:ſz omne gnãbile est hꝫ ꝛc. ꝛ hec est rõ phi.in ꝑmo de celo et mũ. ¶ ℙ.omne qõ alicubi ẽ ybi ꝑus nihil erat:est in eo qõ ꝑus fuit vacuũ:qz vacuũ ẽ in quo põt eẽ corꝑ cũ nihil sit ibi.Sz si est mũdus factꝰ ex nihilo ybi nũc est mũdus ꝑus nihil erat.ḡ ante mũdũ fuit vacuũ: sed vacuũ eẽ est impossibile:vt ꝓbaꝫ in.4.phy.ꝛ vt multa experimẽta sensitiua ostrãt in mltis igenys: q̃ ꝙ ℔ fiũt ꝙ nã nõ patiꝫ vacuũ.ḡ ipoſe est mũdũ icepisse.ꝛ ℔ rõ ẽ cõmẽ. in ꝓmo celi ꝛ mun. ¶ Idem põt argui ex ꝑte tempis sic. oẽ qõ est semꝑ ĩ ꝑn?.ꝛ fine sui semꝑ fuit ꝛ semꝑ erit: qz post ꝓncipiũ est aliqd ꝛ ante finẽ:ſz tẽpus semꝑ est in eo qõ ẽ ꝓncipiũ tpis ꝛ finis:qz nihil est tpis nisi nũc:cuiꝰ diffõ est ꝙ sit finis ꝑteriti ꝛ ꝓncipiũ futuri.ḡ vr ꝙ semꝑ fuit tẽpus ꝛ semper erit:ꝛ ita motus ꝛ mobile ꝛ totꝰ mũdus.ꝛ hec ẽ rõ phi in.8.phy. ¶ ℙ.omne id qõ nunq; põt demõstrari:vt stans ſz semꝑ vt fluens bz aliqd añ se a quo fluit:ſz nũc nõ potest demõstrari vt stans sic punctꝰ:ſz semꝑ vt fluens:qz rõ tota tpis est in fluxu ꝛ successione.ḡ oz añ qõlz nũc ponere aliõ nũc.ḡ ipossibile est imaginari tẽpus habuisse ꝑmũ nũc.ḡ tẽpus semꝑ fuit:ꝛ ita vt ꝑus.ꝛ hec est rõ cõmẽta.ibidẽ. ¶ ℙ. creator mundi aut ꝓcedit mũdũ tñ nã aut ẽt duratione:si nã tñ sicut cã effectũ.ḡ qñcũq; fuit creator fuit creatura: ꝛ ita mundus ab eterno.Si aũt duratiõe.ꝑus aũt ꝛ posterius in duratione causat rõnẽ tpis.ḡ ante totũ mundũ fuit tẽpus.ꝛ hoc est ipossibile:qz tẽpus est accñs motus nec est sine motu.ḡ ipossibile est mũdũ nõ semꝑ fuisse.ꝛ hec est rõ Auicẽne in sua meta. ¶ Idẽ põt ostẽdi ex ꝑte motus.iposſibile.n.est nouã relonẽ eẽ iter aliq̃ nisi aliq̃ mutatiõe fcã circa alterũ eox:sic ꝓz in eq̃litate.nõ enĩ aliq̃ fiũt de nouo equalia nisi altero extremox augmẽtato vel diminuto: ſz ois motus iportat relonẽ mouentis ad motũ que relatiue opponunt.ḡ ipoſe est motũ eẽ nouũ nisi ꝓcedat aliq̃ mutatio vel in mouẽte vel in moto:sic ꝙ vnũ approximet ad alterũ vel aliqd aliud hꝫ.ḡ añ oẽm motũ est motus.ꝛ sic motus est ab eterno ꝛ mobile ꝛ mundus.ꝛ hec eist rõ phi in.8. phyſi. ¶ ℙ.oẽ illud cuiꝰ motus q̃q; est:ꝛ q̃q; quieſcit reducit ad aliquẽ motũ cõtinuũ q semꝑ est:qz huiꝰ successionis q̃ est ex vicissitudine motꝰ ꝛ quietis nõ põt eẽ cã aliqd eodẽ mõ se bñs:qz idẽ eodẽ mõ se bñs semꝑ facit idẽ.ḡ oꝛz ꝙ cã huius vicissitudinis sit aliqs motꝰ q nõ est semꝑ. ꝛ sic oꝛz ꝙ bẽat aliquẽ motũ ꝓcedentẽ: ꝛ cũ nõ sit abire ĩ ifinitũ oꝛz deuenire ad aliquẽ motũ qui semꝑ est.ꝛ sic idẽ qõ ꝑus.ꝛ hec rõ est cõmen.in.8.phy. ¶ Idẽ põt ẽt exbi ex ybis phi. Inducit etiã hãc rõnẽ cõmenta.in.7.meta.ad ostẽdenduz ꝙ si mundus esset factus oporteret ꝙ hic mũdus eẽt pars alterius mundi:cuius motu accideret variatio in mundo isto siue in vicissitudine motus ꝛ quietis:siue in vicissitudine eẽ ꝛ nõ eẽ. ¶ ℙ.gnãtio vnius est corruptio alterius:sed nihil corrumpiꝫ nisi genereꝫ ꝑus.ergo ante oẽm gnõnẽ est generatio:ꝛ ante oẽm corruptionẽ corruptio:sed hec nõ potuerũt esse nisi mũdo exĩte.ergo mundus semꝑ fuit.ꝛ hec est ratio phi in ꝓmo de gnõne. ¶ Idẽ põt ostendi ex parte ipsius mouẽtis vel agẽtis.oĩs enĩ actio vel motꝰ que est ab agẽte vel mouẽte nõ moto oꝛz ꝙ sit semꝑ:ſz ꝑmũ agẽs vt mouens est oĩno ĩmobile.ergo oꝛz ꝙ actio eius ꝛ motꝰ eiꝰ sit semꝑ.ꝛ prima sic ꝓbaꝫ. omne qõ agit vel mouet postq̃ non agebat vel mouebat: educiꝫ de potentia in actũ:quia vnũq̃q; agit ꝑm id qõ est in actu. vnde si agit postq̃ non agebat:oporteꝛ ꝙ sit aliqd in actu in eo qõ ꝑus erat in potentia:sed omne qõ educiꝫ de potentia in actuz mouet.ergo omne qõ agit postq̃ non agebat mouet.ꝛ hec rõ potest extrahi ex verbis philosophi in octauo phyſic. ¶ ℙ.deus aut est agens per voluntatem aut per necessitatez nature. si per necessitatem nature cum talia sint determinata ad vnum:oportet ꝙ ab eo semper idem fiat.Uñ si ab eo mundus est aliquando factus necesse est mundũ esse eternũ.si aũt agens per voluntatem.omnis autem voluntas non incipit agere de nouo nisi aligs motus fiat in volente vel ab aliquo impediẽte qõ ꝑus erat ꝛ postmodũ cessat: vel ex eo qõ excitaꝫ nunc ꝛ non ꝑus aliquo iducente ad agendũ qõ ꝑus non inducebat.cum ergo voluntas dei ĩmobiliter eadem maneat videtur ꝙ non incipiat de nouo agere. ꝛ ista ratio cõiter est phi in octauo phyſico.ꝛ Auicẽ.ꝛ Cõmẽtatoris. ¶ ℙ.omnis volens quãdoq; agere ꝛ quãdoq; nõ agere opz ꝙ imaginetur tempus post tempus discernendo tẽpus in quo vult agere a tempore in quo nõ vult agere. Sz imaginari tempus post tempus sequiꝫ mutationẽ vel ipsiꝰ imaginationis vel saltem imaginari:qz successio temporis causaꝫ a successione motus.vt ꝓz ex 4ᵒ phyſic.ergo impoſsibile est ꝙ voluntas incipiat aliquem nouum motum agere quẽ non precedat alius motus.ꝛ hec est ratio Cõmentatoris in.8.phyſicoꝝ. ¶ ℙ. omnis voluntas efficiendi statim ꝑducit effectum nisi desit aliquid illi volito quod sibi postmodum aduenias:sicut si modo habeam voluntatem faciendi ignez cras quãdo erit frigus. modo isti volito deest presentia frigoris: qua aduenias statim faciam ignẽ: si possiz:nisi ad hoc aliquid aliud desit. Sed deus habuit voluntatem eternam faciendi mundum.alias esset mutabilis.ergo impossibile est ꝙ ab eterno nõ fecerit munduz nisi per hoc ꝙ aliquid mũdo deerat:qõ postmodum aduenit:sed non potuit aduenire nisi per actionem aliquam.ergo oportet ꝙ ante hoc de nouo factuz precedat aliq̃ actio mutationem faciens: ꝛ ita a voluntate eterna nunq; ꝓcedat aliquid nouũ nisi motu mediante eterno.ergo oporꝛet mundum eternum semper fuisse.ꝛ hec est ratio Cõmẽtatoris ibidem.

Sz cõtra. Deus aut est causa substãtie mundi aut nõ sed motus eius tantum. Si motus tantuz ergo eius substantia non est creata. ergo est primuz principium:ꝛ sic erunt plura prima ꝓncipia ꝛ plura increata: qõ supra improbatum est.si aũt est causa substantie celi dans esse celo: cuz omne qõ recipit esse ab aliquo sequatur ipm in duratione:videꝫ ꝙ mundus non semper fuerit. ¶ ℙ.Preterea.omne creatum est ex nihilo factum:sed omne quod est ex nihilo factum est ens postq̃ fuit nihil.cũ nõ sit simul ens ꝛ non ens.ergo oꝛz ꝙ celuz ꝑus nõ fuerit ꝛ postmodũ fuerit.ꝛ sic totus mundus. ¶ ℙ.si mũdus fuit ab eterno. ergo infiniti dies preceſſerunt diem istum:sed infinita non est transire.ergo nunq; fuisset deuenire ad hunc diem qõ falsum est.ergo ꝛc. ¶ ℙreterea cuicunq; potest fieri additio isto potest esse aligd maius vel plus:sed diebus qui preceſſerunt potest fieri dierum additio.ergo tempus preteritum potest esse maius q̃ sit:sed infinito non est maius nec potest esse.ergo tempus preteritũ non est infinitũ. ¶ ℙreterea.si mundus fuit ab eterno.ergo et gnãtio fuit ab eterno tam hominum q̃ animalium: sed omnis generatio habet generans et generatum:generans autem est causa efficiẽs generati.et sic in causis efficiẽtibus est procedere in ĩfinitũ:quod ẽ ipossibile:vt ꝓbatur in scõo meta.ergo iposſibile ẽ gnãtionẽ semꝑ fuisse et munduz. ¶ ℙ.si mundus semꝑ fuit: boies semꝑ fuerũt.ergo infiniti boies sunt mortui ante nos:ſz homine moriẽte nõ moritur aĩa eius ſz manet.ergo modo sunt infinite anime in actu a corꝓrib⁹ absolute:ſz impossibile ẽ infinitũ eẽ in actu:vt in 3ᵒ phyſic.ꝓbatur.ergo impossibile ẽ munduz semꝑ fuisse. ¶ ℙ.iposſibile ẽ aliqd deo eqꝑarari:ſz si mundus semꝑ fuisset eqꝑarer deo in duratiõe.ḡ ℔ ẽ ipoſe. ¶ ℙ.nulla virtus finita ẽ ad opõnẽ ifinitã:ſz vꝰ celi ẽ ꝟtus finita,cuz magnitudo eiꝰ

finita sit: ⁊ ipossibile sit a magnitudine finita eē vtutem ifinitam. ḡ ipossibile est ꝙ motus eius fuerit in tempore infinito. ⁊ sil'r impossibile est vt eē eius tempore ifinito duraverit: qz duratiō rei nō excedit vtutē quā hz ad eē: ⁊ sic incipit qnz. ¶ P. nullus dubitat quin deus nā ꝑcedat mūdū. sz in deo idē est natura ⁊ duratio sua. ḡ duratiōe deus mundū ꝑcedit. ḡ mundus nō fuit ab eterno.

Respōdeo dōz: ꝙ circa hanc qōnē est triplex pō. prima est pbōz qui dixerūt ꝙ nō solū deus est ab eterno: sz ēt alie res: sz differēter: qz quidā ante Aris. posuerūr: ꝙ mūdus est gnābilis ⁊ corruptibilis. ⁊ ꝙ ita est de toto vniverso: sic de aliquo particulari alicui⁹ spēi: cui⁹ vnū idiuiduuz corrumpit ⁊ aliud generat. ⁊ h fuit opinio Empedoclis. Alij dixerūt ꝙ res fuerūt gescētes tempore ifinito: ⁊ per itellm ceperunt moueri extrahentē ⁊ segregātem vnuz ab alio. ⁊ hec fuit opio Anaxagore. Alij dixerūt ꝙ res ab eterno monebant motu ordinato: ⁊ postea reducte sunt ad ordinē: vel casu: sicut ponit Democritus: ꝙ corpora idiuisibilia ex se mobilia casu adunata sunt adinuicē. vel a creatore. ⁊ hoc ponit Plato: vt dr in. z. celi ⁊ mū. Alij dixerūt: qz res fuerūt ab eterno sz illū ordinē quo mō sūt. ⁊ ista est opinio Aristo. ⁊ oīum pbōz sequentiuz ipm. ⁊ hec opinio iter ꝓdictas ꝓbabilioz est: tamē oēs sunt false ⁊ hereтice. ¶ Scōa positio est dicētiū ꝙ mūdus icepit eē postq̄ nō fuerat: ⁊ sil'r oē qō est ꝑter deuz. ⁊ ꝙ deus non potuit mūdū ab eterno facere: nō ex impotētia eius: sz qz mūdus ab eterno fieri nō potuit: cū sit creatus. volunt etiā ꝙ mundū icepisse nō solū fide teneat: sz etiā demōstratione ꝓbet. ¶ Tertia positio ē dicētiū: ꝙ oē qō est ꝑter deū icepit eē: sz tñ deus potuit res ab eterno ꝓduxisse: ita ꝙ mundū icepisse nō potuit demōstrari: sz p reuelationē diuz esse habitū ⁊ creditū. ⁊ hec positio initit auctozitati Grego. ꝙ dicit. ꝙ q̄dā ꝓphetia est de ꝑterito: sic Moyses ꝓphetiçauit cū dixit. In ꝑn. cre. de⁹ ce. ⁊ ter. ⁊ huic positiōi cōsecutio: qz nō credo ꝙ a nobis possit sumi rō demonstratiua ad h: sic nec ad trinitatē: q̄uis trinitatem nō esse sit ipossibile. ⁊ hoc oīa dit debilitas rōnū q̄ ad hoc iducunt ꝓ demōstrationibus: q̄ oēs a pbis tenētibus eternitatē mundi posite sunt ⁊ solute. ⁊ iō potius in derisionē q̄z in cōfirmationē fidei vertunt si qs talib⁹ rōnibus inixus ꝫ pbos nouitatē mūdi ꝓbare itenderet. ¶ Dico ḡ ꝙ ad neutrā ptē qōnis sunt demōstratiōes: sz ꝓbabiles vel sophistice rōnes ad vtrūq̄. Et hoc significāt vba pbi dicētis in ꝑmo topic. ꝙ sunt q̄dā ꝓblemata: de q̄bus rōnē nō habemus: vt vtrū mūdus sit eternus. vñ hoc ipse demōstrare nunq̄ itendit: qō pz ex suo mō ꝑcedēdi: qz vbicūq̄ hāc qōnē ptractat semp adiūgit aliquā p suasionē vel ex opione pluriū vel approbatiōe rōnū: ꝙ nullo mō ad demonstratoē ptinet. Causa aūt q̄re demonstrari nō pōt est ista: qz nā rei variatur fm ꝙ est in esse pfecto: ⁊ fm ꝙ est in primo suo fieri fm ꝙ exit a causa: sic alia natura est hois iam nati: ⁊ eius fm ꝙ est adhuc in materno vtero. Uñ si quis ex conditionibus hois nati ⁊ pfecti vellet argumētari de ꝛditionibus eius fm ꝙ est iperfect⁹ in vtero matris exīs deciperet: sic narrat rabi Moyses de quodā puero q̄ mortua matre cū esset paucoz mensiū: ⁊ nutritus fuisset in quadā insula solitaria: pueniens ad annos discretionis: q̄siuit a quodā an hoies essent facti: ⁊ quomodo. cui cū exponeret ordinē natiuitatis humane obiecit puer hoc esse ipossibile asserēs: qz homo nisi respiret ⁊ comedat ⁊ superflua expellat nec per vnū diē viuere pōt. vñ nec in vtero matris ꝑ nouē mēses viuere pōt. ¶ Sil'r errāt q̄ ex mō fiendi res in mundo iā pfecto volunt necessitatē vel ipossibilitatē iceptiōis mūdi ostēdere: qz qō nūc icipit eē icipit p motū. vñ oz ꝙ mouēs ꝑcedat duratiōe. oz ēt ꝙ ꝑcedat materia ⁊ ꝙ sint ꝛrietates. ⁊ hec oīa non sunt necessaria in progressu vniuersi esse a deo.

Ad primum ḡ dōm ē: ꝙ mā ē ingenita ⁊ icorrupti bilis. nō tamē sequitur ꝙ semp fuerit: qz incepit eē non per generationez ex aliquo: sz omnino ex nibilo ⁊ simil'r posset deficere si deus vellet: cuius volūtate materie: ⁊ toti mundo esse cōicatur. ¶ Et simil'r dōm est ad 2m ꝙ illa ratio ꝓcedit de iceptiōe per gnōnem ⁊ motum. vnde illa est rō ꝛtra Empedoclē ⁊ alios: ꝙ posuerūt celum generari. ¶ Ad 3m dōm: ꝙ potentia q̄ nunc est in celo ad durationē nō mensurat ad determinatū tēpus. vñ per eā in añ ⁊ post potuit ifinito tēpore eē si eā semp habuisset. sz hāc potentiam duratiōis nō semper habuit: sz voluntate diuina in sua creatione sibi tradita est. ¶ Ad q̄rtū dōm: ꝙ ante creationē mundi nō fuit vacuū sicut neq̄ post. vacuū enī nō est trīa negatio sz ꝓuatio. vñ ad positionez vacui opz ponere locū vel dimēsiōes separatas sicut ponētes vacuū dicebāt. quoz nullū ponim⁹ añ mūdū. Et si dicat ꝙ possibile erat ante factionē mūdi mūdū futurū esse vbi nūc est. Dōm ad hoc ꝙ nō erat nisi in ptāte agētis: vt supra dictuz est. ¶ Ad qntum dōm. ꝙ illa rō est circularis qō sic pz fm pōm p ꝓus ⁊ posterius in motu est ꝓus ⁊ posterius in tēpore. vñ qñ dr ꝙ omne nunc sit finis ꝑoris ⁊ posterioris ꝑn^m: supponit ꝙ oē momētū motus sequat quendā motū: ⁊ ꝑcedat quēdā. vnde dico ꝙ ꝓpositio illa non pōt ꝓbari nisi ex suppositione eius qō per eam concluditur. et ideo pz ꝙ nō est demōstratio. ¶ Ad sextū dōz: ꝙ nūc nunq̄ itelligit vt stans: sz semp vt fluens. nō aūt vt fluēs a priori nisi motus ꝑcedat: sz in posterius. nec iterū in posterius sed a ꝑori nisi motus sequat. vñ si nūq̄ sequeret vel precederet motus. nūc nō eēt nūc. ⁊ h pz in motu ꝑticulari q̄ sensibil'r incipit: cuius qōlibet momētū est fluēs: et tamē aliqō est primū: ⁊ aliqō vltimū fm terminū a quo et in quē. ¶ Ad 7m dōm: ꝙ deus ꝑcedit mūdū nō tñ nā: sz ēt duratiōe: nō tamē duratiōe temporis: sed eternitatis: qz ante mūdū nō fuit tempus in rerum natura existens sed imaginatiōe tñ: qz nunc imaginamur huic tēpore finito ex parte ante deū potuisse multos ānos addidisse: quibus omnibus presens eēt eternitas. ⁊ fm hoc dicitur ꝙ deus potuit ꝑus facere munduz q̄z fecerit et maiorē et plures. ¶ Ad octauuz dōm: ꝙ nouitas rel'onis contingit non ex mutatione mouētis: sz ex mutatione mobilis vt large mutatio sumat ꝓ creatiōe que ꝓprie mutatio non est: vt dictū est supra. vñ motū celi ꝑcedit creatio ei⁹ ad minus natura. creationē aūt nō ꝑcedit aliq̄ mutatio: cum sit ex nō ente simpl'r. Si tamē supponeret ꝙ ēt celū extitisset anteq̄z moueri cepisset adhuc rōnō ꝑcederet: qz itelligendū est ꝙ duplex est relatio. q̄daz est relatio absoluta: sic in oibus q̄ sunt ad aliqd hz eē: vt pñitas et filiatio. et talis rel'o nō efficit nouā nisi p acquisitionē illius: in quo rel'o fundat. vñ si acquirat ꝓ motū: talis rel'o sequit motū: sic sil'itudo vnius ad alterū sequit alterationē in q̄litate: supra quā fundat relatio. Si aūt acgrat ꝓ creationez sequit creationē sic sil'itudo creature ad deū fundat super bonitatē q̄ p creationē acquirit ꝓ quā creatura deo assimilatur. q̄dā aūt relatiua sunt que simul important relationē et fundamētū rel'onis. Nouitas aūt taliū relationū exigit acquisitionē illius rei q̄ significat ꝓ nomen: sicut ipsius habitus q̄ est scia. et sil'r est de rel'one: quā ipoztat nomē mot⁹ q̄ efficit nouā p acqsitionē ipsius mot⁹ a mouēte i mobili. ¶ Ad 9m dōm: ꝙ hō vicissitudinis: ꝙ q̄nq̄ mūdus nō fuit: et postmodū fuit: nō ē cā efficiēs aliqs mot⁹: sz aliq̄ res semper eodē mō se hās. s. volūtas dīna q̄ ab eterno fuit. de hoc ꝙ mūd⁹ in eē post nō eē exiret. Et si diceret ꝙ idē semp facit idē: dico ꝙ vez ē si accipiat agēs hz ꝓpriā rōnē q̄ ꝑduc determiate hūc effectū: sic aūt agēs nāle determinat ꝑ formā ꝓpriā vt nūq̄z seq̄t actio nisi hz ꝓueniētiā ad formā il-

lam ita agens voluntariū determinat ad actionē p ꝓpositum voluntatis. vñ si voluntas nō sit impedibilis nec mobilis: nō sequit effectus nisi ſm hoc q voluntas ꝓposuit. & ꝫ est verū q voluntas dīna in hoc q semp est eadē semper fac illud qō ab eterno voluit: qz nunc cessat. non tñ fac vt sua volita semp sint: qz ꝫ ipse nō vult. vñ si hoc faceret: qz faceret illud qō ipe nō vult eēt simile ac si calor faceret frigus. ¶ Ad iom dōm: q ꝑma idiuidua gnābiliuz & corrupti bilium nō ꝓdierūt in eē per gnōnem: ſz p creationē. & iō nō opz q̄dam preexistisse. ex qbus creata sint: vt sic in ifinituz habeat. ¶ Ad iim dōm: q est duplex agēs. quoddā p necessitatē nāe: & istud determinat ad actionē per illud qō est in nā eius. vñ impossibile est q incipiat agere nisi per hoc qō educit de potentia ad actum vel essentiali vel accidentali. Aliud est agens per voluntatē: et in hoc distinguēdū est q qōdā agit actione media que nō est ēntia ipsius operātis: et in talib⁹ nō potest sequi effectus nouus sine noua actione. et nouitas actionis fac aliquā mutationē in agente ꝓut est exiens de ocio in actum: vt in scō de aīa. dr. Quoddaz ꝙo sine actione media vel instō et tale agens est deus. vnde suuz velle est sua actio: et sic suum velle est eternū: ita & actio. nō tamē effectus sequit nisi ſm formā volūtatis que ꝓponit sic vel sic facere et ideo nō exit de potentia in actū sed effectus qui erat in po⁹ agente efficitur actu ens. ¶ Ad duodecimū dōm: q in oibus illis que agunt ꝓpter finez qui est extra voluntatem volūtas regulat ſm illum finez. vñ ſm ea q̄ impediunt & iuuāt ad finez vult qñz agere & qñz non agere: sed voluntas dei non dedit esse ipsi vniuerso ꝓpter alium finem existem extra volūtatez eius sic nec monet ꝓpter alium finem: vt philosophi concedunt: qz nobilius non agit ꝓpter vilius se. & ideo non opz ex hoc q non semper agat q̄ habeat aliquid inducēs & retrahens nisi determinationē volūtatis sue: que ex sapia sua omnē sensum excedente procedit. ¶ Ad iz[m] dicēduz: q intellectus diuinus itelligit omnia simul: & ideo ex hoc q intelligit presentia huius temporis & illius: non est aliqua mutatio in intellectu eius: licz hoc non possit cōtingere in ītellectu nostro: et iō pz q rō sophistica est. similr nec ponit aliquis motus exptē rei imaginate: qz deus noluit facere vniuersum post aliquod tempus: qz tempus ante non erat nisi imaginatuz vt ꝓius dictum est. ¶ Ad quartumdecimum dicendum: q voluntas diuina non ab eterno produxit vniuersum: qz aliquid deerat ipsi volito. hoc enim quod volito potest intelligi deesse: ꝓpter quod differtur: est proportio ipsius ad finem: sic voluntas hominis differt sumere medicinā quādo medicina non est proportionata sanitati hominis. & sic dico q ipsi vniuerso q fieret ab eterno deerat proportio ad finem: que est voluntas diuina. hoc eniz voluit deus vt haberet esse post nō esse sicut natura ita & duratione & si ab eterno fuisset hoc sibi defuisset. vnde non fuisset ꝓportionatum diuine volūtati: que est finis eius. Et quia ad rationes in contrarium factas: quas dixi demonstrationes non esse: inueniuntur philosophoruz responsiones: ideo quāuis verum cōcludant: ad eas etiā respondenduz est ſm q ipsi ꝓbi respondent: ne alicui disputāti cōtra tenentes eternitatem mundi ex improuiso occurrāt.

Ad primuz ergo dicenduz: q sicut dicit Cōmentator in liō de substātia orbis. aristoteles nunquā intendit q deus esset causa motus celi tātum: sed etiā q esset causa substātie eius dans sibi esse. cuz enim sit finite virtutis: eo q corpus est indiget aliquo agente infinite virtutis: a quo & perpetuitatez motus habeat & perpetuitatem essendi: sicut motum & esse: non tamen ex hoc sequitur q precedat duratione: quia nō est dans esse per motū: sed per influentiam eternam: ſm q scientia eius est causa rerum: & ex hoc q scit ab eterno: & vult sequit̄ res ab eterno esse: sicut ex hoc q sol est ab eterno: sequit̄ q radius ei⁹ ab eterno sit. ¶ Ad secūduz respondet Auicē. in sua metaphysica. dicit enim omnes res a deo creatas esse: & q creatio est ex nihilo vel eius quod habet esse post nihil: ſz hoc potest intelligi dupliciter: vel q designet̄ ordo duratōis. & sic ſm eum falsum est. aut q designetur ordo nature. & sic verum est. vnicuiq enim est ꝑus ſm naturam illud qō est ei ex se: q̄z id quod est ei ab alio: quelibet autem res preter deum habet esse ab alio. ergo oportet q ſm naturam suam esset non ens: nisi a deo esse haberet: sicut etiaz dicit Gregorius. q omnia in nihilum decidereēt: nisi ea manus omnipotētis contineret: & ita non esse quod ex se habz naturaliter est ꝑus q̄z esse quod ab alio habet: & si non duratione: & per hunc modum concedunt̄ a pbis res a deo create & facte. ¶ Ad tertium dicēdum. q infinitum esse actu impossibile est: sed infinituz esse per successionē non est impossibile: infiniti autem sic considerati quodlibet acceptū finitum est: transiēs autem non potest intelligi: nisi ex aliquo determinato ad aliquod determinatuz: & ita quodcūq tēpus determīatuz accipiat̄ semper ab illo tempore ad istud est finitum tēpus: & ita est deuenire ad presens tempus. Ul' potest dici q tempus preteritū est ex parte anteriozi infinitum: & ex posteriozi finitum: tēpus autem futurum: ecōtrario: vnicuiq autem ex parte illa qua finitum est: est ponere terminum & ꝓncipium vel finē. vnde ex hoc q infinitum est tēpus ꝓteritum ex parte anteriozi: ꝫz eos sequit̄ q non habeat ꝓncipiū sed finē. & ideo sequitur q si homo incipiat numerare a die isto: non poterit numerādo peruenire ad ꝓmū diez: & ecōtrario sequit̄ de futuro. ¶ Ad quartū dōz. q infinito nō fit additio ſm suā totalē successionem qua infinitū est in potentia tātum accipientis. sed alicui finito accepto in actu: & illo nihil prohibet aliquid esse plus. vel maius. & q ꝫ ratio sit sophistica pz. qz tollit etiā infinitū in additione numeroz. vt si sic dicat. aliquae spēs numeroz sunt excedētes denariuz: que non excedūt centenarium. ergo plures species excedūt denariuz q̄z centenarium: & ita cum infinite excedūt centenarium erit aliquid maius infinito. pz ergo q excessus & additio & transitus non est nisi respectu alicuius in actu vel in re existentis vel actu p itellectū vel ymaginationē accepte. vnde p has rōnes sufficiēter ꝓbat̄ q nō sit ifinitū in actu nec hoc est necessariū ad eternitatē mundi: & iste solutiōes accipiūtur ex verbis pbi. 3. phyſicoz. ¶ Ad quintuz dicēdū. q eūdem effectum ꝓcedere causas infinitas per se vel essentialiter est impossibile: sed accidentaliter est possibile (hoc ē dictum) aliquem effectum: de cuius ratione sit q procedat a causis infinitis est impossibile. sed causas illas: quarum multiplicatio nihil interest ad effectum: accidit effectui esse infinitas. verbi gratia. ad esse cultelli exigunt̄ per se alique cause mouētes: sicut faber & instrumētum. & ꝫ eē infinita est impossibile. quia ex hoc sequeret̄ infinita esse simul actu. sed q cultellus sit factus a quodā fabro sene: qui multotiēs instrumēta sua renouauit: sequit̄ multitudinem successiuam instrumētoz. hoc est per accidēs: & nihil prohibet esse infinita instrumēta precedētia istum cultellum: si faber fuisset ab eterno. & similiter est in generatiōe animalis: quia semē patris est causa mouēs instrumētalr respectu virtutis solis: & quia huiusmodi instrumēta que sunt cause secūde: generant̄ & corrumpunt̄: accidit q sunt infinite: & per istum etiā modū accidit q dies infiniti precesserint etiā istum diē: qz substātia solis ab eterno est ſm eos & circulatio eius quelibet finita. & hāc rōnē ponit Cōmentator in 8⁹ phisicoz. ¶ Ad sextum dicendum q illa obiectio inter alias fortioz est: sed ad hāc rsidet algazel in

sua meta. vbi diuidit ens p finitū ⁊ infinitum ⁊ pcedit infinitas alas esse in actu: ⁊ hoc est p accns: qz aie rōnales exute a corpib⁹ nō bnt dependētiā adinuicē. sed cōmētator rndet qp aie nō remanēt plures post corp⁹: sed ex oib⁹ manet vna tm̄. vt infra patebit. vñ nisi h̄ positio quā ponit in 3⁹ de aīa. primo improbaret: rō pcra eū nō pcluderet. ⁊ hāc ēt rōnem tāgit rabbi Moyses ostēdēs pdictā rōnē nō eē demōstrationē. ¶ Ad septimū dōm. qp etiā si mundus semp fuisset nō equaret deo in duratione: qz duratio diuina que ē eternitas est tota simul: nō aūt duratio mūdi que successione tēpoz variat. ⁊ hāc ponit Boetius in 5⁰ de consolatione.

¶ Ad octauū dōz. qp in celo nō est potētia ad eē: 3z ad vbi tm̄ 3z pbm: ⁊ ideo nō pōt dici qp potētia ad eē sit finita vl infinita: 3z po⁹ ad vbi finita est: nec tm̄ oz qp mot⁹ localis cui corrndet hec potētia sit finit⁹: qz mot⁹ est infinit⁹ duratiōe ab infinitate virtutis mouentis a qua fluit mot⁹ i mobile: ⁊ h̄ est rō Cōmētatoris in. ii. meta. tm̄ hoc qō dicit qp h3 potentiam ad esse intelligendum est ad acquirendum esse per motum: habet tamen virtutem vel potentiam ad esse. vt dicitur. in p̄ cel. ⁊ mun. et hec virtus finita est: sed acquiritur duratio infinita ab agente separato infinito vt ipemet in libro de substantia orbis dicit. ¶ Ad nonum dicēdum. qp duratio dei que est eternitas eius ⁊ natura ipsius sunt vna res: ⁊ tamen distinguuntur ratione vel modo significandi: quia natura significat quandam causalitatem prout dicitur natura motus principium: duratio autem significat quandam permanentiam. ⁊ ideo si accipiatur preeminentia nature diuine: ⁊ durationis ad creaturam vt vtrunqz est res quedam: inuenietur eadem preeminentia. sicut enim natura diuina precedit creaturam dignitate ⁊ causalitate. ita ⁊ duratio diuina eisdem modis creaturam precedit: non tamen oportet si deus precedit mundum per modum nature vt significat cum dicitur naturaliter precedit mūdum: qp etiam mundum precedit per modum durationis: vt significatur: cum dicitur deus duratione precedit mūduz cum nō sit idez modus significādi nature ⁊ durationis: et similr soluunt multe alie fil'es obiectiones. vt in primo libro dictuz est.

¶ Utrum conueniēter exponitur in p̄ncipio creauit deus celuz ⁊ terraz. i. in filio. VI.

Ad sextum sic proceditur. Uidetur qp inconueniēter exponatur in principio creauit deus celum ⁊ terram. i. in filio. Pater enim est principium totius diuinitatis. vt August. dicit. ergo per principium appropriate debet intelligi pater. ¶ Preterea. vt in prio libro dictum est: ex ipso dicitur ꝑpter patrem. in ipso propter spiritū sanctum. ergo per hoc qō dicitur. in principio intelligitur spiritus sanctus: ⁊ non filius. ¶ Itez videtur qp inconuenienter dicatur: in principio temporis: quia tēpus adiacet motui firmamenti: sed firmamentuz factum est secūda die. ergo principiuz temporis fuit post creationem celi ⁊ terre: ⁊ ita non in principio tēporis creata sunt. ¶ Preterea. tempus est vnum de quattuor primo creatis sed tempus non est creatuz in p̄ncipio tēporis: quia tēpus sic esset in indiuisibili quod est impossibile. ergo nec celuz nec terra. ¶ Item videtur qp inconuenienter dicatur in principio. i. ante omnia: quia sicut dicitur in libro de causis: prima rerum creatarum est esse: ⁊ non est ante ipsum creatum aliud: sed celum ⁊ terra non sunt suum esse. ergo ante celū ⁊ terrā aligd creatū est. ¶ Preterea. ecclesiastici. 18. dicit. Qui viuit in eternuz creauit oia simul. ergo celum et terra nō sunt ante omnia creata. ¶ Preterea. celū et angelus sunt simul facta. vt infra dicet. ergo non ante omnia celuz et terra facta sunt.

Respondeo dicendo: qp triplex expositio posita cōueniens est fm sanctos: per quā multiplex error excludit. per primā excludit error manichei ponētis plura p̄ncipia: qz in p̄ncipio vno effectiuo: ⁊ non in pluribus res facte dnr. per scdaz excludit error eternitatis mūdi: in hoc qp mūdus p̄ncipiū durationis h̄re ponit. per tertiā excludit error ponētiū visibilia a dō creata mediāte spūali creatura in hoc qō ponit celū ⁊ terra eē primo creata.

Ad primuz g̃ dōm: qp rō p̄ncipij effectiui appropriatur patri: 3z rō p̄ncipij exemplaris per modum artis appropriat filio qui est sapientia ⁊ ars patris ¶ Ad secōm dōm: qp esse in. sic in continente ⁊ saluante appropriat spiritui sancto ꝑpter appropriatum bonitatis: sed esse in. per modum quo artificiatum est in arte ⁊ res in sua similitudine appropriatur filio. ¶ Ad tertium dōm: qp fm illaz opinionem que ponit omnia simul creata in materia informi dicuntur res create in principio temporis: qō mensurat motum primi mobilis: non sicut in mensurante creationez: sed sicut in adiacente creationi: quia simul fuerunt rerum creatio ⁊ temporis principium: sed fm aliaz opinionem: que ponit res formatas per temporum successionem non itelligitur de tempore qō est mensura illius motus: 3z de tēpore qō est numerus illius vicissitudinis: qua esse mūdi succedit ad non esse eiusdem vel fm alios sumit⁹ temp⁹ pro euo qō simul cum celo ⁊ terra creatum est. ¶ Ad quartum dōm: qp sicut numerus non numerat alio numero: ita nec tempus alio tempore mensuratur nec fieri eius: cū suū esse totum sit in fieri. vnde incipit in principio tēporis non sicut in mensurante esse eius: sed sic in eo a quo incipit eius productio: vt animalis a corde: ⁊ domus a fundamēto: ⁊ linee a puncto. ¶ Ad quintum dicendum: qp loquitur philosophus de ordine nature prout animal prius homine dicit ⁊ non de ordine durationis: non enī fuit esse celi ⁊ terre: ante ipsa tempora. ¶ Ad sextum dicitur. qp intelliguntur fm vnam opinionē oia simul creata non in speciebus suis: sed in materia informi: sed fm alios dicunt omnia creata simul ēt in formis ꝑprijs: 3z tunc hec ante alia creata dicunt: nō duratione: sed nature ordine fm qp in via generationis est incompletum ante completum. hec tamen infra magis inquirent. ¶ Ad septimuz dicendum: qp per celum etiam intelligit angelica nā q̄ in celis bitare dr. ⁊ p terrā itellr tota nā gnābiliū ⁊ corruptibiliū. ¶ Expō text⁹.

Plato nāqz ꝛc.) Sciēdū qp in h̄ Plato errauit: qz posuit formas exēplares p se subsistētes ex itell'z dinū: ⁊ nz ipsas nz māz a deo eē h̄re (Arist. vo ꝛc.) Ut ipfecte tāgere positionē ei⁹: qz ipse ponit tria p̄n⁹ in p̄ phy. mām: formam ⁊ priuationem. ¶ P. ipse ponit non solum causaz effectiuam: exemplarem que intelligit per principiuz operatorium: sed etiā cām finalem. ¶ P. fm ipz formā ⁊ agēs et finis incidunt in idem: vt in scdo phyſic. dicit. et ita videtur tantum duo principia posuisse. ¶ Ad qō dicendum: qp Aristo. non errauit in ponendo plura p̄ncipia: qz posuit eē oium tātum a primo p̄ncipio dependere: ⁊ ita relinquit vnū esse primum p̄ncipium: errauit autem in positione eternitatis mundi. ¶ Ad primum ergo dōm: qp uatio ab eo non ponitur p se p̄ncipium: sed per accidēs nec in esse rei: 3z in fieri tm̄. ¶ Ad aliud dōm: qp fm ipm primum p̄ncipium agens: ⁊ vltimus finis reducunt vt idem numero: vt p3 in. ii. meta. vbi ponit qp primuz p̄ncipiū mouēs mouet vt desideratū ab oībus. forma aūt que est pars rei nō ponit ab eo in idez numero icidere cū agente: 3z in idem spē vel similitudine. ex quo sequit qp sit vnū p̄ncipiū primū extra rem qō est agēs et exemplar ⁊ finis. et duo que sunt ptes rei. i. forma ⁊ mā q̄ ab illo primo p̄ncipio producuntur.

¶Credam⁹ igit̄ rez creatarz celestiū vel terrestriū: visibiliū vel invisibiliū cām nō cē nisi bonitatē creatoris q̄ ē deus vn⁹ t verus. Cui⁹ tāta ē bonitas: vt sūme bonus beatitudinis sue q̄ eternal⁹ btūs ē: alios velit cē pticipes: quā vidit t cōicari posse t minui oīno nō posse. Illō idē igit̄ bonū qō ipe erat: t quo btūs erat: sola bonitate t nō necessitate alijs cōicare voluit: quia sūme bōi erat p desse velle: t oipotentissimi noceri non posse.

¶Quare rōnalis creatura fcā sit.

Et q̄ nō valet ei⁹ btūdinis pticeps existere aligs nisi p intelligentiā que quāto magis itelligit tāto pleni⁹ bz: fecit de⁹ rōnalē creaturā q̄ sūmū bonū itelligeret: t itelligēdo amaret: t amando possideret ac possidendo frueret. Eāqz b mō distixit: vt ps i sui puritate pmāeret: nec coꝛpi vniret. s. āgeli. ps coꝛpi vniret. s. aie. Distincta ē itaqz rōnalis creatura i incoꝛpeam t coꝛpeaz. Et icoꝛpea qdē angel⁹: coꝛpea vo bō vocat ex aia rōali t carne subsistens. ꝯditio ergo rōnalis creature primā cāz būit dei bōitatē.

¶Quare creatus sit homo vel angelus.

Breuqz si q̄rit̄ q̄re creatus sit bō vel angelus: breui ꝓmone rnderi pōt pp bonitatē eius. Vñ Aug. in libꝛo de doctrina xp̄iana: q̄ bonus ē deus summus: t inq̄tū sumus boni sumus.

¶Ad quid creata sit rationalis creatura.

Et si q̄rit̄ ad qd creata sit rōnal⁹ creatura: rnderet ad laudādū deū: ad fruēdū ei: ad fruēdū eo: in qb⁹ pficit ipa: nō de⁹. Deus eni pfcūs t sūma bonitate plen⁹: nec augeri pt nec minui. Oꝛ ergo rōnalis creatura fcā ē a deo: referēdū ē ad creatoris bonitatē: t ad creature vtilitatē.

¶Breuissima responsio cū queritur quare vel ad quid facta sit rōnalis creatura.

Cum ḡ q̄rit̄ q̄revl ad qd fcā sit rōnal⁹ creatura: breuissime rnderi pt ꝓpter dei bonitatē t suā vtilitatē. Utile nē pe ipi ē seruire deo t frui eo. Fcūs ergo āgelus sine bō pp deū dr esse: nō q̄ creatoꝛ deus t sūme btūs: alterutrius idiguerit officio: qui bonoꝛ nr̄oꝛ nō eget. sed vbi seruiret ei ac frueretur eo: cui fuire regnare ē. In hoc eni pficit fuiens: non ille cui seruitur.

¶Sic fact⁹ est hō vt deo fuiret: sic mūdus vt seruiret homini.

Et sic fcūs ē hō ꝓpter deū. i. vt ei fuiret: ita mūdus fcūs ē ꝓpter hoiez vt ei seruiret. Positus est ergo homo in medio vt t ei fuiret: t ipse fuiret: vt acciꝑet vtriqz: t refluere tot̄ ad bonum hois: t qō accepit obsequiū: t qō ipēdit. Ita. n. voluit deus sibi ab hoie fuiri: vt ea seruitute non deus: sed hō seruiēs iuuaretur. Et voluit vt mūdus fuiret hoi: t exinde sil⁹ iuuaret homo. Tot̄ igit̄ bonū hois erat: t qō fcm̄ ē pp ipz: t ꝓpter qō fcūs ē ipse. Oia eni vt ait ap̄s nr̄a sunt. s. t superioꝛa t eq̄lia t inferioꝛa. Superioꝛa qdē nostra sunt. s. ad pfruendū: vt deus trinitas. Eq̄lia ad ꝓuiuendū. s. angeli. qui t si modo nobis sint supioꝛes: in futuro erunt equales: q̄ t modo nostri sūt: q̄ ad vsum nobis sunt. Sic̄ res dñoꝛ dicūtur eē famuloꝛū non dñio: sed quia sunt ad vsum eoꝛ. Ipsiqz angeli in q̄busdam scripture locis nobis seruire dicūtur: dum ꝓpter in ministerium mittuntur.

¶Quo aliquādo dr in scriptura homo factus est p̄ reparationem angelici casus.

De homine quoqz in scriptura interdum reperitur q̄ factus sit pp reparatiōem angelice ruine: qō non ita ē intelligendū quasi nō fuisset hō fcūs si nō peccasset angelus: sed q̄ iter alias cās ꝓcipuas hec ēt nōnulla extitit. Nostra igit̄ sunt superioꝛa t equalia nostra ēt sūt inferioꝛa. quia ad seruiendū nobis facta.

¶Quā ita sit hō istitut⁹. s. vt aia sit vnita coꝛpi.

Solet ēt queri cū maioris dignitatis eē videret aia si absqz coꝛpe permāsisset cur vnita sit coꝛpi: Ad qō primo dici pōt: q̄ deus voluit t volūtatis ei⁹ cā querenda non ē. Secūdo aūt dici pōt: quia iō deus voluit eā coꝛpoꝛi vniri vt in humana conditione oīderet nouū exemplū beate vnionis que ē inter deum t spiritum: in qua diligit ex toto coꝛde: t videtur facie ad faciem. Putaret enim creatura se non posse vniri creatoꝛi suo tanta ꝓpinquitate: vt eum tota mēte diligeret t cognosceret: nisi videret spiritus qui est excellentissima creatura tam infime. i. carni que de terra est in tanta dilectione vniri: vt non valeat artari ad hoc vt velit eam relinquere sicut apostolus ostendit dicens. Nolum⁹ coꝛpoꝛe expoliari: sz superuestiri: per quod ostenditur spiritum creatum spiritui increato ineffabili amoꝛe vniri. Pro exemplo igitur future societatis que inter deum t spiritum rationalem in glorificatione eiusdem perficienda erat: animam coꝛpoꝛeis indumētis: et terrenis māsionibus copulauit: luteāqz

mām fecit ad vite sensuz vegetare: vt sciret hō qz si potuit deꝰ tā disparē nām corpis ⁊ aīe in federatiōez vnā ⁊ i amicitiaz tantā cōiungere: nequaqz ei impossibile futuꝝ: rōnalis creature humilitatē: lz longe inferiorē ad sue glie ptici/ pationē sublimare. Qz g̃ pro exemplo rōnalis spūs in pte vsqz ad ꝓsortium terreni corpis hu miliatꝰē: ne forte in ꝟ nimis depssus videret: addidit dei ꝓuidētia: vt postmodū cū eodem corpe glificato ad ꝓsortiuz illoꝝ qui in sua per stiterāt puritate sublimaret. Ut qō minꝰ ex di spositiōe creatoris sui accepat ꝓditus: postmo dū per gr̃am einsdē acciperet glificatꝰ. sic ergo ꝓditor deꝰ rōnales spūs varia sorte p arbitrio voluntatis sue disponēs: illis quos in sua puri tate reliquerat: surs̄ū in celo mās̄ionē: illis vero quos corpib⁹ terrenis sociauerat: deorsum in terra bitatiōem ꝓstituit: vtrisqz regulā proponēs obediētie: q̃tenꝰ ⁊ illi ab eo vbi erāt nō ca derēt: ⁊ isti ab eo vbi erāt ad id vbi nō erāt ascē derēt. Fecit itaqz deꝰ hoiem ex duplici su bstā tia: corpꝰ de terra fungēs: aīam vero de nihilo faciēs. Jō āt vnite sūt aīe corporibus: vt in eis deo famulātes maiorem mereanꝝ coronā.

¶ Post sacramētū trinitatis de creatura tripti ta ē agendū ⁊ prius de digniori .i. angelica.

EX p̄missis appet rōnalē creaturaz in angelicā ⁊ humanā fuisse distinctā: q̃z altera ē tota spūalis. i. angelica: al tera ꝟo ex pte spūalis ⁊ ex pte corpo ralis .i. hūana. Cū itaqz de his tractādū sit. s. d̄ spūali ⁊ corpali creatura. ⁊ de rōnali ⁊ de nō rōnali. prio de rōnali ⁊ spūali. i. d̄ āgelis agēdū vī: vt a ꝓtuitu creatoris ad cognitiōem creatu re digniorꝭ rō nr̄a intēdat. Deinde ad cōside/ rationē corporee tā illius que ē rōnalis q̃z illiꝰ que nō ē rōnalis descēdat: vt trinitatis increate sacramentū tripartite creature eiqz ꝓcretorum Atqz ꝓtingentium sequatur documentum.

¶ Diuisio textus.

DIcto exitu rez a p̄mo p̄nº. Hic ꝓsequit ordinē eaꝝ in vltimū finē. Et diui/ dit in ptes tres. In prīa ostendit finē vltimum creaturaꝝ. In 2ª ex fine ostendit creaturarum diuersitatē ibi (Et qz nō valz ⁊c.) In 3ª ex distinctiōe cō cludit tractādi ordinez ibi (Ex p̄missis appet ⁊c) Secūa diuidit in tres. In prīa ostendit ordinē spūalis nāe in finē. In scōa ordinē corporalis ibi (Et sicut fcūs ē homo ⁊c.) In tertia ordinē cōiuncti ex vtroqz ibi (Solet ēt q̄ri ⁊c) ¶ Circa primum duo facit. ꝓ prio ex fine cōcludit spūalis nature institutionem. Scōo cōcludit ordinē ipsius in fi nem ibi. (Ideoqz si querat ⁊c) Et circa hoc tria facit. pri mo assignat finē ex pte agentis. scōo ex parte operis ibi. (Et si querit ad qd ⁊c) Tertio cōiungit vtrūqz ibi (Luz g̃ querit q̃re ⁊ cur. ⁊ sic factus est ⁊c. Circa hoc duo facit. ꝓimo ostendit finē corpalis creature. Scōo excludit q̃dā dubitatōz ibi. (Et de hoīe quoqz ⁊c.) Qō. I.

EJc quinqz q̄runt. ꝓ prio vtz deo ꝓue niat agere pp finez. Scōo vtz finis oīz sit dei bonitas. Tertio vtz oia sint pp hoiez fcā. 4º pp qd hō ex aīa ⁊ corpe cōstitutus sit. Quinto vtz tali corpori anima eius vniri debuerit.

¶ Utz deo cōpetat agere pp finē. I.

AD primuz sic procedit. vī q deo nō cō petit agere pp finez. finis .n. est terminꝰ motus. vñ i his q̃ carēt motu: si cut in mathematicis: nō ē finis neqz bonū: vt in tertio meta. dr̄: lz ds nō ꝓducit res p motū vt p̄us dcm̄ ē. g̃ sibi nō cōpetit pp finē agere. ¶ P. finis ē pfectio agētis. vñ sicut mā appetit formā: ita agēs finē: lz deo nō ꝓpetit ab aliquo pficiꝰ: cū sit p̄mū mouēs ⁊ pfectio sūma. ergo nō agit pp finē. ¶ P. vnicuiqz agēti pp finem meliꝰē suū opus eē q̃z nō esse: qz p illud finē ꝓsequit: vt pz inducēdo i singulis: lz nō meliꝰ: imo idifferens ē deo vtrū creature sint vel nō sint: qz bonoꝝ nr̄oꝝ nō eget. ergo nō agit pp finē. ¶ P. actio eius ē vltimus finis rez: qz ē sua suba: lz finis vltimi nō ē aliquis alius finis. ergo videtur q̄ actio eius non sit propter finem.

SZ contra oē agens qō nō agit pp finē aliquē opus eius ē vanū: lz dei opa nō sūt hm̄. vñ i ps. dr̄. Nunqd vane. n. ⁊c. Ergo agit pp finē. ¶ P. Fz phm 2º meta. Oē agens p itellectū agit pp finē: lz deus est hm̄: cū sua sciētia sit causa rerum. ergo ⁊c.

RESpondeo dōz q̄ agere aliqd pp finez est dupli citer: vel pp finē opis vel pp finē ope rātis. finis operis ē hoc ad qō opus ordinatū ē ab agēte: ⁊ hoc dr̄ rō operis. finis autē operātis est quē p̄ncipalr ope rans intēdit. vñ finis operis pōt cē in alio: lz finis operātl semp est i ipso: sicut pz i edificatore q̄ lapides ꝓgregat: ad ꝓponēduz eos. q̄ ista ꝓpō in qua ꝓsistit forma domus est fi nis opis: lz vtilitas q̄ puenit ex hoc operāti ē finis ex pte agētis: cū aūt oē opus diuinū i finē quēdā ordinatū sit: cō stat q̄ ex pte opis deus pp finē agit: lz qz finis opis semp reducit i finē operātis. iō oz q̄ etiaz ex pte operātis finis actiōis eius ꝓsidereť q̄ est bonū ipsius i ipso. Sciēdū ē q̄ q̄ ageť ꝟ mō ē dupl'r. vl' pp ōsideriū finis. vl' pp amorē fi nis: desideriū. n. ē rei nō bite: lz amor ē rei que bt̄ vt Aug. dicit. ⁊ iō oī creature ꝓuenit agere pp desiderium finis: qz vnicuiqz creature acqriť bonū ab alio qō ex se nō bz: sed deo cōpetit agere pp amorē finis cuiꝰ bonitati nihil addi pōt. Ipse. n. bonitatē suā pfecte amat: ⁊ ex ꝟ vult q̄ boni tas sua multiplicet p modū: q̄ potis ē: ex sui. s. silitudie ex quo puenit vtilitas creature: iquātū silitudinē diuie boni tatis recipit. ⁊ iō dr̄ i lra q̄ deus fecit creaturā pp bonita tē suā: ꝓsiderādo finē operātis: ⁊ pp vtilitatē creature ꝓsi derādo finē opis. ⁊ pp hoc ēt dicit Aug. q̄ iquātū deꝰē bo nus sumꝰ. ⁊ Dio. dicit i. 4. ca. de diuinis noibus: q̄ diuinꝰ amor nō dimisit cum sine germine esse.

Ad primuz ergo dōz q̄ fm Auic. sicut est duplex agēs: qōdā qō agit p motū sic nāle: ⁊ qōdā qō agit sine motu dādo eē: ita duplex ē bonū: qōdā acqsitū p motū: ⁊ ꝟ ē tm̄ i rebꝰ nālibꝰ: ⁊ qōdā acqsitū sine motu i recipiēdo ifluētiā agētl sine motu: ⁊ tale ē bonū ēt i rebꝰ imobilibꝰ. ¶ Ad 2m dōz q̄ illō qō agit pp ōsideriū finis bz finē ex se q̄ pficit. ꝟ āt nō puenit deo q̄ agit, ppter amorē finis: qz ipsemet ē sibi finis a se habitus ⁊ amatus: ⁊ iō dicimus q̄ diuina voluntas nō est pfecta quodā alio sed seipsa: qz ipsa volūtas est bonitas. ¶ Ad 3m dōz q̄ oē id qō agit, ppter desideriū finis per actiōez suā ordinatur

ad cõsecutiõez desiderati. vñ opz q̃ apud euz differat an sit vl'ñ sit suũ opus. Nõ ãt apud eũ q̃ agit pp finis amoz ẽ qz nõ agit ad acquirẽdũ aliquod bonũ. ¶ Ad 4m dõz. q̃ actio diuina ẽ essentia eius ⁊ ex hac parte nõ q̃ritur finis eius: sed ex parte illa q̃ effectũ creature cõicat.

¶ Utr creature sine propter bonitatem dei. II.

AD secundum sic ꝓcedit. videt q̃ creature nõ sint pp dei bonitatẽ. sicut. n. i ꝑmo ce. ⁊ mun. dr̃ nihil mouet naturaliꝛ ꝓpter illud qõ cõseq̃ ñ põt. sed nulla res põt cõseq̃ diuinã bonitatẽ: quia ipa ñ recipit vt pfectio alicui⁹ creature vl' forma. g̃ res ñ sunt ordinate naturaliter in ipsa. ¶ ⁊ Preterea. in ꝑmo ce. ⁊ mun. dr̃. oĩs res est pp suã operationẽ: ⁊ res sempiterna vl' icorporalis ẽ pp sempiternalitatẽ sui eẽ. ſz eẽ rei ⁊ opatio nõ ẽ ex ipsa z. g̃ vr̃ q̃ ñ sint pp dei bonitatẽ q̃ est a reb⁹ sepata ⁊ impermixta. ¶ ⁊ Preterea. omnis res ꝓducit ab agẽte ꝓpinquus fini q̃ntũcũq̃ põt. sed q̃nto aliqd est melius ⁊ diuturnius magis ad diuinã bõitatẽ accedit. g̃ de⁹ fecit vnũquodq̃ q̃ntũcũq̃ meli⁹ potuit: ⁊ ab eterno si facere potuit. q̃ cũ falsa sint vr̃ q̃ bonitas dei creaturarum finis ñ sit. ¶ ⁊ Preterea diuina bõitas ẽ sua btitudo: ſz beatitudinis eius nõ est capax nisi itellectual' creatura vt in lra dr̃. g̃ nõ oĩs creature finis ẽ diuina bonitas.

Sed contra. boc: pp qõ res fit ẽ finis ei⁹. Sz sicut dr̃ puerbiorũ. 16. vniuersa pp semet ipsuz operatus ẽ dñs. g̃ videt q̃ ipse sit finis oium. ¶ ⁊ P. bonũ hz rõnẽ finis: vt i tertio meta. dr̃. g̃ ⁊ summũ bonũ hz i deo rõnẽ finis vltimi: sed diuina bonitas ẽ sũma bonitas. g̃ ipsa est vltimus reruz finis.

Respondeo dõm q̃ finis ⁊ agens ꝓportionãtur adinuicẽ: sicut mã ⁊ forma. Uñ fm dr̃iaz agẽtis ẽ dr̃ia finis. Est aũt duplex agẽs. qdã qõ suscipiẽti suũ effectũ ẽ ꝓportiõatũ. vñ formã eiusdẽ spẽi vl' rõnis i effectũ iducit sicut i omnibus agẽtib⁹ vniuocis: vt ignis generat ignẽ: ⁊ dom⁹ q̃ ẽ i aĩa artificis causat domũ q̃ est i mã. quoddã vo agẽs nõ ẽ ꝓportiõatũ recipiẽti suũ effectũ. Uñ effect⁹ nõ cõsequit spẽm agẽtis: sed aliquam similitudinẽ eius q̃ntũ põt sic ẽ i oĩbus agẽtib⁹ equiuoce. vt sol calefacere dr̃. ita ẽt est duplex finis qdã ꝓportiõatus ei qõ ẽ ad finẽ: ⁊ talis finis acquirit vt perfectio i eo qõ ad finẽ ẽ. Sicut sanitas p opationẽ medicie. Est etiã qdã finis imꝓportiõabiliter excedẽs illud qõ est ad finẽ: ⁊ hic nõ acquirit vt perfectio iherẽs ei qõ est ad finẽ: ſz aliq̃ similitudo ei⁹: ⁊ talis finis ẽ diuina bonitas in ifinitũ creaturas excedẽs: ⁊ iõ ñ acgrit in creatura ꝑz se ita vt sit forma ei⁹: ſz aliq̃ silitudo ei⁹ q̃ ẽ i ꝑticipatõe alicui⁹ bõitatis. ⁊ iõ oĩs appetit⁹ nature vel volũtatis tẽdit in assila tionẽ dine bonitatis. ⁊ in ipsammet tenderet si esset possibilis bñ vt perfectõ eẽntialis q̃ est forma rei. Sed tñ ipa met diuina bonitas põt acgri a creatura rõnali vt perfectio que est obiectũ opationis inquãtũ rõnalis creatura possibilis est ad videdũ ⁊ amãdũ deũ. Et iõ singulari mõ deus ẽ finis i quẽ tẽdit creatura rõnalis ꝓter modum cõem quo tẽdit in ipsuz oĩs creatura: inquãtũ. s. oĩs creatura desiderat aliqõ bonũ: qõ ẽ similitudo quedam diuine bõitatis: ⁊ ex B ꝑz q̃ i oi bono sumũ bonũ õsideratur.

Ad primuz ergo dõm q̃ q̃uis res nõ acgrat diuinã bonitatẽ: tamẽ acgrit aliquã similitudinẽ eius: ⁊ ex hoc dr̃ finis. ¶ Ad 2m dõz q̃ ipsa operatio est vltima perfectio in qua res exiſtit. habitus eniz ⁊ potẽtia imperfectionẽ dñt. ⁊ ideo idẽ est rei esse ꝓpter suam operationẽ ⁊ ꝓpter diuinaz bõitatez ad quã maxime accedit fm q̃ maxime est in actu perfecto. similiter ẽt ipsa sempiternitas essendi ẽ quedam assimilatio diine bonitatis. Et ꝓpter B ꝓpetuitas specierũ vocat̃ a pbis diuinuz esse. ¶ Ad 3m dõm q̃ finis nõ ẽ cã rei nisi fm q̃ est i volũtate agentis. Et ideo ipsa bõitas diina fm modũ: ⁊ ordinẽ quo ẽ ab eo volita ẽ finis rerũ. Et ideo tũc vnaquecz res maxime ad suũ finẽ accedit qñ imitatur diuinã voluntatẽ fm q̃ de ipsa re dispositum est a deo. ¶ Ad 4m dõz q̃ cũ bonitas dei sit rez ad ipsam res diuersimode se hñt. ipse. n. deus hz eam pfecte fm suũ esse vñ summe bonus ẽ: ⁊ ẽt fm suã operationẽ qua perfecte eam cognoscit ⁊ amat. vnde beatus ẽ: qz beatitudo ẽ operatio perfecta fm pbm. creatura aũt intellectualis nõ attingit ad eam fm suũ eẽ: vt ipsa sit summũ bonũ: sed fm opationẽ intelligẽdo ⁊ amãdo eam. vnde ꝓticeps ẽ beatitudinis ⁊ ñ tm̃ bonitatis diuine. sed creatura irratiõalis accedit ad eaz fm aliq̃z assimilationem q̃uis nõ pertingat neqz secũdũ operationem neqz fm esse vnde ẽ particeps bõitatis sed non beatitudinis.

¶ Utr omnia sint facta propter hoiem. III.

AD tertium sic ꝓcedit. vr̃ q̃ non oia sint facta ꝓpter hoiem: finis enim est intẽtus ab agẽte: sed hũana nã nõ põt eẽ intẽta a deo: qz nulli⁹ intẽtio est ad hoc q̃ est vilius se. ergo videtur q̃ deus non fecit omnia propter hominez. ¶ ⁊ Preterea. sicut vniuersale agens nõ est nisi primũ agens ita vniuersalis finis ñ videtur esse nisi finis vltimus: sed homo non est finis vltimus creature: sed diuina bonitas vt dictũ est. ergo nõ est finis omnium creaturarũ. ¶ ⁊ Preterea. nõ ẽ sapientis artificis facere multa ⁊ magna iſtrumẽta ꝓpter aliquod paruum: sed hũana natura est quasi qõdã minimũ i vniuerso. ergo vr̃ ridiculũ q̃ totũ vniuersum ꝓpter hoiez factũ sit. ¶ ⁊ Preterea. illud qõ nõ iuuat ad id ꝓpter qõ fit est superfluum ⁊ inane: sed multa sunt i vniuerso q̃ sunt homini nociua vt serpẽtes spine ⁊ hẏ. multa sũt ẽt ex qbus nullũ iuamẽtũ habet sicut aliqui pisces in ꝓfundo maris exiſtẽtes. ergo cũ nihil sit vanũ in operibus dei: videtur q̃ nõ omnia propter hominẽ facta sint.

Sed contra est qõ dicitur in scõo phy. q̃ sum⁹ et nos quodãmodo finis oiuz. ¶ ⁊ Preterea. ordo vniuersi est finis totius creature. ſz in hoie ẽ quedã similitudo ordinis vniuersi: vnde ⁊ miox mũdus dicitur: qz omnes nature quasi i homie cõfluunt. ergo videtur q̃ ipse sit quodãmodo finis omnium.

Respondeo dõm q̃ finis alicuius rei dicitur dupliciter vel in quẽ tendit nãliter: vl' ex eo q̃ ad ipsum sicut ad finẽ ordinari dicit̃ vt vtilitatẽ aliquã consequatur ꝑz intẽtionẽ ⁊ ordinẽ agentis: vtroqz autẽ modo homo finis creaturaruz dicitur: ⁊ primus ex parte operis: sed secundus ex pte agentis: differenter tñ homo dicit̃ finis: ⁊ diuina bonitas: qz ex pte agẽtis diina bonitas est finis rerũ sicut vltimum intentum ab agente. sed natura hũana nõ est intẽta a deo quasi mouẽs voluntatem eius: sed sicut ad cuius vtilitatẽ est ordinat⁹ effectus eius. Ipse enim duplicẽ ordinẽ i vniuerso iſtituit: ꝑncipalem. s. ⁊ secũdariũ. ꝑncipalis est fm q̃ res ordinãtur in ipm: ⁊ secũdarius est ꝑz q̃ vna iuuat aliã i perueniendo ad similitudinẽ diuinã: vnde dicitur in. xi. meta. q̃ ordo partiũ vniuersi adinuicem est pp illũ ordinẽ qui ẽ in bonũ vltimũ: ⁊ sic dr̃ eẽ pp aliud omne illud ex q̃ pucnit ei vtilitas. Sed hoc cõtingit dupliciter: aut ita q̃ illõ ex quo prouẽit alicui vtilitas nõ hz participationẽ diuie bõitatis nisi scõz ordinẽ eius ad hoc cui est vtile sicut sũt ꝓres ad totũ ⁊ accidentia ad subiectum que nõ habẽt eẽ absolutum: sed solum i altero: ⁊ talia nõ essent nec fierẽt nisi illud esset cui eis prouenit vtilitas sed quedã sũt que

hñt pticipatõez dine bõitat abſolutã ex q̃ puẽit aliq̃ vti
litas alicui rei: ꝛ talia eẽnt ẽt ſi illud cui puẽit ex eis vtili
tas ñ foret: ꝛ p hũc moduz dr̃ q angeli ꝛ oẽs creature pp
hoiem a deo facte ſũt: ꝛ ſic ẽt hõ fact⁹ ẽ pp reparationem
ruine angelice: qz B vtilitas cõſecuta ẽ: ꝛ a deo puiſa ꝛ or
dinata. Siſr ex pte opis ipe creature rẽdũt i dinã bõita
tẽ: ſicut i illud cui p ſe aſſimilari intẽdũt: ſz qz optimo aſſi
milar aligd p hoc q ſimile fit meliori ſc: ideo oĩs creatu
ra corporalis tẽdit in aſſimilationẽ creature intellectual
quãtũ põt: q̃ altiori mõ dinã bonitatez cõſequit. Et pp B
ẽt forma humana. ſ. aĩa rõnalis dr̃ eẽ finis vltimus intẽ
tus a nã inferiori: vt i 2o de aĩa dr̃.

Ad primum g̃ dõm q hõ nõ B mõ dr̃ eẽ finis ſẽ intẽtũ ab ãgẽte: qz B eſt rõ finis vl
timi ꝛ pncipalis: ſz ſicut ad qõ ordinatũ ẽ opus agẽtis ali
quo mõ: vt dictũ eſt. ¶ Ad 2m dõz q hõ nõ ẽ finis omnis
creature ſicut vltimo intẽtũ ab oĩ creatura: ſz ſicut illud
cui puenit vtilitas ex oĩ creatura: ꝛ hoc cõtingit pp cõica
tionẽ ei⁹ cũ oĩ creatura vt dicẽ Hzeg. ¶ Ad 3m dõm q oĩs
creatura corpalis q̃ũcũq; ſit magna quãtitate: ẽ tñ ife
rior hoie rõne itellectus. Uñ nõ ẽ incõuẽiẽs. ſi oĩs creatu
ra talis ẽt i aſſimilatiõez eius tendit: inquãtũ p hoc ſũme
bonitati aſſimilar. Sz angeli ſũt nobiliores hoie ſz cõdi
tionẽ nature. Uñ nõ ſũt pp hominẽ pdicto mõ: ſz ſolũ ſiẽ
ex q̃bus puenit homini vtilitas ſicut ſi diceret regẽ eſſe
cõſtitutũ pp aliquẽ ruſticũ cui puẽit vtilitas: pacis pp le
ges regis. ¶ Ad 4m dõm q hõ non fuerũt a pncipio ho
mini nociua. Sed poſtea p peccatũ nociua ſibi facta ſũt
ex q̃bus tñ aliqua vtilitas ſibi puenit: dum p hoc humi
lior fit ꝛ i talibus ẽt vilib⁹ gloriã ꝛ ſapiẽtiã dei cõſiderat.
Et ſic ẽt i vtilitatẽ cedũt ea que i vſuz opis eius nõ veni
unt: dũ de eis aliquã cognitionẽ hz: vel in vniuerſali: vl i
particulari. Tñ auctoritas phi i 2o phy. in ctrariũ iducta
intelligit̃ de rebus artificialibus.

¶ Utrũ aĩa rõnalis debeat vniri corpori. IIII.

AD quartum ſic ꝓcedit̃ vr̃ q anima rõnalis corpori vniri nõ debuit. Ea. n. q̃ ſunt ad fiñ determinãtur ſm
ſuu rõnẽ finis: ſz aĩa rõnalis ẽ pp dinã btitudi
nẽ ꝛ bonitatẽ. g̃ cũ p corpus ipediat̃ a pticipa
tione dine btitudinis: qz p opatiões corporales impedit̃
aĩa a cõtẽplatione ſpũaliuz: vr̃ q corpi vniri non debuit.
¶ P. illud qõ hz p ſe eẽ ſubſiſtẽs nõ vnit̃ alteri niſi acci
dẽtaliter: qz qõ aduẽit poſt eẽ cõpletũ eſt accñs: ſed aĩa ẽ
gddã i eſſe ſuo ſubſiſtẽs alias poſt corpus remanere non
poſſet. g̃ ñ ẽ vnibilis vt ex ea ꝛ corpe fiat vnũ eẽntialiter
¶ P. ea q̃ maxime diſtãt ñ vniunt̃ niſi mira cõiunctio
ne: ſz aĩa ꝛ corpus maxime diſtãt: vt i lr̃a dr̃. g̃ cũ cõiũctio
forme ad materiã ſit fz maximã vnionẽ: vr̃ q aĩa non ſit
corpori vnibilis ſicut forma mãe. ¶ P. potẽtie aĩe fluũt
ab eẽntia eius. ſz pncipiatũ ñ põt eẽ ſimplicius pncipio a
quo fluit. Cũ g̃ q̃dã potẽtia aĩe nullius corporis actus ſit
vt itellectus ꝛ voluntas: vr̃ q nec eſſentia aĩe rõnalis.

Sed contra. dine bonitatis ẽ oẽs gradus creatu rarũ vniuerſi ꝛplere. Sz q̃daz crea
ture ſunt pure corporales: q̃dã pure itellectuales. g̃ ad com
pletionẽ vniuerſi opz eẽ creaturã ex corpali ꝛ itellectua
li nã cõpoſitã. ¶ P. itellectus poſſibilis ſm phm i tertio
de aĩa eſt ſicut tabula i q̃ nihil eſt ſcriptũ: ſz ñ põt pfici vt
ſcribatur aligd i eo niſi p ſpẽs i ſenſibus receptas. g̃ opor
tet q vniatur corpori organico ſenſibili.

Reſpondeo dõm q cã finalis ipſius ꝛiunctioñ aĩe ꝛ corporis aſſignat̃ i lr̃a a magro
ſufficiẽter. finis. n. põt ſumi vel ex pte agentis. vel ex pte
ipſi⁹ opis. ex pte agẽtis. ſ. dei finis ẽ bõitas ei⁹ ſm q cadit
i volũtate ipſius volẽtis bõitatẽ ſuã i res diffundere. Et
B eſt ꝑma rõ quã magiſter aſſignat. Ex pte aũt opis finis
ittus ẽ ptingere i aſſimilationẽ dine beatitudinis. B aũt
ẽ ſm eẽ ei⁹. put ipſa ꝛiunctio aĩe ꝛ corpis eſt q̃dã ſilitudo
dine btitudinis q̃ cõiungit̃ ſpũs deo: ꝛ B ẽ ſcõa rõ quã aſ
ſignat. Et ẽt ſm opationẽ. put. ſ. aĩa p opatões q̃s i corpo
re exercet ad dinã btitudinẽ accedit merẽdo. ꝛ B ẽ 3a rõ.

Ad primum g̃ dõz q ſi aĩa nõ eẽt corpi vnibilis tũc eẽt alteri⁹ nãe. vñ ſm hãc nãm
quã hz ñ põt meli⁹ ad dinã bõitatẽ accedere q̃ p B q vni
tur corpori. ¶ Ad 2m dõz q gcgd aduẽit rei ſubſiſtẽti ita
q ex ipſius aduẽtu nouũ eẽ ꝛſtituat: oz accidẽtaliter ad
uenire. qz vni⁹ rei nõ põt eẽ niſi vnũ eẽ eẽntiale. Uñ aliõ
eẽ ſupueniẽs erit accñtale: ſz corp⁹ aduenies aĩe trabit̃ in
ꝛſortiũ illi⁹ eẽ a quo aĩa ſubſiſtere põt. qz forma ſuum eẽ
mãe dat: quãuis alie forme ñ pñt ſubſiſtere i illo eẽ ſicut
põt aĩa. ¶ Ad 3m dõm q pp hãc obiectionẽ plato poſuit
vt Hzeg. niſſenus narrat: q aĩa ẽ i corpe ſicut motor i mo
bili: vt nauta i nauĩ: ꝛ ñ ſicut forma i mã: vñ dicebat q hõ
nõ ẽ aliqd ex aĩa ꝛ corpore. Sed q hõ ẽ aĩa vtẽs corpe: ꝛ
pp hoc ẽt q̃dã q̃ſierũt q̃dã media iter aĩaz ꝛ corp⁹ vt ſpñ
corporalẽ aĩam vegetabilẽ ꝛ ſenſibilẽ: ꝛ lucẽ: q̃b⁹ mediã
tibus aĩa rõnalis corpori vnit̃: q̃ oĩa abſurda ſũt fz phiã:
ꝛ ipe obata a phõ in. 8. meta. ꝛ iõ dicim⁹ q eẽntia aĩe rõna
lis ĩmediate; vnit̃ corpori ſicut forma mãe ꝛ figura cere:
vt i ſcõo ẽ aĩa dicit̃. Sciẽdũ g̃ q ꝛueniẽtia aliquoꝝ põt
attẽdi⁹ dupl̃r aut fz ꝓpetates nãe. Et ſic aĩa. ꝛ corp⁹ mul
tũ diſtãt. aut fz ꝓportõez potẽtie ad actũ: ꝛ ſic aĩa ꝛ corp⁹
maxime ꝛueniũt. Et iſta ꝛueniẽtia exigit̃ ad B vt aliqd
vniat̃ alteri ĩmediate vt forma. alias nec accñs ſubiecto:
nec aliq̃ forma mãe vniret̃. cũ accidẽs ꝛ ſubiectũ etiam
ſint i diuerſis generib⁹: ꝛ mã ſit potẽtia ꝛ forma ſit act⁹.
¶ Ad 4m dõm q i formis ẽ q̃dã grad⁹ nobilitat ꝛ quã
to aliq̃ forma ẽ nobilior tãto plus materie predomiatur
vnde forma terre ẽ magis mãlis q̃ forma aeris vel ignis.
Inter aũt oẽs formas aĩa rõnalis nobiliorẽ. vñ maxime
ꝑdomiatur mãe. oẽ ãt q̃ vnit̃ alteri vt vicẽs ꝛ dominãs
ſup illud hz effectũ ñ ſolũ ſm coniũctionẽ ſui ad alteruz:
ſed ẽt p ſe abſolute: inquãtũ ñ depẽdet ad illud: cui vnit̃
ſiẽ pz i igne cãdele: cui⁹ luñ extẽdit̃ vltra aſcẽſionẽ vapo
ris ꝛ calefactionẽ. vñ q̃dã vires ab aĩa puẽire põt: q̃ ſunt
corpis act⁹: ꝛ q̃dã ſũt ab organis corpalib⁹ abſolute: q̃uis
enim eſſentia anime corpori vniat̃ vt forma. nõ tñ ſicut
forma mãlis ñ bñs eſſe abſolute: ĩ q̃ ſubſiſtere poſſit.

¶ Utrũ aĩa bũana tali corpori debuerit vniri. V.

AD quintũ ſic ꝓcedit̃ vr̃ q tali corpo
ri vniri ñ debuit. Cũ. n. forma ꝓportionet̃ mãe nobiliſſime forme obeẽt
nobiliſſimuz corp⁹: ſz corp⁹ celeſte ẽ nobiliſſi
mũ corpoꝝ. g̃ vr̃ q corpori celeſti debeat vni
ri aĩa q̃ ẽ nobiliſſima formaꝝ. ¶ P. ſimplici forme magis
ꝓportõat̃ corp⁹ ſimplex q̃ ꝛpoſitũ: ſz aĩa ẽ ſimpliciſſima
formaꝝ. g̃ ñ dz vniri ꝛpoſito ſz ſimplici. ¶ P. corp⁹ orga
nicũ ẽ magis diſſõme q̃ corp⁹ hõgeneũ: ſz aĩa ẽ ſimpliciſſi
m⁹ motoꝝ. g̃ cõp⁹ cui vnit̃ ſic mo⁹ dz eẽ hõgeneũ ꝛ ñ orga
nicũ. ¶ P. q̃to cõp⁹ ẽ ſbtilio⁹ tãto magis accedit ad nobili
tatẽ forꝝ ꝛ otinẽt. ſz ignis ẽ ſbtiliſſimũ cõp⁹: vñ i 2o gnõ
ne dr̃ q hz plus õ ſpẽ. g̃ vr̃ q ad min⁹ fz ꝑdominiũ. ignis
dz eẽ i corpe aiato: cui⁹ ꝛiũ oñdit mot⁹ grauis quẽ habz.
vnũqõq; n. mouet̃ motu ꝑdñanti i ipo vt i p õ ce. ꝛ mũ. dr̃

Sed ctra ẽ qõ dr̃ geñ. p. Formauit õs hoiez õ limo terre ꝛc. Et B ẽt ad ſenſum videmus.

Reſpõdeo dõz q oportuit talẽ formã. ſ. aĩaz rõa
lẽ corpi bñ ꝛplexiõato vniri: cui⁹ rõnẽ
aſſignat. A. dicẽs q oz ordinẽ pfcibiliũ eẽ fz ordiez pfcõ
nũ. iter oẽs ãt pfcões illa ẽ nobi^ma q̃ mouz ce. cui iter oẽs
alias pfe^ncs maxie aĩa rõal aſſilar̃. ꝛ iõ cõp⁹ oz q̃ ſit ſilimũ

celo: de nobilitate ãt corpis celestis ẽ q̃ nõ hz ꝺriũ: vnde q̃tũ plus corp⁹ sepaꝛ̃ a ꝺrietate: similius celo efficit: ℔ ãt nõ põt eẽ in gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ hoc mõ q̃ a ꝺrys oĩmode absoluãt. ſ. calido ⁊ frigido. ſ. q ℔ q̃ inueniũt ad mediũ: qꝛ mediũ neutꝛ extremoꝝ ẽ actu: ⁊ iõ illõ corp⁹ qõ vẽit ad maxĩmã eq̃litatẽ mixtiõis ẽ ſilimuz celo: ⁊ tale corp⁹ hz eẽ corp⁹ humanũ: ⁊ inde est q̃ dr̃ z⁰ de aĩa q̃ homo hz meliozem tactũ ceteris aialib⁹: ⁊ q̃to ẽ melioris tact⁹ tãto ẽ melioris intellect⁹: qꝛ subtilitas tact⁹ seq̃tur eq̃litatẽ ꝯplexionis. Instr̃m enĩ tact⁹ debz eẽ ĩ põ respectu suoꝝ sensibiliũ sicut mediũ: ⁊ nõ ꝑuatiõem sic̃ pupilla ẽ põ albũ ⁊ nigꝝ: vt in eodez libꝛo dr̃.

Ad primũ g̃ dõz q̃ corp⁹ celeste ẽ nobilius q̃ corp⁹ bũanũ: ⁊ perfectio sua ẽ nobilioꝛ q̃ aĩa humana. ¶ Sed sic̃ dic̃ ꝺmẽtatoꝛ in libꝛo de substãtia oꝛbis corp⁹ celeste nõ ẽ gñabile neq̃ corruptibile sic̃ corp⁹ humanũ: ⁊ iõ nõ idiget ꝓfectiõe terminãte ipm̃ sensificãdo ⁊ vegetãdo: ſz q̃ moueat ipm̃ in loco: ⁊ quecunq̃ sit virt⁹ illa siue de⁹ siue angelus ẽ superioꝛ in nã q̃ aĩa humana q̃ ẽ motoꝛ corpis bũani: ⁊ cõpoꝛeitas celi q̃ corpoꝛeitas corpis bũani. ¶ Ad z^m dõm. q̃ corpa simplicia maxie remouẽt a ſilitudine celi inq̃tũ in eoꝝ nã est bñ ꝺriũ cũ intẽtiõe. ⁊ iõ corpi tali aĩa rõnalis vniri nõ ꝺbuit. ¶ Ad 3^m dõm. q̃ aĩa rõnalis q̃uis sit ſimplex in eẽntia: tñ ẽ multiplex in potẽtys ⁊ opatiõib⁹: ⁊ iõ oz q̃ corp⁹ suum multa bẽat oꝛgana ad diuersas opatiões apta: ⁊ pp ℔ nã dedit boi man⁹: q̃b⁹ plurias opationes facere põt: ⁊ pp ℔ ẽt q̃to aĩa ẽ min⁹ nobilis regrit minoꝛẽ diuersitatem in oꝛganis: sicut pz ĩ plãtis ⁊ ĩ aialib⁹ ãnulosis. ¶ Ad q̃rtuz dõm. q̃ elta quãto plus hñt de spẽ ⁊ de q̃litatib⁹ actiuis tãto pl⁹ hñt ꝺ vtute agẽdi: vñ nõ posset fieri adeq̃tio nisi ꝺ elẽto magis mãli eẽt pl⁹ fm̃ q̃titatem vel mãz. Jõ oz corp⁹ bũanũ fm̃ q̃titatẽ hñe plus de terrestri: q̃uis non fm̃ q̃litatẽ: qꝛ ĩ corpe viuo dñaꝛ̃ calidũ. vñ in li. de aĩa dr̃ q̃ nihil ẽ sẽsitiuũ sine caloꝛe: ⁊ q̃ caloꝛ ignis ẽ instr̃z aĩe. ⁊ qꝛ grauitas ⁊ leuitas q̃ sũt p̃ncipia mot⁹ localis ꝯsequũtur quãtitatẽ mãe. iõ mot⁹ grauis appet in corpe bũano. Intelligẽdo amaret) Dic põit q̃tuoꝝ q̃ se fm̃ ordinẽ habẽt. Intells enĩ fm̃ apprehẽsionem boni gignit amoꝛem amoꝝ ãt vnit amato: ⁊ quodãmõ illud suũ eẽ faẽ possidẽdo. ⁊ ex hac ꝯiũctiõe seq̃t delectatio que perficit rõnem fruitionis: cetera ex predictis mãifesta sunt.

¶ Que ꝯsiderãda sũt de ãgelis. Disti. II.

DE angelica itaq̃ natura. hec p̃io considerãda sunt: quãdo creata fuerit: ⁊ vbi ⁊ qualis facta sit duz primo conderetur. Deinde qualis effecta auersione quoꝝundaz ⁊ conuersione quoꝝundã. De excellentia quoq̃ ⁊ oꝛdinibus: ⁊ donoꝝ differentia: ⁊ de officijs ac nominibus: alijsq̃ pluribus aliqua dicenda sunt.

¶ Quãdo facti sunt ãgeli: p̃ius dicit in quo viden tur sibi obuiare auctoꝛitates.

QUedam auctoꝛitates innuere vident q̃ ante oẽm creaturam creati sũt angeli. Unde illud. P̃io oĩum creata est sapientia: q̃ intelligitur de angelica natura: que in scriptura sepe vita sapie: ⁊ lux dr̃. Nã sapia illa que de⁹ ẽ: creata non ẽ. filiꝰ enĩ sapia p̃is ẽ genita: nõ fcã nec creata: et tota trinitas vna sapia nõ ẽ que fcã nec creata ẽ: nec genita: nec ꝓcedẽs. De ãgelica ãt vita illud accipiẽdũ ẽ: de q̃ dicit scriptura qñ fcã ẽ. ſ. primo omniũ. Sed rursus alia scriptura dicit. In principio creauit deus celum ⁊ terram Et in prophetia. Initio tu domine terraz fundasti: ⁊ opa ma. t. ſ. c. Et videtur quedam cõtrarietas oziri ex assertionibus istis. Nã si primo omnium creata est sapientia oĩa post ipsã fcã vidẽtur: ⁊ ita p⁹ ipsam fcã vidẽtur celũ et terra: ⁊ ipsa fcã ante celum ⁊ terram. Iterum si in principio creauit deus celũ ⁊ terraz: nihil factũ ẽ ante celũ ⁊ terrã. ergo nec ipsa sapiẽtia facta añ celũ ⁊ terrã. Cum ergo hec cõtraria videantur: nec in diuina scriptura fas sit sentire aliquid esse contrarietatis: requiramus intelligentiam veritatis.

¶ Quid sit tenendum docet p̃emissas auctoritates determinans.

VIdetur itaq̃ hoc eẽ tenendũ q̃ simꝰ creata ẽ spũalis creatura. ſ. ãgelica ⁊ corpalis. Secõm q̃ põt accipi illud Salomonis. Qui viuit ĩ eternũ creauit oĩa siꝰ. ſ. spũalẽ ⁊ corpalez nãm: ⁊ ita non p̃ius tpe creati sunt angeli q̃z illa corpalis mã quatuoꝝ elemẽtoꝝ: ⁊ tñ p̃io oĩum creata ẽ sapientia: qꝛ ⁊ si tempoꝛe non precedit: precedit tamen dignitate.

¶ Qꝛ simul creata fuerit corpoꝛalis ⁊ spiritualis creatura.

QUod ãt siꝰ creata fuerit spũalis corpoꝛalisq̃ creatura Augu. sup Gene sim apte oñdit dices. Per celũ ⁊ terram spũalẽ corpalẽq̃ creaturã intelligi: ⁊ hec creata in p̃incipio. ſ. tpis vel in p̃incipio. quia primo facta sunt.

¶ Qꝛ nihil factuz ẽ ante celũ ⁊ terrã nec ẽt tẽp⁹ cũ tpe enim creata sũt: sed non ex tpe.

ANte ea enĩ nihil fcm̃ ẽ: nec ẽt tp̃s factũ ẽ ante spũalẽ. ſ. angelicã nãm: et ante corpalem. ſ. mãm illã quattuoꝝ elemẽtoꝝ ꝯfusaz. Illa. n. cũ tpe creata sũt. nec ex tpe: nec in tpe. sicut nec tẽpus in tẽpoꝛe creatũ ẽ: qꝛ nõ fuit tp̃s anteq̃ eẽt celuz ⁊ terra. Uñ Aug. in li. de trinitate dicit q̃ de⁹ fuit dñs añq̃ esset tp̃s ⁊ nõ in tpe cepit eẽ dñs qꝛ dñs fuit tpis quãdo eẽ cepit tp̃s: nec vtiq̃ tempus cepit eẽ in tempoꝛe: quia non erat tp̃s anteq̃ inciperet tempus.

¶ Qꝛ simul cum tempoꝛe ⁊ cum mundo cepit corpoꝛalis ⁊ spũalis creatura.

SImul ꝙ cū tpe facta ē corpalis ⁊ spiritualis creatura: ⁊ sīl cū mūdo: nec fuit ātē angelica creatura ꝙ mūdus: qz vt Aug. ait. Nulla creatura est añ secla: sz a seculis cū qbus cepit. Hieronim⁹ tñ sup epla m ad Titū: aliud vī sentire dicēs. sex milia: nec dum nr̄i tpis iplēt annox: ⁊ quātas pri⁹ eternitates: quāta tpa: quātas secloꝝ origines fuisse arbitrādum ē: in qb⁹ angeli throni dñationes ceteriqz ordines seruirēt deo absqz tēpoꝝ vicib⁹ atqz mēsuris: ⁊ deo iubēte substiterūt. His ꝟbis qdā adherentes dixerūt cū mūdo cepisse tps secla're: sz añ mūdū extitisse tps eternū sine mutabilitate. ⁊ in eo imutabilr ⁊ intēpoꝛalr astruūt angelos deo iubente substitisse eiqz seruisse. Nos aūt qō pri⁹ dcm̄ ē ꝑ captu itelligētie nr̄e magis approbam⁹: salua tñ reuerētia secretoꝝ in qb⁹ nihil temere asserendū ē. ⁊ illud Hiero. dixisse nō ita sentiēdo: sed alioꝝ opinionē referendo arbitramur.

¶ Utrum angeli moꝝ creati fuerūt in empireo .s. ꝙ statim vt fcm̄ angelis fuit repletum.

AM oñsum ē qñ creata fuerit angelica nā: nec attēdēdū est vbi fcā fuerit. Testimonijs quarūdā auctoꝛita tī euidēter mōstrat angelos añ casū fuisse i celo: ⁊ inde corruisse: quosdā pp superbiā: alios ꝟo q nō peccauerunt illic perstitisse. Añ dñs in euāgelio ait. Uidebā satbanam sīc fulgur cadentē ō celo. Nec appellatur hic celī firmamētū: qō scda die factū ē: sed celū splēdidū qō dī empirreū. i. igneuz a splēdoꝛe: nō a caloꝛe: qō statim factū angelis ē repletū: qō ē supza firmañtū: ⁊ illō ēpireū qdā expositores sacre scripture noie celi itelligi volūt: vbi scriptura dic. In principio creauit de⁹ celū ⁊ terrā. Celū ingt strab⁹ nō visibile firmamētū hic appellat: sz empirreū. i. igneū vl intellectuale: qō nō ab ardoꝛe: sz a splēdoꝛe dī: qō statim factū repletū ē angelis. Añ cū me laudarēt astra matutina ⁊c. Be ꝟ quoqz Beda ita ait. Hoc superi⁹ celū qō a volubilitate mūdi secretuz ē: moꝝ vt creatū ē sāctis angelis impletū ē: quos in principio cū celo ⁊ terra ꝓditos testat dñs dicēs: vbi eras cū me laudarēt astra matutina: iubilarent oēs filij dei. Astra matutina ⁊ filios dei eosdē angelos vocat. Celū. n. i quo posita sūt luminaria: nō in principio: sed scda die factū ē. Ex his liquet ꝙ in empyrreo oēs angeli fuerūt añ quoꝛūdā ruinā: simulqz creati sunt angeli cū celo empyreo. ⁊ cū informi materia omnium coꝛpoꝛalium.

¶ Oꝛ sīl creata ē visibiliū reꝝ mā ⁊ inuisibiliū nā ⁊ vtraqz iformis ꝯz aliqd: ⁊ formata ꝯz aliqd.

SImul ꝙ visibiliū reꝝ mā: ⁊ inuisibiliū nā ꝓdita ē: ⁊ vtraqz iformis fuit ꝯz aliqd. ⁊ formata ꝯz aliqd. sicut. n. coꝛpaliū mā ꝓfusa ⁊ pmixta q̄ scōz grecos chaos dcā ē i illo exordio ꝓditiōis primarie: ⁊ formā ꝓfusiōis hūit: et nō hūit formā distinctionis: ⁊ discretōis: dōec postea formaret: atqz distictas recipet spēs: ita spūalis ⁊ āgelica nā i sua ꝓditiōe fm nāe sue bitū formata fuit. ⁊ tñ illā quā postea p amoꝛē ⁊ ꝓuersionē ad creatorē suū acceptura erat formā ñ hūit: sz erat iformis sine illa. Añ Aug. multiplr exponēs pmissa ꝟba Gen̄. In principio creauit de⁹ celū ⁊ terrā ⁊c. Per celū dic intelligi iformē nāz spūalis vite: sic i se pōt existere: ñ ꝓuersa ad creatorez i quo formatur. p terrā coꝛpoꝛalem mām sine oī qualitate que apparet in mā formata.

¶ Quo dicat Lucifer fm Isaiam: ascendaz in celum ⁊ cetera: cum esset in celo.

HIc queri solet. i celo empyreo fuerūt angeli ꝙ statim facti sūt: quo vt legit in Esaia dicit lucifer: ascēdā in celuz: ⁊ ex. so. m. ⁊. e. silis altissimo. Sz ibi celū vocat dei celsitudinez: cui pificari volebat. Et ē tale: ascendā i celū. i. ad eqlitatē dei.

¶ Diuisio textus.

HIc magister icipit ōtermiare ō creaturis i spāli ꝙtū ad cōsideratiōem theologi ptinet. Et diuidit i tres ptes. In p⁹ ōtermiat de creatura pure spūali. In z⁹ ō creatura pure coꝛpali. iz. di. ibi (ō āgelice nāe ⁊c) In z⁹ ō creatura ex vtraqz ꝓposita. io. di (his excurissimis ⁊c). pria i tres. In p⁹ ōtermiat ō āgeloꝝ creatiōe. In z⁹ separatōe p auersionē ⁊ ꝓuersionē. 5. di. ibi (ꝑ⁹ ꝟ cōsideratio adducit ⁊c) In z⁹ ōtermiat ō bonoꝝ dignitate. 9. di. ibi (ꝑ⁹ pdcā supest cogscere ⁊c) pria i duas. In pria ōtermiat de creatiōe āgeloꝝ ꝙtū ad illō qō adiacet eis ꝙsi mēsura. In z⁹ ōterminat ō ꝓditiōe ipoꝝ creatoꝝ. z⁹ di. ibi (Oñsū ē ⁊c.) pria diuidit i duas. In pria oñdit qñ creati sūt āgeli. In z⁹ vbi creati sīt. ibi (Jā oñsum ē ⁊c) pria dic de q ē itētio. in z⁹ pseqt qōnē. ibi (Quedā aūcitates ⁊c) Et circa ꝟ duo facit. p monet qōnē ponēdo rōnes ad vtraqz ptē. z⁹ determiat eā. ibi (Uſ vtiqz ꝟ cē tenēdū ⁊c) Et circa ꝟ tria facit. p determiat qōnē. z⁹ determiatiōez ꝓfirmat ibi (Qz aūt sīl creata fuerūt ⁊c) z⁹ obta i ꝛiū soluit ibi (Hiero. tñ super epla ⁊c) Jā oñsū ē ⁊c. Dic determiat vbi creati sīt angeli. Et primo oñdit ꝙ i celo empyreo. z⁹ epilogat ea q̄ dixerat ibi (Sīl ꝙ visibiliū) z⁹ obm in ꝛiuz soluit ibi (Dic q̄ri solet ⁊c) Dic ē duplex qō. p de euo qō durationē āgeli mēsurat. z⁹ de celo empyreo q loc⁹ angeloꝝ dicitur.

¶ Questio. I.

IRca p̄m tria q̄runt. p vtr euū ab eternitate vel tpe differat. scō vtrū sit vnū tñ euuz tertio vtrū euū mēsurās durationē angeli añ tps icepit ¶ Utr euū sit idē qō eternitas. I.

AD primū sic ꝓcedit. vī ꝙ euū sit idē qō eternitas: sic̄.n. dī i libro de causis. itellia parificat eternitati: nō aūt nisi sic̄ mēsuratū mēsure: cū g̃ mēsura ageli/ce duratiōis ponat euū: vī ꝙ sit idē eternita ti. ¶ ꝓ. sic̄ se bñt mēsurata: ita ⁊ mēsure. sz ageli ñ ē cā tpaliū rex. g̃ nec mēsura duratiōis ei⁹ cā erit tpis: sed tm̄ mēsura duratiōis creatiōis q̄ ē eternitas: sz euū ē cā tpis sic̄ dic̄ Boe. ō ꝛsolatiōe. Qui tps ab euo. Jre iubes. g̃ euū ē eternitas. ¶ ꝓ. sic̄ se bñt mobilia adiuicē i successione ita se bñt imobilia adiuicē i imobilitate: sz oīz mobiliū ē vna mēsura successiua. s. tps. g̃ ⁊ oīz imobiliū ē mensu/ra vna. s. eternitas.

Sed contra vī ꝙ euū sit idē q̄ tps: q̄ ꝛz Aug. de⁹ mouet spūalē creaturā ꝙ tps: sz talis creature mēsura po nit euū. g̃ euū ⁊ tps idē sunt. ¶ ꝓ. ois mēsura duratiōis creature ē diuisibilis: sz ptes duratōis nō sūt sil'. g̃ cū euū sit mēsura duratōis creature. vī ꝙ i eo sit successio: sed ℔ ē rō tpis. g̃ vī ꝙ tps ⁊ euū sint idē. ¶ ꝓ. nullū creatum ē actu infinitū: sz ageli⁹ in infinitū durabit: q̄ nūquā cozrūpe tur. g̃ sua duratio nō ē tota sil'. ⁊ sic idē qō ꝑus. ¶ ꝓ. oē il lud c⁹ duratio ē tota sil' nō differt i eo cē ⁊ fuisse: sz illō qō fuit nō pōt itelligi ñ fuisse: nec de⁹ pōt facere id ñ fuisse: g̃ nō ꝑt itelligi ageli nō cē: nec de⁹ ꝑt ℔ facere: qō ē falsū.

Respondeo (g̃ duratio ageli nō ē tota simul. dōz ꝙ euū ponit mēsura media iter tps ⁊ eternitatē de distinctiōe ät tpis ab euo ē triplex opi nio. qdā enī dicūt ꝙ idē ē nūc cui ⁊ tpis ſm eēntiā: sz differūt ſz rōem: q̄ nō tps mēsurat ipm mobile inquātū ē i motu: eo ꝙ sicut se bz tps ad motuz: ita se bz nūc tpis ad mobile: vt dī in 4° ꝓbyco ꝛ: sz nūc cui mensurat subam ipsi⁹ ꝑmi mobilis ꝑut in se cōsiderat: ⁊ sic tps ⁊ euū dīnt tm̄ rōne: tm̄ euo mēsurat nō tm̄ suba celi: sed ät angeli. sz ℔ nō pōt stare. q̄ duratio respicit eē in actu: nō ē ät idem act⁹: nec vn⁹ rōnis eē celi q̄ mēsurat euo: ⁊ moueri ipi⁹ q̄ mēsurat tpe: ⁊ iō scōm rē tps ⁊ euū dīnt cū diuersorū genez sint diuerse mensure: vt ex. io. metaph. bz. Jō alq ℔ ꝛcedētes dixerūt ꝙ euum ē mēsura rei ꝑmanētis crea te: sz tps ē mēsura rei mote: ⁊ tm̄ in euo ē ꝑi⁹ et posterius sic̄ i tpe: sz dīnt: q̄ i tpe ē ꝑi⁹ ⁊ posterius cū innouatōe: in euo ät ē sine inouatione ⁊ inueteratiōe: hoc ät nihil vide tur dictu: q̄ vbicūq; ē ꝑi⁹ ⁊ posteri⁹: opz intelligere ptez ꝑozē ⁊ posteriozē: ⁊ in nulla duratiōe ptes ꝑiozes ⁊ poste riozes sunt sil'. vñ opz ꝙ qñ ē ꝑi⁹ nō sit posteri⁹: ⁊ iō opz posteri⁹ de nouo aduenire: cū ꝑi⁹ nō fuerit. Exꝑluz etiaz qō ponunt falsū suppōit: dicunt enī ꝙ sicut inuenit fluxꝰ alic⁹ ab alio continu⁹ cum inouatiōe eo ꝙ sp aliud ⁊ aliō est qō fluit: sicut in exitu riui a fōte: ita ät inuenit fluxꝰ cō tinuus sine innouatiōe sicut exit⁹ rady a sole: g sp ē idez. Sz ℔ ñ ē vez: q̄ i exitu rady a sole ñ attēdit ꝑi⁹ ⁊ posteri⁹ ⁊ se: q̄ illuminatio nō ē mot⁹ ⁊ ñ ē in tpe nisi ꝙ posteri⁹: eo ꝙ omne qō illuminat reducit i quēdā motū: sicut i cāz i quo ē inouatio sit⁹: sic̄ in motu cozꝑis illumināt qō illuminat dum sup terrā mouet: cē ät angeli nō redu cit i inouatiōem alicui⁹ mot⁹ sic̄ in cām: nec in se innova tur: q̄ nihil fit qō ꝑi⁹ nō eēt. g̃ ipole est ꝙ aliq̄ mō sit ibi ꝑi⁹ ⁊ posteri⁹. Et iō dōm ꝙ tps ē mensura bñs ꝑi⁹ ⁊ po sterius: euū ät non bñs. opz enim rōnem mensure ex mē surato accipere: eē ät angeli qō euo mensuratur ē indui/sibile variatiōe carens: ⁊ iō euum ꝑus ⁊ posteri⁹ non bz. sz mot⁹ g tpe mensurat successione q̄dā pficit: ⁊ iō in tpe iuenit ꝑus ⁊ posteri⁹. Differt ät euū ab eternitate: sic̄ ⁊ eē ageli ab eē dino i duob⁹. ꝓmo: q̄ eē dinū ē per se stās: ga ē id qō ē: i ageli ät est aliud eē ⁊ aliqō qō est. 2° q̄ eē ange li est ab alio: sz nō ē diuinū, vñ ꝑz ꝙ sicut eē ageli ē q̄dam ꝑticipatio dīni eē. ita ēt euū ē q̄dā ꝑticipatio eternitatis: ⁊ ꝓp ℔ doctozes paz loquūt de dīa eui et eternitat: Ut

Et per ℔ ꝑz rñsio ad ꝑm. (Dio. idrūter vtroq; vtit. q̄ eternitas ibi sūit ꝑ eternitate ꝑticipata q̄ ē euū. ⁊ de⁹ dī eē supza eternitatē: sic̄ supza ens ⁊ supza oē qō noiat. ¶ Et sil' dōz ē ad scōz ꝙ euū sūit ibi ꝑ eterni tate: si tm̄ sumat ſm ꝙ differt ab eternitate: sic dī tps ab euo fluct nō effectiue: sz exēplariter: q̄ digniora i entib⁹ sūt quodām mō exēplaria iferioꝛ: inq̄tū magl accedūt ad ꝑm exēplar: ⁊ ita euū ē exēplar tpis inq̄tū eternitati sil⁹ ē. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ mot⁹ vniuocat ad min⁹ in inten/tione gñis: ⁊ iō oīb⁹ motib⁹ ordinatis adinuicē pōt vna mensura rīdere: sz nullū eē creatū vniuocat cū eē increato: ⁊ iō oz pōere duas mēsuras. ¶ Ad q̄rtū dōm ꝙ an gelus pōt ꝛsiderari dupl'r: vl' q̄tū ad suū eē: qō ē sine vi cissitudie: ⁊ sic mēsurat euo: vl' q̄tū ad opatiōem: ⁊ sic ēt q̄tum ad aliquā opationem euo mensuratur: ꝑut. s. itue tur res in verbo: q̄ sic in eius opatione non est vicissitu/do aliqua. sz ſm aliam opam in qua est vicissitudo men/suratur tpe ſm. s. ꝙ intuetur res per plures species q̄ sunt apud ipm: hoc ät tps est aliud a tpe quod mensurat motum ꝑimi mobilis: ꝙ ista vicissitudo non ordinatur ad illā: nec istud tps est continuum: sz numer⁹ discretus vicissitudinis nō ꝛtinue: ꝛtinuitas enī accidit tpi ex pte mot⁹ numerati: ⁊ nō ſm fozmā suā q̄ nūer⁹ est. vt dic̄ cō/mētato ꝛ in q̄rto phy. ¶ Ad qntū dōm: ꝙ ois diuisio du/ratiōis accidit ex motu ꝑ quē fit successio ꝑiozis ⁊ poste riozis: ⁊ iō tps est mensura ꝑ moduz nūeri: sed euū ⁊ eter nitas mensurāt actum: i quo nō accidit renouatio ꝑ mo tum: ⁊ iō sunt indiuisibiles mensure per modum vnita tis: sicut enī tps est numer⁹ ꝑiozis: ⁊ posteriozis i mo tu. Jta ēt ⁊ euum est vnitas ꝑmanentie actus: qui est esse vl' opatio creati: ⁊ sil' eternitas increati. ¶ Ad sextum dōm ꝙ esse angeli nō est infinitum ꝑuatiue ꝑ modū q̄ti: q̄ indiuisibile est: cuius infinituz non potest eē i actu: sz est infinitum negatiue: nō simpl'r sed respcū alicuius finis g est termin⁹ durationis: quā nō bz. ¶ Ad septimū dōm ꝙ pōt de⁹ facere angelū non eē: quia sicut nō potuit ꝑ se i cipe: ita nec durare nisi voluntate eius. ⁊ sil' pōt intelligi nō eē: eo ꝙ sua quiditas nō ē suū eē. nec tm̄ pōt facere vt simul sit ⁊ non sit: nec hoc pōt intelligi: et sic non pōt facere ipz non fuisse: quia hec possibilitas diuersificatur ab illa: vt in ꝑio libro di. 42. dcīm ē. ⁊ iō obiectio ista nō ē ad ꝓpositū.

¶ Utz euū sit tm̄ vnū. II.

AD secundum sic ꝓceditur. videt ꝙ euū nō sit tm̄ vnū: sic̄ enim tēpus ē numerus mot⁹: ita ⁊ euum vide tur esse vnitas contracta vel determinata ad rem aliquam. sed talis vnitas multiplicat ad multiplicationem cozuz quibus conuenit esse vnū. ergo non est tm̄ vnum euum. ¶ ꝓterea cozꝓzalium ⁊ icoz ꝓzalium cum sint diuersozum genererum non est men sura vna: sed euo mensurātur quedam cozꝓza: sic̄ suba celi. g̃ vī cū ēt quedam spūalia mensurentur euo ꝙ euū non sit vnum. ¶ ꝓterea oīum motuum quoꝛ ē tps vnum est reductio in vnū motum sicut i cām. sed angeli non reducuntur in vnum angelum sicut in cām. ergo nō mensurantur vno euo. ¶ ꝓterea quocunq; angelo re moto: nihilominus remanebit eē alioꝛ angelozum euo mensuratum. sed quecunq; ita se bñt ꝙ remoto vno re manet altez nō dependent adinuicem. ergo vī ꝙ euuz vni⁹ ageli nō dependet ad euū alteri⁹: ⁊ sic non est oīum vnū euū. ¶ ꝓterea si mensurētur ꝓvnū euū: hoc non est nisi ꝑ euum q̄ ē mensura esse ꝑimi angeli: sed vt in fra dī angelus q cozzuit inter omnes maioz fuit. g̃ vī ꝙ

eē oīuz bonoꝝ angeloꝝ mēsureť ad euū demonis qō est

Sed contra (absurdū.g̃ vr̃ q; ñ sit tm̃ vnū euū mediū bz nāz extremoꝝ.sz euū me diū ē iter eternitatē ⁊ tp̃s:eternitas āt ē vna ⁊ sil'r tp̃s .g̃ euū ē vnū. ℂ P̄.B ēt vr̃ p B q; euū ē simplicī q̄s tp̃us.et

Respondeo (ita magis vnū. dōz.q; ponēdo vnitatē eui.oz eā in uestigar̃ ad silitudinē tp̃is :cuiꝰ cā tripl'r assignar̃. Quidā enī dicūt q; tp̃s ē nūerꝰ motꝰ:vñ sic idē ē denariꝰ q̄ nūerā tur decē canes ⁊ decē eq:ita ē ēt idē tp̃s q̄ nūerār̃ oēs mo tus:sz B ip̄obat ꝓmē.in 4°phy si.q; vnitas nūeri diuersoꝝ nūeratoꝝ:nō ē nisi vnitas nūeri mathēatice accepti. tp̃s āt nō ē gd mathēaticū:sz nāle. ℂ P̄.oīa mathēatica multiplicār̃ ꝼz eē q̄ bñt ī reb':sicut nō ē eadē linea ī cu po ⁊ ligno ꝼm eē.vñ seq̄reť q; tp̃s ꝼm eē nūerareť ⁊ mul tiplicareť ad nūeꝝ motuū:⁊ ita seq̄reť q; eēnt plura tpa simpl'r:sz vnū tm̃ imaginarie. Alij dixerūt q; q; tp̃s ē mē sura variatiōis:⁊ oīs variatio ē ex possibilitate māe:⁊ q; mā ē vna.iō dicūt tp̃s vnū ab vnitate māe. Sz B non vr̃ ver .tp̃s enī nō mēsurat variationē in pō:sz variationez ī actu:actꝰ āt variatiōis ī mā nō ē vnꝰ:sz plēs.sz tm̃ prima pō ad variatiōez ē vna:q̄uis ēt B nō sit p se notū:imo fo te falsuz q; oīuz mobiliū sit mā vna.Et p̄terea tp̃s de ne cessitate cū sit nūerꝰ respicit aliq̄ multitudinē nūeratā. in mā āt prīa ꝼm eēntiā nō ē aliq̄ multitudo:sz solū ꝼz eē ⁊ ꝼz B eē nō ē vna in plūbꝰ.vñ nec tp̃s māe ꝼm eēntiā suā rñdet:sz solū eē ꝼz q̄ variat p motū.vñ ex vnitate māe nullo mō p̄ōt eē tp̃s vnū.⁊ iō dōz cū ꝓmē.in 4° phy sicoꝝ q; tp̃s ē vnū ab vnitate motꝰ p̄mi mobilis.tp̃s enī ꝓpara tur ad istū motū:nō tm̃ vt mēsura ad mēsuratū:sicut ad alios motꝰ:sz sic̄ accn̄s ad subm:q̄ ponit̄ in diffōne eius ex q̄ bz vnitatē ēt multitudinē.vñ prīo mēsurat motum diurnū:⁊ p illū mēsurat oēs alios:sic̄ enīz dr̃ in .io.meta. vnūquodq; mēsurat̄ per illud q̄ ē p̄mū ⁊ minimū sui ge neris.Et sil'r dōz ē de euo q̄ ē vnū ab vnitate eē simpli cissimi euiternoꝝ q̄ ē p̄mꝰ āgelus:q; opz vnū eē simpli

Ad primū (ciorē altero.vt ifra dicet. g̃ dōz q; mēsura ē duplex:q̄dā ītrīseca q̄ ē ī mēsurato sic̄ accn̄s ī subo. ⁊ B mltiplicat̄ ad mltipli catōez mēsurati:sic̄ plēs linee sūt q̄ mēsurāt lōgitudinez pluriū corpoꝝ eq̄liū. Est ēt q̄dā mēsura extrīseca: ⁊ banc nō ē neē multiplicari ad multiplicatiōez mēsuratoꝝ:sz ē in vno sic̄ ī subo :ad q̄ multa mēsurant̄:sic̄ multi pānī mēsurant̄ ad lōgitudinē vniꝰ vlne.⁊ B mō multi motus mēsurār̃ ad nūeꝝ vniꝰ primi motꝰ:g nūerꝰ ē tp̃s:⁊ multa pmanētia ad vnitatē vnius pmanentis quod est euum. ℂ Ad z^m dōz q; spūalia ⁊ corpalia pñt ī pmanētia essēdi assimilari:⁊ ꝼz B vnā mēsurā bre:q̄uis ī alys mltū distēt ℂ Ad 3^m dōz.q; q̄uis vnꝰ angelus non sit cā alteriꝰ: ē tm̃ simplicioz altero:⁊ B sufficit ad rōnē mēsure. ℂ Ad. 4. dōz.q; si nō eēt iste p̄mꝰ angelus q mō ē:eēt alius prīmꝰ ad quē aly mēsurant̄:sicut si nō eēt hoc prīm mobile esset aliud cuiꝰ tp̃s eēt mēsura. ℂ Ad qntū dōz q; cū euū sit participatio eternitatis q̄to aliquid magis ē inparticipa tione eternitatis p p̄us mēsurat euo:⁊ iō cū angelus bea tus magis sit in pticipatiōe eternitatis q̄ ille qui p pec catū corruit: nō seq̄t q; angelus btūs mēsuretur ad euū demonis: sed econuerso.

ℂ Utrū duratio angeli inceperit ante munduz. III.

A tertium sic ꝓceditur. Ur̃ q; dura tio angeli an mundū ince perit. Hre.enī nazan.dixit q; deus prīo excogi tauit āgelicas subas:⁊ excogitatio ipius opus eius est:vt dicit Dam.ergo vr̃ q; āte alias cre aturas angelꝰ fcūs sit. ℂ Preterea creatura corpalis nō equiparatur spūali:sed ideo dicitur deū voluisse mūduz ab eterno facere ne mundus sibi equipari videreť .ergo vr̃ q; nec creaturā corpalē sil'cū spirituali faceť ōbuerit. ℂ P̄.nullus potest habere cognitionez alicuius rei fien de nisi p̄existat aliqd eius eē:sz ꝼz Aug.angelus in verbo accepit cognitionē creature per verbū fiende:q̄ cognitio matutina dr̃.g̃ vr̃ q; āgelus ante alias creaturas fcūs sit. ℂ P̄.ꝼz aliquos angeli mouēt celos: sz motoꝝ precedit mobile.g̃ videť q; angeli precesserūt celos ⁊ alia corpa.

Sed contra. qñcūq; fuerūt angeli destiterūt ab inuicē p eēntiā.sz distātia aliquoꝝ nō p̄ōt intelligi nisi loco exīte:nec locꝰ nisi sit corpꝰ.ergo angeli añ corpalia creati nō sūt. ℂ P̄. si angelus añ corporalia creatus fuit:oz q; nūc creatiōis angeli sit prīꝰ q̄ nūc creationis mūdi:sz vbicūq; ē nūc prīꝰ ⁊ posteriꝰ ibi ē tp̃s:g̃ oz q; ante mūdū fuerit tp̃s:quod ē ipossibile:vt vr̃

Respondeo (quia tunc esset ⁊ motus. dōm.q; creatio rer̄ dependet ex vo luntate creatoris:q tūc ⁊ nō prīꝰ res creare voluit:que q; nobis nota nō ē:initiū creatiōis rer̄ rōne inuestigare nō possumꝰ:sz fide tenemꝰ:.put nobis traditū ē p eos qbus diuinā volūtatē ꝼuelatā credimꝰ. ℂ Sciēdū ē g̃ q; circa inceptiōez rer̄ sci ꝓueniētes ī eo q̄ fidei ē.s.q; nihil ē ab eterno p̄ter deū :varia ad minꝰ q̄tū ad vboꝝ supficiem dixisse ueniūt :ī his ō necitate fidei nō st:ī qb'licuit eis diuersimode opiari sic̄ ⁊ nobis.Plēs enī coꝝ qui Augu. p̄cesserūt:vt Diero. Dila.⁊ Brego.nazan.videť posuisse āgelos añ creaturā corpalē factos:⁊ corpalē per spūales successiue distinctā. Aug.vo ponit corpalē sil'⁊ spūalē creaturā factā:⁊ corpalē sil'ꝼm māz: ⁊ spēs:nō tm̃ ꝼm idiui dua q̄ successione tpe gñantur . Sequentes vo:vt Greg. Beda ꝓcrdāt cū Aug.in coeuitate corporalis ⁊ spūalis creature:⁊ cū alys in successiōe distinctiōis corpoꝝ p spe cies diuersas:⁊ iō cōiter teneť q; angelus nō ē factus añ corpalē creaturā:hoc.n. pbabiliꝰ vr̃:tū ex pte diuine oi potētie:cuiꝰ ē nō successiue opari:tuz ad excludēdū erro rē:nec videreť angeli corpaliū creatores eē:tū alteri snie p̄iudicādū non est:vt in lra dr̃:q; nō ē demratuz nec fide

Ad primum ergo dōm q; si diuersoꝝ (expssiū. dcā ad cōuenientiā reducere voln mus.qō tm̃ necessariū nō ē:p̄ōt dici q; auctoritates q̄ coe uitatē negare videť exponēde sūt ꝼm ordinē dignitatis: ⁊ non durationis. ℂ Ad scōm dōm q; non est simile :quia deꝰ p̄cedit creaturā:nō solū dignitate:sz ēt cālitate:quaz oñdit mūdi inchoatio:q; vt rabi moyses dicit facillima via ad oñendū deū eē:⁊ ab ipo eē oīa ē ex suppōne nouitatis mūdi.⁊ iō statutū ē in lege:vt septima die festuz du cerēt in q̄ mūdus ꝓsūmatꝰ ē:vt per nouitatē mūdi semp in cognitione dei pmaneret:sed spūalis creatura excedit corpalē dignitate nō cālitate:q̄ ne credi cā eiꝰ poset:con grue sil'⁊ vtraq; fcā ē. ℂ Ad tertiū dōm q; de re iam facta p̄t accipi cognitio eiꝰ:vt fiēde si ꝓsidereť in causis suis ex gbꝰ ꝓcessit:⁊ sic angeli suscepерūt cognitionē rerū fiēda rum in verbo:qō ē ars opatiua rerum. ℂ Ad q̄rtū dōm q; motoꝝ nō necessario p̄cedit mobile duratiōe: sz digni tate:vt pz de aīa ⁊ corpe:alie rōnes ad oppositū sūt ēt so phistice:q; eēntia angeli non necessario indiget loco:nec eoꝝ diffō ē ꝼm ordinē vl'distātiā localem: sz ꝼm p̄ncipia eēntialia.Sil'r ēt alia obiectio ꝓcedit de tpe imaginato: q; .s.nūc imagiari añ mūdū possumꝰ sic̄ ēt multas lineas

(extra celum. ℂ Questio II.

A Einde queritur de celo empirio ī q̄ angeli fci dicūt ō q̄ tria q̄runt̄.primo vtr̃ sit corpꝰ.scōo quale sit.tertio vtr̃ influentiā bēat sup alia corpa.

¶ Utrum celum empyreū sit corpus. I.

AD primum pcedit sic. videt q nō sit corpus. Dē. n. corp⁹ nāle ē sensibile ⁊ pcipue sensu visus: sz celū empi. nō ē visibile: sz itellectuale: vt i lra dr. ergo nō est corp⁹. ¶ P. celū empy. ē loc⁹ ꝺtēplatōis: sz cō tēplatiōi nō debet loc⁹ corpalis: q̄ ēt exītes in corpe a corpozib⁹ abstrahit: qz sz Aug. q̄diu aliqd dīnuz mēte pcipimus nō i B mūdo sum⁹. ergo vr q celū empireū nō sit corpus. ¶ P. phs phat i pmo celi ⁊ mū. q exī pmuz mobile: nī ē aliqō corp⁹: exī qō tū qōdāmō ponit vitā beatā: quā nos dicim⁹ i celo empy. eē. g̃ vr q nō sit corp⁹. ¶ P. corporuz nās pscrutati sūt phi: q̄bus ēt deus sua iuisibilia reuelauit ſm Apo. ad Ro. pmo: sz de celo empy. nullā mentionē fecerūt. ergo nō ē corp⁹.

SZ contra oē qō mouetur i loco: ē i loco: qz mot⁹ localis ē pm⁹ motuuz: vt in. 8. phy. probat. g̃vr q p̄m mobile sit i loco: sz loc⁹ ē supficies corpis ꝺtinēt] ergo oz q bēat corp⁹ ꝺtinēs getuz. ⁊ B dicim⁹ celuz empy. ¶ P. sicut dr i scō de. ⁊ mū. pfecti⁹ ē qō acgrit bonitatē sine motu q̄ q p motū acgrit: sz dei pfecta sūt opa. ergo oz pfectissimū corp⁹ eē imobile. ¶ P. añ oē multiforme ē aliqd vniforme: vt in. 9. Meta. probat: sz ē aliqō celū diffoꝛme: qō parti ē diaphonū ⁊ parti lucidū actu: vt celū stella tū. ergo oz aliqō eē tm̄ diaphonuz: ⁊ aliqō tm̄ lucidū: qō ēt ꝺcludi pōt ex ꝓpositiōe q̄ vtit phs i. 8. phy. q si aliqd inenit ꝺpositū ex duob⁹: quoꝝ vnū inenit p se: oz ⁊ reliquū p se ineniri: sz diaphonū ē sicut pō respectu lucidi. ergo oz p mū corp⁹ eē totū lucidū actu: ⁊ B dicim⁹ celū empyreū.

Respondeo dōz q celū empy. ratōe iuestigari nō pōt: qz qcqd de celis cognoscim⁹: B ē aut pvisuz aut p motū: celū aūt empyreū nec motui subiacet nec visui: vt i lra dicit: sz p auctoritatē ē habitū: ⁊ ē corpus qō p̄ncipalr ordinatū est vt sit habitatio beatoꝝ: ⁊ B magis ꝓpter hoies: quoꝝ etiā corpora glorificabūt: q̄bus locus debet q̄ ꝓpter angelos q loco nō idigēt: ⁊ qz illa gloria excedit iuestigationē hūanā: ideo ēt ⁊ celū empyreuz.

Ad primū ergo dōz q celū empyreū dicit intellectuale: qz nr̄is visibus nō subiacet: sz intellectu tāt̄uz capit: nō q i se nō sit visibile. ¶ Ad 2m dōz q celū empyreū dr locus ꝺtēplatiōis: nō quātū ad necessitatē: sz quātū ad cōgruitatē: sicut etiā eccl̄ia dicit locus oratiōis. ¶ Ad 3m dōm. q pbatiōes phi hoc demōstrant: q exī totū vniuersuz nō sit aliqō corpus: nō q extra B celū nō sit aliud celū: qz in numero sphe raꝝ etiā phi dissentire ineniunt. ¶ Ad 4m dōm q ratio iā dicta est: q̄re phi hoc celū nō cognouerūt: qz nec motui nec visui subiacet ⁊ tm̄ multa q̄ de istis dixerūt nō demōstratiue: sz pbabilr cognouerūt: vñ ipsemet phs testat in. 2. ce. ⁊ mūdi: topica solutiōe se soluere q̄stiōes difficiles. Alie ēt rōnes nō sūt cogētes: qz vltimū celū qō mouet nō ē in loco p se: sz p accīs vt dic phs i. 4. phy. Ubi ꝺmētator ēt diuersas snias phorū de hoc ponit: nec ēt oz q id qō sine motu bonitatē diui nā participat: sicut corpus: nec iteruz oportet q multiforme reducatur ⁊ vniforme corporeum.

¶ Utrum celū empyreum sit lucidum. II.

AD secūduz sic pcedit. videt q celuz empyreū nō sit lucidū: qz ſm Auic. cā luciditatis ē cōgregatio partium diaphoni: vt pz i cristallo: ⁊ B idē di. ꝺmē. in li. de suba orbis. Sz celū empyreū est subtilissimū: cū sit nobilissimū corpoꝝ ⁊ maxīe formale. ergo celū empireū nō est lucidū. ¶ P. ce. empyreū est maius quātitate ⁊ vtute q̄ sol. sz sol quādo directe nobis opponit facit nobis diē: ⁊ a nobis videtur. ergo cū ce. empyreū sp nobis opponat directe. videt q si eēt lucidū semp nobis: eēt dies ⁊ sp viderem⁹ ipsuz: qō falsuz est. ¶ Itē videt q non sit imobile. oē. n. quātū hz partes distātes: sz qō hz partes distātes vbi est vna pars eius: pōt esse etiā alia: ita ⁊ singule partes eius pñt eē vbi nō sūt: ⁊ qō est hꝫ ē mobile fz locū: cū ergo celū empy. sit quātū: qz est corpus. videt q sit mobile. ¶ P. oē corpus nāle ē mobile. Tū qz nā ē pncipium motus. Tū qz corpus nāle est corp⁹ in nā: ⁊ nā ⁊ motus se ꝺsequunt: sz celū empy. est corp⁹ nāle: alias eēt mathematicuz ⁊ imaginabile. ergo celum empy. est mobile. ¶ Itē videt q sit diuisibile p densitatē ⁊ raritatē. Uox. n. nō pōt formari nisi i tali corpore: qō per modū istū diuiditur: sicut in aere: sed in celo empy. formabit vox: qz erit ibi laus vocalis: vt a multis dicit. ergo videt q sit diuisibile. ¶ P. oē corpus p qō est motus est diuisibile p rarefactionē ⁊ ꝺdēsationē: nisi ponant duo corpora eē in eodē loco: sz corpora gloriosa in ce. empy. mouebunt: vt dicitur Sap. 3. Fulgebūt iusti ⁊c. Ergo est diuisibile: ⁊ ex B vlterius pōt ꝺcludi q sit gñabile ⁊ corruptibile: qz dēsitas ⁊ raritas sūt q̄dā pncipia gñatiōis ⁊ corruptōis.

SZ cōtra in lra dicit: q dicit empyreū nō ab ardore sed a splēdore dr ēt q a volubilitate mūdi secretū ē: dr ēt q nō hz ardorē: ⁊ p ꝺs nec aliq̄ qualitatē actiuā nec passiuā. g̃ est incorruptibile mobile ⁊ lucidū.

Respōdeo dōz. q cū oēs res determinēt a fine: oz ꝺditiōes ce. empyrei accipere fz q ꝺuenit statui bonoꝝ ꝓpter qō factū ē: ⁊ qz illi sūt in plena participatiōe eterne lucis ⁊ getis ⁊ eternitatis. ideo decet ce. empy. lucidū imobile ⁊ incorruptibile esse.

Ad primum ergo dōz. q illa rō ꝓcedit de eo qō ē B mō lucidū: qz radios emittit sensui nr̄o visibiles: ꝓpter qō etiā ignis i ꝓpria sphera nō lucet. sic ār nō dicim⁹ lucidū ce. empy. sz qz in nā sua lucē hz: eo q maxīe formale est: ⁊ p B pz responsio ad scōz. ¶ Ad tertiū dōz. q quāto: put quātū est: nō debet ꝓpie locus: nec p ꝺsequēs potētia ad vbi: sz put hz determinatā naturā. vnde dr in pmo de geñ. q mathematicis filitudinarie dādus est tactus ⁊ motus. ¶ Ad quartū dōz. q nāle pōt dupl̄r sumi. Uno⁰ ꝓut diuidit ꝺtra ens in aīa: ⁊ sic dr nāle. oē illud qō hz eē fixū in nā. ⁊ sic ce. empy. et angeli dr nālia. Alio⁰ dr nāle fz q diuidit ꝺtra ens dīnū qō abstrahitur a mā ⁊ motu: ⁊ sic nāle dicit illud solū qō mouet: et est ordinatū ad gñationē ⁊ corruptionē i rebus: ⁊ B modo ce. empy. nō est ens nāle: sz diuinū qō ordinatū est ad gloriā bonoꝝ: nec materiā hz determinatā ad motū: sz ad finē suū: qz ⁊ mathematici nō abstrahūt ab oī mā: sz a sensibili tm̄. vt in. 8. Meta. dicit. Uñ nō oz vbicūq; est mā q sit motus: sz verū est q in mobilibus ⁊ imobilibus ē mā equoce. ¶ Ad quintū dōz. q ce. empy. est locus angeloꝝ: aiaꝝ ⁊ boīuz. Angeloꝝ aūt ⁊ aiarū exutarum cōstat q nō erit i celo empy. laus vocalis: sz vtruz boīuz post resurrectionē futura sit ibi laus vocalis: dubitatio est: gbusdā dicētibus nō futurā ibi eē laudē vocalē: sz solū mētalē q̄ dignior ē: qz nec erit ibi respiratio: sz solū i respirātib⁹ ē vox: vt in scō de aīa dr. Alq̄ vo dñt futurā ēt ibi laudē vocalē nō ꝓpter aliq̄ indigētiā: sz vt nihil in sciētys vacet a diuina laude: neq; mēs: neq; lingua: qūo āt esse possit ita dñt: q. s. in pulmone ⁊ istrumētis vocalibus est aer. ⁊ per illuz aerē poterūt voces formare: sicut ⁊ aīalia q̄ hñt spiritū cōplantatū: vt dicit in lib. de som. ⁊ vigi. ⁊ hoc quātuz ad aliqd videt esse ꝺueniēs: qz ad formationē vocis nō ē necessaria expulsio vl attractio aeris. vñ respirādo nō pōt aīal vocē formare vt dicit in. 2. de aīa: sz quo ad aliqd vr̄ isufficiens: qz ad vocē nō tantū exigit aer iteriox: sz etiā exterior: cui⁹ ꝺfirmatiōe ⁊ motu sonus ōferat. vñ plus addē-

dum est vt dicam⁹: q̄ q̄dā sensibilia deferunt ad sensum ꝺz esse spūale tm̄: sicut spēs colox. Quedā q̄ ꝺtingūt orgā nū ꝺz esse suū māle: sicut in gustu ⁊ tactu. Quedā vo deferunt vtroq; mō: sicut spēs odox cū permixtione fumalis euaporatiōis: tm̄ spēs extēdit vltra fumalē euaporationē Et sil'r est de sono ⁊ motu: ibi tm̄ spēs soni defert ꝺz cē spirituale tm̄: vñ ñ oportebit eē motū i medio aut cōfractionē aut ꝺdensionē: vl' pōt dici q̄ ēt erit ꝺfractio celi empy. nec hoc erit ei ignobilitas: q̄ erit instrumētū motū a ligna glorificata ⁊ mā vocis, plate i laudē diuinā: nec pp̄ b̄ segt q̄ sit gñabile ⁊ corruptibile: q̄ raritas ⁊ dēsitas sūt eque dicta i isto corpe ⁊ i istis corporib⁹: sicut ēt ponūt astrologi iter duas spheras q̄ nō pūt scindi eē aliq̄ spaciuz repletū corpore diuisibili: cū in isto spacio sit mot⁹ planetarū fm motū epicicli. ¶ Et p̄ b̄ ꝑ rñsio ad vltm. ¶ Itē p̄ miraculū fieri pōt q̄ duo corpora sint i vno loco q̄ oz cē ad minus dū corpus glorioſiuz supra celū empyreuz trāsfert mediāte celesti corpe: qō nō scindit: qd āt de bis vex sit icertuz est: q̄ nec fide determinat nec rōne ꝓbat.

¶ Utx celū empyreū bēat ifluētiā sup alia corpa. III.

Ad tertiuz sic ꝓcedit. vī q̄ ce empy. i fluētiaz bēat supra alia corpora: ita. n. ē in alys el'tis q̄ sp ꝺtinēs ē saluās ꝺtētū: q̄uis sit ꝺtiuz sibi: eo q̄ ē locus ei⁹: ⁊ bz se ad ipsuz: sicut actus ad pōz: ⁊ sicut totuz ad partē diuisaz: vt dr̄ in q̄rto phy. ꝺz celū empy. ꝺtinet alios celos. ergo multo fortius cū nō ꝺtineāt eis: vī q̄ nō ifluat in eos ꝺtinēdo ⁊ saluādo eos. ¶ P. ꝺz Auic. ⁊ alios pbos sol bz effectū i ist' iferioꝛib⁹ p̄ lumē suū qō irradiādo emittit ꝺz celū empy. ē totū lucidū. ergo vī q̄ influētiā bēat in iferioꝛa corpa. ¶ P. i p̄mo mobili ē dextrū ⁊ sinistruz: ⁊ alie pōnes: vt i scōo ce. ⁊ mū. determinat: ꝺz hoc nō pōt eē nisi p̄ influētiā alicui⁹ supioꝛis. cū ergo nulluz corp⁹ sit superi⁹ nisi celū empy. vī q̄ influentiā ei⁹ bēat. ¶ P. ad nobiliorē formā ē nobiliox diſpō: ꝺz ad formā aie vegetabilis diſpōnit lux celi siderei. ergo cū aīa sensibilis sit nobiliox. vī q̄ ad ipsaz diſponat lux celi cristallini vlteri⁹ ad aīaz rōnalē lux celi empy. ⁊ sic influentiā bz in inferioꝛa.

Sed contra status gñe ē ali⁹a statu gñatiōis ⁊ corruptōis q̄ ꝓpetit vie: celū āt empy. oꝛdinat ad statū gñe. ergo vī nō eē eiusdē oꝛdinis cum alys corporib⁹: ꝺz ea q̄ nō sūt eiusdē oꝛdinis nō bñt influentiam adinuicē. ergo celū empy. nō ifluit in alia corpa. ¶ P. angeli sūt nobiliores celo empy. ꝺz angeli nō habēt causalitatem super alias res. ergo multo minus celū empy.

Respōdeo dōz. q̄ celū empy. nullā bz influentiaz sup alia corpora q̄ rōnabil'r poni possz. nō. n. ponim⁹ aliq̄ corpus bñe ifluētiā sup aliud nisi p̄ motū: q̄ vt i li. de causis dr̄: ēt aīa i b̄ ab itelligētia ꝺficit: q̄ ñ imp̄mit i res nisi mouēdo eas: ⁊ ml'to min⁹ corp⁹. nullū āt corpus mouet nisi motū: vt a phīs ꝓbatū ē: celū. n. p̄ motū suū causat gñationē ⁊ corruptiōez in istis iferioꝛibus. vñ dr̄ i. 8. phy. q̄ motus eius ē sic̄ vita existētib⁹ oīb⁹. Unde dicit rabi moyses q̄ celū in vniuerso ē sicut coꝛ in aīali: cui⁹ motus si ad horā gesceret corporis vita finiret. vñ cū celū empyreū ponat imobile nō potest rōnabiliter poni influentiā sup corpora bñe: cōstat. n. q̄ nō bz influentiā sine motu ad modū creātis: nec tm̄ negat gn deus potētiā ifluendi sine motu ei cōferre potuisset: sed q̄ hoc nec auctoꝛitate ꝓfirmat: nec rōne: iō pō coꝛ q̄ dñt celū empy. influētiā sup alia corpa bñe eadē facilitate ꝺtēnit q̄ tenet: ⁊ ꝑcipue cū i talib⁹ nō q̄rat qd ōs p̄ miraculū possit facer: ꝺz qd nāe rei cōueniat: vt dicit Aug. scōo super gene.

Ad primum ergo dōm. q̄ corpus motū motu recto gñabile ⁊ corruptibile idiget loco ꝺtinēte ⁊ ꝺseruante: ⁊ ista vtus locādi ⁊ ꝺseruādi i vno attendit elemēto coꝛ respectu alterius cū vtute celi ifluentis in el'ta p̄ motū: corpus āt motum circulariter incoꝛruptibile nō idiget ad motū loco extrinsec⁹ ꝺtinēte: nec etiā ad ꝺseruationē: ⁊ q̄ aliq̄ bz corpus bēat exteri⁹ ꝺtinēs. B ē p̄ accūs: vt in 4°. phy. ꝺmēta. dic̄. vñ nō depēdet ab eo ni si iquātū reuoluit reuolutiōe eius. i celo āt empy. nō ponitur aliq̄ reuolutio. vñ nō remanet aliqs influēdi modus.

¶ Ad 2m dōz. q̄ lux celi empyrei. vt dictū est nō est p̄ modū fulgoꝛis irradiātis i alia corpora: ⁊ iō nec ēt illuminationē ifluit i alia corpora: cui⁹ rō ē: q̄ cū sit vtuosissimū corpoꝛ ⁊ maximū sine lumine solis oīa illumīaret. Et preterea lumē celi nō ē cā effectiua in iferioꝛib⁹: nisi supposito motu q̄ a celo empyreo remouet. ¶ Ad 3m dōz. q̄ dextrū ⁊ sinistrū sūt in celo ex vtute motoꝛis sui gcūq; sit iste nō ex influētia alicui⁹ corporis: sicut ⁊ i aīali est ex vtute aie.

¶ Ad 4m dōz. q̄ nobilissima diſpō q̄ vnq̄ pōt eē i corpore ad formā ē infra nobilitatē celi: vñ eadē vtus celestis est p̄ quā corpus diſponit ad formam el'ti ⁊ mixti ⁊ aie vegetabilis sensibilis rōnalis: nec opz si b̄ celū diſponit ad aīam vegetabilē: q̄ nō possit diſponere ad aīaz sensibilē: nisi p̄bet q̄ ex hoc esset vltimū virtutis eius: qō falsum est. vñ pz: q̄ ista positio fundat supra tria falsa: primū ē q̄ diſpō q̄ est i corpore būano ad aīam nō possit esse ex vtute solis. Scōm ē q̄ lux sit corpus māliter veniēs in ꝓnez aīati. Tertiū ē: q̄ sit p̄ mediū iter aīaz ⁊ corp⁹: q̄ sīt absurda apō oēs q rōnabil'r locuti sūt: ⁊ iō vno icōueniēti dato alia cōtingūt: ⁊ b̄ nō est mir. ¶ Expositio textus.

Quātas p⁹ eternitates ⁊c.) Ut̄ fl'z dicer: q̄ eternitas ē tm̄ vna. ¶ P. i q̄ dr̄ secl'z tps ⁊ eternitas.

¶ Ad b̄ dōz. q̄ i āgelo ē tria ꝺsiderat. s. eē ei⁹ mēsura dr̄ secl'z: q̄ vt dr̄ i p̄ce. ⁊ mū. secl'z dr̄ finis vniuscuiusq; ꝺpationis ipsi⁹ i q̄ res i. ꝓpa nā cogscit p̄ spēs inatas: i q̄ ē vicissitudo ⁊ aliqs modus mot⁹: ⁊ sic mēsurat tpe: qō tm̄ ē aliud ab eo: qō ē numerus mot⁹ celi. Tertio opationē q̄ verbuz ituit: ⁊ sic fit i pticipatiōe eternitatis ⁊ btitudinis: ⁊ ꝺz q̄ sunt multe btitudines pticipate: ita ⁊ eternitates: quāuis btitudo eēntial'r sit tm̄ vna. (Bz i celū vocat ⁊c.) Doce lū ñ ē coꝛp⁹: q̄ celū sancte trinitati dr̄ eē idē qō eēntia maiestatis ei⁹ in quo celo nulla creatura pōt eē: sicut nec eq̄ri deo: ꝺz tm̄ tres coeterne ⁊ coeq̄les in eo sunt pſone.

¶ Quales facti fuerit angeli: q̄tuoꝛ ei⁹ attributa sūt i ipso initio sue ꝺditiōis. Distin. III.

Ecce ostēsuz est vbi fuerunt angeli mox vt creati sūt: nūc cōsequēs ē inuestigare q̄les facti fuerūt in ipso primoꝛdio sue cōditiōis. Et q̄tuoꝛ qdē angelis videt eē attributa i initio subsistētie sue. s. eēntia simplex. i. idiuisibilis ⁊ imaterialis: ⁊ discretio pſonalis: ⁊ p̄ rōnem māliter ifitā: itelligētia: memoria: ⁊ volūtas siue dilectio. libex quoq; arbitriū. i. libera iclinā de voluntatis sine ad bonū siue ad malū facultas. Poterat. n. p̄ libex arbitriū sine violētia ⁊ coactiōe ad vtrūlibet, ꝑpria volūtate flecti.

¶ An oēs fuerūt eq̄les angeli i tribus. s. i eēntia i sapia: i libertate arbitrij.

Hic ꝺsiderādū ē vtx i suba spūali ⁊ sapiētia rōnali. i. itellu ⁊ libertate arbitrij q̄ oībus inerant: oēs eq̄les fuerit.

Ut sit pria cōsideratio de suba: scda de forma: tertia ō prāte. Persona qppe suba ē: sapia forma: arbitriū prās: t ad subaz qdē ptiet nāe subtilitas: ad formā vo itelligentie pspicacitas: t ad poestatē volūtatis rōnalis habilitas.

¶Hic dicit q differentes fuerunt in illis.

OMnes igit eēntie rōnales q psone erāt: t spūs erāt: nāq; simplices ac vita imortales: differētē eēntie tenuitatez: t differētē sapie pspicacitatē: atq; differētē arbitrij habilitatē cāe būisse itelligūt: sic i corporib⁹ nōnulla dria ē scdz eēntiā ac formā t pōd⁹. Quedā. n. alijs meliorē t dignioré eēntiā t formā hūt: t alia alijs leniora atq; agiliora sūt. Ad hūc g modū credēduz ē illas spuales nās quenientes sue puritati t excellētie: t i eēntia t i forma t i facultate drias accepisse i exordio sue pditōis qb⁹ alij supiores alij iferiores dei sapia pstituerent: alijs maiora: alijs minora dona pstātis. vt q tūc p nālia bona alijs excellebāt: ipsi ēt post p mūera gre eisdē pessent. Qui. n. nā magis subtiles: t sapia ampli⁹ pspicaces creati sūt: bi ēt maiorib⁹ gre mūerib⁹ pditi sūt: t dignitate excellētiores alijs pstituti. Qui vero nā min⁹ subtiles: t sapia min⁹ p spicaces cōditi sūt: minora gre dōa būerūt: iferioresq; pstituti sē sapia dei equo moderamie cūcta ordinātis.

¶Scdz qd psideráda ē dria facultatis arbitrij: q nec minor tenuitas nāe ifimitatē: nec minor cognitio sapie ignorātiā: nec iferior libertas necessitatem inducit.

IN ipsa facultate arbitrij dria aiaduertēda ē scdz differētē nāe xrutē: t differētē cognitōis t itelligētie viz. Et sicut differēs vigor t subtilitas nāe infirmitatē ñ adducit. miorq; cognitio sapie ignorātiā nō igerit. sic libertas iferior nullā arbitrio necessitatis volūtatem imponit.

¶Que cōia t equalia habuerunt angeli.

ATt sicut in pdictis angeli differebāt: ita t quedā cōia t equalia habebant. Or spūs erāt: q idissolubiles t imortales erant cōe oibus t eqle erat. In subtilitate vo eēntie t itelligētia sapie t libertate volūtatis differētes erant. Has discretiones intelligibiles inuisibiliū naturarū ille solus comprehendere potuit t ponderare: qui cūcta fecit in pondere numero t mensura.

¶Diuisio textus.

STēso qñ t vbi angeli creati sūt. Dic iquirit q̄les effecti sūt: t diuidit in tres pres. In pma ingrit q̄les effecti sūt quātū ad pfectionē nāe. In scda q̄les quātū ad gr̄az vl' culpā ibi. (Illud quoq; inuestigādo tc.) In scda q̄les q̄tū ad gr̄iaz vel miseriaz. z. di. ibi. (Post B vr tc.) Pria in duas. In pma oñdit quot fuerūt nāles pfectiones angelis i pncipio creatiōis collate. Scdo oñdit q̄liter adinuicē ꝯz istas opatiões oparent. ibi. (Hoc osiderādū ē tc.) Et circa B duo facit. Primo oñdit qbus erāt ineq̄les. Scdo ostēdit in qbus erāt eq̄les. ibi (Et insint pdictis tc.) ¶Circa pmū duo facit. Prio oñdit eos fuisse ineq̄les i pfectiōib⁹ nālib⁹. Scdo oñdit q ꝯz gradū nāliū fuit ēt i eis grad⁹ gratuitoq; donoq; ibi. (Ad hūc g modū tc.) ¶Qō. I.

HIc querūt sex. Prio vtrū angeli sint adeo simplices q nō sint opositi ex mā t forma. 2° vtr̄ sit i eis psonalitas. 3° vtr̄ sit i eis aliqs nūer⁹: t qs ē iste. 4° vtr̄ oēs sint vni⁹ spēi. 5° si nō: vtr̄ sint vni⁹ generis. 6° de dria angeli t aie rōnalis.

¶Utr̄ angelus sit cōpositus ex mā t forma. I.

AD primuz sic pcedit. vr̄ q angel⁹ sit opposit⁹ ex mā t forma. qcqd. n. ē i gne aliquo pticipat rōnez illi⁹ gnis: ꝯz rō subē ꝯz q ē pdicabile ē q sit opposita ex mā et forma. Boe. n. dic i ome. pdicamēto q: q Ari. relictis extremis. s. mā t forma agit de medio. i. de cōposito: cū de suba determiat. Cū g angel⁹ sit i pdicamēto subē. vr̄ q ex mā t forma oponat. ¶P. q̄cūq; sūt i aliquo gne vno cōicant vnifozmiter pncipia illi⁹ gnis: ꝯz pncipia gnis subē sūt mā t forma. cū g corpa q̄ sūt i gne subē cōicent ista pncipia: ita q ex eis oponūt. vr̄ q ēt angel⁹ q ē i eodē gne ex mā t forma oponat. ¶P. vbicūq; inueniunt pp̄etates māe inuenit mā: cū pp̄etates māe rei nō sint a re separate: ꝯz recipe substare: t hꝫ sūt pp̄etates māe. g cū inueniant in angelo. vr̄ q angel⁹ sit ex mā opposit⁹. ¶P. oē qō ē: vl' ē tñ act⁹: vl' tñ pō: vl' vtrūq: ꝯz angel⁹ nō ē act⁹ pur⁹: q̄ sic ñ differt a deo: nec ē pō pura: q̄ sic nō differret a mā prima. ¶Et pterea: nulla opatione bret. g ē opposit⁹ ex actu t pō: t B ē oponi ex mā t forma. g tc. ¶P. i lib. de causis dr q oē creatū opositū ē ex finito t ifinito: ꝯz angel⁹ ē ens creatū. g ex ifinito qō ē mā opposit⁹ ē. ¶Itē di. Boe. i li. de tri. q forma simplex subm ee nō pōt: ꝯz angelus est subm gre. ergo nō ē tñ forma: ꝯz ēt hꝫ mām partem sui.

SEd cōtra ē qō Dio. di. i. 4. ca. de di. no. q angeli itelligunt imāles t icorporales. ¶P. Boe. di. in li. ō duab⁹ nāis q ois nā icorporea subē nullo mō nititr fūdam̄to: ꝯz angel⁹ ē suba icorpea. g mām. p fūdam̄to ñ hꝫ.

RESpōdeo dōz. q circa hanc mām tres sūt pōnes: q dā. n. dñt q i oi suba creata est mā: t qa oiuz ē mā vna: t hꝫ pōnis auctor vr̄ auicebrō: q fecit libz̄ fontis vite: quē multi sequūt. ¶Scda pō: q mā nō ē i substātys icorporeis: ꝯz tñ ē i oib⁹ corpib⁹ ēt vna: t hꝫ ē pō Aui. ¶Tertia pō ē q corpora celestia t elta nō cōicant i mā: t hꝫ ē pō Aueroys t rabi moysi: t vr̄ magis dictis Arist. cōuenire: t iō istā eligim⁹ q̄tū ad pñs ptinet dicētes: q qcqd sit de corporib⁹ i angelis nullo mō pōt ee mā. Tū rōne intellectualitatis. Tū ēt rōne icorporeitatis: q. n. nullū itellectuale sit māle cōiter a phis tenet. Uñ ēt ex imālitate dina eius itellz̄ cludūt. Et rō satis manifesta ē: q mā pma recipit formā: nō iquātū ē forma simplr: ꝯz iquātū ē hꝫ vñ forma exñs in mā nō est itell'a nisi i pō: q̄ cognoscо eē forme iquātū est forma. t iō si itell'us aligs poneret hūs mām: forma exñs i eo nō eēt intell'a in actu: t sic p formaz: illā nō itelligeret. hui⁹ ēt signū est q forma mālis nō efficit itellectualis: nisi q̄ a ꝯditionibus māe abstrahit: t sic efficit pfectio itell's proportionata sibi: vñ oz itell'z nō mālē eē: t B nō sequit mām ex pte alicui⁹ forme: cū ois forma p abstractionē a ꝯditiōibus māe itelligibilis fiat: ꝯz sequit

eā ꝼm se ⁊ vl'r:siue sit sub forma corpali siue spūali. Scōo incorporeitas repugnat māe. cuz. n. vni pfectibili debeaꝫ vna pfectio ⁊ in mā ꝑma nō sit vlla diuersitas. opz qꝫ ois forma añqꝫ possit ī ea eē vlla diuersitas nec itelligi: iuesti at eā totā:ſz añ corporeitatē nō pōt itelligi aliq̄ diuersitas qz diuersitas ꝓsupponit ptes q̄ nō pñt esse' nisi pintelligaꝫ diuisibilitas q̄ ꝓsegaꝫ quātitatē q̄ sine corporeitate nō est. vñ oz qꝫ tota mā sit vestita forma corporeitatis. ⁊ iō si aliqd ē incorporeū:oz eē imāle:⁊ tñ aliquā ꝓpōnē in angelo ponim⁹:q̄ qlis sit sic iuestigāda ē ī reb⁹ ex mā ⁊ forma cōpositis nā rel q̄ gditas vel eēntia dr̄ ex ꝓiūctiōe forme ad māz resultat:vt hūanitas ex ꝓiūctiōe aie ⁊ corporis:de ratione āt gditatis iquātū ē gditas nō ē qꝫ sit cōposita:quia nūq̄ inueniret simplex nā:qō ad min⁹ in deo fl'z est:nec est ō rōe ei⁹ qꝫ sit simplex:cū qda inueniaꝫ ꝓposita. vt hūanitas. ¶ Esse āt ꝼm qꝫ dr̄ res eē in actu inueniꝫ ad diuersas nās vel quiditates diuersimode se hr̄e:q̄daz. n. nā est de cuius intellu nō ē suū eē:qō pz ex ℔ qō itelligi pōt:cū ℔ qō ignoreꝫ:an sit:si cut fenicē vel eclypsim vl'aligd hō: alia āt nā inueniꝫ de cui⁹ rōne ē ipz suuz eē:imo ipz eē ē sua nā:eē āt qō hō ē nō hz eē acqsitū ab alio:qz illud qō res ex sua gditate hz ex se hz:ſz oē qō ē ꝑter deū hz eē acqsitū ab alio. q̄ in solo deo suū eē ē sua gditas vel nā. Jn oibus āt alys eē est ꝑter gditatē cui eē acqriꝫ:ſz cū gditas q̄ sequiꝫ ꝓpōnē dependeat ex ptibus:oz qꝫ ipsa nō sit subsistēs in eccl'. qō sibi acqriꝫ:ſz ipsuz ꝓpositū qō suppositū dr̄. ⁊ iō gditas ꝓpositi nō ē ipuz qō ē:ſz est ℔ quo aligd ē vt hūanitate ē hō:ſz gditas simplex:cū nō fundeꝫ in aligbus partib⁹: subsistit in esse qō sibi a deo acqriꝫ:⁊ iō ipsa gditas angeli ē qō subsistit ēt ipsuz suū eē:qō est ꝑter suā gditatē:est id quo ē sic̄ motus est id quo aligd denoiatur moueri:⁊ sic angel⁹ ꝓpositus est ex eē ⁊ qō est: vl'ex quo ē ⁊ qō ē:⁊ pp ℔ ī li. de causis dr̄:qꝫ itelligētia nō ē eē tñ sicut cā ꝑma:ſz ē in ea esse ⁊ forma q̄ ē gditas sua:⁊ qz oē qō nō hz aligd ex se:ſz recipit illud ab alio ē pole vl'in pō respectu eius:iō ipsa gditas ē sicut pō:⁊ suū eē acqsitū est sicut actus:⁊ ita p ꝓñs ē ibi cōpositio ex actu ⁊ pō:⁊ si ista pō vocaꝫ mā: erit cōposit⁹ ex mā ⁊ forma:q̄uis hoc sit oīno equiuocū dictū. sapiētis. n. est non curare de noibus.

Ad primum ergo dōz est qꝫ de rōne subē ē qꝫ subsistit. q. per se ens:⁊ iō forma ⁊ mā q̄ sūt pars cōpositi cum nō subsistāt nō sūt in ꝑdicamēto subē:sicut spēs:ſz solum sicut ꝓncipia:qꝫ āt ℔ subsistēs hēat gditatē ꝓpositā nō est de rōne substātie. vñ nō oz illud qō est in ꝑdicamēto subē hr̄e gditatē cōpositā:ſz oz qꝫ hēat ꝓpōnē gditatis ⁊ eē. oē. n. qō est in gñe sua gditas nō est suū eē. vt Aui. dicit. Et iō nō pōt deus ī ꝑdicamēto subē poni. vñ Boe. intēdit dr̄e: qꝫ iter tria hec. s. māz ⁊ formā ⁊ ꝓpositū: ex his solū cōpositū est in gñe subē: sicut spēs: nō aūt intēdit qꝫ oē qō ē ī gñe subē sit ꝓpositū ex mā ⁊ forma. ¶ Ad 2m dōz. qꝫ aliq̄ sunt vnius gñis logice loquēdo q̄ nāliter nō sūt vnius gñis: sicut illa q̄ cōicant in itentiōe gñis quā logicus ispicit ⁊ habēt diuersuz modū essendi. vñ in. io. meta. Dr̄ qꝫ de corruptibilibus ⁊ icorruptibilib⁹ nihil cōe dr̄ nisi cōitate nois: ⁊ iō nō oz angelos cū corporalib⁹ eadē ꝓncipia cōicare nisi ꝼm itentionē tñ: qui in oib⁹ inueniꝫ pō ⁊ actus analogice: tñ vt in. xi. meta. dr̄. ¶ Ad 3m dōz. qꝫ sicut dicit ꝓmē. in .3. de aīa. recipe ⁊ oīa hō dñr equoce de mā ⁊ itellectu: mā. n. ꝑma recipit formā: nō qui est forma simpl'r:ſz qui ē ℔. vñ p māz idiuiduaꝫ:ſz itell's recipit formā iquātū est forma simpl'r nō idiuiduās eā: qz forma in itell'u hz esse vl'e. vñ ēt ⁊ pbs ibidē dicit: qꝫ itelligere pati qdā est:ſz cōiter ⁊ equoce dictū. vñ ex hoc nō ponit cōpositio vel mālitas subē intellectualis. ¶ Ad 4m iā pz responsio p ea q̄ dicta sūt ostēsuz est. n. qꝫ in angelo est pō ⁊ act⁹: nō tñ sicut ptes gditatis: sed pō tenet ex parte gditatis ⁊ eē est actus eius. ¶ Ad 5m dōz: qꝫ obiectio ꝓcedit ex falso itellectu lr̄e: non .n. est sensus qꝫ ens creatū ꝓponaꝫ ex finito ⁊ ifinito: sicut ex partibus itegralibus:ſz sicut ex partib⁹ subiectiuis: qz entis creati qdā est finitū: sicut icorruptibile:⁊ qdā infinitū sicut corruptibile: qō nō est determinatū ad eē tñ:ſz qñqꝫ est ⁊ qñqꝫ nō est. vñ in quodā cōmēto li. de causis exponiꝫ ifinitū. i. potēs eē vel nō esse. Ul' dōz. qꝫ ꝓponiꝫ ex ifinito. s. ex pō:⁊ finito. s. ex actu. ¶ Ad 6m dōz. qꝫ forma oīno simplex q̄ ē suū eē: sicut eēntia dīna de q̄ Boe. ibi logr̄. Nullo mō pōt eē subm:ſz forma simpl'r subsistēs q̄ nō est suū eē rōne polītatis quā hz pōt subz eē:ſz equoce a mō q̄ mā vel māle subiectū dicitur: vt dictum est.

¶ Utr̄ in angelis possit eē psonalitas. II.

Ad secūduz sic ꝓcedit. vr̄ qꝫ ī angelis nō possit esse psonalitas. Jndiuiduatio. n. ē de rōne psone: qz psona est rōnalis nāe idiuidua suba: ꝓncipiū aut̄ idiuiduatiōis ē mā. cū ergo angelus mā careat: vt dictū ē. vr̄ qꝫ ab eo psonalitas excludaꝫ. ¶ P. ois forma quātū ē de se cōicabilis ē ⁊ vl'is:ſz angel⁹ ē forma simplex ergo vr̄ qꝫ sit vl'e:ſz vlia nō dicim⁹ psonas: vt di. Boe. ergo vr̄ qꝫ angel⁹ nō sit psona. ¶ P. pfectio dz pfectibili ꝓportionari:ſz forma itelligibilis q̄ est pfectio itell'us nō hz rōnē singularis:ſz magis vl'is. ergo nec itell's:ſz angeli ſt diuini itellectus ⁊ diuine mētes. vt dicit Dio. ergo nō sūt p sone. ¶ P. persona est rōnalis nature idiuidua suba: ſz a Dio. ponitur angelus in ordine itelligibiliū q̄ supra rōnabilia cōsistunt. ergo videꝫ qꝫ angelus nō sit psona.

Sed contra psona ꝼz magis ē hypostasis ꝑpetare distincta ad dignitatē ptinēte:ſz angelus cū sit qd subsistēs dr̄ hypostasis ⁊ ei⁹ ꝑpetates sunt nobilissime. ergo vr̄ qꝫ sit psona. ¶ P. ℔ idē hr̄ ex lr̄a ⁊ ex dictis Ricar. de scō Uic. qꝫ ꝼz diuersas ꝑpetates diuersimode psonā ponit ī hoīe angelo ⁊ deo.

Respōdeo dōz qꝫ psonalitas ē ī angelo: alio tamē mō q̄ in hoīe: qō pz: si tria q̄ sūt de rōne psone ꝓsiderenr̄. s. subsistere rōcinari ⁊ idiuiduū eē. subsistit. n. hō in partibus suis ex aligbus ꝓponiꝫ: ſz angelus in nā sua simplici nullo idigēs partiū vel māe fundamēto. Ratiocinaꝫ hō discurrēdo ⁊ ingrēdo lumīe itellectuali p'ticulū ⁊ tēpus obūbrato: ex ℔ qꝫ cognitiōez a sensu ⁊ imagine accipit: qz ꝼz ysaac ī li. de diffi. rō ozīr in ymbra itelligētie:ſz angelus lumē itellectuale puz ⁊ ipermixtū participat. vñ ēt sine ingsitiōe diffozmiter itelligit ꝼz Dio. Silr incōicabilitas ē in hoīe ex ℔ qꝫ nā sua receptibilis in māe fundamēto p māz determiaꝫ: ſz ī angelo ī se determinata ē ex ℔ qꝫ in aliquo ficut forma determinabilis recipi nō pōt:⁊ ex ℔ ipso satis cōicabilis ē:⁊ nō p determinatōez recipiētis:sicut ⁊ diuinū eē est ꝑticipiū ⁊ ꝺterminatū: nō p additionē alicuius ℨhētis:ſz p negociationē ois adhibiti. vñ dr̄ in li. de causis: qꝫ idiuiduatio sua est bonitas pura. q̄re pz qꝫ multo nobilioz est psonalitas in angelo q̄z in hoīe: sicut ⁊ cetera que eis cōueniunt ꝼm Dio.

Ad primum ergo dōz qꝫ forma participabilis nō indiuiduaꝫ nisi p māz ī q̄ accipit eē determinatū:ſz forma q̄ nō ē receptibilis nō idiget mā determināte:ſz ī sua nā determiaꝫ ad eē:qō sibi nō ad mām dependēs acqriꝫ: sic̄ foris corruptibilis: nec ī mā:⁊ si nō ad māz dependens: sicut aie rōnali:⁊ p ℔ ēt pz rōsio ad scōz: qz forma rōnē vl'itatis hz ex ℔ qꝫ ī pluribus est receptibilis. ¶ Ad 3m dōm. qꝫ forma q̄ ē recepta in itellectu pōt dupl'r ꝓsiderari: vel p ꝓparatōz ad rē cui⁹ ē sil'itudo:⁊ sic hz vl'itatē. nō. n. ē sil'itudo hois ꝼz ꝓditiōes idiuiduātes:ſz ꝼz nām cōez: vel p ꝓparatōez ad itellectū; ī quo hz eē:⁊ sic ē qd in-

diuidnatū: quēadmodū itellectus ⁊ alia nūero spēs itellecta hoīs ē ī itellectu sortis: ⁊ alia ī itellectu Pla. vñ ñ oz itellectū ñ cē qđ determiatū ⁊ subsistēs. ¶ Ad 4ᵐ dōm q ronale fz Dio. est ī angelis ⁊ ī deo emīēter: fz quē modū ipe itellectꝰ diuinꝰ ⁊ angelicus ratio nomiatur.

¶ Utrū ī angelis possit cē numerus. III.

AD tertium sic ꝓcedit. vr q ī āgel' ñ possit cē nūerꝰ. nūerꝰ. n. q̄titas ē: sed q̄titatis subm ē mā. cū g̃ ī angel' ñ sit mā vt dictū ē: vr q nec nūerus. ¶ Pterea. fz phos ī his q̄ sūt sine mā: ñ pōt cē numerus nisi fm cām ⁊ cātū: fz vnꝰ angelus ñ ē cā alterius. g̃ si sūt sine mā nullus nūerus ī eis cē pōt. ¶ Pterea. q̄to aliqd ē ꝑpiquius vni simplici tāto minꝰ diuidit. Sz iter oēs creaturas nā angelica deo ē ꝑpiquioz fm Augu. q dic ī li. ꝯfes. Duo fecisti dñe: vnū ꝑpe te. s. angelū: alterꝫ ꝑpe nihil. s. māz. g̃ vr q vl' ñ sit ī eis nūerus aliquis vl' sit pauciss̄imus. ¶ Pterea. cuz ptes vniuersi sint ordiate adiuicē iuuātes se mutuo. Illud ex q̄ ñ ꝓuenit vtilitas in partibus vniuersi. Ur cē frustra vl' vanū: ⁊ sic oīo ñ esse: fz spūal' suba ñ iuuat ad corporalē nisi mouēdo ipaz. g̃ vr q ñ sūt plēs subē sepate nisi gbus explet motus corporalis creature. Et ita vr q nūerꝰ angelorū sit accipiēdus fz nūerū motuū celi: vl' ēt ipsoz mobiliū. g̃ vr q nūerus angelorū possit cē nobis. ¶ Pterea. de angel' fm Dio. nihil scire possumꝰ nisi ea q̄ nobis ī sacra scriptura tradūt. fz Dāielis. 7. dr. Milia miliū mīstrabāt ei ⁊c. g̃ vr q nūerus corꝫ sit nobis determiatꝰ.

Sed contra Piero. dic: q vnaq̄q aīa bz angelū bonū ad custodiā: ⁊ malū ad exercitiū sibi deputatū: fz nūerus hoīum ī mūdo sil' viuētiū est nob ideterminatꝰ. Ergo ⁊ nūerus angelorꝫ custodū q sunt vnius ordinis: ⁊ multo fortius nūerus oīum angelorū.

¶ Pterea. Job. 25. dr. Nunqd est numerꝰ militū ei⁹. milites aūt eius sūt angeli: vt habet Luce scō. Ecā ē cuz angelo ⁊c. g̃ videt q numerꝰ eorꝫ ñ sit nobis ōterminatꝰ.

Respondeo dōm q ratio būana deficit a cognitione subarꝫ sepatarꝫ: q̄ tñ sūt notiss̄ima nāe ad q̄ itellectꝰ noster se habet: sicut oculus noctue ad lumē solis: vt dr ī scō meta. ⁊ iō dr ī. xi. de aīalibus: q de eis valde pauca scire possumꝰ ꝓ rōnez: q̄uis illud qđ ō eis ē scitū ē valde delectabile ⁊ amatuz. Et iō phi de illis nihil. q. demōstratiue ⁊ pauca ꝓbabiliter dixerūt. Et hoc ostēdit corꝫ diuersitas ī ponēdo numerꝫ angelorꝫ. Quidā eni posuerūt nūerꝫ substātiarꝫ separatarū fm numerum motuū celi. sicut Arist. ī. xi. meta. Quidā fz numerꝫ spherarū: vt auicē. ī sua meta. qdā aūt negauerūt oīo aliqd cē icorporeū: sicut Empedocles ⁊ Democritus ⁊ saducei iudeorū. Quidā ēt posuerunt vnū tñ cē angelū: q diuersa sortiꝫ vocabula fz diuersos actꝰ. sicut qdā heretici. Quidā vo posuit angelos ñ ī ōterminato nūero nobis: sed tñ ꝑ angelos significari dr ī scripturis oēm vtutē vel corporalē vel spūalē ꝑ quā deus ordinē sue ꝓuidētie explet q̄si dīne volūtatis nunciū: adeo q vim cōcupiscibilē noiant angelū cōcupiscētie: fz substātias separatas dicūt esse fm numerū quē pbi posuerūt: ⁊ iste ē Rabi moyses. Fides aūt catholica tenet numerū substātiarꝫ sepatarū: q̄s āgelos dicimꝰ cē nūerū deo finitū: sed nobis infinitū. Unde Grego. dicit ī glo. Danielis. 7. q excedit oēm mālē multitudinē: vt Dio. dicit. 14. ca. ce. Hierar. ⁊ hoc satis ē pbabile. Uidemꝰ. n. illa corpora q̄ nobiliꝰ dīnā bōitatē participāt. s. celestia excedere. q. sine ꝓportiōe corpora gñabilia ⁊ corruptibilia. Et hoc est qz ꝓductiōis creaturarꝫ cā ē diuina bōitas. quā rebꝰ coīcare voluit. vñ videt q naturas ꝑuales: ī quibus maxime sua bōitas relucet: creauit ī numero q̄si imꝓportiōabiliter excrescēte numerꝫ naturarū corporaliū. Qualiter aūt distiguāt adiuicē accipe posumus ex verbis cōmē. ī. 3. de aīa: vbi dic q si nā itellectꝰ possibilis eēt nobis ignota: ñ possemꝰ assignare nūerū substātiarꝫ separatarū. Uñ dico q fz gradū possibilitatis ꝓmixte ī nā āgelica ē eorꝫ distinctio. Dictū ē. n. supra: q ipa nā: vl' quiditas angeli est possibilis respectu cē qō a deo bz. Inuēit. n. nā cui possibilitas admiscet plus ⁊ plus distās ab actu. fm q recedit a similitudie dine nāe q̄ ē actꝰ tñ. Illa ergo gditas ē actꝰ cōplet⁹ ꝑter quā ñ est suū cē. s. nā dīna ⁊ illa gditas simplex q̄ ē ꝓpiquioz ꝓ silitudinem ad dīnū cē: mius bz de potētia ⁊ plus de actu: ⁊ ē deo vicinioz ⁊ pfectioz. Et sic deiceps quousq̄z vēiat ad illā nām q̄ ē ī vltīo gradu possibilitatis ī substāty5 spūalibꝰ: adeo q ñ acgrit sibi cē nisi ī altero: q̄uis cē suuz ad illud ñ dependeat. s. itellectꝰ humanꝰ: g fm cōmē. ē vltimꝰ ī ordie naturarꝫ itellectualiū: sicut materia ꝑma ī ordie corporaliuz.

Ad primum ergo dōm: q sicut ī ꝑmo lib. dcm̄ ē. vnū dr duplr fz q cōuertit cuz ente: qō ñ determiatur ad aliquod genꝰ: ⁊ silr nec multitudo sequēs ad tale vnū: ⁊ talis multitudo pōitur ī angelis q̄ nō segt diuisionē q̄titat⁹ vl' māe: fz distinctionē nārꝫ Alio mō dr vnū qō ē ꝑncipiū numeri g ē discreta q̄titas cātus ex divisione māe vl' cōtinui. Et tal' ñ ē nisi ī mālibꝰ.

¶ Ad 2ᵐ dōm q ēt fz philosophos g distiguūt nūeruz substātiarꝫ separatarꝫ per cām ⁊ causatū: cā ⁊ cātum ñ sūt ꝑ se distinguētia: sed fm eos cōsequūtur ad ꝑncipia distinctiōis: cū. n. distinctio sit ꝑ se loquēdo ꝑ hoc qō ē maioz vl' minoz ꝓpositio: ⁊ fz distātiā potētie ⁊ actꝰ fz eos segtur q illud qō ē plus ī actu sit cā eiꝰ qō ē minꝰ: fm quē modū dicūt multitudinē ab vno ꝑ simplici ꝓcessisse: quē tñ modū dic cōmētatoz in. xi. metaphy. insufficienter ꝓbatū: ⁊ cōcedit ab vno ꝑ simplici immediate potuisse plura ꝓcedere: ita ⁊ nos cōcedimus oēs nās ītellectuales īmediate a deo ꝓcessisse distinctas fm ordinē sapiētie disponentis diuersos gradus nārū spūaliū. Et iō remoto qō ifidelitatis est. s. ordīe causalitatis ab āgelis: ⁊ retēto qō fidei ꝓsonat. s. gradu simplicitatis hēbimꝰ eūdē modū distinctiōis quē ipi būerūt. ¶ Ad 3ᵐ dōm q ex rōne illa probat simplicitas angelice nāe: ⁊ ꝑcipue illiꝰ q̄ ī ea supma est: fz pluralitas gradus ab ea nō tollit. ¶ Ꝑ. ñ ē loquēdū de angelis sicut de dīna nā: spāliter cū plēs angeli nō tñ nūero sed spē differāt: vt dicet. ¶ Ad 4ᵐ dōz q angeli nō sūt facti ꝓ motū corporaliū: qz nihil fit ꝓ vilius se. vñ si sūt aliq̄ subē nō mouētes: nō segt q sint supflue: nihilominus tñ dōm q ex oībus substātys illis ꝓuēit aliqua vtilitas per iuuamētū ī rebus corporalibꝰ: qz iferiozes angeli in motu spheraꝝ deo ministrāt: sic a gbusdā dr: ⁊ ꝓbabile videtur: cū Grog. dicat corpalē creaturā ꝑ spūalē administrari. Illuminatio aūt iferiozū angelorū ē a deo ꝑ primos et medios: vt dicit Dio. ⁊ ita oēs īfluētiā hñt sup motū corporaliū vl' ad minꝰ q̄tū ad custodiā hominū q̄ ptinēt ad vltimū ordinē. ¶ Ad 5ᵐ dōm q vba ista alr a Grego. et Dio. exponūt. Et q̄tū ad aliqd eodē mō. ī hoc. n. ꝓueniūt q angelorꝫ nūerꝰ nō est determiatus nobis: fz ī hoc dr nt: qz Dio. vult: q cū dicit milia miliū vnuz mille multiplicat aliud: ac si diceret milesies mille: ⁊ sic equalis numerus imꝓportatur: cū dicit milia miliuz ꝑ: ⁊ decies cētena milia scō: qō bz vna littera. Tātū. n. est decies cētuz milia: q̄tum milies milia. Et fz hoc datur intelligi q̄si equalis numerus ministrātium ⁊ assistētium. Uel fz aliā litterā que habet: milia miliū ministrabāt ei: ⁊ decies milies cētena milia ⁊c. Datur ītelligi q numerus assistentiū excedit numerum ministrātiuz ꝓpter suā nobilitatē: qō cōsonat ei: qō supra dictū est scōz intētionez Diony. q. s. no-

billozes creature plres sūt. vnde dicit q̄ ī hoc verbo maximus nūerus apud nos nomē ppriū hīs. s. mille multiplicatur p oēs maximos nūeros. s. limites nominatos. s. p scipz: cū dicit milia miliū. p denariū cū dicit. decies milies per centenariū cū dr. centena milia: ī quo oñdit maxima numerositas excedēs nostrū intellectū. Sed Grego. vult q̄ sit ꝯstructio ptitia: cū dicit. milia miliū: q̄si diceret milia ō numero miliū. Uñ vult q̄ dat itelligi maioz nūer⁹ ministrantiū q̄z assistētiū: p hoc q̄ ad admīstrātes ponit nūerus nō determiat⁹ z ad assistētes ōteriat⁹.

¶ Utrum vnius spēi sint plures angeli. IIII.

AD quartum sic proceditur. Uidetur q̄ sint plures āgeli vnius spēi: sicut. n. angelus ē suba simplex ita z aīa: fz omnes aīe rōnales sūt vnius spēi. ḡ z oēs angeli. ¶ Preterea. pfectio vna fm spēz ē eoz q̄ ī spē ouēiūt: fz oēs angeli sūt pfectibiles vna pfectione fm spēz q̄ ē gīa vl gloria. ḡ vr q̄ sint vni⁹ spēi. ¶ Preterea. dīne bōitatis vt dcm ē. ppriū ē nobilioza ī entibus magis multiplicare: vt bōitas sua magis diffunda tur. sed ī vilibus creaturis iueniť magna mltitudo ptic̄pantiū vnā spēz. ḡ vr q̄ multo forti⁹ h̄ sit ī angel. ¶ Preterea fm Boe. nullius rei sine ꝯsortio pōt ee iocūda possessio. Sed ī angelis ē maxima iocūditas: cū ōlectatio sit ō rōne felicitatis fz ph̄m ī pmo ethi. ḡ vr q̄ ī angelis sit multozū consortiū in vna spē.

Sed contra multiplicatio indiuiduozum vnius spēi nō ē nisi ad cōseruādū spēi ppetuitatē: q̄ in vno saluari ñ pōt. Uñ ī corpozib⁹ incozruptibilib⁹ nō est nisi vnū indiuiduū vni⁹ spēi vt sol z lūa: fz angelus ē substātia incozruptibilis. ḡ nō sunt plures angeli vni⁹ speciei. ¶ Preterea. Angelus ē perfectioz quolibet corpoze. fz aliquod corp⁹ ad tātā pfectionē puenit: vt nihil sue nāe sit ex ipm: vt pz ī his q̄ cōstāt ex tota materia sue spēi: vt pz ī celo: vt dr ī pmo celi z mūdi. ḡ vr q̄ mlto foztius extra vnū angelū nō sit aliqd sue spēi.

Respondeo dīm. q̄ circa hoc sunt tres opi. Quidā enī dixerūt q̄ oēs angeli sūt vnius speciei: adeo q̄ ēt angelus z anima differūt specie. Alv vero dicūt q̄ angelus z aīa differūt spē z angeli vnius ordinis ab angelis alterius ordinis. Sed oēs qui sūt vnius ordinis sūt vni⁹ spēi. Alv vo dñt q̄ null⁹ angelus ē vnius spēi cū alio. Et h̄ opi. ꝯcordat cū dictis philosophoz: z ēt dionysy: q̄ pōit ī. io. c. celes. hierar. ī eodē ordie eē primos medios z vltimos. Et huic necessariū ē cōsentire: tum ex immaterialitate: tum ēt ex icorporeitate. Si enīz immateriales ponūť cū nulla forma vel nā multiplicet numerum nisi in diuersitate māe: opz q̄ forma simplex z imaterialis nō recepta ī aliq̄ mā sit vna tātū. vñ quicqd ē exea ē alterius nature: eo q̄ distet ab eo fm formā: nō scīm māle ppiū: qō ibi nullū ē. Talis aūt diuersitas causat dīaz ī specie. Uñ oportet q̄slibz duos angelos acceptos differre fz spēm. Hoc ēt de necessitate sequiť: si ex materia cōponāť: dūmodo ñ ponāť corporea: qō sic pz. quozūcunq̄ mā fz eē differre pōť: opz si ista mā est eiusdē ordinis ī vtroq̄: sic mā generabiliū z corruptibiliū est vna: q̄ diuerse forme: fm q̄s diuersuz eē accipit: recipianť in diuersis partibus māe. Non. n. vna pars māe diuersas formas oppositas z disperatas simul recipere pōt. Sz ipossibile est ī mā itelligere diuersas ptes nisi ꝑintelligatur in mā q̄ntitas dimēsiua ad minus intermiata: p quā diuidatur: vt dicit cōmen. ī lib. de substātia orbis: z ī primo phy. q̄ sepata quātitate a substātia remāet idiuisibilis. Ut in pmo phy. phylo. dicit. Sz nulla forma recipitur ī mā sub quātitate itellecta nisi forma corporalis. Ergo impossibile ē duos angelos cōicare ī mā vl ī potentia vni⁹ ordinis. Sz ois forma vel nā q̄ recipiť ī diuersis gradibus potentiaz recipiť fz pri⁹ z posterius fz eē. Impossibile est aūt nām spēi cōicari ab idiuiduis p prius z posterius: nec fm eē nec fz itētionem: q̄uis hoc sit possibile ī nā generis: vt dr ī. 7. meta. ergo impossibile ē duos angelos si sūt incorporei esse vnius speciei.

Ad primum ergo dicēdū: q̄ q̄uis aīa sit forma simplex sicut z angelus. tamē aīa ñ recipit eē a ōre: nisi ī corpe. Qz fz Aug. z ifundēdo creatur z creādo ifundiť. Uñ ex corpe recipit eē idiuiduatū: qō qz ñ dependet ex corpe remāet idiuiduatio: ēt ōstructo corpe. Ideo Aug. dicit: q̄ impossibilis ē positio illoz hereticoz: q̄ dicūt plures aīas añ corpus creatas fuisse. sic aūt ñ est in angelo. Et ideo nō est ratio similis. ¶ Ad 2m dīm q̄ hoc fz ī perfectionib⁹ q̄ sūt de nā rei. Nō aūt ī pfectiōib⁹ superadditis q̄ ñ sequūť ex pncipys nāe: q̄les sūt gratia z gloria. Possunt ēt ī corpozib⁹ diuersa fz speciem vnū spē colozē hr̄e. ¶ Ad 3m dōz q̄ pfectio vniuersi cēntialis ñ attēdiť ī indiuiduis: quozū multiplicatio ordinatur ad pfectionē spēi: sed ī spēbus p se. vñ magis apparet diuina bōitas ī hoc q̄ sūt multi angeli diuersarū speciez q̄z si sint vni⁹ spēi tm̄. ¶ Ad 4m dīm q̄ ōlectatio fz ph̄z ī ethicis: segtur opationē perfectā. Et ideo ad iucūditatē cōsortiū exigiť ī illa nā: ī qua ñ pōt eē in vno pfecta opatio sine alterius adiutorio: vt ī boibus: ī q̄bus vn⁹ p scipz nō sufficit ad operationē sue spēi: qō ñ pōt ī angelis poni: z ideo hz obiectio est vana. Nō tamē negam⁹ quin vnus angelus alio iuuetur: cū inferiozes per superiozes illuminentur. Et ī hac societate est iocunditas ciuiū celestis curie. Sed ad hoc nō exigitur vnitas spēi fz ꝯformitas gīe.

¶ Utrum angeli sint vnius generis. V.

AD quintum pceditur sic. videť q̄ angeli nō reducātur in vnū gen⁹. quecunq̄. n. sūt vni⁹ generis cōicāt ī vna potētia generis: vt dr ī. 10. meta. sed angeli ñ cōicāt ī vna potētia generis: q̄z imateriales sūt. Ergo videť q̄ nō sint vni⁹ generis. ¶ Preterea. quecūq̄ exeūt ab aliquo cōi p diuisionē: exeūt ab illo et pri⁹ erāt ī illo ī potētia. Sz angelus nō exit de potētia in actū nisi sumať potētia agētis: alias eēt gīabilis z corruptibil'. nec iteruz ē pōere aliquod vnū fz rem ī plures angelos diuisiuz. hoc. n. ñ posset eē: nisi illud vnū eēt q̄ntum. ergo nō inueiuntur plures angeli vnius generis. ¶ Preterea. oē gen⁹ vniuoce z eq̄liter predicatur ō suis spēb⁹. Sz cēntialia angelorū q̄ cōsequūť naturā cōem in ipsis: inueiunť ī angelis fz magis z mius: vt ī lra dicit. ergo vr q̄ ñ sint vnius generis. ¶ Preterea q̄ differt ab alio in spē si cōicat cū eo ī gīe: opz eē compositū ex genere z differētia. Sz ꝯpositio generis z dīe pīsuppōit cōpositionē forme z materie: vt vr: q̄z fm Auicēnā dīa sumiť ex pncipys formalib⁹ rei: gen⁹ aūt ex mālib⁹. vñ ī. 5. metaphy. dicūť esse genere vnū q̄ ī materia conueniūt. Ergo vr q̄ cū angelus ñ sit ꝯpositus ex mā z forma: z vn⁹ differat in spē ab alio angelo: q̄ ñ possit ēt ī genere cōuenire.

Sed contra genus subātie est tm̄ genus vnuz. sed q̄libet angelus ē ī genere substātie. ḡ vr q̄ ī genere vno cōueniāt. ¶ Preterea dīa addita generi ꝯstituit spēz. fz icorporeū fm porph. ē dīa subē. ḡ suba icorporea est species substātie. predicatur aūt de multis angelis spē differētibus. ergo est genus subalternū. Et ita ī gīe subalterno ēt angeli cōueniūt.

Respondeo dīm. q̄ fz Auicēnam oē id qō hz esse aliud a sua q̄ditate: opz q̄ sit in gīe: z ita opz q̄ omnes angeli ponanť ī predicamento subē. h̄

est.n.rō subē put ē ꝑdicamētū ſm Aui.q̄ sit res q̄ditatez habēs cui debeaꝯ eē per se nō in alio.ſ.q̄ sit aliud a q̄dita te ipſa:ꝛ iō ex ipſa polītate quiditatis trahiꝯ ratio gñis:ex ꝓplemēto aūt q̄ditatis trahiꝯ ratio dīe ſm q̄ ꝓpinquat ad esse in actu:sed hoc differēter cōtingit in ſubſtan tijs cōpositis ꝛ ſimplicibus:qz ī compositis polītas est ex parte māe:sed cōplemētuz est ex parte fōrme:ꝛ iō ex parte māe ſumiꝯ genus:ꝛ ex parte fōrme dīa:nō autez ita q̄ mā sit genus:aut fōrma dīa:cū vtrūq; sit ps ꝛ neutrū ꝑdi caꝯ:ſz qz mā est mā totiꝰ nō ſolū fōrme:ꝛ fōrma pfectio to tius:nō ſolū māe:iō totum pōt aſſignari ex mā ꝛ fōrma et ex vtroq;. Nomē aūt deſignās totū ex mā est nomē gñis ꝛ nomē deſignās totū ex fōrma ē nomē dīe ꝛ nomē deſi gnās totū ex vtroq; ē nomē ſpēi.ꝛ hoc pz ſi cōſideꝛ quō corpus ē genus aīati corporis ꝛ aīatū dīa.ſemp.n.iueniꝯ genus ſumptū ab eo qō māle est ꝛ dīa ab eo qō est fōrma le:ꝛ ide ē qō dīa determinat genus ſicut fōrma māz. In ſimplicibus aūt nāis nō ſumiꝯ genꝰ ꝛ dīa ab aliqbus par tibꝰ eo q̄ ꝓplemētū ī eis ꝛ polītas nō fundaꝯ ſup diuerſas ptes q̄ditatis:ſz ſup illud ſimplex:qō quidē hz polītatē fz q̄ de ſe nō habet eē ꝛ complemētum ꝓut ē q̄dam ſimili tudo diuini eſſe ſm hoc q̄ appropinquabilis magis ꝛ mi nus ad participādum diuinū eſſe: ꝛ ideo quot ſūt gradus complemēti tot ſūt differētie ſpecifice.

Ad primū ergo dōm.q̄ nō opz q̄ cōueniat niſi in vna intētione potētie q̄ est poſſibilitas recipiēdi eē a deo in quo ſubſiſtāt ſine quātitate ꝛ mate ria. ¶ Et per hꝫ pz reſpōſio.ad ſcōm:qz nō oz eſſe vnā nu mero potētiam q̄ diuidatur ī oēs angelos:vel ī qua prius fuerint ī potētia q̄ ī actu. ¶ Ad tertium dōm q̄ genus p̄ dicatur equaliter de ſpeciebus quātū ad intētionē:ſed nō ſemp q̄tuz ad eē:ſicut ī figura ꝛ numero:vt ī.z.metaphy. dicitur:ſz hoc ī ſpeciebus nō ꝓtingit vt ibidez dicitur. vn de ex hoc ſufficiēter poſſet ꝓbari q̄ nō ſūt vnius ſpeciei: nō aūt q̄ nō ſūt vnius generis:cum ꝓueniāt in genere ad qō ſe habēt oēs angeli:ſicut diuerſe ſpēs numeroꝯ ſe ha bēt ad numeꝯ tquaꝯ vna ſm esse est prior alia. ¶ Ad q̄r tū patet reſpōſio per ea que dicta ſunt.

¶ Utꝯ angelus ꝛ aīa differāt ſpē. VI.

Ad sextum ſic ꝓcediꝯ.videꝯ q̄ angelꝰ ꝛ aīa ſpē nō differāt.q̄cūq; .n.ꝓueniūt ī vltīa dīa ꝓſtitutiua ſūt eadē ſpē qz ipſa est q̄ ꝓplet rōnē ſpēi:ſz angelus ꝛ aīa ſt hō.ergo nō dīnt ſm ſpēm.ꝓbatio minoris:vl tima dīa cōſtitutiua ſumiꝯ ab eo q̄ nobiliſſimū ī re ē: cū ſe bēat ad genus ꝛ dīas p̄cedētes ꝓportiōabilꝛ: ſicut fōr ma ad māz:ſz angelus ꝛ aīa ꝓueniūt ī eo qō ē nobiliſſimū in vtroq;.ſ.ī itellectu.ergo ꝓueniūt ī vltīma dīa ꝓſtitutiua. Si diceres q̄ vltīa dīa ꝓſtitutiua angeli ē itellectua le:qō ab itellu ſumiꝯ.vltīa aūt dīa aīe est rōnale:ſicut ēt Dio.vꝫ diſtiguere ordinē itellectualiū ꝛ rōnabiliū. ¶ Cōtra.ea q̄ ꝓueniūt cōiter ī duobꝰ nō diſtiguūt iter ipſa:ſz in tellus nō tm̄ ponīꝯ ī angelis:ſz etiā ī aīa:vt pz ī.z.de aīa:ſilꝛ ꝛ rō nō tm̄ aīe:ſz ēt angelo ꝓueniꝯ.vñ Hzego. ī homel.epi. Angelū aial rōnale vocat:ꝛ ſupra magꝛ creaturā rōnalez in angelū ꝛ aīaz diſtīxit.ergo angelus ꝛ aīa nō differūt pe nes rōnale ꝛ itellectuale. Si dīes q̄ diſtinguiꝯ penes vni bile corpori ꝛ nō vnibile. ¶ Cōtra.qcqd ꝓſequatur rē ha bētez eē ꝓpletū nō diſtiguit eā eēntialꝛ a re alia:qz oīa hō q̄ ſic ꝓſequūꝯ rem ſūt de gñe accidētiū:ſz vnio ad corpꝰ est quedā relatio q̄ ꝓſequitur aīaz habētez ī ſe eē ꝓpletuz ad corpus nō dependēs.alias ſine corpore eē nō poſſet.ergo hꝫ q̄ ē vnibile corpori nō diſtiguit eēntialꝛ vel fz ſpēm aīaz ab angelo. ¶ P dīa ſpecifica nō aſſignaꝯ alicui rei niſi fz q̄ est ī gñe vt ſpēs:qz dīa est qua abūdat ſpēs a gñe:ſz aīa inq̄ntum est forma talis corporis nō ē in genere ſubſtan tie:vt ſpēs:ſed vt principiū.cū ergo vnibilitas nō ꝓueniat aīe:niſi ſm q̄ est forma.videꝯ q̄ eē vnibile non poſſit eē diſtinguēs ſm ſpēm aīam ab angelo. ¶ Preterea.ea q̄ꝯ est vnus finis nō differūt ſpecie:cū cuilibet rei ꝑpriꝰ finis reſpondeat:ſed idē est finis angeli ꝛ aīe rōnalis.ſ.beatitu do eterna.vt ſupra diſtinctiōe prima magꝛ dicit:q̄ etiaz hēri ex eo pōt.qō dicitur Matꝫ.zz. Erunt ſicut angeli dei in celo.q̄ angelus ꝛ aīa nō differunt ſpē.

Sed contra. plus differt aīa ab angelo q̄ꝫ vnꝰ an gelus ab alio.ſed vnus angelus diſ fert ab alio ſm ſpēm.vt dcīn est.ergo multo fortius ani ma ab angelo. ¶ Preterea eidē fōrme vel perfectiōi re ſpondet idē perfectibile.ſed aīa ꝛ angelus ſunt quedam fōrme,put cōiter oēs ſubas a materia ſeparatas fōrmas di cimus:quarū fōrme materiales ſunt imagines. vt Boe. in li.de trinitate dicit:cū ergo aīe reſpondeat hoc perfe ctibile:qō est corpꝰ humanū:angelo vero vel nullius vel alteriꝰ ſpeciei:vt corpꝰ aereū ſm q̄ aug.videꝯ dicere: vel ēt corpus celeſte ſm opinionē Auicen.ꝛ quorūdā philoſo rū videꝯ q̄ aīa ꝛ angelus nō ſūt vniꝰ ſpēi.

Respondeo dōm q̄ circa hꝫ ſunt tres opiniones. Quidā enī dicunt q̄ aīa nō ē in gene ſube ſicut ſpēs:ſed ſicut p̄ncipiuz: cū ſit forma:vnde non ꝓprie dī aīa ſpē differre vel conuenire cū alia ſubſtantia. ſed ꝓprie dicitur q̄ ſm aīam compoſitū ab alia:vel cum alia ſuba conuenit ſpē vel differt.Sed hoc nō videꝯ eſſe neceſſarium:quia vt Auicen.dicit in ſua metaphyca ad hoc q̄ aliq̄d ſit ꝓprie in genere ſubſtantie requiritur q̄ ſit res quiditatē habēs cui debeatur eē abſolutū.vt p ſe eē dicatur vel ſubſiſtens.ꝛ ideo duobꝰ modis pōt cōtin gere q̄ aliquid ad ſubſtantie genꝰ pertinens non ſit ī gñe ſubſtantie:ſicut ſpēs vel qz res illa non hz quiditatē aliā niſi ſuum eſſe:ꝛ ꝓpter hoc deus nō ē in gñe ſube:ſiꝯ ſpēs vt ipſe Aui.dicit.vel quia res illa non habet eē abſolutū vt ens per ſe dici poſſit:ꝛ ꝓpter hoc materia prima: ꝛ fōr me materiales non ſunt ī genere ſube ſicut ſpēs:ſed ſolū ſicut principia.aīa aūt rōnalis hz eē abſolutum nō depē dēs a materia:qō est aliud a ſua quiditate:ſicut ēt de an gelis dictū ē:ꝛ ideo relinquitur q̄ ſit in genere ſubſtātie ſicut ſpēs:ꝛ ēt ſicut principiū inq̄ntū ē forma huius corpo ris:ꝛ inde venit iſta diſtinctio q̄ formarum quedam ſunt fōrme tm̄:ſicut fōrme materiales que non ſunt ſpēs ſub ſtantie:quedam vero ſunt fōrme ꝛ ſubſtantie: ſicut anie rōnales. ¶ Scōa opinio est eorū qui dicūt animaz ꝛ an gelum vnius ſpēi eē:quod nullo modo pōt eē ſi ab anima ꝛ angelo compoſitio fōrme ꝛ materie remoueatur:vt ſu pra de angelis dictum eſt.Et ideo tertia opinio cōmuni oꝛ est:cui aſſentiendū videtur:q̄ aīa ꝛ angelus ſpecie diſ ferunt:quibus autem differētijs ſpecificis diſtinguūtur diuerſimode aſſignatur.quidam enim aſſignant eas ſpē diſtingui:per hoc q̄ est vnibile corpori ꝛ non vnibile. Alij vero per hoc qō est rōnale ꝛ intellectuale eē.Tertio ſm hoc:qō ē bñe intellectū poſſibilē reſpectu ſuperioruz tm̄.qō conuenit angelo:qui a ſuperiozi.ſ.deo vel angelo illuminatiōem recipit.ꝛ ſm hoc qō ē habere intellectuz poſſibilem reſpectu ſuperiorum ꝛ inferioꝝ:qō conuenit aīe būane:que ēt a ſuperioribus illūinatur:ꝛ a fantaſma tibꝰ cognitionem recipit. ¶ Quarto ſm hoc qō est hēre vertibilitatē imutabilitatē: qō angelo ꝓueniꝯ:eo q̄ imu tabilꝛ adhereat bono vel malo:ad qō ſe ſemel per electi onem cōuertit:vel hēre mutabilem vertibilitatē:qō ho mini conuenit qui de bono in malum conuerti pōt:ꝛ ecō uerſo. ¶ Quinto ſm virtutem interpretatiuaz:quia ſm Dama.angelus interpretatur:vel loquitur quibuſdam

nutibus ⁊ signis intellectualibus sine vocis exp̃ssione: vt infra patebit: hō autē loquit̃ voce exp̃ssa. Nec ē miruz q̄ sic diuersimode angeli ⁊ aie differre assignātur: quia differētie eēntiales que ignote ⁊ innoiate sūt fm p̄hm i. 7. meta. designātur differētijs accidētibus que ex eēntialibus causantur: sicut causa designatur p̄ suuz effectū: sicut calidum ⁊ frigidum assignātur differētie ignis ⁊ aque. Unde possūt plures differētie p̄ specificis assignari fm plures p̄prietates rerum differētiū specie ex eēntialibus differētijs causatas: quarū tamē iste melius assignātur q̄ p̄iores sūt: q̄si eēntialiō dñntijs ꝓpingiores. Cū ergo subaruz simpliciū: vt dcm̄ ē de angelis sit dñntia i spē fz gradū possibilitas i eis: ex ꝟ aia rōnalis ab angelis differt: qz vltim⁹ gradū i subys spūalibꝰ fz: sicut mā p̄ma i reb⁹ sensibilibꝰ: vt dicit ꝟmēta. i 3° ō aia. Uñ qz plurimū de politate hz eē suū ē adeo ꝓpiquū rebꝰ mālibꝰ: vt corpꝰ māle illō possit eē pticipare dū aia corpori vnit̃ ad vnuz eē: ⁊ iō ꝟsequūt̃ iste dñntie iter aiaz ⁊ angelu vnibile ⁊ nō vnibile ex diuerso gradu politatis. ¶ Jtē ex eodē iequūt̃ alie dñntie rōnale ⁊ itellectuale: qz ex ꝟ q̄ angelus plꝰ hz de actu q̄ aia: ⁊ minus hz ō pō: pticipat q̄si i plena luce nāz itellectualē. Uñ itellectualis dr̄: aia vo qz extremū graduz i itellectualibꝰ fz: pticipat nāz itellectualē magis defectiue q̄si obūbrāta ⁊ iō dr̄ rōnalis: qz rō. vt dicit ysaac i lib. ō diffinitōibꝰ: ozit̃ in vmbra itelligētie. ¶ Tertia vo distinctio segt̃ ex p̄ma ⁊ secunda: ex ꝟ. n. q̄ aia corporis forma ⁊ actꝰ ē p̄cedūt ab eēntia eiꝰ q̄dā pōe organis affixe. vt sensus ⁊ hō: ex qbꝰ cognitionē itellectualē accipit: pp ꝟ q̄ rōal' ē hūs cognitionē decurrētē ab vno i aliō: ⁊ sic a sensibilibꝰ i itelligibilia venit: ⁊ p ꝟ ab angelo differt: q nō a sensibilibus discurrēdo ad itelligibilia cognitionē accepit. ¶ 4ª autē distinctio segt̃ ex secūda: qz dr̄ q̄ p ꝟ q̄ angelꝰ itellz difformē hz: cōuertit̃ ad q̄cūq; imobilr p q̄ ab aia dr̄ angelꝰ differre q̄ nō itellū deformi. fz p ingsitionē rōnis cognitōs hz. ¶ 5ª ēt segt̃ ex p̄ma: qz pp ꝟ q̄ aia corpori vnit̃ pōt vocē corporalē formare: nō āt angelꝰ. Uñ p3 q̄ ista ꝓ distinctionū p̄ma melior ē: qz accipit̃ fz eē aie: q̄ō p̄mū ē: scōa āt ⁊ tertia accipiūt̃ penes vtutē cognoscitiuā vl' itellectiuā tm̄: sicut scōa: vl' penes itellectiuā sil' ⁊ sensitiuā: sicut tertia. q̄rta āt accipit̃ penes vtutē appetitiuā: qz electio ad appetitū pti/net: vt dicit phs i ethicis: p quā aia mutabilr ꝟuertit̃. Uñ cū appetitiua posteriox sit cognitiua: ꝟ min⁹ valz q̄ p̄cedē tes. ¶ 5ª accipit̃ penes vtutē motiuā: formatio āt vocis ē p motū corpalē mēbro ꝛ: motiua āt posteriox ē cognitiua ⁊ appetitiua: vñ minus valet iter alias.

Ad primum ergo dōz: q̄ dr̄ia nō ē nobilior gñe: sicut nā vna ē nobilior altera vl' sicut forma vna nobilior ē alia: qz dr̄ia nullā formā dicit q̄ ipli/cite i nā gñis nō ꝟtineat̃: vt dic̃ Auic̃. gen⁹. n. nō signāt ptē eēntie rei: fz totū: fz dr̄ gñe nobilior: sicut ōterminatū ide/terminato: ⁊ p hūc modū hr̄e itellz sic ē nobiliꝰ q̄z hr̄e itellz simplr̄: ⁊ hr̄e sensuz sic q̄z hr̄e sensuz simplr̄. ⁊ iō aia ⁊ ange lus nō ꝟueniūt i eo qō p modū istū ē nobilissimū i eis. vñ nō oz q̄ ꝟueniāt in dr̄ia vltima specifica: ⁊ ita sint idē spē. ¶ Ad 2m dōz q̄ i hoīe ē itellꝰ: nō tm̄ pp ꝟ in ordine itelle ctualiū p̄pe ponit̃: qz illa suba itellectualis dr̄: cuiꝰ tota co gnitio fz itellz ē: qz oia q̄ cognoscit subito sine ingsitōe si/bi offerūt̃. nō āt ita ē de cognitōe aie: qz p inquisitōz ⁊ dis/cursuz rōnis ad notitiaz rei venit: ⁊ iō rōnalis dr̄: qz eiꝰ co/gnitio fz terminū tm̄ ⁊ fz p̄m^m itellectualis ē: fz p̄m^m: qz p̄/ma p̄ncipia sine ingsitōe stati cognoscit: vñ habitꝰ p̄ncipio/rū idemōstrabiliū itellꝰ dr̄: fz terminū vo: qz ingsitio rō/nis ad itellz rei terminat̃: ⁊ iō nō hz itellz vt nāz p̄riā: fz p quādā participationē. Rō aūt ⁊ de deo ⁊ de angelis dr̄: tamē alio mō sumit̃: fz, s. q̄ ois cognitio imālis rō pōt di/ci put diuidit̃ rō ꝟ sensuz ⁊ nō ꝟ itellz. ¶ Ad 3m dōz: q̄ vnl bilitas nō ē ꝓpria dr̄ia eēntialr̄: fz ē q̄dā designatio eēntia/lis dr̄ie p effectū: vt dcm̄ ē. ¶ Et p hoc etiā p3 respōsio ad quartū: qz illud qō ꝟuenit aīe iquātū est forma est effectꝰ dr̄ie eēntialis. ¶ Ad 5m dōz q̄ ea q̄ differūt spē differūt fz finē p̄imū qui ē p̄manētia vel opatio rei. vt i secūdo ce. ⁊ mū. dr̄ p̄ut tū cōuenire i fine vltimo: ⁊ hō finis ē bītudo.

¶ Et quatuor q̄dē angelis ⁊c. Uidet̃ inconueniēter nume rare: qz Dio. i. xi. ce. Dierar. Attribuit tria angelis. s. essen/tiā: virtutē ⁊ operationē. hic aūt de operatiōe nō fit mētio ¶ P̄. i. xi. meta. dr̄ a ꝟmētatore q̄ subē separate diuidūt in volūtatē ⁊ itellz: ⁊ ita vr̄ q̄ duo tm̄ debeāt eē attributa ¶ P̄. li. ar. ē facultas rōnis ⁊ volūtatis. ergo vr̄ q̄ nō de/beat diuidi ꝟ tertiū attributū. ¶ Jtē q̄rit̃ de rōne nume/ri. ¶ Ad hoc dōz q̄ hec attributa accipiūtur fm hec tria: suba: spēs: ⁊ virtus q̄ sic differūt: res. n. pōt ꝟsiderari fz q̄ ē p̄m^m alteri⁹: ⁊ sic iuenit̃ i re vt⁹. ⁊ fz ꝟ attribuit̃ angelis li be ꝛ arbitriū, vl' fz q̄ ē i se: ⁊ ꝟ duplr vl' q̄tuz ad ipsaz nāz subsistētē: vl' q̄tū ad modū pfectōis ei⁹ fz quā spēz sortit̃: ⁊ sic est spēs. Et tertiū attributū qō ē nāe rōalitas fz q̄ rō dcā ē i angelis eē. Si vo quātū ad ipaz nāz subsistētē: sic ē substātia: ⁊ fm hec duo sumunt̃ fm duplicē acceptionem eius. s. ꝓut dicit̃ quiditas rei: ⁊ sic sumit̃ p̄imuz attribu tum. s. eēntie simplicitas: vel fz q̄ dicitur hypostasis: ⁊ sic sumitur scōum. s. personalitas.

Ad primum ergo dōm q̄ operatiōis p̄ncipiū est ipsemet angelus: ⁊ ideo nō numera tur iter collata sibi a creatiōe. ¶ Ad 2m dōm q̄ ista duo sūt q̄si due potētie eius. vnde reducit̃ ad vltimū attribu/tū: ⁊ ad tertiū diuersimode. ¶ Ad 3m dōz. q̄ i tertio attri/buto ponit̃ rō ⁊ volūtas nō fm q̄ sūt potētie cōsequētes essentiā: fz vt p eas designat̃ species essentie ex qua proce dūt: sicut etiā rōnale ponit̃ differētia hois: fz ad quartum p̄nent fm q̄ sūt potētie. Differētie essentie ⁊c. Quō hoc sit ex dictis p3: qz quāto gditas est magis ꝓpinq̄ ad eē di/uinuz: tāto minus hz de pō: ⁊ ita ē maioz simplicitas: ⁊ ita etiā cetera nobiliora erūt iquātū nobili⁹ eē recipiūt.

¶ Qui tūc p nālia ⁊c. Quātū ad illos q ponūt āgelos i gra tuit̃ creatos facile ē rōnē assignar̃: qz ad nihil aliō potuit gra mēsurari nisi ad capacitatē nāe. Si aūt ponāt in gra creati: tūc cū in nālibus simul accipiēdus ē conatus fz q̄ nālia dicimus ēt illa i que p̄ncipia nālia possumus put nāle ꝟ gratuituz diuidit̃: ꝓbabile ē ēt vt cuius nā ē digni oz ēt conatus eēt maior i illud ad qō nā ordinabat̃: cū nō eēt aliqd retardās: sicut i nobis corpus qō corrumpit̃ ag/grauat animaz: ⁊ ideo quicquid sit de angelis certum est q̄ nobis non infunditur gratia fm mensuram naturaliū: sed magis fm mensuram conatus.

¶ An boni vel mali iusti vl' iniusti creati sūt an/geli. ⁊ an aliq̄ moza fuerit iter creationē ⁊ lapsū

Llud quoq; inuestigatone dignū vr̄ qō ⁊ a plurib⁹ q̄rit̃ solet: vtz boni vel mali: iusti vel iniusti creati sunt ange li: ⁊ an aliqua moza fuerit iter creati/onem ⁊ lapsum: vel sine moza in ipso creatiōis exordio ceciderunt.

¶ Opinio quoꝝdā dicentiū angelos in malicia creatos: ⁊ sine omni moza ruisse.

Putauerunt. n. quidā angelos qui ce/ciderunt creatos esse malos ⁊ nō li/bero arbitrio in malicia declinasse: fz

in malicia a deo factos eē: nec aliquam fuisse moraz inter creationē z lapsum: sed ab initio apostatasse: alios vero creatos fuisse plene beatos: qui opinionem suaz muniūt auctoritate Augustini super Genesim ita dicēs. Nō frustra putari potest ab initio tēporis diabolū cecidisse: nec cū sanctis angelis pacatū aliquādo vixisse z beatū: sed mox apostatasse. Ūñ dominus ait. Ille homicida erat ab initio: z i veritate non stetit: vt intelligamus quia in veritate non stetit ex quo creatus est: qui staret si stare voluisset. Idē in eodez. Non frustra inquit putandū est ab initio tēporis vel conditōis sue diabolus cecidisse: z nunquā i veritate steterit. Unde qdaz in banc malicia libero arbitrio nō esse flexum: sed in hac cuius a deo putāt eē creatum: scōm illud beati Job. Hoc ēt inqt initiū figmēti dei: quod fecit deus vt illudatur ei ab angelis eius. Et propheta ait. Draco iste quē formauit ad illudendū ei tāquā primo factus sit malus z inuidus diabolus non volūtate de prauatus. His alijsqz testimonijs vtūtur q dicūt angelos qui ceciderūt creatos fuisse malos z sine mora corruisse. Eos vero q perstiterūt perfectos z beatos eē creatos: astruūt auctoritate Aug. qui super Genesim dicit per celū significari creaturā spūalē que ab exordio quo fcā est z perfcā z btā est semper.

¶ Alioz sñia probabilis q dicunt omnes angelos creatos esse bonos: z aliquā fuisse moralā inter creationem z casum.

Alijs aūt videt omnes angelos creatos esse bonos: z i ipo creatōis primordio bonos extitisse. idest sine vitio: iustosqz fuisse. i. inocentes. sz nō iustos. i. virtutū exercitiū habētes. Nonduz enī prediti erāt virtutibus que stantibus apposite fuerunt i confirmatiōe per gram. Alijs vero p liberū arbitrium superbientibus. z iō cadentibus: aliquā ēt fuisse moralā aiunt iter creationem z lapsum vel confirmatiōez: z in illa breuitatem temporis oēs boni erāt: non quidem per vsum liberi arbitrij: sed per creatōis beneficium: z tales erant qui stare poterāt. i. nō cadere per bona creatiōis: z cadere p li. ar. Poterant. n. peccare z nō peccare: sed nō poterāt proficere ad meritū vite nisi gra superadderet que addita ē quibusdam i cōfirmatione. Et ad hoc confirmādū vtunt testimonio Aug. q sup Genesim dic angelicā nām prio iformiter creatam: z celū dictā: postea formatā z lucē appellatā: qñ ad creatorem ē uersa: perfcā dilectione ei iherens. Ūñ pri⁹ dcm ē. In principio creauit de⁹ celū z terrā: z postea subdit: Dixit de⁹. Fiat lux: z fcā est lux: qz prio agit de creatione spūalis nāe iformis: postea de formatōe eiusdē. Nō quoqz obuiat illis q dicūt angelos creatos fuisse malos. Non. n. potuit creator optimus auctor mali eē. iō totū bonuz erat qđ ex ipo illis erat. z totū bonū erat: qñ ex ipo totum erat. Hoc modo pbatur q boni erāt oēs angeli qñ prio facti sunt: sed ea bonitate quam natura icipiens acceperat.

¶ Probatōem Aug. ꝫ illos iducē q dicūt angelos factos malos: z verba Job determinat q̄ illi pro se iducebant.

Deoqz Aug. exterminās opinionez eoz q angelos creatos fuisse malos putant auctoritate z rōne pbat bonos fuisse creatos z pba pmissa bti Job que illi p se iducebāt: qūo sint itelligēda aperit ita dicēs sup Genesim. O ia inqt fecē de⁹ valde bona. Nām igr angelorū bonā fecē. Et qz iniustum ē vt nullo merito boc i aliquo de⁹ dānet qđ creauit: nō nām sz volūtatē malā puniēdaz eē credēdū est. Nec ei⁹ naturā eē significatā cū dī. Hoc ē initiuz figmentū dei z̄c. sed corpus aereum: quod talivoluntati aptauit deus: vel ipsam ordinationem dei i qua cum etiam inuitum fecit vtilem bonis. vel ipsius angeli facturam: quia z si deus prescirет voluntate malum futurum: fecit tamen euz prouidens quāta de illo sua bonitate esset facturus. Figmentum ergo dei dicitur quia cum sciret eum deus voluntate malum futurum vt bonis noceret: creauit tamen illum: vt de illo bonis prodesset. boc autem fecit vt illudatur ei. Illuditur enim ei cum sanctis proficit tentatio eius: sicut z mali homines: quos deus malos futuros prouidens: creauit tamen ad sanctorū vtilitatem: illudūtur cū prestatur sanctis eorum tentatione profectus. sed ipse dicitur initium quia precedit antiquitate et principatu malitie. Hec autez illusio fit angelis malis z hominibus per angelos sanctos. quia subdit eis angelos malos z homines malos: vt non quantum nituntur sed quantum sinuntur possint. Ecce aperte ostendit qualiter predicta verba Job intelligenda sint: z angelicam naturā bonam creatam asseruit.

¶ Quomodo intelligenda sint verba domini premissa disserit euidenter tradens angelos esse creatos bonos: z post creationem cecidisse.

Deinde qualr ꝟba dñi que supra posuit accipiēda sint aperit: vbi ēt sua r q̄ ꝓdixit ꝟba determiat euidēter docēs angelos fuisse creatos bonos: et p9 creatiōem interposita aliq̄ mozula cecidisse ita inquiēs. Q̄ō putaf diabolus nūq̄ in ꝟitate stetisse: r nūq̄ beatā vitā duxisse: sz ab initio cecidisse nō sic accipiēduz est: vt malus a bono deo creat9 eē putef: qz ab initio nō cecidisse diceref. Non enī cecidit si talis. i. malus fcūs est. a quo enī caderet? fcūs ergo prius statim a veritate se auertit ꝓpria ptāte delectatus: beateq̄ vite dulcedinē non gustauit: quā acceptā nō fastidiuit: sed nolēdo amisit. Sui g̃ casus prescius eē nō potuit: qz sapia fructus ē pietatis.

Continuo aūt vt fcūs est cecidit: non ab eo qō accepit: sz qō acciperet si deo subdi voluisset. Ecce hic apte declarat angelos bonos eē creatos: r post creatiōem cecidisse: r fuit ibi aliq̄ mozula lz breuissima. Q̄ō Origenes ꝟfirmat sup Ezechielē dicēs. Serpēs hostis ꝟrius veritati: nō tñ a principio neq̄ statim sup pecr9 r ventrē suū ābulauit: sic Adā r Eua nō statim peccauerūt: ita r ꝟpēs aliq̄n nō serpēs cum in paradiso ōliciaq̄ mozareř. Be9 enī maliciā nō fecit. Ecce hic apte dicit p9 creatiōem interposita mozula cecidisse. Jōq̄ illa ꝟba sic accipiēda videnř: homicida erat ab initio vel mendax. i. statim p9 initiū q̄n sibi dei eq̄litatē ꝓmisit r seipm occidit: q̄ bō dī in euangelio: nec in veritate stetit: qz in ea non fuit: sed ab initio tpis. i. statim p9 initiū tpis apostatauit. Potest etiaz sic accipi illud. Ab initio homicida fuit vl mēdax. i. ex quo bō fuit ꝟdit9 quē p inuidiā i mozrtem p̄cipitauit r fallaciter seduxit. Ex predictis igf liquet oēs angelos bonos eē creatos r p9 creatiōem quosdam cecidisse a bono: quod habuissent si perstitissent.

¶ Oz triplex fuit in angelis sapientia ante casuz vel confirmationez.

Hic q̄ri solet quam sapiaz habuerint añ casū vl ꝟfirmatiōem. Erat in eis nālis cognitio triplex q̄ sciebāt q̄ facti erāt: r a quo facti erant: r cū quo facti erāt. Et hēbāt aliquā boni r mali noticiā itelligēres qd appetēdū vl respuēdū ill fozet.

¶ An aliquā dei habuerit dilectōez vl sui inicē.

Solet ēt q̄ri vtz aliquā dei vl sui inuicē dilectōez habuerit. Ad qō dici pt qñ nālē hēbāt dilectōem: vt memoriaz itellectū r ingeniū: q̄ deū r se aliquate9 diligebāt: p quā tñ nō merebāt̄.

¶ Diuisio textus.

Hic magister inquirit quales angeli effecti sūt ꝼm culpā vel gratiam: r diuiditur in ptes duas. In ꝑma ostendit q̄ angeli nō sūt facti mali in p̄cipio sue creatiōis. In zª oñdit q̄ pfectiōe erāt boni. ibi (Hoc iquiri solet rc) Pria i duas. In pria ponit qōnem. In zª, psequtur eā ꝼm diuersas opiniones. ibi (Putauerūt enī qdā rc) Et circa hoc duo facit. primo ponit opinionē dicētiuz āgelos creatos eē malos. in zª ponit ꝟriam opinionē. ibi (Alys āt videtur rc.) Et circa ℔ tria facit. primo ponit opinio. zº ipz̄obatio prie opinionis r ꝟfirmatio h9 auctoritate r ratiōe: ibi (Ad hoc ꝟfirmādū rc.) Tertio pōitur rñsio ad auctoritates prime opiniōis. ibi (Jōq̄ aug. extimās rc.) Primo exponitur auctoritas Job. zª auctoritas euāgely. ibi. (Deide qalr ꝟba dñi rc.) (Hic iquiri solet rc) Hic oñditur quā pfectiōem habēt angeli in principio sue creationis: r primo quātum ad cognitionem. scōo q̄tū ad dilectiōem. ibi (Sed ēt queri solet rc) Hic tria queruntur primo vtrū angelus in p̄ncipio sue creationis malus fuerit. scōo de nāli cognitione angelozum. tertio de dilectione eozum.

¶ Utrū angelus in p̄n° sue creationis potuerit eē malus.

Ad primum pceditf sic. Uidetur q̄ āgelus in p̄n° sue creationis malus eē potuit. Dr enī ad Ro. 9. Nūquid nō hz ptāte figulus ex eodē luto facere aliud vas in honorē: r aliud in contumeliaz: vasa que i honorez de9 ficut figulus facit sūt sci q̄ preparantur in gl̄iam: vasa āt in ꝟtumeliā sūt pctōres ꝓpati ad penā. g̃ potest deus quosdam iustos r quosdam peccatores creare: r sic potuit angelus in p̄ncipio creatiōis sue malus eē. ¶ Preterea. Esaie. 45. Oz deus est faciens bonum r creans malū: sed p̄mū malū inuētum ē in angelo. ergo videtur q̄ a deo creatus sit malus. ¶ Preterea. Fz Augustinū angelus r homo ad minus ꝼm animaz simul creati sūt: sed homo factus ē ꝓpter reparationem ruine angelice: nō autez hoc eēt angelo adhuc non ruēte. ergo videtur q̄ angelus in p̄ncipio creationis sue malus r ruens fuit. ¶ Preterea. in naturis corpalibus videmus q̄ statim vt res incipit eē hz opationē suam. vnde idē ē instans ad qō terminaf gñatio ignis: r i quo incipit motus localis eius: sed volūtas angeli ē virtuosioz q̄ natura corpalis. ergo in p̄ncipio creationis: volūtas in operationē exire potuit. sed per opatiōem suam que indiuisibilis ē: r ita in instanti ꝓpleri potuit fcūs ē malus. ergo dī q̄ in p̄mo instāti sue creatiōis potuit eē malus. ¶ Preterea. si prius fuit bonus r postea malus: ē signare vltimuz instans in quo fuit bonus vel īnocens: r primū in quo fuit malus: aut ergo est vnum r idem instans: r sic simul est bonus r malus: aut aliud r aliud: r sic cum inter quelibet duo instantia sit vnum tempus mediuz in tempore isto: neq̄ erit bonus neq̄ malus: quorum vtrunq̄z est impossibile. ergo angelus non est factus ex bono malus: sed in p̄ncipio creations sue fuit malus.

Sed contra Genesis primo dicitur. Uidit deus cuncta que fecerat: r erāt valde bona: sed angelum fecerat. ergo in principio sue creationis bonus erat. ¶ Preterea dicitur q̄ īferiozes angeli peccauerunt occasionem sumentes ex peccato p̄mi: sz hoc non potest esse nisi primo viderint eum bonum. ergo videtur q̄ aliquando fuit bonus.

Respondeo dōm: q̄ circa ℔ fuit triplex positio. Quidā enī dixerūt q̄ angelus a deo

creat⁹ ē malus. ℔ ām hereticū ē ꝛ impoſſ: nullus enī effectus ꝓſequit ab agēte niſi ſm cōditiōem agētis. dcm̄ ē aūt ſupra: q cā creatiōis rex ē: qz de⁹ bonitate ſuā reb⁹ cōicare voluit: vñ ipoſſ ē q ab ipſo fiat aliqd niſi ſm q ſue bonitatis ꝓticeps ē: ꝛ hoc ē bonū ꝛ nō malū. Jō alij dixerūt: q angelus in p̄n⁹ ſue creatiōis malus fuit: nō tm̄ malitiā a deo būit: ſed actu ꝓpe volūtatis. ¶ Hec aūt poſitio vana ꝛ errōea ē ꝛ falſa. vana: qz ñ bz fundam̄tū firmū p qđ ꝓbet: cū malicia angeli ex volūtate ei⁹ dependeat: et iō cū volūtas ſe habeat ad vtrūlibet rōne inueniri nō pōt. Erronea ē: qz prie opinioni nimis vicīa ē ꝛ a magiſtris dānata. Falſa ē: qz ipoſſ ē angelū in p̄mo inſtāti ſue creationis peccaſſe. cui⁹ ipoſſibilitat⁊ hic a quibuſdā cā aſſignat: ga duaꝝ operationū ſe ꝓſequentiū nō pōt eē vn⁹ termin⁹. operatio aūt āgeli ꝓſequtur creatiōem: vñ nō pōt eē q idē ſit inſtās: i q̄ p̄mo ē ens qđ ē termin⁹ creatiōis: ꝛ i quo p̄mo ē malus: qđ ē termin⁹ operationis. ¶ Sed hec rō non vr̄ cogens: ga cū operatio volūtatis āgeli nō ſit ꝓtinua: nō opz q vltimū ei⁹ differat a p̄ncipio: p̄n⁹ aūt pōt eē ſil' cū termino creatiōis. vñ ꝛ termin⁹ operationis pōt eſſe ſil' cū termino creatiōis: nec pōt dici q oporteat actum volūtatis ſequi applēſionē intellꝰ: niſi ordine nāe: ga de eodē pōt ſil' eſſe cognitio ꝛ volūtas: nec ite⁊ pōt dici q opz collatiōez p̄cedere de appetēdo: ga itellꝰ angeli nō ē ingſitin⁹ vl' collatiue. ¶ Et iō alr̄ dōm q cū volūtas nō ſit niſi boni: nō pt eſſe aliquid volitū niſi applēdatur vt bonū ad appetē dū: qđ ſiuere ē bonū: nō ē pctm̄ in appetitu. g̃ oz q ſi ē pec catū q ſit veriſil' bonū: ꝛ nō vere bonū: ſz ſm aug. i lib. ꝛtra achademicos: nō pōt aliqs iudicare viſil'e niſi verū ſit cognitū. g̃ opz vt intellꝰ veri boni p̄cedat itellectū veriſil' boni: ꝛ ita appetit⁹ eſtimati boni quo malus fit angelus nō pōt ſeq primū actū itellꝰ ſm q ꝓſiderat verum bonū: ſz ſm q ꝓſiderat veriſil'e bonū. vñ cū ipoſſ ſit itellectui creato ſil' plura itelligere nō potuit prio inſtanti creatiōis appetit⁹ angeli eſſe malus.

Ad primum g̃ dōm. q in vaſis ꝓtumelie nō fac de⁹ malitiā: ſz nām: ſed ordinat malitiā ad penā: ꝛ iſte ordo deſignat cū dr̄ i cōtumeliā. pt. n. deſignari ordo vl' pene ad culpā: ꝛ hic ordo ē a deo: vl' culpe a natura: ꝛ hec coniunctio non eſt a deo: vnde in prepoſitio tenet⁹ cōſecutiue: non cātiue. ¶ Ad 2m dōm. q ℔ itelligit de malo pene ꝛ nō de malo culpe: ꝛ hoc infra pleni⁹ ager̄. ¶ Ad tertiū dōm: q ēt ſuppoſito q bō ſil' cū āgelo creat⁹ ſit: nō oz q angelo exīte malo creatus ſit bō qz nō ē p̄ncipalis finis creationis hois repatio ruine angelice: ſed q̄dā vtilitas ꝓſequēs. vt ſupra dcm̄ ē. Et hanc vtilitatē de⁹ p̄uidebat: in c⁹ p̄ſcia cuēt⁹ oium rex erant.

¶ Ad 4m dōm: q i inſtāti ſue creatiōis aliquē actuz volūtatis bñe potuit: nō tm̄ p̄m⁹ potuit eē mal⁹: ſic nec p̄ria cognitio falſa. ¶ Ad qntū dōm. q ſm q̄ſdā in eodez inſtanti āgelus fuit prio bon⁹ ꝛ p⁹ mal⁹: ꝛ illud inſtās q̄uis ſit vnū re: tm̄ differt rōne ſm q finis p̄teriti ꝛ p̄n⁹ futuri. Sz diuerſa rō ꝓparatiōis nō tollit ꝓductiōem eoz q̄ ſūt in vno inſtāti. vñ ſeq̄r̄ q inocētia ꝛ malicia ei⁹ ꝓſugerēt: qđ ē ipoſſ. Jō alij dicūt q in toto tpe p̄cedēti fuit bon⁹: ſed in iſti⁹ tpis vltio inſtāti ē mal⁹: ꝛ ſicut nō ē aſſignare īmediatū inſtās añ aliō inſtās: ita nec vltimū inſtās i quo fuit bon⁹: ſz iſta rō bona ē. put inducit⁊ a pbo in. 8. phy. Tūc q̄: nūc: ꝓtinuat tps getis ꝛ mot⁹ g ſp ſe tz cum paſſiōe q̄ ineſt ſubto mobili tpe getis: ſiue p̄cedat ges ſiue ſeq̄t. Sed ſi poneret⁊ inſtās iter duas getes vl' iter duas ptes motus ꝓtinui nō magis ſe tz cū vno q̄ cū alio. Nō aūt dicim⁹ hic q angelus p aliquē motū ꝓtinuū fcūs ſit malus: ꝛ iō primū inſtās malicie ſue nō ē mediū iter quietē ꝛ motū: ſed inter duas getes. vñ rō iſta nō ē ad ꝓpoſitū. Jō alr̄ dōm q ē aſſignare vltimū inſtās i q̄ angelus fuit bon⁹: ꝛ p̄mū in q̄ fuit malus. nec iter ℔ inſtātia fuit tps mediū: qz tps formalr̄ ē numer⁹: nec ſequtur ipm ꝓtinuitas niſi ex parte mot⁹. vñ cū viciſſitudo affectionū i āgelo p q̄s ē bonus ꝛ malus nō ſit ꝓtinua nec ordiata ad aliquē motū ꝓtinuuz numer⁹ ea⁊ dicet⁊ tps: qz ſm pri⁹ ꝛ poſteri⁹ ſe bñt: ſed nō erit ꝓtinuū. vñ iter ei⁹ inſtātia nō neccario accipiet⁊ tps medīū: ſic nec iter duas vnitates numer⁹. Qō II.

Deinde querit⁊ de cognitiōe āgelorum: et circa ℔ q̄tor q̄rūt⁊. primo vtruz angelus cognoſcat p ſpēs: ſcdo vtr⁊ in ſupiori b⁹ ſint ſpēs magis vles. tertio vtrū per ſpēs iſtas ſingulariū, cognitiōem bñe poſſint. q̄rto vtrum poſſint ſimul plura intelligere.

¶ Utr⁊ angelus cognoſcat res per ſuam eēntiam.

Ad primū ꝓceditur ſic. vr̄ q āgelus p eēntiam ſuā res cogſcat: et nō p ſpēs aliq̄s: qz ſm p̄m in 3o de aīa: aīa ē ſpēs ſpēr̄: ſz angelus ſimplicior ē aīa ꝛ nobilior. g̃ eēntia angeli ē ſil'itudo vl' ſpēs rer̄: ſed res pt i ſil'itudine ſui cogſci. g̃ vr̄ q āgelus intuēdo eēntiā ſuā res cogſcat: ꝛ nō p ſpēs aliq̄s. ¶ P. ois ſpēs vel ē cā rei vl' a re accepta: ſz ſpēs rer̄ i itellcū āgeli nō p̄nt eē cāte a reb⁹: cū āgelus careat potētys ꝛ orgānis: q̄bus fit abſtractio a ſenſibilib⁹: nec ite⁊ ſūt cāe rer̄: cū angeli nō ſint cātores. g̃ vr̄ q angeli p ſpēs nō cognoſcāt. ¶ P. ſm Diony. i 5o. c. de diui. no. Nobiliora in entib⁹ ſūt inferior⁊ exēplaria: ſz i exēplari res optīe cogſcit⁊: cū g̃ angeli inter res creatas ſint nobiliſſimi q̄ſi deo ꝓpingores ſm augu. Ur̄ q nā ſua inſpecta alias res cogſcāt. ¶ P. intellectuz ꝛ itellꝰ nō differūt: niſi q̄n vt rūq; eor⁊ ē i pō: vt in prio li. dcm̄ ē. g̃ ois intellꝰ q ē ſp in actu ñ differt in eo itelligēs ꝛ intellcm̄: ſz itellꝰ ſube ſepate vr̄ ſemp i actu eē: cū ſuum itelligere nō ſeq̄t⁊ trāſmutatiōem aliquā: g̃ vr̄ q in eo nō differat ſpecies intellecta: ꝛ ſubſtantia intellect⁹: ꝛ ita nō per ſpecies cognoſcit.

Sed contra ē qđ diony. dicit. 4. ca. de diui. no. q angeli illuminār̄ p ſcibiles rer̄ rōes be āt nō ſūt niſi ſpēs rer̄ itellecte: g̃ p ſpēs rer̄ cognitionē bñt. ¶ P. i lib. de cāis dr̄: q ois itelligētia ē plena formis: ſz iſta q̄ ſūt i intelligētia: ſūt i ea p modū itelligibilē. vt i eodē lib. dr̄: q āt ſic ſūt in ea: ſūt in ea ad cogſcendū.

Reſpondeo g̃ vr̄ q res p formas cognoſcant. dicendum: q intellectus angelicus eſt mediꝰ iter intellectum dīnum ꝛ humanum ꝛ virtute ꝛ mō cogſcēdi. In itellcū eni dīno ſil'itudo rei itellecte eſt ipa dīna eēntia: q̄ ē rer̄ cā exēplaris ꝛ efficiēs. In itellcū vo būano ſil'itudo rei itellecte ē aliud a ſuba itellectus: ꝛ ē ſic forma ei⁹. vñ ex itellcū ꝛ ſil'itudie rei efficit⁊ vnum ꝓpletū: qđ ē itellꝰ i actu itelligēs: ꝛ h⁹ ſil'itudo ē accepta a re: ſz i itellcū angelico ſil'itudo rei intellecte ē aliud a ſba itelligētis: nō tm̄ ē acq̄ſita a re: cū nō ſint ex reb⁹ diuiſibilib⁹ cognitiōem ꝓgregātes: vt diony. dic⁊ i. 7. ca. de di. no. Nec tm̄ ē ea rei ſm fidē: ſz ē īfinita a deo ad cogſcēdū. Et rō h⁹ ſumi pt ex vbis ꝓmē. i. ii. meta. Jpe. n. dic⁊ q ſz ordinē ſimplicitat⁊ nāe ſepata⁊ ē ordo diſtātie ſpēi itellecte ab itellcū. vñ i p̄ria eēntia cui nō admiſcet⁊ pō aliq̄ ē oino idē itelligēs ꝛ intellcm̄: i alys āt ſm q plus admiſcet⁊ de pō ē maior diſtātia iter ſpēm itellectā ꝛ itellcm̄: c⁹ rō eſt qz nihil opat⁊ niſi ſm q ē in actu: vñ illud c⁹ eēntia ē purus act⁹: itelligit ſine receptiōe alicui⁹ pficiētis: qđ ſit ex eēntiā ei⁹: illud vero i quo ē pō: nō poterit intelligere niſi pficiatur i actu p aliqd receptum ab extrinſeco: ꝛ hoc eſt lumen intellectiua nāle: qđ a deo in ſubas itellectias emittitur: ꝛ qz vnūquodq; recipit⁊ i aliq̄ p modum recipi-

entis lumē illud qō in deo ē simplex: recipiť in mēte angeli: vt diuisum ⁊ multiplicatū: ois enī pō receptiua ō se diuisibilitatē hz: fm q nō ē termiata ad vnuz qō fit per actū terminātē: ⁊ iō dr in lib. de causis: q sicut in nā inferiozi multiplicāť singularia: ita ⁊ spēs itelligibiles in itelligētys: vtrūq enī ē pp multiplicabilitatē pōe: ⁊ iste sunt spēs p quas āgeli cognoscūť.

Ad primuz g dōm q aīa dr spēs spēz incētū per intellcm agēte facit spēs intelligibiles actu: ⁊ recipit eas fm intellcm possibilem: sicut ibidē dr sensus: dr spēs sensibilis: ⁊ man⁹ organū organoꝝ incētū. vz. oīa artificialia per man⁹ efficiūť. vñ in. i4. de aīalib⁹ dr: q man⁹ date sūt boī loco coīnū: ⁊ oīum gbus alia aīalia iuuāť. vñ nō segtur q eēntia anie vl angeli sit talis spēs ī qua oīa cognoscāť. ¶ Ad z^m dōm q silitudines rez in itellcū angeli exītes nō sūt a reb⁹ accepte: qz spēs itelligibilis nō accipiť a re nisi mediāte fātasmate: qō se hz ad intellcm: sicut color ad visum: vt ī 3° de aīa dr. nec tñ sūt cāe rez p modū creatōis: ⁊ forte per modū mot⁹: si forte ponātur orbes mouere: q̄z mot⁹ ē cā forma rum nāliū: nihilomin⁹ tñ oz q q̄dā cognoscāt: quoz non sūt cāe: sic ipos orbes ⁊ alios āgelos. vñ dōm q ad hoc q aliquā assimilatiōem bēant adiuicē: pōt ꝓtingere dupl'r: vl'ita q vnū sit cā alteri⁹ silitudinē suaz illi impmēs: sic ignis ⁊ aer calefcūs: ⁊ ß mō intell's dīnus ⁊ human⁹ bñt assimilatiōem ad res intellectas: ⁊ mō ꝓuerso: qz intell's dīnus impmit in rē formaz p quā res sibi similaťr itell's āt human⁹ spēm per quā rei assimilaťr a re accipit: vl'ita vtrūq sit ab vna cā sil'em formā vtriq impriméte. ⁊ sic intell's angelic⁹ reb⁹ cognitis assimilatur: qz forme que a deo impsse sūt reb⁹ ad subsistēdū: sūt ēt angelo impsse ad cogscēdū. ¶ Ad 3^m dōm q res nō cognoscūť pfecte ī exēplari: nisi a quo ducit fm totū qō in ipsa ē: ⁊ ß mō res cognoscūť in prio exēplari: qō imitāť res fm eē id quod in re ē: sic āt nō ē de eēntia angeli: cū nō sit cā vel exēplar toti⁹ qō in re ē. s. māe ⁊ forme. ¶ Et preterea nō est actu exēplar nisi p ß q pō sua ꝓplēť per lumē a deo immissū: vt dcm ē. ¶ Ad ārtū dōm: q intell's āgelic⁹ ⁊si ponatur sp ī actu respcū cognitoꝝ nāliū: nō tñ eē in actu bēt a se: ab alio. vñ sic ī ipso differt eē: ⁊ qō ē: pp hoc qō ē ab alio hz. ita differt in eo itell's: ⁊ quo actu itelligit: ꝓpter hoc intelligere ab alio habet.

¶ Utz angeli supiozes intelligāť p spēs vl'iozes.

Ad secūdum pcedit sic. Uť q spēs supiozum nō sint vl'iores spēb⁹ quas bñt angeli iferiozes: quia fm phz ī pncipio de aīa. aīal vl'e: aut nihil est: aut posteri⁹ ē: nō āt dr eē posteri⁹ nisi pp abstractiōem a reb⁹: ī qua ꝓpleť intētio vl'itatis p actuz intell's abstrahētis. cū g intell's angeli nō abstrahat spēs a reb⁹: vť q spēs ñ sint vl'es ī ipo. ¶ Ꝑ. si dicūť vl'iozes: aut hoc ē qtū ad cognitiōem: aut qtū ad opatiōem: non qtū ad cognitiōem: q̄z nāliū cāz oēs cognitiōem bñt: ⁊ sui ipsoz ⁊ dei: nō qtū ad opatiōez: q̄z nō sunt rez opatozes: vt dictum est. g vť q nullo mō pñt q̄rūdā spēs vl'iozes esse.

¶ Ꝑ. qto cognitio ē magis ꝓpa: tāto ē magis pfcā. ⁊ superiorū cognitio pfectioz ē: sicut ⁊ nā simplicioz: vt ex ꝓdictis pz. g vť q supioz spēs nō sint magl vl'es. ¶ Ꝑ. qui cognoscit vl'ia nō pt ꝓpa cogscere nisi acgrat aligd ō prio pz⁹ rei: si g iferioz āgeloz spēs eēnt magis ꝓprie opoz teret q supiozes nō reducerēť ī actū ꝓpe cognitiōis rerum nisi p inferiozes: qō ē incōueniēs: cū magis econtra ꝓtigat fm Diony. g vť idē quod pus.

Sed contra ē qō Diony. dicit in. iz. cap. ce. Dier. q supiozes angeli bñt sciam magis vl'em: ⁊ iferiozes pticulariozē ⁊ subiectaz. ¶ Ꝑ. ß idē vť p ß qō in li. de causis dr: q cū oīs intelligētia sit plēa formis in gbusdā sūt forme magis vl'es. s. in supiozib⁹ ⁊ i gbusdā min⁹. s. in inferiozib⁹.

Respondeo dōm: q fm theologos ⁊ phos oz ponere formas superioꝝ angeloꝝ esse magis vl'es. cui⁹ rō ē: qz in oib⁹ sciētys ⁊ artib⁹ siue speculatiuis siue opatiuis: oz q illa q̄ ē altioz ⁊ ordinatia aliaꝝ ꝓsideret rōnes magis vl'es: eo q pn⁹ sūt parua qntitate ⁊ maxia virtute: ⁊ simplicia ad plurima se extēdūt: vbi gra sub ciuili scia ē militaris: ⁊ sub militari equestris: ⁊ sic ō/inceps. ciuilis āt sub ꝓsideratione boni humani absolute. militaris āt ꝓsiderat ß idē fm q determinaťr ad res bellicas: ⁊ sic deinceps: ⁊ pp ß iferioz accipit pncipia sua supiozi q̄ ē q̄si pp qd demōrans: ⁊ ß ēt facili⁹ pz in sciētys speculatiuis: qz metaphica q̄ ē ordinatia aliaꝝ: ꝓsiderat rōnē entis absolute: alie vo fm determinatōez aliquaz. ß āt sic ē in angelis: ⁊ fm oēs phos ⁊ fm nos: qz supiozes p suā sciam ordināt act⁹ ⁊ officia inferioꝝ illuminantes eos ⁊ pficiētes ⁊ purgātes. vñ oz q scia supioꝝ sit vl'ior: ⁊ spēs vl'iozes: qō quomō ꝓtingat: pōt videri ex vbis cōmētato. in. ii. meta. Ipse enī dicit: q fm ordinē dīe inter itelligēs ⁊ intellcm: ē ēt ordo multiplicatiōis intellectorum: qz in intellectu supiozi q hz minus de possibilitate minoz ē ꝓpō intelligētis ⁊ intellecti. ⁊ inde ē ēt: q sūt ī eo pauciozes forme intelligibiles: q̄z qtō min⁹ hz de pō lumē intellectuale: min⁹ ꝓ|diuidiť ⁊ multiplicaťr in eo: ⁊ ideo opz q iste forme sint vl'iozes formis magis multiplicatis. fm ß g scia dei est vl'issima: qz vna silitudine que est sua eēntia oīa cognoscit: ac si aliqs p rōem cōez entis oīa cognoscere posset. ⁊ qtō p pauciozes formas intelligit: tāto scia ei⁹ ē vl'ior ⁊ silior diuine scie: vt si aliqs cognoscat oīa p intētiōem decē genez: ⁊ aliquis nō nisi accipet species primas genez. ⁊ sic descēdēdo vsq ad specialissima fm multiplicatiōem spēz inueīret pticulatio eaꝝ.

Ad primum g dōm. q ē triplex vl'e: quoddā qō ē in re. s. nā ipsa q̄ ē in pticularibus: qtuis in eis nō sit fm rōnem vl'itatis in actu. Est ēt qddā vl'e qō ē a re acceptum p abstractiōem: ⁊ ß posteri⁹ ē re: ⁊ hoc mō forme angeloꝝ nō sunt vl'es. Est ēt quoddaz vl'e ad rē: qō ē prius re ipa: sicut forma dom⁹ in mēte edificatoris: ⁊ per hūc modū sūt vl'es forme rez in mente angelica exītes: nō ita q sint opatiue: ⁊ ga sūt opatiuis similes: sicut aliquis speculatiue scientiam operatiuam bēt.

¶ Ad secūdum dicendum: q sūt vniuersaliozes: ⁊ quātum ad cognitionem: ⁊ quātum ad operationem: qtum ad cognitionem: tū ex parte ipsarum specierum: quia ad plura se extendunt: tum ex parte rerum cognitarū: quia superiozes perfectius ⁊ clarius cognoscunt idem cognitum qꝫ inferiozes. vnde illuminant eos: sicut etiam eandem conclusionem: aliter demōstratoz: alr dialectic⁹ cognoscit: nec ēt est remotuz a veritate quī plura subiaceāt cognitiōi nāli superioꝝ qꝫ inferioꝝ. Silr ēt sunt vniuersaliozes qtum ad opationem: tam fm phos q ponūt ordinē intelligētiarum fm ordinē motuum: ex quo opz q cālitas formarum illius intelligētie superiozis sit vl'ior cui⁹ mot⁹ est vniuersalioz in causando: qꝫ ēt fm nos qui ponimus eos ordines fm diuersa diuina officia. vñ superiozes ordinant inferiozes in suis officys: ⁊ non econuerso. vnde remanet nobis eadem via procedendi fm traditionem. Diony. sicut ⁊ phs. ¶ Ad tertium dicēduz q cognitio perfcā non habetur per medium vl'e: qz non est efficax ad cognitionem oīum ꝓpriozum. Si autē p medium vl'e oīa ꝓpria efficaciter cognoscerētur: eēt pfectissima cognitio. qz quāto aliquid est magl vnuz ⁊ simplex

tāto ē virtuosius ⁊ nobilio:⁊ hoc mō dicim⁹ q angeli superiores sufficiēter p formas vles cognoscūt res:sicut de⁹ p eēntiā suā perfecte cognoscit oia. ¶ Ad q̄rtū dō3 q rō p̄cederet si forme vles superiores non eēnt sufficiētes ad cognitiōem ꝓpriorū:qō falsū est:qz oia que cognoscit inferior per formas pticulares cōgnoscit superior p vles:vel etiā plura:⁊ qz ex causis vlib⁹ ꝛfirmāt pticulares:inde est q scia inferiorū pficit p superiores.

¶ Utrum angeli intelligant particularia.

Aduertium ꝓcedit sic. vī q angeli p formas intellectuales particularia non cognoscāt:vbi enī inuenit vna nā cōis nō ē diuersitas i operatiōe ꝛsequēte nām:sed nā intellectualis ē i āgelis ⁊ i nob:cū ḡ intellis nr nō possit eē singulariū:vī q nec angelicus.

¶ P.ois cognitio ē per assimilatiōem: sz quodlibet singulare i reb⁹ mālib⁹:ē singulare p mām:cū ḡ spēs rerum i mēte āgelica sint oīo a mā ⁊ a ꝯditiōib⁹ mālib⁹ absolute:cū intellis āgeli nō sit min⁹ imālis intellectu humano. vī q nō possit eē p̄cipiū cognoscēdi singulare ꝓut ē in sua singularitate:ꝛsistēs. ¶ P.si cognoscūt singularia diuersa.ḡ aut vno aut plurib⁹.si vno cū particularia sint infinita:vī q i intellcū āgeli sit vnū quo cognoscāt infinita: ⁊ sic eq̄bit intellcū diuīo. Si āt plurib⁹ oportebit eē multitudinē spēz i intellcū āgeli exīntium ſm multitudinē indiuiduoz que pñt eē:⁊ ita erūt infinite spēs i actu i mēte āgeli quod ē incōueniēs. ¶ P.eē multoz singulariū dependet ex causis cōtingētib⁹ ad min⁹ q̄tū ad gñatiōem:sicut generatio platonis ex volūtate pris ei⁹:vt.s.cōmiscereť ei⁹ mri.si ḡ āgeli cognoscūt singularia:vī q cognoscūt futura ꝓtingētia:qō negať:qz hoc soli⁹ dei est.ḡ vī q singularia nō cognoscant.

Sed contra. officiū quorūdā āgeloz ē custodire hoies:vt a sāctis traditū:sz hoc nō pt eē nisi hoies quos custodiūt cognoscāt.ḡ vī q singularia hoīum cognoscāt.⁊ eadē rōne aliaz spēz. ¶ P.cognitio āgeloz ē pfectior q̄ nr̄a:sed nos scim⁹ nō tm̄ vlia: sed ēt singularia.ḡ vī q multo forti⁹ angeli.

Respōdeo dīm q ꝑter illā pōnem que pōit angelos singulariū cognitōem nō bēre:que beretica ē:⁊ veritati sacre scripture ꝛria: sūt diuerse opiniones de mō quo āgeli cognoscūt singularia. Quidā enī dicūt q āgeli p formas innatas solū cās vles cognoscūt:sz ex reb⁹ ipis accipiūt:vñ singularia ⁊ causis vlib⁹ ꝓducta cognoscāt. ¶ Sz hoc nō vī cōueniēs:qz illud q̄ ē acceptū a re singulari nō ducit i cognitiōem singularis eius nisi q̄diu seruāť i eo ꝯditiōes māles idiuiduātes illō.qō nō pōt eē nisi spē exīte i orgāo corpali:vt i sēsu ⁊ imaginatiōe.vñ cū āgeli orgāo corpali careāt ēt si a reb⁹ spēs abstraherēt: nō posset p hoc spēs singulariū cognitōem hre. Jō alij dixerūt q oia singularia ꝓducūť ex causis vlib⁹ ordinatis i nā:vñ cū apud āgelū sint forme ordinis cārum vniuersi.p hoc formas oia singularia cognoscere pōt.⁊ h vī via Auicē. Sed tm̄ nō ē sufficiēs scōm fidē nostrā:qz i cāis vlib⁹ nō cognoscitur aliquid ſm ꝯditiōes idiuiduales.vt.s.cognoscať ꝓut ē hic ⁊ nūc ⁊ hoc. vñ dicit ipe Aui. q deus nō cognoscit particularia particulariter. vt.s.h nūc eē:⁊ nūc nō eē:⁊ est silr de eo qui cognoscit eclypsim i causis suis vlibus qui nō cognoscit hāc eclypsim scōm quod est hic:vt nūc incipiēs:⁊ nūc finiēs:nisi sensu percipiat. Et ideo ad hāc pōnem quidam addiderūt q ex applicatiōe harum formarū vlium ad hoc particulare vl illō determinatur āgeli cognitio: vt hoc singulare cognoscat. Sed hoc iterum nō videtur sufficiens:qz hec applicatio vlium causaruz ad singulare:aut est ad singulare qō est i intellectu āgeli:⁊ sic supposito supponeretur illud ō quo dubitatur.s.singularia esse in intellectu āgeli vel ad singulare quod est i re:sicut dicere videtur:vt si lux solis esset intelligēs intelligeret corpora :ad que radij sui applicātur. hoc aūt eē nō pōt:quia cum cognitio nō sit nisi ſm assimilatiōem:impossibile est q cognitio extēdat se vltra id in quo est assimilatio .si ergo lux solis vel intellectus angeli assimilatur rei quā irradiat:hoc nō potest esse nisi vel eo q illud qō est rei recipitur in intellectu :aut i luce solis:⁊ hoc ipi nō ponūt:quia rediret prima positio:vel ex eo q a sole aliquid circa rem ponitur:⁊ sic nō cognosceret de re nisi hoc quod circa eā pōit.sicut si sol cognosceret naturam luminis:⁊ nō ꝓpriam ratiōem hui⁹ vl illius colozis:que est ex diuersa recipientium proportione:⁊ silr etiam āgelus per hō applicatiōem ꝓpriam cognitiōez de rebus nō haberet:cum ꝓpriam naturam ipi rei nō ꝛferat. Alij vero dicūt q ex ꝯiūctiōe vniuersaliū que cogñscūt:resultat cognitio parcularis ſm q ex pluriboz formis ꝯgregatis resultat quedam collectio accidētiū:quā nō est reperire in alio. Sed hec etiam nō est sufficiēs: qz forme idiuiduatio nō est nisi ex materia. vnde q̄tūcūq; forme aggregētur semper remanet collectio illa cōicabilis multis quousq; intelligatur per materiam indiuiduata:vnde cognitis hō formis aggregatis non cognoscitur sortes vl plato. ¶ Et ideo alr dicēdum q eadem ratio ē cognitiōis singularium in deo ⁊ in angelis. vnde cōsiderādum est qualiter deus singularia cognoscat:opz enim illam virtutem qua cognoscit singulare habere apud se rei similitudinem q̄tuz ad conditiones indiuiduantes: ⁊ hec est ratio:quare per speciem que est in sensu cognoscitur singulare:⁊ nō per speciem que est in intellectu:oz autem vt apud artificem sit similitudo rei per artem cōdite ſm totuz illud quod ab artifice producitur:⁊ ꝓpter hoc edificator per artē cognoscit formam domus:quam inducit in materiam:nō autem banc domū vel illaz nisi per hoc q a sensu accipit:quia ipse materiam nō facit: sz deus est causa rei:non solum q̄tum ad formam:sed etiā quātum ad materiam que est principium indiuiduationis. vnde idea in mente diuina ē similitudo rei quātum ad vtrūq; s.materiam ⁊ formam.⁊ ideo per eam cognoscūtur res:nō tātuz i vniuersali:sed etiam in particulari. forme aūt que sūt i mēte angeli sūt simillime rōnib⁹ idealibus in mēte dīna existētibus:sicut deducte imediate exēplariter ab eis. vnde per eas angeli cognoscere possūt rerū singularia:qz sūt silitudines rez ēt q̄tū ad dispōnes māles idiuiduātes:sicut ⁊ rōnes vel idee rez existentes (in mente diuina.

Ad primum ḡ dōm q itellis humanⁿ est vltimus in gradu subaz intellectualiū:⁊ iō ē in eo maxia possibilitas respectu aliaz subaz intellectualiuz:⁊ pp hoc recipit lumē itelligibile a deo debili⁹ ⁊ min⁹ silr lumini diuini intellis:vnde lumē intellectuale in eo receptū nō ē sufficiēs ad determinādum ꝓpriā rei cognitiōem:nisi p species a reb⁹ receptas q̄s oz in ipo recipi formalr ſz modū suū.⁊ iō ex eis singularia nō cognoscūtur que indiuidua tur p mām nisi p reflexiōem q̄dā intellis ad imaginatiōnē ⁊ sensum:dū.s.itellis spēm vlem quā a singularibus abstraxit:applicat formę singlari i imagiatōe ſuate. Sz i āgelo ex ipo lumie determināť spēs:q b⁹ fit ꝓpria rerū cognitio sine aliq̄ alio accepto:⁊ iō cū illud lumē sit silitudo toti⁹ rei inq̄tū ē exēplariter a deo traductū per hō spēs ꝓpa singlariū cognitio hr̄i pt:⁊ ita pz q scōm gradū nāe itellectual ē ēt diuersus itelligēdi modus. ¶ Ad zm dicendum q essentia diuina quāuis sit actus purus: tamen ē similitudo materie scōm q omne ens quātūcūq;

impfectū a ꝑmo ente exꝑplariter deducīt: ⁊ ita etiā forme imāles que sūt ī itellectu āgeli: sūt itez similitudies ēt q̄ntū ad ꝓncipia mālia. ¶ Ad tertiū dōm q̄ sicut ex ꝑdictis ꝑz quāto aligs āgelus ē supioz tāto plura vna spē cognoscere pōt: nullus tñ ē in quo oporteat scōm numez indiuiduoz spēs multiplicari: q̄z ꝑ vnā spēm oia indiuidua illius spēi cognoscit: ⁊ illa spēs efficiūt ꝓpria rō huiꝰ vel illiꝰ scōm respectū ad hoc vl ad illud ꝑ modū q̄ idee ī intellectū dīno multiplicāt: ⁊ ita nec ī itellᵍ angeli intellectui dīno eq̄bīt: nec ī infinite spēs in itellectu angeli erūt relatiōes ād q̄ ꝓsequūt actus rōnis vel itellectūs in ifinitū multiplicari nō ē icōueniēs. ¶ Ad 4ᵐ dōm: q̄ ꝑ spēs sibi a creatiōe inditas cognoscūt angeli cās habētes ordinē in nā: ⁊ oē illud q̄ ī causis illis determinat vl simplr: vl vt frequēter: ⁊ q̄ ꝓtigētia futura nō sūt determinata ī causis suis: ꝫ fcā determinatiōe cāz efficiūt in actu ꝑsentia: iō eoz quādiu futura sūt cognitiōem nō habēt: ꝫ ꝶ soliꝰ dei ē: qui oēs successiōes tēpoz vno actu intuet.

¶ Utrum angelus intelligat plura simul. IIII.

AD quartum sic ꝓcedit. Uī q̄ āgelus sil actu plura itelligat: q̄z ꝛm Dionysiū angelus ꝶ intellectū deiformē: ꝫ deꝰ in actu sil oia itelligit: quia apud ipm nulla ē trāsmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Jacobi ꝑ. g̃ ⁊ intellᵍ āgeli ē sil pluriū. ¶ ℙ. in pria nō erūt cogitatiōes volubiles. ꝫ sanctis in pria ꝓmittit q̄ erūt sicut āgeli ī celo. Mathꝫ. xx. g̃ videt q̄ nec angeli itellᵍ volunt de vno in aliō: ꝫ sil oia cognoscat. ¶ ℙ. ꝛm phz felicitas ē in opatiōe ⁊ nō ī habitu: ꝫ angeli hñt nobilissimā felicitatē ad miꝰ btī. g̃ vī q̄ oīum cognitoz suoz cognitiōem sil in actu bēant: ⁊ nō successiue. ¶ ℙ. intellᵍ angeli nō ē minus nobilis q̄ itellᵍ agēs aīe rōnalis: ꝫ de ꝶ itellcū dī in 3° de aīa: q̄ nō q̄nq̄ intelligit: ⁊ q̄nq̄ nō: ꝫ sp. g̃ multo fortiꝰ ꝶ vez ē de itellcū an-

Sed contra ꝛm Aug. deꝰ mouet spūalem (geli. creaturā ꝑ tps: ꝫ ꝑ tps moueri est ꝑ affectiōes ⁊ ꝓceptiōes itellᵍ moueri. g̃ vī q̄ in angelis sit (successio intellectuū.

Respondeo dōm q̄ cā quare nō pñt plura sil intelligi in actu. hec ē: quā Algazel assignat: q̄z oz sp intellectū ꝓfigurari actu scōm spēm rei itelligibilē: quā apud se ꝶ rei itellecte in actu: vt sit assilatio vtriusq̄ q̄ exigit ad cognitiōez rei: sic āt ipole ē corꝓ scōm eandē ptē diuersimode figurari diuersis figuris: ita ipole ē vnū intellectū diuersis sil spēb⁹ ad diuersa intelligēda actu informari: ⁊ iō ꝓsiderādū ē q̄ gcūq̄ intellᵍ plura intelligit ꝑ plures spēs: oz q̄ ea nō sil itelligat: vt ꝑz in itellcū hūano ꝛm statū vie a rebꝰ accipiēte: itellᵍ āt dīnus: q̄z vno oia cogscit. iō sil ē actu oīum: ꝫ intellᵍ angeli cogscit res duplr. vno mō ꝑ spēs ples q̄ ī itellcū eiꝰ sūt: ⁊ sic oz q̄ plura nō simul cogscat nisi inq̄ntū reducūt ad vnā spēm per quā cogscūtur. Alio mō cogscūt res ī vno q̄ ē cā eaꝝ: ⁊ ꝶ ē verbuz: ⁊ sic pñt ee sil in actu cognitiōis oīum: hec āt cognitio est q̄si formalis respectū ꝓcedētis a q̄ nūq̄ absoluūt: ⁊ iō frequēter inuēit traditū a scīs ⁊ pbis q̄ in itellcū ipoz nō ē successio vel renouatio q̄uis sit vicissitudo inq̄ntū intelligūt res in ꝓpria nā ꝑ spēs ꝓcreatas.

Ad primuz dōm q̄ intellᵍ angelorum dī deiformis eo q̄ dīno itellectui cōformis ē: nō āt ī ꝶ q̄ vno oia itelligat: ⁊ ita simul: ꝫ in ꝶ q̄ a rebꝰ cognitiōem nō accipit: ꝫ sine iuestigatiōe rōnis ⁊ sine ad miniculo sensus cogscit. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ cognitiōes volubiles dīr in gbꝰ ē ēt reuolutio scōm discursum rōnis de cātis in cās ꝓcedētis: aut ecōuerso. vt ex notis ī ignota deueniat: nō tñ excludit successio cognitionū ab angelis: ⁊ a sanctis: nisi ꝛm ꝓtēplatiōem vbi ꝓput in ꝑfectā assimilatiōem dīnā pducūt: ⁊ ī hoc ēt eoz felicitas eēntialis ꝓsistit. ¶ Uñ ꝑz rñsio ad tertiū. ¶ Ad 4ᵐ dō ⁊ q̄ itellᵍ possibilis ⁊ agēs ē in angelis sicut in nobis: ꝫ diuersimode: q̄z intellᵍ possibilis ī nob ē in pō respcū spēz acceptarū a rebꝰ ꝑ lumē intellᵍ agentis actu eas itelligibiles facientis: ꝫ in eis ē possibilis respcū luminis a deo in eos ꝓcedētis. Sil r ēt lumē intellᵍ agentis in nobis nō sufficit ad distinctam rez cognitiōem hñdā nisi scōm spēs receptas q̄s informat: vt lux colores: sed lumen itellectuale in angelis sufficit ad distinctam cognitiōem rez hūdaz: q̄z ꝶ ipm lumē est ex quo formē itellectuales multiplicātur: q̄ꝶ intelligētie plene dicāt. Sic g̃ itellᵍ agēs ipsoruz sp dī ī actu ee: q̄z incessāter ad aliquid actu cōsiderandū lucet in angelis sicut ī nobis quātū in ipso ē: nō tñ opz q̄ semper ad vnam spēm fiat conuersio: ita vt semper vnū intelligatur in actu.

¶ Utrum angelus in statu suo naturali dilexerit deum plusq̄ se ⁊ omnia alia. Qō III.

CIrca tertiū ꝓncipale q̄rit de dilectione. s. vtz angeli si in gra creati nō sūt: in illo. statu innocētie deum supra se ⁊ plusq̄ oia dilexerūt. Et vī q̄ nō. Sic enim deū diligere ē actꝰ charitatis q̄ charitatē non hñtis ee nō pōt: ꝫ angeli in ista statu charitatē nō hēbāt q̄ sine gra nō ē: cū nūq̄ sit informis. g̃ vī q̄ nō dilexerūt deū plusq̄ se. ¶ ℙ. ꝛm Bernardū nā semp in se curua ē sed dilectis angeloz in ꝓio statu nō fuit nisi ex principio nāli: ergo tota in amātē reflectebatur: vt qcqd diligerēt āgeli ꝓp seipsos diligerēt: ⁊ ita nō deū supra se diligebāt. ¶ ℙ. Aui. dicit in sua metaphꝫ. q̄ nulla actio alicuiꝰ nāe ē liberalis nisi solius dei ex ꝶ q̄ oēm actionem aliā segit aliq̄ō ꝓmodū ipsius agētis: sed dilectio qua aligs deum sup se diligit: ē maxie liberalis. g̃ vī q̄ ꝶ non possit alicui ꝓuenire nisi ꝑ graz. ¶ ℙ. vnūquodq̄ nāliter appetit acquirere suū finē: ꝫ oē q̄ō desideratur ab aliquo vt sibi acquirēdū ꝓp se: ⁊ miꝰ se diligit. cū g̃ angeli in statu nāliū deū sic suū finē dilexerit: vī q̄ eū sup se nō dilexerunt. ¶ ℙ. ꝛm Dion. bona nālia in angelis remanent ēt postpctm. ꝫ cōstat q̄ peccatoz homo vel angelus non diligit deū sup oia. g̃ vī q̄ nec in statu naturalium.

Sed contra oīs dilectio aut ē vsus: aut fruitōis. si g̃ angeli diligebāt deū in statu innocētie: aut vt ytētes: aut vt fruētes. Si vt ytētes. g̃ vtebātur re fruēda: q̄ō ē magne peruersitatis ꝛm Aug. ⁊ ita eēt dilectio peccati ⁊ nō nālis: si vt fruētes. g̃ deū ꝓpter seipsum diligebant: quia frui est amore inhercē alicui rei ꝓpter seipsam. ¶ Preterea. deum esse super omnia diligendum cum sit legis naturalis scriptum: erat in mente angeli multo expressius q̄z in mente hominis: sed non contingit sine peccato facere contra id quod per naturalem legem cordi inditum est: ergo et si deum super oia non diligebant peccabāt. q̄z diu ergo sine peccato fuerūt deum super oia dilexerunt.

Respondeo dicendum q̄ circa hoc ē duplex opinio: quidaz enim distinguūt dilectionem cōcupiscētie ⁊ amicitie: que duo si diligenter cōsideremus: dīnt ꝛm duos actus voluntatis scilz appetere quod est rei non habite et amare: quod est rei habite ꝛm Augustinum. est ergo dilectio concupiscentie qua quis aliquid desiderat ad concupiscendum: quod est sibi bonū scōm aliquē modū: ⁊ tali dilectiōe angeli ī statu nāliū deū plꝰ q̄z se diligebāt vehemēntiꝰ appetēdo bonū diuinū q̄z suū: q̄ ꝶ erat eis delectabiliꝰ. vñ totā hāc dilectionē ī scipos retorqbāt. Dilectio āt amicitie est q̄ aligs ali-

quid vl̄ silitudinē ei⁹ qō ī se hz amat in altero volēs bo/
nū ei⁹ ad quē silitudinē hz:ꝛ pp ꝟ phs dicit q ē sile simi/
li amari:sic vn⁹ virtuosus aliū diligit:ī qb⁹ tñ ē vera ami
citia.ꝛ tali dilectiōe angeli quodāmō diligebāt deuz su/
pza se:qz ei mai⁹ bonū q̄z sibi optabant.ſ.eē deū qō sibi ñ
volebāt:ſz aliqō min⁹ bonū.ſz tñ itēsi⁹ sibi volebāt bonū
creatū q̄z bonū dīnū. ¶ Sz ista rñsio nō pōt stare:oz eni
pōere āgelos ad deū būisse dilectōez amicitie:cū ſz bōa
nālia silitudo dīna ī eis resplēderet:ꝟ āt ē de rōne amici
tie:q; q̄uis bēat dilectiōes ꝛ vtilitates ānexas:nō tñ ad
bas oc̄s amāt reſpicit:ſz ad bonū amatū.g̃ī corde amā
tis ꝓpōderat bonū amatū oib⁹ vtilitatib⁹ vel dilectioni
b⁹ q̄ ꝓsequūt ex amato. Sz nullū bonū erat ī angelo qō
nō eēt ex ipso amato.ſ.deo.g̃ pl⁹ diligebāt bonū amatuz
dīnū q̄z bonū qō ipi erāt vl̄ qō ī eis erat:ꝛ ꝟ ē alia opinio

Ad primum g̃ dōm q; act⁹ charitatis pt dici du/
plr.vl̄ q; ē ex charitate:ꝛ ꝟ nō ē nisi
ī habēte charitatē:vl̄ q ē ad charitatē:nō sic meritoꝛi⁹ vl̄
gñatiu⁹:ſz sic ꝓparatiu⁹:ꝛ sic act⁹ charitatis añ charitatē
vitā hr̄i pōt.sic facere iusta ē añ hītū iusticie:vl̄ pt dici q;
in amicitia charitatis mouet animꝰ ad amādū deum ex
silitudie gr̃e:ſz ī dilectiōe nāli ex ipo bono nāe qō ēt ē si/
militudo ꝛ sūme bonitatis:ꝛ pp ꝟ dōz q; cū dr̄ q; habēs
charitatē diligit deū pp seipz:ly pp denotat hītudinē fi/
nis ꝛ efficiētis:qz ipe de⁹ supaddit nāe.vñ ī ei⁹ dilectiōe
tēdit.ſz cū dr̄ de carēte charitate:q; diligit deū pp seipz:
ly pp denotat hītudinē finis ꝛ nō efficiētis ꝓmi nisi sic
de⁹ ī oi nā opante opaī. ¶ Ad 2m dōz q; nā ī se curua dr̄
qz sp diligit bonū suū:nō tñ oz q; ī ꝟ gescat ītētio qō suū
ē.ſz ī ꝟ qō bonū ē:nisi.n.sibi eēt bonū aliq̄ mō vl̄ scōz ve
ritatē vl̄ apparētiā nūq̄z ipz amaret:nō tñ pp ꝟ amat:qz
suū ē:ſz qz bonū ē.bonū eni ē p se obm volūtatis. ¶ Ad
3m dōm q; q̄uis cuilibet nāe create agenti ex sua actione
pueniat aliqō ꝓmodū:nō tñ oz q; illud ꝓmodū sit inten/
tū:sic pz in amicitia honestoꝛ. ¶ Ad q̄rtū dōm q; finis
ē duplex.quidā ꝓportionat⁹ rei receptus in ipa vt perfe
ctio inherens sibi sicut sanitas in opatiōib⁹ medicine:et
qz iste finis nō ē scōm eē nisi in eo cui acquiritur.iō abso
lute nō amatur ab aliquo supza se.sed se eē sub tali perfe
ctione amatur supza se eē simplr:sed est quidā finis per
se subsistēs nō dependēs fm eē a re que ē ad finē:ꝛ iste fi/
nis desiderat quidē acgri:sed amatur supza id quod acq
situm ē ab illo:ꝛ talis finis ē deus vt supza dcm̄ est.
¶ Ad 5m dōm q; bōa nālia ꝓut ī eē nature absolute ꝓsi/
derātur remanēt integra:post pctm̄ tñ peruertūt quātū
ad rectū ordinē quē hēbant in gr̃a vel virtute:ꝛ hanc re
ctitudinem cōsequebatur sup oīa deū diligere.

¶ Expositio textus.

Hic queri solet ꝛc. Ponit hic duplex
angelor̄ cognitio:vna speculatiua qua cognoscebant deū seipsos:ꝛ alias
creaturas. Et alia practica sequēs eor̄ opetionē q̄ ad eos ptinebāt q̄ cog̃scebāt qd eligere ꝛ respuere deberent.ꝛ hec erat sīlis cognitio in pru/
dentie in nobis.

¶ An pfectos ꝛ bonos creauit de⁹ angelos:an miseros ꝛ impfectos. ¶ Bi. IIII.

Post hec videndū ē vtr̄ pfectos ꝛ
beatos creauit de⁹ angelos:an miseros ꝛ impfectos. Ad qō dici pt
q; nec ī btitudine nec in miſia creati sūt. Adiseri.n.añ pctm̄ eē nō potuerūt:qz ex pctō miseria ē.nā si nō fuisset pec
catū nulla eēt miseria. Bti quoq; nōdū fuerūt illi q; ceciderūt:qz sui euēt⁹ ignari fuerūt.ī. pcti
ꝛ supplicij futuri. Si.n.lapsū suū p̄scierūt:aut vitare voluerūt:ſz nō potuerūt:ꝛ ita erāt miſi:
aut potuerunt:ſz noluerunt:ꝛ ita erāt stulti ꝛ
maligni. Joq; dicim⁹:qz nō erāt p̄scij euēt⁹ sui
nec eis data ē cognitio eor̄ q̄ futura erāt super
eos. Boni ꝟo ꝛ q; pstiterūt: forte sue batitudinis p̄scij fuerūt. Añ aug. sup Geneſz. Qūo
ingt btūs iter āgelos fuit:q; futuri pcti atq; supplicij p̄scius nō fuit. Querit āt:cur nō fuerit.
forte de⁹ diabolo reuelare noluit qd factur⁹ vl̄
passur⁹ eēt. Ceteris ꝟo reuelare voluit q; ī ve
ritate māsuri eēnt. Dis ꝟbis vī Aug. significa
re q; angeli q; corruerūt nō fuerunt p̄scij sui ca/
sus ideoq; bti nō fuerūt:ꝛ q; āgeli q; pstiterunt
btitudinē sibi affuturā p̄scierūt:atq; ō ea certi ī
spe extiterūt:vñ quodāmō iā bti erāt:ꝛ re ꝟa
si ita fuisset:posset dici illos aliquo mō fuisse
beatos:alios ꝟo q; nescierūt euētū suum non.
¶ Q̄z opinando hec dixerit:nō asserēdo.ſ.q; an
geli q; pstiterūt p̄scij fuerint sui boni.

Sed hec magis opinādo ꝛ q̄rēdo dic
Aug. q̄z asserēdo. Añ ꝛ huic opinioi
opponēs ꝓiter subdit. Sz quare di/
scernebāt illi a ceteris:vt de⁹ istis que
ad ipos ptinerēt nō reuelaret:alīs ꝟo reuela/
ret:cū nō p̄t⁹ sit ipe vltor q̄z aliqs peccator:nō
eni dānat de⁹ inocētes. Dic vī inuere q; ñ pec/
caturis futur̄ malū:nec pmāsuris futur̄ bonū
reuelauerit. Joq; nec illi q; ceciderūt vnq̄z:nec
illi q; pstiterūt vsq; ad ꝓsumatiōem bti fuerūt:
qz bti nō poterāt eē:si ō btitudie certi nō erāt:
vl̄ si dānatiōis icerti erāt. Añ augu.in eodem.
Dicere ingt de angelis q; in suo gñe beati esse
p̄sit:dānatiōis vl̄ salutis icerti:q̄bus nec spes
eēt q; mutādi eēnt ī meli⁹:nimia p̄sumptio ē.
qūo.n.beati eē p̄sit q̄bus ē icerta sua btitudo.
¶ Sūma colligit p̄dcōr̄:ꝓfirmās oēs angelos
añ ꝓfirmatiōem vel lapsū nō fuisse beatos nisi
quis beatitudinem accipiat illum statuz inno

His predcis ꝓsequit q; āgeli q; corrue
centie in quo fuerunt añ casum.
runt nunq̄z beati fuerūt nisi btitudi/
nē aliqs accipiat illū statū innocētie ī
quo fuerūt añ pctm̄. Illi ꝟo q; pstiterūt:aut suā
beatitudinē futurā deo reuelāte p̄sciuerunt:ꝛ
ita spei certitudine aliquo modo beati fuerunt
vel incerti extiterūt sue beatitudinis:ꝛ ita al̄r
beati non fuerunt q̄z reliqui qui ceciderūt.mi/
bi āt q; posteri⁹ dcm̄ ē ꝓbabilius vī.
¶ Rñsio ad id qō q̄rebatur:an angeli essēt cre/

ati pfecti:an iperfecti:ꝛ dī ꝙ perfecti fuerunt ſm aliquid:ꝛ impfecti ſm aliquid.

AD hoc ãt qđ querebaꝫ vtꝝ pfectiꝰ impfecti fuerit creati:dici ꝑt ꝙ quo dã modo pfecti fuerũt:ꝛ quodã alio modo iperfecti. Non enim vno mõ dī aliqđ perfectum:ſed pluribus.

¶ Q̃ tribus modis dī perfcm̃ .ſcõz temp⁹:ſm nãm:ꝛ vl̃r perfectum.

DIcit nãqꝫ perfcm̃ trib⁹ modis. Eſt eni pfcm̃ ſm tp̃s:ꝛ ẽt perfcm̃ ꝟz nãz ꝛ ẽt perfcm̃ vl̃r. Scõm tẽpus perfectum ẽ quod hz quicquid tp̃s requirit:ꝛ conuenit ſm tẽpus bẽri:ꝛ hoc modo angeli erant pfecti añ confirmationem vl̃ lapſuz Scõm nãm perfcm̃ ẽ quod hz quicquid debitum eſt vel expedit nature ſue ad glorificationem:ꝛ hoc modo perfecti fuerũt angeli poſt confirmationem:ꝛ erunt ſancti poſt reſurrectionẽ. Vl̃r ꝛ ſũme perfcm̃ eſt:cui nihil vnq̃ deeſt:ꝛ a quo vniuerſa p̃roueniũt bona:quod ẽ ſolius dei. Prima igit̃ perfectio ẽ nãe ꝙdite: ſcõa nãe gl̃ificate:ꝛ tertia nãe increate.

¶ Predcã tangit breuiter addens quales fuerunt angeli in conuerſione ꝛ auerſione.

QUales fuerunt angeli i creatiõe oſtẽ ſum eſt:boni.ſ.ꝛ non mali.ꝛ iuſti.i. inocentes:ꝛ perfecti quodãmodo: alio vero imperfecti:beati vero non fuerunt vſq̃ ad confirmationem: niſi beatitudo accipiatur: vt iam dictum eſt:ille ſtaꝰ inocentie ꝛ bonitatis in quo conditi ſunt.

¶ Diuiſio textus.

OSTẽſo quales fuerũt angeli in p̃cipio ſue creationis quãtũ ad nãm ꝛ quãtũ ad culpã ꝛ innocẽtiã hic inquirit quales fuerũt quãtũ ad glorias ꝛ miſeriã. Et diuidit i p̃tes tres. In p̃ia mouet q̃nẽ. In ſcõa determinat eã ibi (Ad qõ dici ꝑt ꝛc.) In ꝫ epilogat ea q̃ dixerat ibi (Quales fuerũt ãgeli ꝛc) Scõa p̃s diuidit in duas. ſm duas q̃nes propoſitas. ibi (Quaꝝ p̃ria q̃rebat de beatitudine.) in ſcõa de pfectiõe btitudini ãnexa quã ibi determiat. (Ad hoc aũt qõ querebatur.) ¶ Circa p̃imũ tria facit. primo determiat q̃ſtionem quantum ad malos. ſcõo quãtum ad bonos. ibi (Boni vero qui perſtiterunt) tertio ſolutionis veritatẽ poſt inquiſitionez colligit ibi (Ex predictis conſeq̃t ꝛc) ¶ Circa ſcõm duo facit. primo põit quãdã viã per quam vl̃ angelos bonos beatos creatos. ſcõo excludit eam: ibi (Sed hec magis opinando ꝛc. Qõ I.

HIc tria queruntur. Prio vtꝝ ãgeli i p̃ncipio ſue creationis beati fuerunt vel miſeri. ſecũdo ſi non. vtrum beatitudinem ſuam vl̃ miſeriam preſciuerunt. tertio vtrum perfecti gratia creati ſunt.

¶ Utruz angeli ſint creati beati. I.

AD p̃imum proceditur ſic. videt̃ ꝙ ãgeli creati ſint beati. primo per Aug. in libro de eccl̃iaſticis dogmatibus. qui dicit ꝙ angeli qui in illa i qua ſunt creati beatitudine perſeuerãt non natura: ſed gratia preſidẽt: vt nõ mutãtur: ſed ãgeli boni õ q̃bus loquitur perſeuerãt in beatitudinem perfecte glorie. ergo videtur ꝙ in illa creati ſint. ¶ Preterea. tota ſubſtantia beatitudinis cõſiſtit in dei viſione: vnde dicitur Jo. 16. Hec ẽ vita eterna ꝛc. ſed angeli in p̃ncipio ſue creationis deum viderunt. alꝫ in verbo creaturas nõ cognouiſſent cognitione matutina: quã Augu. ponit. ergo videtur ꝙ beati creati ſunt. ¶ Preterea. ſupra dictuz ẽ ꝙ angeli in p̃ncipio ſue creatõis aliquã cognitionez de deo habuerunt: non ãt cognouerũt in ſpeculo ꝛ enigmate ſicut nos modo: vt dicitur p̃me Cor. 13. Quia obſcuritas enigmatis eſt rationis obumbrate per continuz tẽpus inq̃ntum a ſenſibus ꝛ fantaſmatibus cognitionez ingrendo accipit. ergo cognouerunt per ſpeciẽ: ꝛ ita beati fuerunt. ¶ Preterea. venire de poſteriozibus in p̃ioza de cauſatis in cauſas: eſt virtutis inquirẽtis ꝛ cõferẽtis: ſed intellectus angelicus non eſt hꝰ: quinimmo deiformiter intelligit ſine inquiſitione ſicut nos p̃ma p̃icipia: quozum eſt intellectus. ergo videtur ꝙ deum non ex creaturis cognouerunt: ſed ipſum in ſe: ꝛ ita viſionem glorioſam habuerunt.

Sed contra de ratione beatitudinis ẽ ſtatus confirmatio. vnde Boetius dicit. Quid me felicem totiens iactaſtis amici? Qui cecidit ſtabili non erat ille gradu. ſed angeli in p̃ncipio ſue creatiõis non fuerunt confirmati omnes: qõ quozundã caſus oſtẽdit. nec etiam quidam alys non confirmatis: quia culpam non potuit precedere diſtinctio in carentia beneficiozum que a deo cõferebãtur. ergo videtur ꝙ non fuerunt creati beati in p̃ncipio ſue creatiõis. ¶ Preterea. ſimul boni angeli effecti ſunt beati: ꝛ mali angeli miſeri. q̃ videtur ꝙ cum mali angeli in p̃ncipio ſue creatiõis nõ fuerint miſeri ſicut nec peccatozes: ꝙ nec boni in p̃ncipio ſue creationis beati fuerũt.

Reſpondeo dicẽdum ꝙ beatitudo ſiue felicitas ẽ in perfectiſſima operatione habẽtis rationem ꝛ intellectuz: intellectus autem perfectiſſima operatio eſt in cõtemplatione altiſſimi intelligibil: qđ deus eſt. Unde tam dei q̃z angeli q̃z etiam hominis vltima felicitas ꝛ beatitudo dei cõtemplatio eſt: non ſolum ſcõm ſanctos: ſed etiam ſcõm philoſophos. hanc ãt operationem nõ eſt poſſibile equaliter in oĩbus inueniri. vnde beatitudo vniuſcuiuſq̃ conſiſtit inquãtuz hanc operationem attingit ſcõm modum ſue perfectionis. et ideo diuerſimode inuenitur in deo ꝛ in angelo ꝛ in homine ſcõm eozum naturalia conſideratis. Ipſe enim deus ſeipm̃ per eẽntiam ſuam videt: ꝛ non per aliquam ſui ſimilitudinem: intellectus autem angeli naturali cognitione ipm̃ videt per ſimilitudinem eius acquiſitam i ipo. Unde in libro de cauſis dicitur. ꝙ intelligentia ſcit qđ ẽ ſupra ſe inquãtum eſt creata ab eo. vnde ſil̃itudinem diuini eẽ pricipat ſm modũ ſuũ: ſz intellꝰ humanus nõ p̃uenit ad hãc viſionẽ naturali cognitione niſi per ſilitudinez a creaturis receptam inquãtum per ea que fcã ſunt inuiſibilia cognoſcit. vt dicitur Ro. i. Et differt hic triplex viſio vt ſenſibiliter loquamur: ſicut ocl̃s videt lucẽ exiſtẽtem in pupilla: nõ per aliquã ſpeciẽ eius: ꝛ hec eſt ſimilis viſiõi q̃ deus videt ſe. Sz viſio qua angelus videt deũ ẽ ſimilis viſiõi qua aliqs videt boiem per ſimilitudinẽ imediate ab ipſo receptam: ſz viſio itellectus humani

qua deū videt: similis ē illi visiōi qua aliqs hoiem videt intuēdo speculum ī quo hois imago resultat: ꝛ pp hoc dicūtur ī speculo videre. i. cor. 13. ꝛ ī hac beatitudine visiōis dine: q̄ nāliter angelis debeť: angeli creati fūt: ꝛ hec ē pfectio eoꝝ ſm tēpus illud. Sed ē alia pfectio ī qua p nāz suam nō possūt deuenire. cuius tamē capaces fūt. vt. s. ipsuz deū in eēntia sua videāt nō per aliquā silitudinē receptā vt eoꝝ beatitudo dine btitudini sit ꝺformis: ꝛ ī hac btitudine creati nō fūt: sz ad eā alys cadētibus peruenerūt.

Ad primū dōz. q̄ Aug. noīat beatitudinē illā visiōnē dei nālem: p quā tamē nō erāt beati simplr: cū maioris pfectiōis capaces eēnt: sz ſm gd. s. scōz tēpus illud: sicut ꝛ pbs ī pmo ethicoꝝ dicit aliquos ī hac vita beatos nō simplr: sz vt hoies. ¶ Ad 2m dōz. q̄ viderūt verbū p silitudinē vbi ī eis ipressam: nō tamē in hoc ē vltima eoꝝ beatitudo. vt dcm̄ est. ¶ Ad 3m dōz. q̄ nō pro prie dr̄ illa cognitio specularis: sicut hō nō dicit videre in speculo illud cuius silitudo ī oculo suo relingtur: nisi ipse oculus speculū diceret ī quo spēs rei resultat: nec tamē est visio beata. vt dictū est. ¶ Ad 4m dōz. q̄ vtutis cognoscitiue ē vna cōuersio in spēm rei ꝛ in rē ipaz. vnde ex hoc q̄ aliqs per speciē rei quā apud se habet: rē illā cognoscit: nō dicitur cōferre: sed ex eo q̄ ex similitudine vnius rei aliā rem accipit: ꝛ ita patet q̄ nō oportet itellectum angeli ponere collatiuum ꝛ inquisitiuum.

¶ Utꝝ angeli pscierint suā miseriā vel btitudinē. II.

Ad secūduz sic procedit. videť q̄ angeli suā miseriā vel btitudinē pscierūt: sicut. n. angeli: ita ꝛ hois miseria est p pctm̄: sz hoi suū pctm̄ q̄libz p̄nunciat: sic dns Petro futurꝝ peccatū prędixit: vt legitur Mathei. 26. ergo vī q̄ etiā angelis suū casum p̄nunciare debuerit. ¶ P. Bernardus de gradibus būilitatis dicit q̄ diabolus ꝑuidit se sup malos p̄ncipatuz habituꝝ: pp̄ q̄ ī latere aglonis soliū suū ponere volebat. vt dr̄ Esaie. 14. sz nō est factꝰ p̄nceps malorꝝ nisi p peccatū. ergo vī q̄ peccatū suū prescierit. ¶ P. ante pctm̄ nullius doloꝝ vl̄ pena pcessit in angelis: sed eē icertū de sua salute ē sanctis magna cā doloris. vt dicit Gregorius sup illō Job. 3. viro cuius abscondita ē via ꝛc. Ergo videť q̄ boni angeli certi fuerūt de sua salute: ꝛ ita etiā mali de suo casu. ¶ P. q̄to aliqd est magis remotū a cognoscēte tanto minus subiacet cognitiōi eius: sz magis distāt ab angelis ea quoꝝ ipsi nō sunt cause: sicut res nāles quaꝝ tam cognitionē habēt. q̄z motus li. arbitrȳ: q̄bus sunt ꝺuersi vl̄ auersi: quoꝝ ipsi fūt cause. ergo suā ꝺuersionē ꝛ auersionē pscierūt.

Sz contra quicūq; est certus ꝺ malo futuro nō pōt simul sperare bonū cōtrariuz: si ergo angeli qui ceciderūt pscissent suū casum oportebat eos ꝺsperare de beatitudine aspicięda. ergo fuissent desperati anteq̄z peccassent: qd̄ est inconueniēs. ¶ P. oē quod quis apprehēdit: oportet q̄ sit vl̄ cōueniēs sue volūtati vel discordās: sed malū culpe nō potest eē ꝺcordās volūtati peccantis sine peccato: nec pōt aliquid cognitū discordare a volūtate sine doloꝛe ꝛ pena: ergo si casum suū pscierunt oportet q̄ pena vel culpa in eis precederet primaz culpā:

Respondeo qd̄ est impossibile. dōm q̄ aliqd potest pcognosci dupl̄r vel cognitiōe certa: sicut ea que habēt causas determinatas ifallibiles: vt solē oriri cras: vel cognitiōe cōiecturali: sicut ea que habēt causas determinatas vt in maiori parte: sicut medicus pcognoscit sanitatē futurā ꝛ nauta tēpestatē: cū ergo casus ꝛ ꝺfirmatio angeloꝝ dependeant ex libero arbitrio. qd̄ nō est causa determinata ad vnū nō potuit eoꝝ pcognitio baberi scām certitudinē nisi a deo qui p̄sentialiter oīa ītuetur: sz tamē ſm ꝺiecturā poterāt presumere oēs se habituros btitudinē: q̄z ad hoc eorum natura erat magis ĩclinata velut ad hoc ĩstituta: sz suuz casum p̄scire nō poterāt ex seipsis: nec p ꝺiecturā: nec p certitudinē: sz tātuz potētiaz cadēdi: nec etiā fuit cōgruū a deo eis reuelari: ne pena culpā pcederet: nec iteꝝ bonis suā cōformatiōez: ne distinctio culpā pcederet. vt in lra dicitur. Si tamē vtriq; reuelatū fuisset recepissent id nō scōz certitudinē, put ī deo erat: sz scōz modū suū q̄si ad cautelā dcm̄.

Ad primuz ergo dōz q̄ Petrus etiā dñi prenūciationē accepit nō p certitudinē: sz ad cominationē dictā. ¶ P. nō est simile de hoie ꝛ de angelo: q̄z hō cadit reparabilr: vñ desperare nō cogit̄ ex pscięntia sui casus: sic angelus eius casus ē irreparabilis. ¶ Ad 2m dicēduz. q̄ quādo ad aliqō ꝺsequēs potest p multa diuerse antecedētia veniri cōtingit cōsequens scire sine hoc q̄ añs determinate sciať: sicut Joseph ꝑuidit suū dñium super fratres: nō tamē vēditionē ꝛ alia ex q̄bus dñium cōsecutus ē: ita ꝛ demō potuit ꝑuidere suū p̄ncipatū super malos sine hoc q̄ casuz pscīret: q̄z poterat malorum p̄nceps esse etiā bonus existēs. ¶ Ad 3m dōm. q̄ illa ꝺiecturalis cognitio p quā de sua bonitate psumebāt oēm dubitationē ꝛ anxietatē ab eis auferebat cū hoc q̄ nō erat ī eis aliqd ad casum trabēs: sicut in nobis. ¶ Ad quartū dōm. q̄ effectus nālis qui nō habēt causas determinatas ad vnū prescire nō poterāt ī causis suis: sed tātuz illa q̄ ex causis nālibus determinatis ad vnuz ꝓcedūt: ꝛ ita in seipsis cognoscebāt ea que in natura eorum determinata erāt: non autē illa que ex lib. arbi. dependebāt. vt dictum est.

¶ Utꝝ angeli creati fuerit in gr̄a. III.

Ad tertiū sic procedit. videť q̄ angeli nō sint creati ī gr̄a: sicut enim dicit Aug. ꝑ celū qd̄ pmo creatū cōmemoratur datur itelligi ī formis nā spūalis: sicut ī se potest existere nō cōuersa ad creatorez: sed hec cōuersio per gratiā fit. ergo videť q̄ angelica nā creata est iformis sine gratia. ¶ P. sicut supra ī littera habitū est per ea que angeli ī pricipio creatōis acceperūt poterāt stare: sed nō poterāt proficere: sed p gratiā pōt aliqs mereri gratie augmētuz: ꝛ ita proficere: ergo nō fuerūt ī gratia creati. ¶ P. Aug. dicit ꝛ supra habitū est: q̄ diabolus cōtinuo vt factus ē nō cecidit ab eo qd̄ accepit: sz qd̄ acciperet si deo subdi voluisset: cecidit autē a gratia: ergo gr̄am nōduz acceperat. ¶ P. ſm Aug. p lucē primo creatam significať gratia angeloꝝ: sed q̄z cito facta est lux diuisa ē a tenebris: p quas itelligūtur angeli peccātes: cū ergo nullus angelus fuerat tenebra p peccatuz ī pricipio sue creatiōis: videť q̄ nec etiā fuerūt lux p gratiaz. ¶ P. cum in p̄ncipio creatiōis nō fuerit distinctio ī angelis quātuz ad gratiā ꝛ culpā: si aliqui in gratia fuerint creati: oēs in gr̄a creati fuissent: sz illi qui ceciderūt nūquā ī gratia fuerūt: q̄z cum nō fuisset in eis aliquid retrahēs impetum gratie secuti fuissent dirigentis in deum. ergo videtur q̄ nullus

Sed contra in gratia creatus sit. Augu. dicit q̄ deus simul erat cōdēs naturā ꝛ largiēs gratiaz. ergo ī p̄ncipio creatiōis gratiam habuerūt. ¶ P. supra illud Osee tertio. Dilexerūt vinacia vuarum dicit glo. q̄ demones ī magna pīguedine sancti spiritus creati fūt: qua p peccatū sunt priuati: sz pinguedo. s. spūs est gratia. ergo ī gratia creati fūt. ¶ P. ad diuinam liberalitatē pertinet vt gratiam ifundat oībus qui sūt capaces gratie nisi ī eis aliquid resistens ĩueniať multo amplius q̄z cuilibet materie dispōsite formā naturalez tribuat: sed angeli in p̄ncipio sue creatiōis motū lib. arbi. habuerūt nec aliquid ī eis impediēs fuit. ergo videtur q̄

statim in eis gratiã infudit. ¶ P. gratiã per nãlia nullus mereri potuit: per que tamẽ ad eam se ꝑparare potest: sed ꝑparatio ad gratiam potest esse etiã per vnum motum liberi arbitrij: sicut pz ī cõtritiõe. ergo videt q̃ cũ motũ li. arbi. habuerint ī ꝓncipio creatiõis sue q̃ ꝓ̃ nihilo differtur gratie collatio. ⁊ ita vī q̃ statim gratiaz habuerũt.

Respõdeo dõm q̃ circa hoc est duplex opinio: quidam eniz dicũt q̃ angeli nõ in gratia: sz in nãlibus tãtum creati sũt: ⁊ hec opinio ẽ cõmunioz. Alij vero dicũt angelos ī gratia creatos eẽ: haruz autẽ opinionũ q̃ verioz sit nõ potest efficaci rõne deprehẽdi: eo q̃ creaturarum ꝓncipiũ ex simplici creatoris volũtate dependet quã rõnẽ inuestigare ipossibile est: tamẽ ꝑm cõuenientiam ad alia eius opera põt vna pars alia ꝓbabilius sustineri. Illa eniz opinio q̃ ponit angelos in nãlibus tãtuz creatos cõsonat illi opinioni q̃ ponit oĩa simul in mã: nõ autez per species distinctas creata: q̃ sicut se habet mã ifozmis ad fozmas cozporales: ita nã angelica ad gratiã. Illa autem opinio q̃ ponit angelos in gratia creatos magis cõsonat illi opinioni: que ponit oĩa in exordio creatiõis per species distincta: q̃ opinio mihi magis placet absq̃ alterius partis ꝓiudicio: q̃ huic positiõi ꝑcipue quãtũ ad gr̃az angelorum plures sanctoꝝ auctoritates cõsonare videtur.

Ad primum ergo dicẽduz. q̃ ꝑm Augustinũ ī illa distinctiõe operũ q̃ ī ꝓncipio Gene. memoratur: nõ designatur successio tẽporis: sed ordo nature tãtuz. ꝑm q̃ in via generatiõis est imꝑfectũ ante perfectũ ⁊ in eodẽ potẽtia ante actuz. quãuis actus simpliciter ꝓcedat potẽtiaz. ¶ Ad secũdum dicẽdum. q̃ dicunt̃ angeli nõ potuisse ꝓficere: nõ q̃ mereri nõ poterãt: sed quia ꝑ suam virtutẽ in gloriã trãsferri nõ poterãt: nisi ampliori lumine ifuso. ¶ Ad tertiũ dicẽduz. q̃ oportet dicere angelos qui peccauerũt ab aliquo q̃ habuerũt cecidisse: siue ī gratia creati fuerint siue nõ saltem ab inocentia vel rectitudine naturali: ⁊ ideo hoc q̃ dicit̃ q̃ cecidit ab eo q̃ nõduz receperat: referẽduz est ad casuz a gloria: q̃ patz ex hoc q̃ ꝑmittitur. Beate vite dulcedinẽ nõ gustauit ⁊c. ¶ Ad quartũ dicenduz. q̃ sicut in diaphano est aliquid de natura lucis: licz imꝑfecte. cõpletur autẽ quãdo efficit̃ lucidũ in actu: ita etiã in ꝓncipio creatiõis angelorum erat ī eis aliq̃d de natura lucis vel gratie: vel saltẽ naturalis ītellectus tãtuz. vnde oportet vt per hoc q̃ dicitur fiat lux ītelligat̃ de luce ꝑfecta: que ẽ gloria: que nõ ꝓius bonis ifuit q̃ a malis diuisi cẽnt: si tamẽ ītelligatur celũ factũ ꝓius tẽpore ante lucẽ: si autẽ ītelligat̃ nõ ꝓius factũ tempore: sz natura. vt Augustinus exponit in ꝓmo sup Geneſiz: tũc potest ītelligi de luce gratie: ⁊ ꝑ tenebras nõ ītelligit̃ peccatũ angelorum: sed ifozmitas cozporalis creature que fozmãda restabat: vt ipse in eodem exponit ¶ Ad quintũ dicendũ. q̃ exclinatõe gratie in bonuz nõ potest ꝛcludi q̃ habẽs gratiaz a bono diuerti nõ possit ẽt si nihil habeat retrahẽs: nisi sit ꝑfecta gratia que fini cõiungat: qualis ẽ in beatis: quia habẽs gratiã nõ agit ex necessitate gratie: sicut nec necessitate nature q̃ in bonũ etiã ordinata ẽ: sed ex libertate volũtatis. Qui autẽ aliaz opinionẽ sustinẽt respondẽt ad auctoritates exponẽtes gratiam nõ ꝓ gratia gratũ faciẽte: sed ꝓ alia gratia gratis data: sicut ẽ ꝑspicacitas ingeny vel aliquid huiusmodi ī hominibus: dicũt autẽ ad alias ratiões q̃ deus gratiã distulit vt ostẽderetur q̃ distat iter possibilitatẽ nature ⁊ gratie: vt sic creatura magis beneficium gratie acceptũ bꝛet.

¶ Expositio textus.

Via sui euentus ingrati fuerũt ⁊c. Est. n. de ratiõe felicitatis vt felix ea que ad ipsum ꝓtinent nõ ignoret: quãuis non requiraꝝ ad eam omniũ scientiaz habere. ¶ Uniuersaliter autẽ ⁊ sũme ꝑfectum est ⁊c. Huic cõsonat q̃ philosophus dicit in quinto metaphysice: illud eẽ simpliciter ꝑfectum q̃ habet in se omnes perfectiões que in generibus rerum inueniuntur: ⁊ hanc perfectionem ibidem Cõmentator dicit esse in deo.

¶ De confirmatione ⁊ conuersione stãtium ⁊ auersiõe ⁊ lapsu cadẽtiũ. ¶ Distin. V.

Post hec consideratio adducit ingrere quales effecti sũt dum diuidentur auersiõe ⁊ cõuersiõe. Post creationẽ nãq̃ mox quidaz cõuersi sunt ad creatorẽ: quidã auersi. Cõuerti ad deuz fuit ei charitate adherere: auerti odio habere vel iuidere. Inuidie nãq̃ mater ẽ supbia: q̃ voluerũt se parificare deo: ī quersis q̃si ī speculo relucere cepit dei sapiẽtia q̃ illuminati sũt: auersi vero excecati sũt. Et illi qdez cõuersi sũt ⁊ illuminati a deo gratia apposita. Isti vero sũt excecati nõ ĩmissione malicie: sz ex desertiõe gratie: a qua deserti sũt. nõ ita q̃ ꝑ̃ dedita subtraberet̃: sed q̃ nũquã ẽ apposita vt cõuerterent̃. hec est ergo cõuersio ⁊ auersio: qua diuisi sũt qui natura boni erãt: vt sint alĳ supra illud bonũ q̃ habebãt per iustitiã boni: alĳ illo corrupto per culpam mali: conuersio iustos fecit: ⁊ auersio iniustos: vtraq̃ fuit volũtatis: ⁊ voluntas vtriq̃ libertatis.

¶ De libero arbi. breuiter tangit qd decẽs sit.

Habebãt n. oẽs lib. arbi. q̃ est libera potestas ⁊ habilitas volũtatis rõnalis. Poterãt. n. volũtate eligere q̃libet ⁊ rõne iudicare. i. discernere: in q̃ bus cõstat lib. arbi. Nec creati sũt volẽtes auerti ⁊ cõuerti: sz habiles ad volendum hoc vel illud: ⁊ post creationẽ spõtanea volũtate alĳ elegerũt malũ: alĳ bonũ: ⁊ ita discernit deus lucẽ a tenebris: sicut dicit scriptura. i. angelos bonos a malis: ⁊ lucẽ appellauit diez ⁊ tenebras noctem: q̃ bonos angelos gratia sua illuminauit: malos vero excecauit.

¶ Post creationẽ aliq̃d datũ ẽ stãtibus ꝑ q̃ cõuerterent̃ nec merito aliquo. s. gratia coopata.

Sĳ ãt q̃rit̃ vtr̃ post creatõez ꝙuersiõis aliq̃d collatũ sit ꝑ q̃ ꝙuerteret̃. i. diligeret deũ: dicim⁹: q̃ ẽ eis collata gr̃a coopans: sine q̃ nõ põt ꝑficere rõnal̃ creatura ad merituz vite. Cadere. n. põt ꝑ se: sz ꝑficere nõ põt sine gratia adiuuante.

¶ Qua gr̃a idigebat angel⁹: ⁊ q̃ nõ.

Non idigebat angelus gr̃a ꝑ quã iustificaret̃: q̃ malus nõ erat: sz qua ad diligẽdũ deũ ꝑfecte ⁊ obediẽdũ adiuua

ret. Operās qdē grā dicit qua iustificat ipius .i. de impio fit pius: de malo bon⁹. Cooperās vero q̄ iuuat ad bene volēdū efficaciter: t deū p̄ oibus diligēdū: t ad operādū bonū: t ad psuerādū in bono t huiusmōi: de qb⁹ postea plenius agemus. Data est ergo angelis q perstiterūt cooperās grā p quā cōuersi sūt vt deū perfecte diligerent. Cōuersi ergo sūt a bono qō habebāt nō perdito ad maius bonū qō nō habebāt. Et ē fcā ista ꝓuersio p grāz cooperantē libero arbi. q̄ gīa alīs qui ceciderūt apposita nō fuit.

¶ An sit imputandū illis q auersi sunt.

OBcoꝛa a gbusdā obīci solet: nō eē imputandū illis q auersi sūt t nō ꝓuersi qꝛ sine gīa ꝓuerti nō poterāt. Sz illa nō ē eis data: nec culpa illoꝝ fuit q ñ est data: qꝛ in eis nulla culpa adhuc p̄cesserat. Ad qō dici pōt: qm̄ qbus apposita est ipsa gīa nō fuit ex meritis eoꝝ. Alioquin iā nō eēt gīa si ex merito qō esset añ gīam dareť.

¶ Qua culpa gīa nō ē data eis q ceciderūt.

QUod ꝙo alīs nō ē data culpa eoꝝ fuit: qꝛ cū stare possent noluerūt quouscq gīa apponereť: sicut alī pstiterunt donec illis cadētib⁹ p superbiaz eis gīa apposita. Apte ergo cadētiū culpa i hoc depꝛehēdi pōt. qꝛ sz sine gīa negrēt ꝓficere quā nōdū accepant: p id tñ qō eis collatū erat i creatōe poterāt nō cadere. i. stare: qꝛ nihil erat qō ad casū eos compelleret: sz sua spontanea volūtate declinauerunt: qō si non fecissent: qō datū est alīs: vtiqz dareť t istis.

¶ Qꝛ angeli in ipsa cōfirmatione beati fuerūt: sz vtrū eam meruerint p gratiā tūc sibi dataz: ambiguū est. de hoc. n. diuersi diuersa sentiūt.

HIc q̄ri solet vtrū in ipsa ꝓfirmatione bti fuerit angeli: t an ipsaz btitudinē aliquo mō meruerit. Qꝛ in ipsa cōfirmatiōe bti fuerit: plēs testāť auctoꝛitates. t iō p ꝓstāti bñdū ē: vtꝛ ꝙo p gīaz tūc sibi datā ipsaz btitudinē meruerit ambiguum ē. Quibusdā. n. placz q eā meruerit p gīaz quā i ꝓfirmatōe pceperūt: silīqz i eis meritū t p̄miuz fuisse dicūt: nec meritū p̄cessisse p̄miū tpe: sz cā Alīs āt vī q btitudinē quā receperť i ꝓfirmatione p gīaz tūc appositā ñ meruerit: dicētes tūc ñ fuisse eis collatā gīaz ad merēdū: sz ad btē vīuēdū: nec tūc eis datū eē bonū quo mereréť: sz quo feliciter struerēť. Qꝛ āt in p̄miū tūc acceperūt p obsequa nobis exhibita ex dei obediētia et reuerētia mereri dicunť: t ita p̄miū p̄cesserit merita: t hoc mihi magis placere fateoꝛ.

¶ Diuisio textus.

POst hoc cōsideratio adducit tē. Ostendit eoꝝ q̄les angeli creati sūt: hic oñ differētiā adinuicē per auersionez et cōuersionē: t diuidit in partes duas. In p̄ma determinat de auersiōe angeloꝝ. In scōa determinat qō q̄ ꝓsequunť euersos t cōuersos ꝙz opationez eoꝝ adinuicē. 6. di. ibi. (¶ P. scire opz.) Pꝛia i. d. In pꝛima determinat auersionē t cōuersionē quoꝝdā. In scōa ostēdit p quid sūt auersi t cōuersi. ibi. (Habebāt oēs tē.) Et circa hoc duo facit. Pꝛimo ostēdit q per liberuz arbitriū sūt auersi t cōuersi. Scōo ingrit vtrū lib. ar. sufficiat ad cōuersionē: sicut ad auersionē. ibi. (Si aūt queriť tē.) Et circa hoc duo facit. Pꝛimo ostēdit q cōuersis opposita est gīa p quā ꝓuerterenť. Scōo ingrit vtrū per gratiaz illā suā beatitudinē meruerint. ibi. (Dic queri solet tē.) Circa pꝛimū duo facit. Pꝛio determinat veritatē. Scōo excludit obiectū. ibi. (Idcoꝛ a gbusdā tē.) ¶ Qō I.

HIc est duplex q̄stio: p̄ma de auersiōe malorū angeloꝝ. Scōa de cōuersiōe bonoꝝ. Circa pꝛimū querunť tria. Pꝛimo vtrum angel⁹ peccare potuerit. zº ad qō gen⁹ pcti ei⁹ pctū reducat.

¶ Utꝛ in angelis possit esse peccatū. I.

AD primuz sic pceditť. videť q in angelis nō potuit eē peccatū: sicut. n. dicitť in. 9. meta. In his q̄ semp sunt actu nō pōt esse malū: vnde Aui. dicit q supra sperā lune: nō est malū: sed adhuc minus ē de pōlitate i angelo q̄z in coꝛpoꝛe celesti. ergo in angelis nullo mō pōt esse peccatū. ¶ P. q aligd sit malū postq̄z fuit bonū: hoc nō pōt esse sine motu: sed motus nō est sine mā vt dicitť in scōo meta. Cū ergo i angelis nō sit mā. vt supra dictū est: videť q nō potuerit i eis peccatū eē. ¶ P. sicut dicitť in. 7. phy. Oīs mutatio virtutis: t vicy reducitť in alterationē q̄ est ſm passiōes partis sensitiue: sz hꝰ passiōes nō sūt in angelis carētibus oꝛganis sensus. ergo in angelis nō pōt eē mutatio de vtute in viciū vt peccēt postq̄z boni fuerāt. ¶ P. volūtas nō ē nisi boni vel apparētis boni. ergo cui nō pōt apparere bonū nisi qō est bonū nō pōt volūtas ferri nisi in bonū veꝝ: sz in angelis nō pōt eē bonū apparēs nisi qō ē veꝝ bonū. ergo nō p̄nt ꝓsiderare nisi id qō est veꝝ bonū: t ita ñ possūt peccare. ꝓbatio medie. Intellectus nūquā errat i his quoꝝ ꝓpꝛie ē itellꝰ: sicut i cognitiōe p̄ncipioꝝ: sz angeli nō habēt nisi itellectiuā cognitionē. ergo nō p̄nt i sua cognitiōe errare: vñ phs dicit i lib. de aīa q itellꝰ sp ē rectus: fantasia aūt ē recta t nō recta: hoc idē dicit Aug. sup Genesim libꝛo. iz.

Sed contra est qō dicitť Job. 4. Ecce qui seruiūt ei ñ sť stabiles t i angelis suis re. pꝛa. ergo tē. ¶ P. vt supra dictū ē. angelis i sui creatiōe datū ē li. ar. sz li. ar. qō ē ex nihilo pōt etiā i malū deflecti. ergo videtur q angeli peccare potuerūt.

Respondeo dōm: q apud oēs catholicos certū ē angelos peccasse: t demōes effectos eē: qūo āt peccauerūt difficile ē videre: qꝛ nō pōt eē peccatū i volūtate nisi sit aliquo mō deceptio i rōne. vñ ois malus ē quodāmō ignoꝛās: vt i. 3. ethicoꝝ dicit pḥus: qō q̄liter sit videndū ē ad ꝓpositū q̄stiōis itellꝰ. Ipse. n. distīguit i. 7. ethicoꝝ operādoꝝ duplicē cognitōez. s. vlez t particularē: t qꝛ opatiōes sūt circa singularia: iō aliquē recte in vlī opinātē circa singularia peccare ꝓtingit: singularia. n. ꝓtingit cognoscere duplr. s. i habitu t i actu: cōtingit ergo aliquē peccātē rectā existimatiōez ēt de singulari opabili in habitu bñ: nō tamē i actu: qꝛ i nobis habitus passione

ligaꝝ ne in actū exeat: circa ꝯsiderationē particularis operādi: sicut ebrietate: ita ⁊ ira ⁊ cōcupiscētia a deo vt si vbapnūciet sensuz mēte nō teneat īquātū iudiciū ratiōis vehemētia passiōis absorbeꝝ: vñ dr̄ i. 6. ethicoꝝ q̄ ōlectatio corrūpit existimatōz prudētie: ſz quāuis ℔ mō i angelis iudiciū itellꝰ ligari nō possit. eo q̄ tales passiōes i eis ñ sūt: pōt tamē ligari: īquātū ꝯsiderādo vnū retrahit a ꝯsideratiōe alteriꝰ: eo q̄ eiꝰ itellꝰ simul pluriū, nō ē: nisi sicut ī vbo oīa ꝯtēplaꝝ: ⁊tigit āt aliqd eē eligēdū ſm vnā ꝯditiōz rei ꝯsideratā: qō tū eligēdū nō ē oībus ꝯditiōibus ꝯcurrētibꝰ ꝯsideratis: ⁊ ita potuit i āgelis error electiōis cē ⁊ pctū.

Ad primū ergo dicēduz q̄ i nā āgelorum nō ē alia pō respcū alicuius forme quā acgrere ⁊ amittere possit: sicut ē i gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibus. ⁊ iō ñ pōt i eis cē malū nāe: sicut nec i igñabilibus ⁊ incorruptibilibus: cuiusmōi sūt corpa celestia. Sz tū lib. arb. eoꝝ ē pole respcū motus ordinati: ⁊ ita pōt cē quātū ad ℔ ordinatio ad malū. ¶ Ad 2m dōz q̄ sicut passio ⁊ receptio dr̄ eguoce i opibus itellectualibus ⁊ nālibus: ita ⁊ motꝰ. vñ ñ exigit q̄ ad talē motū sit mā: ſz sufficit pō q̄lis dicta ē in āgelis cē. ¶ Ad 3m dōm q̄ dcm̄ phī ē itelligēdū ō vtutibus ⁊ vicys q̄ sūt circa passiōes ⁊ ō scia q̄ ē a sensibus acgsita: ⁊ ℔ i āgelis nō iuenit. ¶ Ad 4.m dōz. q̄ quāuis itellꝰ ñ possit errare ita vt iudicet aliqd hꝫ qō ñ ē: quātū ad illud qō de re pcipit: nihilominus itellꝰ creatus: qz nō ē oīum sil: pōt deficere: ex ℔ q̄ iudicat ō re q̄ sit ꝓueniēs ſm aliq̄ cōditionē rei ꝯsideratā: qō nō ē ꝓueniēs ſz alia q̄ nō ꝯsiderat: sicut medicus iudicās aliqd eē expediēs vni egroto scōm vnā ifirmitatē eius ꝯsideratā: qō ñ ē sibi simplr expediēs pp aliā egritudinē: quā vl ñ cognoscit vl nō cōsiderat.

¶ Utr̄ āgelus malus appetierit eq̄litatē. II.

Ad secūduz sic pcedit. vr̄ q̄ āgelꝰ dei eq̄litatē nō appetierit: qz sic dicit Aug. ō Adā loquēs. Nō ē credēdū q̄ vir spūali mēte p̄ditus eē voluerit sicut deus Sz āgelꝰ multo sapiētioz fuit hoie. g̃ vr̄ q̄ dei eq̄litatē nō appetyt. ¶ ℗. illud qō nō cadit i appbēsionē nō cadit i volūtatē: qz volūtas nō ē nisi ō aliquo bono appbēso: ſz eq̄litas creature ad deū ñ cadit i appbēsionē: qz ipse ōs oēm itellz creatuz sua magnitudie excedit. g̃ vr̄ q̄ dei eq̄litatē nō appetyt. ¶ ℗. quāuis volūtas sit polium ⁊ impolium: tū electio nō ē nisi polium vt dr̄ i. 3. ethicoꝝ: ſz electio āgeli fuit ō eo qō ōsiderauit: qz qcūq̄ nō peccat p electōz: peccat p ifirmitatē vl ignorātiā: vt pōt brī a philosopho i 5o ethicoꝝ q̄le nō fuit pctū āgeli. Ergo suū ōsideratū fuit pole: ſz eū eē eq̄lē deo ē impole. g̃ nō fuit suuz ōsideratū. ¶ ℗. nullus peccat i ōsiderio sui finis: qz ℔ nāle ē: ſz finis āgeli: ⁊ cuiuslibz creature ē assimilari ōo. g̃ vr̄ q̄ ñ peccauit ℔ appetēdo. ¶ ℗. qcūq̄ vl assimilari alicui ꝓuertit ad illud. nullus. n. vult eē similis ei quē odio hz: ſz āgelus peccādo nō ē cōuersus: ſz auersus a deo. g̃ nō appetyt similitudinē dei vl equalitatē.

Sz contra supra illud. ps. Que nō rapui tūc exsoluebā: dicit glo. q̄ Eua sicut dyabolꝰ rape voluit dīnitatē. g̃ vr̄ q̄ dyabolus dei eq̄litatē appetyt. ¶ ℗. Esa. 14. Ex psona nabuchodonosoz i figura dyaboli dr̄. Jn celū ascēdā: ñ āt pt itelligi ō celo empireo: qz i illo creatꝰ fuit. g̃ opz itelligaꝝ ō celo scē trinitatis: ⁊ ita vr̄ q̄ eq̄litatē dīne celsitudis appetyt.

Respōdeo dōm q̄ circa hoc triplex ē opinio: quaz nāq̄ simplr ⁊ absolute pcedūt q̄ pctū angeli fuit: ex hoc q̄ deo simplr eq̄lis eē voluit: nec obstat q̄ hoc ē impole: qz ſm Aug. Leca ambitio sp p̄sumit plusq̄ possit: ſz hoc nō vr̄ ꝓueniēs: qz quāuis bō possit plus ōsiderare, q̄ possit br̄e: nō tū plus pōt velle, q̄ possit estimare qz intellz volūtas sequit̄: ⁊ nō excedit. Et p̄terea in āgelo nō ē ponere passionē q̄ ex appetitu bonozis iudiciū itellꝰ liget sicut ē: in nobis: Et p̄terea nullus vult aliqd vnq̄: q̄ posito eius nā nō maneret. si āt angelus deo eq̄lis eēt: nō eēt huius nāe: ſz dīne: ⁊ ita suū non eē appeteret. Et iō alr aly dicūt: q̄ dei eq̄litatē directe nō appetyt: ſz īdirecte: qz appetyt aliqd quo habito seq̄reꝝ q̄ deo eēt eq̄lis. s. nulli subeē. Hoc ēt nō vr̄ ꝓueniēs: qz totū bonuz angeli ē i hoc q̄ deo subē. sicut tota claritas aeris ē in hoc q̄ subycit̄ radys solis: ⁊ iō hoc ab angelo non potuit appeti. Et iō alr ē dōm q̄ nō appetyt eq̄litatē simplr quātū ad subam ōsiderati. vt. s. vellet tāta bonitatē br̄e quātā ōs hz: ſz tū appetyt eq̄litatē ſm qd. s. quātū ad moduz bñdi: bonitas āt sue btitudo ē i deo: quā hz p̄ suā nāz: ⁊ a q̄ oīs creature btitudo: ⁊ bonitas trāsfundit̄. vidēs g̃ angelꝰ dignitatē nāe sue q̄ creaturis ceteris p̄eminebat: voluit a se btitudinē ⁊ bonitatē: i oīa iferioza drīnari: voluit ēt p̄ sua nālia in pfectiōz btitudinis puenire. ⁊ iō dr̄ q̄ sine merito br̄e voluit hoc qō meritis habituꝝ eēt si pstitisset: nec ēt quātū ad modū bñdi simplr deo eqparari voluit: non. n. voluit a se btitudinē br̄e: nec eē primū in alios trāsfundēs: ſz a deo ⁊ sub deo ſm q̄ ipse in omni nā operaꝝ.

Ad primū ergo dōm q̄ angelus noluit equalitatē simplr: sicut nec homo: ſz modo p̄dicto: quidā tamē dicūt q̄ Adā magis fuit p̄ditus spūali mēte q̄ angelus: nō tamē quātū ad gradū nature: ſz quātuz ad diuinā reuelationē quā habuisse credit̄ cū dñs in eū sopore imisit. ¶ Ad secūduz ⁊ tertiū dōm q̄ ratōes ille procedunt ō eq̄litate simplr quā nō dicimus angelū appetysse. ¶ Ad q̄rtū dōm q̄ assimilatio dīna ē finis vniuscuiusq̄ creature scōm modū sibi a creatore p̄fixum. vñ sine deoz dinatiōe nō pōt eē q̄ appetitus tēdat in diuinaz assimilationē; vltra terminū nāe sue a deo statutū. ¶ Ad 5m dōm q̄ i quolibz peccatore auersio a deo ē p̄ter intētionē: qz malū nō pōt eē intētū: ſz ip̄ bonū in quo ē ad deū assimilatio: ⁊ ita p̄ter intētionē ipsoruz angeloruz fuit q̄ a deo se auerterent: cui assimilari volebant.

¶ Utr̄ p̄mū peccatū angeli fuerit ſupbia. III.

Ad tertium sic pcedit. videꝝ q̄ peccatū angeli p̄mū nō fuit ō gñe supbie: ſz aliud: qz sicut p̄mo thi. 6. dr̄ radix oīum malox est cupiditas vl auaritia: ſz peccatū angeli fuit q̄si oīuz peccatox radix ergo suū peccatū fuit cupiditatis vl auaritie. ¶ ℗. in lra dr̄ q̄ auerti a deo ē odio br̄e vl inuidere: ſz angeli peccādo a deo auersi sūt. ergo eoꝝ peccatuz fuit inuidie vel odꝝ. ¶ ℗. fugere laborē in bonis spūalibus ptinet ad accidiā ſz Bernardus dicit q̄ in hoc fuit angeli peccatū q̄ sine labore gloriā br̄e voluit. ergo videꝝ q̄ suū peccatū fuit accidie. ¶ ℗. quicūq̄ nō facit illō ad qō teneꝝ peccat p omissionē: ſz angelus debuit cōferre de dei ordinatiōe ne vltra ipsaz appeteret aliqd qō nō fecit. g̃ p omissionē peccauit. ¶ ℗. inter vtutes primū locū tenet fides: q̄si fundamentū: ſz infidelitas fidei, opponit̄. ergo cū angeli peccatū p̄mū fuerit videtur q̄ fuerit infidelitas.

Sz cōtra sicut dicit̄ ecclīastici. xi. Jnitiū oīs peti supbia: ſz a malicia dyaboli oē peccatuz originē trahit. ergo videꝝ q̄ suū pctū fuit supbia.

Respōdeo dōm q̄ supbia tribus modis accipitur. Uno mō, put sumit̄ habitualr. s. q̄daz inclinabilitas vel ex nāe flexibilitate tātum vel ex fomitis corruptione ad supbiēdū: ⁊ sic dr̄ supbia initiū oīs peccati. Alio mō dicit̄ supbia scōm q̄ aligs actualr se effert extra pcepti limites vt p̄cipiēti nō subyciaꝝ: ⁊ sic nō ē spāle peccatū: ſz q̄dam gñalis conditio oē peccatū cōsequēs

ex parte auersiõis. Tertio modo dicit supbia inordinatus appetitus ppie excellẽtie: & pcipue in dignitate vel honore: & sic ẽ spãle pctm vnũ de septẽ capitalibus vicys: & sic primũ pctm angeli supbia fuit: qõ pz tũ ex õsiderato: qz eminẽtiã dignitatis appetyt: tum ẽt ex motiuo: qz ex cõsideratiõe ppie pulchritudinis in peccatum ruit.

Ad primum ergo dicẽdum: q cupiditas ẽt tripl'r dr. Uno modo fz q ẽ radix oĩs pctĩ: & sic ẽ q̃daz iclinabilitas in õsideriũ inordinatũ cuiuscũq; õsiderabilis: vl' ex corruptiõe fomitis vl' ex cõditiõe nãe: q̃ flexibilis ẽ pp hoc q ẽ ex nihilo. Alio modo dicit fm q ẽ cõditio oẽ pctm psequẽs ex parte auersiõis prout dicit õsideriũ actual'r inordinatus cuiuscũq; õsiderabilis vl' bonoris vl' scie ẽc. Tertio mõ dicit. fm q ẽ spãle vicium vnus õ septẽ capitalibus. s. inordinatus õsideriũ habẽdi ea q̃ sufficiẽtiã in vita promittũt vt pecunia: & alia: quoꝝ pcium nũ misimate mẽsurat: & p se cõstat q taliũ õsiderio dyabolus nõ peccauit. ¶ Ad 3m dõm q odiũz & iuidia respcũ dei p̃supponũt in angelo volũtatis prauitatẽ. vt dicit Augu. sup Genesim ad lram. xi. qõ sic pz: qz nullius rei põt eẽ odium nisi qõ ẽ dissonuz & ctrariuz volũtati: illud ãt qõ ẽ optimũ nihil õfectus babẽs admixtum nõ ẽ ctrariuz nisi volũtati nõ recte. Simil'r iuidia ẽ dolor aliene pspitatis iq̃tũ ẽ impeditiua alicuius boni ppry: dina ãt felicitas nõ ẽ impeditiua alicuius ppry boni nisi qõ iordinate õsiderat: qz ab eo oẽ bonuz õscẽdit: & ita odium & iuidia p̃supponũt alicui pctm: p qõ volũtas õordinaret. & sic nõ fuit pctm eius ody vl' iuidie. ¶ Ad 3m dõz. q angeli in ℞ q deo ministrãt & merẽt: laborẽ vl' tediũ ñ habẽt. & iõ pctm accidie eis nõ cõpetit: fz pro tãto dicunt voluisse sine labore gloriã cõsequi: qz ppria vtute assequi voluerũt: fm q laboriosum dr illud qõ facultatẽ operãtis excedit. ¶ Ad quartuz dõm. q omissio: quãdoq; est spãle pctm: quãdo. s. dimittit aliqd qõ fieri dz qõ spãliter p̃ceptum ẽ: quãdoq; vo ẽ cõditio oẽ pctm psequẽs fm q ẽ dimissio alicuius circũstãtie in opere obseruãdo & hoc modo nõ ẽ iconueniẽs q i pmo pctõ angeli fuerit omissio: põt tm dici q nõ tenebat: tunc actual'r pferre: qz alio mõ pctm vitare poterat. ¶ Ad 5m dõz q ea q̃ sũt prima in gñatiõe nõ opz q sint prima in destructiõe vnde nõ sequitur si fides ẽ prima virtutum q infidelitas sit primum viciorum.

¶ Qõ. II.

Circa secundum pncipale q̃rit de auersiõe bonoꝝ angeloꝝ: & q̃runt duo. Primo vtrũ fuerit eis aliq̃ gra apposita ad auersionẽ. Scõo vtrũ p illã gram suã btitudinẽ meruerunt.

¶ Utꝝ angeli idiguerit gra ad hoc q auerterẽt in deũ. I.

Ad primuz sic pcedit. videt q nõ indiguerint appositiõe alicuius gre vt auerterẽt ad deuz. Ad libertatẽ. n. lib. ar. ptinet: vt ad vtrũq; flecti possit & pcipue i bonũ: fz in angelis i statu creatiõis fuit li. arb. nullo pctõ debilitatũ. q nõ idigebãt gra ad hoc vt in bonũ auerterẽt. ¶ P. vt supra ex vbis Aug. habituz ẽ. õs nõ distinxit iter angelos añ eoꝝ auersionẽ & auersionẽ: fz illis q̃ sũt auersi ñ fuit apposita gra: vt i lra dr. ergo nec illi q fuerũt auersi añ auersionẽ. ¶ P. ex hoc q angeli auersi sũt a deo gra repleti sũt: ita q auersio ad gram ẽ ppratio. Si ergo auersio nõ põt eẽ nisi p graz aliquã pcedentẽ nec itez illa gra sine ppratõe aliq̃: als oĩbus dareť. vr q p hũc modũ sit pcedere in infinituz: qõ ẽt itell's & nã respuit. ergo ẽ status i primo: q. s. ad auersionẽ nõ oportuit dari gram q̃ ad cõuersionẽ ppararet. ¶ P. idẽ habitus est qui cooperat habẽti bonum opus eius reddens: & qui operat in eo bonũ ipsum faciẽs: fz angelus nõ indiguit gra operãte vt i lra dr. ergo nec cooperãte gra ad opus cõuersiõis.

Sed contra proficere ad meritum vite nullus sine gra põt: fz p auersionẽ angeli ad vitã pfecerũt. ergo ad eã gra idiguerũt. ¶ P. auerti ad deuz ẽ amore ei adherere: vt i lra dr. Nõ aũt itelligit ℞ de amore nãli: qz sic ẽt eũ pus dilexerãt: vt supra habitum ẽ. ergo videt q itelligat de amore charitatis: q sine gra non ẽ. ergo auersio sine gra nõ potuit esse.

Respondeo dõz q circa ℞ ẽ duplex opinio: quidam .n. dñt q ad auersionẽ meritoriã exigit duplex gra. vna gratũ faciẽs: q̃ iformat auersiõis actũ & meritoriũ reddit. Alia gratis data: a q̃ elicit suba actus & q̃ lib. arbi. iclinat ad volẽduz: fz istam gratiaz ponere nõ vr necessariũ nisi ipsa libertas arbitrij gra dicat q̃. pculdubio nobis a deo ẽ: vel aliq̃ occasiões que quãdoq; dantur boibus a deo ad cõuersionẽ: vt instructio legis & castigatio ad humilitatẽ: & alia huiusmõi: sine qbus tamẽ pole ẽ gratiam cõsequi: qz si hõ facit qõ in se ẽ deus dat ei gram. Ad hoc autẽ faciẽdum nõ exigit aliqd aliud. Illud. n. ad qõ ñ põt p se. lib. arb. nõ est i boie vt faciat illud: illud. n. i nobis eẽ dr cuius nos dñi sumus. vnde põ ista iplicat ctradictionẽ dum posuit q ad faciẽduz illud qõ i nobis est liberum arbitriũ nõ sufficit. ¶ Et ideo aliter ẽ dõm. q ad eliciẽdũ actũ auersionis sufficit lib. arb. qõ se ad habẽdaz gratiam p hũc actuz ppparat & disponit: fz efficacia auersiõis ad meritũ. nõ põt esse nisi p gratiã: vnde vnus & idẽ motus ẽ cõuersiõis lib. ar. i quo gra ifundit. q est dispõ ad gram: fz q exit a lib. arb. & meritorius fm q gra iformat. Et simile ẽ etiã i motu ctritõis quo pmo iustificatur ipius: qualr aũt hoc sit pole põt videri ex bis que i nã ctingũt. In eodem .n. istanti quo pmo est dispõ necessitatis i mã forma subalis iducit. cum. n. gñatio sit terminus alteratõis: opz i eodẽ istanti alteratione terminari ad dispõnem q̃ est necessitas & gñationẽ ad formã substãtialẽ. Sed qz alteratio est motus ctinuus: ideo pncipiũ alteratõis & mediũ quo mã disponitur ad formã subalẽ tẽpore pcedunt itroductionẽ forme subalis: motus aũt volũtatis q disponit ad graz est simplex & nõ ctinuus. iõ vel pm9 tm ẽ sufficiẽs dispositio ad graz: vel vltimus iter plures: q agit i virtute oĩuz pcedẽtium: & ideo cum illo gratia ifunditur.

Ad primuz dõm. q quãuis lib. arb. de se possit in subam actus: nõ tamẽ i formã eius p quã meritorius est. ¶ Ad secũduz dõz. q motus auersionis & auersiõis fm q sũt ex lib. ar. pcedũt ifusionez gre in gbusdã: & casum quorũdã: nõ tẽpore: fz nã fm viã materie & gñatiõis put dispõ pcedit formã: & per hoc pz solutio ad tertiũ. ¶ Ad quartũ dõm q aliqd dr fieri vel operatum eẽ dupl'r: vl' sicut ex cõtrario: prout dicimus q ex nigro fit albũ: & hoc modo dr gra operãs qua de malo fit bonus: et sic nõ fuit in angelis: vt in lra dr. Alio modo dr aliqõ fieri ex negõne vel puatõe: sicut ex nõ lucẽte lucẽs: & ex nõ figurato figuratũ: & sic dr gra operãs q̃ õ nõ bono gratuita bonitate fit tali bonitate bon9: & sic gra opans fuit i ãgelis.

¶ Utꝝ angeli meruerint suã btitudinẽ. II.

Ad secundum sic procedit. vr q angeli suã btitudinem nõ meruerint. Meritũ. n. pcedit pmiuz: sicut via terminũ: sed in angelis nõ potuit esse meritũ: qz ante btitudinez gratiã non babebant q̃ est radix merendi ad minus si in gratia creati nõ sũt: ergo vr q suã btitudinẽ nõ meruerũt. ¶ Si dicat q merẽtur eam p ministeria qbus nobis iubẽte deo obsequunt. ¶ Contra. fm Dio. supiozes non mittunt ad explendum vsum exteriozis ministerij. si ergo iferiozes p ministeriuz merent. videt q iniuste cũ supiozibus agat qbus merẽdi

facultas nō conceditur. ¶ P. ordo vnus in infinitum nō excedit alterum. si ergo inferiores continuo merentur per exterius ministerium. videtur q̄ quādoq; perueniant ad graduꝫ superioris ordinis: ⁊ ita esset ordinum confusio. ¶ Preterea efficacia meredi in operatiōe est vel propter difficultatē operis vel propter pfectionē: sed non propter difficultatem: quia angeli sua ministeria explent sine labore oī: ⁊ difficultate: ergo si propter pfectionem cum operatio qua deum contemplantur sit nobilior ⁊ pfectior. videtur etiā q̄ per illam mereant. ⁊ cum hꝫ sit cōmunis oībus beatis: ⁊ nō interrupta. videtur q̄ facti sint in ꝓtinuo merito: ⁊ ita q̄ eorū gloria in infinitum crescat.

Sꝫ contra in quibuscūq; inuenit perfectio vnius rationis in eis sūt eadē ꝓncipia consequēdi pfectionē illā: sꝫ in angelis ⁊ hoibus est beatitudo vnī⁹ ratiōis. cū ergo hoīes ad beatitudinē sine merito nō pueniant. videt q̄ nec angeli. ¶ Preterea. fm Bernar. i hoc fuit peccatū angeli q̄ gloriaꝫ sine merito habere voluit: nō autē hoc fuisset ei peccatū si ad hoc ordinatus esset vt beatitudinē haberet quā nō mereret. ergo videtur q̄ nō habuerūt beatitudinem sine merito.

Rēspōdeo dōm q̄ sustinēdo angelos in gra fuisse creatos planū est ad hoc respōdere: gratis certissime meritū primū ꝓcessisset. Si autē in gra creati nō sūt: sꝫ gra fuit eis sīl' data cū gloria: tūc sūt tres opiniones: quidā enim dicūt q̄ suā beatitudinē nullo modo meruerūt nec fuit eis data gra ad meredum: sꝫ ad btē viuēdū hoc autē nō videt cōueniēs: q⁊ beatitudo hꝫ rōnē ꝓmy: ꝓmiuꝫ aūt sine merito eē nō pōt: sicut nec pena sine culpa. Alij dīt q̄ p opera q̄ sūt post ꝓfirmationē ghus nobis ministrāt merent btitudinē quā ꝑ⁹ acceperūt: sicut aliquis miles meret munus sibi a rege collatū posterius militādo: sꝫ hꝫ ēt simplr loq̄ndo nō videt ꝓueniēs: q⁊ btitudo hꝫ rōnē termini: meritū aūt cū sit tēdēs i aliud hꝫ rōnem vie. vñ nō vident se posse cōpati vt aliq̄s beatus i statu meredi ex. stat. Sꝫ fm qd pōt sustineri: vt. s. mereri itelligāt nō ꝓmiū eēntiale q̄ē eoꝝ btitudo: sꝫ ꝓmiuꝫ accidētale q̄ē gaudiū de illis q̄ p eorū officia saluāt. ¶ Et iō vr cū alys dōꝫ q̄ meritū i eis nō ꝑcessit ꝓmiū tēpore: sꝫ natura: q̄ facile itelligi pōt ex his q̄ supra dicta sūt. Sicut enim actus lib. ar. b. ē dispō ad grām: ita actus informatus grā est meritū glorie. Unde vnus ⁊ idē cōuersionis motus ē ꝑparatio ad grām fm q̄ ē ex libero arbitrio ⁊ meritorius glie: scōꝫ q̄ ē gratia informatus: ⁊ iteruꝫ fruitiōis actus fm q̄ cōpletur per habitum glorie.

Ād ꝓmū ergo dōm. q̄ nō ē necessariū meritum ꝓcedere ꝓmiū tēpore: sꝫ nā tm̄. glibꝫ. n. actus meritorius hꝫ aliq̄ō ꝓmiū sibi adiūctū: sicut ⁊ glibꝫ actus iordinatus hꝫ penā. vt dicit Aug. i libro ꝓfessionū. ¶ Ād 2m dōm. q̄ ⁊ si supiores nō mittāt: nihilominus tm̄ p eos regulāt inferiores i suis ministerys: ⁊ iō meritum respcū accidētalis ꝓmy cōē ē: ⁊ p hꝫ pz rūsio ad tertiū. ¶ Et ꝑterea ordines distinguūt scōꝫ gradū. i ꝓmio eēntiali q̄ō p misteria nō augeret. ¶ Ād 4m dōꝫ q̄ act⁹ mistery āgelor hūt efficaciā meredi rōne effect⁹. s. salut⁹ hoiuꝫ gh⁹ ministrāt ō q̄ redūdat i eis gaudiū: q̄ō est accidētale ꝓmiuꝫ. ¶ Expositio textus.

Aerti odio hre ⁊c. Uidet hoc ēt eē impossibile: quia sicut nihil amat nisi bonum vel in ratione boni: ita nihil odio habetur nisi ratione mali: sed in deo nulla est ratio mali: ergo odio haberi nō potest. ¶ Sed cōtra est. q̄ō dicitur in psalmis: superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Ād q̄ō dicendum q̄ ipsum deum fm q̄ē nullus odio hre pōt: sꝫ rōne alicuius effectus eius qui cōtrariat volūtati iquātū ē punit vel ꝓhibēs vel aliquid huiusmōi. Nō ita q̄ ꝓius dedita subtrahunt: ex quo videtur: q̄ in gratia creati nō sunt: sed hec sunt verba magistri qui huius opinionis videt fuisse.

¶ Qr de maioribus ⁊ de minoribus quidā ceciderūt: inter quos vnus fuit celsior. s. lucifer.

¶ Distinctio. VI.

Preterea sciri opꝫ: quoniā sicut de maioribus ⁊ minoribus quidā pstiterūt: ita de vtroq; gradu q̄dam corruerūt. Inter quos vn⁹ fuit oībus alijs cadētibus excellētior: nec iter stantes aliqs fuit eo dignior: sicut testimonijs auctoritatū mōstrat. Ait. n. Job. Ipse principiū viarū dei. Et in Ezechiele legit. Tu signaculū similitudinis plenus sciētia ⁊ pfectiōe decorus i delicijs paradisi dei fuisti. Qd exponēs Grego. ait. Quāto magis in eo subtilior ē nā eo magis in illo imago dei silis ifinuat ipressa. Itē i Ezechiele legit. Omis lapis pciosus opimētū eius. i. ois angelus q̄si operimētū erat: q⁊ vt dicit Grego. In alior cōparatiōe ceteris clarior fuit. Unde ⁊ vocatus ē Lucifer: sicut testat ysaias. Quō inq̄t cecidisti Lucifer; qui mane oriebaris ⁊c. Qui nō vnus ordo: sꝫ vnus spūs accipiēdus ē q̄ teste Isidoro postq̄ creatus ē eminētia nāe ⁊ pfunditate sciētie sue ppendēs: in suū creatorem supbiuit in tm̄ q̄ ēt deo se eq̄re voluit. vt i ysaia dicit. In celū ascendā supra astra celi: ⁊ exaltabo soliū meū ⁊ ero silis altissimo. Silis quidē deo eē voluit nō p imitatōem: sꝫ p eq̄litate pōe. ¶ Uñ ⁊ quo delectus fuit merito sue supbie.

Et tāte supbie merito de celo. i. ō empireo celo in quo cū alijs fuerat delectus ē in istū caliginosum aerē cū oib⁹ sue prauitatis cōsortib⁹. Hā vt Joānes ait i Apocal. Draco de celo cadēs secū tertiā partē stellarum traxit: q⁊ lucifer alijs maior nō solus cecidit: sꝫ cū eo alij multi: q̄ ei i malicia cōsenserūt: eosq; cadētes hui⁹ caliginosi aeris habitaculū recepit. Et hoc ad nāz ꝓbationē fcm ē: vt sint nobis cā exercitatiōis. Uñ apls. Colluctatio ē nob aduersus pncipes ⁊ ptātes mūdi h⁹: ⁊ aduersus rectores tenebrarum harum ꝫ spūalia negtie i celestib⁹. Qr demōes q̄ sūt spūales ⁊ nequā in hoc turbulento aere nobis ꝓpinquo q̄ō celum appellatur habitant. Unde ⁊ dyabolus aeris princeps dicitur.

¶ Qr nō ē ꝓcessus eis habitare i celo vl i terra.

Non. n. est eis cōcessus habitare i celo q⁊ clarus locus ē ⁊ amenus. Nec in terra nobiscū: ne hoīes nimis infestarent: sꝫ iuxta apli Petri doctrinaꝫ in

epl'a canonica traditã: i aere isto caligioso q eis q̃si carcer vsq; ad tps iudicij deputatus ê. Tũc ãt ỏtrudũt in baratrũ iferni ꝫ illỏ. Ite maledicti i ignẽ eternũ: q p̃parat⁹ ê dyabolo ⁊ ãgel'eí⁹.

¶ Qz demones alij alijs pzesunt ⁊ habent etiaz alias pzelationes.

ET sicut iter bonos angelos alij alijs p̃sunt: ita ⁊ iter malos alij alijs p̃lati sũt: ⁊ alij alijs subiecti. Quãdiu. n. durat mũdus: angeli angelis ⁊ hoies hoib⁹: ⁊ demões ỏmỏib⁹ p̃sũt: sz i futuro ois euacuabit̃ p̃latio vt docz apl's. Hñt quoq; ꝫ modũ scie matoris vel minoris p̃latiões alias maiozes vl' minozes. Quidaz. n. vni, puincie: alij vni hoi: alij vni vicio p̃sũt. Uñ dr̃ spũs supbie: spũs luxurie ⁊ huiusmỏi: qz de illo vitio maxie pỏt hoies tẽtare a quo noiat̃. Inde ê ẽt q; noie demonis divitie vocant̃. s. mãmona: ê. n. nomen demonis mãmona: quo noie vocãt̃ divitie ꝫ syrã liguã Hoc aũt nõ iỏ est q; dyabolus in ptãte bẽat dare vel auferre divitias cui velit: sz qz eis vtit̃ ad hoium tẽtationẽ ⁊ deceptionem.

¶ An oẽs demones sint in hoc aere caliginoso an aliqui sint in inferno.

SOlet aũt q̃ri vtz oẽs in isto aere caliginoso sint: an iã aliq sint in inferno. Qz in ifernũ quotidie descẽdant aliq demonũ ꝫsimile ẽ: qa aias illuc cruciãdas ỏducũt. Et q; illic aliq sp sint alternatis fozte vicib⁹ nõ pcul ê a ꝫo: q illic aias detinent atq; cruciãt. Qz aũt maloz aie illuc descẽdũt at q; ibi puniãt̃: ex eo ꝛstat q; xps ad iferos descẽdit vt iustos q ibi tenebãt̃ educeret. Si. n. iusti illuc descẽdebant: multo magis iniusti: ⁊ sicut tradit auctozitas cuz iustos eduxit: iniquos ibi reliquit. Adomozdit. n. infernũ nõ absozbuit.

¶ Quidaz putãt luciferum in iferno religatum ex quo tentauit cristũ: ⁊ victus est: quẽ primũ hoiem tentasse ⁊ vicisse dicũt.

DE lucifero aũt qdã opinant̃ q; ibi religatus sit: ⁊ ad nos tẽtandos nõ bẽat nũc accessuz: qz i apocalipsi legit̃. Cũ cõsũmati fuerit mille ãni soluet̃ satbanas de carcere suo: ⁊ exiet ⁊ seducet gẽtes: qỏ erit nouissimo tpe ãtixpi: qñ erit tãta tribulatio vt ẽt si fieri pỏt moueãt̃ electi. Quẽ ibi religatũ dicũt ab eo tpe quo tẽtauit xps in deserto vel in passiõe: ⁊ victus ê ab eo. Ipsuz putãt primum hoiem tentasse ⁊ vicisse: ⁊ secũdo deũ: sz ab eo victum esse: ⁊ ideo in inferno religatũ. Alij autem putant ex quo cecidit pzo peccati sui magnitudine: illic fuisse dimersum.

¶ Qz lucifer modo non habet potestatẽ quã habebit tempoze antixpi.

SEd siue in ifernũ dimersus sit: siue nõ credibile ê nõ eũ hãc facultatẽ accedẽdi ad nos: quã bẽbit i tẽpoze antixpi: i quo fraudulẽter ac violẽter operabit̃. Et iỏ fozte dr̃ tũc soluẽd⁹: qz tũc dabit̃ ei a deo ptãs tẽrandi hoies: quã modo non hz.

¶ Qz demones semel victi a sanctis nõ accedũt amplius ad alios.

PLus quoq; q a sanctis iuste ⁊ pudice viuẽtibus vincunt̃: ptãs alios tẽrandi vt adimi. Uñ Origenes. Puto iquit sane q; sancti repugnãtes aduersus istos icẽtores ⁊ vincẽtes minuãt exercitũ demonũ: vel q; q̃plurimos eoz iterimãt: ne vltra fas sit illi spiritui q ab aliquo sancto caste ⁊ pudice viuente victus sit: ipugnare iterũ aliũ hoiem. hoc autẽ quidã putãt intelligendũ tm̃ de illo viuo in quo superatus est: vt si de superbia aliquem virum sanctũ tentat ⁊ vincit̃: vlterius nõ liceat ei illuz vel alium de superbia tentare.

¶ Diuisio textus.

QStẽsa diuisione malozuz angelorum a bonis per auersionẽ ⁊ ꝛuersionẽ: hic incipit determinare ea que cõsequũt̃ auersos ⁊ cõuersos sm q; in eis ꝛueniũt vel differũt. ⁊ diuidit̃ i partes tres. In p̃ma determinat ea q̃ ꝛsequũt̃ eos quãtũ ad nãe cognitiõez. In scỏa ea q̃ ptinẽt ad potestatẽ. 7. di. ibi. (Supradictũ est: q; angeli pstiterũt ⁊c.) In tertia ea q̃ ptinẽt. ad cozpoz assumptionẽ. 8. di. ibi. (Solet i qõne vsari ⁊c.) ꝓña in duas. In p̃ma determinat veritatez. In scỏa mouet qõnez ex determinatis. ibi. (Solet aũt queri ⁊c.) Circa p̃mũ duo facit. ꝓzio ponit eoz ꝛditionẽ quãtũ ad nãe gradũ añ pctm̃. In scỏa ꝛditionez eoz post pctm̃. ibi. (Et tãte supbie ⁊c.) Et p̃mo quãtũ ad locũ. Scỏo quãtũ ad p̃latiỏis gradũ qui gradũ nãliuz sequit̃. ibi. (Sicut iter bonos ⁊c.) ¶ Solet ãt queri ⁊c. Dic mouet qõnẽ quãtũ ad ea q̃ dicta sũt de loco: ⁊ p̃mo determinat eã i cõi. Scỏo in spãli. ibi. (De lucifero aũt ⁊c.) Ubi p̃mo determinat eam quãtũ ad primũ angelũ. Scỏo quãtũ ad alios. ibi. (Alys quoq; qui a sanctis ⁊c.)

¶ Questio. I.

HIc quinqz querunt̃. ꝓzio de quo ozdine fuit sup̃mus angel⁹ iter peccãtes q; lucifer dr̃. Scỏo qual'r peccatũ alioz ad eius pctm̃ se bẽat. Tertio de loco eis post pctm̃ debito. Quarto si est iter eos p̃latiỏis grad⁹. Quinto de pugna eozũ ad nos.

¶ Utz lucifer fuerit sup̃mus oiuz angeloz. I.

AD primuz sic pcedit̃: vt q; lucifer ñ fuit sup̃mus oium: qz ad eũ sm Ezechielẽ. 28. dr̃. Tu cherub ꝓtegẽs ⁊ extentus: sz ozdo cherubin sm Dio. et Brego. nõ est sup̃mus ozdo. ergo videt̃ q; nõ fuit de sup̃mo ozdine. ¶ P. Damas. dicit de ipso q; preerat terrestri ordini: sz iferiozibus ministerijs sm Dionysiũ p̃ferũtur iferiozes ozdines. ergo videt̃ q; fuerit de iferiozib⁹ ozdinibus. ¶ P. nã cuiuslibet angeli ozdinata ê ad btitudi

nem:ſz nō eſt ꝓbabile q̄ dina ordinatio in nā nobiliſſima totius vniuerſi fruſtrata ſit.ergo videt̄ q̄ iſte angelus qui ceteris ſuperior fuit a btitudine nō cecidit.¶ P̄.peccatū nō pōt eē in nā aliq̄ niſi hñte politatē que ꝯſequitur eam ſm q̄ ex nihilo eſt:ſz ſuperior angelus quāto deo q̄ act⁹ purus vicinior fuit tāto minus de poſſ habuit.ergo videtur q̄ peccatū in eo minime locū hre potuit.

Sz contra eſt q̄ dicit Ezechielis.30.Oē lignuz paradiſi dei nō eſt aſſimilatū illi nec⁹ pulchritudini eius:ſz p lignū paradiſi ſignificātur angeli. ergo videt̄ q̄ angelo peccāti ad quē verba p̄dicta referunt̄ nullus angelo⁹ equari potuit.¶ P̄.Gregorius dicit i lra q̄ in alio⁹ operatōe ceteris clarior fuit:ſz ordo claritatis ē ſcōz gradū nāe.ergo peccās angelus ceteris altior fuit.

Respondeo dōm q̄ hāc q̄ſtionē Auguſtinus mouet.xi.ſup Geneſim ad lram:⁊ indeterminatā relinq̄t:eo q̄ de his q̄ ptinēt ad angelos pauca voluit aſſerēdo tradere:ſz poſtmodū Grego.expſſe determinat q̄ fuit altior ceteris nō ſolū peccātibus:ſz etiā ſtantibus cui cōſentit ꝯmunis ſnia: q̄ quidē probabilis ē.tum propter multas auctoritates q̄ hoc figuratiue exprimere videnť:tum etiā ex hoc q̄ nō eſt probabile creatoris eq̄litatē aliquo modo illum ſpiritum appetiſſe:qui etiā alteri creature ſubiectus erat.vnde oportet q̄ ille qui hoc appetyt ceteris fuerit altior.

Ad primuz ergo dōm.q̄ dona iferiorum ordinū quibus noiant̄ ſūt etiā in ſuperioribus ordinibus eminēter:vnde ſuperior ordo noīe iferiorīs noīari pōt:⁊ iō dico q̄ angelus ille nō dicit̄ Cherub:qz de ordine Cherubin fuerit:ſz magis de ordine ſeraphin.dicit̄ aūt cherub ad exprimēdum qualitatez culpe: qz.n.p elatiōis viciū cecidit:iō a ſciētia noiat̄ quā nomē cherub ōſignat: de q̄ dicit apoſtolus p̄me Cozin.8.Sciētia iflat ⁊c.¶ Ad ſecūdum dōm q̄ ſm quoſdā damaſ.loquit̄ recitādo opinionē quorūdā:⁊ nō veritatē aſſerendo.Uel dōz q̄ ēqūis inferiorū ordinū ſit pferri terreſtribus ſm hoc q̄ opationes īmediate exequunt̄:tamē etiam illi qui ſunt ſuperiores terreſtribus p̄ſunt in hoc q̄ iferiores illumināt:⁊ eorum actus dirigūt.¶ Ad tertiū dicēdum.q̄ diuina ordinatio de nulla creatura fruſtrari pōt:qz etiaz ſi deficiat ab vno ordine relabitur i alium ordinē:vt i p̄mo libro dictuz eſt.¶ Ad ūltum dicēduz q̄ angeli nō agunt ſm neceſſitatez nāe.⁊ iō ille i quo ē minor diſpoſitio ad peccatuz pōt plus peccare:⁊ iō peccatū ēt p̄mi angeli ceteris grauius fuit:inquātū i eo minus fuit flexibilitas ad peccādum.

¶ Utr⁹ p̄mi angeli fuerit occaſio peccādi alys. II.

Ad ſecūduz ſic ꝓceditur. videtur q̄ peccatuz p̄mi angeli nō fuerit occaſio peccādi alys:illō.n.q̄ ē deformatū nō pt occaſionaľr mouere ad ſuā imitationē:ſz ſtatim vt angelus peccauit deformatus ē:ergo nō mouit alios ad ſuā imitationē.¶ P̄.nō videt̄ q̄ alys occaſionez peccādi daret niſi trahēdo eos ad conſenſum ſui deſideriy:qō fuit vt ceteris creaturis:ſicut deus p̄ferret;ſz in hoc aly non videt̄ conſenſiſſe: qz vt ſancti dicūt p ſuperbiā peccauerūt:dignius enī ē ſupiori ſubeſſe.i.deo q̄ iferioribus.i.angelis:⁊ illud qō ē dignius ſm eſtimationē ad minus ē magis a ſupbiēte deſideratū ergo videt̄ q̄ ſupior alys non ꝑſuaſerit caſum.¶ P̄.iter alias cauſas vna aſſignat̄ reparatiōis hoīs:qz p aliuz ceciđit vt ſic congrue p aliū reſurgeret;ſz inferiorum angelorum caſus nō ē reparabilis.ergo videt̄ q̄ nō ad ſuggeſtionē ſupiorīs angeli ceciderūt.¶ P̄.ſicut mali p auerſionē ceciderūt:ita ⁊ boni p cōuerſionē cōfirmati ſunt:ſz nō ponitur i bonis angelis vnus cā ꝯuerſionis alterius.ergo vī q̄ nec ponēduz ſit in malis vnū eē cām ruine alterius.

Sz cōtra Apoca.12.dicit̄ q̄ draco de celo cadēs ſecum traxit tertiā partē ſtellaruz:ſz trahere ptinet ad cām aliquo modo mouētē.ergo videt̄ q̄ p̄imus angelus alios ad peccādū ꝯmouerit.¶ P̄.Job.41. dicit̄ de diabolo i figura leuiathan:q̄ ipſe ē rex ſup oēs filios ſupbie:ſz ſm p̄hm.in.5.meta.'Rex dicit̄ p̄mus iquātū mouet p ſuā voluntatē ⁊ iperiū:ſibi ſubiectos. ergo videt̄ q̄ p̄mus angelus alios ad peccādum traxerit.

Reſpōdeo dōm q̄ circa hoc ē multiplex opinio:q dā.n.dicūt q̄ iter peccatū p̄mi angeli et alio⁹ nō attēdit̄ aliqs ordo niſi ſm quātitatē culpe: quia pctū p̄mi angeli ceteris grauius fuit.Sz illud nō vī conueniēs pp hoc q̄ ex modo loquēdi i ſcriptura deſignatur aliq̄ cālitas p̄mi angeli ad pctū alio⁹.Et iō aly dicunt q̄ p̄ceſſit tā grauitate q̄ cālitate ⁊ etiā tēporis duratiōe.Sz hoc vī iconueniēs:qz ſm damaſ.qō ē in boibus mors hoc ē in angelis caſus:vñ ſicut moriētes in pctis ſtatim dānatiōi ſubyciunt̄:ita etiā angelus peccans ſtatim ſuā dānationē accepit ⁊ a bonorū cōſortio ejectus ē.vñ alios nō potuiſſet ad peccādum trahere.¶ Et iō dōm q̄ pctū p̄mi angeli aliorum pctā p̄ceſſit nō tātum quātitate culpe:ſed ēt cālitate:nō tamē duratōe:qō quo cōtingat ſic pōt videri.Ipſe p̄mus angelus.vt dctū ē p̄us:voluit hoc conſequi vt ſicut nā alios p̄cellebat:ita eis quodā mō cā fuiſſet vltimā pfectionē cōſequēdi:⁊ qz ipſe motus deſidery idiuiſibilis fuit:⁊ nō ꝯtinuus:iō p̄ncipiū eius non p̄ceſſit terminum ipſius:⁊ iō motus alicuius cātus ab ipſo:qui incepit in termino eius:ſimul oīno fuit cum ipſo ſm q̄ hoc qō deſiderauit attētauit vt ad actum produceret alys ſuū deſideriū exponēdo:⁊ ſimul cū hoc fuit aliorum viſio ⁊ puerſus deſidery cōſenſus.Et ſimile ꝯtingit i oībus operationibus iſtātaneis:q̄rum vna eſt cā alterius:q̄ ſūt ſimul tēpore:ſicut illuminatio aeris ⁊ viſio coloris:⁊ diſcretio rei viſe etiā quātum ad ſenſibilia per accidens.

Ad primū ergo dōm.q̄ deformitas cōſecuta eſt in p̄mo angelo ex actu ſuo ſimul cum actu aliorum:viſio aūt iferiorum angelo⁹ non ferebat̄ in angelum p̄mū ſm q̄ ex actu in ipſo relinq̄bat̄ deformitas: ſz ſcēam q̄ ex ipſo actus procedebat:que.n.cōiuncta ſunt tempore per actum anime ſeparantur:⁊ p̄cipue quādo vnum naturaliter p̄cedit alterum.¶ Ad ſecundum dicendum.q̄ inferiores angeli etiam per ſuperbiam peccauerunt:⁊ tamen ſuperiori ſubeſſe voluerunt:qō ille obſtabat ſibi:vnde aliquid appetebant ſibyp̄ſis ex quo ſuperbiebant.vt ſcilicet ipſimet ſecundum poſſibilitatem naturalium ſuorum gloriam acquirerent;tamen ſub deo et nō ſub ſuperioribus angelis:⁊ q̄ eam in alios angelos inferiores tranſſunderent ⁊ aliquid appetebāt ipſi ſuperiori in quo ſibi conſentiebant.vt ſcilicet dictam dignitatez aſſequeretur:quia eadē ratio erat de vno ⁊ de omnibus. Et eſt ſimile de illis qui pari ratione ſe habent ad aliquid acquirendum:⁊ ideo omnes in vnum conſpirantes quilibet ſibi et alys deſiderat.¶ Ad tertium dicenduz.q̄ iſta non eſt p̄pria cauſa quare peccatum angeli fuit irremiſſibile:ſed eſt aliqua congruitas vt peccatum hominis magis remedietur.¶ Et p̄terea non eſt ſimile:quia homo peccauit per alium tentantem:ſed inferiores angeli per alium occaſionem p̄ſtantem.¶ Ad quartum dicendū. q̄ conuerſio efficaciam habuit per gratiaz que non eſt ex aliqua creatura:ſed in auerſionem ſufficiēter virtus creature poteſt.¶ P̄terea non eſt a veritate remotuz quin auerſio vnius angeli eſſet occaſio ⁊ exemplum conuerſionis aliorum:immo videtur ex hoc quod dicitur Apocal. .12.Michael ⁊ angeli eius ⁊c.

¶ Utrum angelis post casum cōuenienter assignaꝛ locꝰ.

AD tertium sic ꝓceditur. vī ꝙ inconueniēter assignatur locꝰ ipis angelis malis pꝰ casū. Illi.n. qui ex loco nullā impssionē recipit equalr ꝓuenit oīs locus: sz demones cū sint incoꝛpoꝛee subē non recipiūt aliꝙs impssiones locales ꝛ coꝛpales: qꝛ nec illuminaꝛ lūine coꝛpali nec infrigidaꝛ. ḡ vī ꝙ nihil sit dictu ꝙ eis vnꝰ locꝰ magis ꝙ alius debeaꝛ. ¶ Ꝑ. peccātibꝰ nō debeꝛ nisi locꝰ carceralis: ꝛ penalis: sed scōm pḥm ī zᵒce. ꝛ mū. Pictagoꝛas locū ignis dixit eē carcerē. ḡ vī ꝙ ibi deberēt eē pꝰ pctīn: ꝛ nō in aere. ¶ Ꝑ. locꝰ dz eē ꝓpoꝛtionatꝰ locato: sz demōes per pctīn sunt obtenebꝛati. ḡ vī ꝙ debeaꝛ eis locꝰ circa terrā q̄ē coꝛpus opacū. ¶ Ꝑ. cū demonibꝰ debeaꝛ ꝓpetua pena nō dz eis concedi a deo locus quē desideꝛāt: qꝛ desideriuz cōpletū mitigat penaz. sz demones libēter volūt hic eē nobiscum: vnde leguntꝛ frequēter petiuisse ne ī infernū mittāt̄ur. ḡ vī ꝙ semper debeāt in iferno eē. ¶ Ꝑ. pctīn demonis ē grauiꝰ q̄ꝑ catū hoīs: sz aie dānatoꝝ statim ad inferna descēdūt: nec hic nobiscū remanere ꝑmittunt̄. ḡ vī ꝙ nec demones.

¶ Ꝑ. vt dī Ja. scōo in quadā glo. demōes q̄cūqz vadūt secū ignē iferni poꝛtāt: sz ignis ille cū sit coꝛpalis agit ex necitate nāe. ḡ vī ꝙ ad nos nūq̄ accedāt: qꝛ oīa que circa nos sūt ꝛburereē. ¶ Ꝑ. quozū ē vnū pondus ī coꝛpibꝰ ē vnꝰ locꝰ sicut oīum grauiū cētꝝ ī qō tēdūt suo motu: sed scōm Aug. idē ē amoꝛ ī spiritibꝰ qō pōdus ī coꝛpibꝰ. cū ergo oēs demones ꝑ affcīn vniꝰ vicy peccauerint. vī ꝙ vnus

Sed contra locꝰ tīn eis debeaꝛ est quod in littera dicitur.

Respondeo dōm ꝙ āgelo scōm suā cētiā locꝰ non debetur: vt ī ꝓio libꝛo dcīn ē. di. 37. Sed solū quātū ad opatiōem vel ꝑ modū ꝛgruētie: sicut i ope ꝓtēplatiōis vl ꝑ modū necitatis: sic ī his q̄ circa nos opanr: opatio aūt angeli scōm nāz suā cū sit ītellectual' subaē ꝓtēplari. vī oēs ī loco ꝓtēplatiōi cōgruēti. s. in celo empꝛreo creati sūt: opatio aūt glie nō differt ab opatiōe nāe coꝝ: nisi sic pfectū ab impfcō. Et iō idē locꝰ debeꝛ angel' ꝺditis ꝛ gliosis. sed quātū ad statū culpe vl miſie ꝑt coꝝ opatio triplr attēdi: aut scōm lucē nāe que in eis remansit q̄nis obtenebꝛata ꝑ pctīn: vel q̄tū ad culpe tenebꝛas. et sic debeꝛ eis locꝰ tenebꝛosus ꝛ penalis: vl q̄tū ad ordinē dine sapiētie quo ex coꝝ malicys bonū elicīt: cā. s. nostri exercity: ꝛ q̄tū ad hec tria ꝓpetit eis aer: precipue quātū ad mediā sui ptē: qꝛ inq̄tū ē diaphonus ꝑ nām lucis ꝓsonat coꝝ nāe pfecte: q̄tū aūt ad turbulētiā competit eis: vt penalis ꝺ culpā: inq̄tuz vero ꝑpinquus nobis ꝓpetit ad exercitiū. Sed iferni locꝰ cōpetit eis ꝓtra culpā inq̄tū ē hoꝛridus ꝛ tenebꝛosus: nostra aūt habitio ꝓpetit eis ꝑ nostrum exercitium

Ad primum ḡ dōz: ꝙ nō dicūtur eē ī loco: q̄si ex loco coꝛpali aliqd ꝛcipiētes: sed q̄si circa locū opantes aliqd ꝓꝛietatibꝰ loci ꝓsonuz. ¶ Ad scōz dōm: ꝙ iter alia coꝛpa gñabilia ꝛ coꝛruptibilia ignis ē subtilissimus ꝛ plus hīt de luce: vī angelis obtenebꝛatis nō ꝓpetit: vī magis deꝰ ꝛ boni āgeli scōm metapHoꝛas ab igne sūptas describūtur: vt dicit Diony. ī fine celestis Dierarchie. Pictagoꝛas aūt logr de igne quē ī medio vniuersi pōebat ibidē dr: ꝛ būc nos dicimꝰ eē ignē iferni q̄ē hoꝛridus ꝛ tenebꝛosus ꝛ locꝰ penalis demonū. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ ps aeris iuxta terrā ē lucidioꝛ ꝛ calidioꝛ ea que ē in media regione aeris: qꝛ ex reflexiōe radioꝝ solis multiplicatur splēdoꝛ ꝛ caloꝛ in aere: q ē iuxta terrā. vnde vaꝑoꝛes resoluti ex aqua ꝛ terra eleuāt̄: ꝛ vbi inueniꝛ mioꝛ caloꝛ ꝑ distantiaz a loco reflexionis vaꝑoꝛ ille dimittitur nāe sue vnde ifrigidatur ꝛ cōdēsatur: sic aq̄ calefacta sepata a calefaciēte: ꝛ ꝑ hoc locꝰ ille ē frigidꝰ ꝛ tenebꝛosus ꝛ exinde ōscēdūt pluuie ꝛ grādines ꝛ venti ꝛ hȝ. Et iō rō supponebat falsum. ¶ Ad q̄rtū dōm ꝙ ex ℔ ꝙ circa nos sunt nullo mō coꝝ pena minuiꝛ nisi ꝙ sibi pēale esti mant nō posse nobis nocere: sicut qñ in inferno sunt.

¶ Ad qntū dōm erroꝛ grecoꝝ ē ponētiū nullā aiam ante diē iudicy neq̄ in infernū neq̄ in celū ire: ꝛ est deriuatus a fabulis pictagoꝛicis ꝛ poetaꝝ: qui ponēbāt aīas occisoꝝ circuire sepulchꝝ vsq̄ ad vindictam moꝛtis: ꝛ iterum nō redire ad comparē stellā añ ꝓpletū periodū vite que ante terminū ī nā moꝛte finita est. ¶ Sed ꝙ statim aīe dānatoꝝ ad inferna descendant: ꝓbaꝛ in littera ex iustis: qui illuc descēdebāt. ꝛ Job. Ducunt ī bonis ꝛc̄. Luce. iȝ. Moꝛtuus ē diues ꝛc̄. ¶ Et sīr ꝙ sancti statim ī celos ascēdāt ꝓbatur: ex hoc qō dr zᶜ coꝛinth. ȝ. Scio enīz ꝙ si terrestris ꝛc̄. Et tīn vtriq̄ circa nos aliqīn apparent ad vtilitatē nr̄am: sicut angeli beati huc ad nos accedūt. nec ē sīle de aīabus damnatoꝝ ꝛ demonibus: qꝛ demōes scōm gradū nāe sue ꝓstituti erant supra nos: vt ex eis aliq̄ vtilitas nob ꝓueniret: nec ℔ oīno ꝑ eoꝝ peccatuz depire debuit: vī dati sūt nobis in exercitium qō aīabꝰ non cōpetit. ¶ Ad sextū dōm ꝙ quidā dicūt penam sensibilez iꝑoꝝ demonū dilatā eē vsq̄ ad diē iudicy: sz ℔ vr eē ꝛ cōtra sctoꝝ auctoꝛitates: ꝛ ꝓtra rōnem dīne iusticie: q̄ statī aīas dānatoꝝ pene infernalis ignis adiudicat: quarū tīn pctīn non ē maius peccato ōmonū. ¶ Et ideo aly dicūt ꝙ in igne ifernali semp ardēt: quē ēt semp secū deferūt: non tīn ignis ille alia coꝛpa cōburit: qꝛ agit vt instrm dīni iusticie in illa tīn que ad talez penā adiecta sūt. Sz cū sint incoꝛpoꝛei nō vr ꝑbabile ꝙ ignē coꝛpalē secū depoꝛtent. Uñ dōm ꝙ semp igne infernali ardēt: non tīn eis sp pñte scōm locū: qꝛ nō agit coꝛpali mō calefaciendo ꝛ desiccādo: sed mō spūali. vnde nō regriꝛ determinata distantia sicut in actiōe coꝛpali. ¶ Ad septimū dōz. ꝙ dcā tria loca debētur cuilibet demoni scōm diuersas conditiones: vt dictum est.

¶ Utrum in demonibus sit ordo.

AD quartū sic ꝓceditur. vī ꝙ ī demonibus nō sit ordo. dr enim Job. io. ꝙ in terra miserie ꝛ tenebꝛaꝝ nullus ordo: sed sempiternꝰ hoꝛroꝛ inhītat: illius aūt tetre demones sunt in cole. ergo in eis non est aliquis ordo. ¶ Ꝑ. in ḡbuscunq̄ ē ordo ꝓlationis est aliq̄ ꝺcordia pacis. sz demones videtur eē discoꝛdes: qꝛ vt dr ꝓuer. ii. Inter supbos sp sr̄ iurgia. ḡ ꝛc̄. ¶ Ꝑ. ordo ꝓlationis cuiuslibet ē scōm aliquā regulā iuris: sed volūtas ōmonum nullo iure dirigi pōt: ḡ nō pōt in eis eē ordo prelationis. ¶ Ꝑ. supioꝛes demones grauiꝰ peccauerūt scōm ꝙ nālia melioꝛa acceperāt ꝑ que stare posset: sz illi ꝙ magis peccauerunt grauiꝰ debent puniri. ḡ nō vr ꝑbabile ꝙ prelatiōem sup alios acceperint. ¶ Ꝑ. inter hoīes dānatos nō ponitur aliqs ordo ꝓlatiōis: sz hoīum dānatoꝝ ꝛ ōmonū ē vna dānatio. ḡ vī ꝙ nec ī ōmōibꝰ sit aliqs ordo.

Sed contra ē qō dr Job. iȝ. de squamis leuiathā per q̄s mēbꝛa diaboli significantur: ꝙ vna vni adheret ꝛc̄. ḡ vī ꝙ sit inter eos aliqua concoꝛdia ꝛ ordo prelationis.

Respondeo dicēdū ꝙ ordinē ꝓlatiōis in demōibus eē ꝛgruit coꝝ nāe: dīne sapie: et ꝓprie negtie. Ex nā enī gdā alys supioꝛes fuerunt: ꝛ ga pctīn nām nō tollit: ꝓsegr̄ vt ēt post pctīn quidā alys superioꝛes remaneant. Ad sapiaz ēt dīnā ptinet: vt que ab eo sūt ordinata sint ab eo a quo oīs ptās est: vt dr ℟o. iȝ. Et iō ptās demonū ad exercēdū hoīes ꝛ puniendū dā-

natos:a deo est:ꝛ iō ordiata per gradus ꝓlationis dz esse. Silr ex nequitia sua būano generi aduersant:amicos ät eē eos q̄ vnⁱ⁹ inimici sunt ꝓseqūt:ꝛ iō vt magis hoib⁹ noceant q̄si adinuicē ꝓsiderāt:vt ꝓcorditer ꝛ ordiate impugnent.

Ad primuz g̃ dōz.q⁹ ibi oīo remouebit ordo in finē btitudinis a quo irrecuperabilr ceciderūt:erit tñ in eis ordo ptātis q̄ magis a deo q̄ ab ipsis ē. ¶ Ad 2ᵐ dōm.q⁹ quātū in ipis eēt demōes nūq̄ ꝓcordiā hērent:sz ad aliqd vnū efficiendū ꝓcordāt: nō enī ē ꝓbabile q⁹ benivolētiā aliquā adinuicez hēant: sz solū ꝓcordiā ad actū aliqué. ¶ Ad 3ᵐ dōm:q⁹ sīc ī quolibet malo oz aligd boni remāere cū nō totū p malū corrumpat:ita ēt in actib⁹ iniustīcie pōt aligs ordo iuris remanere:sīc pz in latronib⁹ q alios iniuste spoliātes inter se aliquā formā iustīcie hñt dū sibi inuicē fidē seruant:ꝛ ita ī demonib⁹ eē pōt. ¶ Ad q̄rtū dōm.q⁹ p ptātē hītam in nullo eoꝝ pena mitigat gn poti⁹ quāto sunt supiores offō tāto ēt graniori subtī tormēto.vnde dr sapie 6⁰.Potētes potēter cor.tē.nec ptās eis datur in ꝑmiū:sz ī dine sapie obsequiū. ¶ Ad qntū dōz.q⁹ hoīes nō sunt sibi inuicē ꝓeminētes fm ordinē nāe:ꝛ ēt nō ordinat dānati in exercitū aliorum vel in punitiōem:ꝛ ita nō ē simil rō de demonibus ꝛ hominibus.

¶ Utꝝ demōes g vincūt a scis detrudūt in infernum.

Ad quintū sic ꝓceditur.Ur q⁹ demones g a sanctis vincūtur non retrudātur in infernū.Infligere enī penam ei qui i in pugna succūbit est incitare ad acrius impugnādū:sz hoc non ptinet ad dei misericordiam.g̃ tē. ¶ Preterea.xps efficaci⁹ vicit suuz tētatorem q̄ aly sancti:sed lucifer qui xpm tentauit nō est oīno a tentationis officio seclusus:q̄ tpe antixpi grauissime hoīes tētabit.ergo multo min⁹ aly. ¶ ℙ. quāto pauciores sunt tētatores tanto leuior est tētatio.cum ergo cōtinue a sanctis aliqui demones vincātur:si a tentatione qui vincūtur cessarent in fine mūdi leuissima esset tētatio qō falsum ē.ergo ꝛ primū. ¶ ℙ.demones sūt ordinati a deo ad nrm exercitium.si g oīno a tētatiōis exercitio cessarēt oīno ad nihil ordinati eēnt:qō non competit diuine sapientie:quia nihil inordinatū religt.g̃ tē.

Sed contra pugnātib⁹ dz institui equalis conditio a iusto iudice:sed demones nos vincētes nrm exercitiū minuūt.g̃ vr q⁹ silr sit ecōuerso. ¶ ℙ.hoc pōt ꝓbari ex iustīcia humana que pugilez victum ad pugnam vlterius non admittit.

Reſpōdeo dōm.q⁹ oēs ꝓcedūt demonem victum aliquo mō a tētatiōe cessare:sed circa hoc.ſ.qualr cesset:sunt tres opiniones.Quidā enī dicūt q⁹ hoc mō repellit q⁹ nec ipm nec aliū tentare possit:nec de eodē nec de alio peccato. ¶ Quidā vō dicūt q⁹ pt tētare de alio peccato non aūt de eodē:nec ipm vincētem nec alios:ꝛ he due ponūt ī lra.Aly vero dicūt q⁹ ex quo aliquis pfecte de vno vitio demonē tentantē vincit:nec pōt de eodē vicio ab eo tētari:sed de alio pōt:alios autē tētare pōt:ꝛ de eodem vicio ꝛ de alio;hec aūt pō habet cām magis manifestā:q̄ iste dr pfecte diabolū vincere de aliquo vicio in quo oīno vincūtur passiōes ad vicium illud inclinātes sicut ē ī illis in quib⁹ acquiritur habitus virtutis ꝓsuetudinalis:ꝛ tūc nō remanet magna ꝓmptitas ad peccatū illud.ꝛ iō a diabolo nō tentatur de h̄ peccato qui vires eius cognoscit.alia aūt opinionū rō pōt eē:quia cum charitas bona opera coīa faciat in tota ecclesia ex victoria vnius oēs aliquod cōmodū reportant dum eoꝝ hostes vincūtur.Quid tñ boꝝ verius sit ignotum ē:q̄ nec rōne nec auctoritate multū confirmari pt.

Ad primum g̃ dōm:q⁹ demonū volūtas semp manet ī eadē obstinatiōe ad nocēduz hoīb⁹:ꝛ iō magis prodest q⁹ remoueātur a pugna:q̄ per hoc potestas ipugnādi cōpescit quoꝝ iniqua voluntas nō minuitur:nec augetur. ¶ Ad scōm dōm.q⁹ illi q ēt ponūt demones ab oī tētatione cessare intelliguntur ad tēpus determinatuz post qō itez ad pugnam redeūt: ꝛ p hoc pz responsio ad tertium. ¶ Ad q̄rtū dōm.q⁹ malū eoꝝ sp ē ordinatū per penā quā ꝛ ipi sp sustinēt:ꝛ ī infero dānatis infligūt. ¶ Expositio textus.

Draco de celo cadens tē.per draconē itelligitur ipse lucifer:per caudā suasio qua alys suū desiderium expressit:p stellas angeli nāli luce fulgētes q̄ꝝ tertia pars cecidisse dr nō quātum ad numerum:sed quātuz ad qualitatē:q̄ qui remāserūt sunt deo adherētes assistēdo:ꝛ ministrādo ꝛ alys p auersionē ceciderūt. (Aduersus ꝓncipes ꝛ ptātes tē.) Sciēdū q⁹ q̄uis ꝓbabile sit aliques cecidisse de singulis ordinibus nō tñ demones nominant ab illis ordinib⁹:quoꝝ noīa sumūtur ex donis gr̃e gratū faciētis:sicut seraphin. noīant ab incēdio charitatis ꝛ troni ab inhabitatiōe diuina:sed ab alys quoꝝ noīa sumūt ex gratys gratis datis que ad sciam ꝛ potētiā pertinēt.(At q̄diu durat mūdus tē.) Utra semper remanebunt in diuerso gradu natureꝛ pene:ergo semper remanebit ordo.Et dōm q⁹ dr cessare prelatio bonorum ꝛ malorum spūum quantū ad actus q̄s nos circa exercēt vl custodiēdo vel tentando.

¶ Qz boni angeli sint a deo cōfirmati per gr̃az vt peccare nō possint:ꝛ mali ita obdurati ī malo:vt bñ vinere nequeāt. ¶ Bistin. VII.

Supra dictum ē q⁹ angeli qui pstiterunt p gratiā dei ꝓfirmati sūt:ꝛ qui ceciderunt a gratia dei deserti sunt:ꝛ boni quidē in tñ ꝓfirmati sūt per gratiā q⁹ peccare nequeūt. Mali vero p maliciam adeo sunt obstinati:q⁹ bonā volūtatē bñe siue bene velle nō valent:et si bonū sit qō aliquādo volūt. Volūt.n.aliqñ aliquid fieri quod deus vult fieri:ꝛ vtiqz illud bonuz est ꝛ iustum fieri nec tñ bōa voluntate illud volūt nec bene illud volūt.

¶ Qz vtriqz liberum arbitrium habent;nec tñ ad vtrunqz flecti possunt.

Sed cuz nec boni peccare possint:nec mali bñ velle vel bene opari:vī q⁹ iaz nō hēant libez arbitriuz:q̄ in vtrāqz partē flecti nō possunt:cū libez arbitrium ad vtrūqz se hēat. Uñ Hiero. in tractactu de prodigo filio dicit.Solus de⁹ ē in quez pctm̃ cadere nō pt.cetera cū sint liberi arbitrij in vtrāqz partē flecti possunt.Hic dicere vī q⁹ oīs creatura in libero arbitrio cōstituta:potest flecti ad bonū ꝛ ad malū.Qz si est :ergo ꝛ boni angeli ꝛ mali ad vtrūqz flecti possunt:ergo ꝛ boni possunt fieri mali:ꝛ mali boni. Ad qō dicimus:q̄ boni tanta gr̃a confirmati sunt:vt nequeant fieri mali:ꝛ mali adeo ī malicia ob-

durati sunt: vt non valeant fieri boni. ⁊ tamen vtrīq; hīnt libeꝝ arbitriuꝫ: qz ⁊ boni nō aliqua cogēte necessitate: sed ꝓpria ac spōtanea volūtate ꝑ gr̄am qdē adiuti bonū eligunt ⁊ malum respuūt. Et mali qdē si l'r spōtanea voluntate a gratia destituti bonū vitant ⁊ malū sequūt. Et hīnt mali libeꝝ arbitrium: sed depressuꝫ atq; corruptum: q surgere ad bonū non valent.

¶ Oz boni post confirmationem liberius hēnt arbitrium q̄z ante.

BOni vero arbitriū multo liberi⁹ habēt post confirmatiōem q̄z ante. Ut eni Augu. tradit in ench. Non iō carent libero arbitrio: qz male velle nō pūt: multo quippe liberius ē arbitriū qō nō ꝑt seruire pctō. Neq; culpanda ē volūtas: aut volūtas nō est: aut libera dicēda non ē: qua beati eē sic volunt: vt eē miseri nō solum nolint: sed nec ꝓsus velle possint. Nō pūt itaq; bōi angeli velle malū: vel velle esse miseri: neq; hoc hīnt ex nāe: sed ex gratie beneficio. Ante gratie nāq; ꝯfirmatiōem potuerūt peccare angeli: et quidā ēt peccauerūt ⁊ demones facti sūt. Unde Aug. i libro ꝯ Maximum creaturaꝝ nā celestiū mori potuit: qz peccare potuit. Naz ⁊ angeli peccauerūt ⁊ demones facti sunt: quoꝝ diabolus est ꝓnceps: ⁊ qui nō peccauerunt peccare potuerunt. Et cuicūq; creature rōnali prestatur vt peccare nō possit: non ē hoc nāe ꝓprie: sed dei gratie. Ideoq; solus de⁹ ē q nō gratia cuiusq; sed nā sua nec potuit nec potest nec poterit peccare. Ecce hic insinuaē q angeli ante ꝯfirmatōem peccare potuerunt: sz post ꝯfirmatiōnē nō pūt. Et qō potuerunt fuit eis ex lib. ar. qō ē eis nāle. Oz vero mō nō possunt peccare: nō ē eis ex nā. i. ex libero arbitrio. sed ex gratia: ex qua gratia ēt est vt ipz liberum arbitrium iam non possit seruire peccato.

¶ Oz p⁹ ꝯfirmatiōem angeli nō pūt ex nā peccare sic̄ añ: non q debilitatū sit eoꝝ arbitrium: sed confirmatum.

NOn g̃ post ꝯfirmatiōem angeli ō nā sic̄ ante peccare potuerunt: nō q liberū arbitriū eoꝝ debilitatū sit ꝑ gratiā sz ita poti⁹ ꝯfirmatū: vt iā ꝑ illud nō possit bon⁹ angelus peccare: qō vtiq; non ē ex ipō libero arbitrio: sz ex gr̄a dei. Oz g̃ Hieroni. ait. Cetera cū sint liberi arbitrij possūt flecti in vtrāq; ptē: accipi opz ꝑm; statuz in quo creata sunt. Talis eni ⁊ bō ⁊ āgelus creat⁹ ē quod ad vtrūq; flecti poterat: sz postea boni āgeli per gr̄az ita ꝯfirmati sunt: vt peccare non possint: ⁊ mali ita vitio obdurati vt hīnt viuere neq̄ant. Si l'r ēt illud Isidori intelligēdū ē angeli mutabiles nā: imutabiles sunt gr̄a: qz ex nā i primo die sue ꝯditiōis mutari potuerūt: siue ad bonū siue ad malū: sz post gr̄am ita bono addicti sē vt ide mutari nequeant. Ad hoc eni repugnat gratia nō natura.

¶ Oz mali angeli viuacem sensum non perdiderunt: ⁊ quibus modis sciant.

ET licet mali angeli ita ꝑ malicias sint obstinati: viuaci tñ sensu nō penit⁹ sūt priuati. Nā vt tradit Isidorus triplici acumine scie vigēt demones. s. subtilitate nāe: experientia tpoꝝ: reuelatione supnorum spirituū. De hoc ēt Aug. ait. Spūs mali quedā vera de tpalibus rebus noscere pmittūtur: ptim subtilitate sensus: pti experientia tēpoꝝ calidiores ꝓp tam magnā lōgitudinē vite ptim sanctis angelis: qō ipi ab oipotēti deo discūt iussu ei⁹ sibi reuelārib⁹. Aliqñ āt idē nefādi spūs: ⁊ q̄ ipi acturi sūt velut dinādo p̄dicūt.

¶ Oz magice artes virtute ⁊ scia diaboli valent: q̄ virtus ⁊ scia ē ei data a deo: vel ad fallēdū malos vl' ad mouēdū vl' exercēduꝫ bonos.

NOꝝ scia atq; virtute ēt magice artes exercētur qbusdā tñ tā scia q̄z ptās a deo data ē: vel ad fallendū fallaces: vel ad monēdū fideles: vel ad exercēdam ꝑbādāq; iustoꝝ patientiaꝫ. Unde Aug. in libro tertio de trinitate. Uideo inqt infirme cogitationi qd possit occurrere. Cur. s. ista miracula: ēt magicis artib⁹ fiāt. Nā ⁊ magi Pharaonis serpētes fecerunt: ⁊ alia. Sed illud ē ampli⁹ admirādū quo mō magoꝝ potētia: q̄ serpētes facere potuit: vbi ad muscas minutissimas. s. cinifes ventū ē: oino defecit: q̄ tertia plaga egyptus cedebaē. Ibi certe dēfecerūt magi dicētes. Digitus dei est hic. vbi intelligi datur: nec ipsos quidē āgelos trāsgressoꝝes: ⁊ aereas ptātes in vnam istā caliginem tāq; i sui generis carcerē: ab illi⁹ sublimis etheree puritatis hitatione detrusos: ꝑ quos magice artes possunt qcqd pūt: aliqd valere nisi de supna data ptāte. Dat āt vel ad fallēdū fallaces: sicut in egyptios: ⁊ ipsos ēt magos data ē: vt in eoꝝ spirituū opatione iudicarent̄ admirandi a quibus fiebant dānādi: vl' ad monēdū fideles: ne tale aliqd facere ꝑ magno desiderent: ꝓp qō ēt nobis in scriptura sūt ꝑdita: vl' ad exercēdā ꝑbādāq; ⁊ manifestādam iustoꝝ patientiam.

¶ Oz transgressoꝝib⁹ angelis non seruit ad meritum materia rerum visibilium.

Nec putādū ē istis trāsgressoribꝰ āgelis ad meritū seruire hāc visibiliū rerū mām: ꝫ deo potiꝰ a quo hec ptās datur quātū incōmutabilis iudicat.

¶ Qz nó sūt creatores ꝫ per eos magi ranas ꝛ alia fecerūt: sed solum deus.

Nec sane creatores illi mali angeli dicēdi sūt: qz ꝑ illos magi ranas ꝛ serpētes fecerūt: ñ. n. ipi eas creauerūt. Omnium qppe rerū q̄ corpaliꝝ visibiliterq; nascūt: occulta q̄dā semina i corpis huiꝰ mūdi elemētis latēt: q̄ deꝰ originaliꝝ eis indidit. Ipe. n. creator ē oium rex q creator ē inuisibiliū seminū: qz quecūq; nascēdo ad oculos nros exeunt: ex occultis seminibꝰ accipiūt ꝓgredien di hic primordia ꝛ incremēta debite magnitudinis: distinctiōesq; formaꝝ ab originalibꝰ: vt ita dicam regulis sumunt.

¶ Sicut parētes nó dicūt creatores filioꝝ: nec agricole frugum: ita nec boni angeli: nec mali: ꝛ si ꝑ eorum ministerium fiant creature.

Sicut ḡ nec parētes dicimꝰ creatores boium: nec agricolas creatores frugū q̄uis eoꝝ extrinsecus adhibitus motibus: ista creāda deiꝝ virtus interiꝰ operet: ita nō solum malos: ꝫ nec bonos angelos fas ē putare creatores: sed ꝑ vtilitate sui sēsus ꝛ corpis semia istaꝝ rex nobis occultioꝝ nouerūt: ꝛ ea ꝑ ꝓgruas tentatiōes eiroꝝ latenter spargūt: atq; ita gignēdaꝝ rex ꝛ accelerādoꝝ incremētoꝝ ꝓbēt occasiōes: ꝫ nec boni hec nisi quātū deꝰ iubet: nec mali hec iniuste faciunt nisi q̄tū ipe iuste ꝑmittit. Mā iniq malicia voluntatē suā hz iniustā: ptātē āt nō nisi iuste accipit: siue ad suā penā: siue ad aliorum: vel penā maloꝝ vel laudem bonorum.

¶ Sicut iustificationē mentis: ita creationē rerū solꝰ deꝰ opaꝝ: ꝫ creatura exteriꝰ seruiat.

Sicut ḡ mētē nram iustificādo formare nó pōt nisi deꝰ. ꝓdicare āt extrinsecꝰ euāgeliū ēt hoies ꝑnt: non solum boni ꝑ vitatē: ꝫ ēt mali ꝑ occasionē. Ita creatiōez rex visibilium deꝰ interiꝰ opaꝝ. Exteriores āt opatiōes atq; ꝓtēperatiōes siue occasiōes ab āgel taz bonis q̄z malꝝ vl ēt hoibꝰ adhibēt: Sz hec ab hoibꝰ tāto difficiliꝰ adhibēt quāto eis ōsūt sēsuū s̄btilitates: ꝛ corpoꝝ mobilitates mēbris terreis ꝛ pigris. Vñ quali buscunq; angelis vicinas cās ab elementis cō trahere: quāto facilius ē: tāto mirabiliores in huiusmōi operibꝰ coꝝ exīstūt celeritates: sed non ē creator nisi q principaliꝝ ista formatꝝ nec quisq; hoc pōt nisi vnꝰ creator deꝰ. Aliud ē. n. ex intimo ac sūmo cārum cardine ꝓdere ac ministrare creaturā: qō facit solus creator deus. Aliud āt ꝑ distributis ab illo viribꝰ ꝛ facultatibꝰ aliquā opatiōem forinsecꝰ admouere: vt tūc vel tūc: sic vel sic exeat qō creatur. Ista qppe originaliꝝ ac primordialiꝝ in quadā textura elementoꝝ cūcta iā creata sunt. Sed acceptis oppoꝛtunitatibus prodeunt.

¶ Qz angeli mali multa possunt per nature vigorem que nó possunt ꝑ dei vel bonoꝝ āgeloꝝ ꝓhibitiōem. i. quia non permittunt.

Illud quoq; sciendū ē q angeli mali q̄dā ꝑnt ꝑ nāe subtilitatē: que tñ non ꝑnt ꝑ dei vl bonoꝝ angeloꝝ ꝓhibitiōem. i. qz nō ꝑmittūt illa facere a deo vel ab angelis bonis. Ꝑnt vtiq; cinifes fecisse q ranas serpentesq; fecerūt. Quedāmo nō ꝑnt facere: ēt si ꝑmittātur ab angelis superioribus: qz nó ꝑmittit deus. Unde Aug. in libro tertio de trinitate. Ex ineffabili potentatu dei fit vt qō possent mali angeli si permitterentur iō nō possūt: qa nō permittūt: neq;. n. occurrit alia rō: cur nó potuerūt facere cinifes q ranas serpētesq; fecerūt: nisi qa maior aderat dīnatio ꝓhibētis dei ꝑ spīm scm̄. Qz ēt magi ꝓfessi sunt dicētes: digit deꝰ ē h. Quid āt possint ꝑnāz: nec possint ꝑ ꝓhibitionez ꝛ ꝑ qd ipsiꝰ nāe sue ꝓditionē facere nō sinant: boi explorare difficile ē: imo ipole. Nouimꝰ hoiem posse ambulare: ꝛ neq; hoc posse ñ nō permittat: volare āt nō posse: ēt si permittat. Sic ꝛ illi angeli q̄dā possūt facere si permittāt ab angelis potentioribꝰ ex iperio dei: quedā mo nō possunt ēt si ab eis ꝑmittant. qz ille non permittit: a quo illis ē talis nāe modus q ēt per angelos suos illa plerūq; nō permittit que ꝓcessit vt possint.

¶ Diuisio textus.

Determinatis bis que pertinēt ad nature cōditionem q̄tum ad bonos ꝛ malos āgelos cōmuniter.

¶ Dic ꝓnter tractat ea que pertinēt ad eoꝝ ptātē ꝛ virtutē. Et diuidit in ptes duas. In prima determinat eoꝝ ptātē respectu operationum q̄ in seipsis ꝑnt. In scōa respcū illaꝝ operationū quas in alia exercēt. ibi (Quoꝝ scia atq; vtute ꝛc.) ¶ Circa primum duo facit. ꝓrio ostēdit eoꝝ virtutē respectu opationum volūtatis vel lib. ar. In scōa respcū opationis intellꝰ. ibi (Et ꝫ mali angeli ita per malicia ꝛc.) ¶ Circa ꝑmum duo facit. ꝓrimo determinat veritatē. scōo inducit quādā questiōez quā primo mouet. ibi. (Sed ē nihil bōi ꝛc) Scōo determinat eā ibi (Ad qō dicim ꝛc) ¶ Circa qō primo ꝓfirmat illud vez qō in obiectiōem supponebat .s. q boni angeli ꝛ mali ꝑnt libez arbitriū. Scōo respondet ad obiectiōem ibi. (Qz ergo Piero. ait ꝛc) (Quoꝝ scia ꝛc.) Dic ostēdit eoꝝ virtutes in opationibus quas in

subiectam mām exercēt. ¶ Et circa hoc tria facit. ℣primo enī oñdit bꝰ virtutis p̄ncipiū collatiuū ꝛ finē. Scōo ostēdit opandi modū. ibi (Nec putādū ē de istis trangressoribꝰ ꝛc̄) Tertio ostēdit impediñtū iterādi sua vtute. ibi. (Illud quoq; sciēdū ꝛc̄.) Circa scōm tria facit. ℣primo excludit duplicē modū falsū. Scōo oñdit modū verum ibi. (Oium quippe eoꝝ ꝛc̄) Tertio ꝓponit exēplū ꝓio ī corpalibꝰ actiōibꝰ ibi (Sicut ergo nec parentes ꝛc̄.) ℣ꝰ ī spūalibꝰ ibi (Sicut ḡ mentem nostram.) ¶ Qō I.

HIc est triplex qō. ℣prima de statu libe. arbitrꝛ in bonis ꝛ in malis angelis. Scōa de cognitione maloꝝ. Tertia ō virtute eoꝝ. ¶ Circa primum queruntur duo. ℣primo de confirmatione bonoꝝ angeloꝝ. Scōo de obstinatione malorum.

¶ Utrum angeli boni possit peccare.

AD primum sic ꝓcedit. Uī q̄ angeli possint peccare: qz secūdū pm̄ ptātes rōnales sunt ad opposita: sed lib. arb. qō in angelis bonis manet: ē rōnalis ptās: qz ē facultas rōnis ꝛ volūtatis ꝫ Augu. ḡ vī q̄ si p̄t bene velle q̄ etiā possint peccare.

¶ P. sicut corruptibile nunq̄ mutatur vt fiat eternuꝫ: vt dicit pbs in ꝓio celi ꝛ mūdi: ita vī q̄ mobile nunquā fiat īmobile: ꝫ liberū arbitriū angeli fuit in statu creationis mobile in peccatum. ergo nunquā factum ē īmobile.

¶ P. quāto aliqua virtus magis ē determinata ad vnū minꝰ ē libera: sicut pz in virtutibꝰ nālibus q̄ p necēitatem agūt: ꝫ arbitriū angeli ē liberius post ꝛfirmationē q̄ añ: vt ī lra dī. ḡ vī q̄ nō sit determinatū tm̄ ad bonū: ꝫ possit ēt in pctm̄. ¶ P. nulla rō laudabilitatis subtrahenda ē a bonis angelis: sed hec ē rō laudis in hoīb⁹ q̄ non peccent cū peccare possint. Eccliciꝫ. Qui potuit trāsgredi ꝛ nō ē trāsgressus: ī laudē bōi viri dī. ḡ vī q̄ B ēt ī āgel' sit.

Sed contra: īmobilitas est de rōne felicitatis: vt dicit pbs in ꝓio ethicoꝝ. Non enīz estimādū ē felicē eē cameleuntha: ꝫ si peccauerīt mouerentur a statu rectitudinis. ḡ bti angeli peccare nō p̄t.

¶ P. motꝰ nō ē in termino: sed in via ad terminuꝫ: angeli āt nō sunt viatores. ḡ moueri in pctm̄ nō p̄t.

Respondeo dicēdū: q̄ sicut deꝰ per nām suaꝫ bꝫ q̄ peccare nō possit: ita ꝛ B angelus bꝫ p gratiam ꝛfirmationis: qō sic patꝫ. ℣principiuꝫ mutationis ꝛ cā ē rei possibilitas: nec defcūs eē pōt nisi p potētiā incōpletā. Illud ḡ cui nihil admiscēt de pō scōz naturā suā: nec mutari nec deficere pōt. illud aūt cui admiscetur pō: quetm̄ tota p actū cōpleī: pōt quidē quantum in se ē deficere ꝛ mutari scōm q̄ eē ꝛ ꝛpletiōem suaꝫ nō nisi ab alio bꝫ: ꝫ rōne perfecte receptionis que nihil pōe impfectum relinquit: bꝫ immobilitatē ꝛ indeficientiaꝫ. bꝫ aūt exēplum sumi pōt in nālibus ꝛ intellectualibus. Inuenitur aūt in nālibus quozūdā pō naturalis oīno cōpleta ꝛ per suum eē ꝛ p suā formaꝫ. ꝛ ideo eē indeficiens hñt: sicut pz in angelis ꝛ in corporibus celestibus: q̄rum pō non ē susceptiua alicuius alterius eē vel forme. vnde elongata sunt a p̄uatiōe: ꝛ per ꝛs a corruptiōe. Sed mā aque nō tota ꝛpletur p formā aque hoc mō vt reducaī in oēm pfectiōem possibilem per eaꝫ. vñ sil' cū forma aq̄ manet p̄uatio forme aeris: ꝛ iō hec corruptibilia sunt. Et sil' pz in intellectualibus: qz p̄ncipiū immediatū naturaliter cognitū determinat ptātem totā rōnis. Añ enī q̄ ad ipm deueniaī per inquisitiōem resoluēdē: ita adheretur vni pati: vt relinquaī quedā ꝓpnitas ad partē aliaꝫ p modū dubitatiōis: ꝫ qñ resoluēdo peruenitur ad p̄mū p̄ncipiū per se notū firmatur ad vnuꝫ cū impossibilitate alterī⁹. Sil' ē de volūtate angeli beati ad quē ita se hēt lumen gr̄e vel glorie ꝛ virtus sicut forma vel actꝰ in naturalibꝰ ꝛ finis vltimus: sicut ꝓim⁹ p̄mū in speculatiuis: qz fm pbm 6° ꝛ 7° etbycoꝝ ꝛ 2° pbycoꝝ finis in voluntarys operationibꝰ est sicut principium in speculatiuis. vñ cū p lumē glie pfecte vltio fini ꝛiungāī p fruitionem plenā: eius bonitate effecti toti in ℑrium ōflecti nō p̄t.

Ad primum ergo dōm. q̄ rōnalis ptās dī eē oppositoꝝ que sub electiōe cadūt: q̄z ꝓpriū ē lib. arb. electio āt nō ē de fine: sed de his q̄ sunt ad finem: ꝛ B nō eliguntur nisi scōz regulā finis que ē in extimatiōe: ꝛ iō de fine nō pōt volūtas ℑrie se bēre. volūtas enī nō pōt eē de miseria: neq; de malo inq̄tum bꝫ. ꝫ semp ē de bono ꝛ de beatudie: ad quā tñ ꝛsequendā posſunt boīes diuersas vias eligere. ſ. scōm q̄ in illis melius estimāt se posse felicitatē ꝛseq. vñ pōt eē error in electione eoꝝ que sunt ad finē ipm: ꝛ iō apud illos quoꝝ est indeficienter recta extimatio finis: sic apud angelos: q̄ ipo fine pficiunt: ipole ē eē volūtates alic⁹ eoꝝ qui a fine ꝺordinātur: cuiusmōi ē volūtas peccati. Sed tñ p̄t velle hoc vel illud: quoꝝ neut p̄t a fine deordinat: ꝛ sic saluatur ꝓprietas rōnalis ptātis inq̄tū p̄t hoc facere vel non facere: q̄uis nō possint in hec opposita bonum ꝛ malum.

¶ Ad 2m dōz. q̄ nō ē pole vt ī eodē subo succedāt sibi corruptibilitas ꝛ incorruptibilitas vel mobilitas ꝛ īmobilitas: ita q̄ vtrūq; reducaī in eius p̄ncipia nālia. Et sic ēt dicim⁹ q̄ li. arb. angeli q̄ō per nām mobile erat: non est factum per nāz immobile: ꝫ p gliam. ¶ Ad tertiū dōz. q̄ ptās angeli nunquā determiatur ad vnū nisi in actibꝰ ꝛiūgētibꝰ fini: quin possit B facere vl nō facere. aut B vl illud facere: nō tñ pōt hoc peccare: qz fm Anselmū ī ꝓsologion posse peccare non ē lib. arb. nec pars libertatis: qz lib. arb. est libertas eligendi hoc vel illud eoꝝ que in finē ducūt. ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ laudabilitas nō dependet eēntialr a ptāte peccādi: sed a volūtate adherēte bono: alias virtuosus in quo ē minoꝝ mobilitas ad peccādum eēt minus laudabilis in actu suo q̄ carēs virtute ꝛ bonū operans: ꝫ potestas peccādi est signuꝫ laudabilitatis respectu laudātium inq̄tum oñdit non coacte voluntatē bono adherentem.

¶ Utrum demones possint bonum facere.

AD secūdum sic ꝓceditur. vidēt q̄ demōes possint bonū facere: ꝛ non sint obstinati in malo. Nā enīz intellectualis ordinata est ad beatitudineꝫ cuius facta est capaꝝ. sed in demonibꝰ māet natura post peccatū. ergo non sunt adeo obstinati quin possint bonū velle ꝛ beatitudinē consequi. ¶ ℣preterea. Diony. dicit quarto cap. de di. no. q̄ demōes bonū appetunt: vt eē viuere ꝛ intelligere: sed bona appetēdo habꝫ ꝺs bona voluntatē. ergo vī q̄ demones bona volūtateꝫ bre possint. ¶ P. sinderesis in demonibꝰ nō est extincta alias vermē ꝛscie nō haberēt: ꝫ actꝰ sinderesis ē remurmurare malo: hoc āt bonū est: nō ergo oīs eoꝝ actꝰ malꝰ ē. ¶ P. Jacobi primo dī: q̄ demones credunt ꝛ ꝛtremi scunt: ꝫ vtrūq; boꝝ bonū ē. ḡ eoꝝ aliquis bonꝰ ē actꝰ. ¶ P. oī actu peccati aliquis in malicia crescit: ꝛ in merito maioris pene. Si ergo demones oī actu suo peccāt. vī q̄ pena eoꝝ in infinitum crescat cū obstinatio reatū pene nō tollat: alr enīz ex sua malicia ꝛmodū reportarent. ḡ pena eoꝝ in infinitū crescit: qō ē incōueniens.

Sed contra, Aug. in libro de fide ad petrū dicit. Demōes nec mala voluntate carere p̄t: nec pena: sed ex mala volūtate nunquā procedit nisi actꝰ malus. ḡ vī q̄ oīs eoꝝ actus malus sit. ¶ P. sic

angeli per ꝟuersionē effecti sunt boni:ita demões p auer sionē facti sūt mali. Sed angeli bñ malū facere non pñt vt ꝓius dictum ē. g̃ nec demones bonum.

Respondeo dōm. q; i demone est nā bona a deo creata: sed volūtas mala: cui⁹ malicie ipi sūt cā. ꝛ iō ois actus nāe eoꝝ bon⁹ est: sed act⁹ volūtatis eoꝝ ē malus: actū āt malū ꝟtingit esse dupl'r: aut quātū ad subam act⁹: sicut malus actus volūtatis ē fornicari vel mētiri: aut quātū ad modū agētis: sicut cuꝫ gs appetitu laudis dat elemosynas. pñt g̃ demones aliquē bonū actū ex gñe facere: nullo tñ modo bona voluntate cui⁹ obstinationis rō diuersimode assignat. Quidā enim dicūt: q; libeꝝ arbitriū āgeli mediū ē iter diuinum ꝛ humanū: in ℞ q; dīnum ímobile ē aſ electiōeꝫ ꝛ post: hūanum vero mobile ante ꝛ post. angelicū vero mobile ante ſꝫ ímobile post: ſꝫ hec rō supponit illud: cui⁹ cā queriť. s. ímobilitatē post angeloꝝ electiōem. ¶ Et ꝓterea scōm hoc nō posset assignari rō ꝟfirmatiōis ꝛ obstinatiōis hominū defunctoꝝ. ¶ Alia rō assignat: qꝛ cū āgelus sit indiuisibilis ad quodcūq; se ꝟuertit total'r ꝟuertiť: sed hec vī insufficiēs: qꝛ quāuis sit indiuisibilis in eēntia: ē tñ diuisibilis virtute scōm q; virtus ei⁹ ad multa se extendit: ꝛ ℞ ē fm obta: ꝛ scōm q; magis ꝛ min⁹ alicui applicant: et ℞ ē scōm intēsionē ꝛ remissionem act⁹. Uñ nō opꝫ q; sua opatio ꝓcedat ab eo scōm totā suā virtutē: cum sit dñs sui actus. ¶ Alia rō sumiť per hoc q; hō p altiꝝ cecidit. vñ decuit qō bēret repatoꝛē per quē resurgeret: angelus vero p seipm. ꝛ iō ipole ē eius ruinam repari: qꝛ p se non potuit resurgere: nec decuit aliū repatoꝛē habere. Sed ℞ ēt nō vī sufficiens: qꝛ p se vel per aliū cadere sūt circūstantie peccati: que in infinitū aggrauare nō pñt: vt pctō recupabilitas auferat. ¶ Et ꝓterea ēt si hō nūquā repar⁹ eēt: nō tñ pp hoc obstinat⁹ eēt: vt ꝑz in infdelib⁹: qui repationis bñficiū nō ꝟsequūť: quoꝝ nō oēs act⁹ peccata sūt: vt infra diceť distinctiōe. xi. Et ita ēt si casus ōmonis sit irrepabilis: nō ex ℞ segtur obstinatio volūtatis in malo q̃lis in ipo ē. ¶ Alia rō ē: qꝛ angelus peccauit ꝓtra deiformē intellectū: hō aūt cōtra dictamen rōnis. vt patꝫ ex Dionysio in 4.º cap. de di. no. ꝛ iō peccatuꝫ angeli fuit multo grauiꝫ ꝛ irrecuperabiliꝫ: qꝛ rō est intell's quasi obumbrat⁹ fm q; dicit Isaac in libꝛo de diffinitionibus: q; rō ozit in vmbꝛa intelligētie: sed ℞ ēt nō vī sufficiens: qꝛ intell's angelicus ꝛ rō humana nō ímproꝑtionabiliter distant: sicut repabile ꝛ irrecupabile: cū vtrūq; finitum sit. ¶ Alia rō assignat: qꝛ nā hoīs tota corrupta ē p peccatū ei⁹ in q̃ originalt erat: nō āt tota nā angelica. vnde magis idigebat reparatiōe humana nā q̃ angelica. Sed hoc nō vī sufficiēs: qꝛ fm hoc si primo hoīe non peccāte aliqui de filys ei⁹ peccassent: eoꝝ pctñ irreparabile foret. ¶ Et ꝓterea in q̃libet angelo ē nā fm spēm ab alio differens: ꝛ iō eo peccāte tota nā sue spēi viciata est. Et iō oꝛ al'r dicere: vt ínueniat eadē rō obstinatōis in hoīb⁹ dānatis ꝛ i angelis peccātibus: qꝛ fm Damas. qō ē in angelis casus hoc ē in hoībus mozs. dōm est ergo: q; sicut impossibile ē a volūtate indeclinabil'r adherente recto fini ꝓcedere opus peccati: ita ecōtrario impole ē a voluntate adherēte i ꝟuertibil'r peruerso fini aliquod rectū op⁹ ꝓuenire: peccatū aūt volūtatis ꝟtingit dupl'r circa finē: vl' ex passione deducēte rōem ab actuali consideratione recti finis: ꝛ talis peccatoꝛ penitēs ē passione cessante: vl' ex malicia que fm pīm in septio ethicoꝝ ē corruptiua finis. Dicitur enim ex malicia peccare: qui ex electione praui finis peccat: eo q; qualis est scōm hītum talis finis vī ei: vt qui hꝫ hītum luxurie delectatiōem venereaꝫ sibi ponit finem: ꝛ cum erroꝛ circa finez in opabilibus sit sicut erroꝛ circa prima ꝓncipia in speculatiuis: circa que errantē non ꝟtingit ex alys magis notis dirigi: opꝫ q; sic peccans sit impenitens: vt dicit pīs ibidē. g̃ de pctō nullus pōt penitere: nisi vl' ex passione cessante vl' habitu remoto quo malum finē eligebat. Remoueri aūt habituꝫ nō ē possibile nisi in eo qui ē in statu vie ꝛ mutabilitatis. vñ quādocūq; aliquis deuenit ad terminū vie non pōt deflecti ab eo fine cui adhesit: siue sit bonus siue malus finis aūt vie hoīs ē moꝛs sua: finis aūt angeli ē terminus electionis sue q̃ bono adhesit vl' malo. Uñ sicut hoīes p moꝛtē in bono ꝟfirmātur vl' in malo: ita ꝛ angeli post cōuersionē vl' auersionē. Datur aūt homini longioꝛ via q̃ angelo: quia erat magis a deo distans: ꝛ oportebat q; in eius cognitionē inquirendo ꝓueniret: angelus āt statim deiformi intellectū sine ingsitione in dīna ꝓcire potuit.

Ad primuꝫ g̃ dōm q; in demonib⁹ remanet naturalis pō ad bonuꝫ: vt remota ꝛ indispōsita ꝛ p ꝛtrarium hītum depꝛauata: qua possent benefacere si vellent: sed velle nō possūt. quia hītus malicia ab eius voluntate remoueri non pōt: quia iam in statu vie nō ē. ¶ Ad scōm dōm: q; cum in angelis nā sit bona: opꝫ q; naturalis appetitus eoꝝ bonus fit: qui tamen p circunstātias depꝛauatur: quas apponit deliberatiua voluntas inquātuꝫ volūt eē ꝛ viuere sub tali deformitate peccati: sicut luxuriosus desiderat viuere in sua turpi delectatione. ¶ Ad 3ᵐ dōm: q; scōm quosdam sinderesis in demonibus nō remurmurat culpe: sed pene: ꝛ i hoc magis peccāt ordinationi diuine iusticie renitēres: sed ℞ nō vī verum: quia impossibile ē q; aliquid nō renitatur suo ꝟrio. In sidereſi aūt sūt vlia ꝓncipia iuris naturalt vñ opꝫ q; remurmuret oī ei quod cōtra ius naturale sit. Sed tñ istud murmur ē actus nāe. In demonibus enim volūtas puersa repugnat scōm quā claudūt suas virtutes inspectiuas ab omni ꝟsideratione: vt dicit Dionysi⁹ in quarto capitulo de diui. no. ¶ Ad 4ᵐ dōm: q; quāuis isti actus in se boni sint: nō tamen bñ fiunt. quia coacte ꝛ nō ex electione bonum quodcūq; operātur. ¶ Ad qntū dōm: q; quidam dicunt: q; eoꝝ culpa ꝛ pena crescere pōt vsq; ad diem iudicy. sed hoc nō vī verum: quia cum nō sint i statu vie: sicut nō i bonum: ita nec in peius mutari possūt. Uñ dicēdum: q; eoꝝ culpa vl' supbia dicitur crescere: nō quātum ad itēsionem malicie: ſꝫ quātum ad multiplicitatē actus: pēa ēt eēntialis nō crescit: sed accidētalis q̃ ē ex multitudīe damnatoꝝ: sicut ē ēt de premio bonoꝝ āgelorum. ¶ Questio II.

Deinde queritur de cognitiōe demonum. ¶ Et circa ℞ q̃rūtur duo. ꝓimo vtrum demões vigeāt acumine sciētie. Scōo: de diuinatiōe que per eos fit.

¶ Utrum demones sint acute scientie.

Ad primum sic ꝓceditur. vī q; demones nō sūt acuti sciētia: sicut in lra dicitur: sicut enim dicit Dionysius i quarto cap. de diui. no. Malum demonis ē furoꝛ irrōnalis amens cōcupiscētia ꝛ fantasia proterua. Nec āt oīa bebetudinē cognitionis ꝓtāt. ergo vī q; scie acumine nō polleāt. ¶ P. secūdū pīos nā subaꝝ intellectiuaꝝ pficiť intellectu ꝛ voluntate: sed sicut volūtas perficiť per appetitum boni: ita intellectus per cognitionem veri: cum ergo volūtas eoꝝ nō possit in bonum: vī q; nec intellectus in veꝝ ¶ P. reuelatio supnoꝝ spirituū fit per illuminatiōem: ſꝫ demones cum sint in ꝓpetuis tenebꝛis illuminari non possūt. g̃ nec aliqua cognoscere pñt reuelatiōe bonoꝝ āgelorū.

¶ P. cognitio p experientiam lōgi tpis ē accipiētis sciam a rebus: qz ex multis memorys fit vnum experimētum: vt i principio metaphice dr. memoria vero a sensu oriř: angeli aūt cognitio nō ē ex rebus accepta. g̃ p experiētiam lōgi tpis cognitiōis acumen nō hūt.

Sed contra ē qō in lra auctoritatiꝫ sanctorum pbatur: qō ēt eoꝝ nomē ostēdit: ga demones dicūř quasi sapientes. Itē Diony. dicit 4.° ca. de di. no. Data aūt angelica dona nequaq̃ mutata eē dicimꝰ: sed manere integra ⁊ splendidissima. sed ĩter alia attributa nālia angeloꝝ vnū fuit perspicacitas intelligētie. ergo hoc adhuc in eis manet.

Respōdeo dōm: q̃ cuz peccatū nō tollat naturā: sed tñ diminuat habilitatē ad bonuz scōm q̃ facit magis a gratia distare: opz in demonibꝰ lumen intellectuale perspicuū remanere: qz nā eorū intellectualis est: cognitio aūt eoꝝ de rebꝰ ē duplex: q̃dam enī sūt q̃ꝝ cognitio p cās nāles vl signa bñ nōdū pt: et talia nō nisi reuelatiōe supnoꝝ spirituū cognoscūt. Quedam vero sūt quoꝝ cognitio p nām hēri pōt: ⁊ hoc dupl'r: vel p causas determīatas ad effcūs nāles: ⁊ talia cognoscūt p subtilitatē nāe sue inḡitum in eis resplēdent filitudies totius ordinis vniuersi: vl p aliqua signa ex quibus vt ī plurib⁹ pōt alicuiꝰ cognitio hēri: sīc medici pronosticanř de sanitate vl ō morte ⁊ talia cognoscūt p experientiam tē poꝝ scōm q̃ talibꝰ signis pluries tales effcūs occurrerūt.

Ad primum ergo dōm. q̃ furor ⁊ cupiscentia ⁊ fantasia nō sūt in demonibus ꝓpe sz metaphorice: cū pertineāt ad sensitiuā partē: que nō ē in angelis: ois enī defcūs aīe qui in nobis accidit: vel est ex fantasia quātū ad cognitiōem: cuiꝰ ꝓpriū est falsitas fm phm in q̃rto metaphyce: vl ex passionibꝰ irascibilis ⁊ cupiscibilis quātū ad affectiōem: ⁊ iō voluntas ōmonū inordinate detestans ⁊ appetēs aliquid dr furor ⁊ cōcupiscētia. Et intellꝰ suus deordinatus dr fantasia. Bñ aūt deordinatio intellꝰ ē ex prava voluntate: ⁊ iō dr fātasia pterua: qz pteruus ē qui pertinaciter vez impugnat.

Irrōnalitas aūt ⁊ amentia furoꝛ ⁊ cupiscētie importāt obliquitatē volūtatis a recto iudicio intellꝰ vl rōnis et ignorātiam nō speculationis sed electionis: fm quā ois malus est ignorās. ¶ Ad scōm dōm: q̃ voluntas est dña sui actus magis q̃ intellꝰ: qui ipsa in veritate compellit: ⁊ iō scōm actum volūtatis bō dicitur malus vl bonus: qz actꝰ volūtatis est actus boīs: quasi in eius ptāte existēs: nō aūt fm actum intellectꝰ: cuiꝰ ipse non ē dñs. ¶ Ad tertium dōm: q̃ reuelatio supernoꝝ spirituū fcā demonibꝰ nō est p modum illuminatiōis: ita q̃ lumē intellectuale demonis vigorēt p applicatiōem claritatis luminis āgelici: sz p modum locutiōis: ita q̃ sibi exponūt cognoscibilia quedā p modum quo prius nō exponebaŕ: sicut ifra patebit. distinctō eyndecīa. ¶ Ad q̃rtū dicēdū q̃ q̃uis cognitionē a rebus nō accipiat demon. tñ acuitur eiꝰ scientia p lōgitudinem tpis. per spēm enim rei quā hz innata cognoscit rem: ⁊ ea q̃ in re sunt: sed anteq̃z determiet determinate contingēs: ⁊ precipue ad vtrūlibet nō ē in eo effectus eius. Unde pōt in ipsa cognosci: qui tamen cognita ipa cognoscit q̃n iā ad effcūm determiata est.

Utrum per demones possit fieri diuinatio.

Ad secūdum sic ꝓceditur. vr q̃ per demones diuinatio fieri nō possit. Prenunciatio enim futurorum diuinitatis ē signum. Unū dr Esaie. 41. Uētura quoq̃ ānūcietis ⁊ dicemꝰ q̃ dy estis. Sed demones sūt oīno dīnitatis expertes. g̃ per eos diuiatio de futuris fieri non pōt. ¶ P. bonorum ꝓphetaꝝ ē veritatē de futuris predicere: vt dicitur Piere. 38. Ex iste est ꝓpheta quē misit dñs: cuiꝰ verbū euenit. Si ergo boīes vtute demonū vera de futuris dīnando ꝓnunciāt: videř q̃ qui p reuelatiōem demonū prophetant veri prophete dicēdi sunt. ¶ P. nō est cognitio rei nisi per spēm eius: sz spēs euētus futuri non pōt per demonem in aīa fieri nisi demon spēs causaret. ergo videtur q̃ per ipsum diuinatio fieri non possit. ¶ P. mentem boīs nullus formare pōt: nisi solus deus: vt Aug. in littera dicit: sz nō potest cognitio alicuius accipi: nisi mens alicuiꝰ aliquo lumīe formaretur. ergo videtur q̃ per demones precognitio futurorum accipi non possit.

Sed contra: in demonibus ē potētioꝛ virtꝰ intellectiua q̃z in boībꝰ: sed homo pōt alteri denūciare: q̃ scit futuꝝ. g̃ ⁊ demones: sciunt aūt q̃dam futura: cū ēt quorūdam futuroꝝ cognitio ab boibus habeatur: vt ab astrologis ⁊ medicis. g̃ per demones diuīatio fieri pōt. ¶ P. quādo aīa retrabitur a motibus exteriorib⁹ circa corpus: vt in somno quorūdam futurorū ꝓprecognitiōem accipit. non enim omnīo negandum est diuinationē fieri ī somnis: vt dicit phs in libro de som. ⁊ vigilia. Sed demones circa regimē corporis nō occupātur. ergo videtur q̃ futurorum cognitionem ⁊ habere ⁊ alys conferre possint.

Respondeo dicēdū: q̃ futuroꝝ quedam sunt determinata in suis causis: quedaz vero nō habēt causas determinatas: sicut que sūt ad vtrūlibet: quilibz aūt effectus fm q̃ in cā sua determinatur: in ea pōt cognosci. Si enim determinatur in ea: vt ex q̃ necessario contingat certitudinarie cognoscetur: sicut sunt ea que circa motum celi accidūt: vt ortꝰ ⁊ occasus: ⁊ eclypses ⁊ ꝯiunctiōes luminariuz: que oīa multo melius demones sciunt p spēs causaꝝ innatas q̃z astrologꝰ p artez. Si aūt determinētur in causis: vt ex quibꝰ frequēter cōtingat cū ptāte tñ deficiēdi in minori parte pp impedimētum ex pte agentis vel ex parte recipientis actionū: eoꝝ ꝓcognitio nō certitudinalis: sed ꝯiecturalis hēri potest: ⁊ hoc modo astrologus ꝓdicit quedam futura q̃ consequūtur ex motibꝰ celi istis iferioribꝰ: que tñ ipediri pñt pp ōfectum inferioꝝ cāꝝ: ⁊ hec ꝓcognitio tāto magis ad certitudinē accedit quāto ad vnū effectum plēs cause ꝯcurrētes cognoscūtur: ⁊ quāto virtus cause melius scīt. Usi demones subtilissimi sunt in taliū futurorum precognitiōe: sed ea que nō hūt cās determinatas: vt que sunt ad vtrūlibet vl in minori parte nō pñt cognosci in cāis suis sed ī seipīs tñ: vt pñtia sunt. vñ eoꝝ precognitio soli⁹ dei ē: cui ab eterno pñtia sunt: vt in primo dictum ē: distinctione. 38. Et cui deus reuelare voluerit: ⁊ talium futurorū cognitionē: nec boīes nec demones habere pñt: nisi reuelatione supnorum spirituum. Ea vero que ipsi demones ꝓcognoscūt reuelare possunt: nō quidē obyciendo se aīe: sicut in speculuz: in quo vīr que in speculo relucēt. vt q̃dam dicūt: qz aīa humana ad minus scōm statum vie nō videt ea que sūt a mā separata: nisi quatenus ex fantasmatibus in eoꝝ cognitiōem venit. Nec itaꝝ spēs que sūt in ītellectu angelico: sūt ꝓportionate intellectui humano: cū multo simpliciores sint ⁊ vliores. Uñ sicut spēs q̃ sūt i ītellcū imagiatio nō pōt comprehēdere: nec sēsus spēs que sunt in imaginatiōe: ita nec ītellectus humanus fm statum vie: spēs q̃ sunt ī ītellcū angelico: sed angelus bonus vl malus alr ea q̃ cognoscit reuelare pōt. s. p applicatiōem luminis sui ad fantasmata: sicut applicetur lumē intellꝰ agētis. vt eis q̃dam ītētiones in ītellcū eliciantur: ⁊ quāto lumen fuerit fortius ⁊ perfectius: tāto plures ⁊ certiores cognitiones eliciētur. Et iō ex fantasmatibꝰ illu

stratis lumine angelico resultat aliquorum cognitio in intellcū possibili hois ad quā eliciēdā illustratio intellꝰ agētis humani nō sufficeret:cū lumē eius sit debilius lumine angeli.

Ad primuz g̃ dōm:q̄ futura scōz q̄ hñt determinatōem in causis suis accedūt ad rationē pñtium inq̃ntum iā quodāmodo sūt determinata ī causis suis:ꝛ iō eoꝝ precognitio non ꝓpe dr̄ diuinatio:vt qñ medicꝰ ꝑdicit sanitatē futurā:ꝛ astrologꝰ eclypsim vel pluuiam:ꝛ aliq̄ hō:nisi forte apud eū:quē latet ordo cāe ad cātum:vñ in illis que oibꝰ nota sunt nullus dicit diuinationem eē:vt solē oriri cras. Sed diuinatio ꝓpe ē eoꝝ q̄ cās determinatas nō hñt:hec enī precognoscere soliꝰ dei est:a cꝰ actꝰ vsurpatiōe diuini vocātur:qui futurꝝ prenūciandis intēdūt. ¶ Ad scām dōm.q̄ falsi ꝓphete distinguunt̃ a veris q̄tū ad tria ad minus. Primo quantū ad reuelatiōis auctorem:q̄ boni ꝓphete futura predicunt diuino lumine mediātibus bonis angelis inspirati.ſz falsi ꝓphete:vel sequūt̃ spm̃ suū nihil euidētes:sed mendacia ꝓfingētes:vl̄ p reuelatiōem immūdi spūs. Scōo quātū ad intētiōem pnūciationis:q̄ falsoꝝ ꝓphetaꝝ finis ē aliq̄ lucꝝ tpale. Unde dr̄ Ezech.13. Uiolāt me ad populū meū pp pugillū ordei ꝛ fragmē panis:vel saltē ipsiꝰ dōmonis reuelātis intētio puersa ē:q̄ deceptōem intendit. Sz ꝓphetaꝝ bonoꝝ tota intentio in rectū finē ordinatur.3° quātū ad certitudinē prenūciatoꝝ:q̄ bonoꝝ ꝓphetia innititur dīne pscie que oium futuroꝝ euētus ītuet̃.sed pnūciatio maloꝝ ꝓphetaꝝ innitit̃ prescie demonū q̄ ꝓiecturales ē. ¶ Ad 3m dōm:q̄ demon pōt aliq̄ ignotū manifestare sine cātione noue spēi dupl̄r: aut ex speciebus ī imaginatiōe seruatis diuersimode cōpositis ꝛ diuisis et fortiori lumine illustratis alias intētiōes eliciēdo:aut ēt nouas spēs in imaginatiōe formādo fm aliquā trāsmutatiōem organi corpalis. ¶ Ad 4m dōm:q̄ solus deꝰ format mēte hois iustificādo: nō tm̄ solus imediate intellectuali lumīe illustrat:nisi intelligat̃ a lumīe cōnāli quod a solo deo ē. ¶ Ad 5m dōm:q̄ astrologi nō pñt pnūciare euētꝰ:nisi q̄ reducūt̃ ad motū celi:sicut ad cām:vl̄ per se fiēt trāsmutatiōes q̄ accidūt in corpalibꝰ:vt tēpestates et sterilitates:ꝛ pestilētias:ꝛ hō:q̄ tm̄ ipediri pñt fortiozibꝰ motibꝰ supueniētibꝰ.vt dīc phs in lib.de som.ꝛ vigi. vel p accns:fiēt ad transmutatōem corpis disponit̃ animꝰ ad aliq̄s actꝰ magis q̄ ad alios fiēt ex nāli ꝓpone gdam sūt ꝑni ad luxuriā vl̄ ad irā ꝛ hō.nō tm̄ talis dispō corpis aie necitatē inducit. Unde in his q̄ ex libero arbitrio dependēt maxie eoꝝ iudicia fallūt̃. ¶ Silr ēt medici:ex signis exteriꝰ apparētibꝰ cās interiores cognoscunt ex gbꝰ sequit̃ sanitas vl̄ mors:vl̄ sp:vel in maiori pte:ꝛ hō oīa demones ꝓcognoscere pñt:nō ā̄t oīa futura sūt talia. ¶ Ad 6m dōz q̄ dinatiōes ēt q̄ in somnis sūt reducūt̃ in aliq̄ signa vel cās nāles. Hō ā̄t ꝓtingit dupl̄r:vno mō in his:quoꝝ cā ē in ipo somniāte:ꝛ hō ꝓtingit dupl̄r.vel ita q̄ ipm sōniuz ē cā euētꝰ futuri:fiēt q̄n gs pp hoc q̄ in somno videt mouet̃ ad aliq̄d faciēdū.vl̄ ē signū futuri:cuiꝰ cā ī ipo ē:fiēt q̄n gs sōniat se comedere dulcia:significat̃ q̄ flegma dulce in eo dominet̃:ex q̄ medicꝰ ꝑt aliquē euētū futuꝝ conyceꝛ vl̄ morbi vl̄ salutis. Si ā̄t neutro mō se hēat:tūc nō ē nisi p accns:fiēt ꝓtingit p accns me cogitāte de aduētu alicuiꝰ illū venire. Alio mō ī his q̄ cām hñt extra somniātez:ꝛ in his euētus frequēter rei somniate se hz ad somnuz vt p accns:q̄nq̄ tū somnū ē signū euētꝰ futuri: hoc ā̄t ꝓtingit dupl̄r.vno mō ex pte illa q̄ cognitiōem a corpe accipit:iquātū imprimitur in ipm virtꝰ corpis celestis:ex motibꝰ enī corpoꝝ celestium relinquunt̃ quedā impressiones et motus:q̄ sūt signa motuū celestiū in corpibꝰ inferioribus ꝛ fm q̄ isti motus ꝓueniunt ad imaginatiōem figurātur imagines illoꝝ effectuū:ad q̄s disponūt motꝰ celestes fz silitudinē magis vl̄ minꝰ expressam:fm q̄ virtꝰ impmēs ē fortior vl̄ debilior:ꝛ fz q̄ virtꝰ recipiens ē magis disposita vl̄ minꝰ ꝛ magis quieta ab alys occupationibꝰ:ꝛ ꝓpter hoc hō sentiūt̃ in dormiēdo:q̄ aia vacat ab exteriozibꝰ motibꝰ:ꝛ ꝑcipue in nocte:ꝛ circa horam digestionis completē:ꝛ p hūc modū quedā aialia precognoscūt q̄dā futura fm q̄ est necessarium ad eoꝝ sustentationem:sicut pisces tēpestatē futurā motibꝰ suis prenūciāt:dum de loco ad locū mouet̃:ꝛ silr ēt in formicis ꝛ multis alys aialibꝰ ad sensum pz:quorū imaginatiōes sunt quiete q̄z hūane pp multiplices motus rōnis. Alio modo scōm q̄ aia cognitiōem accipit ex influentia luminis sube separatꝝ dei vl̄ angeli cui vehemētius coniūgitur quāto magis ab occupatiōe corpis cessat.ꝛ pp hoc reuelationes in somnys fiunt:ꝛ in illis precipue quoꝝ aia corporis affectionibus nō subditur.ꝛ quāto eoꝝ imaginatio magis obedit intellectui:tāto figurātur in ea expressiores silitudines:ꝛ pp hoc virtutes morales multū faciūt ad sciam:ꝛ precipue virtꝰ castitatis:vt dīc ꝓmētator ī septio phycoꝝ:castitas enim precipue inter virtutes morales corpus anime obediens reddit. ¶ Questio. III.

Deinde queritur de vtute demonū in operādo.

Et circa hoc querūt̃ duo. Primo vtrū possint aliquos veros effectꝰ opari ī mā corporali. Scōo vtꝝ eoꝝ auxilio ꝛ ꝓsilio vti liceat.

¶ Utꝝ demōes possint ducere in materia corporali verum effectum corporalem.

Ad primum sic ꝓceditur. vr̄ q̄ ōmones vecꝝ effectū corporalē ducere nequeāt:q̄ dr̄ scōe thessalo. 2°. q̄ antixps veniet in signis mendacibus:sed tunc maximam potestatem demones habebūt.g̃ vr̄ q̄ nullo mō possint aliquē effectū verū ducer̄. ¶ Preterea.id qō datum est in manifestationem ꝛ ꝓfirmationem fidei non debet concedi fidei aduersarys.sed operatio signorum data est ad confirmationem fidei:vt habetur Marci vltimo. Illi autez ꝓfecti ꝛc. Ergo videtur q̄ non subsit potestati demonum miracula facere. ¶ Preterea.oīs alteratio reducitur in motum localez: vt in septimo phycorum probatur: quorum primus est motus celi:sed demones motum celi variare non possūt quia hoc solius dei est: vt Dionysius dicit in epistola ad policarpum.ergo videtur q̄ nullam transmutationez in corporibus inferioribus facere possint de forma ī formā ¶ Preterea.id quod subiacet virtuti corporali non habet virtutem imprimendi in corpora:sed demones subdūtur virtutibus stellarum.vnde ēt malefici constellationes determinatas obseruant ad inuocandum demones.ergo videtur q̄ non habeant virtutem imprimēdi in corpora. ¶ Preterea.demones non operantur nisi p modum artis.sed ars non potest dare formam substātiale.vñ dr̄ i capło ō nūerris. Sciāt auctores alchimie spēs trāsformari nō posse.g̃ nec demones formas subales idu

Sed contra est qō dicit̃ Exodi.7.q̄ magi pharaonis vtute demonū operantes virgas in serpētes verterūt. ¶ Preterea.fortius agit ī id qō min⁹ ē forte:ſz virtus demonis est fortior vtute corpali.g̃ pñt corpa trāsmutare ꝓpa virtute.

Respondeo dōm.q̄ circa hō pōt eē duplex errorvnus fuit gentilium qui credebant demones:quoꝝ vtute magi opabant̃:deos eē:ꝛ ita p modum creationis posse nouos effectus producere:et iste ē

secūdus modus quem ponit in littera magister. Alius est Auicēne q ponit q materia corporalis multo fortius obedit cōceptiōi substātie separate q̄z qualitatibus cōtrarys agētibus in natura: quia agētia naturalia sūt tātuz dispōnētia ad formaz q̄ ē ex influētia substātie separate. Unde ad ꝛceptōez substātie separate etiā ꝑter ordinē motus celi sequitur aliquis effectus in iferiozibus: ꝛ ponit exēpluz de aīa humana: ad cuius ꝛceptionē totū corpus mouetur vl' in libidīe ad imaginationē mulieris amate: vl' ad cauēdum ex imaginatiōe ꝛ timore casus: ꝛ hic ē ꝓmus modus qui tāgitur in lra: q mā corporalis ōseruiat ōmonibus ad nutū: huic autē positiōi ꝛtradicit' ꝛ a philosophis ꝛ a theologis. A philosophis quidē qz dicūt q motus celi ē instrumētum itelligētie mouētis. Unde nō nisi eo mediāte pōt prouenire effectus in iferiozib⁹ ab itelligētia. A theologis etiā ꝛtradicitur: quia forme corporales nō sūt ex īfluētia demonuz: ſz ex īfluētia dei qui eas in potētia mātē posuit: ꝛ educere i actuz potest sine adminiculo alicuius iferiozis agētis ſz q in actiuū educūtur ſz cursuz nature ex determinatis agētibus naturalibus. Uñ huius positiōis ē falsum fundamētuz. Et ideo dicēduz q demones virtute ꝓpria nullā formaz i materiā īfluere possūt: nec accidētalē: nec substātialē: nec reducere eam i actuz nisi adminiculo ꝓpry agētis naturalis: sicut etiā artifex: ñ ꝓpria virtute: ſz virtute ignis appositi calefacit: ita ꝛ ōmones ad determinata passiua possūt ꝛiungere actiua: vt sequatur effectus ex causis quidē naturalibus: ſz propter ꝛsuetū cursum nature propter multitudinē ꝛ vehemētiam virtutis actiue reruz aggregataruz ꝛ propter habilitatē passiuoz̄: ꝛ iō effect⁹ q nō ſt in ptāte alicui⁹ virtutis actiue nālis ꝓducere nō pñt: vt suscitare mortuū vel aliqd hꝺ scōm veritatē: sed in prestigys tātum: vt infra dicetur.

Ad primuz ergo dicēdum. q tēpore antixp̄i aliq̄ vera miracula fiēt virtute demonuz ꝑmissiōe dīna: in illis tamē ad q̄ virtus demonis se extendit: tamē dicūtur oīa mēdacia ex parte finis: quia ad decipiēduz sūt. Ad scōz dicēduz q signa facta ꝑ bonos possunt distīgui ab illis q̄ ꝑ malos fiūt triplr ad minus. ꝓmo ex efficacia virtutis operantis: qz signa fcā ꝑ bonos vtute dīna fiūt in illis etiā ad q̄ virtus actiua nāe se nullo modo extēdit: sicut suscitare mortuos ꝛ huiusmōi: q̄ ōmones ſz vitatē facere nō possūt: ſz i pstigys tātuz: q̄ diu durare nō possūt. Scōo ex vtilitate signoruz: qz signa ꝑ bonos facta sūt ꝺ rebus vtilibus: vt i curatōe īfirmitatuz ꝛ huiusmōi. Signa autē ꝑ malos facta sūt i rebus nociuis vl' vanis: sicut q volāt i aere: vl' reddūt mēbra boiuz stupida ꝛ huiusmodi: ꝛ hāc differētiaz assignat btūs ꝓetrus i itinerario elemētis. Tertia ꝺria ē quātū ad finē: qz signa bonoꝝ ordināt ad edificatiōz fidei ꝛ bonoꝝ moꝝ: ſz signa maloruz sūt i manifestū nocumētū fidei ꝛ bonestatis. Et quātū ad modū ꝺrnt: qz boni operātur miracula ꝑ inuocatiōz diuinis pie ꝛ reuerēter: ſz mali ꝓbusdā ōliramētis: sicut q ici dūt se cultris: ꝛ hꝺ turpia faciūt: ꝛ ita signa ꝑ bonos facta manifeste pñt discerni ab his q̄ vtute ōmonū fiūt. Ad 3ᵐ dicēdū. q talē alteratiōz p̄cedit aliqs motus localis i quātū vtutes actiuas colligūt: ꝛ ꝺterminatis passiuis apponūt: ſz talis motus localis nō reducit' i motū celestē: qz nō ē ex aliquā virtutē mouētē nālē: ſz iquātū obedit vtuti demonis ad motū localez: qō ē vtute nāe siue: q̄ supra corpora pōt: nō qdē vt aliquā formā īfluat: ſz vt local'r moueat: qz motus localis nō ē ex acqsitionē alicuius qō in re sit q̄ mouet': qz locus ē extrinsecus locato. Ad quartū dicēdū. q corpora celestia nō habēt aliquā ipressionē i ōmones: vt eis subdāt. Sz ideo aduocati sub certa cōstellatione veniūt: qz sciūt virtutē illius ꝓstellatōis iuuare ad effectū q requirit': vl' ꝓpter hoc vt hoīes īducant' ad venerāduz aliqō numē i stellis: ex quo idolatrie rit⁹ ꝓcedit. Ad 5ᵐ dicēduz. q ars vtute sua nō pōt formā substātialē ꝛferre: qō tamē pōt virtute nālis agētis: sicut ꝑz in hoc q ꝑ artez inducit' forma ignis in lignis: sed q̄daz forme substātiales sūt quas nullo mō ars īducere pōt: qz propria actiua ꝛ passiua inuenire nō pōt: ſz in his pōt aliqd simile facere: sicut alchimiste faciūt aliqd simile auro quātum ad accidētia exteriora: ſz tamē nō faciūt verum aurū: qz forma substantialis auri nō ē ꝑ calorē ignis quo vtunt' alchimiste: ſz per calorē solis in loco determinato: vbi viget virtus minerālis: ꝛ iō tale aurū nō hꝺ operationē cōsequētez spēm: ꝛ silr in alys q̄ eoruz operatiōe fiunt.

Utꝝ vti auxilio ōmōis ad effectꝰ corporales sit malū. II.

Ad secūduz sic ꝓcedit'. vr̄ q vti auxilio demonū in talibus opibus nō sit malū. Ipse.n. ꝓaulus corinthiū fornicariū tradidit sathane in iteritū carnis: vt dicit' ꝑ me Lor.5. ſz i hoc nō dicit' peccasse: ergo vti licz obsecro demonū. Ꝓ. licz auxiliū accipe etiā a pctōrib⁹: vt elemosinā vel aliqd huiusmōi: ſz i demōibus nō ē inuenire nisi nāz q̄ bona ē ꝛ pctm. ergo vr̄ q auxilio eoruz vti liceat. Ꝓ. deus ꝛtulit vtutes vbis ꝛ rebus: ſz vtute quorūdā vbor̄ ꝛ rer̄ demones aduocant'. ꝛ q̄si ꝛpellūt'. ergo vr̄ q eoꝝ auxilio vti liceat. Ꝓ. id qō vgit i aliquā vtilitatē ꝛ nulli derogat: nō vr̄ eē pctm: ſz ꝑ inuocatiōes demonū frequēter multa vtilia fiūt: sicut ꝑz in inuētōe rerum amissaꝝ. ꝑ vr̄ q i talib⁹ vti licz eoꝝ auxilio.

Sz cōtra deutronomy.17. ꝓcepit dñs oēs icantatores ꝛ maleficos iterfici: mors aūt corporalis non infligit' sine grani pctō: ergo vr̄ q grauiter peccāt q talibus itēdūt. Ꝓ. Aug. dicit sup Heñ. libro scōo. oēs dīnatiōes eē fugiēdas ꝛ cauēdas. ergo ꝛc.

Respōdeo dōz. q ea q̄ ſt supra facultatē būanam ꝛ nāe a solo deo requirēda ſt: ꝛ iō sicut grauiter peccat qui illō qō ē dei creature ipēdit ꝑ idolatrie cultū: ita ēt grauiter peccāt q ea q̄ a deo expetēda sūt: auxilio demonū iplorāt: ꝛ hꝺ ē vaticinatio ō futuro. vñ dr̄ ysa.8. Nūqd nō ppls a deo suo ꝛc. Et silr ēt i alys opibus magicis: i qb⁹ ꝓplemētū opis ex vtute demonū expectat'. Jn his.n. oīb⁹ ē apostasia a fide ꝑ pactū initū cū demōe: vl' vbotenus si inuocatio iterfit: vl' facto aliquo: ēt si sacrificia desint. nō.n. pōt bō duob⁹ dñis seruire. vt dr̄ Mat.7.

Ꝺ primuz ergo dōz. q ꝓaulus ꝛ gdā alyi sci legūt' aliq̄ ꝑ demones fecisse nō pacto cū eis inito: ſz sicut vtutē dīnā i eis exercētes: sicut ēt ptātū celestiū offin dr̄ ōmōes arcere. Ad 2ᵐ dōz. q pctōres quādiu i hac vita viuūt: pñt fieri mēbra xp̄i: q̄tūcūq videāt' i malicia obstīati: ꝛ iō ex charitate diligēdi ſt ꝛ ab eis bñficia recipi pñt ꝛ ipēdi: dūmō ꝺ charitatē nō fint: ſz postq̄ a corpe i dānatiōz decedūt idē ē iudiciū ō eis ꝛ ō demonibus. Ad 3ᵐ dōz. q nō ē credēdū aligbus vtutib⁹ corporalibus ōmones subiacere: ꝛ iō nō cogūt' iuocatōib⁹ ꝛ fcis gbusdā maleficis nisi iq̄tū ꝑ ꝺ cū eis fedus init' ꝛ q̄ dr̄ ysa.18. Percussim⁹ fed⁹ cū mōte: ꝛ cū iferno fecim⁹ pactū. Ad 4ᵐ dōz. q nlla vtilitas eē pt ꝑ q̄ aligd faciēduz sit: qō i dī vgat iniuriā: qō ꝓtigit: qñ illō qō ipi⁹ ē ñ ab ipo q̄rit' (ſz cū ei⁹ aduersario fed⁹ init'.

Ꝺ ōni vo argñ. ꝛc. Sz ꝺ li.ar. ē q cogi ñ pt: ſz negatiōes nō recipiūt magis ꝛ min⁹. q̄ nec li.ar. Ad qō dōz. q q̄uis negatio ex illō qō ē magl vl' min⁹ ñ recipiat: tñ dr̄ itēdi ꝛ remitti: qz hꝺ cāz i subto: sic̄ q caret ſba oculi magis dr̄ cec⁹ q̄: ille cui⁹ visus dr̄ ab būore ipedit⁹ ad pupillā cōfluēte: ꝛ iō dicit pt libertas arbitry maioꝝ ꝛ minoꝝ ex modus nāe i qua ē.

Occulta quedã sciẽtia nẽ.) ꝓper hec semina intelliguntur virtutes actiue existentes in rebus ex virtute celesti ⁊ ex qualitatibus actiuis ⁊ passiuis: qz semẽ in zo phy. cõputatur inter causas actiuas.

¶ Utꝝ angeli oẽs corpei sint: qð qbusdã visuz é: qb⁹ Aug. ꝙsentire vĩ dicẽs oẽs angelos añ casuz hũisse corpa tenuia ⁊ spũalia: sz i casu mutata in deteri⁹ malorũ corpa vt i eis possent pati.

¶ Distinctio. VIII.

Solet ẽt i qõne ꝟsari apud doctos vtꝝ angeli oẽs boni. s. ⁊ mali corporei sint. i. corpa hẽant sibi vnita. Oz aliq putãt initẽtes ꝟbis Aug. q dicere vĩ q ãgeli oẽs añ ꝙfirmatiõez vl lapsũ corpa aerea habuerit ð purioze ac supioꝝ aeris pte formata ad faciẽdũ habilia nõ ad patiẽduz. ⁊ angelis bonis: q pstiterũt talia ꝙseruata sĩt corpora: vt i eis possint facere ⁊ nõ pati: q̃ tãte sũt tenuitatis vt a mortalib⁹ videri non valeãt: nisi supuestita aliq̃ grossiori forma q̃ assũpta videẽt depositaqꝝ videri ðsinũt. Angelis ꝟo mal' mutata sũt i casu corpa i deteriorẽ q̃litatẽ spissioris aeris. Sic. n. a loco digniori i iferiorẽ locũ. i. in caliginosuz aerẽ deiecti sũt: ita illa corpa tenuia trãsformata sũt i deteriora ⁊ spissiora: in qbus pati a supiori elẽto. i. ab igne. Et ꝟ Aug. sensisse vĩ sup Geneſiz ita dicẽs. Demões aerea dicũt animalia: qz corpoꝝ aereoꝝ nã vigẽt: nec ꝑ mortem dissoluuntur. quia ꝓeualet in eis elementum aptius ad faciendum q̃z ad patiendũ. Ad patiendum. n. humor ⁊ humus: ad faciendum aer ⁊ ignis aptitudinem ꝓebẽt. Transgressores vero angeli cum ꝓncipe suo nunc dyabolo tũc archãgelo: nõ mirũ si post pctm̃ i hãc caligine ðtrusi sĩt. Necꝝ ẽt ꝟ mirẽ si quersi sĩt ex pena i aereã q̃litatẽ q̃ possent ab igne pati. Caligino sa tm̃ aeris tenere tm̃ pmissi sĩt: q eis q̃si carcer sit vsq̃ ad tp̃s iudicij. Ecce bis ꝟbis vĩ Augu. id tradere qð qdã opinãt ð corpib⁹ ãgeloꝝ. Hoc ãt eũ aliq dixisse astruũt: nõ ita sentiẽdo: sz opinionẽ alioꝝ referẽdo: qð ex ipsis ꝟbis dijudicare volũt: qb⁹ ait. ðmões dr̃ aerea ꝯialia: nõ ait: sĩt. Jta. n. qdã dicebãt. De hiatõe ꝟo caliginosi aeris i quẽ detrusi sũt: ñ opinãdo: sz rei veritatẽ asserẽdo eũ tradidisse dr̃: qð isti⁹ locutõis distictio oñdit. Dr̃ quoq̃ plurimos catholicos tractatores i ꝟ ꝙueniſſe atq̃ id ꝙcorditer docuisse: q angeli ico corpozei sĩt: nec corpa hr̃t sibi vnita. Assumũt ãt aliq̃ corpa deo ꝓparãte ad ipletõez misterij sibi a ðo iniũcti: eadẽq̃ p⁹ expletõz ðponũt. Jn qb⁹ corpib⁹ boib⁹ appuerũt atq̃ loquti sĩt: ⁊ aliq̃ qdẽ locuti sũt ex ꝑsona dei sine distinctiõe alicui⁹ ꝑsone: aliquãdo ex persona patris vel filij vel spiritussancti.

¶ Oz ðs ico corpalib⁹ illis antiqs formis appuit.

Nec dubitãdũ ẽ deũ in corporalib⁹ formis appuisse hoib⁹: sicut Aug. i sco libro ð trinitate oñdit: ꝙferẽs diuersa scripture testimonia: ex qb⁹ deũ i corporeis formis hoib⁹ appuisse ꝓbat: ⁊ aliq̃ ex ꝑsona dei sine distinctiõe: aliq̃ sub distinctiõe personarum sermonẽ factum esse eis.

¶ De ꝑplexa qõne quã ponit Augu. querẽs an ad exhibẽdũ has corporales apparitiões creatura noua sit formata: an angeli q añ fuerãt missi: ⁊ si ipsi missi sĩt: vtꝝ seruata q̃litate sui spũalis corporis aliquã specie corporalẽ de corpulẽtiori materia assumpserint: an suum ꝓprium corpus mutauerint in spẽz sue actioni aptã.

Sed vbi deũ hoib⁹ in corporalib⁹ imaginib⁹ apparuisse asserit. ꝑplexã qõnẽ ꝓponit: quã nec soluit q̃rẽs vtꝝ i illis corpalib⁹ apparitionib⁹ creatura aliq̃ crearẽt ad illud opus tm̃: i q̃ de⁹ hoib⁹ appereret: an angeli qui anteerant ita mitterentur vt manentes in suis spiritualibus corporibus assumerent ex corpulenta inferiorum elementoꝝ ũ materia aliquã speciem corporalem: quã coaptatã quasi aliquã vestez mutarent in quaslibet spẽs corporales: veras quidẽ: an corpus suum ꝓprium verterent in species aptas actionibus suis per virtutem sibi a deo datam. Ait. n. Aug. ita in tertio libro de trini. Querenduz est in illis antiquis corporalibus formis ⁊ visis: vtrũ ad hoc opus tantum creatura formata sit: in q̃ deus sicut tunc oportuisse iudicauit: humanis ostenderetur aspectibus: an angeli qui iã erant ita mittebantur: vt ex persona dei loquerentur assumentes corporalem speciẽ de creatura corporea in vsum ministerij sui: aut ipsuz corpus suum cui non subduntur: sed subditum regunt mutantes atq̃ vertentes in species quas vellẽt accõmodatas atq̃ aptas actionibus suis secundum attributam sibi a creatore potentiã. Sed fateor excedere vires intentionis mee: vtrum angeli manente spirituali corporis sui qualitate per hanc occulte operantes: assumant ex inferioribus elementis corpulentioribus: quod sibi coaptatum quasi aliquã vestem mutent ⁊ vertant in quaslibet species corporales: ⁊ ipas veras: sicut aqua vera in vinum verum cõuersum est a domino: an ipsa propria corpora sua trãsformãt i id qð volũt accõmodatiad id qð agũt. Sz qð boꝝ sit: qm̃ bõ sine nullo exꝑimẽ-

to ꝓprehēdere valeo: sicut angeli q̄ hec agūt. At tēde lector: q̄ qōnē ꝓpositā nō soluit: ſz idiscus ſaz relinqt: vtz angeli q̄ mittebant seruatis suis ꝓꝓȝs ſpūalib⁹ corꝓoribꝫ supuestirent aliq̄ cor pulētiori ſpē in q̄ possent videri: an ipſz corpus mutarent ꝛ trāſformarēt i quācūqz vellēt ſpēz in qua possent cerni. In qbus verbis videtur Aug. attestari angelos eē corꝓoreos: ac ꝓꝓria ꝛ ſpiritualia habere corꝓora.

¶ Qr ōs i ſpē q̄ de⁹ est nūqz moztalib⁹ apparuit.

Etez ꝟ velut nimis ꝓfunda atqz obscura relinquētes: illud idubitāter teneam⁹ q̄ de⁹ in ſpē essentie sue nunqz moztalib⁹ apparuit: sicut famulo suo Moyſi dicit. Nō videbit me hō ꝛ viuet. Et in euangelio ioānis legit. Deū nemo vidit vnq̄z. Visibile. n. q̄qz nō est qō non sit mutabile. Jō suba sine cētia dei: qm̄ nullo mō mutabilis est nullo mō pōt ꝑ seipſaz eē visibilis. Proinde illa oia q̄ ꝑ ibus visa sūt: cū de⁹ illis ꝑsentaret: ꝑ creaturā facta eē māifestū ē. Et ſi nos latet quo mō ea ministris āgelis fecerit ōs: ꝑ angelos tñ eē fcā dicim⁹. Audeo iterū fiducialr dicere: nec deū ꝑez: nec ꝟbū eius: nec ſpūz ſcūz eius q̄ est vn⁹ de⁹ ꝑ id qō ē inuariabile atqz idipſuz ē: vllo mō cē mutabilē: ac ꝑ hoc multo minus visibilē

¶ Utz demones ītrent corꝓora boium suba lr ꝛ illabunt corꝓoribus: an id ꝑ effectū dicatur.

Illud ēt ꝓsideratiōi dignū videt: vtz ōmones siue corꝓorei siue icorꝓorei sint boiuz suba lr inirent corꝓora: eorūqz aiabus illabant: an iō intrare dicāt: q̄ malicie sue effectū ibi exercēt dei ꝓmissione: oppⁿmēdo atqz vexādo eas vel i peccatū ꝑ volūtate sua trabēdo. Qr in boies introeant atqz ab eis expulsi exeāt: euāgeliū apte declarat ꝓmemozās demonia i quosdā īgressa: ꝛ ꝑ xp̄z deiecta. Sz vtrū ſcōz suba⁹ fuerit īgressa: an ꝑ pter mali effectū dicant īgressa: nō adeo ꝓspicuum ē. Be boc āt Genadi⁹ in diffinitiōib⁹ eccl'iasticoꝝ dogmatū ait. Demones ꝑ inergiā opationē nō credim⁹ suba lr illabi aie: ſz applicatōe ꝛ oppōsitiōe vniri. Illabi āt mēti illi soli pōe ē qui creauit: q̄ nā subsistēs icorꝓoreus capabilis est sue facture. Ecce hic vī insinuari q̄ suba lr nō illabātur demones: vel ītrocant corda boiuz vl corꝓora. Beda quoqz sup illū locū ap'loꝝ actum: vbi Petr⁹ ait Ananie. Cur tētauit vel iplet sathanas cor tuū. dic̄. Notādū q̄ mētē hois ſupra suba⁹ nihil iplere possit nisi creatrix trinitas: q̄ tñmodo ſcōz operationē ꝛ volūtatis instinctū: aia de bis q̄ sūt creata ipletur. Implet ergo sathanas cor alicui⁹: nō q̄dē ingrediens in eū ꝛ in ſensuz ei⁹: neqz ītroitēs aditū cordis: ſiq̄dē ptās bec soli⁹ dei est: ſz calida ꝛ fraudulēta deceptōe aiaz in affectū malicie trabēs ꝑ cogitatiōes ꝛ incētiua viciorꝝ qb⁹ plenus ē. Implet ūt sathanas cor ananie: nō intrādo: ſz malicie sue vires iferendo. Idē. Spūs imūdus flāma virtutū de cordib⁹ fideliū expulsus: doctorib⁹ veritatis venenū ꝑsecutionuz ifundit. His auctoritatib⁹ oñditur q̄ demōes nō suba liter ītrant corda boiuz: sed ꝓpter malicie sue effectū de qbus pelli dicūtur cū nocere nō sinuntur.

¶ Diuisio textus.

Hic determinat magister de angelis bonis ꝛ malis q̄tū ad corꝓoꝝ assūptionē: ꝛ dividit ī ptes duas. In ꝓma determinat ō eis q̄tū ad assumptiōez corꝓoꝝ. Scōo q̄tū ad ipressionē i nos. ibi. (Illō ēt ꝓsideratiōe ꝛc̄.) Pria dividit ī ptes duas. In ꝓma determinat de apitione angeloꝝ i corꝓoralib⁹ formis: vtruz sit ꝑ corꝓ⁹ assūptū vl nālr vnituz. In scōa determinat de apparitiōe dīna. ibi. (Nec dubitāduz ē ꝛc̄.) Ubi duo facit. Prio dicit deū appuisse i corꝓalib⁹ formis. Scōo ostēdit deū nūqz i sua cētia visibilr appuisse. ibi. (Etez ꝟ velit vn⁹ ꝛc̄.) ¶ Circa ꝓmū duo facit. Prio oñdit deū i visibilibus formis appuisse. Scōo ingrit dicte appitiōis moduz. ibi. (Sz vbi de⁹ boib⁹ ꝛc̄.) ¶ Qō. I.

Hic serq̄runt. Prio vtz angeli bēant corꝓora nālr vnita. Scōo si nō bēant vtz assumāt. Tertio si sic: q̄liter sibi corꝓa assumāt. Quarto q̄s opatiōes ꝑ se exerceāt. 5: qualiter in nos imꝓimere possūt. Sexto qūo deus in formis corꝓoralibus appareat.

¶ Utz angeli habeāt corꝓora vnita. I.

Ad ꝓmuz sic ꝓcedit. vī q̄ angeli corꝓora vnita bēant. Aug. n. in li. ō ci. ōi iducit ꝟba apulei diffiniēt ōmōes sic. Demōes sūt gñe aialia: aīo passiua: mēte rōalia: corꝓe aerea: tpe eterna: nec bāc diffinitiōz ipro bat. q̄ videt q̄ habeāt corꝓa aerea nālr vnita. ¶ Ꝑ. Hze. dic̄ i homelia epiphanie: q̄ iudeis annūciauit xp̄i icarnatiōz rōale aial. i. āgel⁹: ſz aial ē ꝓpositū ex aīa ex corꝓe. gvī q̄ āgeli bēant corꝓa nālr vnita. ¶ Ꝑ. illō qō i se ē icorꝓoreū respū nulli⁹ ꝓt cōpositū dici: q̄ ꝟ ꝓdicatio ē absoluta. qō. n. absolute albū ē respū nulli⁹ ē nigruz: ſz ꝑz Damas. ꝛ Hzeg. āgeli i ꝓpatiōe dei corꝓei sūt. q̄ i se icorꝓei nō sūt. ¶ Ꝑ. nobili⁹ ē qō i se ꝟz vitā ꝛ alteri ꝓfert q̄ qō alterꝫ nō viuificat: q̄uis i seipo viuat: ſz vita angeli ē nobilioꝝ q̄ aīe. q̄ vī q̄ multo fortius bēat corꝓ⁹ vnituz qō viuificet q̄ aīa.

Sz cōtra ē: qō Dio. dic̄. 4. c. ō di. no. q̄ āgeli sic icōporales: ita ꝛ imāles itelligūt. ¶ Ꝑ. ois ſba viuificās corꝓ⁹ nālr sibi vnitas ꝟz pōs aliq̄s q̄ sūt act⁹ alic⁹ ptis corꝓis: si q̄ āgel⁹ vniat nālr corpi tāqz viuificās illud oz q̄ bēat pōs affixas ozganis: sic̄ sūt pōe aie sensitiue ꝛ nutritiue: q̄ si i āgelo ponātur nō differt angelus ab hoie.

Respōdeo dōz. q̄ angeli neqz boni neqz mali hñt corꝓa nālr vnita. B. n. eē ñ ꝑt: nisi eēnt forme illoꝝ corꝓoꝝ: vl saltē motores ꝓportiōati illis corꝓoribꝫ: ꝛ cū sint pfectiores nāe ipsis aiab⁹: oporteret q̄ corꝓora nobiliora bēret: iter oia āt corꝓa gñabilia ꝛ corrupti bilia ē nobilissimū cōp⁹ būanū: q̄si maxie accedēs ad sīlitudinē celest] cōpis ꝓp eq̄litatē ꝓplexionis. vñ oporteret

illa corpora eē corpora celestia: ⁊ sic rediret error pborus ponētius angelos eē formas orbiū: ⁊ multiplicari ꝑz eorū numerꝰ: qđ tamē lōge probabilius eēt: q̄ eos hīc corpora aerea nāliter vnita: qđ videt Aug. dicere: quānis dicatur hoc nō nisi ex hypothesi eū dixisse: vt vtēs positōibus platonicorū: contra quos disputabat.

Ad primū ergo dōz. q̄ Apuleus fl̄z dixit: nec Aug. ⁊tra hoc disputabat: qz pauca de angel' asserere voluit. ¶ Ad 2m dicēdū. q̄ ꝑz Dio. i scō cap. cel. hierar. ꝓprietates aīales ⁊ hūane dīr de angelis p modū eminētiorē: qz qđ hz natura inferior hz ⁊ superior: nec eo dē modo: ꝑz eminētius: vñ dicitur angelus aīal: nō qz ꝯpositus ex aīa ⁊ corpore: ꝑz ex eo q̄ hz vtutē cognoscēdi sensibilia: nō tamē p modum sensibilē: sed itellectualē. ¶ Ad 3m dicēdum. q̄ angeli dicūtur corporei in ꝯparatōe ad deum: qz ꝯueniūt cū corporibus i quadā ꝓprietate q̄ est loco diffiniri in quo corpora a deo distāt: nō q̄ aliquo mō natura corporalē habeāt. ¶ Ad quartū dicēdum q̄ quāto aliqđ hz eē vel vitā magis absolute: tāto nobilius ē: ⁊ ideo cū oīs forma habeat eē in ꝯiunctiōe ad materiā: nobilior ē vita illius qđ corpori nō vnit q̄ id qđ corporis forma est: ꝑz qđ ifluit vitā p modū efficiēt' tm̄: ⁊ nō sicut forma ꝯiūcta hz nobilius ē: ꝑz hz neq; aīe neq; angelo ꝯuenit: ꝑz deo tm̄.

¶ Utr angeli assumāt corpora. II.

Ad secūdum sic procedit. vī q̄ angeli corpora nō assumant. oīs .n. assūptio terminat' ad aliquā vnionē: ꝑz angeli ñ pōt eē vniti corporib⁹. g̣ nec corpa assumere. ¶ ℙ. sicut se hz spūs vnitus ad separationē: ita spūs separat⁹ ad vnionē: ꝑz spūs vnitus. s. aīa non pōt separari ꝑz suā volūtatē. g̣ nec spūs separatus ꝯiungit corpori p assumptionē. ¶ ℙ. si assumāt corpora hoc nō ē nisi ꝓpter eor operatiōes: qz ad eē suum corporib⁹ nō egēt nec quātū ad p̄ncipiū nec quātū ad finē: sicut aīe rōnales egēt corporibus quātū ad p̄ncipiū: qz creātur in corpore: ꝑz nō quātū ad finē: qz remanēt post corpus: ꝑz oīs vt⁹ quāto magis ē a corpore seperata: tāto ē fortior in opationib⁹ suis: vt ꝑz in aīa rōnali. g̣ vī q̄ nullo mō corpora assumāt. ¶ ℙ. cū angeli nō possint eē forme corporr: vt dictū ē: nō possūt corporib⁹ ꝯiūgi: nisi sicut motor mobili: ꝑz hz mō cōiungūt oī ei circa qđ opant'. g̣ si hz eēt corp⁹ assumere: q̄cū q; eēnt circa nos corp⁹ assumerēt: qđ nō dicit'. ¶ ℙ. qđcū corp⁹ assumit angelus i illo ē: ꝑz oē corp⁹ cū sit diuisibile plures ptes hz: ⁊ qđ p̄mo ⁊ p se ē in aliquo: ē in q̄libet pte eius: vt ꝓbat' i. 6. phy. qz si eēt in vna pte tm̄: nō dr̄ in toto eē nisi rōne partis. cū ergo angelus nō possit eē in pluribus locis fil'. vt in p̄mo dcm̄ ē. vī q̄ corpus nō assumat.

Sed contra illud qđ p se incorporeum ē: videri nō pōt: ꝑz angeli frequēter hoībus visibiliter apparuerūt: vt in sacra scriptura legitur: cū ergo sint incorporei. vt dcm̄ est vī q̄ corpus assumant.

Respōdeo dōm. q̄ hic ē quorūdaz error dicētiuz angelos nūq; corp⁹ assumere: ⁊ oīa q̄cūq; de apparitiōibus angelorū scriptura logtur in p̄stigys facta eē dīt: vel ꝑz visionē imaginariā: ꝑz qz sci cōiter dīt angelos ēt corporali visiōe hoībus apparuisse: cui scriptur textus ꝯcordare videt'. iō absq; dubio dōz ē angelos quādoq; corpora assumere in qbus ab hoībus videtur. Qđ q̄liter sit videndum ē. Cū .n. nā spūalis supior sit natura corporali: opz q̄ nā corporalis sibi obediat: nō aūt quātū ad formaꝝ susceptionē: qz p̄ma ichoatio formaꝝ in materia ꝑz q̄ in ea dicūtur eē habilitates q̄daz ad formā: ē ab opere creatoris: ꝑz eductio eaꝝ in actū ē p virtutē agētiū nāliū determinatoꝝ: ꝑz quātū ad motum localē p quē nulla forma ponit' in re mota obedit corpus vtuti spūali: ⁊ ꝑz hz q̄ vtus spūalis mouet aliqđ corp⁹ ꝯiungit' sibi sicut motor mobili. Sz ulteri⁹: qñ angelus hz corp⁹ motū format p modū in p̄cedētibus dcm̄ vt appareāt in eo aliq̄ ꝓprietates visibiles iuisibilib⁹ eius ꝓprietatib⁹ ꝯgruētes: tūc dr̄ illud corp⁹ assumere. vñ q̄cūq; apparēt i figura boīs vel leonis: ⁊ hm̄ p q̄rū ꝓpetates itelligūt ipe vtutes spūales āgelorū.

Ad primum ergo dōz: q̄ talis assūptio terminat' ad aliquā vnionē q̄ ē motoris ad motum. vt naute ad nauē: nō aūt vt forma ad māz. ¶ Ad 2m dōz q̄ spūs ꝯiunctus. s. aīa vnit' corpori ad vnū esse: vt forma eius: ⁊ iō nō pōt separari p voluntatē: ꝑz p naturā facta indispositiōe circa corpus: ꝑz spūs separatus pōt p volūtatē ꝯiungi corpori: nō sicut forma: ꝑz sicut motor instrumēto. vñ virtute nāe sue pōt assumere ⁊ deponere illud qñ vlt: sicut ⁊ hō suū instrumētum. ¶ Ad 3m dōz. q̄ virtus angeli nō ipeditur p corpus assūptum: qz nō assumit' vt mā ꝓportionata forme: nec ēt iuuat': ꝑz tamē assumit ad ꝯsolatiōem eoꝝ qbus apparet p instrumētū: vt ex visibilibus in iuisibilium cognitionē manuducant'. ¶ Ad 4m dicēdum. q̄ ad assūptionē corporis nō sufficit motus: ꝑz op̄z q̄ sit formatio. vt dcm̄ ē. ¶ Ad 5m dicēdum. q̄ angelus assumēs corp⁹ ē tot⁹ in q̄libet ei⁹ pte: nec tm̄ ē in plurib⁹ locis: qz totū hz qđ vno motu mouet' ꝯparat' ad ipsum: sicut vn⁹ locus idiuisibilis: qz nō ē in loco nisi p opationē: vt in p̄mo dcm̄ est.

¶ Utr corᵃ assūpta ab āgel' hēant vas nās quā oñdūt. III.

Ad tertium sic ꝓcedit. vī q̄ angeli assumāt corpa illa fm vitatē q̄ bñt illā nās q̄ vī: nūcios. n. vitat' ñ ōcet aliq̄ fictio: ꝑz oñdere illō qđ ñ ē vex ē q̄dā fictio. g̣ vī q̄ verā nās hēant illax rex corpa assumpta. ¶ ℙ. ꝓpetates hūane ñ iueniūt nisi i vo corpe hūano: ꝑz hz appitiōes fiūt ꝑz Dio. vt ex visibiliū ꝓpetatib⁹ inisibili b⁹ istruamur. g̣ vī idē qđ p⁹. ¶ ℙ. ñ sr̄eedē ꝓpetates diuersoꝝ ordinū: ꝑz assūptio cōpaliū figuraꝝ ē ad oñdēdū iuisibiles ꝓpetates āgeloꝝ. g̣ vī q̄ ñ ōbeāt i eadē figura apper angeli supioꝝ ordinū ⁊ iferioꝝ ordinū. ¶ ℙ. q̄rit ō q̄ mā assumāt: ⁊ vī q̄ nō ō aere: corp⁹. n. qđ āgeli assumūt hz determinatā figurā: ⁊ ē distinctū ab alys corpib⁹: ꝑz aer nō ē figurabil' nisi ꝑz figuratiōz corpis alteri⁹: eo q̄ cū sit maxie būidū minime suis termis termiat': ꝑz aliēis: vñ ⁊ vna ps aeris alteri ꝯtinuat'. g̣ vī q̄ nō assumāt cōp⁹ aereū. ¶ Itē vī q̄ nec terrenū: āgeli. n. apparētes statī disparēt: ꝑz hz nō pōt fieri i corpe grosso terrestri. g̣ nō hz corpus assumunt ¶ ℙ. ꝑstat q̄ iter nos ⁊ celū ē ignis medi⁹ g̣ ē maxie actiuus i iferioza corpa. Si g̣ de iferiorib⁹ el'ent' corp⁹ assumerēt: vī q̄ qñ i celū ascēdūt corpa eorū crearēt'. ¶ ℙ. Dio. in. 15. ca. ce. hierar. dic̄ q̄ iter alia corpa ignis maxie repñtat ꝓpetates spūaliū subax: ꝑz pp eoꝝ cognitōz fit corporꝝ assūptio. vt dcm̄ ē. g̣ vī q̄ ꝑz de igne corp⁹ assumāt. ¶ ℙ. corp⁹ celeste ē nobilissimū corporꝝ: ꝑz nobili motori debeꝫ nobile mobile. g̣ vī q̄ corp⁹ qđ ad motū assumūt fit de na

Respondeo (tura quinte essentie.

q̄ q̄litas corpis assumpti ab angelis ꝑt dupl'r igri: vl' q̄tū ad vitatē nāe quā hz: vl' q̄tū ad māz de q̄ corp⁹ assumit. Quātū ad p̄mū dōz ē q̄ corp⁹ assūptū ab angelo nō hz vitatē illi⁹ nāe q̄ oñdit'. vñ ⁊ si aliqñ angelus bon⁹ vel malus moueat corp⁹ alicui⁹ veri aīalis: nō dr̄ ꝓprie illud assumere: sicut nō dr̄ angelus assūpsisse liguā asine p quā locutus ē ad Balaā: nec demon corpus boīs quē vexat: cuius rō ē: qz ꝓprietates q̄ fm veritatē sunt: in aliquo corpe ducūt i cognitiōz p̄ncipioꝝ subti: ⁊ nō actu in cognitiōez substātie spūalis: q̄ ductio ē totius finis visibiliū formationū ꝑz Dio. Uñ q̄tū ad finē apparitiōis: oz vt sint ille ꝓprietates fm silitudinez tm̄: vt nō itelligatur illis subesse aliqua res: nisi angelus vt q̄si corp⁹ angeli eē

videaf: ꝛ ꝓprietates eius sint ꝓprietates angeli. Si autez queraf de secũdo: q̃le sit quãtũ ad materiã. Dõz est q̃ mã corporis assumpti ab angelo põt ꝯsiderari dupl'r: vel quãtũ ad principiũ assumptiõis vel quãtũ ad terminũ. si quãtũ ad principiũ: sic dico sicut ī lra dicif: q̃ assumit de aere ꝓpter hoc: q̃ aer maxie trãsmutabilis ē ꝛ cõuertibilis in quecũq;. ꝛ huius signũ est q̃ quidã videtes corp⁹ a demone assumptuz scindere gladio vel pfodere volẽtes: id efficere nõ valuerũt: q̃ partes aeris diuisi statim cõtinuanf. Sed ꝓpter hoc q̃ aliquã figurã recipere possunt cõpetentem angelo apparẽti: oportet q̃ quãtũ ad terminũ assumptionis aer iste sit ī aliquo inspissatus. ꝛ ad proprietatem terre accidẽs: seruata tamẽ aeris veritate: qõ efficere possunt tam p motũ localẽ cõgregando partes: tã etiã p semina ī elemẽtis respersa: vt post dictũ est.

Ad primuz ergo dõm. q̃ sicut ī locutiõibus metaphoricis nõ est falsitas: eo q̃ nõ proferũtur ad significãduz res q̃bus noĩa sũt imposita: sed magis illa ī q̃bus dictaruz rerũ similitudines iueniunf: ita etiã in apparitiõibus angelox nõ est fictio: q̃ figure ille nõ oñdũtur ad significãdũ eẽ nãle illius rei: sz ꝓprietates angeli. ¶ Ad secũduz dõz. q̃ quãuis vere ꝓprietates hois nõ sint nisi ī corpore näli: tñ similitudies illax ꝓprietatũ ī alys esse possũt: ꝛ tales similitudines sufficiũt ad finẽ apparitiõis ¶ Ad 3ᵐ dõz. q̃ sz Dionysiũ ī fi. cel. hierar. ī eadez figura quãdoq; ostẽditur supioz ꝛ iferioz angelus: ga vna res hz diuersas ꝓprietates: p quarũ quasdaz põt supiores repzesentare ꝛ per alias iferiores. ¶ ℙ. eedẽ ẽt ꝓprietates sũt superiox ꝛ iferiozuz: quãuis diuersimode ſm Dio. ¶ Ad quartuz dõz. q̃ aer aliquo mõ ispissatus põt figurari ꝛ ab alio aere distingui. ¶ Ad quintũ dõz. q̃ ẽ aliquo mõ terrestre ī quãtũ hz terre ꝓprietatẽ p ꝯdẽsationẽ: sz illa dẽsitas subito dissoluif remotis causis dẽsitatis. ¶ Ad sextũ dõz q̃ cũ ñ assumãt corpora nisi ꝓpter nos nõ ẽ ꝓbabile q̃ corpora assumpta ī celũ empireũ deferãt neq; eis vtãtur: nisi q̃ten⁹ oportet ad opatiões q̃s circa nos exercẽt. ¶ Ad septimũ dõz. q̃ ī corporib⁹ assũptis a bonis angelis apparẽt ꝓprietates ignis: ꝑcipue quãtũ ad splẽdorẽ: sicut ꝛ proprietates hois: nõ tamẽ ops q̃ hẽ corpa mãlr de igne assumãtur. ¶ Ad 8ᵐ dõz. q̃ cũ corpus celi sit ĩcorruptibile nõ põt diuidi nisi sz imaginationẽ: nec ẽt recipit pegrinas impssiões: vñ ex eo nõ põt corpus angeli formari.

¶ Utr̃ ãgeli possint comedere ī corporib⁹ assũptis. IIII.

AD quartũ sic ꝓcedif. vr̃ q̃ angeli in corporib⁹ assũptis comedere possint. Legif. n. Geñ. 18. ca. q̃ abrahaam angelis sibi apparẽtibus cibos apposuerit: sz ipse cognouit eos eẽ angelos: qõ ipsa collocutio cũ eis habita oñdit. ergo vr̃ q̃ comedeř possint. ¶ Sz ɔ̃ hoc ẽ q̃ expssissimũ argmentuz diuice resurrectiõis est ipsius xp̃i resurgẽtis comestio. vñ dicif actuz tertio. Deditq; eũ manifestuz: fieri nõ oĩ populo: sz testibus ꝓordinatis a deo nobis q̃ mãducauimus ꝛ bibimus cũ illo: sz actus q̃ spiritui põt ꝯuenire nõ est argumẽtuz corporalis resurrectiõis. ergo angeli corpora assumẽtes nõ vere comedunt. ¶ Itẽ videf q̃ possint gñare. Dicif enim Geñ. 6. Uidẽtes autẽ filij dei filias hoĩum q̃ eẽnt pulchre ꝛc. Et hoc Josephus exponit de demonibus ĩcubis. ergo videf q̃ gñare possint. ¶ Sz ɔtra est q̃ ꝛpletur gñatio p virtutẽ formatiuã que ẽ in semine ex corpore viuo resoluto: sed corpus assumptũ a demonibus ꝛ ab angelis nõ ẽ viuũ: vt dictum ẽ. ergo vr̃ q̃ gñare nõ possint. ¶ Si dicaf q̃ generãt p hẽ q̃ idẽ demon succub⁹ ad vir̃ ẽ recipiẽs ab eo qõ postmodũ in mulierẽ trãsfundit factus ĩcubus ad eã. ¶ Cõtra ẽ q̃ semen nõ hz virtutẽ gñandi nisi quãdiu calor aĩe in eo retineaf: quẽ opz exalare p magnã dist̃ãtiã delatũ. ergo videf q̃ p ĩstum modũ gñatio fieri nõ possit. ¶ ℙ. si fieret gñatio talis p modũ ilłuz nõ eẽt nisi sz virtutez illi⁹ semi nis. ergo ex hoc nõ sequereř q̃ geniti eẽnt maioris vtutis q̃ alij hoies: vt inuitur ex his que sequuntur ibi. Isti sunt potẽtes a seculo ꝛc. ¶ Itẽ videf q̃ pñt sentire. Assumunt .n. corpora habẽtia diuersa organa sensibilia: sz hẽ frustra eẽt nisi p oculos viderẽt ꝛ p aures audirẽt. ergo ꝛc. ¶ Sz ɔtra est: q̃ sentire p organa corporalia ẽ accipiẽtis cognitionẽ a rebus: qõ angelis nõ ꝯuenit vt dictum est. ergo ꝛc. ¶ Itẽ videř q̃ possint localiter moueri p id qõ legif Tobie. 6. ꝛ deinceps de angelo q̃ cõmitatus est Tobiam per multa terrax spacia. ¶ Sz ɔtra est: q̃ qõ cõiungif alicui solũ vt motor: si in se sit ĩmobile nõ moueř ad motũ eius: sicut pz in motoribus orbiuz sz pbos: sed angelus ĩquãtũ in se est: est suba spũalis ĩmobilis. ergo videř q̃ ad motuz corporis cui sicut motor tm̃ ɔiungif nõ moueaf. ¶ Itẽ vr̃ q̃ loquãf ex multis scripture locis q̃frequẽter eos hoĩb⁹ (locutos cõmemorat.

Sz contra est: q̃ in oi locutiõe exprimunf quedã mtẽtiones ĩtellecte: sz hẽ ĩntẽtiones nõ pñt ꝯuenire de intellectu ad vocẽ: nisi aliquo mediãte: qõ est ꝓportionatuz ad hẽ suscipiẽda: sicut imaginatio bũana. ergo videř q̃ p corpus inaĩatuz assũptũ vel p corpus bruti log nõ pñt.

Respondeo dõm. q̃ vt ꝓdictuz est: angeli corporibus assũptis vitã nõ influũt: sz tm̃ motũ: ꝛ iõ ꝯsiderãdũ est q̃ oẽs opatiões q̃ ꝯsequũtur corpus viuũ ĩquãtũ viuũ: nõ pñt angelis in corporib⁹ assũptis ꝯuenire: sed tm̃ ille q̃ ꝯsequunf corpus mobile ĩquãtũ hẽ vt mouere: ꝑpellere: diuidere: ꝛ huiusmodi.

Ad primum ergo dõm q̃ comedere ſm ꝓpriam rationẽ sui nõ dicit solũ diuisionẽ cibi ꝛ traiectionẽ ī os: sz ꝛ istũ actuz ꝓcedere a vtute potẽte digerere ꝛ ꝑuertere ī nutrimẽtũ: iõ angeli nõ vere ꝯmedũt sz fuit ibi vera diuisio cibi ꝛ tractio ī corp⁹ assũptũ q̃ postmodũ nõ ẽ ꝯuersus ī corp⁹ illud: sz vtute angeli aliq̃ dissolutus ẽ in placentẽ mãz: xp̃s aũt vere comedit: q̃uis cib⁹ ꝯuersus nõ fuerit: q̃ illa decisio cibi fuit habẽtis vtutem nutritiuã ꝛ ꝯuersiuaz. Abrahaz autẽ ꝛ si ī fine cognouerit eos eẽ angelos: nõ tm̃ ẽ icõueniẽs: q̃ hẽ eũ in ꝑncipio latuerit: vel si cognouerit ī alicuius misterij ꝯmẽdationẽ eis cibos apposuit. ¶ Ad id qõ scõo q̃rif: dicũt quidã q̃ demones ī corporibus assumptis: nullo modo generare possũt nec per filios dei angelos incubos significari dicũt: sed filios Seth: ꝛ per filias hoĩuz ea q̃ de stirpe Cayn descenderũt. Sed q̃ ɔtrariuz a multis dicif: ꝛ qõ multis videtur nõ põt oĩno falsuz esse sz pbum in septimo ethycozum: et in fine de som. ꝛ vigilia. Ideo põt dici q̃ per eoruz actum complef generatio ĩquãtũ semen humanũ apponere possunt in loco ꝯuenienti ad materiã ꝓportionatã: sicut etiã semina aliaruz reruz colligere possunt ad ꝓdũ aliquos effectus: vt in ꝓcedẽti distinctiõe dictũ est: vt attribuatur id tm̃ eis qõ est motus localis: nõ autez ipsa gñatio: cuius ꝑncipiũ nõ est virtus demonis aut corporis ab eo sũpti: sed virtus illius cuius semẽ fuit: vñ ꝛ genit⁹ nõ demonis: sz alicuius hois filius est. Et sic patet responsio ad ꝓmuz qõ ɔtra obyciť. ¶ Ad secũduz dõm. q̃ cum hic demones velocissime moueanf ꝓpter victoriaz virtutis mouentis super rẽ motaz possunt aliqua ponere ad conseruationez seminis ne calor vitalis euaporet. ¶ Ad tertiuz dicẽduz. q̃ demones possunt scire virtutẽ seminis decisi ex dispositiõe ei⁹ a q̃ decisuz ẽ: ꝛ silr mulierẽ ꝓportionatã ad seminis illi⁹ susceptiõz ꝛ ẽt ostellationẽ iunctẽ ad effectũ corporalẽ. s. optime ꝓplexionis in genito: quibus oĩbus ꝯcurrẽtibus pol'e est sic genitos corpore magnos eẽ vl' fortes

¶ Ad id qō tertio ꝙritur dōz ē ꝙ angeli nullo mō videt ꝓ oculos corporis assūpti: qz hec ē opatio potētie corpor[is] uētis. vñ partes corporis assūpti nō sūt organa sensibilia: ſz silitudinē eoꝝ habētia ad oñdēdū angeloꝝ spūales virtutes. vñ Dio. i fine ce. hierar. Ex oibus partib⁹ būani corporis docet ꝓprietates angelicas ꝟsiderare. vñ nō frustra assumūt. ¶ Ad id qō q̄rto q̄rit dōm ē ꝙ mouet ꝓ accns motis corporib⁹ i ꝙbus sūt: qz diffinitiue sūt i illis corpori bus: ita ꝙ nō alibi: dō aūt nō mouet ad motū alicui⁹ corporis: qz ita ē i vno ꝙ ēt in alio: sicut aīa nō mouet ꝓ accidēs ad motū manus: ſz ad motū toti⁹ corporis. Silr ēt motor orbis ꝟiūgit orbi ſz totū ſz pȳos z nō vni parti tm̄: q̄uis vtus eius pmo appareat i parte dextra. vñ icipit motus. z iō nō mouet ꝓ accns: qz totus orbis nō mouet. ex locū suum: nisi hoc mō ꝙ sit i alio loco rōne z nō ſubto. ¶ Ad id qō qnto q̄rit. dōz ꝙ log. ꝓprie ē ꝓ formatōz vocū ex pcussiōe aeris respirati determinatis organis ad exprimēdū alique itellz. z iō locutio corporalis angelis ꝟuenire nō pōt i corporib⁹ assūptis scōz ꝟpleta signatiōne cū nō habeāt vera organa corporalia: ſz ē aliq̄ silitudo locutiōis iquātū i telligūt z itellz exprimūt ꝙbusdā sonis: q ꝓprie nō sūt voces: ſz silitudines vocū: sicut ēt q̄dam aīalia nō respirātia dr̄ vocare: z ēt q̄dā istrumēta: vt dicit pȳs in scō de aīa. Intētiones aūt itell'e ab angelo efficiūt in illis sonis non eedē numero: ſz scōz silitudinē signatiōis ꝓ mot⁹ determinatos ab itellu: sic silitudo artis efficit i mā vt domus.

¶ Utꝝ demones possint eē ītra corpora hoiuꝝ. V.

AD quintū sic ꝓcedit. vī ꝙ demones intra corpora hoium eē nō possint. Dicit. n. glosa sup illō abacucb. z. Dñs in tēplo scō suo: ꝙ demones simulacris exteriꝰ pſidere pōt: nō aūt iterius ad eē. g̃ multo minus ītra būana corpa. ¶ P. duo spūs creati nō pōt eē in eodē loco: vt i ꝓmo dcm̄ ē: ſz aīa ē i q̄libz pte corporis. g̃ vī ꝙ i nulla pte ei⁹ possit eē demon. ¶ P. ſz Damas. angelus ē vbi operat. ſz sicut opat in corpe: ita ēt bz aliquā operatiōz: circa aīaz. g̃ sicut ītra aīaz nō ē ita nec intra corpus. ¶ P. vī ꝙ i sensus corporales iprimere nō possit pſtigys deludēdo. Illa. n. forma q̄ vr̄: oz ꝙ sit alicubi: ſz nō pōt eē tm̄ in sensu: qz sensus nō bz aliquā spēz nisi a reb⁹ acceptā: nec itez pōt esse in re: q̄ vī sic ꝙ mulier videat eq̄: qz due forme ſubales nō pōt eē i eodē. ¶ Et ꝓterea res illa videret talis ab oīb⁹: nec itez i aere circūſtāte g̃ susceptibilis figure nō ē nec sp vn⁹ z idē: circa rē illaz manet: ꝑcipue q̄ mouet. g̃ vī ꝙ hȝ ludificatiōes ꝓ demones fieri nō pōt.

Sed contra vī ꝙ etiā in aīaz illabi pōt: qz ea que sūt in corde nullus scire pōt nisi cordis intima penetret: ſz demones sciūt cogitatiōes malas pctōz: q̄s apud deū accusant: z ex ꝙbus occasionē tētandi sumūt. g̃ vī ꝙ aie illabant. ¶ P. ipsi imittūt malas cogitatiōes. vt dr̄ i psalmis. īmissiōes ꝓ angelos malos. g̃ vī ꝙ itellz penetrare pōt. ¶ P. ipsi ēt dñr incētores maloꝝ: ſz incēdere ptinet ad affectū cuius ē amare. ergo videt ꝙ ēt in volūtatē nostrā iprimere possint: z eam intrare.

Respōdeo dōm ꝙ oēs angeli boni z mali ex vtute nāe sue bñt ptātē trāsmutādi corpora nr̄a: sicut ēt alia corpora nālia: z qz vbi operant ibi sunt iō nr̄is corporib⁹ illabūt: z ꝓ q̄s ēt ipressionē bñt i potētias affixas orgāis: q̄rū opatiōes imutāt ad imutationē organoꝝ: sicut ē sensus imaginatōis: z hȝ: sic ēt ꝓ accns corporatio resultat in intellectū: cuius obiectū est fantasia: sicut color visus: vt dicit in. 3. de aīa: ſz tamē hoc nō puenit vsq; ad voluntatē: quia voluntas neq; quātuz ad actum: neq; quātū ad obiectū dependet ex organo corporali: qz obiectum suum ab intellectu accipit secūdū ꝙ itellectus apprehendit aliquid in ratione boni.

Ad primū ergo dōm. ꝙ demon dicit nō ītus adesse simulacro: q̄si vtus cōiuncta: ita ꝙ ex demone z simulacro fiat vnum: sicut ydolatre putabant aliqō numē in imaginibus corporalib⁹ eē. ¶ Ad 2m dōm ꝙ aīa nō ē in corpe sic in loco: ſz sicut forma i mā: z iō nō ē vnius rōnis opatio: quā aīa i corp⁹ efficit z demō. vñ sine ꝟfusiōe opationū vtrūq; sil'in eadē corporis pte eē potest. ¶ Ad 3m dōz. ꝙ eē intra aliqd est eē ītra terminos ei⁹. corpus. n. bz terminos duplicis rōnis. ſ. quātitatis z eētie: z iō angelus operās ītra terminos corporalis quātitat[is] corpori illabit: nō aūt ita: ꝙ sit ītra terminos essentie sue: nec sic ꝑs nec sic vt⁹ dans eē: qz eē ē ꝓ creatōez a deo: ſba āt spiritualis nō bz terminos quātitatis: ſz tm̄ eētie: z iō i ipsā nō intrat nisi ille q̄ dat eē. ſ. deus creator q̄ bz intrinsecam essentie operationē: alie aūt pfectiōes sunt ſupaddite ad essentiā: vnde angelus illuminās nō dicit esse in angelo z in aīa: sed extrinsecus aliqd operari. ¶ Ad 4m dōz. ꝙ forme q̄ videtur in istis pſtigys nō sunt nisi in sensu: hoc autē pōt dupliciter ꝟtingere ꝓ demonū operationez. Uno mō vt spēs q̄ sunt in imaginatiōe seruate opatione demonuz ad organa sensuū fluāt: sicut ꝟtingit in somno: z iō q̄ illę spēs ꝟtingunt organa sensus exteriozis: videtur ac si eēnt res ꝑsentes. ex z actu sentirent. Alius modus pōt eē ex imutatiōe organoꝝ: ꝙbus imunitatis fallit sensus iudiciū: sicut ꝑz in eo q̄ hȝ gustū corruptū cui oīa videtur amara. hoc autē facere possunt virtute q̄rūdā rerū nālium: sicut ad vapozationē cuiusdā fumi trabes domus videtur serpentes: z multa experimēta huiusmōi inueniunt. ¶ Ad 5m dōm. ꝙ cogitatōes cordiū scire solius dei est: pōt tamē angeli aliquas eaꝝ cōgnoscere ex signis corporalibus exteriozibus. ſ. ex imutatōe vultus: sicut dr̄. In vultu legit hois secreta volūtas: z ex motu cordis: sicut ꝓ qualitatē pulsus etiam a medicis passiones anime cognoscunt. ¶ Ad septū dicendū. ꝙ mali angeli cogitationes imittunt: vt ꝑus dictū est illustrādo fantasmata: vt fm diuersas eorum cōpositiones possint noue intētiōes ab eis accipi: nō tamen intellectus cogit eas accipere: qz ꝓter obiectū z potētiā cognoscētē exigit ad actualē cognitionē intētio cognoscētis: vel ꝓ sensuz: vel ꝓ itellm: ſz boni angeli etiā directe in intellm iprimere pōt: qz ſz Aug. operant i itelligētias nostras miris ꝙbusdā modis: hoc aūt ē iquātū lumen itell's agētis nr̄i ꝟfortatur ꝓ intellectuale lumen ipsoz: sed hoc demonibus nō ꝟpetit: qz quāuis nāle lumē eoꝝ sit efficacius q̄ lumē itell's nr̄i: tū lumine gratie nō sūt pfecti: ſz tenebris culpe obūbrati: z ideo nō intendunt iudiciū rōnis nr̄e rectificare ꝓ ꝟfortationē intellectualis luminis: ſz aliqua nobis ostēdere: ex quibus decipiamur: quod faciunt fantasmata illustrando. ¶ Ad septimū dicēdū. ꝙ demones dr̄ incentores iquātū faciunt feruere sanguinē: z sic aīa ad ꝟcupiscēduz disponit: sicut etiā q̄dam cibi libidinē ꝓuocant. Jn volūtatē autē iprimere solius dei ē: q̄d est ꝓpter libertatis voluntatē q̄ est dña sui actus: z nō cogit ab obiecto: sicut itell's cogit demōne. vñ ꝑz ex ꝓdictis ꝙ demones imprimūt in fantasiaz: sed angeli etiā in itellz. deus autem solus in voluntatem.

¶ Utꝝ deus apparuerit in figuris corporalibus. VI.

AD sextuz sic ꝓcedit. videt ꝙ ipse ds i corporalib⁹ figuris nō apparuerit. hȝ. n. apparitiōes facte patrib⁹ in ꝓphetis fcē sūt mediātibus angelis: quoꝝ etiā dispositōe lex tradita est: vt dr̄ actuū. 7. z ad hebreos. 2. Sz ille apparet q̄ imediate reuelationē facit. ergo vī ꝙ i huiusmōi formis corporalib⁹ deus nō apparuerit. ¶ P. angelus apparens visibiliter assumit corp⁹ in quo vr̄: sed

deus nūq̄ assūpsit corp⁹: nisi in vnitate pſone. ergo vr̄ q⁹ ipse i corpalib⁹ figur] nó videat. ¶ P. angel⁹ q appet i ali quo corpe: ē i eo i quo ꝓus nō fuerat: ſz i illis creatur] i gb⁹ appere dr̄ ōs: nō ē nisi sicut ꝓus fuerat. ſ. p eēntiā: pñtiā: et pōz. q̄ vr̄ q⁹ ipe ōs nō appebat. ¶ P. si ipse ōs appuerit. q̄ vr̄ q⁹ missio visibil fcā fuerit i veteri testam̄. sic ēt in nouo (qō a sanctis negatur.

Sz cōtra ē qō dr̄ Exodi. 20. Ubi dñs logr̄ ad ppl̄z dicēs. Nō erūt tibi aly dy p̄ter me: ⁊ freq̄nter ēt iuēit. ego dñs. Gvr̄ q⁹ ipemet ōs appuerit. ¶ P. ysa. 6. dr̄. vidi dñz se dētē ⁊c. Qō ñ pt ꝓuēire nisi ipi deo. Gvr̄ q⁹ ipz deū viderit. dōz. q⁹ ōs ſz eēntiā suā corpalib⁹ ocu lis nūq̄ videri pt: nec ēt itellu nisi a

Respondeo btis: ſz i corpalib⁹ formis hoib⁹ appuit. B āt appitio fcā est misterio angelor: vt dicit Aug. i li. ō trinitate. Qz dine illuminatiōes nō veniūt i nos nisi mediante celesti hierarchia: vt dicit Dio. Uñ i oib⁹ illis appitōib⁹ corpalib⁹ corp⁹ formatū ē ⁊ assūptū ⁊ motū ab āgelo: ſz tñ i corpe assūpto p angelū dr̄ appere angel⁹ ⁊ aliq̄ ōs. Formatio. n. ⁊ apparitio corpis assūpti: vt dcm̄ ē: fit ad oñdēdas ꝑpetates spiritaliū subaz. q̄ñq̄. n. angel⁹ q̄ imediate illuminat hoiez vult istruere eū ō ꝓpa vtute: quā ipe hz. ⁊ tūc in corpe illo exp̄mit silitudies sue vtut]: ⁊ sic dr̄ ille iferior angel⁹ appere. Aliq̄ñ ār vult istruere hoiez ō vtute dīna vl̄ ēt supior] angeli p quā opar̄. ⁊ tūc formar corp⁹ assūptuz ad exp̄mēdā eminētiā dine maiestat]: vl̄ ēt ꝑpetates supiorīs āgeli. ⁊ tūc dr̄ ōs appere: vl̄ ille supior angel⁹. ⁊ B ēt Hzeg. dicit i glo. exodi. 3. Assignās cās q̄re angel⁹ q loq̄bar̄ Moysi: qñ q⁹ vocar̄ āgel⁹: qñq̄ dñs. Et p B pz responsio.

Ad primum qr nō dr̄ appere ille angel⁹ q imediate corp⁹ formar: ſz ōs cui⁹ ꝑpetates i figura ostensi corpis signant. ¶ Et simil̄r ad 2ᵐ qr q̄uis angel⁹ corp⁹ formet vl̄ moueat: nō tñ ipse appere dr̄: rōne iā dcā: ſz ōs. ¶ Ad 3ᵐ dōz. q⁹ ōs erat i illis creaturis nouo mō: sic signatū i signo. ¶ Ad 4ᵐ dōz. q⁹ imissio visibil dine pſone differt ab appitiōe de q̄ differētia dictū est in p̄mo distinctione. 16. ¶ Expositio textus.

Ab patiēdum bumor ⁊ bum⁹ ⁊c.) Ur̄ B eē flz: qr in aq̄ dñar̄ q̄litas actiua. ſ. frigidū: ⁊ ita vr̄ magis eē actiua q̄z aer i q̄ dñar̄ q̄litas passiua. ſ. būiduz Et dōz. q⁹ ista obiectio ꝓcedit ꝓsiderata actione ⁊ passiōe ſz q̄litates actiuas ⁊ passiuas. Sz alr̄ ē si cōsideref ſz formas subales q̄ sr̄ p̄ma p̄ncipia actiōis: quāto aligd ē magis subtile: magis ē actiuū: qz pl⁹ bz ō forma: et grossuz ē magis passiuū: qz pl⁹ bz de mā (Sz vbi dōz boibus ⁊c.) Dic mouer̄ qō hñs tres ptes ſz tres modos: gb⁹ pōt dīna appitio extimari. yn⁹ mod⁹ ē vt aliq̄ noua creatura creef: ad B q⁹ i ea ōs appeat: ⁊ B vez ē si p creationē i telligar̄ formatio corpis fcā p misteriū angelor: secūdus modus ē: vt angeli corpora nāl̄r vnita diuersimode trāsformēt ad exp̄mēdū diuersas silitudines. Tert⁹ modus ēt supra corpora q̄ hñt: alia grossiora assumār: q̄si idumēta gbus iduanr̄: ⁊ vtrūq̄ istor falsuz ē: qz supponit angelos hre corpora nāliter vnita. (Uisibile ē qcqd nō ē ⁊c.) Istud absolute vez nō ē: si itelligar̄ de visu exteriori: ga oē visibile ē corpus nāle: ⁊ oē corpus nāle est mobile: vel fm locū: vel alio mō. Perenerguminos ⁊c. Energia dicitur: ab en: qō ē in ⁊ ergia: qō ē labor ⁊ geos: qō ē terra: ⁊ cōuenit bis q interius terrestri ⁊ melancolico humore laborant: quia tales vsu rationis priuantur: ideo energumini ēt dñr illi qui iterius a demone possidentur.

¶ De ordinū distinctiōe. ⁊ quot sint: ⁊ qd sint.

¶ Distinctio. IX.

Post pdcā supest cogscer̄ ō ordib⁹ āgelor: qd scriptura tradat q̄ i plib⁹ locis nouē eē ordies āgelor. Primi gat. ſ. āgelos: archāgelos: p̄nci pat⁹: ptātes: ꝟtutes: dñatōes thronos: cherubi: ⁊ seraphi. Et iueniūt̄ i istis ordinib⁹ tria terna cē: ⁊ i singulis tres ordies vt trinitatis silitudo i eis ilnuer̄ ipressa. Uñ Bionys⁹ tres ordies āgelor eē tradit: ternos i singulis ponēs. Sūt. n. tres ordies supiores: tres iferiores: tres medij. Supiores: seraphi: cherubi: ⁊ troni. Medij: dñatiōes: p̄cipatus: potestates Inferiores: virtutes: archangeli: ⁊ angeli.

¶ Quid appellet ordo: ⁊ q̄ sit rō nois cuiusq̄.

Hic cōsiderādū ē qd appellet ordo. Deide vtr̄ ab ipsa creatiōe fuerit distinctio illor ordinū. Ordo angelorū dr̄ m̄litudo celestiū spūuz: q iter se in quo munere gr̄e assimilār̄: sic ⁊ i nāliū datoruz munere ꝓueniūt. Ubi gr̄a. Seraphi dñr q p alis ardēt i charitate. Seraphi. n. iterp̄tar̄ ardēs vl̄ succedēs. Cherubin q p alīs i scia eminent. Cherubi. n. iterp̄tar̄ plēitudo scie. Tron⁹ dr̄ sedes. troni ār vocār̄: vt btūs Gre. ait. q tāta dīni tatis gr̄a replēt̄: vt i eis sedeat ōs: ⁊ p eos iudicia discernat atq̄ iformet. Dñatiōes vocanr̄ q p̄cipar⁹ ⁊ ptātes trāsceūt. p̄cipar⁹ dñr q sibi subditis q̄ sr̄ agēda disponūt: eisq̄ ad explenda dīna misteria p̄cipār. Ptātes noiant̄ hi q B ceteris potēti⁹ i suo ordie accepeř. Ut ꝟtutes aduerse eis subē eoz refrenēt ptāte: ne hoies tē tare tñ valeāt q̄ztū ōsiderār. Uirtutes vocātur illi per quos signa ⁊ miracula sepe fiūt. Archāgeli qui maiora nūciant. angeli qui minora.

¶ Qr h noia nō pp se: ſz pp nos eis data sūt: que sūpta sūt a donis gr̄e q̄ non habēt singulariter: sed excellēter ⁊ a p̄cipuis noiantur.

Hec noia nó propter se illis: sed ꝓpter nos data sunt. Qui enim sibi noti sūt contemplatione nobis innotescūt cognominatōe: ⁊ noiant̄ singuli ordies a donis gratiaz que nō singulariter: sed excellēter data sūt in participatioc. In illa enim celesti patria vbi plenitudo boni est: licet quedā data sint excellenter: nihil tamē possidetur singulariter. Omia. n. in oib⁹ sūt: nō qdē eq̄liter: qr alij alīs sublimi⁹ possidēt: q̄ tamē oēs habēt. Cūq̄z oia dona gratiarū superiores ordines sublimius ⁊ perfectius perceperint: tamē ex p̄cipuis sortiti sunt vocabula: inferioribus cetera relinquētes ordinib⁹ ad cognominatōez: vt seraphi q ordo excellētissim⁹ estimatur ⁊ dilectōez q̄z

cognitionē dīnitatis ⁊ cetera virtutū dona ceteris oib⁹ sblimi⁹ pcepit: ⁊ tñ ab excellētiori dono. i. a charitate nomē accepit ille supior ordo. mai⁹. n. donū ē charitas q̄z scia. Itē mai⁹ ē scire q̄z indicare. scia nāq̄z iformat iudiciū. Jōq̄z secūd⁹ ordo a secūdo dono. i. a cognitiōe veritatis appellat⁹ ē. s. cherubin: ita ⁊ de alijs itelligēdū ē. Assignat ergo excellētia ordinū p̄z excellētiā donor: ⁊ tñ sic̄ Gregori. ait: illa dona oib⁹ sūt cōia. Oēs. n. ardēt charitate ⁊ scia pleni sūt: sic ⁊ ō alijs. Sz supiores alijs excellēti⁹ vt tā dcm̄ ē ipsa dona acceperūt: a q̄b⁹ ⁊ noiant. Vñ Grego. In illa sūma ciuitate q̄sq̄z ordo ei⁹ rei censet noīe quā pleni⁹ accepit i mūere. Sz orit hic q̄ō talis. Si q̄s ordo ab illo dono noiat q̄ō pleni⁹ possidet: tūc cherubin i scia p̄eminet oib⁹: q⁹ a scia noiat. Sz q magis diligit pl⁹ cog̃scit. Tñ enīz vt tradit auctoritas cognoscit ibi q̄sq̄z q̄ztū diligit. Itaq̄z seraphin nō solū i charitate: sz ēt i scia p̄eminet. Jdōq̄z auctoritas illa sic vī itelligēda vt ꝓpatio nō referat ad oēs ordines: sz ad quosdā. s. iferiores. Ille. n. ordo nō pleni⁹ seraphin accipit sciaz i mūere: sz pleni⁹ alijs ordinib⁹ q sūt iferiores. Nec noiat q̄sq̄z ordo ab oi re quā pleni⁹ alijs accepit: sed ab aliq̄ re ⁊ q̄s accepit. Sz pōt ꝓpatio referri nō ad ipsos ordies: sz ad alia dona: nec ad oia alia dona: sz ad q̄dā: sic̄ .n. boies cū pl'a habeāt dona: q̄dā alijs excellēti⁹ possidēt: ita forte ⁊ angeli q̄busdā muneribus magis pollēt: ⁊ alijs q̄busdā minus.

¶ Utr̄ bi ordies ab initio creationis ita distincti fuerint.

Am nūc ingrere restat vtr̄ isti ordies a creatiōis initio ita distincti fuerit. Or ita fuerit distincti a primo ordio sue ꝓditionis vī testimonio auctis insinuari: q̄ tradit de singul' ordib⁹ aliquos cecidisse. De ordie nāq̄z supiori lucifer ille fuit quo null⁹ dignior ꝓdit⁹ ē Apl's ēt pricipat⁹ ⁊ ptātes tenebraꝝ: noiat: oñdēs de ordib⁹ illis cecidisse: q cū i mal' mīsteriū exerceāt: nō tñ penit⁹ noib⁹ suor ordinū priuati sūt. Sz nō vī illud posse stare. nō. n. tūc charitate ardebāt: nec sapia pollebāt: neq̄z i eis ōs sedebat. si. n. ō būissent nō cecidissent. Nō ergo tūc erāt seraphi vl' cherubi vl' troni. Ad q̄ō dicim⁹ q⁹ añ casū quoūdaz nō erāt isti ordies: q⁹ nōdū hēbāt dōa: i quor pricipatōib⁹ ꝓuenīūt: sz q̄busdaz cadētib⁹ alijs apposita sūt: eisq̄z q cecidērūt collata fuissēt cadē dōa si pstitissēt. Jōq̄z scriptura dic̄ de ordib⁹ cecidisse aliquos: nō q⁹ fuissent i ordib⁹: ⁊ postea corruerūt: sz q⁹ si pstitissēt eorū aliq i singulis fuissent ordib⁹: q ⁊ i nāe tenuitate: ⁊ i forme pspicacitate differētes grad⁹ habebāt: sicut illi q pstiterūt. Alij. n. vt supra dixim⁹ supiores: alij iferiores cōditi sūt. supiores q magis nā sbtiles: ⁊ sapia ampli⁹ pspicaces. Jnferiores q nā min⁹ subtiles ⁊ itelligētia min⁹ pspicaces fci sē. Has āt iuisibiles dr̄ias iuisibiliū ille sol⁹ pōderare potuit: q oia i nūero ⁊ mēsura ⁊ pōdere disposuit. i. i seipso: q ē mēsura oī rei modū p̄figens: ⁊ numerus oī rei spēm p̄bens: ⁊ pondus omnē rem ad stabilitatez trabens. i. terminās ⁊ formās ⁊ ordinās oia.

¶ Utr̄ oēs āgeli eiusdē ordis sint equales.

Reterea ꝓsiderari oz vtr̄ oēs angeli eiusdē ordis sint eq̄les. Ita esse q̄busdā placuit: sz nō ē b̄, pbabile: nec assertiōe dignū. Or lucifer q fuit de collegio supior̄: ipsis ēt dignior extitit: q alijs excellētiores creati fuerāt. Ex quo pcipit q⁹ si pstitisset i ordie supiori fuisset: ⁊ alijs eiusdē ordis dignior extitisset. Sicut. n. vn⁹ ē ordo apl'or̄ ⁊ alter martyr̄: ⁊ tñ i aplis alij sūt alijs digniores: simil'r ⁊ i martyribus alij alijs sūt supiores: ita ⁊ i ordīb⁹ angelor̄ recte creditur esse.

¶ Quō dicat scriptura decimū ordinē ex hoib⁹ ꝓpleri cū nō sint nisi nouē ordines angelor̄.

Od tādū ēt q⁹ decim⁹ ordo legit de hoib⁹ restaurād⁹: sz cū nō sint nisi nouē ordies: nec pl'es fuissent ēt si illi pstitissēt q ceciderūt: mouēt lectores q̄o scriptura dicat ōcimū ordinē ꝓpleri ex hoib⁹. Grego. nāq̄z dicit hoies assumēdos i ordie āgelor̄: quor alij assumūt i ordine supior̄: q. s. ē magis ardēs charitate: alij i ordine iferior̄. q. s. minus pfecti sūt. Ex quo appet nō eē de hoib⁹ formādū decimū ordinē ranq̄z nouē sint angelorūz: ⁊ decim⁹ hoīz: sz boies p q̄litate meritor̄ statuēdos i ordib⁹ āgelor̄. Or ḡ legit decim⁹ ordo cōplēd⁹ ō hoib⁹ ex tali sensu dcm̄ fore accipi pōt: q⁹ de hoib⁹ restaurabit q⁹ō i āgel' lapsuz ē: de q⁹ tot corruerūt: vñ posset fieri decimus ordo. Propter q⁹ō apl's dic̄ oia restaurari i xp̄o q̄ i celis ⁊ q̄ i terris sūt: q⁹ p xp̄z redēptū ē būanū genus: de quo fit repatio ruine angelice: tñ nō minus saluarē hō: ⁊ si angelus nō cecidisset.

¶ Or homines assumuntur iuxta numerū stantium non lapsorum.

On. n. iuxta numer̄ eor̄ q ceciderūt sz eor̄ q pmānserūt boies ad britudinē admittūt. Vñ Greg. Supna illa ciuitas ex angelis ⁊ hoib⁹ constat: ad quā credimus tñ būani gñis ascēdere: quātos illic ꝓtingit angelos remānisse: sicut scriptuz est

i cãtico deutronomij. Statuit termios ppl'o-
rũ iuxta numerum angelorum dei.

¶ Quidam putant fm numerum lapsorum an-
gelor boies reparandos.

AQuibusdã tamen putat q boies re-
perient iuxta nũer angelorũ q ceciderunt: vt illa celestis ciuitas: nec suor ciuium nũero prinet nec maiori copia regnet. Or Aug. in enche. sentire vr nõ asserens de boib9 plus saluari q3 corruit de ãgelis sed nec min9: ita dicẽs. Supna hierusalem mr̃a ciuitas dei nulla ciuium suorũ numerosita te fraudabitur: aut vberiore ẽt copia fortasse regnabit. Neq3 enĩ numerũ aut sanctorum hominũ: aut imũdorũ demonũ nouim9: in quorũ locum succedẽtes filij catholice mr̃is q̃ sterilis apparebat in terris in ea pace de qua illi ceciderunt sine vllo tpis termino pmanebunt: sz illorum ciuiũ nũerus: siue qui ẽ: siue q fuit: siue q futur9 ẽ: in cõtẽplatione eius artificis ẽ: qui vocat ea que nõ sunt tanq3 ea q̃ sunt. Ecce aperte dicit non minus de boibus saluari q3 corruit de angelis: sed plus nõ asserit.

¶ Diuisio textus.

DEterminatis bis q̃ ptinẽt ad statum creatiõis ãgelorũ r ad distinctõez eorũ p̃ uersionẽ r auersionẽ. Dic determiat ea q̃ ptinẽt ad dignitatẽ bonor. Et diuidit ĩ ptes duas. In pria determinat de distinctiõe ordinũ. In z9 determiat q̃sdam act9 q sequũt ordies distinctos. io. distin. (Dic iuestigãdũ ẽ rc̃) Pria in duas. In pria determinat ordinũ angelorũ distinctiõem. In z9 oñdit qũo boies assumũtur ad ordies ãgelor. ibi (Est ẽt notandũ q diuinus ordo rc̃.) Prima in tres. In pria oñdit ordinũ distinctiõem. In z9 distinctionis p̃n9 quãtũ ad duratiõem ibi (Jã nũc ingrere restat rc̃.) In z9 distinctiõis modũ q̃tũ ad eq̃litatem: ibi (Preterea ꝑsiderari oz rc̃.) ¶ Circa p̃mũ tria facit. Primo ponit ordinũ distinctiõem. z° assignat distinctionis rõem: ibi (Dic ꝑsiderãdũ ẽ rc̃.) z° assignat cãz nominatiõis ipor. ibi (Dec noĩa illis rc̃.) Et circa B duo fac. Prio determiat vitatẽ. z° excludit obiectiõem. ibi (Sz orit B q̃stio rc̃.) (Notãdum ẽ rc̃.) Dic oñdit quomõ homines ad angelorũ ordies assumũt. Et circa B duo facit. Prio oñdit p quẽ modũ assumũt: vt ad vnũ ordinem decimũ vl' ad oẽs nouẽ. z° oñdit eor q assumũt nũerus ibi (Nõ. n. iuꝛ rc̃.) Ubi duo fac. Prio oñdit vitatẽ. z° excludit ꝓrietatẽ. ibi (Aliquãdã tñ putat rc̃.) ¶ Qõ I.

HJc querũt octo. Prio qd sit hierarchia. z° ẽ actib9 hierar. 3° ẽ distinctiõe hierarchiar r ordinũ. 4° ẽ nomiatõe ordinũ distinctor. 5° de distinctiõe vel eq̃litate psõar ĩ vno ordie exñtiũ. 6° ẽ gñationc hierarchiar. 7° de p̃n° ordinũ. 8° de eor restauratione per homines facta. ¶ Utr diffinitio hierar-

ABprimum (chie data a Dionysio sit conueniens. sic pcedit. r ponit diffinitio Dionysij 4° ca. ce. hierar. Hierarchia est din9 ordo r scia: r actio deiformi quantum possiblie est similans: r ad inditas ei diuinit9 illuminatiões ꝓportiõabil'r ĩ dei sil'itudinẽ ꝓscẽdẽs. vr ãt q̃ sit incõpetẽs: qr diffõ nihil superfluũ dz ptinere: sz ipe alibi diffiniens hierarchiã dic̃. Hierarchia ẽ ad deũ q̃tũ pol'e ẽ vnitas r sil'itudo: cũ g̃ ĩ passignata ꝺscriptiõe pp dinã sil'itudinẽ multa ponãt: vr q sint superflua. ¶ P. ps nõ dz poni ĩ diffõne toti9 ad min9 sicut gen9: sz ordo ẽ ps hierarchie: cũ vnaq3 hierarchia tres ordines ptineat. g̃ vr̃ incõueniẽter dicere. hierarchia ẽ ordo. ¶ P. ĩ ãgelis nõ tñ ẽ ordo fm sciam: sz ẽt fm alia dona r nãlia r gratuita: q̃ oĩa excellẽti9 sunt in supiorib9 q3 ifer iorib9: g̃ sicut ponit sciam: debuit alia dõa põere. ¶ P. actio ptinet admistrãtes: sz hierarchia ẽ cõis mistrãtib9 r assistẽtib9. g̃ vr̃ q describat cõe p ꝓpriũ qõ ẽ otra artez diffõnuz. ¶ P. idẽ nõ pt põi ĩ diuersis gñib9 nõ subalternatim positis. g̃ vr̃ cũ scia r actio r ordo nõ subalternent inuicẽ q incõueniẽter assignẽt hierarchie tãquã gña in pdcã descriptiõe. ¶ P. ĩ dinis personis nõ ẽ ordo sciẽtie r actiõis: cũ sit vna scia: r actio triũ: B ãt ptinet ad rõnem hierarchie q sit ordo scie r actionis: g̃ vr̃ q nõ sil'r deiforme. ¶ P. idẽ ẽ deiformitas r sil'itudo dina. g̃ vr̃ eẽ vbor iculcatio: cũ dic̃ ĩ dinã sil'itudinẽ ascẽdẽs post3 dixerat deiformi simulans.

RESpõdeo dõm: q hierachia dr̃ q̃si sacer p̃ncipat9 a hieros qõ ẽ sacrũ r archos: qõ ẽ princeps. In oi ãt p̃ncipatu regrit gradus ptãtis r finis. vñ ĩ sacro p̃ncipatu oz hꝰ sacra r dina eẽ: r iõ sicut in p̃ncipatu secl'ari finis ẽ: vt subta multitudo pacifice disp̃at ad bonũ intẽtũ a p̃ncipe: sicut pz ĩ exercitu: g fm pbm. ii. metaphice ordinat ad bonũ ducis: sicut ad finẽ vltimũ. Ita oz q in sacro p̃ncipatu finis sit assil'atio ad deũ. Dunc ãt finẽ nõ ẽ pol'e ãgelos ꝺseg nisi p ordiatã actiõem ad quã exigit ordinata ptãs: r scia dirigẽs. r iõ in diffõne hierarchie ponit ordo: in q̃ exp̃mit gradus ptãtis r scie sic̃ diriges: r actio sic̃ ad finẽ iducẽs: r dei sil'itudo sic̃ finis ĩtẽt9.

Ad primum g̃ dõm. q finis ẽ cã cãr: r iõ diffõ q̃ sumit ex fine formalioz est iter oẽs diffõnes: r mediũ demõstrãs eas: r iõ illa descriptio hierarchie ẽ ad deũ vnitas: r sil'itudo ẽ sic̃ diffõ q̃ ẽ medium demr̃atiõis: B ãt hierarchia ẽ ordo: scia r actio si nihil ad dar ẽ q̃si demr̃atiõis ꝺcl'o: qr icludit eẽntialia p̃n9 hierarchie. vñ Diony. eã ex p̃dcã ꝺcludit: sz illa q̃ posita ẽ pfcã ẽ: qr ꝓhẽdit vtrũq3. vñ ẽ q̃si demr̃atio pone differens.

¶ Ad z9 dõm: q ordo pot sumi dupl'r: vl' fm q noiat vnũ gradũ tñ: sic̃ q sũt vni9 gradus dicũt vni9 ordinis: r sic ordo ẽ ps hierarchie: vl' fm q noiat rel'onẽ q̃ ẽ inter diuersos gradus: vt ordo dicat ipa ordinatio: r sic sumit quasi abstracte: r sic ponit ĩ diffõne hierarchie: p ãt mõ sumit ꝺcretiẽ: vt dicat ordo vni9 gradus ordiat9. ¶ Ad z9 dõz: q sic̃ aĩa ĩ corpe quẽdã effcm inducit imediate ĩ oib9 mẽbris: vt eẽ ingñtũ ẽ forma corpis: alio ãt iducit in vno mẽbro mediãte alio: vt motũ: ita ẽt de9 in oib9 ordinib9 celestis hierarchie imediate iduc vitã nature gre r glie: sz ad executiõem officior dinor mouet eos ordinate p ꝑmos medios: r p medios vltios. r iõ non ponit nã vel gña vel glia in diffõne hierarchie: sz scia velut dirigẽs actionem ĩ dinis officys. ¶ Ad gñtũ dõm: q actio circa nos exercita ẽ ꝑa mistrãtiũ q̃ non ponit ĩ diffõne hierarchie. sed actio cõis put signat trãsfusionẽ pcepti luminis a deo ad vna ĩ aliã cõis ẽ oib9. ¶ Ad gntũ dõm: q Diony. nõ intẽdit ordiare diffõnem: sz p̃ncipia eẽntialia hierarchie tangere: q̃r aliqõ ẽ sicut mãle p modum gñis se hñs. s. ordo alia vo sũt sicut formalia ꝓplentia rõnem hierarchie per modũ drie: q̃r p̃mũ ẽ ipsa receptio diuini luminis que in scia ĩportat: qr scia illa ẽ fm receptionem diuini luminis

ꝛ 2m ē eiꝰ tranſfuſio in alteꝝ quā deſignat actio.ꝛ tertiuꝫ ē ꝺſecutio finis in dei ſilitudinem:ꝛ ſic pꝫ q ſp ſequens ē formale reſpectū precedētis. vñ ſi dꝫ ordinate tradi diffinitio pōt ſic dici:q hierarchia ē ordo fꝫ ꝺſciaꝫ ꝛ actionē ꝛc. ¶ Ad 6m dōm:q ſm quoſdā in ordinis pſonis ē q̄dā hierarchia quā dicūt ſupceleſtē que attēdit ſm ordinē nāe i pſonis ordinis quā aſſimilat hierarchia celeſti angeloꝝ ꝛ ſubceleſtis hoīum:ſꝫ ꝟ nō ē ꝺueniēs:nec ſm intētionē Diony.q in ordinis pſonis p̄cipatū ponere vni ad alteꝝ ē hereticū:aut q pr purget filiū vel illuminet vel pficiat:vl q id qō pris ē ꝛcipiat i filio iferiori mō q̄ tū regrūt ad rōnē hierarchie fꝫ itētōeꝫ Dio.ꝛ fꝫ vocabuli ſignificatiōem. Et iō dōm ē alr.ſ.q ſimilat deiformē inq̄tū p lumē pceptū ordini claritati aſſimilat:nō qdē p equiparātiā:ſꝫ ſm ſuā ꝓportiōeꝫ:pp qō dic q̄tū poſſe ē. Ois ēt pfectio creatur ē ſilitudo ordinis bonitatis:ſꝫ q̄dā expſſio alia. ¶ Ad 7m dōꝫ.q alicui agēti vl impinēti pōt aliq̄ recipiēs aſſimilari duplr:vl ſm formā tm:vl ſm formaꝫ ꝛ actiōem:ſic aliqd illuminat a ſole: vt ēt alia illuminet ad ſilitudinē ſolis:ſic luna:ꝛ ꝟ ē aſſimilatio ſm ꝺueniētiā in forma ꝛ actōe: aliq̄ ā illuminā t: vt i ſepſis luceāt: ſed lumē i alteꝝ nō trāſfūdāt:vt terreſtria colorata:q color ē aliqd lucis:ſic ēt aſſimilāt ageli deo in receptiōe diuini lumis.ꝛ ꝟ aſſimilatio oñdit i ꝟ q dic deiformē inq̄tum poſſe ē ꝛc.ꝛ ēt itrāſfuſione eiuſdē i alios:ꝛ ꝟ oñdit cuꝫ dr ad inditas illumiatiōes.i.ſcōz vtutē ꝛ regulaꝫ datarū illuminatiōum aſcendēs in dei ſilitudinē opando in alios ſcōm ſuā ꝓportiōem:ꝛ iō notāt aſcēſuꝫ:q i ꝟ ē pfectio ſilimitudis ꝛ oium dinius ē dei coopatores fieri:ſic ibidē dic Dion.ꝓp qō ēt pbi poſuerūt finē itelligētiaꝝ mouētiū orbes quē intendunt aſſimilationem diuinā i eāndo. ꝛ ſic pꝫ q prima ſilitudo rñdet ſcie:ſed ſcōa actioni.

¶ Utrum vnus angelus purget alium.

AD ſecūdum ſic ꝓcedit. vr q vnus āgel⁹ aliū nō purget. ꝓPurgatio.n.nō ē niſi p gr̄am:ſꝫ ſoli⁹ dei ē dare gr̄aꝫ.q ipſe ſolus purgat. ¶ Ꝑ.purgatio nō ē niſi ab īmundicia:ſꝫ in angelis bonis p⁹ caſū malo nulla remāſit īmūdicia.q nō ē ibi purgatio. Itē vr q nec illuminatio vni⁹ p alteꝝ fiat:qz ifozmare mētē ē ſoli⁹ dei:vt ait Aug.ſꝫ illumiari nō pōt āgelus.niſi mēs ſua ifozmet.q vr q vn⁹ āgel⁹ aliū nō illumiet. ¶ Ꝑ.ſic hr Matꝟ.zꝫ.Magr veſter vn⁹ ē xps.vbi dic Aug.q ipe ſolus ē q iteri⁹ docꝫ:ſꝫ illūinatio ē p modū cuiuſdā doctrie q̄r q ſolus de⁹ mētē āgeli illumiet. ¶ Ꝑ.oēs angeli beatitudinē ſuā hñt ex ꝟ q īmediate vidēt deū:ſꝫ de⁹ ē ſufficiēs mediū ad oium cognitiōem.q̄ vr q vn⁹ aliū nō illuminet. ¶ Ꝑ.ſi vn⁹ illuminat aliū:aut ꝟ fac creādo nouū lumē i mēte ei⁹:aut trāſmutādo lumē a deo receptū: ſꝫ p̄mū ē hereticū:cū angeli nō ſint creatores.ſcōm aut vr ipoſſe niſi ponat aliq̄ mediū deferēs:ſic i illuminatione corpali:qō ibi nō ē ēt facile fingere.q̄ vr q vn⁹ aliū nō illuminet. Itē vr:q nec pficiat:qz vt ſupra i 4⁰ diſti.dcm̄ ē:pfectio q̄ poſſe ē in angelo:ē vl nāe ꝺdite vl gl̄ificate ſꝫ neutra p̄t eē in angelo ab angelo.q̄ vr q vn⁹ aliū nō pficiat. ¶ Ꝑ.nulla pfectio p̄t eē i angelo:niſi ſm receptionēꝫ dīni luminis.ſed hec receptio ē p illuminatiōeꝫ.q̄ pfectio ab illuminatiōe nō differt.

Reſpondeo dōm:q actio nō pōt eē niſi ſm exigētiā rei:ꝛc ē actio:cū ā ꝺ hierarchia pficiat in ſcia:vt ex diffōne pꝫ:oz vt actio hierarchica i trāſfuſione ſcie ꝺſiſtat.vñ dicit Diony.7⁰ ca.ce.hier.,q purgatio:illuminatio:ꝛ pfectio ē dīne ſcie aſſumptio. Ad ſciēciam ā ꝺcurrūt duo in ſui acq̄ſitiōe.ſ.expulſio ꝺry vl p̄uationis ꝛ ꝺſūmatio ei⁹:ſicut ē ēt in acq̄ſitione cuiuſlibet formē:ſed ꝺſumatio ſcie in duob⁹ ꝺſiſtit:ſicut ꝛ viſio corpalis ad quā regrit lumē ſub q̄ videat viſibile:ꝛ ꝺſequit cognitio ipi⁹ viſibilis. Sic ēt per lumē itellectuale hēt cognitio itellectiua:q̄ q̄tū ad remotiōem p̄uationis eſt purgatio:q̄tū ad influētiā luminis ē illuminatio: ſꝫ quā tū ad cognitiōem ꝺſequētē in quā dirigit lumē ſicut i vltimū terminū ē pfectio:ꝛ pp ꝟ perfectiones a Dionyſio dicūt ſm traditionem ſacraꝝ doctrinaꝝ

Ad primuꝫ q̄ dōm:q purgatio a culpa ē p gratiā ſed a neſcia ē p lumen doctrie:ꝛ hoc ēt ab alio eē pōt q̄ a deo. ¶ Ad ſcōm dōm:q purgatio q̄ ē in angelis nō ē ab īmundicia:ſꝫ a diſſilitudinis ꝺfuſiōe vt dr in.3.ca.ce.hierar.vl a neſciētia:vt dr in.6.ca.ce.hierar.ꝛ ꝟ duo in idē redeūt:ꝺfuſio.n.itells ē ex hoc q ē i pō reſpectū pluriū.ꝛ in ꝟ diſſilis ē a p̄rio itellcū.ſ.dīno:cui nulla poſſibilitas admiſceť.p lumē q̄ receptū a deo mediante ſupiori angelo liberat intells angelic⁹ ab hac diſſimilitudinis ꝺfuſiōe inq̄tū terminat ad vnū cui fortius iberet:quāto magis mediū cognitiōis efficax ē:ſic pꝫ in eo q neſcit quā ptē ꝺdictiōis eligat:ſꝫ intētio medio ꝓbabili magis ad vnā flectit:ſꝫ additio medio ōmr̄ativo firmat in illo. ¶ Ad illud qō poſtea de illuminatiōe q̄rit dōm:q circa ꝟ ꝟie quidā opinati ſū. Quedā enī dixerūt āgelos inferiores nūq̄ eēntiam dei videre:ſed p illuminationē ſupiorū:q eū īmediate vident dei noticiā capere:cui obuiat qō dr Matꝟ.18. Angeli eoꝝ ſēp vidēt faciem p̄ris mei:vbi logt de angelis inferiorib⁹ ordinis boīb⁹ ad cuſtodiā deputatis. Alij vero ecōtrario dicūt angelos oēs īmediate a deo illuminatiōem recipere negātes inferiores a ſupiorib⁹ illuminari:ꝛ negātes totū ꝟ qō Dion⁹ de angelis tradit aucītatib⁹ ſacre ſcripture ꝓbatū ꝛ conſonū pꝟoꝝ doctrine. vñ mediaꝫ viā eligentes dicim⁹ oēs qdē angelos aſſentiā dīnā īmediate videre:ex quo beati ſūt:ſꝫ nō ē neceſſariū q̄ q videt cām videat oēs ei⁹ effect⁹ niſi ipam ſm totā pōm ꝺphendat:ſicut de⁹ ſeipm cōprehēdēs oia cogſcit. Alioꝝ ā qui ipm vidēdo nō ꝺprehēdūt vnuſqſq; tanto plā i eo cognoſcit quāto ipm plenius capit fruitione gl̄ie:ſic ēt ex p̄cipys ſpeculatiuis q melioris intells ē plures ꝺclusiones elicere pōt.vnde in his diuinis effectib⁹ ptinētib⁹ ad statū nāe vl gr̄e que p āgeloꝝ officia diſpenſant ſupiores iferiores illuminat ꝛ inſtruūt vt expſſe hr in ſeptio celeſtis hierarchie:ꝛ in pncipio quarti de diui.no. Qō ergo tertio obycitur.q mentem ſolus deus formare pōt:dōm q verum eſt iuſtificādo per gr̄am:ſed de hac formatione nihil ad pns. ¶ Ad q̄rtum dōm:q ſicut in actiōibus naturalib⁹ inferi⁹ agēs nō hꝫ efficaciaꝫ i ꝓductione effectus niſi per virtutē agētis primi:que vehementius' ipſimit in effectū:ita etiam in intellectualibus inferior illuminās nihil poteſt efficere niſi per virtutem primi illuminantis:ꝛ propter ꝟ ipſe deus eſt qui omnes docet:nec tamē excludit ab alys illuminatio:ſicut nec ab agētib⁹ naturalib⁹ nālis actio.

¶ Uel dicendum q docere ꝓprie dicitur qui in cognitionem rei ducit. Sicut autem in cognitionem coloris ſenſibilem peruenit homo ex duobus.ſ.ex viſibili obiecto ꝛ ex lumine ſub quo videtur. vnde ꝛ vterq; dicit demonſtrare rem.ſ.qui lumen ꝓparat:ꝛ qui obiectum repreſentat.ita etiam ad cognitionem intellectualem duo exigūtur.ſ.ipſuꝫ intelligibile:ꝛ lumen per qō videtur:et iō dupl r dicitur aliquis docere:vel ſicut proponens itelligibile vel ſicut prebens lumen ad intelligendum. hoc autem lumen eſt duplex. vnum intrinſecus vel cōnaturale intellectui cui ſimilatur lumen qō eſt de compoſitione oculi:ꝛ per collatiōem hui⁹ luminis ſolus de⁹ docere dr. Scōm lumē qō ſuperueniens ad confortationem

cōnālis luminis cui similat in visu corporali lumen solis vel cādele: t sic pōt āgelus alīū angelū: vel etiā hoiem illumiare ad aliquid cognoscēdū: nō aūt homo sic docere pōt: cū in eo lumē itellectuale debilissi me recipiat. Quidam tñ dicūt q nullo mō āgelus docet: sicut lumē pbēs: qō expresse dictis Dionisy ctrariari videt. Silr etiā itelligibile duplex est: vnuz ad qō itelligēdū sufficit itellect alicuius hominis dūmodo sibi cōsiderādū ꝓponat. vñ t ipse ꝓponēs docere dr quasi in cognitiōez ducēs: sicut in visu corpali mōstrat rez q eā corā oculis ponit. ¶ Aliud est ad cuius cognitiōez nō sufficit itellectus discipuli: nisi i hoc māuducat p aliquid sibi notū. vnde t qui hoc magis notū sibi ꝓponit docere eū dicit. Dui⁹ silr est in visu corporali in hoc q aligs alicui rem a lōge appar ētē digito monstrat: t his duobus modis homo docere dr: t hec doctrina est nō p modū illuminatiōis: sed p moduz locu tiōis. ¶ Ad 5ᵐ dōm: q quāuis deū oēs videāt: nō tñ ipm comprehēdūt. t ideo nō opz q oia oēs in ipso cognoscāt: t ꝓpter hoc nō remouet quin vnus angelus qui aligd in vbo dei cognoscit: possit quātū ad hoc alīū illumiare angelū: qui hoc in vbo dei nō cognoscit. ¶ Ad 6ᵐ dōm: q sicut in corporalibus illud qō est in actu agit p hoc qō educit potētiā patiētis in actū: ita etiā cū itellectus iferioris āgeli sit in potētia respectu quozūdā poterit p superiorē angelū: qui est in pfectiori actu reduci in actū silem: nō p creatōez alicuius noui luminis: nec p hoc q idē numero lumē qō est in supiori recipit ab iferiori: nec opz esse aliquod meduz deferēs virtutē agētis: qz in eis falso imaginat quis distātiā situalē. Sed qō est in corporibus situs: hoc est in spū alibus ordo fm Augusti. ¶ Ad 7ᵐ dōm: q pfectio hic dicit illud ad qō terminatur motus illumiationis: nō aūt perfectio glorie vel nāe. ¶ Ad 8ᵐ dōm: q iste tres actiōes: quādoq cōiungūtur: t ideo nō dīnt nisi fm rōnem: qz ois pfectio in hoc qō pficit illuminat t purgat: t ois illuminās purgat: sz nō cōuertit: vt pz precipue in nra hierarchia fm Diony. nō. n. quālibet purgatōez sequit lumīs receptio: sed pfectā. t silr nō quālibet illuminationē sequit pfectio cognitiōis: sz ꝓsumatā.

¶ Utz hierarchia āgelica diuidat ꝓueniēter in tres hierarchias t nouē ordines. III.

AD tertium sic ꝓcedit: videt q iconueniēter diuidat angelica hierarchia in tres hierarchias t in nouē ordines: Aut. n. illa diuisio ē p diuisionē totius integralis in ptes vel generis i spēs. ꝑmo mō nō diuidit qz diffinitio cōis non ꝓueniret partibus: sicut diffinitio domus nō ꝓuenit parieti: nec itē p moduz generis: qz nō oēs ordines equaliter se habēt ad participāduz rationē hierarchie. g videt q nullo mō possit eē cōpetens diuisio. ¶ ꝑ. quāto aliquid est ꝓpinquius vni ꝑmo: tāto est minoris multiplicatiōis: sz hierarchia āgelica media est iter nos t deū: vt in 4.º caplo ce. hierar. dr. g cū hoium si tātū vna hierarchia: vr q angelorz nō sint tres hierarchie. ¶ ꝑ. supius t iferius i angelis nō est nisi fm diuersam ꝓportiōez ad receptōez diuinorz: sz ordies se habēt: sicut supius t iferius. g vr q sit in eis diuersa ꝓportio ad receptōez diuiorz. t silr hierarchie se hñt fm supius t iferi⁹. g vr q eadē sit ratio distiguēdi ordies t hierarchias. ¶ ꝑ. ratio hierarchie cōsistit in ordie potestatis: sz potestates determinātur p actus: cum g actio hierarchica sit triplex: vt dcīt est: videt q sint tātū tres ordies cel. hierarchie. ¶ ꝑ. ecclesiastica hierarchia exēplata est a celesti. sz Dio. sz in ecclesiastica hierarchia fm eūdē sunt tñ tres ordies. g vr q silr in celesti. ¶ ꝑ. vnitas ordis ē vt in lra dr ex hoc q multi spūs conueniūt in vno munere gre: sz dona spūs sci sunt septē: vt hr Ysaie. xi. g vr q sunt tñ septē ordines angelorz. ¶ ꝑ. vr eē diuersitas in distinctiōe hierarchiarz fm Gregoriū t Dionysiū: qz Dionysi⁹ ponit vtutes mediū ordinē secūde hierarchie: t ꝓpeipat⁹ ꝑmum tertie hierarchie. Gregorius autem econuerso: et queritur ratio huius.

RESPONDEO dōz: q i angelis inuenit triplex distinctio. vna est hierarchiarz adiuicē. secūda ē ordinū in eadē hierarchia. tertia ē psonarz eiusdē ordis: t qlibz illarz sumit fm diuersaz ꝓportiōez ad receptionē diuini lumis. Diuersitas. n. hierarchiarz est fm diuersum modū recipiēdi dinas illuminatiōes: diuersitas vo ordinū est fm diuersos actus quos diuinū lumen pficit fm pfectius t minus pfectū: diuersitas vo psonarum vnius ordis est fm diuersaz vtutē in executiōe actus minus vel magis efficaci. vbi gra. nostra hierarchia distinguit ab āgelica: in hoc q nra pficit in diuio lumine velato p similitudines sensibiles tā in sacramētis qz in metaphoris scripturarz: sz āgelica pficit lumīe simplici t absoluto: t cū dictus modus sit cōis oibus que sunt in nostra hierarchia: tñ eorz sunt diuersi actus fm quos diuersi ordines distinguunt. Alius. n. est actus sacerdotū: t diaconorz: t in exercitio cuiuslibet horz actuū quidā sunt alys magis idonei: angeli aūt oēs quāuis in hoc modo conueniāt: sine iquisitiōis discursu: t sine velamine figurarz diuinū lumē recipiūt: tñ dīnt in hoc: q gdā eorz recipiūt in maiori vltate qz alyi. vñ supiores dīr hr sciētiaz magis vlem: vt dcīt est. hoc aūt nō pōt nisi tripliciter variari: aut. n. cognitionē diuinorz effectuū recipiūt in ipsa causa ꝑma vl: t hic est modus ꝓprius ꝑme hierarchie que est ꝓportiōata ad recipiēdu illuminatiōes in ipso fulgore t diuini luminis: t pp hoc dīr circa deū esse vt oēs ordies eiꝰ denominēt ab opatiōe circa deū. Aut cognoscūt res i vltibus rerz rōnibus: t hic est modus scde hierarchie. t iō āgelorz buiꝰ hierarchie est accipe pfectionē cognitiōis p illuminatiōez ꝑme hierarchie: in qua sunt forme maxie vles: t pp hoc ordines hꝰ hierarchie nō denoiant ab opibus circa deū: sz noibꝰ ptinentibus ad potestatē operādi in res iquātū forme p quas cognoscūt sūt opatiue ad minus respectu effectuū in qbus deo ministrāt: t qz iste forme sūt vles nominātur a potestate nō limitata vel determinata ad aliquē vel ad aliquos: aut cognoscūt res in ꝓprijs rōnibus: t hic est modus vltime hierarchie in quo sunt forme ꝑticulares t ꝓportiōate: vt ab eis recipiātur in itellectus nostros: ꝓpter qō dīr angeli hierarchie tertie accipe dinū lumē secundū ꝓueniētiam hierarchie nostre: t ide est q ordies tertie hierarchie denominātur ab actibꝰ limitatis circa vnū hoiem vel vnā ꝓuinciā. huius aūt simile pōt videri in terrēis ꝑncipatibꝰ: qz ministrorū qui sunt sub vno rege quidā operātur imediate circa psonā regis quasi cubiculary t cōsiliary t assessores: t ꝺ cōpetit ꝑme hierarchie respectu dei. Quidā vo hñt officia ad regimē regni i cōmuni nō deputati huic vel illi ꝓuincie: vt dīr regalis curie t ꝓcipes militie t iudices curie: t buiusmodi similes sunt āgeli scde hierarchie. Quidam vo ꝓponūtur ad regimen alicuius partis regni vt ꝓpositi t baiuli t buiusmodi officiales minores: t his similes sunt ordies tertie hierarchie: t sic pz diffinitio triū hierarchiarum. ¶ Ordinum aute ꝓme hierarchie sic potest accipi numerus t distinctio: fm tres actus fruitionis quibus anima deo fruitur: quorum vnus est comprehēdere vel tenere: quo pficitur memoria: t fm hoc accipitur ordo tronorz: qz in eis sedet deus: t quiescit dū eos in se quiescere facit. Alius actus ē videre quo pficit itellectiua. t secūduz hoc accipit ordo cherub. n qui iterpre-

tat plenitudo scie. Ali⁹ actus est amare: quo pficit volũ/tas:⁊ ꝑm hoc accipit ordo seraphin g iterpretat ardẽs vl icendẽs:⁊ qz in hoc tactu est cõpletissima vnio ad deum: ex eo q̃ amoz facit iuterioza amati penetrari.ideo ordo seraphin est prim⁹.secũdus cherubin ꝓpter vnitatẽ assi/milatiõis in qua cõpletur sciẽtia in actu.terti⁹ est tronoz qz in sessione ipoztat vnio ꝑm contactũ solũ. ¶ Ordinũ vero secũde hierarchie sic põt accipi diuisio ⁊ nũerus:qz regimẽ alicui⁹ cõmunitatis ẽ ꝑm hoc q̃ ordinate ⁊ pacifi ce bonũ cõmune dispẽsat.hic aũt ordo pacis disponit tri bus .s. aliquo sentẽtiãte qd vnicuiq debeat:⁊ ad hoc est ordo potestatũ. vñ dicũtur arcere aereas potestates: ⁊ ℔ nõ est vltimus finis:sed getẽ ⁊ utilitatẽ bonoz dispẽsare: sicut potestas sacularis suspẽdit latronẽ ad pacez ciuita/tis:sed sentẽtia debz eẽ efficax:⁊ recta:ꝫ ad hoc vt sit effi cax idiget aliquo adiuuãte ⁊ ꝓpugnãte:vt nihil sit ipos sibile exeq̃ qõ per sententiã determinat. Et ad hoc est or do virtutũ qui attingũt vltimũ in operãdis oĩb⁹ difficili bus pertinẽtib⁹ ad ministeria diuina.⁊ iõ attribuitur eis miracula facere:qz obuiare legib⁹ nãe est arduissimum. ¶ Ad hoc aũt q̃ sit recta idiget aliquo digerẽte ⁊ iperã te:⁊ ad hoc ordo dominatiõis est.ad quẽ pertinet dirige/re in oĩb⁹ ministerys diuinis:sicut architector in mecha nicis qui etiã est p̃ceptiu⁹:⁊ ideo hic ordo ẽ p̃m⁹ secun de hierarchie:qz ab ipso dirigit:⁊ imperat q̃ gcḡd in mini sterys diuinis per angelos agitur.⁊ secũdus ẽ ordo virtu tum:a q̃bus actus potestatuz efficaciã hz:sicut ⁊ leges se culares opz eẽ armatas:vt habeãt vim coactiuã. ¶ Or dinũ aũt tertie hierarchie sic numer⁹ ⁊ ordo accipitur:qz cũ habeãt potestatẽ limitatã:oz q̃ actus eoz vel limitẽ tur ad vnã ꝓuinciã:vel ad vnũ hominẽ:si ad vnã ꝓuin ciaz.sic ẽ ordo ꝓncipatuũ:vt ꝓnceps persaz qui ꝓerat persis. De quo habet Danielis.io.si aũt limitat ad vnuz hominẽ:aut est de his que pertinẽt ad ipm tm̃.⁊ sic est or do angeloz. vnde dicũtur minima nũciare:quoruz est ẽt singulos custodire:aut de his que pertinẽt ad bonũ mul torum:que explẽtur per actũ vni⁹ singularis persone.⁊ ad hoc est ordo archãgeloruz:sicut Gabriel qui nũciauit na tiuitatẽ christi ⁊ Joãnis baptiste.⁊ ideo nomẽ eoz cõpo situz est ex duob⁹ ordinibus extremis:dicũtur enĩ archã geli quasi ꝓncipes angeli:⁊ ꝓpter hoc etiaz dicunt maio ra nũciare:qz bonũ gentis ẽ diuinius q̃ bonũ vnius hois ꝑm p̃m in ꝓmo ethicoz. Numerus aũt eorum qui sunt in vnoquoq ordine ignotus est nobis.

Ad primuz g̃ dom:q̃ diuisio hierarchie in ordi nes ẽ toti⁹ ptãtiui in ptes potẽtiales: sicut aĩa diuidit in suas potẽtias:⁊ hoc totũ ẽ q̃si mediuz iter totũ vl̃e ⁊ itegrale.vl̃e.n.est ꝑm eẽntiã ⁊ cõpletã vtu tez in q̃libet sua pte.vñ de oĩb⁹ equaliter p̃dicat. Sz inte grale nec est ꝑm essentiã:nec ꝑm vtutẽ totã in vnaquaq suaz partiũ.⁊ iõ nullo mõ de pte p̃dicat:ꝫ totũ potẽtia le adest qdẽ ꝑm eẽntiã cuilibz pti:ꝫ ꝑm ꝓpletã vtutẽ est in pte supma:qz semp supioz potẽtia hz in se ꝓpleti⁹ ea q̃ sunt iferiozis:⁊ ista est cõparatio hierarchie ad ordines. ¶ Ad 2m dom: q̃ oes hoies sunt vni⁹ spẽi.⁊ iõ in oĩb⁹ est vn⁹ modus cõis recipiẽdi dinas illuminatiões:⁊ pp hoc oium est hierarchia vna:ꝫ angeli sunt diuersaz speciez: ⁊ pp ℔ in diuersis hierarchys ordinant ꝑm diuersuz mo dũ receptiõis:vt dcm̃ est. Sz vez est q̃ libz nã in ange/lis est magis vna ⁊ simplex q̃ nã hũana q̃ est vltima na tura itellectualis. ¶ Et p hoc pz rñsio ad 3m:qz siẽ huma ne hierarchie sunt tres ordies ꝑm Dionys.ita ⁊ cuiuslibz celestis. vñ ꝫ tres hierarchias sunt nouẽ ordines: vt sic in oĩb⁹ trinitatis silitudo reluceat ꝑm p̃m⁹ mediũ:⁊ finẽ. ¶ Ad 4m dom:q̃ in nr̃a hierarchia distinguunt ordies ꝑm tres actiões hierarchicas: qz ministroz est purgare: sacerdotuz illuminare simul ⁊ purgare:ꝫ episcopoz pfi cere.talis aũt distinctio non potest esse in celesti hierar chia:qz minimus ordo angeloz est supioz supremo ordi ne nr̃e hierarchie. vñ põt ⁊ pficere ⁊ illuminare ⁊ purga re. ¶ Ad 5m dom:q̃ diuersitas ꝓportionũ põt sumi mul tiplr:aut ꝑm diuersuz gen⁹ ꝓportiõis:sicut duplũ ⁊ sexq altez:quoz p̃muz est multiplex.scom superparticulare. alia est.n.genere ꝓportio q̃tuoz ad duo:q̃ñ dulpa:⁊ triũ ad duo:q̃ñ sexqaltera:aut ꝑm diuersas spẽs eiusdẽ gene ris:sicut dupluz ⁊ triplũ:quoz est vnũ genus ꝓportionis .s.multiplex:aut ꝑm diuersos numeros in eadẽ spẽ ꝓpor tionis:vt quatuoz ad duo:⁊ sex ad tria:⁊ p̃ma diuersitas cõpetit distictiõi hierarchiaz.scõa distinctiõi ordinũ.ter tia distinctionum p̃sonaz vni⁹ ordinis. ¶ Ad 6m dom:q̃ dona ꝑm q̃ distinguunt ordines sunt dona perficiẽtia in actib⁹ hierarchicis:⁊ hec variant:vt dcm̃ est.dona aũt ⁊ vtutes pficiũt ad act⁹ p̃sonales:⁊ iõ ꝑm ea ordines nõ di stinguunt. ¶ Ad 7m dõz:q̃ ordinatio Dionysy est rõna bilioz:qz ipse distinguit secũdã hierarchlã a tertia ꝫ vle ⁊ pticulare nõ limitatũ ⁊ limitatũ:⁊ iõ vtutes ponit in se cũda:⁊ p̃ncipatus in 3a. Grego. aũt nõ multũ itendit ordi nare:ꝫ numerare. nihilomin⁹ ista ordinatio põt sumi ꝑm act⁹ exteriores ⁊ ꝑm ꝓfozmitatẽ ad nostrã hierarchiã:et qz in nr̃a hierarchia hũites platione sunt sup p̃sonas ꝓua tas.iõ in scõa hierarchia ordinat illos:quoz noia impoz tant officiũ platiõis.s.dñatiões p̃ncipatus ⁊ ptates. In 3a aũt ordines:quoz actus sunt ẽt p̃sonaz ꝓuataz:vt mira bilia facere:qõ est vtutũ ⁊ nũciare magna:qõ est archan geloz:⁊ nũciare parua:qõ est angeloz.

¶ Utz noia angeloz ꝓueniẽter distinguant. IIII.

B quartum sic ꝓcedit: vr̃ q̃ noia angeloz nõ ꝓvenien/ter distinguant. Nomẽ.n.toti⁹ nõ dz pti impo ni.ꝫ ordo ẽ p̃s hierarchie:cũ g̃ hierarchia sit idez qõ sacer p̃ncipat⁹:vt dcm̃ ẽ:vr̃ q̃ nullus ordo p̃ncipat⁹ debeat dici. ¶ P. nomẽ toti⁹ nõ dz iponi alicui ordini illi⁹ nãe:ꝫ oes celestes spũs angeli vocant. g̃ vr̃ q̃ vltim⁹ ordo ãgeloz nõ debeat noie ãgeloz voca ri. ¶ P. illud qõ est supioris ordis nõ necio ineñ in ife rioz:q̃uis eꝯ:ꝫ noia rñdẽt reb⁹:cũ g̃ oes ãgeli dicant ce lestes vtutes ꝑm Dio. vr̃ q̃ ℔ noie nõ debeat noiari me di⁹ ordo scõe hierarchie:qz noia supioz nõ sunt iferiozũ. ¶ P. ois vt⁹ ẽ media iter eẽntiã ⁊ opõnẽ:ꝫ nullus ordo vocat in ãgelis noie eẽntie vel opõnis.g̃ nec ẽt noie vtu tis. ¶ P. q̃ noia ordinũ deuenimus in ꝑpetates eoz ꝑm Dion⁹.ꝫ nulli ãgelo ꝓuenit q̃ charitatẽ inflãmare:nec i volũtatẽ iprimere:qz ℔ soli⁹ dei est. g̃ vr̃ q̃ incõueniẽter dicant seraphin icẽdẽtes. ¶ P. ardere charitate ⁊ vide re deũ ⁊ tenere ipm:sunt de suba beatitudis:ꝫ oes ange li sunt beati. g̃ nulli ordines debent ab his actib⁹ noiari. ¶ P. q̃rit quõ dr̃ant hec tria seraph. seraphim ⁊ ꝯphin. ⁊ cherub. ⁊ cherubim ⁊ cherubin.

Respõdeo dom:q̃ circa noiatiões ordinũ attẽdẽ dũ est:q̃ sicut vnusq̃sq ordo est altioz ita etiã a pfectioz noiat:⁊ quãuis ea q̃ sunt supioz parti cipẽtur quodãmodo ab iferiozib⁹:⁊ eꝯ: nõ tñ debẽt esse ꝓfusa noia:ꝫ distincta. Ad hoc.n.q̃ aliq̃ nomẽ noiet ꝓ prie aliquã rẽ duo requirunt.s.q̃ hoc q̃ significat p̃ nomẽ bẽat pfecte ꝑm cõpletuz actũ:⁊ vt sit vltima pfectio ei⁹:⁊ qz ois denoiatio est a forma:q̃ dat eẽ ⁊ ẽ p̃m⁹ opera tiõis.iõ ãgeli denominant ab eo qõ est in eis loco forme tãq̃ a digniozi:vbi gr̃a.in hoie est q̃dã participatio itelle ctus:⁊ qz nõ hz plenũ actum itellectus:vt sine inquisitio ne ⁊ imaginatiõe itelligere possit:iõ i ordie itellectualiũ

nō ponit. Silr ēt q̄uis sensum hēat fm completissimaz opationē respcū oīum aialiū: qz tñ sentire nō ē fm vltimā pfectiōem eius nō ponit i ordine sensitiuoz: sz i ordine rōnaliū: qz rōnis actū plene hz: z ē act⁹ ei⁹ inq̄tū ē bō. Scōm B ergo dico q donū supioz ē in inferiozib⁹ scōm quādā pticipatiōem: nō fm completū actū: z iō ab eo nō pñt denoiari: eōrio vero dona inferioz sūt in supiozibus eminētib⁹: sz i illis actib⁹ nō ē vltimū cōplemētū eozum vñ ab his nō denoiat: sicut ꝓbo noie: z inde ē q dicūtur sibi in denoiationib⁹ cedere: vt. s. superior ordo ab excellentiori actu ꝓprium nomen sortiatur.

Ad primum q̄ dōm: q ꝓncipat⁹ cōiter sumptus ad cuiuslibet platiōis offiū itelligitur noie hierarchie: sz ꝓncipat⁹ spāliter sūpt⁹ ad regimē determinate ꝓuincie ē nomē vni⁹ spālis ordinis. ¶ Ad 2m dōm: q nomē angeli designat manifestatōem: cū angelus nūci⁹ dicat: eē enī manifestatiuuz simplr ꝓuenit oib⁹ ordinib⁹: inquātū. s. fm descensū ordinū lumē intellectuale ē in eis min⁹ simplex z magis ꝓpportionatū itellectui sequētiū: z iō dicit Diony. i. io. ca. ce. hierar. q semper inferior angelus mānifestat supiozē oib⁹ sub se ordinatis. z iō eē mānifestatiuū oīum supioz respcū nr̄i ē vltimi ordinis: pp qō vltimū ordinē āgeloz noie significamus: alys ordinibus noiatis ab his que designāt excellētiozez modū nūciādi vl manifestādi: z p būc modū angelus est nomē nāe: qz ꝺditiōez nāe exꝑmit. Sz si nunciare sumatur fm exteri⁹ misteriū qō exercēt sic angelus ē nomen officy nō nāe. vt dicit Brego. ¶ Ad 3m dōm: q nomē virtutū fm q noīat spālē ordinē sumit a spāli dono vl actu qō ē exeq z perficere qcqd ē arduū z difficillimuz in mīsterys dīnis: sz fz q ꝺueīt oib⁹ celestib⁹ spiritib⁹ sumitur a vtute sequēte nām. ¶ Ad 4m dōm: q angeloz noia q̄dam sūt coia oib⁹ ordinib⁹: quedā āt ꝑꝑa determinatoz ordinū: cōium āt q̄dā sumūtur ab eēntia vel aliqua ꝺditiōe nāli: vt q dicūt celestes eēntie z angeli z spūs z dīne mētes: z dīni intell's: z celestes animi: q̄dā vero a vtute vt q dicūt celestes virtutes: q̄dā vero ab opatiōe: vt q dicūt angeli: sz noib⁹ spāliū ordinū sumūt a donis superadditis z officys ꝺsequētib⁹ dona. z iō noia spūaliū ordinū magis pñt equocari cū noib⁹ gñalib⁹ que sumūt a virtute z ab opatōe q̄ eēntie supaddūt: q̄ cū illis que sumunt a nā que nō supaddit: sz substernit. ¶ Ad 5m dōm. q seraphin nō dicūt itēdētes q̄si bītū charitatis ifluāt: sed qz illumināt de his q̄ ad amoz̄ charitatis ptinēt. ¶ Ad 6m dōm: q noia supiozum ordinū nō sumūt simplr ab actibus fruitiōis: sz ab excellētia eoz que tñ in supiozib⁹ inueniūt: q̄uis fruitio cōis sit oib⁹: nō enī dicūt amātes: sz ardētes i q̄ ꝺsumatio chariratis exꝑmit. Silr cherubin nō dr̄ simplr videntes vel sciētes: sz pleni scia. vñ p istuz modū sciam bre nō ē cōe oībus: quāuis scia vel visio oībus sit cōis: z pp B nō pñt oēs dici cherubin. vt dicit Diony. in. iz. ca. ce. hierar. ¶ Ad 7m dōm q noia ista defluentia in. in. vt cherubin seraphin: sūt neutri generi pluralis nūeri: z ponūt pro toto collegio vni⁹ ordinis. Desinentia āt in. im. sunt mas. gñis: z pluralis nūeri: z ponūt p pluribus pſonis vni⁹ ordinis: sz cherub z seraph sunt mas. generis z singularis numeri: z significant vnam personam illius ordinis. V.

¶ Utr oēs āgeli vni⁹ ordinis sint eq̄les.

A D quintū sic ꝓceditur. vr̄ q oēs āgeli vnius ordinis sint eq̄les. Maioz enī ē ꝺueniētia eoz qui sunt vni⁹ ordinis q̄ eoz qui sūt vni⁹ hierarchie: sz diony. frequēter vocat equipotētes eos q sūt vni⁹ hierarchie. q̄ vr̄ multo fortiꝰ illi qui sūt vnius ordinis q sint eq̄les. ¶ ꝑ. quecūq̄ se hñt sicut supi⁹ z inferi⁹ sunt in diuerso gradu vl ordie ordiati. sz qcūq̄ in angelis sunt eq̄les se hñt sicut supius z iferi⁹. q̄ vr̄ q sint diuersorum ordinū. q̄ si aliq sint vni⁹ ordinis vr̄ q sint eq̄les. ¶ ꝑ. dignitas angeloz ē fm dona pcepta: sed illi q sunt vnius ordinis pficiūt vno dono: vt hr̄ ex diffōne ordinis in lra posita. q̄ vr̄ q sint eq̄les. ¶ ꝑ. quāto aliqd imediati⁹ cōiūgit alteri: tāto min⁹ distat ab illo: sicut tria min⁹ distāt a duob⁹ q̄ decē: sz si āgeli q sunt vni⁹ ordinis eēnt inequales iferioz āgelus vni⁹ ordinis imediate se hēret ad pmū angelū iferiozis ordinis q̄ ad supiozē sui ordinis. q̄ angeli diuersoz ordinū magis ꝺuenirent q̄ angeli eiusdē ordinis: qō vr̄ absurdū. q oēs angeli vni⁹ ordinis sunt sibi imediati. ita q se mutuo nō excedunt.

Sed contra vbicūq̄ ē ꝑm mediū: z vltimuz: ibi ē ineq̄litas: sed in angelis vni⁹ ordis ē inuēire pmos medios z vltimos fm Diony. i. io. cap. ce. hierarchie. q̄ angeli vni⁹ ordis nō sūt eq̄les. ¶ ꝑ. in āgelis ē summa pulchritudo p⁹ deū. sz in diuersoz graduum ꝺsonantia ordinata cōsistit rō pulchritudinis. q̄ vr̄ q in angelis ēt vni⁹ ordinis ē bō gradū inuēire.

Respōdeo dicēdū: q sicut supra dcm̄ ē angeli fm diuersitatē nāliū diuersimode ēt i gratuitis pfecti sūt fm que dona i ordinib⁹ distinguūt: cum āt supradcm̄ sit: q in vna spē nō sint plures angeli: z spēs in angelis nō possint differre: nisi fm q magis z min⁹ hēnt de pōlitate z actu: oz q vni⁹ angeli semp nā sit sublimioz q̄ alteri⁹: iō nō ē accipe duos angelos eq̄les in tota celesti hierarchia.

Ad primum q̄ dōm: q āgeli vni⁹ hierarchie dr̄ egpotētes nō simplr: sz fm qd. s. quātū ad modū accipiēdi illuminatiōes dīnas: qui ē ꝓprius illi hierarchie: z silr angeli vni⁹ ordinis sūt equipotētes fm ꝺueniētiā i actu illi⁹ ordinis z nō simplr. ¶ Ad 2m dōm: q nō q̄libet distinctio gradus facit distātiā ordinū: vt supra dcm̄ é: sz illa que ē fm diuersos act⁹. ¶ Ad 3m dōm: q q̄uis oīum sit vnū donū: nō tñ equalr oēs illud pticipāt: sz fz magis z min⁹. ¶ Ad 4m dōm: q sicut i nāli⁹ diuersa quātitas z diuersa intēsio qualitatis nō facit diuersitatē i spē: sz ē dispositio ad diuersā spēm inq̄tū ynaq̄ueq̄ spēs regrit determinatā quātitatē dimēsionis: vt dr̄ i scōo d aia: z silr ad speciē ignis regrit determiata itēsio caloris. vñ pole est vt aliq̄ min⁹ distēt i q̄titate vl itensiōe q̄litatis que magis distāt fm spēm: ita ēt e st in ordinib⁹ āgeloz. si ꝺsideret distātia fm rōnem quātitatis tñ nō ē incōueniēs q infimus angelus alic⁹ ordinis plus distet a supremo sui ordinis: q̄ a supremo sui inferioris ordinis: a quo tamen differentia formali z fm speciem magis distat: inquantum attingit rōnem supiozis ordinis: quā ali⁹ nō ꝺsequit: sic si diceret q frigidissimus vir min⁹ distat a calidissima muliere q̄ a calidissimo viro: cū quo tñ magis ꝺuenit ratiōe sexus: z hoc vl inuenit |vez in oī re que ꝑatitur aliquā latitudinē diuersorum gradnum.

¶ Utrum omnes hierarchie sint connexe. VI.

A D sextum sic ꝓceditur. vr̄ q nō oēs hierarchie sint cōnexe. q̄ runcū q enī rō ꝺsistit in distinctiōe. eozū non ē aliqua cōnexio: qz cōnexio distinctioni opponitur: sed rō hierachie consistit in distictione supiozis z inferiozis. q̄ eaz nō ē ꝺnexio. ¶ ꝑ. q̄ differunt i eo qō ē maxime cōe nō hñt vlterius in quo connectunt: sicut que specie differunt: gñe ꝺueniūt z que dr̄nt generib⁹ gñalissimis nō vniuocāt i aliquo: sz hierarchia ē quid cōmunissimum comprehēdēs sub se ordines z ꝑsonas. q̄ diuerse hierarchie in nullo cōnectūtur. ¶ ꝑ. in

angelis nõ est inuenire nisi nãlia ꝛ gratuita:ſz in nãlibus nõ ꝯnectũr:cũ sint diuersaꝝ spẽꝝ:nec itez i gratuitis cũ diuersis munerib⁹ gr̃e diuersi ordines pficiãtur.g̃ vr̃ q̃ ea que nõ ꝯiungũt in aliquo vno termino cõi nõ videt ꝯnexionẽ br̃e sicut discreta:ſz hierarchie ꝛ ordies nõ vni untur in aliquo vno termino cõi:cũ nõ sit vn⁹ ordo diuersaꝝ hierarchiarũ:nec vnus angelus diuersoꝝ ordinum. g̃ vr̃ q̃ nõ sit aliqua eorum cõnexio.

Sed contra ẽ qõ Diony. dicit in cap.10.ce.hierar. assignãs ꝯnexionẽ ordinum ꝛ hierarchiaꝝ. p̃. dicit ꝯmẽtator in.ii.meta. q̃ ordo subaꝝ sepataꝝ sub deo ꝛ adinuicẽ:est sicut pluriũ artiũ sub vna arte cõi. vñ sciam dei assimilat metaphyce sub q̃ sunt oẽs scie:ꝛ sicut pl̃a officia ordinãt sub ꝑncipe ciuitatis:sed in oib⁹ his ẽ aliqua ꝯnexio, ſm q̃ adinuicẽ dependẽt. ergo vr̃ q̃ hierarchiaꝝ celestium ꝛ ordinũ sit cõnexio.

Respondeo dõz:q̃ ordies ãgelice hierarchie oẽs sunt cõnexi adinuicẽ:ꝛ ẽt ordinibus nr̃e hierarchie. vt Diony. tradit. Dec ãt ꝯnexio itelligẽda ẽ ad modũ ordinis vniuersi:cui⁹ ptes adinuicẽ ordiate sũt iquãtũ vna alterã iuuat:ad ꝯsecutiõem sui finis:et ẽt ad vtiũ bonũ qõ ẽ finis toti⁹ vniuersi:ita ẽt ꝛ ꝯnexio hierarchiaꝝ ẽ:ꝛ ſm rel̃onẽ i ynũ finẽ vltimum ſm q̃ oĩs hierarchie finis ẽ vnitas ꝛ silitudo ad deũ:ꝛ scõz ea q̃ sũt de eẽntia ipi⁹ hierarchie. s. ſm ordinẽ sciam ꝛ actiõez: ſz ordinẽ gdẽ iq̃tũ i oib⁹ inuenit distinctio ꝑ primũ mediũ et vltimũ. sic̃.n.ãgelica hierarchia media ẽ iter deuz ꝛ nos: ita ẽt ẽ accipe i ipsa hierarchia p̃mã hierarchiã ꝛ mediã ꝛ vltimã:ꝛ i vnaquaq; p̃m⁹ ordinẽ mediũ ꝛ vltimũ:i q̃rum vnoquoq; ẽ accipe p̃mos ãgelos medios ꝛ vltimos: ꝛ ꝺ a p̃ vsq; ad vltimũ: ſm sciam vero iquãtũ irradiatio diuini lumis extendit a p̃mis vsq; ad vltios:vt dr̃ Job.25. Nũqd ẽ numer⁹ militũ ei⁹ ꝛ sup quẽ nõ surgit lumẽ eius: qõ tñ nõ vnifozmiter ab oib⁹ recipit:ſz a supioꝛib⁹ i maioꝛi simplicitate ꝛ ab iferioꝛib⁹ i mioꝛi:ſm actiõem autẽ: ga p̃mi hñt actionez hierarchicã i medios:ꝛ medy i vltimos:ꝛ medy mãifestãt p̃mos:ꝛ vltimi medios eo modo q̃ supra exposit⁹ ẽ:ꝛ sic ſm q̃tuoꝛ q̃ i diffõne hierarchie ponũt q̃druplex ei⁹ ꝯnexio assignat.

Ad primuz g̃ dõz:q̃ diffõ q̃ ẽ de rõne hierarchie ẽ ordinatoꝝ adinuicẽ ꝛ ad aliq̃ ynũ ꝛ taĺ distinctio ꝯnexionẽ nõ excludit.ſz põit. ¶ Ad 2m dõz q̃ pluriũ hierarchiaꝝ ẽ vn⁹ finis cõis ꝛ vna cõis pfectio ꝛ rõ.ꝛ iõ q̃ differũt i hierarchia ꝯnectũr i fine vltimo:ꝛ in cõi rõne hierarchie:ꝛ i lumie pficiẽte hierarchiã:ſz ordines vni⁹ hierarchie ꝑter ꝺ ꝯnectũr i his q̃ sũt ꝑ illius hierarchie:ꝛ q̃ sũt vni⁹ ordinis i ꝑpriis illi⁹ ordinis.

¶ Ad 3m dõz:q̃ ãgeli pficiũt duplici lumie:lumie. s. nãli ꝑ ut sũt itells̃ gdã:ꝛ lumie gratuito pficiẽte ad act⁹ hierarchicos:ꝛ vtrũq; lumẽ ẽ vnũ i oib⁹ ex pte pricipy a quo ẽ. ꝛ finis ad quẽ ordiat: ſz vtrũq; distiguit: ꝛ appꝛopat diuersis scõz diuersam capacitatẽ recipiẽtiũ. tñ distictio ordiata ẽ:ꝛ ipse ordo ꝯnexiõem põit:ꝛ iõ talis distictio ꝯnexiõem nõ excludit. ¶ Ad 4m dõm:q̃ inuenit i hierarchiis ꝛ i ordinib⁹ gdã cõis finis:nõ q̃ vnũ sit i diuersis:sed iquãtũ inueniũt i vno diuersoꝝ ꝑpetates ſm ꝯnieniam ꝛ ſm ordinẽ sapie diuie q̃ finẽ p̃noꝝ ꝯiũgit ꝑncipys secũdoꝝ:vt dicit Diony.i.7.c.de di.no. Et ꝺ ꝑs discurrẽti per singulas hierarchias. p̃im⁹.n. ordo prie hierarchie quodãmõ scõm maximũ excessum accedit ad diuias ꝑpetates. vñ noiat seraphin ex ꝑprietate ignis q̃ maxie signãt diuias ꝑpetates:vt dic̃ Diony.i fine ce.hierar. vltim⁹ vo ordo illi⁹ hierarchie hz quãdã ꝯglutinatiõem eũ ordib⁹ scõe hierarchie:vñ ꝛ nõ denoiat tñ ab actu q̃ ẽ circa deum:ſz ab actu qui ẽ ꝛ in iferioꝛa.ꝛ iõ dñtur thꝛoni iq̃tum deus i eis sedet:vt oĩa iudicãs. sil̃r ẽt i scõa hierarchia p̃m⁹ ordo. s. dñationũ hz aligd sil̃e cuz hierarchia p̃ma. s. p̃eẽ ꝛ nõ exeq. ita ẽt p̃m⁹ ordo tertie hierarchie. s. ꝑncipatus hz aligd sil̃e cũ ordibus scõe hierarchie:vñ ꝛ nomen ei⁹ ꝑlatiõem iꝑtat. Sil̃r ẽt ꝛ summ⁹ ordo nr̃e hierachie hz aligd sil̃e cũ vltimo ordie ce.hierarchie.ꝛ iõ sacerdos vocat ãgelus. Malachie.ii. Labia sacerdot] cer.sto .sci. ꝛ le.re.ex ore eius:quia ãgelus dñi exer.ꝛc̃.

¶ Utrum distinctio ordinum sit a natura.

Ad septimum sic ꝓcedit. vr̃ q̃ distinctio ordinũ non sit a nã:ita q̃ a creatiõe iceperit. Cõformitaꝝ eni mẽtis ad deũ ẽ per gr̃am:ſz hierarchia ẽ deiformis iquãtũ polẽ ẽ simulãs. g̃ vr̃ q̃ ordines hierarchie nõ distiguãt nisi ꝑ gr̃am. ¶ p̃. scõz Diony sũ ꝑ noia ordinũ oñdũt ꝑprietates eoꝝ:sed quedam noia ordinũ exꝑmũt gr̃am ꝓcipue nomẽ seraphin qõ ipo nit ab ardoꝛe charitatis. g̃ vr̃ q̃ distictio ordinũ sit ꝑ gratiaz. ¶ p̃. nr̃a hierarchia exẽplata ẽ a celesti. sed i nostra hierarchia nõ ẽ distictio ordinũ ꝑ nãm:ſz solũ ꝑ gratiam sacramẽtalẽ q̃ auferẽ in sacro ordie. g̃ vr̃ q̃ nec in celesti sit distictio ordinũ ꝑ nãm. ¶ p̃. ad distinctiõem ordinũ regrit gradus ſm actiões hierarchicas:vt vn⁹ aliuz purget illumiet ꝛ pficiat. sed ꝺ nõ põt eẽ nisi ꝑ diuinũ lumẽ i eis receptũ. g̃ vr̃ q̃ añ collatiõem gr̃e nulla fuerit ordinum distictio ꝑ naturam.

Sed contra est qõ dr̃ i diffõne ordinis i lr̃a posita q̃ ordo ẽ multitudo celestiũ spirituũ g ꝯueniũt i nãlib⁹ datis ꝛ i muneribus gr̃e. g̃ videt q̃ ẽt ꝑ nãm sit distinctio ordinũ. ¶ p̃. vbicũq; ẽ diuersitas grad⁹ ꝺz superi⁹ ꝛ iferius:ibi ẽ diuersus ordo. ſz a p̃⁹ creatiõis añ ifusionẽ gratie si i gr̃a creati nõ sũt:fuit i eis gradus supioꝛ ꝛ iferioꝛ ſm q̃ qdã erant subtilioris essentie ꝛ pspicatioris itelligẽtie:vt supra dcm̃ ẽ. g̃ vr̃ q̃ a pricipio creatiõis fuerit i eis ordines distincti.

Respondeo dicẽdũ:q̃ donũ gr̃e ẽ pfectiuz nãe ꝛ iõ distinctio ordinũ ẽ ꝑ diuersũ donum gratuituz:sic̃ ꝑ p̃m fozmale:ꝛ ꝑ diuersũ donũ nãle sicut ꝑ p̃m quasi mãle ꝛ dispositũ. vñ diffõ ordinis vtrũq; ꝯplectit ꝯprehẽdẽs pricipia mãlia ꝛ formalia:sic ergo quodãmõ a ꝑncipio creatiõis fuit distinctio ordinũ:non tñ ſm vltimũ ꝯplemẽtũ.

Ad primum g̃ dõm.q̃ ẽt in nã ãgelica ẽ quedaz deiformitas ſm q̃ pria ꝛ nobilioꝛ ẽ inter nãs creatas ꝛ magis accedẽs ad silitudinẽ dinam ſm ꝑpetates nãles:ſz ꝯpleta deiformitas ẽ ꝑ dõa gratuita. ¶ Ad 2m dõm:q̃ in ãgelis añ ifusionẽ gr̃e erat ẽt dilectio ꝛ cognitio nãlis a cⁿ ardoꝛe ꝛ plenitudie posset dici. Cherubin ꝛ Seraphin: q̃uis nõ ſm ꝯpletã rõnez. ¶ Ad 3m dõm:q̃ boies nr̃e hierarchie oẽs sunt vnius spẽi ꝛ nãe formalr:vñ tota diuersitas indiuiduoꝝ in eadẽ spẽ causatur ex ꝑncipys mãlib⁹:ꝛ iõ scõm nãm non ẽ distinctio ordinis in nobis:ſz ſm ptãtem gratis ꝺcessam:nec opz q̃ in oib⁹ nr̃a hierarchia cũ celesti ꝯueniat:ꝛ si eam scõz modum suũ imiteẽ. ¶ Ad 4m dõm:q̃ si angeli haberẽt nãlia tñ. adhuc lumẽ vnius excederet lumen alterius:ꝛ ita posset eẽ aliqua illuminatio ꝛ pfectio:ſz nõ cõplete.

¶ Utrum homines assumãtur ad ordies angelorum.

Ad octauũ sic ꝓcedit. vr̃ q̃ boies nũquã ad ordines angelorũz assumãtur:qz ſm Diony.4.ca.ce.hierar. distiguũtur quatuoꝛ gradus reꝝ. s. intellectualiũz in quo ꝓcẽdũtur angeli: rõnalium in quo sunt boies: sensibilium in quo sũt bruta aialia:ꝛ existẽtiũ in quo sunt res i sensibiles: sed sensitiua nunquã possunt

pertingere ad gradū rōnalium. g̃ rōnalia nūquā pñt pertingere ad gradū intellectualiū: z ita boies nō assumunt ad ordines āgelox. ¶ P. plus distat nā bois a nā āgelorum: z precipue supiorū q̃ nā vnius angeli a nā alterius: sz āgelus iferiozis nāe nō fuit capax illius doni: p qō superiozes ordinā i suo ordie: nec breuiter āgel⁹ vni⁹ ordinis pōt ptigere ad superiorē ordinē. g̃ vr̃ q nec boies ad ordines āgelox assumātur. ¶ P. quātūcūq; intell's perficiatur lumie gr̃e vl glie: semp oz q itelligat sub lumīe nāli: qz gratia nō rollit nām: sed pficit: sz lumē nāle in nobis ē obumbratū respcū lumis nālis angeli g̃ homo semp magis obscure videbit q̃ angelis: sz tota suba glie ē in visione. g̃ vr̃ q homo nūquā ptingat ad gliam āgelox. ¶ P. q̃cūq; dr̃nt i hierarchia: dr̃nt ēt in ordine: sz āgeli z boies dr̃nt in hierarchia. g̃ vr̃ q ēt in ordine: z ita boies nō assumātur ad ordines āgelox. ¶ P. quicūq; ē in ordine alīq̃ bz actū illi⁹ ordis: sz actus alic⁹ ordinis ē custodire boies z mitti in misteriū: qui nō ꝓuenit aiab⁹ scīs. g̃ vr̃ q boies ad ordines āgelox nō assumātur.

Sed contra ē qō dñs dixit Matthei. xx. q erūt sicut angeli dei in celo. Diony. etiaz dicit i ca. i. de di. no. Qz boies āgelox gliam sortiūt. Gregoriꝰ ēt dicit in omelia de cētum ouibꝰ q boies fz diuersitatē meritox ad diuersos ordines trāsferētur.

Rēspōdeo dicēdū: q circa hꝫ ē triplex positio: qdā eni ꝓmētator grecꝰ eps eustrachiꝰ noie dicit in ꝓmēto sup sexto ethicox Ax. q nullus trīs aīe sue pfcīs sperare pōt: vt ad opatiōem itellectuū sepatozum ptingat: z fm hoc boium qui in glia assumūtur eē vnꝰ ordo decimꝰ inferioz. 9. ordinibꝰ āgelozum. Sz hec positio ē ꝛria dictis sāctox: z vr̃ sapere bereslm. cū ēt btā virgo sup choros āgelox exaltata sit: nisi forte dictum ꝓmentatozis itelligat quātū ad nālē opatiōem: inq̃tum. s. ex nālibꝰ ptingere pōt. ¶ Alia pō ē q boium quidā assumuntur ad ordines āgelox. Ally vero faciūt vnū ordinē decimū: vt sic impleāt filitudo de. io. dragma perdita q̃ ponitur Luce. iꝭ. Sz hꝫ diuersimode assignāt: qdā enim dicūt q solū vgines ad ordines assumūt. eo q cognata ē angel' virginitas: vt dicit Piero. Ally vero electi io^m ordinez cōstituūt: sz hoc nō vr̃ vez: cū multi nō virgines: vt Petrus z Magdalena. multis ēt virginibꝰ eminētiozes sint. vñ ally dicūt q pfecti assumūt ad ordines angelox: sed illi q sūt impfectox meritox decimū ordinē ꝓsumabūt. sz cuz ex boibꝰ z angelis futura sit vna ecclia z vna hierarchia nō ē ꝑbabile q numerus ordinū q celesti hierarchie cōpetit p tria terna distinctꝰ vt ipe numerꝰ ordinū exp̃mat trinitatis i create vestigiū p boies augeat: vñ 3ª positio plus mihi placet: q̃ ēt dictis sanctox magis consonat. s. q oēs electi assumāt ad ordines āgelox: qdaz ad supiozes: qdā ad inferiozes: quidaz ad medios ꝓ diuersitate suox meritoruz: sz btā virgo Maria sup oēs. Sz vtrū assumātur tot de boibus quot ceciderūt angeli vl quot prestiterūt vl quot fuerūt vtriq; vel plures vl pauciozes ille scit cui soli cognit⁹ ē nūer⁹ electox i supna felicitate locād⁹.

Ad primum g̃ dōm: q plus distat rō a sensu q̃ intellectus a rōne: qz sēsus z ratio nō cōicant in vno obto: cū sensus apphēdat intētiones reruz cum ꝺditiōibꝰ māe: rō aūt z intell's itentiones a ꝺditionibus māe sepatas: vñ in obto cōueniūt. dr̃nt āt in modo: qz in cognitiōez veritatis rō inquirēdo peruenit: quā intell's simplici intuitu videt. vñ rō ad intellectum termiatur: vñ ēt in demōstrationibꝰ certitudo ē p resolutionez ad prima ꝑncipia: quox est intell's: z ideo non ē incōueniens si boies in sui vltimo gradu ad gradū intellectualium ptingūt. ¶ Ad 2ᵐ dōm: q meritum bois est efficacius q̃ meritum angeli: tum pp difficultatē que est occasio maiozis conatus: tum ēt pp continuum augmētū gr̃e: qō pōt eē in boie: vt de virtute in virtutē ꝓficiat: cum hō sit diutius viator q̃ angelus fuerit: tuz ēt inq̃tū merita nostrā efficaciam bñt ex merito xp̃i cuius gratia est quodāmodo infinita. Nusq; enim angelos apprehēdit. sed semen abrae. hebre. i. Et ideo magis possunt boies virtute meriti transferri in graduz altiozis nāe: q̃ ēt angeli. ¶ Ad 3ᵐ dōm: q in homine nālis actio nūq̃ pōt attingere ad eq̃litatem angelozum: sed lumē glie superabūdās omnem vmbrā euacuabit: non quidē tollēdo naturā: sed pficiendo lumē intellectuale: qō fm nām in nobis defectiue ꝓcipiatur. ¶ Ad 4ᵐ dōm: q fm Diony. sicut se bz nostra hierarchia vel ecclia ad celestem: ita hierarchia veteris legis ad nostrā. vnde sicut vetus hierarchia erat via i nostram z significabat eam: z propter hoc veniente noua vetus assumpta est in illam z ad ordines eius. ita etiā nostra hierarchia est via in celestem z signum eius. vnde in patria non erit alia hierarchia hominum z angelozuz: sz vna z eadem: z homines in ordines angelozum distribuētur. ¶ Ad 5ᵗᵘᵐ dōm: q actus angelozum in nos consequitur ordines angelozum magis quātum ad gradum nāe. quia angelica nā medium inter deum z nos: q̃ fm essentiales ꝓprietates ordinis. Ideo sicut anime dānatozum non dantur nobis in exercitium: ita nec aie sanctozuz in custodiam. quia hoc non competit ei fm gradum nature sue. ¶ Ad Diony. xc. Sciendum q magister in verbis sequentibus partim accipit sententiam Dionysy. s. quantum ad numerum ordinum: partim sententiaz Gregoꝛy q̃tum ad eorum dispositionem. quia fm Dionysium ꝓncipatus sunt de inferiozibus z virtutes de medys: scōm Gregozium econuerso: sed ordo Dionysy est scōm q ipe prius enumerauit incipiens ab inferiozibus. ibi (Angelos archangelos xc.)

¶ An oēs spūs celestes mittāt: z pōt duas opiniones z aūctitates qbꝰ initūt. ¶ Dist. X.

Hoc etiam inuestigandū est: vtruz omnes illi celestes spūs ad exteriora nūcianda mittantur. Quidam putant aliquos in illa multitudine esse qui foras pro officio exeūt: alios q semper intus assistunt: sicut scriptum ē in Daniele. Milia milium ministrabant ei: z ō cies centena milia assistebant ei. Itez Dionysius i hierachia: q̃ sacer principatus dicitur: ō prelatione spirituum ait. Superiora illa agmina ab intimis nunq̃ recedunt: quoniam ea q̃ preeminent vsum exteriozis officij nūquā habent. His auctozitatibus nitūtur qui angelos mitti nisi inferiozes inficiant. Quibus obūcitur qō Esaias ait. Volauit ad me vnus de seraphin: qui ordo superior est z excellentior. Ideoq; si de illo ordine mittunt: nec est ambigēdū qn etiaz z de alīs mittāt. Apostolꝰ quoq; ait. Omnes sunt administratoriī spiritus i ministerium missi. His testimonijs asserunt quidam omnes angelos mitti. Nec debet indignuz videri: si ēt supiozes mittāt: cuz z ille qui creator ē oiuz ad hec iferiora descenderit.

¶Qz si omnes mittañ: cur vn⁹ tantũ ordo nomine angelorꝝ censetur.

HIc oritur questio si omnes mittuntur ⁊ nuncij dei existunt quare vn⁹ tantum inter nouem ordines angelorum nomine censetur. Ad quod quidam dicunt omnes quidem mitti: sed alios sepius: ⁊ quasi ex officio iniuncto: qui proprie angeli vel archangeli nominantur. Alios vero rarius mitti: scilicet maiores causa extra cõmunem dispensationem aborta: qui cum angelorum ministerium suscipiunt ⁊ nomen assumunt. Unde in ps. Qui facit angelos suos spiritus. quia illi qui natura spiritus sũt aliquãdo angeli. i. nuncij fiunt.

¶Putant quidam Michaelem Gabrielez ⁊ Raphaelem de superiori ordine fuisse. ⁊ sunt hec nomina spirituum non ordinum.

ET putant quidam Michaelẽ Gabrielem ⁊ Raphaelem de superiori ordine fuisse. Michael interpretatur quis vt deus. Gabriel fortitudo dei. Raphael medicina dei. Hec sunt ista nomina ordinum: sed spirituuz: ⁊ dicunt quidam singulũ horum vnius proprie ac singulariter spiritus esse nomen. Alij vero non vnius singulariter ⁊ determinate: sed nunc h⁹ nũc illius esse nomen scõm qualitatem eorum ad que nũciãda vel gerenda mittũtur. Sicut ⁊ demonum quedam nomina sũt: que quidam putant vnius esse ꝓpria: alij vero pluribus communia. Diabolus quippe qui grece ita vocatur: ⁊ criminator interpretatur vel deorsum fluens: hebraice dicitur sathã: idest aduersarius. dicit ⁊ belial idest apostata ⁊ absq; iugo: dicitur etiã leuiathan idest additamentum eorum. ⁊ alia plura reperies nomina q̃ vel vni⁹ spirit⁹ sũt ꝓpria: vel plurib⁹ communia.

¶Quomodo determinent premissas auctoritates que videntur aduersari: qui dicunt omnes angelos mitti.

QUi autem omnes angelos mitti asserũt: premissas auctoritates Danielis scilicz ⁊ Bionysij ita õterminãt. Dicũt superiora agmina deo assistere: ⁊ ab intimis nũq; recedere: non quin aliqñ mittantur: sed qz rarissime ad exteriora prodeunt: neq; tũc ab intimis recedũt: sed dei presentie ⁊ contẽplationi semper assistũt. Qó etiam faciũt q̃ frequenter mittũtur.

¶Qó alij dicant mitti: ⁊ quos dicant nõ mitti cum determinatione auctoritatum que videtur sibi ad uersari.

ALij vero dicũt tres ordines supremos .s. Seraphi: cherubin: ⁊ thronos. ita creatori deo assistere: q̃ ad exteriora non exeũt. Inferiores ãt tres ad exteriora mitti. Tres vero medios inter vtroq; consistere non modo dignitate vel loco: sed ẽt officio: quia preceptum diuinũ a superioribus accipiũt: ⁊ deferũt ad inferiores. Ideoq; cum supremi medijs: ⁊ medij imis atq; hominibus preceptũ dei nũcient: merito omnes angelos nominari dicũt. Et ob id forte apostolus dicit omnes spiritus administratores esse filij ⁊ mitti in ministeriũ. Uel per oẽs non singlos ordines: sed de inferioribus ordinibus singulos angelos complexus est. Illud vero quod Esaias dicit: ꝑ verba Bionysij determinãt dicentis. hi spiritus qui mittũtur percipiunt horum vocabuluz quoruz gerunt officium. Uñ dicunt illuz angeluz qui missus est ad Esaiam vt mũdaret ⁊ incẽderet labia prophete: fuisse de ordine inferiorum: sed ideo dictus est forte de Seraphin: quia veniebat incendere ⁊ consumere delicta Esaie.

¶Diuisio textus.

POsita distinctione ordinũ. magister hic õterminat quosdam actus qui ordines distinctos consequuntur: ⁊ diuiditur in partes duas. In prima determinat de quibusdã actib⁹ qui consequuntur omnes ordines. s. assistere ⁊ ministrare. In secũda determiat de actu custodie qui specialiter vni ordini competit. distinctiõe vndecia. (Illud quoq; sciẽdum ⁊c.) Prima in tres ꝟm tres opiniones que i littera ponuntur. Secũda incipit. ibi (Quibus obycit ⁊c.) Tertia vero. ibi (Alij vero dicũt ⁊c.) ¶Circa scõm tria facit. Primo ponit ea que sunt ad confirmationem scõe positionis contra primam. Secũdo excludit quandã q̃stionem. ibi (Hic oritur questio ⁊c.) Tertio respõdet ad probationes prime opinionis ibi (Qui autẽ omnes ⁊c.) Questio autem quam remouet sumitur ex nomine angeli. vnde primo remouet eam. secũdo exponit quedã nomina angelorum ostendens in quib⁹ conueniant ibi (Et putant illi michael ⁊c.) ¶Questio. I.

HIc quatuor queruntur. Prio vtrũ angeli assistant. Secũdo vtrum omnes ministrẽt. Tertio si non. q̃ assistunt ⁊ qui ministrent. Quarto vtruz illi qui ministrant per ministerium: a contemplatione retardentur.

¶Utrum omnes angeli assistant.

AD primum sic proceditur. videt q̃ oẽs angeli assistãt. Assistere dicũtur regi qui eius vultũ presentialr intuentur. sed Mathei. 18. dicitur de angelis ad custodiã deputatis q̃ semp videt faciem patris: qui tamẽ sunt inferiozis ordinis. ergo videtur q̃ oẽs deo assistãt. ¶P. ꝟm Gregoriũ illi dicũt assistere q̃ intima cõtẽplatõe ꝑfruũt: iz oẽs ãgeli intime cõtẽplãtur

cum eos a cõtẽplatiõis acumine nec põdus corporis nec culpa retardat. ergo videtur q oẽs assistant. ℂ P. cuicũ q cõuenit illud quod maius ẽ: videtur etiaz quod minus est sibi conuenire: si vtrunq; sit dignitatis: sed inter oẽs actus patrie fruitio est nobilissima. ergo cũ oẽs fruantur. videtur multo fortius q oẽs assistant. ℂ P. a conspectu dei multo amplius distant mali angeli q̃ boni: sz mali angeli etiaz dicũtur deo assistere vt habetur Job. i. q cũ venirent filij dei vt ass. co. do. affuit iter eos etiaz Sathan. ergo videtur q oẽs angeli assistãt.

Sed contra Dani. septimo dicitur. Milia miliũ ministrabant ei. vbi dicit Hegozius q aly sunt qui assistunt: aly qui ministrant. ergo non oẽs assistunt. ℂ P. illi dicuntur regibus assistere qui in eozuz palatys habitant: sed scõz Dionysium esse inuestigabilis diuinitatis est proprium prime hierarchie. ergo videtur q illi tantum assistant.

Respondeo dicẽduz q assistere dicitur in angelis ad similitudinẽ eozum qui regibus assistunt: assistere autez regi dicuntur qui circa eum sunt. Uñ cũ propriuz prime hierarchie assignet. Dionysius circa deum esse: eis tãtuz cõuenit assistere: dicũtur autẽ circa deuz esse iquãtuz imediate illuminatões percipere possunt in ipsa simplicitate diuini luminis: z hoc pter perspicacitatẽ sue intelligẽtie. Quanto eniz aliquis intellectus est perspicacior: tãto ex principio vniuersali cognito in plures cõclusiões: z in plura scibilia potest deuenire: z illi qui minus sũt perspicacis itellectus: nõ possunt qõnuz veritates videre nisi i pricipys cõtractis z appropriatis ad materiaz illaz. Et ideo illi supmi itellectus prime hierarchie i ipso primo illuminationum pricipio oĩs illuminatiõis ratiões percipiũt z propter hoc circa deum eẽ dicũtur z ei assistere: iferiores vero cognitionẽ accipiunt ex ipso lumine iam diuiso z multiplicato i ipsis supmis angelis respectu diuine simplicitatis: z propter hoc nõ dicũtur circa deuz eẽ: z sibi assistere.

Ad primum ergo dicẽduz q quãuis oẽs imediate essentiaz diuinaz cõtemplentur nõ tamẽ i ipsa oẽs ispicere possunt hoc quod ad eozuz ordinẽ idest hierarchiaz pertinet: z ideo nõ assistũt ppzie loquẽdo oẽs. ℂ Ad secũduz dicẽduz q itime contemplari potest dici aliquis tripliciter: vel scõz q eius cõsideratio nõ distrabitur ad exteriora sensibilia: z sic oẽs angeli boni z mali itime cõtemplãtur: quia sciẽtiaz a sensu nõ accipiũt: aut p hoc q nõ idigẽt exteriori similitudie i qua deũ cõtemplãtur: q̃. ſ. sit extra essentiaz eius: sed eũ in essentia sua videt: z sic itime cõtemplãtur oẽs beati: nõ autẽ i statu creatiõis: nec itez mali angeli: aut p hoc q nõ tãtũ eẽntiã dei videt: sz ipaz penetrãtes i ipsa ispiciũt eius effectꝰ: qui i ipsa p similitudinẽ relucẽt: z sic itime cõtẽplari ẽ p pzie assistere: z hoc soluz angelis pme hierarchie cõuenit: scõz alios vero modos dr scõz qd assistere. ℂ Ad tertiuz dicẽdum q fruitio ẽ nobilissimus actus patrie: q quãuis oĩbus cõmunis sit: nõ tamẽ equalr oĩbus cõtingit: sed sũt diuersi gradus fruitiõis: z altissima fruitio ẽi assistendo. Uñ nõ segtur q oẽs fruẽtes assistãt. ℂ Ad quartuz dicẽdũ q demões dicũtur iter assistẽtes iquãtuz cũ eis cõueniũt i pmo modo itime cõtemplatõis.

ℂ Utrz oẽs angeli mittãt i ministeriũ. II.

B secundum sic proceditur. videtur q oẽs angeli in ministeriuz mittãtur. Nulli eni dubiũ ẽ quin dine psone excedãt oẽs angelos i ifinituz: sed dine psone mittũtur: vt filius z spũssanctus: vt i pmo libro dcm ẽ. ergo multo fortius oẽs ãgeli. ℂ P. inter oẽs ordies pmus ordo ẽ seraphin: sz seraphin legũtur missi. Esaie sexto. Uolauit ad me vnus ꝺ seraphi. ergo videtur q mlto fortius alij mittãtur. ℂ P. apostolus ad hebreos intẽdit probare p ministeriũ ãgelorum xpum angelis maiorẽ eẽ p hoc q ipse nõ sicut minister: sz sicut verus heres i domo dei patris ẽ. Uñ dicit ad hebre. pmo q oẽs sũt admistratorij spũs i ministeriuz missi: sz xpus simplr oĩbus angelis maior ẽ. ergo videt q scõz intẽtiõz apostoli oẽs angeli i ministeriuz mittãtur. ℂ P. oẽs celestes spũs angeli dicũtur: sz ãgelus idẽ ẽ qꝺ nuncius. ergo videtur q oẽs ad exteriora nunciãda mittãtur. ℂ P. q angeli ministrẽt nobis hoc ẽ pp eximiaz charitatẽ eoz in nos: sz quãto supiores sũt tãto maiori charitate feruẽt. ergo vr q eis cõueniat magis nobis ministrare.

Sed contra fm Dionysiuz: b ẽ lex diuinitatis iuiolabilr stabilita q a pmis vltia p media pficiant: sz iter nos z pmos angelos sũt medij iferiores. ergo pmoruz actio imediate nõ puenit ad nos: sz ẽ p medios scõos. ℂ P. iter agẽs z recipiẽs dicitur e ẽ ppoꝛtio: sz recipe dinas illuminatões ppoꝛtionatas nobis: z p cõueniẽtiaz nostre hierarchie cõuenit iferioribus ãgelis. g̃ vr q tãtuz imediate ipsi ad nos mittãtur.

Respondeo dicẽduz q Hegozius istaz q̃stionẽ mouet: sz i neutraz partẽ assertiue ꝺtermi nat. Quidã vꝺ dicũt aliquos angelos ex officio ad ministeriũ ꝺputari vt iferiores: sz aliqua causa extra cõmunẽ dispẽsatiõz exorta etiã supiores i ministeriũ mittuntur. Sz istud nõ vr necessariũ: quia ad quãtũcũq; maxia nũcianda vl exequenda iferiores ordines sufficiũt. Et preterea quãuis huiusmodi magna fiãt pter cõmunẽ cursuz nature: nõ tñ fiunt pter ordinẽ gratie scõz quẽ ordinẽ distictio attẽditur. Et iõ scõz Dionysiũ dicẽduz q supiores angeli nũq̃ imediate circa nos ministeriũ habẽt: z huius ratio ex tribus potest assumi. ꝓrio ex dispositõe dine sapiẽtie cuius ordinatõe vl lege sancitũ ẽ: vt a supioribus i vltia p medias actiões pueniãt: vt sic sit ordinata connexio i oĩbus partibus vniuersi: z nulli sua nobilitas subtrahat: q̃ ẽ i b vt iferioruz quodãmodo causa existat quãtuz ad aliqd. Scõo ex parte illuminationũ. Sicut eni i actiõibus corporalibus regritur proporꝛtio inter agens z recipiẽs: quod pcipue i sensib⁹ pz: qui ab excellẽti sensibili corrũpũtur: ita ẽt ẽ in itellectualibus: Uñ itellus hebes ad subtilissimas vitates nõ ptingit. cũ ergo lumẽ itellectuale i supremis angelis sit simplicissimũ z vniuersalissimuz nõ ẽ proportiõatũ itellectui nostro qui ẽ in vltio gradu itellectualiũ substãtiaruz: nisi prius cõtrahatur z ꝺterminetur in ipsis iferioribus qui sũt minoris simplicitatis. Tertio ex parte ipsaruz actionũ quas circa nos exercẽt: cũ eni actiones ministery sint pticulares: z circa particularia: op; q earũ cõsecutio sit p formas maxie cõtractas z particulares i supioribus: he aũt sũt forme q̃ sũt i angelis iferioruz ordinũ: z iõ executio diuinoꝛ ministeriorũ ptinet ad inferiores angelos: z hec ẽ causa quare philosophi posuerunt duplices motores orbium. ſ. quosdaz cõiunctos: quos vocabant orbiuz aias: quoruz cõceptiones sunt determinate z particularizate: z hos etiaz Auicẽ. dicit angelos ministrantes. Alios vero separatos quos intelligẽtias dicunt: in qbus sũt forme simplices z vles: z hos dicit angelos eẽ assistẽtes. Uñ p; q b positio ratiõabilioꝛ ẽ: tũ qz Dio. hoc tradit q discipulus pauli fuit z dicit eius visiões scripsisse Unde eum frequẽter i auctorem inducit: z pcipue in diuisione hierarchiaruz: z sicut i decimotertio capitulo cele. hierarchie inuit: hec positio vulgata erat tẽpore pmitiue eccl'ie: tum etiã: qz dictis philosophoruz magis cõsonat vt ab eis ea q̃ cõtra fidẽ nõ sũt: accipiamus alys resecatis

Ad primū ergo dōm. q̄ missio equoce ꝓuenit diuinis ꝑsonis ꝛ ipsis angelis: diuine. n. ꝑsone nō mittunt̄ mutādo locū: sz p nouū effectū gr̄e gratuz faciētis in sanctis aīabus: sz angeli mittūtur mutādo locū ꝛ opando i nos nō sicut agēs primū: sz sicut agētia secūda ōterminata ꝛ ꝓportionata respcū ꝓpriozuz receptiuorum: ꝛ iō ratio procedit ex equoco. ¶ Ad scōm dicēdū. q̄ illā obiectionē soluit Dio. i. iz. cap'o cel. hierar. dupl'r. primo vt dicat̄ q̄ ille qui missus ē ad purgādum labia Ysaie fuit de iferiozi ordine: ꝛ dictus ē ō seraphin equoce: q̄z per ignē purgare venerat. Scōo vt dicat̄ vere eū fuisse de ordine seraphin. Nō tamē ille angelus qui visionez reuelabat erat ō supiozi ordine: sz ō iferiozi: sz cuz virtus hierarchica q̄ ē in inferiozibus angelis sit ꝓpria a deo ꝛ ꝓsequēter a supiozibus angelis in iferiozes descēdēs: angelus visionē fozmās reduxit ꝓphetā i cognitiōz nō solū virtutis immediate agētis: sz ēt virtutis dine. Unde ostendit dōm sup soliū sedētē: ꝛ p ꝓsequēs virtutē supmozuz in angelis. Unde ostēdit seraphin circa thronū stātia ꝛ ostēdit virtutē purgatiuā ab eis p iferiozes āgelos vsq; i hoies ꝺuenire: p B q̄ seraphin videbat̄ ad eū volās ꝓuenire: ꝛ ponit exēpluz ō sacerdote qui absoluit ex ptāte a pontifice descēdēte ac si diceret: pōtifex te absoluit q̄ mihi tradidit ptātē absoluēdi te: ita ꝛ āgelus ostēdit seraphin purgātē: quia ipse in virtute eius purgabat: ꝛ p hoc ēt ꝑz rōsio ad 3^m q̄ oēs dōr ministrare iquātū iferiozes virtute supiozū ministerium exequūt̄. Ul'pōt dici q̄ apostolus itēdit ꝓbare ꝑeminētiam noue legis ad veterē ꝓp eminētiaz xp̄i qui nouā legē ōdit ad āgelos p quos vetus lex tradita ē. Unde loquit̄ quātū ad āgelos vltimi ordinis p quos lex tradita ē: vt sic lex noua: cuius xp̄us ē auctor: legi veteri ꝓponat̄. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ oēs celestes spūs ꝑm Dionysiū dicūtur āgeli: nō q̄z ad aliq̄d nobis nunciādū mittant̄: q̄z dīnū lumen q̄ caligini ꝛ tenebris ꝓp sui simplicitatē ꝛ imensitatē fulgoris ꝓparat̄ scōz q̄ ē in suo fonte in ipsis recipit̄ cū minori simplicitate. Et iō magis ē ꝓportionatū itelligibilibus sequētiuz: ꝛ ꝓp hoc dicunt̄ nūciare vl' manifestare lumen diuinū: ꝛ sic vnusquisq; āgelus iferior sui supiozis manifestiuus ē: sicut nubes nūciat lumē solis: q̄ i suo fonte ispici nō pōt. Si aūt dicant̄ angeli ꝓp nūciationē exteriorez. vt Hegozius dicere videt̄: tūc ēt angelis supiozibus conuenit iquātū ō rebus nūciādis iferiozes illuminānt. ¶ Ad quintuz dicēdū: q̄ supiozes angeli ꝓp charitatē quā i nos habēt iferiozes mouēt ꝛ dirigūt ad opandū nostrā salutē nec aliquid ꝑfecte charitati detrahit̄ si ministerium immediate non exequuntur.

¶ Utr̄ oēs āgeli scōe hierarchie mittant̄. III.

AD tertium sic ꝓceditur, videtur q̄ oēs angeli z^e hierarchie mittant̄. Oēs enim angeli vel assistūt vel ministrāt: sz assistere ē ꝓpriū prime hierarchie cuius ē circa deuz eē ꝑm Dio. ergo oēs alij in ministeriū mittunt̄. ¶ Ꝑ. ꝑz Hegozius plures sūt q̄ mittunt̄ q̄z qui assistūt: sz si angeli scōe hierarchie nō mittantur plures assisterēt: q̄z sex ordines: trib^9 tm̄ ministrātib^9. ergo illi ō media hierarchia mittūt̄. ¶ Ꝑ. cū null^9 āgelus alteri sit equalis quilibz āgelus ꝓter primū ꝛ vltimū ē medius iter aliquos duos: si ergo ō rōe medie hierarchie eēt q̄ i ministeriū nō mitteret̄ pari rōne nullus āgelus mitteret̄ i ministeriū nisi vltimus tm̄ quod dissonat ꝛ a veteribus scripturis ꝛ a dictis scōz. ergo videt̄ q̄ illi de media hierarchia mittant̄. ¶ Preterea omnis potestas ē ordinata ad executionē operis: sed noīa ordinuz scōe hierarchie imponunt̄ a gradu potestatis. ergo videtur q̄ eozuz sit mitti ad exequēduz ministeriuz.

Sed contra Ordines vnius hierarchie videntur esse equipotētes in modo accipiendi dīnas illuminatiōes: sed dominatiōibus que sūt in media hierarchia nō cōuenit in ministeriuz mitti: quia ministrare est cōtra rationē domini. ergo videtur q̄ nec alij ordines medie hierarchie mittant̄. ¶ Preterea. lex diuinitatis ē vt superiozes reducāt vltimos p media: sed inter mediā hierarchiam angelozuz ꝛ nostraz ē vltima hierarchia angelica. ergo videtur q̄ illuminationes non immediate ꝓueniant ad nos a media hierarchia: ꝛ ita angeli illius hierarchie nō mittunt̄.

Respondeo dicēduz. q̄ quidaz dicūt angelos ꝓme hierarchie nullo modo mitti: sz assistere: angelos vero tertie hierarchie mitti ad nos: sed angelos medie hierarchie mitti ad illos de tertia. Et hec opinio tāgitur i littera: sed nō videtur ꝓueniēs: tum quia scōz hoc nō esset differētia iter primaz ꝛ mediam hierarchiaz: nō eniz potest itelligi missio angeli ad āgeluz nisi p hoc: q̄ vnus aliuz illuminat: sicut autez secūda illuminat tertiaz: ita prima scōaz: tuz ēt quia dictis sanctozuz nō cōsonat qui assignāt ordinibus scōe hierarchie actus qui in executiōe exteriozis ministery cōplentur: vt miracula facere demones arcere ꝛ huiusmōi. Et ideo sequēdo rōnes noīuz in sacra scriptura nobis traditozum: ex quibus ꝑm doctrinaz Dionysy ordinuz ꝓprietates ꝛ officia colligere oportet: dicimus q̄ medie hierarchie duo vltimi ordines. s. virtutes ꝛ potestates in exterius ministeriuz mittūtur: dominatiōibus autez mitti in ministeriuz nō competit: sed dirigere oēs iferiozes i suis ministerys: hoc enī pertinet ad dignitatē dñi: vt ad nutuz eius dirigāt̄ actiones subditozuz: ꝛ ipse actiōibus eozuz nō admisceat̄. Unde Hegozius ꝑcipibus ꝛ potestatibus ꝑesse dicitur. Et a Dionysio maior omni subiectiōe describitur dñationū ordo: ꝛ ita relinquitur q̄ ordo virtutuz sit supremus omniuz ordinuz qui mittūtur quasi ptingens ad vltimuz in diuinis ministerys: quod noī cōpetit quia virtus dicitur vltimuz in re de potētia vt ponitur in primo celi ꝛ mūdi.

Ad primum ergo dicēduz q̄ nullus ordo medie hierarchie est: ꝓprie loquēdo: de dispositōe assistētiuz: sz pertinet ad dispositionē ministrātiuz: sicut autē in artificialibus inuenitur aliquis artifex qui tātuz manu operatur: exequēs ꝓceptum alterius ꝛ nulli iperans: sicut ille qui ꝓparat materiā: alius vo qui ꝑcipit ꝑparanti materiaz. ꝛ ipse operatur ad inducendaz fozmaz. Alius vero qui nihil operatur: sed precipit habēs rationes operis sūptas ex fine cuius est cōiectator: ꝛ talis dicitur architector quasi ꝑceps artificuz: vel vsualis inquātuz vtitur ministerio subditozuz ad suū finē: vt ex secūdo physicozuz habetur: ita etiā i ministerys dīnis dñationes sūt quasi artifices dirigētes ꝛ iperātes. Alij vero sicut exequētes scōz gradū ꝛ moduz suū: nihilominus oēs ministri dicuntur: sicut ꝛ isti omnes artifices. ¶ Ad secūduz dicēduz q̄ secūduz hāc positionez verificatur dictū Hegozij: q̄z plures erunt ordines ministrātium: q̄z sex: cū assistētiuz: qui sūt tres: vt ex dictis patet. ¶ Ad tertiuz dicēduz. q̄ medius iquātum huiusmodi nō est immediate operatiuum: quia actio est scōz cōtactuz vel scōm situz in corporalibus: vel scōz ordinē i spūalibus: sz si aliq̄d sit medius quātuz ad aliq̄d: ꝛ quātuz ad aliud vltimuz: potest immediate agere: hoc autez cōtingit quādo plures scōz gradū potētie differētes super idē operationē habēt: erit enī aliqua actio: quā circa illud potest efficere supior: quā nō potest iferior facere: ꝛ quātū ad illā actōez illud suprem̄ū est vltimū. ¶ Alia vero actio est quā poterit iferior facere ꝛ i illa ē sup̄mū operās: ꝛ nō vltimū: sed medium inter

primū dirigēs ⁊ vltimus operās: vñ hāc actionē nō faciet mediū nisi mediāte vltimo: qō pz i exēplo pus inducto: artifex. n. g inducit formā: i hac operatiōe ē vltim⁹: qz nullꝰ infra eū hoc pōt: vt vbi gra: ꝓpaginare tabulas ad formā nauis ꝓplēdā. Et iō hoc imediate facit: sz ꝓparatiōz māe p dolatiōz tabulaꝝ facit mediāte iferiori artifice iquātū dat sibi regulas q̄les debeāt eē tabule apte ad cōpaginatiōez nauis: ita ē ēt i ordinib⁹ angeloꝝ: ptātes. n. hñt actū circa ea q̄ ptinēt ad trāquillitatē totius vniuersi iquātū hñt pōz nō limitatā: ⁊ talis ordo ptātuz p se facit. Alia vo sūt q̄ ptinent ad statū vnius ꝓuincie vl regni: ⁊ hoc nō faciunt ptātes nisi mediātibus ꝓncipatib⁹: q hec p se exeq̄ntur. Quedā vo sūt ptinētia ad aliquē vl ad aliq̄s spāliter: ⁊ h ēt ꝓncipatus nō exequūtur nisi mediātib⁹ angelis: in q̄bus ēt q̄ maioza sūt fiūt imediate p supiozes: ⁊ q̄ minora sūt imediate ab iferiozibus. ¶ Ad 4m dōz. q ex hoc q ordies scōe hierarchie noiant a pō: signāt q ad ministratiua dispōnē ptinēt: sz nō oz q oēs imediate misteriū exequāt. ¶ Ad alia ēt duo pz rnsio p ea q̄ dicta sunt.

¶ Utrum angeli impediātur a cōtemplatiōe per executionem ministerij. IIII.

Ad quartuz sic pcedit: vr q angeli p executiōez ministerij a ꝓtēplatiōe retardēt: qz vt habet Thobie. iz. angelus i ministerio exñs dixit: tēpus ē vt reuertar ad eū q me misit: sz nō reuertit nisi p ꝓtēplationē. ergo vr q p ministeriū a ꝓtēplatiōe dei absesserit. ¶ P. vna pō finita nō pōt sil i plures opatiōes: sz pō angeli finita ē. g vr q nō possit sil ꝓtēplari ⁊ ministrare. ¶ P. itellꝰ creatus nō pōt sil plura itelligere: sz qñ ministrāt angeli itellu ꝓsiderāt ea q̄ agunt. g vr q tūc dīna ꝓtēplari nō pñt ¶ P. locus ꝓtēplatiōis ē celū empireū: sz cū sunt hic fm Damas. nō sūt in celo. g vr q exequēdo circa nos ministeriū a ꝓtēplatiōe retardentur.

Sed contra est qō dicit Grego. q sic ad exteriora pdeūt: q ab itimis nūquā recedūt. g vr q sp ꝓtēplent vl assistāt: li sūt idē ministrātes ⁊ assistētes. ¶ P. btitudo angeloꝝ nō minuit ex eoꝝ ministerio: sz eoꝝ btitudo tota ē i ꝓtēplatiōe dīnatis. g in nullo per misteriū: eoꝝ ꝓtēplatio retardatur.

Respondeo dōm. q angeli btī nullā operationē hñt q̄ nō sit eēntialis btitudini: vl in qua p ꝓtēplationē btām nō diriganť. Et iō ꝓtēplatio eoꝝ se hz ad eoꝝ ministeria q̄ exequunť: sicut i artifice ꝓsideratio regulaꝝ artis ad executionē operis: eo q ipse deus ē finis oīuz operū hierarchicoꝝ: ⁊ a fine sumit rō cuiuslibet opis. ⁊ ita se hz finis ad opabilia: sicut ꝓncipiū ad speculabilia vt i 2o phi. dr. Et iō sic artifex sil ꝓsiderat rōnez artis ⁊ exeq̄t op⁹ ita ⁊ āgel⁹ sil ꝓtēplat deū ⁊ ministrat nobis.

Ad primuz ergo dōz. q āgelus dr discedere a deo nō p itermissionē ꝓtēplatiōis: aut p locū. qz itra deū currūt quocūq̄ mittant. vt dicit Beda. eo q deus vbiq̄ ē: sz p hoc q ab inuisibilitate recedēs visibilis appet: sicut filius exiuit a pre: ⁊ venit i mūdū visibilis hoibus fcūs. Jo. 16. ⁊ sil dr reuerti ad deū quādo deposita visibili spē ad pristinā inuisibilitatē reuertunť. ¶ Ad 2m dōz. q ꝓtēplatio āgeloꝝ magis se hz p modū receptionis q̄ actiōis: ⁊ iō sicut luna sil recipit lumen a sole ⁊ illuminat iferiora corpa: ita ēt āgelus sil illuminať i dīna ꝓtēplatiōe ⁊ illuminat iferiorē vl ministrat circa nos. ¶ Ad 3m dōz. q ea q̄ cognoscūť diuersis rōnibus: itellus nō pōt sil ꝓsiderare: qz nō pt assignari diuersis similitudinibus sil: sicut nec corp⁹ diuersis figuris: sz ea q̄ cognoscūť vna rōe vel q̄p vnū ē rō alteri⁹ nihil phibet sil itelligi. ¶ Ad 4m dōz. q celū empireū nō ē locus ꝓtēplatiōis fm necessitatē: sz fm ꝓgruentiā sicut ⁊ ecclia domus oronis dr: ⁊ ideo ratio nō sequitur. ¶ Expositio textus.

Item Dio. ⁊c.) Uerba q̄ sequūť sūt Grego inducētis auctoritatez Dionisij nō q̄tū ad vba: sz quātū ad sensuz. ¶ Et putāt illi Michael ⁊c.) Hoc exp̄sse cōtra dicē scripture: qz Michael Danielis. io. ponit i ordine ꝓncipū. Gabriel aūt dr de ordine archāgeloꝝ. Raphael aūt possz poni i ordine angeloꝝ scōm ea q̄ circa singulares personas exercuit.

¶ Qz queq̄ aia bz angelū bonū ad sui custodiā delegatū ⁊ malū ad exercitiū. ¶ Distin. XI.

Illud quoq̄ sciendum est q angeli boni deputati sūt ad custodiaz hominū: ita vt q̄sq̄ electoꝝ habeat Angelū ad sui profectū atq̄ custodiā spāliter delegatū. Uñ in euangelio veritas a pusilloꝝ scādalo phibēs ait. Angeli eoꝝ semp vidēt facie patris: angelos dicit eoꝝ esse q̄b⁹ ad custodiā ꝓputati sūt. Sup quē locū. Hieronym⁹ tradit vnāquāq̄ aiaz ab exoz dio natiuitatis brē angelū ad sui custodiā ꝓputatū: ingens ita. Magna dignitas aiaruz est vt vnāq̄q̄ bēat ab ortu natiuitatis in custodiā sui angelū delegatū. Grego⁹ quoq̄ dicit q vnusquisq̄ vnū bonuz angelū sibi ad custodiā deputatū: ⁊ vnū malū ad exercitiū habet. Cum enim oēs angeli boni nostrū bonuz velint: ꝓmuniter q̄z saluti oīum studeāt: ille tamē q deputatus ſt alicui ad custodiā eū spāliter hortať ad bonū: sicut legiť de Angelo Thobie ⁊ de angelo Petri in actibus apl̄oꝝ. Sil ⁊ mali angeli cū desiderēt maluz bonuz: magis tamē boiem ad malū incitat ⁊ ad nocendū fortius istat ille qui ad exercitiū eius deputatus est.

¶ Utrum singulis hominibus singuli angeli an pluribus vnus deputatus sit.

Solet aūt queri vtrū singuli angeli singulis boibus an vn⁹ plurib⁹ ad custodiā vel ad exercitiū deputatus sit: sed cū electi tot sint quot ⁊ boni angeli sť plures constat eē oēs sil bonos ⁊ malos boies q̄z boni angeli sint: ⁊ cū tot sint electi quot āgeli boni: ⁊ angeli boni pl̄es sint q̄z mali pl̄esq̄z sint boies mali q̄z boni: nō ē ambiguū pl̄es esse bonos boies q̄z sint mali āgeli: ⁊ plures eē malos boies q̄z sint mali angeli vel boni angeli.

¶ Cōfirmat vnū angelū plurib⁹ boibus deputari: siue simul siue diuersis temporibus.

Ideoq̄ dici opz vnū eundēq̄ angeluz bonū vel malū pluribus boibus deputari ad custodiā vel exercitium siue eodem tēpore: siue diuersis temporibus

Ideo autem dicimus eodē tēpore vel diuersis

tēporibus qz videt qbusdā q dicim⁹ oēs hoies q sūt simul in aliquo tēpore singuli singulos angelos habere possint bonos vel malos: qz licz maior sit numerus hoiuz cōputatis in vnū oibus q fuerūt z sūt z futuri sūt q̄z angeloz: tamē qz decedētibus hoibus succedūt hoies: z ideo nunc̄z simul sūt in hac vita. Angeli vero nunc̄z decedūt: sed simul oēs sūt: esse potest vt singuli hoium dū in hac vita sūt singulos habeāt angelos bonos vel malos ad sui custodiā vel exercitiū destinatos. Ceterū siue ita sit siue nō: nō ē dubitandū vnīquēq̄z hoiem habere angelū sibi deputatū: siue plurib⁹ simul deputatus sit siue vni singulariter. Nec est mirandū vnū angelū plurib⁹ hoibus ad custodiā deputari: cū vni hoi pluriū custodia ōputet: ita vt eoz qlcz sub dicat hīe dñz vl' episcopuz vel abbatē.

¶ Diuisio ꝑme partis textus.

POstquā determinauit de qbusdā actibus q cōsequūtur oēs ordines .s. assistere z ministrare: hic determinat ō quodā actu ad quē vnus ordo spāliter deputat̄. s. custodire hoies. Et diuidit̄ i partes duas. In ꝑma determinat de āgelis quātū ad offiū custodie. In scōa q̄tū ad ꝓfectū ꝓdictū offiū ꝓsequētez ibi. ¶ (P. illud ꝓsiderari oz ꝛc.) Circa ꝑmū duo facit. Prio determinat veritatez. Scdo circa ōtermiata mouet qōnē ibi. (Solet ēt q̄ri ꝛc) Ubi tria facit. Prio mouet qōnē. Scdo excludit alteraz ptē ibi. (Sz cū electi tot sint ꝛc.) 3⁹ excludit reliq̄z z exponit eā ibi. (Jō dici oz ꝛc.) ¶ Questio. I.

CIrca custodiā āgeloz q̄rūt̄ hic qnq̄z. Prio vtz āgeli hoib⁹ ad custodiā ōputent̄. 2⁹ cui⁹ ordinis sit custodire. 3⁹ quoruz hoiuz sit custodiri. 4⁹ vtz custodes āgeli sp custodiāt hoies qb⁹ deputāt̄: vel qñq̄z eos derelinquāt. 5⁹ cū de salute hoium gaudeāt angeli vtrum ecōtrario de perditiōe eoz tristēt̄ur.

¶ Utz angeli custodiāt hoies. I.

AD primuz sic procedit̄. vī q angeli hoies ñ custodiāt. De⁹. n. ē custos hoiuz. vt dī Job 6⁹ sz pfectioz est custos q p seipz sufficit ad custodiā q̄z q custodit mediātib⁹ alijs: cū ḡ oē qō ē pfectissimuz deo sit attribuēdū: vī q ipse nos p angelos ñ custodiat. ¶ P. custodia z ꝓseruatio hoiuz ē p gr̄az: sz gr̄az ōs imediate infundit aīe: z ñ p āgelos. ḡ vī q eis ñ ꝓpetat custodire nos. ¶ P. vn⁹ effect⁹ custodie āgeloz ponit̄ q ōferāt oīones nr̄as ad deū: sz D vī oīno supfluū: cū ōs oīa cognoscat. ḡ vī vanū ponere āgelos hoium custodes. ¶ P. custos ponit̄ alicui aut pp ibecillitatē: vt. s. iuuet̄ z ōfendat̄: aut pp ignorātiā: vt istruat̄: sicut mulieribz z pueris doctores z pedagogi dāt̄: sz hō p se pōt cognoscere ea q̄ sī faciēda vl' vitāda p legē nālē cordi ipressā z pōt ēt exeq pp arbitrij libertatē. ḡ vī q custodia āgeloz nō egeat. ¶ P. custodis ē officiū retrahere custoditū ab his q̄ sibi sūt nociua: sz āgeli ñ retrahūt hoies a pctis: cū mlti hoies ī pctā p̄cipitari videam⁹ ḡ vī q āgeli hoiuz custodes ñ sint. ¶ P. custodis ē istruere custoditū scōm modū eius: sz modus hois ē cognitōz a sensibilib⁹ accipe. ḡ vī q visibilib⁹ apparitiōib⁹ nos deberēt istruere: hoc āt nō faciūt nisi forte raro. ergo vī q vel nō custodiunt vl' sunt negligētes in custodiēdo.

SZ cōtra ē qđ dicit̄ in psalmo. angelis suis deus mā. ¶ P. ōs ē prōnioz ad miserēduz q̄z ad puniēdū: sz deus hoibus dedit ōmones ad exercitiū vt habetur ad ephes. vltimo: non ē nobis colluctatio ꝛc. Ergo vī q multo fortiⁿ ōderit angelos ad custodiēdum.

RESpōdeo dōm. q secūduz Boetiū i libro ō ꝓsolatiōe: ōs puidētiā suā quā ō oibus reb⁹ bz mediātibus qbusdā causis exequit̄: vt āt ī primo dict̄ ē: quānis oium rez puidētiā habeat: spāli tamē mō subōnales sue prouidētie subdūt̄: iquātū altiori mō precteris finē dine bonitatis nate sūt ꝓsequi: z p altius pncipiū: qđ ē volūtas: qz ergo iter deū z hoies media ē nā angelica: z scōm legē sapie sue hoc ē ordinatū: vt iferioribus p superioza prouideat: iō ipsi angeli exequūtur dinaz puidētiaz circa salutē hoiuz adiuuādo ad tēdēdum in finē z liberādo ab his q̄ processiuz in finē impediūt: z ḥ executio dine puidētie p āgelos ō hoib⁹ vocat̄ custodia angeloz.

AD primū ergo dōm. q ōs ē custos ꝑmus z ꝑncipalis apud quē sūma puidētia residet: nec ē pp suaz isufficiētiaz q suā prouidētiaz ō hoib⁹ exequit̄ p angelos: sz pp ordinē sue sapie: tum qz cōgruit angelis: vt .s. eis ḥ dignitas nō negēt̄: q sint duces hoiuz reductiōis in deū: z ī hoc deū quodāmodo imitāt̄ iquātū coopantur deo in itroductiōe hoiuz in finē: tū qz cōgruit hoibus q sūt in statu impfectiōis: qō pueritie Apls cōparat. ꝑma Cor. 13. Uñ eis custodes tāquā pueris assignāt̄: donec veniēte qō pfectuz ē euacuet̄ qō ex parte ē. ¶ Ad 2ᵐ dōz. q sicut in opatiōibus artificialibus ī qbus ist̄rumēta quodāmō disponūt ad formā: vt ignis mollificādo ferrū: z martell⁹ dilatādo: sz forma cultelli iducit̄ ab artifice p similitudinez artis quā bz: ita ēt ōs q ē primus custos iducit vltimā pfectionē cōiungēte finī: z p hoc ꝓseruante. s. gratiā z gloriā. Sz angeloruz ē pparare hoies ad susceptiōz gratie p illuminatiōes z alia huiusmōi. ¶ Ad 3ᵐ dicēdum. q nō dicūtur deo oratiōes nostras ōferre: q̄si ipse ō hoc docētes: sz quasi ipsum orātes pro nobis: sicut ēt sacerdos offert deo orationē populi inquātum sua interuētiōe effectum oratiōibus impetret. ¶ Ad quartū dicēdū. q lumē nālis cognitiōis impfectum ē: et ꝑcipue ad dirigēdum in illa que naturā excedūt: voluntas ēt eius potest ad maluz inclinari multis occasiōibus: z iō prouidet hoibus angeloruz pstidium. ¶ Ad quintū dicēduz. q sicut prouidētie diuine ē sic impedire mala: vt tamen saluetur nature conditio: ita ēt z angeloruz custodie: z iō ad angelos nō ptinet q hoies custodiēdo ad virtutē cogant: z a vicijs retrabāt: quia sic piret libertas arbitrij z ratio meriti. ¶ Ad sextum dicendum. q huiusmōi apparitiōes visibiles angeloruz: eo q sunt supra cursum nature stupoze quēdaz incutiūt: z quodāmodo violenter incutiunt ad consensum in quo perit aliquod bonuz hominis quantum ad conditionē nature: quod ē inquisitio rationis. Unde huiusmōi apparitiones nō omnibus fiunt: sz aliquibus facte sunt ad cōfirmationē fidei ī multis: sicut ēt in miracula: nihilominus tamē p modum nostrum istruunt nos illustrādo phātasmata z cōfortādo lumē intellectus nostri: z excitando ad aliqđ rectius considerandum.

¶ Utz ad oēs ordies 3ᶜ hierarᶜ ptineat custodire hoies. II.

AD secūduz sic proceditur. videtur q custodire pertineat ad oēs ordies tertie hierarchie qz ꝑz Diony. tertie hierarchie ꝓpriū ē lumē dinū accipe p ꝓueniētiā nr̄e hierarchie. i. proportionatū ad immediate transferendum in nos: sed ille angelus dicitur custos hominis qui immediate ipsum illuminat. Ergo videtur q custodire ad omnes pertineat. ¶ Preterea ange-

lus custos defendit hominē ab impugnatione īuisibilis hostis. Sed arcere fm Brego. pertinet ad potestates. ergo videt q illi ordini pcipue conueniat custodire. ¶ P. missio ordinat ad custodiaz: sz angeli quinq ordinū mittunt ad explendū exterius ministeriū vt dictuz est. ḡ oībus cōuenit custodire. ¶ P. in hominib⁹ īueniunt diuersa officia: sed fm diuersa officia distinguunt ordines angelorum: quoz officioz alique similitudines inueniunt in officys humanis: vt dicit Brego. ostendēs q̄liter boies ad ordines angelorum assumant. ergo videt q oēs ordines ad custodiam deputentur.

Sz contra est qō dicit Brego. angelos esse qui minima nunciāt: sed minima sunt que ad singulares psonas pertinēt: qz quanto bonū est cōmuni⁹ tāto est diuinius fm pl'm in pmo ethicoz. ergo videt q illi qui singulis boībus pſunt: sunt tantū de ordine angelorum. ¶ P. Ber. dicit in lib. de ꝯsideratiōe. Putem⁹ āgelos dici qui singulis boīb⁹ ꝓponunt in ministerium missi ppter eos q̄ hereditatē capiūt salutis. ḡ vī idē qō ꝑus.

Respondeo dicēdo: q illi angeli dicunt hominū custodes q̄ imediate illos illumināt z habēt actus limitatos circa humana officia: z pcurant q̄ ad ipsos spāliter ptinent. Et ex hoc qō imediate illuminant: excludunt a custodia angeli assistentes. Ex hoc aūt q habent actus limitatos ad dirigenduz in humanis officys excludit media hierar. que hz potestatē nō limitatam ad humana officia. Per hoc aūt q per custodiaz pcurant ea que pertinēt ad aliquas determiatas psonas: qō est vltimū z minimū in actib⁹ angeloz: deputat custodia vltimo ordini qui est ordo angeloz.

Ad primum ergo dōm q tota tertia hierar. accipit illuminatiōes ꝓportionatas ad act⁹ z officia humana: nō tñ ad hanc vel ad illā psonā: sed hoc est angeloz. Et ita eis ꝓuenit custodire singulos homīes. alys vo ꝓuenit custodire singulas ꝓuincias vel regna. ¶ Ad scōz dōm q iferiozes angeli participāt vtutē superiozū inquātū ab eis illuminant: sicut fm Diony. dicitur inferioz angelus purgasse Ysaiā per ignē virtute seraphin: z ita etiaz iferiozes angeli virtute potestatū ōmones cohibēt: z similiter vtute aliozuz superiozū ordinum possunt exequi aliqua q̄ ad eos ptinēt circa determiatas personas. ¶ Ad tertiū dōz q oēs angeli custodes mittūtur: nō tñ oēs qui mittunt custodiūt: sed vltimi tantū custodiunt: vt dictū est: qz superiozes exequunt ea q̄ ad mlt̄os pertinēt: z quāto ad plures tanto est ordo superioz: et ideo vtutes sunt supremi iter exequētes ministeria: quia eoz actus se extendūt nō tātuz ad res humanas: sed etiā ad res nāles: vt pz in operatiōe signoz: et post potestates quoz actus nō tātū ad homīes: sed etiaz ad demones se extēdit: z post ꝓncipatus: quozū opatio est circa totā multitudinem. Et vltimi angeli: q operant circa determinatas psonas. Archāgeli vo medy sunt bñtes aliqd cōe cuz vtrisq; vt ꝑus dcm̄ ē. ¶ Ad 4^m dōm q oīa officia būana ptinētia ad singulares psonas cū q̄buscūq; ordinib⁹ silitudinē hēant: dirigunt p vltimū ordinē inq̄tuz pticipāt vtutes supioz: vt dcm̄ ē. Sz illa officia q̄ ad multitudinē ptinēt dirigunt p ꝓncipat⁹ vl archangelos: z iō hō in platiōe cōstitutus illuminat ab angelo inferiozis ordinis de bis que ad statum persone sue ptinent. Sz ab angelo ꝓncipe de bis que spectāt ad regimen multitudinis.

¶ Utrum omnibus hominibus deputētur angeli ad custodiam. III.

A D tertium sic ꝓcedit. videt q nō oībus hominib⁹ deputātur angeli ad custodiā. Custodia. n. angeloz valet boībus ad euitādū pericula: z ad īstruēdā ignoratiā. Sz Adaz in pmo statu ab vtroq; liber fuit. ergo angelū custodem nō habuit. ¶ P. gratia cōfirmata in q̄busdaz hominibus ℔ efficit vt mortal'r peccare nō possint: vt pz in sanctificatis in vtero: sed cōtra ipedimentū salutis ꝓ peccatum ꝓncipal'r ordinata est custodia angeloz. ergo videt q tales ea nō indigeāt. ¶ P. ante natiuitatē ex vtero sacramēta salutis puero cōferri nō possunt: sed hoc ē q angelus custos in homine ꝓmouere itēdit. s. salutē. ḡ puerperio animato ante natiuitatē angeloz custodia nō ōbetur. ¶ P. custodia āgeloz est per hoc q boies illuminādo instruūt: sed pueri ante pfectā etatē non sunt capaces doctrine. ergo videt q careant angeloz custodia. ¶ P. scōe Thesa. ii. dicit q oīs actus antixp̄i erit fz operationem sathane. Sed custodia angeloz ordinat cōtra tētationes malignozum spirituuz. ergo videtur q frustra ab angelo custodietur.

Sed contra videt q etiā xp̄us angeluz custodez habuit. Primo per hoc qō dicit Dionisius quarto cap'o celestis hierar. q subdebat paternis dispositiōib⁹ mediātibus angelis: sed vt dictū est: per custodiaz executio diuine dispositiōis fit de boībus ꝓ angelos. ergo videtur q xp̄s angeluz custodez habuit. ¶ P. Luce. zz. dicitur q apparuit angelus domini confortās eum. ergo videt q cum confortare sit vn⁹ act⁹ custodie q̄ angeluz custodem habuit.

Respondeo dōm q sicut in pmo libro dictuz est. prouidētia ꝓprie est ad cōferēdū ea que ꝓmouēt in finē z remouēduz ea que ipediunt. Ultimuz aūt in his adiutoryus est id qō cōiungit fini: qō a solo deo est: z ideo ea q̄ ab angelis custodib⁹ per diuinā prouidentiaz circa singulares psonas exequunt: sunt q̄dā ppariones ituātes ad cōsequēdū finē vltimū: ꝑparās autē nō hz operationē circa rez: nisi q̄ est ordinata ad finez añ finis cōsecutionē: z ideo oībus boīb⁹ ab infusione anime rōnalis per quā ad finē salutis ordinant custodia debet vsq; ad mortez qū terminat via ꝓficiendi in finez: nulli ergo carent custodia angeloz: nisi vel per hoc q fiūt ipenitibiles: vt dānati: vel p ℔ q finē glie ꝯsequunt: vt bti.

Ad primuz ḡ dōm q q̄uis in Adaz nō eēt periculuz ex aliq̄ corruptiōe carnis instigante ad malū: erat tñ periculū ex potētia peccādi: z ex ōmone oppugnāte: et sil'r erat debiliozis cognitiōis q̄ angel⁹: z ideo idigebat pſidio custodis angeli. ¶ Ad 2^m dōm q et si cōfirmati peccare nō possint: pñt tñ ꝓficere: z eozum pfect⁹ pōt ipediri: z pp hoc idiget custodia angelozuz ad ꝓmouēdū in bonū z remouēdū ipedimētū. ¶ Ad 3^m dicendū q pueri in materno vtero nō recipiūt sacra ecclie: qz nō subdunt actib⁹ ministroz: sz operib⁹ dīnis z angeloruz subdunt: z iō eis ab ifusiōe aie rōnalis custos āgelus assignat: per quē ꝓhibet vtus demonis ab ei⁹ nocumento. z pp multa ipedimēta gb⁹ pōt ei⁹ ꝯplexio deteriozari vt efficiat ꝓnioz ad peccādū: vel etiā ipsa vita extīgui: et in hoc ēt ꝑsunt paruulis natis: q̄uis eos non illuminent. ¶ Uñ pz rñsio ad q̄rtū. ¶ Ad qntū dōz q antixp̄s ēt habebit angelū custodē: qz lex cōis ꝓpter vnuz mutari non dz: z in ℔ ei⁹ pena iustioz appebit: qz bñficia toti nāe būane ꝓuisa sibi nō subtrahunt: nec tñ est oīno frustra custodia: qz z si ad bonū nō ꝓuertat: a multis tñ malis cessabit retract⁹ ab angelo custodie. hūc. n. effectuz ad min⁹ semp ꝯsequit angelus ꝓ custodiā in q̄cūq; obstiato. ¶ Ad 6^m dōz q xp̄s nō habuit angelū custodē. Tū qz aīa sua oīb⁹ āgelis supioz fuit imediate a vbo sibi vnito illumiata. Tum qz erat ver⁹ ꝓpbēsoz. vñ ei⁹ bonū nec ipediri nec iuuari poterat. Dī vo subdi paternis dispōnib⁹ per angelos q̄dā

modo idirecte incꝫtū angeli istruebāt ioseph ⁊ matrē eiꝰ de his q̄ circa ipz puerū existētē agēda erāt: vt hr Matt. 2°. ¶ Ad 7m dom ꝙ angelus dr ꝓfortasse euz nō aliqd in ipm iprimēdo: sed p modū misteriꝝ incꝫtū cōgratulabat fortitudini eiꝰ: sic bō nāliter in tribulatiōe ꝓfortat ad pz sentiaz amicoꝝ: ⁊ ita p modū quo fuerat va tristitia: fuit ꝓfortatio va: ⁊ nō apparēs tātuz: vt quidā dicūt.

¶ Utꝝ angelus qñcꝫ relinquat boiez cui ꝓputat. IIII.

AD quartū sic ꝓcedit. videt ꝙ angelus qñcꝫ relinquat boiez cui deputat custos. Primo per hoc qō hr Jere. 51. Curauimus Babilonē ⁊ nō est curata: derelinquamus ḡ eaz: sed hoc dr ex psona angeloꝝ: vt dicit glo. ḡ videt ꝙ relinquat qñ a pctō nō corrigit. ¶ P. Isa. 52°. dr. Auferaz sepē eius ⁊ erit in direptionem. glo. i. custodiaz angeloꝝ. ḡ idē qō ꝑus. ¶ P. efficaci⁹ custodit deus boiez cꝫ angelus: sz deꝰ qñcꝫ reliquit boiez: vt in psal. dr. Quare me dereliqsti ⁊c. ḡ multo fortius angelus. ¶ P. Zacharie 2mo dr. Et reuersus ē angelus q loquebat ad eū. Et silr ēt Danielis. 10. Sz nō reuertit nisi q abscedit. ergo videt ꝙ angelus qñcꝫ boiez reliquat. ¶ P. angeli qñcꝫ sūt in celo empireo: sed cū sint ibi. nō sunt circa nos sm Dama. ḡ videt ꝙ aliq̄ nos relinquūt. ¶ P. medicꝰ sapiēs ifirmū desperatū relingt: sed angeli custodes pñt scire aliquē eē pscituz p reuelationē ⁊ videre aliquez obstinatuz in pctis: talis aūt ē sic ifirmꝰ desperatꝰ. ḡ videt ꝙ etiā angelus q ē q̄si medicꝰ spūalis talē relinquat.

Sed contra boni angeli sūt magis ꝓni ad iuuandū cꝫ mali ad ifestandū: sed mali nūq̄ cessant ab ifestatiōe. ḡ nec boni a custodia. ¶ P. de nemie est desperādū cꝫdiu ē in statu vie: sz ifirmꝰ nō relingtur a medico: nisi pp desperationē. ergo videt ꝙ angelus nō dimittat boiem quātūcūcꝫ peccatorem.

Rēspōdeo dom ꝙ cū custodia angeloꝝ sit quedā executio dine ꝓuidētie: opz eē idē iudiciū de vtroqꝫ: dina aūt ꝓuidētia nūcꝫ relingt boiez ex toto: qz oio in nihilū redigeret: sed vez est ꝙ magis ⁊ minus ꝓuidet diuersis sm eoꝝ ꝓditionez: ⁊ iō oculi dei sup iustos dr: ⁊ aures eiꝰ ⁊c. quibꝰ adeo pfecte prouidet: vt oia eis cooperent in bonū: vt dr Ro. 8. Sz malos fz aliquid ōrelingt: incꝫtū ꝓmittit eos subiacere tribulatōibꝰ: ⁊ qō grauiꝰ est ēt in peccata ruere. Unde ad Ro. p. Propterea tradidit eos deꝰ i reprobū sensuz ⁊c. Similr ēt angeli dr aliꝗs derelinqre sm qd incꝫtū exponunt tribulationibꝰ: vel ēt iusto dei iudicio ab aliq̄ pctō nō ꝓtrahūt: nūcꝫ tñ ita relinquūt: qn sit aliqs effectꝰ custodie incꝫtū aliquod malū ꝓhibēt ⁊ ad aliqd bonum ꝓmouēt.

Ad ꝓmū ḡ dom ꝙ ḃ itelligit eē vox angeloꝝ discedētiū ab boie pctōre in hora mortis: qz tūc p̄ desperat de eiꝰ salute: vel pōt dici ꝙ derelinquūt sm qd: vt dcīm ē: sic ēt ⁊ deꝰ. ¶ Unꝰ pz rñsio ad 2m ⁊ tertiū. ¶ Ad q̄rtū dōz ꝙ āgelꝰ ab eo recessit cꝫtū ad aliquē effectū: qz. s. ipz de futuris nō illumīauerat: ⁊ nō cꝫtū ad oēm effectū custodie. ¶ Ad 5m dōz ꝙ qñcūcꝫ aliquod agēs iprimit fortē ipressionē remanet illa impssio i patiēte p aliqd tps ēt ad absentiā agētis: vt pz in motibꝰ violētis: ⁊ ita dico ꝙ ad vnā actionē angeli i boiez pōt bō bonaz dispōnē accipe q̄ manet in eo ad aliqd tpus: vt pz qñ aliqs semel deuote orat ad plēs dies remāet ide ḋuotio: ⁊ ita angelus cꝫuis nō sp sit pñs pōt sp custodire: incꝫtum effectꝰ eiꝰ manet post actionē suā. ¶ Ad 6m dom ꝙ nlls i statu vie ē adeo obstīatꝰ: qn possit post penitētiā cōuerti. vñ nō ē de eo dsperādū: ⁊ si āgelus sciret eū pscitū: posset tñ multa mala in eo ipedire: sic de antixpo dcīm est.

¶ Utꝝ angeli doleāt de dānatiōe boiuz q̄s custodiūt. V.

AD quintū sic ꝓcedit. videt ꝙ angeli doleāt de dānatiōe hominū quos custodiūt. Exterioꝝ. n. lucꝰ est signū interioris doloris: sz Ysa. 33. dr. Angeli pacis amare flebūt. ḡ vr ꝙ doleant. ¶ P. amicoꝝ est ꝙpati sibi in necitatibꝰ: sz angeli feruētissima charitate nos diligūt. ḡ videt ꝙ ꝓtristent boiuz dānatiōe cōpatiēdo. ¶ P. sapiētis est dolere de his p q̄ suū gaudium minuit: sz p dānationē boiuz minuit gaudiū angeloꝝ: qō eēt de ꝓuersiōe eoꝝ: de q̄ hr Luc. ii. Gaudiū ē angelis dei sup vno pctōre ⁊c. ḡ de boiuz dānatiōe dolēt. ¶ P. oē id qō est ꝓriū volito ⁊ repugnās fini est ꝓtristās: sz dānatio est ꝓria saluti quā volūt: ⁊ per officiuz custodie ꝓcurant, ergo damnatio hominum eos contristat.

Sed contra Apoc. 20. dr. ꝙ i celesti hierusalē: nec ē luctꝰ nec ē doloꝝ. illiꝰ āt vrbis ciues sunt angeli. ḡ de nullo dolēt. ¶ P. pfecta btitudo nō cōpatitur secum miseriaz: sed oīs tristitia ad miseriaz pertinet ⁊ fugiēda est: vt in septimo ethicoꝝ phūs dicit. ergo angeli beati tristes esse non possunt.

Rēspondeo dōz ꝙ cū angeli bti sint i dine voluntatis ꝓtinua ꝓtēplatiōe cui pfectissime ꝓformant nihil pōt eē ꝓ volūtatē eoꝝ: sic nec ꝓ voluntatē dei: pōt tñ eē aliqd p̄ter volūtatē eoꝝ: sz ḃ ipz incꝫtū ē pmissuz a deo ē volitū ab eis: sic a dō: ⁊ iō nihil pōt accidere de q̄ doleāt angeli: sic nec de q̄ doleat deꝰ. Et iō simpliciter dom ē ꝙ nec de pctis boiuz tristant nec de dānatiōe: sed vtrobiqꝫ letant de iusta ꝓmissiōe ⁊ punitiōe.

Ad primuz ergo dom ꝙ illud sm lram intelligit de nunctys Ezechie quos misit ad pacē ab assirys q̄rendaz: qui audiētes blasphemias Rapsacis scissis vestib⁹ fleuerūt. Allegorice vo exponit de apostolis in glo. Si āt ad angelos referat itelligēdus ē doloz nō ꝓpe: sz metaphorice p modū quo ēt frequēter in scripturis deo attribuit. ¶ Ad scōm dōz ꝙ ꝓpati nō pōt: qz passibil nō ē. Et iō ex ipassibilitate angeloꝝ hoc accidit ꝙ cōdolere nō pūt: nō ex caritatis defectu. ¶ Ad tertiuz dom ꝙ angeloꝝ gaudiuz nō minuit ex dānatione: qz electoꝝ numerꝰ minui nō pōt. Uel pōt dici ꝙ ipsi semp gaudēt de suis bonis opibꝰ: q̄ custodiēdo egerunt: sz ille q custoditꝰ ē nō saluet. ¶ Ad q̄rtū dom ꝙ angeli volunt salutē boīs volūtate añte: sic et deꝰ: sed voluntate ꝓnte volūt hominez dānari si meruerit. vñ ꝓnis ē. vt de eiꝰ dānatiōe nō doleant. ¶ Expositio textus.

ET vnū malū ad exercitiū ⁊c.) ¶ Uri iuste agi cum boie: qz demones multo potētiores sunt hoibꝰ: nō. n. ēptās sup terrā q̄ ei ꝓparet: vt dr Job. 40. ḡ nō iustuz ē pugnā iter boiez ⁊ demonē ꝓstitui. ¶ Et dōz ꝙ cū liberū arbitriū nō possit cogi ad peccāduz cꝫtūcūcꝫ sit demon fortis: hō resistere pōt. Unde dr ꝙ debilis est bostis q nō pōt vincere nisi volētē: ⁊ sup ḃ boi adest ꝓsidiū angeli ⁊ auxilium diuinū: si suscipere velit.

¶ Utrum angeli proficiant in merito vel in premio vsqꝫ ad iudiciū. ¶ Distin. XI.

PRetērea illud ꝓsiderari ozt vtrū angeli boni i merito vel in ꝑmio ꝓficiant vsqꝫ ad iudiciū. Qz in meritis ꝓficiāt atcꝫ quotidie magis ac magis mereant q̄busdā vr ex eo: quia quotidie boiuz vtilitatibꝰ inseruiūt eozūcꝫ ꝓfectibus studēt. Quibusdā ēt nihilominꝰ vr ꝙ in

pmio ꝓficiant. s. in cognitiōe ⁊ dilectōe dei. Ꝛs .n. vt ait in ꝛfirmatione btitudinē acceperint eternā atq; pfectā. augeē tñ quotidie eoꝝ britudo; q; magis ac magis diligūt atq; cognoscūt: ⁊ ē eoꝝ charitas q̄ deū ⁊ nos diligūr: ⁊ meritū ⁊ pmiū. Meritū q; p eā ⁊ p obsequa ex ea nobis ipensa merenē ⁊ in beatitudine ꝓficiunt: ⁊ ipsa eadem est pmiū quia ea beati sunt.

¶ Auctoritatibus confirmant qō dicunt.

HEt qñ angeli ꝓficiāt in cognitiōe: ac p ꝛs i britudie restimonijs scōꝝ ꝛfirmāt Dicit .n. ysaias ex psona angeloꝝ xpi ascēdētis magnificētiā ammirātium. Quis est iste q venit de edon tinctis vestib⁹ de bosra: Et i ps. Quis ē iste rex glie. Ex qb⁹ apparet q mysteriū xpi ⁊ carnati pleni⁹ cognouerūt angeli post ipletionē q̄ añ. Et sicut i cognitiōe hui⁹ mysterij, pfecerūt: ita dīt eos in deitatis cognitōe pficere. Q; ät i hui⁹ mysterij cognitiōe pfecerint euidēter docet apl's dicēs. Que sit dispensatio sacri absconditi a seculis in deo: vt inotescat ml'tiformis sapia dei p ecclīaz pricipib⁹ ⁊ ptātib⁹ in celestib⁹. Sup quē locū dicit Hieronym⁹. angelicas dignitates pfatuz mysteriū ad puꝝ vl' plenū nō itellexisse: donec ꝛpleta ē passio xpi ⁊ apl'oꝝ pdicatō: p gētes dilatata.

¶ Q; i hac snia vī Aug. aduersari Hieronymo.

HIs ät vī ꝛdicere Aug. sup eundē locū epl'e dicēs. Nō latuit angelos mysteriuz regni celoꝝ: qō opoꝛtuno tpe reuelatū est pp salutē nr̄az. Illis ergo a seculis inotuit supza memoꝛatū mysteriū: q; ois creatura nō añ secula: sz a seculis ē. Attēde lector: q; videnē dissentire in hac snia illustres doctoꝛes. Jōq; vt ois repugnātia ō medio tollaē: pdicta xba Aimonē sequētes ita determinemus: vt illis angelis q maioꝛis sē dignitatis: ⁊ p quoꝝ ministeriū illa nūciata sunt: ex pte cognita a seculis fuisse: vtpote familiarib⁹ ⁊ nunciis. Illis xo q minoꝛis dignitatis sūt: icognita extitisse dicam⁹: vsquequo ipleta sē p'ecclīaz pdicata: ⁊ tūc ab oib⁹ angelis pfecte fuerūt cognita. Cōstat itaq; oēs angelos in cognitiōe diuinoꝝ mysterioꝝ scōz ꝓcessuz tēpoꝛis ꝓcessisse Añ nō icongrueēter ipsi idē dīt angeloꝝ sciam ac btitudinē augeri vsq; ad futurā ꝛsumatiōez: quādo in sciētia ac beatitudine pfectissimi erūt vt nec augeaē amplius nec minuatur.

¶ Alioꝝ opinio q dīt ãgelos i qbusdā pdictorum nō pꝛofecisse.

ALij ait dicūt angelos in ꝛfirmatiōe tāta deitatis dilectiōe atq; notitia fuisse pdito s: vt in his vlteri⁹ nō ꝓfecerint nec ꝓfecturi sint: ꝓfecerūt tñ in scia rer exterioꝝ: sicut i cognitiōe sacri: incarnatiōis ⁊ huiusmōi: sz nō i cō tēplatiōe deitatis: q; trinitatē i vnitate: ⁊ vnitatē in trinitate nō plenius itelligūt siue itellecturi sūt q̄z ab ipsa ꝛfirmatiōe ꝓceperint. Jta ēt dīt eos in charitate nō ꝓfeciſſe post ꝛfirmationez: q; eoꝝ charitas postea nō est aucta: ⁊ sic dicūt eos nō ꝓfecisse in meritis. Sz hoc q̄ztū ad vim merēdi: nō quātū ad numeꝝ meritoꝝ. Plura .n. bona fecerūt postea q̄ tūc nō fecerāt: sz eoꝝ charitas ex q̄ illa, pcesserunt: nec est aucta: ex q̄ tātum meruerūt anteq̄z ista adderenē quātum postea his adiectis. Illud xo qō alij superius dicūt: pbabilius videē. s. q angeli vsq; ad iudiciū in scientia ⁊ in alijs pꝛoficiant.

¶ Q; q̄dā aucātes videē obuiaꝛ pbabiliori sniē.

QUib⁹ tñ videē obuiare q̄rundā auctoritatū xba. Ait .n. Jsidoꝛ⁹ in libꝛo de sūmo bono. Angeli i xbo dei oia sciunt anteq̄z fiāt: sz nec oēs nec oia pfecte angelos scire dixit: ⁊ iō eos in scia pficere nō remouit. Greg. quoq; in libꝛo dialogoꝝ ait. Quid ē qō illi nesciāt: q scientē oia sciunt. Ubi vī dicere q oia sciāt angeli: ⁊ nihil sit qō nesciant. Sz accipiēdū ē hoc de his quoꝝz cognitio beatū facit cognitoꝛē: vt sūt ea que ad mysteriū trinitatis ⁊ vnitatis pertinent.

¶ Diuisio scē partis textus.

HIc inquirit magister vtrū angeli dū officiū custodie durat in merito vel pmio pꝛoficiāt: ⁊ diuidit in partes duas. ꝓio ponit duas opiniōes. Scō eligit alterā illaz ibi. (Illud quoq; ⁊c.) ꝓio i duas ꝑs duas opiniōes: quarū secūda icipit ibi. (Alij aūt dicūt ⁊c.) ¶ Circa pmū tria facit. ꝓio ponit opinionē. Se cūdo ꝛfirmat p auctoritatē ibi. (Et q ãgeli pficiāt.) Tertio soluit ꝛrietatē ibi. (Dis ät vī ⁊c.) (Illō vo qō alij ⁊c.) Dic eligit alterā opinionē: ⁊ circa hoc duo facit. ꝓio eligit primā opinionē. Scō rñdet ad q̄sdā aucātes q̄ sūt in ꝛtrariū ibi. (In qbus tamē videē ⁊c.) ¶ Questio. I.

HIc q̄runtur sex. ꝓio vtrū angeli pꝛoficiāt in cognitiōe dei que est pmiū eētiale. Scō vtrū pꝛoficiāt i cognitiōe aliarū rer p illuminatiōez superioꝝ. Tertio vtꝝ accrescat eis aliq̄ cognitio p mutuā locutiōz. Quarto vtrū mysteriū icarnatiōis p ecclesiā didicerint. Quinto vtrum iter eos sit pugna ⁊ cōtradictio. Sexto vtrū oꝛdinuz distinctio maneat post diem iudicij.

¶ Utꝝ angeli pficiāt i visiōe dei. I.

AD primū sic ꝓcedit. vī q ãgeli i visione dei pficiāt., ꝑfectio .n. ſtut] ñ tollit: sz auget efficaciā merēdi: sz i angelis btis ē pfcā charitas q̄ ē radix merēdi: q̄ oēs coꝝ actꝰ ifoꝛmāt. g̃ vī: q sp magis ⁊ magl mereāt dinā visionē i eis augeri. ¶ P. ꝛz Aui. Ois actio creature ē ad aliqō ꝛmodū agēt]: vñ liberalitatē purā soli⁹ dei ꝓpꝛz dicit: sz angeli creati sūt. ergo ex actibus eoꝝ

circa nos aliqd ei accrescit: ꝛ ita vī q̄ eoꝝ bonū semp magis ac magis augeaī. ¶ P. quāto aligs itellus est clarioꝛ tāto pspicaciꝰ intueī: sz iferiores angeli ꝓtinue a supioribꝰ illuminanī. ergo vī q̄ semp limpidius deū ꝓtēpleī. ¶ P. si nō pñt pficere in dei visiōe: aut hoc est: qz puenerūt ad sūmā pfectionē: aut qz maioris pfectiōis capaces nō sūt. sz primū eē nō pōt: qz sūma pfectio solius dei est: qz seipsum ꝓprehēdendo videt: silr nec scōs: qz sic hoies eēnt capaciores iferioribus angelis: qz hoies. vt dctm est possūt pueni re ad modū ꝓtēplationis supremoꝝ ordinū. ergo videī q̄ angeli ēt in dina ꝓtēplatiōe proficere possunt.

Sed contra magister supra dixit q̄ perfectio nāe glorificate est qm̄ hz gcgd nata ē hre sed angeli sī glorificati: ergo totū id qō nati sī habere habēt. ¶ P. in termino motus nō ꝓtingit eē motū: sz angeli nō sī in statu vie cui ꝓpetit motus: sz ī termino. ergo videī q̄ ipsi pficere nō pñt: cū pfectus sit motus quidā.

Respōdeo dōz. q̄ fz philosophū operatio ꝛ motꝰ differūt: operatio. n. est actus pfecti: vt lucidi lucere: ꝛ itellus in actu itelligere: sz motus est actꝰ iperfci tendētis in pfectionē: ꝛ iō id qō est in sua vltia pfectiōe hz operationē sine motu: sicut deus. qō autē distat ab vltima pfectiōe hz operationē ꝓiunctā motui: ꝛ qz proficere in btītudine est qdā motus nāe tendētis in pfectionē: iō qñcūq; angelus vel hō ponīt in vltia sua pfectione: opatio eius nō est meritoria nec pficiens. Sz in hoc qñ. s. angelus sit in sua vltia pfectiōe ē duplex opinio. Una quā magī approbat. s. q̄ erit ī die iudicij. Alia est q̄ in lra tāgit q̄ hoc fuit in p̄ma coꝝ ꝓfirmatiōe: ꝛ hec vī mihi pbabili or: tū qz vltia pfectio rei ē in termino sue vie. Terminus aūt vie angeloꝝ fuit eoꝝ ꝓfirmatio: nō. n. nūc viatores dicunī: nisi forte scōz qd: iquātū circa viatores operāī: tū qz idē iudiciū ē de hoibus post mortē ꝛ de angelis post cōfirmationē vel casuz: hoī aūt statiz post mortē vltia sua pfectio ꝓferī: nisi forte aligd purgāduz repugnet: nec differī vsqz ad diē iudicij: vt greci errātes dīnt. ꝛ iō dicimus q̄ angeli statiz ī ꝓfirmatiōe vltimā pfectionē btītudinis ꝓsecuti sī: nec postmodū ī visiōe dei proficiūt in qua eoz̄ btītudo essentialiter consistit.

Ad primū ergo dōz. q̄ pfectio vtutis includēs finē tollit rōnē meritiꝛ motꝰ q repugnat fini. sz ī via ad finē auget efficaciā meriti. ¶ Ad 2m dōz. q̄ ois opatio creature ordinata ē ad pfectionē eius: sz qñqz opatio nō est ad aliū finē: sz ipsamet ē finis. vt ī p̄mo ethi. dī: ꝛ sic dico q̄ illuminare iferiores ī angelis ē dignitas coꝝ: qz in b̄ maxie ꝓsequūt dei filitudinē. Et iō nō oz q̄ p hō opatiōes aligd mereāī. ¶ Ad 3m dōz. q̄ vnus angelꝰ nō illuminat aliū. vt dctm ē de his q̄ ad eēntiā btītudinis ptinēt: sz de alys: ꝛ iō nō oz q̄ pp hoc limpidius videāt deū: sz ea de qbus illuminā. ¶ Ad 4m dōz. q̄ angeli sūmū graduz ꝓtēplatiōis nō attingūt: sz pp hoc dīr nō posse pficere: qz tota coꝝ capacitas plena ē: nec ampliari pt illa capacitas angeloꝝ p meritū: sicut ī hoibus q sī ī statu vie.

¶ Utꝝ ăgeli iferiores illuminēt a supioribus. II.

Ad secūduz sic pcedī. vī q̄ angeli iferiores p supioꝝ illuminatiōez ī cognitōez reꝝ sive diuinoꝝ effectuū ñ pficiāt. oīs. n. opō angeli aut ptiet ad nāz aut ad meritū: aut ad p̄miū: sz ī nāli cognitiōe ñ pficiūt: quā totā sil ī creatiōe receperūt: nec ēt ī merito aut in p̄mio pficiūt. g̣ vī q̄ ī eis cognitio diuinoꝝ effectuū nō crescat. ¶ P. deus ē cā reꝝ p eēntiā suā. ergo ī b̄ q̄ vī eēntia sua cognoscī ipse eē cā: sz qñ cognoscī aliqd iquātū ē cā: cognoscī ēt effectꝰ ei⁹. g̣ vī q̄ cū ăgeli btī eēntiā dinaz videāt: q̄ ēt ī ipsa effectꝰ eius cognoscāt: ꝛ sic ī cognitōe diuinoꝝ effectuū nō crescūt. ¶ P. nihil ē cuiꝰ rō nō sit ī dei scīa sive vbo eiꝰ: qō ē ars plena rōnū viuētiuz: vt dīc Aug. sz angeli btī videt dei vbuz. g̣ cognoscūt oēs dinos effectꝰ. ꝛ sic idē qō p̄us. ¶ P. q̄ videt speculū necessario videt formas relucētes ī speculo: nisi diuersitas ptiū speculi ipediat: vt dū ītueī vnā partē speculi formas resultātes in alia pte nō videat: sz dei vbū: qō ē sapia genita est speculū sine macula: vt dī sapie. 7. ī quo oēs reꝝ rōes resplendēt. ergo cū vbū sit idūisibile ăgeli ītuētes vbū oia ī eo cognoscūt: ꝛ sic idē qō p̄us. ¶ P. fz plbuz ī. 3. de aīa. Intellꝰ cū itelligit difficilia nō minꝰ itelligit ifima: sz magis altissimū aut itelligibile ē eēntia dina: sz eā ăgeli videt. g̣ vī q̄ oīa alia cognoscere pñt: ꝛ ita eoꝝ cognitio nō crescit.

Sed contra ē qō dixit Dio. ī fine cel. hierar. q̄ multe rōnes sacramētoz̄ latēt supernas eēntias. i. angelos: sz q̄cūq; latēt aliquē: ipse pōt ī cognitionē eoz̄ pficere. g̣ angeli ī cognitiōe pficere pñt ꝛc. ¶ P. ī 6o ca. eiusdē lib. dīc q̄ angeli iferiores p supiores a nescientia purganī: sz nō liberaī aligs a nescīa nisi p scie acgsitionē. g̣ vī q̄ ăgeli ī acgrēdo sciam proficiant.

Respondeo dōz. q̄ angeli pficiūt ī cognitōe diuinoꝝ effectuū p illuminatiōes in iferiores a supioribꝰ descendētes: ꝛ b̄ pz sic. Lū. n. deꝰ sit vlsima cā oiuz entiū ī visiōe eēntie eius nō cognoscunt oēs effectꝰ ipsiꝰ de necessitate: nisi itellꝰ totā vtutē eiꝰ ꝓprehēdat: ꝛ quāto aligs itellꝰ limpidiꝰ eā videt: tāto plura in eo cognoscere pōt: sīc in p̄ncipys p̄mis speculatiuis: q̄ pspicaciozis itellꝰ ē plures ꝓclusiōes ī eis vidz: ꝛ ita supiores angeli plures effectus ī eēntia dina cognoscūt q̄ iferiores: ꝛ de illis supiores iferiores illuminare ꝛ instruere pñt: ꝛ tū alig effectꝰ sī quos oēs imediate ī visiōe dine eēntie pcipiunt: q̄uis ēt hos supiores pfectius cognoscāt: sīc ꝛ dinam eēntiā clariꝰ intueī: ꝛ vnusqsq; ordo ex illo nomē ꝛ rōnez recepit: qō ē vltimū sue virtutis ad capiendū rerū cognitionē imediate in visiōe diuine essentie.

Ad primuz ergo dōz. q̄ reuelatōes dinoꝝ effectuum ptinēt ad p̄miū: ñ qdē eēntiale: sz accītale: ꝛ dī p̄miū accītale ad qō merita directe nō ordināī: sz supaddīt ex liberalitate retribuētis. ¶ Ad 2m dōz q̄ p hāc rōnē pbat Algazel deū creaturaꝝ sciaz bre iquātū suā eēntiā cognoscit: nō tū sequīt q̄ videt eēntiaz eius oīa sciat: nisi ipsaz pfca cognitiōe ꝓprehēdat: ꝛ hoc ăgelis nō ꝙuenit. Et pp hoc pz resp̄sio ad 3m: qz quāuis vbuz videāt: nō tū ipsuz fz modū rei cognite videt: sz fz modū cognoscētiuz. i. suupsoꝝ: ꝛ iō nō oz q̄ oīa q̄ ī vbo sī cognoscāt. ¶ Ad 4m dōz. q̄ sīc dīc Boe. in lib. de tri. Jn dinis: nō oz ad imaginatiōz ōduci. Uñ nō ē imaginādū rōnes reꝝ resplēdere ī speculo eterno: sīc forme visibiles ī speculo māli: sz magis: sicut causatoꝝ rōnes p̄existunt in sua causa: vt Dio. dīc in libro de dinis noibus: nō ē autē necessariuz: vt qui causaz videt hoc ipso oēs rōnes effectuū in ea cognoscat: vt dctm ē: ꝛ iō rō nō procedit. Uel dōz vt cōiter dr: q̄ speculū eternū volūtariū ē: qz in eo nō vī: nisi qō ipse vult ondere: secus ē autē de speculo māli qō ex necessitate nature repzesentat formas in eo relucētes. ¶ Ad 5m dōz. q̄ qz nostra cognitio a sensu icipit. ideo de minus notis ī magis nota p̄m nāz deuenimus: ꝛ iō manifestissima nāe sūt nobis vltimo nota ꝛ difficillima ad cognoscēduz. s. res īmāles: vt deus ꝛ angeli: sz in angelis est ecōuerso: quia ea que sūt magis nota simplr: sūt etiā notioza quo ad eos: et ideo licz essentiā diuinā maxie cognoscant: vñ nō sequīt q̄ si eā cognoscunt omnia alia cognoscāt: sed p̄m q̄ perfectius ipsam vident ex ea in plurium effectuum cognitionem procedere possunt.

¶ Utꝝ angeli cognoscāt aliq̄ p mutuā loquutiōez. III.

AD tertium sic ꝓcedit. Uidet ꝙ angeli nō accipiant cognitionē alicuius per mutuā locutionē. Dicit. n. Basil'. si nuda ⁊ intecta aīa viueremus ex solis nutibus ītentionū cogitatiões alterutrū panderent: ſz angeli habēt itell'z nō obtectū corpore. g̃ vn⁹ alteri⁹ cogitatiões videt: ⁊ iō mutua locutiõe non egent. ℂ ꝑ. In omni locutione oportet esse aliquod signū: qō mētis occultū ꝛceptuz exprimat. ſz tale signū in angelis sensibile eē nō pōt nec intellectuale: nō sensibile: qz sensitiuā cognitionē nō hñt: nec iterū manēs in itellectu tm̃: qz hoc eēt eq̃liter ignotū cum alio cõceptu mētis q manifestādus eēt. g̃ videt ꝙ in angelis manifestatio per locutiõez esse nō possit. ℂ ꝑ. In oi locutiõe opz esse aliqō mediū p qō itētio loquētis ad audiētē deferatur. Sed tale mediū in angelis ueniri non pōt. g̃ nec locutio. ℂ ꝑ. In locutiõe corporali son⁹ ad aures perueniēs excitat audiētē ad audiēdū: ſz in angelis nō pōt poni aliqō tale excitatiuū: cū nihil sit in vno postmoduz in altero factū: ⁊ tamē nēcia esset excitatio ad attēdendū si eēt locutio: qz vnus angelus nō semp alterz cõsiderat. g̃ nō est ibi locutio. ℂ ꝑ. a loquente recipit aliqd in audiente: sed superiores ab iferioribus nihil recipiunt. g̃ videt ꝙ ad minus iferiores supioribus loqui nō possint.

Sed contra est qō dr̃ pc Lor. iz. Si linguis hoīuz loquar ⁊ angelorz: ſz locutio est act⁹ lingue. g̃ angeli loquunt̃. ℂ ꝑ. angelus est maioris vtutis naturaliter q̃z homo: sed homo potest alteri loquēdo suā cogitationē exprimere. g̃ multo fortius angelus.

Respõdeo dõz. ꝙ in angelis est q̃dā locutio: q̃ tamē ab illuminatiõe differt ī duob⁹. Primo q̃ztū ad ea de qb⁹ sunt: qz illumiatio ꝓpe est de bis q̃ supior angelus in lumine dine eētie apprehēdit: q̃ iferior ibi nō videt. vñ indiget vt in lumine supioris angeli magis determinato ⁊ ꝛcto q̃z sit lumē dinum illa cognoscat: ſz locutio ē de motib⁹ libe. ar. q̃s in vno ali⁹ nō videt. his enī duob⁹ modis aliqd pt eē notū vni angelo ⁊ ignotū alteri. Scõo q̃ztū ad modū quo vtrūq; pficit differētē fm duo q̃ ad visionē itellectualē requirunt̃ ad silitudinē visiõis corpalis. ſ. ipsa res q̃ itellectui ꝓponit̃: ⁊ lumē sub quo videt: illuminatio g̃ fit p B q̄ lumē itellectus vni⁹ angeli p pfectius lumen superioris ꝛfortat̃ ad aliquorz cognitionē: ſz locutio p hoc ꝙ aliq̃ pus occulta ꝓponunt̃ vt cognoscēda sine B ꝙ vtus cognoscētis fortificet̃: vt pz in recitatiõib⁹ hystoriarū: in qb⁹ aliqs cognoscit qō ꝑus nesciebat sine hoc ꝙ suus itellect⁹ clarificet̃. Qualr̃ aūt aliqd possit proponi angelo vt cognoscēdū ab ipso pz ex simili nr̃e locutiõis. Est enī aliqd in homine qō alius homo de ipso nāliter ꝓcipere pōt: vt ea q̃ exterioribus sensib⁹ subiacēt: aliqd vō qō videri nō pōt sic̃ interiores ꝛceptus mētis. Spēs g̃ ꝛcepte interius fm ꝙ manent in simplici ꝛceptõe itellectus habēt rōnē itelligibilis tm̃: fm aūt ꝙ ordinant̃ ab itelligente vt manifestāde alteri habēt rōnez vbi. qō dicit̃ verbū cordis: fm aūt ꝙ aptantur ⁊ quodāmodo ordinant̃ signis exteri⁹ apparentibus. sic dē sunt signa ad visuz dicunt̃ nutus. si vō ad auditū dr̃ ꝓprie locutio vocalis. hi enī duo sensus disciplinabiles sunt. Silr̃ in angelis iterior ꝛceptus mētis libe. ar. subiacens ab alio videri nō pōt. qnādo g̃ spēm ꝛceptā ordinat vt manifestādā alteri: dr̃ verbū cordis. quādo vō coordinat eaz alicui eorz que vnus angelus in alio nāliter videre pōt: illud nāliter cognoscibile fit signū expressiuū iteriozis ꝛceptus. ⁊ talis expressio vocatur locutio: nō quidē vocalis: ſz itellectualib⁹ signis exꝑssa: ⁊ vtus exꝑmēdi dr̃ lingua eorz.

Ad primuz g̃ dõm: ꝙ Basilius itendit ab anima separata excludere idigētiaz vocalis locutiõis: nō autē spūalis: qualis dicta est in angelis esse. ⁊ sic etiā exponēde sunt multe auctoritates similes: que ad hoc iduci possunt. ℂ Ad scõm dõm: ꝙ illud naturalr̃ notuz in vno angelo ab alio est quasi signū latētis iterius cogitationis: nō sensibile sed itellectuale. ℂ Ad tertium dõm: ꝙ angeli nō debēt cogitari vt distātes fm situm: sicut dicimus duo corpora vel duo puncta: qz qō facit in corporalibus situs: hoc facit in spūalibus ordo: vt dicit Aug. Unde nō exigitur aliqō mediū p qō deferat̃ locutio vnius ad alterū: ſz sufficit ad hoc solus ordo ītentiõis vnius ad manifestādū alteri. ℂ Uel dõm: ꝙ oēs cõtinuantur in radiatiõe diuini luminis vel naturalis: vel superadditi: vt supra dictuz est: qō nō sit vnū numero in oibus: ſz ab vno ꝓncipio ⁊ in vnuz finē: ⁊ ordinate in diuersis acceptū. vñ p illud lumē vnius alterius locutionē cognoscit: sicut ⁊ essentialia eius. ℂ Ad quartū dõm: ꝙ angelus ꝓcipue beatus semp est in actuali cõsideratiõe suuꝑsius: ⁊ per ꝛsequēs eorz que ad ipm ptinent: quorz oīum ipse est ratio cognoscēdi. nihil enī ꝓhibet plura itelligi simul que vna rõne cognoscuntur. q̃z cito aūt vnus angelus ordinat locutionē suam ad alterū efficit̃ locutio eius de pertinētibus ad illuz: ⁊ ita ab eo cognoscitur: ⁊ ide pz: quomodo vn⁹ angelus plures sibi loquētes audire pōt: ⁊ vnus sanctus plures eum inuocātes. ℂ Ad qntum dõm: ꝙ iferior angelus pōt loqui superiori: ſz nō illuminare eum: qz loquēs nō istuit aliquid in audientē: sed solūmō ꝓponit sibi vt cognoscibile.

ℂ Utrum angeli didicerint mysterium incarnationis per homines. IIII.

AD quartum sic ꝓcedit. Uidet ꝙ angeli per hoīes mysteriū icarnatiõis didicerint. Primo per hoc qō habetur Eꝑh. 3. Ut inotescat ꝓncipib⁹ ⁊ potestatib⁹ in celestibus ⁊c. ℂ ꝑ. supioris est illuminare et istruere iferiores: ſz quidā hoīes gbusdaz angelis supiores sunt: qō ꝑbat̃ ex B qō dicit̃. 2c Lor. 5. Nōne angelos iudicabimus comparatiõe meliozis facti ſz Hlo. ergo angeli per hoīes illumiari possunt ⁊ istrui. ℂ ꝑ. illi q̃ imediate a deo recipiūt cognitiõez: alios istruūt: sed apostoli imediate de mysterys ecclesie a dei filio istructi sunt. ergo videt̃ ꝙ de hoc etiā angelos istruere possint. ℂ ꝑ. Paulus dicitur ad tertiū celū raptus. 2c Lor. iz. Et exponit quedā Hlo. tertiū celū: tertiā angelorz hierarchiā: ſz illi qui sunt in tertia hierarchia ascēdēdo. i. in sūma: illumināt iferiores angelos. ergo videt̃ ꝙ paulus iferiores angelos illumiare potuerit. ℂ ꝑ. angeli cognitionē aliquorz accipiūt ⁊ per illumiatiõnē ⁊ per locutionē: ſz loqui etiaz possunt iferiores superioribus. ergo videt̃ ꝙ angeli ab hominib⁹ ⁊ si sint iferiores: cognitionem accipere possint.

Sed cõtra est qō Dionysius dicit in 4.° cap.° ce. hierarchie ꝙ angeli de natiuitate xꝑi ꝑmo edocti sunt: ⁊ p eos ad hoīes deuenit. g̃ ipsi ab hoībus non didicerūt. ℂ ꝑ. mysteriū icarnatiõis a ꝓphetis est ꝓnunciatū: ſz reuelatiões facte patribus ⁊ ꝓphetis mediātibus angelis a deo ꝓcesserūt: vt sci cõiter dicūt. g̃ vr̃ ꝙ ipsi ꝑcognouerit mysteriū icarnatiõis: ⁊ nō ab hoīb⁹ didicerit.

Respõdeo dõm: ꝙ in hoc videt̃ eē q̃dā cõtrouersia iter Piero. ⁊ Aug. ⁊ Dionysiū. Piero. n. ponit duo. ſ. angelos añ icarnatõez mysteriū humanitatis xꝑi nesciuisse. ⁊ q̃ztū ad B vr̃ Aug. sibi obuiare dicens eos a seculis. i. a ꝓncipio mūdi cognouisse. Scõo ponit Piero. ꝙ B p hoīes didicerūt. ⁊ q̃ztuz ad hoc vr̃ sibi obuiare Dionyponēs hoīes de hoc ab angelis edoctos eē fm ordinē dine legis iuiolabilr̃ ꝛstitutū. Ut aūt sciat̃ qualr̃ vnūqōq; vitatē hr̃e possit: distinguēdū est q̃ztū ad ꝓmū. ꝙ mysteriū icarnatiõis duplr̃ pōt ꝛsiderari. vel q̃ztum ad subam facti: ⁊ sic omnes a ꝓncipio cognouerūt. ſ. icarnationē: passionē ⁊ hꝺ.

vel ꝯtum ad cõditiones circũstantias factum. s. q̃ sub tali pręside vel tali hora ⁊ hꝭ. ⁊ hoc a p̃ncipio nõ cognouerunt. bis etiã modis differẽter enarrãt ꝓphęta ⁊ euangelista: q̃ ꝓphęta annũciauit substãtiaz facti: sz euãgelista recitat expletionis modũ. Quãtũ etiã ad scõm distinguẽdũ est: q̃ angeli dupl̃r accipiũt cognitionẽ aliquaruz rerũ: aut per illuminationẽ: ⁊ sic angeli per hoies nihil recipiunt: sed iferiores a superioribus illuminãtur: ⁊ supiores ĩmediate a deo: per quem modũ multas rõnes mysteriorꝫ ecclesię edocentur: aut per moduz expletiõis rerũ: ⁊ sic futura ꝓtingentia cognoscunt quãdo actu complentur. per hoc q̃ eorꝫ cause ad effectꝰ determinãtur: vt ĩ eis cognosci possint: ⁊ ita q̃daz que circa ĩcarnatõis mysteriũ nesciebãt qñ explebanꝭ predicãtibus aplis cognouerũt: nõ tñ ab aplis edocti.

Ad primum ergo dicẽdũ: q̃ Augu. vult vt dicit̃ in Hlo. super eundem locum: q̃ hec determinatio: per ecclesiam: nõ determinet hoc verbũ ĩnotescat: sz precedẽs. s. illumĩare omnes: vt sit sensus: q̃ apostolo erat data gratia illuminãdi omnes per ecclesiã. i. oẽs de ecclesia. Hieronymus tamẽ vult q̃ determinet hoc vbuz ĩnotescat. ⁊ tũc ĩtelligẽdum est modo predicto. vel potest ĩtelligi de ecclesia angelorum: vbi p̃ma fuit ecclesia: ⁊ ibi vltimo nostra ecclesia cõgregãda est: vt sit sensus: ĩcarnationis mysteriũ fuit absconditum in deo: ita tamẽ q̃ a seculis ĩnotuit p̃ncipibus per ecclesiam. i. in ecclesia celesti. ⁊ hanc expositionẽ ponit Augustinus super Genesim qnto. ¶ Ad scõm dõm: q̃ fm cõditionẽ status quilibz angelus quolibz hoie simplr viatore maior est. vñ dicitur Matth. xi. q̃ qui minor est in regno celorum maior est illo. scz Joãne baptista: quo tamẽ nullus maior ĩter natos mulieruz surrexit: sz ꝯtum ad causaz potest dici fm quid aliquis homo aliquo angelo maior: inꝯtuz per gratiam quã habet meretur gradum quibusdam angelis altiorem. ¶ Ad tertiuz dicendũ: q̃ apostoli immediate instruebantur a verbo ĩcarnato nõ q̃ essentiam verbi ĩmediate viderẽt: quã tamen iferiores angeli videbãt: ⁊ ideo multo plura a vbo discebãt q̃ etiaz ipsi apostoli. ¶ Ad quartum dicẽduz: q̃ Paulus in illo raptu fm quid participauit statũ comprehẽsorum: nõ tamen tãta gloria perfectus fuit: vt lumẽ in angelos transfundere posset: q̃ vt dicitur: ꝯactus est illius glorie particeps mirabiliose ꝯtum ad actuz ⁊ nõ ꝯtum ad habitum: quod est lumen glorie. ¶ Ad quintum dõm: q̃ angelus ab homine p̃ locutionez quorundã cognitionẽ accipere potest: eorꝫ scilicet que subduntur libero arbitrio hominis: sz talia nõ sunt mysteria incarnationis.

¶ Utrũ ĩter angelos possit esse pugna. V.

Ad quintuz sic ꝓcedit̃. Uidetur q̃ ĩter angelos pugna esse non possit. Omnis discordia et pugna repugnat vnitati charitatis: sz angeli sunt perfecti in charitate. ergo ĩter eos pugna esse nõ potest. ¶ P̃. quicunq̃ patrocinium prestãt cõtrarys causis: ita se habẽt q̃ alter eorũ iniustã causam defendit: sz hoc sanctis angelis cõuenire nõ potest: quorum rectitudo cõfirmata iniusticiaz nõ patitur. ergo videtur q̃ nõ possint dici cõtrarys causis patrocinãdo pugnare. ¶ P̃. vbicunq̃ est ordinata prelatio nõ potest esse pugna vel cõtrarietas. q̃ hoc est cõtra rõnem prelationis vt iferior superiori resistat: sed angeli ordinantur omnes fm superius ⁊ iferius: vt p̃us dictum est. q̃ videtur q̃ vnus alteri nõ repugnet. ¶ P̃. cuz nullus angelus nitatur nisi ad hoc quod rectuz sibi videtur: oportet q̃ si ad cõtraria nitantur q̃ cõtrarias opiniones habeãt: sz ꝯtrariaꝫ opinionũ altera est falsa. ergo aliquis angelus habebit falsam opinionem. hoc autẽ est falsum: quia falsitas in nobis appropriatur fantasie fm plõm in 4°. meta. qua tamẽ angeli carẽt. ergo ĩter eos nõ potest esse pugna.

Sed cõtra est qõd habetur Danielis septimo: q̃ quatuor vẽti celi pugnabãt: per quos fz glo. ĩtelliguntur quatuor angelice potestates regnis p̃ncipalibus p̃late. q̃ angeli ĩuicẽ pugnãt. ¶ P̃. hoc expresse habẽt Danielis. io. vbi angelus ad euz loquẽs dixit. Princeps persarum restitit mihi. xxi. diebus. ergo videtur q̃ etiaz lõgas cõcertatiões adinuicem habẽt.

Respondeo dicẽdũ: q̃ ista verba Danielis. vñ tota dubitatio ozit̃ a sanctis diuersimode exponunt̃. Hieronymus. n. dicit. q̃ ille princeps persaruz qui restiterat ĩtiõi populi: erat malus angelus persis prelatus: sicut enim vnicuiq̃ homini datur ad exercitium vnus bonus ⁊ alter malus angelus: ita singulis gẽtibꝰ duo spiritus preponũtur vnus bonus ⁊ alter malus. Sz in hoc nõ est minor dubitatio. cõstat enim q̃ angelus Danieli loquẽs bonus angelus erat. quomõ autez sibi efficaciter tot diebus malus angelus restitisset: nisi iustam causam haberet. nõ potest dici q̃ si iustam habebat: etiaz ipossibile erat illam resistẽtiam multo magis per bonum angelum fieri. Et ideo dicẽduz est cuz Gregorio: q̃ vterq̃ bonus angelus fuit: qõ etiã magis littere cõsonat: que in eadẽ locutiõis serie p̃cipem persarum noĩat: ⁊ michalem p̃cipez iudeorum quẽ cõstat bonũ angelum esse. hec autẽ pugna sic ĩtelligẽda est fm Gregoriuz. cuz enim iudicia dei sint abyssus multa: profunditatẽ iudiciorum eius angeli comprehẽdere nõ possunt. Et iõ quid vnicuiq̃ genti vel homini debeatur fm dispõnem diuinaz nõ semper ĩtelligũt nisi eis reueletur. cõtingit autẽ quãdoq̃ q̃ in diuersis gẽtibus iuenian tur diuersa merita: fz quoꝫ diuersitatẽ videt̃ q̃ vna gens alteri subesse debeat vl̃ ab eius dominio liberari: sicut tũc in iudeis erat: quia Danielis oratio ꝯtum in se erat libera tionẽ populi merebatur: sed peccata populi ⁊ etiã vtilitas quã iudei faciebãt in regno persarum: dum per eos dei noticia diffundebatur erãt in cõtrariuz. ⁊ q̃ vnusquisq̃ angelus fm officiuz suũ ad examen dine sciẽtie referebat merita sibi subditorꝫ. ⁊ ideo relatio cõtrariozuz meritoꝫ per diuersos angelos facta sniaz dinam expectãtes pugna inter angelos vocatur. ⁊ eozũ cõcordia est in diuine illuminationis pceptiõe: per quã de diuina volũtate ĩstruunt̃. hoc eniz oẽs cõcorditer volũt qõ percipiũt deum velle. vñ dr̃ Job xxv. de deo q̃ facit cõcordiam in sublimibus.

Ad primum ergo dõm: q̃ fm pl̃m in. 9. ethic. amicitie vel cõcordie nõ repugnat diuersitas opionum: sed soluz diuersitas volũtatuz. vñ talis pugna que est fm iudicia ex diuersis meritis sumpta: nõ obstat vnitati charitatis cuz volũtas eorꝫ sit vna: vt dicta. s. p uidẽtia expleatur. ¶ Ad scõm dõm: q̃ nõ est icõueniẽs cõtrariuz causaꝫ vtrãq̃ aligd iusticie hr̃e: ⁊ fm b̃ vtraq̃ a bono defendi põt: ⁊ pcipue expectãdo dinaz sniam. ¶ Ad tertium dõm: q̃ ordo prelatiõis angelorꝫ pficit̃ p illuminatiões diuinitus receptas: ⁊ iõ ea recepta vnus alteri nõ obsistit. ¶ Ad q̃rtũ dõm: q̃ ꝯuis in angelis nõ possit eẽ falsa opio: põt tñ in eis eẽ quorũdã nesciẽtia: ex hoc q̃ itellectꝰ eorꝫ ꝓpter potẽtialitatẽ admixtã nõ oino termiat̃ ad vnũ ⁊ fm q̃ eorꝫ q̃ nesciũt cognitioez a deo vel supioribus angelis expectãt ĩterrogare ĩ scriptura dicunt̃: q̃ tñ ei qõ nesciunt per iudiciũ nõ adherẽt: ideo falli nõ possunt: sed fm contrarietatem rerũ que in iudicium diuinum veniunt cõtrarietates ĩter eos memorantur.

¶ Utrũ ordines durabũt post diẽ iudicy. VI.

Ad sextum sic ꝓcedit̃. Uꝫ q̃ ordies post diẽ iudicy nõ durabũt. Dr̃. n. pͤ Lor. xv. Cꝝ cũ xps tradiderit regnũ deo ⁊ pr̃i: euacuabit oẽm p̃cipatũ ⁊ prãtem: b̃ aũt erit in

resurrectiõe. ergo videtur q̃ eadẽ rõne alios ordines euacuabit. ¶ P. quidã ordines actum ꝓprium habent in erectione diuinoꝝ ministerioꝝ: sicut p̃cipes: vt p̃sint regnis ꝛ puincys: ꝛ angeli vt custodiãt hoies: ſz ista ministeria cessabunt post diez iudicy. g̃ ꝛ ordines. ¶ P. maior perfectio erit in angelis q̃ in corporibus iferioribus: ſz ĩ corporibus iferioribus post diẽ iudicy nõ erit actio: qz cessabit motus p̃mi mobilis: ꝛ hoc ꝓpter perfectionẽ vniuersi. g̃ multo minus in angelis: ſz hierarchia est sciẽtia ꝛ actio. g̃ nõ erũt hierarchie ꝛ ordines post diẽ iudicy. ¶ P. Post diem iudicy angeli in cognitiõe nõ ꝓficiẽt: sed per purgationẽ ꝛ illuminationẽ superioꝝ iferiores ꝓficiunt in cognitiõe: vt dictus est. g̃ nõ erit illuminatio ꝛ purgatio: ꝛ ita nec hierarchiaruꝫ ꝛ ordinum distinctio.

Sed contra hoies assumũtur ad ordines angeloꝝ ſz frustra esset iam distincta ꝛ ordinata assumptio: si completo numero electoꝝ ordinata distinctio eẽ desineret. g̃ videt q̃ ordines post diez iudicy remanebunt. ¶ P. ad distinctionẽ ordinum duo cõcurrunt. scz gradus nature: ꝛ distãtia gratie: sed vtrũq; remanebit post diem iudicy. g̃ ꝛ ordinum distinctio.

Respõdeo dicendo: q̃ distinctio ordinum ꝛ hierarchiarum celestium potest ꝯsiderari vel quãtum ad essentialia hierarchie ꝛ ordinis: ꝛ sic semp erit qz semper manebũt distincti gradus nature in angelis: ꝛ diuerse sortes glorie: ꝛ etiaꝫ actiões hierarchie: qz vnus aliũ illuminabit: purgabit ꝛ pficiet: vel q̃tũ ad actuꝫ ꝯsequẽtẽ ſz q̃ mediãtibꝰ ordinibꝰ angeloꝝ hoies reducunt in deũ: ꝛ q̃tũ ad ℔ platio ordinũ cessabit cessante statu viatoꝝ.

Et per hoc patet respõsio ad p̃mũ: qz scõm hoc vltimũ itelligitur auctoritas. ¶ Ad scõz dicendum: q̃ actus eẽntialis ordinũ est p̃cipaliꝫ in receptione diuini luminis: ꝛ cõsequẽter in transfusione eiusdem in iferiores: sed q̃ hoc ordinetur ad reductionẽ hoium viatorum accidit ipis ordinibus. vnde cessante statu vie nõ opz q̃ cesset distinctio ordinum: nihilominus tamẽ remanebit modus recipiẽdi diuinum lumẽ ꝓportionatum statui viatoꝝ reducẽdoꝝ si essent. ¶ Ad tertiuꝫ dicẽdũ: q̃ actio corporum que est per motuꝫ tolletur: quia motus cessabit ꝛ omnis imperfectio euacuabitur: ſz actio que est sine motu manebit. semper enim sol illuminabit iferiorem aerez: ita etiaꝫ ꝛ actiões hierarchice que sine motu sunt post diẽ iudicy remanebũt. ¶ Per hoc ẽt patet respõsio ad quartũ: qz si nõ sit illuminatio ꝛ purgatio ordinata ad quorundam nouorum cognitionẽ per modũ ꝓfectus: ꝛ motus cuiusdã erunt tamẽ cõtinuatio illuminatiõis ſm q̃ iferiores in lumine superioꝝ rationes secretorum diuinoꝝ cognoscent.

¶ Expositio textus.

Dicit enim Ysaias ex persona angelorum ꝛc. Hanc questionez Dionysius dicit esse superiorum angelorũ expectantium ab ipso xp̃o illuminari de secretis mysterys sue icarnatiõis: nõ tamẽ ipsi christo questionez proponunt: sed sibiinuicem ad signãdũ reuerẽtiã eoꝝ ad xp̃m: sicut discipuli mutuo disputãtes determinationẽ magistri expectãt. (Quid ẽ q̃ ibi nesciãt ꝛc.) hoc sicut dicit magister potest itelligi de his que ad beatitudinẽ ptinẽt. vel etiã qz nihil est ad cuius cognitionẽ mediuꝫ illud nõ sufficit. ſ. dina eẽntia. vñ nõ est ex defectu eiꝰ vt aliquid lateat ipsaꝫ videtẽ: ſz ex defectu videtis q̃ ipsam pfecte nõ cõprehẽdit. q̃to autẽ itellectus videtis perspicacior est tãto plura in ipsa videt. ad altiorẽ aũt pspicacitatis gradũ nõ nisi dono ipsius dei visi ascẽdit: q̃ qdẽ nõ cõicat necessitate sed volũtate: ꝛ ideo dicit illud speculum voluntarium esse vt in se hoc solum q̃ vult ostẽdat.

¶ Post cõsiderationez de angelis habitam agit de aliarum rerum creatione: ꝛ precipue de operum sex dierũ distinctione. ¶ Distin. XII.

Hec de angelice nãe ꝯditione dicta sufficiant. Nũc supereſt de aliaruꝫ quoq; rerũ creatiõe ac precipue de operũ sex dierũ distinctiõe nõnulla in mediũ ꝓferre. Cũ deus in sapia sua angelicos cõdidit spũs: alia ẽt creauit: sicut ostẽdit supra memorata scriptura Genesi. que dicit: in principio deũ creasse celũ. i. angelos: ꝛ terrã. ſ. mãm quattuoꝝ elemẽtorum adhuc confusaꝫ ꝛ informẽ: q̃ a grecis dicta est chaos: ꝛ hec fuit ante oẽm diẽ. Deinde elta distinxit: ꝛ ꝓprias atq; distinctas spẽs singulis rebus ſm genus suũ dedit: que nõ sit vt q̃busdã scoꝝ patruꝫ placuit: ſz per interualla temporꝝ ad sex volumina dierum vt aliis visum est formauit.

¶ Qz sancti tractatores videnẽ super hoc q̃si aduersa tradidisse: aliis dicẽtibus omnia simul facta in materia ꝛ forma: aliis ꝓ interualla tẽporꝝ.

Quidã nanq; sanctoꝝ patrũ q̃ ꝛba dei atq; archana excellẽter scrutati sunt: sup hoc quasi aduersa scripsisse videntur. Alij q̃dez tradiderũt oia simul in materia ꝛ forma fuisse creata: qõ Augu. sensisse videt. Alij vero hoc magis probauerunt atq; asseruerũt: vt primũ materia rudis atq; informis quattuoꝝ elemẽtorũ cõmixtionẽ atq; cõfusionez tenens: creata sit. Postmodũ vero per iterualla sex dierũ ex illa materia rerum corporaliũ genera sint formata ſm spẽs proprias. Quã sniaꝫ Gregorius Hieronymus: Beda: aliiq; plures cõmendant ac preferunt. Que quidem etiam scripture geneseos: vnde prima huius rei cognitio ad nos manauit: magis ꝯgruere videtur.

¶ Quomodo per iterualla temporis res corporales condite sunt.

Secũdũ hãc itaq; traditionẽ ordinem atq; modũ creatiõis formationisq; rerũ ispiciamus sicut supra memoratũ est. In principio creauit deꝰ celũ. i. angelicã naturã: ſz adhuc informẽ vt q̃busdã placz. ꝛ terrã. i. illã cõfusaꝫ materiã quattuoꝝ elemẽtorum quã nomine terre: vt ait Aug. ꝯtra manicheos: iõ appellauit Moyses: qz terra iter oia elta minus ẽ speciosa. Et illa inanis erat ꝛ incõposita pp oiuꝫ elemẽtoꝝ cõmixtiõez. Eãdẽ ẽt vocat abyssuꝫ dicẽs. Et tenebre erãt sup faciẽ abyssi: qz cõfusa erat ꝛ cõmixta: spẽ distincta carẽs. Eãdẽ ẽt materia informis dcã est aq̃ sup quã ferebaꝫ spi-

ritus domini: sicut supferr fabricādis reb⁹ volū tas artificis: q⁹ subiacebat bone volūtati creato ris: qō formādū pficiendūq; icboauerat: qui sic dominus t cōditor preerat fluitāti t cōfuse ma terie: vt distingueret p spēs varias quādo vellet t sicut vellet. Hec iō dicta est aqua: q⁹ oia que i terra nascunt siue aialia siue arbores vel herbe t similia: ab humore icipiūt formari atq; nutri ri. His oibus vocabulis vocata est illa iformis materia: vt res ignota notis vocabulis insinua ret iperitiorib⁹ t nō vno tm̄. Nā si vno tm̄ signi ficaretur vocabulo: boc eē putauerūt qō cōsue uerāt boies in illo vocabulo itelligere. Sub his ergo noibus significata ē materia illa inuisa t i formis: q̄ nulla spē cerni aut tractari poterat. i. noib⁹ visibiliū rer̄ que ide future erāt pp ifirmi tatē parulor̄: q min⁹ idonei sunt inuisibilia com prebēdere. Et tūc erāt tenebre. i. lucis absentia. Nō eni tenebre aliqd sunt: sz ipa lucis absentia. Sicut silentiuz nō aliqua res ē: sed vbi son⁹ nō est: silētiū dr̄. Et nuditas nō aliqua res est: sz in corpe vbi tegumētū nō ē: nuditas dr̄: sicut t in anitas nō est aliqd: sz ianis dr̄ esse locus vbi nō est corpus: t inanitas absentia corporis.

¶ Quo sensu tenebre dicant nō esse aliqd: t quo dicantur esse aliquid.

ATtēde q⁹ hic Aug. tenebras dicit nō eē aliquid: cuz alibi tenebre iter creaturas ponant̄ que bñdicūt dñm. vñ dr̄. Bñ dicite lux t tenebre dño. Jōq; sciendū est tenebras diuersis modis accipi. s. vel pro lu cis absentia qual'r supra accepit Aug. iuxta quā acceptionē nō sunt aliquid: vel pro aere obscu rato siue aeris obscura q̄litate: t ꝑz hoc aliq̄ res creata sūt. Jō & dic̄ tenebras tūc fuisse sup faciē abyssi: q⁹ nōdū erat lux. Que si eēt supesset t su perfunderet. Sz nōdū lucis gratia opus suū ds venustauerat: que postea primo die facta est.

¶ Duo hic cōsiderāda sunt q̄re illa materia con fusa sit dicta iformis. t vbi adesse prodūt quā tumq; in altitudinē ascenderit.

DE qua priusq; tractem⁹ duo nobis dis cutiēda occurrūt. Primū q̄re illa mate ria ꝯfusa iformis dicat. an q⁹ oī forma caruerit. an ꝓpter aliud. Scdo vbi ad eē ꝓdierit: t q̄tū in altū ascēderit. Ad illud ꝯo q⁹ primo positū ē breuiter rñdentes: dicim⁹ illā primā materiā nō iō dictā fore iformē: q⁹ nullaz formā oīo habuit: q⁹ nō aliqd corporeū tale exi stere pōt: q⁹ nullā bēat formā: sz iō nō absurde i formē appellari posse dicim⁹: q⁹ i cōfusiōe t p mixtiōe q̄dā subsistēs: nōdū pulchram aptāq; t distinctā receperat formā: qualē mō cernimus facta ē & illa materia in forma cōfusiōis ante for mā dispōnis. In forma cōfusiōis pr⁹ oia corpa lia materialr sil' t semel sūt creata postmodū ve ro in forma dispōnis sex dieb⁹ sunt ordiata. Ec ce absolutū est q⁹ primo in discussiōe ꝓpositz fuit. s. q̄re illa materia dicatur informis.

¶ Hic ad id q⁹ scdo querebat̄ respondet.

NUnc supest q⁹ scdo ꝓponebat̄ explicare. vbi. s. illa mā substiterit: t q̄tuz in altitudine porrigebat̄. Ad q⁹ nil te mere asserētes dicim⁹: q⁹ illa prima rū oīuz moles q̄n creata ē: ibidē ad esse v̄ pdūxisse vbi nūc formata subsistit. Eratq; creū ē. elū i vno loco eodēq; medio subsidēs: ceteris i vna ꝯfusiōe pmixtis: eisdēq; circūquaq; i modū cu iusdā nebule oppāsis: ita obuolutū erat: vt ap parere nō posset q⁹ fuit. Illa vero tria in vna p mixtiōe ꝯfusa circūquaq; suspēsa: eousq; in altū porrigebant̄ quousq; nūc sūmitas corporee na ture ptingit: t sicut qbusdā vī vltra locū firma mēti extēdebat̄ illa moles q̄ i iferiori pte spissior atq; grossior erat. In supiori vero rariorꝫ leui or atq; subtilior existebat. Be q̄ rariori suba pu tāt qdē fuisse aq̄s q̄ sup firmamētū eē dr̄. Tal' fuit mundi facies in principio priusq; reciperet formam vel dispositionem.

¶ Ostēso q̄lis fuit mūdi facies i ipo primordio icipit ꝓsequi operū sex dierū distinctiōez.

NUnc supest vt dispōnē illā q̄lr ꝓfecta sit ordie, pseq̄mur. Sex dieb⁹ sicut do cet scriptura Genesis: distinxit de⁹ t in formas redegit ꝓprias cuncta q̄ sil' māliter fecerat: ꝓfecitq; op⁹ suū die sexto: t sic deinde die septimo requeuit ab oī ope. i. cessauit nouā creaturā facere. Sz. n. dieb⁹ sex rez genera distinxit: nihilq; postea fecit q⁹ i aliquo illorū nō ꝓtineat. O pat⁹ ē tñ postea sic ꝙritas i euāge lio ait. Pr̄ me⁹ opat̄ vsq; nūc: t ego opor illud.

¶ Be quatuor modis dine operationis.

QUatuor. n. modis: vt ait Alcuin⁹ sup genesiz opat̄ ds. primo i ꝙbo oia dis ponēdo. scdo i mā iformi q̄tuor elto rū de nihilo eaz creādo. Tñ q⁹ vivit in eternū creauit oia sil'. oia. s. elta. vel oia corpora māliter sil' creauit. Tertio per opera sex dieruz varias distinxit creaturas. Quarto ex primor dialibus seminibus non icognite oriunt̄ nature sed note sepius reformant̄ ne pereant.

¶ Diuisio textus.

IN parte ꝓcedēti determinauit magr̄ de nā pure corpali q̄tuz ptinet ad theologi ꝯsideratōez. s. ꝓm q⁹ a deo in opib⁹. vi.

dierū ꝑmitus ĩstituta est. diuidit aũt in ptes tres. In ꝑma determinat ĩstitutionē corpalis nāe q̃tum ad op⁹ creationis. In z⁹ q̃tū ad opus distinctiõis. iz. di. ibi. (Dierarchia rū distinctiõis opatio ⁊c.) In tertia q̃tuz ad opus ornatū. iz. distin. ibi. (Sequit. Dixit dñs fiãt lumĩaria.) ꝓima in duas. In ꝑma determinat de ope creationis ꝑm se. In scõa per ꝓparationē ad alia opa. ibi. (Nũc supest vt dispõnez il lam ⁊c.) ꝓpia in duas. In ꝑma ponit diuersas opiones de ope creatiõis. In scõa segtur ꝓpositũ ꝑm alterã illaz ibi. (Scõm hãc itaq; traditionē ⁊c.) ¶ Circa ꝑmũ duo facit. ꝓmo dicit de quo est ĩtẽtio: ⁊ tãgit opinionũ diuersitatẽ. Scõo explicat eas. ibi. (Quidã nãq; sanctoz ⁊c.) (Scõm hãc vtiq; ⁊c.) Dic ꝓsegtur op⁹ creatiõis ꝑm alteraz dictarũ opinionũ. Et circa ꝟ duo facit. ꝓmo manifestat creationē mãe ꝑmo create q̃tũ ad nomẽ qõ in scripturis noiatur. Scõo q̃tum ad ipsius ꝓditionẽ ibi. (De qua ꝑusq̃ tractemus ⁊c.) ¶ Circa ꝑmũ duo facit. ꝓmo manifestat ꝓpositũ. Scõo dubitationẽ excludit ibi. (Attende q̃ hoc dicit Augustinus ⁊c.) (De q̃ ꝑus q̃ tractemus ⁊c.) Dic ostẽdit mãe ꝑmo create cõditionẽ: ⁊ ꝑmo q̃tuz ad formã. scõo q̃tuz ad locuz. ibi. (Qz scõo ꝓponebat ⁊c.) (Sicut supest vt dispõnẽ ⁊c.) Dic determiat de ope creatiõis ꝓ ꝓparationẽ ad alia opa. ⁊ circa hoc duo facit. ꝓmo ponit operis vniuersalitatẽ. Scõo ponit dinoz opez distictionẽ ibi. (Quatuor eniz modis ⁊c.)

¶ Questio. I.

Circa partem istã gnq̃ q̃runt. ꝓmo

vtrũ oĩuz corpaliũ sit vna mã. z⁰ vtrũ oĩa corpa sint sil'creata in speciebus suis distincta. Tertio si sil'distinctiõez receperũt quomõ accipiẽdi sunt dies q in ꝑncipio Geñ. numerant. Quarto si nõ sil'distincta sunt qualis fuit illa in formis materia. Quinto de numero quatuor coeuorum.

¶ Utrũ oĩum corporalium sit eadẽ materia. I.

Ad primum sic ꝓcedit.

Videt q oĩum corpaliuz sit mã vna. quorũcũq; enĩ est forma vni⁹ rõnis eoz est vna materia cõis: eo q ꝓprius actus: in ꝓpria potentia fit vt dicit pbs: sed forma corporeitatis est vni⁹ rõnis in oĩbus corporibus. q̃ videt q vna mã sit supioz̃ ⁊ iferioz corpoz. ¶ ꝑ. i lra dr: q ex mã iformi ꝑmo creata oĩa corpora in formas distinctas formata sunt ꝑ op⁹ distinctiõis ⁊ ornat⁹. q̃ oĩum corpoz est vna mã. ¶ ꝑ. quorũcunq; est resolo actu vel itellectu in vnũ ⁊ idẽ: fit ĩ subm ꝑmũ coz est mã vna: sz oĩa corpa sunt hꝺ. q̃ ⁊c. pbõ mãe. illud in quo stat vltima resolo oĩum ẽ simplex mã sine aliq̃ forma: qz q̃diu ĩuenit aliq̃ forma in mã ꝓtingit vlterius resolure: sz in mã q̃ est sine oi forma non est aliq̃ diuersitas: qz ꝑn cipiũ distinctiõis mãe est ex pte forme. q̃ oĩuz corpoz resolutio stat in vno vltimo. ¶ ꝑ. pbs in ꝑmo phy. vnã tñ materiã ꝑmã ponit. cũ q̃ in illo li⁹ de mobili in cõi determinetur: videt q oĩum corpoz mobiliuz sit vna mã. ¶ ꝑ. ꝑm pbm in scõo meta. necesse est imaginari mãm in re mota. q̃ quecũq; ꝓueniũt in aliquo motu: vident in mã conuenire: sed loci mutatio cõmunis est supioribus ⁊ iferioribꝫ corporibus. ergo ⁊ materia.

Sed contra quorũcũq; nõ est vna potẽtia nec vna

mã: qz sic forma est act⁹: ita mã est potẽtia: sz corpoz iferioz ⁊ supioz nõ est potẽtia eadẽ: qz ꝑm pbm in. ii. meta. ⁊ in. 8. in iferioribus est potẽtia ad esse: sed in superioribꝫ tñ ad vbi. q̃ videt q nõ eoz tñ sit vna mã. ¶ ꝑ. in quocũq; ĩuenit aliqd opz ĩuenire illud a quo nun q̃ separat: sz mã ꝑma q̃ est in inferioribus nunq̃ separat a ꝓpatiõe forme: qz quandocũq; est sub forma vna adiungit sibi ꝓpatio forme alteri⁹, ꝓpatio aũt adiũcta materie iducẽ corruptibilitatẽ. q̃ vr q materia ꝑ⁹ iferioz corpoz nõ inueniat ĩ corpib⁹ celestib⁹ p suã naturã ĩcorruptibilibus.

Respõdeo dõm: q sup hoc ĩuenit duplex phoz opinio: q̃rũ vtraq; sectatores hz. Auicẽ. eniz

videt ponere vnã materiã eẽ oĩuz corpoz argumẽtũ ex ratiõe corporeitatis assumẽs: q̃ cũ sit vni⁹ rõnis vna sibi materia debeat. hãc aũt põnez ꝓmẽ. ipꝛobare itẽdit in ꝑn⁹ce. ⁊ mũ. ⁊ in plurib⁹ alys locis: ex eo q cũ materia q̃tũ in se est sit in potẽtia ad oẽs formas: nec possit eẽ sub plurib⁹ sil'. oz q ꝑm q est sub vna ĩueniat in potẽtia ad alias. nulla autẽ potẽtia passiua ĩuenit in natura cui nõ rñdeat aliq̃ potẽtia actiua potẽs eã in actu reducere: alʒ talis potentia frustra eẽt. vñ cũ nõ ĩueniat aliq̃ potẽtia naturalis actiua q̃ subaz celi in actũ alterius forme reducat: qz nõ hꝺ. ꝓium: sic motus ostẽdit: qz motui naturali ei⁹. s. circulari nõ est aligd cõtrariũ: vt dr in ꝑmo ce. ⁊ mũ. oz q in ipso nihil ĩuenit de materia ꝑma iferioz corpoz̃: nec põt dici q materia ꝑ put est sub forma celi tota potẽtia termineť: ita q nihil remaneat in eadẽ potẽtia ad aliã formã: nõ enĩ terminat potentia nisi q adeptiõez forme ad quã erat in potẽtia. vñ cũ materia ꝑma ꝑm se ꝓsiderata sit in potẽtia ad oẽs formas naturales nõ poterit tota ei⁹ potẽtia terminari nisi q adeptionẽ oĩum formarũ. Nõ. n. vna forma recepta in materia ẽt si sit nobilioz ⁊ magis pfecta tollit potẽtiã ad formã aliaz min⁹ nobilẽ. mã enĩ sub forma ignis exĩs adhuc remanet ĩ potẽtia ad formã terre. vñ ⁊ si forma celi sit nobilissima: nihilomin⁹ tñ recepta in materia ꝑma nõ terminabit totã potẽtiã ei⁹ nisi sil'cũ ipsa recipiant oẽs alie forme: qõ est ĩpossibile. Et ꝓterea si ponereť q forma celi p suaz pfectionẽ totã materie potẽtiã termiaret: adhuc oporteret q materia stans sub forma el'tari eẽt in potẽtia ad formaz celi: ⁊ reducereť in actũ q actionẽ vtutis celestis: ⁊ ita celũ eẽt generabile ⁊ corruptibile: ⁊ iõ ipse vult q nllo mõ in materia ꝓueniãt supioza ⁊ iferioza corpa. ⁊ ꝟ vr ꝓbabilius ⁊ magis ꝓsonũ dictis pbs. Nec dico sic q dã dicũt q ꝓueniũt in materia si sumať q fundamẽto. ꝑmo qõ nec est albũ nec est nigrũ: vt dr in ꝑmo meta. sz differũt in materia ꝑm q materia determinat q motũ. diuersitas enĩ motus est signũ diuersitatis materie ⁊ nõ cã: sz ecõuerso: qz mot⁹ ẽ act⁹ exĩt] in potẽtia. vñ oz q ybi ĩuenit materia q eẽntiã ĩuenia tur põ respcũ eiusdẽ mot⁹ ꝟ q materia ẽ in põ ad plura.

Ad primuz q̃ dõm: q corporeitas ꝟ ĩtẽtionez logicã vniuoce in oĩbus corpib⁹ ĩuenit: sed

ꝑm eẽ ꝓsiderata nõ põt esse vni⁹ rõis in re corruptibili ⁊ incorruptibili: qz nõ sil'r se habẽt in potẽtia eẽndi: cũ vnuz sit pos'e ad eẽ ⁊ ad nõ eẽ: ⁊ alterũ nõ: ⁊ p modũ istuz dic pbs in io. meta. q̃ de corruptibili ⁊ incorruptibili nihil cõe dr: nisi cõitate noĩs: ⁊ p hoc ꝓmẽ. ibidẽ hãc rõnẽ soluit. ¶ Ad scõz dõm: q sic oẽs res ꝑut mõ sunt in suo ꝓplemẽto dñr vnus mũdus vel vnũ vniuersuz: ita ẽt ꝑut erãt iformes ex defectu vltimi ꝓpleñti dicebant vna materia iformis: nõ qdẽ p ꝓtinuitatẽ tãq; oĩa ex vna mã nũero facta sint. ¶ Ad 3ᵐ dõm: q ꝑm Auic. nõ ẽ querenda dria p aliquos act⁹: nisi in illis q̃ in vna potẽtia ꝓueniũt. ispẽs enĩ q̃ ꝓueniũt in vna potẽtia generis distinguunť specificis dñtys: sz ipse dr̃ie que nõ ꝓueniũt in genere: sic q gen⁹ sit pars eẽntie eaz: scipis distinguunť. sil'r ẽt gña gñalissima nõ diuidunť aligb⁹ differẽtys: sz seipsis. Sil'r ẽt ꝓsita q̃ conueniũt in mã distinguunť p formas diuersas: sz diuerse mãe seipsis distinguũtur ꝑm analogiã ad diuersos act⁹: ꝑut in eis diuersa rõ passibilitatis ĩuenit. ¶ Ad q̃rtũ dõm: q pbs in li⁹ phy. nõduz ꝓbauerat eẽ gntã eẽntiã: qõ in ꝑncipio ce. ⁊ mũdi demonstrat. ⁊ iõ in li⁹ phy. nihil determinat de bis q̃ sunt ꝓpria illi eẽntie: pp qõ ẽt tractatũ ꝺ ifinito replicat: vt cõmẽtator in ꝑmo ce. ⁊ mũ. recitat. ¶ Ad gntuz dõm: q sicut in ꝑmo

pe gene. dr̃ materia est imediate subm gnonis ⁊ corruptionis. alioꝝ autē motuū p ꝓus ⁊ posteri⁹. tanto plus quāto illud fm qđ est mutatio maiorē pfectionē motus presupponit: ⁊ ideo in illis tm̃ est vnitas materie ꝑme que i gnone et corruptiōe cōueniunt. ⁊ per ꝯsequēs etiā illa que cōueniūt tribus motibus. s. augmēto ⁊ diminutiōe ⁊ alteratiōe ꝯz q augmētuz ⁊ diminutio nō est sine generat ōe ⁊ corruptiōe: que etiā alteratiōis terminus est. sed loci mutatio vt in. 8o phyſic. ꝓbatur est maxime pfecta: qz nihil variat de eo qđ est itraneū rei. vnde subm huius motus est ens cōpletuz in esse ꝑmo ⁊ in oibus ꝓpetatibus itraneis rei. ⁊ talis motus cōuenit corpori celesti: ⁊ iō mā eius est sicut subm cōpletuz in istis iferioribus: vt dicit cōmẽ. in lib⁹ de suba orbis. vnde remouet cōitas materie fm analogiam tantū.

¶ Utrū oia sint creata sil ⁊ distincta spēs. II.

Ad secundum sic ꝓceditur. Uidetur q oia sint simul creata: ⁊ distincta p species. ⁊ primo per hoc qđ habet eccleſiastici. 18. Qui viuit ineternū creauit oia simul ¶ P. magl dicit spūalis ⁊ corporalis creatura. ꝗ due corporales: ſz spiritualis ⁊ corporalis simul facta eē ponunt. ergo multo fortius omnes corporales. ¶ P. vt dicitur Deutro. 32. dei perfecta sunt opera: nec potest esse rō: quare perfectio ad tempus differtur quā creatura p se consequi nō poterat: nec ab alio: nisi a deo: cū ḡ creature fm suas perfectiones in species distinguantur. videt q a ꝓncipio sub distinctiōe spērum creata sint omnia. ¶ P. opus creationis diuinā potētiā manifestat: ſz potētiaz agētis minus demōstrat effectus successiue ꝯpletus ꝗ subito in sua perfectiōe ꝓduct⁹. ergo videt q a ꝓncipio omnia simul distincta creata sint. ¶ P. cōstat q deus totum opus vnius diei in vno momēto ꝓduxit. ḡ videtur ridiculū dicere q in toto die ab operādo cessauerit vsq; ad ꝓncipiuz alterius diei: quasi ex opere lassatus. ḡ videtur q nō per successiones dieruz creature distincte sint. ſz a ꝓncipio creatiōis. ¶ P. partes vniuersi dependent adinuicē: ⁊ pcipue iferiores a supioribus: ſz eoꝝ que dependent adinuicē vnū nō est sine altero. ḡ videtur conueniēter dici q ꝓmo fuerit aqua ⁊ terra: ⁊ postmoduz stelle facte sint.

Sed contra. Augustinus dicit super Geneſim. ii. q maior est hui⁹ scripture auctoritas q̃ habetur in ꝓncipio Genes ꝗ omnis humani ingeny perspicacitas: ſz ibi scriptum est p senariū dierū creaturas distinctas esse. ḡ videt q ita nec̃iuz sit ponere. ¶ P. natura imitatur operationē creatoris: ſz operatiōe naturali est processus de imperfecto ad perfectū. ḡ videt qđ etiā in operatione creatoris. ⁊ ita videtur q nō omnia simul distincta sint in ipso creationis ꝓncipio.

Respondeo dicendo: q que ad finē ptinent dupl'r distinguunt. quedā enī sunt per se de substātia fidei: vt deū esse trinum ⁊ vnū: ⁊ hoc. in qbus nulli licet aliter opinari. Unde apostolus ad Gala. ꝓmo dicit. q si angelus dei aliter euāgeliçauerit ꝗ ipe docuerat anathema sit. Quedā vero per accidēs tm̃ inq̃tum. s. in scriptura traduntur quā fides supponit: spiritu sancto dictāte ꝓmulgatam esse: que qdem ignorari sine piculo possunt ab his que scripturas scire nō tenent. sic̃ multa hystorialia: ⁊ i his etiā sancti diuersa senserūt scripturā dīnam diuersimode exponētes. Sic ergo circa mūdi ꝓncipiū aliquid ē qđ ad substātiam fidei pertinet. s. mundū icepisse creatuz ⁊ hoc oēs sancti cōcorditer dicūt: quo autē modo ⁊ ordine factus sit nō pertinet ad fidē nisi per accidēs: inq̃tuz in scriptura traditur: cuius veritatē diuersa expositiōe sancti saluātes diuersa tradiderūt. Augustinus enīz vult in ipso creatiōis ꝓncipio q̃sdā res p species suas distinctas fuisse in natura ꝓpa: vt elemēta corpora celestia: ⁊ substātias spūales. Alia vero in rōnibus seminalib⁹ tm̃: vt aialia: plātas: ⁊ hoīes. que oia postmodū in naturis ꝓprys ꝓducta sunt in illo opere quo post senariū illoꝝ dierum deus nām ꝓus cōditaz administrat. de quo opere. Jo. 5. dicit. Pater meus vsq; modo operatur: ⁊ ego operor nec in distinctiōe rez attendēdum esse ordinē tēporis: ſz nature ⁊ doctrine: nature, sicut sonus precedit cantū natura: ſz nō tēpore: ⁊ ita que nāliter ꝓra sunt ꝓus facta memorātur: sicut terra ꝓus q̃ aialia: ⁊ aqua ꝓus q̃ pisces. ⁊ sic de alys. doctrine vero ordie: sic̃ ꝑz in docentibus geometriam: q̃uis enī partes figure sine ordie temporis figuram cōstituāt tamē geometria docet cōstitutionez fieri ꝓtrahēdo lineā post lineam. ⁊ hoc fuit exemplū Platonis: vt dr̃ in ꝓncipio ce. ⁊ mūdi. Ita etiā ⁊ Moyses rudē populū de creatiōe mūdi istruēs per partes diuisit que sil' facta sunt. Gregorius vero ⁊ alij sancti ponunt ordinē temporis in distinctiōe rerū seruatum. ⁊ hec qdē positio est cōmunior ⁊ magis cōsona videt littere q̃tum ad superficiez: ſz ꝓr est rōnabilior: ⁊ magis ab irrisiōe ifideliuz sacram scripturam defendēs: quod valde obseruāduz docet Augustinus super Geneſim libro ꝓmo: vt sic scripture exponantur q ab ifidelibus nō irrideantur. ⁊ hec opinio plus mihi placet. tamē vtrāq; sustinendo ad oia argumenta rñdēdū est.

Ad primum ergo dōz est: q fm Gregoriū dicunt oia simul creata per subam materie ⁊ nō per spēm forme vel etiaz in sui similitudine: sic̃ aīa rationalis que angelis silis ē nō ex materia ꝓpagāda. ¶ Ad scōz dōm: q corporalia oia cōicant in materia siue sit vna siue plures: ⁊ qz materia nō ꝑcedit compositum: ideo vt ordo temporis ordini nature respōderet: ꝓus facta est materia corporalis: ⁊ deide p formas distincta nō aūt corporalis natura ex spirituali ꝓducitur. vl' sicut ex materia vel sicut ex efficiēte: ⁊ ideo nō est similis ratio. ¶ Ad tertium dōm: q sicut creatura nō hz esse ex se ita nec pfectiōez: ⁊ ideo ad vtrumq; ostēdēduz voluit: vt creatura ꝓus uō esset ⁊ postmoduz esset. ⁊ similr ꝓus esset imperfecta ⁊ postmodū perfecta. ¶ Ad q̃rtū dōz: q in creatiōe nō tm̃ debet ostēdi potētie vtus: sed etiaz sapie ordo vt que ꝓus natura sunt ꝓus etiā istituant. ¶ Ad qntū dōm: q ad ostēdēduz diuersam distinctoꝝ naturā voluit deus: vt vnicuiq; rez distinctiōi dies vnus respōderet: ⁊ nō ex aliqua necessitate vel lassitudine agētis. ¶ Ad sextū dōm: q nō est eadē natura rei iaz pfecte ⁊ ꝓt est in suo fieri. Et ideo q̃uis natura mūdi cōpleti hoc exigat vt oēs partes eēntiales vniuersi sint simil: potuit tamē aliter esse ab ipsa mūdi factiōe: sic̃ in hoīe perfecto nō potest cor eē sine alys partibus: ⁊ tamē in formatiōe embryonis cor ante oia mēbra generatur. ¶ Ad septimū dōm: q auctoritati scripture in nullo derogatur dū diuersimode exponitur: salua tamen fide: qz maiori veritate eam spiritussanctus fecundauit q̃ aliquis homo adinuenire possit. ¶ Ad octauū dōm: q hoc est ex imperfectione creature qđ ex iperfecto ad pfectioez operando venit. q̃ p culdubio vltimā pfectionez daret q̃tūcunq; posset. seruata tamē operis cōditiōe. ⁊ ideo nō opz q in hoc diuinū op⁹ operationi creature sit simile.

¶ Utrum distinctio dierum saluetur fm expositionem augustini. III.

Ad tertium sic ꝓcedit. Uidetur q fm expositiōez Augustini dierum distinctio nō saluetur. Dies enim notat qđdam tempus: sed in rerum formatione fm Augustinū: nō fuit successio temporis. ḡ nec saluata est distinctio dierum. ¶ P. cum dies ponat illuminationem quādam oportet q dies intelligantur. vel fm illuminationem lucis corporalis vel intellectualis. sed nō fm lu-

tem corporalem:q2 hoc nō facit dies nisi pluribus reuolutionibus que successione temporū complentur:nec iterum ſm lucē itellectualem:q2 lux itellectualis creata nō ifluit per modum irradiatiōis ad cationem rerū: sed ratio diei requirit irradiationem aliquā.ergo videtur q̄ dies illi nō cōueniēter assignentur. ¶ P̄. in illuminatione spūali non est iuenire diuersas partes:sed diei assignātur diuerse partes.s.mane ⁊ vespere.g̃ videt̄ q̄ nō possint itelligi dies illi ſm illumiationē lucis spūalis. ¶ Si dicat̄ q̄ mane huius diei est ſm cognitiōez rerū in verbo.vespere aūt ſm cognitionē rerū in ꝓpria nā. ¶ Cōtra:q2 in illo dr̄ res cognosci a quo similitudo rei accipitur:sz angeli nō habēt rerū cognitionē per similitudines a rebus acceptas:sz p̄ species a verbo in cor̄ mentē influxas.g̃ tantum in verbo cognoscunt res creatas:⁊ nō in ꝓpria natura:⁊ sic habēt tantuz mane nō vespere. ¶ P̄. vbicūq̄ est res:ibi potest cognosci: sz res creata hz triplex eē.s.in v̄bo ⁊ in mēte angeli ⁊ in ꝓpria natura:qō significat̄ ſm Augu. sup Gene. p̄. per hoc. q̄ dixit fiat. Quantū ad esse rei in verbo factū est. q̄tuz ad esse rei in mente angeli fecit. q̄tuz ad esse rei in ꝓpria nā.g̃ huius diei debēt tres partes assignari. ¶ P̄. sicut glibet dies vsitatus hz vespere ⁊ mane.ita ⁊ meridiez.g̃ sicut assignat̄ cognitio matutina ⁊ vesptina ita ⁊ meridiana. ¶ P̄. oēs dies debēt eē vnifozmes:sz p̄me diei nō assignat̄ mane: q2 mane quod post vespere ponitur nō pōt esse mane a qua incipit p̄mus dies sed in qō terminatur. Septima autē dies ponitur habere mane ad quod termiatur sexta dies ⁊ nō vespere.g̃ nec alys diebus mane siml' ⁊ vespere assignari debet. ¶ P̄. de vespere in mane nō trāsitur nisi p̄ noctez: sz de nocte nulla fit mētio. g̃ insufficiēter tradit̄ dierū ordo.

Respōdeo dōm:q̄ ſm Augustinuz illi sex dies sunt vnus dies sex rerum distinctionibus ſm quas numerat̄ simul presentatus:sicut ēt vnū vbū est quo oia facta sunt.s.dei filius q̄uis frequēter legat̄.dixit deus: ⁊ sicut illa opa saluant̄ in oibus sequētibus q̄ ex eis propagant opatiōe nature:ita etiā illi sex dies manēt in tota successiōe tēporis.quomō autē hoc sit videndū est. Natura angelica itellectualis est:⁊ lux est ⁊ si ꝓpria lux est: opz q̄ ei⁹ illustratio dies dicatur. Angelica aūt nā in p̄ncipio ꝯditionis rerū cognitionez earū accepit:⁊ sic quodāmodo lux intellectus eius rebus creatis presentabatur inq̄tuz cognoscebantur. vñ ipsa cognitio rerū dies dr̄:⁊ ſm diuersa genera cognitoꝝ.⁊ ordinē distiguunt̄:⁊ ordinant̄ dies: vt in primo die itelligat̄ formatio spiritualis creature per cōuersionē ad vbū. In scdo die formatio corporalis creature quantū ad superiorē partē que firmamētū dicit̄. In tertia q̄tuz ad iferiorē partē.s.terre aque ⁊ aeris vicini. In q̄rta superior pars.s.firmanentum ornatum. In quinta inferior quātum ad aerez ⁊ aquaz. In sexta q̄tum ad terram. Luz autē dē⁹ sit lux plena:⁊ tenebre in eo nō sint vlle. p̄ Joā. p̄. cognitio ipsius dei in se est plena lux:sz q2 creatura ex hoc q̄ ex nihilo est:tenebras possibilitatis ⁊ imperfectiōis hz:ideo cognitio qua creatura cognoscitur tenebris admixta est.pōt aūt cognosci duplr̄. vel in verbo ſm q̄ exit ab arte diuina. ⁊ sic eius cognitio matutina dicitur:q2 sicut mane est finis tenebrarū:⁊ p̄ncipium lucis.ita creatura a verbo ēt p̄ncipiū lucis sumit postq̄ pus nō fuerat.cognoscitur etiā ꝓut est in natura ꝓpria existens:⁊ talis cognitio dicitur vespertina. ꝓpter hoc q̄ sicut vespere est terminus lucis ⁊ tēdit in noctem:ita ⁊ creatura in se subsistēs est terminus operatiōis verbi.quasi facta per verbuz:⁊ de se in tenebras defectus tendēs:nisi v̄bo portaretur nihilominus hec cognitio dies dr̄:q2 sicut in comparatiōe ad cognitionē verbi tenebrosa est.ita est lux in comparatiōe ad ignorātiā. q̄ oīno tenebra est:sicut vita iusto⁹ presens caliginosa dr̄ respectu future glorie:que tamē lux est in comparatiōe ad vitaz peccatoꝝ: ⁊ sic attenditur.quedam circulatio iter mane ⁊ vespere ſz q̄ angelus seipsuz cognoscēs in ꝓpria natura hāc cognitionē rettulit ad verbuz:sicut ad finē in quo sequentis operis cognitionē sumpsit:sicut in p̄ncipio:⁊ sicut hō mane ē finis diei precedētis:⁊ p̄ncipium sequētis:⁊ hec qdem expositio subtilis ⁊ congrua est:dummodo lux ⁊ dies ꝓprie in spiritualibus dicant̄:⁊ nō metaphorice. vt Augustinus vult super Genesis. 4. aliter enim esset expositio mystica ⁊ nō literalis. Sed q2 a pluribus negatur:ideo sustinēres cuz Augustino q̄ omnia sunt sil'creata ⁊ in speciem distincta.possumus dicere q̄ dies accipiuntur ſm illustrationē lucis corporalis.ita tamē q̄ ordo dierum attēdatur. ſm ordinē eorū ⁊ distinctionē in que lux corporalis refulget:sicut enim oīum creaturarū nālium cognitionē angeli acceperūt.ita etiā lux in oia corporalia se diffundit:vt Dion̄. dicit.diuersimode in diuersis recepta ſm diuersitatem recipientiū:⁊ ideo sicut Augustinus distinguit sex dies ſm p̄ntationē lucis spiritualis:que p̄mo die facta dr̄:sex rerū generibus:ita ſm presentationē lucis corporalis sex rerū generibus possunt eodē mō sex dies distingui sine distinctiōe tpis. Et q2 ꝓpius vnicuiq̄ rei corporali ſz ifluētiā lucis p̄figitur q̄si inter duos terminos.cum quelibet virtus corporalis finita sit.ideo illi termini mane ⁊ vespere dicuntur:vltra quos virtus rei nō extenditur.

Ad primuz g̃ dōm:q̄ dies ēt ē pars tpis ⁊ lucis effectus distinctio.g̃ p̄mox dierū nō sumitur ex pte tpis:sz ex parte lucis:ſz q̄ diuersa per lucē declarant vel q̄tū ad cognitiōez angelicā vel q̄tum ad ifluētiā lucis corporalis in diuersa. ¶ Ad scōm dōm: q̄ lux illa ⁊ corporalis ⁊ spiritualis potest itelligi:⁊ si itelligat̄ corporalis dies distinguetur ſz diuersa illuminata:⁊ nō ſm illuminatiōis tēpus. Si aūt itelligatur spiritualis nō est per ifluētia lucis ad res creādas:sz p̄ fulgorem lucis ad res cognoscendas. ¶ Ad 3m dōz:q̄ ptes diei ſm lucē spūalē non sunt ſm diuersa cognita:sz ſm diuersos modos cognitiōis eiusdē rei:⁊ sic dies nō sunt successiui:q2 angelus in v̄bo sil' diuersa genera rerū intuetur:ita nec ptes diei vnius: q2 sil' videt in v̄bo creaturas:⁊ in ꝓpa nā. ¶ Ad q̄rtū dōz: q̄ nō dicit̄ cognitio vespertina que est rerū in ꝓpa natura.ex eo q̄ ab ipsis reb⁹ spēs sumant p̄ quas cognoscāt. Sz q2 p̄ species:quas a creatiōe receperūt res cognoscunt ꝓut in ꝓpa nā subsistūt. ¶ Ad qntū dōm:q̄ spēs rer̄ p̄mū hz eē in arte dina q̄ ē vbū qō eē significat̄ cū dr̄.dixit deus fiat.i.vbū genuit in quo erat vt fieret. Scōm hz eē in itelligētia angelica:qō significat̄ in hoc qō dr̄:factū est p̄ ifluētiā vbi. Tertiū eē habēt in rebus qō significat̄ in ꝑ qō dr̄ fecit: ⁊ iō ista triplex distinctio nō ponit̄ in ꝓductiōe lucis spūalis nec informatōe hois:q2 ēt itellectualis ponit̄:⁊ sic ēt angelus triplicē de reb⁹ cognitiōez hz.s.ꝓut in vbo sunt. ꝓut lūt i mēte eius.⁊ ꝓut sunt in ꝓpa nā: q̄uis aūt nūq̄ cognoscat res in ꝓpa natura nisi p̄ spēs q̄s hz apō se.tñ differt cognitio q̄ cognoscit ꝓut sunt i seipso ⁊ prout sunt in ꝓpa natura. pōt eni itellect⁹ ꝯuerti ad spēm quā apud se hz duplr̄. Aut cōsiderādo ipsaz ſm q̄ est ens qōdā in itellectu:⁊ sic cognoscit de ea qō est itelligibile vel vle vel aliquid hō.aut ſm qō ē silitudo rei:⁊ sic itellectus cōsideratio nō sistit in specie: sz per spēm trāsit in rē cuius silitudo est:sicut oculus p̄ spēm que est in pupilla videt lapidem ⁊ est simile de imagine lapidea que potest cōsiderari ſm q̄ est res quedam vel similitudo rei:⁊ ita patet q̄ due cognitiōes dicte differunt: sed vtraq; est vespertina:q2 etiā eē ipse itellectus angeli creatura est:⁊ in tenebras defectus tendēs q̄tū in se est. ¶ Ad sextū dōm:q̄ cognitio meridiana nō ꝑt eē cognitio creature cui defectibilitatis tenebra admixta est:sz cognitio ipsi⁹

dei qui est plena lux. Et ideo in opibus creatiõis meridies nõ nominatur. ¶ Ad septimum dicẽdũ: q̃ in p̃ma die ſm Augustinũ formatio narratur ipsius ītellectualis nature. cuius cognitio eẽ eius in ꝓpria natura naturaliꝝ ſegtur: ⁊ iõ ſui ipsius cognitionem matutinam nõ hz: ſz veſpertinam. Similꝝ ⁊ ſeptima dies pertinet ad quietẽ dei in ſeipſo ex oĩbus opibus que ꝓpter ſe fecit. ⁊ hec quies nullo defectu clauditur: ⁊ ꝓpter hoc ī die illa veſpere nõ noīatur. ¶ Ad octauũ dõm: q̃ ſi angelus cognitiõe creature accepta: eam in laudẽ creatoris nõ referret: in ipſa creatura ſiſtẽs nox in eo fieret. hoc enim eſſet puerſe frui creatura. hoc autẽ non cõuenit beatis angelis q̃ p̃ lucem ſignificãtur: ⁊ ideo in illo dierũ ſenario nox nõ cõmemoratur. vel poteſt dici ꝟz aliã viaz q̃ mane ⁊ veſpere ponuntur: qz ſunt p̃ncipia diei ⁊ noctis. ibi autẽ oſtẽditur inſtitutio p̃ncipioꝝ nature ex quib⁹ oĩa ꝓpagata ſunt: ⁊ iõ ponunt extrema relictis medys.

¶ Utrum p̃ma materia fuerit informis. IIII.

AD quartuz ſic ꝓcedit. Uideꝫ q̃ p̃ma materia informis erat. Illa enim materia cõmunis erat oĩbus elemẽtis. qz ex illa oĩa facta ſũt: ſz elemẽta nõ cõueniũt niſi in materia īformi. g̃ p̃ma mã oĩo īformis erat. ¶ P. Auguſtinus dicit in lib° cõfeſſionum ad deũ loquẽs. Docuiſti dñe famulũ tuũ q̃ p̃ulſꝫ iſta faceres ñ aliqd erat nec ſpecies nec color ⁊c. nec tamẽ oĩo nihil erat: qz īformitas quedã erat. g̃ p̃ma mã oĩno forma carebat. ¶ P. ſi illa mã formam aliquã habebat: aut habebat formã corporis mixti: aut corporis ſimplicis: ſz nõ corporis mixti: qz ſic eẽt mixtũ p̃us corporibus ſimplicibus qõ eẽt cõſonũ põt Anagoge. g̃ oz q̃ haberet formã corporis ſimplicis: ⁊ ſic redibit opinio antiquoꝝ nãliuz: q̃ ponebãt vnũ elemẽtũ oĩum vel ignẽ vel aquã vel aerẽ. ¶ Si dicaꝫ q̃ non habebat aliquã harũ formaꝝ: ſz aliam. ¶ Cõtra. omne qõ generaꝫ: generaꝫ ex ſuo cõtrario: ſz ex iſta p̃ma mã exiſtẽte ſub forma corporali facta ſunt elemẽta. g̃ opz q̃ habuerit cõtrarietatem ad elemẽta que ex ea facta ſunt: ſz cõtrarietas p̃morũ corpoꝝ nõ põt extẽdi vltra quaternariũ numeꝝ: vt in ſcõo de gnõne ꝓbatur. g̃ oportuit mãm illam eẽ ſub forma alicuius q̃tuor elemẽtoꝝ: ſi fuit ſub forma aliqua corporali: ⁊ ita vnũ tñ eẽt elemẽtũ p̃mũ: qõ īprobat pbs. oportuit g̃ q̃ materia illa oĩno fuerit īformis.

Sed contra oẽ eẽ eſt a forma. ſi g̃ mã prima fuit ante rez diſtictiõez: opz q̃ formã aliquã habuerit. ¶ P. ſicut ſe hz corpus nãle ad diuerſas figuras ita ſe hz mã p̃ma ad formas ſubſtãtiales: ſz impoſſibile eſt eẽ aliquod corpus abſq̃ oĩ figura. ergo impoſſibile eſt eſſe mãm abſq̃ omni forma.

Reſpondeo dõm q̃ materia p̃ma dr̃ dupliꝝ. vel ita q̃ p̃mũ importet ordinẽ nature: vl ita q̃ importet ordinẽ temporis ſm q̃ importat ordinẽ nature materia p̃ma eſt illud in quo vltimo ſtat reſolutio corporũ nãlium: qõ opz eſſe abſq̃ oĩ forma: qz omne ſubiectũ qõ hz formã eſt diuiſibile ī formaz ⁊ ſubm forme: ⁊ ideo qz oĩs cognitio eſt per formã: hec mã p̃ma eſt ſcibilis: vt dicit pbs in p̃mo phyſic. ſm analogiã tñ: ꝓut dicimus illõ eẽ mãm p̃mã: qõ ita ſe hz ad oĩa corpora: ſicut ſe hz lignũ ad lectum: ⁊ q̃uis mã p̃ma ſic accepta nõ habeat aliquã formã partẽ eẽntie ſue: nunq̃ tamen diuidiꝫ ab oĩ forma: vt ꝓbat Auic. in ſua metaphiſica: imo quãdo amittit vnam formã acquirit aliam ſm q̃ corruptio vnius eſt generatio alterius. ⁊ iõ materia p̃ma ſic accepta nõ potuit eẽ duratiõe ante corpora ex ea formata. Alio mõ dr̃ mã p̃ma ſm q̃ p̃mũ importat ordinẽ tẽporis: illud. ſ. qõ duratiõe p̃ceſſit ordinatã diſpoſitionẽ partiũ mũdi: q̃lis nũc cernit ſm eos qui ponũt mundum nõ ſemper fuiſſe: nec a p̃ncipio creatiõis omnia diſtincta foze: ⁊ ſic accipiendo p̃imam materiam: oportuit eam habere aliquam formam. Sed circa hoc antiqui philoſophi diuerſificati ſunt. quidam eniz poſuerunt eam eſſe totam ſub vna forma: ponẽtes vnum elementorum omniuz p̃mam mãm eẽ vel aliquid ĩter ea. ⁊ ex iſto oĩa generari cõſtituunt denſitate ⁊ raritate. ¶ Alij vero poſuerũt eaz ſub pluribus formis: nõ tamẽ ordinatis adinuicẽ: ſz quadã confuſiõe permixtis que creatoris operatiõe ad ordinẽ ⁊ diſtinctionẽ reducte ſunt: ⁊ hꝫ tñ diuerſimode poſuerunt: vt pbs narrat: qõ ad preſens nõ ptinet. ⁊ he oẽs poſitiones a philoſopho ſufficiẽter īprobate ſunt. Moderni etiã in has duas vias diuiduntur. quidam enim ponũt materiam illam p̃imam totam ſub vna forma creataz: ſed ne in antiquũ errorem labi videanꝫ: ponũt illam formã nõ eſſe vnũ quatuor elemẽtoꝝ: ſed aliquid qõ ſe hz in via ad eas: vt impfectum ad pfectũ: ſicut forma embryonis ſe hz ad aĩal ꝓpletũ: ſed hoc nõ poteſt ſimiliꝝ dici in elemẽtis: qz ſm cõmẽtatorẽ in ii°. metaphyſice. p̃ima habilitas que eſt in materia eſt ad formã elemẽti. vnde nõ inuenitur aliqua forma media inter materiam p̃imam ⁊ formaz elemẽti: ſicut ĩueniuntur multa media ĩter materiam p̃mam ⁊ formaz aĩalis: quarũ vna alteri ſuccedit quouſq̃ ad vltimam pfectionẽ veniaꝫ: ītermedys multis generatiõibus ⁊ corruptiõibus: vt Aug. dicit. ¶ Et preterea cum tunc naturalia p̃ncipia inſtituta fuerint: oporteret etiã nũc in naturali elemẽtoꝝ generatione aduertere aliam formam ante formã elemẽti: qõ eſt cõtra ſenſum: niſi forte dicatur ſm poſitionẽ libri. fontis vite: eſſe vnã p̃mã formã: ⁊ ſic in mã⁹ p̃mo iductam foze formaz corporalẽ cõmunẽ: ⁊ poſtmoduz formas ſpãles diſtinctas. Sz hãc poſitionẽ Auic. improbat: qz omnis forma ſubſtantialis dat eẽ completum in genere ſube. quicqd autẽ aduenit poſtq̃ res eſt in actu eſt accidẽs. eſt enĩ in ſubõ qõ dicit ens in ſe completũ. vñ oporteret oẽs alias formas nãles eẽ accidẽtia: ⁊ ſic rediret antiqu⁹ error q̃ gnãtio eẽt idẽ qõ alteratio. vñ ipſe vult q̃ ab eadẽ forma per eſſentiã: ignis ſit ignis ⁊ corpus ⁊ ſubſtãtia. ⁊ ideo tenẽdo viaz alioꝝ ſanctorum: qui ponunt ſucceſſionem in operibus ſex dieruz: videtur mihi dicẽduz q̃ p̃ma materia fuit creata ſub pluribus formis ſubſtãtialibus: ⁊ q̃ oẽs forme ſubſtãtiales partium eſſentialiuz mũdi in p̃ncipio creatiõis ꝓducte ſunt. ⁊ hoc ſacra ſcriptura oſtendit que celum terram ⁊ aquam in principio cõmemorat. ⁊ hoc etiam magiſter dicere videtur ponens in illa īformi mã hoc terreum elemẽtũ in medio cõſiſtere: ⁊ aquas rariozes fuiſſe in moduz nebule ſupra extenſas: ſz dico q̃ virtutes actiue ⁊ paſſiue nõdũ in p̃ncipio partibus mũdi collate fuerãt. ſm quas poſtmodũ diſtingui et ordinari dicũtur. ⁊ hoc eẽ poſſibile pz ſi ſuſtinere volumus opionem Auicẽ. qui ponit elemẽta in mixto remanere ſm formas ſubſtãtiales q̃tum ad primum eẽ. trãſmutari autẽ q̃tum ad zm: ſcilicet quantum ad qualitates actiuas ⁊ paſſiuas: eſt enim mixtio miſcibilium alteratoruz vnio. vnde poſſibile eſt materiaz eſſe ſub forma ſubſtãtiali ſine hoc q̃ habeat qualitates actiuas ⁊ paſſiuas in ſui complemẽto. ⁊ ſic cũ eẽ p̃mũ nãliꝝ p̃cedat eẽ zm: exp̃ſſus ẽ ordo nãe ī ſucceſſiõe tpis. duz res p̃us fiunt ī eſſe p̃mo q̃ pficianꝫ ī eſſe ſcõo.

Ad primum g̃ dõm: q̃ illa materia p̃ma q̃ vna numero eſt in oĩbus elementis vt pars eſſentie eoꝝ: eſt oĩno informis in ſua eẽntia cõſiderata: ſed hoc nõ potuit elemẽta duratiõe p̃cedere. vñ illa materia q̃ duratiõe p̃ceſſit corporalis fuit nõ vna p̃ vnitatẽ eẽntie: ſed per ſimilitudinem īformitatis quãtuz ad formas ſecũdas. ¶ Ad ſcõm dicẽdum: q̃ cuz Auguſtinus nõ ponat ordinẽ duratiõis ſed nature tãtum: ſm ipm oportet dicere q̃ materia p̃ma eſt omnino īformis. qõ non poteſt eſſe ſm alioꝝ poſitionẽ ſanctoruz. ¶ Ad tertiuz dicẽduz: q̃ nõ habebat

formam vnam:sed plures:non quidem formas corporum mixtorum:quia he consequuntur virtutes actiuas z passiuas principiorum mundi:ex quibus eentialr integrat. Et per hoc patet responsio ad quartum.

¶ Utrum quatuor coelua conuenienter assignant. V.

AD quintum sic procedit. vr quod incōuenienter assignent quatuor coelua s.celū empyreū:angelica nā:mā quatuor elta z tps:locus.n.consequit gnationē rerum sic z tēpus. sed de loco nulla fit mētio inter prima creata.g nec de tpe. ¶ Ꝑ.tps est accidēs qdā.sz de alys accītib⁹ nō fit mētio:sed itelligunt cū suis subiectis creata.g vr quod nec de tpe dz fieri. ¶ Ꝑ.tps est mēsura motus primi mobilis sed primū mobile.s.firmamētū factum est z die.g tps in prio creationis nō fuit. ¶ Ꝑ.supiora z iferiora corpora nō eadē est mā.sed in prio creationis istituta est oīum corpoꝝ mā.g vr quod debeāt esse.v.s.celū empyreum:mā firmamēti:mā quatuor elemētoꝝ zc. ¶ Ꝑ.in qlz sex dierum dr dixit deus:fiat:vt ostēdat opus illius diei p vbū factū esse.cū g informis mā p verbū facta sit.vr quod in eius creatione debeat dici:dixit deus fiat celū z terra. ¶ Ꝑ.qrit sz qd nūerus horum sumat

Respondeo dicendū ad hoc vltimū.q quod opus creatōis istituta est tota creatura qtum ad esse suū informe. vñ que nō pnt duci ad vnū iforme primum qd est mā:faciūt numerū in opatōe creatōis.Suba.n.z accīs nō reducunt in vnā mām:quia accītis ps mā nō est.z io nō veniūt in mā ex qua:pōt tñ dici aliq mō accīs cōuenire cum suba in mā in qua:sm quod accīs est in suba:z ideo illō accīs qd est sicut exemplatum denoians sube cōnumerat.s.tps Silr suba spūalis z corpalis nō reducunt in vnā mām:cum spūalia mā careāt:z ita cōnumerat angelus.Silr et corporum celestiū z iferioꝝ nō est vna mā:z io numerat celū z mā qtuor elta:z sic opz in creationis opere quatuor predicta cōnumerari.

Ad primum dicendū.q locus est superficies corpis locantis:z io creatio loci cū creatōe corporalis nature itelligit. ¶ Ad secundum dicendū.q accītia quedam denoiant illū in quo sunt:sic albedo:z talia itelliguntur creata in creatione suoꝝ subꝝ.si sūt de illis q ee primū sequūtur.vt figura z qtitas z hūi:qdā aūt denoiant et illud in q nō sunt vt in subto:sic locus.Nō.n.est locus corpis cōtinētis in quo e vt subiecto:sz corpis cōtēti:z tps est nūerus oīum motuū:z si p ei⁹ in quo est:vt i subto.s.motus primi mobilis p quez oēs alij numerant:vt in io⁹meta.dr:sed tū alia est rō de tpe:z de loco:qz locus est idē p eentiā:qū superficies corpis locātis:tps aūt nō est idē nūero cū aliq accidēte in suba fūdato. ¶ Et pterea locus totū cōplemētū suū hz in re:sz tpis rō aliquo mō cōplet ex actione aie nūerātis.vñ magis hz rōnē extrinseci qm locus:z io potius connūerat p creatis qm locus: vel alio aliqō accīs. Et pcipue hoc factū puto ad remouendū antiquū errorē phoꝝ qui tps posuerūt eternū pter platonē.vt in 8°phyſicoꝝ dr. ¶ Ad tertium dicendū.q motus celi icepit scda die.sz nō oia sil creata sunt.vñ non pōt itelligi de tpe qd est nūerus primi motus primi mobilis:sz dicit q vel p tps significet eum:vt qdam dicunt vel tempus large sumat p numero cuiuscūq successionis:vt sic tps p creatū dicat qd mēsurat ipsam creationē rerum qua post non esse i esse res prodierunt. ¶ Ad quartum dicendū.q firmamētū sm quosdā est de nā iferioꝝ corpoꝝ:z sic mā eius itelligit in mā qtuor elta:z sic solū celū empyreū erat alterius nature:z gnta eentia:sed si dicamus firmamētū ee gntā eentiā:tūc p celū itelligit empireū celū:z celū cristallinū z celū sidereū:sed qtū ad nāz informē horum duoꝝ:celū.n.empyreū statim in sua creatōe vltimū cōplemētū habuit. ¶ Ad quintum dicendum.q vbū pōt loqn do iportat rōnē forme exemplaris ad creaturas:eo q vbum est ars.vt Aug.dicit.z ideo in senario dierum vbi formatio creature narrat conuenienter mētio de vbo fit.vbi aūt narrat productio informis materie filius ostēdit causa vt primum: z nō vt vbum.vñ diuersimode vtrobiq totius trinitatis causalitas ostēdit.In creatione sigdem informis mātie designat pr noie dei qui creauit:filius noie principij:spūssanct⁹ noie ppo:cū dr spūs dñi.In formatione vo rerum significat pr vt dicēs:filius vt vbū:spūssanct⁹ vt benignitas q appropriat qō factū erat.eodem nāq amore quo deus voluit vt creatura fieret ei placuit vt maneret.

¶ Expositio textus.

Quia nomine terre zc.)Sciendū q sm Aug.qui ponit i distinctōe rerum ordinē tpis:oz q mā prima itelligat oio informis:vt dcīm est:z sic vocabit nomine aq vel terre:propter similitudinē tñ.vt dicat terra propter carētiam forme:terra.n.iter oia elta minus hz de spē cū sit magis eltuz grossum:aq vo propter receptibilitatē formaꝝ:qz humidū est bñ receptibile z termiabile:sed abyssus dr ex hoc q est turpis p accīs vt in p phyſicoꝝ dr.Abyssus.n.dr ab.a.qō est sine:z byssos: qō est genus lini cādidissimi.i.sine candore:z hoc accidit materie rōne puationis.vel dr abyssus qsi sine basi ō aliq magna pfūditate:z pcipue aquaꝝ sz Augustinū:z silr materia prima abyssus dr:incītū puat forma.p quā ee substāti ficuz recipit.Sed sm alios sanctos possum⁹ dicere:q ad litteraz erat sub forma substātiali terre vel aque.(Terra autem erat inanis z vacua).Si intelligit per terraz materia informis:sic oportet exponi receptibilitas materie quodāmodo esse similis receptibilitati loci inquantū in vna materia manēte succedūt sibi diuerse forme:sicut i vno loco diuersa corpora:propter qō plato locū:z mām:idem esse dixit.vt in quarto phyſicoꝝ dicit.z ideo ea que sunt loci. similitudinarie de materia dicunt.vt materia dicat inanis:z vacua sm carentiā forme:sed vacua inquantum forma implet capacitatē materie inanis:inquantū forme est finis in quem tēdit appetitus materie.Si autem terra sumat pro elemēto adhuc informi sic ad litterā dicit vacua z inanis:propter carentiā corpoꝝ mixtoꝝ:quoꝝ ipsa est locus:z ad que quasi ad finem ordinat.Sine aeris obscura qualitate zc. ¶ Sciēdum q omnis puatio quantū ad id qō significat per nomē est nō ens:sed tamē oportet q aliquid psupponat:quia enim puatio est negatio in subiecto vt in 4.°metaphyſice dicit:vnde psupponit subiectū z habilitas ipsius ad receptionē forme que puat:z ideo cuz tenebra opponat luci p modū puationis pōt tripliciter sumi aut pro ipso subiecto puato:qō est aer obscurus:z sic constat tenebras aliquid esse z creaturas esse.Secūdo modo potest sumi pro ipsa vtute aeris:per quā est receptiuus lucis:que est diaphonitas sm q non est pfecta per lucem:z sic tenebra pōt dici obscura qualitas aeris:que aliqd creatum est.Tertio modo sumit ppie pro eo qō significat per nomē:z sic puatio est non ens:z hoc modo per se loquēdo nō pōt dici creata a deo:sed solum per accidēs:inquantuz fecit nām opacā ex cuius oppositione ad corpus luminosuz tenebra relingit:sic dr tenebras in domo facere q claudit fenestrā(Primo ivbo oia disponēdo zc.)vr hoc ee falsuz:qz nihil qō fit in vbo est fcm:z ita i vbo de nihil opat. ¶ Ad qō dicendum sz quosdā alicui inproꝑe locut⁹ est:z est exponēdū opat in vbo.i.genuit vbū qō est ars oīuz opandoruz p ipm. Doc aūt iō dicūt:qz nō faciūt drias iter opari z facere:cū multū differāt.qz facere ppe est act⁹ rei trāsiens in exteriorē māz.vñ phs dicit in 6°ethicoꝝ artificialia ee factibilia:z sic de nō fecit aliqd ab eterno.Sed opatio dr qlz act⁹ rei et si exterius nō trāseat:sic itelligere est opatio

itellect⁹:⁊ pōt eē sine motu. vñ pbs in 7° ethycoꝝ. dicit: q deus vna simplici opatione gaudet: ⁊ p hūc modū dē⁹ ab eterno in verbo operatur. sicut artifex excogitando formas artificialium.

¶ Que prima fuerit distinctionis operatio.

¶ Distin. XIII.

PRima aūt distictionis opatio fuit formatio lucis: sicut ostendit scriptura: que cōmemorata rex informitate eaꝝ dispōnē a luce ichoauit subdēs. Dixit deus: fiat lux: ⁊ fcā est lux: ⁊ diuisit lucē a tenebris: appellauitq; lucem diē: ⁊ tenebras noctē: ⁊ factuꝫ est vespe ⁊ mane dies vnus. Cōgrue mūdi ornat⁹ a luce cepit. vñ cetera que creāda erāt viderent.

¶ Qual' fuit iux illa: spūal': an cōpal'.

SIqrit q̄lis illa lux fuerit: corpal'. s. an spūalis: id rñdem⁹ qđ a scis traditū legimus. Dixit. n. aug. q⁹ lux illa corporal' vl' spūal' itelligi pt. Si spūal' accipit: āgelica nā itelligit: q̄ pri⁹ informis fuit: ꝫ postea formata ē cū ad creatorē suū ꝓuersa: ei charitate adhesit: cui⁹ informitatis creatio supius significata ē. vbi dcm̄ ē. In pncipio creauit dē⁹ celū ⁊ terrā. Hic ꝯo eiusdē formatio ostēdit cū ait. Fiat lux ⁊ facta est lux. Hec ǧ angelica nā pri⁹ tenebre ⁊ postea lux fuit: q⁹ pri⁹ habuit informitatē ⁊ imperfectionē: deide formatōis pfectionē: ⁊ ita diuisit dē⁹ lucē a tenebris. Nā vt ait Aug. sup Gen. Hui⁹ creature informitas imperfectio fuit añiq̄ formaret i amore ꝓditoris. Formata ꝯo ē qñ cōuersa ē ad icōmutabile lumē verbi. Si ꝯo corporal' fuit lux illa: qđ vtiq; pbabile est corp⁹ lucidū fuisse itelligit: velut lucida nubes: qđ nō de nihilo: ꝫ de piacēti mā formal'r factū est: vt lux eēt: ⁊ vi lucēdi bret. Cū q̄ dies pria exorta ē: q⁹ añ lucez: nec dies fuit: nec nox: ꝫ tps fuerit.

¶ Quod lux illa facta est vbi sol apparet que inter aquas lucere poterat.

SIaūt q̄rit vbi fcā est lux illa cū abissus oēm terre altitudinē tegeret: dici pōt i ill' ptib⁹ fcā: q̄s nūc illustrat sol' diurna lux. Nec mix lucē i aqs posse lucere: cū ēt nauta ꝫ opatōe sepi⁹ illustrētur. q in pfū dū mersi misso ex ore oleo aq̄s sibi illustrāt: que multo rariores fuerūt in pncipio q̄z mō sint: q⁹ nōdū ꝓgregate fuerāt i vno loco. fcā ǧ lux illa vicē: ⁊ locū sol' tenebat. q̄ motu suo circūagitata noctē diēq; discernebat. Ibi ergo primū lucem appuisse verisīle ē. vbi sol quotidiāo cursu circūuect⁹ appz: vt eodē tramitte lux circūcurrēs: ac pio ad occasū ōscēdēs: vesperā faceret. Deide reuocata ad ortū: auroꝝ. i. māe illustraret ⁊ ita

disit ōs lucē ⁊ tenebras: ⁊ appellauit. l. d. ⁊ t. n.

¶ Qr dies diuersis modis accipitur.

HIc notādū ē q⁹ dies diuersis mōis accipi scriptura. Dr. n. dies lux illa q̄ illo triduo tenebras illuīabat. ⁊ dr dies illuminatio ipsa aeris. Dr ēt dies spacium xxiiij. horaꝝ q̄r accipitur cū ait. Fcm̄ ē vespe ⁊ māe dies vn⁹. Qđ ita distiguēdū ē. Fcm̄ ē vespere pri⁹: ⁊ postea māe: ⁊ ita fuit dies vn⁹ expletꝰ. xxiiij. horaꝝ. dies. s. nālis q̄ būit vesperaz: ꝫ nō māe. A dāe. n. dr finis pcedētis: ⁊ initiū sequētis diei: qđ ē auroꝝ: q̄ nec plenā lucem: nec oīo tenebras hz. A dāe ǧ prim⁹ dies nō būit: qa nec dies pcesserat q seq̄ntis diei initio termiare tur: ⁊ eo pcipue: qr luce appente mox sup terrā plen⁹ atq; pclar⁹ dies extitit: q nō ab auroꝝ: ꝫ a plena luce inchoauit: ⁊ mane seq̄ntis diei cōsumat⁹ ē. Añ Beda sup gen. Dicebat vt dies luce iciper: ⁊ i māe seq̄ntis diei tēderet: vt ope dei a luce ichoasse: ⁊ in lucem cōpleta esse figurarē tur. Relīq aūt dies mane habuerūt ⁊ vesperaz: quoꝝ quisq; a suo mane incipiens vsq; ad alterius diei mane extendebatur.

¶ De naturali ordine cōputationis sex dierum: ⁊ de illo qui pro mysterio introductus est.

HIc ē nālis ordo distictōis dierū: vt distiguant atq; ꝓputētur dies a māe vsq; ad māe. Postea ꝯo i mysterio fcm̄ ē. vt dies ꝓputētur a vespa in vesperā: ⁊ adiūgat dies pcedēti nocti i ꝓputatiōe: cū iuxta nālē ordinē pcedēs dies seq̄nti nocti adiūgi debeat: qr hō a luce p pctm̄ corruit i tenebras iḡrātie ⁊ pctōrū: Deide p xp̄m a tenebris ad lucē redijt. Añ apl's. Eram⁹ aliq̄n tenebre: nūc aūt lux in dño. Prim⁹ itaq; dies nō ab auroꝝ: ꝫ a plēa luce icipiēs. Et post paulati vesperā occidēti luce excipiēs: māe seq̄ntis diei ꝓpletus ē. Añ beda. Occidēte luce paulati: ⁊ post spaciū diurne lōgitudis ⁊ iferiores ptes subeūte: fcm̄ ē vespe siē nūc vsitato cursu sol' fieri solet. Fcm̄ ē aūt mane eadē sup terrā redeūte: ⁊ aliuꝫ diē ichoāte: ⁊ dies expletus ē vn⁹. xxiiij. ho. fuitq; nox illo triduo omnino tenebrosa: que post creata sidera aliqua luce claruit.

¶ Cur sol factus est si lux illa sufficiebat.

SOl et aūt q̄ri q̄re factus ē sol: si lux illa faciēde diei sufficiebat. Ad qđ dici pt q̄m̄ lux illa forte supiores partes illustrabat: ⁊ ad illumiationē inferioruꝫ solem fieri oportebat. Vel potius ió: qa facto sole diei fulgor auctus ē. Ampliori eni mīro luce radiauit dies postea q̄z añ. Si vero queritur

quid de luce illa factū sit cum modo non appareat. Pōt dici aut de ea corpus solis formatū: aut in ea pte celi eē i qua sol est: nō q ipsa sit sol: sed sic ei vnita vt discerni non valeat.

¶Quomodo accipiēdū sit illud: dixit deus: an sono vocis id deus dixerit: an aliter.

RIeterea inuestigāduz est quomodo accipiendū sit quod ait. Dixit deus. vtrum tēporaliter vel sono vocis illud dixit: an alio modo? Aug. super Genesim tradit: nec tēporaliter: nec sono vocis deū fuisse locutū: quia si tēporalr t mutabilr: t si corporalr dicat sonuisse vox dei: nec lingua erat qua loqueret: nec erat quē oportet audire t itelligere. Bene ergo vox dei ad naturā ꝟbi per quod oia facta sunt: refert. Dixit ergo deus. fiat t c. non tēporalr non sono vocis: sed in verbo sibi coeterno. i. verbum genuit non tpaliter i quo erat t disposuit ab eterno vt fieret in tempore: t in eo factū est.

¶Quomō accipiēdū est qō dicit pater opari in filio: vel per filiuz: vel in spiritu sancto.

HIc queri solet quomō accipiēduz sit qō dicit pater opari in filio: vel p filiuz: vel in spiritu sancto. Hec. n. scriptura frequēter nobis proponit: vt illud. Omnia in sapiētia fecisti domie. i. in filio. Et in principio. i. in filio creauit deus celum t terrā. Et illud. Per quē fecit t secula. Super illum quoq; ps. locuz. Verbo domini celi firmati sunt t c. dicit Aug⁹. q pater operatur per verbum suuz t spiritū sanctum: quomodo ergo hoc accipiendū est? Putauerūt quidam heretici q pater velut auctor t artifex filio t spiritu sancto in reruz opatione quasi instrumēto vteret: ex ꝓdictis verbis errādi occasionem sumentes q velut blasphemuz atq; sane doctrine aduersum abijcit pia fides. Non est itaq; intelligendū ideo scripturam frequēter cōmemorare patrē operari in filio vel per filiū tanq; filiū non posset facere: si ei nō porrexisset pater dexterā: vel tanq; aliquod instrumētū fuerit patris operantis: sed potius illis verbis patrem intelligi voluit cum filio t cum spiritu sancto operari: t sine eis nihil facere.

¶Cōtra hāc expositionē surgit hereticus.

SEd dicit hereticus hac ratiōe possit dixisse filium operari per patrem vel in patre: t spiritū sanctuz cum vtroq; vel per vtrūq;: quia filius cum patre t spūs sanctus cum vtroq; operat. Cui breuiter respondet: ideo illud dictū esse: t nō istud vt in patre monstraret auctoritas. Non enim pater a filio sed filius a patre opatur: t spūs sanctus ab vtroq;. Ideoq; filius etiam p spiritum sanctum legit opari: qz cum spū sancto opatur hoc ipsum a filio habēti opetur.

¶Alia predictorum expositio.

POtest t aliter illud accipi vt dicatur pater in filio vel per filiuz opari: quia eum genuit omniuz opificem: sicut dicitur per eum indicare: quia genuit indicem. Ita t per spiritum sanctuz dr opari siue pater siue filius: quia ab vtroq; procedit spūssanctus factor omnium. Unde Joānes chrisostomus in expositione epistole ad hebreos sic ait. nō vt hereticus inaniter suspicatur tanq; aliqō instrumētum patris extiterit filius: neq; per eū pater dicitur fecisse tanq; ipse facere non possz sed sicut dicitur pater iudicare per filium: quia iudicem genuit: sic etiam dicitur operari per filium: quia cum constat opificem genuisse: si. n. causa eius pater est ꝑm q pater est: multo amplius eorum causa est que per filium facta sunt hec de opere prime diei dicta sunt.

¶Diuisio textus.

DIcto de ope creatōis hic prosequit distinctionis op⁹. Et diuidit in ptes tres. In ꝑma ostendit ō ope ꝑme diei. In z⁹ de opere c̄oe. i4. di. ibi. (Segt dixit de⁹ fiat firmamentū). In z⁹ de ope tertie diei. ibi. (Segt dixit de⁹ congregent aq̄ t c.) Prima diuidit in duas. In ꝑma determiat ꝑmū op⁹ distinctōis p lucis productionē. In scōa exponit q̄dā dubia q̄ possent eē i his q̄ ꝺ hoc op⁹ dicunt: t circa opa. z⁹ ibi. (Preterea inuestigādū t c.) Circa ꝑmū tria fac. p ostendit lucis productionē. Scōo eius ꝺditiones. ibi. (Sz q̄rit q̄lis illa lux fuerit t c.) Tertio lucis effectū t c. ibi. (Dic notāduz est q dies t c.) Scōa i duas. In ꝑma ostēdit ꝺditionē lucis q̄tū ad eius nām vel gen⁹. In z⁹ q̄tū ad ei⁹ locū. ibi. (Si aūt q̄rit vbi facta est t c.) Tertia ps in q̄ ostendit effectū lucis q ē dies diuidit i tres. In ꝑma distinguit diē q̄tū ad variā acceptionē. In z⁹ q̄tū ad ordinē ptiū. ibi. (Dic est nālis ordo t c.) In z⁹ q̄tū ad cāz efficiētē. ibi. (Solet ēt queri t c.) ¶ P. inuestigādū t c.) Dic expōit quō intelligēdū sit qō dr. Dixit de⁹. Et ꝑ ponit expōnē. Scōo mouet dubitationem ꝑtē. ibi. (Dic q̄ri solz t c.) Circa qō tria fac. p mouet qōnē Scōo q̄rūdā errorē ponit. ibi. (Putauerūt q̄dā hrtici t c.) Tertio determiat fz vitatē. ibi. (Nō ē itaq; itelligēdū t c.) vbi duas ponit solones. Quaz scōa incipit ibi. (Pōt t aliter t c.) Circa ꝑmū duo facit. p ponit rnsionē. Scōo excludit hereticoz obuiationē. ibi. (Sz dic hrtic⁹ t c.) ¶ Nō I.

HIc queruntur quoq; p de ope distinctiōis p driaz ab alijs opib⁹. z⁹ vtz lux ꝓpe i spūalib⁹ inueniat. 3⁹ vtz lux corporalis sit suba: aut accns. 4⁹ de lucis productione. Quito quō pr dr p filiū opari.

¶Utz op⁹ distinctōis fuerit nec̄iū post op⁹ creationis. I.

AD primuz sic procedit. videtur q post opus creationis distinctionis opus necessariuz nō fuerit: distinctio enim nō est nisi ꝑs ꝓfusoz t cōmixtorum. si ergo post creationē facta est reruz distinctio opor-

tet res prius mixtas fore creatas: ⁊ sic redibit opinio anagore ⁊ anaximādri q̄ res fiāt per extractionē ex vno cōfuso ⁊ mixto. ¶ P. creatio terminat ad esse: ens enim vt dicitur in libro de causis est per creationem: sed materia fm esse distincta est: q̄uis fm essentiaz sit vna. ergo videt q̄ post creationē distinctione opus non sit. ¶ P. eoz ē distinctio: quoz pōt esse cōmixtio ⁊ cōfusio fm locū: sed hec nō possunt cōuenire: nisi cōmunicantibus in materia. si ergo superiozibus ⁊ inferiozibus cozpozibus materia cōmunis nō sit: videt q̄ supioz ab inferiozibus nulla sit faciēda distinctio. ¶ P. quodlibet cozpus est distinctuz ab alys cozpozibus. Cuz ergo describat in textu distinctio celi cristallini: ⁊ celi syderei videt q̄ inconueniēter subticeat distinctio celi empirei. ¶ P. supra dictuz est in littera q̄ sex diebus deus creaturas per spēs distinxit. ergo videt q̄ totuz opus sex dierū ad distinctionē ptineat: ⁊ ita ornatus videtur a distictionis ope nō differre.

Respōdeo dicēdū: q̄ natura in operibus sex dieruz taliter īstituta est vt nature p̄ncipia: tūc ꝺdita in se subsisterēt: ⁊ q̄ ex eis alia ꝓpagari possent p̄ mutuam actionē ⁊ passionē: ⁊ ideo oportuit eis: tūc esse ꝓferri ⁊ vtutes actiuas ⁊ passiuas quas Aug. vocat rōnes seminales quibus ex eis effectus ꝓsequētes producerētur. quātū ergo ad esse ipsoz p̄ncipioz sumit opus creationis: per q̄ substātia elemētoz mūdi in esse ꝓducta est. Sed vtutum actiuaz ⁊ passiuaz quedā sunt mouētes ad determiatas species: vt virtus que est in semine leonis ⁊ equi: quedā vo sunt cōes mouētes ad oēs speciē vt calidū frigidū ⁊ huiusmodi. per opus ergo distictionis attribute sunt rebus creatis virtutes actiue ⁊ passiue cōes mouētes ad oēm speciē. Sed per opus ornatus collate sunt rebus virtutes mouētes ad determinatas species: sed distinctio nō pōt nisi tripliciter variari. Cuz enī motus alterationis fm quē fit generatio ⁊ corruptio reducat in vnū p̄mū alterās nō alteratum. s. celuz: opz eniz ī p̄ncipys essentialibus mūdi eē tria. Primū q̄ō est alterās nō alteratū vt celuz: zm q̄ō est alterans alteratū: vt media elemēta que sunt ignis aqua ⁊ aer Tertiū q̄ō est vltimū ⁊ minimū habēs de vtute alterandi. s. terra. Primo ergo oportuit distīgui p̄mū ab vltimo: ⁊ ꝟ factuz est per lucis ꝓductionē que quidē formaliter est in celo: ⁊ participat in medys elemētis fz plus ⁊ minus. Sz vltimuz elemētum. s. terra caret luce vel minimuz de ipsa habet. Secūdo oportuit esse distinctionez p̄mi a medio: ⁊ ꝟ factū est secūda die quādo diuise sunt aque inferiozes a superiozibus facto firmamento. Tertio est diuisio medy ab vltimo. ⁊ ꝟ factum est tertia die: quādo cōgregate sunt aque in vnum locuz ⁊ apparuit arida.

Ad primuz ergo dicēdū. q̄ distinctio partiū mundi nō est itelligēda per extractionem materialē ab aliquo mixto: fz formaliter per hoc q̄ diuersis rebus diuerse virtutes collate sunt. ¶ Ad zm dicēduz. q̄ per opus creationis p̄ncipia mūdi distincta sunt quātū ad esse p̄mū: quod est per formas substātiales. Sed oportuit aduenire opus distinctionis vt distinguerentur etiaz quātuz ad agere ⁊ pati fm diuersas virtutes rebus collatas. ¶ Ad tertiuz dicendum q̄ in istis distinctionibus est quedaz diuersitas: quia enim cozpora superiora non sunt eiusdē materie cū inferiozibus: ⁊ per cōsequēs fm locum confundi non possunt: ideo prima distinctio que est primi ab vltimo: ⁊ secūda que est p̄mi a medio: est tantū fm collationem diuersarū virtutuz ad agendū ⁊ patiēdum. Sed tertia que est medy elemēti ab vltimo que cōmisceri possunt ⁊ fm locum confundi: est fm vtrūq̄ inquantum elemētis collate sunt qualitates que sunt principia alterationis vt calor ⁊ frigus ⁊ huiusmodi. Et illa que sunt p̄ncipia motus localis vt grauitas ⁊ leuitas: ⁊ ideo in tertio die facta est mētio de loco. Cum dicit congregent aque in vnū locū ⁊ non in alys precedētibus. ¶ Ad quartuz dicēdum q̄ celuz empyreum: vt supra dictū est: non habet influentiam super inferiora cozpora: ⁊ ideo inter opera distinctionis cōmemorari non debuit per quaz rebus virtutes actiue date sunt: sed celuz empyreū ordinatuz est ad gloriam beatoz. ⁊ ideo in p̄ncipio creationis sue totuz cōplementuz suuz habuit. ¶ Ad quintū dicēduz q̄ opus distinctionis supra acceptuz est cōmuniter put dicit discretionē fm quācūq̄ virtutis differentiā: ⁊ sic in se includit etiā ornatuz: alio aūt modo ab ornatu differt vt dictū est. Et hec differentia pōt sumi ex mō loquēdi ipsi⁹ scripture: que in opibus triū dieꝝ quādā diuisionē īsinuat.

¶ Utrū lux ꝓprie iueniat in spūalibus. II.

Ad secundū sic ꝓcedit. videtur q̄ lux ꝓprie in spiritualib⁹ iueniat. Primo per id q̄ dicit. Jo. p̄mo. Erat lux vera ꝛc. Quod de deo itelligit: qui maxime spiritualis est. ergo videt q̄ lux ꝓprie in spūalib⁹ substātys iueniat. ¶ P. Aug⁹. dic. 4. sup Geñ. Nō xp̄s sic dr lux quō dr lapis: fz illud ꝓprie: ꝟ vtiq̄ figuratiue: nō āt xp̄s ꝓprie diceret lux: nisi lux ꝓprie in spūalib⁹ inueniret. ergo ꝛc. ¶ P. iter alias creaturas spūalis ſuba nobilioz ē q̄si deo ꝓximioz: sed nō est pbabile scripturā diuinā nobilissime creature creationē subticuisse. Cū g̃ de creatōe angeloz mētionē non faciat. vr q̄ ad lr̄az: ⁊ p̄pe p lucis ꝓductionē creatio nāe angelice sit itelligēda. ¶ P. luci ꝓuenit maxime actiuū eē. Uñ luci attribuit diffusiuū eē: fz actio ꝓuenit veri⁹ spūalib⁹ q̄z corpalib⁹. g̃ ⁊ lux. ¶ P. ac⁹ ꝓpus lucis est manifestare: fz manifestatio magis p̄pe ē ī spūalibus vbi est nobilioz cognitio. ergo videtur q̄ ⁊ lux verius in eis inueniatur.

Sed cōtra est q̄ō dic Ambro. q̄ iter ea q̄ trāsūptiue ō deo dr̄ ponit splēdoz ē q̄ z rigit ex mult plicatōe lumīs. g̃ vr q̄ lux in spūalib⁹ nō nisi metaphorice iueniat. ¶ P. Dyonisi⁹. dic in 4.° ca° de dīnis noib⁹: q̄ de⁹ dr lumē ex hoc q̄ sīlitudo ei⁹ maxie resultat ī radio solari q̄z tū ad causalitatē. Sz oē nomē q̄ō dr de deo p sīlitudinē a creatura corpali sumptā ꝓuenit sibi metaphorice. g̃ ꝛc.

Respondeo dōz. q̄ ī hoc vr eē q̄dā diuersitas iter scōs. Aug⁹. n. vr velle q̄ lux ī spūalib⁹ verius iueniat q̄z in cozporalib⁹. Sed ambr. ⁊ Dionysius videnť velle q̄ in spūalib⁹ nō nisi metaphorice iueniat. Et hoc q̄dē videt magis verū: q̄z nihil per se sensibile spūalibus cōuenit nisi metaphorice: q̄z q̄uis aliq̄d cōe possit inueniri analogice in spūalib⁹ ⁊ corpalib⁹: nō tū aliq̄d p se sensibile: vt pz in ente ⁊ caloze: ens enī nō est per se sensibile: q̄ō vtriq̄ cōe est: calor aūt q̄ō per se sensibile est in spūalibus ꝓprie nō iueniť. Uñ cū lux sit q̄litas per se visibilis: ⁊ spēs q̄dā determinata in sensibilib⁹ nō pōt dici in spūalib⁹ nisi vel equiuoce vl metaphorice. ¶ Sciēdū tū q̄ trāsferunt corpalia in spūalia p quādā similitudinē que q̄dē est sīlitudo ꝓportionabilitatis: ⁊ hāc similitudinē oz reducere ī aliquā cōmunitatē vniuocationis vel analogie: ⁊ sic est in ꝓposito: dr. n. lux in spūalib⁹ illud q̄ō ita se habet ad manifestationē itellectiuā: sicut se hz lux corporalis ad manifestationē sensitiuā. Manifestatio aūt verius est ī spūalib⁹. Et quātuz ad hoc verū est dictum augu. q̄ lux verius est in spiritualibus q̄z in cozporalibus non fm ꝓpriam rōnez lucis: sed fz rōnē manifestationis put dr in p̄ma can. Jo. q̄ omne q̄ō mānifestat lumē est. p quē modū omne q̄ō manifestū est clarū dr ⁊ omne occultū obscurum.

Ad p̄mum ergo dicēduz. q̄ deus dicit lux vera quātuz ad veritatē eius a quo sumit

similitudo: ⁊ non quātum ad veraz naturā lucis per quem etiam modū dicit vitis vera Jo.15. ¶ Ad scōm dicēdū q̄ Aug. attēdit quātuz ad rationem manifestationis magis q̄z ad nomē lucis. Uel dicēdum. q̄ ea que ibi dicit vt ipse ibidē protestat non asserēdo: sed inquirendo dicit. ¶ Ad tertiuz dicēdum q̄ fm Dyonisiuz scriptura diuina proponit nobis spiritualia sub similitudine rerum corporalium ⁊ ideo non decuit vt creationē angeloz expresse describeret: sed dedit eam intelligere ex productione corporalis lucis. ¶ Ad quartuz dicēduz q̄ ad propriaz naturā lucis non pertinet quelibet actio: sed talis que est in corporalibus: ⁊ similr nō quelibet manifestatio: sed que est ad sensuz visus. vñ p3 rñsio ad gntū.

¶ Utruz lux sit accidēs. III.

AD tertium sic proceditur. videtur q̄ lux nō sit accidens. Primo per auctoritatē August. qui dicit in lib. de li. ar. q̄ lux in corporibus tenet p̄muz locum ⁊ multa huiusmodi in libris suis dicit: sed nullum corpus est accidēs. ergo ⁊c. ¶ P̄. quecūq̄ cōiunguntur ⁊ separantur abinuicez manētia eadē numero non sunt accidentia: quia accidēs de subiecto in subiectū nō transit nec duo accidētia eiusdē speciei distincta in eodē subiecto esse possunt: sed duoz luminariū lumia cōiunguntur ⁊ separantur abiuicē. vt dicit Dyonisius in secūdo capitulo de diuinis noibus. ergo lux nō est accidēs. ¶ P̄. quicquid predicat̄ de genere ⁊ de specie sed fm philosophū lux est species ignis. Cum ergo ignis sit corpus ⁊ substātia: videt̄ q̄ similr ⁊ lux. ¶ P̄. nihil mouetur: nisi corpus. vt i septimo physicoz probatur. sed rady mouent̄: descēdētes de sole ad nos. ergo sunt corpus. ¶ P̄. nihil reuerberatur ad corpus: nisi corpus: quia accidēti corpus nō obsistit. Sed rady solares reuerberantur ad corpus solidū. ergo ⁊c. ¶ P̄. corporum est vt ex eoruz confricatione ⁊ compressione caloz sequat̄: sed ex intersecatione radioz solis ⁊ multiplicatione sequitur caloz. ergo ⁊c. ¶ Item nihil agit vltra speciem suam: quia effectus nō est altioz agēte: sed per lumen solis producūtur forme substātiales in inferioribus: vt patet ex Dyo. in quarto capitulo de diuinis noibus. vbi dicit q̄ lumē solare corporum visibilium generationi cōfert: ⁊ ad vitam ipsam mouet. Cum ergo forma substantialis sit vltra naturam accidētis in pfectione ⁊ dignitate: videtur q̄ lumē accidēs esse nō possit. ¶ P̄. si accidēs est: oportet q̄ ad aliq̄ accidētis genus reducat̄: nec pōt ad aliō reduci q̄z ad genus qualitatis: cuius sibi nulla species competere videtur nisi tertia. Si ergo in tertia specie qualitatis nō sit: videt̄ q̄ nō sit accidēs. q̄ aūt non sit in tertia specie qualitatis sic probat̄. In illa enim specie est passio vel passibilis qualitas: sed cuilibet passibili qualitati est aliqd cōtrariū. cū ergo luci nihil ꝯrarie opponat̄: sed solū p̄uariue .s. tenebra: videtur q̄ lux nō sit in tertia specie qualitatis. ¶ P̄. ois qualitas passibilis itroducit̄ successiue in materiam: quia fm eam cōtingit alterationis motus qui successiuus est: illuminatio aūt fit subito. ergo lumē nō est huiusmodi qualitas. ¶ P̄. qualitates passibiles impsse in subiecto ab aliquo agēte remanēt per aliquod tēpus: etiā agēte remoto. vt p3 in aqua calefacta: sed lumē factū in aere statiz eē dēsinit ad absentiā solis illuminātis. ergo ⁊c.

SZ contra est q̄ dicit Damascen⁹ lucē esse qualitatez ignis: qualitas aūt est accidēs. ergo ⁊ lux. ¶ Itē Aui. dicit q̄ lux est q̄litas corpis lucidi inq̄tuz huiusmōi: ⁊ q̄ lumen est qualitas quā mutuat corpus dyaphanum a corpore lucido. ergo videtur q̄ tam lumen q̄z lux sit accidens.

Respondeo dicendum q̄ ista quattuor differunt lux. lumen: radius: et splendor. Lux enim dicitur fm q̄ est in aliquo corpe lucido i actu a quo alia illuminant̄ vt i sole. Lumē aūt dr̄ fm q̄ est receptū in corpe dyaphano il luminato. Radius aūt dr̄ illumiatio fm directā lineā ad corpus lucidū. Et ideo vbicūq̄ est radius ex lumē: sed nō ꝯuertit̄. Cōtingit. n. lumē esse in domo ex⁹ reflexiōe radiorū solis: q̄uis nō ex directa oppōne: ꝓpter aliq̄ corp⁹ interiacēs. Splēdor aūt est ex reflexione rady ad aliq̄ corpus tersuz ⁊ politū: sicut ad aquā ⁊ ad argētū vel ad aliq̄ hō. ex qua reflexiōe ēt rady ꝓcium̄t̄. ¶ Dis ergo visis sciendum est q̄ circa naturam lucis ⁊ lumis est multiplex opinio. Quidā enim dixerūt q̄ lux est corpus q̄ō est ipsa substa solis ex quo fluūt quedā corpora: ⁊ illa corpa dicunt̄ lumē vel radius. Dec aūt positio mlt̄iplr a philosophis improbata est. Primo quia sequeret̄ q̄ illuminatio esset motus localis corporum a sole fluentium cum motus vocalis nō possit esse subito: sequeret̄ illuminationē fieri successiue: q̄ successio nō posset sensum latere fm maximū spacium ab oriēte. s. in occidētē: ⁊ a sole ad nos. Scōo quia sequeretur duo corpa esse simul in eodē loco: cum totū spaciū q̄ō illuminatur sit plenū aere: q̄uis hec ꝓ incōueniēti quidam eoz nō habeāt: oio sensum negligētes. Alij vo dicūt lumē recipi in poros aeris. Sed hoc ridiculū est: oporteret enim obtenebrato aere poros vacuos remanere ⁊ aerem nō totum illuminari. ⁊ multa huiusmodi. Tertio: q̄a illa corpa aut decidunt̄ de substātia solis: ⁊ sic oporteret eum quotidie minorari: ⁊ quādoq̄ consumi: nisi forte dicat̄ cibariva poribus ex aqua ⁊ terra ascendētibus: vt sic deperdita restaurent̄: q̄ō est omnino fabulosū. Aut oporteret q̄ ꝓtinue illa corpa de nouo fiāt: ⁊ hoc vel ex materia preiacēte: ⁊ sic fierent corruptis quibusdā alys: ⁊ cum in celo sit illumiatio sequeretur aliqua corpa ibi corrūpi vt alia generentur ⁊ multa alia absurda. Aut q̄ fiāt per creationem noue materie ⁊ nature: nec poterit esse tūc illuminatio: nisi per miraculum a deo. Sequeretur etiam cum corpora creata in nihilum non reducantur q̄ quātitas mūdi semper augmētaretur nouis corporibus quotidie creatis. et huiusmodi multa absurda. ¶ P̄. contra hāc Auic. multas rationes ponit in sexto de naturalibus. vnde hec positio tanq̄z absurda: ⁊ extranea relinquēda est: nō enim potest sustineri nisi alys p̄ncipys naturalis philosophie iuētis. Alij aūt dicūt q̄ lumē q̄ō est receptum in corpore dyaphano est accidēs quia post esse completū aduenit ⁊ recedit rebus manentibus: sed in corpe lucido lux est substātia: vel ipsum corpus lucidum fm quosdaz. vel forma substātialis eius fm alios: hoc iteruz stare nō potest. Illuminatio enim est actio in aliud: quia lucidum illuminat. vnde si lumen in hoc aere est accidēs: opz q̄ p̄ncipiū illuminationis in corpe lucido sit accidēs: sicut etiā cōmē. pbat q̄ calor nō est forma substātialis ignis: qz i corporibus calefactis est accidens. ¶ Preterea. nulla substātia est per se sensibilis: quia quod quid ē obiectuz intellectus. Unde oportet q̄ lux que per se videtur nō sit forma substātialis. Et si dicat̄ q̄ illud q̄ō videt̄ non est lux: sed fulgor quidam. dicēdum q̄ illud q̄ō nos appellamus lucē est illō quod per se videt̄: ⁊ si forma substātialis solis dicat̄ lux nō erit nisi equiuoce: quia accidens ⁊ substātia nō vniuocant̄ i aliquo: ⁊ sic nihil prohibet etiam lapidē vocari lucē aut tenebras: quia etiam ꝑz philosophum in quarto metaphysice non est inconueniens q̄ eodem nomine apud nos significetur homo. ⁊ apud alios nō homo. Alij dixerūt q̄ lux nihil addit supra colorez: sed ipsa euidētia colozis vocat̄ lux vel lumē: ⁊ hāc positionem auicē. multipliciter improbat accipiēdo omnes modos quib⁹ intelligi pōt. Sensibilr tamē apparet esse falsuz i noctilucis: quoz color i nocte occultat̄ q̄ō lux appareat ⁊

quādo color videt in die lux non sentitur:sed verum q̄ p lucem videt color:quia facit co'orem esse visibilē in actu. Alij dicūt q̄ lux non habet esse firmum ⁊ ratum in natura sed est tantum intentio:sicut enim dicit q̄ species colozis per aerē ad pupillam delata in aere non habet esse naturale:ſz spūale. vnde ⁊ per eandē partē aeris spēs albedis ⁊ nigredis deferunt:ita etiā intētio cozpis lucidi i aere relicta est lumē. Et hec opinio valde ꝓbabilis est. ¶ Primo quia cum lumē det esse spirituale colozi multo foztius videtur q̄ ipsum spūale esse habeat. ¶ Secūdo:q̄ nulla qualitas habēs esse naturale imediate ſuppoſita ozgano visus pōt videri:lumē autē videt cōtingēs pupillam:vnde videt q̄ esse spirituale habeat:sed hoc nō videt vsq̄q; verum:ga per illud quod habet esse intētionis tantū non sequit trāsmutatio nisi fm operationem anime vt in videndo ⁊ audiēdo:per illuminationē autem videmus sensibiliter naturales transmutationes fieri per caliditatē ex radys solis cōsequētem. vnde non pōt esse q̄ habeat esse intētionis tantum. Et ideo dicūt alq̄ quibus consentiēdum videt mihi q̄ lux est forma accidētalis habēs esse ratum ⁊ firmum in natura:⁊ q̄ sicut calor est qualitas actiua ignis:ita lux est qualitas actiua ipsius solis:⁊ in alys est fm q̄ magis cum sole cōmunicant qui totius luminis est fons. Unde Auic. dicit q̄ nulla actio est a cozpozibus supiozibus in iferioza nisi mediāte luce:sicut ignis etiaz agit mediāte caloze:vñ lux ⁊ lumē differunt:sicut calor in subiecto per se calido ⁊ in calefacto. Et quia celum est primum alterās:inde sequitur q̄ omnis alteratio que est in inferiozibus perficiatur per virtutez lumis:siue sit alteratio fm esse naturale:siue fm sensum:⁊ ex hoc habet lux q̄ omnibus cozpozibus generationē conferat:vt dicit Dyonisius:ex hoc etiam est q̄ colozibus esse spūale cōfert:scōm qō esse recipiunt in medio ⁊ in ozgano. vnde ⁊ ipsum lumē virtutem spiritualem habet:⁊ inde est etiam q̄ fm Augustinum lumen est medium in omni sensu:sed i visu pmo ⁊ imediate. qualitates enim visibiles sunt pozes ceteris ꝑut fm esse formale sunt inuēte in cozpozibus inferiozib⁹ fm q̄ cōueniūt cum cozpoze celesti:vt patet in secūdo de anima. ⁊ in z⁰ de gñatione:sed aliozz sensuum mediātibus alys qualitatibus.

Ad primuz ergo dicēdum:q̄ sicut tenebra sumit quādoq; pro aere obscurato:vt supra dictū ē:ita etiaz lux pro cozpoze lucido sumit:⁊ sic potest intelligi q̄ August. lucē alys cozpozibus cōnumerat per modum loquēdi:quo etiam cōmenta. in secūdo de aia calorē naturalem cozpus esse ꝓbat:nihilominus Augustinus nō intendit hoc asserere quasi fidei cōueniēs:sed sicut vtens his que philosophiā addiscēs audierat. Et ideo ille auctoritates parū cogūt. ¶ Ad z^m dicēdum:q̄ non intelligitur coniunctio ⁊ separato luminū:nisi fm intēsionem ⁊ remissionem luminis multiplicatis vel subtractis luminaribus quozum rady confusi esse dicunt propter luminarium distinctionem. ¶ Ad 3^m dicēdum:q̄ illa diuisio ignis sic intelligēda est:vt p lucem intelligat ignis fm q̄ in propria materia est:vt sic diūctiue sumat. per alia vō fm q̄ est in materia aliena:per carbonē quidem fm q̄ est in sicco terrestri:per flāmam autem fm q̄ est in humido aereo:⁊ sic ipsemet se exponit in libzo de animalibus. sed tamē auctoritates Aristotelis que exemplis iductis sumunt nihil valent. quia ipsemet testat in ꝓncipio de generatione q̄ i eis non querit subiectū sed modū:vnde inducit ea nō ad asserendū:sed quia erant suo tēpoze apud quosdam ꝓbabilia. ¶ Ad quartū dicēdū fm Auic. q̄ cum dicit radius moueri vel descēdere nō ꝓprie dicit:sed trāsumptiue:ex eo. s. q̄ alteratio illuminationis incipit ab eo qō supra nos est:per quē etiā modum possumus dicere calorē ascēdere vel descēdere. ¶ Ad 5^m dicēdum:q̄ radius non dicitur reuerberari ad cozpus solidum:sicut repulsum fm motum localē sicut pila quedam:sed inquātum obsistit sua densitate illuminationem:per quem etiam moduz alie qualitates reflectunt. ¶ Ad sextum dicendum q̄ ex interfectione radiozum non sequit calor sicut ex confricatione cozpoz:sed quia ex ꝯcurrentibus multis radys:ad vnum punctū oportet multiplicari lumen ⁊ ex hoc multiplicat caloz inquantum lumē:ex hoc q̄ est qualitas ꝓmi alterātis:habet q̄ ad alterationem iuuet:⁊ p̄cipue fm illam qualitatē que est simpliciter:⁊ maxime actiua. s. caloz:ac per hoc virtuti ꝓmi alterātis maxime conformis. ¶ Ad septimuz dicēdum:q̄ forma substātialis educit in actum per virtutem celi:⁊ ideo oportet q̄ lumen quod per celum in inferioza agit generationem rebus conferat. ⁊ ad formam substātialem moueat inquantum agit in virtute ipsius celi:sicut etiam caloz ignis mouet ad formam substantialem ignis fm q̄ agit in virtute forme substātialis a qua fluit. ¶ Ad octauum dicēdum:q̄ lux:⁊ etiam lumen in genere qualitatis est:vt dicit Auicēna:⁊ quia passionem in sensu infert:oportet q̄ sit in tertia specie:nec tamen oportet q̄ contrarium habeat:eo q̄ est qualitas illius cozpozis:quod a contrarys natura remouit:vt sit vniuersaliter monēs alterās ¶ Ad nonum dicēdum:q̄ successio que est in alia ratione aliarum qualitatum contingit ex hoc q̄ in patiente est q̄litas contraria que resistit actioni alterantis:quā oportet successiue expelli. Sed cum lux non habeat contrarium:sicut nec forma substantialis:dyaphanum ad presentiam illuminantis statim lumen recipit:sicut materia facta necessitas per alterationez precedentē recipit formam substantialem. Et ideo sicut generatio est terminus alterationis:ita illuminatio motus localis:quo illuminās sit ꝑsens illuminato. vt dicit Cōmen. in sexto physicozuz. ¶ Ad decimum dicēduz:q̄ sicut dicit Dyonisius in quarto capitulo de diuinis nominibus lumen solis recipitur in diuersis cozpozibus diuersimode fm diuersam capacitatem eoz:⁊ ideo aliqua sunt que illuminantur in superficie tantum vt cozpora opaca. Aliqua vero sunt que illuminantur etiā in profundo:sicut dyaphana:que tamē lucez non retinēt:quia impfecte lumen recipiunt. vnde oportet q̄ lumen in eis cesset absente illuminātе. Alia vō sūt que pfecti⁹ lumē recipiūt:⁊ lumē tenēt vt carbūculus ⁊ huiusmodi.

¶ Utrū productio lucis cōueniēter reciteꝫ. IIII.

Ad quartuz sic proceditur. videtur q̄ inconuenienter lucis productio recitetur. Cum enim deus lux sit:nō decet eum vt a tenebzis opera sua inchoet:sed ante lucez tenebze fuerūt. ergo videtur q̄ lux debeat esse de primo creatis:non ad opus distinctionis:ſz ad opus creationis pertinens. ¶ Preterea. lux inuenitur in pluribus cozpozibus:nec omnium cozpoz est lux vna. ergo videtur q̄ inconuenienter vnius tantum lucis productio describatur in illo tantum loco existentis:vbi nūc est sol vt in littera dicitur. ¶ Preterea. dies et nox non fuerunt nisi fm accessum ⁊ recessum luminarium:sed hoc nō potest esse:nisi per motum circularem lux deferatur: cum ergo firmamentum quod circulariter mouetur secūda die sit factum:videtur q̄ inconuenienter in prima die fm lucem:tunc creatam fuisse dies ⁊ nox commemoratur. ¶ Preterea. omne quod fit ex aliquo:fit ex incontingenti:idest contrario. vt ex primo physicozum patet:sed soli non est aliquid cōtrarium. ergo nō potest esse q̄ ex luce tūc creata sol factus fuerit. ¶ Preterea. vt in secundo metheozozum habetur nubes ex vapozibus congregatur qui ex terra ⁊ aquis resoluti superius ascēdūt:sed cozpora

superioza non cōmunicant in materia cum inferioribus vt supra dictū est. ergo lux ex qua sol q̄si ex materia postmodum factꝰ dꝫ nubes eē nō potuit.

Sed in cōtrarium sunt que in littera dicuntur.

Respōdeo dicēdū q̄ sicut dictū est lux est qualitas actiua corporis celestis: sicut calor est q̄litas actiua ignis. Calor autē habet quādā actionē cōmunem in quantuz est calor: q̄ p̄m q̄ in diuersis reb⁹ inuenit determinat sua actio ad determinatos effectꝰ: sicut calor qui est in hoie operat ad cōuersionē cibi in carnē humanā z in plāta ad substātiā plante: ita etiam z lux: q̄uis habeat actionē ꝓsequētē naturā lucis in quātū huiusmodi: determinat tñ sua actio p̄z q̄ in diuersis recipit ad diuersos effectus. vñ aliū effectū habet radius saturni q̄z Jouis. scōz hoc g̃ dico q̄ ipsa lux p̄m vtutē cōem ptinet ad opus distinctionis sicut z calor: sed ideo iter opa distinctionis p̄mo ponit: q̄ p̄mi corporis q̄litas actiua est. Sed postea determinatio ad diuersos effectꝰ p̄m diuersas vtutes corporib⁹ celestib⁹ collatas ptinet ad opus ornatus: Et iō dic Dionysi⁹ in 4.°ca° de diuinis noib⁹ q̄ lumen solare est illud lumē q̄ō Moyses in trib⁹ dieb⁹ nostri tpis narrat: q̄uis tūc iforme esset: q̄. s. terminatio vtutis nō aderat.

Ad primuz ergo dōm. q̄ circa hoc est duplex opīo. Quidā .n. dicūt q̄ opus distinctionis statim cū ope creationis incepit: z ideo statī lux creata est cū p̄mo creatis. Et sic patet q̄ nō a tenebris op⁹ dei icboauit. Et hoc gdē oz dicere p̄m expositionē Augustini: q̄uis etiā Augustinus velit q̄ pductio iformis māe itelligatur ante oēm diē nō tpe: sed natura. Alij vo dicūt q̄ p̄us tēpore fuit opus creationis: z postea per aliq̄ō iterualluz tpis formata est lux: z tūc dies p̄mo icepit. vñ dicūt opus creationis añ oēm diē fuisse. Et hoc gdē magis ꝓsonat lre Geneseos p̄m suū sensum planū: statim .n. posita creatione tenebras sup faciē abyssi ꝓmemorat: z postmodū de lucis pductione dicit: nec tñ est incōueniēs tenebras p̄cedētes non īgīe p̄uationis ponere: q̄ p̄uatio eē nō potuit ante q̄z natura habitus oppositi. s. lucis corporib⁹ indita esset: sicut nec catulus añ nonū diē cecus vel priuatus visu dicit. vñ p tenebras p̄cedētes lucē impfectio corporalis nāe ostēditur. quā gdē ex ōo nō hz a quo hz oīo id q̄ō pfectōis est: decēs est autē vt ab impfectione ad perfectuz diuina opa adducerētur: vt sic ab ipso oīs pfectio esse ostēderet. vnde dicit Augustinus in z.° sup Geneseiz. q̄ si aliquid impfectū deus fecisse dicat q̄ō postmodū ipse pficeret: nihil reph̄ēsionis habz ista sn̄ia. Ad z.m dōm q̄ in lucis pductiōe itelligit̄ ꝓprietas luciditatis z dyaphaneitatis que ad lucis genus reducit̄ oībus corporib⁹ lucidis z dyaphanis collata fuisse: sed tamen p̄m Dyonisium in 4.°ca°. de diuinis noib⁹ sol est p̄ncipiū z fons lumis illuminās supioza z iferioza corpora: z ideo p lucē illā ipse itelligit lumē solis: tūc iforme: z magister etiā dicit in littera q̄ ex ea formatū est corpus solis. Ad 3.m dōz. q̄ circa hoc est duplex opīo. Damascenus. n. dicit q̄ in illo die fiebat dies z nox per ꝓtractionem luminis z emissionē: sicut etiā suos radios retraxit in terra egypti cum alibi lux eēt. vt dꝫ Exo. 10°. Et silr in passione dñi q̄ tenebre facte sunt sup terrā. vt habet Math. 27°. Sz hoc nō pōt eē: quia illuminare est actio a corpore lucēte p̄ueniēs p̄m necessitatē nature: z ideo opz q̄ semp illumiet corpora sibi directe opposita: nisi forte poneret̄ habere aliqua coopcula: sicut sunt palpebre oculoz: q̄bus se tegeret: q̄ō est ridiculū dicere. Aut nisi ponat̄ hoc vtute diuina fieri: z quasi miraculose: z hoc nō ꝓuenit ponere in p̄ma institutione nature. vt Augustinus dicit. Et p̄terea exp̄luz de passione christi nō est ꝓueniēs: quia obscuritas illa nō fuit facta per cōtractionē radioz solis: sed per iterpositionem corporis lunaris. vt Dyonisius in epistola ad policarpum dicit: sicut etiam fit in eclypsi solis: q̄uis tūc tēpus nō essz eclypsis: vnde miraculosa fuit. Et ideo aly dicūt vt in lra dicit̄ q̄ dies z nox fiebāt per motū circularem illius lucis q̄ accedebat z recedebat: nec é icōueniēs subas spheraz q̄ lucē reuoluerēt a p̄ncipio creationis fuisse q̄bus postmodum alique virtutes collate sunt in opibus distinctionis z ornatus. Aut si substātie spherarum nō crāt suis figuris determinate ipsum corpus lucidum naturaliter circulari ter mouebatur: cum essz de natura quinte eēntie: z ita suo motu circulum describebat sicut lapis suo motu lineam rectam facit rectius etiam q̄z ars. ¶ Ad quartū dicēdum q̄ substātia corporis solaris a p̄ncipio creatiōis in sua forma substātiali fuit: vñ ipsum corpus lucidum substātia solis fuit: sed dicit̄ ex eo sol quarta die factus p additionem noue vtutis: sicut dicitur ex homie nō musico fieri homo musicus. ¶ Ad quintū dicēdum: q̄ nō fuit nubes p̄m veritatē substātie. sed p̄m similitudinē p̄prietatis: quia sic nubes lucida recipit lumē a sole in minori claritate q̄z sit ī ipso fonte: ita etiā suba solis habuit p̄mo lumē impfectū: q̄ō postmodū quarta die ꝓsūmatum est.

¶ Utrum p̄ faciat oīa per filium. V.

Ad quintuz sic proceditur. videtur q̄ pater non faciat omnia p filium. Illud enim per quod fit aliquid īmediatius se habz ad effectum q̄z faciēs per ipz. sed filius nō est immediatius p̄ncipium rerū q̄z pater cum ambo eque immediate operentur. ergo pater per filium non operatur: ¶ p̄. per. denotat habitudinem cause: sed filius respectu nullius quod est ī patre causa vel p̄ncipium dici potest. ergo filius non est per quem pater operatur. ¶ p̄. p̄m Damascenum: excogitatio dei est opus eius: sed non potest dici q̄ pater sit sapiēs per filium vel intelligēs: ergo videt̄ q̄ nec per filium opetur: cum idem sit deo esse quod operari. ¶ p̄. per. notat causam mediaz: filius autē est causa p̄ma. ergo videt̄ q̄ nō cōueniēter dicatur p̄ per filium opari.

Sz contra est qō dicit̄ ad hebre. p̄mo. Quez constituit he. vni. per quē fecit z secula. ¶ p̄. quilibet artifex per suam artem opatur. sed p̄m Augustinum filius est ars patris plena rationū viuētium. ergo pater per filium operatur.

Respondeo dicēdo q̄ operari per aliquez dicitur dupliciter. Uno modo operari p virtutem alicuius: sicut dicitur balius opari per regem. s. p potestatē regis sibi cōmissaz que immediatioz est operi q̄z virtus eius: z hoc modo nec pater per filiuz: nec filius per patrē dicitur opari: quia vna z indiuisibili virtute ambo operantur. Alio modo dicit̄ aliquis operari per aliquem: sicut per operantē. Et hoc modo rex per baliuum operari dicit̄. z huius distinctionis ratio est: quia cum operatio sit medium inter operantez z opatum causalitas importata per prepositionē. per. potest referri ad operationem p̄m q̄ exit ab operāte: z sic dicitur aliquis opari per illuz qui est causa q̄ iste opetur: z est ille cuius virtute operatur. vl̄ potest referri ad operationē p̄m q̄ terminatur ad opatum: z sic dicitur aliquis operari per illud quod est ab opante oz dinatum ad operatuz: vt causa. vnde designatur auctoritas in operante respectu eius per quem operatur: in quo é causalitas respectu operati: sed hoc contingit dupliciter. Uno modo quādo illud quod ordīatur ab opante: vt causa operati est causa eius p̄m virtutem aliam a virtute operantis: quaz tamē ab ipso recipit: z hoc oportet esse instrumentum operantis: inquantum est motum ab operante

vel per impiū: sicut seruus: vl' motu corporali: sicut res inanimate vt securis. Unde pbs dicit in 8° ethycorꝝ. q̄ filius est sicut organū aiatū ꝛ organa sunt: sicut serui iaiati: ꝛ hoc modo pater per filiū nō operat sicut heretici itelligebāt ¶ Alio modo q̄n eadē vtute opat: quā tñ ab operāte recipit: ꝛ sic dicimus patrē per filiū opari: qz est causa ipsorum operatorum vna ꝛ indiuisibili vtute cum patre: quā tamē a patre nascendo recipit.

Ad primuz ergo dicēdū q̄ cuius deus operat effectū nature p causas nāles: ipse tñ imediate in oīb⁹ effectib⁹ nature opat: vñ multo fortius imediate opat in his que per filiū facit: cuius est eadē numero vtus que est ꝛ patris. ¶ Ad 2ᵐ dicēdū. q̄ causalitas p̄positionis nō refert ad operātē: sed ad opatū: vt dictuz est. ¶ Ad 3ᵐ dom. q̄ cuz dr pater itelligit nō ꝓnotat aliqd: respectu cuius filius possit esse p̄ncipiū: ꝛ ideo nō pōt dici q̄ pr p filiuz itelligat vel sciat: sicut dr i illis que effectū in creatura importāt. ¶ Ad 4ᵐ dom. q̄ p̄mū dr quo nō est aliqd p̄us: illa aūt auctoritas patris respectu filij inquantū filius a patre hz ꝛ esse ꝛ opari: rone cuius pater p filiū opat non facit patrem filio maiorē vel priorē esse. vnde nō seqt q̄ filius nō sit p̄ma causa ex hoc q̄ pater per filium opat.

¶ Expositio textus.

Hic notāduz est q̄ dies ꝛc.) Hic ponit acceptiones diei. vna est fm q̄ dicimus diē nālez qui hz. 24. horas. ꝛ sic sumit qō habet Gene. i. Factū est vespere ꝛ mane dies vnus. Alio modo fm q̄ dicit artificialis. s. tēpus quo sol nostr hemisperiū illumiat. ꝛ hoc modo sumit cum dr q̄ tenebras appellauit noctē ꝛ lucē diē. Nō ab aurora: sed a plena luce ꝛc.) Videt hoc esse falsuz: quia a plena luce que est in meridie vsq; in mane: alterius diei nō sunt. 24. horē: ꝛ ita p̄mus dies non habuisset tot horas: sicut in lra dicitur. ¶ Ad qō dom: q̄ in p̄mo die dicit dies nō habuisse auroram: nō quin lux illa que suo motu diem faciebat in oriētem creata non fuerit. sed qz p̄me illi illuminationi tenebre cōmixte nō erāt: sicut modo est: eo q̄ aurora nūc est finis noctis ꝛ p̄ncipiū diei: qō tūc nō ꝓtigit. (Potest etiaz illud accipi ꝛc.) Dec expositio differt a p̄dicta in hoc q̄ p̄dicta sumebat fm operationē quā filius a patre hz: hec vo sumit ex parte operātis fm q̄ filius qui est operās a patre est (Si enim causa eius pr est ꝛc.) Dic cōiter ꝛ ipse Chrisostomus logtur. Non enim ppie in diuinis psonis causa recipit: sed nōie p̄ncipij vtimur ad signādū originem psonaꝝ: ꝛ de hoc in p̄mo libro dictū est.

¶ De opere secunde diei qua factum est firmamentum. ¶ Distin. XIIII.

Dixit quoq; deus fiat firmamētum in medio aquarū: ꝛ dividat aquas ab aqs. Diuisitq; aquas que erant sub firmamēto ab his que erāt sup firmamētuz. Sciendū est q̄ illius celi hic describitur creatio: sicut ait Beda super Genesim: in quo fixa sunt sidera: cui superpositē sunt aque in aere ꝛ in terra: ꝛ superpositē alie: de quib⁹ dicit. Qui tegis aquis supiora eius. In medio ergo firmamentuz est: idest sidereū celum: quod de aquis factum esse credi potest. Cristallinus enim lapis cui magna est firmitas ꝛ perspicuitas: de aquis factus est. Si quē vo mouet quomodo aque natura fluide ꝛ in ima labiles super celū possit cōsistere de deo scriptū esse meminerit: q̄ ligat aquas in nubibus suis. Qui eni infra celū ligat aquas ad tēpus vaporib⁹ nubiū retentas: pōt etiam sup celi spheraz non vaporali tennitate: sed glaciali soliditate aquas suēspdere ne labant. Quare aūt ꝛ ad qd condite sint: ipse nouit qui cōdidit. Ecce ostēsum est his verbis q̄ celum factū sit. s. illud in quo fixa sunt sydera: idest qō excedit aerē ꝛ de q̄ materia. s. de aqs: ꝛ q̄les sint aque que sup illud celū sunt. s. vt glacie solidate sunt.

¶ Alij putant celum illud esse ignee nature: qb⁹ consentit Augustinus.

Videam vero celuz qō excedit aeris spaciuz: ignee nature dicūt: asserētes sup aerē purū ignem esse qui dicitur esse celū: de quo igne sydera ꝛ luminaria facta esse coniectāt: qb⁹ Augustinus consentire videt. Utrū vero nomine firmamenti celū qō excedit aerē: an ipse aer hic intelligat: idem Augustinus querit nec absolvit. Magis tamē approbare videt celū illud hic accipi: qō spacia aeris hic excedit: aquas vero que sup illō celū sunt dicit vaporaliter trahi: ꝛ leuissimis suspēdi guttis. Sicut aer iste nubilosus exallatione terre aquas vaporaliter trahit: ꝛ per subtiles minutias suspēdit: ꝛ post corpulētius conglobatas pluuialiter refundit. Si ergo pōt aqua sicut videmus ad tātas minutias puenire: vt feratur vaporaliter super aerem aqs naturaliter leuiorem cur non credemus etiā super illud leuius celū minutioribus guttis ꝛ leuioribus imanare vaporib⁹. Sed quoquo modo ibi sint ibi esse non dubitamus.

¶ Quales sint aque: ꝛ que sit figura firmamēti.

Veri etiam solet cui⁹ figure sit celū. Sed spiritus sanctus: cuius auctores nostri sciuerit per eos dicere noluit: nisi qō psit saluti. Querit etiaz si stet: an moueat celū: si mouet iquiūt: quomodo est firmamentū: si stat: quomodo fixa sydera in eo circuūt: sed firmamentū dici potest: non propter stationem: sed propter firmitatē vel terminum aquaꝝ intransgressibilē: si aūt stat: nihil impedit moueri ꝛ circuire sydera.

¶ Quare tacuit scriptura de opere secūde diei: quod in alijs dixit.

Post hec queri solet: qre hic nō est dictuz sicut in alioꝝ dieꝝ opib⁹. Vidit deus q̄ esset bonuz: sacrm aliqō hic cōmendat. Ideo enim forassis non est dictū: quod tñ sicut in alijs factum est: quia

binari⁹ principiū ē alteritatis ⁊ signū diuisiōis.
¶ Be ope tertie diei qñ aq̄ congregate sūt i vnū.

SEqr. Dixit de⁹. Congregēt aq̄ i vnū locū: ⁊ appareat arida. Tertij diei op⁹ ē congregatio aq̄rū in vnū locū. Congregate enīz sunt oēs aq̄ celo inferiores in vnā matricē: vt lux que ꝓterito biduo aquas data luce illustrauerat: i puro aere clarior refulgeat: ⁊ appeat terra q̄ coopta latebat: ⁊ q̄ ags limosa erat fieret arida ⁊ germinibus apta. Eodē enī die ꝓtulit terra herbā virentē: lignūq̄ faciens fructū. Si aūt q̄rat vbi congregate sūt aque q̄ totū texerant spatiū vsq̄ ad celuz: potuit fieri vt terra subsidens cōcauas partes ꝓberet vbi fluctuantes aquas reciperet. pōt ēt credi primarias aq̄s rariores fuisse: q̄ sic nebule tegerēt terras: sed congregatiōe esse spissatas: ⁊ ideo facile i vnū posse redigi locum.
¶ Quo oēs aque sunt in vnū locū congregate: cū multa sint maria ⁊ flumina.

QUmq̄ ꝓstet eē multa maria ⁊ flumina: in vnū tñ locū dicit aquas cōgregatas pp ꝓtinuatiōem oīum aquarū que in terris sūt. Quia cūcta flumia ⁊ maria magno mari iunguīt. Ideoq̄ cū dixerit aquas congregatas in vnū locuz: deinde dicit pluraliꝫ congregatiōesq̄ aq̄rū pp multifidos fin⁹ eaꝝ: qb⁹ oīb⁹ ex magno mari principiū est.
¶ Diuisio textus.

DEterminato prio ope distinctiōis q̄ lux formata ē. Nic determiat de ope scde distinctiōis: qō secūde diei ꝓpetit: i q̄ firmamētū eē fcm describitur. Diuidit aūt hec ps i ptes duas. In pria oñdit distictiōem scdo die facram. In 2ª mouet q̄sdā qōnes. ibi (Queri ēt solet cui⁹ figure ⁊c.) ¶ Circa pm duo fac. Prio determiat op⁹ prie distinctiōis fm pōnez q̄rūdā dicētiū firmamētū eē de nā ignis. ibi. (Quidā vo celū ⁊c.) (Queri ēt solet ⁊c.) Nic mouet tres qōnes. Primaz de figura celi. 2ª de motu ei⁹. ibi (Queriť aūt si stet ⁊c.) Tertiā quaꝫ ptermittit h⁹ diei bñdictio. ibi (Post b q̄ri solet ⁊c. (Sequit. Dixit deus ⁊c.) Nic ponit op⁹ 3ᶜ distinctionis: ad qō 3° dies deputaꝫ. Et circa b duo fac: Prio describit opus tertie diei. 2° mouet q̄sdā qōnes circa b ibi (Si aūt queritur ⁊c.) Ubi p q̄rit ō congregatiōe aq̄rū. 2° ō vnitate ⁊ plalitate eaꝝ. ibi (Lūq̄ mlta ꝓstat eē maria ⁊c) ¶ Qō I.

HIc querūtur gnq̄. Primo vtrū supra firmamētū sint aliq̄ aque aque. Scdo cuius nāe sit firmamentum. Tertio a quo moueatur. Quarto de numero celorum. Quinto de opere diei tertie.
¶ Utrum aque sint super celos.

AD primum sic ꝓcedit. vī q̄ aque super celos sint: qz vt dicit Augu. maior ē sacre scriptuī auctoritas q̄ oīs humani ingeny pspicacitas: sz scriptura i pluribus locis aq̄s sup celos eē memorat. q vī q nulla rōne negādū sit. ¶ Ꝓ. bō dī minor mūdus: qz in eo ē silitudo toti⁹ vniuersi: sz i corpe humano cerebrū i quo ē frigiditas fm pbm ē positū supra cor: qō ē fons toti⁹ caliditatis. q vī q in vniuerso aqua sit supra ignē collocata ⁊ supra solē. ¶ Ꝓ. fm pbm in scdo celi ⁊ mūdi: corpa celestia per velocitatē sui mot⁹ in inferioribus⁹ calorē generāt. sed saturn⁹ iter alios planetas velocissime mouet motu diuturno. qz i ptib⁹ sphere q̄to ps plus distat a centro: tāto velocius mouet: q oportebit fm b q saturn⁹ sit calidissimi effcūs: cui⁹ 3riū ab astrologis dī: opz q ibi eē aq̄s: p quaꝝ ppinquitatē calor saturni minuať. ¶ Ꝓ. oē cōtinuū diuisibile ē in infinitū: sz qz aqua aliquo mō diuisa p rarefactōem ad aliquod spaciū aeris ascēdit: vt qñ vapores eleuāť. q tñ poterit diuidi: q supra celū ascendet: et ita vī aquas sup celū eē.

Sed contra corpi eiusdē spēi debeť vn⁹ locus nālis fm nūeꝝ. vñ in 3° physicoꝝ dī q ad eūdē locū mouet pars terre ⁊ tota terra: sed oīs aq̄ oī aq̄ ē eadē fm spēm: vt pbs dicit. Cū q nālis locus h⁹ aque sit sub aere ⁊ sup terrā: qō mot⁹ ei⁹ oñdit: vī q supra celū loc⁹ nālis aque eē nō possit. ¶ Ꝓ. fm pbm in q̄rto physicoꝝ: corp⁹ 3tinēs se habz ad corp⁹ 3tentū sicut totum ad ptē: ⁊ sicut forma ad mām: qz 3tinēs inuenit hīe plus de spē q̄ 3tētū: vñ in scdo de gnatiōe dī: q spēs in terminis ē: sz aqua hz min⁹ de spē q̄ aer ⁊ ignis: qō eius grossities oñdit. q vī q nullo modo aqua naturaliter possit esse super ignem ⁊ aerem.

Respondeo dōm: q circa hoc varia dcā sūt. Ambro. enī i libro ō spū scō vī dicere q p aq̄s que supra celos sūt: spūssanct⁹ itelligiť: sz hoc magl ad analogiā expōnē ptinet: q̄ ad lr̄alem: siue ad spīmsanctū siue ad angelos referať. Alij vero dicūt aquas de nā bui⁹ elemēti: qō apud nos ē: sup celos vtute dīna contineri. Sz hoc remouet Augu. qz in opibus sex diez: quibus nā instituta ē: nō queriť qd de⁹ facere possit sua vtute: sed qd rex nā patiať. Aug. ēt inquirēdo tangit aliū modum: vt. s. firmamētū dicať aer iste sup quē aq̄ p vapores ascēdunt: sz hoc nō vī sacre scripture cōuenire: q̄ in firmamēto celi stellas positas dicit: nisi forte firmamētū equiuoce sumať. sicut Raby moyses dicit: q ēt hāc expōnez intit. Sz tñ meli⁹ possum⁹ dicere q itelligať de firmamēto: qō ē celum sydereū. supra qō sūt aque: nō qdē de nā bui⁹ aq̄ que apud nos ē: sz de nā gnte eēntie habētes silitudinē cū hac aqua: rōne cui⁹ nomē aque scriptura eis attribuit occulta p sensibilia nota manifestans. Nec autē silitudo non pōt attēdi in se fm lucidum ⁊ diaphanū in qb⁹ inferioza corpora cōueniunt cū celestib⁹: vt in secūdo de aīa dicit. Et ideo sicut celū empyreū dicit quod ē simile igni in hoc q ē lucidū totum. ita etiaz celū cristallinū vī aqueum dicit inquātū conuenit cū aqua in hoc quod est diaphonū: siue q sit aliqua pars eius lucēs: sicut ē i celo sydereo: cuius quedam ptes lucent. s. stelle. Et aliqua ps ē diaphona: huic ēt videť consonare quod supra dixerat magister: q p aquas intelligiť prima mā: de cuius subtiliori pte facte sunt aque que sup celos sūt: vt sic nō cogamur ponere aquas elemētū supra celos eē: hoc aūt celuz aqueum ē nona sphera: ad quā primo reducūt astrologi motū orbis signoꝝ cōem oībus stellis qui ē de occidente in orientem: ⁊ itez sphēram decimam ad quā reducūt motum diurnū: qui ē de oriēte in occidēte.

Ad primum g dōm: q i hoc nihil auctoritati scripture derogatur si diuersimode exponitur: dūmodo hoc firmiter teneať: q sacra scriptura nihil falsum contineat: constat tñ in scriptura sacra multa metapborice tradita: que scōm planam superficiē lr̄e

intelligi nō valēt. ¶ Ad scōm dōm: q nō opz eē eundem situ ptium in vniuerso qui ē in hoie: qz in vniuerso ordinātur corpora super nos: ꝫ q minus sūt immālia: sed in hoie ſm q expedit ad conseruatiōem vite ꝛ ad ꝓuenientē executiōem aīe: ꝛ pp hoc illud qō ē ꝓncipium vite: i homine. ſ. cor ē in medio positū: vt ab oī lesione ꝺseruetur: ꝛ vitam ꝓportionalr in oēs ptes corpis diffundat: sed celū qō pp suā impossibilitatē ē ꝺseruās nō ꝺseruatus a corpe alio: ē in extremo positū: quasi ꝺtinēs: cui⁹ tū mot⁹ ē vt i vita quedam natura existētib⁹ oīb⁹: vt in octauo physicoꝝ dr ad silitudinē mot⁹ cordis in aīali: vt dicit ⁊Raby moyses. ¶ Ad tertiū dōm: q saturnus ꝫ infrigidare ex ꝓpa nā ꝛ virtute ꝺtē spēm suam: vñ nō opz q ad ei⁹ infrigidatiōem aque sup celos ponātur: ga si ibi eēnt ipm nō infrigidarent: cū sint de nā qnte eentie nō susceptibilis peregrine ipressionis: qō itez si eēt possibile magis infrigidarēt stellas octaue sphere: velut sibi ꝓpingores: quaruz tñ qdam inueniūt eē calidissimi effcūs. ¶ Ad q̄rtū dōz: q corpa nālia in infinitū diuidi nō pūt: qz oium nā consistētiū: vt in scōo d aīa dr: ē terminus magnitudinis: nec tñ in augmēto: sed ēt in diminutiōe. ꝛ iō ēt ē inuēire minimā carnē ꝛ minimā aquā: vt in ꝓio phycoꝝ dr: ꝛ ideo i qualibet spē oz eē terminū quēdā rarefactiōis vltra quē spēs nō saluat. Uñ vltima raritas ad quā pōt puenire: est ſm q mā stat sub forma ignis: vt dicit ꝺmentator in 4° physicoꝝ. Uñ posset aq̄ tū rarefieri: q iā non eēt aq̄: nec vapor. sed aer vel ignis. ¶ ℙ. cū ignis sit maxie actiu⁹ nō posset pertrāsire regionē ignis vapor ille qui consūmare tur: ꝛ adhuc min⁹ possibile eēt: vt suba orbiū penetraret: q ſm oēs sūt indiuisibiles: nisi metapborice diuidi dicāt.

¶ Utz firmamētū sit de nāinferioꝝ corporum. II.

AD secundus sic ꝓceditur. vr q firmamētum sit de nāinferioꝝ corpoꝝ. Dicit enī Basili⁹ in exameꝝ. q ē de nā ignis. Jn lra ēt dr q est de aqua in modū cristalli cōgelata: que duo constat eēd nā inferioꝝ corpoꝝ. g̃ et firmamētū. ¶ ℙ. ignis ē nobilissimū corpoꝝ inter elementa: sed nō ē ꝓbabile vt nobilissimum corp⁹ in opibus creationis ptermitteretur: cum g scriptura spālem mētionem de igne nō faciat: vr q nomine firmamēti intelligat. ¶ ℙ. oē agens agit simile: ꝫ corpora supiora in inferioꝛib⁹ habēt effcīa caliditatis ꝛ humiditatis. g̃ vr q qualitatib⁹ efficiant: ꝛ ita vr eē de natura inferioꝝ corpoꝝ. ¶ ℙ. ꝓrium ignis est ſm phm esse spē subtilissimū corpoꝝ: sed nihil corpoꝝ ē celo subtilius ꝛ nobilius. ergo videtur q celum sit ignis: ꝛ sic idē qō p⁹. ꝛ nobilius.

Sed contra Dionysi⁹ dicit in 4° cap. de di. no. q celi ꝛ ſtelle habēt suban ingenerabilem ꝛ inuariabilem: sed inferiora corpora sūt generabilia ꝛ variabilia. g̃ firmamētū nō ē de nā inferioꝝ corpoꝝ. ¶ ℙ. cum nā sit ꝓncipium mot⁹ ꝛ getis: opz q per motū iudiciū de nā corpis accipiam⁹: sed mot⁹ circularis nālis celo est: qz est ꝓmus mot⁹: mot⁹ āt violētus nō pōt eē primus: nulli aūt inferioꝝ corpoꝝ nālis est mot⁹ circularis: g̃ opz q celum nō sit de nā inferiorum corpoꝝ nec bēns ꝺrium: sicut nec motus eius.

Respōdeo dōm: q circa hanc qōnem fuit pborum diuersa positio. Oēs enī ante Aꝛ. posuerunt celum eē de nā quatuor elementorum. Aristo. aūt prim⁹ hāc viam improbauit: ꝛ posuit celū eē gntam essentiā sine grauitate ꝛ leuitate: ꝛ alys cōtrarys: vt pz in ꝓio celi ꝛ mundi: ꝛ pp efficaciam rōnuz eius posteriores phi ꝺsenserunt sibi: vnde nūc oēs opinionē eius sequuntur. Silr ēt expositores sacre scripture i hoc diuersificati sūt ſm q diuersorum phoꝝ sectatores fuerunt: a quib⁹ i philosophicis eruditi sunt. Basilius enim ꝛ Augu. ꝛ plures sanctorum sequūt in philosophicis que ad finē nō spectant opiniones platōis: ꝛ ideo ponūt celū de nā q̄tuor elemētorum. Dionysi⁹ aūt fere vbiq; segtur Aristo. vt pz diligēter inspiciēti libros eius: vnde ipse sepat corpora celestia ab alys corpib⁹. ꝛ ideo hanc positiōem sequēs dico: q celum nō ē de natura quatuor elemētoꝝ: ꝫ ē gntū corpus.

Ad primum ergo dōm: q alij sancti hoc tradiderunt non quasi asserētes: sed sic vrētes his que in phia didicerant: vnde nō sunt maioris auctoritatis q̄z dcā phorum: quos sequūt nisi in hoc q sunt ab oī infidelitatis suspitiōe separati: vl pōt dici q sumūt ignē ꝛ aquā ſm silitudinē lucis ꝛ diaphanitatis. ¶ Ad scūdū dōm: q ⁊Raby moy. dicit q ignis intelligitur p tenebras: que in ꝓncipio creationis ꝺmemorātur. vt sic numerus ꝛ ordo elementoꝝ designetur: dum sup terraz aq̄ super aquā spūs. i. aer super spm qui est facies abissi tenebre describūt: eo q ignis in sua sphera nō lucet: vt phis ꝓbatum est: Sed quia hec expositio videt nimis extranea: Ideo pōt melius dici q ibi non tangūtur nisi creature que habēt manifestā apparentiā ꝛ vtilitatē apud nos oēs: ꝛ pp hoc ēt de aere nō fecit mētionē. qz aer eē corp⁹ a vulgo non ꝓcipitur. vnde quidā vacuum plenum aere dixerunt. Silr ꝛ ignis elementū ſm q in sphera sua ē: nō sensu: sed rōne ꝺprehenditur. ꝛ ideo horū creatio rudi populo explicite nō ꝓpōitur: sed p aquā oia tria intelligūtur: quasi mediū corp⁹ inter celū ꝛ terram. ¶ Uel dicendum ſm Aug. q aer quantū ad superiorē partē pp tranquillitatē: cū celo computatur qō ē ignis ſm eius positiones: ꝛ idem nos possumus dicere de igne ex quo nō ponimus celuz de natura q̄tuor elementorū. ¶ Ad tertiū dicēdum: q qñ materia ē ꝓportionata ad recipiendā actionem ꝫ virtutē agentis: tunc agens facit sibi silē i specie: ꝛ dicitur agens vniuocū: qñ aūt materia non ē ꝓportiōata ad recipiendam actiōem ſm virtutē agētis: seruatur quidē aliqua similitudo effectus ad agētē ſm q dic⁹ Dionysi⁹ in scōo cap. de di. no. q habent cāta causarum suaꝝ ꝺtingētes imagines: ꝛ tamen non opz eodē modo inueniri aliqd in cā quo ē in effectu: sed eminētiori: ꝛ ita etiaz calor aliquo modo ē in sole nō qdem denominās ipsum vt dicatur calidus formalr sed effectiue ſm virtutē calefaciēdi que in eo est. ¶ Ad q̄rtum dicendū: q subtilitas et raritas nō inuenitur vniuoce in corpib⁹ celestibus ꝛ inferioribus: vt dicit ꝺmenta. in li. de suba orbis. vnde ignis dicitur eē subtilissimū corpoꝝ ſm illam acceptionem q̄ subtilitas in inferioribus corpibus inuenitur: tamen auctoritates ex exēplis sumpte paꝝ cogunt.

¶ Utz motus celi sit ab intelligentia. III.

AD tertiū sic ꝓceditur. videtur q motus celi non sit ab aīa vl intelligentia. Motus enim celi est mot⁹ nālis vt in ꝓio celi ꝛ mūdi dicit pbus. sed mot⁹ nālis est cuius ꝓncipium ē forma corpis naturalis. ergo vr q motus celi sit a forma naturali eius: ꝛ nō ab aliquo mouēte per apprehensionem. ¶ ℙ. ois motus ab aīa est cum labore ꝛ pena: vt in secūdo ce. ꝛ mū. dicit: sed motus celi non ē b⁹: quia non posset esse continuus ꝛ vnifozmis. ergo non mouetur ab anima. ¶ ℙ. anima intellectiua non ꝺiungitur corpori: nisi mediante sensitiuo ꝛ nutritiuo: vt pz ex comparatiōe partium aīe ad spēs figuraꝝ in secūdo d aīa. sed corpa celestia n ō pūt bre aiaz sēsitiuā vl nutritiuā: qz nō bñt cōp⁹ ꝺplonatū: q̄le exigit vt sit instrm opationū aīe vegetatiue ꝛ sensitiue. ergo vr q nec ab aīa intellectiua moueri possit. ¶ ℙ. oē corpus motuz ab aīa habet dextrū ꝛ sinistrū ꝛ alias differētias

positionis:sed corpus celeste cum sit totū vniforme non habet hꝫ diuersitatē in partibus.ergo videt ꝙ nō possit eē motū ab anima.

Sed contra ē qz ꝓbat in 7° phicoꝝ:ꝙ oē qđ mouet localr opꝫ reduci in primū quod ex se mouetur:sed ex se motū non pōt eē:vt ꝓbatur ibidē nisi illud cuius vna pars ē mouēs:ꝛ altera mota:ꝛ oīs talis motus ē motus vtutis apphēdētis.ḡ opꝫ motū celi eē ab aliqua virtute apphēdente. ¶ Ꝑ.oīs motus nālis ē corpus exītis extra vbi suum.hoc āt ē ipole in celo ponere.ḡ motus celi est ab aliqua apprehēsione.

Respondeo dōm:ꝙ circa hoc est multiplex opinio. Quidā enim dicūt:ꝙ sicut motꝰ alioꝝ corpoꝝ simpliciū est ex naturis eoꝝ corpalibꝰ:ita ēt motus corpis celestis. Illud aūt non vr esse verum qz oīs motus est ab aliquo motore: Jn motu āt corporū simpliciū: cuius forma nālis sit ꝓncipiū motus:non autem ē motor. Sed eēntialis motor ē generās qđ dedit formaz ꝛ accītalis ē remouens ꝓhibēs:vt ꝓbat in octauo physicoꝝ.que nullo modo ꝓpetunt corpori celesti. ¶ Et preterea motꝰ nālis ē ad vnam partē tm ꝛ perficitur quiete naturali:ꝛ est corporis existentis extra vbi naturale que oia ēt a corpore celesti aliena sunt. Et ideo aly dicunt ꝙ opꝫ motū corpis celestis eē ab aliquo intellectu ꝛ voluntate:ſz imediate ab ipso deo:hoc ēt ordíni diuine sapientie nō congruit:cuiꝰ effectꝰ ab vltima per media ꝺueniūt vt Diony.dicit. Et ideo Gregoriꝰ dicit in ꝝrto dialogoꝝ ꝙ corpalis creatura per spūalem admīstratur:ꝛ ideo probabile ē:ꝙ aliquis intellectus creatꝰ sit motor ꝓmus celi. Sciendū tm ꝙ ꝓbi posuerunt diuersos motores diuersis motibus ꝛ mobilibus.vnde ſm eoꝝ numeruz ꝓbauerunt numeꝝ intelligentiarū mouentiū:vnicuiqꝫ tm orbi assignauerūt duos motores:vnū coniūctū:quē dixerūt aiam orbis:ꝛ alterū separatum quē dixerūt intelligētiam:cuius pōnis rō fuit:quia intelligētia ſm eos hꝫ formas vles que non ꝺueniūt:vt imediate dirigāt in renouationibus diuersis motus celi:ꝛ in his que per motum celi educūtur.ꝛ ideo opꝫ hēre motorē in quo sint forme particulares dirigentes in motu:ꝛ būc dicūt eē animaz orbis. Hec aūt positio partī est heretica ꝛ ptim catholice sustineri pōt. Jpsi.n.ponūt ꝙ res ſm ordinē exeūt a deo: ita ꝙ a cā prima que deus ē:creat imediate intelligentia a qua iteꝝ erit aīa orbis:ꝛ ab illa ꝓducitur suba ipsiꝰ orb. ꝛ pro tāto pōt dici motor ꝓximꝰ forma eius vel anīa:qz dat sibi eē sicut cā sibi ꝓportionata. Hoc aūt fides nra nō patitur:que solum deū rez creatorem ponit:vt supra dictum est. Et ideo angelos qui mouēt orbes:proxime posuꝰ motores dicere non formas vel aias:qz orbes recipiūt ab eis motū tm:non aūt eē. Jn hoc aūt sustineri pōt vt dicamus supiores angelos qui hīt formas magis vniuersales eē motores sepatos ꝛ remotos:angelos autem inferiores qui hīt formas magis pticulares:vt priꝰ dcm ē eē motores proximos. Unde ēt Auicen.dicit:ꝙ intelligentie apud phos sunt:qui in lege vocāt supiores angeli vt cherubin ꝛ seraphin:aīe vero orbiuz dicūt inferiores qui dicūt angeli ministery.

Ad primum ergo dōm:ꝙ sicut ꝓmētator dicit in primo celi ꝛ mū.ꝙ motꝰ celi dicitur nālis:nō qz pricipiū eius actiuū sit aliqua forma naturalis.Sed qz ipm corpus celeste ē talis nature:vt talē motū natū sit suscipere ab aliquo intellectu.nō hīs naturaz repugnātē buic motui volūtario:sicut ē in nobis. Nā enī nō tm ōr de forma:ſz ēt de mā. ¶ Ad 2m dōm:ꝙ phs logtur ꝓtra illos qui ponebāt celū de nā inferioꝝ corporum: tūc enī motꝰ ille eēt ab aīa cōtra nām corpis moti:ꝛ ideo oporteret laborē ꝛ penā eē in monēdo. Sed si ponat motus ille ab intellcū ſm ꝺditiōez corpis moti:nō ē ibi violētia nec labor. ¶ Ad 3m dōm:sicut dicit ꝓmētator i lib. de suba orbis:ꝙ corpꝰ celeste nō ē gnabile nec ē corruptibile:sicut corpꝰ nrm:ꝛ iō nō indiget aliqua forma vegetā te ipm. Silr ēt motor eius nō acquirit cognitionem a reb⁹:ſz hꝫ sciam quasi actiuā:ꝛ ideo nō indiget aīa sensitia ꝛ iō ēt ſm phos nō ōr vniuoce aīa celi ꝛ hois. ¶ Ad 4m dōm:ꝙ ſm phm in scō celi ꝛ mū.in corpe celi ē assignare ōrias pōnum:ita ꝙ dextrū eiꝰ dicat oriens.vnde incipit motꝰ:ꝛ sinistrū occidēs:ꝛ superiꝰ polus meridionalis ꝛ inferius polus septēriōalis:ꝛ anteriꝰ supius hemispherium:ꝛ posteriꝰ iferiꝰ:tm iste ptes vt idē ꝓmētator dīc:diuersimode assignātur in corpe celesti ꝛ in corpibꝰ nostris q̄tū ad duo:ꝓmo ga in nobis iste partes figura ꝛ virtute diuersificātur:nō āt in corpe celesti:cū vndiqꝫ sit sphericū. Scōo: ga in nobis determinata pars ē dextra: que nūqꝫ fit sinistra. Jn corpe āt celi illa pars orbis que nunc est dextra post modum fit sinistra:quia pars que nunc ē in oriente postmodū est in occidēte: qđ contingit ex hoc: ꝙ virtus exequēs motū in nobis ē actus corporis cuiusdam affixa organis.ſ.musculis ꝛ neruis:quod non contingit in corpore celesti.

¶ Utꝝ numerꝰ rez ꝺueniēter assigneť a Rabão. IIII.

Ad quartum sic ꝓceditur.vr ꝙ incō uenienter a Rabão numerus celoꝝ assignetur. Ponit enī septem celos.ſ.empyreū:cristallinum:sydereū: igneum: olympiū:etbereū:ꝛ aereū. Est.n.celū sācte trinitatis in qđ lucifer ascēdere voluit:vt supra dcm est:hoc aūt ab oībus enumeratis differt.ergo insufficiēter videtur celi enūerari. ¶ Ꝑ.sicut in spera aeris ꝛ ignis differt cōuexum ꝛ ꝺcauū:ita etiā in sphera celi empyrei ꝛ cristallini:sed penes conuexū ꝛ ꝺcauum ignis ꝛ aeris sumīť duplex celū:vt infra dicēť.ḡ silr in celo empyreo oꝝ duplex celū assignarse. ¶ Ꝑ.preter celū sydereū i quo sūt sydera fixa:sūt ēt orbes septē planetaꝝ:qui ēt celi nomē sortiuntur:cū ḡ de eis mētiōem nō faciat:vr insufficiēter celos assignare. ¶ Ꝑ.sicut aer ꝛ ignis cōicāt cū celo in luce et diaphaneitate:ita ēt ꝛ aqua:ſz rōne hꝰ ꝺuenientie aer et ignis celū dicūtur.ḡ vr ꝙ oportuisset silr aquam elemētum iter celos computare.

Sed contra vr ꝙ nō sint tot celi:ſz solū tres:per hoc qđ legitur ꝓie Lozin.zo. Paulus vsqꝫ ad tertiū celum raptus.

Respōdeo dicēdo:ꝙ celū pōt noīari:aut solū ab aliq̄ celesti ꝓpetate:aut silr ꝓprietate ꝛ nā. Nā eniz corporis celestis est vt separatū sit a corruptiōe ꝛ a cōtrarys:ꝓprietates āt eius ꝑcipue attendūtur in altitudie situs ꝛ claritatis participatione. Si ergo noiemus celū a nā ꝛ ꝓprietate celesti sic ē triplex celum: quorū vnū ē vniforme ꝛ imobile.ſ.empyreū. Scōz vniforme ꝛ imobile.ſ.celū cristallinū. Tertiū diffoꝛme i partibus ꝛ mobile.ſ.sydereū. Si aūt dicatur celū a ꝓprietatibus celestibus tātuz:sic erit q̄druplex celū. Sūt enim duo elemēta que simul claritatē lucis participant ꝛ altitudinē situs.ſ.aer ꝛ ignis:in quoꝝ vtroq; distinguiť pars supioꝝ quātū ad cōuexū sphere ipsius:ꝛ pars iferioꝝ quātū ad cōcauuz:pars ergo superioꝝ sphere ignis oꝝ celum igneū:eo ꝙ ignis ibi purissimus est ꝓpriā nāz seruās: ps autē iferioꝝ eiꝰ celū olympiū dicit a quodā mōte g noiať olympus in macedonia q vltra nubes i altū oꝝ porrigi:superioꝝ vo ps aeris oꝝ celū ethereū ꝓp inflamatiōem illius ptis ex propingtate ignis:qz vt i pmo cc.ꝛ mū.oꝝ nomen etheris designat corpus velocis motus cito inflamabile

vel inflamãs:iferior vero pars aeris dr̃ celum aereum i q̃ ẽ aer ſuãs ꝓprietatẽ aeris nobis noti:ꝛ i vſũ nr̃z veniẽtl.

Ad primum g̃ dom:ꝙ celũ ſancte trinitatis nominaf̃ metaphorice ipſa celſitudo dine maieſtatis ꝛ trãſumptiua ſilitudine q̃lis põt eẽ corporaliũ ꝛ ſpualiũ ſm ꝓportionabilitatẽ.ꝛ iõ nõ oportuit vt in candẽ diuiſionẽ cũ celis corpalib⁹ vẽiret.¶ Ad 2m dom:ꝙ corp⁹ illud qõ nã celũ dr̃:nõ ẽ alterabile ex cõtactu alteri⁹ corpis.ꝛ iõ candẽ nãm retinet i q̃libet ſui eternitate.ꝛ iõ i talib⁹ corpib⁹ nõ diſtinguiť duplex celũ ſm ſupiorẽ ꝛ iferiorẽ ptẽ:ſic in aere ꝛ igne:cui⁹ extremitates ex alteratõe corpoꝛ ꝓtigẽtiũ diuerſis ꝓpetatib⁹ diſponũ tur.¶ Ad 3m dom:ꝙ ſub celo ſydereo icludũť celi septẽ planetaꝛ:cui oẽs in ℔ ꝙueniũt cũ ſphera ſtellaruz fixaꝛ ꝙ hñt diffozmitatẽ in ptib⁹ ex eo ꝙ aliq̃ ps eſt lucida vt ſtella:ꝛ altera ps diaphõa:vt ſũt reliqe alie ptes orbis.

¶ Ad 4m dom:ꝙ q̃uis aqua pticipet diaphonitatẽ: nõ tñ pticipat altitudinẽ ſit⁹:cũ in plurib⁹ ſit graue q̃ leue: eſt enĩ graue in loco ignis ꝛ aeris:leue vo in loco terre totũ:ignis vo ẽ leuis ſimplr:aer ãt in plurib⁹ leuis q̃ grauis vt dr̃ in 4° ce.ꝛ mũ.ꝛ iõ elemẽtũ aque nõ ꝓſegť nomẽ celi.¶ Ad 5m dom:ꝙ p triplex celũ itelligiť ſz glo. triplex gen⁹ viſionis:vel ẽt triplex hierarchia:vl põt dici:ꝙ tertiũ dr̃ empyreũ vt tñ triplex celũ ſumaf̃ qõ nãm celeſtẽ bz.vt dcñ ẽ.ſ.empyreũ criſtallinũ:ſydereum.

¶ Utꝛ op⁹ tertie diei ꝙueniẽter deſcribaf̃. V.

Ad quintũ ſic ꝓcediť. vr̃ ꝙ incõueniẽter op⁹ tertie diei deſcribatur. In 3a enĩ die fcã ẽ diſtinctio medy elementi ab vltio: ſed ſub medio elemẽto includitur ignis aer ꝛ aq̃:vt dcñ eſt:cuz g̃ ignis ꝛ aer ſint nobiliora q̃ aq̃:vr̃ ꝙ incõueniẽter eoꝛ mentiõem ꝓtermiſit.¶ P̃. cuilibet corpi debeť loc⁹ nãlis ſm exigẽtiaz ſue formẽ. Uñ omen. dicit in octauo phȳcoꝛ: ꝙ quanto ignis accipit de ſpẽ in gñatiõe tñ bz de vbi:ſz aqua etiaz añ tertiũ diẽ formã nãlẽ habuerat: qõ pz ex ſcriptura: q̃ ipſ⁹ aq̃ in ꝓncipio mentiõem facit.g̃ a pn⁹ ſue crationis i ſuũ locũ tẽdebat.g̃ nõ vr̃ 3⁹ dici op⁹ ꝙgregatio aq̃ꝛ i vnũ locũ.¶ P̃. i elemẽtl ẽ talis ordo ꝙ ſubtili⁹ ſe bz ad min⁹ ſubtile:ſic ꝓtines ad ꝓtẽtũ.vñ ignis ꝓtiet aerẽ:ꝛ aer aquã ſz aq̃ ẽt ẽ ſubtilioz terra.g̃ aq̃ dz totã terrã ꝓtinere:ꝛ nõ i vnã ptẽ ei⁹ cõgregari.¶ P̃. a loco in quẽ mouef̃ corpus nãliter:nõ põt moueri niſi violẽter:vt i 2° ce.ꝛ mun. bẽť. Si g̃ aq̃ nãliter ꝙgregaf̃ in vnaz ptẽ terre:vr̃ ꝙ ad alias ptes defluere nõ poſſet:niſi violẽter. Nullus ãt mot⁹ violẽt⁹ ẽ ꝑpetu⁹:vt in ꝑ ce.ꝛ mũ.dr̃. Cum g̃ ex mari:qõ dicit loc⁹ ꝙgregatiõis aq̃ꝛ:indeficiẽter aq̃ ad reliq̃s ptes terr̃ deriueť:qõ ipa perẽnitas fluuioꝛ oñdit:vr̃ ꝙ nõ nãlr aq̃ in vnũ locũ ꝙgregẽť:ꝛ ita incõueniẽter talis ꝙgregatio in inſtitutiõe nãe ꝙmemoraf̃.¶ P̃. i loco nãli vnũq̃q; elemẽtũ ẽ puꝛ ꝛ ſimpleꝛ:ſz aq̃ in mari nõ vr̃ eẽ puꝛ elemẽtũ:qõ ipa ſalſedo oñdit:cũ aq̃ de nã ſua ſit iſipida.g̃ vr̃ ꝙ nõ nãliter in locum vnum.ſ.in mare aque congregentur ꝛ ſic idem quod ꝓius.¶ P̃. plante videtur ad ornatum terr̃ ꝓtiere:ſz ad ornatũ deputãf̃ tres vltimi dies.g̃ i ope tertie diei õ ꝓductiõe plantaꝛ mẽtio faciẽda nõ erat.

¶ P̃. herbe q̃dã vl plãte nõ videť i 3a die eẽ ꝓducte:ſz ꝓpetñ hois:vt dr̃ Heñ. 3° Spias ꝛ tribulos germiabit tibi.g̃ vr̃ ꝙ incõueniẽter i 3a die dicaf̃ terrã herbã virentẽ ꝓtuliſſe:cũ ℔ nõ ſit vlr vez.¶ P̃. ſicut plãte gñanť i terra:ita ẽt ꝛ corpa mineralia.g̃ vr̃ ꝙ inſufficiẽter rez ꝓductiõem determinet ſcriptura:cum in hac die de mineralibus mentio nonfiat.

Reſpõdeo dicẽdũ:ꝙ op⁹ diſtinctionis attenditur ſm hoc ꝙ corpib⁹ q̃ ſť elementa mundi:conferũť virtutes vlr ad nãles effectus mouẽtes:cuiuſmõi ſunt qualitates actiue ꝛ paſſiue elementoꝛ:ꝛ iõ bz qualitates in inferiozib⁹ elemẽtis tertia die collate intelligũtur:qb⁹ adinuicẽ ꝛ ꝓprietate ꝛ ſitu ſeparãtur:eo ꝙ inter q̃litates elementares ẽt grauitas ꝛ leuitas ꝓtinẽť:que ſũt ꝑn⁹ mot⁹ elementoꝛ ad ꝓpria loca:ꝛ ẽt quietis nãlis eoz in eiſdẽ ſicut caliditas ꝛ frigiditas ſunt ꝓncipia alterationis:et ideo ex collatione talis virtutis dicũtur aque tertia die in vnum locum congregate.

Ad primum g̃ dom:ꝙ ignis ꝛ aer ſunt elementa magis latentia:eo ꝙ non ita ſenſu percipiũtur:ſicut aqua:ꝛ ideo legiſlatoz rudi ꝑpl̃s legem ꝓponẽs ex manifeſtis que tetigit:occulta intelligẽda reliquit.¶ Uel dom vt ꝓius dcñ eſt:ꝙ aer quantũ ad ſuperiorẽ ptem ꝓprehẽdiť noie celi:quãtũ vo ad inferiorẽ noie aq̃ ꝑ ſilitudinẽ humiditatis quã cũ aqua bz: cuius vaporib⁹ reſolutis quodãmodo aer inſpiſſaf̃.¶ Ad 2dz dom:ꝙ ſicut calor ꝛ frigus non ſunt formẽ ſubales elemẽtoꝛ:ita nec grauitas ꝛ leuitas:quia nõ poſſent eẽ alys corpibus accidẽtales. vnde ſicut ſubalis non ẽ ꝓncipium alteratiõis:niſi mediante calore vel frigore:ita nec ẽ ꝓn⁹ motus vl quietis localis:niſi mediante grauitate ꝛ leuitate.ꝛ ideo q̃uis aqua formã ſubalẽ ex ope creatiõis habuerit:non tñ ex hoc in ꝓpriũm locũ ꝙgregabaf̃.ſed per op⁹ ſue diſtinctionis intelligũtur hec opa ordinata ſz tẽpus ſiue ſm naturã. Uerbũ ãt ꝓmentatoris intelligẽdum ẽ de corpibus ſm ꝙ ſunt in ſui cõplemento quãtũ ad primũ ꝛ ad ſcõz eẽ.¶ Ad tertiũ dõz:ꝙ quãto aliquod elementũ ẽ ſubtilius:tanto ẽſt maius in quantitate.ꝛ iõ aer ẽ maior q̃ aqua:ꝛ aqua q̃ terra.ꝛ ideo aer complectitur iſta duo vndiq; ꝙplexus ſpherica figurã.a quo defiť aq̃: que qdẽ terrã cingit non totã operiẽs ipſam:complexus quidẽ circulũ:ſed deficiẽs a ꝙplexione ſphere:ꝛ hoc etiã ſegtur neceſſitatẽ finis:vt in terra poſſit eẽ habitatio aialiũ reſpirantium ꝛ generatio plantaꝛ:terra vero quaſi minima in centro concluditur.¶ Ad q̃rtũ dom:ꝙ corpora inferiora ꝑter motus ꝓprios ſequũtur quodãmõ motuz ſuperioꝛ:ꝛ quãto ẽ ꝑfectius corpus inferius:tãto magis cõſequit de motu ſuperiozis:qõ pz ex hoc ꝙ in corpibus celeſtibus orbis inferior ꝑter motũ ꝓprium retinet motum ſupiozis orbis quo deferť:ita ẽt eſt in elementis: ꝙ ex motu corpoꝛ celeſtiũ aliquid cõſequũtur de motu circulari ꝑter motus ꝓprios nãles:qõ euidentiſſime appet in reflatu maris qui ſegť motũ lune:non tamen hoc fit ꝙ motũ violentũ:qz dicit ꝙmen. in q̃rto ce.ꝛ mun. ꝙ motꝰ quibus elemẽta ſequũtur impꝛſſiones corpoꝛ celeſtium non ſunt violẽti:cum ſit ſm naturalem ordinez corpoꝛ: ꝙ inferiora impꝛeſſionẽ ſuperioꝛ ſequantur:ꝛ tanto pl⁹ q̃to ꝑfectius fuerit in natura corpus inferi⁹:ꝛ per hunc modũ ex impꝛeſſione celi mouentis elemẽta ad mixtionẽ aqua ſubingreditur terrã: vt ſit apta ad gñationẽ mineraliũ ꝛ animalium ꝛ plantaꝛ:ꝛ exinde in locũ ꝓpriuz naturali motu reuertiť: vt dr̃ eccle. 1°. Ad locum vñ exeunt flumina reuertũtur.¶ Ad quintum dom.ꝙ oia elemẽta in loco vbi cõtingunt ſe alterãtur a ſua natura: vt fit quidam mot⁹ cõiunctionis inter ea:ꝛ exinde in mari cãtur ſalſedo ex admixtione vaporis terreſtris ſimul cũ aduſtione rady ſolaris:ꝛ hoc ꝑcipue prope terram ꝛ i ſuperficie. In profũdo eniz pelagi inuẽitur aqua dulcis vt pz ex vbis phi dicẽtis in lib. de aialibus ꝙ quidam piſcis qui dicitur malarie:iuenitur valde magnus in locis pelagogis: in quibus abundant aque dulces.¶ Ad ſextum dom:ꝙ de productione plantarũ vr̃ eẽ diuerſitas inter Aug.ꝛ alios ſanctos. Augu. enim videtur velle:ꝙ cuz dr̃ producat terra herbam virentem ꝛc. Non intelligiť

tūc plātas eē ꝓductas in ꝓpria nā: ſz tūc terre datas eſſe virtutē germinatiuā ad ꝓducēdū plantas ope propagationis: alys ār vī: q tūc ēt plāte ꝓducte ſunt: vtroq autē mō ꝓuenīēter ꝓductio plātaꝝ ad op⁹ diſtinctiōis pertinet: qz ad eaꝝ pullulatiōem ſufficit virt⁹ celeſtis loco patris. ⁊ vtus terre loco matris vt pbs dicit. Et ſic principia cōia actiua que ad op⁹ diſtinctionis ptinēt: ſufficiunt ad gñatiōez plātaꝝ: nō ār ad ꝓductionē aīaliū: ad quā regrit virt⁹ formatiua in ſemīe exīs: vl qz q̄libet res ptinet ad ornatū illi⁹ loci in quo mouet: ⁊ nō in quo geſcit. Plāte ār radicit⁹ infixe terre adherēt: ⁊ iō ad ornatū ei⁹ non ptinēt: ſz cū ipa cōputār: ſicut dicit Aug. ſup Geneſim. ii.

¶ Ad 7m dōm: q plāte nociue ſil ēt cū alys ꝓducte ſūt: nō tn boi añ pctm nociue fuiſſent dīna ꝓuidētia ipm pte gente: ſz poſt pctm in nocumētū hois eē ceperūt. vnde ſi gnāter dr germinabit tibi. ¶ Ad octauū dōm: q gñatio mineraliū ē occulta in viſceribꝰ terre: ⁊ iō non oportuit de bis pplo facere mētiōem: ſz de bis ſolū q̄ māifeſta ſūt.

¶ Ꝑ. mineralia nō pticipant aliquē gradū dignitatis in entib⁹ ſupra elemēta cū vita careāt: pp qō non oportuit de bis ſpecialr fieri mētionē. ¶ Expoſitio textus.

Quod de aquis factum eſſe credi poteſt ⁊c) Doctelligēdū eſt quantū ad proprietatem perſpicuitatis: ⁊ nō q̄tum ad nām corpis elemētaris: ſz hoc ēt credi pōt: qz ꝓtra fidem non eſt. Sed ſpūs ſcūs q̄uis ⁊c.) Notandum q hic auctores noſtros noīant eos qui libros canonicos ediderunt. ſ. apoſtolos ⁊ pphetas: q hec ſcribere nō curauerūt ſz ab alys ſanctis aſſeritur ⁊ pbīs ꝓbat celum eē ſpherice figure: quod rōnib⁹ nālibus: ⁊ ēt mathematicis ōmōſtratur. (Quē ār ſiſtet ⁊c) De hoc ēt apō pbos ē duplex opinio. Ariſto. enī vult: tn orbes moueri: ⁊ nō ſtellas bre: ſz ptbole. vult ſtellas bre ꝓprium motū ꝑter motū orb. q̄uis aūt vtroq mō mot⁹ localis celeſtib⁹ orbibus aſcribatur. mot⁹ tn varīas aliqd in ei⁹ ſuba ab eo exeluditur. ex cui⁹ ꝓuatiōe firmamētū vocāt. (Poſt h q̄ri ſolet ⁊c) Preter hāc rōnez myſticā que in lra tāgit: aliā lrālē magiſter in hiſtorys aſſignat. quā ēt et Raby moyſes tāgit. qz. ſ. in ſcā die mediū elemētū a ſupremo diſtinguebat: ⁊ ita nō erat pfcā diſtinctio medy elemēti: niſi etiam ab infimo diſtingueret: ⁊ ſic pz opus ſcōe diei in tertia die cōſūmatū eē: ⁊ iō bñdictio tertie diei ad vtrūq refert.

¶ De opere quarte diei: quando facta ſunt luminaria. ¶ Diſt. XV.

Sequitur. dixit de⁹. Fiant luminaria i firmamēto celi: ⁊ diuidāt diē ac noctē. In p̄cedēti triduo diſpoſita ē vniuerſitatis h⁹ mūdi machina ⁊ ptibus ſuis diſtributa. Formata enī luce pria die que vniuerſa illuſtraret duo ſequētes dies attributi ſūt ſupreme ⁊ infime pti mūdi: firmamēto. ſ. ⁊ aeri ⁊ terre ⁊ aq̄. Ma ſcā die firmamētū deſuper expanſuz ē. Tertia vero aq̄ molib⁹ intra receptacula ſua collectis terra ē reuelata atq aer ſereāt⁹. Quatuor igitur mundi elementa illis dieb⁹ ſuis locis diſtincta ſūt ⁊ ordinata. Trib⁹ aūt ſequētibus dieb⁹ ornata ſunt illa quatuor elementa. Quarto enī ornatū ē firmamētū ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis. Quinta aer in volatilib⁹ ⁊ aq̄ i piſcibus ornanda acceperūt. Sexta accepit terre iumēta ⁊ reptilia ⁊ beſtias: poſt q̄ oia factus eſt hō de terra ⁊ in terra: non tn ad terrā: nec ꝓpter terram: ſed ad celum ⁊ ꝓpter celum.

¶ Añ alia ō ornatu celi agīt ſic p⁹ factum eſt.

Quia ḡ celū ceteris elemētis ſpē p̄ſtat prinſq alys fcm ē. iō añ alia ornatur i q̄rto die quo fiūt ſydera. Que iō facta ſūt. vt per ea illuſtrarent iferiora ne eēt hitātib⁹ tenebroſa. Infirmitatiq boiuz puiſſū ē: vt circūeunte ſole potirent hoies dei noctiſq viciſſitudine ꝓ dormiendi vigilādiq neceſſitatē: ⁊ ēt iō ne nox indecora remaneret: ſz luna ac ſyderib⁹ ꝓſolarēt hoies: qb⁹ in nocte opandi neceſſitas icūberet: ⁊ qz q̄dā aīalia ſūt q̄ lucē ferre nō pñt. Q ār ſubdit ⁊ ſint i ſigna: ⁊ tpa ⁊ dies ⁊ ānos: quo accipiēdū ſit: querit ſolet. Ita enī dictū vī: q̄ſi quarto die cepiſſent tē pora: cū tn pri⁹ triduū ſine tpe non fuerit. Joq tpa q̄ fiūt ꝑ ſydera nō ſpacia morarū: ſz viciſſitudinem aeree q̄litatis debem⁹ accipe: qz talia motib⁹ ſydez fiunt ſicut dies ⁊ āni quos vſitate nouim⁹. Sūt. n. i ſigna ſerenitatis ⁊ tēpeſtatis: ⁊ in tpa: qz p ea diſtinguim⁹ quatuor tēpora anni. ſ. ver: eſtatē: autūnū: ⁊ hyemē. Vel ſūt in ſigna ⁊ tpa. i. in diſtictiōe horarū tpis: qz priuſq fierēt ordo tēpoz nullis notabat indicijs. vel meridiana hora vel qualibet hora hec quarta die facta ſunt.

¶ De opere qnte diei qñ creauit deus ex aquis volatilia ⁊ natatilia.

Dixit ēt deus. Producāt aque reptile aīe viuētis: ⁊ volatile ſup terrā ⁊c. Opus qnte diei eſt formatio piſciuz ⁊ auiū: quib⁹ duo elemēta ornanr: ⁊ de eadē mā. i. de aquis piſces ⁊ aues creauit. Natatilia leuans i aera: ⁊ natatilia remittens gurgiti.

¶ De opere ſexte diei quādo creata ſunt aīalia ⁊ reptilia terre.

Sequitur. dixit de⁹. Producat terra aiam viuentē: iumēta ⁊ reptilia ⁊ beſtias terre ꝑm ſpecies ſuas ⁊c. Sexte diei op⁹ deſcribitur cuz terra ſuis animalibus ornari dicitur.

¶ Utz poſt peccatū venenoſa aīalia noxia fcā fuerint an propter peccatum nocere ceperint prius facta innoxia.

Queri ſolet de venenoſis aīalib⁹ ⁊ pniciosis: vtz poſt peccatum hois ad vindictā creata ſint: an poti⁹ creata innoxia poſtōrib⁹ nocere ceperit. Sāe

dici pōt q creata nihil hoī nocuissēt si ñ peccas set. ¶Punitēdoꝝ nāq vicioꝝ ⁊ terrēdoꝝ: vl̄ p bāde ⁊ pficiēde ꝯturis cā nocere ceperūt. Fu erūt ḡ creata inoxia: ſz p petm̄ ferā ſunt noxia.

¶Utrum minuta aialia tunc creata fuerint.

DEqbusdā ēt minutis aiantib⁹ q̄stio ē vtꝝ i primis ꝓditionib⁹ creata ſint: an ex reb⁹ cōruptis poſtea orta ſint. ¶Dicit enim quidā n. de hūidoꝝ corpoꝝ viciꝯ vel exaltationib⁹: ſiue ō cadauerib⁹ gignūt. Quedā ēt ō corruptiōe lignoꝝ ⁊ herbaꝝ ⁊ fructuū: ⁊ de⁹ actor oīuꝫ ē. ¶Pōt ām dici q ea q̄ ō corpib⁹ aialiū maxie mortuoꝝ naſcūt cū aialib⁹ creata nō fuerit niſi potētialr ⁊ mālr. Ea ꝯo q̄ extra vl̄ ags naſcūt vel ex herbis que terra germinate orta ſūt: tūc creata fuiſſe ñ icōgrue dici pt.

¶Quare poſt omnia factus eſt homo.

ADnib⁹ ām creatis atq; diſpoſitis nouiſſime ſcūs ē hō tāq; dñs ⁊ poſſeſſor q ⁊ oib⁹ pferēdus erat. Vñ ſeq̄t. Uidit de⁹ q eēt bonū ⁊ ait. Faciam⁹ homine ⁊c. Sz añq; de hoīs creatiōe tractem⁹: qō ſupra breuiter tetigim⁹: pleni⁹ ꝯſantes: clari⁹ faciam⁹. In hac. n. rez diſtictione catholici tractatores diſſētire: vt ſupra dixim⁹: inueniūtur. Alijs dicētib⁹ res creatas atq; diſtictas ſz ſpēs ſuas p iterualla. vi. dieꝝ. Quoꝝ ſnie. quia lra geneſis magis iſeruire vī atq; catholica eccleſia magis approbat. iō hacten⁹ ſtudioſe doctuim⁹ qūo ex illa cōi mā pri⁹ iformiter fcā: poſtea rez corpaliū gña p ſex dieꝝ volumia diſtictim ſint formata. Alijs ām vī q nō p interualla tpoꝝ fcā ſint: ſz ſil̄ ita formata ad eē prodierit. Qō Aug. ſup geneſiz plurib⁹ modis nitit oñdere. dicēs elemēta q̄tuor ita formata: ſic mō apparēt ab initio extitiſſe: ⁊ celū ſyderib⁹ ornatū fuiſſe. Quedā ꝯo nō formalr ſz mālr tunc fcā fuiſſe: q̄ p⁹ p tpus acceſſū formalr diſticta ſūt: vt herbe: arbores: ⁊ forte aialia. Q ia ergo in ipō tpis initio fcā eē dicūt. ſz q̄dā formalr ⁊ ſz ſpēs q̄s bñe cernim⁹: vt maiores mūdi ptes: q̄dā ꝯo mālr tm̄: ſz vt dicūt: Moyſes loquēs rudi ⁊ carnali pplo locutiōis modū tēperauit de deo loquēs: a ſilū hoīs q p moras tempoꝝ opa ſua pficit: cū ipe oīa opa ſua fecerit. Unde Aug. Jōq; ingt moyſes diuiſim refert deū illa opa feciſſe: qa nō potuit ſil̄ ab hoīe dici. quod deo ſil̄ potuit fieri. Jtē potuit diuidere ſcriptura loquēdi tpib⁹: q̄ de⁹ opandi tpib⁹ ñ diuiſit. Illi q bis auctoritatib⁹ ⁊ alijs huiuſmōi inhērētes dicūt q̄tuor elemēta atq; celi luminaria: ita formata ſil̄ eē ⁊ būiſſe illos ſex dies: quos ſcriptura memorat ſex rez gña. xij. diſtinctiones appellāt: q̄ ſil̄ facte ſunt: partiꝫ formaliter partim cauſaliter.

¶Quō itelligēdū ē deū reqeuiſſe ab oī ope ſuo

IAz ō ſeptio die reqe aliqd nos eloq opz. Scriptū ē q: ꝓpleuit de⁹ die ſeptio op⁹ ſuū ⁊ reqeuit die ſeptio ab vniuerſo ope qō patrarat. ¶Reqeuiſſe dī de⁹ ſeptio die nō q̄ſi opando laſſus: ſz ab vniuerſo ope reqeuit: q: nouā creaturā facere ceſſauit. ¶Reqeſcere. n. ceſſare dī. Uñ i apocalpſi. ¶Nō bēbāt reqē dicētia. Scūs: ſcūs: ſanct⁹. i. dicere nō ceſſabant. ¶Reqeuiſſe igr̄ deus dī q: ceſſauit a faciēdis gñibus creature: q: vltra noua nō ꝓdidit. Uſque nūc tñ vt veritas i euāgelio ait. Q pat̄ p̄ cū filio. ſ. āminiſtrationem corūdē genez q̄ tūc inſtituta ſūt. Creatoris enim vt⁹ cā ſubſiſtēdi ē oī creature. Qō ḡ dī p̄ mens vſq; mō opat̄: ⁊ ego operoꝝ illud vniuerſe creature cōtinuā adminiſtratiōem oñdit. Die ḡ ſeptio reqeuit: vt nouā creaturā nō faceret vlteri⁹: e⁹ mā vl̄ ſilitudo nō pceſſerit: ſz vſq; nūc opat̄. vt q̄ō ꝓdidit ꝓtiet ⁊ gubernare ñ ceſſet.

¶Qualr accipiēdū ſit q deus dī ꝓpleſſe opus ſuū ſeptio die cū tūc reqeuit ab oī opere ſuo.

SEd querit qūo ſeptio die dicat̄ de⁹ ꝓpleuiſſe opus ſuū cū ab oī ope illo die reqeuerit: nec aliq̄ō gen⁹ nouum rez fecerit. Alia trāſlatio hz. Cōſūauit de⁹ die ſeptio opa ſua: q̄ nihil cōnis affert: qa mānifeſta ſūt q̄ i eo fcā ſunt ⁊ eo die oīuꝫ cō ſūmatio pfcā ē: ſicut ſcriptura oñdit. cum ait. Uidit de⁹ cūcta q̄ fecerat: ⁊ erāt valde bona. Q ia qdē nāliter bona erāt: nihilq; in ſui nā vicīj habētia. Et ſunt bona q̄ ꝓdidit de⁹ ēt ſingla ſil̄ ꝯo vniuerſa valde bona: q: ex oib⁹ cōſiſtit vniuerſitas āmirabilis pulchritudo i q̄ ēt illud qō malū dr̄ bñ ordinatū ⁊ loco ſuo poſitū eminēti⁹ ꝓmēdat bona vt magis placeant ⁊ lauda biliora ſint dū ꝓpanr̄ mal̄. Sexta ḡ die fcā eſt oīum opez ꝓſūmatio. Jō ꝑmiſſa orit q̄ſtio. ſ. qūo dicat̄ de⁹ die ſeptio op⁹ ſuū cōpleſſe: qō bebraica ꝟitas hz: i quo tñ nihil nouū creaſſe dī. niſi forte dicat̄ die ſeptio cōpleſſe op⁹ ſuuꝫ: qa ipꝫ bñdixit ⁊ ſāctificauit: ſic ſubiicit ſcriptura. Bñdixit die ſeptio ⁊ ſcificauit illuꝫ. Q p⁹. n. ē benedictio ⁊ ſanctificatio: ſicut Salomon aliqd operis fecit cū templū dedicauit.

¶Que ſit ſcificatio ⁊ benedictio ſeptimi diei.

ILlū ām diē ſcificaſſe ⁊ bñdixiſſe legit: q: myſtica p̄ ceteris bñdictōe ⁊ ſcificatiōe cū dōauit. Uñ i lege dr̄. Demē

to scificare dīe sabbati. Et ide ē q numerādo dies vsq ad septimū pcedim⁹: ⁊ dicim⁹ septē ee dies quoꝝ repetitiōe oē tps agit: nō qn alⁱ⁹ fit ab illis dies octau⁹ ⁊ non⁹: ⁊ sic de ceteris: sz qr i sex dieb⁹ rex gña distincta sūt. Et i septimo lz nō fuerit nouū gen⁹ rex institutū: tñ fuit i eo q̄si qdā nou⁹ status scificatiōis opex: ⁊ requietiōis opificis. ℙ Sōt ēt sic expōi illō. Cōpleuit die septio op⁹ suū. i. pletū ⁊ cōsūmatū vidit.

¶ Diuisio textus.

POst opus creatiōis ⁊ distinctiōis. ℌ incipit magister pseq op⁹ ornatū. Et diuidit in ptes duas. In pria determinat de opib⁹ triū vltimoꝝ diex qui ad ornatū deputāt. In 2ª determinat de gete septime diei: in qua toti⁹ opis ꝛsumatio ondit. ibi (Jā de septīo diei requie ⁊c.) ℙria in duas. In pria pseq op⁹ ornatū fm sententiā aliq̄ sanctoꝝ. In 2ª pseq sniam Augn. de opib⁹ sex diex. ibi. (Sed añq̄ de bois creatiōe ⁊c) ℙria i tres fm tres dies gb⁹ op⁹ ornatū pficit. In ꝑma. n. determinat de ope q̄rte diei. In 2ª de ope gnte. ibi (Dixit deus: pducāt aq̄. ⁊c.) In 3ª de ope sexte diei. ibi. (Segt dixit de⁹. producat terra ⁊c.) ¶ Circa primā duo facit. ℙrimo distinguit opa ornat⁹ abinuicē ⁊ ab opib⁹ distictiōis. 2° pseq spāliter op⁹ q̄rte diei. ibi (Qr g̃ celū ⁊c.) 3° mouet quādā dubitatiōem ⁊ soluit ibi. (Qō āt subdit ⁊ sit in signa ⁊c) (Segt dixit de⁹ ⁊c.) Dic describit op⁹ sexte diei. Et circa ℌ tria facit. ℙrimo ponit op⁹ qō sexto die fcm ē. Scōo mouet circa ℌ duas qōnes: vnam de aialib⁹ nociuis. ibi. (Queri solet ō venenosis ⁊c.) Alia de aialib⁹ ex putrefactione gñatis. ibi (De qbusdā ēt minutis ⁊c) 3° assignat rōnez ordinis ei⁹: qō vltimo fcm ē ad opa pcedentia. ibi. (Oib⁹ āt creatis ⁊c.) (iā de septīe diei rege ⁊c.) Dic magister pseq ea q̄ ad septimū die ptinēt. Et circa hoc tria facit. ℙrimo ondit qūo itelligat auctoris reges. 2° qūo intelligat opis ꝛsumatio. ibi. (Sed q̄rit qūo septīa die ⁊c) 3° ondit qūo itelligat ipi⁹ diei scificatio. ibi (Illum autē diem sanctificasse ⁊c.)

¶ Questio I.

HIc tria querūt. ℙrio de pductiōe stellarū q̄ ad q̄rtū die ptinet. 2° de pductiōe aialiū q̄ ptinet ad gntū ⁊ sextum. 3° de gete opificis que pertinet ad septimuꝫ.

¶ Circa p̄m q̄rūt tria. ℙrio de ipa pductiōe stellarum. 2° de effectu earum in inferiora corpora. 3° de effectu eaꝝ in ea que sunt ex libero arbitrio.

¶ Utꝝ pductio stellaꝝ ꝓueniēter describatur.

AD primum sic pcedit. vr q̄ stellaruꝫ pductio incōpetēter describat. Ea. n. q̄ sunt prioza fm nām p pri⁹ ab ordinatissimo auctore pdiere: sed sol ⁊ alie stelle nāliter pcedūt iferiora corpa: sicut mouēs precedit motū ⁊ agēs passū: g̃ icōueniēter describit pductio solis ⁊ aliaꝝ stellaꝝ p⁹ distinctiōem inferioꝝ elemētoꝝ. ¶ ℙ. fm phm i scō celi ⁊ mūdi. Stelle sūt ptes orbiuꝫ imobiles i orbib⁹ pmanētes p eoꝝ motū delate. Sz plāte dīr ad ornatū nō ptinere: qr terre affixe sūt: g̃ videt q̄ nec ēt stelle. ¶ ℙ. sicut ꝓbāt astrologi multe stelle sunt maiores luna. Sz cū dr ee duo magna lumiaria discretiue itelligit excedēs magnitudo. g̃ vr q̄ icōueniēter hec de luna dicat. ¶ ℙ. lumiare vr dici qō ē vas luminis: sz illud corp⁹ dr vas lumis qō a se lumē hz: qō lune nō ꝓpetit: quā a sole illuminari eclypsis lune ⁊ augmētatio ⁊ diminutio ondit. g̃ vr icōueniēter luna luminare dici.

¶ ℙ. vnūqōq̄ luminare tpi illi preesse vr i quo apparet: sz luna qñq̄ ēt in die appet: g̃ nō dz dici solū nocti preesse. ¶ ℙ. nobil⁹ nunq̄ ē pp vil⁹ se: sz nō nisi absurde dici pōt minuta aialia: q̄ lucē solis ferre nō pñt: luna ⁊ sydera⁹ digniora esse: g̃ vr icōueniēter in lra dici iō factā ee lunā ⁊ sydera: vt lucerēt ꝓpter talia aialia.

RESpōdeo dōm. q sicut supra dcm ē. ꝓter ꝓncipia ⁊ cōia actiua in tota nā exigunt determinate virtutes mouētes ad determinatas spēs: ⁊ hꝫ virtutes p op⁹ ornat⁹ reb⁹ indite sunt. Sicut āt actio vtutuꝫ inferioꝝ cōiter agentiū reducit in virtutē celestē actiuā vlr: ita ēt virtutes que sunt in inferioꝛib⁹ mouentes ad determinatas spēs reducūtur in aliq̄s virtutes celestes ōterminatas: ⁊ hꝫ virtutes determinate cōsistunt precipue in stellis que fz diuersos aspect⁹ ⁊ diuctōes impmūt ad determiatas spēs: vt dicit ꝛmētator in vndecio metaphyce. vñ virtutes inferiores sunt sicut instra virtutum superioꝝ: vt dicit ꝛmētator in 8° phycoꝝ: ⁊ ideo vt ordo ornat⁹ distinctiōis ordini rñderet. primo ponitur ornat⁹ supmi elemēti fm pductionē luminarum in gb⁹ determinate virtutes consistunt: scōo ornatus medy elementi p formatiōem pisciū ⁊ auiū. tertio ornatus infimi elemēti in pductione aialium terrestrium.

Ad primum g̃ dōm. q hoc qō dr. Fiant luminaria in firmamēto celi: nō intelligit q hꝫ corpa luminariuꝫ fm ee suum specificum ex preiacenti mā facta sint: sed eoꝝ suba ꝑfecta existente: tunc prio virtutes determinate eis collate sunt: exquo vltimuꝫ cōplemētum sui acquisiere. De aūt determinate virtutes corpoꝝ celestium non respondēt cōibus virtutibus que sunt in elemētis: sed ꝓprijs que sunt in determinatis rebus: vt sicut lucis pductio elemētoꝝ distinctionem ꝑfecerat: ita luminarium institutio precederet naturaliū speciērum diuersitatem. ¶ Ad scōm dicēduꝫ: q ad pductionē plantarum sufficiunt cōmunes virtutes elementoꝝ que ex diuersa cōmixtione elemētoꝝ diuersimode speciem sortiūtur: qō in animalibus pfectis accidere nō potest: cuius quidam philosophi hoc posuerint: ⁊ hec ē causa quare plante ad opus distinctionis ptinent. Unde nō opꝫ q stelle ptineant ad opus distinctionis: in quib⁹ sunt virtutes mouentes ad determinatas species. Uel potest dici: q stelle: ⁊ si non mouētur in celo p se mouentur tamen cum orbibus suis. plante vero nec p se: nec cum alio mouētur. ¶ Ad tertium dicēdum: q sol dicitur magnuꝫ luminare: ⁊ ꝓpter quantitatē: ⁊ ꝓpter virtutem. Luna vero dicitur magnum: non tam ꝓpter quātitatē veram q̄ ꝓpter quantitatē apparētem ⁊ ꝓpter excessum claritatis respectu aliarum stellarum ex propinquitate ei⁹ ad nos: ⁊ ꝓpter euidētiam effcūs quē habet in rebus humidis. ¶ Ad quartū dicēdum: q sicut ꝓbi ꝓbant: ⁊ etiam Dionysius asserit in quarto caꝑo de diuinis nominibus a sole illuminantur oīa corpora ⁊ superiora ⁊ inferiora: ⁊ non tantū luna: nec tamen hoc impedit quin alia corpora luminaria dicātur: quia cum lumen solis vt Dionysi⁹ dicit recipiatur diuersimode in diuersis corpibus scōm eorum proportionem quedam corpora recipiunt lumen predictum. vt lucentia ⁊ radios emittentia: sicut luna et stelle: ⁊ talia possunt luminaria ⁊ vasa luminis dici. q̄daꝫ autez recipiunt non vt radios ex se emittentia. ⁊ hoc dupliciter: vel in profundo vt aer: vel in superficie vt corpora opaca: quoꝝ neutrum luminare dici potest. ¶ Ad qntū dōm: q q̄uis luna in die appareat: non tamē lumē ei⁹ in die dñat ꝓp pñtiam maioris luminis: ⁊ iō dr nocti preesse nō diei. ¶ Ad sextum dōm: q aliquid potest esse ꝓpter aliud dupl̄r: aut quia ordinatur ad ipm sicut ad fi

nē ꝓpriū ⁊ p̄ncipalē: ⁊ sic incōueniēs ē dicere ꝙ aligd sit ꝓpter vilius se: vt luna ⁊ stelle ꝓpter noctuas ⁊ vesperti liones: cū finis potior sit his que sunt ad finē. Alio modo p̄t dici aligd eē pp aliud: cui ex ipso ꝓuenit aliqua vtilitas: eo mō quo posset rex dici pp rusticū: ex cui⁹ regimine ꝓuenit ei pax: ⁊ per hūc modū ē intelligēdū qō in lra dicitur. oēs enī vtilitates que ex corpib⁹ celestib⁹ ꝓueniunt ī inferioribus sunt a deo ꝓuise qui corpa illa instituit.

¶ Utrum corpa celestia bēant aliquem effectum in corporibus inferioribus. II.

Ad secundum sic ꝓcedit. vī ꝙ corpora celestia nō bābeant aliquē effm̄ in inferioribus corpibus. ⁊primo per hoc ꝙ in lra dr: ꝙ facta sūt hȝ corpora vt sint in signa. Signū āt ꝓtra cām diuiditur: ergo vī ꝙ nō sint cāe aliquorum que in inferioribꝰ cōtingūt. ¶ ⁊Preterea Damascenus dicit. Nos aūt dicimus ꝙ ipsa. ſ. corpa celestia nō sūt causa gnatiōis eorum que generāt̄ neq; corruptiōis eoꝝ que corrūpunt̄: ſz gnatio ⁊ corruptio ad corpora lia ptinēt. ḡ vī ꝙ nec ī corpalib⁹ effm̄ habeant. ¶ ⁊P. necessitas effect⁹ procedit ex necessitate cāe: vt in qnto metaphīce pbs dicit. Sz motus corpoꝝ celestiū ⁊ dispōes eoꝝ sunt de rebus necessarys ⁊ inuariabilibus: vt ēt dicit Dionysi⁹ in epla ad ⁊Policarpum. Sic ergo ex corpib⁹ celestib⁹ cārentur alterationes ⁊ mot⁹ corpoꝝ inferioꝝ oporteret ꝙ in inferioribꝰ oia ex necessitate contigerēt. Hoc āt apparet eē falsum: ergo ⁊c̄.

¶ ⁊P. oē agens agit sibi sile: sed corpora supioza nō afficiuntur qualitatibus inferiorum corporum. ſ. caloze ⁊ frigore: vt pbus probat. ergo videtur ꝙ non possint eē causa motuum ⁊ alterationum ab bas formas. ¶ Si dicatur ꝙ causant calorem per motum ⁊ per naturam lucis.

¶ Contra vbi est eadem causa ⁊ idem effectus. Sed oia corpora celestia cōmuniter motus ⁊ lumen habēt. ḡ oia haberent eundem effectum: qō ē contra oēs qui ponunt causalitatē corporū celestiū super inferioza cū quedam eorum dicantur effectiue calida vt sol: quedam vero frigida: vt saturnus ⁊ luna. ¶ ⁊Preterea. cum mouens ⁊ motū oporteat esse simul ⁊ agens ⁊ passum: vt probatur ī septimo phȳsicorum non potest ab vno extremo prouenire actio in alterum nisi per impressionem factam in medio: sed inter stellas superiores ⁊ corpora inferioza sunt medy orbes planetarum. cum ergo illi orbes non recipiant impressionē calozis ⁊ frigozis: non videtur ꝙ adminus a superioribus stellis aliqua impressio ī iferioza corpora fiat: nec ēt ab aliquo planetaꝝ: nisi forte a luna.

Sed contra est quod dicit Augustinus ī libro de ciuitate dei. Non vsquequaq; absurde dici potest ad solas corpoꝝ differentias afflatus quosdam sydereos peruenire. Dionysius etiam dicit in quarto capitulo de diuinis nominibus de radio solari tractās generationē visibilium corpoꝝ confert. et ad vitam ipaz mouet ⁊ auget ⁊ nutrit ⁊ perficit: hoc etiā ipe sensus ostēdit p̄cipue quātū ad effm̄ solis ⁊ lune

Respōdeo dicēdum: ꝙ circa hanc qōnē fuit multiplex error. Quidam enim antiq naturales non intelligētes aliquam substantiam preter corpora esse ea que sunt nobilissima in corporibus posuerūt eē nobilissima in entibus. vnde etiam sciam naturalem primaz scientiarū dicebant: vt in quarto metaphȳce dicitur: ⁊ ꝓpter hoc corpa celestia deos appellabāt credētes etiam ea esse animata: quia ipsam aīam corpus esse dicebāt vt in ꝓmo de anima pz: ⁊ ideo sequebatur corpora celestia habere ꝓmaz influentiam in inferioza corpora ex se ⁊ nō ab alio, ⁊ hec fuit causa inducens ydolatriaz. Sz hȝ positio ostenditur erronea non tantū per scripturas sāctas: sed etiā per rationes philosophoꝝ qui substantias intellectuales p̄mas esse ꝓbauerunt quarū vnā eē p̄mā oīum causam ostendunt. ſ. deuz. Alia positio est quorundam philosophorum qui quidam concedunt nobiscum corpa celestia non esse primas causas inferioruz: sed ipa eē ab alio habere ⁊ virtutem agendi. dicunt tamen ꝙ eē corpoꝝ inferiorum procedit a deo mediantibus corporibus celestibus. vnde et materiam elementoꝝ Auicenna dicit a substantia celi causari: ⁊ hoc vt ostendat omnia a deo scōm ordinē processisse. ſ. animas mediantibus intelligentys ⁊ corpalia mediātibus spiritualibus ⁊ corruptibilia mediantibus incorruptibilibus. Sz hec positio erronea est ⁊ contra fidem que ponit deum solum materie ⁊ omnium rerum creatorem esse vt supra dictum est. Aliorum positio est ꝙ omnino nullum effectum in corpibus habent. Sed hoc omnino est contra sensum ⁊ cōtra sanctorum auctoritates. Et ideo aliter dicendum est ꝙ fm Auicennam duplex est agens. ſ. agens diuinum qō ē dans esse ⁊ agens naturale quod est transmutans. Dico ergo ꝙ ꝑmus modus actionis soli deo conuenit: sed secūdus modus etiam alys conuenire potest: ⁊ per modum istum dicēdum est corpora celestia causare generatiōem ⁊ corruptionem in inferioribus inquantuz motus eoꝝ ē causa oīum inferiorum mutationum. Sed cuz omnis motus sit actus motoris ⁊ moti: opz ꝙ in motu relinquatur virtus motoris: ⁊ virtus mobilis. vnde ex ipso mobili qō corpus ē habet virtutē mouēdi inferiora corpa ad dispositiones corpales. ex pte aūt motoris qui est subā spūalis quecūq; sit illa hȝ virtutē mouēdi ad formas subales ſz quas ē eē specificū qō diuinū eē dr: relinquitur aūt vtus spūalis subē in motu corpis celestis ad modū quo virtus motoris relingtur ī istrō: ⁊ per hūc modū oēs forme nāles descēdūt a formis que sūt sine mā: vt Boeti⁹ dicit in libro de tri. ⁊ omē. in xi. metaph̄. sicut forme artificiatorum ab artifice.

Ad primum ḡ dōz: ꝙ ꝓtingit aliqñ idē eē signuz ⁊ cāz: cāz inquātū operāt̄ ad effm̄ signū inq̄rtū sensibus repñtatū in cognitōez effūs ducit Uñ ꝓ hoc ꝙ dicūt signa nō excluditur corū cālitas quā tamē scriptura subticuit ne ydolatrādi aliqua occasio daretur ad quā tūc tpis hoīes ꝓni erāt. ¶ Ad scōm dicēdū ꝙ Damas. intēdit negare a corpibus celestib⁹ illam causalitatem que ydolatriam inducebat vt pz ex p̄dictis.

¶ Ad 3m dōm: ꝙ impssio alicui⁹ agētis nō recipit̄ in aliq̄ nisi ꝑ modū recipiētis: ⁊ qz nā iferior ē talis q̄ ipediri p̄t deficere in miori pte. Jō impssiōes corpoꝝ celestium non recipiuntur ī corpib⁹ inferioribꝰ fm necessitatem vt semꝑ ita eueniat: ſz vt ī plib⁹: sicut exp̄sse hr̄ a pbo ī fine de somno ⁊ vigilia. ¶ Ad 4m dōm: ꝙ filia sūt que ī eadē forma cōicant: ſz contingit ꝙ illam formā non vniformiter participant quedam: quia quod est in vno deficiēter in altero est eminentius: ⁊ hoc opz inueniri scōm Dionysium in omnibus causis essentialibus: ⁊ ideo ipse dicit ꝙ sol vniformiter pre accepit in se omnia ea que diuisim ꝑ eius actionem in alys causantur: ⁊ secūdum hoc dico ꝙ calor et frigus ⁊ hȝ inueniuntur in corporibus celestib⁹ nobiliori modo q̄ in elementis non ꝙ istis qualitatibus afficiantur ⁊ denominentur: sed sunt in eis sicut in virtute actiua: ⁊ talis similitudo sufficit ad actionem agentis non vniuoce. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ lux quantum est de se semper est effectiua caloris etiam lux lune. Unde dicit philosophus in libro de animalibus. ꝙ noctes pleni luny sunt calidiores: sed preter naturam lucis que communis est omnibus corporibus celestibus quelibet

stella habz virtutem determinatā consequētē suā speciē: rōne cuius lux eius ⁊ motus hz vel infrigidare vel humectare: ⁊ sic de aliis: sicut etiā ⁊ preter motū cōmunē qui ē motus diurnus quilibet orbis hz motuz proprium. ¶ Ad sextū dicēduz q cuiuslibet agētis habētis situz actio ꝑus recipitur in medio q̄ in termino: nō tamē oportet q recipiatur i vtroq eodē modo: sz scōz q exigit dispositio vtriusq sicut ponit exēpluz cōmē. in octauo physicoruz de pisce qui retētus in rethi stupefacit manū ꝑter hoc q stupefaciat rethe q̄ stupefactiōis capax nō ē: ⁊ tamē scōz aliquē modū rethe alteratur ex virtute piscis: ita etiā oportet q virtutes superiorum stellarum prius recipiantur in medijs orbibus q̄ in inferiora corpora: quāuis non eosdem effectus vtrobiq habeant.

¶ Utrū corpora superiora habeant causalitatē super motus liberi arbitrij. III.

Ad tertium sic ꝓceditur. videt q corpora superiora habeant causalitatē etiā super motus lib. arbi. Dionysius enim in q̄rto capitulo de diuinis noibus de corporibus celestibus tractās ea inquit q̄ sunt in tēpore determināt ⁊ numerāt ⁊ ordināt ⁊ cōtinēt: sz opera que sūt ex lib. arb. sunt in tēpore. ergo determinātur: ⁊ ordinātur virtute corporuz celestiū. ¶ P. omne qō nō ē eodē modo se habēs: oportet reducere in causaz sem ꝑ eodē modo se habētē: quia contingētia procedunt ex necessarijs ⁊ diffozmia ab vniformibus: sed actus ex lib. ar. dependentes maxie sunt variabiles. ergo oportet eos reducere in motus celestes: sicut i causas vniformes. ¶ P. sicut se hz mouēs ⁊ mobile ad aliud mouēs ⁊ mobile: ita se hz motus ad motuz: sz motor corporis celestis ē nobilior motore corporis hūani ⁊ potēs in ipsuz iprimere ⁊ similiter corpus celeste in corpus hūanū. ergo ⁊ motus celestis est aliquo modo causa operū hūanorum q̄ ex li. dependent ar. ¶ P. ꝓcognitio aliquoruz futurorum nō potest accipi nisi ex illis in quibus illa futura sūt aliquo modo: sicut in causis siue ꝑ se cognoscāt cause ille siue ꝑ aliquos effect⁹ qui dicūtur coruz signa ⁊ ꝑ consequēs aliorū effectuuz: sz ꝓcognitiōes operū hūanoruz ex libertate arb. dependētiū accipiuntur ex motibus celestibus: sicut pz ex astrologis qui multa de his diuinādo ꝓdicunt. ergo vī q corpora celestia bēant cālitatē sup ea q̄ ex libertate ar. dependēt.

Sed contra sicut dicit pūs in tertio de aīa. agēs oz eē ꝑstantius paciēte: sz corpus celeste ē multo inferius in ordine entiū q̄ aīa rōnalis. ergo nō pōt in ipsa agere. vt causet aliquē effectū eius. ¶ P. vt pbat pūs in tertio ethicoz in nobis ē bonos vel malos eē: sz boni vel mali efficimur ꝑ actus nros. ergo in nobis ē q nos actus nros faciam⁹. ergo nō causant ex aliq̄ virtute ipressione virtutis celestis.

Respondeo dōz q cū ꝓpria rei operatio seq̄tur nāz ipsius: illud tātū cā operatiōis eē pōt qō aliquo mō nāz in eē ꝓducit: ⁊ iō cū act⁹ ex libertate ar. ꝓcedētes ex hoc q volūtary sūt ⁊ in ptāte nra actus hūani ꝓprie dicātur: nō possūt in aliquā cām directe reduci q̄ ipsius aīe cā nō sit: ⁊ iō scōz diuersas positiōes de cālitate rōnalis aīe cōsecute sunt diuerse opiniōes de opibus hūanis. ¶ Quidā. n. antiq pūs sensuz ⁊ itellz idē eē dixerūt in tm̄ q sicut ex trāsmutatiōe corporis trāsmutat sensus: ita ēt mutaret itellz. vt ō Democrito pūs narrat ⁊ cū oēs virtutes corales ex corpe dependētes reducāt in vtutes primoz corpoz: sicut in causis: seq̄bat q corpa celestia directe cālitatē haberēt sup aīaz rōnalē ⁊ ꝑ ōns supra opationes eius: vñ ponebāt q q̄lis vnusquisq ē scōz dispositōez quā ex natiuitate sortiebat scōz ipressionē supioz corpoz talis finis videbat ei: ⁊ scōz hoc diuersificabant electōes hoīum: q busdā hoc q busdā aliud eligētibus: hec aūt positio reprobata ē a pūs ⁊ quātū ad cām: qz pbauerunt itellectū nō eē virtutē corporalē nec actū eius ꝑpriuz organo corporali expleri: tum etiā quātū ad id qō sequit oīdētes bonā vel malā electionez in nra potestate eē alias iiuste darētur pene vel p̄mia. Similr etiā dānata ē a sanctis tāquā fidei cōtraria. Alij vero pūs ponētes intellectū a sensu differre in hoc q ad corpus nō dependet nec corporali organo suū actū expleri dixerunt nullā virtutē corporalez causalitatē sup intellectū hūanū habere: sz oīno ab extrinseco eē: ⁊ ideo etiā electionē hūanaz nō dependere ex corporibus celestibus nisi per accidēs: inquātuz. vz. ex dispositione corporis quā impssio celestis relingt aliquo modo aīa inclinatur ad sequēduz affectiōes corporis ꝑ modum quo passiōes corporales rōnē inclinant: ⁊ q̄nq̄ deducunt. Sed tamē: qz ponūt aīas humanas creari a deo mediantib⁹ itelligētijs ponūt q motores orbiū causent ipsos motus voluntatis ꝑter ordinē motus. vt Auicē. dicit in fine meta. sue q varietas opez volūtatis reducit: sicut in cāz in cōceptiōes vniformes motoz celestiū: nec tamē ponūt q tollat libertas electiōis cū impssio recipiat ꝑ modū recipiētis. Nec etiā positio falsa ē et cōtra fidez q̄ imediate aīas hūanas a deo creari ponit: vnde relinquit q electionis hūane nō sit cā ꝑ se loquēdo neq corpus celeste neq aīa eius vl itelligētia mouēs ipz: sz solus deus q operatur omnia in omnibus.

Ad primū ergo dōz q actus li. ar. nō sūt tēporales nisi ꝑ accidēs iquātū. s. hūt ordinē ad virtutes corporales a q bus rō sciam accipit ⁊ volūtas earū passiōibus iclinatur. ¶ Ad scōm dōz q, motus voluntatū reducit in vnaz cām vniformē: sed illa causa nō est motus celestis aut aliq̄ virtus creata: sz ipsa volūtas diua aq̄ est oīs voluntas. ¶ Ad tertiū dōz. q actuū qui dependēt ex li. ar. quidā in sola electiōe cōsistunt: sicut iteriores actus ⁊ in hos nō habēt cālitatē celestia corpora nisi forte ꝑ modū dispositionis fm q ex q̄litate corporis inclinat aīa ad hanc vel ad illā electionē: ⁊ si etiā poneret q eēnt ex ipressiōe supioz motoz hēēt ꝑter ordinē motus: qō tamē falsuz ē nisi deū imediate celos mouere dicamus. ¶ Alij vero motus sūt p̄ organa corpalia ꝓpleti vt ambulare ⁊ hōr: ⁊ sup hos act⁹ nō ē dubiū motus corpoz celestiū causalitatē habere nō quidē a pte illa q̄ sunt a volūtate impati: sz fz q cōsistunt in executiōe corporis: cū oīs motus inferioz reducat i superiores mot⁹: sicut in cās. ¶ Ad q̄rtū dōz. q sicut dcm̄ ē electio aīe multū inclinat ex cōplexione corporis: vñ etiā medici iudicāt aliquē esse inuiduz vel tristez vel lasciuuz vel aliquid huiusmōi quorū iudicia frequēter vera sūt: eo q vt i pluribus ratio passionib⁹ succūbit ⁊ ab eis deducitur quāuis nō de necessitate eo q ratio iperiuz sup passiones hz: ⁊ ꝑ būc ēt modū ex motib⁹ corpoz celestium aliq̄ possūt de opibus hūanis ꝑsciri cū nō sit dubiū dispositiones corporis hūani ipressiōes corpoz celestiū seq quāuis talib⁹ ꝑdictiōib⁹ nō sit tutū nimis intēdere. vt dicit Aug. .z. sup Gen̄. cū plerūq astrologi de futur vera p̄nūciēt nō tā ex signis celestib⁹ q̄ ex occulto demōis istinctu quē humane mētes iterdū nesciētes patiunt: ⁊ sic cū hūs dinationib⁹ q̄dāmō fedus innititur.

¶ Questio. II.

Deinde queritur de productione animalium que ad quintaz ⁊ sextaz diem pertinet: ⁊ circa hoc q̄runtur duo. ꝓrio de mā ipsoz. Secūdo de locis que eis ornari dicuntur.

¶ Utrum quedam animalia sumpserint materiā ex aqua quedam ex terra. I.

AD primum sic proceditur. videtur falsum eē quod dicitur quedā aialia ex aquis quedā ex terris materiam suscepisse. Corpus.n. cuiuslibet aialis opz eē sensibile: sed nihil ē sensitiuū sine caloze vt philosophus dicit i scdo de aia. ergo i corporibus aialium pcipue dz ignis dñari q ē fons calozis. ℂ P. inter omnia corpora inferiora sunt nobilissima corpora aialium: quod patet ex hoc: q nobilissimā perfectionē sortiunt. s. animā cū ergo corpora rariora. s. ignis z aer sint nobiliora quasi plus habētia de spē z minus de materia. videt q ex ipsis pcipue aialium corpora cōstare debeāt. ℂ P. vt dicit philosophus in quarto methauroz quecūq ex calido cōdensant terre sunt magis: q vero ex frigido aq: sz corpora oiuz aialium cōdensantur ex caloze digerēte z humores in mēbra connertēte. ergo nō videt eē aliquod aial i quo dominet aqua. ℂ Preterea. vnicuiq corpori mixto debet locus scdm elemētuz pdominās in ipso. vt dicitur i pmo celi z mūdi: sz locus auiuz ē aer vt in lra dicit. ergo videt q nō aqua: sz aer pcipue in auibus dominetur.

Sed contra est quod in lra dicit q ex aqua pisces z aues pducūt: ex terra āt alia aialia.

Respondeo dicēduz q elemētū pdominari i aliquo corpore pōt intelligi dupliciter vel scdz suū genus vel quātuz ad id quod ē proprium illi corpori in genere illo: cū.n. alicui gñi deputat aliqua complexio: hoc nō est scdz aliquē idiuisibilē graduz: sz scdz latitudinē quādaz: ita q est inuenire aliquos terminos vltra quos nō saluat cōplexio illius gñis: sz inter illos termios ē multa diuersitas scdz q accedit ad vnū vel ad alteruz. vbi gratia: cōplexio debita corpori hūano est cōplexio tēperatissima: z tamē sunt multi gradus tēperamenti: secūdū quos quidā dicūtur melācolici: quidā colerici: z sic ō alys scdm, ppinquitatē ad terminos cōplexiōis hūane spēi vl in caloze vl in frigore: ita tamē q est aliquis gradus caloris vel frigoris quez nō trāsit hūana cōplexio. Dico ergo q si loquimur de elemento pdomināte in corpore aialis quātū ad cōplexiones cōsequētes ipsuz genus: opz q elemēta inferiora grossiora scdm quātitatē excedāt elemēta subtiliora: que tamē excedunt scdm virtutē. s. scdm calidū z humidū in quo vita cōsistit: que sūt q̄litates pncipales ignis z aeris: cū.n. corpora aialium debeāt eē alys tēperatiora vt magis a contrarys remota per eq̄litatez cōplexionis nature corpori celesti assimilata: pfectionē magis similē sortiātur virtuti que mouet celos: opz iferiora elemēta: q̄ sūt minus actiua: eo q habent plus de mā z minus ō forma: scdz quātitatē excedere vt vtutis defectū suppleat quātitatis excessus: sz tamē cōplexio in q̄ saluatur nā aialis hz multas diuersitates: z scdz q accedit ad vnū extremū vel ad alterū dr in altero dñari hoc vel illud elementū.

Ad primum ergo dicēduz q ignis dominatur ꝛz virtutē in corpore sensitiuo: eo q calor est istrumentū aie: nō tamē pōt esse q ignis dominet scdz quātitatē māe: eo q cuz sit maxie actiuus alia elemēta cōsumeret. z ideo nō dicit aialis corp⁹ ex igne māliter formatū. ℂ Ad scdz dōz q in quolibet genere tāto aliqd est nobilius quāto magis accedit ad nobilissimū in genere illo: z iō simplr loquēdo p respectū ad vltimā pfectioez corpus eq̄lis pfectiōis in quo secūduz quātitatē excedūt corpora grossiora ē nobilius corpe ignis vel aeris: q̄ nihil ē corpori celesti silius: sz nihil pbibet quātū ad aliq̄s vtutes corpales vt calorē z frigus z hz subtiliora corpora nobiliora eē. ℂ Ad 3m dōz. q in corporib⁹ oiuz aialiū simplr dñatur terra scdz quātitatē eo q aq est q̄si cōtinuās ptes vt ñ ꝛmunitionē: sz ꝛmixtiōz faciāt: sz illa aialia q̄ plº hñt de aq alys aialibus dicūtur ex aq cōstare pēsata eoz ppa cōplexione scdz compationē ad complexionez debitā generi cōmuni: z scdz hec ex aq dicunt esse pisces quātuz ad id qō in ea grossius est. Aues āt quātū ad id qō in ea subtilius ē: qō quidē in vapore resolutū est: q̄si mediū iter aerē z aquā, ppter hoc aues in aere eleuātur z pisces gurgiti remittūtur. ℂ Ad q̄rtum dicēduz q philosophus loquitur de loco nāli qui est terminus motus nālis: z in quo nāliter quiescit corpus. sic āt aer nō est locus auiū: q non in aere: sed in terra quiescūt: sz est locus eoz scdm motū aialē cuius pncipiū non est grauitas z leuitas.

ℂ Utz ornat⁹ elemento ꝛz ꝛueniēter describat ꝛz tria gña. II.

AD secundum sic, pceditur. vr q inconuenienter ornatus triū elemētoz scdm tria gña aialium describatur. Ignis eniz est pncipalioz inter elementa: sz ei nullus ornatus assignat: ergo vr q insufficiēter ornatus elemētoz assignet. ℂ P. locus nālis est locus quietis: sz aues nō quiescūt in aere: vt dctū est. g̃ videt q aer auibus nō ornet. ℂ P. reptile est genus terrestris aialis: sed diuersoz elementoz diuersus est ornatus. ergo videt q iconueniēter in ornatu aque reptile cōmemorat. ℂ P. nobiliori corpori debet nobilior locus: sz aialia gressibilia sūt nobiliora auibus vel piscibus: q̄ sūt magis completa vt eozū generatio ostendit z membroz dispositio. ergo cū aer z aq̄ sint nobiliora elemēta q̄ terra: videtur q icōueniēter aues z pisces aeri z aque: aialia vo gressibilia terre describātur. ℂ P. scdz pbum in libro de aialibus q̄daz aialia sunt media inter terrestria z aq̄tica que vtrobiq̄ morātur: horum āt mentio nulla fcā est. ergo vr insufficiēter elementoz ornatus describi p aialia. ℂ P. plus distat homo a gressibilibus q̄ gressibile a volatili q̄ est in alio gradu entium. s. rōnalium cum oia bruta i vno gradu entiuz. s. sensibiliū computent: sz nō eadē die pducta sūt gressibilia z volatilia. ergo videtur q nec eadē die debuit hō cum alys aialibus fieri. ℂ P. quozū est maior similitudo: est etiā maior cōtinuatio: sz vt dicit Auicē. corpus humanū est simillimū corporibus celestibus. ergo videtur q statim post ornatum celozuz corpus hominis formari debuit ante alia animalia.

Respondeo dicēdo q aialia nō dicunt ornamenta elemētoz nisi scdm q cōparāt ad elemēta vt locatū ad locū. Compatio āt corporis ad locū suū est scdz motū z quietē: motus āt aialis est duplex vn⁹ cōsequēs nām corporis eius scdz virtutē elemēti dñantis i ipso. Alius ꝛsequ apphensionē z appetitū: z h ē mot⁹ ppri⁹ aial' iq̄tū ē aial. z iō ad illū elenti ornatū al'ptinet i q̄ motū aialē hz, pduz nō ad qō motu ꝛnite nāz sui corpis hz. n. mot⁹ nō segt al'inq̄tū hz: sz ꝛz q ꝛponit ex grauib⁹ z leuib⁹. z iō aialia gressibilia ad ornatuz terre ptinere dñr: q̄ i ea motū aialē hñt z pari rōne natatilia ad ornatū aq̄ z volatilia ad ornatū aeris.

Ad primum ergo dōz q q̄uis aliq̄ res cōmixte possint ad tēpus sine lesiōe in igne seruari: tñ nulla res est que tādem ab igne non cōsumatur si diu in eo permāeat. vt Halien⁹ dicit in lib. de simplici medicina: z iō nō ē pole aliq̄ō aial viuere i igne. vt i li. de pprietatib⁹ elentoz phs dicit nisi forte ad modicū tps. vt ō salmādra dr. ℂ Ad 2m dōz. q aia auis i motu aiali mouet corp⁹ ꝛ nāz corpis: z iō tal' mot⁹ ē cū labor z pena. vt i 2o ce. z mū. dr. z iō oz q ges q̄ huic laborī succurrit sit i loco ꝛueniēti nāe corpis: ex q tñ non habetur q terra sit proprius locus auis inquātum ē animal. ℂ Ad tertiū dicēdū q reptiliū q̄dā gña sūt terrestria: q̄dā aq̄tica: z iō reptile cū vtrobiq ꝛmemorat. dr. n. reptile qō se rapit: h āt ꝛtigit multipliciter: qōdam eniz rapit se

virtute costaruz vt serpētes:qōdā vi quozūdā anuloz vt aialia anulosa:quoddaz vi ozis vt quidaz vermes qui oze terre affixo totuz cozpus post se trahunt:quoddam vo vi pēnularuz quarumdā se mouet vt piscis ⁊ vlr oē aial vr reptile dici cuius cozpus nō multuz a terra eleuatur p instrumēta motus. ¶Ad quartuz dicēduz q nobiliozibus aialibus ōbetur nobilioz locus p cōparationē ad ipsa aialia:quāuis autē aer sit nobilioz terra in natura sua:tñ terra iquātuz cōpetit ī dispositiōibus aialiū ē nobilioz aqua vl aere:qz in ea nutrimēta aialiuz magis abūdat ⁊ magis cōpetit locus iste equalitati cōplexiōis. ¶Ad quintuz dicēdū q aialia mea cōputantur cū illo extremozū cū quo magis cōicant.nō.n.ūenitur aliquod aial quod alterius naturā nō magis sapiat. ¶Ad sextū dicēdū q illud hoīs quo ceteris aialibus añponit non ē aliquid cozporale vel cozporalis forma:sz itellus:sz quātuz ad naturā cozporis sui nō ē iconueniēs q magis ꝯueniat cū quibusdaz aialibus q̄ qdaz cū alys sz materiā. Aialia.n.ōputātur diuersis diebus vl vni sz māz ex qua cozpus producitur:diuersis vo eltis in oztum scōz diuersuz motū qui ēt cozporalibus organis cōpleī. ¶Ad septimū dicēduz q in via gnatiōis quāto aliquid ē pfectius ⁊ magis assimilatuz agenti tāto tpe posterius ē quāuis sit prius natura: ⁊ iō qz homo pfectissimuz aialiuz ē vltimo inter aialia fieri ōbuit: ⁊ nō imediate post cozpora celestia que cum inferiozibus cozporibus non ozdinantur scōm viam generationis cum in materia nō cōmunicent cum eis. ¶Questio. III.

DEinde queritur ō bis q̄ ad. 7. diē ptinēt: ⁊ circa ꝟ queruntur tria. Primo de consūmatione operum diuinozum. Secundo ō quiete dei. Tertio de sanctificatione. 7. diei.

¶Utz ōs cōpleuerit opus suū 7ꝰ die. I.

AD primuz sic proceditur. vr q deus nō ꝓsūmauerit. 7. die opꝰ suū:pfectus.n.numerus cōsūmatiōi operum diuinozuz cōuēit:sz senarius numerus pfectꝰ ē ⁊ nō septēnarius. ergo die sexto ⁊ nō septio ōs opus suuz cōsūmare ōbuit. ¶P. cōsūmatio opis attēditur:scōz ꝟ q aliqua pfectio opi aducitur:sz nulla perfectio pōt rei opate accrescere nisi ex actu opantis. cū ergo ōs die septia quieuerit vt scriptura dicit nō videt ista die opus suū cōsūmasse. ¶P. quādiu artifex ab ope suo non cessat opus suuz nō cōsūmat:sz ōs nunquā ab opatiōe sua cessat cū opatio sua sit eēntia sua q̄ eterna ē. ergo ōs die. 7. opus suū nō cōsūmauit. ¶P. ſm Auicēnaz oē agēs quod nō agit p motuz nō bz actionē in effectu solū quādiu fit:sz quādiu in eo pdurat:cū non tātuz sit causa fieri sz eēndi:sz ōs ē causa agēs rei nō p motuz cū non requirat materiam ex qua agat quā oporteret eē subm motus. ergo vr q ipse quādiu mūdus durat sua actiōe eē mundo ifluat: ⁊ ita vr q. 7. die non cessauerit ab ope:⁊ sic idē quod prius. ¶P. ōs non tātuz rex factoz ē:sz ēt cōseruatoz:sz nō pōt dici q cōseruet nisi p aliquā actionē in res. ergo vr q quādiu res in eē ꝓseruant:q ōs ī res opetur. ergo ꝛc. ¶P. dies septimus creatura q̄dā ē:sz ois creatura ē ex opatiōe dīna nec prius diē. 7. fecit q̄ eēt:qz eē successiuoꝛ ē in fieri. ergo vr q die septio nouā creatiōez fecerit: ⁊ ita ñ ab oi ope cessauit. vñ vt prius. ¶P. vt dicit pbus ī. i 7. ō aialibus. freq̄nter apparēt noue spēs aialiuz q̄ prius nūquā apparebant: vt pz in illis q̄ ex putrefactiōe gnantur. ergo vr q nec etiā ab instituēdis nouis spēbus ōs die. 7. cessauerit: ⁊ sic idez qō prius. ¶P. q̄dā sūt in gbus sola dīna virtus operatur sicut in creatōe aiarum in ifusione gratie ⁊ miraculozum opatiōe. ergo vr q tūc nō cessauerit ab operatiōe ⁊ institutione nouarum creaturarum. ergo ꝛc.

Contra hec est qō dicit Heñ. primo q cōsūmauit ōs die. 7. ꝛc. ¶P. in pfectiōe opis cuiuslibet diei. ſ. ſ. significat: cum dicit vidit ōs q eēt bonū. vt dicit Aug. in pmo sup Heñ. sz septenarius numerus. ſ. ſ. attribuit qui septiformis in munere dicit. ergo cōuenienter cōsūmatio operū. 7. diei ascribitur.

Respondeo dicēduz q sicut magister dicit in lra in hoc discordat nostra trāslatio ab alia:quā Aug. exponit. In nostra.n.trāslatione cōsūmatio operū ascribit diei. 7. in alia vo diei. 6. vtraq autē veritatē hre pōt siue itelligatur septimus dies sequi alios. 6. successiōe tēporis vt aly sancti volūt:siue ponat. 7. dies vnus dies. vt Aug. vult septēplr rebus psentatus. ſ. cognitio angelica:loquēdo.n. ſm Aug. distinguēda ē rei duplex perfectio. Una.n.ē pfectio totalitatis quā res bz:ex ꝟ q ex oībus partibus suis eēntialibus integrata est: ⁊ talis pfectio mundi sexte diei cōpetit:qz post sex pmos dies nulla creatura mūdo addita ē q̄ non aliquo modo in opibus. 6. dierū eēt. vt patebit. Alia vero perfectio rei ē quā bz ex rōne finis q̄ ē vltima pfectio ⁊ talis pfectio mundi debetur. 7. diei: in qua ōs ab oībus opibus requit in se sicut in fine:sz sequēdo alios sanctos distiguēda ē iteruz duplex pfectio. vna ē pfectio pma:quā. ſ. res bz scōz eē suū: ⁊ ꝟ pfectio mūdi cōpleta ē. 6. die. qz nulla pars mūdi postmodū addita ē q̄ ī pmis sex diebus nō pcesserit aliquo mō. Alia ē pfectio scda q̄ ē opatio rei. vt dicit. z. de aīa. ⁊ talis pfectio mundi fuit in. 7. die: qz ex tūc cessante opatione qua deus naturā instituit icepit opatio ppagatiōis in toto vniuerso sz q ex naturis iam conditis res alie producūtur: quā operatōez in rebus omnibus deus vsq̄ nūc facit Jo. 5. Pater meus vsq̄ modo operatur ⁊ ego operor.

Ad primū ergo dōz. q̄ senarius numerꝰ rōe partiū pfectus dr: qz ex oībus ptibꝰ ei aliquot aggregatis ꝓsurgit: ⁊ iō pfectio senary cōgruit illi pfectiōi mūdi q̄ ꝓsistit ī totalitate partiū quātū ad eē pmū: ⁊ sicut ptes aliquote senary ordinatī: ⁊ ꝓtinue sibi succedūt sine alterius nūeri iterpositiōe. ſ. vnuz duo tria: ita ēt ī pductiōe partiū vniuersi ordo seruatꝰ ē vt post pductiōez pme ptis stati narrarēt pductio scde ptis: ⁊ sic ōinceps vsq̄ ad sextā. ¶Ad 2m dōz. q ꝓsūmatio opis ex itelligit sz aliqd pfectiōis ipsis rebꝰ collatū: qō ē ipsa opatio p quā nā ppagat. Nec āt opatio ē a deo ⁊ a vtute creature: ⁊ iō ⁊ ōs dr cōsummasse opꝰ cuiꝰ vtute nā mota in opatiōez exit: nec tñ aliqd nouū ī nā efficit: qz opatio cōsegtur ex vtute nāe priꝰ rebꝰ collata. Cōsūmatio āt q̄ ē ex pte finis nō ē ſm aliqd addi tū ī re. ¶Ad 3m dōz. q ōs nō dr cessare ab opatiōe nisi ex pte effectꝰ ꝓntis: ipse.n.nō agit aliq opatōe media vl itrinseca vl extrinseca q̄ nō sit sua eēntia: qz suū velle ē suū facere: ⁊ suū velle ē suū eē: nec tñ ab eterna opatōe segt effectꝰ nisi sz ōterminatiōez volūtatis. vt ꝑus dcīn ē. vñ dr icipe opari vl ab opatiōe cessare ex pte effectꝰ. ¶Ad 4m dōm. q sic ifluētia sol p irradiatōez ē sp q̄diu aer illuminat vt possit dici sp sol facit lumē ī aere: ita dīna bonitas sp eē rebꝰ ifluit nō aliud ⁊ aliud: sz vnū ⁊ idē: nec tñ res dīr sp fieri vl creari vl īstitui apō nos: sz tūc cū pmo eē acceperint. Et iō dr q cessat creare vl facere mūdū. ¶Ad 5m dōz. q ꝓseruatio rex ī eē nihil aliud ē q̄ ifluētia eē rei sz q dcīn ē. ſ. q ōs q̄diu res ē causat ⁊ efficit eē rei: nec tñ talis ꝓseruatio repugnat pdcē cessatōi: qz eē rei ꝓsegt pncipia eēntialia: sic opatio vtutē. ¶Ad 6m dōz. q dies ille septimus pcesserat sz similitudinē ad minꝰ ī pmis sex diebꝰ. ¶Et pte rea eē diei cāt a pncipys nālibꝰ pꝰ nāe collat: qz motꝰ ē cā tempozis vel est idē dies cū pcedentibus ſm Augustinū. ¶Ad septimū dōz. q ille noue species pducunt ex vtute

celesti que tenet locum virtutis formatiue in alalibus ex putrefactione generatis: ꝛ ideo iste species fuerũt producte in opibus sex dierum in suis principys. s. materia ꝛ in rationibus seminalibus sicut etiaꝫ alia que ꝑ operationẽ nature producuntur. ¶ Ad octauum dicẽdum ꝙ nihil facit deus in creatura quod aliquo modo in primis diebus non ꝑcesserit: sꝫ diuersimode. Quedaꝫ enim fuerũt in operibus .6. dierum vt in principys actiuis ꝛ materialibus et scõm multitudinẽ spẽi: vt ea q̃ generãtur ex sibi similibus in natura: q̃dam vero sicut in pricipys actiuis ꝛ mãlibus: sed nõ fm similitudinẽ spẽi: sicut q̃dam alialia ex putrefactione gñata: q̃dam vero sicut ex principys disponẽtibus ꝛ nõ actiuis ꝛ scõm similitudinẽ speciei: sicut alia rationalis: quedam vero vt in potentia obedientie tantum: sicut ea que ꝑ miraculuꝫ fiunt.

¶ Utꝝ deus conuenienter dicaꝫ genuisse septima die. II.

AD secũdum sic proceditur. videtur ꝙ inconueniẽter dicatur deus die septima requieuisse. Oppositum enim nata sũt fieri circa idẽ. Sꝫ quies opponitur motui. ergo cuꝫ deus nõ moueatur. Ja. primo. Apud quẽ nõ ẽ trãsmutatio ꝛc̃. Uidetur ꝙ nec possit dici quiescere. ¶ Si dicaꝫ ꝙ quies dicitur de deo non fm ꝙ opponitur motui: sꝫ fm ꝙ opponitur labori. ¶ Lõtra. scõꝫ philosophuꝫ in septio ꝛ octauo ethicorũ operatio cui nõ adiũgitur motus ẽ fm se õlectabilis: ꝛ nullo modo laboriosa: quia labor in opatiõe causatur ex motu innãli sꝫ opatio dei ẽ oĩno sine motu: qꝛ imobilis manẽs dat cuncta moueri. vt dicit Boetius. ergo nullus labor sibi accidit in hoc ꝙ res creauit. ergo nec quies que opponitur labori sibi ꝓuenit. ¶ Si dicaꝫ ꝙ deus dicitur requieuisse iquãtum facit nos i se requiescere: sicut dicitur cognoscere aliquẽ quãdo facit nos illud cognoscere. vt Geneſis. xx. dicit abrahe nũc cognoui ꝙ timeas deuꝫ. ¶ Lõtra. requies septime diei condiuiditur contra opationẽ sex dierum. sꝫ in sex diebus dicitur deus fecisse: quia ipsemet fecit. nõ quia fecit nos facere. ergo ꝛ i. 7. die ipsemet requieuit nõ soluꝫ fecit nos requiescere. ¶ Si dicaꝫ ꝙ deus quieuisse dicitur sicut volũtas quiescit in fine. ¶ Lõtra: sicut quies corporis opponitur motui eius: ita quies volũtatis opponitur motui eius: vt vtrũq; ꝑ similitudinẽ de volũtate dicatur: sꝫ motus volũtatis nõ potest cẽ nisi scõm ꝙ procedit ꝺ bis q̃ sunt ad finẽ in finẽ ipsum: cum igitur talis motus deo nõ cõueniat qui ex rebus alys nec in sui cognitionẽ nec i sui amorẽ venit: videtur ꝙ nec quies voluntatis sibi cõuenire possit. ¶ Preterea ea que sũt eterna nõ conueniẽter cõnumerãtur inter ea q̃ ex tẽpore iceperunt: sed quies volũtatis dĩne i suo fine est eterna. ergo iconueniẽter dies quietis dĩne cõnumeratur diebus creatiõis rerũ q̃ ex tẽpore inceperunt. ¶ Preterea. finis dĩne volũtatis nõ ẽ aliud a deo. Si igitur itelligitur requieuisse propter voluntatẽ quiescẽtẽ i fine: videtur iconueniẽter dici i die .7. requieuisse cum dies .7. creatura sit. ¶ ¶ Si dicaꝫ ꝙ nõ requieuit i die .7. sicut in obiecto quietis: sꝫ sicut in tẽpore quietis. ¶ Contra. illud qꝺ ẽ eternum nõ ẽ in tẽpore sꝫ supra tẽpus: sꝫ quies dĩne voluntatis ẽ eterna igitur nõ ẽ in .7. die sicut i tẽpore. ¶ Preterea. sicut quies dei qua in se quiescit nõ hꝫ finẽ: ita nõ hꝫ pricipium: sꝫ sicut vesperum ẽ finis diei: ita mane ẽ pricipium eius. ergo dies .7. si dicto modo accipiatur quies nõ dꝫ hr̃e mane: sicut nec hꝫ vespe. ergo cum assignetur sibi mane nõ põt dici deũ die .7. modo ꝑdicto quieuisse.

Sed contra deutro. vigesimoscõo. Dei pfecta sũt opa: sed oĩs artifex pfecto ope suo gescit: ergo deo post nature istitutiõꝫ q̃ fuit i sex diebus ges die septima cõuenit. ¶ Preterea. homo bñ dispositus dicitur ex opibus suis i deo requiescere: quia opa sua ad dei bonitatẽ refert. Cum ergo õus oĩa propter bonitatẽ suam opetur. vt dicit Augustinus: ꝛ dictum ẽ i prima di. ꝓmi li. vr̃ ꝙ sibi cõueniat ex his q̃ fecit i seipso requiescere.

Respondeo dicẽdum ꝙ quies proprie loquendo motui opponitur: quia vo motus causat laborẽ i opatiõibus nostris. vt dicit philosophus: inde cõsecutum ẽ vt quies labori oppõatur: ꝛ ex his duabus significatiõibus quietis trãsumpte sũt alie due: quia. n. nostris opatiõibus motus adiũgitur ide i vsum venit: vt oĩs opatio motus dicatur: quãuis ipropꝛie: ꝛ scõm hoc oĩs cessatio a quacũq; opatiõe quies dicitur ꝛ h̃ significatio trãsumitur a prima. Sꝫ quia nihil laborat nisi ex hoc ꝙ a pfectiõe proprie nature distat. vt pꝫ i motibus violẽtis: ide ẽ vt i illo res requiescere dicatur i quo sufficiẽtiam inuenit: ꝛ scõm hũc modũ volũtas quiescit i vltimo fine: ꝛ h̃ significatio quietis trãsumitur a scͣa. ¶ Lõstat ergo ꝙ deo nõ põt quies attribui quãtũ ad primaꝫ vl̃ scͣaꝫ significatõꝫ: sꝫ quãtuꝫ ad tertiam vl̃ quartaꝫ põt. Sꝫ quãtum ad tertiam sciẽdum vt ex ꝓcedẽti articulo pꝫ: ꝙ õus ab opatiõe cessare nõ dicitur: quasi ipsa opatio qua opatur õficiat cũ sua opatio sit eẽntia eius: sꝫ ratiõe effectus h̃ dicitur: quia opatiõe eterna facit vt aliquis effectus tẽporalr̃ sit. Nec sic tamẽ ex parte effectus opatio eius cessare dicitur die .7. quasi nihil i rebus fecerit postea vl̃ saltẽ i die .7. quia si opatio eius i creatura vl̃ ad momẽtum cessaret: creatura cẽ õsineret. vt dicit Augustinus. 4. sup Geñ. sꝫ sic dicit̃ ab ope cessasse die .7. quia a die .7. õinceps nouam creaturaꝫ nõ fecit: q̃ nõ aliquo modo in opibus sex dieruꝫ ꝓcesserit: vt supra dictum ẽ. ¶ Sꝫ quãtum ad quartuꝫ notandum ꝙ quies volũtatis diuine in fine põt accipi dupl̃r vl̃ absolute scõm ꝙ in seipso sufficiẽtiam inuenit: ꝛ sic quies eterna ẽ. ¶ Alio modo põt intelligi ꝑ relationẽ ad creaturaꝫ fm ꝙ creatura deo placꝫ: nõ tamẽ ita vt ea idigeat q̃si in ea sufficiẽtiam siue btitudinis iueniẽs: sꝫ eam ad seipsuꝫ ordinans i seipso sufficiẽtiam inuenit: ꝛ sic quiescere dicit̃ õs proprie a rebus cõditis: qõ nõ põt intelligi nisi rebus iam conditis: quod est post senarium diem: ꝛ ita quies dei secundum duas vltimas acceptiones conuenienter septimo diei ascribitur.

Primum ergo ꝛ scõm concedimus: quia deo non attribuit̃ quies opposita motui vel labori. ¶ Tertium similiterr cõcedimus: quia non solum illo modo dicitur õus quieuisse .7. die: sꝫ vt dictum ẽ alys modis. ¶ Ad quartuꝫ dicẽdum ꝙ motus volũtatis diuine metaphorice dicitur nõ ex hoc ꝙ volũtas eius finem consequatur ꝑ aliqua media: sꝫ quia ea q̃ ab ipso sunt in se ipsum ordinat. ¶ Ad quintuꝫ dicẽdum ꝙ quãuis õus ab eterno in seipso quieuerit: nõ tamẽ quieuit a creaturis cõditis in seipso: sꝫ solum quieuit sic quando iam creature fuerant condite. ¶ Ad sextum dicẽdum ꝙ dies septimꝰ nullo modo ponitur vt obiectum quietis: sed vel secũduꝫ Augustinum õus dicitur in septimo die quieuisse iquãtũ quietẽ propriaꝫ qua in seipso a rebus conditis quiescit natura angelice monstrauit: cuius cognitionẽ diẽ appellat: vel secundum alios sanctos: dies septima significat tempus quoddam: non ita ꝙ quies diuina tempore mensuretur: sed quia simul cum tempore est: per quẽ modum verba temporalia de deo dicuntur. Unde patet responsio ad .7m. ¶ Ad octauuꝫ dicẽduꝫ ꝙ quãuis quies dei principium non habeat: tamẽ quies creature a deo secũdũ ꝙ i eo stabilit̃ principiũ hꝫ: sꝫ nõ finẽ: quia qualitercũq; creatura mutetur nũquã i nõ ens simpl̃r cedit. vt dicit Augustinus. 4. sup Geñ. Ul̃aliter dicẽdũ ꝙ etiam ipsa quies qua

deus quieſcit quodāmodo principiuz habet: nō inquantū quieſcit in ſeipſo abſolute: ſed inquātum quieſcit in ſeipo a rebus conditis eis nō egēdo: quod tamē finē non habet quia eis nunquā egebit: ꝛ ideo dies ſeptima habet mane: ſed non veſpere.

¶ Utꝝ ōs ōbuerit ſanctificare ſeptimū diē ꝑ alys. III.

AD tertium ſic proceditur. videt̄ ꝙ diē ſeptimū deus ꝑ alys ſanctificare nō debuit. Operatio enī nobilior eſt ocio. vt dicit̄. io. ethi. Uñ nō in ocio: ſed in operatiōe felicitas cōſiſtit: ſed. 6. diebus deus operatus ē. 7. vero die ab opere ceſſauit. ergo .6. diē potius q̄z. 7. ſanctificare debuit. ¶ Ꝑ. ſanctificatio ꝛ bñdictio cōgrue bonitati reſpōdet: ſed bonū ē cōmunicatiuū ſui. vt dicit Dionyſius. Cū ergo deus in. 6. diebus bonitatē ſua cōmunicauerit res in eē producēdo. videtur ꝙ eiſdē. 6. diebus magis q̄z. 7. ſanctificatio cōpetat. ¶ Ꝑ. vt dicit 'Raby moy. Obſeruatio ſabbati in lege fuit inſtituta vt i fide populi firmiter permaneret nouitas mundi ex qua facillima probatio ſumitur ad oſtēdēduz deū eſſe ꝛ oipotētiaz eius ꝛ alia huiuſmōi. ¶ Sed ſcōm apoſtolū 'Ro. i. ꝑ ea que facta ſūt in inuiſibilia dei deuenimus. ergo potius. 6. dies in ꝙbus creature facte ſūt: ſanctificari ōberētur q̄z dies. 7. ¶ Preterea. ei cui nihil decreſcit in operādo aliquid exterius nō ē acceptior quies q̄z operatio: ſz deo nihil deſcreſcit in faciēdo creaturas: qz faciēdo nō laborat. vt dictuz ē: neqꝫ virtus eius exhauritur: quin ſemp in ifinita poſſit: nec itellꝰ eius diſtrabitur quin ſemp i ſui cōtemplatiōe pfectē maneat. ergo nō debuit magis ſcificare diē quietis q̄z dies in ꝙbus operatus ē. ¶ Preterea magis idicat diuinaz potētiaz opatio qua deus operatur inſtituēdo naturā q̄z illa qua opatur in natura opante ad nature propagationē: ſed in p̄mis. 6. diebus deus operat⁹ ē naturā inſtituēdo nullo mediāte. In. 7. vero die ꝛ deinceps opatus ē naturā conſeruādo ꝛ mouēdo motibus nature ꝛ p̄ncipys. ergo ſenarius dierū magis manifeſtat diuinaz pōz q̄z dies ſeptimus: ꝛ ita magis ſcificari ōbuit.

Sed contra ſanctificatio ꝛ bñdictio bonitati debetur: ſz bonum ſcōm philoſophum in. 3. metaphiſice dicit̄ ex rōne finis: cū igit̄ pfectio reruz q̄ ē ex ordine ad finē ōbeat diei. 7. ille dies ꝑ alys ſanctificari ꝛ bñdici ōbuit. ¶ Ꝑ. vita cōtemplatiua actiue ꝓferē Uñ luc. io. Optimā partē elegit ſibi maria: ꝙ quā vita cōtēplatiua ſignat̄: ſz ſenarius dieruz attribuitur actiōi qua ōs res produxit: ſeptimus aut̄ quieti dīne contēplatiōis qua ſeipſo ōs pfruitur. ergo ſanctificatio ꝛ benedictio precipue diei ſeptime debetur.

Reſpondeo dicēdum ꝙ ſeptime diei duo attribuuntur. ſ. cōſūmatio operū ꝛ quies opificis. quātuz vero ad primū ōbetur dici ſeptime bñdictio: quia ſm Gregoriuz bñdictio dei ſignificat collatiōez donoruz eius ꝛ multiplicatiōz eorundē: multiplicatio autē creaturaruz p̄ſupponit duplicē pfectionē rerum: illam .ſ. qua vniuerſuz pfectuz ē ex oībus ſuis partibus eſſentialibus conſtans. Uñ philoſophus i quarto methaurorum dicit ꝙ pfectum ē vnumquodqꝫ quādo pōt facere alterū quale ipſum ē: ꝛ aliam: qua. ſ. vniuerſuz pfectuz ē ex ordine ad finē: quia multiplicatio creaturaruz p generationē eſt ad hoc vt diuinuz eſſe quātuz poſſunt participēt: vt in ſcōo de gñatione dicitur. Ois etiaz creature operatio naturalis ad finez ordinata ē: ꝛ ideo benedictio diei ſeptime debetur in qua poſt pfectionē primaz vniuerſi q̄ ſexto die completa ē: etiaz in ordine ad finē vniuerſum pfectum ē: ſed quātuz ad ſcōm quod ē quies opificis ōbetur diei ſeptime ſanctificatio. In ſacra enim ſcriptura ſanctificatio interdum dicitur ex hoc ꝙ aliquid ad cultum dei dedicatur: ſic enim dicitur tabernaculuz ſanctificari ꝛ vaſa eius ꝛ miniſtri: ꝛ ita etiam dies ſeptimus ſanctificatus eſt. i. ad cultum dei dedicatus ē: vt ſicut. ſ. deus qui res cōdidit nō in ipſis rebus conditis quaſi in fine quieuit: ſz a rebus cōditis in ſeipſo in quo beatitudo ſua cōſiſtit cum nō ſit beatus ex hoc ꝙ res fecerit: ſed ꝙ factis nō eget in ſeipſo ſufficiētiam habēs: ita etiaz ꝛ nos nō in operibus eius aut in operibus noſtris diſcamus quieſcere ſicut in fine: ſed ab operibus in ipſo deo in quo beatitudo noſtri conſiſtit: propter hoc eniz inſtitutuz eſt vt homo ſex diebus laborans i operibus proprijs ſeptimo die quieſceret eius cultui vacans. hec autez quies in deo xpianis nō ad tēpus: ſed ppetue indicitur: quibus indicitur ſine itermiſſiōe orare. i. teſ. .ſ. Et iō illa tēporalis obſeruatio i lege noua ceſſauit.

Ad primum ergo dicēdum ꝙ felicitas dei nō cōſiſtit in operatiōe qua creaturas cōdidit: ſed in opatōe qua ſeipſo pfruitur creaturis nō egēs. ꝛ hec opatio ad quietē ſeptime diei pertinet. ¶ Ad ſecūdum dicēduz ꝙ quāuis bonitas dei manifeſtetur in hoc ꝙ eē cōmunicauit rebus: p creatiōz, tamē perfectio bonitatis oſtēditur in hoc ꝙ rebus conditis deus non eget: ſz in ſeipſo ſufficiētiam habet. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ creature ſunt ſicut via p quā ꝺuenitur in cognitionē creatoris. pfectio autē non ꝺſiſtit in via: ſz in termino vie. Uñ non ōbuit ſanctificari dies in qno creature ſunt condite: ſz dies in quo ſicut in finē quieſcitur. ¶ Ad quartum dicēdum ꝙ quāuis p operationē qua res in eē producit nihil deo decreſcat: tamen hec potius apud eum eſt ꝙ alys non eget in ſeipſo quieſcens q̄z ꝙ alia facit: ꝛ ideo dies getis magis bñdicitur q̄z dies productionis creature. ¶ Ad quintum dicēdum ꝙ deus eadem virtute qua eſſe rebus tribuit eas in eſſe propzio conſeruat. Uñ non magis oſtēdit diuinam potētiam productio creaturarum q̄z earum conſeruatio.

¶ Expoſitio textus.

IUmenta ꝛ reptilia ꝛ beſtias.) Quid ſit reptile dictum eſt. Jumenta vero dicuntur que adiutorium homini cōferunt: precipue vehendo ipuz vt equi vel aſini ꝛ huiuſmodi. Beſtie dicuntur propter crudelitatē q̄ſi vaſtie vt leōes vrſi: ꝛ huiuſmōi creata nō fuerunt niſi potētialr ꝛ materialr vt intelligat̄ tam ō potētia actiua q̄z ō māli. (Quia nō potuit ſil'ab hoīe dici ꝛc.) Videt̄ ꝺ nihil eē: qz ſz nō potuerit ſimul p̄nūciare potuit tñ dicere ea q̄ ſucceſſiue narrabat ſil'eē facta. ¶ Sz dicēdū ꝙ dicit̄ nō potuiſſe dicere: nō qz nō ſimpl'r nō potuit dicere ſimul eē facta: ſz quia nō potuit ꝺ dicere ſcōm conuenientiam diſcipline: vt facil'r quod dicebatur a rudibus caperetur: vt faciūt geometre in ōſcriptionibus figuraz linea poſt lineā ꝓtrahētes: q̄ tamē ſil'figurā cōſtituūt. Alia trāſlatio ꝺz cōſūmauit ōs die ſeptio: vtraqꝫ trāſlatio veritatē ꝓtinet ſi vt p̄dictū ē cōpletio diſtinguatur.

¶ De hominis creatione: vbi conſiderandum eſt quare creatus ſit homo: ꝛ qualiter ſit inſtitutus: que duo ſupza tractata ſunt: ꝛ q̄lis factꝰ ꝛ q̄liter lapſus: poſtremo qūo ſit tēperatꝰ: que diſcutienda ſūt. Diſtin. XVI.

HIs excurſis qō ſupza de hominis creatiōe p̄miſimus: effectui mancipare atqꝫ ordine explanare nūc ſuſcipimus. Ubi hec conſiderāda vident̄. ſ. quare creatus ſit hō: ꝛ qua-

liter institutus: ⁊ q̄lis ⁊ quomodo factus: deinde q̄liter sit lapsus: postremo q̄liter ⁊ per quez sit reparatus. Horū autē primo loco ⁊ secūdo positam causaz creatiōis hūane: ⁊ modū institutiōis superius p̄o modulo nostre facultatis tractauimus. Ideoq̄z supereſt vt q̄lis vel quomodo factus sit: discutiamus. In genesi legit. Faciamus hoiem ad imaginez ⁊ silitudinez nostrā. In eo q̄ dicit faciamus: vna operatio triū personaꝝ ostendit. In hoc vero q̄ dicit ad imagi. ⁊ si. no. vna ⁊ eq̄lis substātia triū personaꝝ monstratur. Ex persona enim p̄is hoc dicitur ad filiū ⁊ spiritū sanctū. non vt quidā putāt angelis: q̄ dei ⁊ angeloꝝ nō est vna ⁊ eadē imago ⁊ similitudo.

¶ Q̄ imago ⁊ silitudo b̄a diuersis accipiūtur varie: a quibusdaz increata ab alīs creata ⁊ increata vel essentia trinitatis: vel filius ⁊. s. s.

Imago aūt ⁊ similitudo in hoc loco vl̄ increata intelligit̄. i. trinitatis essentia ad quā factus est hō vel creata in qua factus est hō: ⁊ ipsa hoi cōcreata. Increatā. n. imaginez q̄ deus est videt̄ intellexisse Beda cū dicit nō esse vnā imaginē dei ⁊ angeloꝝ: sed trium p̄sonarū: ⁊ iō p̄sonis nō angelis fit ibi p̄mo. Imp̄opr̄ie tñ imago dr̄: q̄ imago relatiue ad illud dicit̄ cuius silitudinē gerit ⁊ ad quod rep̄esentandū facta est: sicut imago cesaris que ipsius silitudinē p̄ferebat: ipsumq̄z quodāmodo rep̄esentabat. Imp̄opr̄ie aūt imago dicit̄ id ad q̄d aliud fit: sicut exēplu p̄pr̄ie dicit̄ q̄d sumit̄ ex aliquo ⁊ exēplar ex quo sumit̄ aliquid. Ponit̄ tamē aliq̄n abusiue alteꝝ p̄o altero. Ita ⁊ minus p̄pr̄ie accipitur imago essentia trinitatis: si tamen ea nomine imaginis in hoc loco intelligitur.

¶ Opinio eoꝝ qui putauerunt filium p̄ imaginem ⁊ similitudinem hic accipi.

Filius ꝙ̄, p̄pr̄ie imago patris dr̄: sicut supra i tractatu de trinitate diximus. Tñ fuerūt nōnulli q̄ ita distinxerūt: vt imaginē i hoc loco itelligerēt filiū: hominē ꝙ̄ nō imaginē: sz ad imaginē fcm̄ dicerēt quos refellit ap̄s dicēs. Vir q̄dē imago ⁊ gl̄ia dei: hec nāq̄z imago. i. hō cū dicit̄ fieri ad imaginē: nō q̄si ad filiū dr̄ fieri: aliogn nō diceret ad imaginē nostrā: q̄uo. n. nostrā diceret: cū filius solus p̄is imago sit: Fuerūt aūt ⁊ alij p̄spicaci⁹ hec tractātes: q̄ per imaginē filiū: ⁊ p silitudinē spūs scī itelligerēt: q̄ silitudo est p̄is ⁊ filij: ⁊ iō plural̄r putauerūt dici nr̄az id referētes ad similitudinē tm̄: ad imaginē vero subintelligēdū esse meā. Hoiem ꝙ̄ ⁊ imaginē ei: ⁊ ad imaginē ⁊ similitudinē factuz esse tradiderūt: ⁊ imaginē imaginis esse ⁊ similitudinis.

¶ Hecq̄z hoꝝ sniam approbat: sz imaginē ⁊ silitudinem dei in hoie q̄rendā ⁊ p̄sideradā docet vt imago ⁊ silitudo creata intelligatur.

Verūtamē hec distinctio lz reprobabil̄ penitus nō videat̄: q̄z tñ ō medio mōtiū i auctoritatibus sanctoꝝ nō manet cōgruētius i ipso hoie imago ⁊ silitudo dei querēda ē ⁊ p̄sideranda. Fact⁹ ē ergo hō ad imaginē dei ⁊ silitudinē p̄z mētē q̄ irrōnalibus aīcellit. Sz ad imaginē p̄m memoriā itelligētiā ⁊ dilectionē. Ad silitudinē p̄m inocētiam ⁊ iusticiā que i mēte rōnali nāliter sūt. Vl̄ imago p̄sideraī i cognitōe veritatis: silitudo i amore ꝙ̄tutis. Vel imago i alīs oibus: silitudo in eēntia: q̄z imortalis ⁊ idiuisibilis. Tñ Aug. in lib. de quātitate aie. Alia facta ē silis deo: q̄z imortalē ⁊ idissolubilē fecit eā deus. Imago ergo p̄tinet ad formā: silitudo ad nāz. Fact⁹ ē ergo hō sc̄dz aiaz ad imaginē ⁊ silitudinē dei nō p̄is vl̄ filij vl̄ spūsci: sz toti⁹ trinitatis. Ita ⁊ p̄z aiaz dr̄ hō eē imago dei: q̄z imago dei i eo ē. Sicut imago dr̄ ⁊ tabula ⁊ pictura q̄ i ea ē: sz p̄p picturā q̄ i ea ē simul ⁊ tabula imago appellatur. Ita p̄opter imaginē trinitatis etiā illud in quo ē hec imago: noie imaginis vocat̄.

¶ Quare homo dicit̄ imago ⁊ ad imaginē: filius vero imago ⁊ non ad imaginem.

Vocirca hō ⁊ imago dr̄ ⁊ ad imaginē ē: fili⁹ aūt imago: nō ad imaginē: q̄z nat⁹ ē: nō creatus: eq̄lis ⁊ i nullo dissimilis hō creat⁹ ē a deo: nō genitus: nō pilitate eq̄lis: sz q̄dā silitudie accedēs ei. Unde Aug. i. vij. lib. de tri. In Genesi legit: faciam⁹ hoiez ad imaginē ⁊ silitudinē nr̄az. Faciamus ⁊ nr̄az plr̄ dixit. Et nisi ex relatiuis. i. p̄sonis accipi nō opz: vt facere itelligant̄ p̄r ⁊ fili⁹ ⁊ spūs scūs. s. ⁊ imaginē p̄is ⁊ filij ⁊ spūs sci: vt subsisteret hō imago dei. Sz q̄z nō oino eq̄lis fiebat illa imago tanq̄z nō ab illo nata: sz ab eo creata iō ita imago dr̄ q̄ ⁊ ad imaginē: q̄z non equat̄ parilitate: sz accedit q̄dā silitudine. Filius aūt ē imago: sz nō ad imaginē: q̄z equalis est p̄i. Victus ē ergo hō ad imagine pp̄ imparē silitudinē ⁊ ideo nostrā vt imago trinitatis esse hō itelligat̄ ñ trinitati eq̄lis: sicut filius patri. Ecce oñsum est sc̄dz quid hō sit silis deo. s. sc̄dm aiam. Sed in corpore quadā p̄pietatē hz que hoc idicat: q̄z est erecta statura: sc̄duz quā corp⁹ aie rōnali congruit: q̄z in celum erectū est.

¶ Diuisio textus.

DEterminato de nā pure spūali.i.angelica:ꝛ ō nā pure corporali. Dic tertio multiplr ꝓsequit de nā cōposita ex spūali ꝛ corporali.s.de hoīe. Dividit ergo pars ista ī partes duas. In ꝑma determinat de hoīe quātū ad ꝑmā sui istitutionē. In scōa quātū ad eius casuz zi.di.ibi.(Uidēs ergo dyabolus ꝛc.)·Pria ī duas. In prima determinat ꝯditiōis hūane ꝓcipiuz. In scōa ostēdit hois cōditi statuz.19.di.ibi.(Solēt plura q̄ri de ꝑmi hois statu ꝛc.)·Pria ī duas. In ꝑma ostēdit formatōez hois ꝓz q̄ exit a sua causa:ꝛ ī silitudine eius vt ostendatur quodā modo esse actio vniuoca. In scōa determinat istitutionē hois ꝑm q̄ ex suis partibus cōstat.17.di.ibi.(Dic de origine aie.)·Pria ī tres. In ꝑma ostēdit hoīez ad imaginem ꝛ silitudinē dei istitutū. In scōa ponit hoīuz expositionem ibi.(Imago autē ꝛ silitudo ꝛc.)·In tertia ostēdit ꝑm quā partē hois cē ad imaginē sibi ꝯueniat ibi.(Factus est hō ꝑm aiaz. Scōa pars diuiditur ī tres. In ꝑma ponit suā expositionē. In scōa excludit alias quozūdaz expositiones. ibi.(Filius vero imago patris dicit. In tertia supplet qōdā ad suā expositionē:qō ī alys expositiōibus tāgebatur .s.ī quo imago ꝛ silitudo differāt ibi. (Uerūtamē hec distinctio)(Factꝰ est hō ꝛc.)·Dic ostēdit ꝓz quā partē ī hoīe sit imago assignāda. Et ꝑmo ostēdit q̄ ꝓz aiaz. Scōo ostēdit q̄ huiusmōi idiciū etiā ī corpore ostēditur ibi.(Sed ī corpore q̄dā habet ꝛc.)¶ Circa ꝑmū duo facit.·Primo ponit hoīez esse ad imaginē trinitatis nō solaz patris vel filij:vt aly dicebāt:ꝛ hoc ꝓz aiaz. Scōo ostēdit quomodo differēter imago ꝓz aiaz hoī ꝛ filio dei ꝯueniat ibi. (Quo circa homo ꝛ imago.)

¶ Questio. I.

HIc quatuoꝛ querūtur.·Prio vtruz in aliqua creatura imago dei ꝯueniri possit. Scōo ī q̄bus ꝯueniaī. Tertio vtruz ī illis ī quibus ꝯuenitur:equalr inueniaī. 4.o de differētia imaginis ꝛ silitudinis.

¶ Utꝝ aliq̄ creatura possit dici eē ad imaginē. I.

AD primuz sic ꝓceditur. videī q̄ nulla creatura possit dici ad imaginē dei eē. Cuiuscūq̄ ē aliq̄ imago creata ei ꝓtingit aliquā imaginē ponere: ꝓz deo nō ꝓtingit aliq̄ imaginē ponere. Esa.40.cui silez fecisti deū:aut quā imaginē po.ei.ergo ꝛc. ¶ ꝑ. ꝓprietates vniꝰ nō ꝯueniūt ī alio:ꝓz imago ꝯdicat ꝓprietatē filij vt ī ꝑmo dcm ē:q̄ icreatꝰ ē:ergo nulli creature ꝯuenit. ¶ ꝑ. ī imagine ꝯportaī ꝯueniētia q̄dā ī aliquo vno:vñ dicit Dylarius imaginē eē spēz nō differētē eiꝰ rei ad quā imaginatur:ꝓz q̄cūq̄ ꝯueniūt ī aliquo vno habēt aliqd prius ꝛ simplicius se:sine sit ꝯueniētia analogie siue vniuocatōis:est .n.ens ꝑus substātia ꝛ accīte:sicut aīal prius hoīe ꝛ equo: deo aūt nihil ē prius ꝛ simplicius. ergo nō pōt eē eius imago ī creatura. ¶ ꝑ. de rōne imagis est eq̄litas. Dicit enim Dylarius imaginē eē rei ad rē coequādā:ꝓz nulla eq̄litas pōt eē creature ad deū. ergo nec imago eiꝰ eē pōt. ¶ Itez ifinite distātiuz nō pōt eē idiscretio ꝛ vnio:ꝓz imago vt dicit Dylarius ē silitudo idiscreta ꝛ vnita. ergo creatura nō pōt eē ad imaginē dei a quo in ifinitū distat.

Contra est qō hētur Genesis ꝑmo. Faciamus hominē ad imaginē ꝛ silitudinē nostraz.

¶ ꝑ. ad perfectiōez operis exigitur vt perducaī ī silitudinē agētis:sed dei perfecta sūt opera. Deutro.32. ergo oz eē aliq̄ operū eius ī quo ipsiꝰ imago repīretur.

Respondeo dicēdo:q̄ imago ꝓprie dicit qō ad alterius imitationē ē:nec tamē quelibet imitatio rōnez imaginis perficit:vt si hoc sit album ꝛ illud albū:nō ex hoc dicitur eius imago:ꝓz ad rōnē imaginis exigitur imitatio ī aliquo quod spēz exprimat ꝛ eēntiā:ꝓpter quod ab Dylario dicitur species idifferens. Et inde est q̄ ī corporalibus scōz imitatōez figure potissimū imago attēditur:q̄ figura est q̄si certuz signū ostendens vnitatē ꝛ differētiā speciei: h āt imitatio pōt eē dupliciter:aut simul quātū ad speciē ꝛ signū speciei:ꝛ sic imago hois est in filio suo qui ipsuz ī būana spē ꝛ figura imitatur. ꝛ hec ē pfecta imago:aut quātū ad signū tātuz:ꝛ nō quātū ad veritatē speciei:sicut imago hois est statua lapidea:ꝛ hec est impfecta imago. Et ꝑmo mō filius ē imago pris:sicut ī nā cōicans. Scōo āt mō imago dei est ī creaturis:ꝛ ideo creatura pōt eē imago dei:licz nō perfecta.

Ad primum ergo dicēduz q̄ ꝓpheta loquit contra ydolatras qui deū ī corporalibꝰ figuris imaginari nitebātur:ꝛ ideo nō est ad ꝓpositum.

¶ Ad scōz dicēdū q̄ imago scōz pfectā rōnē idicat ꝓprietatē filij:ꝛ sic creature nō cōuenit:ꝓz scōz iperfectā significationē:vt sic nomē imaginis a filio ī creaturas descēdat sicut a pre nomē prnitatis:ad ephesios tertio. ¶ Ad 3m di cēduz:q̄ cōueniētia pōt esse dupliciter:aut duozū participātium aliq̄ vnū:ꝛ talis ꝯueniētia nō pōt eē creatoris ꝛ creature:vt obiectū est:aut scōz q̄ vnū p se est simplr ꝛ alterū participat de silitudine eius quātū pōt: vt si poneremus calozē esse sine mā ꝛ ignē ꝯuenire cū eo:ex hoc q̄ aliquid calozis pticiparet:ꝛ talis cōuenientia esse potest creature ad deū:q̄ deus dicitur ens hoc modo:q̄ ē ipsuz suuz esse. creatura vero nō est ipsuz suū esse:sed dicīt ens:q̄si eē pticipās:ꝛ hoc sufficit ad rōnez imaginis. ¶ Ad q̄rtuz dicendū q̄ ad rōnez imaginis nō exigitur eq̄litas equiparātie cū magni hois ī pua pictura imago exprimatur:sed exigitur eq̄litas ꝓportiōis:vt.s.eadē sit ꝓportio ptium ad inuicē ī imagine que est ī imaginato:ꝛ talis eq̄litas ꝯuenitur ī aīa respectu dei:q̄ sicut ex ꝑe filiꝰ ꝛ ex vtroq̄ ꝓcedit.s.ita ex mēte noticia:ꝛ ex vtroq̄ amoꝛ ꝓcedit. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ vbi ē perfecta imaginis rō:ibi est perfecta idiscretio ꝛ vnitas:vt ꝓz ī filio ad ꝑez:creatura āt quātū ad hoc q̄ deū imitatur nō discernit:sed quodāmō sibi vnit vnitate cōueniētie:q̄uis sp remaneat maioꝛ differētia:ꝛ sic nō ex toto tollit rō imaginis:ꝓz solū imaginis pfecte.

¶ Utꝝ imago dei inueniaī tm ī creaturis rōnalibꝰ. II.

AD secundum sic ꝓceditur. videī q̄ nō tātū in rōnalibus creaturis imago dei ꝯueniatur. Ad rōnē enim imaginis q̄lis in creaturis esse potest nō exigitur pfecta silitudo vt dictum est:sed sufficit imperfecta imitatio:sed quelibet creatura ex hoc esse habet:q̄ diuinā perfectionez imitatur. ergo quelibet creatura dici debet ad imaginem dei. ¶ Preterea. dicit Boeti. in libro de consola. philosophie de deo loquens. Mundū mente gerens similiq̄ imagine formās. sed quelibet creatura in esse prodyt:ex hoc q̄ in mente diuina per suā ideam gestabaī. ergo quelibet creatura potest dici facta ad imaginez dei. ¶ Preterea. vbi est expressioꝛ silitudo ibi magis saluaī rō imaginis:sed pfectio diue bonitatis exprimitur sensibilibus creaturis in toto vniuerso q̄ in aliq̄ ꝑte eius. ergo totū vniuersuz magis debet dici ad imaginez dei q̄ aliqua creatura rationalis. ¶ Preterea. Dionysius in q̄rto capitulo de diuinis no. ostendit similitudinē diuine bonitatis maxie apparere ī radio solari:sed expressio similitudinis causat imaginē. ergo radius solaris dz dici eē ad imaginē dei. ¶ Preterea. illud quod maxie exprimit ꝓprietatem alicuius:maxie videtur ad ipsuz cōuenientia habere:sed in fine cele. hierarchie dicit Dio. q̄ in igne maxime oñdūt diue ꝓpietates. ergo ignis maxie dz dici ad imaginē dei.

Sed contra ex hoc aīa dicitur imago dei: qz eius capax ē. vt Aug. dicit: sz sola creatura rōnalis ē capax dei. ergo ipsa sola ē ad imaginē dei. ℂ P. quāto aliq̄ creatura ē pfectior tanto est deo silior: sz inter alias creaturas rōnalis nā altissimū gradū tz: in ipsa ergo pcipue imago dei inuenitur.

Respondeo dicēdū q̄ vt dictuz est illa imitatio rationē imaginis cōstituit q̄ ē in aliquo ad spēz pertinēte. ex pmo autē z ꝯmuni nihil sortitur spēz: sed ex vltīo z ppio: sicut ē differētia cōstitutiua. Cōsideratis aūt dīne bonitatis pcessibus ī creaturis: gb⁹ nāe create cōstituūtur ī silitudinē nature icreate vltia inuenit itellectualis dignitatis participatio: z q̄ oēs alias psupponat: z ideo itellectualis nā attingit ad imitationē diuinaz in quo quodāmodo cōsistit spēs nāe eius: z ide est q̄ in ea dē operatiōe ponimus vltimā felicitatē itellectualis creature: in qua ē felicitas dei. s. in cōtemplatiōe itellectiua: z ideo sola intellectualis creatura rationabiliter ad imaginem dei dicitur esse.

Ad primum ergo dicēduz: q̄ quāuis q̄libet creatura aliqd participet de rōne silitudinis dīne: nō tamē potest dici eius imago rōne predicta. ℂ Ad scōz dicēdū q̄ silitudo opis potest dici ad operantē duplr: aut quātū ad id qō hz in nā sua: sicut hō gñat hominē: aut quātū ad id qō hz in itellectu suo: sicut artificiatū ab artifice ī silitudinē artis sue pcedit: vtroq̄ mō pcedit creatura a deo ī silitudinē eius. Prio mō: qz ab ente sē entia: z a viuo viuētia. Scōo mō: qz procedunt a rōnibus idealibus: cū ergo vnaquēq̄ res ptingat ad pfectā imitationē eius: q̄ ē in itellectu dīno: qz talis ē qualē eā ē disposuit: z ideo quātū ad hūc modū silitudinis q̄libet creatura potest dici imago idee ī mēte dīna existētis: vñ dicit Boetius ī libro de trinitate: q̄ formе q̄ sūt ī materia possunt dici imagines: eo q̄ ab his formis venerūt: q̄ sine materia sūt: sed quātū ad aliū modū sola itellectualis nā pertingit ad vltimū graduz imitatiōis: vt dcm̄ ē: z iō ipsa sola dicit imago dei. ℂ Ad tertiū dicēdū q̄ silitudo dīne bonitatis quātū ad nobilissimas participatiōes ipsius nō resultat ī vniuerso: nisi rōne nobilissimaꝝ partiū eius q̄ sunt itellectuales nāe: nec p se de toto pōt dici: z pmo qz nō cōuenit sibi rōne oiuz partiū: vt ī. 6. phi. dr̄ frequēter: z ideo vniuersuz nō pōt dici imago dei: sz itellectualis nā. ℂ Ad q̄rtū dicēdū q̄ silitudo radij solaris ad dīnā bonitatē tota attēdit quātū ad causalitatē: z nō quātū ad dignitatez nāe q̄ rōe imaginis pficit. ℂ Ad quintū dicēdū q̄ ppietates dīne ostēdunt ī creaturis duplr: vel scōz silitudinē analogie: sicut vita sapia: z hm̄: q̄ analogice deo z creaturis ꝯueniūt: z sic dīne ppietates pcipue oñdunt ī rōnali natura: vel scōz silitudinē ppositiōis: ſm q̄ spūales ppietates corporalibus metaphorice designāt: z hoc mō in igne oñdunt ppietates dīne: vt ī pmo lib. di. 33. dcm̄ ē: sz h silitudo nō facit rōnē imaginis. Vñ Dio. vocat eā in scōo capitulo cele. hierar. dissimilē similitudinē.

ℂ Utrum imago dei magis reperiatur in angelis q̄ in hominibus. III.

Ad tertium sic pcedit. vr̄ q̄ imago ñ magis ī angelis q̄ in hoībus inueniat. Ea. n. q̄ sequūt nāz equalr inueniunt ī oibus hūtibus nāz illā: vt visibile ī hoībus: sed eē ad imaginē dei ꝯsequit itellectualē nāz. ergo ī oibus hūtibus itellz ē equalr. ℂ P. sz Aug. eo ipso est aīa imago dei q̄ capax eius eē pōt: sz nō magis capax dei est āgelus q̄ hō: cū in fruitiōe dīnitatis hoīes āgelis equēt. g̃ eē ad imaginē nō magis āgelis q̄ hoībus cōuenit. ℂ P. vt dicit Aug. inter mentē nr̄az z deū nihil est mediū: sz q̄ magis imitat deū: cadit mediū inter ipsuz: z id q̄ minus imitat ipz: ergo āgelus nō magis ē ad imaginē dei q̄ mēs hūana. ℂ P. ad hebr. xi. dicit gl. q̄ nā mētis hūane quā xp̄s assūpsit nihil post deū ē melius: sz xp̄s assūpsit mētez eiusdē nāe cū nr̄is mētibus: cū ergo vnūqōq̄ tāto sit melius quāto exp̄ssiorī imagie deū imitat: vr̄ q̄ eē ad imaginē nō magis āgelis q̄ hoībus ꝯueniat. ℂ P. de btā v̄gine dicit Dieronym⁹: q̄ exaltata ē sup chozos āgelorūz ad celestia regna: sz hoc nō posset eē: si ipsa eēt minus ad imaginē dei q̄ āgeli: ergo cū ipsa vere z pure nāz hūanā habeat videt q̄ imago nō plus in āgelis q̄ in hoībus ꝯueniat.

Sz cōtra est qō dicit Hzego. qō āgelus dr̄ signaculū silitudis: qz ī eo dīne imagis silitudo magis ꝯsinuat exp̄ssa. sed scōz hoc aliqd dr̄ eē magis ad imaginē scōz q̄ exp̄ssius imago dei in ipo relucet. ergo āgeli sūt magis ad imaginez dei q̄ hō: silr ēt vr̄ q̄ vir magis q̄ mulier p id q̄ pme corr. xi. gdā gradus ī ter vir z mulierē ꝯstituit: dū dr̄: vir imago dei: z mulier imago viri: z ita nō in oībus habētibus imaginē imago equalr inuenit.

Respondeo dōz q̄ de imagine possumus log dupliter: aut quātū ad id ī quo ppie cōsistit imaginis rō: aut quātū ad id ad qō secūdario assignat silitudo imagis. ppe. n. z pncipalr imago itellectualē nāz ꝯsequit. Vñ oz q̄ vbi itellectualis nā pfectius inuenit: ēt ibi sit imago exp̄ssior: z sic cū nā itellectualis multo sit dignior in āgelis q̄ in hoīe: eo q̄ pp obūbrationē itellectualis luminis hō rōnalis dr̄: cū rō sit qdā itellectus obūbratus: opz q̄ in āgelis sit exp̄ssior dei imago q̄ in aīa z āgelis supiorībus q̄ in iferiorībus z in viro q̄ ī muliere: q̄uis ista diuersitas sit minor q̄ pma: qz nō sequit diuersitatez nāe fz spēz: assignat ēt imago dei in hoīe: sed nō ita ppie q̄tū ad aliq̄s ppietates ꝯsequētes: sicut q̄ hō dñatur iferiorībus creaturis sicut etiā deus ī toto vniuerso: z ē quodāmō finis eaꝝ: z hoc inuit Hene. i. vbi post id qō dcm̄ est Faciam⁹ hoīez ad imaginē z̄. subiūgit. Ut p̄sit piscib⁹ z̄. Et silr sicut deus ē totus ī q̄libz pte vniuersi: ita aīa ī q̄libet pte corporis: z fz hoc z hō alia nihil phibet hoīez magis ad imaginē dei eē q̄ āgelū: sed hoc ē scōz qd z nō simplr: qz iudiciū silitudinis vl diuersitatis qō sumit ab essentialibus rei est multo firmius.

Ad primū ergo dicēduz. q̄ ea que ꝯsequūtur nām eq̄liter inueniūtur in oibus hūtibus nāz illā eq̄liter: nā āt itellectualis nō eq̄liter inuenitur in āgelis z in hoībus: sed in āgelis multo nobilior. ℂ Ad scōz dicēduz q̄ imago inuenitur in hoīe z in āgelo quātū ad nālia sua: nō quātū ad habitū gratie vel glie. Cōsideratis āt nālibus āgeli z hoīs magis ē capax dīne cognitōis āgelus q̄ hō: z q̄ hō ad eq̄litatē āgelox pducitur ī dīna fruitiōe est gr̄e z nō nāe: z iō obiectio nō pcedit. ℂ Ad 3ᵐ dicēdū. q̄ iter mentē nr̄ā z deū nihil est mediū q̄si obz btitudinis: sz imediate in deū nr̄a mens tēdit: a quo etiā imediate p gr̄az vnificat: z tamē ē aliqd mediū quātū ad gradū nāe. s. angelica nā: vt p̄z ex Dionysio. i. 4. capl̄o. cel. hierar. Augustinus etiā dicit angelus prope deum factum z materiā prope nihil: z ideo obiectio nulla est. ℂ Ad quartuz dicēduz q̄ natura humana quā xp̄us assūpsit ē multo nobilior q̄ quelibet creatura: sed hoc habet ex vnione diuinitatis: z nō ex p̄cipuis eēntialibus: z ideo nō sequitur simplis ratio de mentibus humanis nō vnitis. Assūpsit enī dei filius humanā naturā: vt Damascenus dicit in atbomo. i. in individuo z nō in specie: z sic etiā natura mentis humane in gloria pdicta accipitur. ℂ Ad quintū dicēdū. q̄ exaltatio beate virginis sup chozos angelorūz: nō fuit nature sed gratie: z ideo per hoc nihil pbatur.

ℂ Utr̄ imago z silitudo ꝯuēienter distinguāt ī hīa. IIII.

AD quartuz sic ꝓcedit. vī ꝙ inc̃ueniēter imago ⁊ silitudo in lra distinguant. Illud.n.qđ ponit in diffone alicui⁹: vt genus nō distinguit ab ipso: sic aial ab hoīe: sed ſm Ilariū imago est rei ad rē coequandā imaginata ⁊ idiscreta silitudo. ergo imago ⁊ silitudo distingui nō debēt. ¶ P. ſm quozūdā opionē homo in gratuitis creat⁹ nō est. sed inocētia ⁊ iusticia ad gr̃az ptinent. ḡ icōueniēter silitudo in qua hō fact⁹ est ꝓ iusticiaz ⁊ inocētiā. exponit in lra. ¶ P. cognitio ⁊ amoz noīant actū vel passionē: sed act⁹ ⁊ passio nō semp remanēt in aīo. Cū ḡ imago semp maneat: vī ꝙ icōueniēter imago ꝑz dilectionē vel cognitionē assignet. ¶ P. amoz ad volūtatē ptinet. volūtas aūt est pars imaginis. ḡ icōueniēter distinguit silitudo ab imagine: ꝓ hoc ꝙ silitudo in amoze vtutis cōsistit. ¶ P. volūtas ad cognitionē nō ptinet: ⁊ tñ pars imaginis ab Augustino ponit. ḡ vī ꝙ icōueniēter dicat imago ad cognitionē veritatis ptinere. ¶ P. nā itellectualis ad essentiaz aīe ptinet: sed nām itellectualē seq̃t imago: vt dictuz. est. ḡ vī icōueniēter dici ꝙ silitudo ad essentiaz ptineat. imago vo ad alia que sunt in anima.

RESpondeo dōz: ꝙ in rone imagis icludit silitudo ⁊ nō econuerso. vñ si silitudo cōi imagines distinguat: oz spāl̄r sumi silitudinē que deficit ratiōe imaginis: sic ꝓpriū cōdiuidit diffōni nomē cōe qđ de diffone ꝑdicat: sed ſm illā rōnē determiate acceptū qua deficit a pfectione diffōnis. cū ergo imago ꝛportet imitationē in his que ptinēt ad speciē demōstrādā: opz ꝙ similitudo accipiat in eo ꝙ deficit a demōstratiōe spālis nature: hoc aūt cōtingit dupl̄r: aut qz est ꝓus ⁊ cōius q̃ sit natura spēi: sicut ꝓprietates cōsequentes nāz generis: aut qz est posterius his que speciē demōstrāt: vt accītia cōsequentia ꝓncipia idiuidui. Si ergo accipiat defect⁹ ꝓ modo: sic est vltima distinctio que in lra assignat: ſm hoc enī dicet silitudo ſm cōuenientiaz in illis que cōsequunt essentiā inquantū est essentia: ⁊ nō inq̃tū est itellectualis: vt in corruptibile ⁊ indiuisibile: ⁊ hm̄. imago aūt attēdit ꝑz ea que ꝓprie intellectualē nāz cōsequit. Si aūt attēdat defect⁹: ex hoc ꝙ est posteri⁹: hoc est dupl̄r: quia aut hoc est ſm ordinē potētie nālis ad potētiā: ⁊ sic ꝑmū demonstrās naturā intellectualē est potentia cognoscitiua ⁊ actus eius ⁊ posterius erit volūtas ⁊ actus ei⁹ que cōsequit apꝓhēsionē cognoscitiue vtutis: ⁊ sic erit scōa dist. qz imago pertinebit ad cognitionē veritatis que est ꝑmū demōstrās nāz intellectualē: silitudo autem ad amorē vtutis: aut ꝑz ordinē potētie ad habitū: ⁊ sic erit ꝑma distinctio ſm ꝙ imago ptinet ad potentias. ſ. memoriaz: intelligētiā ⁊ volūtatez. Silitudo vo ad habit⁹ cōnes ſ. innocētiam ⁊ iusticiam.

AD ꝑmuz ergo dōz: ꝙ silitudo cōiter sumpta nō diuidit cōtra imaginē: sed silitudo deficiēs a rōne imaginis: sicut ꝓpriū cōdiffonē. ¶ Ad 2m dōz. ꝙ etiā si ponat hō nō creat⁹ in habitib⁹ gratuitis: cōstat tñ eū esse creatū in habitib⁹ nālib⁹ integris ⁊ pfectis: ⁊ q̃tū ad hoc silitudo attēdet. ¶ Ad 3m dōz. ꝙ potētie innotescūt ꝓ actus ⁊ passiones: ⁊ ideo ꝓ cognitionē ⁊ amorē dz intelligi potētia cognoscitiua ⁊ amatiua que est volūtas. ¶ Ad 4m dōz. ꝙ ratio illa non valet: qz ꝓcedit ex diuersis distinctionibus: nec est incōueniēs: vt ſm vnā dist. aliqđ ptineat ad imaginē: ⁊ ſm aliā ptineat ad silitudinē. qz in vna cōparatione pōt aliqđ accipi vt ꝓus aliquo qđ in alia accipit vt posterius respectu alterius ſm quē modū pōt cōparari potentie intellectiue nature ad habitus: gb⁹ iueniunt ꝑores, vel vna ad alteram: ⁊ sic est vna ꝑor altera. Et ita sicut aliquid est ꝓus ⁊ posterius in aliq̃ cōparatione diuersimode acceptū: ita etiā pōt ad imaginē ⁊ silitudinez ptinere rōne ꝑdicta. ¶ Et silr dōz est ad 5m. ¶ Ad 6m dōz. ꝙ intellectualitas: cuius ptineat ad essentiā nature intellectualis: nō tñ est de rōne essentie inquantū essentia: ⁊ ideo nō ptinet ad silitudinez que assignat ſm cōes dr̃ias entis. ſ. simplex ⁊ cōpositū: corruptibile ⁊ incorruptibile ⁊ hm̄.

¶ Expositio textus.

QUare creatus sit hō. i. causa finalis hoīs: ⁊ qualr institutus: qz ex anima ⁊ corpore. hec duo in ꝑma distinctiōe huius libri dicta sunt. Et qualr ⁊ quō fact⁹ hic icipit ꝓsequi. Deinde qualr sit lapsus hoc ꝓsequitur. xi. distin. Et deiceps postremo qualr ⁊c. B in tertio libro ⁊ in quarto. Que in mēte rōnali nālr sunt: B pōt itelligi ēt de habitib⁹ gratuitis ad quos aīa nālr est ordinata non ꝙ per ꝓncipia nature causent. vel pōt intelligi de habitibus inatis: sicut pbs in 6° ethycoꝝ ponit ēt quasdam vtutes nāles. imago ḡ ptinet ad formā. ſ. spāle. silitudo ad naturā. ſ. cōem: ⁊ hoc ſm vltimā distinctionē quam posuit. (Quocirca homo ⁊ imago ⁊c.) Ratio huius est: qz hec ꝓpositio ad. notat distātiā: qz vt dicit Augu. Filius est imaginatio patris nulla ex parte ei dissimilis: ideo ita dr̃ imago ꝙ nō ad imaginē: homo aūt: qz ipse deū imitat in natura intellectuali ⁊ a pfecta imitatione filij distat in quaz tamē tēdit vt pōt. ideo imago dr̃: ⁊ ad imaginem.

¶ Hic de creatione anime vtruz de aliquo facta sit: vel non: ⁊ quādo facta: ⁊ quam gratiam habuerit in creatione. ¶ Dist. XVII.

HIc de origie anime plura queri solet. ſ. vnde creata fuerit: ⁊ quā gratiam habuerit in creatione. Sicut hominis formatio ſm corpus describit: cuz dicit. Formauit deus hominē de limo terre: ita eiusdem ſm animam describit factura: cum subdit. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. Corpus enim de limo terre formauit deus: cui animam inspirauit. Vel ſm aliam litteram: flauit vel sufflauit. Non ꝙ faucibus sufflauerit: vel manibus corporeis corpus formauerit: spūs enim deus est: nec lineamētis membroꝝ compositus est. Nō ergo corporalr putemus deum corporeis manibus formasse corpus vel faucibus inspirasse animā: sed potius hominē de limo terre ꝑz corpus formauit: iubēdo: volēdo. i. voluit: ⁊ ꝓbo suo iussit: vt ita illa fieret. Et inspi. i fa. eius spi. vite. i. substantiaz anime in qua viueret creauit non de materia aliqua corporali vel spirituali: sed de nihilo. Putauerūt enim quidam heretici deum de substātia sua animā creasse: verbis scripture peruicaciter inhērētes quibus dicitur Inspirauit vel sufflauit ⁊c. Cum flat inquiunt vel spirat homo: de se flatum emittit. Sicut ergo cum dicit deus flasse vel spirasse spiraculum in faciem hominis ex se spiritum hominis emisisse intelligitur. i. de sua substātia. Qui hoc dicunt non capiunt tropica locutione dictuz esse

sufflauit vel flauit.i.flatum hominis.s.animaz fecit.flare enim est flatum facere:flatum facere est aiaz facere. Unde dñs per Isaiam. Omne flatum ego feci. Non sunt ergo audiẽdi qui putant animã esse partẽ dei. Si eniz hoc esset:nec a se nec ab alio decipi posset:nec ad malum faciendũ vel patiendum cõpelli:nec in melius vel deterius mutari. Flatus ergo quo hominẽ animauit:factus est a deo:non de deo:nec de aliq̃ materia:sed de nihilo.

¶ Hic queriẽ quãdo facta sit anima:an ante corpus an in corpore.

Sed vtrum in corpore:an extra corp9 etiaz inter doctores scrupulosa questio est. Augustinus eniz sup genesiz tradit animam cum angelis sine corpore fuisse creatam:postea vero ad corpus accessisse:neqz compulsa est incorporari:sz naturaliter illud voluit.i.sic creata fuit vt vellet:sicut naturale nobis est velle viuere. Male autẽ velle viuere non nature:sed voluntatis est peruerse. Alij vero dicũt animã primi homis i corpore fuisse creatã:ita exponẽres verba illa. Inspi.in faciẽ ei9 spiraculũ vite.i.aiaz in corpore creauit:que totum corpus animaret:faciem tamẽ specialiter exp̃ssit:qz hec pars sensibus ornata est ad ituẽda supiora. Sed quicqd de anima primi homis estimeẽ:de alijs certissime sentiendum est q̃ in corpore creenẽ. Creãdo eniz infundit eas deus:z infundẽdo creat. Dicendus est etiã animã illã non sic esse creatã:vt prescia esset opis futuri iusti vel iniusti.

¶ In qua etate de9 hoiez fecerit:in etate virili factus est homo ꝑm superiores causas.

Solet etiaz queri vtrum deus hominem repente in virili etate fecerit:an pficiẽdo z etates augẽdo:sicut nunc formatur in matris vtero. Aug. sup genesim dicit q̃ Adam in etate virili ꝙtinuo fact9 est:z hoc ꝑm supiores:nõ inferiores causas.i. ꝑm volũtatẽ z potentiã dei:quã nature generibus non alligauit:qualr z virga moysi cõuersa est in draconẽ. Nec eni talia ꝙtra nãm fiũt:nisi nobis q̃bus alr nature cursus inotuit:deo autẽ natura est qõ facit:nõ ergo cõtra dispositionez suã illud fecit deus. Erat enim in prima causarum ꝙditione sic hoiem posse fieri:sed non ibi erat necesse vt sic fieret:hoc enim non erat in cõditione creature:sed i beneplacito creatoris cuius volũtas necessitas est. Hoc enim necessario futurũ est:qõ vult z presciit. Aduita ꝛo ꝑm iferiores causas futura sunt:sed in p̃sciẽtia dei futura non sunt. Si autr alr ibi futura sunt:potius futura sunt sicut ibi sunt:vbi p̃scit ille qui nõ potest falli. Sic ergo factus est Adam non ꝑm inferiores causas:qz nõ erat in rerum causis seminalibus vt ita fieret:sed ꝑm supiores non cõtra nãm operãtes:quia in rerum causis naturalib9 erat vt ita posset fieri.

¶ Qr homo extra paradisuz creatus in paradiso sit positus:z quare ita factum sit.

Hominẽ autr ita formatũ tulit deus vt scriptura docet:z posuit in paradiso voluptatis quã plãtauerat a pricipio His verbis apte moyses insinuat q̃ homo extra paradisũ creat9 est:postmodũ in paradiso sit posit9:qõ ideo factũ dicit quia nõ erat pmansurus in eo:vel vt nõ nature sed vt gratie hoc assignareẽ. Intelligit autr paradisus localis z corporalis in quo homo locat9 est. Tres eniz generales de paradiso sñie sunt. Una corr qui corporalr intelligi volũt tantuz. Altera corr qui spũalr tantũ. Tertia corum qui vtroqz modo paradisum accipiũt. Tertiã mihi placere fateor:vt homo in paradiso corporali sit positus. Qui ab illo pricipio plãtatus accipi pót:quo terrã oẽm remotis aqs herbas z ligna,pducere iussit. Qui z si p̃sentis ecclesie vel future typum tenet:ad litterã tamẽ itelligẽdum est esse locũ amenissimũ:fructuosis arboribus magnũ:z magno fonte fecundũ. Qõ autr dicimus.a.p.eẽ.p.a.antiqua trãslatio dicit ad oriẽtem. Unde volũt qdã in oriẽtali parte esse paradisum longo iteriacẽte spacio vel maris vel terre a regionibus quas incolũt hoies secretũ z in alto sitũ vsqz ad lunare circulum ptingentẽ:vñ nec aque diluuij illuc peruenerũt.

¶ De lignis paradisi inter que erat lignum vite z lignum sciẽtie boni z mali.

In hoc autẽ paradiso erãt ligna diuersi generis:inter que vnũ erat qõ vocatuz est lignum vite:altez ꝛo lignũ scientie boni z mali. Lignũ vite dictũ est:sicut docet Beda z Strabus:qz diuinitus accepit hãc vim:vt qui ex eius fructu comederet:corpus eius stabili sanitate z ꝑpetua soliditate firmareẽ:nec vlla infirmitate vel etatis imbecillitate in deterius vel in occasum laberetur:lignum autẽ sciẽtie boni z mali nõ a natura hoc nomẽ accepit:sz ab occasione rei postea secuture. Arbor.n.illa nõ erat mala:sed scie boni z mali:ió dicta est:qz post,phibitionẽ erat in illa trãsgressio futura qua homo experiẽdo disceret:qd est inter obediẽtie bonũ z inobediẽtie malũ. Non

ergo de fructu qui nasceret ide posituz est illud nomẽ: sed de re trãsgressionẽ secuta. Cognouit enim homo priusq̃ tãgeret hoc lignũ bonum ꝛ malũ: sed bonũ per prudẽtiã ꝛ expiẽtiam: malũ vero per prudẽtiã tm̃: q̃ etiã p expientiaz nouit vsurpato ligno vetito: qz p expiẽtiam mali didicit qd sit iter bonũ obediẽtie ꝛ malũ inobedientie. si ẏo primi parẽtes obediẽtes essent: nec cõtra pcm̃ peccassent: nõ ideo tamẽ minus diceret lignũ sciẽtie boni ꝛ mali: qz hoc ex eius tactu accideret si vsurparet: a ligno ergo homo ꝓhibitus est: qõ malũ non erat. vt ipsa p̃cepti obseruatio bonũ illi eẽt: trãsgressio malũ: nec melius ꝓsideraꝝ q̃tũ malũ fit inobediẽtia q̃z hoc mõ: cũ ideo. s. reus factus esse homo: itelligiꝫ qz ꝓhibitus rẽ tetigit: quã si nõ ꝓhibit⁹ tetigisset non peccasset: nec penaz sensisset: si. n. venenosam herbam ꝓhibitus tetigeris: pena sequiꝫ: ꝛ si nemo ꝓhibuisset silr sequereꝫ. Si etiam ꝓhibetur res tãgi: que non tangẽti tantũ: sz ꝓhibẽti obest: sic̃ aliena pecunia. ideo ꝓhibitũ est peccatũ: quia ꝓhibenti est damnosum. Cum vero tangiꝫ qõ nec tangẽti obest si non ꝓhibetur: nec cuilibet si tangatur: ideo ꝓhibetur vt p se bonũ obediẽtie: malũ inobediẽtie monstretur. Sicut ꝓim⁹ homo a re bona ꝓhibitus: penaz incurrit: vt nõ ex re mala: sed ex inobediẽtia pena esse mõstretur: sicut ex obediẽtia palma.

¶ Diuisio textus.

Stenso q̃ homo ꝓdux a deo in silitudine eius: sic̃ a cã quodãmõ vniuoca. Hic determinat ꝓductionẽ hois in se ꝼz q̃ ex suis ptib⁹ ꝓstat. Et diuidiꝫ hec pars in duas. In ꝑma determinat ꝓductionẽ viri. In zª ꝓductionẽ femine is. dist. ibi. (In eodez quoq; paradiso ꝛc.) ꝓma in duas. In ꝑma determinat ꝓstitutionẽ hois. In scõa determinat locũ qui sibi cõstituto in esse assignat⁹ est: sic̃ et in nãlib⁹ regnate debeꝫ aliqs locus ibi. (Hoiez aũt formatũ ꝛc.) ꝓma in duas. In ꝑma determinat ꝓductionẽ hois ex parte aie. In scõa ex parte corpis. ibi. (Solet q̃ri vtr̃ de⁹ homine ꝛc.) Circa ꝑmũ tria facit. ꝓmo ꝺtermiat aie ꝓductionez a deo. Scõo excludit circa hoc quozũdã errores. vnuz ex pte creãtis ibi. (Nõ ergo carnalr putemus). Alterũ ex pte creati. ibi. (ꝓtauerũt eni qdã ꝛc.) Tertio determiat quãdã dubitationẽ. ibi. (Sed vtr̃ in corpe an ex̃ corp⁹). Hoiez aũt ita formatũ ꝛc.) Hic determiat locũ q hoi creato ẽ assignat⁹. s. paradisũ. Et diuidiꝫ i duas ptes. In ꝑma describit paradisũ. In zª ligna paradisi. ibi. (In ḃ aũt paradiso ꝛc)

¶ Questio. I.

Hic duo q̃rũꝫ. ꝑ ō creatione hois ex pte aie. zº de formatõe ei⁹ ex pte corporis. Circa ꝑmũ q̃runt tria. ꝓio vtr̃ aia humana sit de eẽntia diuĩa. zº si nõ: vtr̃ sit ō aliq̃ (mã creata. 3º vtr̃ aia ex̃ corpus creata sit.

¶ Utr̃ aia hũana sit ō eẽntia diuina. I.

Ad primuz sic ꝓceditur. vꝰ q̃ anima sit de essentia diuina p id qõ hr̃ Heñ. ꝑ. Inspirauit in faciẽ ei⁹ ꝛc. sed illud qõ inspirat aliqd: flatũ de se emittit. ergo aĩa est de eẽntia dei. ¶ ꝓ. oꝰ Actuũ. 18. Nos. n. genus dei sumus: hoc autez nõ conuenit hoi: nisi ꝼm aiaz: qz ab alys sensibilib⁹ secernit. ergo vꝰ q̃ aiaz sit de suba nature diuine. ¶ ꝓ. cum nãlis opatio ꝓsequat̃ naturã: oz ea que in opatione conuiũt i nã vel essentia conuenire: sed aĩa rõnalis conuenit in opatione intellectus cũ deo: vt pḧs in. io⁹ ethicoꝝ dicit. ergo cõicat cũ ipso in essentia. ¶ ꝓ. oẽ qõ intelligiꝫ: itelligiꝫ p silitudinẽ vel idẽtitatẽ: oz. n. q̃ itellect⁹ in actu sit intellectũ in actu: qõ non ꝺtingit: nisi vel qz sunt idẽ per essentiaz: sicut deus seipm̃ itelligit: vel qz silitudo itellecti recipiꝫ in itelligẽte: vt pfectio eius: sed itellect⁹ noster itelligit deũ: ꝛ silr mãm p̃mã. sed hoc nõ põt esse p silitudinẽ abstractã ab eis: qz a simplicissimo nihil põt abstrahi. ergo oz q̃ itelligat ipsa p idẽtitatẽ: ꝛ sic est idẽ per essentiã deus: ꝛ mã ꝑma: ꝛ aĩa itellectiua. ¶ ꝓ. quecũq; sunt ꝛ nullo modo differũt sunt penitus idẽ: sed itellect⁹ ꝛ mã ꝑma: ꝛ deus sunt ꝛ nullo modo differũt: ergo sũt penit⁹ idẽ. ꝓbatio medie: q̃tũ ad secũdaz partẽ: qz ꝑma ꝓstat. quecũq; differũt: aliq̃ ꝺria differũt sed omne qõ ꝺffert ab altero aliq̃ ꝺria: est cõpositũ ex ꝺfferentia: ꝛ quodã alio. Cum ergo ꝓdicta tria sint penit⁹ simplicia. videꝫ q̃ nullo mõ differãt. ¶ ꝓ. illud qõ participatur ad esse cuiuslibet rei est de essentia cuiuslibet rei. Sed sicut dicit Dionysius in 4.ª ca.ª de diuin is noib⁹: participatiõe dine bonitatis aĩa: ꝛ oẽs alie res sũt: ꝛ bone sũt. g̃ videtur q̃ diuina bonitas sit essentia cuiuslibet aie ꝛ cuiuslibz rei: sed diuina bonitas est sua essentia: ergo eẽntia diuina ẽ ipsa essentia aie vel aliqd eius.

Sed cõtra. Illud qõ est in se tantũ act⁹ nõ est possibile ad spẽz alterã vel ad esse aliud: sed essentia diuina est act⁹ purus cui nulla potẽtia p̃miscereꝫ. ergo nõ est possibilis adhuc vt trãsformereꝫ in nãm aie vl̃ alicuius alterius vel additionẽ aliquã recipiat. ¶ ꝓ. ei qõ ẽ actus purus nõ admisceꝫ aliq̃ p̃uatio: qz p̃uatio est eius qõ est natũ haberi: ꝛ nõdũ habeꝫ: sed aĩe adiũgunt̃ multi defectus vel p̃uatões: vt ignorãtia: malitia: ꝛ hꝺ. ergo anima non est de essentia diuina.

Respondeo dõz. q̃ quozũdã antiquoꝝ pḧoꝝ error fuit q̃ deu⁹ eẽt de eẽntia oĩuz rerꝝ. ponebãt. n. oĩa esse vnũ simplr ꝛ non differre: nisi forte ꝼm sensum vel extimationẽ. vt ꝓ parmenydes dixit: ꝛ illos ẽt antiquos pḧos secuti sunt qdã moderni. vt Dauid linãdo Diuisit. n. res in ptes tres: in corpa: aĩas: ꝛ subas eternas separatas. Et p̃mũ indiuisibile ex quo ꝓstituunt̃ corpa: dixit yle. ꝓ primũ aũt idiuisibile exquo ꝓstituunt̃ aie: dixit noym vel mẽtẽ. ꝓ primũ aũt idiuisibile in subsãtys eternis: dixit ōm. Et hec tria esse vnũ ꝛ idẽ: ex quo itez cõsegt̃ esse oĩa p essentiã vnum. Uerũtñ hec positio ꝛ sensui ꝺdicit: ꝛ a pḧis sufficiẽter ꝛprobata est. ¶ Alij ẏo minus errãtes dixerũt deum esse: nõ qdẽ essentiã oĩuz: sed subsãtiaꝝ itellectiuaruz ꝓsiderãtes silitudinẽ opationis ꝛ dignitatẽ itellectus ꝛ imãlitatẽ eius: que error oztũ hr̃e potuit ex opione Anaxagore qui posuit itellectũ mouẽtẽ oĩa. Et fulcimẽtũ hr̃e potuit ex aucte Hen. p̃mo. inducta male itellecta: hoc etiã fidei ꝺriaꝝ ꝛ pḧoꝝ dictis q subas itellectuales in diuersis ordinib⁹: ꝓstituũt ꝛ itellectũ humanũ vltimũ in ordie oĩuz intellectualiũ: inter quos p̃mũ ponũt itellectũ diuinum: ꝛ hũc qdẽ oĩo ĩmobilẽ: ꝛ fides tenet: ꝛ ratio demõstrat. aĩa aũt humana aliquo modo variabilis est. s. ꝼm vtutez ꝛ viciũ ꝛ sciẽtiã ꝛ ignorãtiã. Noꝝ aũt oĩuz errozũ ꝛ similiuz vnũ vꝰ esse p̃nm̃ ꝛ fundamẽtũ: quo destructo nihil ꝓbabilitatis remanet. ꝓ plures enim antiquoꝝ ex intẽtionibus intellectis iudiciũ reruz nãliũ sumere volũt: vnde quecũq; inueniunt̃ conuenire in aliqua intẽtione itellecta: voluerũt q̃ cõicarent in vna re: ꝛ inde oztus est error ꝓ parmenidis

& Melyssi: qui videtes ens ꝑdicari de oibus locuti sunt de ente: sicut de vna quadā re ostēdētes ens esse vnum & nō multa: vt eoꝝ rōnes indicāt i ꝓmo phy. recitate. Ex hoc ēt secuta est opio ꝓpictagore & platonis ponētiū mathematica & itelligibilia ꝑncipia sensibiliū: vt qz numerus iueniāt i his & in illis que cōicāt in numero: sicut in quadā essentia vna: & sil'r qz soztes & plato sunt homo q̄ sit vnus hō ꝑ eēntiam qui de oibus ꝑdicāt. Ex hoc ēt procedūt ꝓles rōnes: Auicebrō in libro fontis vite q̄ semp vnitatez māe venāt ex equali cōitate ꝑdicatiōis. Ex hoc etiā deriuāt opio que dicit vnā essentiā generis esse in oīb⁹ spēb⁹ re nō tm̄ fm̄ rōnē. Sed hoc fundamētū est valde debile: nō. n. opz q̄ si b̄ est homo: & illud hō: q̄ eadē sit humanitas numero vtriusq; qz: sicut in duob⁹ albis nō est eadez albedo numero: sed q̄ hoc similiter illi in hoc q̄ hz humanitatē: sicut illud itellectus accipiēs hūanitatē: nō fm q̄ est hui⁹: sed vt est humanitas formal itētionē cōez oibus: & ita ēt nō est neeessariuz q̄ si in aīa est nā itellectualis: & i deo: q̄ sit eadē itellectualitas vtriusq; ꝑ eēntiā ꝑ quā eādē eēntiā vtrūq; dicāt ens.

Ad primuz ergo dōz: q̄ sic dicit Aug⁹. 7. sup Heñ. illa auctozitas nō cogit ponere aīaz ō suba dei esse. Primo: qz hoc qō hō flādo emittit: est de aere exteriozi quē respirādo attraxit: nō de suba eius. Secūdo: qz & si esset de suba sufflātis. nullo mō esset de suba aīe. Et si etiā poneret ō suba cozpis: deus aūt hoc modo se hz ad totū vniuersum regēdo ipz: sicut aīa ad cozp⁹. vñ nō sequit aīaz hois esse de suba dei. Tertio: qz aīa tm̄mō cozpori dīāt: vñ flatū nō nisi de cozpore facere pōt: deus aūt est supza oēm naturā. vñ nō oz vt de cozpalib⁹ eltis animā faciat: sed de nihilo eā creat imensitate ptāt is sue. vñ figura tiue dr̄: flare: quasi flatū facere. Isaie. 58. oēm flatū ego feci. ¶ Ad 2m̄ dōz. q̄ dicimur nos esse gen⁹ dei q̄ztū ad aīam nō ita q̄ aīa sit de diuina eēntia: sed qz pticipat nāz itellectualē que ēt in deo est fm̄ q̄ ēt dr̄ ad imaginē dei. ¶ Ad 3m̄ dōz: q̄ cū aīa nō bēat eādē opationē numero quā de⁹ hz sed similē: nō segt̄ q̄ bēat eādē nāz: sz silez: nec ex tali sil'itudine vnitas eēntie ꝟcludi pōt: vt dictū ē. ¶ Ad 4m̄ dōz. q̄ itellect⁹ creat⁹ intelligit deū nō ꝑ idētitatē nature: sz per vnionē ad ipz que ē vel ꝑ aliquā sil'itudinē nō qdē abstractā: sed efluxā a deo in intellectū: & hūc modū intelligēdi: vocat Aui. q̄ impssionē dicēs intelligētias in nobis esse: ex hoc q̄ impssiones eaꝝ in nobis sunt. vel ꝑ vnionē ad ipsaz essentiā lucis in create: sicut erit in patria: mā aūt ꝓma cognoscibilis est: nō ꝑ aliquā spēm ab ipsa recepta: sz ꝑ analogiā ad formā: vt dr̄ in ꝓ phy. & iō est de illis que suo ōfectu pfecte itelligi nō valēt. vt dicit Boe. in lib. de duab⁹ naturis. ¶ Ad 5m̄ dōz. q̄ fm̄ plm̄ in. 10⁹ meta. nō est idē esse diuersum & esse differēs: qz differēs ad aliqd dr̄. vñ oz omne differēs ꝓprie loqndo aliq̄ differre: diuersuz aūt absolute dr̄. vñ que diuersa sunt nō oz aliquo diuersa esse: sz seipsis. Si. n. oporteret oīa diuersa in aliquo differre: in infinituz abiret & iō oz ꝺuenire ad ꝓma simplicia que seipsis diuersa sunt: vt pz in dr̄ys gb⁹ spēs distinguunt. si q̄ differēs stricte sumāt fz ꝑdictā acceptionē. sic ꝑ⁹ ꝓpositio falsa est: eo q̄ aliq̄ nō differūt que diuersa sunt. Idez aūt nō differēti: sed diuerso opponit. Si aūt sumāt differēs large ꝑ diuerso & differēti: sic ꝓma ꝓpositio vā est: sed media est falsa: vt ex ꝑdictis pz. ¶ Ad 6m̄ dōz. q̄ creature nō dicunt diuinaz bonitatē pticipare q̄si ꝑ eēntie sue: sed qz sil'itudine diuine bonitatis in eē ꝟstituunt fm̄ quā nō pfecte diuinam bonitatē imitant: sed ex parte.

Utr aīa hūana sit ꝟstituta ex aliq̄ mā. II

B secundū sic ꝓcedit. vī q̄ aīa ex aliq̄ mā ꝟstituta sit. Omne eni qō est b aliqd in nā: est cōpositū ex mā & forma vt in scō de aīa pz. sed aīa rōnalis est hs. qz est per se sine cozpore existēs ab alia aīa eiusdē speciei numero distincta. ergo &c. ¶ P. in quocūq; inueniūtur ꝓprietates materie: oz materiā inueniri: cum ꝓprietates rei a re nō separent: sz in aīa inueniunt quedā ꝓprietates materie: vt subyci: recipere pati & hs. ergo vī q̄ sit ex mā cōposita. ¶ P. fm̄ plm̄ in scō meta. necesse est imaginari materiā in re mota: sed aīe mutabilitas ostendit ex hoc q̄ vicys & fallacys deformis reddit. formā aūt vtutibus veritatisq; doctrina fm̄ Aug. 7. sup Heñ. ergo in aīa est materia. ¶ P. fm̄ plm̄ in 8⁹ metaphysice: nullius agentis actio terminat: nisi ad cōpositū: sed actio creātis dei terminat ad animā quā in esse ꝓducit. ergo est ex materia & forma ꝟposita. ¶ P. nihil vivit seipso nisi deus: sed aīa nō tm̄ viuificat cozpus: sed etiā viuit. ergo seipsa nō viuit: sed aliquo sui. sed omne illud in quo est ꝑncipiū vite & recipiēs vitā: est ex materia & forma ꝟpositū. ergo &c. ¶ P. in omni creato differt qō opatur & quo opatur: quia solū ꝓmo agēti cōuenit per essentiā agere: alys aūt per participationē alicuius qō ad essentiā additur. sed aīa hz opatiōes ꝓprias: & sic illis opationib⁹ ipsa est operās. ergo nō est quo operat: & sic nō videt eē forma simplex: sed materiā habēs: qz forma est ꝑncipiū quo operatio ꝓducitur.

Sed contra. quāto aliqd est ꝓpinquius vni ꝓmo & simplici: tāto magis est vnū & simplex vt in lib. de causis dr̄. sed iter formas naturales aīa deo est ꝓpinqor. q̄ cū alie forme sint simplices: multo fortius aīa. ¶ P. forma substātialis nō est forma substātialis: sic nec qualitatis qualitas: sed omne qō habet materiā: habet ēt substātialē formā dātē esse materie. cuz ergo aīa sit forma substātialis: videt q̄ ex materia cōposita nō sit. ¶ P. Augst. sup genī. 7. ōducēdo per singula ostēdit animā ex materia nō esse factā. Nō. n. pōt facta fuisse ex materia spūali rōnali: qz si natura rōnalis ex qua fit beata fuisset nō impenis imitata esset: quia materia cum formā a deo in melius formāt. Si vo misera fuit: opz q̄ ꝑcesserit culpa: qō ē cōtra aplm̄ Ro. 9⁹. cuz nōdū aliquid boni egissent aut mali &c. Si aūt nec beata nec misera: tūc vsum rōnis nōdum habebat: sicut in pueritia ꝟingit: & sic ociosa erat. Simil'r nec ex materia spirituali irrōnali: quia hoc esset ꝓpinquuz opinioni que ponit animaꝝ de cozpore in cozpus transitū. Et peius adhuc: quia illa positio non dicit animā bestie in hominē trāsire: sed ecōuerso. Sil'r nec ex materia cozporali: nō enim ex eodem facta est anima exquo facta est caro. Et ꝓterea. cum anima aliquid intelligit ab omnib⁹ cozporalibus se retrahit qō nō cōtingeret si de natura cozporis esset. sed ex omnibus ꝑdictis sic pōt argui: omne qō habet materiā fm̄ Augu. dicit ex materia factū: quāuis materia tpe nō ꝑcesserit. Si ergo anima nō pōt dici facta ex materia. vt ꝓbatū est aīa materiā nō habet.

Respōdeo dicēdū. q̄ mihi nō videt in anima vel i aliqua spirituali substātia aliquo modo esse materiam: sed ipsas esse simplices formas & naturas: q̄zuis quidā aliter dicant. Et ꝓter alias rationes quib⁹ hoc de angelis impossibile videt. vt supza dist. 4ª. dictum est etiā quadā speciali ratione: materia a rōne anime secluditur: cum enim anima sit forma cozporis: oportet q̄ vel tota essentia sua sit cozporis forma vel per partē essentie sue si fm̄ essentiā suam totam: impossibile est q̄ pars essentie sit materia: quia id qō in se est potētia pura non potest esse forma vel actus alicuius: omnis aūt potētia in genere substantie est potētia pura: quia est ĩmediatū subiectū substātialis forme & generationis: vt in ꝓmo de generatione dicit. Si aūt fm̄ partē substantie sue est forma cozporis per quā est in actu: & nō fm̄ alterā que est materia eius: sequū-

tur duo incõueniẽtia: vnum est: q̃ vnus actus numero est forma diuersaꝝ materiaꝝ. ſ. materie corporaľ ⁊ materie ſpiritualis ex qua eſſentia anime cõſtituitur. Aliud eſt q̃ ī potẽtys non vnius generis eſt vnus actus perficiens: corporalis enim materia ⁊ ſpũalis nõ poſſunt eſt vnius rationis. ¶ Et ꝓterea. illud qõ eſt tñ actus corporis viuentis animam vocamus. Et ſiḷ rõne Auicẽ. oſtẽdit in ſua metaphyſica itelligẽtias eſſe ſimplices: nec tamẽ negamus animaz rõnalez quẽdam moduz cõpoſitionis habere. ſ. ex eẽ ⁊ qõ eſt: vt ſupra di. iij. de angelis. ⁊ in ꝑmo di. 8. de ipſa aĩa expoſitũ eſt: qui tamẽ cõpoſitionis modus in alys formis nõ iuenitur: quia nõ poſſunt eſſe ſubſiſtentes: quaſi in eſſe ſuo: ſed ſunt per eſſe compoſiti: ⁊ in hoc aĩa deficit a ſimplicitate diuina: hoc ẽt in ꝑmo. di. 8. plenius expoſitũ eſt.

Ad primum ergo dicẽduz: q̃ hoc aliqd in natura põt dici ex duob⁹: aut ex eo q̃ habet eſſe ſubſiſtẽs in natura: ⁊ ſic anima rõnalis eſt ħ aliquid: ſz ex hoc nõ ſequit q̃ ex materia componaľ: hoc enim ſubſiſtenti accidit. ſ. ex materia ꝓponi. Alio modo põt dici hoc aliqd per hoc q̃ aliqd qõ eſt pars eſſentie ſue indiuiduatur: ⁊ ſic anima nõ eſt hoc aliquid: ꝑncipiũ enim idiuiduationis animarũ eſt ex parte corporis: ⁊ tamẽ etiã poſt ſeparationẽ corporis remanẽt indiuiduate ⁊ diſtincte: vt in ꝑmo lib. dictũ eſt. di. 8. ⁊ ſic accipit ꝓbs hoc aliqd in ſcõo de aĩa. vnde ibi exꝓſſe negat aĩaz eſſe hoc aliqd. ¶ Ad z^m^ dicendum. q̃ pati ⁊ recipere: ⁊ oĩa hꝺ. dicũtur de aĩa: ⁊ de reb⁹ materialibus equiuoce: vt ꝓz ex ꝓbo ī 3° de aĩa: ⁊ ex cõmẽ. ibidẽ. vñ nõ oz q̃ materia in aĩa inueniatur: ſed ſufficit q̃ ſit ibi aliqua potẽtialitas: qualis aũt illa ſit ſupra tertia di. de angelis dictũ eſt. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ: q̃ nõ requiritur materia eiuſdẽ rõnis ad omnes motus: qz ad motũ localẽ nõ requirit materia que ſit in potẽtia ad eſſe: ſed ſolũ que eſt in potẽtia ad ybi. Similr etiã ad variationẽ que eſt de vicio ad virtutẽ: vel ecõuerſo nõ requirit materia que ſit in potẽtia adeſſe quaſi pars eſſentie ipſius mobilis: ſz requritur materia tñ: que ſit in potẽtia ad virtutẽ: ⁊ hec eſt ipa ſubſtãtia anime. ¶ Ad quartũ dicẽdum: q̃ ꝓbs loquit de agẽte naturali qõ ex materia operaľ. vt rationes ſue oſtẽdunt que ex hoc ꝑncipio ꝓcedũt: q̃ in omni factiõe opz eẽ tria. ſ. ex quo fit: ⁊ in id in quod factio terminaľ: ⁊ ipſum facies: ⁊ ex hoc ꝯcludit q̃ fieri nõ eſt formaꝝ: niſi per accñs. iſta aũt ꝑncipia nõ cõcedimus in actione diuina per quaz animã creat: ⁊ ideo nõ oz animã vel aliã ſubſtãtiã ſpiritualem a deo creatã: ex materia cõpoſitã eſſe: qz etiã ſm Aui. agẽs diuinũ nõ agit per motũ vt materiã exigat. Cõmẽ. ẽt dicit in. ii. meta. q̃ actio equiuoce dicit de actione qua deꝰ agit ⁊ de actione naturali. ¶ Ad quintũ dicẽdũ: q̃ ſm ꝓbm in ſcõo de aĩa. viuere nihil aliud eſt q̃z eſſe viuẽtium. vnde ſicut anima rõnalis eſt: nec eſt illud quo eſt: ita etiaz viuit: nec eſt illud quo viuit: ſed ſicut illud qõ eſt formaľr nõ eſt aliqua forma que ſit pars eſſentie eius: ſed ipſuz ſuũ eẽ: ita id quo viuit formaľr: nõ eſt aliqua forma que ſit pars eẽntie eius: ſed ipſuz ſuũ viuere: ſed id quo eſt: ⁊ quo viuit effectiue eſt ipſe deus que oĩbus eſſe: ⁊ vitã influit in reb⁹ gdẽ cõpoſitis mediãte forma que eſt pars eſſentie eaꝝ. in ſubſtantys aũt ſimplicib⁹ per totã eſſentiã eaꝝ. deus aũt nõ ẽ nec viuit ab aliquo efficiẽte ꝑncipio: ſed ipſe etiã eſt ſuũ viuere ⁊ ſuũ eẽ: ⁊ in vtroq; hoꝝ deficit aĩa a ꝓfectione diuine vite. ¶ Ad 6^m^ dicẽdũ. q̃ illud quo operaľ aĩa dnpľr accepti differt ab ipſa. Operaľ enī aĩa aliquo influẽte ſibi eſſe viuere: ⁊ opari. ſ. deo qui operaľ oĩa in oĩbus: que cõſtat ab aĩa differre. opaľ ẽt nãli ſua potẽtia que ẽ ꝑncipiũ ſue opationis. ſ. ſenſu vel itellectu que nõ eſt eſſentia eius: ſed vt⁹ ab eẽntia fluẽs. Neutro aũt modo deꝰ opaľ alio a ſe: quia a ſeipſo opari hz: ⁊ ipſe eſt ſua vtus. nõ aũt dicit aĩa opari aliquo qõ nõ ſit ipſa: ſed pars eẽntie ſue: ſicut corpa nãlia operanť forma que eſt pars eẽntie eoꝝ: lz mediãte aliq̃ vtute quaſi inſtro: ſicut ignis mediante caloze.

¶ Questio. II.

Tertio queriť: vtruz aĩa extra corp⁹ creata ſit. Et circa hoc querunť duo. Primo vtꝝ ſit vna aĩa vel itellect⁹ oĩuz hoĩum: quaſi q̃dã ſuba ſepata in oĩa corpa ifluẽs. Scõo ſi ſint pl'es vtrũ ſint in corpe an extra corp⁹ create.

¶ Utrum aĩa intellectiua vel itellect⁹ ſit vnus in omnibus hominibus. I.

Ad primum ſic ꝓcediť. videť q̃ aĩa rõnaľ vl'itellect⁹ ſit vn⁹ numero in oĩbus. Nulla. n. forma multiplicatur ſm eſſe ad diuiſionẽ mãe: niſi forma materialis: ſed itellect⁹. vt in 3° de aĩa. ꝓbať non eſt forma mãlis cũ nõ ſit actus corpis cuiuſdã qõ ex ipſo ſuo actu ꝓbať: qz cognoſcit oẽs formas mãles: qõ nõ poſſet eẽ ſi aliquã eaꝝ hẽret in nã ſua: vel detemiareť ad eã ex corpore: cui⁹ eẽt actus: ſicut vt⁹ viſiua nõ cognoſceret oẽs colores: ſi pupilla que eſt orgaņ eius hẽret determinatũ colorem. ergo itellect⁹ nõ multiplicať ſm eẽ ad diuiſionẽ mãe ⁊ ita manet vn⁹ in oĩb⁹ idiuiduis humane ſpẽi: que nõ niſi ꝑ mãz diuiduñť. ¶ ℙ. ipoľe: eſt q̃ ꝑncipiũ ſit mãli⁹ q̃z ꝑncipiatum: quia ꝑncipium opz eẽ ſimplici⁹: ſed ſic ab omnib⁹ ꝓcediť: aliq̃ ſunt potẽtie aie rõnalis que nõ ſunt act⁹ corporis cuiuſdã nec organis affixe: cui⁹ ꝑncipiuz ⁊ radix eſt ipſa eẽntia aie. g̃ vť q̃ nec ipſa aĩa rõnalis corpi vniať ꝑ eẽntiã ſuã: ſicut act⁹ ei⁹: ⁊ ita ſequeť vt vť q̃ ad diuiſionẽ corpoꝝ aĩa rõnalis nõ diſtinguať. ¶ ℙ. oẽ qõ recipiť in aliquo: recipiť in eo ꝑ modũ recipiẽtis ⁊ nõ ꝑ modũ ſui: vt ex Dio. ⁊ ex lib. de cauſis habeť. ſi ergo itellectus indiuiduež ad diuiſionẽ corporis: vt ſit ali⁹ ⁊ alius diuerſoꝝ: oz q̃ forme intellectuales in eo recepte etiaz ſint indiuiduate. exquo videnť ſequi duo incõueniẽtia. vnũ eſt cum nullũ ꝓticulare ſit intellectũ in actu ſed in potẽtia: q̃ hꝺ ſpẽs nõ erũt intelligibiles in actu: ſed intelligebũt intelligi ꝑ alias ſpẽs ⁊ ſic in ſinitũ ꝓcedeť. Aliud eſt q̃ erit idẽ modus recipiẽdi formas in materia ꝑma ⁊ ī itellectu poſſibili: qz vtrobiq; recipiunť: vt ſunt iſte ⁊ nõ vt ſunt forme ſimplr: ⁊ ita ſic materia ꝑma nõ eſt cognoſcibilis ꝑ formas quas recipit: ita nec intellect⁹ poſſibilis vt videť. ¶ ℙ. quecũq; diſtinguũtur adinuicẽ opz q̃ aliqd diuerſum ſit in natura vtriuſq;. ſed cum intellectus nihil ſit eoꝝ que ſunt ante itelligere: videtur q̃ nõ ſit aliqd diuerſum inuenire in eo: niſi ſm diuerſitatẽ ſpecieꝝ intellectiuaꝝ. ergo nõ differũt itellect⁹ iſti⁹: ⁊ illius per eẽntiã: ſed per ſpẽs intellectas tñ. ¶ ℙ. in oĩb⁹ ſubſtãtys per ſe exiſtẽtib⁹ ⁊ imaterialib⁹ diuerſitas ſm numeꝝ redũdat in diuerſitatẽ ſpẽi: qz ſi hñt eſſe ſuuz abſolutum ſubſiſtẽs nõ poſſunt diſtingui eſſentialr per aliqd qõ ſit extra eẽntiã eaꝝ ſup qõ deferanť: ſicut forme corporales ſup materiã ōlate. Jn eẽntia aũt eaꝝ nõ eſt diuerſitas forme que diuerſitatẽ ſpẽi inducit: ſed nõ eſt dr̃ie q̃ intellectus diuerſoꝝ hoĩuz differãt ꝑ ſpeciẽ: qz ⁊ ipſi hoĩes ſpẽ differũt ad diuerſitatẽ ſuaꝝ formarũ. ergo cum aĩa rationalis ſit ſubſtãtia in ſe ſubſiſtẽs alias poſt corpus non maneret: ⁊ etiam ſit imaterialis: videť q̃ nec etiã numero in diuerſis hoĩbus differat.

Sed cõtra eſt qõ impoľe eſt pluriũ indiuiduoꝝ eẽ vnã formã numero: ſed aĩa rõnalis ẽ forma cuiuſlibet hoĩs. ſi eniz homo hẽret eſſe a ſubſtãtia ſenſitiue vel nutritiue nõ poſſet in hoĩe inueniri q̃ztũ ad ſuuz eſſe ꝑmũ. vñ alia aĩalia excederet: qõ eſt incõueniẽs. ergo ipoſſibile eſt vnã tñ eſſe aĩaz rõnalẽ oĩuz. ¶ ℙ. impoſſibile eſt inueniri diuerſitatem quo ad eſſe z^m^ in illis: quorum

nulla est diuersitas quo ad esse ꝑmum:qz diuersitas secũdarum pfectionũ ⁊ cõtrarietas nõ põt esse simul cum vnitate pfectionis ꝑme:qz sic cõtraria eẽnt in eodem:sed nos ĩuenimus pfectiones vltimas ẽntũ ad esse fm eẽ in diuersis hoĩb⁹ diuersas ⁊ ꝺrias:quoꝝ quidã sunt stulti ⁊ gdã sapiẽtes ⁊ gdã vicioſi:⁊ quidã vtuoſi.ergo opꝫ ꝑmã pfectionem.ſ.animã ẽntũ ad esse ꝑmum in diuersis variari. ¶ ꝓ. aĩa est forma corꝑis ⁊ motor:sed in corꝑib⁹ celestibus fm positionẽ ꝓꝺoꝝ diuersis corꝑibus assignant diuersi motores.ergo videtur qꝺ multo fortius in diuersis hoĩb⁹ sint diuerse anime.

Respondeo dicẽdo:qꝺ circa vnitatẽ ⁊ diuersitatez aĩe rõnalis sũt plures ꝓꝺoꝝ opiones ꝑtermissis illis qui ponũt intellectũ esse vnũ in tota natura intellectuali vel qui ponũt intellectũ esse idẽ qõ diuina essentia:ad quaꝝ itellectũ opꝫ intelligere qꝺ distinguit fm ꝓꝺos triplr intellectus.ſ.intellect⁹ possibilis:intellect⁹ agẽs:⁊ intellectus in habitu:⁊ dicit intellect⁹ possibilis q est in potẽtia ad recipiẽdũ oẽs formas itellectas:sicut oculus est in potẽtia ad recipiẽdũ oẽs colores:intellect⁹ autez agẽs dicit qui facit intelligibilia in potẽtia esse in actu:sic lumẽ qõ facit colores in potẽtia visibiles esse actu visibiles:intellectus aũt in habitu vel formalis ab eis dicit qñ intellectus possibilis iam perfectus est specie intelligibili vt operari possit:nulla enim potẽtia passiua habz opationẽ nisi per speciem obiecti sui perfecta fuerit:sicut visus non videt anteqz recipiat speciẽ coloris. ¶ Dis ergo visis:sciẽdum est qꝺ in hoc fere oẽs ꝓꝺi concordãt post Aristotelem qꝺ intellectus agẽs ⁊ possibilis differũt fm substantiam:⁊ qꝺ intellectus agẽs sit substãtia quedam separata ⁊ post rema in substãtys separatis:⁊ ita se habet ad intellectũ possibilem quo intelligimus:sicut intelligẽtie supiores ad animas corꝑiũ:sed hoc fm fidem nõ potest sustineri.Si enim vt Anselmus ꝓbat reparationẽ hominis per angelũ deus fieri noluit ne paritas hominis ⁊ angeli in gloria tolleret: dum angelus hominis fieret causa salutis.Similr si ponꝛetur anima nostra fm naturalẽ operationẽ dependere ab aliqua intelligẽtia vel angelo non posset rationabilr sustineri:qꝺ anima angelis par sit in gloria futura:quia vltima pfectio vniuscuiusqz substãtie est in cõplemẽto sue operationis:⁊ ideo vniri cum intelligẽtia agẽte ponũt ꝑdicti philosophi vltimã felicitatẽ hominis.Et ideo quidam catholici doctores corrigẽtes hanc opinionẽ:⁊ partim sequẽtes satis ꝓbabiliter posuerũt ipsum deum esse intellectũ agẽtem:quia per applicationẽ ad ipsum anima nostra beata ẽ ⁊ hoc confirmãt per hoc quod dicit Jo.ꝑmo.Erat lux vera ⁊c. De intellectu autẽ possibili simil'r fuit magna diuersitas inter philosophos sequẽtes Aristo. Quidam enim dixerũt intellectum possibilem esse diuersum in diuersis.qꝺam vo esse vnum in omnibus.Eoꝝ autem qui posuerũt eum diuersum esse in diuersis:sunt tres opiniones:quidaz enim dicũt intellectum possibilem nihil aliud esse qz preparationem que est in natura humana ad recipiẽdam impressionem intellectus agẽtis:⁊ hãc esse virtutẽ corꝑalẽ consequentẽ complexionem humanam:⁊ hec fuit opinio Alexãdri.Sed hoc non põt stare etiam fm intẽtionẽ Aristo.qui vult qꝺ intellectus possibilis sit receptiuus speciez intelligibilium.ꝑparatio autẽ nõ est receptiua:sed magis ꝑparatiua:preparatũ aũt hac preparatione est corꝑus: vel virtus in corꝑore:⁊ ita illud quod recipit formas intelligibiles:esset corꝑus vel virtus in corꝑore:quod ꝓbs improbat. ¶ ꝓ.sequeret qꝺ intellectus possibilis non esset vtus cognoscitiua.Nulla enim vtus causata ex cõmixtione elementoꝝ est cognoscitiua.quia sic qualitas elementoꝝ ageret vltra suam speciẽ:quod est impossibile.Et ideo alꝛ dixerũt qꝺ intellectus possibilis nihil aliud est qz virt⁹ imaginatiua fm qꝺ est nata vt sint in ea forme que fuerũt itellecte in actu.⁊ hec est opinio Auerpace.Sed hoc etiam est impossibile:quia fm ꝓbm in tertio de anima.Phantasmata que sunt imaginatiua se habẽt ad intellectum humanum: sicẽ colores ad visum:⁊ ideo oportet qꝺ fantasmata sint mouentia intellectum possibilẽ:sicut color mouet visum:vñ aptitudo que est in intellectu possibili ad intelligendum: est similis aptitudini que est in patiẽte in potẽtia:vt si patiens in actu:aptitudo autem que est in imaginatiua est sicut aptitudo agẽtis in potẽtia:vt sit agẽs in actu. Impossibile autez est qꝺ idem sit mouẽs ⁊ motum:⁊ agẽs ⁊ patiẽs. ergo impossibile est qꝺ virtus imaginatiua sit intellectus possibilis. ¶ ꝓ.adhuc sequeretur qꝺ virtus recipiẽs intelligibilia in actu:que dicit intellectus possibilis esset ytens organo corꝑorali:cuz virtus imaginatiua habeat determinatum organuz. ¶ Sciẽdum est etiam:qꝺ fm has opiniones itellectus possibilis generatur generato corꝑore:⁊ corrumpitur corrupto corꝑore:⁊ cum non sit differẽtia intellectus in diuersis hominibus:nisi intellectus possibilis:qz agens est vnus:sequeretur qꝺ illud qõ remanet de intellectu ex omnibus hominibus post mortẽ esset vnum numero.ſ.intellectus agẽs:⁊ hoc est valde hereticuz:quia sic tolleretur retributio meritoꝝ post mortem:⁊ ideo tertia opinio est Auic.qui ponit intellectum possibilẽ in diuersis diuersum fundatum in eẽntia anime rationalis:⁊ non eẽ virtutem corꝑoralẽ:⁊ cum corꝑore incipere:sed non cum corꝑore finiri.vnde quantũ ad intellectum possibilẽ eius opinio est quam tenemus fm fidẽ catholicã: quãuis erret cũ alys de intellectu agẽte:vt dictum est.Eoꝝ aũt qui ponũt vnum intellectuz possibilẽ in omnibus duplex est opinio. Una est Themisty ⁊ Theophrasti.vt Cõmẽ.eis imponit in tertio de anima.Dicũt enim qꝺ intellectus in habitu qui est tertius:est vnus in omnibus ⁊ eternus:⁊ est quasi compositus ex intellectu agẽte ⁊ possibili:ita qꝺ intellect⁹ agẽs est sicut forma eius:⁊ per continuationẽ intellectus possibilis:continuatur etiam nobis intellectus agens:ita qꝺ intellectus agẽs est de substãtia intellectus speculatiui:qui etiam dicit intellectus in habitu per quez intelligimus:⁊ huiusmodi signũ inducũt:quia illa actio intellectus que ẽ in potestate nostra ꝓtinet ad intellectuz in habitu.Cuz ergo abstrahere spẽs a fantasmatibus sit ĩ potestate nostra: opꝫ qꝺ intellectus agẽs sit intellectus i habitu:sicut forma eius.Et ad hãc positionẽ deducunt qui ex ömonstratiõe Aristo.volũt hẽre qꝺ intellectus possibilis sit vnus in oĩb⁹ quia nõ est hoc aliquid nec virtus in corꝑore:⁊ p cõsequẽs qꝺ sit eternus.Et dicũt iterum qꝺ itellectus agẽs similr sit eternus:⁊ qꝺ impossibile sit effectum esse generabilẽ ⁊ corruptibilem si agẽs ⁊ recipiẽs sit eternum.vnde posuerunt qꝺ spẽs intellecte sunt eterne.⁊ ideo non cõtingit qꝺ intellectus:quãdoqz intelligat:⁊ quãdoqz nõ:per hoc qꝺ fiãt noue spẽs intelligibiles que prius nõ fuerũt:ſz ex cõiunctione intellectus agẽtis cum possibili fm qꝺ continuatur in nobis per impssionẽ suaz.Bz hãc opinionẽ Cõmẽ.improbat:quia sequeretur qꝺ forme rerũ naturaliũ que intelligũtur eẽnt ab eterno sine materia ⁊ extra aniã:ex quo spẽs ille nõ ponũtur in itellectu possibili vt forma eius:qz forma itellectus possibilis ponitur ab eis itellectus agẽs: sequeret etiã qꝺ cuz vltima pfectio hominis sit fm intellectum in habitu:⁊ ꝑma fm intellectuz possibilem:qꝺ homo nõ differret ab homine:neqz fm vltimaz perfectionẽ neqz fm ꝑmaz:⁊ sic esset vnũ eẽ:⁊ vna pfectio omniũ hominum:quod est impossibile.Et ideo ipse tenet aliam viam qꝺ tam intellectus agẽs qz possibilis est eternus ⁊ vnus in omnibus.sed spẽs intelligibiles non sunt eterne.⁊ ponit qꝺ

intellect⁹ agēs non se habet ad possibilem: vt forma eius: sed vt artifex ad materiaz ꝛ species intellecte abstracte a fantasmatibus sunt sicut forma itellectus possibilis ex q/ bus duobus efficitur intellectus in habitu. Et per hāc posi tionem nitit euadere omnia incōueniēcia que contingūt Themistio. Primo: quia ostēdit q nō est necessariuz q si intellect⁹ agēs est eternus ꝛ recipiēs eternū. s. intellect⁹ pos sibilis q facta sint eterna. s. spēs intelligibiles. Sicut eniz spēs visibilis habet duplex subiectū. vnuz in quo habet eē spirituale. s. visum: ꝛ aliud in q̄ hz esse naturale. s. corpus co lozatuz: ita etiaz species intelligibilis habet duplex subie ctum: vnū in quo habet esse materiale. s. ipsa fantasmata q̄ sunt i imagie: ꝛ ꝑm hoc esse: iste spēs non sunt eterne: aliud est in quo habet esse materiale. s. intellectū possibilē: ꝛ ꝑm hoc subiectū nō habet q sint generabiles ꝛ corruptibiles. Sed ista responsio nulla videt: sicut enī nō est eadē nume ro spēs colozis que est in pariete: ꝛ que est in oculo: ita non est eadē numero spēs que est in imagiatione ꝛ in itellectu possibili. vnde adhuc remanet q illa species que est in itel lectu possibili habeāt vnū subiectū tm̄. ꝛ illa que est in ima ginatione generabilis ꝛ corruptibilis sit alia numero: nisi forte dicat q sunt eterne simpliciter: sed nō quo ad euz in quo ab eterno nō sunt fantasmata: quoꝝ similitudines sūt apud intellectū possibilē: sed tamē cum nulla fantasmata sint eterna: adhuc sequeret q ille spēs que sunt ab eterno in intellectu possibili nō essent abstracte ab aliquibus fan tasmatibus: ꝛ hoc est cōtra intētionez ꝛ verba philosophi. Secūdo aūt nititur ostēdere q ex hac positiōe nō sequit q omniū hominū sit vnum esse: ꝛ vna opatio ꝑm quā oēs sint equaliter sapiētes. Dicit enim q cuz spēs intellecta se habeat ad intellectum possibilem quodāmodo vt forma ad materiā: hoc modo q ex eis quodāmodo efficit vnum cōpletū cōiunctio eius ad nos est per id quod est formale in dicta coniunctione. s. per speciē intellectaz: cuius vnum subiectū dicit esse fantasma: quod est in nobis: ꝛ ad ipsum intellectū possibilē. vnde cum in diuersis sint diuersa fan tasmata diuersis hominibus cōiungitur intellectus possi bilis diuersa cōiunctione: ꝛ ex hoc boies habēt esse diuer sum: ex hoc etiaz vnus scit q̄ alter ignozat: quia ꝑm vnaz speciē intellectaz cōiungitur vni ꝑm quā non coniungitur alteri: quāuis quedaz intētiones intellecte sint. vt ꝑme cō ceptiones intellectus ꝑm quas omnibus cōiungitur a qui bus itellectus possibilis nunq̄z denudatur hominibus ab eterno existētibus: vt ipse dicit. vnde cōcludit q illud q̄ est i nobis de itellectu quodāmodo est corruptibile: ꝛ quo dāmodo est incorruptibile: quia ex parte illa:: vnde multi plicantur fantasmata accidit corruptio: sed ex parte intel lectus possibilis est icorruptibilitas: vnde sequitur etiā ex hoc q post corpoz̄ corruptionē nulla diuersitas anima ruz remaneat. Sed hec ratio ostenditur esse friuola mul tipliciter. Primo: quia vt dictuz est species que est forma intellectus possibilis nō est eadē numero in fantasmate ꝛ in subiecto: sed est similitudo illius. vnde sequitur q intel lectus nullo modo nobis cōiungitur: ꝛ sic per ipsuz nō in telligamus. Secūdo: qz coniunctio intellectus cuz specie intellecta est per operationē intellectus pertinēs ad per fectionez secūdaz. vnde impossibile est q mediāte tali cō iunctione acquiratur homini perfectio sua ꝑma ꝛ esse sub stantiale: ꝛ sic cuz homo ex tali coniunctione sit habēs in tellectuz: vt dicūt: homo nō esset homo in specie determi nata per hoc q est habēs intellectū: quia illud medium. s. species itellecta: cuz vtroq̄z extremoꝝ cōiungit modo ac cidētis ad subiectū. s. cuz virtute imaginatiua: ꝛ cuz intel lectu possibili: q̄ est cōtra philosophuz i octauo metaphy sice: vbi dicit animā corpori nullo mediāte vniri: nec etiā mediāte sciētia. vt Licoston dicebat i quod ista positio re dire videtur. Tertio: quia operatio nō egredietur ab obie cto: sed a potentia: non enim visibile videt sed visus. si er go non coniungitur intellectus nobiscum: nisi per hoc q species intellecta aliquo modo habet subiectum in nobis: sequitur q hic homo scilicet Sor. non intelligat: sed q in tellectus separatus intelligat ea que ipse imaginatur et plura alia absurda non difficile est adducere. Et ideo re motis omnibus p̄dictis erroribus: dico cum Auicē. itelle ctuz possibilē icipere quidē esse in corpore: sed cuz corpore nō deficere. ꝛ in diuersis diuersum esse: ꝛ multiplicari ꝑm diuisionē materie i diuersis idiuiduis: sicut alias formas substātiales: ꝛ supaddo etiā intellectū agentē esse in diuer sis diuersuz: nō enim videt ꝓbabile q in anima rationali nō sit p̄incipiū aliquod q̄ naturalē operationez explere possit: q̄ sequitur si ponat vnus intellectus agēs: siue di catur deus vel intelligētia. Nec iterū dico hec duo. s. intel lectum agētem ꝛ possibilē esse vnā potētiaz diuersimode nominatā ꝑm diuersas opationes: quia quecūq̄z actiones reducūtur in ꝯraria p̄incipia: impossibile est eas reduce re in eandē potētiam: ꝓpter q̄ memoria a sensu distingui tur: quia recipere species sensibiliuz: q̄ est sensus: ꝛ tenere q̄ est memorie reducūtur in cōtraria p̄incipia etiā in coz poribus. s. humidum ꝛ siccuz. Cuz ergo recipe spēs intelle ctas: quod est itellectus possibilis ꝛ facere eas intelligibi les actu: q̄ est itellectus agētis nō possint ꝑm idē cōueni re: sed recipe cōuenit alicui ꝑm q est in potētia: ꝛ facere ꝑz q est i actu ipossibile est agētē ꝛ possibilē nō esse diuersas potētias. Sed quomodo possint radicari in vna substātia est difficile videre: nō enim videt q vni substantie possit cōuenire esse i potētia respectu oiuz formaꝝ itelligibiliū q̄ est intellectus possibilis ꝛ esse actu respectu oiuz illarū q̄ est itellectus agētis: alis nō posset facere oēs formas in telligibiles: cum nihil agat: nisi ꝑm q est in actu. Sz tamē sciēdum q nō est incōueniēs aliqua duo esse: quoꝝ ytrūq̄z ꝑm diuersa est in potētia respectu alterius: sicut ignis est i potētia frigide: quod actu aque conuenit: ꝛ aqua est in po tentia caliḋ: q̄ actu est in igne. vñ agūt: ꝛ patiūtur adinui cem. Similiter dico q se habz res sensibilis ad animā in tellectiuaz: res eniz sensibilis ē potētia itelligibilis ꝛ actu naturā distinctam habēs. in anima vo est actu lumē itelle ctuale: sed determinatio cognitiōis respectu huius vel il lius nature est in potētia: sicut pupilla est in potētia respe ctu huius vel illius colozis: ꝛ ideo aia virtutē habet ꝑ quā facit spēs sensibiles esse itelligibiles actu: que est itellect⁹ agēs: ꝛ habz virtutē per quā est in potetia vt efficiatur in actu determinate cognitionis a specie rei sensibilis facta itelligibilis actu: ꝛ hec virtus vel potētia dicit itellectus possibilis: ꝛ haruz duaruz virtutuz opationes sequitur oē nostrum intelligere: tam p̄incipioꝝ q̄z cōclusionuz. vñ ap paret falsum esse q̄ quidā dicūt habitum p̄incipiozuz esse intellectum agentez.

Ad primuz ergo dicēdum. q intellectus nō negatur esse forma materialis quin det eē materie sicut forma substātialis quātum ad esse p̄mum: ꝛ ideo oportet q ad diuisionē materie que causat diuersa i diuidua sequatur etiā multiplicatio itellectus. i. aie itelle ctiue. Sed dicit immaterialis respectu actus secūdi qui est operatio: quia intelligere nō explet mediāte orgāno corpo rali: ꝛ hoc cōtingit: quia ab eēntia anime nō erit operatio: nisi mediāte virtute eius vel potētia: vñ cū habeat q̄ sdaz vtutes que nō sunt actus alicuoꝝ orgāноꝝ corpozis: oz q̄ quedā opationes aie sint nō mediāte corpe. ¶ Ad zm̄ dōz. q quādocūq̄z cōiungūtur duo: quoꝝ vnus est potētius al tero ꝛ trahit ad se illud hz aliquā virtutē ꝑter illud q̄ sibi

subycit: vt patet in flāma: qz ignis vincēs vapozē cui ꝓiungit hz vtutē illuminādi vltra quaz possit se extēdere actio vapozis icēsi calefaciēdo. Cū ergo in ꝓiunctione fozme ad mām fozma iueniat dominans: ꝙto fozma est nobilioz z magis vincēs māz: tāto magis poterit hre vtutē ꝑter ꝓditionē materie. vñ quedā cozpoza mixta ꝑter vtutes qlitatum actiuaz z passiuaz que tenēt se ex ꝑte materie: habēt quasdā vtutes que ꝓsequunt speciem: vt q magnes attrahit ferrū: z magis hoc iuenitur in plātis: vt ps in augmēto qō terminat per virtutē aīe: qō nō posset eē p virtutē ignis vt dicit scō de aīa: z hoc adhuc inuenit plus in aīalibus: qz sentire oīo est supra virtutē qualitatū elemētariū: z pfectissime in aīa rōnali que est nobilissima fozmaruz. z ideo ipsa habet quasdā vtutes ī quibus nullo modo cōicat cozpus: z quasdā in quibus cōmunicat. ¶ Ad tertiū dicēduz. q fm Aui. spēs intellecta pōt dupliciter cōsiderari: aut ꝙz esse qō habet in intellectu: z sic habet esse singulare: aut ꝙz q est similitudo talis rei intellecte. put ducit in cognitionem eiꝰ: z ex hac parte habet vniuersalitatē: quia nō est similitudo huius rei fm q hec res est: sed ꝙz nāz in qua cuz alys siue spēi cōuenit: nec opz omne singulare esse intelligibile tātū in potētia: sicut pz de substantijs separatis: sed in alys que indiuiduant per māz: sicut sunt cozpalia: sed species ille idiuiduant p indiuiduationē intellectus: vñ non pdunt esse itelligibile in actu: sicut intelligo me itelligere cuius ipm meū intelligere sit quedā opatio singularis. pz etiā per se: q fm incōueniēs nō sequit: qz alius indiuidationis modus est per intellectū z per māz pmā. ¶ Ad 4m dicēdū. q sicut Cōmē. etiā dicit in 3o de aīa. illud quod est receptiuū aliquoz non opz q sit ꝑuatuz qualibet natura determinata: sed q sit denudatū a natura receptoz: sicut pupilla a natura coloz: z ideo intellectuz possibilē necesse est habere naturā determinatā: ꝙz añ itelligere: qō est p receptionem speciei non habet in natura sua aliquid eozum que a sensibilibus recipit: z hoc est qō dicit q nihil est eoz que sunt. ¶ Ad quintū dicēdum. q quāuis aīa nō habeat materiā partē sui ex qua sit habet tamē materiā in qua ē: cuius pfectio est ad cuius diuisionē multiplicat fm numerum: z nō fm speciē: secus aūt est in illis substātys īmaterialibus que nō habēt etiā mām: cuius sint fozme: quia in eis nulla mālis multiplicatio esse pōt: sed tm̄ fozmalis que diuersitatem speciei inducit.

¶ Utrū aīe fuerint create extra cozpoza. II.

AD secundū sic ꝓcedit. videtur q aīe fuerint create extra cozpoza. Beñ. ꝑmo dicit. q die septimo requieuit deus ab omni ope qō patrauit. i. cessauit aliqō opus nouū facere: sed nouū opus est: qō nec in se. vnq̄ fuit nec in mā ꝑcessit. cum ergo anima īmaterialis sit: z nō possit dici q fm materiā ꝑcesserit in operibꝰ sex dierū: videt q ipsa in se ꝑcesserit: als deus nouū opus faceret in anime creatione. ergo videt q anime extra cozpoza create fuerūt: cuz cozpoza singulariū ab initio non fuerit. ¶ Si di. q ꝙuis aīa nō ꝑcesserit in materia in operibꝰ sex dierū: ꝑcessit tamē quātuz ad rationē seminalē. ¶ Cōtra. si ratio seminalis anime ꝑcesserit: opz q in aliqua creatura ꝓcesserit vel cozporali vel spirituali. sed illud in quo ē ratio seminalis alicuius rei est effectiuuz eius. vnde pbus in scō phy si. ponit semē in genere cause efficiētis. ergo vel angelus esset factoz anime. vt philosophi quidā posuerūt: qō falsum est: vel aliqua creatura cozporalis: qō est magis falsum. ergo z ꝑmū: est impossibile. ¶ Ꝑ. opus creationis ꝑcedit distinctionē z oznatū: sed aīa educit in esse per creationem. ergo nō incipit eē post opa sex dierū in quibus res distincte z oznate sunt: z sic idē qō ꝑus. ¶ Ꝑ. omne illō qō nō dependet ab altero fm suū esse pōt incipe nō incipiēte illo: sed aīa rōnalis nō dependet ex cozpoze fm suū eē: cū destructo cozpe remaneāt. ergo nō videt incōueniēs ponere aīas extra cozpoza ꝑus creatas. ¶ Ꝑ. aīa z angelus cōueniūt in natura intellectuali. cū ergo nature intellectualis cōditio sit īmaterialitas: videt q sic angeli ex sua creatōe hñt q cozpoi nō vniunt: q silr aīe rōnales in sua creatōe cozpoi vnite nō sint. ¶ Ꝑ. magis ꝓtinet ad pfectionē vniuersi natura spūalis ꝙz cozporalis. Si ergo aīe rōnales q̄ti die de nouo creent. videt q a ꝓncipio vniuersuz pfectum nō fuerit: z q quotidie eiꝰ pfectioni adyciat: cuiꝰ ꝓiuz habet. geñ. iiº. i git pfecti sunt celi z terra ⁊c.

Sed contra. Ꝓprius actꝰ ē i ꝓpria potētia: ꝙz aīa rōnalis est ꝓprius actꝰ corpis. ergo videt q nō sit nisi in cozpoze. ¶ Ꝑ. terminus motus nunq̄ ꝑcedit motū ꝑcipue in gñatione: sed aīa est terminus gñationis humane: sicut quelibz alia substalis fozma rei gñate. ergo añ gñationē cozpis aīa esse non potuit.

Respōdeo dicēdū. q quozūdam antiquoz opinio fuit animas esse extra cozpoza a ꝓncipio creatas: cuius erroris occasio fuit q animaz cozpoi vniri posuerūt quasi accidentaliter: sicut nautam naui: vel sicut hominē indumēto: vt de Platone Hre. nisenus narrat. vñ dicebat hominē esse animā cozpoze indutam. Et ideo etiā fm Pictagozicos de cozpe in cozpus trāsibat. Hoc autem Arist. reprobat ostēdēs animā cum det esse substantiale z specificū in tali cozpe habere eētialē habitudinez ad cozpus intrīn q aīa que dat esse vni cozpi aliud pficere nō possit. Similr Auic. istum erroꝛē reprobat satis efficaci rōne: suppōsita aīe īmaterialitate: impossibile est enīz diuersitatem in numero sub eadē specie causari: nisi ex diuersitate materie. quia ad diuersitatē fozmaliū ꝓncipioz sequit diuersitas speī. si ergo anima vt dictuz est nō bēat mām ex qua fit: nō possent plures aīe vnius speī eē diuerse numero: nisi per diuersitatē materie in qua sunt. Unde si añ cozpus create fuissent oportuisset eas vel esse diuersas in specie: z sic oēs boies specie differre ex diuersitate fozmaruz: aut q esset vna tantū in numero: z sic rediret erroꝛ tactus in ꝓcedēti articulo. Auguſt. tamē dicit. 7. super Beñ. animam ꝑmi hominis creatam esse ante formationē cozpis: qō tamen non asserit.

Ad primum ergo dicēdū. q ꝓ tāto deus dicitur ab ope septimo die cessasse: qz nihil postea fecit: qō nō aliquo modo in ꝑmis opibus ꝑcesserit: vel fm mām z rōnē seminalē: sicut cozpa que de nouo generant: vel fm silitudinē: sicut aīe que de nouo creantur. ¶ Sciēdū aūt q similitudo aīe ꝑcesserit etiā ī ope creationis aliquo mō cū oīa sil creata leganť. vt ecclici. 18. dř. ꝙz hec similitudo fuit in natura cōmuni in qua aīa z angelus cōueniūt. s. in itellectuali: ꝑcessit etiā in opibus sex dieruz. huius aīe que nunc creat similitudo in spē. qz iter alia sex dierū opa ēt homo creatus est: rationali anima perfectus fm alios sanctos. ꝙuis fm Aug. 7. sup geñ. fuerit in illꝰ sex diebꝰ factꝰ homo q̄tū ad mām z rationē seminalem rōne cozporis: ratione vō anime ipsa ꝓimi hominis anima fuerit in se facta. ¶ Et p hoc pz rēsponsio ad scām: quia cōcedimus q ratio seminalis aīe eius creationē ī nulla creatura ꝑcedat. ¶ Ad 3m dicēdū: q q̄daz creatio ē q̄ nō ꝓsupponit mām: nec ex qua: nec in qua illud qō creat fiat: z talis ē creatio q̄ distinctionē z oznatū ꝑcessit: ꝙz creatio aīe: ꝙuis non sit ex materia tamē ꝑexigit mām in qua creat: z quia illa mā nō pōt disponi vt efficiat ꝓpria: nisi per actionem nature. ideo talis creatio sequitur distictionē z oznatum fm que ꝓncipia actiua ī natura cōstituta sūt: vt ꝑus dictuz est. ¶ Ad quartū dicēdū: q sicut Aui. dic aīa ꝙuis nō de-

pendeat a corpore ꝯtum ad suuz esse vel ꝯtum ad suuz fi/
nem: dependet tamē quodāmodo ꝯtum ad suum p̄ncipiū:
cuius ratio est: qz cuz vniuersalia nō habeāt aliqō eē nisi in
aīa: oportet q̄ quicquid in eē nature ꝓducitur: ꝓducaī ꝑz
hoc q̄ īdiuiduatur. cuz ḡ anima eē idiuiduatū nō possit ha
bere: nisi ꝑm q̄ cōiungitur corpori vt forma eius vt ꝓbatū
est: oz q̄ nō icipiat esse nisi in corpore: ꝑz tñ in corpore acqui
ritur sibi esse absolutū nō dep̄ssum vel obligatū ad corpus
z ideo etiā post destructionē corporis manet ꝑm suū esse i/
diuiduata z distincta ab alia anima. ¶ Ad qntuz dōm: q̄
aīa z angelus in hoc cōueniūt: q̄ vtrūq; est substātia subsi/
stens: eē absolutū habēs: z q̄ mām ptem sui nō habēt: ex q̄
bus cōsequitur ītellectualitas in vtroq;: in hoc tamē diffe/
runt q̄ cum natura angelica sit sublimior z deo ꝓpinquior
acquirit sibi esse altius in cui⁹ participatione nullo modo
corp⁹ adduci potest: ac per hoc nec angelus pōt forma cor/
poris eē: ꝑz aīe acquirit esse inferius z minus nobile in quo
corpus sibi vnitur: vt vnū sit aīe esse z corporis: qō est eē cō
iuncti: z ideo est forma corpis z īdiuiduatio sua est ex vnio
ne eius ad corpus: z de hoc etiā in p̄mo lib. di. 8. habitū est.
¶ Ad sextū dōm. q̄ eēntialis vniuersi perfectio cōsistit in
speciebus: accidētalis vero in īdiuiduis: cum ḡ multiplica
tio aīaruz nō sit ꝑm diuersaz spēm: ꝑz ꝑm numerū tñ relin/
quitur q̄ per ꝑ q̄ multe aīe q̄ttidie creanī nihil ad eēntia/
lē vniuersi pfectiōez adiungiī: ꝑz ad accītalez tñ: z ꝑ non
est icōueniens. ¶ Questio. III.

Deinde queritur de formatione ho/minis ex parte cor/
poris. Et circa hoc queruntur duo. Primo de q̄
natura corpus hois cōpositum sit. Secundo de
loco corporali in quo positus est. s. in paradiso.

¶ Utruz in compositione hois sit aliquid de natura corpo/
ris celestis. I.

Ad primum sic procedit. Videt q̄ in compositōe corporis hu
mani sit aliq̄ pars de natura corporis celestis.
Eidez enim forme debet idē pfectibile: ꝑz for/
ma corporis humani cōuenit in nā itellectuali cū forma se
parata que corpus celi mouet. ḡ videt q̄ aliquid de natura
celestis corporis in cōpōne humani corporis veniat. ¶ P̄.
impossibile est cōtraria ad maximā equalitatē venire: nisi
per aliquid cōcilientur: ꝑz nō potest cōtraria conciliare nisi
quod est a cōtrarietate remotū: quale est īter corpora solū
corpus celeste. ḡ opz ad compositionē corporis humani: in
quo ad maximā equalitatē elta ꝓueniunt aliqd de natura
corporis celestis aduenire. ¶ P̄. Auicē. dic q̄ spūs qui per
mēbra diffundunt sunt de nā lucis: ꝓ aūt est nā gnti corpo
ris, vñ ēt pp̄s dicit in z⁰ de aīa. q̄ lucidum z dyaphonū īue/
nit in īferiorib⁹ corporib⁹ ꝑz q̄ cōicant cū supiori corpore.
ḡ videt q̄ in corpore humano sit aliqd de eēntia corpis ce
lestis. ¶ P̄. sicut dicit pp̄s in. i6. de aīalibus: oz q̄ in semie
sit triplex calor. s. calor elt̄ar. s. igne⁹ z celestis z vitalis qui
est aīe: ꝑz accidētia: īdicant nām vt in p̄mo de aīa dr̄. ḡ vide
tur q̄ ꝓter nām elt̄arem sit etiā in corpore hois natura ce/
lestis z nā aīe. ¶ P̄. hō dr̄ miōr mūdus: qz in eo oīum crea
turarū nāe ꝯcurrunt: ꝑz corpus celeste est maxia ps vniuer
si. ḡ vr̄ q̄ aliqd de nā illius corporis veniat in compositio/
nem corporis humani.

Sed contra. Quicquid venit in compositionē cor/poris humani est aliquo modo perfe/
ctum ab aīa: ꝑz quicquid incipit eē sub aliq̄ forma substan/
tiali est gñabile z corruptibile. aīa vero substalis forma ē. cū
ergo natura corporis celestis sit īcorruptibilis z īgñabilis.
videt q̄ ad cōpositionē corporis humani nō veniat. ¶ P̄.
vt in p̄mo ce. z mun. pp̄s dicit. idē est locus nālis totius cor
poris z partis eius: sed locus corporis celestis est supra ele/
mēta. ergo nihil de natura illius corporis potest ꝑ eē nisi
sicut in loco in naturali: z per motum violētum. illius autē
corporis nō potest eē violētus motus cū mot⁹ eius circula/
ris ꝺriū nō habeat: vt in p̄mo ce. z mū. ꝓbaī. cū tamē opor/
teat motū violētū nāli ꝺriuz eē. ḡ nihil de natura corporis
celestis ad cōpositionē hois venit.

Respondeo dōm q̄ aliquid venire in compositio/nē alicuius cōtingit dupl'r. Aut p eēn/
tiam suā p modū p̄ncipy mālis vel formalis: z sic nullo mō
aliqd de nā corporis celestis venit in compositiōez huma/
ni corporis: qz q̄ plura corpora veniāt ad cōstitutionē vni⁹
ꝑ nō potest esse nisi tribus modis: vel per simplicem aggre
gationez: sicut ex lapidibus fit acervus: vel per compositi/
onem que est cum ordine partium determinato z ligamē/
to: sicut ex lignis z lapidibus fit domus: vel per mixtionez:
sicut ex elemētis efficit mixtum. nullo autē istoꝝ modoꝝ
potest aliq̄ pars corporis de natura celestis corporis in cō/
positiōez humani corporis venire: qz in p̄mis duobus mo/
dis: oportet vnamquāq; partium esse distinctam ꝑm situz
ab alia: non autē videmus ꝑ in compositiōe humani corpo
ris q̄ sit ibi aliquid de natura corporis celestis ab alys sci/
licet elemētis ꝑm situm distinctum. In tertio autez modo
oportet adesse alterationē componētium: quia mixtio est
miscibilium alteratoꝝ vnio: vt in primo de generatione
dicitur natura autem celestis inalteriabilis est. Alio autez
modo venit aliquid in compositionē alicuius per effectuz
virtutis sue: z ꝑ modo natura corporis celestis venit in cō/
positionem corporis humani z omnium mixtoꝝ corpo/
rum: quia nihil cōsequitur formam substātialē nisi per vir
tutem celestē: eo q̄ corpus celi est p̄mum alterās cuius vir
tute omnes alteratiōes regulātur: z ad fines ꝓprios ꝓ/
ducuntur. Quidam tamē dicunt aliquid de natura corpo/
ris celestis venire in compositione humani corporis essen/
tialiter quasi concilians elemēta: z ꝑ dicunt esse luceꝝ quā
ponunt corpus esse. Sed hec positio falso fundamēto inni
titur dum ponit lucem esse corpus vt supra dictuz est: quo
remoto veritatem haberet quodāmodo: qz vt supra dictū
est virtutes corporum celestiuꝝ participātur ab inferiori
bus corporibus mediāte luce: nec tamē adhuc eēt de com/
positiōe humani corporis corpus celestis nature: quia illa
lux nō est forma substātialis corpis humani: ꝑz aliquo mo/
do est causa eius: z de ꝑ supra dictū est di. iz.

Ad primum ergo dicēdum: q̄ aīa que mouet cor/pus humanum nō est eiusdē spēi cuz
nā q̄ mouet corpus celeste: q̄uis sit simillima sibi īter oēs
formas nāles, vñ nō oz q̄ aliqd ō celesti corpe sit eēntialr
pars humani corporis: ꝑz q̄ humanū corp⁹ maxime celo si/
miletur qō ꝯtingit in ꝑ q̄ ē tēperatissime ꝯplonis z maxie
recedēs a ꝺrietate dū ad mediū puenit qō neutrū ē ꝺrioꝝ.
¶ Ad scōz dōm: q̄ ad illā elt̄oꝝ ꝯciliatiōez sufficit effect⁹
virtutis celestis, vñ nō oz corp⁹ celeste compositionē huma/
ni corporis eēntialr igredi. ¶ Ad tertiū dicēdū: q̄ nō opor
tet omne qō est lucidū p̄inere ad nām quinte essentie nisi
per similitudinem z cōuenientiaz quādā. vnde quāto cor/
pus fuerit nobilius tāto magis pticipat ꝓp̄etates eius. vñ
in igne est plus de luce q̄ in aere: z sic deiceps. nō ḡ intēdit
Auicē. dicere spiritus eē de natura quinte essentie cuz post
ipse dicat ex quibusdaz cibis vel potibus subtiliozes z cla
riozes spūs generari. ¶ Ad quartū dōm: q̄ in semine non
est calor celestis corporis qui sit in corpe celesti sic ī subto.
sic. n. seq̄reī: corp⁹ celeste ī semie eē: ꝑz q̄ virtus corporis cele
stis opaī ī semie: sic vt⁹ motoris p̄mi relingī i istrō. ¶ Ad
gntū dōm: q̄ nō oīa veniūt ī compositiōe humani corpis p
essentiam: sed p similitudinē z conuenientiam quandam

vt dicit Gregorius q̄ homo intelligit cum angelis viuit cū arboribus: ⁊ sic de alys.

¶ Utrum paradisus in quo fuit adam possit esse locus corporalis. II.

Ad secundū sic ꝓcedit. Videt q̄ paradisus de quo fit hic mētio locus corporalis esse nō possit. Homo enī ab alys aialibus in re corporali nō distinguit. cū gbus vitā ⁊ sensum cōicat: sz ī re spūali. s. intellectu. cū ḡ ab alys animalibus in paradiso dicat distinguī: qz alia aialia ibi posita nō fuerūt: videt q̄ paradisus sit locus tm̄ spūalis. ¶ P. nullus locus terrenus est vsq̄ ad lunarē globū ptingēs cū circa lunā sit ignis maxīe actiuus: ⁊ exnei corpis cōsumpti uus: sz in lra dr̄ q̄ ptingit paradisus vsq̄ ad lunarez globū. ḡ videt q̄ nō sit locus terrenus: sz spūalis. ¶ P. phi ⁊ ystoriographi iueniunt de diuersis terre locis scripsisse. de hoc aūt loco nullus vnq̄ scripsit. ḡ videt ꝓbabile q̄ nō sit locus corporalis. ¶ P. Da. dicit q̄ fons vn̄ dicunt egredi flumina paradisi est ipse occeanus: sz occeanus circuit totā terrā ⁊ nō aliquē locū determinatū. ḡ videt q̄ nullus locus determinatus in terra sit paradisus. ¶ P. quattuor flumina q̄ scriptura cōmemorat de paradiso egredi ex diuersis fontibus emanāt. Cuz ḡ scriptura in vno fonte qui in paradiso est dicat horz fluminū eē originē videt q̄ nō possit itelligi de fonte ⁊ fluminib⁹ corpalib⁹: nec alia q̄ de paradiso dr̄. ¶ P. lignum vite est sapia vt dr̄ ꝓuer. 3. Cū igit sapia non sit qd corporale: videt q̄ nec hec nec alia que de paradiso dicunt corporalr accipiēda sint. ¶ P. id qō debet homini damnato nō ꝓuenit ꝓpie nature ītitute: sz agricultura data est in penā boi dānato Ge. 3°. Jn sudore vult⁹ tui ⁊c. ḡ videt q̄ nō nisi mystice dictū sit boiem in paradiso positū vt operaretur illum. ¶ P. vbi nullus inuasor timetur nō est necessaria custodia: sz nullus paradisuz inuadere poterat. ergo non potest ꝓpie intelligi hominez in paradiso positū ad custodiendum illum.

Sz contra est qō in littera derminat ⁊ cōis ecclesie traditio tenet.

Respondeo dōm: q̄ Orige. posuit paradisuz nō eē locū aliquē corporalē: sz oia q̄ de paradiso dr̄ allegorice de paradiso spūali iterpretāda eē qō ꝓ erroze reprobat Epiphani⁹ cypri eps in q̄dā epla ꝓ Piero. trāslata. vn̄ simplr ꝛcedēdū est paradisuz locū quendā corporalē eē in determiata pte terre sicut situ tēperatissimū ⁊ amenū: vt bō nullis pturbatiōib⁹ ipeditus spūalibus deliciis qete frueret. Huc aūt locū extimāt sub egnoctiali esse versus ptem orientalē eo q̄ qdā pbi locū illū temperatissimū asserunt ex quo ēt loco Nilus vnus de quattuor fluminibus paradisi fluere videtur.

Ad primuz ḡ dōm: q̄ ēt in virtute sensitiua bō alia aialia excedit: qz ēt meliorīs tactus est: ⁊ magis vigent in eo iferiorez sensus: vt ꝓ eos opatio ītellectus melius cōpleri possit: ⁊ iō etiā vt quietius opationi intellectuali vacaret locū tranquillum seorsum ab alys aialibus accepit: nō enī ꝓbabile est illuc alia aialia puenire potuisse ex seipsis nisi aut virtute dīna ad tēp⁹ vt quādo adducta sunt aialia ad adaz vt videret qd vocaret ea: vt legitur Gen. 2. nisi forte: h̄ ꝓ iteriorē reuelationē factū exponatur: vel etiā opatiōe demonis: vt pz de serpēte. ¶ Ad 2m dōm: q̄ nō pōt ītelligi paradisus terrestris vsq̄ ad lunarē globū se extendere fm̄ situm: sz fm̄ quādā similitudinē ꝓpter tē perātiā ⁊ icorporationē que loco illi debebat: et habitatoribus ei⁹: a luna vo ⁊ supra neq̄ frigus neq̄ corr⁹ est. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ locus ille vt in lra dr̄ est semotus ēt a nostra habitatiōe aligbus ipedimētis vt adiri nō possit vel motibus vel aquis vel etiā aeris intēperie in loco intermedio: ⁊ iō ei⁹ noticia haberi nō potuit nisi ꝓ reuelationē scripture. ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ pmū pncipiū illoz fluminū: sicut ⁊ ceterarū aquarū est occeanus: sz pncipiū ꝓprimū est fons ille qui in illa parte terre surgit. ¶ Ad qntū dōm: q̄ sicut ꝓtingit in gbusdā fluminibus: vt fontes a gbus originē hnt sub terrā intrent postq̄ ꝓ aliqō spaciū fluxerūt: ⁊ iterū in alys locis erūpant: ita etiā dicit Aug. 8. sup Gen. h̄ in illis fluminibus cōtingeret q̄ pmū pncipiū eoz ē fons paradisi ḡ in aliquo loco nobis ignoto terrā subitrat: ⁊ deide in alys locis aqua illa erūpit vbi vr̄ illoz fluminū eē pncipiū. ¶ Ad 6m dōm: q̄ sic ꝓ Dierlm significat ꝓsens ecclia: ⁊ ēt celestis pria: ⁊ tm̄ ad lram Dierlm ciuitas q̄dā fuit ita ēt q̄uis p lignū vite sapia significet nō remouet gn lignū vite arbor q̄dā ad lram ītelligatur. ¶ Ad septimū dōm: q̄ in statu innocētie nō fuisset agricultura laboriosa: sicut ē in statu peccati: sz delectabilis ex consideratiōe dīne ꝓuidētie: ⁊ nālis vtutis. ¶ Ad octauū dōm. q̄ hō est positus in paradiso ad custodiendū ipm̄ sibi nō z aliquē inuasorez ne. s. per peccatū ipm̄ āmitteret. ¶ Uel dōz: q̄ h̄ nō sic ītelligēdū est q̄si hō debeat opari paradisuz vel custodire: sed iō positus est in paradiso vt deus ibi operaretur boiem ⁊ custodiret eū. sicut enim homo operatur terram vt faciat eaz fructiferā: sic deus operaret boiem vt iustus sit ⁊ custodit eū: qz sine eius adiutorio tutus eē nō pōt: vt dicit Aug. 8°. super Gen. Anima cum angelis sine corpore fuisse creatā. Nec positio videt irrōnalis: qz eoz q̄ sunt vnius spēi est ēt vn⁹ modus originis. vn̄ si alie aie in corpe creant nō pōt rōnabilr susti neri q̄ anima ꝓmi hominis extra corpus creata sit: q̄uis Aug. sine assertione h̄ dicat. 7. super Gen. deo aut natura ē quod facit. Ipse enim per naturā suā oīpotens est: etiaz ipse naturarū institutor ⁊ cōditor est. sicut enim ex operatione hominis, forme artificiales proueniunt: ita etiam ab intellectu dei forme naturales profluxere. vn̄ id quod ab eo fit nature rationem habet. Si autez ibi aliter futura sunt ⁊c. Huius ratio est: qz cause inferiores impediri possunt vt nō omne contingat quod in eis futurum est: sed sciētia dei fallī non potest: ⁊ ideo nō potest esse vt ipse sciat aliquid futurum quod futurum non sit. Un̄ nec aque diluuij illuc peruenerunt ⁊c. Nec non tantum fuit ꝓpter loci altitudinē q̄ ꝓpter loci puritatem qui purgatione nō idigebat.

¶ Distinctio. XVIII.

In eodem quoq̄ paradiso mulierē formauit deus de suba viri: sic̄ post plantatuz paradisuz boiemq̄ in eo positū. ⁊ post vniuersa aialia ad eū ducta: suisq̄ nominib⁹ designata. subnectit scriptura. Immisit de⁹ sopore in adā. Cūq̄ obdormisset. tulit vnā de costis ei⁹ ⁊ formauit eā in mulierē. Hic attēdēdū est quare nō creauit simlr virū ⁊ mulierē sic̄ angelos: h̄ prius virū: deide mulierē de viro: ideo. s. vt vnū esset humani generis pncipiū. quaten⁹ in hoc ⁊ superbia dyaboli confunderetur: ⁊ bois humilitas dei similitudine sublimaretur. dyabolus quippe aliud a deo pncipium esse cupierat. Ideoq̄ vt eius superbia reconderetur: hoc homo in munere accepit. quod dyabolus peruerse rapere voluit: sed obtinere nō potuit. ⁊ per hoc imago dei in homine apparuit. Qz sicut de⁹ omnibus rebus existit pncipium creationis: ita bo-

mo etiã oĩbus hoibus pricipiũ gnõis. Jõ êt ex vno hoie omnes esse voluit deus: vt dũ cognoscerẽt se ab vno esse: oés se quasi vnũ amarent.

¶ Quare de latere viri ⁊ non alia corporis parte formata sit.

QUm aũt his de causis facta sit mulier de viro. non de qualibz parte corporis viri: sed de latere eius formata est: vt oĩderetur: qz in consortiũ creabaẽ dilectionis ne forte si fuisse de capite viri facta: viro ad dominationez videretur preferẽda. aut si de pedibus ad seruitutẽ subijciẽda. Quia ꝯ viro nec domina nec ancilla parabaẽ: sz socie: nec de capite nec de pedibus: sz de latere fuerat p/ducẽda: vt iuxta se ponendam cognosceret quã de suo latere sumptam didicisset.

¶ Quare dormienti ⁊ non vigilanti viro costa subtracta est.

NOn sine cã quoqz dormiẽti viro potius q̃z vigilãti detracta ẽ costa de qua mulier in adiutoriũ generatiõis viro est formata: sed vt nullã sensisse in eo penam mõstraretur: ⁊ diuine simul potẽtie opus mirabile ostẽderẽt: qua bois dormientis latus aperuit: nec eũ tñ a quiete soporis excitauit. In quo êt ope sacr̃m xp̃i ⁊ eccl'ie figurarũ ẽ. Qz nẽ mulier de latere viri dormiẽtis formata ẽ: ita eccl'ia ex sacr̃is q̃ de latere xp̃i in cruce dormiẽtis p̃fluxerunt. ſ. sanguine ⁊ aqua: quibus redimimur a penis atqz abluimur a culpis.

¶ Qz de illa costa sine additamẽto extrinseco fcã fuẽit p ỹi potẽtiã sic̃. v. panes i se m'ltiplicati sr̃.

SOlet êt q̃ri vtrũ de costa illa sine adiectiõe rei extrisece fcã sit m'lier. Qõ q/busdã nõ placuit. Ceterũ si ad pficiendũ corp⁹ m'lieris: ỹs extrisecũ augmẽtũ addidisset: mai⁹ illõ eẽt q̃z ipsa costa. Jõqz potius de illo addito q̃z de ipsa costa m'lier fcã deberet dici: de quo plẽs accipisset subẽ ptes. Restat ꝯ vt de sola ipsi⁹ coste su ba sine oi extriseco additamẽto p dinaz potẽtiã in semetipsa multiplicata mulieris corp⁹ factũ dicaẽ: eo sane miraculo quo postea de. v. panib⁹ Jesu celesti bñdicõe m'ltiplicatis. v. milia boiuz satiata sũt. Illud êt sciri oz q̃ cũ angelo⁹ misterio fcã sit mulieris formatio: nõ eis tñ tribuẽda ẽ creatõis potẽtia. Angeli. n. nullã p̃nt creare nãm. ꝯ nec formare costã i m'lierẽ: nec carnis supplemẽtũ i locũ coste. Nõ q̃ nihil agãt vt aliqd creeẽ: sz nõ iõ creatores sũt sic̃ nec agricole segetũ aut arbo⁹. Solus ỹs. i. trinitas ẽ creator. Fcã ẽ ꝯ femia a deo êt si costa mistrata sit p angelos.

¶ Utrũ ꝑm supiores: an ꝑm iferiores cãs ita illa fcã sit m'lier. i. an rõ semialis id bẽt vt ita fieret: an tantũ vt illa fieri possit: sed vt sic fieret in deo tantũ esset causa.

SEd q̃rẽ an rõ q̃z de⁹ primis opibus ꝯcreauit id bẽt vt ꝑm ipsaz ex viri latere femĩa fieri neẽe foret an ỹ tñ vt fieri posset. Ad qõ sciẽdũ ẽ oium rez cãs in deo ab eterno eẽ. Ut eniz bõ sic fieret vel equus vel buiusmõi in dei potẽtia ⁊ dispõne ab eterno fuit. Et be dicũtur primordiales cãe: qz ĩstas alie nõ ꝓcedũt: ꝟ ĩste alias q̃ sũt cãe causarũ. Cũq̃z vnũ sit dina potẽtia: dispõ siue voluntas: ⁊ iõ vna oiuz principalis causa: tamẽ ꝓpter effectus diuersos pluraliter dicit Augu. causas primordiales oium rerũ: in deo esse: iducens similitudinẽ artificis: in cui⁹ dispõne est q̃lis futura sit arcba. Ita ⁊ in ỹo vniuscuiusq̃z rei future cã p̃cessit. In creaturis ỹo q̃rũdã rez ſz nõ oiuz cãe sunt: vt ait Aug. Qz iseruit ỹs semiales rõnes reb⁹: ꝑm quas alia ex alijs ꝓueniunt: vt de hoc semie tale granũ. de bac arboze talis fruct⁹ ⁊ huiusmõi. Et be quoqz dñr primordiales cãe ⁊ si nõ a deo ꝓprie: qz habẽt ante se cãm eternã: q̃ ꝓprie ⁊ vl'r prima est. Ille ỹo ad res aliqs dicunt prime: q̃. ſ. ex eis ꝓueniũt. Jõ etiã primordiales dñr: qz in prima rerũ ꝯditõe reb⁹ a deo isite sunt: ⁊ sic̃ creature mutabiles sunt ita ⁊ be cause mutari possunt. que autem in immutabili deo causa est mutari nõ potest.

¶ Distinctio cãrũ rerũ perutilis. ſ. q̃ q̃dã in deo ⁊ in creaturis: quedã in deo tñ sunt.

QAdniũ igit̃ rerũ cause in deo sunt: sed quarũdã cause ⁊ in deo sunt ⁊ in creaturis. Quarũdã ỹo cãe in deo tñ sũt. ⁊ illarũ rerũ cãe dñr absc̃dite in deo: qz ita est in diuina dispõne: vt hoc vel illud fiat: qõ ñ ẽ i semiali creature rõe. Et illa qdẽ q̃ ꝟz cãz semialẽ fiũt. dñr nãl'r fiẽi. qz ita cursus nãe bois⁹ inotuit. Alia ỹo ꝓter nãz: quoz cãe tñ sũt i deo. Hec aũt dicẽ Aug. cẽ illa q̃ p gr̃az fiẽt: vel ad ea significãda ñ nãl'r: sz mirabil'r fiũt. Inter q̃ m'lieris factura ỹ costa viri põit: ita dices vt m'lierez ita fiẽi neẽe foret: ñ i reb⁹ ꝯditũ: sz i dño absc̃dituz erat. Qis nãe cursus bz nãles leges: sup hũc nãlẽ cursũ creato: bz apỹ se posse ỹ oib⁹ facẽ aliud q̃z eoz nãl'r rõ bz: vt ỹga. ſ. arida repẽte floreat fructũ gignat. i. vt i iuuẽtute steril'r femia i sene ctute pariat. vt asina loq̃ẽ ⁊ hõ. Bedit aũt naturis vt ex bis êt bec fieri possent: nõ vt in nãli motu haberẽt. bz ergo in se de⁹ absc̃ditas quorũdã factoz causas quas rebus cõditis nõ inseruit:

easq; implet non opere consuetoꝝ puidentie quo nature subsistūt vt sint: ꝫ quo illas administrat vt voluerit: quas vt voluit cōdidit. Quium ergo que ad gratiā significandā nō naturali motu rerum: sz mirabilr facta sunt: abscōdite cāe in deo fuerūt. Quoꝝ vnū erat q; mulier facta est de latere viri dormiētis. Nō habuit prima rex cōditio vt femina sic fieret: sed vt fieri posset: ne contra causas quas deus volūtarie istituit mutabili volūtate aliquid facere puteretur.

¶ De aīa mulieris q; nō est ex aīa viri vt qdā putauerūt dicentes aīas esse extraduce.

QUemadmodū mulieris corpus de viri corpore traductuz fuit: ita putauerunt aliqui ipsius aīam de viri aīa ꝓpagatā: ⁊ oēs aīas p̄ter primā de traduce esse sicut corpora. Alij aūt putauerūt simul oēs aīas ab initio creatas. Catholica aūt eccl'ia nec simul nec extraduce factas esse aīas docet: sed in corporibus p coitū seminatis arcq; formatis infundi: ⁊ infundendo creari. Uñ in ecclesiasticis dogmatibus aīas boium nō eē ab initio inter ceteras itellectuales naturas: nec sil' creatas: sicut Origenes fingit: dicimus neq; cū corporibus per coitū semiari sicut luciferiani ⁊ cirillus ⁊ quidā latinoꝝ p̄sumptores affirmāt Sed dicimus corpus tm̄ p cōiugij copulaz seminari. Creationē vero aīe solū creatorē nosse: eiusq; iudicio corp⁹ coagulari in vulua: ⁊ compingi atq; formari: ac formato iaz corpore aīaz creari ⁊ infundi: vt viuat in vtero bō ex aīa constans ⁊ corpore: ⁊ egrediat viuus ex vtero plenus in aīa ⁊ corpore humana substātia. Hieronymus etiā anathematis vinculo illos cōdēnat qui aīas extraduce dicunt: iducens auctoritatē ꝑphete. Qui finxit sigillatim corda eoꝝ. Hic satis iquit: inuit ꝓphēta q; nō aīam de aīa facit ōs ꝫ sigillatim animas de nihilo creat.

¶ Diuisio textus.

POstquam determinauit originē hois ex pte ipsius viri. hic determinat de origine mulieris. Et diuidit in duas ptes. In p̄ma de origine ipsius ſm corpus. In scōa de origine ipsi⁹ ſm aīam ibi. (Quēadmodū mlieris corpus ꝛc.) Prīa in duas. In p̄ma ostēdit modū ꝓductiōis mulieris ex pte corporis. In scōa ingrit ꝓducti corporis p̄n̄ ibi. (Solet etiā queri vtruz de costa illa ꝛc.) ¶ Circa p̄mū duo facit. Prīo ꝓponit modū originis. Scōo assignat ꝓpositoꝝ cās. Ubi p̄mo oñdit q̄re de viro formata sit mulier ibi. (Dic attēdēdū ē ꝛc.) Scōo q̄re de tali pte ibi. (Luz aūt bis de causis.) Tertio q̄re de viro dormiēte ibi. (Nō sine cā ꝙz.) (Solet ēt q̄ri ꝛc.) Dic ingrit p̄ncipia ꝓducti corporis. Et p̄mo inquirit p̄n̄ māle. Scōo p̄n̄ actiuū ibi. (Illud ēt sciri opz.) Ubi p̄mo ingrit vtrū corp⁹ mlieris ꝓductū fuerit per actionē angeli. Scōo vtrū p actionē nāe ibi. (Sz q̄ritur an rō q̄ deus.) Et circa ꝟ duo facit. Prīo p̄mittit q̄daz nēcia ad solōnis manifestationē. Scōo qōnis solōnē ꝓsequtur ibi. (Oium rerum ꝛc.) (Quēadmodū mulieris corpus ꝛc.) Dic ingrit modū originis mlieris ex pte aīe: vbi excludit duas hereses ⁊ astruit veritatē catholicā: vt p se pz in littera. Qō. I.

HIc ē duplex qō. Prīma de ꝓductiōe mlieris ex pte corporis. Scōa de origie aīe. ¶ Circa p̄m q̄runt ,3. Prīo vtrū corp⁹ mlieris de costa viri facta fuerit. et q; dr̄ ꝟ nō fuisse factū actiue p rōnes semiales ſz p̄mordiales. q̄ritur scōo de dr̄ia barū rōnuz. Et q; ea q̄ ꝓter rōnes semiales fiūt dr̄ i lr̄a miraculose fieri. Tertio q̄rit cuiusmodi opa debeāt dici miracula.

¶ Utrū corp⁹ mlieris debuerit fieri de costa viri. I.

AD primum sic ꝓcedit. Ur q; corpus mlieris de costa viri fieri nō debuit. distinctio.n. sexus cōis ē hoi ⁊ alys aīalib⁹: ſz in alys aīalib⁹ mas ⁊ femina sil'pducta sunt: ⁊ neutr̄ ab altero sumptū. g̃ vr̄ q; nec femina hois de viro sumi debuit. ¶ P̄. mā nō pōt trāsmutari de pua q̄titate in magnā nisi vel p rarefactiōez: sic ex vno'pugillo aq̄ gñant̄ .x. aeris: vel p alteri⁹ additionē. Uñ dic̄ Aug. io. sup Geñ. qd ē absurdi⁹ q̄ vllū eē corp⁹ manēte nāe sue q̄titate. i. sine additiōe qō vndiq; crescat nisi rarescat: ſz nō potuit eē vt p rarefactionez vna costa in q̄titate mulieris excresceret: q; iueniret̄ corp⁹ mlieris ēt ipso aere rari⁹. g̃ oportebit ꝟ p additionē exteriozis fieri qō oportuit multo ampli⁹ eē q̄ costā ipsaz. cū ergo vnūqōq; denoiandū sit a maiori pte vr̄ q; non debeat dici ex costa viri corp⁹ mlieris formatū. ¶ P̄. cū i opib⁹ dīnis nihil sit supfluū: oz q; costa illa de pfectiōe corpis ade fuerit: ſz subtracto eo q; ad pfectōez rei ptinet segt̄ diminutio. cū g̃ oīs diminutio i resurrectiōe restaureť: vr̄ q; costa illa i corpe ade resurget. si g̃ de costa illa factū ē corp⁹ eue vr̄ q; eua nō resurget qō ē icōueniēs. nō g̃ de costa viri fcā ē mlier. ¶ P̄. i corpe sensibili nō pt eē dīsio ꝓtinui sine dolore: ſz corp⁹ ade ꝓp nāe istitute itegritatē maxie sensibile fuit. g̃ cū nll's dolor i ipso ꝓcederet culpā: vr̄ q; ex ei⁹ costa mlier formata nō sit. ¶ P̄. vt dic̄ Aug. z. sup Geñ. i oīb⁹ opib⁹ creatiōis nō: qd ōs facere possit q̄rit̄: ſz qd rex nā patiat̄. cū g̃ nālis modus ꝓpagatiōis mlieris ñ sit de costa viri: ſz ex semīe: q; bis q̄ fūt eius dē spēi debeť vn⁹ modus originis: vr̄ q; icōueniēter ex costa viri mulier facta ponatur.

Contra ē qō dic̄ Boe. i li⁹ de ꝟso. neče ē q; ipfectū a pfecto sumat originē: ſz mlier ē vir ipfect⁹ siue occasionatus vt i. i6. de aīalib⁹. ꝑbs dic̄. g̃ ꝟgruū fuit vt ō corpe viri corp⁹ mlieris sumereť. ¶ P̄. p̄mū p̄n̄ ⁊ finis i idē reducunt̄. vñ idē ponim⁹: vniuersitatis finē ⁊ p̄n̄: ſz mlier ꝓp virū fcā ē: q; in adiutoriū viri fcā legit Geñ. z. ergo cōgruū fuit vt ēt vir mulieris eēt p̄ncipiū: ⁊ sic idē qō ꝑs.

Respōdeo dōm: q; apud catholicos dubiū eē nō dz qn mlier ō costa viri formata fuerit: q̄nis iudei ō ꝟ mlta fabuleť: nō. n. magl rōni resistit vl'dīne po'mulierē ex corpe viri sūmi q̄z corpus viri ex limo terre formari cū vtrūq; a nāe vtute sepatū sit: modū tn̄ q̄ id fcm̄ ē nō oēs sil'r assignant. Quidā. n. vt magr̄ ⁊ Hugo de scō victore volūt ex costa viri sine alic⁹ exteriozis additiōe vl'nue māe creatōe corp⁹ mlieris formatū fuisse. Hoc aūt nō vr̄ itelligibile. si. n. q; mlt̄iplicatiōez māe ꝟ fcm̄ dicāt oz mlt̄iplicatiōez hāc aut ſm q̄titatē tiñ attēdi aut ſm eēntiā materie. Si p̄mo mō sic: oz vt eadē materia nūero q̄ fuit p̄mo sub paruis dimēsionib⁹ postmodū maiozes dimēsiones recipiat. Hoc aūt idē ē qō rarefieri: vt ex. 4. phȳsi. pz ⁊ ita sequereť corp⁹ mlieris ex costa viri q; moduz rarefactionis

esse formatū qō expresse ipossibile est. Si vero multiplicatio essentiaꝫ materie attingat: cū nihil aliud sit multiplicari ꝯ aliqd fieri qō ꝑus nō erat: opꝫ qō aliqd materie sit sub forma corporis mulieris qō ꝑus sub forma coste non erat. Hoc aūt alr ee nō pōt nisi vel per cōuersionē alteri⁹ corporis in corpus mlieris cuius mā sub forma eius remaneat: vel per B ꝙ aliquid materie sit de nouo creatū: ꝛ ita opꝫ ꝙ p additionē alicui⁹ materie vel de nouo create vel sub forma alterius corporis ꝑexistētis ex costa viri corpus mulieris formatū sit ꝛ sic etiā panū multiplicatio itelligi pōt. verius tamē videt ꝙ p additionē māe ꝑexistētis B factū fuerit: cuꝫ omnia simul fuisse creata ad minus in materia sancti cōmuniter tradant.

Ad primuꝫ g̃ dōm: ꝙ vt dicit pb̄s in. 8. ethic. mas ꝛ femina in hoibus ꝯiunguñ: nō solū ꝓp plis generationē sicut ī alys aīalibus: sꝫ ēt ꝓpter cōicationē operū in vita cōi vt sic sibi sufficiāt adinuicē ꝓpria opera cōferētes. vñ apparet diuersa esse opera viri ꝛ mulieris: qꝛ g̃ in cōicatiōe vite ꝛ regimie domus vir caput est mulieris. iō mas in hoibus magis hꝫ rōnē p̄ncipy respectu femine q̄ in alys aīalibus. ꝛ ꝓpter hoc magis decuit feminā hominis exiro sumi q̄ in alys aīalib⁹. ¶ Et ꝑterea ī littera assignañ due rōnes q̄ p se pātēt. ¶ Ad scōꝫ dōꝫ: ꝙ per additionē rei exterioris ex costa corpus mulieris factum est: nec tamē oꝫ ꝙ ex illo adiecto corpus mulieris factuꝫ dicatur: ꝛ si sit amplius in q̄titate qꝛ illud adiectuꝫ nō venit in māꝫ mulieris nisi mediante costa: sicut ēt menstruū materia embryonis dr̄ q̄uis oporteat ēt ex cibis cōuersis corp⁹ embryonis maiorē q̄titatē assumere: sicut ēt aq̄ in sanguinē xpi trāsfert mediante vino ēt si eēt maior q̄titas aqua dūmō vtute potentioris vini nā aq̄ absorberi possit. ¶ Ad tertiū dōꝫ: ꝙ aliqd dicit eē de pfectiōe alicuius dupliciter: vel qꝛ est necessariū ad esse idiuidui: ꝛ sic costa illa nō erat de perfectiōe corporis ade: aut qꝛ est neciū ad ꝛseruationē spēi: sicut semen in. 15. de aīalibus dr̄ esse superfluuꝫ respectu idiuidui: quo tamē idigetur ad spēi cōseruationē: ꝛ hoc modo costa fuit de perfectiōe corporis ade inq̄ntum adam erat p̄ncipiū humani generis. ex quo pꝫ ꝙ costa illa resurget in eua ꝛ nō in adā cū sit de pfectiōe corporis eue etiam q̄ntum ad esse idiuidui: ꝛ ita magis ad ipsaꝫ ptineat. ¶ Ad quartū dōm: ꝙ illud qō ordinatū est ad confirmationē spēi nō soluꝫ sine doloꝛe: sed ēt cum delectatione rescindit: ꝛ ita nō opꝫ ꝙ in separatione illius coste dolorem senserit. ¶ Uel dōꝫ: vt magister dicit hoc diuina virtute ꝛ miraculose factū vt dolorē vulneris non sentiret. ¶ Ad ǵntuꝫ dicendū: ꝙ istitutio rerū nāliū potest cōsiderari dupl'r: vel q̄ntum ad modū fiendi: vel q̄ntum ad ꝓprietates cōsequentes res istitutas. Modus q̄dē fiēdi nālis eē nō potuit: cuꝫ nō p̄cesserint aliqua p̄ncipia naturalia quoꝝm actiōes ꝛ passiones sufficerēt ad effectus nāliter ꝓducendos: ꝛ ideo oportuit per virtutē supnaturalē p̄ma p̄ncipia in naturis ꝛstituere vt corpus hois formaret ex terra ꝛ corpus mlieris ex costa: ꝛ sic de alys: sꝫ ꝓprietates cōsequētes naturas institutas nō debent miraculo attribui vt ꝙ aque miraculose super celos consistant.

¶ Utrum deus conueniēter indiderit materie rationes seminales. II.

A D secunduꝫ sic ꝓcedit. Uidet ꝙ iconuenienter dicatur rōnes seminales materie deus indidisse. qō enim recipitur in mā sensibili est in ea p eē nāe ꝛ nō p esse itentiōis: qꝛ mā cognoscitiua nō est formaruꝫ quas recipit: sꝫ eas in eē specifico pficit: sꝫ rō nō nominat formā fꝫ eē nāe: sꝫ p modū itētiōis. g̃ vtutes rebus sensibilib⁹ indite rationes dici nō debēt. ¶ P̄. semē vt ex 2° phy. habet p̄m⁹ actiuū nōiat: potētia aūt māe nō est actiua sed passiua: cū nihil agat nisi fm ꝙ est in actu. g̃ rō seminalis māe attributa nō est. ¶ P̄. qō est in aliquo nō ꝓducitur ab eo nisi p modum exitus. si g̃ oium rerū semina deus in nā ꝑus posuit: videt ꝙ generatio rerū sit p exituꝫ vniꝰ rei ab alia ꝛ sic redibit error Anaxagore g̃ posuit qōlibet eē in quolibꝫ: ꝛ nihil pure esse B vel illud vt os vel caro: sꝫ vnūqōq; noīari ex ꝑdomināte: qō in p̄ phy. improbat. ¶ P̄. ad gnōnē rerū nāliuꝫ nō tm̄ sunt necessarie virtutes actiue: sꝫ etiā passiue. cū g̃ in seminalibus rōnibus vtutes passiue nō icludañ: videt ꝙ ꝑter rōnes seminales etiā alie rōnes rebus indite debeāt dici. ¶ P̄. in nā iferiori effectus nō ꝓcedūt ex suis causis vt semp vel nēcio: sꝫ vt frequēter. cū g̃ in lra describañ rōnales seminales fm quas neēe est aliqd fieri videt ꝙ ad minus in nā iferiori rōnes semiales posite nō sint.

Sꝫ contra qꝛ vt dicit Brego. bñdictio dei dr̄ bonorū eius collatio ꝛ eoꝝndē multiplicatio. cū g̃ deus legaꝫ Gene. p̄. sua opa bñdixisse: vr̄ ꝙ eis dederit virtutes qbus fieret eoꝝ multiplicatio: B aūt ipoꝛtat rō seminalis. g̃ rōnes seminales a deo rebus indite sunt. ¶ P̄. Deut. 32° dr̄. Dei ꝓfecta sūt opa perfectū aūt vnūqōq; ē: vt ī 4° methauroꝝ. dicit quādo pōt alterū tale ꝓducere quale ipꝫ est. g̃ virtutes qbus B fieri possit rebus attribute sūt: ꝛ he sunt rōnes seminales. g̃ ꝛē.

Respondeo dōm: ꝙ emanatio creaturarū a deo ē sic exitus artificiatoꝝ ab artifice. vñ sic ab arte artificis effluunt forme artificiales in mā: ita ēt ab ydeis in mēte diuina existētibus fluūt oēs forme ꝛ virtutes nāles. Sꝫ qꝛ vt Dio. dicit in. 2. ca. de di. no. ea que sūt creatoꝝ abundāter ꝑinsunt causis forme recepte in materia nō adequāt virtutes vel artem icreataꝫ a qua ꝓcedūt. vñ apud artificē remanet ex arte sua virtus aliquid aliter operādi circa ipsa artificiata quibus vtus artis alligata nō est. ꝛ simlr in virtute diuina est vt aliqd rebus creatis addat vel mutet vel abstrahat. in duobus aūt differt operatio dei ab operatiōe artificis. ¶ Prio ex parte materie: qꝛ cum artifex materiā nō ꝓducat: sꝫ ex materia data operet potētiaꝫ materie nō cōfert ad recipiēdū formas quas materie īdidit nec iferre in materiā potest. deus aūt qui totⁱ rei auctor est nō solū formas ꝛ virtutes naturales reb⁹ ꝛtulit: sꝫ ēt potētiā recipiēdi illō qō ipe in materia facere vult. ¶ Scōo ex pte forme: qꝛ forme q̄s iducit artifex nō ꝓducūt sibi similes: qꝛ lectus putrescēs nō pullulat in lectuꝫ: sꝫ in plantā: vt ex 2° phy. pꝫ: forme aūt naturales sibi similes ꝓducere possunt: ꝛ iō ꝓprietatē seminis habēt ꝛ seminales dici possunt: forme aūt rer̄ fꝫ ꝙ in arte diua existūt p̄mordiales eē dicuñ: eo ꝙ ipse sunt p̄ma p̄ncipia simpl'r rer̄ ꝓducendar̄: potētia aūt q̄ rebus idita est ad suscipiēduꝫ illō in se qō volūtas dei disponit: rōnes obediētiales a quibusdā dicuñ: fm quas inest materie vt fieri possit ex ea qō ds vult. Ipse aūt virtutes in materia posite p quas naturales effect⁹ ꝛsequuñ rōnes seminales dr̄: sꝫ qd sint fꝫ rē seminales rōnes a diuersis diuersimode assignatur. qdā enī dicūt ꝙ forma spēi nō recipit in materia nisi mediāte forma generis adeo ꝙ est alia forma nūero p quā ignis est ignis ꝛ p quā ignis ē corpus. illa ergo forma gñalis incompleta rō seminalis dr̄. qꝛ ꝓpter talē formā inest materie q̄dā iclinatio ad recipiēdū formas specificas. Hoc aūt nō vr̄ eē verū: qꝛ ois forma q̄ aduenit post aliqō eē subale: est forma accidētalis. Si enī post eē in genere sube cōstitutū aduenit. ergo ea recedēte adhuc remanet indiuiduū in genere substātie: qō est cōtra rōneꝫ forme substātialis: sicut dicit in scōo de aīa. ¶ Et ꝑterea cum ois forma det aliquod esse: ꝛ impossibile sit vnam rē habere duplex esse substantiale: oportet ꝙ si ꝑima forma substantialis aduenies materie det

sibi esse substātiale q; scōa supueniens det eē accidētale: et iō nō est alia forma qua ignis est ignis: ꝛ qua est corpus: vt Auic. vult. Et si cōmē. dicat in scō meta. genus nō esse materiā: sz formā mediam iter mām ꝛ vltimā formaz. ℔ nō dr ad significandū ordinē formarū ſm rē: sz ſm rōnē: qz genꝰ q̄nis significet totū: vt Auic. dicit significat tamē vt idistictū: ꝛ ita ꝓpinque se hz ad rōnē materie. ¶ Et preterea sequeret q; res signata p genꝰ eēt pars spēi ꝛstitute p formaz supadditā: ꝛ ita de spē p̄dicari nō posset. Nec ēt ℔ conuenit ſm itentionē Augustini: qz ex vtute forme gnālis nō necio segtur forma spālis. vñ nō est talis vtus ſm quā necesse sit fieri sed ſm quā fieri possunt. Jō aly dicunt q; cum oēs forme ſm philosophū de potētia materie educanr̄ oz ipas formas p̄existere in mā incōplete ſm quādā quasi inchoationē: ꝛ qz nō sunt in eē suo pfecte nō hñt pfectā virtutē agēdi sed incōpletā: ꝛ iō nō possunt p se exire in actꝰ nisi sit agens exteriꝰ qō excitet formā incōpletā ad agēdū: vt sic cooperetur agenti exteriori: aliter enim nō esset generatio mutatio naturalis: sz violēta qz vt in. z. etbic. dr violētū est cuius p̄ncipium est extra nil cōferēte vim passo. has g̃ virtutes incōpletas in materia p̄existētes rōnes seminales dicūt: quia sunt ſm esse cōpletū in materia sicut vtus formatiua in semine. Hoc aūt verū non videt: qz q̄nis forme educanr̄ de potētia māe: illa tñ potētia materie nō est actiua sz passiua tñ: sicut enim vt cōmē. dicit in. 8. phyſi. in motu locali opz eē aliud mouēs ꝛ motū ita etiā in motu alteratiōis: ꝛ ponit exēplū q; quādo corpus nāliter sanatur cor est sanās ꝛ alia membra sanata: ꝛ iō sicut in corporibus simplicibus nō dicimus q; sint mota ex se ſm locū: qz ignis nō pōt diuidi in mouens ꝛ motū: ita etiā nō pōt esse alteratū ex se quasi aliqua potētia existēs in mā aliquo modo agat in ipsaz mām in qua est educēdo eaz in actuz: sz vtrūq; cōtingit in animatis: qz sunt mota ſm locū ex se ꝛ etiā alterata ꝓpter distinctionē organoꝝ vel partiū: quaꝝ vna est mouens ꝛ alterās ꝛ alia mota ꝛ alterata: ꝛ iō nō hoc modo potest accipi vtus seminalis in alys rebus sicut in habētibus aiam: nec tamē segtur si in materia est potētia passiua tñ q; nō sit generatio nālis: qz mā coadiuuat ad gnōnem nō agendo sed inq̄tum est habilis ad recipiendū talē actionē. que etiā habilitas appetitus materie dr ꝛ ichoatio forme. Nō enim codē modo oēs motus nāles dicunr̄ vt in scō phy. ꝛ in p̄mo ce. ꝛ mun. cōmē. dicit: sz qdā ꝓpter p̄ncipiū actiuū intus exīs vt motus localis grauiū ꝛ leuiū: ꝛ quidā ꝓpter p̄ncipiū passiuū quod est ſm potētiaz ab agente naturali natā in actū educi: vt in generatiōe ꝛ alteratiōe simplicium corpoꝝ. vnde ꝛ nā diuidit in mām ꝛ formā. ꝛ iō ꝛcedo q; in mā nulla potētia actiua est: sz pure passiua ꝛ q; rōnes seminales dicūtur vtutes actiue cōplete in nā cuz ꝓprys passiuis: vt calor ꝛ frigus: ꝛ forma ignis: ꝛ virtus solis: ꝛ hꝺ: ꝛ dicunr̄ seminales nō ꝓpter eē impfectū qō habeāt sic vtus formatiua in semine: sz qz reruz idiuiduis p̄mo creatis hꝺ vtutes collate sunt per opera sex dieꝝ vt ex eis quasi ex quibusdā seminibus ꝓducerenr̄ ꝛ multiplicarenr̄ res nāles.

Ad primuz g̃ dōm: q; hꝺ vtutes actiue in natura dicuntur rōnes nō q; sint in materia per modū itentionis sz qz ab arte diuina ꝓducuntur: ꝛ manet in eis ordo ꝛ directio itellectus diuini sicut in re artificiata manet directio artificis in finem determinatū. ¶ Ad secundū dōm: q; rōnes seminales dicunr̄ materie indite nō qz sint intelligende p̄existere in materia ante aduentum forme complete quasi pertinētes ad essentiaz materie vel ad rōnem eius ſm q; est materia: sz per modum quo etiaz forme complete in materia esse dicunr̄. ¶ Ad tertiū dōm: q; Anaxagoras ponebat in aere ex quo generabatur ignis p̄existere quasdā partes ignis in actu latētes per quaruz exitum ꝛ congregationē ignis generari videbat. Hoc aut nos nō ponimus sed q; in materia aeris p̄cessit aptitudo ad formā ignis ꝛ in igne generāte virtus actiua per quaz ℔ aptitudo in actuz reducitur: ꝛ ℔ nō est incōueniens. ¶ Ad quartū dōm q; sub rationibus seminalibus comprehēdūtur taz virtutes actiue q̄ etiam passiue que perfici possunt per agentia nālia sicut ꝛ in generatione animalis semē extento nomine dicitur nō solum sperma: sz etiaz menstruū. ¶ Ad qntū dōm: q; ꝛcurrētibus omnibus causis nālibus ex q̄bus oibus vna pfecta causa cōstat necesse est effectum seq nisi aliq̄d impediat. Et ℔ modo logtur Aug.

¶ Utrū ea q̄ fiūt ꝓter rōnes semiales sint miracla. III.

Ad tertium sic ꝓceditur. Videt q; ea que ꝓter rōnes semiales fiūt nō oia miracula sint. In opus eniz creationis virtus semialis nature nō potest nec tamē opus creatōis miraculosuz dr: qz miracula fiūt ad manifestationē gr̄e vt in littera dicit ad qō creatio non est ordinata: sz magis ad ꝛstitutionē nature. g̃ videt q; non sit rō miraculi in hoc q; ꝓter causas semiales aliquid fiat. ¶ P. creatio aiarū ꝛ iustificatio impioꝝ cū frequēter fiat: miraculosa nō est: qz miraculū est aliqō arduū ꝛ isolitū: vt Aug. dicit. ꝛ tamē isti effectus ꝓter rōnes seminales ꝓducunt. g̃ idē qō ꝓus. ¶ P. resurrectio mortuoꝝ cuz in spe fideliū sit miraculosa nō est: qz miraculū est ꝓter spez admirātis apparēs: vt Aug. dicit. ꝛ tamē resurrectio mortuoꝝ p nām fieri nō pōt. g̃ nō oia q̄ ꝓter virtutē nature fiunt. miracula dicunr̄. ¶ P. quedā quādoq; fiunt ꝓter rōnes seminales que facultatez nature nō excedunt: sicut q; aqua cōuertatur in vinum vt factum legitur Joā. scō. Sed miraculum est supra facultatem nature apparēs: vt Augus. dicit. ergo videtur q; non omnia que ꝓter rationes seminales fiūt miracula sint. ¶ P. omnes virtutes actiue creaturis collate rationes seminales dici possunt: sed angeli ꝛ homines dicunr̄ miracula facere. g̃ videt q; nō oia miracula ꝓter rōnes seminales fiūt. ¶ P. mōstra in natura cōtingunt ꝛ ꝓter itensionem nature agētis: nō tamē miracula dicuntur. ergo nō in hoc ꝛsistit rō miraculi quod est ꝓter rōnes seminales fieri.

Sed contra. Illa opa miraculosa dicimus q̄ in admiratione dine vtutis iducunt: sz mutare cursuz solitū nāe nō est nisi illius virtutis que nāz instituit. g̃ ea ꝓprie miracula dici debēt que ꝓter virtutes actiuas in naturam cōtingunt.

Respondeo dōm: q; sic ex vbis pbi habet in principio meta. admiratio ex duob⁹ causat .s. ex hoc q; alicui⁹ effect⁹ cā occulta est. ꝛ ex eo q; aliq̄d in re videt ꝓ qō alr eē deberet. vñ i ℔ q; ē dyametruz q̄drati nō posse cōmēsurari lateri: admiratio cātur ex ℔: q; hui⁹ causa ignorat: ꝛ ex ℔ q; ex q̄itate linearū vr q; vna alteri cōmēsurari possit. ꝛtingit g̃ aliq̄d esse admirabile simplr ꝛ aliq̄d eē admirabile quo ad hūc admirabile huic ē esse id cui⁹ cā occulta ē sibi ꝛ cui videt ſm suā extimationē aliq̄d obuiare: q̄re nō ita eē deberet q̄nis in re nihil sit repugnans nec cā in se sit nimis occulta: ꝛ ℔ pōt dici miruz illi: admirabile aūt i se ē id cui⁹ cā simplr occlta ē ita ēt q; in re ē aliq̄ vtus fz rei vitatē ꝓ quā alr debeat ꝛtingere. hꝺ ār sunt q̄ imediate a vtute dina cāntur q̄ est cā occltissima: alio mō q̄ se habeat ordo cāruz nāliū sic q; cecus iterū videat ꝛ q; mortuꝰ resurgat ꝛ hꝺ: ꝛ hec ꝓprie miracula dicunr̄ q̄si in seipsis ꝛ simplr ꝛ mira. Dec autē q̄q; sunt supra nām q̄q; ꝓter naturam quādoq; cōtra naturā. Supra naturā dicitur eē miraculum quando natura non potest in ipsam substātiaz facti: sicut diuisio maris rubri: suscitatio mortui ꝛ huiusmōi. illa vero dicunr̄ ꝓter naturā fieri in quo quidem nā po-

est ꝯtum ad substãtiã factũ: sz tamẽ ꝓter opationẽ nature fiũt iussu dĩno ⁊ ꝙ hec dicant̃ miracula ꝛtingit ex trib⁹. primo ꝓpter excessum ⁊ singularẽ quẽdã modũ sicut rane ꝓducte in egypto in tãta multitudine sic̃ antea visum nõ fuerat. Scõo ꝓpter hoc ꝙ hoza determinata ꝛtingunt ad inuocationẽ diuini nominis: sicut ꝙ manus ieroboã extensa ꝛtra ꝓphetaz arefacta fuit ⁊ ara eius diuisa. z. Ro. iz. Tertio qñ aligd vl̃r cõtingit sicut in veteri lege de aqua ẽeloti/pie Nume. 5. ꝙ post potũ illius venter adultere dĩno miraculo putrescebat. Cõtra nãz aũt dr̃ fieri quãdo in re est aliquid cõtrariũ ei ꝙ fit sic̃ si graue sursum moueret ⁊ ꝙ vgo peperit vel aligd huius ita ꝙ miraculose sequat̃ act⁹ manẽte ꝓria nã que. i. est ꝓncipium cõtrary actus.

Ad primum dõm: ꝙ creatio ꝓprie loquẽdo nõ est opus miraculosum: qz deficit vna cõditio miraculi. ꝙuis enim cãm occultã habeat tamẽ nõ est in re. vñ aliter eẽ deberet ĩmo esse rerũ nãli quodã ordine a ꝓmo ente ꝓducitur ꝙuis nõ per necessitatez nãe. ¶ Ad scõm dõm: ꝙ nec etiam creatio aiaꝝ vel iustificatio impiorũ ꝓprie miracula debẽt dici: qz ꝙuis sint ꝓter ratiões seminales agentes ad perfectionẽ effectus: nõ tamẽ est preter eas disponẽtes. Dispositio enim corporis ad receptiõez aie ⁊ preparatio volũtatis ad susceptiõez gratie est per virtutem creature collatam. si tamẽ sine tali precedẽte preparatione vel aĩa ifunderetur vel gr̃a cõferretur ⁊ vtrũq; miraculũ dici posset: vt pz in formatiõe ꝓmi hois ⁊ in ꝛuersione ·Pauli nec tamẽ segtur ex vi rõnis iducte: qz insolitum ꝙ in diffõne miraculi ponitur nõ dicit raritatem facti: sed excludit solitum cursuz nature. vñ si quottidie ceci illuminarent̃ nihilominus miraculuz eẽt: qz ꝓter cursuz nãlez g nobis est cõsuetus cõtingeret. ¶ Ad tertiũ dõz: ꝙ resurrectio miraculosa erit ꝙuis eni sit ꝟz spez gratie est tamẽ supra spem nãe: ⁊ hec duplex spes distinguit̃ in glosa ·Ro. 4. Qui cõtra spem in spem credidit ⁊c̃. ¶ Ad quartũ dõz: ꝙ ꝙuis cõuersio aque in vinũ nõ fuerit supra facultatẽ nature ꝯtum ad substãtiã facti tamẽ fuit supra eius facultatez ꝯtum ad modũ faciẽdi. nõ eni põt natura aquã in vase existentẽ subito in vinũ cõuerterc: sz p digõnem ⁊ maturationem vite. ¶ Ad qntũ dõm: ꝙ miracula nõ faciũt hoies et angeli quasi eoꝝ vtute effectus ille agatur: sed hoies impetrãdo precibus: ⁊ angeli per ministeriũ. ¶ Ad sextũ dõm: ꝙ ꝙuis monstra ꝛtingãt in natura ꝓter ĩtentionẽ vtutis formatiue que agit in semine: tñ reducunt̃ in aliq̃s causas nãles. ꝛtingunt eni ex aliqua in dispõne mãe sicut ex ꝓncipio ꝓximo vel ex impressiõe alicuius signi celestis: sicut ex ꝓncipio remoto.

¶ Questio. II.

Deinde queritur de formatiõe mulieris ex ꝓte aie. ⁊ circa ꝟ querunt̃ tria. Primo vtruz aĩa rõnalis sit extraduce vel p creationẽ si nõ extraducе. Queriť scõo vtruz creetur a deo ĩmediate vel mediantibus angelis. Et tertio queriť vtrum aĩa sensibilis ⁊ vegetabilis sit extraduce.

¶ Utrũ aĩa humana traducat̃ a parentibus. I.

¶ Ad primum sic ꝓceditur. Uideť ꝙ aĩa humana etiam a parentibus traducat̃. Dicit̃ enim Geñ. 47. Oẽs anime que egresse sũt de femore Jacob ⁊c̃. Sz nõ egreditur aligd fily ex femore patris nisi per traductionez seminis. g̃ videť ꝙ ꝟ modo aĩa fily ex parentibus veniat. ¶ Ꝑ. omne id qõ dat cõplemẽtũ operationi cooperatur operãti. si g̃ deus per hoc ꝙ ifundit aĩam adulteroꝝ operationez perficeret videť ꝙ adulteris cooperetur. ⁊ ꝟ videtur ĩconueniens: qz qui operatur iniquo nõ est ab inigitate ĩmunis. g̃ videť ꝙ aĩa rationalis nõ ifundatur a deo: sz traducatur a patre. ¶ Ꝑ. fily a parẽtibus originale peccatũ cõtrahunt: vt Apostolus docet ·Ro. 5. Sz accidẽs non potest traduci nisi traducatur subm eius. g̃ videť ꝙ aĩa rõnalis que est subm culpe originalis a parentibus traducat̃. ¶ Ꝑ. in oi generatiõe vniuoca generãs dat spẽm suã generato: qz agens ⁊ finis generatiõis ĩcidunt in idem spẽ: vt in scõo phỹsi. dr̃. sz cuz homo ex homine ꝓcedit est generatio vniuoca. cũ g̃ homo spẽz habeat ex aĩa rõnali videť ꝙ anima rõnalem ex parẽtibus recipiat. ¶ Ꝑ. sicut dicit cõmẽ. in scõo meta. impassibile est vt sint diuersi agẽtes quorum vnius actio terminet̃ ad subm forme ⁊ alterius ad formã: qz ad subm forme actio agẽtis nõ terminatur nisi fm ꝙ recipit formã: sequeret̃ eni vt ipse dicit ꝙ subm ⁊ forma eẽnt duo distincta ex quibus nõ fieret vnuz si essent termini diuersarũ actionũ: sz corpus organicũ est subm huius forme que est aĩa rõnalis. cũ g̃ per actionẽ virtutis formatiue corpus organiçetur: videť ꝙ eius actio se extendat ad ipsaz rationalẽ aĩam: ⁊ sic anima rationalis traducitur. ¶ Ꝑ. vt in 4° methauroꝝ dicitur. pfectũ vnũqq̃z est quando sibi simile potest ꝓducere. cuz ergo aĩa rõnalis sit perfectior oĩbus formis nãlibus videtur ꝙ cuz virtute aliarũ formaꝝ educant̃ similes forme in actuz: multo fortius aĩa rõnalis ꝟ possit facere. ¶ Ꝑ. deus die septima a condendis nouis creaturis cessauit: sz nouũ est qõ nullo modo in ꝓexistentibus ꝓexistit. ergo oportet aĩas singuloꝝ hoiuz q modo generãtur in operibus. vi. dieꝝ ꝓexistisse. cũ igitur in ꝓpria nã nõ ꝓextiterint vt heretici dicũt videť oẽs aĩas ĩ aĩa ꝓmi hois extitisse. g̃ videť ꝙ ex eius aĩa oẽs aie traducant̃ sicut ex eius carne ois caro humana traducitur.

Sz contra est qõ dicit philosophus in. i6°. de aĩalib⁹ ꝙ ĩtellectus ab extrinseco est ⁊ in lib⁹ de ꝓprietatibus elementoꝝ dicit ꝙ in nato fit spũs vite iussu dei: ⁊ ita videtur ꝙ nõ traducatur a patre. Hoc ẽt auctoritate sacre scripture ostẽditur: qz Gene. 2. dicit̃. ꝟ nũc os de ossibus meis ⁊ caro de carne mea: multoq; carius amãtius ꝙ diceretur aĩa de anima mea si sic esset aĩa de aĩa: vt caro de carne: ⁊ os de osse. ¶ Ꝑ. Ysa. 42. dicitur ex persona domini: oẽm flatuz ego feci. i. aĩam: ⁊ sic videtur aĩa nõ extraducе: sed ex creatione esse. ¶ Ꝑ. Eccle. vlti. dr̃. Donec spiritus reuertatur ad deum qui dedit illũ ⁊ sic videtur humana aĩa a deo creata esse. Et hoc Aug. disputãdo inducit. io°. super Genes ad litteram.

Respõdeo dõm: ꝙ traductio duo importat. s. originẽ ⁊ decisionẽ: nõ enim ignis generatus ab igne generãte traduci ꝓprie dicitur. Similr nec lignuz diuisum in partes dicitur ꝙ eius vna pars ab alia traducatur. vnde traductio ꝓprie dicitur in generatiõe animatoꝝ que est per decisionẽ seminis: ⁊ ideo non potest dici traduci ab aliquo illud qõ ab eo originem non habet nec diuisionem recipit. diuiditur aũt aliquid dupliciter. s. per se vt corpus: ⁊ per accidẽs vt forma corporalis materie ipressa: anima vero rõnalis nec corpus est nec virtus corpalis qõ ipsa sua operatio ostẽdit: que sine corpore est: ⁊ ideo traduci nõ potest per modum diuisionis ⁊ in hoc consistit ratio Arist. i6. de animalibus. vult enim ꝙ quorum principiorum operationes sunt sine corpore illa principia non traducãtur p semen. Similiter etiam patet ꝙ nullo alio modo originez potest habere anima fily ex anima patris: aut enim hoc eẽt: quia intellectus fily ab intellectu patris oriretur mediante virtute generatiua ⁊ formatiua: aut immediate. Primũ autem est impossibile: quia effectus non potest esse immaterialior sua causa. vnde cuz virtus generatiua sit potentia materialis non potest eius actio ad formam immaterialẽ determinari. Secundum etiam esse non potest: quia cum sit duplex agẽs fm Auicẽ. vnum quod habet causalitatez

respectu totius speciei sicut sol est causa generabiliuz ꝛ corruptibiliuz:aliud aūt qō est causa respectu vnius idiuidui tm̄:sicut ꝙ hic ignis est causa hui⁹:neutro aūt mō aīa vni⁹ potest esse causa anime alterius. In causis enim que essentialiter habēt ordinē ad totā spēz oportet ꝙ causa ꝛ causatum nō sint eiusdē ordinis nec eiusdē speciei: qz hz directe causalitatē suam supra essentiaz speciei in q̄tum hꝫ. vñ fm hoc nō omnes anime rōnales essent eiusdē speciei. Similr etiā nō potest eē per alium modum quo aliquid in vna spē est causa alterius in eadē specie: qz hoc nō cōtingit nisi fm hoc ꝙ agēs mouet mām ad talē formā: aīa aūt rōnalis nō est quid ex materia ad minus preexistente ꝛ forma compositū nec est forma materialis q̄ possit educi de potētia materie: sicut alie forme materiales: vt dictū est. vnde relinqtur ꝙ p̄ncipium originis ipsius anime rōnalis sit aliqō p̄ncipiuz separatū: ꝛ hoc quidē cōmuniter cōceditur ꝛa theologis ꝛa philosophis.

Ad primuz g̃ dōm: ꝙ locutio illa est synedoca. ponit enim pars p̄ncipalis. s. aīa p toto homine: ꝛ hic modus loquēdi cōsuetus est in sacra scriptura ꝛ apud philosophos. vñ phs dicit. 9. ethic. ꝙ totus homo dicitur itellectus p modū quo etiaz tota ciuitas dicit rector ciuitatis. ¶ Ad scōz dōm: ꝙ opatio adulteri pōt dupl'r cōsiderari aut fm eē mortale: ꝛ sic pro vt est deformis nō cooperat ad ipsam deus: sz phibet. Aut fm ꝙ est in spē naturali: ꝛ sic est bonū quoddā. vnde nō est iconueniens vt tali opationi inq̄tum bona est deus qui in oibus opatur complementū apponat. ¶ Ad tertiū dicēdū: ꝙ q̄uis pctm̄ originale sit in aīa sicut in subto: tamē causat in aīa ex ifectione seminis ꝛ est in eo. s. in semine q̄uis nō sicut in subto tm̄ sic in causa. ꝛ ideo p traductionez seminis ꝛ nō aie pctm̄ originale traducitur. ¶ Ad 4ᵐ dōm: ꝙ hoc ꝙ agens agat sibi simile cōtingit dupl'r: aut qz forma fm quā silitudo attenditur per actionē de potētia in actuz educit: aut qz p actionē disponitur materia vt sit nēcitas ad receptionē forme. ꝛ p̄mus modus est quo ad oēs in formis accidētalibus. Secundus aūt est etiā fm Auic. in oibus formis substātialib⁹ qz ipse vult oēs formas substātiales eē a p̄ncipio separato: sz fm Aristo. ꝛ cōmē. forme substātiales materiales pertinent ad p̄mū modū ꝛ aīa rōnalis ad scōm. ꝛ hic modus sufficit ad ꝟ ꝙ agēs agat sibi sim le: qz nō ꝓprie forma generatur: sz compositū. ¶ Ad gntū dōm: ꝙ rō illa ꝓcedit de diuersis agētibus nō ordinatis. s. quoꝝ vnū non opatur in altero: sz in ipsa operatiōe nature operat deus. vñ nō est icōueniēs ꝙ actio eius pertingat ad aliquē terminū in quem nō se extēdit actio formate virtutis. sic enī ipse deus in natura operās ēt organiçationē corpis fac. vnde est q̄si actio cōtinua reducta in vnuz agēs ꝛ que terminatur ad vltimā dispōnem subiecti ꝛ que terminat ad formaz q̄uis q̄tum ad p̄mū cooperet sibi natura ꝛ non q̄tum ad scōm. ¶ Ad sextū dōm: ꝙ aīa rōnalis nec ex materia cōposita est nec eē forma materialis quasi in materia impressa: ꝛ iō nō potest ꝓduci ab aliquo agēte quod accidētalem causalitatem habeat ad ipsam ex parte materie que iducitur ad formā: sic est in alys formis materialibus: sz oz ꝙ ꝓducat a p̄ncipio qō hz causalitatē essentialē respectu eēntie eius: ꝛ ꝟ nō pōt esse vnius speciei. ¶ Ad septimū dōm: ꝙ aīe que nūc creātur sunt eiusdē speciei cū aīa ade que in operibus. vi. dierū creata fuit: ꝛ iō vt Aug. dicit. io. super Beñ. iam tūc aīam fecerat quales: ꝛ nūc facit: ꝛ iō nō aliqō nouū creature genus nūc facit qō tūc in suis cōsūmatis operibus nō creauerit. s. qō q̄tū ad similitudinē spēi nō ꝑextiterint: etiā quodāmodo in illis p̄mis operibus fm causales rōnes: qz sicut ibidē subdit Aug. corporib⁹ humanis quoꝝ ex istis opibus ꝓpagatio cōtinuata successiōe ꝓtendit tales congruit animas inseri quales nūc facit atq̄ cōserit.

¶ Utrū aīa rōnalis sit adeo mediantibus angelis. II.

Ad secunduz sic ꝓcedit. Videt ꝙ aīa rōnalis ꝓcedat a ꝺo mediātibus angelis. ꝓ iō p hoc qō hr̄ in li⁹ de causis: qz itelligētie p̄me ifluunt formas fixas stantes: sicut est aīa: sz itelligētias angelos dicimus. g̃ videt ꝙ a deo mediātibus angelis ꝓducat. ¶ ꝑ. a cā ifinita nō pōt imediate ꝓcedere effectus finitus vt pōt ꝓbari per demōstratiōes phī in p̄mo ce. ꝛ mū. vbi ꝓbat ꝙ corpus ifinitū nō pōt agere: sed deus est causa ifinite vtutis. g̃ cuz aīa sit quid finituz nō pōt imediate a deo ꝓduci. ¶ ꝑ. nō minor est ordo in spūalibus q̄ in corporalib⁹: sz videm⁹ in corporalibus superiora inferiorꝝ causas eē. g̃ multo fortius ꝟ in substātys spūalibus esse ꝺz. g̃ cū angeli sint altioris nature q̄ aīe: videt ꝙ angelis aīe ꝓducant. ¶ ꝑ. per eadez est reditus in finē vltimū: ꝛ exitus a p̄mo p̄ncipio: sz aīa rōnalis in deū reducit per angelos: vt Diony dicit. g̃ videtur ꝙ etiā mediātibus angelis a deo ꝓcedat. ¶ ꝑ. cū oīs operatio sequat naturā rei: ab illo res hz eē cui⁹ vtute ꝓpriam operationē ꝓticipat: sz ꝓpe opatio aīe rōnalis est operatio itellectualis: cū g̃ hec operatio cōueniat sibi ex virtute itelligentie vt in libro de causis dr̄. videt ꝙ ipsa fm suum esse mediātibus angelis ꝓducatur.

Sed contra est qō Beñ. ꝑ. dicitur. ꝙ ispirauit deus in faciē eius spiraculū vite: ꝟ autē est aīa rōnalis q̄ homo viuit. ergo videt ꝙ imediate a deo sit. ¶ ꝑ. Dama. dicit oēs illos cuz patre suo dyabolo maledictos qui angelos aliquid creasse dicūt: sz aīa nō pōt educi i eē nisi p creationē: cū de potētia materie nō educat: vt dcz ē: nec ex materia ꝓposita vt sic possit gñabilis eē vl'p se vel p accīs. ergo vr̄ ꝙ mediātib⁹ angelis ꝓducta nō sit.

Rēspōdeo dōm: ꝙ sic supra dcm̄ est res sub quodaz ordine a p̄mo p̄ncipio ꝓdysse qdam phī opinati sunt. posuerūt enī a p̄mo p̄ncipio qō de⁹ est eo ꝙ ē vnū: ꝛ simplex nō potuisse imediate plura ꝓdire eo ꝙ idez natū est facere idē: ꝛ iō a p̄mo imediate ꝓcedit itelligentia p̄ma in quā icidit ex eo ꝙ ab alio esse hz q̄dā pluritas potētie ꝛ actus: ꝛ ita ab hac itelligētia fz hoc ꝙ itelligit p̄muz p̄ncipiū dicūt effluere sc̄az iteligēriā que ē mīoris actualitatis q̄ p̄ma cā: cū causatū sit deficiēs a sua causa eēntiali: fm aūt ꝙ itelligit se ꝓut est in actu fluit ab ea aīa orbis quē mouet: ꝛ fm ꝙ cōsiderat se q̄tū ad id qō est in ipsa potentia fluit ab ea ipsa substātia orbis: ꝛ sic deiceps vsq̄ ad vltimā itelligētiā q̄ mouet vltimū orbē quā dicūt itelligētiā agentē: ꝛ ab hac dicit Auicē. effluere aīas būanas ꝛ oēs alias formas substātiales in istis iferioribus: ꝛ materiā generabiliū ꝛ corruptibiliū reducūt: sic in causaz in subaz orbis' ꝛ diuersas variatiōes q̄ circa materiā accidūt reducūt sicut in cāz in motus celestes ꝛ oēs has causas medias: sic ꝛ p̄mā ponūt agētia essentialia q̄ causant essentiam rei sine motu: nō aūt sunt causa fiēdi tm̄ per motum: sic causeagentes naturales: ꝛ iō oibus itelligentys attribuūt quēdā modū creatiōis fz ꝙ eoꝝ actio nihil p̄supponit ex pte rei que ꝓducit: sz tm̄ ex parte agētis cui⁹ actio firmatur sup actionē cause supioris: vt sic sola actio p̄mi p̄ncipy possit vere dici creatio que nō firmatur in alterius actiōe: sed in ipsa firmant cetere actiōes. Dec aūt positio debile hz fundamentū: sic etiā cōmē. ostēdit in. ii. meta. qz cū dr̄ actio de deo: et de rebus naturalib⁹ est q̄si equoce dicta: qz in naturalib⁹ agētibus actio segtur ex necitate forme. vñ fz vnitatē forme opz eē vnitatē in effcū: sz in dīis actio segtur itellīm: ꝛ iō fm ꝙ diuersa ab vno p̄t itelligi ita diuersi effectus ab vno imediate ꝓcedere p̄t: ꝛ fm ꝟ multitudo a deo ꝓcessit ꝓut se itellexit vt ydeā pluriū. i. vt participalez diuersi-

moda imitatiõe ipsa ẽt positio veritati fidei nõ ꝯsonat q̃ solũ deũ creatorẽ enũciat in quo oĩs ydolatria tollit cui pculdubio maximũ fomentũ dcã opinio subministrat: vñ ꝫ fidẽ nõ ꝑt poni aligd eẽ cã alteri⁹ p⁹ deũ nisi p viã motus ⁊ gñationis: ⁊ ideo oĩm eoꝝ q̃ per gñatiõem nõ incerũt. oꝫ deũ imediatã cãm ponere vt sũt angeli: aĩe sũbe celoꝝ: ⁊ mã elemẽtoꝝ: ⁊ pzie yposta ses in oĩb⁹ spẽb⁹: dcã ẽt positio tollit honorẽ aĩaꝝ sãctaꝝ qb⁹ ꝓmittit ãgeloꝝ eq̃litas Mat. ii. in ꝯsecutiõe vltimi finis q̃ nõ posset esse si cã eẽntialis aĩe ãgelus eẽt cũ eẽ cãti semꝑ dependeat a sua cã eẽntiali: sicut ⁊ Ansel. ꝓbat q̃ repatio hũani gñis p ãgelũ fieri nõ debuit ne dignitati aiaꝝ derogaret. Se q̃ret ẽt aliud incõueniẽs q̃ vltia btitudo aiaꝝ non eẽt in dina fruitiõe: ꝫ poti⁹ in fruitiõe angeloꝝ: qz vltima perfectio ad quã res põt pueire ẽ h̃: vt ꝺiũgãtur suo p̃ncipio. Et iõ a pbis ponit vltimã felicitatẽ hoĩs eẽ in continuatiõe intellꝰ polis ad intelligẽtiã agentẽ: siue talis ꝓtinuatio sit inuita ꝫ q̃sdã: siue p⁹ hãc vitam ꝑm alios.

Ad primum g̃ dõm: q̃ in hac mã auctozitates libzi de cãis recipiẽde non sunt: quia ille q libꝝ illũ ꝓposuit h⁹ errozis auctoz fuisse iueniꝫ nisi quis velit extorte expõere: qõ ẽ ꝑter nr̃ꝫ ꝓpositũ. ¶ Ad zᵐ dõm: q̃ illa rõ si vim bẽat ꝺcludit q̃ nihil a deo ĩmediate cãeꝫ. qz oẽ quod ẽ ꝑter ipm finitũ est nisi forte ꝑm aliquẽ modũ sũbas sepatas infinitas eẽ ponam⁹ non sim plr. sed ꝑm qd. ſ. versus iferi⁹: vt in libzo de causis dr̃: h̃ ẽ ꝑm q̃ eius vtus nõ limitaꝫ ad determinatos effcũs ĩ his que sue opatiõi subdũt quo ẽt mõ infinitatẽ hꝫ aĩa rõnalis tã ex pte itellꝰ agẽtis quo ẽ oĩa facere: q̃ ex pte intellectus polis quo ẽ oĩa fieri: ⁊ cui⁹ ẽ formã vlem recipe ĩ qua sũt põ infinita singularia: qõ ẽ ẽt euidẽs argumtũ ĩmãlitatis ipsi⁹ aĩe ⁊ q̃ exducẽ non sit: ga oĩs forma mãlis finita ẽ. vt in. 8. pbꝝ ficoꝝ ꝓbaꝫ. Et iõ ad rõnez illã dõm ẽ q̃ ẽt si de⁹ sit infinit⁹ simplr: effcũs tñ ei⁹ duplr limitatur p ⁊ p̃ncipalr ex ozdine sapie eius que cuilibet rei certos terminos põfigit. zᵒ ex pte recipientis: qz influentiã agentis recipit patiens p modũ virtutis sue: ⁊ non p modum virtutis ipsi⁹ agentis. ¶ Ad ꝫᵐ dõm q̃ ẽt ĩ cozpalibus nõ ponimus superi⁹ eẽ cãm inferioris nisi per modũ mouentis ⁊ gñantis: ⁊ h̃ in subꝫ spũalibus non ponimus: quia per gñatiõem ⁊ motũ ineẽ nõ ꝓducũtur: sed tñ sicut. supioza cozpa mouẽt inferioza ad gñationẽ: ita supiozes subẽ spirituales mouẽt inferiozes ad ꝓpziã opatiõem ꝑm q̃ Dionysi⁹ dicit inferiozes angelos a supiozib⁹ illuminari: ⁊ homines ab angelis. ¶ Ad 4ᵐ dõm q̃ quelibet res tendit in finẽ vltimũ per ꝓpziã opationez. ⁊ iõ ꝑm q̃ per illuminatiõem superioꝝ inferiozes illuminãt ad ꝓpzias operatiões dicũt per eos in deũ reduci. Non ẽ enim inconueniẽs vt vna creatura ponat cã mot⁹ vel opãtionis alterius. ꝫ nõ ẽ filis rõ de exitu reꝝ a p̃mo p̃ncipio: qz res non erit a suo p̃ncipio per h̃ q̃ aligd opeꝫ: sed solũ per h̃ q̃ aligd a p̃ncipio recipiat. ¶ Ad qntũ dõm: q̃ si intelligatur aĩa ꝑticipare opatiõem intellectualem ab intellia h̃ mõ q̃ põ itelligendi insit aĩe ꝓpzias virtutez intelligẽtie hereticuz est ⁊ redit in dcm errorẽ: qz põ intelligendi segtur naturã aĩe: si ãt intelligatur hoc mõ q̃ aĩa iuuetur in sua operatione p illuminatiõem angeloꝝ: ex hoc non põt ꝺcludi q̃ aĩa ꝑm suã nãm ab angelis creata sit non enĩ a quocũq; iuuaꝫ res vel mouꝫ ad opus ab eo esse habet.

¶ Utꝝ anima sensibilis sit extraducx. III.

A D tertiuz sic ꝓcediꝫ. vñ q̃ ẽt aĩa sensibilis nõ sit ex traduce. Nulla enĩz suba simplex pfecta in esse que sit h̃ aliquid educitur in eẽ nisi per creationem: sed aĩa sẽsibilis ẽ hꝺ sba. ergo ⁊c. ¶ Probatio medie. illud qõ ẽ tñ forma: ⁊ nõ h̃ aliquid non põt eẽ motoꝝ. vñ in octauo pbꝝcoꝝ pbus vult q̃: forma ignis non sit motoꝝ in motu eius naturali: non enĩ põt habere perfectam ⁊ absolutã actiõem que debetur motoꝝ qui non bẽt esse perfectum: sed aĩa sensibilis est motoꝝ in aiali. ergo est h̃ aliquid habens eẽ perfectum ⁊ q̃ sit simplex per se pz. ¶ Preterea ꝯmentatoꝝ dicit in tertio de aĩa q̃ non põt eẽ aliqua virtus cognoscitiua ex cõmixtione elementoꝝ sed ea que ꝓducũtur per actionez nature in inferioribus elemẽtis producũtur per actiõem qualitatum actiuaruz ⁊ passiuarum elemẽtoꝝ ꝯmixtoꝝ: eo q̃ nulla virtus actiua est in istis inferioribus nisi p qualitates elemẽtares vt cõmen. dicit in vndecio metaphꝝce. cũ ergo aĩa sensibilis sit virtus cognoscitiua: videtur q̃ nõ per opationem nãe traduci possit: sed per creationem in eẽ producaꝫ. ¶ P. omnis operatio nature inferioris reducitur in virtutem celestem: sicut in virtutẽ p̃mi alterantis: sed p virtutem celi aĩa sensibilis educi non potest cũ corpus celeste inanimatũ sit: ⁊ nihil agat vltra suã spẽm: qz effectus nõ põt eẽ potioꝝ causa agente. ergo vñ q̃ non p operatiõem nãe sed p creatiõem in eẽ educatur. ¶ Preterea eoꝝ q̃ sunt idẽ ꝑm subam nõ potest vnũ creari quin alterũ creetur: sed in hoĩe aĩa sensibilis: ⁊ aĩa rõnalis sunt idẽ per essentiam. ergo vñ q̃ cum aĩa rõnalis non traducatur: sed creetur: q̃ silr nec anima sensibilis: sed ꝑm aĩam sensibilem non differt homo a bruto. ergo videtur q̃ etiam in brutl anima sensibilis sit per creationem. ¶ Preterea quãto aliquid est nobilius tanto nobiliozem cãm habet vꝫsaltem non minus nobilẽ: sed aĩa sensibilis nobilioꝝ ẽ ĩ animalibus perfectis q̃ in generatis ex putrefactione. ergo cum in generatis ex putrefactiõe non possit poni anima sensibilis ex aliquo p̃ncipio naturali produci: cum nõ generẽtur ex sibi similibus: ⁊ ita oporteat q̃ a principio supernaturali aĩam sortiantur: videtur q̃ multo fortiꝰ hoc necessariuz sit in animalibus perfectis.

Sed contra ẽ qõ dicitur Heñ. ĩ. Producant aque reptile anime viuẽtis: sed aque non ꝓducunt nisi illud q̃ virtute nature ꝓducitur. ergo videtur q̃ per virtutem feminalẽ rebus collatam anime sensibiles ꝓducãtur. ¶ Preterea pbus dicit in. 16. de aniaꝫ q̃ intellectus solum ab extrinseco ẽ. ergo videtur q̃ aĩa sẽsibilis nõ sit ab extrinseco.

Respondeo dicẽdum: q̃ circa hanc q̃stionem diuerse inueniũtur opiniones ⁊ philosophoꝝ: ⁊ ẽt magistrozũ. Quidã enim pilosophi vt Plato: Auicẽna ⁊ Themistius posuerunt oẽs animas a pzincipio separato eẽ: quod quidẽ p̃ncipiũ Plato ydeã posuit: Auicẽ. Intelligẽtiam agẽtem. Et theologi hanc viaz tenentes ipm deũ. Ratio autẽ que p̃dictos philosophos mouit vt ꝺmen. narrat septio ⁊ vndecimo metaphꝝce ẽ sũpta ex aniab⁹ putrefactis: q̃ ẽt obyciẽdo tacta ẽ. Et silr ex h̃ q̃ in nãlib⁹ nihil inueniꝫ agẽs nisi forma accidẽtal: vt calor ⁊ frig⁹ quoꝝ actiõe nõ põt aĩa ꝓduci: cum nihil agat vltra suã spẽm. Sed tñ aduertẽdũ ẽ q̃ nullus pbus inter aiaz sensibilẽ ⁊ alias formas subales distinxit q̃tũ ad originẽ: quia p̃dicti pbi oẽs formas subales eẽ a principio sepato posuerunt: tã aĩam sensibilẽ q̃ formã lapidis vel ignis. Aly vero vt Aristo. ⁊ ꝺmẽ. eius qui ponũt formas alias mãles ex põ mãe educi virtute agẽtium naturaliũ: ponũt ẽt aĩam sensibilẽ ⁊ vegetabilẽ extraduce eẽ eo q̃ eẽ formaꝝ nãliũ nõ ẽ ipaꝝ absolute: sed ipozum cõpositoꝝ: non enĩ per se possũt subsistere: ⁊ ideo ipsis formis p se loquẽdo non acgrit eẽ: ꝫ subꝫs cõpositis: vñ forma per se loquẽdo neq; fit neq; gñatur: sed ꝯpositum: et qz oẽ qõ gñatur: generatur ex sibi silĩ. ideo opꝫ q̃ gñans

i-

vel inducens ad formā sit cōpositū ex mā ⁊ forma:⁊ non forma tm̄ vl'suba separata:⁊ ī hoc sustētat Arist.i 7° metaphice:⁊ p eandē rōnē oñdit in.i7.de aialib⁹ aiam vegetabilē ⁊ sensibilē nō ab extrinseco eē oñdēs eas eē formas māles:ex hoc q̄ opatiōes exercēt mediāte corpe:qđ enī h3 eē absolutū a mā:h3 ēt opationē a mā absolutam. Et iō vult q̄ oīa p̄ncipia vl' virtutes quaꝝ opatiōes nō exercētur sine corpe nō sint ab extrinseco:s3 ab agēte corpali: ⁊ q̄ intell's solus sit ab extrinseco:q̄ ei⁹ opatio ē sine corpore:⁊ ēt eius eē absolutū ē. vnde sibi debeť factio nō tā tū p accidēs:s3 ēt per se vt eē incipiat:⁊ op3 tūc q̄ h̄ sit zm̄ modū sibi competētem:⁊ a p̄ncipio separato. Alij vo phi attēderunt ad ipas formas ac si eis per se fieri deberēť: ⁊ iō posuerunt oēs formas esse a p̄ncipio formali sepato. Sz positio Arist.multo rōnabilioz ē: q̄ nihil incipit vel fit vl' gñatur:nisi fm modū quo eē h3. Et iō concedimus aiam sensibilē ⁊ vegetabilē extraduce eē. Modus autē traductionis talis ē.cū.n.oē agēs vniuocum ⁊ p̄ximū i ducat spēm suam in patiēte:⁊ cibus fm q̄ ē patiēs:⁊ alteratū in nutrimētum corporis cedat:q̄ nutrit fm q̄ ē pōs caro:vt in p̄io de gñatiōe:⁊ in scō de aīa dicitur: op3 q̄ in fine spēm ⁊ virtutē nutrimēti recipiat.añ g̃ vltimā assimilatiōem qñ efficit actu ps determinata:vt caro vel os ē in ea virt⁹ spēi indeterminate ad h̄ vel illud:q̄ ōter minatio ad h̄ vl'illud ē fm p̄priam virtutē determinate partis:⁊ iō cū semē sit residuū vltimi cibi propinquissimi ad vltimā cōuersionē:ē in ea potētia totū:⁊ nō actu aliq̄ ps:ante vo q̄ resoluať p actū virtutis gñatiue sepatū a reliquo sui gñis ē in eo pō illa indistincta:sicut forma toti⁹ñ ē in parte nisi in pō:qñ aūt separať efficit actu hñs talem potētiā vl'formā:sicut ēt videm⁹ in aialib⁹ anulosis in q̄bus fm p̄hm:vna ē aīa in actu ⁊ plures in pō:vñ qñ diuidūtur efficit quelibz pars aīata hñs aiam distinctaz. In hoc tm̄ differūt:q̄ pp parvā dr̄iam organoꝝ in illis aialibus ps ē fere toti ꝺsilis:⁊ iō in parte remanet aīa pfecta: sicut erat in toto:semē aūt decisum nōdū ē actu sīle toti s3 in pō ꝓpinqua:⁊ iō non remanet post diuisionē ania in actu:s3 in pō pp qđ dr̄ vndecio de aīa q̄ semē in pō viuit: ⁊ non actu. Nec āt pō non ē passiua in semine maris:sicut dicim⁹ ligna:⁊ lapides eē ī pō dom⁹. Sic.n.ē pō i mēstruo mulieris:s3 ē pō actiua:sicut dicim⁹ formā domus in mēte artificis eē pō domuz vñ arti ꝺparat eā p̄hus in.i7.de aialibus:⁊ hāc pōm Auicē.⁊ ꝺmē.in septimo metaphice vocāt virtutē formatiuā que qdē virt⁹ quātū ad moduz opandi media ē inter intellectm̄:⁊ alias vires aīe. Alie tm̄ vires vtunť in suis opationib⁹ determinatis organis. Intellectus aūt nullo.h̄ āt vtiť aliquo corpali in sua opatione quod nōdū h3 determinatā spēm:subm aūt et organū h⁹ virtutis ē spūs vitalis inclusus in semine. vñ ad continēdū h3 spūm semen ē spumosum:⁊ hec ē cā albedinis ei⁹. Huic qūt spūi coniūgitur virtus formatiua magis p moduz motoris q̄m p modū forme.⁊ si forma eius aliquo mō sit. vnde dicit ꝺmētator in septio metaphice:q̄ includiť in semine virt⁹ illa quodāmodo sicut vniūť motores oribus. Illi āt corpali spūi coniūgitur triplex calor.s.calor elemētaris qui ē sicut instrm̄ resoluēs ⁊ consumēs:⁊ hui⁹ opans:⁊ calor aīe qui ē vinificās:⁊ calor celi cuius virtute mouet ad spēz determinatā:⁊ virtute hui⁹ triplicis calozis virtus formatiua conuertit mām a muliere preparatā in subaz mēbroꝝ per modū quo ē transmutatio corporis in augmēto.vt.i5.de aialibus dicitur.⁊ s3 q̄ procedit in pfectione organoꝝ fm h̄ aīa icipit magis ac magis actu esse in semine que prius erat in pō.ita q̄ cōceptū p pticipat opa vite nutritiue:⁊ tūc dr̄ viuere vita plāte ⁊ sic deinceps donec peruēiat ad cōpletā silitudis gñanti.

Ad primum g̃ dicēdū:q̄ ania sēsibilis nullo mō ē h̄ aligd:q̄ nec h3 aliquā ptē sui p quē ꝺdiuiduetur:nec h3 eē subsistens ⁊ absolutā cū nulla eius operatio sit nisi mediante corpore:nec hoc ipm qđ ē mouere motu progressiuo facit sine organo corporali:ē enī duplex virt⁹ motiua:vna imparans:⁊ altera īparata. Imparans est virtus appetitiua sensitiua cui⁹ actus constat q̄ nō est sine orgāo corporali:virtus āt motiua imparata:⁊ exequēs motū ē vis quedā musculis ⁊ lacertis affixa quoꝝ motu totū corpus mouetur:⁊ sic p3 q̄ in motu aialis hec operatio que ē mouere non ē aīe sensitie p3 se:sed mediāte organo corpali: vnde non segtur q̄ eē absolutū bēat. ¶ Ad scō3 dicēdū:q̄ ex actione q̄litatū elemētariū segtur aliquid duplr. vno mō ex ipsis scō3 se sicut sapor⁊ odor:durū ⁊ molle.⁊ alia que determinātur ī q̄rto methauroꝝ:⁊ sic nec ania sensibilis nec aliq̄ forma substātialis ex actionibus earū sequitur:q̄ sequeretur q̄ forme substātiales ex necessitate mām inducerentur.vt empedocles dixit:alio āt modo segtur aliquid ex eis:sic ex instrumētis:vt dicit p̄hus in scō de anima q̄ ignis i motu augmenti:est sicut instrumētuz regulatum:sed p̄ncipaliter agens ⁊ regulās ē virtus aīe dirigens indeterminatā quātitatem:⁊ sil'r dico q̄ ex actionib⁹ q̄litatum actiuarū ꝺsegtur aīa sensibilis:⁊ alie forme substales p3 q̄ in eis vt instrumētis manet virtus aīe vl'alteri⁹ substātialis forme:⁊ ipsius celi:⁊ ideo non op3 cū non agāt i virtute sua tm̄:q̄ ex actionibus eaꝝ nihil seq̄tur vltra earū spēm:q̄ ex motu instrum̄ti sequitur effectus p3 rōnē p̄ncipalis agētis. ¶ Ad tertiū dicendū:q̄ supposito fm fidē nostrā q̄ celū sit corpus inaīatū nihilominus tm̄ ponim⁹ q̄ motus ei⁹ sit ab aliqua suba spūali:sicut a motore:⁊ cū motus sit actus motoris ⁊ mobilis op3 q̄ in motu nō tm̄ relinq̄tur virtus corpalis ex pte mobilis:sed etiā virtus quedā spūalis ex pte motoris:⁊ q̄ motor est viuēs nobilissima vita: ideo non est inconueniens si motus celestis inquantum est in eo intensio ⁊ virtus motoris per modū quo virtus agentis p̄ncipalis est in instrumento ē cā vite mālis q̄lis est p aiam sensibilē ⁊ vegetabilem.

¶ Ad 4m̄ dō3.q̄ q̄uis hō ⁊ equus in hoc conueniūt q̄ ē sensibile:nō tm̄ op3 q̄ aīa sensibilis sit vnius rōnis in homine ⁊ equo:quia homo ⁊ equus nō sūt vnū anial in spē. vnde ī hoīe aīa sensibilis ē multo nobilioz q̄m in alys animalibus quātū ad p̄ncipales actus:vt p3 in actibus interioꝝ sensuum:⁊ in operatiōe tactus qui ē p̄ncipalis sēsus in omni enī toto potestatio pō inferioz superiori coniuncta perfectioz inuenitur:vt potestas prepositi multo excellentioz est in rege:aīa āt sensibilis in hoīe per eēntiam ꝺsūgitur aīe rōnali:⁊ ideo totū ē per creationem:sed tam modus traductionis seminis est silis in hoīe ⁊ ī alys animalibus:q̄ in semine bois est ēt virtus formatiua sicut ī alys aīalibus:sed q̄ actio illius virtutis ē mālis:vt dctm̄ est:non potest actio eius pertingere ad eēntiā imālez:sed tm̄ per actionē huius virtutis p̄io consequitur concept⁹ vitā nutritiuā:⁊ postea vitā sensitiuā. Sed quia vt Aui. dicit in hoc ꝓcessu sunt plurime gñationes ⁊ corruptiones sicut q̄ semen conuertiť in sanguinez:⁊ sic deinceps quādo venitur ad secūdā perfectionē:p̄ia perfectio nō manet eadem numero:sed acquiritur simul cum acgsitione scē:⁊ sic p3 q̄ in infusione aīe rōnalis simul consequitur in vna eēntia aīe aiam sensitiuam ⁊ vegetatiuaz: ⁊ p̄iozes perfectiōes non manent eedē numero. ¶ Ad gntū dōm:q̄ in aialibus generatis ex putrefactione virtus celi:vt cōmen.dicit in septimo metaphice supplet locum virtutis formatiue in semine. h3 enim aialia ꝓpter sui imperfectiōem non requirūt tot ad sui generationez

sicut aialia pfectiora in qbus opz q cū virtute celesti ad fit in semine vtus aie a pre deriuata. ē enī virt⁹ celestis in oib⁹ corpibus inferioribus sicut vtus motoris in moto: vt inducat vnūquodq in spēm fm māe dispōnez: t hec vtutes celestes in elemētis recepte vocātur a pho in. 17. de aialib⁹ virtutes aie qbus oia elemēta plena dicit eo q hō vtutes sūt sufficiētes ad aiatōem māe si ptigāt ad aliquā cōplexionis eqlitatem. ¶ Aut si de pedibus ad seruitutem subyciendam. ¶ Expositio textus

NOn videtur hō ē vex p hō q dicitur Heñ.3. Sub viri potestate eris. Et dicēdum q hō in penā mulieris inobediētis inductū ē. Uel dōz q non ē sub ptāte viri p modū seruitutis sed p modū gubernatiōis. (Jōq potius de illo t.) Hec cōclusio nō sequitur: cui⁹ rō in obiectionibus dcā est (Eo sane miracu lo.) Hec similitudo ēt ad pbādum eius ppositū non valet t q: Aug. eo mō multiplicatiōem illā factā dicit sup Jo. sicut ex paucis granis crescunt multe segetes q quidem per attractionem humoris a terra certuz ē fieri. Angelorum ministerio facta sit t. Qō quidē ministerium eē potuit in separatiōe coste t in congregatione māe ex cuius conditiōe corpus mulieris formatum ē. Tamē pp effectus diuersos t. Et hō ē fm q dicūtur plures ydee fz diuersos respect⁹ ad creaturas: vt supra i prio libro dcm ē. ¶ De prio hois statu añ pctm̄. s. qlis fuerit fm corpus t fm aiam. ¶ Distin. XIX.

SOlēt qri plura de primo hois statu añ pctm̄. s. qualis fuerit homo priusq peccaret t in corpore t in aia mortalis: an imortalis: passibilis: an ipassibilis. De termio inferioris vite: t de trāsitu ad superiorē: de mō propagatiōis filioz: t alia multa que nō inutiliter sciūtur: lz aliqñ curiositate qrant. Et priusquā ad animi qlitatē ptinētia psequamur: de qlitate ei⁹ fm corp⁹ t mō ppagationis filioz t prō alijs qbusdā inspiciam⁹. Prim⁹ igr hō fz nāz corpis terreni t imortalis fuit quodā mō fm aliqd: q: potuit nō mori: t mortalis quodam mō: q: potuit mori. In illo nāq prio statu habuit posse mori t posse nō mori: t hec fuit prima hūani corpis imortalitas. s. posse nō mori. In scdo vo statu p⁹ pctm̄ habuit posse mori: t nō posse nō mori: q: in hoc statu moriēdi est necessitas. In tertio statu hēbit posse nō mori t nō posse mori: q: ad illū statū ptinet moriendi ipossibilitas: qō ex gra erit: nō ex nā. In primo statu fuit corp⁹ hois aiale. i. egēs alimonijs ciboz. Añ t hō fcūs dr eē in aiam viuētez: nō spūalē. i. in aiam corp⁹ sensificātē: qō adhuc erat aiale: nō spūale. Qō egebat cibis vt p aiaz viueret. Fcūs ē igr in aiam viuētē. i. vitā corpi dantē: tm̄ p sustētamenta ciboz. t tūc erat corp⁹ mortale t imortale: q: poterat mori t poterat nō mori. Post pctm̄ vo factū ē mortuū: sicut dicit apls. Corpus pp peccatū mortuum ē. i. necessitatē moriendi in se hz. In resurrectione vero erit spirituale. s. agile t cibis nō egēs t imortale: non sicut in statu prio tm̄ fuit. s. q possit nō mori: sz ēt q ñ poterit mori. Añ Aug. sup Gene. apls ait. Corp⁹ quidā mortuū est pp. p. t. Pri⁹ de limo terre formatum est corp⁹ aiale nō spūale: cū quali resurgem⁹. t renouabimur a vetustate: nō in corp⁹ aiale quale fuit: sed in meli⁹. i. spūale: cū hoc mortale induet imortalitatē: in quā mutādus erat Adaz nisi mortem corpis aialis peccādo meruisset. Non enī ait apls. Corp⁹ mortale ē pter peccatū: sed mortuū. Aliud enī ante pctm̄ mortale t imortale erat: q: poterat mori t non mori. Aliud ē aūt non posse mori. aliud posse non mori. ideo factū ē per peccatū non mortale: qō erat: sed mortuum qō non fieret nisi peccaret: aiale enim non ē hoc corpus sicut primi hominis fuit: sed iam deterius est. hz enī necessitatez moriendi. Ecce hic euidēter apit Aug. q corpus hois ante peccatū mortale t immortale fuit: sed nō qualr fiet in resurrectione. De hoc codē Beda super Genesim ait. Nō est credēdum añ peccatū ita fuisse mortua corpa nostra sicut mō. ait enī apostolus. Corpus pter peccatum mortuū ē: sed licet fuissent animalia nōdū spūalia nō tm̄ mortua: q. s. necesse eēt mori. ¶ Utr imortalitas quā habuit ante peccatum eēt in ꝺditiōe nāe: an ex gre beneficio.

SOlet hic queri cū primus hō mortale t imortale corp⁹ habuerit: vtruz ex ꝺditione nāe ipsius corpis habuerit vtrūq: an alterū bñficium eēt gre. s. imortalitatis. i. posse non mori. Ad qō dici pōt: qa alterum hēbat in nā corpis. i. posse mori: alterū vero. s. posse non mori erat ei ex ligno vite. s. ex dono gratie. Unde Aug. super genesim. Quō creatus ē homo imortalis: qō erat ei de ligno vite: non de conditione nāe. Mortalis erat conditione corpis anialis: imortalis beneficio conditoris. Non enim imortale erat q omnino mori non posset. quod non erit nisi vbi fuerit spūale. Aperte dicit q non ex nā: sed ex ligno vite habebat posse nō mori. Propter hoc aliqui dicunt q nisi illo ligno vteretur: nō semp viueret: quia peccaret. Peccaret enim si illo ligno non vteretur: quia ꝓceptum erat ei vt comederet de omni ligno paradisi: nisi ō ligno scientie boni t mali. Sicut ergo peccauit comedēdo quod erat prohibitum: ita etiaz peccaret si non comederet qō erat iussum. ¶ Si nō foret ꝓceptū vt de illo ligno ederet: t

alijs ⁊ nō illo vteretur: an posset non mori.

SEd adhuc queriť si non esset p̄ceptuz vt de ligno vite ederet ⁊ alijs ⁊ non illo vescereť: nūqd posset non mori? Si sēp viueret nō vtēs illo ligno: nō erat ei ex illo ligno posse nō mori. si vo nō posset emp viuere: id erat ei ex illo ligno. Aliqui dicit q̄ si non fuisset ei p̄ceptum vesci de illo ligno ⁊ alijs ⁊ nō illo vescereť: viueret semper: sic determinātes illud qō supra dixit Augu. s. erat ei de ligno vite: nō de p̄ditiōe nāe tm̄. s. q̄si nō ex p̄ditiōe nāe solūmō erat ei: sz ēt ex ligno illo. Alijs āt vi q̄ ex ligno vite erat ei posse nō mori: nō ex nā. Jōcz eni dī potuisse ñ mori. qz poterat vti illo ligno: ō quo edēs nō moreret.

¶ Questio Aug. qūo imortalis factus sit hō.

DE hac vero hois imortalitate qualis fuerit. Aug. sup Genesim questionē monēs: sic ait. Queriť qūo imortalis factꝰ sit hō p̄ alijs aiantibꝰ. ⁊ quomō cum illis cōem acceperit alimoniā. Sed alia ē immortalitas carnis quā in Adam accepimꝰ alia quā in resurrectione speramꝰ per christū. Ille factus ē homo imortalis vt posset nō mori si non peccaret. moreretur āt si peccaret. Filij vo resurrectionis nec poterunt vltra peccare nec mori. Caro nostra nō tūc egebit refectiōe ciboz. qz nulla poterit eē defectio. Caro Ade ante peccatum ita imortalis creata est: vt per alimoniam adiuta esset mortis ⁊ doloris expers. sic ergo immortalis ⁊ incorruptibilis cōdita est caro hominis: vt suam imortalitatem ⁊ incorruptionem per obseruantiam mandatoz dei custodiret. In quibus mandatis hoc continebatur vt de illis lignis concessis manducaret; ⁊ ab interdicto abstineret: per hoz uz eduliuz immortalitatis dona conseruaret: donec corpalibus incrementis perductus ad etatem que conditori placeret multiplicaret progenies ipso iubente sumeret de ligno vite quo perfecte immortalis factus cibi alimenta non vlterius requireret. Ecce bis verbis videtur Augustinus tradere q̄ caro primi hominis imortalitatem i se habuerit que per alimonias cibozum conseruaretur vsq̄ ad tempus sue translationis in melius quando de ligno vite comederet ⁊ fieret omnino immortalis ita vt posset mori.

¶ Quod ex p̄dictis consequi videtur hominē de natura sue conditionis aliquo modo fuisse imortalez. sed non omnino fieret imortalis nisi participato ligno vite.

IBeo aliqui dicunt q̄ imortalitatē de natura habebat qua poterat nō mori que alioz ligno z esu poterat conseruari. sed nō poterat cōsumari nisi per assumptionem ligni vite. quod videtur Aug. sentire super Genesim dicēs. Hoc quoq̄ addo talem cibū illaz arborem p̄stitisse quo corpus hominis stabili sanitate firmaretur non sicut ex alio cibo sed in spiratiōe salubritatis occulta. Hic inuere videtur q̄ cuz alijs cibis posset corpus sustentari. boc cibo indeficienti sanitate firmaretur. Ex quo consequi videtur q̄ sicut in natura sui habuit immortalitatez quādam. s. aptitudinē moriēdi. ita aliquā imortalitatem in natura sua habuerit. i. aptitudinem quandā: qua nō poterat nō mori cibis adiutus sed si per p̄stitisset imortalitatis perfectio esset ei de ligno vite. Sed qui hoc tradit qūo superiora Aug. verba qbus dicit q̄ erat imortalis ex ligno vite: huic sentētie nō p̄tradicāt diligēter inquirant.

¶ Diuisio textus.

DEterminata superius institutione humane nature quantum ad vtrūq̄ sexum. Hic p̄sequitur conditiones nature institute quātum ad primū statuz sui. Diuiditur autē in partes duas. In p̄ma determiat ea que pertinēt ad conseruatōez indiuidui in eē p̄ immortalitatē. In scōa ea que pertinēt etiam ad multiplicatiōem spēi per gñatiōem. zo. di. ibi. (Post h videdū est qualiter primi parentes ⁊c.) Prima i duas In p̄ia ostēdit imortalitatem hominis quātū ad primū statū. In scōa ingrit cām ⁊ modū eius. ibi (Solet ⁊ h q̄ri cū homo p̄mus ⁊c.) ¶ Circa p̄mū tria facit. Primo manifestat intētionē. Scōo ꝓponit hois immortalitez: ibi. (Primus ergo hō fm naturā corpis ⁊c) Tertio manifestat dr̄iaz illius primi status ad duos status sequētes ibi (In primo statu fuit corpꝰ hois ⁊c.) (Solet ⁊ h queri.) Dic iquirit cām imortalitatis: ⁊ modum: vtrum. s. eēt per gratiam vel p naturam. Et circa h tria facit. Primo mouet qōnem. Scōo determinat eam ex verbis Augu. ibi. (Ad quod dici pōt ⁊c.) Tertio inducit quorundā disceptationez super hac determinatiōe. ibi (Propter h alij dicūt ⁊c.) Et circa h duo facit. Primo ponit quorundaz opinionem qui simplr dicte determinationi adherēt dicētes solam gr̄am eē cām immortalitatis. In scōa obycit in cōtrarium ⁊ ponit cōtrariā opinionē. ibi. (Sed adhuc queritur ⁊c.) Et circa h tria facit. Primo ponit obiectiōem cōtra primā opinionem. Scōo ex h inducit opinionē cōtrariā. ibi (Aliqui dicūt ⁊c.) Tertio ponit q̄daz verba Aug. exquibꝰ scōa opinio firmamentū habere vr. ibi. (De hac vero hois imortalitate.) Ubi p̄ius verba Aug. pōit qualitatē pōe immortalitatis exprimētia. Secūdo ex his ꝛcludit scōaz opinionē ad quā firmādā aliā auctoritatē Aug. inducit ibi (Jō alij dicūt ⁊c) ¶ Qō I.

HIc quinq querunť. Prio de imortalitate hois fm aiaz. 2° vtz hō in statu inocētie fuerit imortalis fm corpus. 3° vtz fuerit ipassibilis. 4° supposito q̄ sic, vtz illa imortalitas ⁊ ipassibilitas fue-

rit per naturā. vel per grām. 5° vtrum illa immortalitas sit eadē cū īmortalitate resurgentium.

¶ Utrū aīa humana corrūpat̄ corrupto corpe. I.

AD primum sic proceditur. vī q̄ aīa bois corrupto corpe corrūpat̄. Primo p hoc qō bī eccl. tertio: vnus ē interit⁹ bois: ⁊ iumētor̄: ꝫ iumenta sīl' in corpore ⁊ in aīa intereūt. ḡ vī q̄ ēt homo. ¶ P. dīe supiores participant̄ vniformiter ab his que conueniūt in aliquo inferiori; sicut oē aīal equal'r se hz vt dicat̄ corporeū: ꝫ incorruptibile ⁊ corruptibile sūt dīe entis. ergo eodē mō conueniūt oīb⁹ q̄ sūt in aliquo determinato genere: sed in oīb⁹ aīalib⁹ accidit corruptio per hoc q̄ forma eor̄ in nō ens secedit. ḡ vī q̄ sīl'r ēt i boīb⁹. ¶ P. quorūcūq; ē vnū eē nō pōt corrumpi vnū sine corruptione alteri⁹: cū corruptio sit mutatio de eē in nō eē. ꝫ forme ⁊ māe ē vnū eē cū eē debeat̄ ꝓpositō quod ex vtroq; resultat. ḡ nō pōt eē corruptio māe sine corruptione forme: ꝫ aīa ē forma corpis vt i scō ō aīa bī. ergo corrupto corpe ēt aīa corrumpit̄. ¶ Si dicat̄ q̄ aīa ēt ē forma et suba ⁊ post mortē nō manet inquātū ē forma: sed inq̄tū ē suba. ¶ Cōtra aut aīa est forma per eēntiā suā: aut per aliq̄ accidēs suū. Si p̄mo modo. ḡ cū vnius rei non sint plures eēntie: si anima post mortē nō manet inq̄tū ē forma eēntia sua penit⁹ annihilabit̄. Si āt scō modo: cum ex aīa ⁊ corpe nō ꝓstituat̄ vnū quod ē homo nisi inq̄tuz aīa ē forma corpis seq̄tur q̄ hō sit ens per accidens: ⁊ nō significet aliq̄d in p̄dicamēto subē: quod ē valde absurdū. ḡ vī q̄ post mortē nullo mō aīa remaneat. ¶ P. vt in p̄mo celi ⁊ mūdi. ꝓbat pbs. impoſe ē q̄ aliq̄d habeat virtutē ad eēnduz semp quod nō semp fuit: q⁹ virtus que ē ad hoc vt sit semp determīatur ad tp̄s infinitū: ⁊ qō i tēpore infinito pōt eē nō hz virtutem determinatā ad hoc vt qīq; sit ⁊ quādoq; nō sit: qō inuenitur i oī eo quod eē cepit: sed aīa rōnalis nō semp fuit q̄nimo cū corpe incepit. ḡ nec semp erit: sed cū corpe finietur. ¶ P. cū nulla sit suba sine ꝓpa opatione: vt Damas. dicit. ipossibile est aīam separari a corpe si i oī opatiōe sua indiget corpore: ꝫ in itelligēdo corpe indiget: ga nō ē intelligere sine fantasmate: vt in p̄mo ⁊ tertio de aīa dī ⁊ hō intelligere corrūpit̄ corrupto corpe vt in p̄mo de aīa dī. de alys ēt operationib⁹ eius planū ē q̄ sine corpe non exercētur. ḡ aīaz a corpe separatā remanere ē ipoſe. ¶ P. omne quod est ex nihilo vt Damas. dicit vertibile est in nihil: sed aīa cū sit creatura ex nihilo ē. ergo vī q̄ i nihil vertibilis sit: et ita ē corruptibilis. ¶ In c̄riuz ē qō dicit pbs in secūdo ō aīa q̄ reliquū genus aīe. s. intellectūs sepatur ab alys partibus aīe: sicut perpetuū a corruptibili. Et in p̄mo de aīa q̄ intellus videtur suba quedā eē: ⁊ non corrūpi. non enī corrūpitur per se. cū ēt inferiores vires vt sensitiue de gbus min⁹ vī debilitēt̄ tñ ex indispōne organor̄: nec etiam p accidens: cū nō sit forma sup aliud delata: ꝫ suba quedā p se subsistēs. ¶ P. in. io. ethicor̄ pbs ꝓbat felicitatē ꝓtē platiuā actiua digniorez eē: ga est diuturnior: ꝫ felicitas actīa extēdit̄ vsq; ad terminū h⁹ corpalis vite. ergo contemplatiua remanet ēt post hanc vitā: nō āt in corpe. ḡ in aīa ¶ P. ad deū ꝑtinet habere curam ⁊ ꝓuidentiam de oīb⁹ que i mundo fiunt: ⁊ p̄cipue ō his q̄ circa homines gerūt̄. ⁊ p̄cipue circa bonos ⁊ qui sunt deo similimi: vt bī ex verbis pbi. io. ethicor̄ q̄ homo sapiēs ē deo similim⁹: et sibi amantissimus: sed non pōt eē sine iniusticia ꝓuisoris ⁊ gubernantis: vt mali nō puniātur ⁊ boni nō premiētur. Cum ergo iniusticia in deū cadere non possit: opz oē malum puniri: ⁊ oē bonum p̄miari. hoc aūt in vita ista nō contingit. cū frequēter bona malis eueniant: ⁊ ecōuerso. ergo videtur q̄ boc erit post hanc vitam. ¶ P: vt in tertio de aīa pbs dicit. aīa est locus spēz: sed locus conſuat locatum. ergo si similitudo bona est: opz q̄ in aīa intellectiua de qua loquitur spēs intelligibiles conseruentur: sed intell's pōt intelligere pūtibus intelligibilibus: sicut sensus sentire pūtibus sensibilibus. ergo anīa potest per se in actum intelligendi sine hoc q̄ aliquid a corpe accipiat: ⁊ ita videt̄ q̄ sine corpe esse possit ex regula quam Aristo. in p̄ncipio de aīa ponit: q̄ si anīa hz operationem ꝑpam sine corpe est separabilis.

Respōdeo dicēdo: q̄ circa hoc quatuor sunt positiones. Prima fuit antiquoz naturalium qui intellectum a sensu non discernebāt. vnde sicut opatio sensus dependet a corpore: ita etiam ponebant intellectus operationem ex corpe dependere ⁊ animam intellectiuam consequi naturā corpalem. vnde quidam ponebant aīam esse ignem: quidam vaporem: quidā armoniam: ⁊ sic de alys ſm q̄ tantū sensus ⁊ motus aīaliū considerabant: ⁊ ideo ſm eos necessariū fuit ponere animam post corpus nō remanere. Hanc autē opinionē Aristo sufficienter infringit ostēdens intellectū habere esse absolutum non dependens a corpe: ꝓpter quod dicit̄ non eē actus corporis: ⁊ ab Auicen. dicitur non eē forma submersa in mā. ⁊ in libro de causis dicitur non eē super corpus delata: huius autē ꝓbationis mediū sumit̄ ex parte opationis eius. cum enī operatio nō possit eē nisi rei p se existentis. opz illud quod p se hz operationē absolutā etiā eē absolutū p se hēre. operatio aūt intellectus ē ipsi⁹ absolute sine hoc q̄ in hac operatione aliquod organuz corporale cōiter: quod pz p̄cipue ex tribus. Primo quia hec operatio ē oīum formarum corpalium sicut oborū. vnde opz illud p̄ncipium cuius ē hec opatio ab oī forma corpali absolutum eē. Scō: quia intelligere ē vniuersaliū. in organo āt corpali recipi nō possunt: nisi intentiones individuate. Tertio: quia intellectus intelligit se: quod non contingit in aliqua virtute: cuius operatio sit p organuz corporale: cuius rō ē: quia ſm Auicē. cuiuslibet virtutis opantis per organū corpale opz vt organum sit mediuz inter ipsam ⁊ obm eius. Visus enim nihil cognoscit nisi illud cui⁹ spēs pōt fieri in pupilla. vnde cum non sit pose vt organū corpale cadat mediū inter virtutē aliquam ⁊ ipsam essentiā virtutis non erit possibile: vt aliqua virt⁹ operans mediante organo corporali cognoscat seipsam. Et hec probatio tangitur in libro de causis in illa ꝓpositione. Omnis sciens qui scit eēntiam suam est rediēs ad eēntiam suā reditione completa. Et diuiditur redire cōplete ad eēntiam: vt ibi cōmen. exponit: c⁹ eēntia est fixa stans non super aliud delata. Ex quibus omnibus pz. q̄ aīa intellectiua habet esse absolutum non dependens ad corpus. vnde corrupto corpore non corrumpit̄. Secūda fuit Pictagore ⁊ Platonis qui vidētes incorruptionem aīe errauerunt in hoc q̄ posuerunt aīas de corpore i corpus transire. Et hanc positionem improbat pbs in p̄mo de anima oſtendens q̄ aīa est forma corporis ⁊ motor eius opz autem vt determinate forme determinata materia debeatur: ⁊ determinato motori determinatus organū: sicut quelibet ars in agente vtitur ꝓprys instrumentis. vnde hec aīa nō pōt eē forma ⁊ motor nisi huius corpis. Tertia positio est eorum qui dicunt aīam intellectiuaz ſm quid corruptibilem eē: ⁊ ſm quid incorruptibilez: q⁹ ſm hoc q̄ de aīa est hunc corpori ꝓprium: corrumpitur corrupto corpore: ſm aūt id quod omnibus est comune incorruptibilis est. Ponunt enim intellectum esse vnuz in suba oīum: quidam agentē: ⁊ quidam possibilem: vt sua ꝓpria dicūt est: ⁊ hunc eē subam incorruptibilem: ⁊ in nobis

non eē nisi fantasmata illustrata lumine intellꝰ agētis ꝛ mouētia intellm possibilē:gbus intelligētes sumꝰ ꝼm gꝰ p ea ꝯtinuamur itellectui separato:exquo segtur:gꝰ si id qō ē ꝓpriū ōseruiꝝ tm̄ cōi:remanēte gꝰ ex oībus aiabꝰ humanis vna tm̄ suba remaneat dissolutis cozpibꝰ. Nec ām positio qbꝰ rōnibꝰ innitaꝝ:ꝛ qūo improbari possit: supra dcm̄ est.17.disti. Quarta pō ē quā fides nostra tz gꝰ ania itellectiua sit suba nō dependens ex cozpe:ꝛ gꝰ sint plures intellectiue sube ꝼm cozpoꝛ multitudinē:ꝛ gꝰ destructis cozpibꝰ remanent sepate:non in alia cozpa transeuntes: sz ī resurrectione idē cozpꝰ numero qō deposuerat vnaqꝫ assumat.

Ad primum g̃ dōm:gꝰ Salomon ibi loquiꝝ more cōcionatoris assumēs in se diuersoꝛ hoium sniam ꝛ sapiētiū ꝛ stultoꝛ:vt in fine oibꝰ appareat que sit verioꝛ snia. vnde concludit quasi sniam pferens dicēs finē loquendi oēs pariter audiamꝰ ꝛc. Et B ē vnū ex illis que ab eo ī pson̄a stultoꝛ inducūꝝ. ¶ Ad 2m dōm:gꝰ cozruptio inueniꝝ in oibꝰ cozruptibilibꝰ ꝼm vnā rōnem cōem q̃tū ad id qō p se cozruptioni ꝟuenit:sed nō q̃tū ad id qō accidit ei.cū enī cozruptio sit ꝓpe compositi trāsmutatio de eē in nō eē hoc p se ad cozruptiōez pertinet vt compositū eē desistat:ꝛ ga ꝓpositū hz eē ex ꝓiunctione forme ad mām: ideo diuisio forme a tali mā inuenitur in qualibet cozruptiōe:sz gꝰ forma in nihil cedat vl nō:hoc cozruptiōi accidit ex rōne ꝓpa huiꝰ forme vl illiꝰ si enim sit forma talis cuiꝰ eē sit absolutū ꝛ nō dependēs in cuiꝰ eē pticipatiōem mā adduciꝝ ex hoc gꝰ perficiꝝ tali forma cōtingit:vt ex defcū māe ꝓpositū hz eē amittat ꝼm hoc gꝰ ip̄oportionata ad ip̄m efficiꝝ: ꝛ tm̄ ipa forma remanet in suo eē:ꝛ sic destructio ē compositi forma remanēte:si vo forma nō hēat eē absolutū in quo subsistat sed sit p eē compositi tūc ex quo ꝓpositū desinit eē: oz gꝰ forma ēt eē amittat:ꝛ p accidēs cozrūpaꝝ. ¶ Ad 3m dōz gꝰ sicut dicit cōmētatoꝛ in tertio de aīa:intellꝰ non eodez mō dr̄ forma cū alys formis mālibꝰ qō q̃tū ad hoc dicoꝛ eē:lz ipe aliud intēdat gꝰ aīa cum hēat eē absolutū: vt eiꝰ opatio oñdit nō hz eē per eē ꝓpositi quin potiꝰ ꝓpositū per eē eiꝰ.ꝛ iō cozrupto cozpe nō cozrūpiꝝ p accidēs aīa.sicut alie forme que nō sunt nisi per eē ꝓpositi nec aliquā opatiōem hñt nisi mediante mā. ¶ Ad 4m dōm:gꝰ aīa rōnalis p̄ter alias formas dr̄ eē suba:ꝛ hoc aligd ꝼm gꝰ hz eē absolutū.ꝛ qō dr̄ gꝰ aīa pōt dupl̄r considerari, s. ꝼm gꝰ est suba ꝛ ꝼm gꝰ ē forma non est intelligendū q̃tū ad diuersa que in ipa sūt q̃si aliud sit essentia sua ꝛ aliud ipaz eē formā:vt sic eē formā accidat sibi:sicut color cozpori:sed distinctio accipiꝝ ꝼm eius diuersam ꝓsideratiōnē:nō enī ex hoc gꝰ ē forma hz gꝰ post cozpꝰ remaneat:sz ex hoc gꝰ hz eē absolutū vt suba subsistens:sicut ēt bō nō hz gꝰ itelligat ex hoc gꝰ ē aīal:sed ex B gꝰ ē rōnalis. q̃uis vtrunqꝫ sit sibi cōntiale. ¶ Ad quintū dōm:gꝰ ex ratiōe illa nō plus ꝓbatur q̃ boc.s.gꝰ id quod hz virtutez ad B vt sit semp dū hz illā virtutē non terminat esse suum ad aliquod tēpꝰ ante vel post:quasi nō poterit per hāc vtutem pluscꝫ certo tempe durasse:ꝛ hoc etiam in aīa verū est:quia p virtutē quā modo hz:potuisset per mille milia annoꝛ durasse:sed quia banc virtutē a se non hz.sed ab alio tunc ex hac virtute incepit sua duratio quādo B virtus data est sibi. ¶ Ad sextū dōm:gꝰ intelligere cū aliq̃ vel sine aliquo dr̄ dupl̄r. vel B modo gꝰ illud ēt intelligatur eē pticeps opationis sicut organū virtutis visiue sil cum virtute visiua videt:quia videre est compositi:ꝛ sic intellectus oīno sine cozpe intelligit.quia hec operatio non perficitur mediante organo cozpali vel ita gꝰ illud sit obm opationis;sicut visus non pōt videre sine colore ꝛ hoc modo ēt intellectus in statu vie non potest intelligere sine fantasmate qō se hz ad intellectum:sicut color ad visum:vt phūs in tertio de aīa dicit. Et ex hoc non ostēditur gꝰ aīa intellectiua hēat eē dependēs ad cozpꝰ cum operatio egrediatur ab ipa absolute:sed post mortē aliū modum intelligendi habebit: de quo locus erit ingrēdi in fine quarti. ¶ Ad 7m dōm:gꝰ vertibilitas ī nihil:nihil aliud ponit in creatura q̃ dependentiam eē eius ad p̄m a quo esse hz adeo gꝰ si influentia eius cessaret quelibet creatura eē desisteret.sed ex hoc nō potest creatura cozruptibilis dici:vt in p̄mo libro dcm̄ ē:distictiōe octaua.

¶ Utꝛ bō ī p̄mo statu habuerit necessitatē moriēdi II.

Ad secūdum sic proceditur. videtur gꝰ homo in p̄mo statu habet necessitatem moriēdi.ꝼm cozpꝰ. Quicquid enī segtur ex necessitate materie:ē necessarium necessitate absoluta:vt in scō phyc̄coꝛ hr̄.sed cozruptio compositi ex 3rys sequitur ex necessitate materie.ergo cozpus hois quod ex cōtrarys cōpositum erat simpl̄r ꝛ absolute erat necesse cozrumpi.

¶ ℙ.quod est cozruptibile ꝼm ptem:est ēt ꝼm totū dissolubile:sed cozpꝰ hois in p̄mo statu ꝼm aliquā ptem dissolubile erat alꝫ cibo non vteretur:p̄cipue quia ē forma tus in perfecta quātitate:cum nutrimētū sit ad restaurationem deperditi.ergo vr̄ gꝰ ēt totum cozpus dissolubile foret. ¶ ℙ.vt in gnto metaphȳsice dr̄. necessitas cibi ē de illis sine quibus non pōt eē vita.sed homo in p̄mo statu hēbat vitā cibis indigentem:vt in lra dicitur.ergo sine cibis viuere nō potuisset:ꝛ ita videtur gꝰ quantuz ī se erat necessitatem mortis hēret. ¶ ℙ.ea que differūt ꝼz genus nō sunt transmutabilia intuicē.sz cōruptibile ꝛ incozruptibile sunt hȝ.vt in.io.metaphy.dicitur.ergo non pōt esse:vt homo qui nunc est cozruptibilis p̄us fuerit incozruptibilis. ¶ ℙ.mortale est vna pe differentys cōstitutis hominis.sed vt in octauō metaphȳ.dicitur:qualibz differentia apposita vel amota fit alia species:sicut etiā numeris per additionem ꝛ subtractiōem vnitatis.ergo si homo ante peccatū fuisset immortalis:fuisset alterius speciei:quod ē inconueniens.

Sed contra apostꝰ. Ro.6.dicit. Stipendia peccati mors.ergo homo ante peccatuz mortuus non fuisset. Idem potest haberi ex hoc gꝰ dicit sap̄. 3. Deus mortē non fecit:sed impy ꝛc. ¶ ℙ.pena nō p̄cedit culpam:sed mors ē maxima penaꝝ. vnde a pho finis terribiliuꝫ dr̄ in tertio ethicoꝝ.ergo ante peccatū mortuus non fuisset.

Respondeo dōm:gꝰ vt ex scō phyc̄coꝝ habetur Ea que sunt ad ꝼinem instituuntꝝ ꝼz rōnem finis:vt pz p̄cipue in artificialibus .cum ergo hō institutus eēt ad finem beatitudinis excedētis omnem facultatem humane nāe.oportuit gꝰ in ipa sui institutione aliquid sibi collatum fuerit supra facultatez p̄ncipiorum naturaliū.ex p̄ncipys autez nālibꝰ eē perpetuū habere nō potest:cum ex contrarys componatur:quod est causa cozruptionis in rebus cum forma materiā pficiat ꝼm eius capacitatem.vnde hoc sibi supra conditionē nature siue collatum fuit.vt aīa que in tam nobilem finem ordinabatur ꝼm potestatē suam supra cōem nature ordinem quo materia recipit eē ꝼm sui conditionem eē perpetuum materie cōicaret.Et quia hec potestas aie supp cozpus consequebatur ex ordinatione eius in finem nō poterat impediri eius effectus nisi p̄ ordinationē eius a fine que fine peccato esse non poterat.ꝛ qz peccare poterat lib.arb.nonduz in iusticia cōfirmato poterat impediri eius effectus:vt morte eē perpetuum intercipetur:ꝛ

ideo quodāmodo erat mortalis inquātum poterat mori: ꝛ quodammodo īmortalis inq̄tū poterat non mori. Sed pō moriēdi nō poterat reduci statim in actū nisi p̄cedēte īmutatione aīe fm actum peccati. iō simplr dōz: erat bō i statu illo īmortal' ꝛ mortalis non nisi fm qd. s. si peccaret: q̄ vt i. 9. meta. dr. illō dr simplr eē i pō ad aliqd qō pt statī reduci ī actū vno motore: sic ñ dicim⁹ q̄ ex terra possit fieri statua: ꝫ ex cupro: q̄uis ex terra fiat cuprz.

Ad primum ergo dōm: q̄ rō illa ꝓcederet si cō positū eē ꝛcepisset fꝫ ꝺditōez māe: ꝛ nō fm ptātē forme: cui⁹ eē ꝑpetuum ē: ꝛ hoc idē anime in ꝑn⁹ sup cōez nāe cursuz collorū est. ¶ Ad z^m dōm: q̄ gdā dicūt q̄ nulla dissolutio vl' ꝺditio fcā fuisset in corpore ade ꝛ cib⁹ ab eo non sumebaꝛ ad restaurationē deperditi. Sed contra hūc defcm cōem oī creature qui est vertibilitas in nihil. Sz hoc ridiculum vr: q̄ fm hoc ēt corpa celestia cibis indigerēt: ꝛ ēt incorporee subē: nec cōtra hūc defcm p̄ cibos subueniꝛ: vt vel tollaꝛ depēdētia sui eē p̄ cibū vl' saltē minuaꝛ. irrōnabile āt ē q̄ indigueꝛit ꝓpter defcm aliquē: ꝑ quē illi defectui subueniri nō possit: ꝛ iō dōm ē: q̄ cib⁹ sumebatur ad restauratōem deꝑditi ꝛ ad augmētū corpis in q̄ntitate perfcā ꝛ ad multiplicatiōem spēi per viā seminalē fm q̄ nutritiua augmētatiue ꝛ vegetatiue deseruire dr. ꝛ iō ops ponere q̄ aliq̄ ꝑticularis depditio in corpe ade fieret: nō tñ poterat subsequi dissolutio in toto ꝑ virtutē regitiuā corpis: q̄ erat ex ꝑte aīe: vt dcm ē: sicut ēt in ꝑtib⁹ mundi contingit elemēto⁹ in ꝑtib⁹ corruptionē fieri: nō āt in toto contingit elemēta corrūpi ex eo q̄ inferiorū corpoꝛ ordo virtute superioꝛ ꝓseruatur. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ si Adam nō comedisset moreꝛet: nec tñ mori poterat añ peccatū: q̄ bē ipm qō erat nō comedere ꝛpe determinato fuisset sibi pctm̄. tū q̄ erat ꝓtra ꝑceptū dīnit⁹ ꝑmulgatū: quo ꝑceptū erat sibi vt de oī ligno paradisi comederet. Heū. ii. tum q̄ non exīte ꝑcepto foꝛet ꝓtra legem nāl'r īsitā: tēpus autē determinatū comedēdi nō p̄ experiētiā defcūs cognouissz fz iudicio rōnis. ¶ Ad 4^m dōm: q̄ ipole ē q̄ de corruptibili in corruptibile trāsmutatio fiat vel econuerso: si sumatur vt opposita. i. supza ea eē p̄ncipia fundata. Incorruptibilitas āt illa quā ꝑm⁹ bō būit non fuit in p̄ncipijs nāe fundata: sed in virtute aīe diuinitus cōcessa. ꝛ iō q̄ñ nāe sue derelictus ē mortē quā in nā sua habebat: necesse fuit in actū exire. que gdē dicte immortalitati opposita ñ erat. ¶ Uñ pz rūsio ad gntū: q̄ illa īmortalitas p̄ncipia nāe in quib⁹ cōsistit mortalitas non tollebat. vnde nulla dr̄ia cōstitutiua diminuitur: dicebatur enī bō tunc mortalis: ꝑ mortale ē dr̄ia eius fm q̄ ex ꝺditiōe nature sue mortē habuit.

¶ Utruz corpus ade fuerit passibile. III.

Ad tertiuz sic ꝓceditur. vr̄ q̄ corp⁹ Ade fuerit passibile. Sēti re enī fm pām quoddā pati est: sed Adā būit corpus sensibile. ḡ ꝛ passibile. ¶ P. corpora supioza sunt cā motuū in inferioꝛib⁹ corpib⁹ sed corp⁹ ade aliquo modo mutabile erat ad minus fm augmētū: ḡ erat receptiuū impssionū supiozum corpoꝛū sed recipere impssionē agentis ē pati: ergo habuit corp⁹ passibile. ¶ P. somnus ē passio quedā ꝛ imobilitatio orgāoꝝ sensibiliū: vt phs onēdit: sed adā ī pmo statu dormisset. Unde geñ. ii. Immissus in eo sopor a dño dr. ergo corpus passibile habebat. ¶ P. augmentū fine alteratione eē nō pōt: nec alteratio fine passione: vt in pmo ō generatione dr. sed corpus ade erat augmētabile. ergo ꝛ alterabile ꝛ passibile. ¶ P. oē molle obuians duro: ops q̄ cedat sibi. sed adam būit in carne sua mollicie: ḡ ab aliq̄ corpore duro vt securi secari potuisset. Silr ēt viri vt dr̄ ab excellēti calido: ꝛ sic de oībus alijs passibilib⁹ corpali

Sed contra. oīs passio magis fcā abycit (bus. a suba: vt dicit phs: sed quod abycitur a suba est via in corruptionem. ergo cum corp⁹ ade fuerit incorruptibile: nō potuit sil'eē passibile. ¶ P. cuz semper patiēs sit ignobilius agente passio. n. aliquē defectum īportat in patiente. sed corp⁹ ade nulli defectui subyci poterat. ḡ passibile nō erat.

Rēspōdeo dōm. q̄ pati dr̄ dupl'r. vno mō cōiter. alio modo ꝓprie: cōiter dr̄ pati q̄quid recipit aliquid quocūq̄ modo: ꝛ sic cū oē recipiēs careat eo qō recipit: ꝛ sit in pō ad illud: ꝛ econuerso. oē quod est in pō ad aliquid sit receptiuū alicuius a tali passibilitate nihil absoluitur: nisi illud qō ē act⁹ purus. s. deus: oīs enī creatura passibilis dici pōt fm q̄ alicuius pfectiōis receptibilis est Sed q̄ illud qō pfectionē recipit: non ꝓprie dr̄ passum vel alteratum: ꝫ magis pfectū. vt in. 7. physicorum dr̄. iō ꝑpe pati fꝫ q̄ passio sequtur alteratiōez qua aliquid transmutaꝛ ab eo qō ē sibi fm nām: sicut si aqua calefiat vel aer inspissetur: ꝛ si corpus aīalis infirmeꝛ: nō aūt si sanetur. Primo ergo modo accepta passione. corp⁹ ade passibile erat: sed scōo modo accepta: tunc dicēdum est corpus eius fuisse passibile fm quid. s. si peccaret ꝛ impassibile simplr: sicut de mortali ꝛ īmortali dcm ē.

Ad primum ḡ dōz: q̄ duplex ē passio. vna q̄ sequtur actiōem nature: quādo. s. species agētis recipitur in patiente fm eē materiale: sicut q̄ñ aqua calefit ab igne. Alia que sequitur actiōem que est p̄ modum anime: q̄ñ. s. spēs agentis recipitur in patiēte fꝫ eē spirituale: vt intentio quedam: fm quē moduz res habet esse in anima: sicut species lapis recipitur in pupilla: ꝛ talis passio semper est ad perfectionez patientis. vnde talem passionem non excludimus a corpore ade. ¶ Ad scōm dōm: q̄ cum motus superiorū corpoꝝ sit vt vita quedam: nō natura existentibus omnibus: vt in octauo physicorum dicitur. passio illa fm quā corpora inferiora supiorum impressionem recipiunt: est ad perfectionem ꝛ ꝓseruationez eoꝝ: vñ nec ēt talis passio a corpore ade excluditur. ¶ Ad tertium dicēdū: q̄ scōm quosdam homo in primo statu non dormiuisset. sed q̄ hoc ratione vl' auctoritate firmari non potest: ꝓbabili⁹ videtur: vt ex quo vitam animalē habebat ea que talem vitam consequuntur sibi non deessent. Somnus autē quādoq̄ conuenit ex causa naturali: sicut ex vaporatione alimenti vl' ex humiditate cerebri: vt in ꝑma etate: ꝛ sic vr̄ vtraq̄ de cā potuisse eē sōnū ī ꝑ statu: q̄ñq̄ vo ex cā īnāli: sic ex labore aut egritudie: ꝛ sic ñ fuisset ibi sōn⁹. Sōn⁹. n. q̄tum in se est: ē passio ad perfectionez totius aīalis pertinēs: eo q̄ in somno intenduntur virtutes naturales ꝛ quietātur virtutes animales: vt postmodum foꝛtiozes sint in actib⁹ suis. ¶ Ad 4^m dōz: q̄ i augmēto ē alteratio ei⁹ qō addit̄ q̄ ꝓuertit ī subaz ei⁹ qō augeꝛ: nō āt ops q̄ sit alteratio eius cui additur: per quam a perfectione nature sue trāsmutatur: et hoc quod augetur est illud cui additur alimentum. vnde ex augmento non potest concludi passibilitas corpis augmētati. ¶ Ad 5^m dōz: q̄ q̄uis caro ade moll'eēt ꝛ diuisibil'tñ p̄ quidētiā suā ꝓtinebaꝛ a tali passione dū sibi a nociuis cauebat: qō si nō facerz peccaret. ꝫ p̄ diuinā ꝓuidētiā ab oī violētia ꝓseruabaꝛ illesus.

¶ Utrz bō ī ꝑ statu fuerit ipassibil' ꝛ īmortal' p̄ nāz. IIII.

Ad quartum sic ꝓceditur. vr̄ q̄ per nām homo ī primo statu erat impassibilis ꝛ īmortalis. Eiusdem enīz est infundere ꝛ continuare vitam: sed aīa na-

turaliter vitã corpori infundit. ergo ét naturalr in ppetuũ vitã in corpe ꝓtinuasset. ¶ ꝑ. vt dicit Aug. ii. super Geñ. ꝛ phs in. 3. de aĩa. Agẽs est nobilꝫ patiente. sed corpus ade ẽ nobilissimũ corpoꝝ: erat ergo a nullo corpe pati poterat. vt corrũperetur ét ſm cõditionẽ nature sue. ¶ ꝑ. corruptio contingit in corpib⁹ mixtis: ex ꝟ q⁹ aliquod elemẽtoꝝ ꝓdominans armoniã mixtionis dissoluit. ſz corp⁹ ade erat tẽperatissimũ. ꝙ vr q⁹ nõ poterat ibi seq corruptio nãlis ꝑ excessũ alicui⁹ ɔry. ¶ ꝑ. corruptio nãlis aĩaliũ ꝓtingit ex cõsumptiõe humoris nãlis: sed in corpe ade si aliqd depdebaꝭ poterat ꝑ cibũ assumptum restaurari: ꝑcipue cum ipe quãtitaté depditi ꝛ virtutem cibi assumpti cognosceret: ꝛ in edẽdo modũ ɔseruaret. ꝙ vr q nũq̃ nãliter corrupt⁹ fuisset. ¶ ꝑ. illa dicim⁹ naturaliter euenire que ex rõnib⁹ seminalib⁹ rebus iditis cõsequunt̃: sed p vtutẽ ligni vite immortalitaté ɔsecut⁹ fuisset: vt in lra dr̃. ꝙ vr cũ lignũ illud eẽt corp⁹ nãle q⁹ nãliter vitam conseruare potuisset.

Sed contra est: quia Diony. dicit in q̃rto capi. de diui. no. q⁹ data nãlia demones perpetuũ nõ pdiderũt: sed hõ nõ ampli⁹ q̃ demon peccauit. ergo si imortalitatem nãliter habuisset eam nullatenus amisisset. ¶ ꝑ. dr̃ie ɔsequunt̃ ex ꝓncipys eẽntialib⁹ speciei: ſz mortale ẽ dr̃ia bois. ꝙ ex naturalibus ꝓncipys homo habet q⁹ sit mortalis: cum ergo natura speciei cadeꝛ sit ante peccatũ ꝛ post: videtur q⁹ ante peccatum etiam naturaliter mortalis erat.

Respondeo dicẽdo q⁹ imortalitas illa ꝛ impassibilitas quã hõ habuit in primo statu non inerat sibi ex suis ꝓncipys nãe: vt dctũ est: sed ex beneficio conditoris. vnde nãlis ꝓprie dici nõ põt: nisi forte nãle dicatur oẽ illud qõ natura incipiens accepit: sed ꝓtra multiplices modos corruptionis ꝛ causas: pluribus remedys a corruptõe ɔseruabatur. Est enĩ q̃druplex modus quo corpa aĩalium corrũpũtur. ꝓrim⁹ ẽ qui cõiter inuenit in oĩb⁹ generabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹ ex ꝟ q⁹ res mãles bñt virtutem finitã ad eẽndum. vnde opꝛ q⁹ oẽs certo periodo corrũpãtur: vt in scõo de generatione dr̃. Scõs ẽ cõis oĩbus corpibus mixtis ex excessu inordinato alicuius ɔriorum. ¶ Et contra. vtrũq̃ illoꝝ defectũ subuenibatur homini ꝑ quãdã virtutẽ anie collatã ad ꝟ vt ſm cõditiõem suã mãm perficeret: vt sicut ipa aĩa bꝛ eẽ indeficiens: ita indeficiens eẽ corpi tribueret ꝛ perpetuam eq̃litatẽ complexionis Tertium modũ corruptionis ꝓprium bñt corpora aĩata: sicut ꝛ ꝓpium modum generationis ex hoc. ſ. q⁹ calor qui est instrm aie humidum cõsumit in quo est vita: ꝛ contra hunc defectũ subueniebatur sibi duplici beneficio: qꝛ per esum alioꝝ lignorum paradisi restaurabatur ɔtinua deperditio facta in corpore: sicut ét in nobis fit per cibos gb⁹ vtimur: sed qꝛ illud quod ex nutrimẽto cõuertitur: non ẽ adeo perfecte subsistens virtuti speciei: sicut quod ꝑus erat: eo q⁹ vtutes naturales semp debilitantur in agẽdo: ideo in nobis opꝛ q⁹ in fine sequatur diminutio quando virtus speciei adeo debilitatur ꝓpter mixtionem extranei: q⁹ non põt fieri tanta restauratio quanta fit consumptio ꝛ sic in fine opꝛ consumptionem esse: vt phs in primo de generatione dicit: ꝛ ponit exemplum de vino cui semper admiscet aq̃: quod tandem aquosum fit. Sed ad hoc subueniebat ei lignum vite: cuius virtute diuinitus concessa alimentuꝫ assumptum iperfectam assimilationeꝫ adducebatur. ꝓꝓ quod ét a quibusdam dicitur: q⁹ ad restaurationẽ humidi radicalis deperditi conferebat. Quartus autem modus corruptionis est per violentiam ab aliquo extrinseco agẽte: sicut per incisionem gladij: vel adustionẽ ignis: ꝛ hꝺ. Et ab hoc modo corruptionis conseruabat hominẽ illesum diuina prouidentia: per quam decretum erat. vt nullũ nocumẽtũ hõ pateretur in corpe: nisi ꝑ us a mentis innocẽtia deuiasset.

Ad primum ꝙ dõm: q⁹ aie nõ ẽ nãle infũdere vitã: nisi tali corpi. ſ. qõ est sic complexionatũ ꝛ organizatũ: ꝛ manẽte tali dispõne corpis vita cõtinuatur ab aĩa: sed hãc nõ ẽ pole semp durare ſm potestaté inferioris nãe. vnde nõ opꝛ q⁹ imortalitas sit naturalis. ¶ Ad 2ᵐ dõm: q⁹ impole est aliquod mixtũ esse in quo nõ predominetur alteꝝ ɔrioꝝ multis de causis. ꝓmo cũ nãe elementares se bẽant q̃si mãliter ad formã mixti: nõ posset mixtũ cõseq vnã formam simplr: nisi elementa aggregarẽt in vnũ ꝟ mõ: q⁹ vnũ sit formale ꝛ ꝓdominãs. Scõo: qꝛ ad mixtionẽ exigit elemẽtoꝝ alteratio quam esse non contingeret si ponerentur corpꝛa equales virtutes: oportet enim q⁹ virtus alterantis virtutem alterati excedat. Tertio: quia nullum locum naturalẽ haberet si nullum elementum in eo dominaretur: ꝛ ita nec motum naturalem in quo deficeret a proprietate corporis naturalis. Quarto: quia in animatis specialiter calor est instrumentum anime: vt in secundo de anima dicitur. vnde opꝛ calorem predominari: ꝛ sic opꝛ q⁹ in quolibet mixto tandem sequatur corruptio. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ: q⁹ nihil ꝓhibet illud quod est nobilius simplr esse min⁹ nobile ſm aliqd: sicut caro humana q̃ quidẽ ꝛz nãꝛ sue speciei nobilioꝛ est gladio: tñ ſm ꝓprietatem duri et mollis: est ignobilioꝛ: quia durum nolat põm naturalem respectu illius rei: cuius molle in potentiaꝫ ducit: ꝛ eodẽ modo ẽ ignobilioꝛ q̃ ignis cum habeat in potentia calorem quem ignis habet actu. actus vero semper potentia est nobilioꝛ: ꝛ ideo contingit corpus nobilius ab ignobiliori pati ſm nãm: vt corpus aĩalis ab igne. ¶ Ad q̃rtuꝫ dõm: q⁹ illud quod ex nutrimento in carnem conuertit̃ semp efficit̃ minus ac minus habens de virtute speciei: tum quia virtus nãlis ex actione debilitatur: eo q⁹ agens simul patitur: vt in sexto phĩcoꝝ dicitur: tuꝫ quia perfectius recipit virtutes speciei quod per se gñat. q̃ qõd generat̃ per admixtõeꝫ ad alteꝝ: sicut vinũ quod generat̃ in vite virtuosi⁹ est q̃ hoc quod adgeneratur ex additione aque transumpte in vinum: ex cuius etiã admixtõe totum vinum debilitatur. tum etiam quia omnis virtus quãto plus ẽ vnita tãto efficacioꝛ est ad agẽdũ: ꝛ quanto mã magis multiplicaꝭ: tanto calor naturalis magis diffunditur: vnde est minus potens ad conuertenduꝫ: sicut etiam in libro de aĩalib⁹ dicit phs q⁹ animalia que bẽnt magnum coꝛ sunt timida: quia calor in magno corde est dispersus: ꝛ in paruo congregatus: ꝛ ideo in puero tantũ de alimento conuertitur: quod sufficit nõ solũ ad restaurationem deperditi: sed etiã ad augmentũ: sed postea cõuertitur solum ꝟ qõ ad restaurationeꝫ deperditi sufficit. tandem vero non tantum natura potest ɔuert̃re q̃tum deperditur. vnde opꝛ q⁹ sequatur diminutio ꝛ tandẽ corruptio. Et ideo per virtutem naturalem hoc non põt cõtingere: vt per sumptionem cibi vita hominis perpetuo conseruaretur. ¶ Ad quintuꝫ dõm: q⁹ lignũ vite nõ erat ꝓncipalis cã immortalitatis sed coadiuuans ad cõtinuationem vite modo predeterminato: ꝛ ideo imortalitas non est iudicanda naturalis propter virtutem ligni vite sed magis gratuita propter virtutem anime supra naturam collatam que ꝓncipalis cã imortalitatis erat. ¶ Et preterea in rebus viuẽtibus nõ dr̃ aliquid naturale nisi quod ex ꝓncipio intrinseco cõsequit̃: q̃uis ét ꝑ actiõem q̃rũdã rex nãlium extrinsec⁹ agentiũ aliquid in eis efficiatur: vt pꝛ in vstione ꝛ alijs similibus.

¶Utrum imortalitas ade fuerit eadē cum imortalitate resurgentium. V.

AD quintum sic pcedit. videt q̄ immortalitas Ade nō sit eadē cū imortalitate resurgentiū. ꝓ.Dio per b q̄ Aug. dicit q̄ alia est imortalitas quā i adā pdidimus ⁊ alia quā per xp̄m in resurrectione speramus. ¶ ꝑ.ō eodē in idē nō est aliqua trāsmutatio: sed infra dicet q̄ si adā perstitisset trāsferendus erat de imortalitate quā habebat in spūalez vitam. ergo imortalitas spūalis q̄lis ē resurgentiū nō ē eadē cū imortalitate ade. ¶ ꝑ.ipassibilitas resurgentiū est quedā ipsoꝝ dos: sed adā in primo statu doté nō habuit: cū dos nō debeat nisi ei qui traducitur in donū celestis sponsi per modum sponse. ergo ⁊c. ¶ ꝑ.ea que causant ex diuersis principiis: oz eē diuersa: sed imortalitas ade cābatur ex innocētie gratia: imortalitas aūt resurgentiuz causabitur ex habitu glie in beatis. ergo nō eadē imortalitas ē vtrobiq̄.

Sed contra imortalitas cōporis cōsequit libertatē arbitrij ꝓz eius diuersuz statuz: sed in oībus statibus est eadez libertas arbitrij. ergo eadē ē imortalitas corpis i p̄mo ⁊ vltio resurgentiuz statu. ¶ ꝑ.vna ⁊ eadē potentia est q̄ prius dispōsita est ⁊ postmoduz efficit necessitas: ꝓz corpus hois in p̄mo statu erat imortale: q̄si ꝓz pōz dispositā tm̄: eo q̄ poterat mori ⁊ non mori. i vltio vo statu erit imortale ꝓz pōz q̄ ē necessitas ad vitā: q̄ ipole erit mori. ergo ē vna ⁊ eadē imortalitas.

Respondeo dicendū q̄ imortalitas dicit potētiam quādaz ad semp viuenduz ⁊ non morienduz. hec autez potentia in natura hūana ex parte corporis nō inuenit nisi in perfecta quasi potētia obediētie tm̄: eo q̄ p principia nature vite sempiternitas haberi nō pōt: sed cōplementuz huius potentie est ex aliquo diuino munere gratis collato. sic ergo imortalitas dupliciter cōsiderari pōt: vel quātū ad potentiā incōpletaz naturalē: ⁊ sic est vna ⁊ eadez imortalitas: sicut vna ⁊ eadē natura: vel quātuz ad minus gratie: qō est quasi formale complens dcāz pōz: ⁊ sic inuenit differētia vtriusq̄ imortalitatis ⁊ ipassibilitatis: q̄ p̄ma fuit p gr̄az inocētie. vltima vo erit p donū glorie. In primo enim statu talis erat victoria aie sup corpus: vt nihil i corpore fieri posset qō aie aduersaret: sed in vltio statu ampliot erit victoria in hoc q̄ proprietates aie quodāmō in corpus redūdabunt: vt corpus agile ⁊ lucidū ⁊ spirituale efficiat ⁊ ipassibile. Et p hoc ꝑz rēspōsio ad vtrāq̄ partē. ¶Expositio textus.

IN primo statu fuit corp⁹ hois ⁊c). videt q̄ tale etiā erit in tertio statu cū aīal genus hois sit ⁊ semper de specie predicetur. Et dicēdum q̄ differt aīal ⁊ aiale quātuz ad nois significationez: q̄ aīal noīat naturaz generis que a specie nunq̄ remouetur: vñ semper bō dicetur aīal: sed aiale dicit aliq̄ denoīatum ex natura aīalis. cū autez denoīatio proprie sit ab eo qō est formale ⁊ perfectiuuz rei: illi tantuz aiale esse cōpetit in quo proprietates aīalis quātuz ad aliquid denoīantur. De aut ē fūt in quibus bō cū alys aīalibus cōuenit: ⁊ iō qui brutales mor⁹ segt̄. i. passiōes sensitiue ptis aīalis bō ab Apostolo dicit. p̄me. Lor. z. q̄ ergo in primo statu hoiem oportebat occupari circa opera nutritiue ⁊ generatiue sine q̄bus vitaz cōseruare nō poterat: ideo aīalem vitaz diceba tur habere. (Corp⁹ propter peccatum mortuū ⁊c.) Uidetur hoc esse falsum ⁊ expositio insufficiens que adiungit: quia quod in futuruz necessarium est: nondum tamen dicitur esse factum. ergo ⁊ si ex peccato necessitatez mortis homo incurrat: nō tamē corpus eius mortuuz dici debet. Et dicendum scōm quosdaz: q̄ homo post peccatuz est in continuo actu deficiendi vsq̄ ad mortē: secūdū q̄ dicitur sapientie quinto. Continuo nati desinimus esse: ⁊ ideo statim homo mortuus potest dici. Sed hoc videtur redire in opinionez Eracliti qui ponebat oīa moueri semper. volebat enim oēm transmutationez que in lōgo tempore cōtingit: puta augmēti diuidere secūdū oēs particulas tēporis: vt in qualibet parte temporis esset assignare aliā partem motus: sicut est in motu locali: qui solus proprie ⁊ vere continuus est: vt in octauo physicoruz cōmentator dicit: ⁊ hoc satis a philosophis improbatur. ¶Preterea. nō est impossibile q̄ duo motus contrary sint continui. Unde cum generatio ⁊ corruptio sint contraria: oportet iter tempus generationis ⁊ corruptionis eiusdem rei esse aliquod tempus in quo non corrumpitur nec generatur.

¶Et preterea: adhuc non deberet dici mortuuz: sed mori. Et ideo aliter dicēduz est q̄ expositio Augustini est sufficiens. vt. s. ex hoc mortuū dicatur: quia necessitatē mortis habet: quod eniz est in futuruz necessariuz: ⁊ si nonduz in actu in seipso: est tamen iā determinatuz in causa sua: vt quodāmodo possit dici esse. Unde ⁊ de ortu solis ⁊ luminariuz ⁊ occasu ⁊ eclypsibus fiunt demōstrationes. vt de his que sunt semper: quia causas determinatas habēt quas non cōtingit aliquomodo deficere. Unde dicit Augu. 9. super Geneſiz q̄ hoc modo dicitur corpus hois post peccatuz mortuuz: sicut a medicis homo infirmus desperatus propter impossibilitatez euadendi dicitur mortuus. (Qō autē dicitur continuo nati ⁊c.) Nō ē intelligenduz quasi transmutatio corruptionis hois sit toto tēpore vite eius in actu: sed vel hoc dicit̄ propter brevitatez vite: qō eniz paruz est quasi nihil esse videtur. vt dicitur in secundo physicoruz: vel quia dies ad vitaz determinati a deo cōtinuo labuntur. (Qō erat ei de ligno ⁊c.) Uidet q̄ hoc dictuz redeat in fabulas antiquoruz quas philosophus deridet ⁊ improbat in tertio metha. qui dicebant deos q̄ gustauerunt de quodaz cibo factos esse imortales: alios autem remansisse mortales. Sed dicenduz q̄ nō est simile: quia illi fabulose totaz causam imortalitatis cibo conferebant. Augu. vero non intendit q̄ lignum vite eēt p̄ncipalis causa imortalitatis: sed quoddā ad imortalitatez coadiuuans. vt dcm̄ est. Non q̄ posset nō mori ⁊c. Ad huius questiōis solutionē sciendum q̄ ⁊ si preceptū exterius nō accepisset: tamen interior ratio dictabat terminato tēpore cibum sumendū esset: ⁊ ideo si cibuz nō assumpsisset tam de illo ligno q̄ de alys contra legez naturalez fuisset: ⁊ ideo peccasset ⁊ mortuus fuisset.

¶De mō procreationis filiorū si nō peccassent ⁊ quales nascerentur filij. ¶Distin. XX.

POst hoc videndū est qualiter primi parentes si nō peccassent filios procreassent: ⁊ quales ipsi filij nascerentur. Quidā putant ad gignēdos filios primos homines in paradiso misceri nō potuisse nisi post peccatū dicentes concubitum sine corruptiōe vel macula non posse fieri: ꝓz ante peccatum: nec corruptio nec macula in hoie eē poterat: quoniaz ex peccato hec consecuta sunt: ad qō dicēduz ē q̄ si ñ peccassent primi hoies sine oi pctō ⁊ macula in paradiso carnali copula gueniſſent. ⁊ eēt ibi thoz⁹ imaculatus ⁊ mixtio sine concupiscētia

atq; genitalibus mẽbris: sicut ceteris iparẽt vt ibi nullũ morũ illicitũ sentirent: ⁊ sicut alia mẽbra corporis alijs admouemus: vt manũ ori sine ardore libidinis: ita genitalibus vterent mẽbris sine aliquo pruritu carnis. Hic enim letalis egritudo mẽbris hũanis ex peccato ihesit. Se nuissent itaq; filios in paradiso p coitũ imaculatũ ⁊ sine corruptiõe. Vñ Aug. sup Gen. Cur nõ credamus primos homines añ pctm genitalib⁹ mẽbris ad procreationẽ ipare potuisse: sic̃ ceteris i quolibet ope sine voluptatis pruritu vtũt. Incredibile. n. ñ ẽ deũ talia fecisse illa corpora vt si nõ peccassent illis mẽbris: sicut pedibus iperarent: nec cũ ardore seminarẽt vel cũ dolore parerẽt: sz post pctm motũ illũz meruerunt quẽ nuptie ordinãt prinẽtia cohibet. Infirmitas. n. pna i ruinã turpitudinis excipit̃ honestate nuptiali: ⁊ qõ sanis offñ esset: egrotis ẽ i remediũ. Emissi qdẽ de paradiso quenerũt ⁊ genuerũt. sz potuerũt in paradiso ei⁹ cẽ nuptie honorabiles ⁊ thorus imaculatus sine ardore libidinis: sine dolore pariendi.

¶ Qñ i paradiso nõ coierũt duob⁹ modis soluit.

QUr ergo nõ coierunt in paradiso. Qr creata muliere mox trãsgressio fcã ẽ: ⁊ electi sũt de paradiso: vel qr nondũ insserat vt coirẽt ⁊ poterat dina expectari auctoritas: vbi scientia non augebat. Deus ꝙ nõ iusserat: qr casuz eoꝝ pscibat: de qbus hõ propagãdus erat. Ecce expsse habes de modo procreationis filiorum.

¶ Determinatio illius iferioris vite vtrũ nati filij p successiões an sil' oẽs transferendi fuissent.

DEtermino vero tẽporis quo transferent̃ ad spũalem celestẽq; vitã: certuz aliqd scriptura nõ tradit: ⁊ iõ ambiguum ẽ: vtrũ parentes genitis filijs pfectaq; hũani officij iustitia ad melioꝛ̃ statũ trãsferent̃ nõ p mortẽ: sz per aliquã mutationẽ. An patres in aliquo statu vite manerẽt ligno vite vtentes donec filij ad eundẽ statũ peruenirent. ⁊ sic ipleto nũero oẽs simul ad melioꝛa trãsferent̃ vt essent: sicut scti angeli dei in celis. De quo Aug. ambigue disserit sup Genesim ita iquiẽs. Potuerũt primi homines i paradiso filios gignere: nõ vt morietibus pribus succederẽt filij: sz in aliquo forme statu manẽtibus: ⁊ de ligno vite vigorẽ sumẽtibus: ⁊ filij ad eũdẽ pducerent statuz: donec ipleto numero sine morte aialia corpora in aliã q̃litatẽ trãsirẽt i q̃ animo regenti spũi deseruirẽt: ⁊ solo spũ vinificãte sine corporeis alimẽtis viuerẽt. Vel potuerũt parẽtes filijs cedere: vt p successiões numerus ipleret. Qui genitis filijs pfectaq; hũani officij iustitia ad melioꝛa transferent̃: non p mortez: sed p aliquã mutationẽ. Ecce hic habem⁹ de trãsitu hois ad melioꝛa: sz incertuz nobis relinquit̃ vtrũ simul transferent̃: an p successiones.

¶ Quales procreassent filios vtrum perfectaz staturam ⁊ vsum membrorum habentes qualis primus homo fuit conditus.

SIquo querit̃ q̃les si nõ peccassent hõ filios genuisset. vtꝝ videlicet: sicut ipe prim⁹ hõ fm staturã corporis ⁊ vsus mẽbroꝝ pfectus mox pditus extitit: ita ẽt eius filij in ipso natiuitatis exordio pfecti existerent: q ambulare: ⁊ loq; ⁊ cetera cũcta facere possent. Nñderi põt q filios paruulos nasci oportebat pp materni vteri necessitatẽ. Sz vtrũ mox nati perfectionẽ stature ⁊ mẽbroꝝ vsuz haberẽt: an paruuli ⁊ in minori etate cõstituti vti possent mẽbroꝝ officijs: an p iteruallatempoꝝ eo modo quo nũc fit: pfectionẽ statu re ⁊ vsuz mẽbroꝝ recepturi eẽnt: de auctoritatibus diffinitũ nõ habemus. Et sup hoc Augu. ambigue loquit̃. Mouet nos inqt si primi hoies nõ peccassent: vtrũ tales filios eẽnt habituri: q nec lingua nec manibus vterent̃. Nam propter vteri necessitatẽ forte necesse erat paruulos nasci: sz q̃nis exigua pars corporis sit cõsta: nõ tamẽ propter hoc paruulã viro cõiugez fecit. Vñ ⁊ eius filios poterat oipotentia creatoris mox natos grãdes facer̃. Sz vt hic omittam: poterat certe eis prestare qõ multis aialibus prestitit: quoꝝ pulli quãuis sint paruuli: tamẽ mox vt nascunt̃ currunt ⁊ matres sequũtur. econtra homini nato nec ad incessuz pedes idonei sunt: nec manus saltem ad scalpẽdũ babiles: ⁊ iuxta se mãmis positis nascentes: magis possunt esurientes flere q̃ surgere. proprie vero infirmitati mẽtis cõgruit hec ifirmitas carnis. Quis ꝙ vbis videt̃ insinuari q̃ filij etiã paruuli officijs mẽbroꝝ valerent vti.

¶ Quibusdã nõ absurde placuit q̃ filij pui nascerent̃ ⁊ p accessuz tpis in statura ⁊ in alijs sicut nũc pficerent: qõ nõ cẽt vicio cõputandũ.

SEd cũ Aug. sub assertione de his nihil tradat: non irrationabiliter qbusdam placuit primoꝝ parentũ filios nasciturꝝ puulos: ac deide p interualla tẽpoꝝ eadẽ lege qua ⁊ nũc natiuitatẽ humanã ordinatã cernimus: stature incrementũ ⁊ vsum mẽbroꝝ recepturos: vt in illis expectaret̃ etas ad ambulandũ ⁊ loquendum: sicut

modo in nobis: qō vtiqz non eē vicio deputandum: sed conditioni nature: sicut a cibo non penitus abstinere valebāt: nec tamē illud erat ex vicio: sz ex nā ꝯditiōis. Ad ℔ aūt opponit: ita si nō peccarent nec morientur: sed non peccarent si non comederent. Poterant ergo sine alimonia viuere. Ceterum sicut supra diximus non solum peccarēt si de ligno vetito ederēt: sz ēt si ꝯcessis nō vterent: qz sicut erat ei p̄ceptū nō illo ligno vesci ita alijs vesci. Preterea ꝯtra nālē rōnē facerent q̄ intelligebāt de illis eē edendū qō z nāliter appetebāt. Itē opponit: cū fames sit pena pcti: si nō peccarēt famē nō sentirēt: sed sine fame supfluū viderēt comedere. Vñ putāt qdā eos cibis nō indiguisse añ pctm̄: qz nō poterāt esurire si nō peccassent. Ad qō dici pōt q̄ fames vere defectus ē z pena pcti. Est.n. imoderatus appetit⁹ edēdi: cui nō subiacuisset hō si nō peccasset: sz ꝑculdubio peccaret nisi hūc defectū cibo p̄ueniret: hēbat.n. nālē appetitum z moderatū: cui ita satisfaciēdū erat ne defectus famis sentiret: sicut ergo non ex vicio: sz ex nāe ꝯditiōe erat: q̄ añ pctm̄ hō cibis indigebat: ita ñ ex vicio eēt: sz de nā: si bois ꝯditio in principio suo. i. i prio parēte a pfecto ichoata in subsēqnti ꝓpagatōe a modico ad maiora ꝓficeret. vt. s. p̄ interualla temporū stature corpore incremēta vsumq̄ mēbrorum susciperet.

¶ Utz sicut statura corporis ita z sensu mentis puuli nascerēt: z p accessuz tpis ꝓficeret i sensu z noticia ℣itatis: an mox nati i his eēnt pfecti.

ET cū de corpe būano nō sit absurdū vel iconueniēs hoc existimare: q̄ri solet: vtz de sensu aie z cognitiōe ℣itatis eodē mō sentiēdū sit: vt. s. bi q̄ sine pctō nascerent: sensu z itelligētia mētis iperfecti existerēt z per accessum temporis in his p̄ficerent vsqz ad perfectionē: an mox cōditi pfectionē sensus z cognitiōis peciperēt. Illi q̄ sentiunt puulos natos i statura corporis z vsu mēbrorū p accessuz tpis ꝓfecturos: nō diffitēt eosdē i exordio natiuitatis sensu iperfectos existere z p̄ternallū tpis i sensu z cognitiōe ꝓficere vsqz ad pfectū. Ad qō qdā opponūt dicentes. Si mox nati ñ bērēt pfectionē sensus z itelligētie ignorātia i eis eēt. ignorātia aūt pcti ē pena. Sz q̄ ℔ dñt ñ satis diligēter ꝯsiderāt: qz nō ois q̄ aliqd nescit: vel minus aliqd pfecte scit statiz ignorātiā bre siue ignorās eē dicēdus ē: qz ignorātia nō dr̄ nisi cū id qō sciri z ñ ignorari dz nescir̄: taliszq ignorātia pena pcti ē: cuz mēs vicio obscurata ne cognoscer̄ valeat ea q̄ scire ōberet.

¶ De hois trāslatiōe i meliorez statū z ō duob⁹ bonis altero hic dato altero p̄misso.

TAlis erat bois istitutio añ pctm̄ scōm corporis ꝯditionem. De hoc aūt statu transferēdus erat cū vniuersa posteritate sua ad maiorē dignioremq̄ statū: vt celesti z eterno bono in celis sibi parato frueretur. Sicut enim ex duplici natura compactus est homo: ita illi duo bona conditor a p̄ncipio p̄parauit. Unum temporale: alterum eternum. Unum visibile: alterum inuisibile. Unum carni: alterum spiritui. Et quia p̄mū est quod est animale: deinde quod spirituale ē temporale ac visibile bonuz p̄ius dedit. Inuisibile autem z eternuz p̄misit z meritis querendum p̄posuit. Ad illius autem concordiam quod dederat: z ad illud merenduz quod p̄miserat: nāli rōni in creatiōe aie bois idite q̄ poterat inter bonū z malū discernere: p̄ceptū addit obedientie: p cuius obseruantiā datuz nō perderet: z p̄missum obtineret: vt per meritum veniret ad p̄mium.

¶ Diuisio textus.

POstquā magr̄ determinauit de īmortalitate Ade p quā esse idiuidui p petuū ꝓseruabat. Nic determinat de gñatione filioz p quā spēs multiplicātur i idiuiduis. Diuidit aūt i partes duas. In p̄ma ōterminat ea q̄ pertinēt ad statū gñatōis. In scōa oñdit i quē statū post hoc trāsferēdus erat ibi. (Talis erat bois institutio ⁊c.) Prīa diuidit i duas. In p̄ma determinat ꝯditōez gñationis ex parte gñantis. In scōa determinat q̄litatē gñatorū ibi (Si vō q̄re q̄les si ñ peccassent ⁊c.) ¶ Circa p̄mū tria facit. Prio oñdit modū gñatiōis: qz per ꝯcubitū sine p̄uritu libidinis. Scō oñdit gñatiōis p̄ncipiū: qz nō in paradiso ꝯiuncti fūt añ peccatū ad gñatiōz ibi. (Cur ergo i paradiso ⁊c.) 3° ingrit gñationis terminū ibi. (De termino vō tēporis ⁊c.) (Si vō q̄ri ⁊c.) Nic ingrit q̄litatē gñatorū. Et p̄mo quātū ad corp⁹. Scō quātuz ad aiaz ibi. (Et cū de corpore būano ⁊c.) ¶ Circa primū duo facit. Prio determinat q̄litatē natoz in p̄mo statu. Scō mouet q̄sdā obiectiōes ibi (Adℨ opponitur ⁊c.) ¶ Circa p̄mū tria facit. Prio mouet qōnē. Scō oñdit eā esse dubitabilē ex vbis Aug. ibi. (Et sup hoc Aug. ambigue loquit̄.) Tertio determinat ipsam ꝯsentiendo in alteram partem ibi. (Sed cum Augu. ⁊c.) (Ad hoc autez opponitur ⁊c.) Nic mouet obiectiōes ꝯ determinata. Et p̄mo ostendendo q̄ comestiōe nō idigebāt. Scō q̄ cibū nō sumebāt: qz supfluū non fuisset ibi. (Itē opponit̄ ⁊c.) Et vtriusq̄ pz solutio in lr̄a. Et ē de corpore būano ⁊c. Nic oñdit q̄litatez natoz ex parte aie. Et circa hoc tria facit. Prio mouet qōnē Scō determinat eā ibi. (Illi q̄ sentiunt ⁊c.) In tertio mouet obiectionem in contrarium: z soluit ibi (Ad quod quidam opponunt ⁊c.

¶ Questio. I.

HIc queruntur duo. Primo de generatione p̄morū parentū. Secūdo de q̄litate natorū. ¶ Circa p̄mū q̄runt̄ duo. Prio an gñatio fuisset in p̄mo statu. Scō qs modus gñationis fuisset.

Utr in statu innocētie fuisset gnatio. I.

AD primum sic pceditur. videt q in statu innocētie generatio nō fuisset. Gnatio. n. nō est nisi ad multiplicationez idiuiduoz: sed sicut dicit Damas. poterat deus genus hoc. s. humanū sine gnatiōe multiplicare: cū ergo via cōpendiosior semp eligēda sit: videt q gnatio nō fuisset. C P. fm philosophū oē generabile est corruptibile: t ecōuerso: vt probat i primo ce. t mū. sz corpora humana in primo statu erāt incorruptibilia. ergo videt q p gnationem in esse nō producerentur. C P. finis gnationis. vt philosophus i scdo de aia ostendit: est vt id qō nō potest cōseruari i esse perpetuo idem in numero ppetuetur i esse fz idē in spē: sz corpus humanuz fm idē in numero i perpetua vita cōseruari potuisset i statu innocentie. ergo videt q gnatio nō fuisset. cū in opationibus dei nihil sit frustra. C P. eoruz q sūt idē in specie: ē etiā vnus modus originis: sz primi parētes nō sūt pducti in esse p gnatiōez nāle: sz p operationē dīnā. ergo t eox posteritas sine gnatiōe nāli propagāda esset.

Sed contra est quod dicitur Gen. pmo. Crescite t multiplicamini t replete terraz: sz imperiuz ad aliquos fcm nō est: nisi de actibus quox ipsi sūt causa. ergo multiplicatiōis humani generis primi parētes naturali gnatiōe causa fuissent. C P. imago diuinitatis i hoie per inocētiaz i nullo diminuta fuisset: sz in hoc quodāmodo homo diuine imaginis similitudinem gerit: q oīum sui generis pncipiuz est: ergo in statu innocentie p generatiōez nālem pncipiuz fuisset, posteriorum.

Respondeo dicēdum q p pctm nā specie variata nō est: vnde quecūq ad pfectionem humane speciei pertinēt: oportet hoī i statu inocētie attribuere. In oībus autē p naturaz generabilibus t corruptibilibus ad pfectiōez ptinet vt vnūqōq tale altex facere possit ql ipsuz ē: vt i. 4. methaurox dicit pbus. t iō oportet i nā būana ponere aliquē statū nālis gnatōis: etiā si in ea nūquā pctm fuisset: t h ē status inocētie priusq̄ hoies transferendi erant in statu glorie: vbi oino gnationis cessat officiuz. vt dicitur Mathei. zz. in resurrectione neq nubent neq nubentur.

Ad primuz ergo dōz. q quānis deus potuisset sine operatiōe alicui⁹ nālis pncipij humanū genus multiplicare: tamē hoc magis cōgruuz ex ordine sue sapie decreuit: vt rebus oīb⁹ operatiōes ppie cōferret: in qbus eax pfectio cōsistit: q tāto i eis dīna bonitas magis relucet quāto res pfectiores sūt. C Ad 2m dōz. q corpus būanū q̄uis i statu inocētie fuerit incorruptibile p graz inocētie: erat tn corruptibile p nāz: t iō nāli vtute ad gnanduz nō priuabat: q t si quodāmodo imortalis eēt vt posset nō mori: alio tamē mō mortalis erat: q potera etiā mori. C Ad 3m dōz. q oē ppetuū est p se itentū in nā. vñ fm q aliq̄ se habēt ad ppetuitatē hoc mō sūt de intentiōe nāe. Quedā igit sūt que nō habēt ppetuitatē nisi ratiōe speciei: t i bis multiplicatio idiuiduox nō est per se intēta a nā: sed p accidēs: p tout. s. i tali multiplicatiōe spēi ppetuitas cōseruat. vñ i bis nō est gnatio: nisi vt cōseruet idē fz spēm: qō fz numex idē ꝓseruari nō pōt. i hoib⁹ autē secus ē: q quātū ad aliquā partē sui. s. aiam incorruptibilē habēt etiā fm nām: t ideo hoium multiplicatio ē p se itenta etiā sine hoc q ad cōseruatiōez speciei pertinet. C Ad 4m dicēdū q i primis opibus nā istituenda erat: t iō oportebat illa opera imediate a pncipio supernaturali esse: sz postmodum natura instituta in proprios effectus per naturalem operationem peruenire poterat: et hoc de perfectione ipsius erat.

Utr i statu inocētie fuisset gnatio p coitū. II.

AD secūdum sic pceditur. videt q i primo statu nō fuisset gnatio per coitū. Nō eniz pōt esse coitus sine vginitatis corruptiōe: sed indecēs erat i pmo statu virginitatis corruptiōez fuisse: quādo būana nā oino integra erat t nulla dignitate priuāda. ergo videt q nō fuisset ibi gnatio per coitum. C P. i meliori nā maior est delectatio: qz t maior cōsensus cōueniētis cum cōueniēti ex quo causat delectatio: sed nā humana i pmo statu purior erat q̄ post peccatuz: cū ergo post pctm delectatio que est i coitu propter suam magnitudinē vsum ratiōis absorbeat: videt q multo amplius i statu inocentie fuisset: t ita fuisset peruersitas ordinis i partibus aie quā originalis iusticia nō patiebat. C Si dicatur q ratio poterat illam delectatiōez comprimere. C Cōtra gnatina t nutritiua potētia t augmētatiua ad eādē partez aie reducūtur: quia sūt potētie vegetabilis aie: sed rō imperare nō poterat nutritiue t augmētatiue: vt sine cibo hō nutriri t augeri possz. ergo nec gnatiue: vt delectatio actus eius cōueniēs remitteret. C P. generatio que est p coitū cōplet per accessionē seminis: sed i corporibus naturalibus decisio est iductiua corruptōis. ergo cū corpus humanū i primo statu incorruptibile foret talis gnatiōis modus ibi esse nō poterat. C P. scōz philosophū i. 15. de aialibus. Semē est superfluū alimēti: sed oīs superfluitas nutrimēti assumpti iordinationi attestat que i primo statu esse nō poterat. ergo nec talis gnatiōis modus. C P. alie superfluitates alimēti. vt egestiōes vrine: t huiusmōi vt videt i primo statu nō fuissent cuz turpitudinē quādaz habeāt que sine pena esse non potest. ergo cum eadē sit ratio de vno superfluo t de alys. videt q nec gnatio per seminis decisionē ibi fuisset. cū semē semp sit superfluum. vt dcm est.

Sz cōtra ē qō dicit Gen. pmo. mas. t fe. creauit eos: sz distinctio sexuū est ordinata i aialibus ad gnationē que est p coitum. ergo talis modus gnatiōis ibi fuisset. C P. fm id qō cōmune est nō attendit aliquo rū differētia: sz i vtute gnatiua homo cōuenit cū alys aialibus. ergo cū i aialibus pfectis quibus perfectior est homo: sit generatio per coitum: videtur q etiā hoibus talis modus generationis cōnaturalis sit.

Respondeo dicēdum q ad quālibet gnationem: opz duo cōcurrere. s. agens qō iducit formā t patiens qō offert materiā nec h duo i idē reducūtur: cum nihil patiat vel moueat a seipso. in oībus. n. viuētibus perfectis i quibus est sexus distinctio femina se habet vt patiens: t materiam ministrans t mas se habet vt agens: t ad formam inducens: vt i. 15. de aialibus dicitur. Uñ nō poterat compleri generatio humana nisi per coniunctiōem maris t femine: propter quod mulier in adiutorium viri facta dicitur. Gene. ii.

Ad primuz ergo dōz. q ad perfectiōez virginitatis duo ꝓcurrūt. s. integritas carnis cū integritate mētis: quoruz alteruz. s. integritas mentis honorabilius est reliquuz virginitati essentialius. dōm ergo q in oī concubitu soluitur virginitas quātū ad integritatem carnis etiam in primo statu: sed integritatem mentis contingit solui dupliciter. vel quātū ad habituz: t sic soluitur p illicitū ꝓcubitū q tollit habitū castitatis. vl q̄tū ad actū t sic i statu p⁹ pctm soluit ēt p cōcubitū mīmonialē: eo q pp vehemētiā delectatiōis rō in ipso actu absorbet. In p̄mo vero statu neutro mō integritas mentis soluta fuisset sz sola integritas carnis cui ꝓponderasset fecūditas plis. C Ad scōz dicēduz q quātitas alicuius pōt attēdi dupl'r vel absolute: vl' fz ꝓportiōez. dōz ergo q absolute loq̄ndo

maior delectatio coitus fuisset in primo statu q̄ etiā modo sit: sed scōz proportionē ad rōnez fuisset multo minor: qz ratio in suo actu fortiter persistēs delectatiōi penitus dñaretur: ꝛ ideo nō fuisset superabūdās vel feruens delectatio: sicut modo ē: qz ꝓ phūz in scōo ethicorū. abūdātia ꝛ defectus in opib⁹ būanis sumit scōz proportionē vt aliqs cibus ē moderatus vni q eēt superfluus alteri. ¶ Ad 3m dicēduz q potētie aie vegetabilis in actib⁹ ꝓpriis nō obediūt rōni: vt in primo ethi. dicit: sed quidā actus sūt sensitiue partis vel motiue ordinati ad actus vegetatiue: ꝛ isti actus subiacēt rōnis iperio. delectatio āt nō est p se ad generatiuā ptinēs: ꝓ ad sensitiuā: qz scōz diffinitionē Platonis: delectatio ē gnatio sensibilis in nā. i. nāe conueniens. ¶ Ad quartū dōz q emissio semis nō ē p decisionē alicuius qō fuerit i actu ps: qz sic corrūpetur ꝛ nō bret virtutē spēi. vt i. 15. de aialibus dicit: ꝓ est p quādā resolutionē cuiusdā būiditatis ꝓpinquissime ad vltimā ꝟsionē q̄ nō ē actu pars: ꝓ potētia totū. vnde p hoc nihil corporis būani corrūpebatur. ¶ Ad 5m dicēdū q sicut phūs dicit in. 15. de aialibus. Semē est superfluus quo idigeť: qz superest ō eo quod p actū nutritiue i substātia mēbroꝝ cōuertit. vñ superfluus dicit: ꝛ tamē idigetur eo ad gnationē: vñ tale superfluū iordinatā cibi sūptionē nō ostēdit. tātuz eniz bō ordinate de cibo sumere poterat q̄tū necessariū erat ad actū nutritiue: augmētatiue ꝛ gnatiue. ¶ Ad 6m dicēduz q q̄dā superfluitates sūt q̄ attestanť defectui nāe: vt putredines sudores: ꝛ huiusmōi. ꝛ tales superfluitates in ꝑmo statu esse nō poterāt. q̄dā vero superfluitates nāe pfectionē ostendūt sicut semē ꝛ egestiones: ꝛ hȝ que ꝓ curſuz nālem fiūt: tanto melius quāto robustior nā fuerit: vnde etiā ad virtutē nālē reducūtur. ſ. expulsiuā: ꝛ tales superfluitates in primo statu fuissent: ꝫ absq̄ oī feditate.

¶ Questio. II.

Deinde queritur de qualitate natoruz. Et circa hȝ q̄runtur tria. Primo q̄les fuissent scōz corpus. Secūdo quales fuissent ꝓ itellz i cognitionē veritatis. Tertio quales fuissent scōm affectionem in amore virtutis.

¶ Utꝛ i statu inocētie hoies habuissēt oēz pfectōez corporis q̄ ad vtutē: ꝛ staturā ꝛ sexū statim post natiuitatē. I.

Ad primum sic ꝓcedit. vī q hoies in statu inocentie statiz nati oēz perfectionē corporis habuissent: ꝛ quātū ad virtutē: ꝛ quātū ad staturā ꝛ quātū ad sexū. Sicut. n. phūs dicit i. 16. de aialibus. Mulier ē vir occasiōatus. illud autē occasionatuz dicit: qō nō est p seintentū: ꝫ ex aliq̄ corruptiōe vel defectu ꝓueniens. Cū ergo in primo statu nullus defectus nālis operationis fuisset: videť q oēs nati fuissent in pfecto sexu. ſ. virili. ¶ P. agens pfectū iducit silitudinē suā in patiēte nisi sit defectus ex parte recipiētis: ꝫ in gnatōe hoiuz semē maris est agēs: ꝛ sanguis mulieris ē mā ꝛ patiēs: cuz ergo ex neutra pte in statu inocētie aliqs ōfectus fuisset: vī q semp ꝓles in silitudinē prīs ꝓducta fuisset i sexu virili. ¶ P. magis distat limꝰ terre ab būano corpe: q̄ mā. a muliere āministrata ad formationē cōceptus in nāli gnatiōe: ꝫ primus hō de limo terre formatus statī in pfecta quātitate ꝛ vtute mēbroꝝ ꝓductus ē. ergo multo fortiꝰ filꝰ q ex eo nasceret. ¶ P. Aug. dicit i lra: q ifirmitas carnis q̄ est in pueris ꝓgruit ifirmitati mētis: ꝫ in statu inocētie nulla fuissz mētis ifirmitas. ergo nec i tali ifirmitate carnis pueri nati forent. ¶ P. oium aialiū nobilissimus ē bō: ꝫ quozūdā aialium filꝰ nāliter statim nati officia mēbroꝝ bñt. ergo defectus q in pueris nūc videť accidere: nō est naturalis: sed ex pctō iductus. ergo ante pctū nō fuisset.

Sed contra oīs virtus nālis multiplicata mā roborať ꝫ debitā ꝓportionē: qz in maiori quātitate maior ē virtus. ꝫ pueros oportebat multos nasci ꝓpter materni vteri necessitatē: vt in lra dr. ergo oportuit vt eoruz virtus motiua q̄ mālis ē iperfecta eēt. ¶ P. in pueris: oz expectari tēpus ad gnandū quousq̄ ꝛpletur tēpus augmēti: quādiu. n. est augmētū in suo vigore: sicut in duobus ꝑmis septēnys gnatiua opus suū nō bz: qz digestio ꝛpleta nō est vt semē debito mō maturari possit: tum etiā qz qō resiđuū est ab opere nutritiue cedit i vsuz augmētatiue: ꝫ sicut gnatiue deseruiūt quedā mēbra ita ꝛ alis aie viribus. ergo ꝛ p eandē rōnē nec alioꝝ mēbroꝝ vsū habuisset: ad quoꝝm actus exigitur aliquoꝝm membroꝝ fortificatio ꝛ completio.

Respondeo dōm. q in hoīs vita ē q̄dā circulatio eo q a defectu icipit in statū debite pfectiōis deueniēs ex quo iteꝝ i defectuz terminať: vñ ꝛ ꝑncipiū hois q̄dā defectus ꝓsequuntť i pueritia: ꝛ silr finē in senectute. hō aūt añ pctm ꝛ si vite termino caruisset: tñ būisset vite ꝑnm p̄ natiuitatē. vñ hos defectꝰ q ordinātť ad vite terminū: vt egritudies ꝛ ōfectꝰ seniles ñ būisset. ōfectꝰ āt illos q ꝑnm originis ꝓsequūntť nihil phibz eū būisse: vt magr i lra dic nec bō fuissz ei i penā: qz ex hȝ nullū incōmodū sentiret dīna ꝓuidētia eū gubernāte. Quidā vero dñt alr initētes vbis Aug. q̄ i lra ponūntť. Sz cū Aug. ō his nihil asserat vt i lra dr: ꝓbabiliꝰ sustinebiť illud qō nālr cursus habet vbi scripture auctoritas nō repugnat.

Ad primum ergo dōz. q quānis mulier sit ꝑter intentionē nāe particularis q̄ agit i hȝ semine itendēs plē adducere in pfectā silitudinē gnantis nō tñ est ꝑter itentiōez nāe vlis: sicut nec corruptio: qz sine femīa nō posset eē gnatio: vt ppetuitas spēi saluareť. ꝛ iō ēt p diuinā ꝓuidētiā ad officiū gnatōis mulieres aliqs nasci oportebat ꝛ in eqli nūero cū viris vt vna vnius eēt. ¶ Ad 2m dōz. q gnatio mulieris ꝓtingit. vt i. 18. de aialibus dr ex hoc q semē viri nō pōt vincere sup māz mulieris: vt digerat ipsaz vltima digestiōe ꝛ iperfectū sexuz adducat. hȝ āt impōe cā pōt eē triplex. vna ē ex ōfectu nālis ꝓncipij agētis cū semīe: qz calor ē diminutꝰ i semīe pp eiꝰ indigestionē: vñ añ tertiū septēniū: vt phūs dicit viri vt in pluribus feminas gnant: ꝛ talis cā nō multū fuisset in primo statu: qz tps in quo ē pfecta gnatio nō anticiparetur. Alia causa ē ex vtute imaginatiua quā sequūntť ēt virtutes corporales: sicť pz q ad imaginatōez alicuiꝰ terribilis totū corpꝰ cōcutitť ꝛ tremet: ꝛ ita videmꝰ q filij freq̄nter nascūntť silles illis quos parētes imaginanť in actu ꝓceptiōis: sicut ēt Piero. narrat de q̄dā muliere q̄ peperit filiū nigruz pp hoc q in tpe coitus vidit imaginē nigrā: ꝛ talis cā gnationis femine potuit eē i statu inocētie: vt filij nascerenť i hȝ vel in illo sexu ꝫ volūtatē parētū: ꝛ ꝑcipue ꝓpter magnā obediētiaz corporis ad aīam in statu illo. Tertia cā est ex aliquo ꝑncipio extrinseco: qz parua imutatio. vt phūs dicit in. 18. de aialibus vl vēti vel tēporis vel hȝ sexus variationē facit. Unde dicit q expertū est apud pastores: q q̄n flat vētus septēntrionalis concipiunť mares: ꝛ q̄n flat meridionalis ꝓcipiunť femine pp abūdantiā humiditatis. Et etiā si in tēpore coitus aspiciāt ad partē septēntrionalē vel meridionalē sequiť etiā dicta diuersitas: vt frequenter ꝛ talis causa potuit esse i statu illo. ¶ Ad 3m dōz. q de limo terre cōpoꝰ ꝑmi hois formatū ē vtute dīna: cuius ē statī ad pfectū adducere cū voluerit: ꝫ ꝓpagatio filiozū fuisset p vtutē nāe: cuiꝰ nō est subito opari. ꝛ iō p successiōes tēporuz in vltimū pfectiōis statū ples ꝓducta fuissz. ¶ Ad 4m dicēdū q ifirmitas carnis nūc in pueris duo ꝓplectiť. ſ. ōfectū vsus mēbroꝝ: ꝛ hoc congruit nāli infirmitati mentis

inquātum adhuc nō peruenit ad vltimuz complementū sciētie vel virtutis:quod etiā i primo statu esse potuit:cōplectitur etiā quādaz penaz in esurie ꝛ fletu:ꝛ talis ifirmitas cōgruit ifirmitati culpe.vnde neutruz bonum i primo statu fuisset.s.nec pena nec culpa.¶Ad quintuz dicēduz ꝙ hoc est ex nobili complexiōe hois ꝙ defectuz talem in pueritia pre quibusdaz aialibus patitur:quia eniz est mollis cōplexiōis:ideo mēbra puerilia ex sui mollicie sunt in potētia ad suos actus exercēdos ꝛ etiā propter humiditatē abundantē in pueritia:quod cōtingit in hoibus pre quibusdā aialibus:tum ex magnitudine cerebri quod homo maius pre alys aialibus habet scōz proportionē sui corporis:tum etiā propter q̄litatez cōplexiōis a q̄ si in humidiorē recedatur ꝓpter ꝛplexionē etatis inueniet superabundans hūiditas que precipue impedit motuz neruoꝝ.Unde aialia sicce cōplexiōis:vt capre nascūtur cum mēbris ad motum habilibus.

¶Utrum in statu inocentie pueri mox nati fuissent perfecti in cognitione. II.

¶Ad secūdum sic,pcedit.videt ꝙ pueri mox nati perfecti in cognitiōe fuissent.Dis eniz virtus cuius actꝰ impedit ex iperfectōe corporis est virtus materialis:sed itellectus nō ē actus corporis cuiusdaz.vt phs dicit.ergo nāliter nō ipeditur a suo actu ꝓpter defectuz corporis.ergo videt ꝙ in statu integritatis nature pueri perfectā cognitionē habuissent etiā si defectū mēbrorum paterent.¶Si dicat ꝙ itellectus ipedit per accidēs ex ipedimēto corporis iquātuz indiget accipere a vtutibus corporalibus.¶Cōtra ꝙ superiores vires ab iferioribus accipiāt:videt esse peruersitas ordinis:sed in primo statu nulla deordinatio in ptibus aie erat.ergo intellectus nō accipiebat perfectionē suā ex viribus sensibilibus.¶P.itellectus nō indiget sensu nisi ad acquirēdā sciētiaz:vnde qui priuat visu sciētiā de coloribus retinet quā per visuz accepit:ſz in primo statu habituz sciētie hō habuisset imediate ex diuina ifluētia ꝛ forte per ministeriuz angeloꝝ.ergo ad itelligēduz ꝛ sciēdū in actu sensibus nō indigebat:ꝛ sic idē quod prius.¶P.sensus puerorum in primo statu nō fuissent iperfectiores q̄z mō sint:ſz mō pueri pfecte possūt videre ꝛ audire:ꝛ sic de alys.ergo ꝛ tūc:ꝛ ita ꝙ defectuz sensibiliū viriuz actus itellectus nō ipeditur.¶P.pfectionis cognitiōis scōz suā nāz alys aialibus est hō:ſz alia aialia mox nata hnt cognitiōez quarūdā reruz q̄ prosunt eis vel nocēt.vnde agnus sequit mrez ꝛ fugit lupū.ergo multo fortius hoc hō scōz suā nām hre dz:ꝛ ita videt ꝙ defectus cognitōis qui est i pueris nō est nālis:sed ex pctō iductus:ꝛ ita videt ꝙ ante peccatū perfectā cognitionem habuissent.

Sz cōtra vt dicit phūs.7.phy.In quiescendo fit aia sciēs ꝛ prudēs:ſz i pueritia nō pōt esse pfecta quies corporis pp multos motus:ꝛ pcipue ꝓpter augmētuz.ergo nec pfectā cognitionē fm nāz habere potest.¶P.ad hoc aia ifusa est corpori vt in ipso acqrat pfectionē sciētie ꝛ virtutis:ſz hoc nō esset si per seipsaz scientiam pfectā haberet:quā per tēporuz successionē i corpore acqreret.ergo nō statim dum corpori ifunditur pfectā cognitionē hz:ſz experimto indiget ꝛ tēpore itellectualis virtus. vt phūs i scdo ethicoruz dicit.

Respondeo dicēdo ꝙ sicut magister dicit in lra: opz ꝙ positio de pfectiōe itellectꝰ cōsonet positioni de pfectiōe corporis.vñ cum posuerimus pueros in principio nō habituros fuisse mēbroruz vsum:oz ponere ꝙ nec vsum pfecte cognitiōis habuissent:qui autē mēbroruz pfectiōz cōcedūt:pfectuz vsum rōnis etiaz cōcedere possūt.Inter alia.n.mēbra corporis cerebrum humidissimū ē.Uñ si propter humidtatez etatis mēbroruz alioꝝ officio pueri hre nō poterant multo minus plenum vsum imaginatiue virtutis:cuius organū ē in añrioꝛi parte cerebri hre poterāt.Abundātia eniz humiditatis cōfusionē quādā fantasmatū creat:sicut pz in ebrys ex multo vapore ad caput ascendēte.Fantasmata autē vt in tertio de aīa dicit se habēt ad itellectum:sicut colores ad visuz. vñ sicut ad cōfusionē coloruz sequit ideterminatio ꝛ ꝓfusio in actu virtutis visiue:ita ad cōfusionez fantasmatum sequit quedā cōfusio in actu virtutis itellectiue:ꝛ ide est ꝙ pueri in principio ꝓfusam cognitionē habēt vniuersaliū quoruūdam ꝛ postmoduz per successiōes tēporis distincte vnūquodq̄ cognoscūt:vnde i primo physicoruz dicit:ꝙ pueri in principio appellāt omnez virum patrez posterius autē determinant vnūquodq̄.

Ad primum ergo dicēduz ꝙ operatio itellectus nō ipeditur ꝓpter defectum corporis p se:ſz per accidēs.vt dictū est.s.ex defectu viriuz a quibus itellectus accipit.¶Ad scōm dicēdū ꝙ pfectio intellectus possibilis ē per receptionē obiecti sui qō est species intelligibilis in actu:sicut aūt in obiecto visus est aliqd q̄si materiale qō accipit ex parte rei colorate:ſz cōplementū formale visibile iquātū huiusmōi ē ex parte lucis q̄ facit visibile in potētia eē visibile in actu:ita etiā obiectū itellectus quasi materialr amministrat vel offert a virtute imaginatiua:sed i eē formali itelligibili cōplet ex lumine intellectus agētis:ꝛ fm hanc formā hz ꝙ sit pfectio in actu itellectus possibilis:ꝛ ita nō sequit deordinatio i partibus aie si intellus possibilis perficiat p species a fantasmatibus acceptas inquātū illustrant lumine itells agentis que est potētia altioꝛ q̄z intellus possibilis.¶Ad 3m dicēdū ꝙ cū fantasma sit obz itells polis.vt dcm ē ſz statū vie aīa ad suū actū fantasmatibꝰ idiget:nō soluz vt ab eis sciaz accipiat ſz motū q ē a sensibꝰ ad aīaz:ſz ēt vt habitū cognitiōis quā hz circa spēs fantasmatū ponat ſz motū q ē ab aīa ad sensus vt sic ispiciat i actu qō p habitū cognitionis tz in mēte.Uñ etiā Dio.dicit in epistola ad Titū:ꝙ illi qui itellectuales reuelatiōes accipiūt:eas gbusdaz figuris circūponūt.vñ lesa imaginatōe p lesionē orgāi:vt ē in freneticis intellus impedit ab actuali cōsideratione etiā eoruz que prius scribat.¶Ad quartuz dicēduz ꝙ exteriorum sensuuz actus in pueris distincti sunt:sed imaginatio cōfusa est propter cerebri humiditatez excedētem: ꝛ ita etiam oportet ꝙ operatio intellectus sit confusa:nō eniz intellus imediate ab exteriozibus sensibus accipit: sed ab iteriozibus.¶Ad quintū dōz.ꝙ alia aialia nō pse quunt ꝓueniēs ꝛ fugiūt nociuū per rōnis debilitationē:ſz per nāle instinctum extimatiue virtutis:ꝛ talis naturalis instinctus est ēt in pueris.vñ ēt mamillas accipiūt:ꝛ alia eis cōueniētia etiā sine hoc ꝙ ab alys doceātur.

¶Utꝛ i statu inocētie pueri nascerēt i gra. III.

¶Ad tertiuz sic,pcedit.vr ꝙ in statu inocētie pueri in gra nascerēt: qz ſz ꝓsideratiōez phi si ꝓpositū in ꝓposito ꝛ oppositū in oppositō:ſz hō corruptus p pcm trāsmisit peccatū in posteros.ergo ēt ꝛ gratiam ꝛ iustitiā quā habuit i posteros trāsmisisset.¶P.bonū est potentius q̄z malū:qz malū nō agit nisi vtute boni. vt dicit Dio.4.ca.de diuinis noibus.Si ergo malū primi hois a deo fuit potēs vt totū hūanū genꝰ iterficeret:multo amplioꝰ eius gra totū hūanū genꝰ iustificasset.¶P.adā nō solū sibi:ſz ēt nob ōmeruit:qz p vnū hoiez pctm ꝛ mors in mūdū intrauit.Ro.5.Sed meritū ꝛ demeritū ab eadē potētia ꝓcedūt.ergo ꝛ ipe si pstitisset oibꝰ mereri potuisſz

ꝛ ita omnes ꝙ eius meritū ꝑmā gratiā consecuti fuissent. ¶ ℙ. impossibile est eē penam sine culpa: sꝫ pena peccati originalis ē carētia visionis diuine. ergo cum in statu innocentie boies sine peccato originali nati fuissent habuissent merituꝫ visionis diuine: sꝫ hoc non potest haberi nisi per gratiaꝫ. ergo nati fuissent in iustitia gratuita. ¶ ℙ. homo ꝙ peccatuꝫ necessitateꝫ peccādi incurrit. ergo si perstitisset iustitia cōfirmatus fuisset. Sꝫ ꝑm Anselmum oportuit vt qualis ipse fuit tales etiam filios genuisset. ergo ꝛ oēs iustitia confirmati fuissent mox a natiuitate sua vt peccare non possent.

Sed contra illud qō ifunditur imediate a deo: vt aia ratiōalis nō trāsfunditur a parētibus: sꝫ gratia ē huiusmodi: vt i primo libro probatū ē di. 14. ergo gratiam vel iustitiam i posteros nō rransfundisset. ¶ ℙ. Hugo ō sancto victore dicit ꝙ homo si perstitisset generasset filios sine peccato: sed tamē non necessario paterne beredes iustitie: ꝛ ita videtur ꝙ iustitiam vl gratiam nō transfundisset.

Respondeo dicēdo. ꝙ sicut dicit pbus i scō de gnatione. In gnatione est qdam circulatio q̄ tamē nō redit i idē numero: sꝫ ad idē spē. homo enim gnat hoiem: nō sortes sortē: ꝛ ide ē ꝙ gnatum gnanti assimilatur i oibus illis q̄ ad naturam spēi pertinēt nisi adueniat impedimētuꝫ. vt i mōstris apparet: nō aūt oportet ꝙ assimiletur i ꝓprietatibus q̄ cōsequūtur idiuiduū ratiōe idiuidui ꝛ si aliquādo cōtingat ꝙ i aliquibus ꝓprietatibus etiaꝫ psonalibus assimiletur filius patri: hoc tantum accidit i accidētibus corporalibus: sicut ꝙ albus generat album: ꝛ podagricus podagricum nō autez i perfectiōibus aie gnat sibi similē scōz actuꝫ: vt grāmaticus generat grāmaticum: sꝫ forte scōz aptitudinē tātum: scōz ꝙ ex complexiōe corporis vnus ē habilior alio ad sciētiam vel doctrinam: vel virtutē. Sciēdum ē ergo ꝙ duplex iustitia primo hoī poterat cōuenire: vna originalis que erat scōz debituꝫ ordinē corporis sub aīa ꝛ inferioruꝫ viriuꝫ sub superiori: ꝛ superioris sub deo: ꝛ ℔ quidē iustitia ipsam naturā humanā ordinabat i sui primordio ex diuino munere: ꝛ ideo talē iustitiā i filios trāsfundisset. Est etiaꝫ alia iustitia gratuita q̄ actus meritorios elicit: ꝛ ō hac ē duplex opinio. Quidaꝫ enī dicūt ꝙ primus homo in nālibus tātum creatus ē ꝛ nō i gratuitis. ꝛ scōz hoc vī ꝙ ad talē iustitiā requirebat q̄dam ꝓparatio p actus psonales: vñ scōz hoc talis gratia ꝓprietas psonalis erat ex pte aie: ꝛ ideo nullo modo trāsfusa fuisset nisi scōz aptitudinē tātuꝫ. Alij vero dicūt ꝙ hō i gratia creatus ē: ꝛ scōz hoc videt ꝙ donū gratuite iustitie ipsi būane nature collatum sit: vñ cū trāsfusiōe nature simul etiā ifusa fuisset gratia.

Ad primum ergo dōm. ꝙ peccatū originale ē primo ꝛ p se pctm̄ nature: ꝛ p posterius psone actuale autē ē proprie pctm̄ psone qō p actum psonalē incurritur. Et iō sicut pctm̄ originale trāsfundit ꝛ non pctm̄ actuale: ita etiaꝫ iustitia originalis naturalis trāsfusa fuisset ꝛ forte nō gratuita. ¶ Ad scām dōz sicut ad primū. ¶ Ad 3m dicēdum ꝙ pctm̄ nō transit i posteros a primo parēte per modum demeriti quasi ipse oibus mortez meruerit ꝛ ifectionē peccati: sꝫ per moduꝫ traductiōis cō sequētis traductionē nature. nō. n. vnius psone actus toti nature mereri vl demereri pōt nisi limites humane nature trāscendat: vt pz i xpo qui ōus ꝛ homo ē: vñ a christo nascimur filij gratie nō p carnis traductionē: sꝫ p meritū actiōis. ab Adā vero nascimur filij ire p propagationē nō p demeritū. ¶ Ad quartuꝫ dicēdū ꝙ carētia visiōis diuine pōt duplr intelligi vel negatiue: ꝛ sic nō ē pena: sꝫ defectus nālis: cuilibet enīz nāe create ꝟenit vt ex se nō beat vñ i dei visiōez ascēdere possit vel ꝑuatiue: ꝛ sic ē pena scōz ꝙ iportat quādā obnoxitatē ad nō videndum deū. ¶ Ad 5m dōm. ꝙ probabile vī ꝙ si Adā i prima tētatiōe pstitisset: nōduꝫ statiz confirmatōez iustitie fuisset adeptus sꝫ quādo i spūalē vitā fuisꝫ trāslatus simul imortalitatē accepisset i corpore ꝛ iustitie cōfirmationē i aīa. Qō ergo dicit: ꝙ qz tētationi succubuit peccādi necessitatē incurrit: vez est de pctō veniali qō grē nō opponit: sꝫ cuidā accidēti grē. s. feruori: sed necessitatē peccādi mortalr hō etiaꝫ i pctō existēs nō hz nisi peccare itelligat i pctō esse: sicut videre dr hre visū. Nō. n. ꝙ in pctō ē pōt p se nō esse i pctō: vt possit a pctō p se sine gratie ifusiōe resurgere: nec tamē sequit si hō post peccatū nō potest in pctō nō eē: ꝙ i grā existens nō possit in gratia nō esse: qz homo p seipsuꝫ peccare pōt sed nō p se resurgere. Si tamē concedat ꝙ adā cōfirmatus fuisset statiz post victoriā tētationis: adhuc nō sequtur ꝙ filios cōfirmatos i iustitia genuisset: qz hoc seqbat actus psonales eius: ꝛ ita erat pfectio ad psonaz pertinēs quā nō opz in filios propagari: sicut si adā donuz pbie habuit vel miracula faciēdi nō opz ꝙ filij eius ℔ habuissent ¶ Ad aliam etiaꝫ pz de plano solutio: qz nō intelligit grā in posteros ꝓpagari a parētibus quasi p virtutē seminalē gratiam filij cōsequerent: sed quia cum trāsfusiōe nature cui ex promissiōe diuina gratia debebat simul gratia infusa fuisset ꝑm vnaz opinionē. Alia etiā auctoritas inducta intelligit de iustitia gratuita ꝛ nō de originali scōz vnam opinionem. Uel pōt intelligi de operibus iustitie: quia si cum gratia nati fuissent poterant per lib. arb. a iustitia parentum deuiare. ¶ Expositio textus.

Excipitur de honestate nuptiali ℔ modo: vt. s. ꝙ sine nuptijs turpitudinē culpe ꝛ pene bñt p bōestatē matrimony turpitudine pene remanēte turpitudo culpe tollat. Sꝫ potuerūt i paradiso eē nuptie honorabiles: qz in statu illo nuptie simplr ꝟginitate honorabiliores fuissent: eo ꝙ i nllo itegritate mētl lesa fecūditas carnis i mrimonio sterilitati ꝟginitatis ꝑualuisset. ¶ Ul qz deus nōdū iusserat: vī hoc eē falsuꝫ: qz actū mrimonialem p̄ceperat deus dicēs. Crescite ꝛ mltiplicamini ꝛc. Sꝫ qō dicitur hic potest intelligi de speciali visione ad determinatū tempus. Respōderi potest: ꝙ filios paruulos. In hac responsione magister vnum asserit. s. ꝙ oporteat pueros i p̄ncipio natiuitatis paruos quātitate esse: sꝫ tria sub dubio relinquit quorū vnum est: si statim post natiuitatē in perfectam quātitatem transformati fuissent: sꝫ hoc nō potuit fieri operatione nature: sed solum diuino miraculo. Secundum est: an essent paruuli per aliquod tempus: ita ꝙ defectum quantitatis haberēt: sed nō virtutis quātum ad mēbrorum officiū. Tertium si i vtroq; p aliqō tēpus imperfecti fuissent. s. ꝛ quātitate ꝛ virtute.

¶ De inuidia dyaboli qua ad hominem tentandum accessit. ¶ Distin. XXI.

Videns igit dyabolus boiez p obedientie humilitatez posse ascendere. vnde ipse per superbiā corruerat: inuidit ei. Et qui prius per superbiaz fuerat dyabolus. i. de orsuz lapsus: zelo inuidie factus est satha. i. aduersarius. Unde ꝛ mulierē tētauit: in q̄ minus q̄z in viro rationē vigere nouit: eius. n. malicia ad tentandum virtutē timida: hūanā naturam in ea parte vbi debilior videbatur aggressa est.

Ut si forte illic aliquatenus ꝓualeret: postmo/
dū fiducialius ad alteram q̄ robustior erat pul
sandā: vel potius subuertendā accederet. Pri
mū igit̄ solitariā feminā explorauit vt in ea pri
mū oēm sue tentationis vim experiretur.

¶ Quare in aliena forma venit.

Sed q̄ illi p violentiā nocere nō pote
rat: ad fraudē se ꝙuertit: vt dolo ho
minē supplātaret quē virtute separa
re negret. Ne āt fraus illi⁹ nimis ma
nifestaret̄: in sua spē nō venit: ne apte cognosce
ret̄: ⁊ ita repelleret̄. Iterū ne nimis occulta fo
ret fraus illius q̄ caueri nō posset: ⁊ hō sil̄ vide
ret̄ iniuriaz pati si taliter circūueniri ꝓmitteret:
cū deus vt p̄cauere nō posset: i aliena qdez for
ma ꝓmissus ē venire dyabolus: sz in tali in qua
eius malitia facile posset deꝓhendi. Ut igit̄ in
ꝓpria forma nō veniret: volūtate sua factuz ē.
Ut aūt forma sue malicie cōgruenti veniret: di
uinitus factū est. Venit ergo ad boiez in serpē
tem q forte si permitteret̄ in colūbe specie veni
re maluisset: sz nō erat dignum vt spiritus ma
lignus illā formam boi odiosaz faceret: in qua
spūs sanctus appariturus erat. Nō ergo nisi p
serpentē tētare ꝓmissus fuit dyabolus: vt p illō
q̄ foris erat: astutiam tētantis aiaduertere fe
mina q̄ret. Dyabolus. n. p serpentē tērabat in
quo loquebat̄. Iōcz serpēs dictus ē eē calidior
cūctis aiantibus terre. Quia vt ait Augu. mali
angeli licz superbia deiecti: nec tamē sunt excellē
tiores oibus bestijs ꝓpter eminētiaz rōnis quā
uis serpēs nō rōnali aia: sed spū dyabolico pos
sit sapiētissimus dici. Non ergo mirū si dyabo
lus spū suo iplens serpentē: sicut nates iplebat
sapientissimū reddiderat oium bestiarū: quē ta
mē ad tentandū non elegit dyabolus: sz per q̄
aial ꝓmissus fuit: tentauit. Unde Aug. sup Ge
nesim. Nō est putandū q̄ dyabolus serpentē p
quē tentaret elegerit: sz cū decipere cuperet nō
potuit: nisi p q̄ aial posse ꝓmissus ē. Nocendi
. n. voluntas ineſt cuicz a se: sz potestas a deo.
Sic āt loquebat̄ dyabolus per serpentez igno
rantē: sicut p inerguminos vel p phanaticos lo
quit̄. Serpēte. n. vult organo est vsus: mouēs
nām eius ad exprimēdos sonos verboruz ⁊ si
gna q̄bus suā monstraret voluntatē. Serpens
ergo nec verba itelligebat: nec rōnalis ē fact⁹:
calidissimus tamē dictus est ꝓpter astutiā dya
boli. Locutus est aūt sicut asina Balaā: sz hoc
dyabolicū: illud angelicū fuit. Boni. n. ⁊ mali
angeli sil̄r operātur. Hic queri solet q̄re mulier
nō horruit serpentem: Quia cū nouerit creatū
eē: ēt officiuz loquēdi a deo accepisse putauit.

¶ De modo tentationis.

Tentatio autē hoc mō facta est. Stās
coraz femina hostis supbus: non au
det in ꝙba ꝓsuasionis exire metuens
deꝓhēdi. Sz sub interrogatiōe eā ag
gredit̄: vt ex responsiōe colligeret q̄liter in ma
litia ꝓcedere posset. Cur ingt p̄cepit vobis de
us vt nō comederetis ò oi ligno paradisi: Cui
rñdit mulier. De fructu lignoꝝ que sūt in para
diso vescimur. De fructu vero ligni qò ē in me
dio paradisi: p̄cepit nobis de⁹ ne comederem⁹:
⁊ ne tangeremus: ne forte moriamur. In quo
ꝙbo dedit locū tentāti: cū dixit ne forte moria
mur. Uñ mox dyabolus dixit ad mulierē. Ne
quaq̄ moriemini. Sci. n. de⁹ q̄ in quocunq̄ die
comederitis ex eo: aperient̄ oculi vestri: ⁊ eri
tis sicut dij: sciētes bonū ⁊ malū. Attende ordi
nē ac ꝓgressum hūane ꝓditiōis. Prio de⁹ dixe
rat: q̄cunq̄ die comederitis ex eo morte morie
mini. Deide mulier dixit. Ne forte moriamur.
Nouissime aūt serpens dixit. Nequaq̄ morie
mini. Deus affirmauit. Mulier q̄si ambigēdo
illud dixit. Dyabol⁹ negauit. Que igit̄ dubita
uit ab affirmāte ꝛceſſit: ⁊ negāti appropinq̄uit.

¶ De versutia dyaboli: q̄ vt facilius ꝓsuaderet
malū remouit ⁊ bonū i pollicito duplicauit.

Qui ad suā persuasionē plenit suffulciē
dā. i. vt malū qò intēdebat libere ꝓsua
deret: ⁊ malū qò mulier timuit: negā/
do remouit ⁊ ꝓmissionē addidit: ⁊ vt
eius ꝓsuasio citius reciperet̄ ꝓmissionez dupli
cauit. Una nempe comestionē suadēs: duo in
premio ꝓposuit: silitudinez dei scientiāq̄ boni
⁊ mali spōdens. Ubi tribus modis boiem ten
tauit. s. gula in ꝓsuasiōe cibi: cū dixit. In q̄cq̄
die comederitis. Inani gl̄ia in ꝓmissiōe deita
tis cū dixit. Eritis sicut dij. Auaritia i ꝓmissio
ne scie: cū dixit. Sciētes bonū ⁊ malū. Gula est
imoderata cibi auiditas. Uana gloria ē amor ꝓ
prie excellentie. Auaricia: imoderata habendi
cupiditas: q̄ nō est tñ pecunie: sz ⁊ altitudinis
⁊ scie: cū supra modū sublimitas ambit̄.

¶ De duplici tentationis specie.

Primo sciendū est duas esse spēs tēta
tionis iteriorē. s. ⁊ exteriorē. Exteri/
or tētatio ē quādo nobis extrinsecus
malū visibil̄r suggerit̄ verbo vl̄ signo
aliquo: vt ille cui fit ad ꝙsensuz pecca
ti declinet: ⁊ talis tētatio tm̄ fit ab aduersario.
Inferior ꝙo tētatio est quādo inuisibil̄r malum
nobis itrinsecus suggerit̄. Et hec tentatio aliq̄

sit ab hoste: aliquando a carne. Nam ⁊ dyabolus inuisibiliter mala suggerit: ⁊ ex carnis corruptiõe subozit motus illicitus ⁊ titillatio praua. Ideoq; tentatio que est ex carne nõ sit sine peccato. Que aũt est ab hoste nisi ei cõsentiatur nõ habet peccatũ ꝫ est materia exercende virtutis. Tentatio aũt carnis interioz difficilius vincitur qz interius oppugnãs: de nostro contra nos roborat. Homo igitur qui sola exteriozi tẽtatione pulsatus cecidit: tãto graui⁹ plectẽdus erat: quãto leniozi impulsu fuerat prostratus. Et tamen quia aliqtã licet modicã cadẽdi occasionẽ habuerit: ideirco per dei gr̃am iuuari potuit ad veniã: vt qui per aliũ ceciderat: p aliuz erigeret. Qui g̃ incitatozẽ habuit ad malũ: nõ iniuste reparatozẽ habuit ad bonũ. Dyabolus vero qui sine alicuius tentatiõe peccauit: p aliuz vt surgeret iuuari nõ debuit: nec p se potuit: ⁊ iõ irremediabile peccatũ eius extitit. Peccatũ vero hois sicut per aliuz habuit initium ita per aliuz nõ incongrue habuit remedium.

¶ Quare homo nõ angelus sit redemptus.

Preterea angelica nã qñ non tota perierat: ꝫ ex parte perstiterat: nõ ẽ redempta: humana vero tota perierat: ⁊ iõ ne penitus perderetur: ex parte est redempta: vt inde ruine supplereť angelica. Vñ Aug. in ench. Placuit vniuersitatis creatozi ⁊ moderatozi: vt qñ nõ tota multitudo angeloz deum deserendo perierat: ea que perierat in perpetua perditione remaneret. Que aũt cũ deo illa deferente pstiterat: de sua certissime cognita semper felicitate gauderet. At ho creatura rõnalis que in hominibus erat: qñ peccatis atq; supplicijs tota pierat: ex pte reparari poterat. vñ angelice societati supplereť qõ ruina illa minuerat. Ꝺ eni pmissuz ẽ scis q erunt eq̃les angelis dei.

¶ Qõ nõ soli viro p̃ceptum fuit datum.

Aliud etiã notãdũ est q nõ soli viro preceptũ videť eẽ datũ: cũ ipsa mlier testetur sibi etiã eẽ mandatũ dicẽs. Precepit nobis deus ⁊c. Supza tamẽ legiť. Ante factã mulierẽ: deuz dixisse viro. De ligno scie boni ⁊ mali ne comedas: nõ dixit ne comedatis. Forte qz facturus erat mulierẽ: sic precepit vt per virũ ad mulierẽ peruenireť mandatũ: qz mulier que subiecta viro fuit: nõ nisi median te viro diuinũ debuit accipere p̃ceptuz. Vñ ait apl's. Si quid voluerint discere mulieres domi viros suos iterrogent. Si queritur quomodo loqui potuerunt vel loquẽtem itelligere: qui nõ didicerãt iter loquentes crescendo vel magistrio. dicimus qz deus eos tales fecerat: qui possent loqui ⁊ discere ab alijs si essent.

¶ Diuisio textus.

Postquam determinauit magister ĩsti tutionez humane nãe. Dic determiat lapsuz ei⁹ p pctñ. Et diuidiť ĩ duas partes. In p̃ma determinat bũane nãe lapsuz in p̃mis parẽtibus q̃tuz ad actuale pctñ ipoꝝ. In sc̃da determinat lapsuz humane nãe in posteris di. 30. ibi (In superioꝛib⁹ ĩsinuatuz est ⁊c.) Prima in duas. In p̃ma determinat p̃ncipiũ pcti in p̃mis parentibus. In sc̃da aũt p̃ncipiũ quo cõtra pctñ iuuabať. circa me diũ. 33. di. ibi. (Et quidẽ fm aĩam rõnalis fuit hõ.) Prima in tres. In p̃ma determinat tentationẽ hostis qui fuit p̃ncipiũ pcti exterius. In sc̃da ĩquirit qõ fuit p̃ncipiũ ĩtrinsecuz zz. di. ibi. (Nic videť diligẽter inuestigãdũ.) Itez inquirit de pmissione dĩna que fuit cã sine qua nõ. 23. dist. ibi. (P. queri solet ⁊c.) Prima in duas. In p̃ma determinat modũ ⁊ ordinẽ tẽtatiõis. In 2ª ex mõ tẽtatiõis cõcludit grauitatẽ culpe ibi. (Pozro sciẽdũ est duas eẽ spẽs tẽtatiõis.) ¶ Circa p̃mũ tria facit. Primo oñdit motiuũ ad tentãdũ. Sc̃do tentatiõis ordinẽ ibi. (Uñ ⁊ mulierẽ tentauit.) Tertio tẽtationis formã ibi. (Tentatio aũt est.) ¶ Circa sc̃z duo facit. Primo oñdit q̃re per mulierẽ virũ tentare voluit. Secundo q̃re mulierẽ p serpẽtẽ ibi. (Sz qz illi p violẽtiã ⁊c.) ¶ Circa qõ duo facit. Primo assignat dicti rõnẽ. Sc̃do removet duas dubitatiões: vnã ibi. (Jõq; serpens dict⁹ ⁊c.) Alterã ibi. (Dic queri solet quare mlier.) ¶ Circa tertiuz tria facit. Primo ostẽdit astutiaz tentãtis inuestigãdo cõditionẽ tẽtati. Sc̃do persuasionẽ sui ꝓpositi ibi. (Qz ad persuasionẽ suã ⁊c.) (Pozro sciẽdum est ⁊c.) Dic ex ipsa tentatiõe ostẽdit modũ culpe. Et circa ꝫ tria facit. Primo distinguit tẽtatiõis modos: ⁊ quis eoꝝ sit grauioz: qz ille qui est a carne. Sc̃do ostẽdit q̃ p̃ncipiũ Ade grauitatẽ quãdaz hꝫ: qz tñ exteriozi tentatiõe pulsatus cecidit: ⁊ tamẽ remissibile est: qz per aliuz tentatus fuit ibi. (Homo g̃ qui solo exteriozi.) Tertio removet quasdã dubitatiões ibi. (Illõ ẽt notãdũ ⁊c.) ¶ Circa sc̃m duo facit. Primo ponit rõnẽ quã p̃ncipal'r ĩtẽdit q̃re peccatũ hois sit remissibile: ex predictis deductã. Sc̃do adiungit quãdã aliã ibi. (P. angelica natura ⁊c.) ¶ Circa tertiũ duo facit fm duas gõnes q̃s mouet q̃ p se in lr̃a patẽt. Sc̃da ĩcipit ibi. (Et q̃riť quomodo loqui potuit.) ¶ Questio I.

Hic ẽ duplex qõ. Prima de tentatiõe in cõmuni. Secũda de tentatiõe p̃moꝝ parẽtũ. ¶ Circa p̃mũ querũtur tria. Primo cuius sit tentare. Sc̃do vtruz hois tẽtatio passiue accepta cũ peccato sit. Tertio vtrũ tẽtatio sit appetenda.

¶ Utrum deus tentet aliquẽ. I.

Circa primum sic pceditur. Uidetur q̃ dei nõ sit tẽtare. Tẽtatio. n. est ad sumẽdũ expimẽtũ alicui⁹ qõ nesciť: ꝫ de⁹ nihil ignorat. g̃ tẽtare sibi nõ cõpetit. Itẽ videť q̃ nec demoni. Intẽtio. n. demonis est ad fallẽdũ: ꝫ tẽtatoꝛis inq̃tũ hꝺ nõ est fallere: ꝫ experiri. g̃ demonis p̃pe offiñ nõ ẽ tẽtare. Item videť q̃ nec carni cõicat. Caro. n. cognitiõis pticeps eẽ nõ põt: ꝫ ⁊ ei qõ nõ cognoscit nõ ꝓuenit expiri vel tẽtare. g̃ nullus p̃prie ad peccãdũ a carne tentať. Itẽ vr̃ q̃ nec a mũdo. Nullus enĩ tẽtat eũ quẽ abiectũ reputat: qz tẽtatio de dubys fit: ꝫ mũdus sc̃os q̃si abiectos reputat. g̃ mundus non tentat eos. ¶ P. p̃ma Thess. 3. dr̃. Ne forte tentauerit vos is q tentat .s. solus dyabolus cuius offiñ ẽ tentare. g̃ videť q̃ nec mũ-

dus nec caro nec ēt deus tentat.

Sz contra ēqđ dr̄ Heñ.zz. Tētauit deus Abrāā ꝛc̄. ¶ Itē Jac.z. dr̄. Unusqsq tētaf̄ a ꝓcupiscētia sua. cōcupiscētia aut̄ est pctm̄ qđ in carne habitat. g̃ est aliqua tentatio a carne.

Respōdeo dōm qđ ad perfectā rōnē tētationis tria cōcurrunt. ꝓmo vt p tētationē alicuius duby cognitio accipiaf̄. Scōo vt b̄ sit itentū ab eo q tētat. Tertio vt ipsemet q tētat cognitionē illius rei accipere velit. ꝛ fm hūc modū inuenif̄ tentatio in hoībus ꝯz qđ hō hominē tentat vt experimētū sumat scie vel alteri⁹ qđ in ipo est. Alia vero dr̄ tētatio in qua saluan̄ duo ex his. s. manifestatio ignoti: ꝛ itentio eius: ꝛ b̄ modo tētare dr̄ de⁹: vt pz in tētatiōe abrae. ꝓceptū enī de īmolatiōe filij tentatio ei⁹ dr̄: qz p b̄ manifestabaf̄ qualis eēt in obediētia ꝛ fide. Hāc ēt manifestationē deus itendebat: sz tertiū ꝑdictoꝝ huic tentationi defuit: nō enī ad b̄ tentauit deus abrāā vt fidei ei⁹ cognitionē acciperet: quā ꝑus sciebat: sz vt alys manifesta esset in exemplū. Alia vō tētatio est in qua saluaf̄ vnuz tm̄ dictoꝝ. s. manifestatio tentati: ꝛ sic dr̄ caro tentare vel mūdus: qz in his cognoscif̄ manifeste vtus vel ifirmitas mentis: sic in bello cognoscif̄ vt⁹ militis: cuius hostes nō impugnent vt cognoscāt: sz vt vincant. vñ ipsa ipugnatio vtutis tentatio dr̄. B̄ aūt est, vel a ꝑncipio itrinseco. s. ex corruptione carnis: ꝛ sic dr̄ tentatio a carne. vl̄ a ꝑncipio extrinseco. ꝛ b̄ duplr: qz illud qđ exterius est vl̄ ipugnat p modū obti: ꝛ sic est tētatio a mūdo cui⁹ reb⁹ corda hoīum alliciunf̄ ad peccādū: vl̄ p modū agētis q trahit ad pctm̄ psuadēdo terrendo blandiēdo: ꝛ sic de alys: ꝛ sic dr̄ esse tētatio ab hoste. s. dyabolo: ꝛ ab his qui sunt membra eius.

Ad primum g̃ dōz: qđ deus nō tentat vt sibi aliqd ignotū manifestuz fiat: sz vt alys manifesteť: vt dictū est. ¶ Ad scōm dōm: qđ in tētatiōe demonis est duplex finis. Un⁹ vltim⁹. s. iducere ad pctm̄: ꝛ q̃tuz ad b̄ hz rōnē tētatiōis fm qđ qlibet ipugnatio dr̄ tentatio. Alius est finis ꝓximus. s. expiri ad qđ vitiū quisqz maxime ꝓnus est: vt ad illō ipugnādo trahat: ꝛ sic saluaf̄ ibi rō tentatiōis q̃tū ad ꝑmū modum. vñ Hugo de scō victore. diffiniēs dyaboli tentationē dicit sic. Tētare ē callide expiri: ꝛ ante violentā ipulsionē q̃si quibusdā blādis conatibus ꝑbare. ¶ Ad 3ᵐ ꝛ 4ᵐ pz solo p illud qđ iam supra dictū est: qz nō saluaf̄ ibi tētatio fm qđ icludit oīa tria ꝑdicta. ¶ Ad qntū dōm: qđ solus dyabolus dr̄ tentare: nō qz ipe sit semp imediatus tentator: sz qz ipse ꝑmo tētauit hoiem ex qua tētatiōe parata est alys tentātibus via. Uel alr dōm qđ dyabolus solus dr̄ tētare: qz illi soli ꝛ mēbris eius cōuenit ipugnare virtutē cū itētione occidendi hoīez p pctm̄: b̄ autez caro nō itendit: sz delectabili cognito perfrui: vel quia ipse vtitur rebus mundi ꝛ carne: sicut instrumentis ad tentandum hominem.

¶ Utrū tentatio a dyabolo sit pctm̄. II.

B secundū sic ꝓcedif̄. Uideť qđ tentatio q̃ ē ab hoste etiā sit peccatū. ꝓtestas enī minor nō pōt itentionē potestatis maioris repellere: sz ptās demonis ē maior q̃ ptās hoīs: vt dr̄ Job. 40. Nō est ptās sup terrā que ei. po. cō. g̃ cuz itētio demonis sit vt iducat hoies ad peccādū: vr̄ qđ hō semp qñ ab eo tentaf̄ peccet. ¶ P. cū violētia excuset pctm̄: vbi est maior violētia ibi minus peccatuz: sz sic in lra dr̄ grauior tētatio q̃ ē a carne q̃ ab hoste. g̃ cū illa q̃ est a carne sit pctm̄ vt in lra dr̄ multo amplius illa q̃ est ab hoste peccatū erit. ¶ P. illud qđ vitari non pōt non est in ptāte nra: sed q̃diu in hac mortali vita viuimus nō oīno tentationē carnis vitare possumus. g̃ nō est in ptāte nostra: ꝛ tamē peccatū est. g̃ ꝛ tētatio q̃ est ab hoste: q̃uis in ptāte nostra: nō sit peccatū erit: cū in idē illicituz tēdat. ¶ P. dyabolus tentare nō pōt nisi aliquid in hoiez imprimēdo: sz cum ipse sit pater inigratis ꝛ mēdacy. Jo. 8°. Ipse est mendax: ꝛ pater eius ipressiuz ab eo nō pōt eē nisi peccatū. g̃ videť qđ semp qñ tentat in hoiem peccatū imprimat. ¶ P. motus vis cōcupiscibilis in illicituz tendēs tētatio carnis est que peccatū in lra dr̄: sz vis cōcupiscibilis cuz sit affixa organo corporali: cogi pōt ꝛ imutari per imutationē organi. g̃ videť qđ demon tētādo nos possit facere in nobis peccatū eē: ꝛ ita tentatio que est tm̄ ab hoste peccatū erit.

Cōtra vt dr̄ Mat. 4. Ēps a dyabolo tētatus fuit: sz in eo loc⁹ peccati nō fuit. vñ ipse dicit Jo. 14. Uenit ꝓnceps mundi huius ꝛc̄. g̃ nō oīs tentatio que est ab hoste peccatū est. ¶ P. vt Augu. dicit: nullus peccat in eo qđ vitare nō potest: sz hō nullo mō vitare pōt quin hostis euz tentet. g̃ tentatio que est ab hoste nō est peccatū.

Respondeo dōm: qđ peccatum vnius nō cōsistit in actu alterius: sz in actu ꝓprio, put dr̄ Eccl̄. 15°. Alia que peccauerit ipsa morieť. In tētatiōe aūt carnis ipse appetitus illicitus fm quez aliquis tētari dr̄ est actus ei⁹ qui tentaf̄: nō enim sola caro cōcupiscit: sz cōiunctū: ꝛ iō talis tētatio ē pctm̄ in eo q tentaf̄. tentatio aūt que est a mūdo vel ab hoste est a ꝑncipio extrinseco. vñ act⁹ nō pertinet ad tētatū: sz passio tm̄. ꝛ ꝓpter b̄ nō est pctm̄ in tali tentatione nisi per delectationē cōsensus: qz tunc tentatus incipit cooperari tentanti.

Ad primuz g̃ dōm: qđ q̃uis ptās demōis sit simplr maior q̃ potestas hoīs: tm̄ q̃tuz ad aliquid nō est maior. s. q̃tū ad actus li. ar. qui cogi nō possunt: qz hoc actū ipse hō dñs est: ꝛ nō demon: ꝛ iō pōt hō tētationi eius resistere. ¶ Ad 2ᵐ dōz: qđ tētatio carnis p tanto dr̄ eē grauior: qz est ipsi tētato ꝓximior fz qđ p eaz quodāmō in diuersa desideria diuidit ĩteriozis ꝛ exteriozis hoīs: nec tm̄ est ibi violētia absoluta: qz ĩterior hō nō cogit seq motū exteriozis hoīs. vñ adhuc remanet rō pcti: ꝛ magis q̃ in tētatiōe hostis fz qđ ipm desideriū est act⁹ ipsi⁹ tētati: ꝛ quodāmodo in ptāte eius. ¶ Ad 3ᵐ dōz: qđ q̃uis hō nō possit vitare pctm̄ tētationē carnis: ita qđ nulla hēat pt̄ tm̄ vitare hāc vel illā singulariter: ꝛ ita quodāmō ē in ptāte ei⁹: sz tētatio q̃ est ab hoste nullo mō. ¶ Ad 4ᵐ dōm: qđ demon potestatē hz ipimēdi in imaginationē vel repūtādo aliq̃ sensibilia exteri⁹ vel ēt turbādo imaginē ĩterius: ꝛ quō hoc sit supra in tractatu de angelis dictum ē. ꝛ iō fm qđ hoc modo ipzimit in nos tētare dr̄. B̄ aūt ipressio ad b̄ nō hz rōnē pcti. cū nō sit in appetitu: sz ī apzehēsiōe tātū: sz ē tēdēs in peccatū q̃tū est de rōne tētantis. ¶ Ad 5ᵐ dōz qđ mot⁹ vis cōcupiscibilis pōt duplr isurgere. vel ex q̃litate organi: sic calefacto corpe isurgit mot⁹ libidinis sine aliq̃ imagine: ꝛ ille mot⁹ ē pure nālis nec rōnē pcti hns: ꝛ ad hoc pōt vt⁹ demonis ex ptāte sue nāe q̃ in trāsmutatiōez corpaliū ꝑt nisi vtute dina cohibeaf̄. Ali⁹ mot⁹ ꝓcupiscibilis ē q isurgit ex apphēsiōe delectabilis: ꝛ ex pte illa appetit⁹ cōcupiscibilis hz quādā libertatē: ad min⁹ ī hoīe: fz qđ pōt obedire imperio rōnis ꝓhibētis: ꝛ sic in ꝓcupiscibili pōt eē peccatū: sz hunc motū dyabolus extorquere nō pōt.

¶ Utruz tentatio sit appetēda. III.

B tertiuz sic ꝓcedif̄. Uideť qđ tentatio sit appetēda. ꝓmo per hoc qđ dr̄ Ja. p. Oē gaudiū exi. ꝛc̄. sz illō ō quo gaudēdū ē qñ hr̄ ē appetēdū cū nō hr̄. ergo tentatio ē appetēda. ¶ P. illō in q̃ manifestaf̄ bonū alicui⁹ ē appetēdū: sz vt⁹ mētis in tentatiōib⁹ ostēdif̄: ꝛ ibi quodāmō reflozet. ergo idē qđ ꝓus. ¶ P. illud qđ ē mā ꝛ organū vtutis ē appetēdū: sz sic dic Aug. tētatio cui nō cōsentif̄: ē mā exercēde vtutis. ergo est appetēda. ¶ P. illud

sine quo nō pōt pueniri ad regnū ē studio appetēdū: sz tentatio ē hȝ: qz nō coronabit nisi q legittime certauerit. scōe Thi. zº. Certamē aūt spūale sine tētatiōe nō ē. g tētatio est appetēda. ¶ P. vt scribit. zᶜ Lor. iz. Paulus petiuit stimulū carnis a se remoueri p quē carnis tētatio itellr: sz ibi dic glosa q ipse hoc petēs nesciuit qd peteret. g videt q nō est desiderandū extra tentationē eē.

Sed contra. Illud qō debemus orare debemº desiderare: sz dns Matth. 6. docet nos orare dicēs. Et ne nos inducas in tētationē. g debemº desiderare tētatiōes a nobis remoueri. ¶ P. sic voluntas nra dz dine volūtati eē cōformis: ita a voluntate hostis dz esse discordās: sz hostis vult z petit nos tētare: vt hr Luce. zz. Ecce sathan expetiuit vos zc. g tētatiōez velle nō debemº.

Respondeo dōz: q cū bonū sit obz volūtatis z desidery eo mō aliqd est adamādū quo ē bonū. Inter bona aūt iuenit aliqd qō est bonū simplr: et p se: sic bona honesta q tāq̄ fines appetuntur sui grā: z si in aliud ducāt: qz in oibus honestis vtilitas honestati coincidit nisi in vltimo: qō est finis finiū: qō pp se tm appetendū est. aliqd tm est qō in se bonitatē hz: nō tm appetit: si absolute cōsideret: sz ex ordine ad finē bonitatē quādā sortit que vtilitas noīatur. z hec sunt tm pp aliud appetēda vt sectio mēbri pp sanitatē z hȝ. Sz sciēdū q ad finē aliquē consequēdū ȝtingit aliqd dupl'r ordinari p se. s. z p accidens. p se dico q q̄tū ē in se: in finē debitū ductiuū ē. p accns aūt qō q̄tū in se est in aliud duceret: sz ex cōcursu alteriº cause ducit ad finē ipm: sic q comedit venenū: vt moriat: z cōtingit ex B sanitas. Cū g cā p accns nō sit ꝓportionata ad effectū sz solū cā p se ex ordine ad finē q est p accidēs nō erit dōm aliqd bonū vel appetibile simplr acceptū: sz solū cōcurrentibus oībus q ad hūc effectū determināt. Dico g q tētatio p se ordinata est ad hoīs pditionē: ad salutē vo nō ordinat nisi p accns. s. ex B q vincit per auxiliū gre dine: z iō tētari simplr nō est appetēdū: sz tētari z vincere sil'acceptū appetendū est: sz qz pp nram fragilitatē victoria nimis dubia ē: iō securius fugitur q̄ queratur.

Ad primum g dōm: q btūs Jaco. logtur de tentatiōe tribulationū ad quarū patiētiā hortat: vt iter eas equanimitatē z gaudiū mētis seruēt: nō .n. alr eas vincere pñt nisi p patiētiā. vñ ipm gaudiū victoria q̄dā ē. qō qdē est nō de tētatiōib⁹ fm se: sz de patiētia q tētationē vincit. ¶ Ad zm dōz: q in tētatiōib⁹ non relucet bonū hoīs nisi ꝑsuppositio quodaz alio. s. eaz victoria cū q appetēde sunt. ¶ Ad 3m dōz: q nō sunt mā vtutis tāq̄ p se ad vtutē ordinate: sz p accidēs tm. ¶ Ad 4m dōz: q tentatiōes nō sunt necie vt pueniat ad regnū: nisi nēcitate cōditionata: sic. s. vt si tētatiōes aduenīant nō veniat ad regnū nisi vincant: sz tētatiōes aduenire nō ē necius absolute nisi fz corruptionē stat⁹ pñtis ex q̄ segt pugna carnis aduersus spm q tētatio dr. ¶ Ad 5m dōz: q Paulus petēs a se stimulū carnis remoueri recte petyt hīta ꝑsideratiōe ipsiº stimuli absolute: sz qz ꝑsiderato euētu pugne in q victor futurus erat remotio stimuli nō sibi expediebat: g tm euētus sibi certus nō erat: p tāto dr nescisse quid peteret. vñ certificatus de victoria vbo dñi dicentis: sufficit tibi gratia mea: (patiēter stimulum sustinuit. ¶ Qō. II.

Deinde q̄rit spāl'r ō tētatiōe ꝑmoz parētū. Et circa B q̄rūt .3. ꝓmio de pgressu tētatiōis. zº ō q̄titate pcti tētatione seq̄ntis. 3º vtz adā potuerit peccare venial'r añq̄ mortal'r.

¶ Utz dyabolº ex iuidia z i forma fpēt] tētauerit euā. I.

Ad primuz sic, pcedit. Uidetur nō fuisse talis tētatiōis pgressus q̄lis in lra describit. Inuidia eni respcū supioris ē. vñ dr Job. 5. Parulū occidit iuidia: sz ādā nō erat supioz demone ad minº reputatiōe demonis q fuit supbissimus. g nō ē ex iuidia stimulatº ad tētādū. ¶ P. in p statu aīa corpi oio impabat. g diuersitas q̄ erat ex pte corpis nullo mō i aīaz redūdabat: sz mlier differebat a viro fz corporis dispōnē. vñ pbs in. io. meta. dicit q mas z femina differūt dr̄ñtys mālibº. g tūc tpis nō oportebat q femina esset minº sapiēs vel fortis q̄z vir: z ita nulla rō vr q̄re p mulierē ad vitz tētādo trāsierit. ¶ P. tentatio est assimilatio boni ad fallēdū: vt Lassi. supra ps dic. Si g iniquus pstasoz tentare hoiem disponebat formā boni pstasoris. s. angeli assumere debuit. ¶ Si dicat q nō fuit pmissus ne hō q̄si violenter decipereť. ¶ Cōtra. Ad piū custodem ptinet magl ifirmis maioris defensiōis auxiliū exhibere. cū g post peccatū qñ nā humana est ifirmioz nō cohibeat sathanas gn in angelū lucis se trāsformet: vt dr. zᶜ Lor. io. Multo minº tūc cohiberi debuit. ¶ P. cōsideratio pcepti in actu a pctō retrahit: z sic tētatiōis effectū ipedit. si g tētatoz ad trahendū in peccatū venerat: videt q icōueniēter mulierē in memoriam precepti adduxerit.

Sed contra est qō dr Sap. 3º. Inuidia dyaboli zc. Et ita vr q ex iuidia dyabolus cōmotus fuerit ad tētādū. ¶ P. vt Aug. dicit ordo tētatiōis interioris q in nobis nūc agitur ꝑsentat ordinē tentatiōis in ꝑmis parētibus seruatū: sz in nobis tētatio a sensualitate incipit: z p iferiorē rōnē in supiorē ꝓducit. cuz g sensualitas serpētē repūtet: z iferioz rō mulierem: z supior virū: videtur q decentissimus fuit talis ordo tētationis in ꝑmo pctō vt in eo posset pctōz sequētiū similitudo ostendi.

Respondeo dōz: q sic magr dixit. 7. dis. demones q̄dā pñt p nāe sue ptātez q̄ nō pñt pp dei vel angelozz cohibitionē: ita ēt z eoz astutia itellectus z negtia volūtatis in multis ipedit: vt nō faciant oē qō volūt: ēt qō ad finez sue intentiōis cōueniens astute videt. vñ in tentatiōe ꝑmoz parentū dyabolus aliqd fecit qō voluit vt. s. a muliere tentatiōez iciperet: z vt aliena forma veniret. q autem in forma serpētis veniret: nō sponte elegit: sed ex permissione dīna: que eum alias spēs in qbus magis posset latere assumere ꝓhibebat: vt in lra dr.

Ad primuz g dōz: q dyabolus hoī inuidebat quē sibi supiorez futurum putabat si illuc ascenderet. vñ ipse descēderat: z in B ipso iaz supiorē q ad bonū illud habēdū paratus erat hō: qō ipse demon in ppetuuz amiserat: nec in B aliqd eiº supbie derogat: qz supbia potius est in appetitu excellētie q̄z in extimatione nisi ꝓut extimatio ex appetitu excellētie nascit q oculos mētis claudit. Uñ supbi freq̄nter alios se supiores in mltis extimant q tm mlta sibi magis digna eē cogitāt pp alia bona in qbus alios excedere vident: z iō ex ipsa supbia iuidie zelus oriť. Uñ dic Aug. ii. sup Gen. amādo q̄lcz excellētiā suā vel paribº iuidet q ei coequant. vel inferioribº ne sibi coequent vel supioribus q ei nō coequent. ¶ Ad zm dōz: q alia est obediētia corpis ad aīaz in p statu z alia in vltimo. In p. n. statu sic erat subm corpº aie vt nihil in corpe ȝtingere posset qō ȝ bonū aie foret vel q̄tū ad esse: vel q̄tū ad opōnez nec tm remouebat gn ēt tūc fm diuersitatē corpoz diuersa fuisset dignitas aiaz: cuz oporteat aīe ad corpº ꝓportionē eē vt forme ad māz: z motoris ad motū: z iō mlier etiaz q̄tū ad aīaz viro imperfectior erat. In vltimo vo statu talis erit subio: vt etiā q̄litas corpis sequat vtutē mētis. vñ fm diuersitatē meritoz erit aīa vnius alia dignior: z corpº gloriosius. vñ nō erit dria pp sexū diuersuz. ¶ Ad 3m dōm: q sic in lra dr aliā spēz in qua appareret: z pcipue boni angeli libenter elegisset: sz permissus non fuit. ¶ Ad quartū dicendum: q q̄tuis homo in ꝑmo statu esset fortior: tamē post pctm factus est cautior p experiētiā mali. vñ fraudibº hostis quas quottidie experit melº resistere nouit. vel qz in

penam peccati ℔ cõsecutum est: vt hõ qui dyabolo se sponte subiecit: violẽtius ab eo impugnet. ¶ Ad ǫntũ dõm: ǫ ſm pℏm in 3° ⁊ in 7° ethic. omnis malus quodãmodo ignorans est. oz enĩ ǫ existimatio rõnis in peccãte corrumpat qui malũ ꝓ bono eligit. Hoc aũt cõtingit dupl'r. vel in vlĩ. vel in particulari rectã aũt extimationẽ in particulari corrumpit delectatio: vt pℏs in 6° ethic. dicit. ⁊ etiã alie passiones que tũc ineẽ homini nõ poterãt ꝓter regulã rõnis: ⁊ iõ oportuit vt in vlĩ extimatio corrumperet: ⁊ iõ ꝓceptum ad memoriã reduxit tentator: vt extimationẽ rectã falsis suasionibus corrumperet: ⁊ sic ad peccãdũ inclinaret. ¶ Uel dõm: vt dicit Aug. ii°. super Geñ. Jõ ꝑus iterrogauit serpẽs ⁊ respõdet ℔ mulier: vt ꝑuaricatiõe esset inexcusabilis: nec vllo modo dici posset illud qõ ꝓceperat deus oblitã fuisse mulierẽ: q̃q̃ ⁊ obliuio ꝓcepti maxime vnius ⁊ tã necy ad maximã culpã damnabilis negligẽtie ptineret. vez tamẽ euidẽtior eius transgressio est cũ memorie retinet: ⁊ tanq̃ in illo deus assistens presenſq; cõtẽnitur.

¶ Utrũ petrũ ade fuerit graui⁹ oĩb⁹ alys pctis. II.

D secundũ sic ꝓcedit. Uidet ǫ peccatũ ade graui⁹ fuerit oĩbus alys pctis: qz sic dicit Augu. in lib⁹ de ciui. dei. Magna ẽ enĩ in peccãdo inigtas: cui tãta est in nõ peccãdo facultas: ſz Adam facili⁹ potuit vitare petrũ q̃ aliqs sequẽtiũ. g̃ ipse grauius peccauit. ¶ ℙ. Aug. dicit ǫ ex hoc aliqd est malũ: qz adimit bonuz: ſz petrũ ꝑmi hoĩs plus de bono ademit: totã naturã humanã corrumpẽs: q̃ aliquod petõz seq̃ntiũ. g̃ peius alys fuit. ¶ ℙ. maiori culpe maior pena debet: ſz petrũ ade grauissime punitũ fuit a deo: qz ad oẽs posteros eius pena extendi tur. g̃ grauius alys fuit. ¶ ℙ. videt ǫ ẽt irremissibile fuerit: qz bonũ gratie excedit bonũ nature: angelus aũt ꝓ peccatũ a statu nãliũ tm̃ cecidit ſm opinionẽ illoz qui dicunt eos in nãlibus tm̃ creatos: homo aũt etiã a statu gratie cecidit. Cũ g̃ tantũ casus sit grauior q̃tũ gradus sit altior: videtur ǫ irremissibili⁹ fuerit peccatũ ade q̃ etiã demonis. ¶ ℙ. bonũ est potius q̃ malũ: ſz adam ꝓ peccatuz totã naturã humanã corrupit: qz in eo originalr erat. si g̃ penitere potuisset: ⁊ sic remediũ peccati sui ℔ videt ǫ totaz nãm humana reintegrare potuisset: quod falſuz est: qz ℔ solus filius dei potuit. ergo idem quod ꝑus.

Cõtra Illud qõ hz plures rõnes mali: magis est malũ: ſz adam peccauit faciẽdo illud qõ erat malũ solum: qz ꝓhibitũ: multi aũt peccãt faciẽdo illud qõ est vtroq; modo malũ ⁊ ſm se: ⁊ qz ꝓhibitũ. g̃ videt ǫ multoz peccata grauiora sint peccato ade. ¶ ℙ. peccatũ qõ est ex certa malitia grauius est petõ quod est ꝓ ignorãtiã: ſz peccatũ ꝑmũ hoĩs fuit quodã modo per ignorantiam: vt infra patebit. ergo videtur ǫ eo mlta grauiora sint: que ex certa malitia generantur.

Rẽspõdeo dõm: ǫ in peccato possunt multa cõsiderari: ex ꝙbus peccatũ grauitatẽ trahere potest: ⁊ contingit ǫ illud peccatum quod ſm vnuz est gratius ſm aliud leuius inueniatur: illud tamẽ simpl'r graui⁹ considerandum est: quod ſm plura ⁊ potentiora grauius iuenitur: ⁊ ꝑcipue ſm spẽm peccati: qz q̃titas consequens spẽm peccati est petõ essentialior q̃ que circunstãtias peccati seqtur. Scõm ℔ g̃ dõm ǫ peccatuz ade q̃tum ad hoc grauius alys fuit ǫ minori tentatiõe pulsatus cecidit: ⁊ ǫ facilius resistere potuisset: ſz q̃tum ad spẽm peccati: ⁊ q̃tũ ad alias circunstãtias: que peccatuz magis exaggerãt: multa grauiora petã sunt secuta.

Et per hoc patet rñsio ad ꝑmuz. ¶ Ad secundum dõm: ǫ hoc fuit per accidẽs ǫ maiorez lesionẽ intulit: ex hoc ǫ. ſ. naturã ĩtegrã inuenit. vñ nõ seqtur ǫ grauius ceteris fuerit: qz hoc idẽ etiaz sequẽtia peccata fecisset si talem naturam inuenisset. sicut ⁊ ſm peccatũ mortale gr̃am non priuat: qz eam nõ inuenit: sed ꝑuaret si inueniret. ¶ Ad 3m dõm: ǫ pena peccati Ade dupl'r dicit. vna q̃ debet sibi ingẽtũ est quoddã singulare peccatũ ⁊ ꝓsonale: ⁊ sic multis alys pctis grauior pena debita fuit. Alia q̃ debet sibi idirecte rõne ifectionis originalis pcti ex ipso create: ⁊ sic maxima pena ipm̃ ꝑmũ peccatũ secuta est: ſz grauitas huius pene non commensurat quantitati ꝑmi pcti: vt fuit qõdã ꝓsonale peccatuz: ſz ſm ǫ corrũpit nãm. ¶ Ad quartũ dõz: ǫ cuius gratia excedat nãm: tm̃ qz potẽtia nãlis est q̃ subam actus administrat: g ex gr̃a informat: iõ defectus nãlis boni magis excusat pcti actuz q̃ etiã carentia gr̃e. gr̃a enim nõ eleuat hoiem: vt statim eliciat actũ itellectus deiformis qõ tamẽ angelus ex nã hz: ⁊ iõ magis facit ad irremissibilitatẽ pcti ſupiozitas nature q̃ excessus gr̃e. Lã tm̃ quare peccatum angeli est irremissibile ⁊ nõ peccatũ hoĩs. supra: in tractatu de angelis dicta ẽ. ¶ Ad 5m dicendũ ǫ sicut homo ꝓ se gr̃am amittere põt: nec tamẽ ꝓ se põt gr̃am recuperare: qz gr̃a virtutẽ nature excedit: ita etiã homo potuit itegritatẽ inocẽtie amittere q̃ cõditionẽ nature excedebat: vt dictũ ẽ: nec tamẽ potuit eaz recuperare ni si ille qui supra naturã erat: nã gr̃a que postmodũ ade reddita creditur nõ nisi ad actus ꝓsonales se extẽdebat. vñ nãz in illud qõ supra se est eleuare non poterat. ſ. in originalẽ in stitiam ⁊ impassibilitatẽ que supra conditionẽ ꝑncipiorum nature humane erat.

¶ Utrum adam in statu inocentie potuerit peccare venialiter. III.

D tertiuz sic ꝓcedit. Uidet ǫ Adaz in primo statu venialiter peccare potuit. dispositio enim ꝓcedit pfectionẽ: ſz veniale est dispositio ad mortale. g̃ videtur ǫ ꝑus venialr q̃ mortalr peccauerit. ¶ ℙ. lib. ar. se hz ad opposita: ⁊ ꝑcipue si cõfirmatum nõ sit: ſz li. ar. hoĩs in ꝑmo statu cõfirmatũ nõ erat. g̃ sic poterat nõ peccare venialr. ita etiã poterat peccare venialiter. ¶ ℙ. quicũq; põt id qõ plus ẽ potest illud qõ minus est: ſz plus est peccare mortalr q̃ venialr. cum g̃ potuit peccare mortalr potuit peccare venialiter. ¶ ℙ. mortale peccatum magis repugnat rectitudini ⁊ gratie q̃ peccatũ veniale: ſz rectitudo inocentie nõ impediebat qn mortalr peccare posset. g̃ multo minus impediebat quinetiam venialr peccaret. ¶ ℙ. impossibile ẽ ǫ aliquis credat vel extimet illud de cuius cõtrario certus est: ſz adam vt dicit Augu. credidit peccatũ qõ ipse cõmitteret veniale eẽ. g̃ ipse nesciebat se nõ posse venialr peccare: ſz si nõ potuisset sciuisset se nõ posse: qz ℔ nobilitatis in eo erat: ⁊ iconueniẽs ẽ nos bñe nobilissimos habitus ⁊ nos lateant vt philosophus dicit in scõo posterioz. ergo adam venialr peccare potuit. ¶ Si dicatur ǫ nõ potuit peccare venialiter: qz nõ poterant inferiores vires auerti nisi ꝑus ratio superior auerteretur. ¶ Cõtra in rõne supiori nõ tãtũ ẽ peccatuz mortale: ſz ẽt veniale. ergo potuisset deordinatio aliqua in supiori rõne fuisse ꝓ veniale pctm̃ sicut ⁊ quãdo aliquis aliquẽ motum ifidelitatis sentit.

Sz contra peccatuz veniale in nobis causatur ex ꝓnitate ad peccandum: ⁊ ex quadam ipulsione carnis corrupte: ſz hoc totum ꝓ pctm̃ secutum est. ergo videtur ǫ ante mortale peccatum veniale peccatuz eẽ non potuit. ¶ ℙ. paruum motiuũ nõ cõmouet magnã virtutẽ: ſz veniale pctm̃ puũ hz motiuũ i q̃ appetit⁹ nõ vt in fine qescit. ergo cuz ỹtus hũana in ꝑmo statu eẽt fortissima vr̃ ǫ ꝓ veniale pctm̃ cõmoueri nõ poterat.

Rẽspondeo dõm: ǫ sicut supra dictũ est talis erat ꝑmi status rectitudo vt supior ꝑs ra-

tionis deo subyceretur cui subyceren̄t iferiores vires gb⁹ subyceret corpus: ita q̄ p̄ma subiectio erat cā scē: ⁊ sic deinceps. manēte aūt causa maneret effectus. vñ sic q̄diu hō erat subditus deo nihil in corpis ptibus ꝓtingere poterat ꝛrium aīe: ita etiā nihil in viribus aīe ꝓtingere poterat: qō supior rō nō ordinaret in deū: qō aūt in deū recte ordinatū est veniale pctm̄ nō ē: ⁊ ita veniale pctm̄ in p̄mo statu ꝓtingere nō poterat: sic nec mors: nisi p⁹ ordo mētis ad deū tolleretur: quod sine pctō mortali fieri non potuit.

Ad primum g̃ dōm: q̄ duplex ē dispositio. q̃dā est que necessaria est ad eē ei⁹ ad qō disponit: ⁊ b̄ semp p̄cedit illud ad qō disponit: sic calor formā ignis. q̃daz vo dispositio ordinatur ad facilitatē eius ad qō disponit qō q̃dē sine ea eē p̄t: ſz nō ita de facili: sic q̄ ligna pfundunt oleo vt inflāment citi⁹: ⁊ sic veniale pctm̄ est dispositio ad mortale. ¶ Ad 2m dōm: q̄ Adā in p̄mo statu habebat li. ar. ad peccādū venialr: ſz b̄ nō poterat in actū exire nisi p̄us peccaret mortalr: ⁊ rō huius dicta est. vel p̄t dici q̄ comparādo li. ar. ad oēm suū cōfirmatū nō erat: ſz cōparādo vnū ordinē ad aliuz habebat quādā ꝛfirmationē: vt. ſ. iferior ordo supiorē iuiolabilr sequeret. ¶ Ad 3m dōz q̄ differt in potētys actiuis ⁊ passiuis: q⁊ in potētys actiuis q̄ p̄t in plus etiaz in minus p̄t: vt q̄ p̄t ferre. 100. lib. p̄t etiā ferre. 10. In potētys aūt passiuis ē ecōuerso: q enis p̄t pati a paruo p̄t etiaz pati a maiori: vt si aliqs p̄t vinci ab vno p̄t etiā vinci a duobus: ſz nō cōuertit: ⁊ talis potētia ē potētia peccādi. qui enī peccat a pcti sui cōcupiscētia vincitur. ¶ Ad 4m dōz: q̄ rectitudo originalis iusticie in tantū repugnabat culpe mortali: vt simul cū ea eē non posset: tñ culpa mortalis q̄ ei opposita erat ipsam p̄uare poterat. Uenialis aūt culpa nec p̄uare iusticiā originalē poterat: cuius p̄ncipiū erat in ordine supiorīs ptis in deum a quo veniale pctm̄ nō sepat: nec simlr poterat cū ea eē, ppter ordinē inferioꝛ sub supiori. ¶ Ad 5m dōm: q̄ Adā ⁊ſi peccare nō posset venialr: tñ poterat de hoc certus nō eē. q̄ enī habit⁹ nobilissimi nos nō lateāt itelligit de habitibus cognitiue partis: de q̃ꝛ pfectōe certitudo ē. nō āt de hītib⁹ affectiue: q latent vt in charitate patet. Et preterea si sciuisset in vlī poterat in pticulari nō cōsiderare. Uel melius dōm q̄ veniale dr̄ triplr. ſ. veniale ex genere vt vbū ociosuz. vēiale ex causa: vt qō ex ifirmitate vl ignorātia gerit: qō excusabilitatē quādā hz: ⁊ est veniale ex euētu: sic culpā p̄cedētē mortalē cōfessio sequēs venialē facit: vt Ambro. dicit: q⁊ relinquit reatus temporalis pene. cum g̃ Aug. dicit q̄ credidit pctm̄ eē veniale: itelligit veniale ex cā: qō quādoq⁊ etiā mortale est simplr. ¶ Ad 6m dōm: q̄ sic in pte itellectiua speculatiua suprema pars est q̄ p̄ncipys p se notis iheret: ita in rōne practica suprema ps ē q̄ finis adheret: q⁊ finis i operabilib⁹ est sic p̄ncipiū p̄mū idemōstrabile in speculatiuis: vt in 6° ⁊ 7° ethic. phs dicit. ⁊ hec pars nō p̄t de ordinata eē nisi per peccatū mortale: qō finē ꝛrium ponit. ab ordine aūt bui⁹ partis totus ordo originalis iusticie dep̄debat: ⁊ ideo nisi p̄us mortalr peccasset nulla iordinatio in eo eē potuisset.

¶ Expositio textus.

Dyabolus p serpentem tentabat in quo loquebaī. Modus in quo angeli boni vel mali in assumptis corpibus log pñt. ꝛ. d. 8. tact⁹ ē. (Serpēs dict⁹ ē eē callidioꝛ ⁊c.) Ur hoc eē falsuz: q⁊ qōcūq⁊ alr dyabolus assumpsisset eādē calliditatez habuisset: si ꝓpa calliditate astut⁹ nō erat: vt ipse subdit. ¶ Sed dōz: q̄ in his que visibilr gerebāt ea q̄ nō videnī itelligi poterāt. serpēs aūt: ⁊ si astutiam ad nocēdū homini spūalr ex se non hret: hz tamē astutiam ad nocēdū sibi corporalr. vnde astutia exterioꝛ serpētis astutiaz spūalem demonis designat: et iō callidioꝛ alys aīantibus dicit ꝓpter astutiam demonis qua mouebaī: p quā ⁊ dyabolus designabaī. (Sicut p energumios ⁊ phanaticos) Energumini dicunt quasi iteri⁹ laborātes ab eo quod est in ⁊ erge quod ē labor. phanatici dicunt ex hoc q̄ in phanis vel templis ydoloꝛ a demonibus responsa accipiebant: ſz vtrūq⁊ hic p arreptis a demone accipit (Auaritia īmoderata hūdi cupiditas ⁊c.) Hoc quod b̄ dr̄ de auaritia nō est itelligendū de ea ſm q̄ est spāle vitiuz vnuz de 7. capitalibus: q⁊ sic nō differt a superbia: que est appetit⁹ īmoderatus ꝓprie excellentie: ſz sumitur hic auaritia ꝓut est generale vitiū ad oia peccata: que in appetitu quoꝛūcūq⁊ bonoꝛ nālium cōsistunt: vt curiositas superbia ⁊ hꝭ: vt distinguit Aug. ii. super Gene.

¶ De origine illius peccati. ¶ Di. XXII.

Hic videtur diligēter inuestiganduz eē que fuerit origo ⁊ radix illi⁹ peccati. Quidā putant quandā elationem in animo hois p̄cessisse: ex q̄ dyaboli suggestioni cōsensit. Qō videt Aug. innuere sup Genesim ita dicēs. Nō est putanduz q̄ homo deiecer̄t nisi p̄cessisset in eo q̃daz elatio comprimēda: vt per humilitatē peccati sciret q̄z falso de se p̄sumpserit: ⁊ q̄ non b̄ñ se habet natura si a faciēte recesserit. Itē in eodē. Quomodo verbis tentatoꝛis crederet mulier deum se re bona ⁊ vtili prohibuisse: nisi inesset eius menti amoꝛ ille ꝓprie potestatis: ⁊ de se supba p̄sumptio? Que per tētationē fuerat conuincēda aut perimenda. Deniq⁊ nō contenta suasione serpentis: aspexit lignuz bonum esu: decoꝛum aspectu: nec credens se inde posse moꝛi forte putauit deum alicuius causa significationis illud dixisse. Ideo comedit ⁊ dedit viro suo fortassis cuz aliqua suasione quā scriptura intelligenda reliquit. Uel forte non fuit suaderi necesse: cuz eaz mortuam esse illo cibo inuideret vir. Sicut ergo non est permissus dyabolus tentare feminam nisi per serpentē: ita nec virum nisi per feminā. Ut sicut p̄ceptuz dei per viruz venit ad mulierē: ita dyaboli tentatio per mulierem ad virum transiret.

¶ Q⁊ alr locut⁹ ē dyabolus i mliere q̃z in ꝑpēte.

In muliere ꝛo que rōnalis erat nō est ipse locutus vt in serpente: ſz psuasio eius q̃z instinctu adiuuaret iterius quod per serpentez gerebat exterius. Ex predictis tentationis modus atq⁊ progressus insinuatur. Nec non etiam quod p̄diximus innui videtur scilicet q̄ tentationez p̄cesserit quedam electio ⁊ p̄sumptio in mēte hois.

¶ Obiectio cōtra illos q̄ dicūt elatiōez p̄cessisse in mente.

Quod si illa fuerit: non igitur alterius suggestione posterius peccauit: cum auctoꝛitas tradat. ideo peccatuz dya-

boli incurabile esse: q2 non suggestione: sz ꝓpria superbia cecidit: hois vero curabile q2 non per se: sz per aliū cecidit: t ideo per aliū surgere potuit. Quocirca predicta Aug. ꝟba peritū ac diligentē lectorē efflagitant: que sic itelligere sane quimus. Nō ducereť homo. s. in actū illius peccati: vt scilicet lignū vetitū ederet: t in has miserias per tentationē dyaboli: nisi elatio cōprimēda precessisset: nō vtiqz tentationem: sed opus peccati. Talis enī fuit ordinis processus. Dyabolus tentando dixit. Si comederitis eritis sic dij: scientes bonū t malum: quo audito statim menti mulieris subrepsit elatio quedaz t amor proprie potestatis. Ex quo placuit ei facere qđ dyabol⁹ suadebat: t vtiqz fecit. Suggestiōe igitur peccauit: quia tētatio precessit ex qua in mēte eius orta est elatio: quā peccatum operis secutum est t pena peccati.

¶ Que fuit elatio mulieris.

TAlis quidem elatio in mente mulieris fuit pro certo: qua credidit t voluit habere similitudinē dei cuz equalitate quadam putās illud eē verꝫ quod dyabolus dicebat: t ideo specialiter mulierez commorat Aug. inquiens. Quomodo crederet mulier dyabolo nisi esset in mente eius de se superba presumptio. Et quod ibi sequiť. scilicet q̄ per tentationē fuerat contincenda vel perimenda: ad mulierē referēdū est: vt itelligať: q̄ mlier non elatio fuerat per tentationē tc̄.

¶ Que fuit elatio viri: an crediderit t voluerit quod mulier.

SOlet q̄ri vtruz illa talis elatio t amor proprie potestatis in viro fuerit sicut in muliere. Ad qđ dicimus: q2 Adaz non fuit seductus eo mō quo mulier. Non enim putauit esse verum quod dyabolus suggerebat. In eo tamē fuisse seductū credi potest q̄ commissum veniale putauerit quod peremptoriū erat. Sed nec prior seductus fuit: nec in eo in quo mulier: vt crederet deū illud lignuz ideo tangere prohibuisse: q2 si tangerēt fierent sicut dij. Verumtamē prevaricator fuit Adaz vt testať apostolus. Potuit ergo aliq̄ elatio menti eius inesse ilico post tentationez ex qua voluit lignū vetitū experiri: cuz mulierem non videret mortuam esca illa percepta. Unde Aug. super Genesim. Cū apostolus Adam prevaricatorē fuisse ostēdat dicēs in similitudinē prevaricationis Ade: seductū tamē negat. Ubi ait. Adaz nō est seductus: sz mulier. Unde t iterrogatus nō ait: mulier seduxit: me sz dixit. dedit mihi t comedi. Mulier vero inquit. serpens seduxit me. Hāc aūt seductionē proprie vocauit apostolus per quam id qđ suadebať eī falsum esset: verū putatū est. s. q̄ deus lignū illud ideo tāgere prohibuerit: q2 sciebat eos si tetigissent sic deos futuros tanqz eis diuinitatem inuideret: q eos homines fecerat. Sed t si virū propter aliquā mētis elationē q̄ deū latere non poterat: sollicitauit aliqua experiēdi cupiditas: cuz mulierē videret: accepta illa esca non eē mortuam: non tamē eū arbitror si iā spūali mente p̄ditus erat vllo mō credidisse quod dyabolus suggerebat.

¶ Quis plus peccauit adam vel eua.

EX quo manifeste animaduerti pōt qs eorū plus peccauerit: Adā. s. vel eua Plus enīz videť peccasse mulier que voluit vsurpare diuinitatis eq̄litatez t nimia presumptione elata: credidit ita eē futurū. Adam vero nec illud credidit: t de penitentia t dei misericordia cogitauit dum vxori morem gerens eius psuasioni cōsensit: nolens eam cōtristare: t a se alienatā relinquere: ne periret: arbitratus illud eē veniale: nō mortale delictū. Unde Aug. Apostolus inquit. Adā non est seductus. Qđ vtiqz ita accipi potest: vt intelligať non eē seductus prior. s. vel eo in quo mulier vt. s. crederet illud esse verū. Eritis sic dij. Sz putauit vtrūqz posse fieri: vt t vxori morē gereret. t p̄ penitentiā veniā haberet. Adinus g̃ peccauit q de penitentia t dei misericordia cogitauit. postqz enī mulier seducta manducauit: eiqz dedit vt simul ederēt noluit eā cōtristare: quā credebat sine suo solatio cōtabescere: t a se alienatā oīno iterire. Nō qdez carnali victus concupiscentia. quā nondū senserat: sz amicabili quadaz benivolentia. qua plerūqz fit: vt offendať de⁹ ne offendať amicus: qđ eū facere nō debuisse: diuine sñie iustus exitus idicauit. Ergo alio quodā modo ipse etiā deceptus est. Inexptus enī dine seueritatis in eo falli potuit: vt veniale crederet eē cōmissuz: sz dolo illo serpentino quo mulier seducta est. nullo modo arbitror illū potuisse seduci. Ex his dať itelligi q̄ mulier plus peccauerit in qua maioris tumoris p̄sumptio fuit. Que etiā in se t in proximū t in deum peccauit. Vir aūt tantū in se t in deū peccauit. Inde ēt colligiť q̄ mlier plus peccauerit: q2 grauius punita est. Uni dictū est. In dolore paries filios tc̄.

¶ Q2 p̄dicte sentētie aduersari videť.

SEd huic videť ꝟsiū qđ Aug. sup Gen. de viro t muliere petū suum excusantibus ait. Dixit Adam. Mulier quam

dedisti mihi dedit mihi ⁊ comedi. Nō dicē peccauī. Supbia enī hz ꝓfusionis deformitatē: nō cōfessionis humilitatez. Nec etiam mulier cōfitet peccatū: sed refert in alterū dicēs. Serpens decepit me: ⁊ comedi: in impari sexu: sz pari fastu. Ecce hic dicit Aug. qz parem fastū habuit mulier cū viro. Pariter g̃ supbierūt ⁊ pariter peccauerunt. Sz hoc ita determinari potest vt dicamus parem vtriusqz fuisse fastuz in excusatione pcti ⁊ in esu ligni vetiti: sz disparem ⁊ in muliere multo maiorē in eo q̄ credidit ⁊ voluit eē sic̄ deus: quod nō vir. Verumtamē ⁊ de viro legit̄ q̄ voluit esse sic̄ deus. dicit enīz Aug. super illū locum psalmi. Qō non rapui tūc exoluebā. Rapuit enīz adam ⁊ eua presumēs vt dyabol⁹ de dinitate. Rape voluerūt dinitatē ⁊ perdiderunt felicitatē. Itē sup illū locū psalmi. De⁹ qs similis tibi. Qui p se vult eē vt deus puerse vult eē simillis deo: vt dyabolus q̄ nolnit sub eo eē ⁊ bō q̄ vt seruus noluit teneri precepto: sed voluit vt nullo sibi dominante esse quasi deus. Itē super illū locū eplē. Nō rapinā arbitratus est eē se equalē deo. Qz nō vsurpauit qō suū non eēt: vt dyabolus ⁊ primus homo.

¶ Quorundā snia q̄ adā ambierit esse vt deus: sed non credidit esse possibile.

Ideo quibusdā videt̄ q̄ etiaz adaz ambierit eē sicut deus: nō tamen id credidit posse fieri: ⁊ iō falsum eē qō dyabolus promittebat: cognouit: ⁊ lz diuinitatis equalitatē cōcupuerit: nō tamē adeo exarsit: nec tāta est affectus ambitiōe: sic̄ mulier q̄ illud posse fieri putauit: ⁊ iō magis illud ambiendo supbiuit. Virū aūt aliq̄ forte ambitiōis subreptio mouit: sz nō ita vt illud putaret verū vel possibile fore. Alijs aūt videt̄ iō dictū eē q̄ adaz illud voluerit: qz mulier de eo sumpta illud voluit sic̄ iquiunt peccatū dī per vnū hoiem itrasse in mūdū. i. in humanā nām: cū tamē mulier ante virū peccauerit: qz p mlierē itrauit de viro factā. Vel potius iō p hoiez dī itrasse: qz etiā peccāte muliere: si vir nō peccasset humanū genus minime peccatis corruptuz periret. Minus ergo peccauit vir q̄z mulier.

¶ Obiectio ꝯ id quod dictum est virum minus peccasse.

His aūt opponi solet ꝟ mō. Trib⁹ mōis vt ait Ysido. pctm̄ gerit̄. s. ignorātia infirmitate ⁊ idustria. Et grauius eē ifirmitate peccare q̄z ignorātia. Grauiusq̄z idustria q̄z ifirmitate. Eua aūt vī ex ignorātia peccasse: qz seducta fuit. Adā ꝟo ex idustria: qz nō fuit seduct⁹: vt apl's ait. Ad qō dicim⁹: qz lz Eua in ꝟ p ignorātiā deliquerit: q̄ putauit verū eē qō dyabolus suadebat: nō tñ in ꝟ q̄n nouerit illud dei eē mādatū: ⁊ pctm̄ esse ⁊ ꝓtra agere: ⁊ iō excusari a pcō p ignorātiā nō potuit. Est enī ignorātia q̄ excusat peccātē: ⁊ est ignorātia que nō excusat: ⁊ est ignorātia vincibilis: ⁊ est ignorantia invincibilis. Excusatio ois tollit̄ vbi mādatum non ignoratur.

¶ De triplici ignorantia que excusat ⁊ q̄ non.

Stā ignorātia triplex: eoꝝ. s. q̄ scire nolūt cū possint. q̄ nō excusat: qz ⁊ ipa pctm̄ ē: ⁊ eoꝝ q̄ volūt: sz non pñt. q̄ excusat ⁊ est pena pcti ⁊ nō pctm̄: ⁊ eorū q̄ q̄si simplr nesciūt: nō renuētes vl ꝓponētes scire. que neminē plene excusat: sz sic fortasse vt min⁹ puniat. Vñ Aug. ad valentinū Eis auferē excusatio q̄ mādata dī nouerūt. quā solēt hr̄e hoies de ignorātia: ⁊ licz grau⁹ sit peccare sciēter q̄z nesciēter. nō iō tñ ꝓfugiēdū est ad ignorātie tenebras vt in eis quisq̄z excusationez reqrat. Aliud ē enī nescisse. aliud scire noluisse. qz in eis q̄ itelligere noluerūt ipsa ignorātia peccatū ē. In eis ꝟo q̄ nō potuerūt pena pcti. Ignorātia ꝟo q̄ nō ē eoꝝ q̄ scire volūt: sz eoꝝ qui tāq̄z simpliciter nesciunt nullz sic excusat vt eterno igne nō ardeat: sz fortasse vt minus ardeat. Nō igit̄ mulier excusatiōez habuit de ignorantia cū ⁊ mandatum nouerit: ⁊ peccatū esse secus agere non ignorauit.

¶ Unde ꝓcesserit cōsensus illius peccati cuz nā hominis esset incorrupta.

Olet ér q̄ri: cuz sine vitio eēt nā hois: vñ ꝓsensus mali ꝓcesserit? Ad qō rñderi pōt: qz ex lib. arb. ꝓprie volūtatis fuit: ⁊ in ipso. n. ⁊ in alio cā extitit: vt fieret deterior. In alio qz i dyabolo: q̄ suasit: in ipso qz volūtate liberi arb. cōsensit: ⁊ cū lib. arb. sit bonuz. ex re vtiq̄z bona: malus ille ꝓsensus ꝓuenit: ⁊ ita ex bono malum manauit. De hoc aūt in sequēti pleni⁹ tractabimus: cū origo mali: ⁊ in q̄ re caleſcat: inuestigabit̄.

¶ An voluntas precesserit illud peccatū.

Si ꝟo q̄rit̄ vtrū volūtas illō pctm̄ ꝓcesserit? Dicimus qz pctm̄ illud: ⁊ in voluntate ⁊ in actu ꝓsistit: ⁊ volūtas actū ꝓcessit. Sz ipsaz volūtatē alia hois volūtas mala nō preit atq̄z ex dyaboli psuasione ⁊ hominis arbitrio illa voluntas mala prodijt: q̄ iustitiam deseruit: ⁊ iniquitatē inchoauit ⁊ ipa voluntas iniquitas fuit.

¶ Diuisio textus.

Postquā determinauit p̄ncipium humani casus ex p̄te tentatoris. Hic determinat p̄ncipium itrinsecum ex parte ipi⁹ hois peccātis. Et diuidit in ptes duas. In p̄ma ingrit quod fuerit in hoīe p̄mum pctū ozigo ⁊ redix pctō⁹ sequentiū. In scōa iquirit qd fuerit p̄ncipium illius p̄mi peccati. ibi. (Solet ēt queri ⁊c.) Prima diuidit in ptes tres. In p̄ma dicit q⁹ p̄mū pctū in hoīe fuit elatio. In scōa ostendendo q⁹ diuersimode fuit in viro ⁊ muliere ibi. (Et talis qdez elatio.) In 3ª ex B cōcludit pctū mulieris grauius pctō viri fuisse ibi. (Ex quo manifeste aīaduerti pōt.) Circa p̄mū tria facit. Primo ponit quozūdā opinionē ⁊ rōnes eo⁹ ponentiū superbiā in cozde hois etiā tentationē demonis p̄cessisse. Scōo obycit i cōtrariū ibi. (Oz si ita fuerit ⁊c.) Tertio determinat vtutē ibi. (Oz circa p̄dcā Aug.) (Et talis qdē ⁊c.) Dic oñdit q̄lis fuerit elatio viri ⁊ mulieris. Et p̄mo q̄lis fuerit elatio mlieris. 2º q̄lis fuerit elatio viri ibi. (Solet q̄ri vt⁹ talis) (Ex q̄ manifeste ⁊c.) Dic ꝯcludit ex p̄dictis q⁹ pctū mulieris grauius fuit pctō viri. Et p̄mo oñdit ꝓpositū. Scōo obycit i contrariū ibi. (Sz B videt ꝺriū.) q⁹ aūt pctū mlieris grauius fuerit oñdit triplr. Primo ex motiuo ad peccādū: qz ex maiori superbia. Scōo ex offensa: qz in plures peccauit ibi. (Que etiaz in se.) Tertio ex pena: qz grauius punita ē ibi. (Inde etiaz colligitur.) (Sz B videt ꝺriuz ⁊c.) Dic obycit ꝺ hoc qō dictū est. Et p̄mo ostēdit equale fuisse pctū. Scōo oñdit peccatū viri fuisse grauius ibi. (His aūt opponi solet.) ¶ Circa p̄mū duo facit fm q⁹ duas auctates ꝺtra definita iducē. Scōa icipit ibi (Uerūtamē ⁊ de viro ⁊c.) Quelz aūt ista⁹ partiū diuidit i obiectionē ⁊ rnsionē. (Solet etiā q̄ri ⁊c.) Dic ingrit qō fuerit p̄ncipiū illius pctī: ⁊ diuiditur in duas partes fz q⁹ duas mouet qōnes. Secunda incipit ibi. (Si vero queritur ⁊c.)

¶ Questio. I.

Circa p̄mū q̄runt. Prio de pctō p̄mi hominis. Secundo de ignozātia.

¶ Circa p̄mū q̄runt tria. Primo qō fuerit p̄mū pctū fm genus. Scōo qd hō peccādo appetyt. Tertio quis plus peccauit ytrū vir vel mulier.

¶ Utruz p̄mū peccatū hois fuerit superbia. I.

Ad primuz sic p̄cedit. Uidet q⁹ superbia nō fuit p̄mū hois peccatum. Discredere. n. vba dīna pctū ifidelitatis est: sed pctū hois ex B p̄cessisse vr: q⁹ vba ꝺi discredidit: vel de eis dubitauit: vt supza dictū ē. g̃ p̄mū peccatū hois fuit ifidelitas. ¶ P. in spū ali edificio p̄muz fundamētū est fides: vt Heb. ii°. ꝺr. Sz fidei opponit infidelitas. g̃ etiā in ꝓgressu ꝓditionis humane p̄mū pctū fuit infidelitas: ⁊ nō superbia. ¶ P. Ro. 5. ꝺr. Per ꝺobediētiā vnius hois pctōres ꝺstituti sunt multi: ⁊ logtur ibi de peccato p̄mi hois. per peccatū enī moys in mūdū intrauit. g̃ p̄mum peccatū est ꝺobedientia. ¶ P. spēs peccati determinat ex motiuo ad peccādū: sz mulier mota fuit ad peccādū ex delectabili fm gustuz. vñ ꝺr Heñ. 3. Uidēs g̃ mulier lignū ⁊c. Cū g̃ circa delectabile ad esum sit gula: vr q⁹ p̄mū hois peccatū sit gulla. ¶ P. ꝓmissio demonis mulierē ad peccādū ꝓstigauit: sz demō ꝓmisit ꝓfectiōez scie. g̃ ex appetitu scie peccauit: sz ꝺmoderat⁹ appetit⁹ sciēdi ē curiositas. g̃ p̄m⁹ peccatū ē curiositas. ¶ P. gcūq; nō facit illō qō facere tenetur peccat pctō omissiōis: sz tenebat hō i tētatiōe ꝺferre de precepto iniūcto: qz si ꝺtulisset nō peccasset. g̃ vr q⁹ pctō omissiōis p̄ peccauerit. ¶ P. p̄m⁹ pctū hois fuit radix ⁊ ozigo sequētiū pctō⁹: sz sic ꝺr p° Thi. ylti°. Radix oīum maloz ē cupiditas. ergo vr q⁹ p̄mū peccatū fuit cupiditas: et non superbia vel elatio: vt in lra ꝺr.

Sed cōtra ē qō ꝺr Eccle. ii°. Initiū oīs pctī superbia ē: sz i p̄ pctō hois oē pctm̄ initiū sūpsit. g̃ p̄m⁹ pctm̄ fuit superbia. ¶ P. ꝺyabol⁹ tētās hoīez sui imitatoꝛē coact⁹ ē reddeī: sz ōmō p superbiā peccauit: vt. s. ꝺcz ē. g̃ ⁊ hō.

Respōdeo ꝺōz: q⁹ ꝺtingit q̄ñq; in vno actu plurium pctō⁹ ꝺformitates ītueniri: sz illa ꝺformitas ē p̄ncipalioꝛ ⁊ formalioꝛ ꝺplēs spēz pctī q̄ ex p̄ncipali motiuo relinquit in qō ordinanī alia: qz finis ē id qō p⁹ cadit in volūtate ex q̄ ē ozigo pctī: ⁊ ex fine actus morales specificanī. vñ pbs ꝺcī i. 6. ethic. q⁹ si aligs mechat: vt accipiat lucrū magis auarus seu iiust⁹ q̄z mech⁹ ē. sz B ꝺco q⁹ in p̄ pctō hois multe ꝺformitates apparēt. vñ magr supra in eo notauit gullā inanē gl̃iaz ⁊ auariciā: pp qō vnum: pctm̄ multiplex pōt ꝺici: nihilomin⁹ tñ sunt oīa alia mālia respcū supbie: qz ad finē excellētie ꝺnde omnia ordinauit: sic̄ ꝓmissio demonis oñdit: q̄ ad pctm̄ istigauit. ꝺcī enī. Eritis sic̄ dy. Heñ. 3. ⁊ merito vtriusq; pctī ⁊ demōis ⁊ hois icepit: qz oīum alioꝛ pctoꝛ defect⁹ aligs occasio solet eē. sola vo superbia ē q̄ fundamētū ex pfectiōe sumit. vñ Aug. ꝺcī q⁹ etiā bonis opibus īsidiatur vt pereant.

Ad primuz g̃ ꝺōz: q⁹ nō crediderūt deū falsuz dixisse. B. n. simplr ifidelitatis fuisset: sz crediderūt fozte alio mō itelligēdū foze meta. vel ad aliqd significādū dictū. ¶ Uel ꝺōz: q⁹ ex ipsa electiōe q̄ illō qō ꝓmittebat appetebāt oclus mētis ipedit⁹ fuit ne actualr vitatē dīni dicti attēderēt fm q⁹ oīs malus aliquo mō ignorās ē: sz talis ignozātia vel dubietas ēt credēdoꝛ ifidelitatē nō facit. ¶ Ad 2ᵐ ꝺōz: q⁹ ordo ꝓpōnis est ꝺri⁹ ordini resolonis: qz qō ē p̄mū in ꝓpōne ē vltimū in resolone: ⁊ iō nō segtur q⁹ si fides ē p̄ma in ꝓpōne edificy spūalis q⁹ ifidelitas sit p̄ma in resolone eiusdē. ¶ Ad 3ᵐ ꝺōz: q⁹ ꝺobediētia duplr sumit. q̄ñq; enī est spāle pctī: q̄ñ. s. ex ꝺtēptu precepti aligs spālr peccat: q̄ñq; aūt sumit ꝓut est ꝺditio gnālis oīs oē pctī mortale. cū. n. ꝓceptū legis act⁹ oīuz vtutū ordinet: oīs est vt qōlibz vitiū trāsgressionē annexaz ꝓcepti hēat ⁊ ꝺobediētiā: ⁊ sic ꝺr. p ꝺobediētiā vni⁹ ⁊c. ¶ Ad q̄rtū ꝺōz: q⁹ motiuū gule nō fuit p̄ncipale motiuū: sz secōariū ⁊ ordinatū ad aliō: vt dictū ē. ¶ Ad 5ᵐ ꝺōz: q⁹ nō peccauit mulier in B q⁹ appeteret sciaz eoꝛ q̄ ad ipsaz nō ptinebāt: qz B curiositas fuisset: sz in hoc q⁹ in scīa eminētiaz ꝺsiderauit vt in B quodāmō deo equarēt. ¶ Ad 6ᵐ ꝺōz: q⁹ nō teneba tur tūc ꝓferre: qz ēt sine collatiōe poterat tētatiōi resistere Ul ꝺōz meli⁹ q⁹ fuit ibi omissio nō ꝓut ē spāle pctm̄: sz ꝓut ē ꝓōis oē peccatū. In oī. n. pctō cōe ē B q⁹ aligs nō facit qō in se ē ad resistēdū pctō: qō si faceret nō peccaret. ¶ Ad 7ᵐ ꝺi cēdū: q⁹ cupiditas triplr sumit. Uno⁰ ꝓut ē spāle peccatū: ⁊ hz māz spālē. s. bona ad vsuz vite ptinētia: ꝓut possidenī: ⁊ sic nō ē radix oīs pctī nisi fz q⁹ ifra magr ꝺcī q⁹ nō est aliqō gen⁹ pctī: qō nō iterdū ex auaricia oziat. Scōo mō ꝺr cupiditas: vt ē gnāle peccatū ꝓut ē īmoderat⁹ appetit⁹ babēdi qōcūq; vel scīaz vel possessionē vel qōlibz aliud: ⁊ B mō supra magr ꝺixit in p̄ pctō hois eē auariciam: ⁊ hos duos modos ponit Aug. ii. sup Heñ. Tertio mō ꝓut nō est peccatuz: sz radix pctī ꝓut ꝺcit quādā ꝓnitatem appetit⁹ vt icline tur ad aliqd inordinate appetendū in actu: ⁊ cōstat q⁹ p̄mo modo vt cupiditas est speciale peccatuz homo ex auaricia non peccauit.

¶ Utrum peccatum hominis fuerit hoc q⁹ appetierit esse (sicut deus. II.

Ad secundū sic ꝓcedit. Uidet q⁹ peccatū hois non fuerit in B q⁹ appetyt eē sicut deus. Lōpleta enī volūtas prudētis ꝺ ipoli eē nō pōt: ⁊ ꝑcipue ꝺ illo qō in apprehensione nō cadit: sz aliquā creaturā esse sicut de⁹ ē ipossibile nec in itellectu capi pōt. g̃ B mō nō appetyt: cū

prudētiaz:ꝛ reliquas vtutes haberet:vt infra magiſter dic̄
¶Si dicaꝫ ꝙ nō appetyt eſſe ſic̄ deus per equalitatē:ſed per ſimilitudinē. ¶Cōtra.ſicut dicit Aug.amor eſt eorū q̄ habent:ſed appetit⁹ eoꝝ que nō habent.cū ergo hō in ſui creatione ad dei ſimilitudinē fact⁹ ſit:videt ꝙ ꝑ hō nō appetyt. ¶P.ſtat ꝙ malū ꝓ expientiā deus ſcire nō pōt:ſz ſcia boni ꝛ mali intelligit̄ de malo ꝓ expiētiā que ꝑpus erat per cognitionē tm̄.ergo vr̄ ꝙ ex hoc ꝙ appetyt ſciam boni ꝛ mali dei ſimilitudinē nō affectauit. ¶P.ꝑs dic̄ in.io⁹. ethycoꝝ ꝙ debemus nos in diuina trahere q̄tū poſſum⁹: qz ipſe nobis diuina nō inuidet:vt quidaz poeta mētiebat. Dyo.aūt ꝛ Aug.dicūt ꝙ ad deū accedit nō loco:ſed ſilitudine.cū ergo ad ipm accedere debeamus.vt in ps.dr̄.Accedite ad eū ꝛ illu.vr̄ ꝙ non peccauit in hoc ꝙ dei ſilitudinem appetyt. ¶P.nullus peccat in appetēdo illud qō naturaliꝛ deſiderat:ſed oēs boies:vt ꝑs dicit:natura deſiderant ſcire:cū ergo nō appetyt diuinā ſilitudinez:niſi in ſcia vt vba ſerpētis oſtendunt:videt ꝙ in appetendo dei ſimilitudinem non peccauit.

Sz contra eſt qō in lra dr̄ ꝑ Aug.Qui puerſe vult eē ſic̄ deus puerſe vult eſſe ſilis deo vt dyabolus ꝛ homo.Hoc ēt videt ex iproperio dei qō genz⁹ponit̄.Ecce Adā quaſi vnus ex no.ꝛc̄.

Reſpondeo dōm eſt.ꝙ hō q̄tuz ad aliqd appetyt eſſe ſicut deus:quantum vero ad aliquid non.Si.n.ſic̄ dicat equalitatem in aliqua pfectione ſic hō noluit ꝙ ipſe hēret tantā ſciaz:vel potētiā:vel bonitatē q̄tam hz deus:qz hoc ipm ipoſſibile ꝛ icogitabile eſt: ſed q̄tū ad aliquē modū hñdi voluit deo parificari tā hō q̄ dyabolus:vt.ſ.vterꝫ hēret pfectionē ſibi datā ſicut hz deus ſm aliquē modū:ſed differēter:qz ſuperbus angelus appetyt talē equalitatē in ptāte:ſed homo in ſcia:cuius rō eſt:qz ꝑmus angelus iter alias creaturas excellētioꝝ erat. vnde quodāmodo ex ordine ſue nature influētiā ſup alias creaturas hēbat:voluit ergo dignitati ſue nature inniꝝus:vt ipſe ꝓncipiū quoddā creaturarū ſequentiuz exiſteret:ꝛ gubernationis:ꝛ cauſalitatis cuiuſdā modi:tamē ſub ꝑmo ꝓncipio a quo ſuā potentiā recognoſcebat:ſed hoc ꝑz dignitatē nature ſue adipiſci ꝑſumebat:non ex diuino munere ſupaddito.homo vō qui creaturis inferiorib⁹ ſuppoſitus erat:vt eas regeret:ꝛ eis ytereť nō tā per potentiam q̄ per prudētiā:hoc modo appetyt vt per nature ſue ꝓditionem:ꝛ ligni ꝓhibiti edulium tantā ſcientie plenitudinem cōſequereť:vt ex lumine ꝓprie rōnis:qō tñ a deo ſibi collatum eſſe credebat:ꝛ ſeipſum regeret in omnib⁹:ꝛ iferiora ſibi ſubiecta. Unde Auguſ.dicit:ꝙ noluit vt ſeruus teneri eſſe ꝓcepto quaſi ab alio regula per lumē nāli lumini ſupadditū.Et hoc etiā vba ſerpētis oſtēdūt:qui ꝑmiſit ſciam boni ꝛ mali qō ad actiōes ptinet:ꝛ ad gubernationē rex.

Ad primum ergo dōm ꝙ electio in tantum cecat oculos mētis:vt illud eſtimet eē poſſibile:qō poſſibile non eſt.vnde potuit eē:vt ad vba ſerpētis homo excellentiam inordinate appeteret in cōi:ex illo appetitu vo excecatus puerſum iudiciuz de impoſſibili ꝓferret:ꝛ ſic appetitus declinareť ad hūc excellētie modū. Uel dicēduz ꝙ equalitatē equiparātie:qō impoſſibile eſt ꝛ cogitari non pōt:non appetyt:ſed aſſimilationem quādā vt dictum eſt:quam cogitare potuit. ¶Ad ſecūdum dicēdum.ꝙ ſimilitudinem naturalis dignitatis quam in creatione accepit appetendo non peccauit:ſed quia ipſe ſuper ꝑ aliam ſimilitudinez appetyt:vt.ſ.ſicut deus lumine ſue nature omnia regit ꝛ gubernat:ita etiam homo per naturale lumen rationis ſibi ſubdita gubernaret:ꝛ ſeipſuz ſine adiutorio exteriozis luminis. ¶Ad tertium dicēdum.ꝙ homo non appetyt mala per experientiam ſciētie:ſed per indicium:ſed hoc ꝓſecutum eſt ex peccato ſuo ꝙ maluz ꝓ experimētum cognoſceret vt ſic:ꝛ demonis ꝓmiſſio verificareť incōpleta:cuius cōſuetudo eſt vt dubys verbis homines fallat:ꝛ vt nomen arboꝛi impoſitum non fruſtra videať. ¶Ad quartum dicendum.ꝙ ad dei ſimilitudinem accedendum eſt ſm modum ꝛ ordinem vnicuiqz a deo ꝓſtitum:ſed qui ꝓpꝛio motu ad dei ſimilitudinem acceſſerit peruerſe vult eſſe ſimilis deo.vt Auguſtinus dicit i littera.omnis enim peccator appetit ſimilitudinē dei:cum nihil ſit appetibile:niſi ꝓut eius ſimilitudinem habet:ſed in hoc peccat:quia querit eius ſimilitudinem inordinate: ꝛ in quo querenda non eſt. ¶Ad quintum dicendum.ꝙ non peccauit in hoc ꝙ ſcientiam appetyt:ſed quia inordinate appetyt.vt dictum eſt.

¶Utrum mulier grauius peccauerit q̄ vir. III.

Ad tertiuz ſic procedit̄.videt ꝙ mulier grauius q̄ vir non peccauerat.Uterꝫ enim elationis vitio peccauit ſed elatio illa non fuit:niſi in hoc ꝙ dei ſimilitudinem peruerſe appetierūt.ergo videtur ꝙ vterꝫ idē appetyt:ꝛ equaliꝛ peccauerunt. ¶P.ifirmitas peccatum excuſat:ſed mulier infirmioꝛ fuit viro:ꝓpter quod dyabolus vt dictum eſt ſupꝛae:eaz ꝑmo aggreſſus ē. ergo videtur ꝙ ipſa minus peccauerit. ¶P.ꝓpter hoc peccatum demonis grauius iudicatur q̄ peccatum hominis:ꝙ eminentioꝛem cognitionez de deo habebat:ſed vir magis erat ꝓditus ſpirituali mente q̄ mulier.vt in littera dicitur.ergo videt ꝙ ipſe grauius peccauerit. ¶Preterea.regimen mulieris ad virum pertinebat.vnde ꝛ ſupꝛa dictum eſt ꝙ per virum ad mulierem ꝓceptum delatum eſt.ergo videt ꝙ etiam peccatum mulieris viro imputandum ſit ꝛ magis aggrauandum. ¶P.peccare ex cōſideratione miſericordie diuine videt̄ eſſe peccatum preſumptionis que eſt ſpecies peccati in ſpiritū ſanctū:qō eſt grauiſſimum.cum ergo vir peccauerit cogitans de dei miſericordia.vt in lra dr̄:vr̄ ꝙ ipe grauiꝰ peccauerit q̄ mlier.

Sed contra Peccatum a dyabolo puenit in mulierem:ꝛ a muliere in virum:ſed dyabolus grauiꝰ peccauit q̄ mulier.ḡ ꝛ mulier grauiꝰ q̄ vir. ¶P.ad idē ſunt ea que in lra adducunt̄.

Reſpondeo dicēdum.ꝙ ſicut ſupꝛa dictum eſt:nō eſt incōueniēs ꝙ duoꝝ peccatoꝝ vnū ſit altero grauius diuerſis circūſtātys conſideratis.illud tamē ſimpliꝛ grauius dicēdum eſt qō in pluribus ſiue potioribus ꝓponderat:illud autem potiſſimum quolibz peccato eſt qō ad peccatū mouet vt ꝑpus dciꝫ eſt.ꝛ ideo ſm ꝑ maxime grauitas peccati attēdēda eſt.ꝛ ſm hoc pz ꝙ peccatum mulieris grauius eſt:mulier enim ex ſola elatione mētis ad peccandū mota fuit:vir autez non ex ſola elatione:ſed ſimul cum hoc ex quadā amicabili benignitate ad vxorē qō aliquo modo peccatū eius mitigat. Jtē elatio q̄ mouit mulierē maioꝛ fuit q̄ elatio.que mouit virum. In muliere enī talis fuit elationis ꝓgreſſus.vt ad verba ſerpentis tantum excellentie appetitus cōciperet:vt iudiciū rōnis ꝓterteret:ꝛ crederet hoc poſſibile ꝛ verum:qō dyabolus dicebat:ꝛ ꝓpter hoc dicit̄ eſſe ſeducta. In viro autem non tantum exercuit in ꝓncipio amoꝛ ꝓprie excellentie vt iudicium eius peruerteret quaſi crederet hoc eē futurum:ſed quia illud valet ſi poſſibile foꝛet:ꝛ ideo non dicit̄ fuiſſe ſeductus:ſed tamen talis elatio ad experiendum ipſum incitauit.vnde aliquam dubitationem elatio in eo fecit que in muliere firmam opinionē conceperat:ꝛ ideo etiaz voluntas mulieris perfecta conſecuta eſt in appetitum diuine ſimilitudinis:ſed viri imꝑfecta.ſ.ſub conditione ſi poſſibile foꝛet.

Ad primuz ergo dom.q sicut ex pdictis.pz:lz id quodāmodo vtercz appetierit:nō tñ equalr:qō enim credit esse possibile cōpletū desideriū bz: id vo qō impossibile credit esse possibile vel de cuius possibilitate dubitat bz desideriū ꝺditionatū tñ:qz homo illud vellet si possibile foret:qz ergo mēs mulieris p elationem ad vba serpētis ꝺceptā in tantū excecata est:vt illud possibile crederet qō dyabolus pmittebat:cōpletū desideriū habuit:vir vo incōpletū:quia hoc possibile nō credidit ¶Ad 2m dicēdum q in muliere nō erat tāta debilitas gn pctō resistere possz:vñ q̄uis debilitas mulieris sit aliqua circūstātia diminuēs peccatuz ipsius per cōparationē ad virū:nō tñ simplr minus peccatū fecit. ¶Et silr dom ad 3m z 4m. ¶Ad 5m dicēduz.q cogitare de dei misericordia cum ꝓposito penitēdi z resiliēdi a pctō nō facit ꝓsumptionis peccatū:sed magis peccatū alleuiat:sz cogitare de dei misericordia sine ꝓposito penitēdi hoc ꝓsumptionis est:z ꝺtemptus diuine iusticie:nec sic adam de misericordia cogitauit.

¶Questio. II.

DEinde queritur de ignorātia de q̄ fit mētio in lra.Et querunt duo.Primo an ignorātia peccatuz sit Secūdo an peccatum excuset.

¶Utrum ignorantia sit peccatū. I.

AD primum sic ꝓcedit.vr q ignorātia pctm non sit.Omne enī pctm.vt Aug.dicit:ē in volūtate:ignorātia aūt est in itellectu.ergo non est pctm. ¶P.oē pctm est originale vel actuale:sed ignorātia nō est originale pctm:sed magis ꝺcupiscētia:vt ifra dicet:nec etiā est actuale:qz nō est dictū vel factū vel ꝺcupitū cōtra legē dei.ergo ignorātia non est pctm. ¶P.oē pctm ꝺsistit in defectu alicuius act9:z nō in defectu alicuius habitus: alias aliqs dormiēdo peccaret:ignorātia aūt magis opponit habitui q̄ actui.g idē qō ꝑus. ¶P.ignorās in ignorātia sua ꝺtinue manet.si ergo ipm ignorare pctm esset:vr q ꝺtinue peccaret:nō.n.apparet rō:quare magis nūc sit peccatuz q̄ ꝑus:sed h vr graue dicere.g vr q ignorātia nō sit pctm. ¶P.Aug.dicit q oē peccatū est volūtariū:ignorātia aūt nō est volūtariū:cum ab hoib9 nālr scia desideret fm pbm.ergo non est peccatum.

Sed contra. est qō p9 Cor.14.dr.Qui ignorat ignorabit:z logt de ignorātia reprobationis:sed nulli debet reprobatio:nisi p pctō mortali.g ignorantia est peccatū mortale. ¶P.Ysa.5o dr.Propterea captiuus ducr est ppls meus:qz nō ha.sci.sed pena nō debet nisi culpe.ergo carere scia est culpa.

Respondeo q qdā dixerūt nullā ignorātiā q̄tuz in se est culpam esse:sed rōne alicuius annexi vel ꝓcedētis vel sequētis:ꝓcedētis vt cause.s.negligentie adiscendi:sequētis vt effect9.s.alicui9 iordinati act9 qui ignorātiā segt:sz qz de rōne culpe nō est plus:nisi q sit ꝑuatio alicui9 qō debitū est h̄e in ptāte eius g ꝑuat exns: ideo ēt ipsam ignorātiā fm se possum9 culpam dicere:si tñ ignorātia ꝑuatiue:z nō negatiue accipiat:z dico ignorātia ꝑuatiue acceptā:que est eius gdez qō gs nat9 est adiscere: qcqd sit illud:nō.n.idē est qō oēs scire tenent:cū ad plura sciēda gdā magis alys teneat.vñ aliq ignorātia est pctm vni que nō est peccatū alteri.vnicuiq enī peccatū est ignorantia eoz que ad bonos mores:z fidei vitatē ptinēt:sz alicui i offo ꝺstituto est ēt peccatū ignorātia eoz que ad suū officiū ptinēt:nec est mirū:si h ipm q est scia carere pctm est ei g pōt:z tenet h̄e:cū ēt carere aliq corpali ad officiū ptinēte peccatū sit vt tōsura vel veste ad offm accōmodata:z q ista in se pctā sint:pēa ostēdit que p eis iuste iligit.

Ad primum g̃ dom.q ee in volūtate ꝺtigit dupl vel sic in subo:z hoc mō nō oē peccatum in volūtate est:aliqō enī est in ꝺcupiscibili vel irascibili:z sic de alys viribus:vel sic in cā.vt.s.ipsa volūtas sit dña eius qō in ea esse dr:q̄si i eius ptāte exns:z h mō oē peccatuz i volūtate est ēt ignorātia:ipa.n.volūtas impat alys viribus:z itellectui.vñ act9 alia3 viriū sunt in ptāte volūtatis z defect9 ea3.s.solū illi qui rōni obediūt. ¶Ad 2m dom.q ignorātia nō est originale peccatū:non enī ignorātia imputat puero in peccatū añq̄ ad tps deputatū venerit:sed est peccatū actuale eo mō quo omissio peccatuz actuale dr:z eodē mō ꝺuenit peccati actualis ōscriptio ignorātie:sicut omissioni:qō q̄lr sit ifra dicet. ¶Ad 3m dom.q q̄uis scia cui opponit ignorātia nō sit actus qui est opatio:sed habitus tñ per opationē aliquā que est in ptāte volūtatis acgrit.z ideo hoc ipm qō est scia3 h̄e voluntati subm est:z per ois hoc qō est scia carere:z ide est q culpe rōnē h3. ¶Ad 4m dom:q peccatū omissionis non h3 rōnez culpe:nisi ex hoc q opponit ꝓcepto affirmatiuo legis naturalis vel scripte. Preceptum autē affirmatiuum obligat semper:sed nō ad semp:z ideo ois omissio pro illo tempore est peccatum in actu in quo quis per ꝓceptū obligat:z quotiēs illud tēpus reuertit totiēs peccatū multiplicat. ¶Ad qntuz dom.q q̄uis ois homo natural scīam desideret:z scīam velit:nō tñ oēs volūt id per qō ad scientiā puenit.z sic quodāmodo ignorātia voluntariū efficit:non per se:sed per accidēs sicut z quodlibet malum.

¶Utrum ignorantia excuset peccatum. II.

AD secunduz sic ꝓcedit.videt q ignorantia peccatum nō excuset. Primo per hoc qō dic glo.Ambro.Ro. ii°.Grauissime peccas si ignoras:sed qō aggrauat peccatum non excusat.ergo ignorātia non excusat peccatum. ¶P.qui per ebrietatez hominez occidit:ꝺstat q per ignorantiā peccat.sed fm pbm in 3°ethicorum talis meret duplices maledictiones.ergo ignorantia non excusat sed aggrauat. ¶P.peccatuz additum peccato non excusat sed aggrauat:sed ignorantia peccatum est. vt dictum est supra.peccatū ergo non excusat. ¶P.illud qō ꝺsequit omne peccatuz non pōt excusare vel alleuiare peccatū:qz sic de quolibet excusaret:sed ignorātia sequit omne peccatū:qz ois malus est ignorās fm pbm in 3°ethi. g idē qō ꝑus. ¶P.vt Beda dicit q̄tuor sunt penalitates que nos pctō pmi hois consequunt.s.ignorātia:infirmitas ꝺcupiscentia:z malitia:sed malitia non excusat sed aggrauat peccatum:nec etiam cōcupiscentia:ergo videt q nec ignorantia nec infirmitas.

Contra. est qō apls pme Tym.p.dic.Misericordiam ꝺsecut9 sum:qz igno.fe.sz nihil puocat ad misericordiā:nisi peccatū excuset vel alleuiet.g ignorātia excusat vel alleuiat peccatū. ¶P.oē peccatū est volūtariū fm Aug.g qō tollit vel diminuit rōnē volūtary excusat vl alleuiat peccatū:sed ignorātia est h:qz inuoluntariū per ignorātia causat.vt pbs in 4°ethi.dic.ergo ignorātia vel excusat vel alleuiat peccatum.

Respondeo dom.q ignorātia q̄dā ex toto excusat peccatū:q̄dā vo alleuiat in pte.q̄dam vo nec in toto excusat:nec in pte alleuiat.Et ad hoc euidentiā sciendū est q ignorātie diuisio tripl pōt sumi.Primo ex pte ipsius sciētis:qz quedā in ptāte sciētis:z h dr ignorātia vincibilis vel affectata:quedā aūt nō est in ptāte ei9:z h dr iuincibilis.Sed h q ignorātia sit in ptāte ei9 g ignorat ꝺtingit dupl:qz vel est in ptāte ei9 fm se:sic qui ignorat aliquod ꝓceptum qō statim scire posset:vel est in potestate eius quantum ad suā causam lz non in se.vt patet in

ignorantia ebrij:quia ebrietas que est causa ignorantie in potestate eius fuit:non autem ignorātia consequens:cum vsus rōnis impediat. Scōo sumit diuisio ignorātie ex pte scibilis:est.n.quedaz ignorātia eiꝰ qō gs scire tenet:r ꝑ dr fm pbm ignorātia vlis:r fm iurispitos ignorantia iuris:r hec variat in diuersis:vt supra dictū est:qz quedā tenet scire vnus que nō tenet scire alius. Quedā vo ignorantia est eius qō gs scire nō tenet:r hec est scia ꝓticulariū circūstantiū in actu:quā pbs vocat ignorātiā ꝓticularis. Juriste vo ignorātiā facti. Tertia diuisio sumit ex ordine ad actum: quedā eni ignorātia est que est causa actꝰ:qz si nō ignorasset nō faceret:r tūc dr per ignorātiā peccare:r huiꝰ signuz est penitēdo de actu:quedā vo est ignorātia que nō est causa actus:sed per accīs se hz ad actū. Et fm hāc vt pbs i 4° ethicox. dicit. nō dicit aliqs p ignorantiā facere. sed ignorans. vī in actu talis nō penitet:vt si aliqs credēs accedere ad vnā mulierem accedat ad aliā:ad quā tī accederet si eam nō ignorasset. Quedā vo ignorantia est que quodā modo affectū peccati ꝓsequit:vt qī ex ꝓcupiscētia peccati:quā volūtas nō repmit:absorbet iudiciū rōnis r ꝓticulari opabili:fm q dr in 6° ethicox. q delectatio corrūpit existimationē prudētie:r hec est ignorātia electionis fm quā ois malus dr ignorās. ¶ Dis ḡ visis sciendū est q ignorātia nō excusat:nec minuit peccatū:nisi fm q causat inuoluntariū. non enim pōt esse volūtarium qō est ignoratum. Ignorātia aūt que nō est causa actus nō causat inuolūtarium. vt pbs dicit in 3° ethycox. vnde illa nullo mō excusat:nec diminuit peccatū:sed solū illa que est causa actus. Nec aūt pōt excusare peccatū vel in toto vel in pte:si enī sit talis ignorantia cui nullo modo admisceat rō culpe:ex eo q ignorātia est:sic excusat in toto:sic ignorātia īuincibilis:r ignorātia ꝓticularis:adhibita tamē debita diligētia. Ignorātia vo que rōnē culpe hz excusat qdē quātū ad aliquid.s.inquātū ignorātia est:qz sic hz q inuolūtariuz causet:non aūt excusat inquātū culpa est:qz sic rōnē volūtary retinet:r ideo ignorātia vlis excusat peccatū sequēs nō ex toto:sed a tāto. Similr etiā r ignorantia vincibilis:siue sit fm se vincibilis:siue fm causam suā:duz tī rei illicite operaz nō dederit qī ignorātiā icurrit. si.n.operā rei licite dedisset moderate ignorātia sequēs culpā nō bēret:r ita pōt sequēs peccatū ex toto excusare:vt pz in his qui exercitiō spūaliū opationū in amētiam vertunt.

Ad primum ergo dōz. q ignorās dicit grauissime peccare:nō ꝓpter quantitatē peccati sed ꝓpter piculū:qz duz morbū nō cognoscit medicinā nō querit. Uel dicendum. q Ambrosius loquit de grauitate peccati:qō est ignorātia ipsa beneficio dei:qō est grauissimum inter spēs ingratitudinis:cum.s.homo beneficiū nō recognoscit. ¶ Ad 2m dicēduz. q ebrius homicida duobꝰ peccatis peccat.s.ebrietate r homicidio:ꝓpter qō dicit duplices maledictiones mereri:nihil tamē pbibet quin quātitas sequētis peccati per ignorātiā ex pcedēti ꝓsequente minuat. vnde i ꝓcessu argumēti est figura dictionis:quia mutat discretū in ꝓtinuum. ¶ Ad 3m dicēdum. q ignorantia ois que est peccatū est etiā in ītellectu:sicut in subiecto r in volūtate:sicut in causa:vt supra dictum est. vnde fm hoc q est in intellectu:put.s.puat directā scientiā in actu minuit quantitatem sequētis peccati:nec ex eo habet q peccatū sit:sed put est in volūtate:sicut in causa habet q peccatū sit:r sic non habet qō excuser:sed qō ad peccatuz addat:r pōt esse quādoqz q plus ponderat ipsum peccatum ignorantie cū illud quod per ignorantiam de sequēti peccato minuit. ¶ Ad quartū dicēduz. q ignorantia que ꝓsequit omne peccatū non est causa peccati vt dictum est. r ideo non excusat:nec diminuit peccatum. ¶ Ad quintū dicēdum:q ignorātia r ifirmitas habent q excusent peccatum vel in toto vel in parte ex hoc q causant inuolūtarium:malitia vo r ꝓcupiscētia magis volūtariuz augent:r ideo non excusant:sed aggrauāt peccatū. r hoc dico si ꝓcupiscentia sumat pro actu volūtatis. si vo sumat p passione ꝓcupiscibilis trahente voluntatē quodāmodo renitentez: sic ꝓcupiscētia excusat:quia quāto aliquis maiori tētationi succūbit minus peccat:sed hoc ad infirmitatē reducit.

¶ Expositio textus.

Que per tentationē fuerat ꝓuincēd a) perimēda. s. spirituali mēte vt etiam corporali:vel a se:vel a viro:vel a deo: si de muliere intelligat:vt magister exponit (In eo tamē fuisse seductū credi pt:q cōmissum veniale rē.) Hoc itelligit vt supra dictuz est de venia li ex causa:r non ex genere:putauit eni q quia fecit vt vxoris morē gereret q peccatū suuz excusationis causam haberet r veniā de facili acciperet:r huiusmodi seductionis causa videt fuisse elatio mētis que ad suggestionē mulieris subrepsit:ex qua voluit lignū vetitū experiri. Cum enī experimētū non sit:nisi de dubys:pz q ex elatione in quadam dubitatione adductus est eius rei puta experimēti ligni vetiti:in quo etiam mulier seducta fuit (Tribus modis. vt ait Jsidorus rē.) videt q īsufficiēter enumeret:qz quoddā peccatū est etiā ex cōcupiscētia:de qua mentionē non facit. Et dicēdum q peccatum ex cōcupiscentia ꝓueniens ad peccatū ex infirmitate reducit:non enim tuc solum est ex infirmitate peccatū quādo aliquis aliquo exteriori impulsu peccat:sed etiam quādo per tentationē carnis in peccatum labitur. (Que etiam ipsa peccatū est rē.) Hoc verum est si sit eorum que quis scire tenet:alias no: qz etiā habere volūtatē nō sciēdi geometriā peccatū non est ei qui illā nō ꝓfitet ꝓ officiū magistery.

¶ Quare deus permiserit hominē tentari sciēs eum cīrum. ¶ Dist. XXIII.

Preterea queri solet quare deꝰ hominem tentari permiserit quez decipiendum esse prescibat. Sed nō essz laudabile homini:si ideo bene viuere posset:quia nemo male viuere suaderet:cum in natura posse:r in potesta te haberet velle:non consentire suadēti deo iuuante:r est gloriosius non consentire q̄ tentari non posse. Adouentur etiam quidam dicentes:cur creauit deus quos futuros malos prescibat. Quia preuidet quid boni de malis eorum esset facturus. Sic enim fecit eos:vt relinqueret eis:vnde aliquid faceret:r si culpabiliter aliquid facerent illum de se laudabiliter operantem inuenirent:a se habebant voluntatem malam:ab illo naturam bonam r iustam penam. Frustra ergo dicitur:non deberet deus creare quos prescibat malos futuros. Sciebat eniz bonis profuturos:r iuste pro mala voluntate puniendos. Addunt etiam. talez deberet hominem facere qui nollet omnino peccare. Concedimus quidem meliorez naturā esse que omo peccare nollet. Cōcedant r ipsi non

esse malam: que talis facta est vt posset nō peccare si vellet: ⁊ iuste puniram que volūtate non necessitate peccauit. Cum ergo hec bona sit: illa melior: cur non vtrūq; faceret vt vberius laudaret de vtroq;? Illa enim de sanctis angel': hec de hoibus est. Item inquiūt. Si deus vellet ⁊ isti boni essent: ⁊ hoc quidē ꝓcedimus: sed melius voluit vt quod vellēt essent. Et boni quidē nō ifructuose: male ꝙo non impune essent. Itē inquiūt. Posset deus voluntatē eoꝝ vertere in bonum: quia omnipotens est? Posset revera: cur non fecit? quia noluit: cur noluit? ipe nouit: nō debemus plus sapere q̄z oportet sapere. Et quidem ꝑm animū rōnalis fuit homo: habens discretionē boni ⁊ mali. Sciētiā quoq; rerum creatarū ⁊ cognitionē veritatis: que prime perfectioni ꝙgruebat: mox cōditus non incongrue accepisse putat: ⁊ ad illā non studio vel disciplina alia per iternallū tpis ꝓfecisse: sed ab exordio sue ꝙditionis diuinitus illā ꝓcepisse.

¶ Qz triplicem cognitionē habuit hō añ lapsum .s. rerū ꝓpter se factaꝝ ⁊ creatoris ⁊ sui.

Fuit itaq; homo primus añ lapsum triplici cognitione ꝓditus: reruz. s. ꝓpter se factarum: ⁊ creatoris ⁊ sui. Rerum quippe cognitionē hominez accepisse perspicuū est: cum non ipse creator vel angelus aliquis: sed homo omnib⁹ animātibus nomina imposuerit: homo ipse habuit. Que enim ꝓpter illum creata erāt: ⁊ ab illo regēda ⁊ disponēda erāt: hoꝝ omniuz deus illi ⁊ sciēnā tribuit ⁊ ꝓuidētiam atq; curaz reliquit. Quia vt ait Apostolus. Nō est cura deo de bobus. Quoꝝ aliorūq; animaliū deus homini curam reliquit ⁊ ꝓuidētiam: vt dominationi eius subiicerent: ⁊ rōni ipsius gubernarent: vt sciret illis necessaria ꝓuidere: a quibus emolumentum debebat recipe. Hāc autē scientiā homo peccādo nō ꝓdidit: sicut nec illā qua carnis necessaria ꝓuidētur. Et idcirco in scriptura homo de huiusmodi nō erudit: sed de scia anime quam peccando amisit.

¶ De cognitione creatoris.

Cognitionem quoq; creatoris ꝓim⁹ homo habuisse creditur. Cognouit enim a quo creatus fuerat: nō eo modo cognoscēdi quo ex auditu solo ꝓcipitur: quomodo a credentibus absens queritur: sed quadam interiori inspiratione qua dei ꝓsentiā ꝓremplabat: non tamē ita excellēter: sic post hāc vitaz sancti visuri sunt: neq; ita in enigmate qualr in hac vita videmus.

¶ De sui cognitione.

Porro sui cognitionem idez homo talem accepisse videtur: vt quid deberet superiori: ⁊ quid equali: ⁊ quid inferiori non ignoraret. Conditionem quoq; suam ⁊ ordinem. s. qualis factus esset: ⁊ qualiter icedere deberet: quid agere: quid cauere intellexit. Si horum noticiam non habuisset: non esset reus ꝓuaricationis neq; seipsuz cognouisset.

¶ Utrum homo ꝓscius fuerit eoꝝ que sibi futura erant.

Si autem queritur vtrum homo sciētiam habuerit eoꝝ que circa eum vētura erant. i. si ruinam suam ꝓsciuerit: ⁊ similiter si ꝓsciuerit bona que habiturus fuisset: si in inobedientia perstitisset. Responderi pōt q; ei magis faciēda indita sunt q̄z futura reuelata. Accepit enim scientiā ⁊ ꝓceptum eoꝝ que faciēda fuerant: ſz non habuit ꝓsciētiam eoꝝ que futura erant. Non fuit ergo homo ꝓscius sui casus: sicut ⁊ de angelo diximus. Qd Augustinus sup Genesim asserit: rōne vtēs quā supra posuimus: hec de scientia hominis quantum ad primum statum pertinet dixisse sufficiat.

¶ Diuisio textus.

Postquā diffiniuit magr̄ p̄ncipiuz humane ꝓditionis: ⁊ ex parte tētatiōis ⁊ ex parte peccātis. In pte ista determinat de ꝓmissiōe diuia: q̄ quodāmodo p̄ncipiū peccati dr̄ sicut causa sine qua non. Si enim deus nō ꝓmisisset bō nō peccasset. Et diuidit ī quinq; partes ſz quinq; qōnes q̄s mouet. Scda īcipit. ibi. (Mouent ēt q̄dā) Tertia ibi (Addūt ēt talē hoiez). 4ª ibi. (Item inquiūt) (Si deus vellet) Quinta ibi. (Itē iquiūt). (Posset deus ⁊c.) Deinde accedēdū ad partē alterā: in qua ostēdit quā pfectionē aie habuit adaz: ex qua posset pctō resistere: que incipit. ibi. (Et qdē ꝑm animā) Et diuidit ibi ꝑ tres. In p̄ma ostēdit q̄lis fuit fact⁹ ꝑm aīaz q̄tū ad sciaz. In scda q̄tum ad nālē potētiā. z4. dist. ibi. (Nūc diligēter iuestigāduz) In 3ª ostēdit q̄lis fuerit q̄tū ad grāz. z6. di. ibi. (Nec ē gra operās ⁊ cooperās). Prima in duas. In p̄ma ostēdit q̄uz cognitionē bō in p̄ncipio sue ꝓditionis accepit. In secūda ostēdit qualē de his noticiā habuit. ibi. (Rex qppe cognitionē homo accepisset ⁊c.) ¶ Et circa hoc tria facit. Prio ostēdit qualē cognitionē habuit de reb⁹ creatis. Scdo q̄lē de deo. ibi. (Cognitionē quoq; creatoris). In 3ª q̄lē de seipo ibi. (Porro sui cognitionē). ¶ Et circa hoc duo fac. Prio determiat veritatē. Scdo mouet dubitationē ⁊ soluit. ibi. (Si aūt queriť vtr̄ homo sciaz habuit ⁊c.) Qō. I.

Hic est duplex qō. Prima de ꝓmissiōe diuina respectu peccati primi hois. Scda de cognitione p̄mi hois q̄tū ad p̄mum statum. ¶ Circa p̄imum querunt duo. Primo vtr̄ deus potuerit ꝓferre alicui nature create vt peccare non posset ex nature ꝓditione. Scdo vtr̄ deus debuerit ꝓmittere hoiez tētari ⁊ peccare.

¶Utrum alicui nature create cōferri potuerit vt peccare non posset ex cōditione nature. I.

AD primum sic ꝓcedit. vī ꝙ alicui nature create ꝯferri potuit vt ꝯditione sue nature peccare nō posset. ¶Prīo ꝑ hoc ꝙ Aug. dicit i lra. s. ꝙ illa natura que peccare non pōt est de sanctis angelis: hec aūt que peccare pōt est de boibus: nec pōt dici ꝙ ꝫ angelice nature ꝑ gr̄az ꝓueniat: qz in hoc ab boīe nō differrēt cui ēt per gr̄am hoc ꝓuenit. ergo videt ꝙ ꝑ ꝯditionē nature sue angeli hēant ꝙ peccare nō pñt. ¶P̄. nā spūalis est nobilioꝛ q̄ nā coꝛporalis: sed aliq̄ nā coꝛpalis est i qua nullo mō pctm̄ vel erroꝛ accidere pōt etiā ſm nature sue ꝯditionē. s. celestis. g̃ multo foꝛtius est aliq̄ spūalis in qua nullo mō peccatū accidere posset ſm nature sue cōditionem. ¶P̄. vt Damascenus dicit: ex hoc ꝙ creatura est ex nihilo duplex varietas sequit ipsam in diuersis. vna ſm eē sic in bis que coꝛrūpunt. alia ſm electionē: sic in bis que peccant: sed alicui rei ſm nāe sue ꝯditionē ꝯferr̄ vt sit inuariabilis q̄tū ad esse: sic substātys spūalib⁹ z coꝛporib⁹ celestibus. g̃ alicui nature ꝯferri pōt. ꝙ ſm nāle ꝯditionē sit inuariabilis q̄tū ad electionē. ¶P̄. cōstat ꝙ volūtas diuina hoc naturaliꝛ bz ꝙ peccare nō pōt. cuz ergo ipse sit summe bonus: z summe potens. videt ꝙ alicui creature cōtulerit vel cōferre potuerit suā similitudinē: vt per naturā suam non possit peccare. ¶P̄. constat ꝙ alicui creature hoc cōferr̄ per gr̄az ꝙ peccare nō possit: sed potuit deus facere vt ille habitus gratie qui confirmationē in bono creat alicui nature pars essentialis esset vel etiā aliqd illo habitu perfectius. ergo videt ꝙ si esset talis natura ſm nāle sibi p̄ncipiuz bēret ꝯfirmationē in bono: ergo videt ꝙ alicui creature conferri potuit vt peccare nō posset.

Sed contra. Perfectio vniuersi in hoc consistit ꝙ oēs bonitates creaturaꝝ cōicabiles i genere cōmunicate sunt: sed hoc ꝙ est peccare nō posse ex natura ꝓpria nulli nature cōmunicatū ē: quia nec boi: nec angelo: qō vtrūq; peccatū ꝑbat. ergo videt ꝙ hoc creature cōicabile nō fuit. ¶P̄. ꝯfirmatio in bono videt ꝯsequi ex perfecta adhesione finis: sed finis ille ad quē rectitudo voluntatis ordinat z potestatē z intellectū z desideriū cuiuslibet creature excedit. ergo videt impossibile ꝙ aliq̄ creatura sit que naturaliꝛ bēat ꝙ peccare nō possit.

Respondeo dicēdo. ꝙ nulli creature cōmunicatū ē nec cōicabile fuit ꝙ peccare nō posset ꝑ ꝯditionē nature sue: cuius rō est: qz cū omne creatuz dependeat: sicut a causa sui esse a deo: opz ꝙ si sibi reliquat deficiat: q̄diu aūt cause influētiaz recipit ꝯseruet. sed applicatio causati ad causam suaz pōt esse dupliciter: vel ita ꝙ sit in potestate causati a causa sua recedere q̄tuz ad aliquid vel non recedere: vel ita ꝙ nō sit in potestate eius. z p̄mū pertinet ad li. ar. quia hoc est essentiale li. ar. vt possit facere vel nō facere: si aūt cause sue nō inberet: oz ꝙ deficiat. Unde dicit Aug. 8° sup̄ geñ. Homo deo sibi p̄sente illuminat: absente aūt cōtinuo tenebrabit. z ideo impossibile fuit vt seruata libertate arbitrij alicui creature ꝯferret vt ſm ꝯditionē sue nature peccare non posset. est enim quasi quedā cōtradictionis implicatio: quia si est li. ar. oz ꝙ cause sue possit inherere vel nō inherere: z si nō pōt peccare nō pōt cause sue nō inherere: z sic sequit ꝯdictio: sed nature diuine: que ex se rectitudinē bz: ꝓuenit per cōditionem nature sue vt deficere non possit: sicut nec ab esse: ita nec a rectitudine bonitatis: et quibuscūq; hoc ꝯferr̄: vt ꝑ gratiam confirmentur in bono: habent per donum gratie per quod filij dei efficiuntur z quodammodo diuine nature consoꝛtes.

Ad primuz ergo dicēdū. ꝙ Aug. non intēdit dicere ꝙ angeli hoc habeant: vt peccare nō possint per ꝯditionē nature sue: sed per donū gratie: in hoc tamē ab boībus secernunt: ꝙ gratuitā cōfirmationē quasi a p̄ncipio creationis acceperūt: que hominib⁹ per lōgum tēpus daī. ¶Ad 2m dicēdū. ꝙ natura spūalis etiam in esse inuariabilis est: sicut natura coꝛporalis: sed bz electionem: vt possit ſm hoc in ea esse peccatū: vnde quantū ad potētiam electionis non stat cōparatio iter coꝛporalez z spirituale creaturā. ¶Ad 3m dicēduz. ꝙ quelibet res habet p̄ncipia determinata ad suuz esse z ꝓprietates naturales que p̄ncipia nō sunt de illis que sue potestati subiacēt. z ideo aliqua creatura in illis inuarietatē bz: sed electio ē eoꝝ que sunt in potestate eius. vnde qz in bis creatura rōnalis aliquo modo sibi reliquit. vt dicit eccle⁹. 17. Reliqt eum in manu ꝯsilij sui: ideo deficere pōt. ¶Ad 4m dicendum: ꝙ non est ex impfectione potētie diuine vt creature conferre nō possit quātuz ad hoc suam similitudinem: sed ex impfectione creature: partim ex hoc ꝙ recipe non pōt: z partim ex hoc ꝙ est quedā impossibilitas in implicatiōe cōtradictoꝛioꝝ. vt dictū est. ¶Ad 5m dicēdum: ꝙ q̄cūq; alicui nature cōuenit aliq̄ accidēs ex ifluētia superioꝛis tiñ: nō pōt natura inferioꝛ illud accidēs per se habere: nisi efficiat nature superioꝛis: sicut si aer illuminat in actu per ignem non pōt esse ꝙ sit de natura sua lucidus in actu: nisi fiat ignis. Dico ergo ꝙ cum cōfirmatio in bono insit creature rōnali solum per gratiā que est quoddā spūale lumē z similitudo increati luminis nō pōt esse ꝙ aliqua creatura ex natura sua cōfirmationē habeat vel gratiā: nisi efficeret diuine nature: qō est oīno impossibile.

¶Utꝝ deꝰ debuerit pmittere boiez tētari vl̄ peccare. II.

AD secundum sic ꝓcedit. videt ꝙ deꝰ nō debuit pmittere hominē peccare vel tētari. Sapiētis. n. artificis est facere vnūqōq; q̄tūcūq; pōt fini cōpetentius. bō aūt ad btitudinē: sic ad finē factus ē. cū ergo cōpetētioꝛ btitudini fieret sine pctō. videt ꝙ non debuit pmittere eū in pctm̄ cadere. ¶P̄. ꝙbus daī idem finis oz dari eadē facultas ꝓueniēdi ad finē illū: sz homo z angeli ꝑpter vnū finē creati sunt. s. ꝑpter btitudinē participandā. vt p̄ma di. dictū est: cū ergo naturā angeli fecerit deus que peccare nō posset. vt in lra dr̄: vī ꝙ naturam boīs talē facere debuit. ¶P̄. ad ꝓuidētiā sapiētis ptinet vt impedimēta remoueat sui opis. cū ergo ꝑ tentationem demonis homo a sua rectitudine impedit⁹ fuerit: z ꝓuidētia diuina sit oīuz creaturaꝝ: z p̄cipue rōnaliū: videt ꝙ homine tētari pmittere nō debuit. ¶P̄. q̄to aliqd efficit cō pendiosius tāto certius z melius est. vnde z oīuz linearuz iter duo p̄cta recta breuissima est: sed ꝯpēdiosioꝛ fuit via ꝓueniēdi in btitudinē ꝙ hō nō peccaret q̄ ꝙ hō post peccatū de pctō erut⁹ in btitudinē trāsferr̄. g̃ vī ꝙ deꝰ nō debuit pmittere boiez peccare. ¶P̄. minꝰ malum ꝑ maioꝛi malo pmittēdū est: sz minꝰ malū est diminutio alicuiꝰ laudis q̄ ip̄m pctm̄: qz minoꝛi bono opponit. g̃ vī ꝙ nō fuerit rō sufficiēs pmissionis diuine que in lra assignat. s. ꝙ gloriosius est nō cōsentire. q̄ tentari non posse.

Sed contra. ē. Id ex quo apparet deus laudabiliꝛ nō oz penitꝰ impediri: sz i pctis ēt appareret laudabilis deꝰ: cū ꝑ misericoꝛdiā parcit: z ꝑ iusticiā punit. g̃ vī ꝙ nō debuit oīo peccatū impedire. ¶P̄. oē bonū potētius est in sua bonitate q̄ malū in sua malitia. g̃ non ē cōueniēs vt aliq̄ malū talr impediat. ꝙ ꝑ hoc aliquod bonū tollat: sed si deus non pmitteret hominem peccare tolleret libertas arbitrij que coactionē nō patit. ergo conueniēter pmissus est homo peccare.

Respõdeo dicẽdo.q; ad ꝓuidẽtiã diuinã ꝑtinet vt vnũqq; in sua nã relinquaꝫ:qz vt Dio. dic̃.4°ca.de di.no.,ꝓuidẽtia nõ est corruptiua nãe:sed saluatiua:cui⁹ rõ est:qz bonũ vniuersi excedit bonũ ꝑticulare cuiusq; nãe create:sicut ẽt bonũ gentis excedit bonũ hois: vt ī ꝑmo ethi.dicit:si aũt aliqua natura a suo gradu trãslata in altiorẽ per ꝓuidentiã muteꝫ:q̃uis aliqd bonũ illi nature excresceret:tñ bonitati vniuersi aliqd detraheret:dũ nõ oẽs gradus bonitatis impleti essent illo gradu ex quo nã illa trãslata erat vacuo remanẽte. Dico g̃ q; si pctm̃ oĩno ipediret ꝑ hoc multi gradus bonitatis tollerent:tolleret enī nã illa que põt peccare ⁊ nõ peccare que gdẽ bona est:tolleretur ẽt hoc qõ est de pctõ posse resurgere:⁊ multa hꝺ:gb⁹ablatis bonitati vniuersi multũ detraheret:⁊ iõ ad ꝓuidẽtiaꝫ diuinam pertinet ⁊ hominem tẽtari ꝑmittere ⁊ peccare si vellet.

Ad primuꝫ ergo dõm.q; sapiẽs artifex nõ tãtum ꝺsideret gd cõpetat parti edificij ꝑm se accepte:sed etiã ꝑꝫ ꝓportionẽ ad totũ edificiũ:⁊ iõ sicut vnã partẽ alia meliorẽ facit:ita ẽt deus vnũqq; facit in illa ꝓportione ad finẽ ꝑm q; cõpetit nature sue in ordine ad totũ vniuersum. ¶ Ad 2m dõm.q; nec ẽt angeli de nã sua hñt q; peccare nõ possint:qõ aliquoꝫ peccatũ monstrauit: sed per gr̃aꝫ ꝺfirmatiõis quã stati post p̃ncipiũ sue ꝺditionis acceperũt ꝺfirmati sunt vt peccare nõ possint:ita etiaꝫ hõ cũ ad terminuꝫ vie recto tramite puenerit eandẽ ꝺfirmationẽ ꝺsequit̃:sed q; angelo breuior assignata est via q̃ hoi diuersitas nãruꝫ facit:vt supra dcm̃ ẽ:nec est neẽe vt oĩbus ordinatis in vnũ finẽ assignent̃ eadẽ pducẽtia in finẽ ⁊ eodẽ mõ:ꝫ vnicuiq; ꝑm suã ꝺditioneꝫ. ¶ Ad 3m dõm.q; sapiẽtis est remouere hoc modo impedimẽtũ q; nã nõ tollat̃:qõ nõ fieret si hominẽ vel angelũ in pctm̃ cadere non ꝑmitteret q̃diu est in statu vie. ¶ Ad 4m dõm:q; nõ semp via breuior eligẽda est:nisi qñ per eam oĩa que ad rem ptinent ꝺueniẽter saluant̃:⁊ hoc nõ fieret si hoiꝫ in pctm̃ nõ ꝑmitteret cadere. ¶ Ad gntũ dõm:q; nõ tm̃ ꝓpter ꝓhibitionẽ pcti violẽta tolleret̃ laus:ꝫ ẽt nãlis ordo rerꝫ:qõ nullo mõ ꝓuidẽtia diuina pateret̃. Qõ. II.

De inde queritur de cognitiõe quaꝫ hõ in ꝑ statu hũit.

Et circa hꝫ q̃runt̃ tria.¶Primo vtꝫ deuꝫ ꝑ essentiã viderit.Scõo vtꝫ rerũ oĩuꝫ sciaꝫ habuerit. Tertio vtrum potuerit falli.

¶ Utrum adam viderit deum per essentiã. I.

Ad primum sic,ꝓcedit̃.vr̃ q; adã deũ per essentiã videbat.visio.n.ĩmediata dei dr̃ visio ꝑ essentiã.ꝫ adam in ꝑmo statu videbat deũ sine medio:vt in ꝑncipio quarti magr̃ dicit.ergo videt̃ q; videbat deũ per essentiã. ¶ P̃. Aug.dic̃ q; iter mẽtẽ nostrã ⁊ deuꝫ nihil est mediũ ꝑm nãm mẽtis:sed omne mediũ cognoscẽdi est mediũ iter cognoscẽtẽ ⁊ cognitũ.ergo videt̃ q; cum in ꝑmo statu hõ esset in integritate nature sue:q; deũ ĩmediate:⁊ per essentiã viderit. ¶ P̃. vt aplꝫ ꝑme Lozin.ij.dicit.Uidemus nũc per speculũ in eni.tunc autem fa.ad fa. sed adam in ꝑmo statu non videbat in enigmate:qz nulla obscuritas in eo erat.ergo videt̃ q; tũc videbat facie ad faciem. ¶ P̃.quicũq; nõ hꝫ illud qõ desiderat affligit̃:ꝫ in ꝑmo statu nõ erat aliqua afflictio:qz pena nõ potuit culpã ꝑcedere:cũ ergo nãl̃r visionẽ diuine essentie hõ desideraret:videt̃ q; deũ per essentiã videbat. ¶ P̃.illõ qõ est natural̃r ordinatũ ad aliqd nõ caret eo nisi per aliqd impediat̃:sicut lapis q; sit deorsum:ꝫ intellectus hois naturaliter ordinatus erat ad vidẽdum deum per essentiã.cum ergo nõ esset ibi aliqõ impedimẽtũ:qz nec culpa:nec pena: videt̃ q; deum per essentiam videbat.

Sed contra est qõ dicit̃ Joã.ꝑ.Deum nemo vidit vnq̃.Et sicut dicit quedã Hlo.Isa.6°. i.nullus hõ in statu vie existẽs:sed adam erat viator:quia peccare poterat.ergo videt̃ q; deũ per essentiam nõ videbat. ¶ P̃.vt dicit Augustinus.visio deitatis per essentiaꝫ est tota merces.sed cõstat q; homo in statu innocentie mercedem beatitudinis non habebat.ergo ⁊ deum per essentiam non vidit.

Respondeo dõo.q; sicut ī lr̃a dicitur:modus quo adam deũ cognouit:medius fuit iter cognitionẽ vie qua nũc deum videmus:⁊ cognitionem patrie qua sancti eum in gloria videbũt. ¶ Uñ ad hꝺ euidẽtiam vidẽdũ est quot modis deus possit videri. ¶ Scien dum aũt q; triplr̃ videri põt.Uno modo per suã essentiã. Alio mõ per effectũ aliquẽ eius effluentẽ in intellectuꝫ videntis.Tertio mõ per effectũ aliquẽ extra intellectũ videntis in quo diuina similitudo resultat.huius aũt exẽplum ī visione corporali ĩspici põt.lux enīꝫ nõ videt̃ ab oculo per aliquã similitudinẽ sui in ipso relictã:ꝫ per suã essentiam oculũ informãs:⁊ huic cõparat̃ ꝑmus modus diuine visionis qui est per essentiã:⁊ hic quidẽ modus ex ꝺditione nature sue nulli nature debet̃:nisi diuine in qua est idẽ sciẽs ⁊ scitũ.Lapis aũt videt̃ ab oculo corporali per similitudinem suã in ipso oculo relictã:⁊ huic cõparat̃ scõus modus qui est per effectũ relictuꝫ in ĩtellectu videntis:⁊ hic qdem modus videndi ꝺuenit angelo ꝑm cõditionẽ nature sue:qa vt in lib.de causis dr̃.oĩs ĩtelligẽtia scit qõ est supra se per illud qõ est causa ei.vñ cognoscẽs ipꝫ lumẽ nãe sue qõ est sĩlitudo lumĩs ĩcreati:deũ videt.vultus aũt hois relucẽs in speculo videt̃ ab oculo:nõ qdẽ per sĩlitudinẽ ei⁹ĩmediate in oculo relictã:ꝫ per similitudinẽ relucentẽ in speculo ex quo resultat in pupilla:⁊ huic cõparat̃ illa visio qua deus videt̃ per effectũ extra intellectum videntis siue per effectum nãlem:sicut per cognitionẽ creaturaꝝ nãli cognitione pbi in deũ deuenerũt siue per effectũ spũalẽ:sicut ẽ in visione fidei illius q; adheret his que alys reuelata sũt per influẽtiã spũalis lumĩs:⁊ iõ dicimur nũc in speculo videre ꝑm aplm.Modus aũt iste cõpetit homini ꝑꝫ ꝺditionẽ nature sue:qz ĩtellect⁹noster:nec ipsum ĩtelligere põt nisi ꝑ spẽs rerꝝ quas apud se hꝫ:qz p obiecta venit in cognitionẽ actuũ ⁊ p act⁹ĩ cognitionẽ potẽtiaꝝ. ¶ Ad ꝑmum g̃ modũ visionis q; soli deo ex ꝺditione nãe sue debet̃ eleuatur angelus ⁊ hõ p gloriã.vñ illa est visio beatoꝝ quã hõ ĩ ꝑmo statu nõ habuit. ¶ Ad scõm ꝩo modũ q; est nãlis ipsi angelo:⁊ supra nãm hois eleuat̃ hõ p gr̃aꝫ etiã post statuꝫ culpe:ſic̃ etiã in viris ꝓtẽplatiuis pꝫ qui reuelationes diuinas merent̃:⁊ multo amplius fuit in ꝑmo statu per gr̃am originalis iusticie. ¶ Tertius aũt modus est cõiter viatorum ẽt post statũ culpe.vñ pꝫ q; modus quo adaꝫ in ꝑme statu deum videbat medius est iter vtrũq;.Quidã ꝩo alr dicẽtes errãt ponẽtes deuꝫ nunq̃ per essentiã:nec in pria: nec ĩ via videri:qõ bereticũ est ⁊ scripture ꝺriũ.vt pꝫ ꝑme Lozin.ij.Et ꝑme Jo.3.Quidaꝫ ꝩo econtrario dicũt deum per essentiã in omni statu videri:⁊ his etiam auctoritates sanctorũ repugnant:quia Dionysius dicit:q; si aliquis videns deum sciuit quid vidit nõ ipsum vidit:sed aliqd coꝝ que sunt eius.Et Grego.dicit:q; quãtũcũq; homo in statu vie ꝓfecerit:ad statũ tamẽ illum ꝓtẽplationis quo deus p essentiam videt̃ non pertingit.

Ad primum ergo dõꝫ.q; adaꝫ in ꝑmo statu dicit deũ sine medio vidisse:nõ qz ipꝫ per eẽntiã videret:ꝫ qz nõ p mediũ argumẽtationis ex creaturis sensibilib⁹ ꝓcedens in cognitionem eius deueniebat: sed mediãte effectu spirituali in intellectũ eius resultãte:

sicut ꝛ angeli in ꝑmo statu videbāt.ideo dicit:ꝙ post pec catuꝫ necessaria fuerūt sacramētalia signa vt ex sensibili bus boi spūalia pāderētur.¶ Ad ẓm dōz.ꝙ cuꝫ dr nihil eē mediū iter deū ꝛ mētē nostrā:itelligēdū est:nō ſm nature dignitatē:qz natura mētis angelice supra nām mentis hu mane est:vt Dio.expresse dicit.4°ca.cel.hierar.ꝛ Greg.in omelia de cētū ouib⁹.Et Aug.sup Jo.nec etiā p modū ifoꝛ mantis ꝑuat medio:qz charitas creata est mediuꝫ ꝯiūgēs mētes deo:sed intelligit ꝙ ipse imediate eā beatificat ꝛ iu stificat:sicut ꝛ creat.¶ Ad ẓm dōz.ꝙ enigma importat ob scuritatē quādā cognitionis:eo ꝙ enigma est ſm Donatū questio vboꝝ obscuritate iuoluta:obscuritas aūt triplex pōt accidere alicui itellectui.Prima ex hoc ꝙ ex nihilo ē: qz in hoc deficit a claritate itellectus icreati:ꝛ ſm hoc oīs itellect⁹ creat⁹ enigmaticus est.Scōa ex hoc ꝙ intellect⁹ itelligit ingrēdo:ꝛ ꝙ ɔtinuum ꝛ tps:ꝛ talis obscuritas acci dit itellectui humano in cōparatiōe ad itellectū angelicū qui deiformis est.Intellect⁹ vo human⁹ est rōcinatiuus et acceptiuus cognitōis a sensibilib⁹ ſm ɔditionē sue nature: ꝛ ſm vtrūq; modū ēt in ꝑmo statu hō in enigmate vidisset. Tertia vo obscuritas itellectū ɔsequit humanum ex pctō ɔsecuta ex corruptōe carnis aggrauāt laiaz.Sapie.9°.ꝛ sic in enigmate nūc homo videt:tūc aūt non vidisset.¶ Ad 4ᵐ dōz.ꝙ nō facit afflictionē vel penā carētia cuiuscq; de siderati:sed eius trīn:qō dz haberi:ꝛ cum est tēpus hōdi.ꝛ ideo adam in ꝑmo statu:ꝛ si deuꝫ non videret qō sūme de siderabat:non tamē ide affligebat:qz nōdū erat tps ad il lud pueniēdi:als seqret ꝙ omne qō itendit venire ad ali quē finē quē nōdū ɔsequit:penā haberet.¶ Ad gntū dōz ꝙ aliquē actū pōt aliqd impedire dupl'r.vno modo p mo duꝫ ẓriū:sicut calor violētus ipedit aquaz ne ifrigidet:ꝛ p hūc modū culpa ꝛ pena ipediūt visionē dei:ꝛ tale impedi mentū hō in ꝑmo statu non hēbat.Alio mō per modū sim plicis negationis:sic rusticus ipedit ab actu geometrican di:ex hoc ꝙ habitū geometrie nō hz.ꝛ ita etiā adā ab actu visionis dei ipediebat:qz nōdū intellect⁹ erat ad hūc actū per habituꝫ glorie subleuatus.

¶ Utrum adam habuit pfectam cognitionē rerum a crea tione sua. II.

AD secunduꝫ sic ꝓcedit. videtur ꝙ adaz nō habuit a crea tione rer⁹ pfectā cognitionē:qz ſz Ansel.qua lis fuit adam in ꝑmo statu:tales etiam filios gnasset.ſz supra habitū ē ꝙ pueri nō fuissent nati pfecti in scia ſm vnā opinionē:cui magr magis assenti re visus est.di.20.ergo nec adam in sciētia pfectus fuisset. ¶ P.aug.dicit.8° sup genesiꝫ:ꝙ adaz ideo positus est ad operandū in paradiso vt naturas rer⁹ expiret:sed expimē tuꝫ est ꝑncipiuꝫ cognitionis accipiēde a sensibilibus ꝛ per inuētionē.ergo videt ꝙ nō statī in ꝑncipio pfectā rer⁹ co gnitionē habuisset.¶ P.ſm pbm in ẓ° de aīa.Intellectus nihil est in actu eorum que sunt anteq; intelligat:sed non potest intelligere sine fantasmate:vt ibidem dicitur:sicut nec visus videre sine colore:cū igit nihil sit eoꝝ que sunt nisi ſm ꝙ pficit actu hūs speciē alicuius rei in nā exītis: videt ꝙ cognitionē a sensibilib⁹ accepisset mediāte sensu ꝛ imaginatione:ꝛ sic nō statī fuisset pfect⁹ in scia.¶ P.ſm pbm:ꝛ sicut etiā magister supra dixit.1.distin.aīa infusa est corpori vt in ipso pficiat sciētia ꝛ vtutibus:ꝛ ad hoc sunt data sensus ꝛ mēbra.sed hoc frustra esset si per opationem sensus intellectus pfectionē non acgreret.Cum igit nihil sit frustra in nature opibus ꝛ ꝑcipue in cōpositione huma ni corporis:videt ꝙ hō a sensibilib⁹ cognitionez rer⁹ acce pisset:sicut ꝛ nūc:ꝛ nō statī pfectā sciaz habuisset.¶ P.illi qui est in scia pfectus nō est necesse vt alio illumināte pfi ciat.sed adam in ꝑmo statu etiā p angelos fuisset illumia tus:als pysset nālis ordo creaturaꝝ ſm quē natura ange lica iter diuinā ꝛ humanā ponit ab vna accipiēs ꝛ in aliaz refundēs.vt in 4°ca°cele.hierar.dicit.ergo non fuisset in scientia perfectus.

Sed contra. Nomia imponunt rebus ex ꝓprietatibus earuꝫ sumpta:qz vnaquecq; res notat ab eo qō in ipsa est nobilius.ſz adam aīalib⁹ nomia iposuit.vt gen̄.ii.dr.ergo in ꝑncipio sue creationis aīaliuꝫ naturas cognouit:ꝛ per ɔsequēs aliaꝝ reruꝫ.¶ P.quāto aliqd est nobilius tāto minus decet esse defectū in eo:sed in corpore ade nulla fuit impfectio in statu inocētie.ergo multo minus fuit impfectio in itellectu eius.

Respondeo dōo.ꝙ illā sciētiam necesse est homini nobis in ꝑmo statu attribuere sine qua impfectus fuiſſz ꝛ nihil amplius:tūc aūt alicuius sciē tia impfecta dr qui non nouit aliqd eoꝝ que ad ipsum ꝓtinent.ꝛ ideo nulla noticia eoꝝ que ad hominē ꝓtinebant i ꝑmo statu homini defuisset.ꝓtinebat autem ad ipsum dis positio suiipsius in actibus ꝓꝓrys.ꝛ ideo dicit cognitionē pfectā habuisse eoꝝ que ab ipso agenda vel vitāda erant. simil'r etiā ad ipsum pertinebant alie creature inquātum ꝓpter ipsum facte erāt.vt vel ab ipsis emolumētum ac ciperet:vel eis preesset ꝛ ea gubernaret:ꝛ ideo tantum de vnaquaq; re cognoscebat q̄tū ad vsuꝫ hois ꝓtinebat:nec opz plus cognitionis sibi ascribere in ꝑmo statu. Dāc aūt cognitionē al'r adam habuit:ꝛ al'r ad eam ei⁹ posteri pue nissent:qz nā a'pfectis exordiū sumit:vt Boeti⁹ dic.Et dei pfecta sunt opa.vt Deutro.32.dr. Jdeo adam tanq; ꝑncipiū totius humane generis oēz pfectionē q̄ nature huma ne cōpetit in suo primordio accepit:sic ſm corpus ita ꝛ ſm animā vt esset potēs ad ꝓpagādū alios corpal'r:ꝛ instruen duꝫ intellectū. Filij aūt eius:qz cuꝫ originali iusticia nasce bant que sine prudētia esse nō pōt:sic nec aliq̄ vtus:vt in sexto ethicoꝝ phūs dic:Jdeo oportuit ꝙ statim nati habi tum habuissent cognitionis illius per quā cognoscere pos sent qd agere ꝛ qd vitare deberēt:q̄uis forte vsus rōnis impediret ſm vnā opinionē ꝓpter organoꝝ indispositio nez:ſz habit⁹ cognitionis aliaꝝ rer⁹ nō est necē ꝙ in sua na tiuitate habuissent:ſz p inētionē ꝛ doctrinā vt tātū simul cū pfectiōe corporis ꝛ pfectio cognitiōis cōplerēt.Unde phūs in 6°ethicoꝝ dicit.ꝙ prudētia ꝛ habitus ad cognitio nez rerū a nobis agēdaꝝ ptinētes sunt nobis magis nāles q̄ scia aliaꝝ rer⁹.Quidā vo dicūt ꝙ etiā habitus cognitio nis oīuꝫ rer⁹ mox nati accepissent.ſz hoc nō videt necessa rium neq; quantuꝫ ad integritatem nature:neq; quantuꝫ ad originalem iusticiam.

Ad primum ergo dōz.ꝙ vt supra dcm̄ est n̄ opoꝛ tuit vt filij ade sibi similarent:nisi in his que ad speciē humanā ptinebāt vel ex ɔditiōe nature vel ex dei būficio:hoc aūt ꝙ adā in ꝑmordio sue ɔditiōis habitū oīuꝫ rer⁹ accepit nō ꝯueniebat sibi inquātū hō:ſz inq̄tū hō hūani gn̄is ꝑn̄ᵐ.vñ nō oz ꝙ alys ꝯueīsset.¶ Ad ẓm dōz.ꝙ aliqs expit aliqd dupl'r:vel vt ex sensibilib⁹:q̄ꝝ expiētia bituꝫ cognitionis acgrit:sic in nobis fit ꝙ ex mul tis expimētis vnū vl'e colligim⁹:qō ē ꝑn̄ artis vl'scie:ꝛ sic adā expimēto nō idigebat.Alio mō vt illō qō ꝙs ꝓ bitum cognitōis tz ēt in reb⁹ videat:hoc.n.sciēti delectabile est:ꝛ sic adam experimēta de naturis sumpsisset.¶ Ad ẓm dōm ꝙ intellect⁹ nr̄ vt supra dcm̄ est indiget fantasmate:qō est obiectum eius in duobus.ſ.in accipiēdo sciam ſm motuꝫ qui est a rebus ad animā:ꝛ in circūponēdo illud qō apud se tz fantasmatibus:sic in quibusdā exēplis pz ſm motuꝫ qui est ab anima ad res.Dico ergo ꝙ intellectus ade in ꝑmo statu non indigebat fantasmate q̄tuꝫ ad ꝑmū modū

sed quātum ad z^m:nec oportebat q̄ illud fantasma esset a sensu acceptū:alīs nō potuisset ītelligere:nisi rē quā p̄us vidisset.cōtingit aūt p opationē interiōr virtutū formari in imagine aliq̄ō fantasma q̄ō nunq̄ p sensum est acceptum. ¶Ad 4^m dōz.q̄ nō ꝓpter hoc opationes sensuū in Adam frustra fuissent:si per eas cognitio rex ad se ptinētium nō accepisset:quia per opationē sensus exptus fuisset exteri^a q̄ō intellectus interius tenebat per habitum cognitionis inate. ¶Et p̄terea hoc sibi supra cōditionē nature sue collatum fuerat:vt sciētiaz nō a sensibilibus acciperet.z ideo oportebat vt ea que ad nature pfectionē fm sui cōditionē ꝓueniūt ei nō subtraherētur:sicut homini resurgēti membra apta ad comestionē nō subtrahunt:q̄uis cibis ulteri^a nō vtant. ¶Ad 5^m dōm.q̄ adam nō hoc modo fuit in scia pfectus q̄ oīa sciret.z ideo in his que nesciebat p angelos illumīat^a fuisset.sicut z iferiozes angeli a supiozib^a purgantur a nescia.vt in.6.cele.hierar.Dionysius dicit.

¶Utrū homo in p̄mo statu decipi potuerit. III.

AD tertium sic p̄cedit.videt q̄ homo in p̄mo statu decipi potuerit.qz sicut Apls dicit.i.Tim.4.Mulier seducta est.Adam vo quāuis non fuerit seductus in hoc in quo mulier:tamē in aliquo seductus est: vt veniale crederet q̄ō mortiferū erat vt in p̄cedēti dictū est.ergo in statu inocentie decipi potuit. ¶P̄.magr̄ supra di.zi.dixit:q̄ mulier ideo serpentē nō horruit:quia quez a deo creatū sciuit:ab eo etiā loquēdi vsum accepisse credidit:hoc aūt falsum erat:quia log nō est:nisi intelligētis p̄zie.videt igit̄ q̄ decipi potuerit. ¶P̄.cōstat q̄ adam in p̄mo statu secreta cozdis alterius hois scire non potuisset: cum nec angeli hoc sciāt:sed solus deus:potuit aūt cōtingere vt aliqs diceret se illud cogitare:q̄ō nō cogitabat:nec adam eū mētiri credidisset cum hoc certitudinal'r non cognouisset.ergo videt q̄ deceptus fuisset. ¶P̄.sensus q̄z nūciant aliqd aliter q̄z sit:sicut q̄ō a remotiori videtur minus videt.sed de sensibilibus cognitionez p̄ sensus habuisset.ergo videt q̄ ibi quodāmō decipi potuerit:cū decipi nihil aliud sit q̄z falsum verū estimare.

CONTRA Augustin.dicit.q̄ falsa p̄ veris approbare non est natura homis īstituti:sed pena damnari: cū igit̄ hō in p̄mo statu omni pena caruisset:videt q̄ decipi nō potuerit. ¶P̄.deceptio sine ignorātia nō est. Ignorantia aūt vt Hugo de sancto victoze dicit:est z culpa z pena.hoc aūt in p̄mo statu esse nō potuit:q̄ nec aliq̄ deceptio.

RESPONDEO dicēdo:q̄ sicut supra dictuz ē.pfectio totius hois pēdebat ex supiori parte mētis qua hō deo per rectitudinē iusticie iherebat:z ideo illa pmanēte deo ꝓiūcta:sicut nec defect^a in cozpore aliqs vt passio z moz:ita nec deceptio in aīa esse potuit.vñ sicut supra dictū est.q̄ adam quodāmō potuit mori.s.si p̄us peccaret:erat tamē quodāmō imortalis:qz i actu potētia moriendi nō exisset:nisi p̄us peccasset:ita etiā hō in statu inocentie ꝓsiderat^a poterat q̄dē decipi si p̄us peccasset:non tamen ante peccatum.

AD PRIMUZ ergo dicēdū.q̄ sicut supra dictū est:q̄ elatio quedā mētem mulieris inuasit post verba serpētis per quā verū credidit q̄ō serpēs suadebat.z ideo seductio illa secuta est elationē que fuit peccatum p̄mū.z sil'r est de viro vt dictū est. ¶Ad z^m dicēdū.q̄ mulier credidit serpētē vsum loquēdi diuinitus accepisse nō quidē per cōditionē nature:sed per ministeriū spūalis creature:nec ꝓtulit vtrum hoc fieret virtute boni vel mali angeli:aut vtrū fieret deo per īmittēte vel deo iubente. ¶Ad tertiū dicēdum.q̄ sicut diuina p̄uidētia cozpus hominis seruasset illesum ab omnibus exteriozibus lesuris: ita etiā seruasset intellectū hois indeceptum in omnibus que suā cognitionē impediebāt vt statim intelligeret si qs falsum p̄ vero sibi diceret. ¶Ad quartū dicēduz.q̄ q̄uis a sensibus fuisset ei aliqd:alio mō rep̄sentatum q̄z rei natura haberet:nō tamē in eo fuisset illa deceptio:nec quātum ad sensum qui hoc modo recipiebat fz ꝓportionē suaz ad sensibile:nec quātū ad intellectū:cuius iudicio subiacebat illa discretio que inter sensum z rem erat.vt.s.sciret quare aliter res videretur q̄z esset.

¶Expositio textus.

SED non esset laudabile hoi rē.) Uf hoc esse falsuz:qz tūc si nec angelus:nec hō peccasset.actus hois laudabilis nō fuisset:cum tūc nullus esset ad malū p̄suasor. ¶Et dicēdū q̄ hoc nō est intelligēdum: ita q̄ laus humani actus dependeat a suasione mali:sed a potētia resistēdi:suadēdi que potentia manifestari potuit si tētatus fuisset z vicisset.Uñ signanter dicit.(Et iō rē.) vt quasi causa bene viuēdi ostēdat hoc q̄ nullus ad malū p̄suadet.(Et est glozioſius nō ꝓsentire rē.) Uf hoc eē falsum:quia cum deus z angelus tētari nō possint aliquid eēt in hoie glozioſius q̄z in deo. ¶Et dōm.q̄ hoc intelligēdū est suppositā cōditione humane nature per quā pōt homo peccare z nō peccare:vel exponat vt p̄mū.(Dēat aūt sciētia hō rē.) Uidet falsuz qz nūc nō habemus cognitionem oīuz rex:sicut adam habuit. ¶Et dicēdū:q̄ ēt ista scia aliquo mō per peccatū diminuta est:sed nō a deo q̄ per hoc hō a via salutis ipediat.z ideo in salutari doctrina de hō instruēdus nō erat.(Sed nō habuit p̄sciētiā eoz rē.) Uf falsum:qz cum nos quozūdā futuroz p̄sentiā habeamus: cognitio eius fuisz ipfectioz q̄z nr̄a. ¶Sed dōz.q̄ nos nō cognoscimus futura:nisi put quodāmō sūt p̄sentia in suis causis que sunt determinate ad tales effect^a:vel de necessitate vel in maiori pte:z sic ēt adam in p̄mo statu futurorum cognitionē habuit multo plenius q̄z nos:nō tamē eoruz que causas determinatas nō habēt:sicut ea que ex libero.ar.dependēt vt casus suus.

¶De gratia hominis z potentia ante peccatuz.

¶Distinctio. XXIIII.

NUnc diligēter inuestigari opz quaz gratiam vel potētiam habuit homo ante casum: z vtruz per eam potuerit stare vel non. Sciendum est igit̄ q̄ homini in creatione sicut de angelis diximus datum est per gratiam auxilium z collata potentia per quam poterat stare.i.non declinare ab eo quod acceperat:sed non poterat p̄ficere in tantū vt per gratiam creationis sine alia mereri salutem valeret. Poterat quidem per illud auxilium gratie creationis resistere malo:sed nō perficē bonum. Poterat tamē per illud bene viuere quodāmodo: quia poterat viuere sine peccato. Sed non poterat sine alio gratie adiutorio spiritualiter viuere:quo vitam mereretur eternam. Unde Augustinus in ench. Sic factus est homo rectus vt z manere in ea rectitudine posset:non sine diuino adiutorio z suo fieri peruersus arbitrio:vtrūlibet horum elegisset:dei voluntas fieret vel ab illo vel de illo. Et quia suam maluit facere voluntatē

q̄ de illo fcā ē volūtas dei. Itez in eodē. Sic oportebat p̄i⁹ hoiem fieri vt t bñ posset velle t male. Nec frustra si bñ: nec ipune si male. Idē quoq; i libro de correctione t gr̄a ait. Si hoc adiutoriū vel angelo vel hoi cū p̄imū facti sunt defuisset: Qñ si talis nā fcā erat vt sine auxilio posset manere si vellet: nō vtiq; sua culpa cecidisset: Defuisset qppe adiutoriuz sine quo mānere nō posset. Idē. Dederat de⁹ hominī bonā volūtatē: in illa qppe cū fecerat rectū. Dederat adiutoriū sine quo nō posset i ea mānere si vellet t p qđ posset: vt āt hoc vellet: i el⁹ dimisit arbitrio. In eodē. Accepat posse si vellet: sz non habuit posse quo vellet. Nā si habuisset pseuerasset. His testimonijs euidēter mōstrat q̄ hō rectitudinē t bonā volūtatē in creatiōe accepit. atq; auxilium quo stare poterat. Alioqn non sua culpa videret cecidisse.

¶ Qualis fuerit illa rectitudo t bonitas voluntatis in qua creatus ē.

Sed qūo rectā t bonam volūtatē habuit hō: si p eā nec mereri vitam valuit: nec ea stare voluit. Qz nec aliquid mali ea tūc volebat: t ad tēpus stare voluit: sed nō pseuerāter: t iō recta t bona fuit tūc volūtas hois. Ad hoc āt qđ dixim⁹ hoiem nō potuisse pficere vel mereri p gratiā creatiōis: solet opponi sic. p illud auxilium gr̄e creationis potuit stare in bono qđ acceperat. Potuit ḡ resistere tētationi. Sz resistere tētationibus atq; suggestionib⁹ malis meritum ē ac bonū remunerabile. Qđ āt bonū meritū pfectus ē. Per gr̄am igr̄ creationis pficere potuit sine adiectiōe alterius gr̄e. Ad qđ dicim⁹: qz resistere malo t nō ꝓsentire tētationi: nō fecisset illi meritū t si nō ꝓsensisset: qz nihil in eo erat qđ ad malū ipelleret. Sicut angelis q nō ceciderūt: nec fuit meritū q steterunt. i. q non corruerūt. Nobis aūt meritum ē aliqñ si malū nō facim⁹: sed resistim⁹. Ibi dūtaxat vbi causa subest: q̄ nos facere id mouet: qz ex peccati corruptela p̄ni sunt ad lapsuz gressus nr̄i. Vbi āt non interuenit cā nos ad malū impellens: non merenur si ab eo declinamus. Declinare enī a malo semper vitat penam. sed non semp meretur palmam.

¶ De adiutorio homini in creatione dato quo stare poterat.

Hic ꝓsiderandū ē qđ fuerit illud adiutorium homini datū in creatiōe quo poterat manere si vellet. Illud vtiq; fuit libertas arbitrij ab oi labe. t corruptela īmunis atq; volūtatis rectitudo t oium nāliū pōz anie sinceritat atq; vinacitas. Libez ꝯo arbitriū est facultas rōnis t volūtatis: q̄ bonū eligitur gr̄a assistēte: vl̄ malū eadē exīte: t dr̄ libez q̄tū ad volūtatē q̄ ad vtrūlibz flecti pōt. Arbitriū ꝯo quātū ad rōnē cuius est facultas: vl̄ potētia illa cui⁹ ēt ē discernere iter bonū t malū: t aliqñ qdem discretionez bñs boni t mali: qđ malū ē eligit: aliqñ vero quod bonū ē. sed qđ bonū ē nisi gr̄a adiuta nō eligit: malū vero per se eligit. Est enī in aia rōnali voluntas nālis qua nāliter vult bonum lz tenuiter t exiliter nisi gratia iuuet que aduenies iuuat eam t erigit vt efficaciter velit bonuz: per se aūt pōt velle malum efficaciter. illa igr̄ rōnalis aie pō qua bonū vl̄ maluz velle p̄t: vtrunq; discernēs libez arbitriū nūcupat: qđ bruta animalia non bñt: qz ratione carent: habent tamē sensum t appetitum sensualitatis.

¶ Qz bruta aialia non habent libez arbitriuz: sed appetitum sensualitatis.

Est enī sensualitas q̄dā vis aie inferior: ex q̄ ē mot⁹ q intēdit i corpis sēsus atq; appetit⁹ rez ad corp⁹ ptinētium. Rō ꝯo ē vis aie superior: q̄ vt ita dicamus duas bz ptes vl̄ dūas: superiorē t inferiorē. Scōm superiorē supius ꝓspiciēdis vl̄ ꝓsulendis intēdit. Scōm inferiorē ad tēporaliū dispositionē pspicit. Quicqd ḡ in aia nr̄a nobis ꝓsiderātib⁹ occurrit: qđ nō sit cōe cū bestijs ad rōnē ptiet. Qđ āt i ea repereris cōe cū bestijs ad sensualitatē ptinet: t vbi nobis gradatim i ꝓsideratiōe ptiū aie ꝓgrediēt⁹: primuz aliqd occurrit qđ nō ē cōe cū bestijs: ibi icipit rō. Hec āt Aug. docet i. xj. lib. de tri. ita dicēs. Videam⁹ vbi sit q̄si quoddā hois interioris exterioris q ꝓfinitū. Quicqd. n. bēm⁹ i aio cōe cū pecore: recte dr̄ ad exteriorē hoiem ptinere. Nō. n. solū corp⁹ hō exterior deputabit: sz adiūcta q̄daz vita sua q̄ ꝓpages corpis t oēs sensus vigēt: q⁹ instruct⁹ ē ad exteriora sentiēda. Ascēdētib⁹ igr̄ introrsū q⁹sdā gradib⁹ ꝓsideratiōis p anie ptes vbi icipit aliqd occurrere qđ nobis nō sit cōe cū bestijs: ibi incipit rō: vbi hō interior iam possit agnosci. Rōnis āt ps superior eternis rationib⁹ cōspiciēdis vl̄ consulēdis adherescit. Portio inferior ad tpalia gubernanda deflecti tur: t illa rōnis intētio q̄ contēplamur eterna: sapie deputat̄. Illa ꝯo q̄ bñ vtimur reb⁹ tporalib⁹ scie deputat̄. Cū ꝯo disserim⁹ de nā mētis humāe: de vna q̄dā re disserim⁹: nec eā i hec duo q̄ cōmēorauī: nisi p officia gemiam⁹.

l

carnalis ãt vl̃ sensualis aie mot⁹ q i corpis sensus itẽdit: nobis cũ pecorib⁹ cõis est: q secluſus ẽ a rõne sapie. ¶Rõni ãt scie vicinus est.

¶Qz talis est ordo peccãdi vl̃ cadendi in nobis qualis fuit in primis hoibus.

ILlud quoq; prermittẽdũ nõ ẽ: q; tal̃ nũc in vnoquoq; hoie ẽ ordo tẽtationis ⁊ ꝓgressio: q̃lis tũc i primis p̃cessit parẽtib⁹: vt. n. tũc serpẽs mulieri malũ suasit: ip̃aq; consẽsit: deinde viro suo dedit: sicq; cõsũmatũ ẽ pctm̃: ita ⁊ nũc i nobis p̃ serpẽte ẽ sensualis mot⁹ aie. ꝓ muliere iferior portio rõnis. ꝓ viro supior rõnis portio: ⁊ hic ẽ vir q fm aplz dr̃ imago ⁊ gl̃ia dei. ⁊ illa est mulier q̃ fm cũdẽ dr̃ gl̃ia viri. Atq; iter hunc vir̃ ⁊ hãc mulierẽ ẽ velut qdã spũale ꝓiugiz nãlisq; p̃ct⁹: quo supior rationis portio q̃si vir dz p̃esse ⁊ dñari: inferior vero q̃si mulier dz subẽ ⁊ obedire. Jõ vir ꝑz aplm nõ dz hr̃e velamẽ: sz mulier. Et sic i cũctis aialib⁹ nõ ẽ reptũ hõi adiutoriũ sil̃e sibi: sed de illo sũptũ qõ ei formaret i cõiugiũ: ita i ptib⁹ aie q̃s cũ pecoribus hẽm⁹ cões nullũ mẽti nr̃e sil̃e ẽ adiutorium. Vñ Aug. i eodẽ. Illud nr̃m qõ i actiõe tẽporaliũ tractãdo⁹ ita ꝙsat: vt nõ sit nobis cõe cuz pecore: rõnale ẽ qdẽ: sz ex illa rõali mẽte q̃ subberem⁹ itelligibili ⁊ incõmutabili ꝙitati tanq; ductũ ⁊ iferioribus tractãdis gubernãdisq; deputatũ ẽ. sic. n. in oib⁹ pecoribus nõ ẽ inuẽtũ viro adiutoriũ sil̃e illi: nisi de illo detractũ qõ ei i cõiugiũ formaret: ita mẽti nr̃e q̃ supnã consulim⁹ ꝙitatẽ: nullũ ẽ ad vsũ tempaliũ rer̃ q̃rtũ nãe hois satis ẽ sil̃e adiutoriũ ex aie ptibus q̃s cões cũ pecoribus hẽm⁹. Jõq; rõnale nr̃m nõ ad vnitatis diuortiũ sepatũ: sz i auxiliuz societatis q̃si derivatũ i suo disptiõ offõ. Et sic̃ vna caro est duo⁹ in masculo ⁊ i femia: sic itellcm̃ nost⁹ ⁊ actiõem siue rõnem ⁊ appetitũ rõnalẽ: vl̃ si aliquo mõ significãti⁹ dici p̃t vna mẽtis nã complectit. vt sic̃ de illis dcm̃ est: erũt duo in carne vna. sic de bis dici possit duo i mẽte vna. Ecce ex bis itelligi p̃t q̃liter in aia hois exist̃at imago illi⁹ coniugij: ⁊ qualr̃ in singulis nost⁹ spũaliter sint illa tria. s. vir mulier: serpens.

¶Qualr̃ p illa tria i nobis cõtinet̃ tentatio.

NUnc supest ondere quo p illa tria in nobis cõsumet̃ pctm̃ vbi agnosci poterit: si diligẽter intẽdat̃ q̃ sit in ania mortale vl̃ veniale pctm̃: vt. n. ibi serpens psuasit mulieri: ⁊ mulier viro: ita ⁊ i nobis sensualis mot⁹ cũ illecebrã peti cõcepit: q̃si serpens suggerit mulieri. s. inferiori pti rõnis. i. rõni scie. Que si cõsẽserit illecebre mulier edit cibũ vetitũ. ¶Post de codez dat viro cũ supiori pti rõnis. i. rõni sapie eandẽ illecebrã suggerit. Que si cõsentit: tũc vir ẽt cũ femina cibũ vetitũ gustat. Si g̃ in motu sensuali tm̃ peti illecebra teneat̃. veniale ac leuissimũ ẽ pctm̃. Si ꝙo iferior ps rõnis cõsenserit: ita vt sola cogitationis delectatiõe: sine volũtate pficiendi teneat̃: mulier sola mãducauit: nõ vir: cui⁹ auctoritate cohibet̃ volũtas ne ad op⁹ vsq; ꝓueniat. Si ꝙo adsit plena volũtas pficiẽdi: vt si adsit facultas ad effectũ perducat̃: vir quoq; mãducat: quia supior ps rõnis illecebre cõsentit: ⁊ tũc ẽ dãnabile ⁊ graue pctm̃. Q̃si ãt mulier sine viro gustat: aliq̃n ẽ mortale: aliq̃n veniale pctm̃. vt eni dictũ ẽ: tũc mulier sine viro gustat: cuz ita delectatiõe cogitatiõis pctm̃ tenet̃ vt faciendũ nõ decernat̃: vl̃ cũ qdã termin⁹ ⁊ mẽsura pctõ adhibet̃ a viro vt nõ liceat mulieri effrenata libertate i pctm̃ ꝓgredi. Si g̃ pctm̃ ñ diutenet̃ i delectatiõe cogitatiõis: sz statim vt mulierẽ tetigit viri auctitate repellat̃: veniale ẽ. Si ꝙo diu i delectatione cogitatiõis teneat̃: ⁊ si volũtas pficiendi desit: mortale ẽ: ⁊ ꝓ eo damnabit̃ sil̃ vir ⁊ mulier. i. tot⁹ hõ: q; tunc vir nõ sicut debuit mulierẽ cohibuit: vñ p̃t dici consensisse.

¶Re petitio summam perstringens.

ITaq; vt breuiter sũmã pstringã: q̃ pctm̃ ita in aia cõcipit̃: vt illud facere disponat vl̃ ẽt pficiat: aliud frequenter: aliud vl̃ sel̃: vl̃ ẽt q̃ cogitationis delectatiõe diu tenet̃ mortale ẽ. Cũ ꝙo in sensuali moru tm̃ ẽ: vt p̃dixim⁹: tũc leuissimum ẽ peccatũ: q; rõ tũc nõ delectat̃. Jõ ãt supra dixi: aliud frequẽter aliud sel̃: q; vt qbusdã placet: q̃dã sũt q̃ si tãtũ sel̃ fiãt vl̃ facienda disponãtur dãnãt. q̃dã ꝙo nõ nisi sepi⁹ fiãt vl̃ faciẽda dcernãt̃: vt de otioso ꝙbo: ⁊ huiusmõi. hec autez Aug. i. x̃ij. li. de tri. tradit ita. Sicut i illo coniugio primoꝝ boiuz serpẽs mãducãdum psuasit mulier ãt nõ mãducauit sola: sz viro suo dedit ⁊ sil̃ mãducauerũt. ita ⁊ in quodã secreto cõiugio qõ i vno hoie gerit̃ ⁊ dinoscit̃: cũ rõni scie que in reb⁹ tpalib⁹ agẽdis rõcinãdi vivacitate ꝙsat̃. aialis ihesus igerit quãdã illecebrã: tũc velut serpẽs allogt̃ feminã. huic ãt illecebre cõsẽtire ꝛ ligno vetito ẽ edere. Sz iste consensus si sola cogitatiõis delectatiõe concept⁹ ẽ: supiori ꝙo auctitate: ita retinent̃ mẽbra vt nõ exhibeãtur arma inigtatis pctõ: sic habẽdũ estimo velut si lignũ vetitũ mulier sola comederit. Si ãt i cõsensu illo ita decernit̃ qõq; pctm̃: vt si ptãs

fit ēt ope ipleaī: intelligēda ē mulier ōdisse viro suo sil'edēdū illicitū cibū. neqz eni pōt pctī nō solū cogitādū suauiter: verūetiā ppetrandū efficaciter mēte decerni: nisi ⁊ illa mētis ītētio penes quā sūma ptās ē: mēbra in op⁹ mouēdi vl'ab ope cohibēdi male actiōi cedat. Nec sane cū sola cogitatiōe mēs oblectaī illicitis: nō qdē decernēs eē faciēda: tenēs tñ ⁊ volēs. i. ōlectās libēter q̄ stati vt attigerūt aiuz respui ōbuere: negādū ē eē peccatū. ꝫ lōge min⁹ q̄z si et ope statuaī iplēdū. ⁊ iō de talib⁹ quoqz cogitatiōib⁹ venia petēda ē: pectusqz pcutiēdū ⁊ dicēdū. Dimitte nobis debi. no. si. ⁊. n. di. de. no. Neqz. n. sicut i illis duob⁹ primis hoib⁹ psonā suā qsqz portabat. ⁊ iō si sola mlier cibū illicitum edisset: sola vtiqz mortis supplicio plecteret. Ita pōt dici in hoie vno si delectatiōib⁹ illicitis a qb⁹ ꝓtinuo se deberet auertere: cogitatio libēter sola pascaī: nec faciēda decernantur mala: ſz tñ suauiter in recordatōe teneaī quasi mlierē sine viro posse dānari. Absit hoc credere. Hic qppe vna psona ē. vn⁹ bō ē. totusqz dānabiī: nisi hec q̄ sine volūtate opandi. ſz tñ cuz volūtate aiuz talib⁹ oblectādi: soli⁹ cogitationis sentiūī eē pctā: p mediatorīs gr̄az remittātur. Idē quoqz i li. ꝯ manicheos de hoc eodez sic ait. Apls dic. Scōz principē ptātis aeris h⁹ spūs q nūc opaī i filijs diffidētie. Nūqd ḡ visibilr eis appet: aut q̄si corporeis locis accedit ad cos ⁊ opaī? Sz miris modis p cogitatiōez suggerit qcqd pōt: qb⁹ suggestiōib⁹ resistendū ē. Nō. n. ignoram⁹ astutias ei⁹. Quo. n. accessit ad indā qñ ei psuasit vt dñm traderet. Nūqd i locis aut p hos oculos ei visus ē? Sz vtiqz vt dem̄ ē i cor ei⁹ intrauit. Repellit āt illū homo si padisū mētis custodiat. Posuit. n. hoiez deus in padiso vt opareī ⁊ custodiret. Or sic ecclesie dr̄ i cāticis cānticoꝝ. Hort⁹ ꝓclusus fons signat⁹. Quo vtiqz nō admittiī puersitatis ille psuasor: ſz tantū p mulierē decepit. Nō. n. ēt rōna deduci pōt ad cōsensionē pcti: nisi cū delectatio mota fuerit i illa pte aī q̄ dz obtēpare rōi tanqz rector viro: ēt in vnoquoqz nostrꝝ nihil aliō agiī nūc cū ad peccatū qsqz dilabiī q̄z tūc actū ē i illis trib⁹: serpēte: muliere ⁊ viro. Haz prio fit suggestio siue p cogitatiōem siue p sensus corpis vl'videdo vl'tāgēdo vl'audiēdo gustādo vl'olfaciēdo. Que suggestio cū fcā fuerit si cupiditas nr̄a nō moueaī ad peccādū excludiī serpētis astutia. Si āt mota fuerit quasi iā mulieri psuasum erit. ꝫ aliqñ rō virilr ēt cōmotā cupiditatē refrenat atqz cōcupiscit. Qō cū fit nō labimur i pctm̄: ſz cū aliquāta luctatione coronamur. Si āt rō cōsentiat: ⁊ qō libido cōmouerit faciendū eē decernat ab oi btā vita tanqz de padiso expelliī bō. Jā. n. pctm̄ iputatur ēt si nō subsequtur fcm̄: qñ rea tenetur i consensione cōscia. Hec de aie ptib⁹ iterseruimus vt ipi⁹ aie nā pleni⁹ cognosceretur: ⁊ p̄m quā sui portionē in ea sit libex arbitriū itelligatur. s. p̄m rōnem quo oē mortale pctm̄ geritur: ſz nō omne veniale illud. s. q̄ in solo intuitu vel motu sensualitatis exīstit.

¶ Or sēsualitas sepe i scriptura alr q̄z supra accipitur. s. vt iferior portio rōis ei⁹ noie itelligaī.

Non ē āt silentio ptereundū q̄ sepe in scriptura noie sensualitatis: nō id solum in aīa qō ē nobis cōe cum pecore. sed ēt inferior portio rōnis: q̄ tem poraliū dispōni intēdit itelligitur. Qō diligēs lector in locis scripture vbi de ipsa fit mētio vigilanter annotet.

¶ Diuisio prime partis textus.

Postqz determinauit de scientia quam bō i prio statu būit. Hic incipit determiare de pō nāli per quā pctm̄ vitare poterat. Et diuiditur in partes duas. In prima pte ostendit q̄ homo būit nālem pōm per quā poterat peccatū vitare. In scōa oñdit q̄ sūt illa. ibi (Hic ꝓsiderādū: qō fuerit ad iutorium) Circa qō mouet duas dubitatiōes. Prima ibi (Sz ⁊ qūo rectā ⁊ bonā volūtatē) z⁹ ibi. (Ad h̄ āt quod dixim⁹) (Hic ꝓsiderādū ē ⁊c.) Hic oñdit q̄ fuerit illa pō nālis. Et dicit q̄ li. ar. Et diuiditur in ptes duas. In pria oñdit qd sit lib. arb. In z⁹ oñdit qualdā li. ar. ꝺditiones. zꝯ. di. i bi (Jā ad ppositū redeam⁹) Pria diuidiī i duas. In p̄ma determinat qd ē lib. arbi. In scōa notificat q̄sdā vires aie vt ostēdat i q̄b⁹ lib. arb. ꝓtineaī ibi. (Est. n. sensualitas ⁊c.) Circa p̄mū duo facī. Prio oñdit q̄ illa pō q̄ pctō resistere potuerit ē libex ar. Scōo diffinit ipz. ibi. (Libex vo arbi. ⁊c.) (Est eniz sensualitas ⁊c.) Hic notificat q̄sdā pōs anime. Et circa hoc duo facit. Primo notificat eas. Scōo oñdit qualr in eis pōt eē peccatum ibi. (Illud q̄qz ptermittēdū nō ē ⁊c.)

¶ Questio. I.

Et preterea pars cū pcedētibus ē psentis lectōis. Circa quā duo querūtur. Prio de li. ar. annexis. ¶ Circa p̄mū quatuor querūtur. Prio vtz lib. ar. sit pō vel bitus. Scōo: si ē pō. vtrum sit vna vel plures. Tertio: si est vna vtz sit distincta a rōne ⁊ voluntate. Quarto vtrum homo in p̄mo statu per libe. arb. peccato resistere potuit.

¶ Utrum liberum arbitrium sit habitus. I.

Ad primum sic pcedīt. vr̄ q̄ li. arb. sit bit⁹. Prio p h̄ qō dicit Bernardus: q̄ lib. arb. ē bit⁹ ai liber sui. ⁊ ita vr̄ eē bibitus ⁊ nō pō. ¶ P̄. pō nō efficitur facilis ad actuz nisi ex bitu. sed lib. arbi. dr̄ in lr̄a eē facultas volūtatis ⁊ rōnis: cū igr̄ facultas habilitatē quādā noiet: vr̄ q̄ lib. ar. sit bitus. ¶ P̄ sicut infra dicit: p̄bi diffiniūt lib. ar. libex de volūtate iudiciuz. iudiciū aūt nō noiat pōm: ſz magis bitū. ḡ vr̄ q̄ nō sit pō.

¶ ꝓ. Aug. dicit: q̄ hō male vtēs lib. arb. ꝛ se pdidit ꝛ ip̄m: ſz p pctū nulla pō nālis tollit. g̃ lib. ar, nō ē pō ſz habit⁹.
¶ ꝓ. nulla pō recipit magis ꝛ min⁹: ſed lib. arb. intendit ꝛ remittit. vñ ꝛ ſupra. diſtin. 7. dictum eſt q̄ boni angeli lib. arb. hñt poſt ꝯfirmatiōem q̄ añ: ergo lib, arbi, non eſt potentia ſed habitus.

Sed contra oīs pō determinatur p hitū ad aliqd vnū vel ſimplr: ſicut p hitū ſciētie ad vnū vl ad min⁹: vt magis vni inhereat ſicut opinio: ſz p lib. ar. hō equalr ſe hz ad vtrūlibet. g̃. lib. arbi. non ē hit⁹.
¶ ꝓ. hit⁹ nō pōt eē ſubm alteri⁹ hit⁹. ſed lib. arb. ē ſubm g̃re q̄ ad ip̄m ꝯpat: ſicut ſeſſor ad equū: ſicut Aug. dicit. q̄ liberum arbitrium non ē hitus.

Reſpondeo dicēdo: q̄ circa ꝟ q̄dā dicūt lib. arb. ſm q̄ in vſū loquētiū venit nomen hit⁹ eē: q̄uis codē noīe ꝛ pō ꝛ actus ſignificetur: ſicut pz i noīe itellⁱs: qō ꝛ pōz ꝛ hitū ꝛ actū ſignificare pōt: hūc ät hitū quē nomē li. ar. deſignat nō dicūt eē aliquā q̄litatē pōe ſupueniētē: ſz ip̄am habilitatē pōe ad actū vel facilitatē quā hz vna pō ex adiutorio alterius. pp qō ſm eos facultas volūtatis ꝛ rōnis dr̄: ſz hec opinio nō recte vtit noīe habit⁹: qz hit⁹ ſm ꝓpetatē ſui noīs: ſignificat qualitatē quādā que ē pn̄m actus iformātē ꝛ pficientē potentiā. vñ opz ſi ꝓpe accipiat q̄ ſit ſupueniēs pōe: ſicut pfectio pfectibili. ꝓ. ſi cōſideretur rō ꝛ voluntas nō pōt eē niſi triplr. aut q̄ vtrūq; ꝟz ſe conſideret: ꝛ ſic conſtat q̄ vtrūqz ē pō: ꝛ ita quodcūq; eoꝝ ponat lib. arb. erit potētia: vl q̄ conſideret vnū in reſpcū alteri⁹: nec ſic pōt dici q̄ vnū ſit hit⁹ alteri⁹: qz pō non ē hitus pōe: vel relo vni⁹ ad alterꝝ. nec hoc nomē hitus hre pōt. vnde nō vr̄ rōnabilr dcm̄ q̄ lib. ar. ſit hitus. Et iō qdā dicūt q̄ lib. ar. noīat potentiā nō abſolutā ſed hitualē. i. ꝓut ē p hitum quendaz pfecta: nō qdē acquiſitū vel infuſum ſz nālē: p quē hituz facilis ē in ſuū actū: i tm̄ vt dm̄iuz ſui act⁹ hre dicat. Iſtō ēt nō vr̄ ꝯueniēs: qz q̄ voluntas hēat dm̄ium ſui act⁹ ex ipſa nā pōe hz ꝓut ē imperans alys ꝛ a nullo impata. vñ hāc facilitatem ex ſe hz: ꝛ nō ex aliquo alio hitu. Et pterea vnuſq̄qz hitus ſe hz ad actū vt quo nō ſimplr efficitur act⁹: ſz hñ efficit. lib. aūt arbi. ad electionis actuz ſe hz vt quo talis actus efficit q̄ñqz hñ q̄ñqz qdē male ꝛ indifferēter. vñ nō vr̄ hitū aliquē deſignare ſi hitus ꝓpe accipiat: ſed illā pōm cui⁹ ꝓpe act⁹ ē eligere: qz lib. arbi. ē quo eligit bonū vel malū: vt Aug. dicit.

Ad ꝓmū g̃ dōm: q̄ Bernardus large vtit noīe hitus ꝓ hitudine q̄dam: ex hoc eniz lib. ar. in hoīe dr̄: q̄ h mō ſe hz eius aīus vt ſui act⁹ libera ptātē hēat. ¶ Ad z^m dōz: q̄ facultas ſm cōem vſū lo quēdi ſignat ptātē q̄ aliqd br̄ ad nutum; vñ ꝛ poſſeſſiōes facultates dicūtur: qz in dño ſūt poſſidētis: ꝛ iō lib. arbi, facultas dr̄ nō q̄ſi hitus gdam: ſed qa actū ſuum in libera ptāte hz: vñ ꝛ liberum noīatur. ¶ Ad tertium dōz: q̄ iudiciuz ꝓpe loquēdo non noīat pōm nec hituz: ſz actū, nō ät inuenitur vn⁹ hit⁹ p quē oē iudicium elicitur: cū ſz diuerſos hitus in diuerſis iudiciū ꝓcedat: niſi forte dicamus hitū illū ꝑmoꝝ ꝓncipioꝝ: quoꝝ cognitio nāliter ē inſita nobis ſm q̄ in oīb⁹ iudicys dirigimur: quē nullus libeꝝ ar. diceret: qz nō ē ꝓpium ꝛ ꝓmū directiuz i electiōis actū: pōt ät ad vnā pōm reduci oē iudiciū electionis. ꝛ iō ꝯgruētius ꝟ noīe act⁹ daꝝ intelligi pō q̄ hitus.
¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ hō dr̄ lib. ar. amiſiſſe nō qdē eēntialiter: ſz qz quādā libertatē amiſit: que qdē eſt a peccato ꝛ a miſeria: vt infra dr̄. ¶ Ad qntum dōm: q̄ oīs pō in ſuo actu vigoraꝝ aut debilitatur p hitū ſupuenientē vel impedimētū aduenies. vñ lib. ar. non dr̄ liberius vel minus libeꝝ: qa ipa pō in ſe intēdatur ꝛ remittaꝝ: ſed qa vel impeditur per coꝛruptiōem peccati: vel expeditur per habitum gratie ꝛ glozie.

¶ Utꝝ libeꝝ arbitriū dicat pl̄es pōs vel vnam. II.

Ad ſecūdum ſic ꝓceditur: videt q̄ lib. arb. nō noīet vnaz pōm ſed plures. Aug. enī dicit cuz de libero arbi. loquimur: nō de q̄dā parte aīe dicim⁹: ſed de tota aīa: totalitas aūt aīe in pluralitate pōꝝ conſiſtit. g̃ libe. arb. plures potētias colligit.
¶ ꝓ. rō ꝛ voluntas ſunt diuerſe pōe: ſed libe. arbi. ē facultas voluntatis ꝛ rō nis in littera dr̄. ergo in ſe pl̄es pōas colligit. ¶ ꝓ. potētie diſtinguunt̄ p actus. vt i ſcō de anima pb̄s dicit: ſed lib. ar. ſe extendit ad actus pluriū potētiaꝝ: quia ſicut Damaſ. dicit. lib. ar. inquirit: diſponit: ꝛ ſic de aliꝫ. ergo videt q̄ plures pōs colligat.
¶ ꝓ. electio nihil aliud eſt q̄ duobus ꝓpoſitis alterū alteri ꝓeoptare: ſed hoc cuilibet pōe competit: cū quelibet pō conueniens appetat ꝛ nociuum refutet. g̃ cuiuſlibet potētie eſt eligere: ſed eligere aſſignat̄ ꝓpꝛie act⁹ li. arbi. in littera. ergo videt q̄ lib. arb. non ſit determīata potētia. ¶ ꝓ. virtus ꝛ vicium non niſi in lib. arbi. eē poteſt: inuenitur ät in oībus virtutibus anime q̄ in concupiſcibili e tēpantia: ꝛ in iraſcibili ē fortitudo ꝛ vicia oppoſita. g̃ vr̄ q̄ li. ar. determīatā pōm nō noīet: ſz pl̄es.

Sz cōtra act⁹ determinatus ē determinate potentie: ſed eligere ē quidā determinat⁹ actus qui lib. ar. aſſignatur. ergo lib. ar. eſt determinata potentia. ¶ ꝓ. nihil q̄ ē vnum ſimplr in natura cōſtat ex pluribus niſi illa vel alteꝝ eoꝝ a ſui nā tranſmutetur. ſi g̃ lib. arb. ex pluribus potētys ꝓficiat̄: vel non erit aliqd vnū vel hoc erit vnū cū corruptione quarūdā potentiaꝝ aīe: quoꝝ vtrūq; eſt incōueniens: ergo libeꝝ arbitrium n ō colligit diuerſas potētias.

Reſpondeo dicēdo: q̄ qdā poſuerūt lib. arb. nō eē determinatā pōm: ſed colligere oēs vires rōnalis aīe: ſicut totum vl̄e ſuas partes: ꝟ aūt nō vr̄ conueniēs: tum quia oporteret q̄ multiplicatis potentys lib. ar. multiplicaretur ſm eē: multi eniz homies ſunt multa aialia ꝛ non vnū. tum qz oporteret: q̄ rō lib. ar. in ſingulis potentys ſaluaretur: qō non pōt eē: qz act⁹ qui lib. ar. aſſignatur: non ē cuiuslibet potētie. ſed alicui⁹ determinate. Et iō aly dicunt q̄ lib. arbi. colligit plures potētias: ſicut totū integrale partes ſuas. Nec hoc iterū ꝯueniēs vr̄: qz potentie non pñt eē partes integrales alicui⁹ vnius ſi accipiatur vnū ſimplr: niſi forte dicat vnuz qō ē aggregatiōe vel ordine vnū. lib. aūt arbi. non dz ſic eē vnum: ſed ſimplr cū ſibi vn⁹ actus attribuat̄. Quidaz aūt dicūt q̄ li. ar. colligit plures potentias. ſ. voluntatez ꝛ rōnem; ſicut hitus vtriuſq;: ꝓpter qō facultas volūtatis ꝛ rōnis dr̄. Sed ēt hoc ip̄e dr̄: quia ſi non: ſi nomē hitus ꝓpꝛie ſumatur: non pōt eē imediate vnus habitus duarū pōꝝ: quia vn⁹ hit⁹ ad vnum actū ordinat̄ q̄ ē vni⁹ potētie. Et ideo alr ē dicēdū: q̄ aliqd dicit colligere plura dupl̄r. Uno mō eēntialr: ſicut totū colligit partes ſuas. Alio mō vtualr: ſicut q̄ vtus plūm reꝛ in vno participatur: ſm hoc ergo dico q̄ lib. ar. non colligit pl̄es pōs eēntialr ſz vtualr quaſi vna pō determinata. Sic enim ē in potētys aīe: q̄ cum oēs ab eēntia aīe oriant̄: quaſi ꝓpꝛietates ab eēntialib⁹ rei: eſt tm̄ qdā ordo hō ozigis: vt ſ. ozigo vni⁹ pōe oziginé alterius ꝑſupponat: qua mediāte quodam mō ab eēntia aīe ꝓcedat. qō ex actibus cōſiderari pōt. Act⁹ enī vnius potētie neceſſario actum alterius ꝑſupponit: ſicut actus appetitiue actum apprehenſiue: ꝛ inde ē q̄ ſicut vtus eēntie aīe i potētia relinquitur: ita ēt vtus vni⁹ potētie ꝓcedētis relinquit̄ in ſubſeq̄nti.

ꝛ inde ē ꝙ aliqua pō vtutes plium pōz in se colligit:ꝛ sic ē in lib.ar.quod ex actu eiꝰ pz. Eligere enim qō actꝰ eius ponit importat discretionem ꝛ desiderium. vñ eligere ē altez alteri preoptare:hec aūt duo sine vtute voluntatis ꝛ rōnis pfici non pūt. vñ pz ꝙ li.ar. vtutē voluntatis ꝛ rōnis colligit pp quod facultas vtriusqz dr.

Ad primum ergo dōm:ꝙ contingit aliquā pōm in eē determinatā in se:que tñ vle imperium sup oēs actꝰ bz:sicut pz in volūtate. vnde lib. arb.pp ℔ dr nō ps aīe:sed tota aīa:nō qz nō sit determiata pō:sed qz nō se extendit p imperiū ad termiatos actꝰ: sed ad oēs actus hois qui lib.arbi.subiacent. ¶ Ad scōz dōm: ꝙ lib.arbi. dr facultas voluntatis ꝛ rōnis:nō quia vtraqz eēntialr comphēdat:sz vtualr:vt dcm est. ¶ Ad 3m dōm:ꝙ actus aliqs attribuit alicui pōe duplr:vl quia elicit ipm sicut ꝓpriū sicut visus videre:ꝛ intellꝰ intelligere:ꝛ sic lib.ar.assignat actꝰ ille qui est eligere. Alio mō ga impat ipm:ꝛ hoc mō actꝰ oium viriū obediētiū rōni pūt volūtati attribui:que ē motor oium viriū:ꝛ ita etiaz actus diversaꝝ viriū li.ar.attribuit. ¶ Ad ārtū dōm: ꝙ eligere nō ptinet ad oēs vires:sed ad aliquā determinate:ꝙuis vnaqueqz vis in suū ꝛueniens tēdat:ꝛ ārium refugiat:℔ eniz non fit ipa vi eligente:sz vl ꝓp ordinē naturalē pōe ad obm:sicut lapis nāl descēdit:ꝛ nō p electionem liberi arbitrij.qz sicut dicit Augu.intelligentia nō solū sibi intelligit:sz toti aīe ꝛ sil volūtas nō soli sibi vlt ꝛ sic de alijs. ¶ Ad qntū dōm:ꝙ vtꝰ ꝛ vitiū dñr eē i aliq duplr:vl sicut in cā:ꝛ hoc mō sunt in lib.arb.ꝛ voluntate vl ꝙtū ad bit: sicut in acgsitis bitibꝰ:vel saltē quantū ad actꝰ ꝙtū ad infusos. Alio mō vt in subo:ꝛ ℔ mō cōtingit i diuerſ potētijs aīe vtutes:ꝛ vicia eē:vt supra dcm ē.

¶ Utꝝ libe.arbi. sit pō distincta a volūtate rōne. III.

Ad tertium sic ꝓcedit. vr ꝙ lib.arb. sit pō distincta a volūtate ꝛ rōne. Actus enī cuiuslibet pōe denominat ab ipa pō:sicut velle a voluntate ꝛ intelligere ab intellectu:sed eligere neqz a voluntate neqz a rōne denoiat. g cū sit actꝰ lib.ar. vr ꝙ lib.ar. sit pō ab vtraqz discreta. ¶ ℗.li.ar. importat ꝛ iudiciū: ꝛ libertatē:sed vtrūqz istoꝝ sil nec voluntati ꝛuenit:cuiꝰ nō ē iudicare:nec rōni q violētia argumēti cogit. g libeꝝ arb.ē pō ab vtraqz discreta. ¶ ℗.vt phūs dicit in 3° ethicoꝝ volūtas ē finis:electio āt non ē finis:sz eoꝝ que sunt ad finē:g cū eligere sit lib.arbitry:lib.ar.erit alia pō a volūtate. ¶ ℗.vt phūs dicit in sexto ꝛ septio ethicorum. In opatiuis finis se bz p modū ꝑncipy in speculatiuis:sz nō ad eandem vtutē pertinēt ꝑncipia ꝛ ꝛclones in speculatiuis:qz intellꝰ ꝑncipioꝝ est:ꝛ scia ꝛclusionū. g nec i operatiuis ad eandē vtutē ptinet finis:ꝛ id quod ē ad finez: ꝛ ita volūtas cuiꝰ obm ē finis ꝛ lib.ar.quod ē electiuū eiꝰ qō ē ad finē nō sūt vna pō. ¶ ℗.pō que bz iudicium de actibꝰ aliaꝝ ē discreta ab eis:sicut sensus cōis a sensibus ꝑticularibꝰ:sz lib.ar.bz iudiciū de actibꝰ oium pōꝝ:qō ēt ipm nomē sonat a iudicādo impositū:ꝛ ēt sup actū ipius volūtatl cū phūs lib.ar.diffiniāt eē libeꝝ de volūtate iudicium:g vr ꝙ lib.ar.sit pō discreta a voluntate:ꝛ ab alijs

Sed contra per vtutes affectiuas ꝛ apprehensiuas sufficiēter diuidūtur vires intellectiue ptis:sz volūtas ꝛ rō ꝓprehēdūt sufficienter apphensionē ꝛ affectiōem ꝛ intellectiuā. ergo lib.ar. non est aliud ab vtroqz. ¶ Preterea .cōmentatoꝝ dicit super vndecio metaphꝫ.ꝙ substantie sepate diuiduntur in voluntatem ꝛ intellectū solū modo:ꝛstat āt ꝙ i substātijs sepatis ē li.ar.sicut in deo:ꝛ in angelis. g li.ar.non est pō sepata a voluntate ꝛ rōne vl intellectu.

Respōdeo dōm:ꝙ qdam dicūt li.ar.esse pōm distinctā a voluntate ꝛ rōne. Ad hoc aūt ponēdū diuersi diuersis vijs mouēt. Quidā enī ponunt li. ar.eē vnā pōm habētem iudiciū super actꝰ oium pōꝝ pp qō lib.ar.noiatur qō iudiciū importat. Sed ℔ nō vr qz iudicare de actibꝰ oium pōꝝ nō pōt ꝛuenire alicui potentie que sit aliud ꝙ volūtas:vel rō ꝓcipue cum Anselmꝰ dicat ꝙ voluntas est motor oium viriū:opz enī vt ea que ē liberrima super alias dñium ꝛ imperiū habeat. Alij vō alia via ad ℔ mouēt magis ydonea.s.ex diuersitate actuum:vident enī eligere quod ē actus lib.ar.esse aliud ꝙ velle simplr:ꝛ aliud ꝙ rōcinari:ꝛ iō iducūt hūc actum in quādā pōm a voluntate ꝛ rōne distinctaz:quā lib.ar.noiant:qō ponūt quodāmodo mediū inter volūtatem ꝛ rōnem:ꝛ quodāmō postremū vtroqꝝ:sm enī ordinē nāe ꝛ dignitatis opz ꝙ vtrāqz seq̄tur. s.voluntatez ꝛ rōnem:cum lib.ar.sit ab eēntia aīe ꝓcedens ꝑsupposita rōne ꝛ voluntate: qō ēt ipse actus ostendit:qz eligere nō ē nisi ꝑus apprehenso fine p rōnem:ꝛ desiderato per voluntatē deficit etiam a dignitate voluntatis: cuiꝰ obiectum est principale bonum:scilicet finis.libe.aūt arbi. obm ē scōariū bonū:quod ē eligibile ad finē:sed quantū ad ꝑticipatiōem ꝓprietatis vtriusqz nām medy habet: vt ex rōne hēat iudiciū:ꝛ ex volūtate desiderium:sm ꝙ vtutes ꝓcedētium pōꝝ in sequentibꝰ relinquunt:vt dictū ē.sed illud vr extraneum:ꝛ si ꝓbabilr dicat:qz phūs pōs aīe subtilr scrutati sunt nullaz pōm i itellectiua ptē ꝑter voluntatem ꝛ rōnem sine intellectū posuerūt. ꝛ iō nō vr mihi ꝙ lib.ar.sit alia pō a voluntate ꝛ rōne:qō ēt ex suo actu pz:dicit enim phūs in sexto ethicoꝝ ꝙ electio vel ē intellectus appetitiuus vl appetitꝰ intellectiuus. ꝛ ℔ magis videtur sua vba sonare:ꝙ electio sit actus appetitus volūtatis:sm tñ ꝙ manet in ea vtus rōnis ꝛ intellectus:qō sic pz:qñcūqz enī ē aliqs actus alicuius potentie sm ꝙ manet in ea vtus alteriꝰ semp ille actus illi potētie attribuit ex qua mediāte ꝓducit. vbi gra intellus ꝑncipioꝝ est:rō āt ꝓprie:vt Isaac dicit ē faciens currere cām in causatum. vnde ꝓprie actus rōnis est deducere ꝑncipium in ꝛclusionē. ℔ g qō ē ꝛclusiones elicere ē actꝰ rōnis sm ꝙ manet in ea vtus intellectus. vnde magis ꝓprie attribuit rōni ꝙ intellectui:ita ēt electionem precedit ꝛsiliū:vt in tertio ethicoꝝ dr:sicut disputatio ꝛclusionē:ē enī electio pcōsiliati appetitus:ꝛ ita eligere erit ꝑncipalr actus volūtatis:nō tñ absolute:sed sm ꝙ manet i ea vtus intellectꝰ vl rōnis ꝛsiliātis: vnde sic cōsideratā volūtatem noiat li. ar.ꝛ non absolute.

Ad primum ergo dōz:ꝙ actus ꝙ ē absolute actꝰ pōe denoiat ab ipsa pō:actus vō ꝙ est vniꝰ sm ordinē ad aliam nō denoiat ab aliqua earuz sicut:scire neqz a rōne neqz ab intellectu noiat:ita etiam eligere neqz a volūtate neqz a rōne. ¶ Ad scōm dōm:ꝙ ꝙuis iudiciuz non ptineat ad voluntatem absolute: iudicium tñ electionis:que tz locū ꝛclonis ad volūtatē ptinet sz quā in ea vtus rōis manet. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ vnaqueqz pō diffinit ex eo ꝙ ē per se obm eius ꝛ formalr:cū āt obm volūtatis sit bonū pp ℔ a fine principaliter describit:qz bz p se rōnem boni. Id āt qō ē ad finez nō ē bonū inq̄tū hꝫ absolute:sed ex ordine ad finem: sz tñ sm ℔ ꝙ ꝑticipat rōnem boni est obm volūtatis:sz .s. ꝙ in voluntate est ius rōnis ordinātis. ¶ Ad quartū dicēdū:ꝙ ꝙuis principia ꝛ conclones ptinēt ad diuersos hītus aīe: nō tñ pertinēt ad diuersas potentias. Uel melius dōm:ꝙ si ēt rō ꝛ intellus diuerse potētie ponant:nō tñ pp ℔ segt ꝙ voluntas ꝛ lib.ar. sint diuerse potentie nihil.n.diuidit eēntialr p id quod ē accidentale sibi:sed

per id qō ē eēntiale. Conferre aūt ꝛ ordinare virtuti apprehensiue p se ꝓuenit: appetitiue āt non nisi p accidens: ꝑm q ē in ea vis apphensiue: ꝛ iō virt⁹ apphēsiua ꝓueniēter diuidit in vtutē q̄ absolute accipit vel sicut ē intellectus: ꝛ q̄ ē cū collatione sicut ē rō: sz appetitiua non debet diuidi in eā q̄ accipit bonū absolute: ꝛ in eā q̄ accipit bonū in ordie ad aliud: qz ille ordo nō ē a voluntate; sed a rōne: vñ volūtas ē magis ordinati vl collati q̄ ꝓferens seu ordinās. ¶ Ad 5m dōz: q nō oz q iudiciū act⁹ cuiuslibet pōe ptineat ad aliā pōz: qz sic abiret in infinitū; sz ē deuēire ad sūmas pōs que sup suos act⁹ reflectunt sicut ē volūtas: ꝛ rō: ꝛ iō nō opz q sit alia pō iudicans de actu volūtatis ꝛ rōis: iudiciū āt lib.ar. itelligit iudiciū electionis: vñ qō dr libex de volūtate iudiciū: ly de nō denotat cām mālē: q̄si volūtas sit id ō quo ē iudiciū: sz originē libertatis: qz electio sit libera hoc ē ex nā volūtatis.

¶ Utr̄ adā potuerit vitare peccatum per liberum arbitrium in primo statu. IIII.

AD quartū sic ꝓcedit. vr̄ q adaz in primo statu p lib.arbi. nō poterat pctm̄ vitare: qz sicut dicit Aug. in li. de vera innocētia nā humana: ꝛ si i illa itegritate in qua ꝓdita ē ꝑmaneret: nullo tñ modo seipz sine creatore adiuuāte fuaret: sz sua ꝓseruatio erat vt sine pctō maneret: g̃ vr̄ q per li.ar. pctm̄ vitare nō poterat. ¶ ℙ. li.ar. vt in lra dr ē quo malū eligit gra ōsistēte: sed adā in ꝑmo statu gram nō hūit: alꝫ ꝓficere potuisset ad meritū vite. g̃ videt q oportebat ipm malum eligere. ¶ ℙ. vincēti debet corona: sz resistere tentationi ē tētatiōem vincere: si g̃ p li.ar. potuisset tentationi resistere. vr̄ q p lib.arb. cozonā mereri potuisset qō falsum ē et in lra negat. ¶ ℙ. vitare pctm̄ ē quoddā laudabile: sed p op⁹ laudabile ꝓficit ad meritū vite: qz op⁹ laudabile ē act⁹ vtutis. si g̃ pctm̄ vitare potuit p se: ēt potuit ad meritū vite ꝓficere qō in lra negat.

Sed contra nulli imputādū ē si facit illud qō vitare non pōt: sz hōi imputatū ē ad penā q pctō nō resistit. g̃ pctm̄ vitare potuit. ¶ ℙ. in reb⁹ nālib⁹ sil'dat rei gñate forma specifica ꝛ virtus sese conseruādi in eē specifico: sed opa dei sunt ꝓfectiora q̄z opera nāe: cū g̃ hōi rectitudinē volūtatis dederit: vr̄ q ōdit ei pōm ꝓseruādi se i illa rectitudie: sz B nō potuit nisi pecatū vitādo. g̃ vr̄ q li.ar. pctm̄ vitare potuit.

Respondeo dōm: q B q aliquis nō possit vitare pctm̄ pōt intelligi dupl'r. vno modo ita q ad pctm̄ ꝓuiolētiam ipellat ꝛ B oīno libertati arbitrij repugnat que coactiōem nō patit. Alio mō qz lib.ar. ad malū inclinat: vl'p habitum aliquē: vl' per passionem cui li.ar. ꝓsuccūbit: neutro aūt mō pōt dici de primo hoie q pctō resistere nō posset: qz ꝛ vex li.ar. hēbat ꝛ itegrū. vñ nec passiones inerant que ad malū ipellerēt: nec hīt⁹ puersus nāz corrūpēs: q̄ oia ex pctō cōsecuta sunt: ꝛ ideo nō solū hūit q pctō resistere posset: sz q ēt illud facile potuit. qō ēt pctm̄ ei⁹ aggrauauit: vt supra dctm̄ est.

Ad primū ergo dōm: q deus opat in voluntate ꝛ nā: sicut ꝑma cā in causis secūdis: ꝛ iō sine ipo adiuuante nec lapis in eē conseruaret nec deorsum tēderet: sil'r ēt nec humana nā sine eo vl' consistere pōt: vl' rectū motū volūtatis bre: nō tñ pp B sequit q aliquo dono nālibus supaddito: quod. s. in sui conditiōe acceperit: indigeret vt pctm̄ vitaret. ¶ Ad scōm dōm: q B est duplex opinio: qdā enī dicūt q hō in gra creat⁹ ē: ꝛ isti dicūt q est duplex ꝓfectus: vn⁹ ad meritum: ꝛ hunc bēre poterat per id qō iā accepat: ꝛ alius ad ꝛfirmatiōem beatitudinis: ꝛ hunc p id qō tūc accepat bre non poterat, sed

suppositō ēt ꝑm aliam opinionē q gram gratū facientez nō hūit adhuc nō segtur q nō potuerit pctm̄ vitare: cum enī dr q li.ar. eligit malū gra desistente: non intelligitur obligatio li.ar. sine gratia cōsiderāti ad malū: sz oīditur q li.ar. p se sine gra pōt in malū: nō āt sine gra pōt i bonū meritoriū. ¶ Ad tertiū dōm: q nō cuilibet victorie ōbetur cozona vite eterne: sed ei q̄ ē gratia gratuz faciente informata. frequēter enim ēt peccatozes alicui tentationi resistunt: p qō tñ vitā eternā nō mereē. ¶ Ad q̄rtū dōz: q nō oīs actus laudabilis ē virtute informatus: quia et act⁹ qui sūt ad vtutē: vl' sicut cāntes acgūtā: vl' sic disponētes ad infusam sūt laudabiles: nec ēt actus quacunqz vtute informatus ē meritoz⁹: sz ille tñ qui ē informat vtus gre gratū faciēti ꝛ charitati ꝓiucta. ¶ Qō II.

DEinde queritur de virtutibus lib.arbi. annexis. Et queruntur quattuor. Primo de sensualitate quid sit. Secundo. de supiori ꝛ inferiori parte rationis. Tertio: de sindaresi. Quarto: de consciētia.

¶ Utr̄ notificatio sēsualitatis posita i lra sit ꝓueniēs. I.

AD primum ergo sic ꝓcedit. vr̄ q iconueniēter notificetur i lra sensualitas. Differt enī sensualitas a rōne: vt in lra dr: sz inferior portio rōnis ē quedam vis ex qua ꝓcedit appetitus rex ad cozp⁹ ptinentiū: qz tēporalib⁹ āmistrādis intendit: vt in lra dicit. g̃ incōueniēter p B sensualitas describit. ¶ ℙ. vt in littera dicit gegd cōe cū bestijs habemus B ad sensualitatez ptinet: sz vires sensitiue apphensiue nobis pecozibusq cōes sūt. g̃ ad sensualitatē ptinēt: sz ex apprehensiuis nō ꝓcedit appetit⁹ ꝛ mot⁹. g̃ incōueniēter p B sensualitas describitur. ¶ ℙ. scōm ph̃m in scōo eleuchoz cadez est rō rei: ꝛ vnius rei: sz sensualitas nō ē vna vis anie: qz si colligit apphensiuas ꝛ appetitiuas: ꝓstat q plēs sūt: sil'r ēt si colligit appetitiuas tm̄: qz appetit⁹ sensibilis g̃ nobis et pecozib⁹ cōis est in duo diuidit. s. in desideriū: ꝛ aūz: vt in tertio de aia dicit fiue irascibilē ꝛ concupiscibilem qō idē ē. g̃ videtur q incōueniēter dicat sensualitatē eē vis aie quādā. ¶ ℙ. vni⁹ virtutis ē vn⁹ act⁹: sed ipse sensualitati duos act⁹ attribuit. i. appetitū ꝛ motū. g̃ incōueniēter eā describit: sicut vnā quādā vim. ¶ ℙ. si sensualitas ē vna vis nō pōt eē nisi q sit appetit⁹ sensibilis: sz appetitus nō ē ex appetitu. g̃ videt q incōueniēter dicat sēsualitatē eē ex q̄ ē appetit⁹ rex ad cozp⁹ ptinētiū.

Respondeo dōm: q differt sensualitas ꝛ sensibilitas. Sensibilitas enī oēs vires sensitiue ptis ꝓpendit: tā apphensiuas de fozis: q̄ apphensiuas de intus: q̄ ēt appetitiuas. Sensualitas āt magis ꝓprie illā tm̄ ptē noiat p quā mouet al'in aliqō appetēdū vl' fugiēdū: sic āt ē in itelligibilibus: q illud qō ē apphensum nō mouet volūtatē nisi apphendat sub rōne: bōi vl' mali: pp qō intellus speculatiuus nihil dicit de imitādo vel fugiēdo: vt in tertio de aia dicit: ita ēt ē in parte sensitiua: q apphensio sensibilis nō cansat motum aliquē nisi apphēdat sub rōne ꝓueniētis vl' incōueniētis. Et ideo dicit in scōo de aia q ad ea q̄ sunt in imagine hoc modo nos hēm⁹ ac si eēm⁹ considerantes aliqua terribilia i picturis que passionē nō excitarent vl' timoris vl' alicuius h̄: vis aūt apphendēs h̄ rōnes conueniētis: ꝛ non cōuenientis: videt virtus extimatiua p quā agnus fugit lupū ꝛ sequit matrē: q̄ hoc modo se hz ad appetitū partis sensibilis: sic se hz intellꝰ practic⁹ ad appetitum volūtatis vñ ꝑe loquēdo sensualitas incipit ex cōfinio extimatie ꝛ appetitiue ꝓtis: vt B mō se hēat sensualitas ad partez sensitiuā: sic se hz volūtas ꝛ lib.arb. ad ptem intellectiuā

B aūt ꝓueniēs qō sensualitatē mouet:aut rō sue ꝓueniē tie ē apphēsa a sensu:sicut sunt delectabilia ſm singulos sensus q̄ alia p se sequūt:aut ē nō apphēsa a sensu: sic̄ inimicitiā lupi negꝫ videdo negꝫ audiēdo ouis ꝓcipit:ſz estimādo tm̄:t iō motus sensualitatis in duo tēdit:in ea. ſ.q̄ ſm exteriores sensus delectabilia sūt. Et B ē qō dicit q ex sensualitate ē motꝰ qui itēdit in corpis sensus:aut ad ea q̄ nociua vl ꝓueniētia corpi ſm solā estimationem cognoscūtur: t sic ex sensualitate dicitur eē appetitus rerū ad corpus pertinentium.

Ad primum g̃ dōm:q ex rōne inferioꝛi ē ēt motus t appetitꝰ eoꝝ q̄ ad corpꝰ pertinēt:nō tm̄ sicut ex ꝓmo ꝓncipio:ſz sic̄ ex remoto inquātum vires sensibiles p iperiū mouet q̄ sunt aliqualr obedientes rōni:vt in ꝓmo ethicoꝝ dicit. Uel dōm q rō hꝫ motū cāt nō ꝛcernēdo itētōes ꝓticulares:t māe concreatas:sicut sensualitas:ſz magis vles: t a māe appēditys sepatas. Ad 2m dōm:q ad sensualitatez aliquid pertinet duplr:vl sic exīs de eēntia ei:t sic videt tm̄ appetitiuā ptē ꝛtinere:vl sic pambulum ad ipm:sicut rō ad lib. arb.ꝓtinet:vt dcm̄ ē:t hoc mō ēt vires apphensiue sensitiue ꝓtinēt ad sēsualitatē:ls fꝫ quēdā ordinē:q̄ extimatiua ꝓxime se hꝫ ad eam:sicut rō practica ad li.arb.q̄ ēt est mouēs:imaginatio aūt simplex:t vires p̄cedētes se hēnt magis remote:sic̄ rō speculatiua ad voluntatē. Ad 3m dōm:q sensualitas nō noiat simplr vnam pōm:ſz vnam ſꝫ genus.ſ.appetitiuā sensitiuā:q̄ tm̄ in irascibilē t concupiscibilē diuidit. Sed tamē sciēdum q rōne differūt sensualitas t irascibilis:t concupiscibilis:Cum.n.vt dionysiꝰ dic̄ septio caplo de diui.no. Nā inferioꝛ in sui supremo attingat infinitū supioris nāe:nā sensitiua in aliq̄ sui quodāmodo rōni cōiungit.vñ t q̄dam ps sensitiua .ſ. cogitatiua alio nomine rō dicit pp confinium eius ad rationē:sic ergo dico q irascibilis t concupiscibilis:noiant appetitum sensitiuum ſm q completus ē:t p diuersa distinctus t vsus rōnem tēdens:vñ t i hoie irascibilis t concupiscibilis rōni obtēperant:sensualitas aut̄ nominat sēsitiuum appetitiuū ſꝫ q est incompletus t indeterminatus t magis depssus:t iō dicit q in ea nō pōt eē virtus: t q ē ppetue corꝛuptiōis:t ex ipa sua indetermiatiōe quādam vnitatē hꝫ vt quedā vis dicat. Ad q̄rtum dōz:q si p motum intelligat motus progressiuus exterioꝛ nō iconuenieter motus t appetitus sensualitati attribuunt̄ ēt si sit vna pō:qz sunt actꝰ nō eque primi:ſz ordinem ad inuicē hñtes:appetitus enī interioꝛ motuz exteriorē cāt: t sic vnus mediāte altero a sensualitate procedit: si aut̄ p motum intelligat motꝰ interioꝛ appetitꝰ:tunc distīguūtur isti duo actus ſm diuersa obiecta:que tm̄ potētiā non diuersificāt ſm genus:t hoc quodāmodo sic dictum est. Ad q̄rtum dōm:q appetitus ē nomē pōe t nomē actꝰ vnde non ē inconueniens q ex appetitu potentie procedat appetitus actus.

Utꝝ rō supioꝛ t inferioꝛ sit vna potentia. II.

A D secundus sic procedit. vñ q rō supioꝛ t inferioꝛ non sint vna pō:ſz diuerse. In ꝓtibus enī aie non accipit supius t inferius aie ſm situz:ſz scōz dignitatē;ſz iter ptes aie itellectiue ē inuenire vnā ptē alia digniorē: qz intellectus agens ē nobilioꝛ possibili:vt in tertio de aia dr̄.que diuerse pōe sunt vt supra dcm̄ ē.g̃ vr̄ q id qō ē supius in rōne .t id qō ē inferiꝰ: sint diuerse pōe. ℙ.eternum t necessariū idē eē vr̄:et contingēs t tēporale: ſz plꝰ in sexto ethicoꝝ dic̄ q sciētificū aie circa necessaria ē rōcinatiuū:aut circa contingētia opata a nobis.g̃ vr̄ q sciētificum sit illud idē quod rō superioꝛ que eterna conspicit:t rōcinatiuum idem qō rō inferioꝛ q̄ tēporalibus inheret:vt in lra dicit:ſz t rōcinatiuum t scientificum:vt ibidē dicit:sunt diuerse potētie.g̃ videt q rō supioꝛ t inferioꝛ. ℙ.in superioꝛi parte aie ē imago deitatis.vt in primo dcm̄ ē: sed supioꝛ ps aie est supioꝛ pars rōnis.ergo in supioꝛi rōne ē imago:sed imago colligit tres pōs:memoriā:intelligētiam:t voluntatē.g̃ rō superioꝛ t inferioꝛ non dicūt vnā quādā pōm: ſz plres. ℙ.regulās t regulatum:t impans t imperatum nō pñt eē idē:sicut nec agēs t patiēs:ſz rō superioꝛ se hꝫ ad inferiorē sicut regulans ad regulatum.ergo nō possunt eē vna pō. ℙ.pōe distinguunt̄ p actus:sed officium actum noiat:vt Tullius dicit.ergo videtur q cum rō supioꝛ t iferioꝛ p diuersa officia geminēt̄ q sint diuer

Sed contra (se potentie.

Diuersitas pōꝝ cōstituit diuersitatē rei:ſz in littera dicit q cum de supioꝛi t inferioꝛi rōne loquimur:de vna quadam re dicimꝰ.ergo vr̄ q non sint diuerse pōe. ℙ.pō p diuersos habitꝰ non diuersificat̄:ſz ratio supioꝛ dicitur ꝓut dono sapie pficitur:inferioꝛ ꝓut dono scie:vt i lra dicit.ergo vr̄ q superioꝛ t iferioꝛ rō nō

Respōdeo (sint diuerse pōe.

dōm:q rō hic accipitur que hoc modo se hꝫ ad voluntatē:t lib.ar.sicut se hꝫ apphēsio sensitiua ad sensualitatē:sicut enim dictum est: nullus appetitus mouetur in suum obm nisi fiat apprehensio alicuius sub rōne boni vl mali conueniētis vl nociui: hāc aut̄ rōnez conuenientis t boni aliter homo percipit aliter bruta. bruta enim non conferendo:sed quodam nāli instinctu sibi conueniēs vel nociuum cognoscit.homo autem per inuestigationem quandam t collatiōem hꝫ ratiōes cōsiderat:t ideo vis illa per quā in hꝫ rationum cognitionem venit conueniēter rō dicitur que inuestigatiua est: t deductiua vnius in alterum:quia vero tota rō pōꝝ ex obiectis sumitur: quoꝝ speciebus iformant̄: ide ē q oꝫ in rōne quēdam gradum constituere ſm ordinem eoruꝫ quibus intendit. In rebus aut̄ quas rō considerat talis inuenitur distinctio t ordo:vt quedam eterna t necessaria a tempoꝛalibus discreta eis proponantur . vnde t rō ex hoc quēdam gradū consequit̄ q bis vl aliꝫ intendit. ſz qz ita ē in ordie rer̄ q supius ē directiuū inferioris:t cā inde ē q per eterna in his que tempoꝛalia sunt dirigūtur:sicut id quod vno modo se hꝫ ē mēsura eius qō multiformē ē:vt ex .io.metaphꝫ.accipitur. Et ſm hoc pꝫ q rō eternis dupliciter inherere pōt:vl considerando ipsa in se:vl considerādo ipsa ſm q sunt regula tempoꝛalium p nos disponendoꝝ t agendoꝝ. Et prima consideratio non exit limites speculatiue rationis:secunda autem ad genus practice rationis pertinet.vnde pꝫ q rō superioꝛ ptim est speculatiua t ptim practica:t ideo in littera dicitur q supnis conspiciendis inquātum ē speculatiua: t inquātuz est practica supernis consulendis intendit. vñ ex hoc pꝫ q rō superioꝛ ꝓut contra inferioꝛem diuidit: non distat ab ea sicut speculatiuum t practicum q̄si ad diuersa obta respiciant:ō quibus fiat rōcinatio: ſz magis distinguūtur ſm media vnde ratiocinatio sumitur. ratio enim inferioꝛ consiliatur ad electionem tendens ex rōnibus rerum tempoꝛalium:vt q aliquid ē supfluū: vel diminutū:vtile vl honestum:t sic de alys conditiōibus:quas moralis pōs pertractat:superioꝛ vero consilium sumit ex rōnibus eternis t diuinis:vt quia est cōtra ꝑceptuz dei vel eius ostensionem pariter vl aliquid hꝫ. diuersitas aūt mediorum ex quibus ad idem genus cōclusionis proceditur:non potest facere diuersam potentiam. Sed quādoq̄z diuersum habitum:t ideo ratio supe-

riōr ⁊ inferiōr nō distinguūt: sicut diuerse pōe: ſz magis ſm bitum: vl quē iam actu bz: vel ad quē nāliter ordinatur: rō enī superiōr ꝓficit sapia: ſz inferiōr scia.

Ad primū g dōm: q rō supiōr ⁊ inferiōr nō dīrnt: sicut agēs ⁊ possibile: qō sic pz: qz vt in ſra dicit: rō supiōr ⁊ inferiōr bñt actꝰ respcū diuersorum: agēs āt ⁊ polē semp ocurrunt ad idē obm vel mediū: qz impolē ē nos in intellectiuā opatiōem ꝓgredi sine opatione possibilis ⁊ agentis. opz enim vt spēs fantasmatum q̄ sunt obta intellus nostri efficiātur in actu itelligibiles quod ad agētē pertinet ⁊ intellectui cōiūgātur in eo recepte: quod ptinet ad possibilē. vnde ex diuersitate possibilis ⁊ agentis nō sequit diuersitas supiōris ⁊ inferiōris rationis: sed ex diuersitate medy vel obiecti. ¶ Ad secundū dōm: q sciētificū ⁊ rōcinatiuum nō oīno distinguunt sicut rō superiōr ⁊ inferiōr: qz sciētificū nullo mō ad praxim ptinet sicut pertinet rō superiōr: vt dcīt ē inquantū .ſ. eterna consulit ⁊ ꝓter b scientificū ad q̄dam se extendit: quoꝝ nō ē rō supiōr: ꝓut hic accipitur. ſ. ad res creatas necessarias: quia pbs scientificuz anime nō tm sapia q̄ dīnoꝝ ē ꝓpe: ſz scia ⁊ intellectu q̄ creatoꝝ sunt ī sexto ethicorum pficī docet: cognitio aūt reꝝ tēporaliū siue quātū ad ea que ad nos agenda pertinēt siue quātuz ad ea que in his necessarys demonſtrationibus cōsiderant ad rōnez inferiōrē ptinet q̄ scia pficitur: quā Aug. extendit tā ad speculatiuā q̄z practicā cōsideratiōem reꝝ temporaliū: vñ distinctio supiōris ⁊ inferiōris rōnis. nō ē idē cū distinctiōe specifici ⁊ rōcinatiui: q̄uis sciētificum ſm aliqd sui cū rōne supiōri ꝙueniat: ⁊ rō inferiōr cū ratiocinatiuo. ¶ Ad tertiū dōm: q rō supiōr nō ē oīo idem cuz illa pte mētis in qua consistit imago: sed includit eā ⁊ excedit: qō sic pz: imago enī potissime distinguit ſm hoc q mēs tēdit in obm qō de ꝰ ē: vt in prio dcīt ē. vñ pōe imaginis ꝓut ad imaginē ptinēt respiciunt eterna solūmodo: vt obm: rō aūt superiōr cōsiderat ea dupl'r. ſ. vt obz inq̄tum cōspicit ea vt medium inq̄tū ipa ꝙsulit: nihilominꝰ tñ ⁊ si imago plēs pōs eēntial'r colligat: nō opz q rō superiōr in pluribꝰ potētys ꝙsistat: qz imago ꝙpbēdit: ⁊ cognitiuā ⁊ affectiuā: ſz rō ꝙpbēdit imaginē ſm cognitiuā tm: ⁊ excedit vt dcīt ē: ⁊ iō rō superiōr: ⁊ mēs in quo ē imago: se bñt vt excedētia ⁊ excessa: supiōr enī rō ē speculatiua ⁊ practica: sed mēs ſm q in ea ē imago tm ad speculatiuam ptinet: qz obm imaginis nō ē aliqd opabile a nobis: ⁊ sic rō supiōr excedit mētē: ⁊ exceditur a mēte inquātuz mēs ꝙpbēdit affectionē ⁊ cognitiōem: cū rō cognitionem tm importet. ¶ Ad q̄rtū dōm: q diuersitas regulantis ⁊ regulati nō demīrat diuersā pōm: ſz diuersuz bitū: vnus enī bitꝰ ē regulatiuꝰ alteriꝰ: sicut pz in sciētys speculatiuis: q oēs scias sapias metaph. dirigit ita ēt rō superiōr inferiōrē dirigere dr. ¶ Ad q̄ntū dōz q nō quelibet diuersitas actus ondit diuersitatē pōe: sed q̄nq̄ ēt ostendit tm diuersitatē bitus: sicut geometrizare ⁊ syllogizare: q̄nq̄ aūt neutꝝ. ista āt sic patent: quia. n. suba vniuscuiusq̄ potētie ē ſm q ē nata operari circa ꝓpriū obm: vt de sensu dicit pbs in scōo de aia: ideo actiones que differunt ſz diuersa obiecta ostendunt diuersitatem potentiaruz: vt tamen accipiatur differentia obiectoꝝ ſm id quod ad ꝓpriam rationem obiecti pertinet: homo enim ⁊ lapis differunt genere: sed conueniunt ſm q sunt obiectuz visus in colore. ⁊ ideo visio hominis ⁊ lapidis pertinent ad vnā potentiam: sed sentire sonum ⁊ colores pertinent ad diuersas potentias: quia sonus ⁊ color scōm ꝓprias rationes quibus adinuicem distinguuntur: sunt ꝓpria obiecta sensus. Quandoq̄ autem diuersitas actuum causat ex diuersitate medy vel principy ex quo peruenitur ad idem genus obiecti: ⁊ talis diuersitas actuum ostēdit diuersitatem habituum: diuerse enim scientie ex diuersis ꝓncipys ꝓcedunt. etiam si easdem conclusiones demonstrent: sicut astrologus ⁊ naturalis diuersis medys rotunditatē terre ostēdit: vt dicitur in scōo phisicorum. Simil'r etiam virtutes morales distinguuntur ex diuersis finibus qui sunt in opatiuis: sicut ꝓncipia ī speculatiuis: quandoq̄ vero diuersitas actuum causatur ex eo q̄ē accidens actionis vel ex parte agentis ſm q est potentius vl infirmius in agendo: sicut hebetudo vel subtilitas ingeny que differunt ſm velocitatem ⁊ tarditatem adiscendi: vel ex parte medy: vt credere ⁊ opinari q̄ differunt ſm efficaciam ⁊ debilitatem medy: vel ex parte obiecti: sicut videre boiem ⁊ lapidem: accidit enim colorato esse hominem aut lapidem: ⁊ talis diuersitas actionum neq̄ potentiam diuersam neq̄ diuersum habitum requirit: quia illud qō ē per accidēs non causat differentiam in specie: officium autem rationis superiōris ⁊ inferiōris non differunt penes diuersam rationem obiecti: cū vtraq̄ operabilia ꝙsideret: ſz penes diuersā rationez medy: quia ratio inferiōr procedit ex rationibus temporalibus: sed ratio superiōr ex rationibus eternis: ⁊ ita ēt hec diuersa officia non opz q diuersas potentias demōstrēt: sed diuersos bitus vt dcīt ē.

¶ Utꝝ sinderesis sit bitus vel potentia. III.

A tertium sic ꝓceditur. vī q sinderesis sit pō ⁊ non habitꝰ. Ea enim que veniunt in eandē diuisionē videntur eē vnius rōnis: sed sinderesis diuidit̄ contra alias aīe potentias. ſ. contra rōnalem ⁊ concupiscibilē ⁊ irascibilem: vt pz ex gl. Hieronymi Eze. i. g̃ videtur q sit potentia. ¶ Preterea. Hiero. dicit Malach scōo super illud. Custodite spīm vr̄m ⁊c. Spūs dicitur nō pars aīalis: que nō percipit ea que sunt dei: sed rōnalis: hanc autem vocat sinderesim: sed rationalis pars potentiam noīat. ergo videtur q sit potentia. ¶ Preterea. habitus non inscribitur nisi potentie: sed Aug. dicit q vlia iuris ꝓcepta scripta in naturali iudicatorio sunt: quod est sinderesis. ergo cum vniuersaliū iuris sit aliquis videtur q sinderesis cui inscribūtur sit potentia quedam. ¶ Preterea. ex identitate actuuz colligitur idētitas potentiaꝝ: sed vt ex iducta auctoritate pz. ad sinderesim pertinet iudicium. cum ergo lib. ar. a iudicādo noīetur: vī q sinderesis sit idē qō lib. ar. ſz lib. ar. est potentia. ergo ⁊ sinderesis. ¶ Preterea habitꝰ amittitur per obliuionem vel alio modo: sed sinderesis semp manet que etiam post mortem peccato remurmurat cuius murmur vermis dicitur. ergo sinderesis noīat pōm ⁊ non habitum.

Sed cōtra. Potentia rationalis se habet ad opposita: sed sinderesis se habet determinate ad vnum: quia nunq̄ errat. ergo videtur q non sit potentia sed habitus. ¶ Preterea. opposita in idem genꝰ reducuntur: sed sinderesi opponitur fomes: sicut enī fomes semp ad malū istigat: ita ⁊ sinderesis semper in bonum tendit: cum igitur fomes sit habitus quidam: vt in ſra dr: vī ēt q sinderesis bitum noīet.

Respondeo dōm: q sicut ē ō motu reꝝ naturaliū q omnis motus ab imobili moueēte ꝓcedit. vt dic Aug. 8°. sup Gene. ⁊ pbs ꝓbat ī septio ⁊ octauo phicoꝝ: ⁊ oē dissimil'r se babēs ab vno eodemq̄ modo se habente: ita etiā oportet q sit in processu rationis: cum enim ratio varietatem quādā hēat: ⁊ quodammodo mobilis sit ſm q ꝓncipia in ꝙclusiones deducit: ⁊ in cōferēdo frequēter decipiī opz q omnis rō ab aliqua

cognitione procedat que vniformitatē ꝛ quietē quādam habeat:qō nō fit ꝑ discursuꝫ inuestigationis:ſꝫ subito itellectui offeraꝫ:sicut.n.ratio i speculatiuis deducit ab aliqb⁹ pncipijs ꝑ se notis quox habitus itellectus dicit:ita etiā opꝫ q⁹ ratio practica ab aliqbus pncipijs ꝑ se notis deducaꝫ:vt qō est maluꝫ nō esse faciēduꝫ:pceptis dei obedien dū foze:ꝛ sic de alijs:ꝛ box gdez habitus ē synderesis. vñ dico q⁹ synderesis a rōne practica distinguit nō gdē ꝑ substantiā potētie:ſꝫ per habitū q est quodā mō inatus mēti nre ex ipso lumine itellectus agētis:sicut ꝛ habitus pncipiox speculatiuox.vt oē totū est maius sua parte ꝛ bō:ſꝫ ad determinationē cognitiōis eox sensu ꝛ memoria indigeamus.vt i secūdo posteriox dicit.Et iō statim cognitis terminis cognoscunt.vt i ꝓmo posteriozum dicitur.Et iō dico q⁹ synderesis vel habitum tātum noīat vel potētiam saltem subiectam habitui sic nobis inato.

Ad primum ergo dōz.q⁹ synderesis diuidit ꝓtra alias potētias nō q̄si diuersa ꝑ substātiā pōe:ſꝫ ꝑ bitum quēdā:sicut si itellectus pncipiozuꝫ ꝓtra speculatiuā rōnē diuideret.¶Ad scōz dōz q⁹ rōnalis pars nō simplr vocaꝫ synderesis:ſꝫ ꝟ q⁹ talē habitum ꝓcernit.¶Ad 3m dōz.q⁹ vlia iuris nō iscribūtur synderesi q̄si habitus pōe:ſꝫ magis q̄si collecta i habitu iscribuntur ipsi habitui:sicut pncipia geometricalia geometrie inscribunt.¶Ad 4m dōz.q⁹ iudiciū nō eodē mō lib.ar.ꝛ synderesi ꝙuenit:qz ad synderesiꝫ ptinet vle iudiciū scōz vlia iuris pncipia.semp.n.de ꝙclusiōibus ꝑ pncipia iudicaꝫ.Uñ ꝛ scia resolutiua iudicādi ars dr:sed ad lib.ar.ptinet iudiciū pticulare de hoc opabili qō est iudiciū electōis.vñ synderesis nō ē idē qō li.ar.¶Ad 5m dōz.q⁹ bitus nālis nūq̄ amittit:sicut pz de bitu pncipiox speculatiuox q̄ semp homo retinet:ꝛ sile est etiā de synderesi.

¶Utrum cōscientia sit actus. IIII.

A D quartuꝫ sic ꝓceditur. videtur q⁹ cōscientia non sit actus. Origenes eniꝫ dicit q⁹ cōscientia est spūs cozrectoz ꝛ pedagogus aīe sibi sociatus quo separatur a malis ꝛ adheret bonis:ſꝫ spūs: vel noīnat potētiaꝫ vel etiā ipsaꝫ essentiā aīe.ergo videt q⁹ cōscientia nō sit actus.¶Ꝑ.conscientia secundum q⁹ a quibusdam describitur est dictamen ratiōis quo iudicat ꝛ ligat ad faciendum ꝛ nō faciēdum:sed iudicium de hoc faciendo vel non faciendo.vt dcm̄ ē:pertinet ad lib.ar. ḡ cōsciētia est lib.arb.ſꝫ li.ar.non est actus. ergo nec conscientia.¶Preterea i glo.Eze.ꝓmo dicit Hieronymus postq̄ de synderesi locutus est:hanc autem cōscientiaꝫ interdū precipitari videmus.ergo videtur q⁹ conscientia sit idem qō synderesis:sed synderesis non noīat actum:sed potentiam vel habituꝫ.ergo videt q⁹ etiā conscientia.¶Preterea.cōscientia est scientia quedam:sed scientia noīat habitum.ergo ꝛ cōscientia.¶Ꝑ.Damas.dicit q⁹ ꝙsciētia ē lex intellectus nr̄i:ſꝫ lex itellectus est ipsa lex nālis que ē habitus pncipiozuꝫ iuris.ergo vr̄ q⁹ cōscientia sit bitus ꝛ nō actus.¶Ꝑ.ois actus vel gñat bitum vel saltē ex aliquo bitu est productus:si igit conscia est actus qdā opꝫ q⁹ multiplicatis actibus gñetur bitus q cōscia dicatur vel q⁹ saltē tales actꝰ ex bitu aliquo ꝓcedāt: qō i idē redit.

Sed contra Conscia peccatum aggrauare dr̄:sed aggrauatio pcti eē nō pōt nisi ꝑ ℞:q⁹ cōtradicit actuali rōnis cōsiderationi.ergo videt q⁹ conscientia actualem rōnis considerateōz noiet.¶Ꝑ.vt dictum est:conscientia a quibusdam dictamen rationis dicitur:sed dictamen actum quendam nominat secūdum q⁹ ratio aliquid faciendum diiudicat. ergo videtur q⁹ cōscientia actum nominet.

℞espondeo dōz q⁹ conscia multis modis accipit qñq̄z enī dr̄ conscia ipa res conscita ꝛ sic sumit ꝑme Thymo.ꝓmo.Charitas ꝓcedit ō cōscia bona. gl.i.spes:qz ex meritis que conscia tenet:motus spei insurgit.Quādoq̄z vero dr̄ bitus quo gs disponitur ad conscīēdum:vel ſm hoc ipsa lex nālis ꝛ bitus rōnis consuevit dici conscia.Quidam etiā dicūt q⁹ cōscientia quādoq̄z potētiam noīat:sed hoc nimis extraneuꝫ ē:ꝛ iproꝑe dcm̄: qō patet si diligēter oēs potētie aie ispiciantur:nullo autē horum modox cōscientia sumit ſm q⁹ i vsum loquētiuꝫ venit:prout dr̄ ligare vel aggrauare peccatū:nullus enī ligatur ad aliqd faciēdum nisi per hoc q⁹ cōsiderat hoc eē agēdum.vnde quādam actualem cōsideratōz rōnis per cōsciētiam cōiter loquētes itelligere videtur:sed que sit illa actualis rōnis cōsideratio videduꝫ est.Sciēdum est igit q⁹ sicut i.7.ethi.pbs dicit.rō i eligēdis ꝛ fugiēdis gbusdā syllis vtitur.In syllo autē est triplex ꝙsideratio ſꝫ tres ꝓpositōes:ex quarū duabus tertia ꝙcludit:ita etiā ꝓtingit in ꝓposito dum rō i operādis ex vlibus pncipijs circa particularia iudiciuꝫ assumit:ꝛ quia vniuersalia principia iuris ad synderesim pertinēt:rationes aūt magis appropriate ad opus pertinent ad habitus:quibus ratio superioz et iferioz distinguūtur:synderesis i hoc syllogismo quasi maiorē mīstrat:cuius cōsideratio ē actus synderesis: ſꝫ minorē mīstrat rō supioz vel iferioz:ꝛ eius ꝙsideratio est ipsius actus:sed cōsideratio cōclusiōis elicite est cōsideratio ꝙsciētie.verbi gr̄a.synderesis hanc ꝓponit:oē maluꝫ est vitādum:ratio superioz hāc assumit:adulteriū est maluꝫ: qz lege dei ꝓhibitū siue rō iferioz assumeret illaꝫ: qz ei est malū qz iniustū: siue ihonestuꝫ:ꝙclusio āt que est:adulterium ℞ eē vitādum:ad ꝙsciētiam pertinet:ꝛ idifferenter siue sit de ꝑsenti vel de ꝑterito vel futuro:qz conscia:ꝛ factis remurmurat:et faciēdis cōtradicit:et inde dicitur cōscientia quasi cum alio scientia:qz scientia vniuersalis ad actū pticularē applicaꝫ:vel ēt:qz ꝑ eam aliqs sibi cōscius est eox que fecit vel facere itendit:et ꝓpter hoc ēt dr̄ snia vel dictamē rōnis:et ꝓpter hoc ēt contigit conscientiā errare non ꝓpter synderesis errorē:ſꝫ ꝓpter errorē ratōis: sicut pz i hereticō:cui dictat ꝙscia q⁹ ꝑus ꝓmittat se ꝙburi q̄z iuret:qz ratio superioz peruersa est i hoc q⁹ credit iramentū simplr esse ꝓhibitum:et ſꝫ būc modū pz qualr differant:synderesis:lex nālis:et cōscientia: qz lex nālis nominat ipsa vniuersalia ꝓncipia iuris: synderesis vo noīat habituꝫ eoꝝ seu potentiā cum habitu: cōscientia vero noīat applicationē quādam legis naturalis ad aliquid faciēdum per modum cōclusionis cuiusdam.

Ad primuꝫ ergo dōm q⁹ spūs quādoq̄z sumit ꝓ spūali quadā operatiōe:ꝛ ꝑ spūali dono:ꝛ hoc mō sumit hic spūs:ꝛ nō ꝑ nā aīe.¶Ad 2m dōm. q⁹ iudiciuꝫ ad lib.ar.ptinet: ad ꝙsciētiā ꝛ synderesiꝫ: ſꝫ diuersimode:qz ad lib.ar.ptinet iudiciuꝫ q̄si participatiue: qz ꝑ se volūtatis nō ē iudicare.vñ ipsuꝫ iudiciuꝫ electiōis li.ar.ē:ſꝫ iudiciuꝫ ꝑ se vel ē in vli:ꝛ sic ptinet ad synderesiꝫ vel ē in pticulari:tñ ifra limites cognitiōis pſistens:ꝛ ptinet ad ꝙsciētiā.vñ tā ꝙsciētia q̄z electio ꝙclusio q̄dā ē pticularis vel agēdi vel fugiendi: ſꝫ ꝙsciētia ꝙclusio cognitiua tm̄:electio ꝙclusio affectiua: qz tales sūt ꝙclusiōes i operatis.vt i septimo ethi.dr̄.¶Ad 3m dōz.q⁹ tota virtus cōclusiōis ex ꝑmis pncipijs trahit:ꝛ ide est q⁹ ꝙsciētia:ꝛ synderesis frequēter ꝑ eodē accipiunt:ꝛ iudiciū vtriq̄z attribuit:ꝛ ꝓcipue iudiciū vle qō ꝑ delectatiōez pcti nō cozrūpit:ſꝫ magis iudiciū i pticularib⁹:ꝛ iō nō dixit synderesim ꝓcipitari:ſꝫ ꝙsciaz.¶Ad quartuꝫ dicēduꝫ.q⁹ ꝙscientia ꝛ actū ꝛ habituꝫ noīare pōt:est eniꝫ scire in habitu ꝛ scire in actu.vñ ꝛ cōscientia diuersimode accipi pōt.vt dictū est.

¶ Ad quintum dicēdū q̄ cōscientia scōm q̄ accipitur p habitu potest dici lex naturalis: quia ex habitu illo precipue actus cōscientie elicitur. ¶ Ad sextuz dicēduz q̄ habitus ille ex quo nascit actus ꝺsciētie nō ē habitus separatus ab habitu rōnis ꝛ sinderesi: q̄ nō alius habitus ē p̄ncipioꝝ ꝛ ꝺclusionuz q̄ elicium t ab eis: ꝛ p̄cipue earum que sūt circa singularia: quoꝝ nō ē bitus scie nisi fz q̄ ꝺtinēt in p̄ncipys vniuersalibus. ¶ Expositio textus.

Sed nunc ꝓfice bonū.) itelligēduz ē ō bono meritorio: q̄ nihil i eo erat: qō ad maluz ipelleret. videt ꝫ causa esse insufficiēs: q̄ in xp̄o ēt nihil fuit ad malū impellēs: ꝛ tamē resistēdo malo meruit. Et dōz fm quosdā q̄ hoc itelligit nō de quolibet merito: fz ō merito satisfactiōis: ad quā pena requirit: fz hoc nō videtur eē ad ꝓpositu: q̄ Adā merito satisfactiōis nō indigebat. Et ideo aliter pōt dici q̄ ratio meriti ex duobus pōt sumi vel ex habitu iformāte: ꝛ sic ois actus vel facilis vel difficilis gratia iformatus meritoriꝰ est: vel ex cōditiōe actꝰ p̄cipue in quo est difficultas: ꝛ hāc rationē merēdi in resistēdo peccato non habuit.

¶ Diuisio secūde partis textus.

Illud quoq; ꝓtermittēdū nō ē qō talis in vnoq̄q; hoie ꝛc.) Ostēsa diuersitate quadā partiū aie: hic oñdit quo mō ꝓtingat i eis pctm̄ eē. Et diuidit i ptes tres. In p̄ma ostēdit qualr i vnaq̄q; parte aie possit eē pctm̄ mortale ꝛ veniale. In scōa assignat hꝺ disgressiōis quā fecit causaz. ibi (Hic de partibus aie iferiores.) In tertia remouet quādā dubitationē q̄ posset accidere ex diffinitiōe sensualitatis nomē. ibi. (Nō est autē silētio ꝓtereunduz ꝛc.) Prima diuidit i duas. In p̄ma adaptat p quādam similitudinē processuz pctī i viribus aie peccato priozum parētum quātuz ad vir ꝛ mulierē ꝛ serpētē. In scōa oñdit qualr i singulis ꝓtingat esse pctm̄. ibi. (Nūc superest oñdere ꝛc.) Et circa hec tria facit. Prio oñdit qualr ꝓtingat i ptibus aie pctm̄ mortale vl veniale eē. Scōo sūmati colligit ea q̄ dixerat. ibi. (Itaq; vt breuiter sūmā pstringā ꝛc.) Tertio iducit auctoritates ad ꝓfirmā dū ibi. (Hic āt Aug. i li. iz. ō trinitate ꝛc.) ¶ Qō. III.

Hic quer̄untur .6. Prio gs motꝰ sit sensualitatis ꝛ rōnis inferioris ꝛ superioris. Scōo vt motus sensualitatis possit eē pctm̄. Tertio vt i rōne possit eē pctm̄. Quarto vt ꝺlectatio rōnis iferioris aliquo mō possit eē pctm̄ mortale: si diu pmaneat. Quinto vt i rōne superiori possit eē pctm̄ veniale. Sexto vt veniale p multiplicationē vl alio mō possit eē mortale.

¶ Utr motꝰ sensualitatis ꝛ rōnis superioris ꝛ inferioris ꝺsequenter ꝛ sufficiēter assignat in lra. I.

Ad primuz sic ꝓcedit. vī q̄ insufficienter ꝛ inconuenienter distinguant i lra motꝰ sensualitatis ꝛ inferioris ꝛ superioris rōnis. Ois. n. vīus nālr i suū obz mouetur: fz vt gñatiua: ꝛ nutritiua ē q̄dā nālis virtus. g̃ hz aliquē motū nālē i actū gñatiōis ꝛ cornestiōis: ꝛ ita ꝑter motū sensualitatis ꝛ rōnis oz ponere motū nāles ¶ Ꝓ. motꝰ specificat p terminuz: ꝛ actꝰ p obz: fz aligs actꝰ pctī ē actꝰ gñatiue: ꝛ obz alicuiꝰ actus pctī ē obz gñatiue ꝛ nutritiue. g̃ motꝰ i istud obz ad gñatiuā ptinet: ꝛ nō ad sensualitatē ꝛ rōnē: ꝛ ita insufficiēter motꝰ aie diuidūt. ¶ Ꝓ. diuersa p̄a diuersa sūt ꝺlectabilia: sicut ꝛ diuerse operatiōes delectatio. n. operationē sequit. vt i. io. et bi. dr: fz sensualitas: ꝛ inferioꝛ rō. sunt diuerse pōe. ergo delectationē nō hūt circa idē: ꝛ ita icōueniēter rō inferioꝛ ponit circa idē ꝺlectari in quo delectat sensualitas. ¶ Ꝓ. sicut supra dctm est. rō superioꝛ ꝛ inferioꝛ nō differūt p essentiā pōe: ꝛ i respectu eiusdē obiecti p diuersa media negociari haberi. si ergo rōni inferiori attribuit ꝺlectatio circa sensibilia ex hoc q̄ de sensibilibus negociari hz p rōnes ciuiles: ꝛ a rebus creatis sūptas. vī q̄ etiā superiori rōni possit aliq̄ delectatio circa sensibilia ascribi. Et hoc q̄ de eis p rōnes diuinas negociat fm q̄ intēdit eternis ꝺsulēdis. vt dctm ē. ¶ Ꝓ. ꝺsensus ptinet ad eū cuius ē iudiciuz: fz eiusdē ē iudicare ꝛ regulare. cū igit rō superioꝛ sit regula rōnis inferioris. vī q̄ cōsensus in delectationē ad rōnē inferiorē nō ptineat: fz ad superiorē. ¶ Ꝓ. eiusdē pōe nō sūt diuersi actꝰ: fz rō inferioꝛ ē vna pōa. ergo videt q̄ iconueniēter assignētur sibi duo motus. s. delectari: ꝛ ꝺsentire i delectationez.

Sed contra est qō in littera determinatur.

Respondeo dōz q̄ motꝰ. vt dicit plūs: ē vla i ens: vñ in ptibꝰ aie motꝰ ꝓprie dr iclinatio ad aliqd: ꝛ iō gbus viribus iclinatio nō ꝺuenit eis ꝓpe motꝰ nō attribuit. Inclinatio āt est i appetitu q̄ mouet in aliqd agēduz: ꝛ iō actus appetitiuaꝝ virtutū motꝰ vocāt nō autē ꝓprie actus apphēsiuaꝝ. Est aūt in nobis triplex appetitus. s. nālis sensitiuus ꝛ rōnalis. Nālis quidē appetitus puta cibi ē quē nō imaginatio gignit: fz ipsa q̄litatuz nāliuz dispositio: gbus nāles vires suas actiōes exercent. Dic āt motꝰ i nullo rōni subiacet: nec obedit. vñ nec in eo pctm̄ eē pōt. ꝛ iō hic ptermittit. Appetitus āt sensitiuus ē q̄ ex p̄cedēti imaginatiōe vel sensu ꝺsequit: ꝛ hꝺ vocāt motꝰ sensualitatis. Appetitus āt rōnalis ē q̄ ꝺsequit apphēsionē rōnis: ꝛ hꝺ dr motus rōnis q̄ ē actus volūtatis: fz rōnis apphēsio duplex eē pōt: vna simplex: ꝛ absoluta: q̄n. s. statiz sine discussione apphēsum diudicat: ꝛ talē apphēsionē sequit volūtas q̄ dr nō deliberata. Alia ē ingsitiua: q̄n. s. rōcinando bonū vel maluz: ꝺueniēs vel nociuū inuestigat: et talē apphēsionē sequit volūtas deliberata. rō ergo iferioꝛ q̄ frenis disponēdis itēdit: vtroq; mō motuz volūtatis circa terrena elicere pōt: vel q̄n subito apphēdit hꝺ eē ꝺueniens vel nociuuz cozpori: ꝛ tūc sequit motꝰ rōnis inferioris: q̄ dr delectatio: q̄ tūc accipit illud qō cozpori delectabile ē vt faciendum: vel quādo ingrendo deliberat: ꝛ tunc nō pōt sequi appetitus añ deliberationē finitam: ꝛ tūc cōsentire dr in delectationē. ratio āt superioꝛ: q̄ p se rebus terrenis nō intēdit: fz solū fz q̄ regulat rōnibꝰ eternis nō sequit ipsaz aligs motꝰ nisi deliberatꝰ respcū. s. hoꝝ terreno rū: ꝛ iō respcū eoꝝ nō attribuit sibi delectatio: fz solū vltimus ꝺsensus q̄ ē ꝺsensus in executiōe operis.

Ad primum ergo dōm q̄ sicut dictuz est motus nālis: iō ꝓtermittit: q̄ in ipso peccatum esse nō pōt. ¶ Ad secunduz dicendum est q̄ cum vires superiores aliquo modo ordinent inferiores: circa actum generatiue ꝛ nutritiue contingit esse actus ēt aliarum potētiaꝝ vel sensus vel rōnis. verbi gratia. maturatio seminis ꝛ organizatio ꝓlis ꝛ hꝺ absolute ad generationē pertinēt: ꝛ q̄ gñatiua nullo mō rōni obedit: ideo in his actibus nullo modo contingit esse peccatum: fz appetitus ꝺlectationis ꝛ ꝺlectatio ipsa que in coitu accidit: ꝛ alia huiusmōi que ad virtutem sensitiuaz ꝛ motiuaz ptinent possunt ordinari a ratione vel vitari. vñ in his peccatum est que nec ad potentiam generatiuaz vel nutritiuā ptinēt. ¶ Ad 3m dōz. q̄ sicut ꝓtingit idē eē apphēsum per sensuz ꝛ rōnez ita etiā ꝓtingit idē esse desideratum p vtrūq;. ꝛ iō quāuis non sit eadē operatio vtriusq;: tamen pōt esse circa idē: ꝛ p ꝺsequēs ēt delectatio q̄ operationez consequit. vnde nō est incōueniens si circa idem sensus ꝛ rō delectatur: nō tamē eodez mō: fz sensus delectat in eo

sub rōne delectabilis in sensu: ratio vō inferior ſm q̄ accipitur i rōne boni vl' ꝓueniētis ad regimē corporis. ¶ Ad quartum dicēdum q̄ sicut dictum ē ratio superior nō h3 motum circa res tēporales nisi deducēdo ad eas per modum ꝓsily rōnes eternas: ⁊ iō nō se h3 nisi vt ōliberās de eis: ⁊ iō sibi ōlectatio in his rebus nō attribuit̄ que noīat quādam complacētiam nō ōliberatam: ſ3 tātum ꝓsensus qui ōliberationē ꝓsequitur. ¶ Ad quintum dicēdū q̄ ratio superior regulat inferiorē: ⁊ ratio inferior sensualitatem: ⁊ etiam seipsam aliquo modo dirigere pōt: quādocūq3 autē sūt plura principia ordinata semp ordinatio i vltimū attribuitur p̄mo ⁊ sūmo: sicut p3 i artibus subalternatis: q̄ ciuilis ꝓsiderat vltimum finē humane vite, militaris aūt victoriaz q̄ ē citra būc finē: ⁊ sic ō alys: ⁊ ſ3 hoc dico q̄ rationi superiori reseruatur iudicium respcū vltimi quod ē executio opis: ⁊ iō attribuit̄ sibi ꝓsensus i opus: rationi vero inferiori attribuitur iudicium respcū aliquoruz ad opus ordinatorum: ⁊ iō attribuit̄ sibi ꝓsensus i ōlectationē: nō tamē ē dubium quin etiā superior iudicare possit ō hoc ō quo iudicat inferior. vñ ⁊ ꝓsensus i ōlectatiōe superioris eē pōt si fiat̄ inquisitio p rōnes eternas. ¶ Ad sextum dicēdum q̄ ōlectatio ⁊ ꝓsensus i ōlectationē nō sūt diuersi actus scōz genus qui diuersitatē potētie exigāt: ſ3 differūt p ōliberatum ⁊ nō ōliberatum, vt dictum ē, vñ nō ē inconueniens vtrūq3 rationi inferiori attribui.

¶ Utr̄ i sensualitate sit pctm̄. II.

Ad secūdum sic proceditur. videtur q̄ i sensualitate nō possit eē pctm̄. Sēsualitas. n. nobis pecoribusq3 cōmunis ē, vt supra dictum ē: ſ3 in pecoribus nōē pctm̄, vt ō peccato agimus. ergo nec i nobis ſm sensualitatē peccatum ꝓuenit. ¶ P̄. omne peccatum i volūtate ē ſm Augustinum: ſ3 sensualitas a volūtate secluſa ē: cum volūtas sit i rōne ſm philosophum. ergo in sensualitate nō ē peccatum. ¶ P̄. virtus ⁊ vitium cum sint ꝓtraria sūt i eodē: ſ3 sensualitas cum sit ꝑpetue corruptiōis ſm statum p̄sentis vite subiectū virtutis eē nō pōt. ergo nec i ea peccatum eē poterit. ¶ P̄. nulli imputat̄ aliquid ad culpam q̄ ī eius potestate nō ē: ſ3 motus sensualitatis nō ē i potestate nostra cum ōliberationez rationis p̄cedat. ergo nō pōt eē peccatum. ¶ P̄. actus proprius et naturalis alicuius nō pōt eē peccatuz: ſ3 moueri i ōlectabilia secūduz carnez ē actus proprius ⁊ naturalis sensualitatis: cum sit motus potētie i propriuz obiectuz. ergo in B nō pōt eē pctm̄. ¶ P̄. peccatuz post mortē etiam i aīa manet: ſ3 sensualitas nō manet. q̄ solus itellectus separatur, vt philosophus dicit i scdo ō aīa. ⁊ xi. meta. ergo i sensualitate nō est peccatū.

Sed contra Augu. dicit q̄ nōnullum vitiuz ē cum caro aduersus spiritū ꝓcupiscit: ſ3 hoc nō ꝓtingit nisi ſm iordinatos motus sensualitatis. ergo i ea ē vitiuz ⁊ peccatum. hoc etiā exp̄sse habetur per hoc quod i littera dicit̄ q̄ si i motu sensuali tātuz peccati illecebra teneat̄ venialē ac leuissimuz pctm̄ ē. ergo videtur q̄ saltez veniale peccatum i sensualitate eē possit.

Respondeo dicēduz q̄ oēs primi motus qui sensualitati ascribūtur, vt vba Aug. asserūt: pctm̄ sūt: ſ3 motus p̄cedētes quos supranāles diximꝰ qui imaginē nō sequūtur: ſ3 solum naturaliuz qualitatuz actionē rōne peccati carēt ſm q̄ pōt verificari quorūdā dictum: qui dicūt q̄ motus primo primi nō sūt pctm̄: sed motus secūdo primi sūt peccatuz: vt p primo primos motus naturales: ⁊ p secūdo primos motus sensualitatis intelligamus: in qua peccatuz ē etiam: sicut i subiecto quod sic p3. Peccatuz. n. vt ptinet ad p̄sentē cōsiderationē nō ē aliud q̄ iordinatus actus ad genus moris ptinēs. nullus autē motus ponitur i gñe moris nisi habita ꝓparatiōe ad volūtatē q̄ principiuz ē moralium. vt ex. 6. meta. p3: ⁊ iō ibi incipit genus moris: vbi primo dñiuz volūtatis inuenitur: h3 autē volūtas i qbusdaz dñium ꝓpletum i qbusdā vero icōpletū. Cōpletuz dñiuz h3 i illis actibus q̄ ex iperio volūtatis procedūt: ⁊ hi sūt actus ōliberationē sequētes qui rationi ascribūtur: sed icompletuz dñium h3 i illis actibus qui nō per imperiū rōnis procedūt: ſ3 tamē voluntas eos impedire poterat: vt sic quodāmodo volūtati subiaceāt quātū ad B q̄ ē ꝑdiri: vel nō ꝑdiri: ⁊ iō iordinatio q̄ in his actibus ꝓtingit rationē peccati causat: tamē completi. ⁊ ideo i his actibus pctm̄ leuissimū ⁊ veniale ē: nō autem mortale: q̄ ē ꝑfectuz pctm̄. ōformitas aūt cuiuslibet actꝰ illi potētie attribuitur vt subiecto: q̄ actus principiuz est: ⁊ ideo cū sensualitas sit principiuz horuz actuum conueniēter in ea peccatum esse dicitur, vt i subiecto.

Ad primuz ergo dicēduz q̄ quāuis sensualitas nobis pecoribusq3 cōis sit: tamē aliqd cōuenit sensualitati i nobis: q̄ nō ꝓuenit sibi i brutis. ſ. eē aliqualr subiectā rōni: rōne cuius in sensualitate būana pōt eē pctm̄: nō aūt i sensualitate brutali. ¶ Ad scōm dicēdū q̄ oē pctm̄ ē in volūtate nō sicut i subiecto: ſ3 sicut i causa ſ3 volūtatē eē causam alicuius peccati ꝓtingit dupliciter. vel p se: vt quādo actus peccati ex iperio volūtatis p̄cedit vel quasi p accidēs quādo nō ipedit q̄ ipedire pōt: sicut dicit̄ aliqs facere id q̄ nō ipedit cū impedire possit: ⁊ hoc modo ē causa primoꝝ motuū. ¶ Ad 3m dōz q̄ electio ē p̄ncipale i vtute. vt phs i ethi. dic̄. vñ oz oēz actū vtutis ex electiōe p̄cedere: pp q̄ ēt vtus habitiuꝰ electiuꝰ oř i 2o ethi. ⁊ iō vtus nō pōt eē nisi i illis actibꝰ q̄ ex iperio volūtatis, p̄cedūt: q̄uis ēt sint sensitiuaꝝ ptiū: pp q̄ i irascibili ⁊ ꝓcupiscibili ponimꝰ eē vtutē: ⁊ silr ēt ē ō eo q̄ ō pfectā rōnē pctī h3 q̄ ꝑ se vtuti opponit̄: ⁊ iō actꝰ irascibilis ⁊ ꝓcupiscibilis pōt eē actꝰ vtutis: vl' pctī mortal: ſ3 sensualitas: vt supra dcm̄ ē: noīat ptē sensitiuā ſ3 q̄ magis ad carnē dep̄ssa ē, put nō segt̄ i opando iperiū volūtatis: ſ3 mouet̄ p̄po motu: ⁊ iō i ea nō pōt eē actꝰ vtutis vl' pctī mortalis: ſ3 gddā icōpletū i gñe moris: q̄ ē pctm̄ veniale. ¶ Ad 4m dōm. q̄ motꝰ isti q̄dāmō sūt i ptāte nr̄a: ⁊ alio mō nō sūt. ſi. n. glibz eoꝝ sigillati ꝓsideret̄ sic i ptāte nr̄a sūt: q̄ quēlibz eoꝝ p̄ueniēdo ipedire possumꝰ: si āt oēs silr ꝓsideret̄ sic in ptāte nr̄a nō sūt: q̄ dūvni obuiare nitimur ex alia pte pōt motꝰ illicitꝰ subrepe. nō. n. pōt eē silr itētio renitētis volūtati ɔ diuersa i actu. ¶ Ad 5m dōz. q̄ aliqs actꝰ pōt eē p̄pus sensualitatis simplr q̄ nō ē p̄pus sensualitatis ſm q̄ būana ē q̄ñ sensualitatis būane ē vt eiꝰ motꝰ nō sit ɔ rectitudinez rōnis. vñ segt̄ q̄ aliqs actꝰ i brutis ē laudabilis q̄ i hoīe ē vitupabil'. ¶ Ad 6m dōz. q̄ q̄uis p̄e sensitiue ſ3 q̄rūdaz opinionē p suā eēntiā nō maneāt pꝰ mortē: manēt tñ i sua radice. ſ. i eēntia aīe a q̄ p̄e fluūt: ⁊ sic manet pctm̄ sēsualitatis i aīa ſ3 q̄ pctm̄ vniꝰ p̄e in totū redūdat.

¶ Utr̄ in rōne possit esse pctm̄. III.

Ad tertiū sic proceditur. vī q̄ i rōne ñ possit eē pctm̄. Rō. n. pōz cognitiuā noīat: ſ3 pctm̄ ad affectū ptinet. q̄ i rōe pctm̄ nō ē. ¶ P̄. i 3o ō aīa dicit phs q̄ itellus sp ē rectꝰ: ſ3 vbi ē rectitudo ꝑpetua ibi nō pōt eē pctī curuitas. q̄ i rōne q̄ ad itell'z ptinet pctm̄ eē nō pōt. ¶ P̄. Dio. dic̄. 4. c. ō di. no. pctm̄ eē ɔ rōnē. si ergo i rōne eēt pctm̄: in rōne aliqd ꝓriū rationi existeret: q̄ est impoſle. ergo ⁊ p̄mū. ſ. i ratione pctm̄ esse. ¶ P̄. supior rō h3 būc actū vt contemplandis eternis inhereat: sicut supra dictū est: ſ3 ex hoc q̄ aliquis eternis inheret non peccat. ergo in ratione ad minus superiori non potest esse peccatum. ¶ P̄. in ptibus anime

inuenitur aliqua ꝑpetue corruptiõis.s.sensualitas:inueniꝫ ẽt aliqua in qua põt eẽ ⁊ peccati curuitas:⁊ vtutis rectitudo.ergo ad ꝓfectionẽ potẽtiaꝝ aie oz eẽ aliqua que sit ꝑpetue rectitudinis:sed hoc nulli ꝯgruentius ascribitur q̃ superiori rõni.ergo i ea nõ põt esse pctm̃.

Sed contra Eligere ad rõnẽ ptinet: sz ꝓtingit eẽ electionẽ rectã ⁊ nõ rectã.ergo videtur q̃ i rõne possz eẽ pctm̃. ¶ P̃.sicut se hz rõ speculatiua ad scibilia:ita se hz rõ practica ad opabilia: sz i scibilibus ꝓtingit eẽ pctm̃ i rõne speculatiua ex eo q̃ qs nõ recte rõcinaꝫ.q̃ vr̃ q̃ ẽt in opabilibus ꝓtingat eẽ in rõne pctm̃ ex

Respõdeo (eo q̃ nõ recte eligit. dõz q̃ rõnis pctm̃ põt dici dupl'r. Uno mõ ex eo qõ ẽ ipsius rõnis fm se:⁊ sic dicim⁹ eẽ i rõne peccatũ qñ iudicãdo errat siue sit i speculatiuis siue i opatiuis:⁊ hꝫ ẽ pctm̃ i cognitione ex eo q̃ male syllogizaꝫ. Alio mõ dr̃ eẽ pctm̃ i rõne ex parte volũtatis que p iudicium rõnis regulaꝫ:vt tũc i rõne pctm̃ eẽ dicatur quãdo sequitur puersa electio.Sciẽdum ẽ igit̃ q̃ quidã pbi posuerũt q̃ scõo modo nõ ꝓtingit eẽ in rõne pctm̃ nisi ẽt primo mõ rõ erret dicẽtes.oẽ pctm̃ ignorãtiã eẽ ⁊ sciẽtez peccare nõ posse:quoꝝ primus fuit socrates.vt i.7.ethi.dr̃:hac rõne inductus:q̃ nõ videꝫ ꝓueniẽs vt nobilissimuz qõ est scia ab ignobilibus passiõib⁹ vincaꝫ.vñ si scia eẽt i nobis passiões viles nõ sequereꝫ:qõ qz ad sensuz falsuz apparet:iõ pbs i eodẽ libro oñdit quo ꝓtingat sciẽtez peccare distinguẽs sciaz i vl̃i ⁊ particulari:⁊ simil'r sciaz i habitu ⁊ actu: ⁊ i habitu dupl'r:qz habitus aliquãdo ligatus ẽ ne i actionẽ exeat vt i ebrius pz:quãdoq; autẽ nõ ẽ ligatus.dicit ergo q̃ ꝓtingit peccãtẽ eẽ sciẽtez i vl̃i:⁊ i actu.in particulari aũt nõ ꝓtingit eẽ sciẽtez i actu:sz i habitu tm̃ ligato passione vel ire vel ꝓcupiscẽtie ne rõ in rectã electionẽ ꝓrupat: sz motum passiõis sequaꝫ:⁊ si etiã oz gs passiõi subditus ea q̃ fm rectã rõnẽ sunt ꝓferat i particulari: nõ tamẽ mẽte id tz:sicut ebrius sapiẽtez vba põt oze ꝓferre que itellectu nõ capit:⁊ iõ cum ratio i operãdis quodãmodo syllogizet:inueniꝫ iudiciũ rõnis rectũ i maiori ꝓpositiõe:q̃ vl̃is ẽ:in minori ãt ꝓpositiõe q̃ particularis ẽ admiscẽt passio q̃ circa particulare viget.vñ sequiꝫ corruptio rõnis in cõclusiõe electiõis.vbi gratia.si dicaꝫ.nulla fornicatio ẽ cõmittẽda.i hoc iudiciũ rõnis ꝓrectũ est. Jtez ꝓponaꝫ alia. oĩs fornicatio ẽ delectabilis.sub qbus duabus assumatur vna particularis:hꝫ.s.accedere ad hãc mulierẽ est fornicatio.si rõ sit fortis:vt nec etiã in ꝑticulari passiõe vincaꝫ i/ducet cõclusionẽ negatiuã eligẽs fornicationẽ nõ ꝓmittere:si aũt passiõe vincaꝫ eliciet cõclusionẽ affirmatiuã eligens i fornicatiõe delectari:⁊ sic sumiꝫ hꝫ eẽ pctm̃ in rõne: q̃ñ.s.post rõnis deliberationẽ:eo q̃ rõ in ꝑticulari corrũpiꝫ ꝑ passionẽ sequiꝫ ꝓua electio:⁊ si quidẽ deliberatio fiat ꝑ rõnes diuinas diceꝫ eẽ pctm̃ i superiori rõne vt si ꝓcedat ex hoc q̃ oẽ ꝓhibitũ lege dei est vitãdũ:si vo per rationes creatas dicit̃ esse pctm̃ in iferiori rõne vt si ꝓcedat ex hoc q̃ oẽ in quod trãscẽdit̃ mediuz virtutis est vi-

Ad primum (tãdum vel aliquid hꝫ. ergo dõm q̃ ratio quãuis sit cognitiua potẽtia:tamẽ est directiua volũtatis.vñ nõ potest eẽ peccatuz i volũtate nisi sit aliquo modo i ratiõe:precipue cum volũtas nõ sit nisi boni vel apparentis boni:vñ malam volũtatem aliquo modo precedit falsa estimatio:sed peccatum ꝓtingit esse i ratione dupliciter.vt dictum est. ¶ Ad scõm dicẽdum q̃ itellectus nõ est idez quod ratio *Ratio eniz importat quẽdam discursum vnius in aliud. Jntellectus autez importat subitaz apprehẽsionez alicuius rei ⁊ iõ itellectus ꝓprie est ꝓncipiorum que statim cognitioni se offerũt ex quibus ratio ꝯclusiões elicit que ꝑ inquisitionem inotescũt.vnde sicut i speculatiuis i itellectu ꝓncipiorum nõ potest eẽ error:sed i deductione ꝯclusionuz ex ꝓncipijs:ita etiã i operatiuis itellectus semper est rectus:sed ratio recta ⁊ nõ recta. ¶ Ad tertium dicẽdum q̃ corrupta ratio nõ est ratio:sicut falsus syllogism⁹ proprie nõ est syllogismus:⁊ ideo regula humanoꝝ actuum nõ est ratio q̃libet:sed ratio recta:⁊ ideo philosophus in.3°.ethicorum dicit q̃ homo vtuosus est mensura aliorum.vnde ex hoc nõ sequitur q̃ i rõne nõ sit peccatuz: sz q̃ nõ sit i rõne recta. ¶ Ad quartum dicẽdum q̃ sicut ꝑa dcm̃ est ratio superioz nõ tantuz ꝺheret eternis cõspiciendis per contẽplationem:sz etiam consulẽdis ad directionez operis.contingit autez q̃ deductio ratõis que est ex ratiõibus eternis corrumpaꝫ per passionem:sicut etiã illa que ẽ ex ciuilibus rationibus.vnde i vtraq; peccatuz eẽ potest. ¶ Ad quintum dicẽduz q̃ i aia est aligd quod est perpetue rectitudinis.s.sinderesis q̃ quidem nõ est ratio superior:sed se habet ad rationẽ superiorẽ:sicut itellectus ꝓncipioꝝ ad rõcinationẽ de ꝯclusionibus.

¶ Utrum in delectatiõe rõnis inferioris possit esse peccatum mortale. IIII.

AD quartum sic proceditur.videtur q̃ in delectatione inferioris rationis nõ sit peccatum mortale. Non eniz est peccare mortaliter nisi eius cuius est aduertere rõnem diuini ꝓcepti cum peccatum mortale determinetur ex eo q̃ est contra legẽ diuinam:sz aduertere ꝓceptum diuinum nõ est inferioris ratiõis:sed supioris que eternas rõnes consulit. ergo peccatum mortale nõ potest esse in ratiõe iferiori. sed tãtum i superiori. ¶ P̃.vt cõmuniter dicitur nulla circunstãtia peccatum aggrauat i ifinitum: quia quãtitas q̃ ex accidẽte relinquit̃ nõ potest eẽ maioz q̃ essentialis quãtitas peccati:sz delectatio rationis iferioris si nõ diu teneatur ẽ peccatum veniale.vt i littera dicitur.ergo etiaz ꝑ hoc q̃ diu tenetur nõ efficitur mortale pctm̃. ¶ Si dicatur q̃ nõ dicitur diuturnalis vel morosa a mora tẽporis:sz ex ꝯsensu adueniẽte. ¶ Cõtra.Consensus i veniale nõ est nisi venialis:sz delectatio per se sumpta ẽ veniale vt dictum est.ergo cõsensus i ea nõ erit mortalis. ¶ P̃. nõ ẽ mortale quod nõ ẽ ꝓhibitum lege diuina:sz cõsentire in huiusmõi delectatiões dũmodo i opus nõ ꝓsentiatur nõ ẽ ꝓhibituz lege diuina.ergo nõ ẽ peccatum mortale. ¶ P̃.maius est peccatum homicidy q̃ fornicatõis. sed si aliquis cogitet de occisionibus multorum ⁊ in cogitatione delectetur ⁊ in delectationem consentiat:non videtur peccare mortaliter.ergo videtur q̃ nec etiam si cõsentiat i delectationẽ carnis:dũmodo i actũ nõ ꝓsentiat.

Contra est quod in littera dicitur in pluribus locis. ¶ Preterea.sicut vir poterat peccare mortaliter:ita ⁊ mulier in coniugio primorum parentum: sed inferior ratio mulieris figuram exprimit. ergo in ea mortale peccatum esse potest:sed non scõm subitaz delectationẽ.ergo scõm delectationẽ morosam.

Respondeo dicendum q̃ sic̃ supra dictuz est delectatio ratiõis iferioris nihil aliud est q̃ complacentia voluntatis in eo quod apprehenditur conueniens per inferiorem rationem: hec autem delectatio est:vt in littera dicitur:si statim vt mentem attigerit auctoritate viri expellatur veniale peccatum ẽ.hoc enim contingit quando talis complacentia sequitur subitam rationis apprehẽsionẽ.si vero diu teneatur peccatũ mortale est. Dec autem diuturnitas nõ ẽ ex quãtitate tẽporis iudicanda:sz magis ex deliberatione rõnis:si enim post deliberationẽ rõnis inferioris adhuc delectatio illa

placeat morosa delectatio dicet: t tūc erit i delectationē consensus: t tūc mortale pctm est: vt magister dicit: t verba Aug. sonare videtur: quānis quidam i hoc magistro cō tradicāt auctoritates Augustini exponētes. Sed opinio magistri valde probabilior ē t securior: quod sic pz. q̄dam enim operationes sunt q̄ ex suo gñe peccata mortalia sunt vt fornicatio: furtum: t huiusmodi: q̄ autē aliqō horum peccatorum mortale nō sit nō pōt eē nisi p accidēs: iquātum .s. eius subiectum pctī mortalis capax nō ē: vt quādo ē isensualitate tātum. philosophus autē vult i. io. ethi. q̄ idē iudicium ē de operatiōe t ōlectatiōe. Uñ si opatio ē p se bona: t ōlectatio est p se bona t ecōtrario: q̄ ergo ōlectatio cōsequēs p operationē q̄ est p se pctm mortale nō sit mortalis hoc nō ē nisi p accidēs. s. ex ōfectu subiecti: vñ quādocūq; mala ōlectatio vel opatio reducitur ad hoc i quo pōt esse pfecta ratio pctī vel virtutis: ō necessitate incipit eē pctm mortale: pfecta autē ratio virtutis vel pctī mortalis non pōt eē sine electiōe ratiōis pfiliātis t ōliberātis: t iō quicquid fornicatiōis añ hoc iuenitur p accns pctm mortale nō ē: vbi autē ad hoc puenitur: statim pctm mortale eē incipit. vñ etiam si vnus exteriorum mēbrorum: t ōlectatio eor eēt sine volūtate tali: pctm nō eēt: sicut beata Lucia dixit. Si iuitā me violari feceris: castitas mihi duplicabitur ad coronaz: sz ꝓsensus adueniens actui exteriori facit pctm mortale. Similiter appetitus sensualitatis t delectatio ꝓsequēs appetitum ante ꝓsensuz rōnis deliberate pctm mortale nō ē: sz post ꝓsensum ratiōis ōliberātis peccatum mortale incurritur.

Ad primuz ergo dicēdum q̄ sicut ratio īferior regit vires sensibiles: ita ratio superior regit īferiorē: vñ sicut i viribus sensibilibus ē virtus: t vitium ex hoc q̄ participāt regimē ratiōis: ita ēt in īferiori rōne pōt eē pctm mortale ex hoc q̄ regitur a ratiōe superiori: cuius ē aduertere diuina p̄cepta. ¶ Ad scōz dicēdū q̄ sicut dictuz ē nō dicitur diuturna ōlectatio ꝓpter moram tēporis: sz ex ꝓsensu ratiōis ōliberate. ¶ Ad 3m dōm q̄ ꝓsensus in veniale qō ē veniale ex gñe: vt vbum otiosum: nō ē mortalis: sz ꝓsensus in illud veniale qō ē venialē p accidēs bñ pōt eē mortalis: quia p talē ꝓsensuz remouetur illud accns qō rationē pctī mortalis auferebat. s. ōlectationē ratiōis nō attingere. ¶ Ad quartū dicēduz ēt q̄ iterior ōlectatio diuino p̄cepto prohibetur vt p hoc qō dicitur nō ꝓcupisces rē proximi tui: si tamē nulluz tale p̄ceptuz eēt adhuc ratio nō sequitur: quia ex hoc ipso q̄ aliqua opatio prohibetur: ōsignatur eē p se mala in quocūq; sit tam ipsa q̄z ōlectatio eius nisi p accns prohibeatur.

¶ Ad qntuz dicēduz q̄ scōm diuersitatē opationuz ē diuersitas ōlectationuz. vñ alterius nature ē ōlectatio q̄ sequit opationē appetitiue virtutis: t ōlectatio q̄ sequitur opationē cogitatiue: sicut enim cogitatio ō homicidio vel luxuria sine appetitu aliquo nō reducit: nisi iordiata sint: ad genus luxurie vel homicidy: sz ad aliud genus quod ē curiositas vl vanitas: ita etiā ōlectatio ꝓsequēs talē cogitationē nō ptinet ad genus homicidy vl fornicatiōis: vnde cōsensus in talē delectationē nō ē pctm mortale: sz veniale: quia enim vanitas cogitatiōis nō ē mortalis ex gñe suo etiam delectatio consequens appetitū homicidy vel fornicationis reducit ad idem peccati genus: sicut t appetitus ipse. vnde sicut in fornicatione si aliquis ꝓsentiat in ōlectationē q̄ appetituz concupiscibilis respectu fornicationis sequit: erit pctm mortale: ita ēt: t multo amplius si ꝓsentiat in ōlectationē q̄ appetitū irascibilis respectu homicidy sequit erit peccatuz mortale.

¶ Utrum in ratione superiori possit esse peccatum mortale. V.

Ad quintum sic ꝓcedit. videt q̄ i superiori parte rōnis nō possit eē pctm veniale. ꝓctm. n. superioris rōnis nō ē nisi p hoc q̄ deflectit a rōnibus eternis: sz ab eis ōflecti nō ꝓtingit nisi p pctm mortale. ergo in rōne superiori nō erit pctm nisi mortale. ¶ ꝑ. cōtēptus pctm mortale facit: sz nō pōt eē q̄ aliqs post deliberationē in actū pctī ꝓsentiat sine ꝓtēptu. ergo cū superior ratio sine ōliberatiōe nō peccet. videt q̄ in ipsa nūq; sit nisi mortale pctm. ¶ ꝑ. ꝓsensus in actum pctī mortalis semp est mortale pctm: sz motus superioris partis rōnis dr eē cōsensus i actū. ergo ad minus i gñe mortalis pctī superior rō nūquā venialr peccat. ¶ ꝑ. i partibus aie inuenit aliqd in q̄ nō pōt eē nisi veniale pctm. s. sensualitas. inuenit ēt aliqd in quo pōt eē t veniale t mortale. s. iferior ratio. ergo ad ꝓpletionē partium aie opz eē aliud i quo nō possit eē nisi pctm mōtale. hoc autē nō ē sindereſis: qz i ipa nō ē pctm. ergo relinquit q̄ ipsa sit superior rō. ¶ ꝑ. pctm veniale ex corruptiōe carnis oritur: quia sicut supra probatuz ē: Adā in primo statu venialr peccare nō poterat: sz superior rō ē in summo remotōis a carne. q̄ i ipa pctm vēiale eē nō pōt.

Contra. Cōsensus in actum venialis pctī nō est grauior q̄z ipse actus: sz quidā actus sūt venialia pctā: vt loqui ociosa: t hō. ergo cōsensus i hō ē ēt veniale: sz ꝓsensus in actū ptinet ad superiorē rōnē. ergo in ipsa pōt eē pctm veniale. ¶ ꝑ. sicut alioz pctōruz ꝓtingit eē aliquos mot⁹ subitāeos ex surreptiōe: ita ēt t ifidelitatis. sz nō ē dōm tales motus eē pctā mortalia: cū ergo nō sint mot⁹ nisi superioris ptis rōnis: cui⁹ ē dīna cōspicere: vī q̄ in

Respondeo ipsa veniale pctm eē possit. dōz q̄ aliquē motū eē veniale pctm ꝓtingit ex duob⁹. aut ex ipso gñe act⁹ qō veniale est: sicut vba ociosa: aut ex pte ci⁹ cui⁹ ē mot⁹. iquātū. vz. motus ille electionē ꝓcedit: i q̄ ꝓncipalitas vtutis t vicy ꝓsistit. Sciendū ē igit: q̄ vnaq̄q; potētia quā aliquo modo possibile ē eleuari ad illud qō ē supra se. pōt hr aliquē subitus motū i id qō sibi fm se ꝓuenit: t aliuz motum hr pōt i id qō sibi ꝓuenit ratiōe eius q̄ ē eleuata i aliqd superius: sicut i appetitu sensibili pz. nā ipse subitūs motū hz i id qō est cōueniēs fm sensuz. iquātū āt ē regulatus rōne t pfect⁹ habitu virtutis: hz motū post deliberatiōez i id qō ē fz rōnē ꝓueniēs: sicut aūt appetitus sensibilis eleuat p regimē ratiōis i id quod ē supra se: ita etiaz ratio superior eleuatur per lumen fidei i id quod est supra naturalem suaz cognitionem: t ideo subitus motus apprehēsiōis superioris rationis est fm naturalez suam cognitionē qui si i aliquo fidei obuiet erit motus ifidelitatis ex surreptiōe: t ita propter defectum deliberatiōis erit veniale peccatū. fz hoc ergo distinguēdum est: quia aut motus superioris ratiōis est i id quod est veniale ex genere: t sic etiaz motus eius venialis erit: aut est i id quod ē mortale ex genere. t hoc ꝓtingit dupliciter: quia vel illud ē proprium obiectū ei⁹: t sic habet circa illud duos motus: vnum subitū: qui precedit deliberationez. t hoc erit veniale peccatum. alium deliberatum: t hoc erit mortale: vt i motibus infidelitatis patet: aut est obiectum inferioris potētie: sicut sensualitatis: vt patet i delectabilibus fm carnez: t sic superior rō nō habet motū i illud nisi ꝓsultationis q̄si ministrans medium: qō de illa re syllogizari pōt: t ita circa illud non hz motum nisi deliberatū: t iō in talibus motus superioris rationis semper est mortale pctm: alius aūt duobus modis in ea ꝓtingit veniale peccatum esse.

Ad primum ergo dōm q̄ pctm superioris rōnis est p hoc q̄ deflectit aliquo modo a rationibus eternis: sz hoc ꝓtingit dupl'r vl simpl'r: sicut

ī mortali pctō p qō deflectīt qs a lege dei actu ꝛ habitu nō tñ faciens ꝑter eam: ſz ȝtra eā: vel ſm gd ſicut in veniali pctō quo quis relingt legē dei actu: ſz nō habitu: nō cō tra eā: ſz ꝓter eam faciēs. ¶ Ad ſcōm dicēdum ꝙ deliberatus ȝſensus ī veniale nō ſemp ꝓcedit ex tali ȝtem ptu vt mortale peccatū faciat. quādo enī hoc modo ī veniale ȝſentīt vt ſi cēt ȝtra legē dei nullo modo fieret: manet ītra limites venialis pctī: etiā ſi aduertāt cē veniale pctñ. ſi autē hoc modo in ipſum ȝſentiat vt etiā ſi ꝓhibitum cēt ꝑcepto: nihilominus fieret talis ȝſensus in veniale: ex gñe etiā mortalis cēt. ¶ Ad tertium dicēdum ꝙ in illud mortale qō ꝑtinet ad obiectum ī ferioris potentie nō hȝ ſuperioꝛ ratio aliū motum nisi ȝſensum deliberatū: eo ꝙ ad ipſam nō pertinet ſm ſe ȝſiderare ȝueniētia corꝛporis: ſz ſolum cōſiliari de his: ꝛ ideo ī talibus nō peccat nisi mortaliter: ſecus aūt est in illis mortalibus q̄ circa ꝓpriū obiectum cōmittūtur: vt ſupra dictum est. ¶ Ad quartum dicēdū ꝙ hoc ꝙ ſenſualitas nō peccat nisi venialr ē ex impfectione eius: ſz pctñ veniale nō tātum causatur ex impfectione agētis: ſz etiā ex ipſo gñe actus. ꝛ iō nō oportet ꝙ potētia quātūcūq; ſit pfecta ꝙ motus eius nō poſſit cē venialis: ſequeret autē ſi tātum ex impfectiōe agentis veniale causaret. Sic enīm p oppoſitū ī perfecto perfectiſſimū reſpōderet. ¶ Ad quintū dicēdū ꝙ veniale peccatū nō est ex coꝛruptōe carnis: ſicut ex cauſa ꝓxima: ſz ſicut ex cā ꝓxima: qꝛ p B ꝙ caro coꝛrupta traducīt oēs aīe pōe quodāmō coꝛrūpunt. ꝛ ita coꝛruptio redūdat ī ipſam rōnē ſuperiorē: quāuis a carne ſit remotiſſima.

¶ Utꝛ pctñ veniale poſſit fieri mortale. VI.

D ſextum ſic ꝓceditur. vī ꝙ veniale poſſit fieri mortale. Ita enī dicit Aug. ſup ꝑma can. Io. de venialibus loquēs. Iſta lenia noli negligere: ſi ȝtēnis quādo ponderas: expaueſce qñ numeras: lenia multa faciēt vnū grāde. multe gutte implēt fluuiū. multa grana faciūt maſſam: ſz grande nō dicīt niſi peccatum mortale: ergo ex multis venialibus fit vnū mortale. ¶ Item Aug. in li. de. io. chordis. Nolite ȝtēnere venialia: qꝛ minima ſūt: ſz timete: qꝛ plura ſūt: plerūq; n. beſtie minute multa necāt. Si ꝑpciat q̄ſq; ī locum pullicibus plenum nunqd nō moꝛitur ibi: ꝛ minutiſſima ſūt grana arene: ſz ſi arena amplius ī nauim mittat mergit illā vt pereat: q̄ minute ſūt gutte pluuie: nōne pluuie iplent flumia ꝛ domos deyciunt: ꝛ timēda est ergo ruina multitudinis ꝛ ſi nō magnitudinis. ¶ ℙ. oē finitū oī finito ꝓportionabile ē: ſz cōplacētia qua aliqs in pctō mortali ad bonū ȝmutabile ȝuertīt finita ē. ergo ꝓportionabilis ē ȝplacētie q̄ aliqs ī pctō veniali ȝuertīt ad cōmutabile bonū. ergo multiplicatum veniale vnū mortale facit. ¶ ℙ. delectatio añ deliberationē rōis ē veniale pctñ. ſz pⁿ ȝſēſū deliberatū efficīt mortal. ergo veniale pctñ pōt fieri mortale. ¶ ℙ. vt ī. 5. phy. dr. Motus ē vnus q est ȝtinuꝰ: ſz ȝtigit aliquē motū iordinatū ȝtinuum ī ꝑma ꝓte ſui nō ī ȝtēptu dei fieri: ꝛ ſic ē venialis: ꝛ poſtmodū in ȝtēptu dei ꝛ ſic erit mortalis. ergo illō qō ꝑus fuit veniale pōt fieri mortale. ¶ ℙ. diſpoſitio fit habitus: vt ī ꝑdicamētis phȝ dicit: ſz veniale ē diſpō ad mortale. ergo veniale pōt fieri mortale. ¶ ℙ. eadē est diſtantia mortalis ad veniale ꝛ venialis ad mortale: ſz mortale p ȝfeſſionē fit veniale. vt Ambro. dicit ergo ꝛ veniale pōt fieri aliq̄ mō mortale. ¶ Ad hoc cēt est qō ī lra dicīt: ꝙ q̄dā nō dānant niſi ſepiⁿ fiāt vel faciēda decernant. vt de ociōſo vbo ꝛ hȝ: ſz dānatio nō ē niſi p pctñ mortale. ergo ſi verbum ociōſum ſepius iteret: erit pctñ mortale.

Sed contra Eoꝛ q̄ in infinitū diſtāt vnum nō potest in aliud trāſmutari: ſz mortale ꝛ veniale in infinitum diſtāt: qō eorum pena oſtēdit: qꝛ venialī debet pena tēporalis: ꝛ mortali eterna. ergo veniale nō pōt fieri mortale. ¶ ℙ. iteratio actus nō diuerſificat ſpeciē: ſz veniale ꝛ mortale diuerſa gña peccatoꝛum ſūt. ergo p hoc ꝙ veniale multiplicat nō fiet mortale.

Reſpōdeo dōm ꝙ cum q̄ritur an veniale poſſit fieri mortale: tripl'r potest ītelligi: aut ita ꝙ vnⁿ ꝛ idē numero actus quādoq; fit veniale: ꝛ poſtmodum fiat mortale: ꝛ hoc eſſe nō pōt: qꝛ vnⁿ actⁿ nō ē niſi ſemel: ex quo. n. ſemel trāſit iteꝛ reſumi nō pōt idē numero: ꝛ iō ſi ſemel fuit veniale nūq; erit mortale. Uel ita ꝙ aliqs actus: qui ex gñe ſuo venialis ē: aliquo modo mortalis fiat: ꝛ hoc poſſibile est ſi tātum placeat vt finis ī eo ȝſtituat: cū. n. impoſle ſit cē duos fines vltimos qñcūq; ponitur aliq̄ bonū ȝmutabile finis vltimus vite: oꝛ ꝙ deus nō ꝑ fine habeat: ꝛ cū finis ſemp maxie ſit dilectⁿ: opꝛ ꝙ illud ī quo finis ȝſtituīt ſupra deū diligat: qō ȝſtat pctñ mortale cē. hȝ āt ȝplacētie exꝑſſiſſimū ſignū est: qñ aliqs alicui rei ēt nō ꝓhibite tñ adheret vt ȝſentiat: ſi etiā cēt ꝓhibitū illud ſe nō relictuꝰ: vt ꝑcipiat pꝛ ī gbuſdā ebrioſis ꝙ totā vītā ſuā ī vino poſuerūt: ꝛ ī biſtriōibus ꝙ verba ociōſa ſectant. Alio mō pōt ītelligi vt mlta venialia ptingāt ad quātitatē pctī mortalis: ꝛ hoc gdē p ſe loquēdo est ipoſle: qꝛ reatus ꝛ macula mortalis pctī ī ifinitū diſtat ab ea q̄ ē venialis: cū pctñ mortale ꝑuet ifinitū bonū: qō est bonū īcreatū: p veniale āt pctñ tollat aliqō tātum vt feruoꝛ charitatis. diſtātia āt ꝓportionū mēſurat ex his q̄ ꝓpātur: vni ēt coꝛ debet pena eterna ꝛ alteri tēporalis. Sꝛ p accūs poſle ē: cū. n. veniale ſit diſpō ad mortale ex B ꝙ aliqs frequēter venialr peccat: fit ī eo ēt ꝓnitas ad peccādū mortalr: quāto. n. magis ȝſueſcit ī aliq̄ ope tāto magis ſibi placet illō: qꝛ ſignū hītus ē delectatio opis: vt ī 2°. ethi. dr. B tñ nō de neceſſitate cōtingit quātūcūq; n. exꝛeſcat ꝓnitas ad peccādū p iteratōem vēialiū ſp tñ manet libertas in volūtate ne ī peccatū mortale delabatur.

Et ſic ꝑ reſpōſio ad duas ꝑmas auctoꝛitates. Nō. n. ītelligit ꝙ multa venialia faciāt vnum mortale p ſe: ſz p accidēs: vt dctñ est. ¶ Ad 3ᵐ dicēdū ꝙ nō opꝛ oīum finitoꝛ accipere ꝓportionē aliquā: ſicut linee ꝛ numeri nlla ē ꝓportio: qꝛ vt ī gnto euclidis dr: ꝓportio ē certitudo mēſuratōis duaꝰ quātitatū eiuſdē gñis: ꝛ ita quāuis ȝplacētia mortalis ſit finita: nō tamē opꝛ vt ſit ꝓportionata ȝplacētie venialis: qꝛ ē alterius rōnis: alia. n. rōne placet finis ꝛ alia ea q̄ ſunt ad finē: ſemp. n. plus placet finis. vñ quātūcūq; multiplicet ȝplacentia venialis nō adequabit ȝplacētiaꝫ mortalis. ¶ Uel dicēdum ꝙ cō placētia mortalis peccati potest cōſiderari dupliciter: vl ex parte eius cui placet: ꝛ ſic finita est: quia ex potētia finita nō potest ꝓcedere actus ifinitus vel ex parte eius qō placet: ꝛ ſic infinita est: quia placet vt finis qui deſideratur vt ifinitū bonum: quia ꝓpter finē vltimū oīa deſiderantur. ¶ Ad q̄rtum dōm ꝙ motus delectationis qui est in ſenſualitate nullo modo fit mortalis: ſed conſenſus ratiōis aduenīēs qui est alius: cū diuerſaꝫ potētiarum nō ſit vnus actus numero: vnde nō ſequitur ꝙ actus ꝙ ꝓius fuit venialis poſtea ſit mortalis. ¶ Ad qntum dicēdum ꝙ ille actus cōtinuus quāuis ſit vnus ſcōz cē nāe ȝſideratus: tñ nō est vnⁿ ȝſideratⁿ in eē mozali: imo ꝑ duobⁿ actibus ȝputat. ¶ Ad 6ᵐ dōm. ꝙ diſpoſitio ꝓprie dicīt illud qō ſe hȝ vt incōpletū in motu ad pfectum: quod est terminus motus: ſicut qui adiſcit habet diſpoſitionē ſcientie q̄ perficīt in termino motus diſcipline: ȝtingit autē terminū motus cē duplicē: qꝛ vel eiuſdez gñis vel alterius. vbi gña: alteratiōis terminus ē q̄litas: ſicut eiuſdē gñis: ſz forma ſubſtantialis: ſicut alterius generis: ſi ergo diſpoſitio

cõparetur ad id qõ est terminus motus eiusdẽ gñis: sic cõ stat q̃ dispositio põt fieri illud ad qõ disponit: sicut calor impfectus fit calor pfectus. si aũt accipiat terminus motus alterius gñis hoc nũquã ꝓtingit: sicut calor iperfect⁹ quãtũcũq; excrescat nũquã fit forma substalis ignis. Dico ergo q̃ veniale nõ est dispositio ad mortale: sicut ad terminũ eiusdẽ gñis: sz alterius: & iõ veniale nũquã fit mortale. ¶ Ad 7ᵐ dõm. q̃ ẽ equocatio in veniali. cũ. n. dr̃ q̃ culpa mortalis p ꝓfessionẽ fit venialis: nõ intelligit de venia li ex gñe sm q̃ hic de veniali logimur: sz itelligit õ veniali ex euẽtu qõ quidẽ dr̃ veniale p q̃dã silitudinẽ ad veniale: qz. s. manet reatus ad penã tẽporalẽ pro culpa mortali quã ꝓfessio delenit: nõ ita q̃ culpa in culpã mutet. ¶ Ad octauũ dicendũ. q̃ hoc qõ dicit magister intelligendum est nõ per se: sed per occasionem: inquãtuz. s. venialia frequenter occasionaliter i mortale inducunt inquãtuz faciunt pronitatem ad illud. ¶ Expositio textus.

ET ideo de talibus cogitationibus &c.) Uidet hoc eẽ cõtra illud quod ꝓpus determinatũ est: qz pcussio pectoris & pr̃n̄: valet ad dimissionẽ pcti vẽialis: & ẽ satisfactio ꝓpria venialiũ. ergo videt q̃ morosa õlectatio de q̃ hic loquit sit veniale pctũ. ¶ Et dõz. q̃ quãtuis hꝫ sit sufficiẽs satisfactio p vẽiali peccato & nõ p mortali: tamẽ etiã ad dimissionẽ peccati mortalis valet: vñ & p mortalibus pr̃ n̄r̃ dicere debemus & pec⁹ tõdere. (Nõ .n. rõ nr̃a deducit &c.) Uidet hoc eẽ falsuz: qz q̃daz peccata spũalia sunt in qbus nõ ẽ aliq̃ carnis delectatio. ¶ Sz dicẽdũ q̃ hoc intelligit in gñe pctõrum carnaliũ quoruz appetitus ad sensualitatẽ ptinet. (Nõ ẽ autẽ silentio pretereũdũ &c.) Dic p scripturas nõ canonẽ biblie: sed dicta scõr̃ signat: rõ aũt dicti ẽ pp conuenientiã sensualitatis & inferioris rõnis: qz vtraq; attẽdit ea q̃ ad corpus ptinent licz ratio inferior sub rationibus vltimis: & sensualitas sub rationibus particularibus & materie concretis.

¶ Redit ad lib. ar. ꝓsiderationẽ. ¶ Di. XXV.

IAm vo ad ꝓposituz redeamus. s. ad libe. arb. tractatũ. Q̃ õ philosophi diffiniẽtes dixerũt libꝫ de voluntate iudiciũ: qz potestas ipsa & habilitas volũtatis & rõnis quã supra diximus ẽ libꝫ arbitriuz: libera ẽ ad vtrũlibet. qz libere põt moueri ad hoc vel ad illud. libꝫ ergo dr̃ ar. quãtũ ad volũtatẽ: qz volũtarie moueri & spontaneo appetitu ferri ad ea põt q̃ bona vel mala iudicat vel iudicare valet.

¶ Qz liberum arbitriuz non pertinet nisi ad futurum: nec ad omne futurum.

HOc aũt sciendũ ẽ q̃ libꝫ arbitriũ ad pr̃sens vel ad pteritũ nõ refertur: sz ad futura ꝓtingẽtia. Qz. n. in pr̃senti ẽ determinatũ est: nec in ptãte nãa est: vt tũc sit vel nõ sit qñ est. Põt. n. nõ esse vel aliud eẽ postea: sz nõ põt nõ esse dum ẽ: vel aliud esse dũ id est qõ ẽ. Sz i futuro an hoc sit vl̃ illõ: ad ptãtẽ liberi arb. spectat. Nec tñ oia futura sub ptãte liberi arb. veniũt: sz ea tm̃ q̃ p libꝫ arbi. pñt fieri vel nõ fieri. Si qs. n. tale quid velit ac disponat facere qõ in eius nullatenus sit ptãte: vel qõ sine ipsius dispositõe eque fieret: in hoc liberum arbitrium non habet.

¶ Qz supraposita descriptio liberi arbitri nõ cõuenit deo: nec bis qui glorificati sunt.

ET quidẽ scõm predictã assignationẽ in his tm̃ videt esse libe. arb. qui volũtatẽ mutare & cõtraria pñt deflectere In quoꝫ. s. ptãte est eligere bonũ vel malũ: & vtrũlibet scõz electionẽ facere vel dimittere. scõz qõ nec in deo nec in bis boibus q̃ tãta bitudinis gr̃a sunt roborati vt iã peccare nequeãt libꝫ arbitriũ eẽ nequit. Sz q̃ deus libꝫ arbitriũ habeat. Aug. docet i libro. xxij. de ciui. dei: ita inquiẽs. Certe deus ipse nunquid quoniã peccare nõ põt: iõ libꝫ arb. hr̃e negandus est. Ambrosius quoq; in lib. de trini. ait. Paulus dicit: qz oia operat vn⁹ atq; idẽ spũs: diuidẽs singulis ꝓut vult. i. ꝓ libere voluntatis arbi. non pro necessitatis obsequio.

¶ Qualiter in deo accipitur liberum arb.

SEd aliter accipit libꝫ arbi. in creatore q̃z in creaturis. Dei eteniz libꝫ arb. dicit eius sapientissima & oipotẽs voluntas: q̃ nõ necessitate: sz libera voluntate oia facit ꝓut vult. Jõq; Hieróym⁹ attẽdẽs nõ ita eẽ libꝫ arb. i deo sicut est i creaturis: ab ipso vr̃ excludere lib. ar. i homelia q̃daz de ꝓdigo filio dicẽs. Solus deus ẽ in quẽ pctũ non cadit nec cadere põt: cetera cũ sint liberi arbi. in vtraq; partẽ flecti pñt. Bñ ait cetera: indicat libꝫ arb. sicut est in ceteris nõ esse in deo.

¶ Qz angeli & sancti qui iam beati sunt libero arbitrio non carent.

ANgeli vo & scti q̃ tã cũ dño fel̃r viuũt atq; ita gr̃a bitudinis ꝓfirmati sũt: vt ad maluz flecti nec velint: nec possint lib. ar. nõ carẽt. Añ Aug. i libro. xxij. õ ciui. dei ait. Sicut pria imortalitas fuit quaz peccãdo adã pdidit posse nõ mori: ita primũ li. ar. posse nõ peccare: nouissimũ nõ posse peccare. Idẽ i ench. Sicut oportebat pr⁹ boiez fieri vt bñ velle posset & male: postea vo sic erit vt male velle nõ possit. nec iõ carebit lib. ar. Alito qppe liber⁹ erit arbitriũ: qõ oino nõ poterit fuire pctõ. neqz aut volũtas nõ ẽ: aut libera dicenda nõ ẽ: q̃ sic bti eẽ volum⁹: vt eẽ miseri nõ solũ nollim⁹: sz neq̃q; velle ꝓsus possim⁹. Sicut & aia nãa ẽt nũc bz nolle infelicitatẽ: ita nolle iniqtatẽ sp bitura ẽ. Sz ordo seruãdus fuit: quo õs voluit oñdere q̃z bonũ sit aial rõnale qõ ẽt peccare possit: quãuis sit melius quod peccare nõ possit. Ecce bis verbis euidẽter astruit q̃ post

beatitudinis cõfirmationẽ:erit in hoie lib.arb. quo poccare nõ poterit: ꝛ nũc in angelis ẽ ꝛ in sanctis qui cum dño sunt ꝛ tanto vtiq; liberius quãto a peccato imunius ꝛ ad bonum proni-us. Quo.n. quisq; ab illa seruitute peccati de q̃ scriptum est:qui facit peccatũ seruus est pecca ti:lõgius absistit:tanto i eligẽdo bonũ liberius habet iudicium. Unde si diligenter inspiciatur liberum videbitur dici arbitrium:quia sine co-actione ꝛ necessitate valet appetere vel elige-re:quod ex ratione decreuerit.

¶ De libertatis ar. differentia ꝫ diuersa tpa:

EX predictis pspicuũ fit q; maior fuit libertas arb. prima q̃ secũda. ꝛ tertia multo maior q̃ scõa vel prima. Pri-ma.n. libertas arb. fuit i qua poterat peccare ꝛ non peccare. Ultima vero erit i qua poterit nõ peccare: ꝛ nõ poterit peccare. Me-dia vero est in qua potest peccare ꝛ non potest nõ peccare ante reparationem etiã mortaliter: post reparationem vero saltem venialiter.

¶ De quatuor statibus liberi ar.

ET possunt notari i hoie quatuor sta-tus li.ar. ante peccatũ.n. ad bonũ nil impediebat:ad malũ nil impellebat. Nõ habuit infirmitatem ad malum: ꝛ habuit adiutorium ad bonum. Tunc sine er-rore ratio iudicare ꝛ voluntas sine difficultate bonum appetere poterat. Post peccatuꝫ ve-ro ante reparationem gratie premitur a concu piscentia ꝛ vincitur: ꝛ habet infirmitatẽ in ma lo:sed nõ habet gratiã in bono. Et ideo potest peccare ꝛ nõ põt non peccare etiã dãnabiliter. Post reparationẽ vero ante cõfirmationẽ pre mitur a cõcupiscentia:sed nõ vincit: ꝛ hꝫ q̃dꝫ infirmitatẽ in malo:sed gratiaꝫ in bono: vt pos sit peccare ꝓpter libertatẽ ꝛ infirmitatẽ ꝛ pos sit nõ peccare ad mortẽ ꝓpter libertatẽ ad gra tiam adiuuantẽ. Nõdũ tamẽ hꝫ posse oĩno nõ peccare vel nõ posse peccare ꝓpter infirmitatẽ nõdũ perfecte absorptã ꝛ ꝓpter gratiam nõdũ perfecte ꝓsũmatã. Post ꝯfirmationẽ vo infir mitate penit9 ꝓsumpta ꝛ gr̃a ꝓsũmata:nec vinci poterit nec ꝑmi: ꝛ tũc hẽbit nõ posse peccare.

¶ De corruptione liberi arbitrij p peccatuꝫ.

MAde manifestũ est q; preter alias pe-nalitates p peccato illo incurrit homo penã incorruptionẽ ꝛ depressionẽꝫ li-beri arbitrij:per illud nãq; peccatum nãlia bona corrupta sunt in hoie: ꝛ gratuita de tracta:hic est.n. ille qui a latronibus vulnerat9 est ꝛ spoliatus. Vulneratus q̃dem in nãlibus bonis q̃bus non est priuatus: Aliogn non pos set fieri reparatio: Spoliatus vo gratuitis:q̃ p gratiã nãlibus addita fuerãt. Hec sũt data opti ma ꝛ dona pfecta:quoruꝫ alia sũt corrupta per peccatũ.i. nãlia vt ingeniuꝫ memoria itellectus Alia subtracta.i. gratuita:quãq; ꝛ nãlia ex gr̃a sint. Ad gr̃alẽ q̃ppe dei gratiaꝫ pertinẽt. Sepe tamẽ huiusmõi distinctio fit:cũ gr̃e vocabuluꝫ ad speciẽ nõ ad genus referr̃. Corrupta ẽ ergo p peccatũ libertas arbitrij ꝛ ex parte pdita. Un de Aug. in ench. Libero arbitrio male vtẽs bõ ꝛ se pdidit ꝛ ipsuꝫ. Cũ.n. libero arbitrio pecca ret victore peccato ammissuꝫ ẽ ꝛ libex arbitriũ A quo.n. quis devictus ẽ huic seruus addict9 est. Ecce libex arbi. dicit hoiem amisisse: nõ q̃ post peccatũ nõ habuit libex arbi. ſz q̃ liberta-tẽ arbitrij pdidit:non quidem oẽm:sed liberta-tem a miseria ꝛ a peccato.

¶ De tribus modis libertatis arbi.

EST nãq; libertas arbi. triplex. ſ. a ne-cessitate:a peccato ꝛ a miseria. A ne-cessitate ꝛ ante peccatuꝫ ꝛ post eque libex est ar. Sicut.n. tunc cogi nõ po terat:ita nec modo. Jõq; voluntas merito apud deũ iudicat̃:que semp a necessitate libera est: ꝛ nunq; cogi pot. Ubi necessitas:ibi nõ est liber-tas. Ubi nõ est libertas:nec voluntas: ꝛ iõ nec meritũ. Hec libertas in oĩbus est tã in bonis q̃ in malis. Est ꝛ alia libertas a pctõ. ſ. de q̃ dicit Aplus. Ubi spus dñi ibi libertas ꝛ vitas. Et i euãgelio. Si filius vos liberauerit vere liberi eri tis. Hec libertas a seruitute pcti liberat ꝛ nos iustitie facit. sicut ecõuerso seruit9 peccati libe-ros iustitie facit. Uñ apostol9. Liberati a pctõ serui facti estis iustitie. Et itẽ. Cuꝫ serui essetis pcti liberi fuistis iustitie. Hãc libertatẽ hõ pec-cãdo amisit. Jõq; Aug. dicit q; hõ male vtens libero arbi. ꝛ se pdit ꝛ ipsuꝫ: q; pdita est p pec catũ libertas nõ a necessitate: ſz a pctõ. Qui.n. facit pctm̃ seruus est peccati. Istã libertatez q̃ ẽ a pctõ illi soli nũc hñt: quos filius p' gr̃aꝫ liber-rat: ꝛ reparat: nõ ita q; penitus sint sine pctõ in hac mortali carne: ſz vt pctm̃ in eis nõ dñetur neq; regnet. Et hec ẽ vera ꝛ bona libertas que bonã parit seruitutẽ. ſ. iustitie. Uñ Aug. in en-chr. Ad iustitiã faciendã nõ erit aliqs liber nisi a pctõ liberatus eẽ iustitie ceperit seruus: ꝛ ipa est vera libertas pp recte facti leticiaꝫ sil' ꝛ pia seruitus pp precep. i. obedientiã. Est alia liber tas nõ vera male seruituti adiũcta: q̃ est ad ma-lũ faciendũ: vbi rõ dissentit a volũtate indicans nõ esse faciendũ qõ volũtas appetit. Ad bonũ

vero faciendu3 ꝓcordat ratio voluntati: ⁊ ideo ibi vera libertas est ⁊ pia. De libertate autē ad malū ⁊ seruitute mala ait Augustinus in ench. Serui additi peccato. s. que pōt esse libertas: nisi qñ eum peccare delectat? Liberalr enim seruit qui sui dñi volūtatē libēter facit: ac per hoc ad peccādū liber est qui peccati seruus est.

¶ Questio de libertate ad malum: an sit ipsa libertas lib. ar. an alia.

Hic queri pōt. vtrum hec libertas qua quis liber est ad malū: sit libertas arbitrij. Si enim libertas arbitrij ē: bonum quidē est: qz libertas arbitrij bonum naturale est. Quibusdā videtur q̄ sit ipsa libertas arbitrij que semp bona ē: sed ꝓpter peccati seruitutē ad malū fit liberioꝛ ⁊ pꝛioꝛ: ⁊ ideo dr̄ non vera ē libertas: quia ad maluz ē. Alijs aūt videt̄ q̄ hec libertas arbitrij ad malū: quā supꝛa ꝓmemoꝛauit Augustinus: nō sit ipsa libertas arbitrij: sed fit quedaz pꝛonitas peccandi: ⁊ curuitas que ex pctō est ⁊ mala est.

¶ Questio alia de libertate ad bonuz an ipsa sit libertas liberi ar. vel non.

Similiter etiā queri solet vtrum ⁊ illa libertas vera que est ad iusticiā faciēdam sit ipsa libertas arbitrij. Quidaz dicūt illā eādem esse: sed ꝓ gr̄az reparatam qua innāte libera est ad bonū: sine gr̄a ꝯo non est libera ad bonū. vñ Aug. in ench. Ista libertas ad benefaciendum vnde erit homini addito ⁊ vendito: nisi eum redimat ille qui dicit: si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Quod anteq̄z fieri icipiat in boie: quomodo q̄sq̄z de libero arb. gloriat̄ qui nondū est liber ad operandum bene? Ecce aperte ostēdit liberū arbi. per gr̄az liberari: vt per illud bene operet̄ qs. Jōq̄z dicūt illā libertatē verā que est ad bene faciēduz cuius supꝛa meminit Augu. esse libertatē ipsaz arbitrij gr̄a dei liberatam ⁊ adiutā. Alij ꝯo putant non esse ipsam arbitrij libertatē: sed aliam quādā que ex gr̄a ⁊ libero arbitrio i mēte bois deo operāte icipit esse cum reparat̄.

¶ Certa determiatio vtriusq̄z qōnis qua dr̄ libtas ad bonū ⁊ ad malum esse libtas arbitrij.

Veruz nobis magis placet vt ipsa libertas arbitrij sit: ⁊ illa qua quis liber ē ad malum: ⁊ illa qua qs liber est ad bonū faciendū. Ex causis enim varijs sortit diuersa vocabula. Dicit̄ enim libertas ad malū faciendum anteq̄z per gr̄az sit repata. Sed cuz per gr̄az fuerit reparata dicit̄ libertas ad bonuz faciendū. qz ante gr̄az libera est volūtas ad malum: per gr̄az vero libera fit ad bonum. Semp igit̄ volūtas bois aliquo modo libera est: ꝫ nō semper bona est. Non enim est bona: nisi a peccato liberata. Est tñ a necessitate libera. Unde Augustinus in lib. de gr̄a ⁊ lib. arbi. Semper i nobis volūtas libera est: sed non semper bona est: aut eni libera est iusticie qñ seruit peccato: ⁊ tunc est mala: aut ⁊ peccato libera est quādo seruit iusticie: ⁊ tunc est bona.

¶ De libertate a miseria.

Est iterum libertas a miseria de qua apl̄s ait. Et ipsa creatura liberabit̄ a seruitute coꝛruptionis in libertatē glorie filioꝛ dei: hanc libertatē homo añ peccatū habuit: qui omni carebat miseria: ⁊ nulla tangebat̄ molestia: ⁊ plenius habebit in futura beatitudine: vbi miser esse nō poterit: sed in hac vita que est iter pꝛimum peccatum: ⁊ vltimam confirmationem nemo a miseria liber est: quia pena peccati nō caret.

¶ Repetit ꝺ coꝛruptōe libi arbitrij: vt addat alia

Ex predictis iam apparet in quo ꝓ peccatum fit iminutum vel coꝛruptum liberum arbitrium. Quia ante peccatuz nulla erat homini difficultas: nullūq̄z impedimētum de lege membꝛoꝛ ad bonum: ⁊ nulla impulsio vel instigatio ad malum. Nunc autem per legē carnis ad bonuz impedit̄: ⁊ ad maluz istigat̄ vt non possit velle ⁊ perficere bonum: nisi per gr̄am libereť ⁊ adiuueť. Quia vt ait apl̄s. Peccatum habitat in carne: liberum ergo arbitrium cum semp ⁊ in singulis sit liberum: non est tamen pariter liberum: ⁊ in bonis ⁊ in malis: ⁊ ad bona ⁊ ad mala. Liberius tamen est in bonis vbi liberatū est q̄z in malis vbi liberatum non est. Et liberius est ad maluz qꝺ per se pōt q̄z ad bonum: quod nisi gr̄a liberetur ⁊ adiuuetur non potest.

¶ De libertate que fit ex gr̄a: ⁊ que ex natura.

Libertas ergo a peccato ⁊ a miseria per gratiam est. Libertas vero a necessitate per naturā vtrāq̄z libertatem nature. s. ⁊ gratie notat apostolus cum ex persona hominis non redempti ait. Velle adiacet mihi: perficere autez non inuenio: ac si diceret: habeo libertatem nature: sed non habeo libertatem gratie. Jdeo non est apud me perfectio boni. Nam voluntas hominis quam naturaliter habet non valet erigi ad bonum efficaciter volendum vel opere implendum: nisi ꝓ gratiam libereturꝰ ⁊ adiuuetur: libereturꝰ quidez vt velit: ⁊ adiuuetur vt perficiat. Quia vt ait apl̄s

non ē volētis velle neq; currentis currere: idest operari: sed miserentis dei qui operatur i nobis velle ⁊ operari bonum. Cuius gratiam nō aduocat hominis voluntas vel operatio: sed ipsa gr̄a volūtatē p̄uenit: p̄parādo vt velit bonū: ⁊ p̄paratam adiuuat: vt perficiat.

¶ Diuisio textus.

POstquā determinauit de libero ar. ostendendo qd sit: ⁊ p̄seq̄nter de alys potēcys aie: vt ostēderet in quibus lib. arbi. poneret. Hic determinat quasdā liberi arbi. conditiōes. Et diuidit in partes duas. In p̄ma ostēdit quoz sit lib. arbi. vt obiecto z. In scōa quoz sit vt subiecto z. ibi. (Et quidē f̄z predictā assignationē.) Circa primum duo facit. Primo ostēdit q; liberū arbitriū se habet ad vtrūq; oppositoz f̄m q; est tantū futuroz cōtingentiū ibi. (Hoc aūt sciēdū est ⁊c.) Et quidē f̄m p̄dictaz assignationem. Diuidit hec pars in duas. In p̄ma ostendit quoz sit lib. arb. quia dei angeloz: ⁊ hominū. In secūda quomodo in hoibus diuersimode inuenit f̄m diuersos status. ibi (Ex p̄dictis pspicuū fit ⁊c.) Circa p̄mū duo facit. Primo inducit obiectionē q; li. ar. non sit in deo nec in beatis. Secundo determinat veritatē ibi. (Sed q; deus li. arbi. ⁊c.) Et circa hoc duo facit. Primo determinat q̄stuz ptinet ad deū. Scōo quātū ptinet ad angelos. ibi. (Angeli vo ⁊ sancti ⁊c.) Circa p̄mum duo facit. Primo ostēdit q; libe. arb. est in deo. Secūdo q; non eodē modo est in deo sic in alys ibi. (Sed aliter accipit ⁊c.) (Ex p̄dictis pspicuuz fit ⁊c.) Hec pars diuidit in duas. In p̄ma ostēdit quomodo f̄z diuersos status lib. ar. crescit vel minuit in oibus. Et q; hoc rōne diuersaz libertatū contingit. ideo in secūda parte distinguit libertatē ar. ibi. (Est nanq; libertas ar. ⁊c.) Circa p̄mū tria facit. Primo ostēdit ex predictis q; libertas ar. q̄q; maioz: q̄q; minoz inuenit. Secūdo distinguit statꝰ hois f̄m quos libertas variat. ibi. (Et posset notari in homine ⁊c.) Tertio inducit quoddā corrolariū ex dictis ibi. (Unde manifestum est q; propter alias ⁊c.) (Nāq; libertas ⁊c.) Diuiditur hec pars in duas. In p̄ma ostendit multiplicem ar. libertatez. In secūda ostēdit que sit causa vniuscuiusq; ibi. (Libertas aūt a peccato.) Prima diuidit i duas. In p̄ma ponit libertatis distinctionē. In secūda inducit quādā cōclusionez ex p̄dictis. ibi. (Ex p̄dictis iaz apparet ⁊c.) Circa p̄mū tria facit. Primo distinguit triplicez libertatē. ⁊ psequit de p̄mo mēbro qō ē libertas a coactione. Secūdo psequit de secūdo mēbro qō est libertas a peccato. ibi. (Est ⁊ alia libertas a peccato ⁊c.) Tertio psequitur de tertio membro: quod est libertas a miseria. ibi (Est iterum libertas ⁊c.) Circa secūduz tria facit. Primo ostendit que sit libertas a peccato. Secundo quozum sit. ibi. (Istam libertatez ⁊c.) Tertio mouet quandā dubitationem. ibi. (Hic queri pōt ⁊c.) Et circa hoc duo facit. Prio mouet dubitationē: ⁊ ponit opiniones ad vtrāq; partem. Secūdo determiat f̄m suā opinionē. ibi. (Uerum nobis placet ⁊c.) Itē circa B duo facit. Primo mouet questionē de libertate ad malum. Scōo de libertate ad bonum. ibi (Similr etiā queri solet ⁊c.)

¶ Qō. I.

HIc queruntur q̄nq;. Primo in quibus inueniat li. ar. Secūdo vtrū li. ar. semp sit libez a coactione: ita q; cogi non possit. Tertio vtrum ad omnia opera humana lib. ar. se extēdat. Quarto vtrum lib. arb. augeatur vel minuatur. Quinto de distinctiōe libertatis: que in littera tangitur.

¶ Utrū in deo sit liberū arbitriuz. I.

AD primum sic p̄cedit. vī q; li. ar. nō sit in deo: qz vt in lib. de som. ⁊ vigil. dicit pbs: cuius est potētia eius est actꝰ. ⁊ ecōuerso: f̄z actꝰ lib. ar. qui ē eligere deo nō cōuenit cū electio sequat̄ p̄siliū. vt i 3ᵉ ethi. dī. Cōsiliū aūt igsitio quedā est cū quodā rōnis discursu: qō deo nō cōpetit. ergo vī q; in deo nō sit li. ar. ¶ P̄. in his que f̄m nām sunt determinata ad vnā partē nō est li. arb. Non. n. dicim⁹ q; lapis libero arbi. deoz̄uz tēdat: sed deus ex nature sue p̄ditione semp determinate bonū vult. ergo vī q; li. ar. careat. ¶ P̄. vī q; nec in aliqb⁹ creaturis sit. ad libertatē enī li. ar. ptinet vt aliqs sit dñs sui actꝰ: sed cuiuscūq; agētis actus ab aliquo p̄ore agēte causat̄: ipe agēs nō est dñs sui actꝰ: cū igit cuiuslibet creature actꝰ in cās p̄ore reducat̄: que est ipe deꝰ: q; oīa opa nostra in nobis opat̄: vt ysa. 26. dī. vī q; li. ar. in creatura nulla inueniat̄. ¶ P̄. vī q; saltē in beatis nō sit: qz electio est eoz̄ que sunt ad finē: sed veniēte fine cessant ea que sunt ad finē. cū ergo beati fini vltimo p̄iūcti sint: vī q; ad eos nō ptinet electio: ⁊ per p̄ns nec lib. arbi. Itē videt̄ q; nec in viatoribꝰ sit: qz electio eoz̄ que sunt ad finē ex rōne finis trahit̄: sed sicut i 3ᵉ ethi. pbs dicit. Qualis vnusq;sq; est talis ēt finis vī ei: sed q̄litas alicuius est determinata ex nā. g̃ videt̄ q; electio eoz̄ q̄ sunt ad finē determinet̄ alicui ex nā sua. g̃ videt̄ q; li. ar. nō habeant boies ad eligēdū ea que ad ipsos ptinēt.

Contra, videt̄ q; ēt in brutis sit: in quibuscūq; enim est volūtariū in illis li. ar. est. f̄z vt in 3ᵉ ethi. pbs dicit: volūtario ⁊ pueri: ⁊ alia aīalia cōicāt. g̃ vī q; alia aīalia li. ar. bēant. ¶ P̄. li. ar. p̄sistit in electione p̄ueniētiū ⁊ refutatōe nociuoz̄: f̄z alia aīalia fugiūt nociū: ⁊ psequūtur p̄ueniēs. g̃ vī q; li. ar. bēant p̄cipue cū spōte illō faciāt.

Respondeo dicendo: q; nihil agit: nisi f̄m q; est in actu: ⁊ inde est q; oz omne agēs cē determinatū ad alterā partē: qō enī ad vtrūlibet est equalr se hās est quodāmodo potētia respectu vtriusq;: ⁊ ide est vt dicit Cōmētatoz in 2ᵉ phȳsi. q; ab eo qō est ad vtrūlibet nihil sequit̄: nisi determinet̄. determinatio aūt agentis ad aliquā actionē: opz q; sit ab aliqua cognitione p̄stituēte finem illi actioni: f̄z cognitio determinās actionē ⁊ p̄stituēs finē in q̄busdā q̄dē p̄iuncta est: sic hō finē sue actionis sibi p̄stituit. In q̄busdā vo sepata est: sic in his que agūt p nāz. rez enī nālīū actiones nō sunt frustra: vt in 2ᵉ phȳ. pbat̄. sed ad certos fines ordinate ab intellectu nām īstituēte vt sic totū opus nature sit quodāmodo opꝰ intelligētie: vt pbs dicit. sic g̃ pz q; hec est differētia in agētibꝰ: qz q̄daz determinat sibi finē: ⁊ actū in finē illū: q̄dā vo non: nec aliquod agēs finē sibi p̄stituere pōt: nisi rōnez finis cognoscat ⁊ ordinē eius: qō est ad finē ipm qō solū in habētibꝰ intellectuz est. Et inde est q; iudiciū de actione p̄pria est solū in habētibus intellectū: quasi in p̄āte eoz̄ p̄stitutū sit eligere hāc actionē vel illā. vnde ⁊ dñiuz sui actꝰ hēre dicunt̄: ⁊ p̄ter hoc i solis itellectū hātibꝰ li. ar. inuenit̄: nō aūt i illis: quoz̄ actiones nō determinant̄ ab ipsis agētibus: sed a q̄busdaz alys causis p̄ioribus.

Ad primuz ergo dōm. q; ea que dicunt̄ de deo ⁊ creaturis: vt in p̄ lib. dictū est semper eminētius in ipso inueniunt̄: ⁊ ideo electio saluat̄ in deo B modo q; abyciat̄ id qō impfectionis est: retento eo qō ad pfectionē ptinet: q; enī post ingsitionē p̄silij electio fiat: B impfectionis est ⁊ accidit li. ar. put est in nā ignorante. vñ f̄m hoc in deo nō saluat̄: sed q̄stuz ad B q; determiatio sui actꝰ nō est sibi ab alio: sed a seipso: vñ ipe verissime sui operis dñs est: ⁊ p̄ter hoc ēt in lra dr̄: q; li. ar. alr in deo q̄ in alys inuenit̄. ¶ Ad 2ᵐ dōz. q; ad rōne li. ar. nō ptinet vt in-

determiāte se hēat ad bonū vel ad malū:qz li.ar.per se in bonū ordinatū est:cum bonū sit obiectū volūtatis:nec in malū tēdat:nisi ꝑpter aliquē defectū:qz apphendit vt bonum:cū nō sit volūtas:aut electio:nisi boni aut apparētis boni:z iō vbi pfectissimū est li.ar.ibi in malū tēdere nō ꝓt: qz impfectū esse nō pōt:sed h̄ ad libtatē ar.ptinet vt actionē aliquā facere vel nō facere possit:z hoc deo ꝓuenit:bona.n.que fac̄ pōt nō facere:nec tñ malū facere pōt. ¶ Ad 3m dōm:q de9 opaī in oib9:ita tñ q in vnoquoq; ꝼm ei9 cōditionē vñ in reb9 nālib9 opaī:sic̄ mīstrās vtutē agēdi:z sic̄ determinās nāz ad talē actionē. Jn libero aūt ar.hoc mō agit vt vtutē agēdi sibi mīstret:z ipso operāte li.ar.agat:sz tñ determinatio actionis z finis in ptāte li.ar.ꝓstituit̄.vñ remanet sibi dñiuz sui act9:sz non ita sic̄ ꝑ agēti. ¶ Ad 4m dōz.q illud qō est ad finē est duplex:quoddā.n.est distās a fine:z quoddā est ꝓiūctū fini:vt pz in gñatione nāli. Jmperfect9.n.calor qui est dispō ad formā ignis:dū est in alteratione ꝑcedēte nō ꝓiungit ipsi fini:sed caliditas vltima q̄ est in termino alterationis ꝓiūgit formę subali:nec excludit ꝑ eā:ita dico q quedā ordinata sunt ad finē vltimum bītudinis que ipsi fini ꝓiūgūt:vt videre amare z hꝺ:z respectu boz erit sempiterna z libera electio:nō aūt impfectoz que a fine distāt:vt fides:spes:z hꝺ. ¶ Ad 5m dōm.q q̄litas alicui9 est duplex:quedā ex habitu:z q̄dā ex nāli cōplexione:z ꝼm illā que est ex hītu vī alicui finis talis q̄lis est ipse.vbi gra.ei qui hz hītū luxurie vī optimū delectabile venereū qō est hz silītudinē sui hīt9:puta hoc qō est hēre vtuosum hītuz vel viciosum est in ptāte nr̄a:z ꝓ̄ir ei9 fieri. Sz sz nālis ꝓplo nō sit in ptāte nr̄a:tñ adhuc fieri ei9 est in ptāte nr̄a:ex quo talis cōplexio vel ei9 q̄litas est solū dispō finis.sed ei9 q est tales esse vel nō tales est in ptāte nr̄a:ga vel opa causant hītū:sic̄ in acgsitis:vel saltē sunt dispōnes ad hītū:sic̄ in ifusis:q̄litas aūt que est ex nāli cōplone non est ad hoc q faciat finē videri hꝺ:sed est sic̄ dispō ad illud: sicut pz in illis qui ex nāli cōplexione ad luxuriā ꝓni sunt: q nō oēs delectabile venereū ꝓsequunt̄:sz eos ad h̄ quodāmodo nālis cōplexio iclinet. ¶ Ad 6m dōm.q pbs accipit volūtariū large:nō ꝼm q dr̄ a volūtate:sed ꝼm q diuidit ꝺ violētū.vñ cū violentū sit cui9 ꝓncipiū est ex:volūtarium erit cuius ꝓncipiū est intra:z inde est q aialia q̄ mouent̄ ex seipsis mot9 volūtarios hr̄e dicunt̄:nec tñ electionem hīt:aut volūtatē:sicut pbs ibidē ostendit:vñ nec lib. ar. ¶ Ad 7m dōm.q aialia nō apphēdūt rōnē ꝓueniētis p collationē:sed p quēdā nālē iſtinctū:z iō aialia hīt estimationez:sz nō cognitionē:sic̄ ēt hīt memoziā:sed nō remini scentiā:q̄uis oīa h̄ ptis sensitiue sint:z iō ex determiatiōe nature act9 suos exercēt:nō aūt ex ꝓpria determiatōe agētis:vñ oīa eiusdē spēi sil̄es opatōes faciūt:sicut oīs aranea sil̄ez facit telā:qō nō eēt:nisi ex seipsis q̄si p artē operātes sua opa disponerēt:z ꝓpter hoc in eis nō est lib.ar.

¶ Utrum liberū arbitrium possit cogi. II.

AD secundum sic ꝓcedit̄.vī q li.ar.cogi possit. Qō.n.imutat̄ ab aliquo agente cogit̄ ab illo.sed vt dicit glo. ad Ro. De9 pōt imutare volūtatē hoiuz i qō cūq; voluerit.ḡ vī q volūtas a deo cogi possit z ita li.ar. ¶ Ꝓ.omne agēs:qō nō pōt alr opari q̄ ab altero sibi determinat̄ cogit̄ ab illo:sed li.ar.nō pōt alr opari q̄ de9 ꝑscinit vel ꝑdestinauit.ḡ videt̄ q li.ar.a deo cogat̄. ¶ Ꝓ.vt supioz pōt cogere iferiozē:sed in ordine vniuersi quedā vtutes sunt supiozes q̄ lib.ar.ergo ipm cogere pñt. ¶ Ꝓ.intellectus est altioz potētia q̄ volūtas:sed intellectus cogit̄ in demōstrationib9.vt ex 5o meta.apparet.ergo vī q etiā volūtas z lib.ar.cogi possint. ¶ Ꝓ.mot9 inferiores regulant̄ ꝼm mot9 supiozes:qz omne qō non vniformiter se hz regulat̄ ꝑ aliqd vniformiter se hñs:sed mot9 li.ar. maxime diformiter se hīt.ergo vī q idigeāt regulari per actiones vniformiter se hātes.hꝺ autez in nā nō sunt nisi mot9 celi.ergo per mot9 syderū regulant̄ opa lib.ar.z ꝑ eorum potētiā cogi pñt:qō pz ex hoc q astrologi per cursum sydez aliq̄ de opationib9 lib.arb.subiectis pnūciāt. ¶ Ꝓ. omne qō vincit̄ ab aliquo cogit̄ ab illo:sz incōtinētes qui ducunt̄ passionibus vincunt̄.vt ex 7o ethi.pz.ergo videt̄ q lib.ar.cogi possit. ¶ Ꝓ.difficilius est aliquē ꝑuare oīno suo actu:q̄ suum actū imutare.sed vsus li.ar.pōt per violētiam impediri:vt in freneticis pz.ergo ēt videt̄ q per violentiam cogi possit ad aliqd agēdum.

Contra. vt dicit Aug.cōtra Tulliū in lib.de ciui.dei. Qō est necessariū nō est volūtariū:sed li.ar. in rōne sua voluntariū hz:cum sit facultas rōnis z volūtatis.ergo videt̄ q nō possit per necessitatē cogi. ¶ Ꝓ.quic quid cogit̄ nō hz dñiuz sui act9:sed ex hoc li.arbi.in nobis dr̄:q dñi sum9 nostroz actuum.ergo videt̄ q hoc sit ꝓtra rōnem li.ar.q cogatur.

Respondeo dicēdo:q est duplex coactio.quedam sufficiēs que cōpulsio vocat̄:quedam vo insufficiēs que vocat̄ impulsio. ¶ Sciendū est igit̄ q in ptib9 aie quedā sunt que cōpelli pñt:sed dupliciter:quedam enim cōpellunt̄ ex subiecto:sicut ille vires que sunt organis affixe:cum enim sine organis opationes hr̄e non possint cōpulsis organis ipse vtutes ꝓhibent̄ vel cōpelluntur eaz actib9 violēter extoztis:quedā vo sunt que qdem subo nō cōpellunt̄:qz organis affixe sunt:cōpellunt̄ tamē obo:sicut intellect9:ipse enim nō est act9 alicui9 ptis cozporis:vt pbs dicit in 3o de aīa:z tñ demonstrationis vi cogit̄. volūtas aūt neq; subo cogi pōt:cum non sit organo affixa: neq; obiecto:q̄tūcūq; enim aliqd ostēdat̄ esse bonū in potestate eius remanet eligere illud:vel non eligere.Cui9 rō est:qz obm itellect9 est vez:obm aūt volūtatis est bonum. Jnuenit̄ aūt aliqō vez in quo nulla falsitatis apparentia admisceri pōt.vt pz in dignitatib9.vñ itellect9 nō pōt subterfugere quin illis assentiat.Simil̄r etiā iuenit̄ aliquod falsum:qō nullam veri apparētiā hz.vt pz in oppositis dignitatuz.vnde illi nullatenus intellect9 assentire pōt.Similiter etiam si ponat̄ volūtati aliquod bonū qō cōpletaz boni rōnē habeat:vt vltimus finis:ꝑpter quem oīa appetunt̄:nō pōt volūtas h̄ nō velle.vnde nullus nō potest nō velle eē felix:aut velle esse miser. Jn his aūt que ad finem vltimū ordinant̄ nihil iuenit̄ adeo malū:gn aliqō bonum admixtū hēat:nec aliqō adeo bonū qō in omnib9 sufficiat. vñ q̄tūcūq; ostendat̄ bonū vel malum:semp pōt adhere re z fugere in ꝺziū rōne alteri9 qō in ipso est:ex quo accipit̄ si malū est simpl̄r:vt apparēs bonū:z si bonū esset simpl̄r vt apparēs malū:z inde est q in omnib9 que sub electione cadūt volūtas libera manet in hoc solo determinationem hñs q felicitatē natural̄r appetit:z non determinate in h̄ vel illo:q̄uis aūt cogi non possit:nihilominus tñ pōt inclinari ad agēdum aliqd per aliq̄s dispōnes z habit9:ex q̄bus ꝓnioz efficit̄ ad eligēduz alteram partem.

Ad primum ergo dōm.q de9 operat̄ in volūtate z in li.ar.ꝼm eius exigētiā.vnde etiā si voluntatez hoīs in aliud mutet:nihilominus tñ hoc sua oipotētia facit:vt illud in qō mutat̄ voluntarie velit:z ita coactionis ratio tollit̄:alś esset cōtradictionis implicatio: si diceret̄ nolle illud in quod mutat̄:z cogi ad illud:quia necessitas coactionis volūtati ꝺria est.vt in 5o meta.pbs dicit. ¶ Ad 2m dōm.q diuina ꝑsciētia necessitatē lib.arb. nō imponit:q̄uis hoc qō ꝑscitū est impoſe sit nō euenire:z hoc quō esse possit in ꝓmo lib.ostensum est. ¶ Ad 3m dōm. q ad actū li.ar.nulla vt9 est eo supioz nisi deus:q̄uis forte

aliqua alia vtus creata simplr potētioz sit. vnde nulla vir-
tꝰ creata li.ar. cogere: nec imutare pōt: deꝰ aūt pōt qdē imu
tare: sed nō cogere eo mō quo dr nō posse facere vt duo ↄ
dictoria sint sil. ¶ Ad 4m dōz. q ꝙuis intellectꝰ sit supioz
vtꝰ ꝙ volūtas rōne ordis. qz poz est: ꝛ a volūtate ꝑsupponi
tur: tū volūtas ēt quodāmō supioz est fm q imperiū hz su
per oēs aīe vires: ꝓpter hoc q eius obm est finis. vñ cōue-
niētissime in ipsa summū libratis iuenit. Liber. n. dr q cā
sui est: vt in ꝑmo meta. dr. ¶ Ad qntū dōz: q motꝰ celestis
se hz ad li.ar. sic iclinās ad aliqd agēdū: sed inquātū ex im
pressione corꝑis celestis relinquit aliq̄ dispō in corpe fm
quā aīa efficit ꝓna ad hāc actionē vel illā: sic ex nāli cōple
xione qdā sunt magis ꝓni ad vnū viciū ꝙ alt: ꝛ hoc modo
possunt astrologi ꝑnūciare aliqd ex his que ex li.ar. depen
dent cōiecturalr: ꝛ nō p certitudinē scie: qz vtutē coactam
sufficiēter sup li.ar. nō hīt corpa celestia. Vñ ēt Ptolome
us dicit: q bō sapiēs dñat astris: qz per sapiaz suā pōt vita
re ea ad que astra disponunt. Auicēna tū vr velle: vt supra
dictū est: q motꝰ volūtatis reducant: sicut ī regulās ī aias
corpoꝝ celestiū: qz ponit q aīe iferiores sunt ex aīabꝰ supe-
riorib⁹. vñ nō est mirū si impssionē hz aīa supioz in aīaz ife
riorem: sed fm fidē catholicā hoc stare non pōt que ponit
aīas imediate a deo creari. vñ ipse solus in volūtate opari
pōt: ꝛ in ipsam impmere: ꝛ ideo diuersitates humane volū
tatis in vnifozmitatē voluntatis diuine reducunt: sicut in
ꝑmā regulā. ¶ Ad sextū dōm. q incōtinēs dr vinci a pas-
sionib⁹ nō ꝙsi cogētib⁹: sed vehemēter inclinātib⁹ ad aliqd
agēdū. ¶ Ad 7m dōm. q vsus li.ar. nō ipedit p se: sed p ac-
cidēs. inquātū. s. ad vsum li.ar. regrit vsus rōnis: ꝛ ad vsuz
rōnis requirit vsus imaginatiue vtutis qui per lesionem
orgāni impeditur.

¶ Utruz libeꝛ arbitriuz se extēdat ad oīa opa būana. III.

AD tertiuz sic ꝓcedit. vr q li.ar. non se
extēdat ad oīa opa humana
Li.n.ar. cogi nō pōt: vt dictū est: sed quedā opa
humana cogi ꝑnt. Impedit. n. bō a motu p vio-
lentiā. ergo nō oīa opa humana sūt li.ar. ¶ Ꝑ.
in ꝑmo ethi. dr. q quedam opa humana sunt fines: electio
aūt nō est finis: vt in 3o ethi. dr. cū igr eligere sit actus liberi
arbitrij: vr q li.ar. nō sit oīuz humanoꝝ actuuz. ¶ Ꝑ. oēs
actꝰ li.ar. sunt in ptāte nra: sed qdaz actꝰ sunt in nobis nō in
ptāte nra existētes: sicut actꝰ gnātiue: nutritiue: ꝛ augmēta
tiue: ergo nō oēs actꝰ nri sunt lib.ar. ¶ Ꝑ. potētia determi
nata est ad determinatos actꝰ. si igit li.ar. esset oīuz huma
noꝝ actuū nō esset determinata: sed vlis potētia: qō supra
falsum esse dictū est. ¶ Ꝑ. illud qō est ꝑter volūtatē est ēt
ꝑter li.ar. cū li.ar. sit facultas volūtatis ꝛ rōnis: vt supra di
ctum est. Sed vt Dyonisius dicit 4o ca. de diui. no. maluz
est ꝑter volūtatē. ꝙ li.ar. boīuz ad mala opa nō se extēdit.

Sed contrariuz est qō Damascenus dicit in 2o
li. q bō libero ar. ingrit: eligit:
impetū facit ad opus: ꝛ sic de alys. ꝙ vr q ad ipm ptineāt
oēs actꝰ humani. ¶ Ꝑ. vt supra dictū est li.ar. est volūtas:
sed oēs actꝰ humani sunt volūtary. ꝙ sunt ēt li.ar.

Respondeo dōm. q actꝰ alicuius potētie vel hīt
pōt esse duplr. vel qz elicit ipm: vel qz
impat eū. Ille aūt actꝰ ꝓprie a potētia elici dr: qui imedia-
te ab ipsa potētia ꝓcedit: sicut ab intellectu intelligere: ꝛ B
mō nō oēs actus humani sunt li.ar. sed ꝓprius actus ei⁹ est
eligere: vt supra dictū est: sed per imperiū volūtatis ꝛ lib.
ar. mouent ēt alie potētie in suos actꝰ: vñ vt appetitiua dr
mouēs: qz impat motū: ꝛ vt motiua affixa musculis ꝛ ner-
uis: qz exeq̄t: ꝛ p modū istū oēs actꝰ humani sunt lib.arbi.

Ad primuz (quia ab ipso impati: sz non eliciti.
ergo dōm. q lib.ar. nō pōt cogi in suo
actu ꝓprio q est eligere: sed tū pōt cogi in aliqb⁹ actib⁹ im-
peratis ab ipso ꝓpter coactionē vtutū exequentiū. ¶ Ad
2m dōm. q illud qō est finis respectu quoꝝūdā pōt esse etiā
ordinatū ad ulteriozē finē: nisi sit ultimꝰ finis: nulla autez
opatio humana est finis ultimus: nisi per accidēs. inquan-
tum. s. finis ultimo ꝓiūgit: ꝛ iō oīuz opationū humanaꝝ pōt
esse electio: nō qdē inquātū est finis: sed inquātū sunt ad fi
nem: ꝙuis enim vincere sit finis militaris potētie: ordina-
tur tū ad ulteriozē finē. vñ sub electiōe cadere pōt. ¶ Ad
3m dōz. q bō ex hoc dr bō q rōnē hz: vñ illi tū actꝰ dicunt
actꝰ humani qui sunt viriū rōnaliū: vel p essentiā: vel p par
ticipationē: sicut actus cōcupiscibilis ꝛ irascibilis: vtutes
aūt nutritiue ptis nullo mō rōnē ꝑticipāt: vt in ꝑmo ethi.
dr. vñ eaꝝ actus opationes humane nō dicunt. ¶ Ad 4m
dōm. q rō illa sequeret si oīa opa humana essent li.ar. ꝙsi
elicita ab ipso: qō nō est veꝝ. vt dcm est. vñ nō sequit q sit
vlis potētia. ¶ Ad qntuz dōm. q malum in eo q malum
est ꝑter volūtatē est: sz opatio humana inquātū apparet bo
na sub volūtate cadere pōt: ꝛ ita pōt esse eius electio ꝛ libe
ro arbitrio subiacere.

¶ Utrū libertas arbitrij augeat vel minuat. IIII.

AD quartuz sic ꝓcedit. vr q libtas ar-
bitrij nō augeat: neq̄ mi-
nuat. Illud enim qō pertinet ad rōnem poten-
tie nō variat p actꝰ vel hītus: cū ꝓza a posterio
ribus nō varient: sed eis subiaceāt: sed libertas
ptinet ad rōnē potētie que libe. arbi. dr: ergo nō pōt p actꝰ
vel hītus virtutis aut vicij augeri ꝛ minui. ¶ Ꝑ. illud qō
sequit nām aliquā equalr iuenit in oīb⁹ hītib⁹ naturā illā
sed li.ar. cōsequit naturā intellectiuā: vt dcm est. ergo ī eis
nō auget nec minuit. ¶ Ꝑ. li.ar. dr: ex eo q cogi non pōt:
sed negationes nō recipiūt magis ꝛ minus in diuersis: nec
in eodē fm diuersos status. ¶ Ꝑ. illud qō est fortius non
vincit: nec in seruitutē deducit ab eo qō est debilius. sed
lib.arb. est fortius ꝙ sint passiones peccati: qz eis resistere
pōt ꝛ sibi subiugare. ꝙ videt q non minuat li.ar. p seruitu-
tem peccati. ¶ Ꝑ. in illud qō quilibet per se pōt vnus nō
est alt⁹ liberioz: sed in malū quilibet per se pōt: ꝛ in gra
ꝛ sine gra. ergo videt q li.ar. alicuius nō sit liberius ad ma
lum ꝙ alterius: ꝛ ita videt q li.ar. non augeat vel minuat.

Sz contra est qō dr ad Ro. 7. Nō qō volo bonuz B
ago. B aūt ī ꝑsona hoīs damnati dr vt vna
glo. exponit: cum ergo in statu ꝺnocētie nihil ad bonuz im-
pediret. videtur q lib.ar. augeatur ꝛ minuat. ¶ Ꝑ. nō re-
dimit nisi qō in seruitutē fuit. sed per sanguineꝝ christi de
peccato redēpti sumus: vt prima Petri. i. dr. ergo per pec-
catū in seruitutē trahimur: ꝛ ita libertas minuit.

Respondeo dōm. q li.ar. dr. ex eo q cogi non pōt:
coactio aūt vt ꝑus dictū ē: est duplex.
vna cōpellēs: ꝛ alia inducēs vel impellēs. B aūt est natura
le ꝛ essentiale li.ar. vt sufficiēter nō cogat coactione com
pellente: ꝛ B segtur ipsum in quolibet statu. vnde non au-
getur talis libertas: nec diminuitur per se: sed per accidēs
tñ. Omnis enim ꝓprietas que cōsequitur naturam ali-
quam ꝙto natura illa nobilius inuenitur in aliquo: tanto
etiā ꝓprietas illa ꝑfectius participatur ab eo fm quē mo-
dum bō dr minus intelligēs ꝙ angelus: ꝛ ita etiā libertas
a necessaria coactione nobilius iuenitur in deo ꝙ in ange
lo: ꝛ in vno angelo ꝙ in alio: ꝛ in angelo ꝙ in hoīe. Liber-
tas aūt illa que est ab impellētibus ꝛ disponētib⁹ in vnam
partē auget ꝛ minuitur: ꝛ acgrit ꝛ amittit fm q illa dispo
nentia augent ꝛ minuunt ꝛ acgrunt vel amittunt. vñ li-
bertas talis p se ēt auget ꝛ minuit ī hoīe fm diuersos statꝰ.

Ad primum ergo dōm. q libertas a necessitate ē
que ꝙsequit nām potētie: ꝛ ideo per

actus ⁊ habit⁹ nō variaf: sed libertas a disponentib⁹ segf habitū ⁊ actū: ⁊ ideo fm diuersitatē actuū ⁊ hituū variaf. ¶ Ad 2m dōm. q in gb⁹ inuenif natura vna equalr inuenif et equalr illud qō ꝺsequif nām illā: sed natura itellectiua nō inuenif equalr in deo angelo ⁊ hoīe. vñ nec et libertas a coactione equalr in oibus est. ¶ Ad 3m dōm. q ꝯquis negatio p se nō recipiat magis ac minus: tñ p accīs itēdif ⁊ remittif. s. p itēsionē ⁊ remissionē sue cause: sic dīr maiores tenebre q̄to est maius obstaculuz lucis: vñ et fm q causa libertatis que est natura intellectiua inuenif nobilior: ⁊ minus nobilis: fm hoc etiā ipsa libtas intēdif quodāmō ⁊ remittif. ¶ Ad 4m dōz. q li. ar. nunq̄ ita vincif aut seruituti subiugaf passionib⁹ peccati: vt ad peccandū cōpellaf: qz iam sibi in pctm nō iputaref: sed dr esse subm pctō inq̄tū ex pctō icliaf ad peccādū: sic a disponēte: nō sic a ꝺpellēte. ¶ Ad 5m dōm. q ꝯquis glz p se possit in malū: nō tñ pōt glz eodē mō malū facere: sic ille g hz hitū malicie. vnicuiq. n. hñti hitū est delectabilis opatio que est fm habitū illuz: ⁊ ideo illi qui hūt hit⁹ corruptos opa abhoīabilia delectabiliter: ⁊ sine abhoīatiōe exercēt: ⁊ iō libe illud facere dicūf inq̄tū p hitū corruptū repmif ꝺdictio rōnis rōne obtenebrata: qō nō pōt esse in illis qui talib⁹ hitib⁹ carēt: ⁊ iō dicit pℏs in 5° ethicoz: q iustus nō pōt statim facere opera iniusticie: sicut iniustus facit.

¶ Utrum libez arbitriū distinguaf tripl'r. V.

AD quintum sic ꝓcedif. vr q icōueniēter distinguaf li. ar. tripl'r: fm eniz diuersos stat⁹ libtas ar. variaf. stat⁹ aūt hoīs q̄tuoz in lra assignanf. g ⁊ q̄tuoz libtates ar. distingui debēt. ¶ ℙ. plus differt pctm a iusticia q̄z peccatū a miseria: cū ꝑma se hēant vt opposita. sc̄da vt cā ⁊ effect⁹. si g assignaf: alia libtas a pctō ⁊ a miseria: multo fortⁱ ꝺz distingui etiā alia libtas a pctō: ⁊ a iustitia. ¶ ℙ. Ansel. dicit: q posse peccare: neq; ē libertas: neq; pars libtatis. sed libertas a iustitia est fz hz q̄ ē posse peccare. g vr q icōueniēter libertatē talez assignet. ¶ ℙ. sic differt peccatū: ⁊ iustitia: sic differt gloria ⁊ miseria. si g ꝺtra libertatē a pctō ponit libertatē a iusticia. vr q etiaz ꝺ libtatē a miseria deberet ponere libertatē a glia. ¶ ℙ. necessitas quedā miseria est: sed pars non ꝺz diuidi ꝺ totū. g icōueniēter libertatē a necessitate diuidit ꝺ libertatē a miseria. ¶ ℙ. Ber. distinguit triplicē libertatē. s. libertatem ar. libertatē ꝺsily ⁊ cōplaciti: cū igif hoz magr mētionem nō faciat. vr isufficiēs in libertatis distinctiōe.

Respondeo dōm. q libertas in sui rōne negatiōez coactionis includit: oīs aūt ꝑuatio distinguif fm ea que ꝑuanf. vñ fm ea que cogere pñt vl ipedire: oz libertatis distinctionē sumi. vt aūt ꝑus dictū ē: duplex est coactio. quedā pfecta: que g dē simplr coactio dicipt: ⁊ quedā: que est impfecta: que potius ipulsio q̄z coactio dr. Si g ꝺsidereī libertas fm q remouef pfecta coactio: sic erit libertas a coactione ⁊ necessitate: que g dem p se et semp li. ar. sequif. vñ in lra dr. q in oibus inuenif sine qua pctm iputari nō posset. Si aūt dicaf libertas p remotionē ipellētis seu ipediētis: hz est duplr: qz hoc qō ipellit li. arbi. aut ipedit vel facit hz p se: sic hit⁹ ⁊ dispones: que fiūt in ipa aia: ⁊ sic est libertas a pctō. vel p accīs: sic ipotētie vel penalitates que sunt ex pte corporis vsum li. ar. ipediētes: et sic est libertas a miseria.

Ad primum g dōm. q libertates nō distinguunf fm diuersos stat⁹ hoīs: cū vna libtas in diuersis statib⁹ pticipef. libtas. n. a necessitate oib⁹ statibus cōis est. Libertas aūt a pctō est trib⁹ statib⁹ cōis. s. ꝓmo statui inocētie. ⁊ tertio g est post reparationē gre. ⁊ 4°g est in glia: tñ fm magis ⁊ minus: sic in lra designaf: libtas aūt a miseria duob⁹ statib⁹ cōis est. s. statui inocētie: ⁊ statui glorie. ¶ Ad 2m dōm. q li. ar. ꝯquis possit in bonuz ⁊ in malū: tñ p se in bonū ordinatuz est. ⁊ iō illud qō ipedit ipm a bono simplr ipeditiuū ipsius est: ⁊ corruptiuū: ⁊ ꝓpter hoc libertas ab eo qō ipedit a bono simplr libtas dr: que est libtas a pctō. qō aūt ipedit illud a malo qō corruptio ei⁹ ē: nō est impeditiuū ei⁹: nisi fm qd: sicut ⁊ cū corrūpit ignorātia in hoie dr corruptio fm qd. ℏ aūt qō a pctō ipedit est iusticie rectitudo in rōne exīs: ⁊ ide est q libertas a iusticia nō est libertas simplr: sed fm qd. Et ideo iter ꝑncipales ptes libertatis assignari nō ꝺz: sed tñ reducif ad illā libertatez que est a pctō ꝓpter fiīlitudinē in mō: sicut eni peccatū p se ipedit a bono p modū hitus vel disponis: ita et iusticia ipedit a malo. ¶ Ad tertiū dōm. q nō est libtas simplr vt dictū est libertas a iustitia: sed fm qd: ⁊ ꝓpter hoc et non cōputaf iter ptes ꝑncipales: sed quasi p ꝺnēs reducif ad alteram libtatū. vt dcm est. ¶ Ad quartū dōz. q de rōne beatitudis vel glozie est vt aliqs oīa hēat que vult: ⁊ nihil mali velit. vt dicit Aug. ⁊ ideo glia in nullo ipedit vsum li. ar. ⁊ ꝓpter hoc nō assignaf aliqua libertas a glia: nulla eni voluntas miseriā querit ⁊ gloriā fugit: cū oēs naturalr beati esse velint. ¶ Ad qntū dōm. q coactionē illā que p libertatem necessitatis excludif miseria nō icludit: eo q nunq̄ ad tantā miseriā deuenif. vt li. ar. cogi possit. ⁊ iō nō est incōueniēs: si libertas a necessitate ꝺ libertatē a miseria distinguaf. ¶ Ad sextū dōm. q magr: vt ex dictis pz: distinguit li. arbi. fm ea a qbus est libertas: ⁊ hec est per se diuisio eius. vt dictū est. Bernardus aūt distinguit libertatez fm terminū ad quem: ⁊ ℏ est illud qō sub electione cadit: cum igif nihil cadat sub electione: nisi fm q hz aliquā rōnem boni fm diuersos gradus bonitatis in humanis actibus diuersas libertates distīguit: est eni aliqd in humanis actib⁹: q est licitū: qz nulla lege ꝓhibef: ⁊ respectu hui⁹ dicit libertatē arbitrij: qz in iudicio nr̄o ꝺsistit vt ꝯ hoc seqūmur vel non. vlterius est aliqd qō nō tñ est licitū: sed etiā vtile est: qz oīa licēt: sed nō oīa expediūt: vt apl's ait: ⁊ fm hoc assignat libertatē ꝺsily: qz ꝺsiliuz est de meliori bono: qō est expediēs ad salutē: est etiā aliqd qō delectat: ⁊ respectu hui⁹ assignat libertatez cōplaciti. vñ dicit q libertas ar. discernere hz gd liceat: libertas aūt ꝺsily ꝓbare gd expediat: libertas aūt cōplaciti expiri gd libeat.

¶ Expositio textus.

QUod philosophi diffiniētes dixerūt ⁊c.) Sciendū q illa nō est vera diffinitio: sed quedaz notificatio. vñ large diffōnē sumit: differt aūt a ꝑdicta supius assignata: qz illa data est fz hz ad qō est li. ar. qz. s. in bonum ⁊ malū: ℏ aūt daf fm libtatis cām (vñ cū dr libez de voluntate ⁊c.) ℏ ꝓpositio de. libtatis cām notat: qz volūtas: vt ꝑus dictū est: totius libertatis finis ē. (Et qz fz ꝑdictā assignationē ⁊c.) nō fm illā phoz quā ponūt fm suā expōnez: quā addidit dicēs: q libera est ad vtrūlibet ⁊c. Et fm illā quā supra ex vbis August. accepit. (Nō pōt nō peccare añ repationē ⁊c.) Intelligēdū est q̄tū ad ꝑsens ptiet: qz de hoc ifra quereī. nō peccare. i. nō in peccato esse: sicut etiā videre duplr sumif ꝑ hēre visuz: ⁊ ꝓ vti visu. (Corrupta est g̃ ⁊c.) Corruptā dicit ꝓpter libertatez a necessitate que nālis est: sicut etiā alia bona naturalia per peccatū corrūpunf: lz semp maneāt: ꝑditaz vo ostēdit ꝓpter libertatē a peccato: quē g dē ex toto aduenīte peccato tollif: sic ⁊ alia innocētie ⁊ gre bona. (ℏ q̄ri pōt. Et vtrū libertas ⁊c.) Sciēdū est q si libertas dicat facultatem ipsius potentie: sic eadē est libertas arbitrij: ⁊ a peccato ⁊ a iusticia: que quidem per illa: sicut per quosdā habitus disponif: si aūt dicat facultatē hit⁹: tūc alia libertas

est a peccato ⁊ a iusticia: ⁊ vtraq; supaddit libertati arbitry: sicut bit⁹ potētie. vñ ſm aliqd vtraq; opinio vex dicit (Liber⁹ est ad malū): vt hoc esse falsuz: qz vt dcm̃ est: ad malū nō est libertas: nisi ſm qd: ⁊ qō est simplr est magis: eo qō est ſm qd. Et dōm q; hec cōparatio non attēdit ſm ꝓprietatē libertatis: qz libertas ad bonū magis est libertas q̄z libertas ad malū: sed attendit ſcōz sufficiētiā liber. ar. qō quidem per se in quodlibet malum potest: non autē in quodlibet bonum.

¶ De gra operāte ⁊ cooperāte. Di. XXVI.

Hec est gra operans ⁊ cooperans. Operans enim gra preparat hois volūtatē vt velit bonum. Gra cooperās adiuuat ne frustra velit. Vñ Aug. in li. de gra ⁊ li. ar. Cooperā do deus pficit in nobis: qō operā do incipit. Quia ipse vt velimus operat icipiēs qō volētibus cooperat pficiēs. vt ergo velim⁹ operat. Cum autem volumus: ⁊ sic volumus vt pficiamus: nobis coopat. Tamē sine illo vel operāte vt velimus: vel cooperante cum volumus bona pietatis opera nihil valemus. Ecce bis verbis satis aperitur que sit operans gratia ⁊ que cooperans. Operans enim est que preuenit voluntatem bonam. Ea enim liberatur ⁊ preparat hominis volūtas: vt sit bona bonūq; efficaciter velit. Cooperās vo gra voluntatem iaz bonā sequit adiuuādo. Unde Aug. cōtra Julianū hereticū: qui bonam volūtatem ex libero ar. tantū esse dicebat: atq; hoiez p liberuz arbitriū posse bonum velle ⁊ opari sine gra asserebat: ait. Aptā de cōmēdatōe gre apl̄s ꝓtulit sciaz cū ait. Non est volētis neq; currētis: sed miserētis dei. hoc si attēderes Juliane non extē deres cōtra gratiam merita volūtatis humane. Non enim ideo miseret deus alicui⁹: qz voluit ⁊ cucurrit: sed ideo voluit ⁊ cucurrit: qz miser tus est deus. Preparat enī hois volūtas a deo ⁊ a dño gressus hois dirigunt. Ideoq; cōgrue ait. Nō est volentis: neq; cur. sed mi. dei. Non qz hoc sine nostra volūtate agat. sed qz volūtas nostra nil boni agit: nisi diuinit⁹ adiuuet. Unde alibi Apl̄s ait. Nō aūt ego: sed gra dei mecum. Nō ideo hoc dicit: qz nihil boni agebat: sed qz nihil boni ageret: si illa non adiuuaret. His testi monijs aperte insinuat: qz volūtas hois gra dei preuenit atq; ꝓparat vt fiat bona: nō vt fiat voluntas. Quia ⁊ añ gram volūtas erat: sed non erat bona ⁊ recta volūtas. Voluntatem ipsam Aug. in lib. de duab⁹ aiab⁹ ita diffinit. Volūtas est animi mot⁹ cogēte nullo ad aliqd nō admittendum vel adipiscendum. Hec aūt vt non admittat malū vel adipiscat bonum: ꝓuenit ⁊ preparat dei gra. Unde apl̄s: gram ꝓuenientem ⁊ subsequentē cōmēdans. i. operantē ⁊ cooperā tem: vigilanter dixit. Nō est vo. neq; cur. ꝛ mi. dei. ⁊ non ecōuerso. Non est miserētis dei: sed volentis ⁊ currentis. Nam si vt quibusdā placuit: qō dcm̃ est ita accipiat. Non est vo. n. cur. sed mi. dei. tanq; diceret. Nō sufficit sola volū tas hois: si non sit etiam misericordia dei: econtra dī. Non sufficit etiam misericordia dei si nō sit volūtas hois. At per hoc si recte dictū est illud: qz id voluntas hominis sola non implet: cur non etiam ecōtrario recte dicit: non miserētis est dei: sed volētis est hois: cuz id misericordia dei sola non impleat. Homo enim credere vel sperare non poterit: nisi velit nec peruenire ad palmam: nisi volūtate currat. Restat ergo vt ideo ita recte dictū intelligatur: vt totū deū deo qui hois voluntatē bonam ꝓuenit ⁊ preparat adiuuādā: ⁊ adiuuat ꝓparatā. Volentē ꝓuenit vt velit: volentē subsequit ne frustra velit. Ecce bis verbis ⁊ alijs ꝓmissis euidenter traditur q; volūtas hois preparatur ⁊ ꝓuenitur gra dei vt bonū velit: ⁊ adiuuatur ne frustra velit.

¶ Qz bona volūtas comitatur gratiam.

Itaq; bona volūtas comitatur gratiaz non gratia voluntatē. Unde augus. ad Bonifaciū papā scribēs ꝓtra pelagianos inquit. Cum fides impetrat iustificationem: sicut vnicuiq; deus partitus est mēsuram fidei: non gratiaz dei aliqd meriti precedit humani: sz ipsa meretur augeri vt aucta meretur pfici volūtate comitāte: nō ducēte: pedisequa nō ꝓuia. Ecce hic exp̄sse habes q; gra preuenit bone volūtatis meritū: ⁊ ipsa volūtas bona pedissequa est gratie non preuia.

¶ Que sit gratia voluntatē preueniens. s. fides cum dilectione.

Et si diligenter intendas: nihilominus tibi monstrat que sit ipsa gratia voluntatem preueniēs ⁊ preparās. s. fides cū dilectione. Ideoq; Aug. in eodem tractans quomodo iustificati sumus ex fide: ⁊ tñ gratis: vtrūq; enim dicit apl̄s qui dicit iustificati ex fide. Alibi ait. Justificati gratis per gratiaz Hoc enim ideo dixit: ne fides ipsa supba sit: ne dicat sibi. Si ex fide iustificati: quomodo gratis? Qō enim fides meruit cur non potius redditur q̄z donatur? Non dicat ista homo fidelis quia cum dixerit habeo fidem vt merear iustificationem: respondetur ei. Quid habes qō non accepisti? Fides enim qua iustificatus es: gratis tibi tradita est. Hic apte ostēditur q; fides ē causa iustificationis: ⁊ ipsa est gratia ⁊ bñficiū

quo bonis preuenit voluntas ⁊ preparatur. Unde Aug. in primo lib. retractationū. Uolūtas est qua ⁊ peccat ⁊ recte viuit. Uolūtas vero ipsa nisi dei gratia liberet a seruitute qua peccati serua facta est: ⁊ vt superet vicia adiuuet: recte pieq; viui a mortalibus non pōt: ⁊ hoc beneficium quo liberat: nisi eam preueniret: iam meritis daret: ⁊ non esset gra: que vtiq; gratis dat. Preuenit ergo bona bois volūtas illo gre beneficio quo liberat ⁊ preparat: ⁊ illud beneficiū recte fides xpi itelligit. Sicut aug⁹. i ench. ostendit dicēs: ipsum li. ar. liberādū est post illā ruinam a seruitute peccati: nec oīno per seipsuz sed per solam dei graz: que in fide xpi posita est liberat vt voluntas ipsa preparet. Ecce aperte dicit gram per quā liberat arbitrium: ⁊ pparat volūtas positā esse in fide xpi. Fides eni xpi vt in eodē ait: ipetrat quod lex imperat.

¶ Q⁊ voluntas bona que preuenit gra: quedam dei dona preuenit.

IPsa tamē eadē voluntas quedaz gre dona preuenit. Unde Auguſt. i ench. Precedit bona voluntas bois multa dei dona: sed non oia. Que aūt nō precedit: ipsa in eis est: ⁊ ipsa iuuat. Naz vtrūq; legitur in sanctis eloquijs ⁊ p̄ueniet me: ⁊ misericordia eius subsequet me. Nolentē qppe p̄uenit vt velit: volentē subsequitur: ne frustra velit. Cur. n. admonemur orare pro inimicis nostris nolentib⁹ pie viuere: nisi vt deus in eis operet ⁊ velle. Itēq; cur admonemur petere vt accipiamus: nisi vt ab illo fiat qō volumus: a quo fcm̄ est vt velimus? Unde apls ait. Non est volētis: neq; cur. sed mi. dei. Ex his apparet q bona bominis volūtas quedā dei dona p̄uenit: q⁊ eā comitat gra adiuuās: ⁊ qbusdā p̄uenitur: q⁊ eam p̄uenit gra operās. s. fides cum charitate.

¶ Que predictis videntur cōtraria. s. q videtur dici fidem esse ex voluntate.

NOn est tñ ignorāduz qō alibi Aug⁹. significare videt: q ex voluntate fides: de illo xpo apli. s. corde creditur ad iusticiaz. Ita sup Joānē tractans. Ideo nō simplr apls ait creditur: sed corde creditur: q⁊ cetera pōt hō nolēs: credere aūt nō nisi volēs. Intrare ecclesiam: ⁊ accedere ad altare pōt nolens: sed non credere. Itē sup Genesim vbi laban ⁊ batuel dixerūt: Uocemus puellā ⁊ queramus eius voluntatē. dicē expositor. Quia fides est volūtatis: nō necessitatis. Ad qō rñdētes dicimus non hec ita accipiēda esse: vt ex voluntate bois fides intelligatur p̄uenire: cum ipsa sit proprie dei donum: vt ait apls: ⁊ ex ea bona bois merita icipiāt. p hāc eni vt ait augu. super psalmuz. lxvi. Justificatur ipius. i. de ipio pius fit: vt deide ipsa fides icipiat per dilectionē operari: vnde oīa bona merita icipiūt. Sed potius hec ideo dicta sunt: q⁊ non est fides: nisi in eo q vult credere: cuius bonam voluntatē fides p̄uenit: non tēpore: sed causa ⁊ natura. Uñ aug. supra congruēter dixit: q⁊ bona volūtas i eis donis est: que nō precedit: ⁊ ipsa iuuat: q⁊ ea iuuat qbus p̄uenitur: dum eis cōsentit ad effectum boni: ⁊ i eis est: q⁊ tpe ab eis nō precedit.

¶ Quedā adhuc addit que grauiorē facilit questionem. s. q cogitatio boni precedit fidē.

GEterū hanc questionē magis acuūt: ⁊ vrgente xpo aug. qbus in lib. de predestinatione sanctoz vtitur: ptractans illud verbū apli. Non q sufficiētes sim⁹ cogitare aliqd a nobis quasi ex nobis. Attēdāt inqt hic ⁊ verba ista ppendant: q putant ex nobis esse fidei iceptuz: ⁊ ex deo esse fidei supplementum. Cōmendās eni istam graz que nō datur fm aliqua merita: sed efficit oīa bona merita: inqt. non q sufficiētes simus cogitare aliqd boni. s. ex nobis. Quis autem non videat p̄ius esse cogitare q̄z credere? Nullus quippe credit aliqd nisi p̄ius cogitauerit esse credendum. Si ergo cogitare bonū non est ex nobis: vt hic apostolus tradit: nec credere: q̄z q̄z ⁊ ipsum credere nihil est aliud q̄z cuz assensione mētis cogitare. Hic videtur insinuare q cogitatio bona p̄cedat fidem: ⁊ ita bona volūtas p̄ueniat fidē: nō p̄ueniatur: quod predictis aduersari videtur. Ad hoc autez dicimus q aliquādo cogitatio bona siue voluntas p̄uenit fidē: sed nō est illa bona volūtas vel cogitatio qua recte viuit. Illa eniz sine fide ⁊ charitate nō est. Nam vt ait aug. ad Anastasiū. Sine spū nō est volūtas bois libera cum cupiditatib⁹ vicatur: nō est libera ad bonū nisi liberata fuerit: nō aūt liberatur: nisi per spm̄ charitas diffundatur in cordib⁹. Nō est liba volūtas: nisi eā liberet gra p legē fidei. i. nō est liba sine fide operāte per dilectionez: ⁊ illā sufficiēter habere bonuz est. Non est. n. fruct⁹ bon⁹ qui de radice charitatis ñ surgit. Si xpo adsit fides operās per dilectionez: fit delectatio boni.

¶ De illa cogitatione boni que precedit fidē plene disseritur.

ILla autem cogitatio siue voluntas q̄ fidem charitatez: aliasq; iustificationes precedit: non sufficit ad salutem: nec ea recte viuit: ⁊ hac volūtate ꝯcu-

piscitur illa bona volūtas que est magnū bonū ista ꝙ non. Alia ergo est illa volūtas sine cogitatio: alia ista. Et sicut illa istam p̄cedit: ita illam p̄uenit itellectus. Unde aug. istaz distinguens sup illū locū psalmi. Cocupiuit aia. m. d. iuſ. tuas. cōcupiuit desiderare ingt. non desiderauit: videmus enim rōne nōnunc̄z c̄z vtiles sunt iustificationes dei: sed infirmitate p̄pediti aliquādo non desideramus. P̄uenolat ergo itellectus: sequit̄ tardus aut nullus affect⁹: scim⁹ bonuz: nec delectat agere: ⁊ cupimus vt delectet. Sic iste oliz desiderare ꝓcupiscebat: que bona esse cernebat: cupiēs eoꝝ hr̄e dōlectationē: quorum potuit videre rōnē. Ostendit vtic̄z qb⁹q̄si gradibus ad eas pueniatur. p̄ius enim est vt videatur c̄z sint vtiles ⁊ honeste. deinde vt earuz desideriū concupiscatur. postremo vt pficiente gr̄a delectet eaꝝ opatio: quaꝝ sola rō dōlectabat Attēde hūc ordinē gr̄aꝝ quem hic distincte assignat aug. qual'r. s. itellectus bonoꝝ p̄cedit cōcupiscentiā eorūdē: ⁊ ipsa ꝓcupiscentia delectationem que fit per fidē ⁊ charitatez. qua habita vere bona est volūtas qua recte viuitur: ipsac̄z fidei comes ⁊ non p̄uia. Qui ꝙba aug. p̄missa p̄m hāc distinctionē cōsiderat: nullam illi repugnantiā fore animaduertit: non ignorās etiā ante gr̄am p̄uenientē ⁊ operantē: qua volūtas bona p̄paratur i boie: p̄cedere quedā bona ex dei gr̄a ⁊ li. ar. quedaz ēt ex solo lib. ar. qb⁹tñ vitaz nō meretur: nec gr̄az qua iustificatur. Illius enī gr̄e p̄cipiēde que volūtatē bois sanat: vt sanata legē ipleat: nulla merita p̄cedūt. Ipsa est enīz qua iustificatur impius. i. fit iustus qui p̄ius erat impius: meritis aūt impij non gr̄a: ꝛ pena debetur: nec ista esset gr̄a. si nō daret gratuita: dat̄ āt gratuita: qz nihil boni añ feceram⁹ vñ ℞ mereremur. Nō negam⁹ tñ multa añ hāc gr̄az: ⁊ p̄ter hāc gr̄az ab boie fieri bona p li. ar. vt tradit aug. in responsionibus cōtra Pelagianos: vbi dicit homines per li. ar. agros colere: domos edificare: ⁊ alia plura bona facere sine tia cooperante.

¶ Utrum vna eadem c̄z sit gratia c̄z dicitur gra operans ⁊ cooperans.

Sic cōsiderandū est cuz p̄dictū sit' per gratiam operantē ⁊ p̄uenientē voluntatem bois liberari ac p̄parari vt bonum velit: ⁊ per gr̄az cooperantem ⁊ subsequentē adiuuari ne frustra velit: vtrū vna ⁊ eadem sit gratia. i. vnum munus gratis datū qō operetur ⁊ cooperetur: an diuersa: alterum operans: ⁊ alterū cooperans. Quibusdam nō irrationabil'r videtur ꝙ vna ⁊ eadem sit gratia idem donum eadē virtus: que operatur ⁊ cooperatur: ꝛ ꝓpter diuersos effectus dicitur operans ⁊ cooperās. Operans enīz dicitur inquātum liberat ⁊ p̄parat voluntatē hōis vt bonum velit. Cooperans īquantū eandē adiuuat ne frustra velit. s. vt opus faciat bonū: ipsa enīz gr̄a non est ociosa: sed meretur augeri vt aucta mereatur ⁊ perfici.

¶ Diuisio textus.

Stenso quam scientiam ⁊ quam potentiam homo in primo statu habuit. Nic ostendit quam gratiaz accepit. Et diuiditur in partes duas. In p̄ma determinat de gratia in se. In secūda determinat de ea ī comparatione ad statum primi hominis. z9. distin. (Post ℞ considerandum est ⁊c.) P̄ma diuiditur in duas. In p̄ma determinat de gratia p̄m veritatem. In secunda remouet quosdam errores circa gratiam. z4. di. (Nic vero inconcusse ⁊ incunctanter ⁊c.) P̄ima diuiditur in duas. In p̄ma determinat gratie potestatem distinguens eam per comparationē ad lib. arbi. In secūda ingrit gen⁹ gratie: ⁊ quomodo gratia mereri dicat̄. z7. di. ibi. (Si vero queritur quomodo ipsa gratia p̄ueniens ⁊c.) P̄ima diuidit̄ in duas. In p̄ma diuidit gratiā in operantē ⁊ cooperātem q̄ quidē diuisio sumit̄ p̄m effectum quem gratia lib. arbi. habet. Secundo inquirit de partibus diuisionis vtrum diuidant gratiaz per essentiā vel p̄m rationē tñ. ibi (Nic considerādum est cum predictuz sit ⁊c.) In p̄ma ponit gratie distinctionem. In secūda remouet quasdam dubitationes. ibi (Non est tamē ignorandum ⁊c.) P̄ima diuiditur in duas. In p̄ma distinguit gratiam in operantem ⁊ cooperantem. In secūda ostendit ordinem gratie ad bonam voluntatē. ibi. (Ideoc̄z bona volūtas ⁊c.) Circa primum duo facit. P̄imo diuidit gratiā in operantez ⁊ cooperantem. Secūdo exponit diuisionis mēbra. ibi. (Operans enim est que p̄uenit ⁊c.) (Ira bona voluntas ⁊c.) Et ℞ ostēdit ordinē gr̄e ad bonam voluntatē. Et circa hoc duo facit. P̄imo ostēdit ꝙ quedā gr̄a que operās vel p̄ueniens dr̄ bonā volūtatē p̄cedit. Scō ꝙ quedam gr̄a que subsequēs vel cooperās dr̄ a bona volūtate p̄uenitur. ibi. (Ipsa eadez tñ ⁊c.) Circa p̄mū duo facit. P̄imo ostendit ꝙ gr̄a bonā volūtatē p̄cedit. Scō ostēdit que sit ipsa gr̄a ibi (Sed diligēter intēdas ⁊c.) (Nō est tñ ignorādū ⁊c.) Nic soluit que p̄dictis ꝺicere videnť. Et diuidit̄ in duas ptes p̄m ꝙ duas auctes iducit que videnť p̄dictis aduersari. Scā icipit. ibi. (Ceterū qōnē hāc ⁊c.) Et vtrac̄z diuidit̄ in obiectionē ⁊ responsionem. ¶ Qō. I.

Uic querunť sex. P̄imo vtrum gr̄a ponat qd creatū in aia. Secundo si ponit vtrum sit substātia vel accidens Tertio si est accīs in quo sit sicut in subo: vtrū in essentia aie vel in potētia. Quarto vtruz gr̄a sit virtus. Quinto de diuisione gr̄e in operantē ⁊ cooperātem vel p̄uenientē ⁊ subsequētem. Sexto vtruz gratia diuidatur per essentiam in diuersis virtutibus ⁊ donis: ⁊ huiusmodi.

¶ Utrum gr̄a sit aliqd creatū in aia. I.

D primum sic p̄cedit. Uidet ꝙ gr̄a nihil creatum in aia ponat. Hr̄a acceptionē quādā ponit ī eo ꝙ hr̄e gr̄am dr̄: vt. s. sit acceptus ei cuius gratiaz hz: sed ex hoc ꝙ aliquis dr̄ accept⁹ alicui nihil ponit̄ in acceptato.

sed in acceptione.ḡ ex hoc q̄ hō gr̄am dei hr̄e dr̄ nihil in eo ponit.¶ p̄. vt dr̄ Sap.ii. Deus diligit oia q̄ sunt: ꝫ gr̄a nō aliud q̄ acceptionē dilectionis significat. si ḡ in hoīe aliqd ponit supra sua nālia p hoc q̄ gr̄am hr̄e dr̄: videt q̄ in oib⁹ creaturis aliquid supra sua nālia ponendus sit: per hoc q̄ a deo diligi dr̄r. ¶ p̄. q̄nto nā pfectior est tanto expeditius suū finē cōseq̄ pōt: ꝫ nā humana iter alias creaturas ad minus inferiores pfectior est. si igit alie creature sola dei prudentia sine aliquo supaddito suis nālibus finē ppriū cōseq̄ possunt: videt q̄ multo fortius hec rōnalis creatura cōseq̄ possit. ḡ nullo superaddito nālib⁹ idiget q̄ō gratia dici possit. ¶ p̄. eius est recreare cuius est creare: sed ipse deus solus sine medio aīam creauit. ḡ eius solius est recreare: si igitur gr̄a recreare dr̄: videt q̄ gr̄a nihil creatū dicat. ¶ p̄. sicut aīa est vita corporis: ita deus est vita aīe: ꝫ aīa vivificat corpus nullo medio. ḡ ꝛ deus vivificat aīam imediate: non ḡ gratia aliquid creatū in aīa est: cuz per gr̄az aīe viuere dicant. ¶ Ad ꝟ etiā pōt induci q̄dā rōnes q̄ supra posite sūt in p̄mo lib⁹ i7. di. de charitate. vñ ꝟ dimittantur.

Sed cōtra Isidorus dic. q̄ gr̄a est diuine misericor die donuz p q̄ō bone volūtatis fit exit⁹. sed dona que a deo ꝓcipimus quid creatum in aīa ponunt. ḡ videt q̄ gratia sit quid creatuz in aīa. ¶ p̄. nullus dr̄ eē gratus alicui: si ille in diligēdo non errat nisi p ꝟ q̄ aliquid boni in ipso est: ꝫ de⁹ in diligēdo nō errat. ḡ p ꝟ q̄ aligs gratiā dei hr̄e dr̄ aliqd in ipso p̄e alys significatur.

Respondeo dōm: q̄ nomē gr̄e quādā liberalitatez iportat. vñ ex hoc q̄ō gratis datur gr̄a dr̄. liberalis aūt donatiōis p̄ncipium est amor: ꝛ inde est q̄ nomē gr̄e dupl'r sumitur. vno mō p ipsa acceptatiōe amoris fm q̄ aliquis gr̄am alterius habere dr̄ qui eum diligit. Alio mō p ipso dono q̄ō liberaliter datur ex amore. vñ gratia dr̄ donū q̄ō gratis datur. vtrolibꝫ aūt modo gr̄a sumat̄ opꝫ q̄ aliquid creatū in aīa significet: si enī p ipsa dīna dilectione gr̄a accipiat̄: pꝫ q̄ aliquē effectū eius in aīa ponit: sic enī scia dei a nostra differt in hoc q̄ nr̄a scia causat̄ a rebus: sua aūt est causa rerū: ita etiā noster amor ex bonitate dilecti causat̄ q̄ ad amorē sui trahit. Amor aūt diuinus bonitatē reb⁹ ꝓfundit. vñ Diony. dicit. 4. c. de di. no. q̄ dīnus amor nō ꝓmisit eū sine germine eē: vñ p ꝟ q̄ de⁹ dr̄ aliquē diligere: significat̄ effectus dīne dilectionis in dilecto esse. Simil'r ēt si accipiat̄ gr̄a donū gratis datū: oꝫ q̄ aliqd creatū ītelligat̄. est enī q̄dā donū gratis datū q̄ō gdē increatū est: scz. s. s. Sꝫ q̄ ꝟ donū nūc habeat̄ cuz p̄us nō haberet̄ ꝟ nō ex sui mutatiōe ꝛtingit: ꝫ ex mutatiōe eius cui datur. vñ oꝫ q̄ ex hoc ipso q̄. s. s. alicui dat̄ aliqd ipsi creature accrescat: q̄ō p̄us nō habebat: fm cui⁹ adeptionē spīnscīm hr̄e dr̄. vñ gr̄a q̄litercūq̄ significet̄ ostēdit aliqd creatuz in aīa eē q̄ gratis dat̄: q̄uis etiā nomine gr̄e aliqd icreatū significari possit: vt vel ipsa dīna acceptatio: vel etiā datū icreatū: q̄ō est spūsscūs pōt dici gratia.

Ad primuz ḡ dōm: q̄ qñ aligs acceptus hoī dr̄ aliquid in hoīe significat̄ vñ acceptatur: ꝫ tñ ꝟ nō est causatū semp ab acceptatiōe: imo est acceptationis causa: sed cū aligs deo gratus vel acceptus dr̄: significat̄ aliqd in ipso q̄ō ex dei acceptatiōe causat̄. ¶ Ad scōz dōm: q̄ cū dilectio dei bonitatē creature causet fm diuersos gradus bonitatis in creaturis: diuersimode deus aliq̄ diligere dr̄ nulla diuersitate in ipo intellecta. vñ ꝛ diligere oēs creaturas dr̄ fꝫ q̄ bonū nature oib⁹ tradit: sed illa est simpl'r ꝛ pfecta dilectio quasi amicitie similis: qua non tñ diligit creaturā sicut artifex opus: sed ēt quadaz amicabili societate sic amicus amicū in q̄ntum trahit eas in societatē sue fruitiōis: vt in ꝟ eoꝝ sit gl'ia ꝛ beatitudo quo deus beatus est: ꝛ hec ē dilectio q̄ sctōs diligit q̄ antonomasice dilectio dr̄: ꝛ iō etiā effect⁹ hꝫ dilectiōis anothomatice gr̄a vocatur: q̄uis ꝛ oēs nāles bonitates gr̄e dici possunt: qz grata deo dant. ¶ Ad tertiuz dōm: q̄ si finis hoīs non esset altior fine ad quē peruenīūt cetere creature sequeret̄ q̄ hō imꝑfectior alys esset si finē suū per nām suam ꝓsequi non posset q̄ō cetera possunt: sed quia finis ad quē homo pertingit excellentior est omni fine quē creature alie ꝓsequunt̄: ꝛ oēm facultatem nature excedit: ꝟ ipso q̄ homo talē finē cōsequi potest licet nō per se: ꝫ aligbus auxilys diuinitus collatis: inuenit̄ ceteris dignior: sicut ille qui pfectam sanitatē consequitur multis exercitys meliozis nature est q̄ ille qui nō nisi modicam sanitatē pauco exercitio ꝓsequitur vt in 2°. ce. ꝛ mun. dr̄. ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ creare ꝛ recreare effectiue dei est. vnde sicut creādo formā substantialez rei confert per quā in esse naturali subsistit: ita etiā recreando formam gratie confert per quā in esse gratie permanet: nō enim potest intelligi q̄ aliquis sit agens nisi aliquid in effectu suo faciat vel formā aliquā inducat vel substantialem vel accidentalē. vnde gratia dicit̄ recreare formal'r: sed ōs effectiue. ¶ Ad q̄ntuz dōm: q̄ anima quodāmodo simil'r se habet ad corpus: vt deus ad aīam: ꝛ quodāmodo dissil'r. In hoc enim similitudo tenet q̄ vtrūq̄ ratione cause efficientis habet: sed in hoc differt q̄ anima est etiaz causa formalis corporis. vnde imediate corpus vivificat cū iter materiā ꝛ formā nō sit aliqd mediū: vt in. 8°. meta. pḥs dicit. deus aūt nō est forma aīe nisi exemplaris. vñ oꝫ q̄ mediāte aliqua forma in esse gratuito eam vivificet.

¶ Utrū gratia sit accīs. II.

Ad secunduz sic ꝓceditur. Uidetur q̄ gr̄a nō sit accīs. Accidēs enim nō transit de subō in subīm cuz indiuiduatione a subō habeat: sed gr̄a de subō in subīm trā sit: vt dr̄ Numeri. ii. Tollā de spū tuo ꝛ dabo senioribus ꝛc. Et iterū. 4. Reg. 2. Spūs helye requieuit sup̄ helyseū. ḡ videt q̄ gr̄a nō sit accīs. ¶ p̄. omne accīs habet aliq̄ō subīm cuius p se accīs est: cū oē q̄ō est p accīs ad p se reducat̄: sed gr̄e nō est assignare aliq̄ō subīm p se: cuz oē accīs per se ex p̄ncipys subiecti causet̄: gr̄e vero nihil causatum sit causa nisi solus deus. ḡ videt q̄ gr̄a nō sit accīs. ¶ p̄. nullū accīs est dignius suo subō: sed gr̄a dignior est: q̄z ipsa anima: qz per ipsam gratiā sūmo bono cōiungitur. ḡ videt q̄ gr̄a nō sit accidēs. ¶ p̄. nulluz accīs agit in subō in quo est: ēt ꝛ si in aliud exterius agat: sed gr̄a agit in ipsaz animaz gratificando eam: ꝛ mouendo in opus. ḡ ꝛc. ¶ p̄. omne accidens q̄ō amitti pōt etiā corrumpi pōt: sed gratia amittitur: non tamē corrumpitur: cū sit expressior similitudo dei q̄z etiā nālis similitudo anime rōe cui⁹ anima īcorruptibilis dr̄. ḡ videt q̄ gr̄a nō sit accīs.

Sed contra super illō p̄s. Ut exilaret faciē in oleo dicit Glo. Hr̄a ē nitor aīe ꝓcilians sanctū amorē: sed nitor accīs nominat. ḡ videt q̄ gratia sit accidens. ¶ p̄. omne q̄ō intēditur ꝛ remittitur est accīs: qz substātia nō recipit magis ꝛ minus: vt in predicamētis dr̄. ꝫ gratia est hꝫ: vt ex littera pꝫ: quia meret̄ augeri vt aucta mereatur ꝛ perfici. ḡ est accidens.

Respōdeo dōm: q̄ ex quo gratia creatum quid ponitur: necesse est ipsam in genere accidētiū poni. cui⁹ rō est: qz omne illud q̄ō aduenit alicui post eē cōpletū: accītal'r se hꝫ ad ipm. vñ cū gratia post eē aīe sibi adueniat: nō est aliqd de eēntia ei⁹. vñ oꝫ q̄ accītaliter ad ipsam se habeat: ꝫ tamē aliqd accītaliter ad aliud se habꝫ q̄ō tamē in se ſuba est: sicut īdumentū ad corpus: sic etiaz econuerso aliquid substantialiter ad alterū se habet: q̄ō tamen in se accidēs est: sic color ad albedinē: ꝛ sic non pōt de gratia accidere. cū enīz ponat̄ gratia eē cōiungens animaz

fini vltimo: hoc nō potest itelligi nisi vel per modū formę vel p modū efficientis. Si per modū efficientis sic oportet aliquā subam creatā esse mediā iter aiam ⁊ deū: que eā deo coniungeret: ⁊ sic aia non imediate a deo gratificaret: ⁊ glorificaretur: qō est alienū a fide. oportet enī q̄ sicut aia imediate a deo creatur effectiue: ita ēt imediate ab ipso recreetur. Si aūt itelligat formaliter: tunc opz q̄ gratia sit forma aię ⁊ cum aduenīat post esse completū: de nēcitate erit accidens. non enim inuenit aliqua forma in genere subę q̄ alteri accidentaliter aduenīat.

Ad primum g̃ dōm: q̄ gratia eadem numero non transit de subo in subm: sed talis modus loquēdi itelligit in scripturis ꝓpter similitudinē gratie ad similes actus in specie. ¶ Ad scōm dōm: q̄ quedam accītia sunt p se que semp actu ꝓsequuntur suū subm: q̃dā aūt nō semp in actu: semp aūt in habilitate. vnde cuz illud qō p se ineſt semp insit: subz aliquādo dr̄ esse p se subm respectu ipsius accītis: sīc ignis est p se subz calozis: ⁊ tale accidēs ex p̄ncipys subiecti causat nō solū q̃tuz ad habilitatē: sz etiaz q̃tum ad essentiā accidentis. Aliq̄n respcū habilitatis tm̄: sicut aer q̄ nō semp illuminat in actu: semp tamē illuminabilis est: ⁊ hec illuminabilitas ex p̄ncipys subiecti causat: q̃uis lumē ab extrinseco sit. Sil'r dico q̄ lumē gr̄e ab extrinseco est: sz receptibilitas gr̄e semp subm ꝓsequit: ⁊ ex p̄ncipys subiecti causat: sīc etiā pz in hoc qō est discipline pceptibile. ¶ Ad 3m dōm: q̄ simpl'r in eē suo ꝓsideratuz subm accītę nobilius est: sed quo ad gd nihil ꝓhibz accīs subō melius eē q̃tuz ad esse accītale: semp eniz illud qō se hz p modū actus nobilius est eo q̄ se hz p modū potētie in q̃tum h̄: sicut aūt forma substātialis est actus māe in esse substātiali: ita accīs est actus subiecti in esse accītali. vñ ſm hoc albedo est nobilior corpore: ⁊ gr̄a aia. ¶ Ad 4m dōz: q̄ agere aliq̄d dr̄ dupl'r. f. formaliter: sicut albedo facit albuz parietē: ⁊ hoc mō accīs in subz agere pōt: ⁊ sic gr̄a in aiaz agit mūdando ipsaz ⁊ gratificando. Alio mō effectiue: sīc pictor parietē albū facit: ⁊ hoc mō nec gr̄a nec aliq̄d accīs in subiectū suū agit. ¶ Ad 5m dōm: q̄ ymago dei ⁊ similitudo dr̄ de aia ⁊ de gr̄a: sz diuersimode: qz aia dr̄ ymago ſm hoc q̄ deū imitat: sz gr̄a dr̄ ymago: sicut illud quo aia deū imitat: sicut corpus figuratuz alio mō dr̄ ymago q̃ figura ipsa. vnde cū nō eodē mō aia ⁊ gr̄a dicant ymago: nō sequitur q̄ si anima est icorruptibilis q̄ gr̄a nō corrumpat: imo cum corrumpit simul etiaz in nihilum redit.

¶ Utrū gr̄a sit in potētia vel aia sīc in subo. III.

Ad tertium sic ꝓceditur. Uidet q̄ gratia sit in po aię sīc in subō. Illud enī qō nālibus supaddit iter nālē cām: ⁊ effectū mediū nō cadit: sz gr̄a nālibus supaddit: cū igit pō sit effectus nālis ipsi⁹ eēntie: vr̄ q̄ gr̄a nō cadat mediū iter eēntiā ⁊ potētiā: ⁊ ita nō sit in eēntia: sīc in subō: sz magis in pō. ¶ ℙ. illud qō ē imediatū p̄ncipiū act⁹ est pō: qz sīc pō ab essentia: ita opō a pō ꝓcedit: sed gr̄a imediate ordinat ad actuz qō ex diffōne ei⁹ pz: dr̄. n. gr̄a gratuitū dei donū qō bonū fac̄ hītē: ⁊ op⁹ ei⁹ bonū reddit. g̃ vr̄ q̄ gr̄a sit in pō: sīc in subō. ¶ ℙ. Augu. dic̄ in lra q̄ gr̄a ꝓparat volūtatē: nō aūt nisi sīc accīs ꝓparat subm: alibi ēt dicit q̄ gr̄a se hz ad li. ar. sīc sessor ad equū. Cū igit volūtas sit̄ue li. ar. sit. pō vr̄ q̄ gr̄a sit in pō sīc in subō. ¶ ℙ. gr̄a opponit culpe. sz oē vitiuz ad min⁹ actuale ē in aliq̄ pō sīc i subō: cū igit opposita sint circa idez: vr̄ q̄ gr̄a ēt sit in pō aię sīc in subō. ¶ ℙ. habit⁹ infusi ⁊ acq̄siti nō differūt nisi fz p̄ncipiū efficiēs. cōstat. n. q̄ ad eosdē act⁹ i spē ordinant: sz habitus acq̄siti sunt p ꝓpus in pō q̃ in essentia. nō enī sunt in essentia nisi mediāte potētia. ergo ⁊ habitus infusi. non igit gr̄a est in essentia aię sicut in subō: sed magis in potentia.

Sed contra. gr̄a dr̄ eē vita aię: sz viuere viuētib⁹ ē eē: vt in 2° dō aia pb̄s dic̄. eē aūt eēntiā respicit. g̃ ⁊ gr̄a p ꝓpus eēntiā q̃ potētiā respicit. ¶ ℙ. nullū accīs extendit in agēdo vltra actionē sui subiecti: cū agēs nō ꝓpe dicat accīs: sz subm accītis: sz gr̄a nō determinat ad aliquē actū: cū ois act⁹ humanus meritoz⁹ eē possit: nec B posset eē nisi a gr̄a: que merita bona in nobis causat: vt in lr̄a dr̄. cū igit ois pō se habeat ad determiatos actus: videtur q̄ gr̄a nō sit in pō aię sicut in subiecto.

Respondeo dōm: q̄ ab oībus cōiter dr̄ q̄ gr̄a respicit essentiā aię. vtus aūt potētiā: sz q̃l'r hoc itelligendū sit a diuersis diuersimode tradit. Quidaz enī B accipere volūt ſm appropriationē quādā: ⁊ nō ꝓprie dictū: cū enī vtus dicat id qō opōnis p̄n̄ est: opatio aūt potentiā sequat cōueniēter vtus ad potētiā referr̄. gr̄e aūt effectus est: vt deo acceptū faciat. B aūt p ꝓpus respicit ipsam aiam q̃ opōnem eius. vñ Beñ. 4. dr̄ q̄ respexit ds ad abel: ⁊ ad munera eius: q̃si p ꝓpus acceptās offerētē q̃ ea q̃ offere bant. Quidā vo B accipiūt ꝓpe dz dicētes q̄ ꝓpriū: ⁊ subz p̄mū gr̄e est eēntia aię: vtutis aūt potētia. et B rōnabilius ē ⁊ dictis Dionysy ꝛsonat. Cū enī nullius opatio supra facultatē nature opantis extendat: opz q̄ si opatio alicui⁹ supra id qō nāl'r pōt extendit: q̄ ēt nā quodāmō supra seipsaz eleuet. cū igit act⁹ meritoz⁹ facultatē būane nāe excedāt: nō pūt isti act⁹ ab hoīe ꝓcedere: qz in eos solis nālib⁹ hō nō potest nisi quodāmō nā humana ēt alti⁹ eēt sublimata. Et iō dic̄ Diony. in 2° ca. cele. hierar. qz sīc in reb⁹ nālib⁹ est q̄ illō qō nō hz spēz p gnōnē adeptā: nō potest hr̄e opōnes speciei debitas: ita ille qui nō est adept⁹ diuinū eē p spūalē regnōnē: nō pōt ꝓticipare dīnas opones: oz g̃ q̄ p̄mū donū: quod gratis homini ifundit: būc hēat effectū vt ipsaz eēntiaz aię in qōdaz diuinū esse eleuet: vt idonea sit ad dīnas opōnes: ⁊ iō qz vnūqōq; simpl'r dr̄. qō per ꝓpus dr̄ sīc substantia ens: iō tale donū quod essentiā aię nobilitat p̄ncipal'r gr̄a vocatur: tamē ēt: qz nō determinat per aliquē spālem actuz: vnde spāle nomen sortiatur: ⁊ iō ꝓpe ⁊ per se gr̄a respicit eēntiam anime sicut subiectum.

Ad primuz g̃ dōm: q̄ q̃uis gr̄a sit in eēntia aię sīc i subō: nō tn̄ sequit q̄ itercidat media iter potentiā ⁊ eēntiā nisi eēt eiusdē ordinis. ſ. vt sīc gratia esset ab essentia: ita potētia a gr̄a: per quē modū potētia cadit media iter eēntiā ⁊ operationē: sz B nō est ita: qz potentia nō est p gr̄az: sed per nām. vñ obiectio nō ꝓcedit. ¶ Ad scōm dōm: q̄ sicut potētia nō hz q̄ sit p̄ncipiū talis operationis: nisi scōm q̄ manat a p̄ncipys talis essentie: ita etiaz perfectio potentie hz q̄ informat actum ex virtute gratie perficiētis ipsam essentiam: ⁊ ideo gratia nō tātū dicit gratificans essentiam aię: sed etiā opus gratuz reddēs nō quidem sicut ꝓximū ifozmās: sed sicut p̄mū qō nām in altius esse eleuat. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ iter potētias aię volūtas: ⁊ lib. arb. maxime cōis est: eo q̄ eius imperio actus aliaruz potētiarū subiaceant: vt dictū est: ⁊ qz gratia nō respicit aliquē determiatū actū: cū sit in essentia: que ad nullā operationē determinat: iō gratia imediatius voluntatē vel lib. ar. respicit: cū omnes actus gratia ifozmati quodāmō sint voluntatis: ⁊ lib. ar. nō tamen sequit q̄ sit in voluntate vel li. ar. sicut in subiecto: sed ex gratia voluntas: ⁊ lib. ar. habz vt actū meritoziū educere possit. ¶ Ad quartū dicēdū: q̄ culpa actualis non est per infusionem vel imissionem: sed per aliquem determinatum actum nobis aduenit: ⁊ qz ois operatio respicit determinatā potentiaz: que est eius p̄ncipiū: inde est q̄ culpa per ꝓpus est in potētia q̃ in essentia aię. gr̄a aūt nō acquiritur p act⁹ nr̄os: sz a supioi ifundit: vnde illud quod superius anime est. scz essentiam que est ozigo omnium potentiarum per ꝓprius respicit. ¶ Et per hoc

etiaz patet rñsio ad quintū: qz habitus acquisiti per actus nostros aggenerant: z ita ad potētiam imediate ptinet. vñ magis ꝓportionant vtuti q̄ gre. Silr z culpa imediati⁹ virtuti q̄ gre opponit ꝑm q̄ in actu consistit.

¶ Utrum gra sit virtus. IIII.

AD quartuz sic ꝓcedit. vr q̄ gra sit virtus. Luz eniz sit in genere accidētis ad nulluz genus reduci pōt nisi ad q̄litatē: nec inter qualitatis species nisi ad ꝑmam vt deducendo in singulis ps: erit igit gra vel scientia: vel vtus: nō enim iter habitus: vel dispōnes corporales computat: sz cōstat q̄ nō est scia. ḡ de necessitate est virtus. ¶ P. philosophus in 7⁰ phy si. dicit q̄ virtus nihil aliō est q̄ dispositio pfecti ad optimū: sz ꝑcipue gre competit q̄ aiam quā pficit ad optimū disponit. s. ad vltimum finē. ergo ipsa est vtus. ¶ P. in ꝑmo ethy. philosophus dicit. q̄ bō est vtus vniuscuiusq̄ q̄ bonū facit habētē: z opus eius bonum reddit: sz gra bonā facit aiam: z opus eius. cuz vtrūq̄ gratificet: nec aliquid deo possit reddi acceptuz nisi per hoc q̄ bonū sit. ḡ videt q̄ gra sit vtus. ¶ P. in littera dicit ab Aug. q̄ gra preueniēs est fides dilectionē operans: sz fides est vtus. ḡ z gra. ¶ P. charitas dicit esse forma oiuz vtutum: z mater. cuz igit informatio vtutū sit p graz p quā opa meritoria reddunt: videt q̄ gra sit idē quod charitas. sz charitas est virtus. ergo z gratia.

Contra. Dis vtus est sicut in subo in aliqua determinata potētia: gra aut nō: sz eēntiā anime respicit. ḡ videt q̄ gra non sit vtus. ¶ P. illud in quo cōueniūt diuersa in specie: z illud in quo eadē distiguunt nō possunt esse idem p essentiam: sz omnes vtutes conueniunt in bō: q̄ est opera meritoria reddere. distinguunt autē in hoc q̄ determinatos actus educunt. ḡ illud qō est ꝑncipium merendi est aliud p essentiam ab eo qō est ꝑncipium distinctiōis actuuz: sed ꝑncipium merēdi est gra vt in lra dicit. ꝑncipiū autem distinctionis inactu est determinata species vtutis qz qualis est virtus tales habitus reddit. ergo gratia: z virtus per essentiam differunt.

Respondeo oōm: q̄ circa bō sunt diuerse opiones. Quidam eniz dicunt q̄ gra: z vtus sūt oīno idem p essentiaz ꝑm rē: sz differunt tm̄ rōne: qz gra dicit ꝑm q̄ deo boiem acceptū reddit. vtus autem dicit ꝑm q̄ est ꝑncipium recti operis. Sz bō nō videt cōueniens: qz si vtus ab eodem haberet q̄ eēt vtus: z q̄ gratum deo redderet: op3 q̄ omnis vtus hoc faceret: z cū quedaz vtutes p actus acquirant: sequeret ꝑm heresim pelagy q̄ ex li. arb. homo gratus deo efficeret. Si autē ab alio hz q̄ sit vtus: z q̄ gratū deo reddat: op3 q̄ gra z vtus non sint oīno idez ꝑz rem. diuersis enim effectibus qui diuisim inueniunt diuersa ꝑncipia respōdent. ¶ Et iō alij dicunt q̄ vtus z gra realiter differunt: non ita q̄ sint diuersa p essentiam: sz q̄ ex gra z vtute efficit vnuz sicut ex forma: z eo cuius est forma. dicunt. n. q̄ bō mō se habet gra ad vtutem: sicut lumen manifestans colorē ad colorē ipsum. vnde sic lumen efficit quodāmodo vnum cuz colore existente cum eo in eodē subiecto: ita etiā dicunt q̄ gratia vnitur vtuti in eodez subiecto: vt informans ipsam. Ponunt eniz q̄ ꝓprie loquendo subm gre est potētia. Sed istud etiā non videt conueniēs: qz cuz dicit q̄ ex lumine z colore efficit vnum: aut accipit lumen qō est de compositione colozis: cū ypostasis colozis sit lux: z sic rediret in ꝑmā opinionē. s. q̄ gra z vtus eēnt idem ꝑm rem. nō eni lumen qō est de compositiōe colozis re differt a colore. Aut accipit lumen quod est in aere circunstante: z hoc constat q̄ in alio subiecto est a colore: z per essentiaz ab eo differt. Similiter etiam si accipiat lumen prout participatur in supficie corporis terminati in qua est color de necessitate p essentiaz a colore differt: quod patz ex hoc: q̄ adueniente z recedente lumine: nihilominus color idē manet: qō nō esset nisi per essentiam differret a colore. Similiter etiam oportet q̄ vel vtutes efficiantur deo grate per aliquod adeo influxum: z sic oportet id per essentiam differre a vtute: cum etiaz quedā vtutes infuse vt fides z ispes recedente gratia remaneant iformes: vel oportet q̄ virtutes deo sint grate sine hoc q̄ aliquid addat a deo infusuz: z sic vel gratia nihil creatum in anima ponet vel nihil aliō realiter a vtute distinctū. Et ideo aly dicūt q̄ gra essentialiter a vtute differt. oportet enim pfectiones pfectibilibus ꝓportionatas esse. vnde sicut ab essentia anime fluunt potentie ab ipsa essentialiter differētes: sicut accidens a subiecto: z tamen omnes vniunt in essentia anime vt in radice: ita etiam a gratia est pfectio essentie vt dictum est: z ab ea fluunt vtutes que sunt pfectiones potentiaruz ab ipsa gratia essentialr differētes: in gra tamen coniuncte sicut in sua origine per modū quo diuersi radij ab eodē corpore lucente ꝓcedunt: z bō ꝑm predicta cōuenientius videtur.

Ad primuz ergo dicēdum: q̄ gratia ad genus qualitatis reducit: z ad ꝑmam speciem qualitatis: nec proprie tamen naturam habitus habet: cum nō immediate ad actum ordiner: sed est velut habitudo quedaz sicut sanitas se habet ad corp⁹. Et ideo dicit Chrys⁹. q̄ gratia est sanitas mentis. vnde nō computatur: nec inter scientias: nec inter vtutes: nec inter alias qualitates: quas philosophi numerauerunt: quozum non fuit tractare nisi habit⁹ naturales z acquisitos. ¶ Ad secundum dicendum: q̄ virtus dicit dispositio perfecti ad optimum inquantum elicit operationem: per quaz res suum finem consequitur. vnde per hunc modum gratia non est dispositio perfecti ad optimum cum non primo operationem respiciat sicut effectū proximum: sed potius esse quoddam diuinuz quod anime confert. ¶ Ad tertiū dicēdū: q̄ bonitas quā virtus habenti confert est bonitas perfectionis in ꝓparatione ad opus. sed gratia confert anime perfectionem in quodam diuino esse: z non solum respectu operis: ꝑm q̄ quodāmodo gram habētes deiformes constituuntur: ꝓpter qō sicut filij deo grati dicunt. ¶ Ad quartū dōm: q̄ gratia preueniens dicitur fides: non q̄ per essentiaz gra a fide non differat: sed qz in iustificatiōe quā gra creat: ꝑmus mot⁹ fidei inuenit: z iō cuz habitudines z habitus p effectus nobis inotescāt: illō in quo ꝑmo gra manifestat: est fides: z ꝓpter bō fidē gram ꝓuenientē dicit. ¶ Ad quintum dicēdum: q̄ charitas alio modo dicit forma vtutum q̄ gra. charitas enim est forma vtutū ex pte actus: inq̄tum. s. omnes actus vtutuz in suum finē conuocat: eo q̄ eius obm est finis vltimus: sic eni est in oībus potentys z actibus ordinatis: q̄ illa que altiorem finem respicit: largit formā arti que sub ipsa est: cuius actus in suum finem ordinat: sicut ps: qz gubernator ostendit factozi nauis qualis ōbeat eē forma timonis. vnde charitas informat alias vtutes: sicut vtus vtutem: sed gra informat p modum originis: qz. s. ex ipsa gra quodammodo formalr oriunt habitus vtutū p diuersas potētias diffusi. Illud autē qō ab alio orit formā z spēm ab eo trahit: z in suo vigore consistit q̄diu origini cōtinuat: z iō nō op3 q̄ gra sit idez qō charitas q̄uis charitas nūq̄ possit esse sine gra.

¶ Utrum gratia diuidatur conuenienter in gratiā operantem z cooperantem. V.

AD quintum sic ꝓcedit. Uidet q̄ icōuenienter gratia per operantem z cooperantez diuidatur: quia: vt dictū est: gra nō per se respicit opus: sed vnumquodq̄ diuidendum est ꝑm hoc quod sibi per se conuenit: vt in septimo metaph̄. dicit, ergo videt cum operans z cooperās re-

spectu operis dicant q̄ inconuenienter gratia per hec duo distinguatur. ¶ ℙ. si gr̄a est operans oz q̄ aliqd in aia operetur: aut ḡ seipsam aut aliqd aliud: sz seipsa nō facit: cum nihil sui ipius causa sit. nec est signare aliqd aliud qō in aia operet̄. ergo videtur q̄ incōuenienter aliqua gr̄a operans dicat̄. ¶ ℙ. nullum opus est tantū gr̄e qō etiam lib. ar. nō fit. si ergo gratia cooperās dicitur per ꝟ q̄ simul cū libero arbitrio operat̄: videtur q̄ gr̄a quelibet cooperās dici debeat. ¶ ℙ. illud qō cooperatur alicui nō se habet: sicut p̄n cipale in operatiōe: sed in omni operatiōe in qua lib. arb. z gr̄a cōueniunt: gr̄a p̄ncipalem obtinet. ḡ incōuenienter gr̄a cooperās nominatur. ¶ ℙ. Augu. dicit in lib⁹ de natura z gratia. q̄ gr̄a preuenit: vt pie viuamus z subsegtur vt semper cuz illo viuamus: z tūc preuenit vt vocemur: z tūc subsequetur vt glorificemur: z illa gr̄a preueniēs statum p̄sentis vite respicit: z gr̄a subsequens statuz glorie: cum igitur operans z cooperans ad p̄ntem vitam pertineant: videtur q̄ gratia operans z cooperans nō sint idem qō preueniēs z subsequens vt magister innuit.

Respōdeo dōm: q̄ gr̄a habet in nobis diuersos effectus ordinatos. Primū eniz qō facit est ꝟ qō dat esse quoddā dīnuz. Secūdus aūt effectus est op⁹ meritoziū: qō sine gr̄a esse nō pōt. Tertius effectus est premiū meriti. s. ipsa vita beata ad quā per gr̄am peruenit. In actibus etiā est quidā ordo: q̄ p̄mum est opus interius voluntatis. Scōm est opus exterius quo voluntas complet̄ z f̄m ꝟ q̄ꝫ Aug. diuersimode: videt̄ accipere gr̄az preuenientem z subsequentem: q̄ considerato ordine meriti ad premiū qō segtur nominat gratiam preuenientem: que p̄n cipium est merendi. gratiam vero subsequentem ip̄z habitum glorie: qui in nobis beatam vitā efficit: vt p̄z in auctoritate inducta: f̄m vero ordinez actus iteriozis ad exterioꝛē ponit gr̄am preuenientē: que causat motū bone volūtatis: gr̄az vero subsequentē: que opus exterius complet. vnde dicit q̄ preuenit voluntatē vt velit bonuz. subsegtur vt compleat siue p̄sistat: z sic q̄si in littera videt̄ per totū accipere preuenientē z subsequētē: f̄z vo ordinē esse qō dat ad actum qui est operatio: sic ponit gr̄am preueniētez que aie quoddam eē salubre confert: z gr̄am subsequētē que opus meritoziuz causat. vñ dicit q̄ preuenit vt sanemur: z subsequitur vt sanati negociemur. Sz distinctio gr̄e operātis z cooperātis. p̄tie accipit tantum. put pertinet ad statuz vite p̄sentis. vñ dupl'r distingui potest. vno modo vt p̄ gratiam operantē significetur ipsa gr̄a: put esse diuinuz in aia operatur: f̄m q̄ gratum facit habentē: z per gr̄am cooperātem significetur ipsa gr̄a f̄m q̄ opus meritoziū causat: put opus hoīs gratum reddit. Alio modo f̄m q̄ gr̄a operās dicitur. put causat volūtatis actuz: z cooperans f̄m q̄ causat exteriozem actum in quo voluntas completur: p̄seuerantiā in illo: z vtroq̄ modo cooperās z operās: dicitur idem qō preueniēs z subsequēs.

Ad primuz ḡ dōz: q̄ q̄uis nō īmediate gr̄a ad op⁹ referat̄ tamē est p̄ se causa operis meritozy: licz mediāte vtute: z ideo nō est icōueniēs si per operantem z cooperantē distinguatur. ¶ Ad scōz dōm: q̄ gratia operās f̄m vnā acceptionē dr̄ operari in aia: nō effectiue: sz formal'r f̄m q̄ quelibz forma facit esse aliqō in subo: sic albedo: facit esse album. vñ per hunc modū gr̄a dr̄ operans: q̄z formal'r hoiem deo gratū facit. f̄m vero aliā acceptionē dicitur opans effectiue f̄m q̄ habitus effectiue causat opus: ita enim gratia motuz meritoziū voluntatis operatur eliciendo ipsuz licet mediante vtute propter qō operans dicitur. ¶ Ad tertium dicendum: q̄ si accipiatur gratia operans f̄m primam acceptionem tunc planum est q̄ effect⁹ q̄s operatur formaliter ipa sola operatur: sicut eniz sola albedo formaliter facit albuz parietem: ita sola gratia formaliter gratum facit: sed f̄m aliam acceptionem verus est q̄ ipse motus voluntatis non est a gratia sine libe. arbi. z tamen quia se habet gratia vt principale: quia inclinat in talem actum per modum cuiusdā nature: ideo ipsa sola talem actū dicitur operari: nō q̄ sine libero arbitrio operet̄: sed quia est principalioz causa: sicut gratitas dicitur operari motum deoꝛsum. ¶ Ad quartū dicēdū: q̄ si dicatur gratia cooperās f̄m q̄ causat quēcunq̄ motuz vel extrinsecū vel intrinsecum: sic dicit̄ cooperās: non quia non sit p̄ncipalis causa in agendo: sz quia lib. arb. ministrat subam actus: z a gr̄a est forma p̄ quā meritozius est. vnde illō quod gratia ministrat est sicut vltimum completum: z propter hoc dicit̄ cooperās quasi complens illud quod p̄ li. arb. vt preiacens exhibet̄. Si aūt accipiatur cooperans. put respicit actum exteriozē tantum: sic dicit̄ cooperans: non ꝓpter p̄ncipalitatem lib. arb. ad gratiam: sed ꝓpter principalitatē actus ad actuz. actus enim interiozes in moralibus potiores sunt exteriozibus: vt in decimo ethicoruz. philosophus dicit. vnde cōuenienter gratia f̄m q̄ causat p̄ncipalē actuz dicitur operans: z f̄m q̄ causat secundariuz dicitur cooperans. ¶ Ad quintuz dicendū: q̄ quāuis quantum ad illuz modum acceptionis gratie preueniētis z subsequētis operans z cooperans preueniēti z subsequenti nō respondeat: tamen f̄z alias acceptiones penitus idē sunt: z hoc mō magister in littera sumit.

¶ Utrum gratia sit multiplex in anima. VI.

Ad sextum sic proceditur. Uidetur q̄ gratia in anima multiplicetur. Diuisiones enim gratiaruz sunt: vt p̄ Lor. iz. dicitur. Sz diuisio est causa numeri z multitudinis. vnde f̄m Isidoruz. numerus dicitur quasi nutus memoris. i. diuisionis. ergo videtur q̄ in vna anima inueniantur multe gratie. ¶ Preterea. non potest idem esse prius z posterius precedens z subsequēs. ergo cū in vno homine inueniatur gratia preueniens z subsequēs videtur q̄ oporteat plures gratias in vno z eodem homine esse. ¶ Preterea. omnis forma multiplicatur f̄m differentiam eoꝛum que informat: cum diuersoruz diuerse sint forme: sed gratia est forma virtutum. ergo videtur q̄ cum virtutes sint diuerse q̄ oporteat gratias eē multiplicatas. ¶ Preterea. ea que differūt f̄m genus non reducuntur in idem principium: sed virtutes a' bonis etiam f̄m genus differunt: z similiter a gratys sacramentalibus. ergo videtur q̄ a diuersis gratys oziuntur. ¶ Preterea. gratia datur in diuersis sacramentis: z vna habita non habetur alia: quecunq̄ aūt boc modo se habent q̄ vnum est sine altero: opz esse numerata z distincta. ergo videtur q̄ gratia nō manet tantum vna: sz per essentiam multiplicatur.

Sed contra. Perfectio proportionatur perfectibili: sed gratia perficit immediate essentiam animi: vt dictū est. Cum igitur essentia anime sit vna multiplicata in potentys: videtur q̄ etiam gratia sit vna multiplicata in virtutibus. ¶ Preterea. illud quod conuenit diuersis f̄m eandem rationem: oportet q̄ ab vno principio procedat: sed eadē ratio merendi est in omnibus actibus meritozys: cum igit̄ gr̄a sit principium merendi: videtur q̄ gr̄a sit vna tantuz: non multiplicata.

Respondeo dicendū: q̄ f̄m illos qui dicunt q̄ gratia z virtus realiter non differunt: sed solum ratiōe necesse est ponere q̄ gratia multiplicetur per essentiam f̄m numerū vtutū. cuius. n. possint dicere q̄ multiplicatio nō cōtingit in vtutibus f̄m q̄ habēt rationē gratie: sz f̄m q̄ habēt rationē vtutū: nihilominus tamē opz dicere q̄ sint plures gr̄e p̄ eē diuerse. Sz f̄m opinionem que

ponit gratiam a virtute differentem est multiplex modus dicendi. Quidã enĩ qui ponũt grãm nõ esse sicut in subo in essentia anime: neče habẽt ponere q̃ sint plures grẽ ꝑ nu merũ virtutũ distincte: nõ enĩ põt eẽ vt idẽ accĩs numero in diuersis subis sit. Si aũt grã ex eo q̃ est forma vtutũ po nit in eodẽ subo in quo ẽ vtus: neče est q̃ sit in q̃lꝫ poten tia in qua est vtus vel ꝓ ꝑus vel per posterius ꝑm q̃ q̃dam vtutes ꝓ ꝑus a grã iformanť q̃ alie. nõ. n. põt dici q̃ sit idẽ lumẽ numero qõ colores diuersoꝝ corporũ ĩ forma nisi ꝑ q̃ accipiť in vno subo cõtinuo qõ est aer. Si enĩ cõsideret: vt receptũ in superficieb⁹ diuersoꝝ corporũ oz de nečitate q̃ ꝑm numerũ multipliceť cũ accĩs multiplicet mltiplicato subo. Quidã vo dicũt q̃ grã est sic in subo in eẽntia aie in q̃ oẽs potẽtie sic ĩ cẽtro colligunť. vñ sic linee: t radij in cẽtro vniunť: t ꝑm q̃ magis a centro elonganť plus abinuicẽ di uidunť: ita ẽt grã ꝑm q̃ in eẽntia aie cõsistit est vna multi plicať: aũt ꝑm q̃ in diuersas potẽtias diffundiť in q̃bus ra tionẽ vtutis accipit. Sꝫ ista opinio: videť sub ponere q̃ grã t vtus nõ differãt ꝑm spẽm vel rõnẽ: ꝫ solũ ꝑm diuersitatẽ subiecti. Si enĩ alteri⁹ rõnis est vtus a grã tũc ex multipli catiõe vtutũ in potentys nõ sequereť multiplicatio grẽ: q̃ diffusiones gratie in potẽtys nomẽ t rõnẽ grẽ amitterent: sic si lumẽ a centro diffundať ꝑ diuersos radios: q̃diu ma net in rõne luminis dr̃ lumẽ multiplicari t diuidi: ꝫ si ꝑm diuersas lineas diffusiõis luminis linee rõnes diuersoꝝ coloꝝ acciperẽt: tũc diceret q̃ lumẽ eẽt tm̃ vnũ. ſ. qõ est in centro: t q̃ colores in diuersis lineis causati eẽnt multi: ni si forte dicãt q̃ diffusio grẽ in potẽtias est ꝓter eẽntiaꝫ vtu tũ: sic diffusio lucis sup colores q̃ efficiunť ꝑ eam visibiles actu ꝑm quoꝝdã opinionẽ est ꝓter eẽntiã coloris: vt dictũ est. vt sic lux sup colores diffusa prebet coloꝛib⁹ q̃ sint visi biles actu: ita diffusiões grẽ q̃si qdã rady ei⁹ prebeãt vtuti bus efficaciã merẽdi: sic enĩ radius grẽ receptus in potẽtia retineret rõnẽ lucis: t differet a grã q̃ est in eẽntia aie: sic lu mẽ a luce: t ita grã ꝑ̃ put eẽt in eẽntia aie eẽt vna: ꝫ grẽ diffu se in potẽtias essent multe. Sꝫ ℔ nõ põt stare: qr ad actum meritoriũ nõ regrunť nisi duo: vnũ est vt agens actũ dign⁹ vita eterna habeať: t ad ℔ sufficit grã que est in eẽntia aie aiam gratificãs. Aliud est vt act⁹ ipse sit in debitũ finẽ re latus: t debitis circũstãtys vestitus: t ad ℔ sufficit vt⁹. vn de ad eliciẽdũ actũ meritoriũ nõ regriť aliqd ꝓter grãm q̃ est in eẽntia: t vtutẽ q̃ est in potẽtia aie q̃si aliq̃ diffusio grẽ ab eẽntia aie perueniat in potẽtiã ꝓter vtutẽ. Et iõ aly me lius dicũt. q. ſ. grã est vna tm̃ nõ multiplicata: vtutes autẽ sunt multe q̃ gdẽ vtutes in aliud genus cadunt: q̃uis a grã ꝑ̃cedãt: sic etiã potẽtie aie ab vna eẽntia ꝑ̃cedũt: nec tm̃ ẽ eadẽ rõ potentie t eẽntie: t iõ potẽtie multiplicanť: ꝫ essen tia manet tm̃ vna: que oẽs ꝓueniũt in ℔ qõ cõuenit eis ꝑm q̃ sunt in tali eẽntia. distinguunť aũt ꝫ diuersas rõnes po tentiarũ: ita etiã t vtutes veniũt in rõne merendi: que con uenit eis ꝑm ℔ q̃ a grã oriunť. differũt aũt ꝑm ꝓprias ra tiones inq̃tum virtutes sunt.

Ad primuꝫ g̃ dõm: q̃ Apostolus large accipit grãz ꝓ quolibꝫ dono qõ nobis gratis a do ꝓferť: t hec gdẽ dona plura: t diuisa sunt. Sꝫ nos hic loqui mur de grã ꝑ̃ put est ꝑmũ donũ gratã faciẽs aiam. ¶ Ad se cũdũ dõm: q̃ quocũqꝫ mõ distinguať maxie q̃tũ ad duas distinctiões operãs t cooperãs: ꝓueniẽs t subsequẽs: nõ dif ferũt ꝑ essentiã: ꝫ rõne tm̃. vna enĩꝫ forma ẽ q̃ dat eẽ: t que est ꝑncipiũ operis. vnus etiã habiť⁹ est q̃ elicit actũ extrin secũ t intrinsecũ. vñ eadẽ grã ẽ operãs t cooperãs. nec dr̃ ꝓueniẽs t subsequẽs ꝑ̃ter ordinẽ grẽ ad grãm: ꝫ ꝑ̃ter or dinẽ effect⁹ ad effectũ. ¶ Ad tertiũ dõm: q̃ rõ illa ꝑ̃cedit de forma q̃ est intrinseca rei t q̃si cõstitutiua ei⁹: sic autẽ grã nõ dr̃ eẽ forma virtutũ: ꝫ q̃si ꝑncipiũ a quo vtutes forma liter oriunť. ¶ Ad q̃rtũ dõm: q̃ diuersitas vtutũ t donoꝝ accipiť tm̃ ꝑm diuersitatẽ actuũ: cõueniũt aũt actus in rõe merendi. vñ oz q̃ ꝑmũ ꝑncipiũ: a quo rõnẽ merẽdi habẽt: sit vnũ: t q̃ diuersitas coꝝ in genere t in spẽ sit ex diuersi tate actuũ t oboꝝ. ¶ Ad 5ᵐ dõz: q̃ grã ĩ diuerſ sacris dat ad diuersos effect⁹ ꝑm q̃ plures firmitates exꝑctõ conse quunť: ꝑ quas ꝑcipue grẽ sacrales ordinanť: t iõ sic differt vtus a vtute per hoc q̃ ordinat ad diuersũ actũ: ita ẽt dif fert vna grã sacrali⁹ ab alia per hoc q̃ ad diuersos effect⁹ ordinat. vñ sic ex multiplicatiõe virtutũ nõ segtur multi plicatio grẽ: ita etiã ex multiplicatiõe sacroꝝ non sequitur mltiplicatio illius grẽ de qua nũc loquimur: qr ille ẽt per fectiones que in diuersis sacramẽtis cõferunť quedã ema nationes sunt illius grẽ de qua nunc loquimur: sicut t vir tutes. Sed quia non habẽt ꝓpria nomina: ideo cõmuniter nomine gratie nuncupantur.

¶ Expositio textus.

Hec ẽ gratia operãs t cooperans ꝛc. (De qua. ſ. s. mẽtionez fẽ cũ dixit (ipsa grã ꝓuenit ꝛc.) (Uolũtas ẽ cum motus ꝛc.) Sciẽdũ q̃ ℔ nõ diffinit volũtatẽ q̃ est potẽtia: ꝫ volũtatẽ q̃ est actus. ℔ enĩ cõmu ne est fere in oĩbus potẽtys aie vt eodẽ noĩe potẽtia t act⁹ nominetur: t sic fere per totuꝫ hic volũtas accipitur. (Sꝫ ipsa meretur augeri ꝛc.) De augmento gratie eodem mo do potest disputari: sicut de augmẽto charitatis de quo su ꝓa dictum est. primo libꝛo. disti. 17. (Letera potest homo volens ꝛc.) Intelligenduꝫ est de actibus exterioꝛibus nõ autem de ĩteriozib⁹: quia diligere nullus potest nisi volẽs: (Sequitur tardus aut nullus affectus ꝛc.) Iste affectus est per modum operationis precedentis habitum virtu tis que ex sola deliberatiõe rationis procedit: sed affectus perfectus qui delectationem habet est in operatione que sequitur habitum: quia signum oportet habitus accipere fientem in opere delectationem: vt in secundo ethicoꝝum. philosophus dicit.

¶ Quid sit ipsa gratia t quomodo mereatur au geri queritur. ¶ Di. XXVII.

Si vero queritur quomodo illa gra tia preueniẽs mereatur augeri cum nullũ meritũ sit sine li. ar. t quid sit ipsa gratia: an virtus: an non. Et si virt⁹: an act⁹ vel non. Ut hoc aper te insinuari valeat: premittendũ est tria eẽ gene ra bonoꝝũ. Alia nãq̃ sunt magna. alia minima. Alia media: vt Aug. ait ĩ pri. li. de retractationi bus. Uirtutes iquit quib⁹ recte viuitur magna bona sunt. Species autem quoꝝlibet coꝛporũ sine quib⁹ recte viui potest: minima bona sunt. Potentie vero animi sine quib⁹ recte viui non potest media bona sunt. Itẽ virtutib⁹ nemo ma le vtitur. Ceteris aũt bonis. i. medijs t minimis non solum bene ꝫ etiam male quisq̃ vti potest. t ideo virtute nemo male vtitur: qr opus virtu tis est bon⁹ vsus istoꝝ: quib⁹ etiã non nisi bene vti possum⁹. nemo autẽ bene vtendo male vti tur. non solũ autem magna: ꝫ etiaꝫ media t mi nima bona esse ꝑstitit bonitas dei. Ecce habes tria genera bonoꝝ distincta.

¶ In qbus bonis sit liberum arbitrium.

QUerit aūt in qbus bonis ꝓtineat li.ar. de hoc Aug. i ꝓio li.retractationū ait ita. In medijs qdez bonis inuenit liberū voluntatis arbitriuz: qz t male illo vti possumus: ꝫ tamē tale ē vt sine illo recte viuere nequeamus. Bonus aūt vsus eius iaz virtus est: q̄ in magnis reperit bonis: quibus male vti nll's pōt: t qz bona t magna t media t minima ex deo sunt: segtur: vt ex deo sit etiam bonus vsus libere voluntatis q ẋtus est: t in magnis numerat bonis. Attende diligēter q̄ dicta sunt t ꝓfer in vnū. Sic.n. aperiet qđ supza querebat. Dixit equidē opus ẋtutis eē bonū vsum illoz bonoz: qbus etiā nō bñ vti possum⁹. i. medioz: in qbus posuit li.ar. cui⁹ quocz bonū vsuz dixit eē ẋtutē. qđ si ē: nō ē ḡ opus ẋtutis qđ supza dixit: qz aliđ est ẋt⁹: aliud opus eius.

¶ De virtute quid sit t quid actus eius.

HIc vidēduz est qd sit virt⁹ t qd sit act⁹ vel op⁹ ei⁹. Virt⁹ est: vt ait Aug. bona q̄litas mentis: q̄ recte viuit: t q̄ nullus male vtit. quā de⁹ solus i hoie opatur: iōcz op⁹ dei tm̄ est: sic de ẋtute iusticie Aug. docet sup illū locū psalmi. Feci iudiciū t iusticiaz: ita dicēs: iusticia magna virt⁹ animi ē: quā nō facit in hoie nisi de⁹. Jōcz cū ait ꝓpha ex persona eccle. Feci iusticiā: nō ipaz virtutē quā nō facit hō: ꝫ op⁹ ei⁹ itelligi voluit. Ecce apte isinuat ḃ q iusticia in hoie nō ē op⁹ hois: sed dei: qđ t de alijs virtutibus itidem intelligendum est.

¶ De fide itidem dicit q non est ex hoie: sed ex deo tantuz.

IAz ō gra fidei epbes scribēs apls: sil'r fidē ñ ex hoie: sz ex ō tm̄ eē asserit iḡes gra estis saluati p fidē. t ḃ ñ ex vob. dei .n. donū ē. qđ a scis ita exponit. ḃ. i. fides nō ē ex vi nāe nre: qz donū dei pure ē. Ecce t ḃ manifeste tradit q fides nō est ex libtate arbitrij: siue ex arbitrio volūtatis. qđ supioꝛib⁹ ꝓsonat: vbi dez ē graz p̄uenietē vel opantē eē ẋtutē q̄ volūtatez hois liberat t sanat. Uñ Aug. i li. de spū. t lra ait. Justificati sum⁹ nō p liberā volūtatē: ꝫ p xpi graz. nō q sine volūtate nra fiat: sz volūtas nra ostēditur ifirma p legē: vt sanet gra voluntatez t sana voluntas impleat legem.

¶ De gra que liberat volūtatē que: si ẋtus ē: virtus nō ē ex li.ar. t sic nō ē motus mētis.

SIc igr̄ gra q̄ sanat t liberat volūtatem hois: ẋt⁹ ē vl' vna vel plēs cū ipa gra nō sit ex arbitrio volūtatis ꝫ eaz poti⁹ sanet ac ꝑparet vt bona sit: ꝓsegtur vt ẋt⁹ nō ex li.sit ar. t ita nō sit mot⁹ vl' affect⁹ mētis: cū ois mot⁹ vl' affect⁹ mētis sit ex li.ar. ꝫ bon⁹ ex gra t li.ar. mal⁹ ẋo ex li.ar. tm̄. vt.n. ait Aug. i ꝓi. li.retractationū. Hō spōte t li.ar. cadē potuit: ñ ēt resurgē. Jtē i lib. de duab⁹ aiab⁹. Aie si libo ad faciēdū t ñ faciēdū motu ai carēt: si denicz his abstinēdi ab ope suo ptās nlla cōcedit: eaz pctm̄ tenere ñ possum⁹. Hic apte ostēdit q mot⁹ ai sine ad bonū sine ad malū ex li.ar. ē. Jōcz si gra vl' ẋt⁹ mot⁹ mētis ē: ex li.ar. est. Si ẋo ex li.ar. vl' ex pte ē: iā nō solus ōs sine hoie eā facit. Proptrea qdā nō ierudite tradūt ẋtutē eē bonā mētis q̄litatē sine formā q̄ aiaz iformat: t ipa nō ē mot⁹ vl' affect⁹ ai ꝫ ea li.ar. iuuat vt ad bonū moueat t erigat. t ita ex ẋtute t li.ar. nascitur bon⁹ mot⁹ vl' affect⁹ ai. Et exide bonū op⁹ ꝓcedit exteri⁹. Sic pluuia rigat t̄ra vt germiet t fructū faciat: nec pluuia ē terra nec germē nec fruct⁹ nec terra: germē vl' fruct⁹: nec germē fruct⁹. Jta gratis terre mētis nre. i. arbitrio volūtatis ifundit pluuia dine bñdictiōis. i. ispirat gra. qđ sol⁹ ōs fac. nō hō cū eo: q̄ rigat volūtas hois vt germiet t fructificet. i. sanat t ꝑparat vt bonū velit ꝫ qđ dī operās: t iuuat vt bonū faciat. ꝫ qđ dī coopans t illa gra ẋt⁹ ñ icōgrue noiat qz volūtatē hois ifirmā sanat t adiuuat.

¶ Quo sensu dñr ex gra icipere bona merita: t de q̄ gra ḃ itelligatur.

QUz ẋo ex gra dñr eē bona merita t icipere: aut itell'r gra gratis dās. i. de⁹ vel poti⁹ gra gratis data: q̄ voluntatē hois p̄uenit. Nō.n. magnū eēt si ḃ a deo dicerent eē: a quo sūt oia: ꝫ poti⁹ ei⁹ gra gratis data itell'r ex q̄ bona merita icipiūt. q̄ cū ex sola gra eē dicant: nō excluditur li.ar. qz nullū meritū est i hoie qđ nō sit p li.ar. Sz in bonis merēdis cāe ꝓcipalitas gre attribuitur: qz ꝓcipalis cā bonoz merit oz est ipsa gra q̄ excitatur li.ar. t sanatur atcz iuuatur volūtas hois vt sit bona.

¶ Qz bona volūtas gre ꝓcipal'r ē t ēt gra ē: sic t omne bonū meritū.

QUe ipa ēt donū dei est: t hois meritū: imo gre: qz ex gra ꝓcipal'r ē t gra est. Uñ Aug. ad Sixtū pbm. Qđ ē meritū hois añ graz: Cū oē bonū nrz meritū ñ i nob fac nisi gra: Ex gīa. n. vt dēm ē q̄ p̄uenit t sanat arbitriū hois: t ex ipo arbitrio ꝓcreatur i aia bonus affect⁹ siue bon⁹ mot⁹ mētis: t ḃ ē primuz bonū hois meritū. Sic ẋbi. g. ex fide virtute t hominis arbitrio generatur in mēte motus quidam bonus t remunerabilis. scz ipsuz credere. Jta ex charitate t li.ar. alius quidā motus ꝓ-

nenit.ſ.diligere bonꝰ valde. Sic de ceteris virtutibus itelligēdū eſt: ⁊ iſti boni motus vel affectus niſi merita ſunt ⁊ dona dei: quibus meremur ⁊ ipſoꝝ argumentationē ⁊ alia que ꝓſequēter hic ⁊ in futuro nobis apponunt.

¶ Ex qua ratione dicitur fides mereri iuſtificationem ⁊ alia.

QUm ꝙ dicit fides mereri iuſtificationem ⁊ vitā eternam: ex ea rōne dictū accipit: quia per actuꝫ fidei meretur illa. Similr de charitate ⁊ de iuſticia ⁊ de alijs accipit. Si enim fides ipſa xtus preueniens diceretur eē mētis actus qui eſt meritū iam ipſa ex libero ar. originez haberet: quod qz ſi eſt ſic dicitur eſſe merituz: quia actus eius eſt meritū: ſi tamē adſit charitas ſine qua nec credere nec ſperare meritum vite eſt. Unde apparet vere quia charitas eſt ſpūſſcūs: que anime qualitates iformat ⁊ ſanctificat vt eis aīa iformetur ⁊ ſanctificetur. Sine q̄ anime q̄litas nō dī vurꝰ qz non valet ſanare animam.

¶ De muneribus virtutuz ⁊ de gr̄a que nō eſt: ſed facit meritum.

EX muneribus itaqꝫ vel actibꝰ xtutuz boni ſumus ⁊ iuſte viuimꝰ: ⁊ ex gr̄a: q̄ nō eſt meritū: ꝫ facꝫ: nō tñ ſine li.ar. ꝓueniūt merita nr̄a. ſ. boni affectꝰ eorūqꝫ ꝓgreſſus atqꝫ bona opa q̄ deꝰ remunerat in nobis: ⁊ hec ipſa ſunt dei dona. Uñ Aug. ad Sixtū p̄bm. Cū coronat merita nr̄a: nihil aliud coronat q̄ munera ſua. Uñ vita eterna que in fine a deo meritis p̄cedentibus redditur: qz ⁊ eadez merita qbus redditur nō a nobis ſunt: ꝫ in nobis facta ſunt ꝓ gr̄az: recte ⁊ ipſa vita gr̄a nuncupatur: qz gratis dat. Nec iō gratis: qz nō meritis dat: ꝫ qz data ſunt ꝓ gr̄am ⁊ ipſa merita qbus datur. Ex p̄miſſis iam innoteſcere nobis aliquatenus pōt: qualr gratia preueniēs meretur augeri: ⁊ alia: ⁊ qd ipſa ſit: an xtus: an aliud. Et ſi virtus: an ſit actus vel nō. Oſtēſuz eſt enim ſupra ex pte quorundam q ipſa eſt virtus: ⁊ virtus nō eſt actus: ſed eius cauſa: non tamen ſine li.ar. vnde quod ſupra Augu. dixit bonum vſuz liberi arbirrij eſſe virtutem ita accipi pōt. i. actum virtutis. Alioquin ſibi cōtradicere videretur qui etiā opus virtutis ſupra dixit eſſe bonū vſum eoꝝ qbꝰ nos bene vti poſſumus: in qbus poſuit etiā li.ar. Si xo bonus vſus li.ar. opus xtutis eſt: iaz xtus non eſt. Cuz ergo bonum vſuz eius virtutē eſſe dixit: nomine xtutis ipſius vſum ſignificauit.

¶ Qz idem vſus eſt virtutis ⁊ liberi arb. ſed virtutis p̄incipaliter.

DE nēpe vſus bonꝰ ex xtute ē ⁊ ex li.ar. ꝫ ex xtute p̄incipalr. ⁊ bonus ille vſus i magnis bonis ānumerādus ē. Illa āt gr̄a ꝓueniēs: q̄ ⁊ xtꝰ ē: nō vſus li.ar. ē: ꝫ ex ea poteſtꝰ bonꝰ vſus li.ar. q̄ nobis ē a deo: nō a nobis. vſus xo bonus ar. ⁊ ex deo ē ⁊ ex nobis: ⁊ iō bonū meritū ē. Ubi.n. ſolus deus operat. hic deꝰ ⁊ hō. ℞ merituz ex illa puriſſima gr̄a ꝓuenit: qō aplꝰ notauit dicēs. Gr̄a dei ſum id qō ſuz: ⁊ gra.e.i me.u.n. fuit. Sup quē locū Aug. ita ait. Recte gr̄az noīat. primū. n. ſola gr̄a dat ōs: ⁊ nō niſi gr̄az noīat: cū nō p̄cedūt niſi mala merita. Sz poſt p gr̄az icipiūt merita bona: ⁊ vt oñderet ēt li.ar. addit ⁊ gr̄a ei⁹ in me vacua nō fuit. ⁊ ne ipſa volūtas ſine gr̄a dei poteſt aliq̄d boni poſſe: ſubdit non autem ego ſolus. ſ. gr̄a dei mecū. i. cū lib.ar. Plane cuz data fuerit gratia icipiunt eē noſtra merita bona: per illā tamē qz ſi illa defuerit cadit homo.

¶ Alioꝝ ſnīa hic oſtēditur q dicūt xtutes eē bonos vſus li.ar. i. actꝰ mētis.

ALij xo dicūt virtutes eē bonos vſus nāliū potētiarū: nō tñ oēs: ꝫ tñmō ite riozes q in mēte ſūt: exteriozes xo q p corꝰ gerunt: nō xtutis eē dicūt: ꝫ opa xtutuz: ⁊ iō qō Aug. dicē opꝰ xtutis eē bonū vſuz nāliū potētiarū: de vſu exteriozi accipiūt. Qō xo dicē bonū vſuz li.ar. xtutē eē: ⁊ i magnis nūerari bonis: de vſu iteriozi itelligunt: ⁊ xtutes nihil aliō eē q̄z bonos affectꝰ vl motꝰ mētis aſſerūt: quos ōs i hoie facē: nō hō: qz licz illi motꝰ ſint li.ar. nō tñ queūt niſi ōs ipz liberet ⁊ adiuuet gr̄a ſua operāte ⁊ coopante: quā dei gratuitā volūtatē accipiūt: qz ōs ē q ⁊ opat i nob velle ⁊ opari bonū.

¶ Quibꝰ auctoritatibus muniant qō dicunt.

QUod āt xtutes ſint motꝰ mētis teſtimōijs ſcōꝝ aſtruūt. dic. n. Aug. ſr Jo ānē. Quid ē fides: credē qō ñ vides: credē āt motꝰ mētis ē. Jō i li. iij. ō doctria xp̄i. Charitatē āt voco motū ai. ſi xo charitas ⁊ fides motꝰ ai ſūt: xtutes ꝙ motꝰ ai ſunt. Quibꝰ alij rñdētes: p̄miſſa xba Aug. ita itellīda foze iqūt. Fides ē credē qō nō vides. i. fides ē xtꝰ q̄ credit qō ñ vī. Jtez charitas ē motꝰ ai. i. gr̄a q̄ mouet aīus ad diligēduz. ⁊ ꝙ h ⁊ his ſilia ita accipiēda ſint: ex his conjcit q̄ alibi Aug. ait. Nā i p̄ncio li. qōnū euāgelij iqt. Eſt fides q̄ creditur ea q̄ nō videt. q̄ ꝓprie dī fides. Jō i. xiij. lib. de tri. Alia ſūt ea q̄ creditur. aliud ē fides q̄ creduntur. Ex qbus xbis ſic argumentādo p̄cedunt. Aliud eſt credere aliud eſt illud quo cre-

ditur. Predcm̃ est aũt fidez esse id quo credit. Sic g̃ credere nõ est fides: qz credere non est id quo credit. Addũt quoqz virtus opus dei tãtũ est: quã ipse solus fac in nobis. Jpa g̃ nõ ẽ vsus vel act⁹ liberi ar. ꝫ credere ẽ actus libe.ar. non ẽ itaqz vtus. Premissis alijsqz rõnib⁹ ac testimonijs initunt vtriqz. hoz aũt iudiciuz diligẽtis lectoris relinquo examini ad alia ꝓperans.

¶ Diuisio textus.

Postquã distinxit gratiã in operãtẽ ⁊ cooperantẽ. Dic querit ad qõ genus reducat: vtrũ. s. sit actus vel q̃litas mẽtis: ponens eandẽ qõnẽ de gra ⁊ vtute: vel qz eadẽ rõ est de vtroqz: ⁊ forte: qz hꝰ opinionis fuit q̃ gra a virtute nõ differt. Diuidit aũt in ptes duas. In ꝑma mouet dubitatiõez. In scda determinat eaz ibi. (Dic videdũ duz est quid sit virtus ⁊c.) Ubi etiã ꝑm quosdã. z7. distinctio icipit. ¶ Circa ꝑmũ duo facit. Primo mouet qõnem. Scõo ostẽdit qõnis dubitationẽ ibi. (Ut aũt ꝫ aperte isinuari valeat ⁊c.) Ubi quãdã ꝺrietatẽ ex dictis Augustini colligit. Primo. n. ponit vba eius in q̃bus dr̃ opus virtutis esse bonũ vsuz li. ar. Scõo ibi. (Ingrit in q̃bus bonis ⁊c.) ponunt q̃dã vba eiusdem in q̃bus dicit bonũ vsum lib. ar. eẽ vtutẽ. que duo aduersant: qz opus virtutis non est vtus. vñ si vsus li. ar. est vtus non est opus vtutis. (Dic videndũ est quid sit vtus ⁊c.) Dic determinat dubitationẽ. ⁊ primo determinat ꝑm vnã opinionẽ q̃ vtus siue gra nõ sit actus. Scõo determinat ꝑm alioz opinionẽ q̃ vtus sit actus ibi. (Aly vo dicũt vtutes eẽ ⁊c.) Prima pars diuidit in duas. In ꝑ⁹ ostẽdit q̃ vtus seu gra nõ est actus. quo supposito oñdit scõo quomõ ꝑ graz quis mereri dr̃. qõ dubiũ ex ꝓdicta determinatiõe relinquit: cũ omne meritũ in actu cõsistat. ibi. (Cũ g̃ ex gra dr̃ esse ⁊c.) ¶ Circa ꝑmũ itendit talez rõnẽ. Uirtutis cã deus in nobis est: ⁊ nõ nos: ꝫ cuiuslibz act⁹ nostri cã nos sumus. g̃ nullus actus est vtus. si g̃ gra est virtus vel aliqd simile vtuti gra nõ est actus. Circa ꝫ aliter ꝫ modo ꝓcedit. Primo ꝓbat hanc q̃ vtutẽ solus deus in nobis operet. Scõo assumit hanc: q̃ actus q̃libz in nobis causat ex li. ar. ibi. (Si igit gra q̃ sanat ⁊c.) Tertio ꝛcludit ꝓpositũ ibi. (Propterea qdã nõ inerudite tradunt ⁊c.) Primũ oñdit triplr. Primo de vtute in cõi ꝑ eius diffõnẽ. Secũdo de vtute iusticie ꝑ auctatẽ Aug. ibi. (Sic de vtute iusticie ⁊c.) Tertio de vtute fidei quã ẽt gram nolari dic ibi. (Nã de gra fidei ephesis scribẽs ⁊c.) (Cũ g̃ ex gra dr̃ ⁊c.) Ostenso q̃ gra nõ sit actus. Dic oñdit quõ ꝑ eã quis mereri dr̃. Et diuidit in ptes duas. In ꝑma ostẽdit ꝓpositus. In scda ex dictis colligit dubitationis solonẽ ibi. (Ex ꝑmissis iã inotescere nobis ⁊c.) ¶ Circa ꝑm tria facit. Prio ostẽdit q̃ ꝓncipalr cã meriti ẽ gra. Scõo oñdit quõ ꝑ eaz gs mereri dr̃: inq̃ntum. vz. ꝑ eꝰ actũ gs merek ibi. (Cum g̃ dr̃ fides mereri ⁊c.) Tertio ꝛcludit ꝓpositũ ibi. (Ex muneribꝰ itaqz vtutũ ⁊c.) (Aly vo dicũt ⁊c.) Dic determinat qõnẽ ꝑm aliã opionẽ ī ꝺriã ptẽ. Et circa ꝫ tria fac. Prio põit eoz opinionẽ. Scõo ponit ꝓbationes ipsoz ibi. (Quidam vtutes sint nutus ⁊c.) Tertio ponit resp̃õsiones ad illas probationes ꝑm ꝑmam opinionem ibi. (Quibus alys rñdẽtes ⁊c.)

¶ Questio. I.

Hic q̃runt. 6. Prio i q̃ gñe sit vtus: vtz. s. in genere actus vel habitus. Scõo de diffõne vtutis quã Aug. in lra ponit. Tertio vtrũ ꝛtingat ꝑm actuz vtutis ⁊ gre ex cõdigno vitã eternã mereri. Quarto vtruz possit aliqs sibi mereri graz. Quinto vtz possit aliquis sibi mereri gratie augmẽtũ. Sexto vtruz vn⁹ possit alij ꝑmã graz mereri.

¶ Utrum virtus sit habitus. I.

Ad primum sic ꝓceditur. Uidet q̃ vtus nõ sit habitus. vltimũ enim rei nõ ponitur in alio genere q̃ res ipsa: ꝫ vt in primo celi ⁊ mun. ꝓbs dicit. virtus est vltimũ in re potẽtia. g̃ nõ est in genere habitus: ꝫ in genere potentie. ¶ ꝑ. potẽtie nãles nõ sunt magis perfecte q̃ potẽtie rõnales: sed potẽtie nãles possunt in suos actus sine habitibus medys: vt ꝓz in duro ⁊ molli. ergo ml̃to fortius ꝫ possunt rõnales potentie. ergo vtus vel est potentia vel est actus. ¶ Si dicatur q̃ in potentys rõnalibus requruntur habitus vt potentie determinent ad vnũ. ¶ Cõtra. Potẽtia determinata ad vnũ semp est in suo actu nec in alteraz ꝑtem iclinari põt: ꝫ potentia rõnalis ꝓfecta ꝑ vtutem moralẽ nõ est semp in suo actu: cũ nõ contingat semp agere ꝫ ꝓbm in ꝑmo de somno ⁊ vigilia. ⁊ q̃uis etiã esset in aliquo actu: põt nihilominus in cõtrariũ actũ inclinari. ergo potẽtia rõnalis nõ determinat ad vnũ ꝑ habitũ. ¶ ꝑ. premiũ respondet merito: sed meritum est ipse actus bonus lib. ar. cũ igit vtuti ⁊ gre debeat premiũ: videt q̃ vtus vel gra sit actus. ¶ ꝑ. mediuz est eiusdem generis cuz extremis: sed vtus est media inter passiones: vt in 2º ethy. ꝓz. ergo videt q̃ vtus nõ sit in genere hitus: ꝫ in genere passiõis vel act⁹: nã ⁊ actiones aie passiões dicunt: vt in. 6. ꝓin. dicitur.

In cõtrariuz est qõ ꝓbs in 2º etbic. dicit q̃ vtus ẽ hitus electiuus imediate ꝛsistẽs ⁊c.

¶ ꝑ. ex vtutibus sumus boni: ꝫ bonitatẽ gratuitã nõ habemus ex actibus. ergo vtus ⁊ gra nõ est actus.

Respondeo dõz: q̃ cũ effectus ꝓportionet sue cãe: oz actũ potẽtie rõnalis ipsi potẽtie ꝓportionatũ eẽ. In actu aũt vtutis nõ soluz considerat subia ipsius actus: ꝫ etiã modus agendi: nõ eniz qui caste operatur quocũqz modo castus est: ꝫ qui faciliter ⁊ delectabilr. vt ex ꝑmo ethy. habet. delectatio aũt ex ꝛuenientia cãtur: sicut ⁊ in sensibilibus ꝓz q̃ cõiunctio ꝛueniẽtis cũ ꝛueniẽti facit delectationẽ. Oꝑz ergo q̃ act⁹ vtutis ꝓcedat a potẽtia adaptata ⁊ assimilata ad hũc actũ. Hoc aũt potẽtia rõnalis nõ hz ex se ipsa cũ sit ad vtrũlibz. Oꝑz ergo aliqd potentie superaddi vt ꝓfectionẽ eius ꝑ qõ talẽ actuz educat vndecũqz causet. ⁊ ꝫ dicimus eẽ habitũ virtutis: ⁊ iõ dicit ꝓbs in 2º etꝫ. q̃ si nõ generati habit⁹ opz accipe fiẽtem in ope delectationẽ: hinc etiã est q̃ potẽtia ꝑfecta ꝑ habituz vtutis tendit in actũ cõsimilẽ ꝑ moduz cuiusdã nãe. ꝓpter qõ dicit Tullius q̃ vtus est hitus mõ nãe rõni ꝛsentane⁹. sicut eni grauitas deorsum tendit: ita castitas casta operatur: hinc ẽt est q̃ in nã cõpleta: cui⁹ potẽtia ad maluz flecti nõ põt: nõ regritur habitus quo mediãte agat: qz ipsa potẽtia ex se ipsa ꝓportionata est ad actũ ꝓfectũ vt in deo ꝓz: et sic ꝓz: q̃ ꝑma opinio veritatẽ cõtinet. scda vo ⁊ a dictis sanctoz discordat: ⁊ ꝓbie nõ ꝛuenit: ꝫ ex quibusdam auctoritatibus ꝓtue itellectis ortũ habuit.

Ad primuz dõm: q̃ vltimũ qõ est aliquid rei non reducit in aliud genus: ꝫ est in eodez genere: vel ꝑ se sic vltima pars linee. vel per reductionem: sic punctus ad lineã: sic aũt vtus nõ est vltimũ potẽtie: sed dr̃ vltimũ eius per respectũ ad actũ: qz altissimũ in qõ potẽtia eleuari põt: est actus quẽ vtus elicit. ¶ Ad scõm dõz: q̃ potẽtie nãles sunt determinate ad suos actus ex seipsis vñ nõ idigent habitu determinante: sicut potẽtie rõnales q̃ ad vtrũlibz sunt. ¶ Ad tertiũ dõm: q̃ gdaz dicũt q̃ virtutes habẽt quosdã actus q̃ continui sunt: nec in eis est interpolatio: q̃uis a nobis nõ sentiatur: nõ enim vtutes posse ociosas eẽ extimãt: ꝫ actus est duplex. s. ꝓmus vt esse est actus formẽ: ⁊ talis actus vtutis cõtinuus est: manẽte eniz

castitate ꝯtinue manet eē castū. Et actꝰ scōs'q ē opatio. ⁊ hūc nō ꝯtingit ꝯtinuū eē. Dic.n. actus nō tñ ē vtutis: sz pōe quā pficit: sicut nulla forma q̄ nō ē p se subsistēs bz opatiōem p̄ter cōicatiōem subi: nec ꝯtingit actū aliquez eē vl opatiōem ex lib.ar. et p̄cipue cum electione sine q̄ virtutis actus eē nō pōt: quin a nobis p̄cipiatur. Et iō al' dōm ē: q nā potētie p habitum nō tollit: pōe autē rōnalis nā ē vt cogi ad vnū nō possit. vñ ēt si virtute pficiaī ī ipa erit agere vl nō agere: vl hoc aut ꝯrium agere: et nō opz q ꝯtinue sequaī iclinatiōem virtutis: bz eni actus vtutis aliquid ī pō: vt sz ex necessitate nō sit. ⁊ aliqd ab habitu vt. s. facil'r fiat. ¶ Ad q̄rtū dōm: q alio mō rñdet p̄miuz gr̄e et merito: gr̄e. n. rñdet et vtuti sicut ei vñ ī actu ē efficacia merēdi. vñ ꝑm q ex maiori gr̄a ꝓcedit actus vtutis efficacioꝛ ē ī merēdo: ipi ā actui qui meritū dr̄ respōdet sicut ei quo p se mereī: qz vt in ꝓmo ethicoꝛ dicīt: q quēadmodū in olimpiadib' nō optimi et fortissimi coronāī: sz agonizātes: horū ā quidā. s. qui vicūt: ita et eoꝛ qui in vita bonoꝛ et optimoꝛ operātes illustres fiūt: qō ēt sn̄e Apostoli cōgruit. z. Tym. ii. Non cozonabitur nisi qui legitime certauerit. ¶ Ad q̄ntū dōm: q mediū dicīt de vtute dupl'r. s. eēntial'r et effectiue. eēntial'r quidē nō ē mediū iter duas passiones sed iter duos habitus viciosos q̄bus aliqual'r ad passiones nos hēmus: nec hoc ē eēntia virtuti: cū aliqua vtus iueniaī q̄ hoc mō nō ē medium. s. iusticia: vt ex q̄nto ethi. pz. Justicie. n. quasi equalitati et medio opponitur ābundātia eius qui plus habet q̄z iustum sit: qui ex hoc ipo iniustus est viciū iniusticie hñs: et ēt defcūs illius q defraudatꝰ ē: qui defcūs vicium ī eo nō ē: et ita iusticia nō ē mediū iter duo vitia. Effectiue vo dr̄ mediū iter passiones: qz ī passionib' mediū inuēit. vñ nō opz q sit in g̃ne passionis.

¶ Utz diffinitio virtutis posita ab Aug. sit ꝯueniēs. II.

AD secundus sic ꝓcedīt. vī q Aug. incōueniēter vtutem diffiniat. Sicut eni ī scōo thopi. dr̄. Nullū genus denoiatiue p̄dicaī de sua spē: sed bōitas ē genꝰ virtutis. est eni virtus: vt pbus in ꝓmo ethi. dicit: qua quis bonꝰ ē: ⁊ que opꝰ bonū reddit. q̄ incōueniēter dr̄ vtus bona qualitas. ¶ P. illud quod trāscēdit genus nō bz poni vt dr̄ia g̃nis: sed bonū transcēdit genus q̄litatis: cū sit ꝯuertibile cū ente. q̄ incōueniēter ponitur vt dr̄ia q̄litatis cū dr̄ bona qualitas mentis. ¶ P. subm qō ponīt ī diffinitōe alicuius accidētis bz eē ꝯuertibile cum illo: sed mēs nō hoc modo se bz ad virtutem: non eni oīs virtus ē in mēte sicut in subo: sed quedā in cōcupiscibili: q̄dā in irascibili: ⁊ sic de alys: ergo inconuenienter ponitur mens vt subiectum cōe virtutis in eius diffinitione. ¶ P. illud quod ē alicui' spēi ꝓprium nō bz poni in diffōne generis: sed rectitudinē appropriat sibi iusticia. Unī Ansel. dicit q iusticia ē rectitudo voluntatis pp se seruata. ergo incōuenienter in diffinitione virtutis cōmunis ponitur qua recte viuitur. ¶ P. quicūq; supbit ō aliqua re: male vtitur ea: sed multi de virtutib' supbiūt quia vt Aug. ī regla dicit. Superbia etiā bonis operibus isidiatur vt pereant. ergo falsum est quod dr̄: qua nullus male vtitur. ¶ P. q cunq; recte viuit non male vtitur: cū ergo dixerit virtutem eē qua recte viuitur: superflue addidit qua nullus male vtīt. ¶ P. aug. dicit. Qui creauit te sine te nō iustificabit te sine te. sed iustificatio nō ē nisi p virtutem. ergo falsum ē q̄ō segtur: quā deꝰ in nobis sine nobis opatur. ¶ P. cuicunq; diffinitio conuenit ⁊ diffinitum: sed gratia non ē vtus: vt supra dictuz est: ⁊ tamē bz diffinitio cōuenit sibi. ergo hec nō est diffinitio vtutis

¶ P. vniius rei vnica bz eē diffinitio: sicut ⁊ vnum esse. si q̄ q̄dā alie diffōnes de virtute assignētur: si ille ꝯueniē tes sūt: videtur q ista sit incompetēs.

Respondeo dōm: q Augu. hic nō ītēdit diffinire quālibet vtutē: sz vtutē infusā: ⁊ hāc ꝯpletissime diffinit ponēdo formalia ipi'. s. genꝰ ⁊ dr̄iam cū dicit. Bona qualitas. ⁊ subm q̄ō ē mā ī qua cum dicit Mētis ⁊ actū q ē ēt finis virtutis: cū dicit. Qua recte viuit ⁊c. Et cām efficiētē: cū dicit. Quā deꝰ in nobis ⁊c.

Ad primum q̄ dōm: q al'r ē in noib' illis que ex ꝑmūt formas g̃nales: ⁊ q̄ ex ꝑmunt formas spāles. Forma. n. spālis q̄ informat subm aliquod nō informatur alia forma eiusdē rōnis: sicut color nō informat colore: sz forte luce. vñ nō pōt dici color coloratus: sz forte clarus. Et similiter nec albedo colorata: contingit āt q illud quod ē pfectio vni' ꝑm vnam rōnē sit pfectuz ab alio ꝑm rōnem aliam: sicut lux pficit colorē: ⁊ color pficit superficiem: ⁊ supficies corpus: cuius terminus est: ⁊ iō perfectio pōt dici pfecta. Et sil'r in oibus alys que ex p̄mūt pfectionem in cōi: sicut ē hoc nomē bonum: ⁊ inde e q virtus q̄ dicitur bonitas aīe ꝑm q pficit eam: pōt dici bona ꝑm q ē pfecta quodam alio vt ordine ad finez ⁊ regula rōnis a quibus formam bz ⁊ in spēm trahitur.

¶ Ad scōm dicēdum: q q̄uis bonuz ꝯuertatur cū ente: tamē quodam spāli modo ꝯuenitur in reb' aīatis ⁊ habētibus electiōem: vt in quito metaph. dicit. Cui' rō ē quia bonū dicitur ex ratiōe finis. ⁊ ideo q̄uis inueniatur ī oibus ī quibus ē finis: tamē spāliꝰ inuenitur ī illis que finē sibi pstituūt: ⁊ ītētionem finis cognoscunt: ⁊ inde ē q habitus electiui ex fine spēm sortiuntur: ⁊ ꝓpter hoc horū habituū bonum ⁊ malū sūt dr̄ie constitutiue: nō quidē put cōiter sumūtur: sed p modum iam dictū. ¶ Ad tertium dōm: q in diffōne accidētis nō bz poni nisi p subm eius. q̄uis autem ꝯtingat virtutē in aliqua potētia: vt in subo eē que eēntial'r mēs non ē: non tñ bz q sit subm virtutis nisi inq̄ntum aliqd mētis ⁊ rōnis participat. vnde pbus ī ꝓmo ethi. dicīt q rōnale ē subm virtutis vl rōnale eēntialiter: vl rationale p participationē. ¶ Ad q̄rtum dōz: q Ansel. vī diffinire iusticiā nō q̄ ē spālis virtus: sed iustitiam g̃nalē q̄ a pbo legalis dr̄: ⁊ ē idez subo cum virtute differēs rōne tñ: vt ex q̄nto ethi. pz. Si tñ p iustitia spāli sumaī: sciēdū ē q rectitudo ꝑt accipi dupl'r: vl ꝑz ꝑmēsuratione rei ad rem: ⁊ sic rectitudinē vendicat sibi iusticia que equalitatē in datis ⁊ acceptis cōstituit: vt ī q̄nto ethi. dr̄: aut ꝑm cōmēsuratiōem actus ad finem ⁊ ad iudicium rōnis: ⁊ sic rectitudo cuilibet virtuti conuenit: ⁊ ita sumitur hic. ¶ Ad quintuz dōm: q vti aliquo dr̄ dupl'r: vl sicut forma q̄ ē p̄ncipiū vsus: ⁊ hoc mō virtute nullus male vtīt: quia ex hoc ipo q ē vsus a vtute ꝓcedēs malꝰ eē nō pōt: vl sic obto: ⁊ hoc modo virtutibus male vti cōtingit: sicut pz de illis qui de eis superbiunt. ¶ Ad sextū dōm: q recte viuere cōtingit duob'. s. virtute ⁊ libe. arb. sed lib. ar. cōtingit male vti: ⁊ iō ad dr̄iam eius additur q̄ nemo male vtīt: q̄uis enim q recte viuit non male vtaī: nō tñ q̄ocunq; recte viuit: tale ē vt eo nullus male vtatur. ¶ Ad septimū dōm: q deꝰ nō iustificat nos sine nob ꝯsentientibus: quia non cogit ad virtutē. vt Damas. dicit Justificat tñ nos sine nobis virtutē causantibus. ¶ Ad octauū dōm: q si stricte accipiaī h̄ diffinitio g̃re ñ cōuenit: quia per hoc q̄ō dr̄: q recte viuit ostendīt virtus esse p̄ncipium recte opationis: non enim sumīt h̄ recte viuere ꝑm q ē eē viuētis. sed ꝑm q ē opatio rei viue: g̃ra aūt nō ē p̄ncipiū recti opis. nisi mediante virtute: ⁊ iō non est illud quo imediate recte viuitur. ¶ Ad nonū dicēdū: q si accipiaī diffō rei que cōplectīt totum eē rei ꝑm q ex oibus causis cōstituitur que ē pfecta diffinitio: tūc vni'

rei nō pōt eē nisi vna diffinitio. dicta aūt diffinitio virtutis complectitur oēs cās eius: vt dcīm ē: inueniunt aūt et alie que aliās barū exprimūt: sicut illa pbi: bitus electiuus i medietate cōsistens ꝛc. que exprimit formalia virtutis ꝛ actū eius: ꝛ illa q̄ ē in septio physi. dispositio perfecti adoptiuū exprimit ordinē ad finē: ꝛ diuerse descriptiones diuersas conditiones virtutis exprimuut. ꝛ sic non ē inconueniēs si de virtute plēs diffōes dantur.

¶ Utr aligs possit mereri ex condigno vitam eternā per actus virtutis. III

AD tertium sic pc edit. vr̄ q aligs nō possit ex condigno vitam eternam mereri p actus virtutis. Primo per id qō dr̄ ad Ro. 8. Non sunt cōdigne pas. ꝛc. sed per passiones quas sancti sustinēt maxime merent. ergo vr̄ q nullus ex condigno vitam eternā mereatur. ¶ P. condignū importat equalitatez dignitatis: sed ipole ē q actus humanus equet in dignitate premio vite eterne: qō ē ipse deus. ergo vr̄ q nullus ex condigno vitaz eternā mereri possit. ¶ P. ille qui reddit quod dz non meretur vltimū pmiū: sz homo bñ opans reddit qō dz vt dr̄ Luc. 17. Cum feceritis oīa que p̄cepta sunt vob dicite serui inutiles sum⁹ ꝛc. ergo vr̄ q nullus ex ꝺdigno recte viuēdo vitā eternā mereat. ¶ P. a quocunqz gs meretur. ille debitor sibi efficitur: qz pmium merito debetur: sed deus nō pōt effici debitor. ergo apud ipz nihil ex condigno mereri possumus. ¶ P. nullus meret premium apud eū qui ei⁹ opere nec iuuatur nec iuuari pōt: sed de⁹ nr̄is bonis operib⁹ nō iuuatur: qz bonox nostrox non eget: vt in psal. dr̄. ergo videt q apud ipm mereri nō possum⁹.

Sed contra dicitur nisi quod gs meretur. sed vita eterna que corona iusticie dicit: qz pro ea redditur ex iusto iudicio: sicut depositus reddit. scde Thymo. quarto. In reliquo reposita ē mi. ꝛc. ergo aliquis cozonam iusticie meretur. ¶ P. sicut se bz culpa ad penam: ita ꝛ opus virtutis ad gl̄iam: sed culpa ex codigno penam eternaz meretur. ergo ꝛ act⁹ virtutis ex ꝺdigno vitā eternā meret.

Respōdeo dicēdo q circa hoc sunt due opiniões. Quidam enim dicūt q aliquis vitam eternam nō pōt mereri ex condigno: sed ex congruo. Alij vero dicunt q ēt ex condigno pōt quis vitam eternā mereri per act⁹ virtutum: dicitur āt aliquis mereri ex condigno qñ inuenit equalitas inter pmium ꝛ meritū fz rectā extimationem. Ex congruo āt tñ qñ talis equalitas nō inuenit: sed solū fz liberalitatē dantis munus tribuitur qō dantē decet. videt aūt vtriq; q̄tum ad aliquid verū dicere. Est enim duplex equalitas. s. q̄titatis: ꝛ equalitas ꝓportionis. fm quātitatis equalitatem ex actibus virtutum vitā eternam ex condigno nō meremur. nō enim tñ bonū ē i q̄titate actus virtutis q̄tū pmiū gl̄ie: qō ē finis ei⁹: fm āt eqlitatē ꝓportionis ꝛ ex ꝺdigno meremur vitā eternā. Attēditur enī equalitas ꝓportionis qñ equalr se bz b̄ ad illud: sicut alius ad alterū: non aūt maius est deo vitam eternā tribuere q̄ nobis actum virtutis exhibet. sed sicut hoc cōgruit huic: ita illud illi: ꝛ iō quedā ꝓportionis equalitas inuenit iter deum premiātē ꝛ hoiem merentē: dū tñ pmium referat ad idē gen⁹ in quo ē meritum: vt si pmiū ē qō oēm facultatē humane nature excedit: sicut vita eterna: meritū ēt fit per talē actum in quo refulgeat bonū illius bitus qui diuinitus ifūdit deos nos cōsignans. Illi tñ q dr̄ nos ex condigno vitam eternā posse mereri verius dicere videtur. Cum enī sit duplex spēs iusticie: vt in gnto ethi. pbs dicit. s. iusticia distributiua ꝛ cōmutatiua q̄ ē in cōtractibus: vt in emptore ꝛ vendito-

re. Iusticia ꝺmutatiua respicit eqlitatē arismeticā q̄ tendit in eqlitatē q̄titatis. Iusticia vero distributiua equalitatē respicit geometricā q̄ ē eqlitas ꝓportionis. In redditiōe āt premij ad merita magis seruat forma distributionis: cū ipe vnicuiq; fm opera sua reddat: q̄ cōmutationis: cum de⁹ a nobis nihil accipiat: q̄uis a sanctis quādoq; inueniat metaphorice dcīm q bonis opib⁹ regnum celox emitur: inq̄tum de⁹ accipit opa nostra vt acceptās ea: ꝛ ideo verius dicitur q ex condigno meretur q̄ q nō ex condigno.

Ad primū ergo dicēdum: q Apl's per dcīm suuz intendit excludere equalitatē q̄titatis: qz nō ē tāta acerbitas pñtium passionū q̄ gaudiū future gl̄ie. ¶ Ad scōm dōm: q nō regritur ad condignitatem distributiue iusticie eqlitas q̄titatū: sz ꝓportiōis tātū: vt dcīm est. ¶ Ad tertiū dicēdū: q ēt reddendo qō dz meretur aligs: in hoc enim aligs apud deū meret: in quo ēt vite laudabilis apud hoies constituit: actus āt iusticie ē laudabilis sicut ꝛ aliax vtutū: vñ ēt actus iusticie meritozius ē: q̄uis gdā hoc quōdā negauerunt: ꝛ tñ actus iusticie in redditione debiti ēt quod bōi debetur consistit: q̄uis enī illud qō reddit qō debituz ē alteri suum nō sit: nihilominus tamē modus opationis in quo fundatur et ius merendi ꝛ laus ipius reddentis ē qui volūtarie: ꝛ pp bonum iusticie reddit. ¶ Ad q̄rtum dōm: q deus nō efficit debitor nob: nisi forte ex pmisso: qz ipe bona opantibus pmium repromisit. ꝛ ideo nō ē inconueniēs si ab ipo gs mereri possit: ex quo aliquo mō debitor ē. Uel dicēdū q in iusticia ꝺmutatiua ille apud quē quis meretur efficitur debitor ei qō meretur: vt pz i illis qui opationes suas locant in seruitiū aliorū: sz in iusticia distributiua nō regritur rō debiti ex parte eius q distribuit. pōt enim ex liberalitate aliqua distribuere: i quox tamē distributione iusticia exigitur fm q diuersis: put eorum grad⁹ exigit: ꝓportionabilr tribuit. ¶ Ad qntum dōm: q illud tz in iusticia ꝺmutatiua: tz i distributiua nō ē necessarium.

¶ Utr aligs possit mereri gr̄am. IIII.

AD quartū sic pceditur. vr̄ q aliquis gr̄az mereri possit. Justificatio enim non fit nisi per gr̄az: sz i lr̄a dr̄ q fides meret iustificationem. ergo per actum fidei aligs gr̄am meretur. ¶ P. aligs bene vtēdo re tpali quaz ab aliquo domino accepit meret rēpus acceptā: vt equum aut aligd hꝺ. sz vsus gratie non ē minoris efficacie in merendo q̄ vsus rei tēporalis. q̄ aligs bene vtens gr̄a quam accepit ipsā meret. ¶ P. oro q̄ gs orat pro se: ꝛ de bis que expediūt ad salutem meretur exaudiri a deo. vt Aug. dicit: sz si aligs in gratia existens oret: vt si contingat eum a gratia decidere q gratia sibi reddatur p se petit maxime expediens ad salutem. ergo meret gratiā recupare. ¶ P. si deus dat alicui gratiam: aut dat digno aut indigno. Si dat indigno insipiens ꝛ iniustus ē: qō impole ē. ergo dat digno: sed nullus ē dignus habere aligd nisi qui hoc meruit: q̄ quicūq; accipit gratiam pus meruit eā. ¶ P. non ē minor ordo iusticie apud deum in distributione gratie q̄ in distributione bonorū nālium. sed Plato dicit q forme non dant a datore nisi fm merita nāe. ergo nec gratia infunditur nisi fm merita recipientium.

Sed contra Illudqō meritis redditur non gratis datur. sz qō gratis non datur non est gratia. ergo gratia meritis non redditur. ¶ P. illud qō ē pncipium oīs meriti nō cadit sub merito: sz gratia ē hꝺ. q̄ ꝛc.

Respondeo dōm: q in oī qui meretur exigitur vt actus eius sit aliquo modo ꝓportio-

natus ad id qō meretur: nullus enī meretur nisi id qō ꝯz
suā ꝺditiōem pōt eum ꝺtingere: sicut serū⁹ nō meretur a
dño: vt in hereditate filioꝝ admittaī: ꝯz vt mercedē suaz
recipiat. gīa vo oīno ꝺditiōem humane nāe excedit: qō
pz ex ei⁹ effectu: qz ducit in finē quē nulla creata nā p se
attingere pōt: pp qō dī ꝑme Lor. ii. Qz oc̄s non vidit ꝛc̄.
Uñ donū gratie nullo mō sub merito cadere pōt ei⁹ q in
puris nālib⁹ ē: ꝛ multo min⁹ eius q pctō dep̄mitur: sed tñ
opa bona añ donū gre fcā p̄mio suo sibi ꝓportionato nō
carēt: cānt enī quādā abilitatē ad gratiā: ꝛ secū ēt quādā
bonestatē ꝛ iocūditatē ꝛ pulchritudinē hñt: in gb⁹ ꝓcipue eoꝝ p̄mium cōsistit: ꝛ aliqua ēt p accidēs cānt: vt bonoꝝ tpalium affluētiam: aut aligd hꝺ: qz frequenter vt Grego. dicit. de⁹ ī hoc mūdo remunerat eū qui p̄miū future glie nō meretur: vt sic nullū bonū irremuneratū in-

Ad primum q̄ dōz: q̄ p tāto fides dī ⟨ueniaī. mereri iustificationē: qz in iustificatione p̄mo appet mot⁹ fidei. Opz enī accedētē ad eū credere quia ē. Deb. ii. Non āt ita q̄ iustificatio sub merito cadat. ¶ Ad scām dōm: q̄ in iusticia cōmutatiua ꝺtingit q̄ñq; q̄ p̄mium vl' id qō ē loco p̄mij ꝓcedat meritum: vt pz in emptione ꝛ vēditiōe. qui enī rē emptā prius accipit q̄z p̄miū soluat: quodāmō p̄miū añ merituz accipit: qō ēt magis pz in eo q pri⁹ accipit p̄mium laboꝛi sui q̄z laborez impēdat ī obsequm alicui⁹. In iusticia āt distributiua ꝟ nō pōt accidere: eo q̄ ibi p̄miū reddiī ꝼm gradū ꝛ digni tatē pſone. ꝛ iō ꝼm illud qō p̄cedit meritum opz q̄ p̄miū attēdaī: ex quo gdā ꝺstituiī in tali dignitate. vñ cuz gīa p modū iusticie distributiue diuersis hoīb⁹ a deo detur: nō pōt eē q̄ aligs ex sequētib⁹ actib⁹ mereaī gīaz p̄us acceptā. ¶ Ad 3m dōm: q̄ q sic ozat nō mereī sibi gīam restitui post amissionē: qz p sequēs pctm̄ ozatio p̄cedēs mortificaī: sicut ꝛ alia bona merita: nec oīo efficax ē ad petēdum: qz nō instāter ozat: ꝯz ozationē peccādo interrūpit. ¶ Ad 4m dōm: q̄ indignū pōt sumi dupl'r: vl' negatiē tā tū: ꝛ sic de⁹ dat gīam indignis: qz his q nō sunt sufficienter ad hoc digni: ꝯz tñ hñt aliquā dispōnem ad recipiēdū ex quo dicūī quodāmodo ex cōgruo gratiā merer ī: nec ex ꝟ segtur q̄ sit iniustus ꝯz liberalis. Uel sumiī ꝺrie. vt dicāt idigni q hēnt volūtatē resistētē gratie: ꝛ talib⁹ gratiā nō infūdit: qz ad virtutē nō cogit: vt Damas. dicit.

¶ Ad qntū dōm: q̄ pō māe ē ꝓportionata ad receptionē fōme: ꝛ iō dispōnes ipsi⁹ ꝛ habilitates ꝺueniēter p̄nt merita noīari. ꝯz gratia excedit oēm ꝓportionē nāe. vñ actus naturales nō possunt merita respcū gratie dici: sed dispositiones remote tantum.

¶ Utꝝ aligs possit mereri augmentum gre. V.

Ad quintum sic ꝓcediī. vī q̄ aligs nō possit gre augmētū mereri. Efficacia enī merēdi attēdiī ꝼm q̄ti tatē radicis: ꝯz si aliquis p actuz minozis gratie maiorē gīam meretur: efficacia merendi excederet radicē gratie. q̄ nō ꝺtingit augmētū gre mereri. ¶ P̄. cuilibet act⁹ meritoꝛi⁹ mereī hoc qō sub merito cadit. si q̄ ꝺtingit augmētū gratie mereri: segī q̄ quolibet actu meritozio gīa augmētabiī: qō falsum ē. ¶ P̄. ex eisdē p̄ncipijs ex qb⁹ aligd inascitur: ꝛ augmētaī. Cū igit p̄nm gre sub merito nō cadat: vī q̄ nec augmentum eius. ¶ P̄. nullus mereī illud qō ē ī ei⁹ ptāte: sed in ptāte habētis gīam ē vt nō tñ in eo qō ē pſistat: sed vt ī meli⁹ pficiat: q̄ ipm̄ pfcm̄ gratie non contingit mereri. ¶ P̄. act⁹ remuneratus non expectat vlterius premium: ꝯz si cōtingeret augmētum gratie mereri gīa augm̄tata act⁹ ille remuneratus foret. ergo ei vlterius p̄mium non deberet: quod est inconueniens.

Sed cōtra ē qō Aug. dicit: q̄ gratia mereī augeri: vt aucta mereaī ꝛ pfici: ꝛ ita augmētū gre sub merito cadit. ¶ P̄. magis ē gratiā pfici q̄z gīam augeri: ꝯz glia cadit sub merito q̄ nihil aliud est q̄z pfecta gratia. q̄ ꝛ augmētum gre sub merito cadit.

Respondeo dicēdo: q̄ sicut culpe reddiī duplex pena. vna quo comitatur ipaz culpam: vt ꝺscie remorsus: ꝛ hꝺ ꝼm q̄ Aug. dicit in lib. ꝺfes. q̄ inordinatus aīus sibi ipi ē pena. alia que infligitur exterius a iudice deo vl' hoīe: ita ēt duplex ē p̄miū rndens merito. vnū qō comitatur ipm̄ actū meritozium: vt ipa delectatio boni opis ꝛ filia. aliud qō p bono ope reddiī a deo vl' hoīe: vt vita eterna ꝛ gcquid hoc mō redditur. Ad hoc āt duplex p̄miuz diuersimode actⁿ meritoꝛi⁹ ordinaī: ga ad p̄mū p̄miuz ē ꝓportionat⁹ ꝼm formā suam: vbi gīa ex hoc ipso q̄ ē actus ab hītu pfecto ꝓcedens ꝺlectabilis ē. vñ in principia act⁹ reducitur sicut in causā: sed ad p̄miū qō exterius redditur: ordinaī ꝼm ꝓportionē dignitatis tñ. vt qui tñ meruit tantū remuneretur ī quocūq; bono: ꝛ qui tantū peccauit tantū puniatur. ꝯz ꝟ q̄ dico q̄ p actum meritoꝛiū contingit mereri augmentū gratie: sicut p̄miū cōcomitans nāz actus meritozy: cū naturale sit: vt oīs actus possit in acquisitionem vel augmētum sīlis habitus vl' effectiue: vl' dispositiue.

Ad primum q̄ dōm: q̄ q̄uis p̄miū qō quis meretur sit maius q̄z gratia qua meretur: non tñ segtur q̄ sit maioꝛ efficacia merendi ī actu q̄z exigat gratia informans actū. Constat enī q̄ p actū meritoriuz charitate informatū meretur quis charitatē perfectā: qualis ē charitas patrie que longe maioꝛ ē charitate vie eliciente actū meritoriū. Cum enīz dicitur q̄ efficacia merēdi in actu meritorio respōdet q̄ntitati gratie: non intelligitur cōmensuratio q̄ntitatis premij ad p̄ncipiū merendi ꝼm equalitatē: sed ꝓportionalitas q̄dā act⁹ meritozy ad p̄ncipiū merendi: qz q̄nto charitas ꝛ gratia maioꝛ est: tanto contingit per actuz meritoriū maiꝰ p̄mium mereri. ¶ Ad scōz dicēdū: q̄ q̄ñ actus meritorius se hꝺ ad premiuz soluz in rōne meriti: tunc verū est q̄ sicut quis per vnū actū eiusdez rōnis mereī p̄miuz: ita ꝛ per aliū. Secus aūt ē q̄ñ actus meritorius se hꝺ ad p̄miū nō solum vt meritū: sed quodāmodo vt causa: ꝛ sic se hēt actus meritorius ad augmētū gre. vñ nō opz q̄ quilibet actus meritorius augmētū gre mereaī: qz non in q̄libet actu meritorio inuenitur illa cōditio per quā ex actu cōsegtur augm̄tuz hītus: sed solū in illo actu quo gs vtitur accepta gīa scōz proportiones suaruz viriuz: vt in nullo gre dei desit p negligentiā: vt in p̄io libro. distin. 17. dcm̄ ē. ¶ Ad tertiū dicēdū: q̄ tā augm̄tuz gre q̄z etiā ipsi⁹ infusio est a deo: sed tñ aliter se habent actus nostri ad infusionē gratie: ꝛ augm̄tū ipsius: quia ante infusionē gre hō nondū ē particeps diuini eē. vnde actus sui sunt oīno ꝺproportionati ad merēdū aliquod diuinū quod facultatē nature excedat. sed p gīaz infusaz constituitur ī eē diuino. vnde iā actus sui ꝓportionati efficiuntur ad p̄merēdū augm̄tuz vl' perfectionē gratie. ¶ Ad quartū dōz q̄ hō habēs gratiā nō dicitur posse ꝓficere in meli⁹: q̄si ipe gratiā sibi augm̄tet: cū augm̄tū gre a deo sit. Sed ga hō pōt per gratiā acceptā augm̄tū gre mereri disponēdo se: vt maioris gratie capaciοꝛ fiat. ¶ Ad qntū dicēdū: q̄ p̄miū ꝺcomitans actū nō excludit vlteri⁹ p̄miū quod per actū reddiī sicut per boc q̄ aliquis delectationē ex actu virtutis sentit nō amittit vite eterne premiū: cuz non sit eadē rō premij vtrobiq;: ita etiā per boc q̄ actum meritoriū sequitur augmētuz gratie non ipeditur remuneratio que consistit in adoptione glie.

¶ Utr aliquis possit mereri alteri primā grām. VI.

ADsertum sic pceditur. vr q vn⁹ non possit alteri primā grāz p mereri. Accidēs enī nō extēdit se vltra suum subm: sz grā q̄ pncipiū merēdi est accidens ē. g̃ efficacia merēdi in aliū nō transit: vt. s. vn⁹ alteri grāz mereri possit. ¶ p. xpi meritū fuit perfectissimū. si g̃ per alicuius meritū alicui grā acgratur: multo fortⁱ⁹ hoc p meritū xpi cōtinget. Cū ergo meritū xpi sit sufficiētissimū: vr q quib⁹ p meritū xpi grā nō acquiritur q nullius meritis grā acgratur: pcipue qz p oibus passus ē: qui vult oēs hoies saluos fieri. ¶ p. iter alios actⁿ maxīe ofo meritoria vr: sz vna ꝺditio ofonis quā Augu. ponit: ē vt hō p seipso ozet. g̃ vr q nullū meritum valeat nisi ei q mereā. ¶ p. actⁿ hōis magis pdest opanti q̄ alii s. Sz hō sibi ipi primā grāz merēri nō pōt: g̃ multo minⁿ alys. ¶ p. illud quo posito vl remoto nihilominⁿ aliqd accideret nō ē cā eiⁿ: sed si iste patⁿ ē ad grām ꝺsequeā cā z si nō ē paratⁿ nō habebit siue aliⁿ mereat siue nō: g̃ videtur q bonus actⁿ vniⁿ nō sit cā meritoria grē alterius.

Sed contra ē illud qō Aug dicit in lib. de prede stinatiōe sanctoz: q vn⁹ aly primaz grāz mereā. ¶ p. Jac. vl. dic. Ozate p iuicē vt saluemini: sz salus nō ē sine grā: cū igr ofo eccl̃ie cassa eē nō possit vr q vn⁹ grāz alteri mereri possit.

Respōdeo dicēdo: q insufficiētia cause ex duob⁹ cōtingere pōt: vl ex iperfectiōe cāe: vt quādo ignis ē parū⁹ q calefacere nō pōt: aut ex ipedimēto qō accidit circa effectū: vt si ligna aqua humectātur: z ita cū meritū quodāmō sit cā premy duplr contingit: vt actⁿ meritoriⁱ nō sufficiat ad p̄my consecutionē: vna ex iperfectiōe actⁿ: alia ex ipedimēto eius q p̄miū cōseq ꝺz. Sz iperfectio actus pōt eē duplex. aut ita q actus sit exⁿ genⁿ talis pfectiōis q̄ meritū cāt: sicut sūt actⁿ grāz precedētes: z hoc mō dr q actib⁹ talib⁹ nō mereā gs gratiā sibi ex ꝺdigno: sz solū ex ꝺgruo: aut ē in genere talis perfectiōis: q̄ tñ pp sui paruitatē nō sufficit ad merendū: z B mō dico q actⁿ hñtis grāz se hñt ad acgrēdā g̃z alteri, sufficit enī grā ad hoc vt hō p eā sibiipsi mereat: sed q alteri mereat ad B nō sufficit nisi fiat perfectissima gratia q quodāmō in alios redūdet. Et pp B dr q xpus de cuius plenitudine oēs qcēpim⁹. Jo. i. Oib⁹ ex condigno meruit: sed nullus alius alteri ex cōdigno mereā: sz solū ex cōgruo. ita tñ q ē hoc plus de rōne meriti: q̄ quando aliqs dr sibi mereri grāz ex ꝺgruo. Quātūcūq; aūt gratia perfecta sit que opⁿ meritoriū cāt: pōt ipediri effectⁿ meriti vl p̄my: dūmodo dicat vn⁹ alteri mereri: sz dicit aliquis alter vl alius duplr: vel fm subm: sicut sūt diuerse persone: z B mō cōstat q ēt merituz xpi: ne dū merita aliozum in multis effectū nō consequtur pp eoz idispōnē: aut fm accidēs z fm rōnē: sicut dr q sortes i foro ē alter a seipo in domo: sicut ipse hodie ē alter a seipso cras: z inde est q q̄ aliquis hodie meretur vitā eternā vt bēat eā in fine vite sue: licet meritū sit sufficiens quātū in se ē: tñ pōt impediri ne effectū ꝺsequatur per pctm̄ qō interuenit cras et post cras: rōne cuiⁿ dr pcedēs mortificatū meritū eē: sed p̄miū illud quo quis sibi meretur qō ē ꝺcomitās meritū ipedire nō pōt: fm hoc g̃ pz ex dictis q aliquis alteri gratiā mereri pōt ex ꝺgruo: z nō ex ꝺdigno: nec tñ necessarium ē q ille gratiā accipiat. cū aliqs grām meretur.

Ad p̄mū g̃ dōm: q cū dr q accidēs non excedit suū subm nō itelligit q accidens n̄ possit eē p̄nⁱᵐ actiōis in aliud subz tēdētis: qz hoc ēt falsuz ē i oib⁹ actiōib⁹ nālib⁹: sz qz accidēs nō hz eē extra ꝑ p̄rium subz: nec ēt hz virtutē agēdi: nisi fm conditiōem sui subi.

¶ Ad zᵐ dōm: q meritū xpi ē sicut radix oīum meritorū a quo oīuz merita efficaciā trabūt: vñ ē quodāmodo sicut cā vlis quā opz ad effectus determinatos applicari p cās pticulares. sicut sūt sacra z ofones eccl̃ie: z inde est q nō tñ xpm ozamⁿ: sz ēt sanctos eiⁿ: quoz meritis z p cib⁹ auxiliū eiⁿ pcipimⁿ. ¶ Ad tertiū dōz: q augu. ponit ꝺditiōes ozatiōis quā necesse ē modis oib⁹ exaudiri: z qz oratio que p altero fit: pōt ipediri per idispōnē alterius: inde ē q ozatiōis cōditiōez ponit vt p se quis ozet: nec tamē sequitur q ozatio vniⁿ alteri nō iuuet si ipedimētuz nō interueniat. ¶ Ad q̄rtū dōz: q q̄uis plus prosit alicui sūū opus q̄ alienuz: dūmodo sit cōlitas in vtroq; tñ opus alienū informatū gra plus accedit ad meritū cōdigni: inquātū ex radice gratie ꝓcedit q̄ opⁿ ꝓpriū: qō ex puris nālib⁹ cātur. ¶ Ad qntū dōz: q frequenter contigit: q per ozatiōes sanctoz hoibus offerunt occasiones: vt se ad deū ꝓuertāt: z ad grāz recipiēdā preparent: qua ratione facta grā eis infūditur. Quāuis āt sanctis nō ozātib⁹ hoies saluarent si se ꝑparet ad grāz: nō tñ segtur q ēt ꝑparatis suffragia sctoz nō ꝓferant: qz deus hoc mō ꝑuidit z ordiauit: vt p bonū merita illam gratiaz accipiat.

¶ Expositio textus.

PRemittenduz est tria esse genera bonoz z.) Sciēdū ē q ista diuisio boni ē fm quātitatē ipⁱ nō absolutā: sz in cōparatione ad hoiem. vñ ꝓtingit q idē fz diuersas ꝓparatiōes sub diuersis mēbris cadat: pōe enī nāles hōis comparate ad ipm: cuiⁿ sūt media: bone sunt: qz sine eis non recte viuitur: ꝓtingit tñ eis recte nō vti. ꝓparate vero ad aliū cadūt sub minimis bonis: qa sine auxilio alteriⁿ hois hō pōt bene viuere. Sumit g̃ diuisio ista fm diuersos gradus in approximatione ad vltimā pfectiōem hois que cōsistit i opatiōe perfecta: fm quā ꝓtingit recte viuere: ad quā hō gbusdā uiuatur q̄si organice z instrāliter: vt phs dicit in prio ethicoz: sicut sūt bona fortune: q̄ qdē nō ptinēt ad necessitatē recte viuēdi: cū sine eis recta vita eē possit: sed sunt sic expedientia ad rectā vitā: vt hō facilius opetur bis quasi adminiculis sustentatⁿ. Quedā vo sūt q̄ per se ꝓferunt ad rectā vitā: sicut mīstrātia subam actus z hꝺ cōputāt inter media bona: sine qbus nullus recte viuit: quibus tñ aliqs pōt ēt peruerse viuere: aliqua vero sunt q̄ conferunt ad rectā vitā: quasi dantia pfectiōem ipi actui recte informando ipm: sicut sunt hitus virtutū z gratiarum: z hec magna bona dicunt: qz ꝓpinquissima sunt operationi perfecte in qua ē vltia hois perfectio. (Uirtutib⁹ nēo male vtitur) vez ē quasi hitu i formāte vsū: vtit tñ eis aliquis male quasi obiecto. (Et bonus vsus libere volūtatis qui virtus est z̄c.) idest actus virtutis: vt magister i fine exponet. (Si igitur gratia que sanat z liberat z̄c.) Dic expresse videtur magister hꝺ opiniōis esse q gratia z vt⁹ sint idē: nisi forte B exponeret: qz grā i opatiōez nō nisi mediāte vtute ꝓcedit: sz tñ supposito q gra nō sit vt⁹ eadē magri rōne vt⁹ erit: non. n. minⁿ ē manifestū de gra q̄ ō vtute q a solo deo i nob sit (Uñ appet vere: qz charitas est spūs scūs. z̄c.) Dic logt magr fz suā opinionē quā in prio libro supponit. s. charitatē i nob nihil aliud q̄ spirituz scñ eē: nō aūt opz B de charitate opinari: qz ipa virtutes informat z sanctificat sicut hic concludere vr. hoc enī ꝓtingit ex B q charitatis obm est finis vltimus. vñ ipa mediāte oēs virtutes vltimum ordinātur.

¶ Predicta repetit vt alia addat diffinitā assertionem ponēs de grā z libero arbitrio contra pelagianos. ¶ Distin. XXVIII.

IB vero incōcusse ⁊ incūctāter teneam⁹ li.ar. sine gr̄a p̄uenīēte ⁊ adiuuāte nō sufficere ad iustitiā ⁊ salutē obtinēdā: nec meritis p̄cedē/tibus gr̄az dei aduocari: sicut pelagiana heresis tradidit. Nā vt ait Aug. i p̄mo libro retractationū. Noui heretici pellagiani libz sic asserūt volūtatis arbitriū: vt gr̄e dei nō reliquerēt locū: quā ꝫ merita nr̄a dari asserūt. Pellagianoz. n. heresis oium recentissima a Pellagio mōacho ē exorta. bi dei gr̄e q̄ p̄destinati sum⁹: ⁊ q̄ meruim⁹ de ptāte tenebraz eruti i rn̄ inimici sūt vt sine hac credāt hoiem posse facere oia dīna mandata. Beniqz Pellagi⁹ a frib⁹ increpat⁹ q⁹ nihil tribueret adiutorio gr̄e dei ad ei⁹ mādata faciēda: nō eē li. ar. p̄p̄ebat ꝫ ifideli calliditate suppōebat dicēs ad hoc eā dari hoib⁹ vt q̄ facere p li. ar. iubēt facili⁹ possit iplē p gr̄az. Dicēdo itaqz: facili⁹ possint iplere p gr̄az: voluit credi ēt si difficili⁹: tn̄ posse homies sine gr̄a facere iussa dīna. Illa ꝟo p gr̄az dei sine q̄ nil bōi possum⁹ facere nō eē dicūt nisi i li. ar. q̄ nullis suis p̄cedētib⁹ meritis ab illo accepit nr̄a nā. Jp̄o ad hoc iuuante nos per suā legē atqz doctrinā vt discam⁹ q̄ facere ⁊ q̄ spare debeamus. Nō ār ad hoc p donū sp̄ūs. s. vt q̄ didicerimus eē faciēda faciamus. Ac p hoc dinitus dari nob sciaz ꝓfitēt q̄ ignorantia pellit. Charitatē ār negār dinitus dari q̄ pievi nit. vt. s. sit donū dei scia q̄ sine charitate inflat ⁊ nō sit donū dei ipa charitas: q̄ vt scia nō iflet edificat. Destruūt ēt oz̄ones q̄s facit eccl̄ia: sine p ifidelib⁹ ⁊ doctrie dei resistētib⁹ vt cōuertant ad deū: sine p fidelib⁹ vt augeāt eis fides ⁊ pseuerēt in ea: hec qppe nō ab ipo accipe: ꝫ a scipis hoies bñe cōtendūt gr̄am dei: q̄ liberamur ab ipietate dicētes ꝫ merita nr̄a dari. parvulos etiam sine vllo peccati oz̄igialis vinculo asserunt nasci.

¶Hic ponit ea quibus suum confirmāt errorē verbis Aug. contra ipsum vtentes.

QVod ꝟo dicūt sine gr̄a hoiez p libe. arb. oia iussa iplere: huiusmōi inducti onib⁹ munīūt. Si inquiūt non p̄t ea facere hō q̄ iubēt: nō ē ei iputādū ad mortē. Sicut tu ipse augustie in libro ō lib. ar. asseris. Quis inqs peccat i eo q̄ nullo mō cauere p̄t: Peccāt ār. cauere igit p̄t. Hoc testimonio Aug. Pellagi⁹ vsus ē disputās aduersus eū: imo aduersus gr̄az: sicut aug. in libro retractationū: ⁊ illō ⁊ alia huiusmōi retractās ꝓmemorat ingens. In his atqz huiusmōi ꝟbis meis: qz gr̄a dei cōmemorata nō ē: de q̄ tūc ñ agebāt: putāt pellagiani suā nos tenuisse sniam: ꝫ frustra hoc putāt. Volūtas quippe ē q̄ peccāt ⁊ recte viuit: q⁹ bis ꝟbis egimus: ꝫ ipsa nisi gr̄a dei libereť: ⁊ vt vicia super adiuuetur: recte a mortalib⁹ viui nō p̄t. Ecce apte determinat ex quo sēsu illa dixerit inimicos gr̄e ffellēs.

¶Aliō testionū aug. quo pellagi⁹ p se vtebāt.

SImilr ⁊ initebāt Pellagi⁹ ꝟbis augu. ꝛ gr̄am: q̄ in libro de duab⁹ aiab⁹ dicit. Peti inqt reū tenere quēqz: qz nō fecit q⁹ facere nō potuit: sūme iniqtatis ⁊ insanie ē. His auditis exilit Pellagi⁹ dicēs. Cur ꝛ puuli ⁊ illi q nō bñt gr̄am sine q̄ nō p̄nt facere mādata dīna rei tenētur: hoc ār q̄ occasiōe dixerit i libro retractationū Pellagio rñdēs aperit. Jd. n. ꝛ māichēos dixit. Qui in hoie duas nās eē cōtēdūt: vnā bonā ex deo: alterā malā ex gēte tenebraz: que nūqz bōa fuit: nec bonū velle p̄t. Q⁹ si eēt: nō videretur ei imputandum eē si non bonum faceret.

¶Aliud quod vī ꝛdicere gratie dei addit.

ALibi ēt Aug. dicit q̄ huic gr̄e ꝛdicer̄ videtur q̄ iustificamur. Aut. n. in lib. ꝛ adamātiū māichei discipulū. Nisi qsqz volūtatē suā mutauerit bonuz opari nō p̄t: q⁹ in nr̄a ptāte eē positū dñs docet: vbi ait. Aut facite arborē bonā ⁊ c̄. Quod aug. in retractatiōib⁹ nō eē ꝛ gr̄am dei quā predicam⁹ oñdit. In ptāte qppe hois ē mutare in meli⁹ volūtatē: ꝫ ea ptās nulla ē nisi a deo detur: de quo dcm̄ ē. Dedit ei ptātē filios dei fieri. Cū. n. hoc sit in ptāte nr̄a: q⁹ cū volum⁹ facimus: nihil tā in ptāte q̄z ipsa volūtas ē. ſz preparatur a dño volūtas. eo ꝛ mō dat ptātem.

¶Aliud testimoniū eiusdē quod vī aduersuz.

HIc ēt intelligēdū ē q⁹ in eodez ait. s. in nr̄a ptāte eē vt vel inseri bonitate dei vel excidi eius seueritate mereamur. Qz in ptāte nr̄a nō ē nisi quod nr̄am sequtur volūtatē. Que cū prepatur a dño: facile fit opus pietatis ēt q⁹ ipole ⁊ difficile fuit. In expōne quoqz quarūdā ꝓpositionū epistole ad romanos: q̄dā aug. interserit: que videntur huic doctrie gratie aduersari: ait. n. Quod credim⁹ nostrū ē: q⁹ ār bonuz opamur illius ē q credēt⁹ dat spm̄ scm̄. Et paulopost. Nr̄m ē credere ⁊ velle: illius aūt dare credentibus ⁊ volentibus facultatē bene opandi spm̄ scm̄. Que āliter intelligi debeant aug. in libro retractationū aperit dicēs. Nec ē quidē a deo eē q⁹ operamur bonū: sed eadem regula vtriusqz ē:

ꝛ volēdi.ſ.ꝛ faciendi: ꝛ vtrunqꝫ ipſius eſt: qꝛ ipſe ꝓparat voluntatē: vtrunqꝫ noſtrū: quia non fit niſi volētibus nobis. Illa itaqꝫ ꝓfecto non diciſſem: ſi non ſcirē ēt ipſam fidē iter ſpiritus ſancti munera reperiri. Illud ēt diligenter ē inſpiciendū qō aug. in libro ſniaꝫ proſperi ait. ſ. q posse hēre fidē ſicut posse hēre charitatē nā eſt boium. hēre aūt fidē ſicut hre charitatem gratia ē fideliū: quod non ita dictum eſt tanqꝫ ex lib. ar. valeat haberi fides vl charitas ſz qꝛ aptitudinē nālem hz mens bōis ad credēdum vl diligēdum: que dei gratia ꝓuēta credit ꝛ diligit: quod ſine gratia non valet.

¶ Teſtimonio Hieronymi aſtruit qđ tenēdū ſit de gratia ꝛ libero ar. vbi triplex hereſis iudicatur. ſ. Jouiniani: manichei: Pellagij.

IB ḡ de gratia ꝛ lib. ar. indubitanter tenemus quod Hiero. in explanatione fidei catholice ad Damaſum papā Jouiniani ꝛ manichei ac pellagij errores colliđens docet. Libex inquit ſic confitemur arbi. vt dicamus nos ſemꝑ indigere dei auxilio. Et tam illos errare q cū manicheo dicunt boiem pcm̄ vitare non poſſe: qꝫ illos q cū Jouiniano aſſerūt boiem non poſſe peccaꝛ. Uterqꝫ tollit arbitrij libtatē. Nos vo dicim⁹ boiez ſp ꝛ ñ peccare ꝛ peccare poſſe: vt ſemꝑ nos liberi confiteamur eē arbitrij: hec ē fides quam in catholica eccleſia didicimus: ꝛ quaz ſemper tenuimus.

¶ Diuiſio textus.

POſtqꝫ determinauit de gra ſz veritatē. Hic excludit quoſdā errores circa graz. Et diuiditur in ptes duas. In pria excludit errorez. Pellagy qui gratie derogabat: In ſcōa excludit errorē Jouiniani ꝛ māichei qui negabāt lib. arbi. ibi. (Id ḡ de gra ꝛ li. ar. ꝛc.) Prima diuidit in duas. In pria narrat pōnes pellagy. In ſcōa inducit rōnes ipſius ibi. (Quidā vero dicūt boiem ſine gra ꝛc.) Ponūt ḡ ꝙtuor pōnes. quaꝫ pria ē q ſine gra pōt hō pfecte legē dei ipleꝛe ex ſolo li. ar. cuius gratia ad hoc detur: vt facilꝰ homo impleat: ad qō ēt nos deꝰ iuuat inſtruēdo per ſuā legem. Scōa poſitio ꝓns ex prima eſt q nō oportebat orare neqꝫ pro fidelibus neqꝫ pro infidelibus: cum ex ſeipſis homines bene vel male opari habeāt. Et hoc ibi. (Deſtruūtur ꝛ oroes ꝛc.) Tertia eſt quia dicūt q homo ex ꝓpriis actib⁹ gram dei mereꝛ. ibi. (Hram dei qua liberamur ab impietate ꝛc.) Quarta ē: qꝛ boiem ſine peccato originali naſci dicūt: ꝛ hoc ibi. (Paruulos ēt ſine vllo ꝛc.) (Quid vo dicūt ꝛc.) Hic ponit cōfirmatio pdcāꝫ poſitionū. Et diuiditur i ptes ſex ſm ſex auctates Aug. q inducunt ex quibus error Pellagy confirmari videtur. Secūda incipit. ibi. (Aliter etiā innitebatur ꝛc.) Tertia ibi. (Alibi ēt Auguſtinus dicit ꝛc.) (Quarta ibi. (Sic etiam intelligēdum ꝛc.) Quinta ibi. (In expoſitione quoqꝫ ꝛc.) Sexta ibi. (Illud etiam diligenter ꝛc.) ¶ Qō I.

HIc quinqꝫ querūtur. Primo vtrum ſine gratia hō aliqō bonū facere poſſit. Scōo vtꝫ ſine gra poſſit homo vitare peccatū. Tertio vtꝫ homo ſine gratia poſſit mādatū legis iplere. Quarto vtꝫ ſine gra ſaltē gratis data poſſit ſe hō ad gram ꝓpare. Quinto vtꝫ ſine gra poſſit homo ſciam veritatis habere.

¶ Utꝫ hō poſſit facere aliquod bonū ſine gra. I.

AD primum ſic ꝓceditur. vt q hō ſine gra nullū bonū facere poſſit: qꝛ ſīm Jo. iſ. dr a xpo. Diſcipulis. Sine me nihil poteſtis facere: ſed deꝰ nō habitat in nobis niſi per gram. ḡ vt q ſine gra homo nihil boni facere poſſit. ¶ P. cogitatio boni ꝓcedit operationem eiuſdē: ſed vt dicitur ſcōe Coꝛ. 3°. Non ſumus ſufficientes aliquid cogitare a nobis quaſi ex nobis. ergo vt q multo minus ſine gra bonū opari poſſum⁹. ¶ P. ſicut dicit Aug. ad Bonifaciū papā. Non pōt homo aliqō bonum velle niſi iuuetur a deo qui malū velle nō potest: ſz adiutoꝛium eiꝰ q malū velle nō pōt. ſ. dei ē gratia ipſius. ergo homo ſine gra bonū velle nec facere pōt. ¶ P. nō pōt hō eē iuſtus ꝛ bonus ſine gra: ſed in hoc q aliquis bona ꝛ iuſta opatur juſticia ꝛ bonitas hominis attēditur. ḡ homo ſine gratia non pōt aliquod bonū facere. ¶ P. nihil pōt in effectum qui ē vltra ſuā perfectionez: ſed boni actus excedūt bonitatē nālium potētiaꝫ: qꝛ computant̄ inter magna bona: cū pōe inter media bona ꝓpter̄. ergo hō q pōs nāles ſine additione gratie nō pōt in bonā opeꝛ

Sed cōtra nulli fit admonitio vl ꝓrece (ratōez. ptum de eo qō facere nō pōt: ſed quotidie boies admonētur vt bona faciāt. ergo bona facere ē in eoꝛ ptāte: ēt ſine gra. ¶ P. ſm Da. Nulla res deſtituit ꝓpa opatiōe: ſz bona opatio bois eſt que ē ꝓpa eius ā. ſm rōnem ordinatā: ſicut ꝛ malum bōis ē ꝓtra rōnem eē: vt Diony. 4. ca. de diui. no. dicit. ergo homo p ſe ſine gra adiuncta pōt in bonā opatiōem.

Reſpondeo dicēdo: q cū virtus eēntiā ꝓſequat: oꝫ q ſm diuerſitatē nāꝫ ſit diuerſa facultas ad operandum: qō quidā nō attēdētes pari modo opatiōem li. ar. ꝛ rez naturaliū determinauerunt credētes q ſicut lapis de neceſſitate ſuā opationē hz vt eat dꝛſum niſi aliqd impediat: ita ēt homo neceſſario operationes ſuas exerceat ſm ꝓgruētiam alicuꝰ nature in ipo exiſtētis: ꝛ qꝛ in hoie conſideraꝛ duplex nā. vna. ſ. intellectualis: ex qua ineſt homini inclinatio ad appetendū per ſe deſiderabilia ꝛ honeſta: ꝛ altera ſenſibilis ſm quā ꝑtus ē ad appetēdū ꝛ ad concupiſcēdū ea que ſunt delectabilia ſm ſenſum: iō ad hec duo reſpiciētes hereticī cōtrarias hereſes ex eadē radice ꝓdeuntes ꝓfecerunt: q rum quidā. ſ. Jouiniani attēdētes ad intellectualē nām boiem de neceſſitate bene opari ꝛ nunqꝫ poſſe peccare aſſerebant. Alij vero. ſ. Manichei reſpiciētes ad naturā ſenſibilē: quā ſm ſe malā eē dicebant: ꝛ a malo deo oꝛigine habuiſſe dixerunt: q homo de neceſſitate ꝓccat: nec bonū facere pōt. In hoc penitus li. ar. vtrīqꝫ deſtruētes: non enī eēt homo li. ar. niſi ad cuꝫ determinatio ſui opis ꝓtineret: vt ex ꝓpio iudicio eligeret hoc aut illud: vt ſupra dcm̄ ē. Et ideo alij naturā li. ar. ſaluare volētes i aliū errorē ꝓlapſi ſunt. ſ. pellagiani facultatē li. ar. ampliantes. Dicunt enī q quia li. ar. de ſe non ē terminatū ad aliquod opus: ſed ex ipo pendet determinatio cuiuſcunqꝫ operis. ideo homo per li. ar. in quodlibet bonum opꝰ pōt ſine aliqua gratia ſuperaddita: ēt in opus meritoꝛiuz: nō attēdētes q opus meritoꝛium nō determinet genꝰ actꝰ: ſz efficaciā. Hīa. n. actuū diſtiguūt ſz diuerſitatē obꝫ:

ꝫ qz lib.ar.ad nullū oīm determinatū ē:iō in quodlibet genus actꝰ ex se pōt:vt.vꝫ.facere fortia ꝫ iusta:ꝫ hꝫ.Sed actus meritoriꝰ hꝫ efficaciā excedētē naturalē vtutem: inq̄tū est efficax ad illud p̄miū ꝓsequēdū:qō facultatez nāe excedit:ꝫ iō q̄ opꝰ sit meritoriū nō pōt lib.arb.ex se ipso nisi subleueť per habitum:qui ēt nāe facultatē excedat: q̄ gr̄a dr̄.Et iō fm fidē catholicā in medio ꝓtrariarū heresum intēdēdū ē.vt.s.dicam⁹ hoīez per li.ar.ꝫ bona ꝫ mala facere posse:nō tñ in actū meritoriū exire sine hītu gr̄e:sicut ēt nō pōt hō sine hītu virtutis acq̄site talē actū facere qualē facit virtuosus ad modū agendi:ſz possit talē facere: q̄tum ad genꝰ operis:vt ly per se non excludit dīnā cālitatē fm q̄ ipse deus in oībꝰ opatur:vt vniuersalis cā boni:vt dr̄ Esa.z6.Oia opera nr̄a opatꝰ es in nob dñe.Sed excludit hītum aliquem creatum naturalibꝰ

Ad p̄imū (superadditum.
q̄ dōm:q̄ sicut supra dixit magr̄.Gr̄a duplr̄ dr̄.Uno mō donū gratuitū.alio mō ipse deꝰ gratis dans.Dona aūt gratuita p̄pzie dicūť que nālibus superaddita sunt:sine q̄bus bonis hō multa bona facere pōt: q̄uis non meritoria:nihil tñ boni pōt facere sine gr̄a dei fm q̄ intelligitur gr̄a ipse deus gratis dans:eo q̄ ipse est p̄ncipiū oīs boni:nō tñ in hoībꝰ:sed ēt in alys creaturis: ꝫ sic intelligendū ē qō dr̄.Sine me nihil potestis facere. Et sic ēt pōt intelligi qō Apl's dicit:q̄ non sumꝰ sufficientes cogitare ꝛc̄.Uel intelligēdū ē de cogitatione illozum q̄ ad fidē ptinēt:qui capacitatē nālis rōnis excedūt:ꝫ ad hoc hō sufficiēs nō ē sine gr̄a fidei.Unde pz responsio ad scōm.¶Ad tertiū dōm:q̄ deꝰ nō tñ iuuat nos ad bene agēdū per hītum gr̄e:ſz ēt interiꝰ opando ī ipsa volūtate: sicut in qualibet re opaťr̄:ēt exterius occasiones ꝫ auxilia p̄bēdo ad bñ agēdū:ꝫ sine his oībus nullus bñ facere p̄t. opz enī q̄ sicut motus diffozmes regulantur a motu vniformi:ita volūtates nr̄e.q̄ in bonū ꝫ malū flecti p̄nt dirigentur ab illa volūtate:que nō nisi recta eē pōt.Uel dicēdū:q̄ intelligit de bono meritorio.¶Ad q̄rtuz dōm:q̄ aliquis pōt dici iustus duplr̄.vel iusticia ciuili vl' iusticia infusa.Justicia āt ciuili pōt aliq̄s iustus effici sine aliq̄ gr̄a nālibus supaddita: nō aūt iusticia infusa neutra tamē iusticia ꝓsistit in hoc q̄ ē iusta opari:nō.n.q̄cūq̄ iusta opaťr̄ ſz q̄ hꝰ opaťr̄ sic iustꝰ:vt i scōo ethi.dr̄.Uñ non segr̄:q̄ si ēt iusticia ciuilis sine gr̄a hr̄i non posset:q̄ hō per lib. ar.nō posset iusta operari.¶Ad q̄ntuz dicēdū:q̄ bonū opꝰ dr̄ duplr̄.vel opꝰ qō ē a virtute p̄cedēs ea informatū:ꝫ hoc opꝰ bonū nālē pfectiōem rōnis excedit:sive sit virꝰ acq̄sita sive infusa:vñ talis actꝰ nō eligitur a pō nisi sit p̄ habitū virtutis perfcā:ē āt aliud bonū opus:ēt virtutē antecedēs: qō virtutē acq̄sitā cāt:ꝫ ad infusaz disponit:vt pz in eo q̄ iusta opatur:nō sicut iustꝰ:q̄ indelectabilr̄:ꝫ talis opatio nālē pfectiōez rōnis nō excedit:q̄ tota rectitudo hꝰ opis est fm regulā tōnis in qua sūt p̄ncipia iuris:q̄bus opꝰ bonū regulaťr̄:nisi forte fm q̄ quelibet operatio excedit pōm sicut complementum eius.

¶Utr̄ hō sine gr̄a possit vitare pctm̄. II.

Ad secundum sic p̄cedit.vr̄ q̄ homo sine gr̄a nō possit pctm̄ vitare.Primo per hoc qō supra magister dixit:q̄ hō añ repatiōem gr̄e p li.ar.nō pōt nō peccare ēt mortalr̄:q̄ sine gr̄a hō vitare nō pōt pctm̄.¶P.p pctm̄ in aliquo libertas ar.īmutata ē:ſz hō in p̄zio statu hꝰ būit q̄ bonū facere poterat:sed nō meritoriū:in statu nāliū ergo saltē in hoc p pctm̄ ēt īmutatū ē li.ar.q̄ hō vitare pctm̄ nō possit.¶P.aug. dic in libzo ō vꝫ relig.q̄ natura supba necesse hꝫ aly inuidere:eadē aūt rōne q̄ ē in vno pctō necesse hꝫ in aliud peccatū cadere:ſz quātū ad p̄sentē statū quilibet hō vel ē in pctō vl' in statu gr̄e.q̄ vr̄ q̄ si nō ē in gr̄a q̄ pctm̄ vitare nō possit.¶P.hñs pedē claudum nō pōt ambulare nisi claudicādo:ſz pctm̄ ē sicut quedā curuitas volūtatis.ergo hō ī statu pctī existēs nō pōt non peccare.¶P.motꝰ ex pctō ꝓsecuta ē:vt 'R.o.5.ō dr̄.q̄ vbi ē necessitas moriēdi:ibi ē necessitas peccādi.ſz in statu isto inest nobis necessitas moriēdi.q̄ ꝫ necessitas peccādi.¶P.quicūq̄ tētatiōi resistit tentātem vincit:ſz vincēti p̄miū eternū p̄mittitur.Apo.z.ꝫ.3.Cum ergo ad p̄miū eternū nullus sine gr̄a venire possit:vr̄ q̄ nec sine ea aliquis possit tenta-

Sed contra (tioni resistere peccatū vitādo.
Grego.dicit q̄ debilis ē hostis q̄ nō pōt vicere nisi volēte:ſz qō ē per volūtatē nō ē p necessitatē.q̄ hō nō necessario a pctō supatur:ſz illud vicere p̄t.¶P.vbicūq̄ ē necessitas agēdi ibi ē virtꝰ actiua determinata ad vnū:ſz hoc ē ꝓtra rōnem li.ar.q̄ hō in peccato exīs nō hꝫ necessitatē peccādi:ſz pctm̄ vitare potest.

Respondeo dicēdo:q̄ vt supra dctm̄ ē: quidā heretici posuerūt in nobis nām quādā eē malā que hoīem necessario ad peccādum ipellit. Dic āt error vt dctm̄ ē oīno li.ar.excludit ꝫ nām rōnis ꝫ volūtatis.vñ nec fidei nec pbie consonat.Ally vō nām lib.ar. seruare volētes:dicūt qdē q̄ hō fm nālē suā vtutem hoc modo ꝓdit⁹ ē:vt pctm̄ vitaŕ posset: sed per pctm̄ vtus illa adeo īmutata ē:vt hō ī pctō existēs vitare pctm̄ nō possit sed in aliud pctm̄ p̄cipiteť nisi p gr̄am liberetur:ne autē oīo peccatū necessariū ponere videāť: dicūt q̄ hō ī pctō mortali existēs pōt quidē hoc vel illud peccatū vitare: nō tñ oīa:sicut ēt de venialibꝰ dr̄.Dicūt ēt q̄ pōt homo ī pctō mortali exīs ad tp̄s stare ne in pctm̄ cadat:sed non diu. Jsta āt pō multiplr̄ apparet falsa.Primo:qz cū peccatū bōa nālia nō tollat:ſz diminuat: illud qō ad naturā pōe nālis ptinet:hō p pctm̄ amittere nō pōt:ꝫ si in illo infirmeť.Cū igr̄ libera electio vl' fuga boni seu mali ad naturā li.ar.ptineat.nō p̄t eē vt p pctm̄ subtrahať hōi facultas fugiendi pctm̄:ſz solū q̄ minuať:ita.s.q̄ illud peccatū qō hō añ vitare de facili poterat.postmodum difficulter vitet.Silr̄ ēt qō inducūt de pctō veniali nō ē sīle: q̄ enī nō possum⁹ oīa venialia pctā vitare:ſz singula:p̄cipue pp p̄mos motꝰ dr̄:ad q̄s nō regriť delibatio ꝓcessus:ſz sūt qdā sibi motꝰ:vñ dū homo vni obstare nitiť ex alia pte alius motꝰ insurgit:ſz peccatū mortale ingrit cōsensū determinatū.vñ si pōt vitare p̄ ꝫ illud:pōt eadē rōne vitare oīa:nec itez pōt dici q̄ ad tp̄s vitet ꝫ nō diu:qz lib. ar. resistēs malo nō efficitur infirmus ad malū vitādū: sed multo fortiꝰ.vñ multo magis postea pōt vitare peccatū q̄ añ.Et iō cū alys dicēdū est:q̄ vitare pctm̄ intelligi p̄t duplr̄.aut pctm̄ iā cōmissum:aut pctm̄ ꝓmittendū.Si intelligať de pctō iā ꝓmisso:sic hō in pctō mortali existens nō pōt peccatū vitare sine gr̄a:qz nō pōt se a peccato p̄terito absoluere:ꝫ a'reatu culpe:nisi per gr̄am liberetur:ꝫ ī hoc errabat Pellagiꝰ estimās hoīem p̄pzys vtutibꝰ sine gr̄a posse se a peccatis p̄teritis absoluere:satisfaciēdo peccatum aūt ꝓmittēdū pōt hō vitare ēt sine gr̄a q̄tuncūq̄ in pctō mortali existat.Si tñ gr̄a intelligatur aliquis habitus infusus:ꝫ nō ipsa dīna voluntas:per quā oīa bona cāntur:ꝫ mala repellūtur.

Ad p̄imum q̄ dōm:q̄ sic̄ videre dr̄ duplr̄.f.hr̄e visuz ꝫ vti visu:ita ꝫ peccare: vnde cū dr̄ q̄ hō nō pōt nō peccare a ñ repatiōez intelligiť nō hr̄e pctm̄:ſz nō p̄t itelligi q̄ nō possit nō vti pctō.¶Ad z^m dōm:q̄ libertas arb.īmutata ē p peccatū.sed nō ablata.Qō āt dr̄ vt lib.ar.oīno non possit quod p̄us poterat hꝰ ablatiōem facultatis designat:ꝫ non solū diminutionez:

sed hoc ad diminutionē ptinet: vt qō pi⁹ facile poterat: postmodū non sine difficultate ⁊ pugna possit ꝯtum ad vitationē mortaliū: sed venialia oia non pōt vitare pp rebellionem carnis ad spm̄. ¶ Ad tertium dicēdū q ꝙbus Aug. nō est intelligēdū de necessitate absoluta: sed conditionata: que est necessitas finis: vir enī superbus si fini suo inherere vult: vt. s. propriam excellentiam querat: necesse habet vt inuideat excellentie aliorum: que ꝑpe excellentie derogat: sed qui semel p superbiam peccauit mortaliter: nō pp hoc necesse hz vt semp in actu superbie exeat. pōt. n. de vno peccato in ōrium peccatum transire vel in bonum ex genere: ⁊ ideo non est necessarium q ꝙ iuideat. ¶ Ad ūltum dōm: q ro illa tz in illis que agūt ꝓpter necessitatem nature: in quibus de necessitate operatio segt̄ ꝑm exigentiam ꝑfectionis ⁊ defectum opantis: non autē tz in voluntariis: quia homo habens virtutez potest nō vti ꝙtute: sed in contrariū vsum exire: ⁊ sic habitus habituz vitiosum: potest non vti habitu illo. ¶ Ad quintum dōz q mors non respondet pro pena cuilibet pctō: sed peccato ꝑme trāsgressionis: ex quo tota natura infecta ē. vnde sicut a necessitate moriēdi homo nō liberatur nisi p gratiam: ita ⁊ a necessitate subiacēdi illi pctō per originem a parentib⁹ in posteros transfuso: non tñ oz q homo necessario in peccatū mortale actuale labatur. ¶ Ad secūduz dōm: q aliud est resistere pctō: ⁊ aliud victoriam de peccato hre. Quicūq; enīz vitat peccatū peccato resistit: vñ hoc pōt fieri ēt sine gratia: nec opz q tūc homo resistendo pctō mereatur premiū eternū: sed ille ꝓprie vincit pctm̄: qui pōt pertingere ad hoc contra qō est pugna peccati: hoc āt non potest ee nisi in eo q op⁹ meritoriū opaī: vñ talis victoria vitā eternā meret: ⁊ sine gra non fit.

¶ Utz homo possit implere ꝑcepta dei sine gra. III.

Ad tertium sic ꝓceditur. vr q hō sine gra dei ꝑcepta iplere non possit. Qui. n. mādata dei ſuat vitā eternā meretur. vt dr Math. 19. Hoc fac ⁊ vives. sz ꝟ nō pt hō sine gra. g nec mādata legis iplet. ¶ ꝑ. charitas ñ pt sine gra hr: sz dilectio charitat ē i ꝑcepto. Math. 22. g ꝑcepta nō pñt sine gra ipleri. ¶ ꝑ. vt supra aug. ꝓbauit: ꝙtutes in nobis solus de⁹ opatur. sed actus ꝙtutū sūt in ꝑcepto: g ꝑcepta ex nobis ipsis iplere nō possum⁹. ¶ ꝑ. exꝑsse ꝟ vr per illud Actuū. 15. Noc ē on⁹ qō neqz nos neqz patres nr̄i tc. sed onus illud sunt ꝑcepta legis. g ꝑcepta legis hō per se iplere nō pōt. ¶ ꝑ. null⁹ dānatur nisi ꝓ pctō omissionis vel transgressionis. sz nullus dānatur qui ꝑcepta legis iplet: si ergo homo pōt sine gra ꝑcepta legis implere: cum ēt possit sine gratia: vt dictum est: peccatum mortale vitare: vr q homo possit sine gra dānationē penit⁹ vitare: sz gcūq; non dānaī ē i glia. g hō sine gra poterit ad gl̄am quēire: qō ē oīno hereticum.

Sed contra Diero. dic. Qui deū dicit ꝑcipe ipossibilia anathema sit: sed ipole est hoi illud qō iplere nō pōt. g mādata dei hō per se iplere pōt. ¶ ꝑ. deus non ē magis crudelis ꝙ homo: sz hoi imputatur i crudelitatē si obliget aliquē per ꝑceptuz ad id qō iplere non posset. g hoc de deo nullo mō ē extimādum: et ita sine gratia homo per se legis ꝑcepta implere potest.

Respondeo dicēdo: q de ꝑceptis legis dupl̄r cōtigit loqui: aut ꝙtū ad id qō directe cadit in ꝑcepto: aut ꝙtum ad intentionem legislatoris. Directe aūt cadit in ꝑcepto actus virtutis ꝙtum ad substantiā opis: ⁊ nō ꝙtum ad modum agēdi: quē circa ipm virtus ponit. hoc enim directe alicui precipitur: qō statiz in ipso est: vt faciat illud: non aūt est in homine vt faciat actū ꝙtutis. eo modo quo ꝙtuosus facit ꝓpriꝙ virtutez bēat vl̄ acquisitam vl̄ infusam: sed intētio legislatoris ē: vt in scō ethi. dicitur. ciues facere bonos: ⁊ per assuetudines opez que ꝑcipiuntur iducere ad ꝙtutē: ⁊ huic consonat ꝙbū apli ꝑme Tym. i. Finis ꝑcepti charitas ē. ad hoc enim data sunt precepta legis: vt hoies in dilectionē dei ⁊ ꝓximi instituātur: ē ergo intentio legislatoris non tātū vt hec opera fiant: sed vt ex charitate fiant. Dicenduz ē ergo q ꝑcepta legis ꝙtum ad id quod directe sub precepto cadit: potest aliquid implere per lib. arb. sine gratia gratis data vel gratum faciente. si tñ gra accipiatur pro aliquo habitu infuso: sed ꝙtū ad intētionem legislatoris sine gra ipleri nō pñ t: qz donū charitatis nō inest nob ex nobis: sz a deo infusū: sz si gra pro diuina voluntate grat̄ in nobis oia bona causante accipiatur: tūc dicēdū q neutro mō homo sine gra ꝑcepta implere potest. ⁊ iō Pellagius errauit g simplr ipleri precepta legis posse sine gra

Ad primum ergo dōm: q ꝑcepta legis (posuit. non qualitercunq; obſuata in vitā eternā inducunt: sed solum ꝑm q opera que precipiūtur charitate informata sunt: ꝑm q cadunt sub intentiōe legislatoris: ⁊ hoc modo planum est q sine gratia ſuari nō pñt. ¶ Ad scōm dōm: q sicut aliaz ꝙtutū actus dupliciter considerari possunt: vel scōm q sunt a virtute: vl̄ ꝑm q antecedunt virtutem: ita ēt ē de charitate: pōt enī aliquis ēt charitate m nō habens diligere ꝓximum ⁊ deuz ēt super omnia: vt quidaz dicunt: ⁊ hoc diligere intelligitur actus charitatis sub precepto directe cadere: ⁊ nō solum ꝑm q a charitate procedit. ¶ Ad tertium dicendū: q actus virtutum non sūt in precepto ꝑm q a virtute ꝓcedunt: sed quātum ad substantiam operis vt dictum ē ꝑm q contingit aliquem facere iusta etiam si non faciat: vt iustus facit. ¶ Ad quartū dicēdū: q hoc dictum ē ꝓpter multitudinem preceptorum veteris legis: precipue quantum ad cerimonialia: que nunquā multitudo populi obseruauerat: ⁊ non nisi cum magna difficultate obseruari poterāt. ¶ Ad 5m̄ dōm: q hō ⁊ si nūq; trāsgrederet̄ vl̄ omitteret: nihilomin⁹ tñ peccato origiali subiect⁹ eēt: a q̄ ñ nisi p graz liberi pt: ꝓ q̄ merito subiret dānationē: ⁊ ēt ad legitimam etatē deueniens in hoc ipso peccaret: q se ad gratiam non ꝑpararet. vnde etiam pro tali negligentia puniret̄. Si aūt prepararet se faciendo quod i se ē proculdubio gratiā consequeretur: per quam vitā eternam mereri posset.

¶ Utz hō possit se ꝑparare ad graz sine aliq; gra. IIII.

Ad quartū sic ꝓceditur. vr q hō non possit se ꝑparare ad graz sine aliqua gra. Primo per id qō dicitur Iere. 10. Non ē in hoie via eius: nec viri ē vt dirigat gressus suos. sz nullus q paratur ad gram: nisi gressus eius dirigantur: ⁊ viam salutis querat. ergo nō ē in ptāte hominis vt se ad gratiaz ꝑparet. ¶ Preterea. illud quod est in potestate hominis non est necessariuz. vt homo ab alio petat: sed q homo ꝑparetur ad gratiam petendum est a deo: vt patet in psal. Deduc me domine tc. ergo ꝑparatio ad gratiaz non est in potestate hominis. ¶ Preterea. illud quod visibiliter factum est in quibusdā: g gratiam consecuti sunt: probabile est etiam in alys saltem inuisibiliter fieri: cum eadem ratio sit de vno ⁊ de omnibus: sed quidam cum etiam gratie resisterent per speciale munus gratie ad gratiaz ꝑparati sūt: vt patet in conuersione Pauli. ergo etiaz aly sine gratia saltem gratis data ad gratiam ꝑpararī non possunt.

¶ Preterea. Heb. 10. Oportet accedētez ad deum credere quia est: sed fides nō potest haberi nisi per gratiā. dei enim donuz est. vt ad Ephe. ii. dicitur. ergo cuz nullus se

ad gratiam preparet nisi accedendo ad deum. videtur q̄ sine munere gratie homo se ad gratiaz preparare nō possit. ¶ p̄. Augu. dicit. q̄ timor seruilis inducit charitatez: sicut seta linuz: sed timor seruilis ē donuz. s. f. ergo per gratiā gratis datā hō p̄paratur ad gr̄az gratū faciētem.

Contra. Zacha. p̄mo dicitur. Cōuertimini ad me et ego conuertar ad vos: sed cōuersio quā nobis indicit. nō videtur eē aliud q̄z p̄paratio ad receptionē gratie. ergo hoc primo a nobis exigitur: vt ad gratiā preparemur q̄z q̄ deus ad nos gratiā infundēdo cōuertat. ¶ p̄. Ansel. dicit. q̄ aliquis nō habeat gratiaz nō ē ex hoc q̄ ds nō velit eam dare: sz quia hō nō vult accipere. ergo si homo vult accipere: deus eā dabit: sz illud quod i volūtate hois cōstitutū ē i potestate lib. ar. est. ergo i potestate libe. arb. ē vt hō ad gratiaz se preparet.

Respondeo dicēdū q̄ gratia dupliciter potest accipi: vel quodcūq; excitatiuuz volūtatis exhibitum hoi ab ipsa diuina prouidētia: qua oibus rebus gratis impēdit ex sua bonitate ea que ipsis conueniūt: vel aliquod donuz habituale in aīa receptum: quod gratis a deo cōfertur. Si ergo primo modo accipitur gratia: nulli dubiuz ē q̄ hō sine gratia dei nō potest se p̄parare ad habēduz gratiaz gratū faciēte. vt enim. 8. phys. ostēditur mutatio volūtatis effici nō pōt sine aliquo mouēte per modū excitātis. oē enim motuz necesse ē ab alio moueri: nec differt quicquid sit illud quod huiusmōi variationis occasionē prebeat: quasi volūtatē excitādo: siue sit admonitio hois vel egritudo corporis: vel aliquid huiusmōi que oia cōstat diuine prouidētie subiecta eē: z i bonū electoruz ordinata. Unde quicquid illud fuerit qō hoiez excitauerit ad conuertēduz se: vt gratiaz gratuz faciētem accipiat gratia gratis data dici pōt: z sic sine gratia gratis data hō se ad gratiam nō p̄parat: z etiaz si gratia gratis data dicatur ipse actus lib. arb. quē deus in nobis facit: quo ad gratiā gratuz faciētē p̄paramur. Si autē accipitur gratia pro aliquo munere habituali aīe ifuso: sic duplex ē opinio Quidaz enim dicūt q̄ nullus potest se ad gratiā gratū faciēte p̄parare: nisi p aliqō lumē mēti ifusuz: qō est donum gratie gratis date. Istud autē nō videt cōueniēs: q̄z p̄paratio que ē ad gratiā nō est p actus q̄ sint ipsi gratie equādi equalitate proportiōis: sicut meritum equatur premio: z ideo nō opz vt actus quibus homo se ad gratiā habēdā p̄parat: sint naturaz būanam excedētes: sicut enim natura būana se habet i potētia materiali ad gratiā: ita actus virtutū naturaliū se bñt vt dispositiōes materiales ad ipsaz. vnde nō exigit ad hoc vt hō ad gr̄az se p̄paret aliqō aliud lumē gratie precedēs. ¶ Et preterea fz hoc eēt abire in infinitū: quia illud etiā lumē gratie gratis date nō dat alicui: nisi qui ad illud recipiēdū p̄parauit alīs oibus daretur: qō nō pōt itelligi nisi forte gratia gratī data dicatur naturale lumē rōnis: qō ptinet ad bona nālia z nō ad gratuita nisi large accepta. Si autē preparatiōe idiget talis gr̄a gratis data: tūc redibit questio de ista p̄paratiōe vtruz i eam possit homo ex se vel nō: z sic vel abiretur in infinitum: vel erit deuenire ad aliquā gratiam ad quā homo per se p̄parare potest se: z nō est ratio efficax quare hoc magis i vna gr̄a sit q̄z in alia. Et ideo alys consentiēdo dicimus q̄ ad gr̄am gratuz faciēte habendā ex solo libero arbi. se homo potest preparare. faciēdo enim quod in se est gratiā a deo consequitur: hoc autem solum in nobis ē quod in potestate lib. arbi. constitutum est.

Ad primum ergo dicēdū q̄ directio gressus specialis nō potest eē nisi a deo: sine cuius prouidētia nullus bonum contingit: nec tamē oportet q̄ hoc per aliquē bitum infusuz fiat si directio gressuū ad preparationē ad gr̄az gratuz faciētez precedētez referat. ¶ Ad scōz dicēduz q̄ homo nō pōt se ad gratiaz prepara re nec aliqō bonū facere sine dei auxilio: z iō rogādus est vt nos ad se conuertat z etiā alios: nec tamē oportet q̄ illud auxiliuz semp sit per aliquē bitum infusuz: sed pōt eē p multa q̄ exterius sunt salutis occasio: z p ipsuz actuz interiorē quē deus in nobis causat. ¶ Ad tertiuz dicēdū: q̄ claritas illa q̄ circūfulsit Paulum: fuit claritas corporalis q̄ fuit q̄dā occasio q̄ ipsuz induxit. vt se ad gr̄az hūdaz p̄pararet: deyciēdo ipuz z cōterēdo: z cum se ad gr̄am preparauit gr̄am cōsecutus ē: nō tamē oportet q̄ anteq̄z gr̄az gratum facientez acceperit sibi aliquod lumē gratie gratis date infusum fuerit. vnde non dicitur q̄ intus in ipso fulserit claritas: sz q̄z eum circūfulsit q̄si exterius: ita etiā alys qui ad deum cōuertuntur occasiōes salutis deus preparat. ¶ Ad q̄rtuz dicenduz q̄ etiā ad fidē hūdā aliquis se p̄parare pōt per id qō in nāli rōne est. vnde dicitur q̄ si aliquis i barbaris natus natiōibus qō in se ē faciat: deus sibi reuelabit illud quod ē necessariū ad salutē: vel īspirādo: vel doctorē mittēdo. vñ nō opz q̄ bitus fidei p̄cedat p̄parationē ad gr̄am gratū facientē: sz sil'hō se p̄parare pōt ad fidē hūd ā: z ad alias vtutes z gr̄am hūdā. ¶ Ad quintū dicendū q̄ quāuis p timorē seruilē charitas iducatur: tamē nō est necessariū vt timor seruilis charitatē p̄cedat. timor. n. seruilis semp cū pctō mortali hētur. multi autez charitatē consecuti sunt: qui nunq̄z mortal'r peccauerunt. vnde obiectio nihil probat ad propositum.

¶ Utr̄ hō possit scire aliqd vez sine gr̄a. V.

Ad quintum sic p̄ceditur. videtur q̄ sine gr̄a hō nihil verū scire possit. p̄rio p id qō dr̄ p̄me Cor. iz. Nemo pōt dicere dñs iesus nisi i spū sctō. vbi dic̄ Ambro. q̄ oē verū a quocūq; dicat a spū sctō ē: sz spūssanctus nō bīrat i nobis nisi p gr̄az. ergo nullū verū dici aut sciri sine gr̄a pōt. ¶ p̄. reuelatio dīna nō fit nisi p ifusionē alicui⁹ luminis gratis dati: sz ad Ro. p̄mo dr̄ q̄ ds illis. f. pbis reuelauit ea q̄ ēt nāli rōe cognouerūt. ergo nulla cognitio veritatis pōt eē sine aliquo lumie gr̄e ifuso ¶ p̄. facilior via ē cognoscēdi aliqd p doctrinā q̄z p inuētionē: sz sicut Aug. i lib. de magro dicit: nullus pōt docere exterius nisi iterius ds doceat. vñ pz q̄ p doctrinā cognitionē vitatis hō bre nō pōt nisi p gr̄e auxiliuz iteri⁹ operātis. ergo multo minus p inuētionē: z ita nullo mō: q̄z oē qō qs nouit discēs vl'inueniēs nouit. vt pbus dicit. ¶ p̄. sicut se hz lux corpalis ad visuz: ita se hz lux spūalis ad itell'z: sz nihil pōt videri corpal'r nisi p ifluxū lucis corpalis: z p̄cipue maxie lucētis qō ē sol. ergo nihil pōt itelligi nisi p ifluxū lumis spūalis a deo: z B ē gr̄a. ergo nullū verū sine gr̄a sciri pōt. ¶ p̄. q̄cūq; sūt in gñe aliquo reducūtur: sicut in cām: in vnū primū qō est maximū in gñe illo: sed p̄mū in gñe itellectuoz ē ipse ds. ergo est maxie itelligēs: z cā intelligēdi oib⁹ itelligētibus: sz nō causat aliqd i nobis nisi aliqd ifluendo. q̄ nō possumus aliqō vez intelligere sine

Contra. (infusione alicuius gratie. Damas. dicit q̄ nulla res destituit propria operatiōe: sz intelligere vez est ppria opatio itellectus. ergo sine oi gr̄a supaddita veri cognitionem bre pōt. ¶ p̄. nō est impotentioz itellectus i itelligēdo q̄z sensus i sentiendo: sz sensus sine gr̄a pōt sentire sensibilia. ergo z itellis sine gr̄a potest intelligere intelligibilia.

Respondeo Dicendum q̄ verozum quenam sūt nāli rōni ꝓportionata. quedaz nālez rōnem excedunt. Illa nālem rōnem excedunt q̄ non possūt ꝯcludi ex p̄mis p̄ncipys p se notis. cū. n. ppria p̄ncipia sint sicut instrumēta itell'us agētis. vt cōmētator dicit in

tertio de anima:oportet ea eē proportionata virtuti eius sicut organa corporalia sūt proportionata virtuti motiue vnde que ex primis principijs cōcludi nō possunt naturale lumen intellectus excedūt.huiusmōi autē sunt ea que fidei sūt ⁊ futura cōtingentia ⁊ huiusmodi.⁊ ideo horum verorum cognitio sine lumine gratie gratis date haberi non potest:sicut est lumen fidei:⁊ etiā prophetie ⁊ aliquid huiusmodi.Si autem loquamur de illis veris que naturali ratione proportionata sunt:sciendum est q̄ circa hoc est duplex opinio.Quidam enim dicunt.vt supra dictum est q̄ ītellectus agens est vnus oīum:intellectum agentē deuz esse dicēres:⁊ cum ītellectus agēs se habeat:hoc modo ad ītelligibilia:sicut luciduz ad visibilia:volūt q̄ sicut nō potest videri aliquid visibile nisi per emissionez radij corporalis:ita nō possit ītelligi aliqō ītelligibile sine noua emissiōe radij spiritualis:q̄ē gratia gratis data.Sed hec positio ꝓueniēs nō est.vt supra dictum est.nō enim ītellectus agēs est aliqua suba separata:vl deus:vt quidā theologi dicūt:vel ītellectiua vt plures philosophorum.vt supra dictum ē:sz nālis virtus ipsius rōnalis aīe:nec tamen oporteret hac positiōe suppositā vt semp noua infusio gratie fieret i cuiuslibet veri cognitiōe:eo q̄ infusio ⁊ emanatio spūaliū donorū nō est successiua per modū motus:sz ē fixa:⁊ ꝑmanēs.vñ fm vnā irradiationē spiritualez ītellectus possibilis ad oīa sibi proportionata cognoscenda pficeret.Alior vero opinio est q̄ ītellectus agēs sit quedaz potētia aīe rōnalis.⁊ hec sustinēdo nō pōt rōnabiliter poni q̄ oporteat ad cognitionez veri talis de quo loquimur aliquod aliud lumen superinfundi.Quia ad hoc verū intelligēdum sufficit recipiēs speciē ītelligibilē:⁊ faciēs speciē esse ītelligibilē in actu:⁊ vtrūq̄ ē per virtutē nālē ipsius aīe rōnalis nisi forte dicat:q̄ ītellectus agēs insufficiens ē ad hō:⁊ ita nā hūana alys īperfectior eēt que nō sibi sufficeret in naturalibus operatiōibus.Et ideo dicēdū ē q̄ hec vera sine oī lumine gratie supaddito ꝑ lumen nāle intellectus agentis cognosci possunt.

Ad primuz dicendū q̄ sicut deus operat in nā et ꝓtinet virtutē nālē:ita ēt opat i ītellectu ⁊ continet virtutem ītellectiuam.vnde sicuti nullum opus naturale est nisi i deo:sicut i continente nec ambulatio.nec aliquid huiusmōi:ita etiam nec cognitio veritatis est nisi i spū sancto qui i ītellectu operat:⁊ ipuz cōseruat.

¶ Ad 2m dicēdū q̄ sicut ibidē i glo.exponitur:ꝓ tāto dr eis deus reuelasse:quia nālem rōnem eis dedit:⁊ creaturas cōdidit i qb⁹ maiestas creatoris cognosci poterat:⁊ nō ꝑ aliqō lumē gratie nāli lumini superadditum.¶ Ad tertiū dicēduz q̄ sicut dicit Aug.i ꝓmo de doctrina xp̄iana:ille q̄ docet silis est ei qui mouet digitū ad aliqd ostendēdum.vnde sicut hō pōt exterius mouere digitū vt aliquid ostēdat nō autē pōt ꝓferre virtutē visiuam per quā ille qui docet doctrinā visibilē aduertat:ita etiaz pōt hō exterius v̄ba ꝓferre que sūt signa veritatis.nō tn veri intelligēdi vtutē p̄bere q̄ a solo deo ē.ꝑ tāto.ergo dr ipse solus deus docere:q̄ vim ītelligēdi i nobis ꝓtinet ⁊ causat:nō ex hoc q̄ i q̄libet cognitiōe vitatis nouū lumē gra supinfundat:q̄liter autē diuersimode deus angeli ⁊ hō docere dr dictum ē supra di.9.¶ Ad q̄rtū dicendū:q̄ ipsum lumē ītellectus agētis est quedam irradiatio p̄me lucis fm q̄ Dio.4.cap̄o de.di.no.dicit q̄ oēs bonitates i creaturis participate sūt quidam radij diuine bonitatis.⁊ ideo nō oportet q̄ huic irradiatiōi aliud lumē superaddatur i his que naturali ratiōi sūt subdita.¶ Ad quintum dicendum q̄ ipse deus est causa cuiuslibet nostre cognitōis:nō tn oz q̄ hō fiat ꝑ ifluxū alicuius gre:sz ꝑ ifluxū nālis luminis:qō gdē lumē ab ipso ē. ¶ Expositio textus.

Vt sine hac credāt hoiem posse facere oīa dei mandata ⁊c.)Intelligebāt vt simplr impleri possint fm q̄ sūt efficacia ad vitam eternaz promerēdaz.(Ad hoc tamē iuuāte nos per suaz legē ⁊c.)Ex hoc patet q̄ Pelagius ponebat eoz que in lege sunt aut que ad fidez pertinent cognitionē a nobis habere nō posse per naturalē virtutē ratiōis:⁊ i hoc recte sentiebat.(Recte a mortalibꝰ vitii ñ potest ⁊c.)Ut ītelligatur rectitudo que ē necessaria ad opus meritorīū:nec tamē sequit si hō nō potest hō sine gratia q̄ nō possit cauere transgressionem futuram:sicut pelagius videbatur arguere ex vno aliud volens concludere.(Id enim ꝓtra manicheos dixit ⁊c.)Uidetur q̄ hec responsio nihil valeat:quia dictuz Augu.⁊ si obuiet positioni istorum:nihilominus potest cōfirmare positionem quā pelagius astruere videbat.⁊ vr q̄ obuiet p rōnē eādē Sed dicēdum q̄ nō sequitur:quia opinio manichei erat q̄ volūtas erat determinata ad vnū faciēdū:qō si eēt ab ea rō culpe ⁊ laudis ⁊ vitupery auferretur:sicut ab illis q̄ agunt per necessitatem nature:sed q̄ fides catholica ponit hoiem non posse se a peccato liberare:qō incurrit vel per actum proprium vel per originē viciatum:non est ex determinatione volūtatis ad vnum:sz ex eius insufficiētia ad p se acquirēdū illud sine quo a peccato liberari nō potest:nec diuina mādata implere pfecte sine gratia.Unde ñ eodē modo auctoritas Aug.vtriq̄ obuiat.(In potestate quippe hominis ⁊c.)Sciēdū q̄ imitatio volūtatis in melius dupl̄r potest ītelligi vel fm bonitatē ciuilem:⁊ sic hō ꝑ potestatez naturalē quā a deo accepit:pōt voluntatē mutare i melius:sicut i ꝑdicamētis dr prauus ad meliores exercitatiōes deductus:⁊ doctrinas pficiet vt melior sit:vl fm bonitatē gratuitā.vt.s.acgrat gram quā prius nō habuit:⁊ hō nō potest ex potestate nāli:sed ex ptāte gre ꝑ quā merē gre augmētum ⁊ ꝓsumationem.

¶ Utz hō ante pctm̄ egerit gra operāte ⁊ cooperāte.⁊ q̄ operāte ⁊ cooperante gra egerit:sz operāte nō egit secūdum omnem modum quo ipsa operatur. ¶ Distin. XXIX.

Post hec cōsiderandū ē:vtz hō ante pctm̄ egerit gra operāte ⁊ cooperāte.Ad qō breuiter dicim⁹:q̄ nō cooperāte tm̄:sz etiam operāte gra indigebat:nō quidē fz oēz operandi modū operātis gre.Operat.n.liberādo ⁊ p̄parando volūtatez hois ad bonū.Egebat itaq̄ hō ea:nō vt liberaret volūtatē suā q̄ peccati serua nō fuerat:sz vt p̄pararet ad volēdū efficaciter bonū qō p se nō poterat:non.n.poterat bonū mereri sine gra.vt Aug.in ench.euidenter tradit.Illā inqt imortalitatē in q̄ poterat nō mori nā hūana pdidit p li.ar.Hāc vero in q̄ nō poterit mori acceptura ē p graz:quā fuerat si ñ peccassz acceptura p meritū q̄uis sine gra.nec tūc vlluz meritū eē potuisset:qz ⁊ si peccatuz in solo erat arbitrio cōstitutū:ñ tn iusticie habēde vel retinende sufficiebat lib.arbi.nisi diuinum ꝓueberetur adiutoriū.Ecce bis verbis satis ostenditur q̄ ante peccatum homo indigebat gratia operāte ⁊ cooperāte.Nō.n.hēbat quo pedem

mouere posset sine gratie operātis ⁊ cooperā-
tis auxilio. habuit tñ quo poterat stare.

¶ Qz homo ante lapsum virtutes habuerit.

Quercā q̄ri solet vtz hō añ lapsū vir-
tutē hūerit. Quibusdā vr̄ q nō būit:
id ita ꝓbare conātib⁹. Justitiā iquit
nō būit: qz p̄ceptū dei ꝓtēpsit. nec pru-
dētiā: qz sibi ñ puidit. neqz tpantiā: qz aliena ap-
petit. nec fortitudinē: qz prave suggestiōi cessit
Quib⁹ rñdētes dicim⁹ eū qdē nō tūc būisse bas
virtutes qñ peccauit: ꝫ añ: ⁊ tūc amisisse. Qz mł
tis testimōijs sctōz ꝓbat. ait. n. Augu. i q̄dā
homelia. Adā pdita charitate mal⁹ inēt⁹ē. Itē
Priceps viciorū dū vicit Adā ō limo terre ad
imaginē ōi fcīm: pudicicia armatū: tpantia ꝓpo
situ: charitate splēdidu⁊: prios pentes ill⁹ donis
actātis bōis expoliauit pariterqz petmit. De ō
codē. Amb. ad sabinū ait. Qñ Adā sol⁹ erat ñ ē
puaricat⁹: qz ei⁹ mēs deo adherebat. Sup psal
mū quoqz dic q hō añ pctm̄ btissim⁹: aurā car
pebat ethereā. ſz qño sine virtute btissim⁹ erat:
Aug. quoqz sup Genesiz dic. Adam añ pctm̄
spūali mente pditū fuisse. Nō est ergo dubitan-
dū hoiez ante pctm̄ virtutibus fulsisse: sed illis
per peccatum spoliatum fuisse.

¶ De eiectione hominis de paradiso.

Illi⁹ quoqz pctī penā eiect⁹ ē de pa
radiso i istū miseriaz locū: sic i genesi
legit. Nūc ḡ ne forte mittat manū su
am: ⁊ sumat ō ligno vite: ⁊ comedat
⁊ viuat in eternū: emisit eū de⁹ de paradiso vo
luptatis. Quis verbis insinuari vr̄ q nunqz mo-
reretur si postea de illo sumpsisset ligno.

¶ Qño intelligenduz sit illud ne sumat de ligno
vite ⁊ comedat ⁊ viuat i eternū.

Sed qz p pctm̄ iā mortuū corp⁹ hēbat
illa virba ex tali itellu accipi pnt. De-
us mō irati loquēs ō hoie supbo ait.
Videte ne forte mittat ma. su. ⁊c. i. cauete vos
āgeli ne comedat ō ligno vite quo idign⁹ē. De
quo si pstitisſz cōederet ⁊ viueret i eternū. Sz
mō pp iobediētiā idign⁹ē comedeř. Et sic virbo
dixit ita ope exhibuit. Emisit. n. eū de⁹ ō padiso
voluptatis i locū sibi ꝓgruū: sic plerūqz mal⁹ cū
inter bonos viuere ceperit: si in melius mutari
noluerit: de bonorū cōgregatione pellitur pō-
dere prave consuetudinis pressus.

¶ De flāmeo gladio añ paradisum posito.

Ne vo possz ad illud accedere collo-
cauit ds añ padisuz Cherubin: ⁊ flā-
meū gladiū atqz virsatilē ad custodiē-
dā viā ligni vite. qđ iuxta lram pōt ꝫ
mō accipi. Qz p ministeriū āgelorz ignea custo
dia illi ꝓstituta fuit. Hoc. n. p celestes prātes in
paradiso visibili factū eē credēdū ē: vt p angeli-
cū misteriū ibi eēt q̄dā ignea custodia: ñ tñ fru-
stra: ſz qz aliqd signāt de paradiso spūali. Che
rubi. n. iterp̄tat plenitudo scie. h ē charitas: qz
plenitudo legis ē dilectio. Gladi⁹ āt flām⁹ pe-
ne tpales sūt q virsatiles sūt. qñ tpa volubilia sr̄
Illa ḡ ad custodiā ligni vite. iō posita sūt añ pa
radisū: qz ad vitā nō redit nisi p Cherubi. s. ple
nitudinē scie. i. charitatē: ⁊ p gladiū versatilē. i.
tolerantiā passionum temporalium.

¶ An hō ante pctm̄ comederit de ligno vite.

Dicit aūt q̄ri vtz de ligno vite añ pctm̄
comederit hō. De hoc aug. i li. ō bap.
puu loz sic ait. Recte pfecto itelligūr
primi hoies añ malignā dyaboli psua
sionē abstinuisse a cibo vetito: atqz vsi fuisse cō
cessis. Quis vbis oñdit q de ligno vite añ pctm̄
sumpserint: qbus p̄ceptū erat vt de oi ligno pa
radisi comederēt: nisi ō ligno scie boni ⁊ mali.

¶ Quare non sunt facti immortales si come-
derint de ligno vite.

Quare ḡ ppetua soliditate ⁊ btā imor-
talitate vestiti ñ sr̄: vt nulla infirmitate
vl̄ etate i ōteri⁹ mutarēr̄: Hāc. n. virtu
tē nāl̄r illud lignū būisse dr̄. Sz forte
ñ ō cōferebat: nisi sepe de illo sumereř. Potuit
ḡ fieri vt ō illo sumeret semel ⁊ ñ sepi⁹: q p aliqz
morā i paradiso fuisse intelligīr: cū scriptura di
cat eū ibi soporatū fuisse quādo costa de latere
eius assumpta ē: ⁊ inde formata mulier. ⁊ alia
lia ante eū ducta: qbus nomina imposuit.

¶ Divisio textus.

Postquā determinauit de grā absolute.
Hic determinat de ea p ꝓpara
tiōez ad statū p̄mi hois i p̄mo statu. Et diuidi
tur i partes duas. In p̄ma iquirit an hō i p̄mo
statu grām habuerit. Scō determinat quā penā p pecca-
to incurrerit. ibi. (In illi⁹ quoqz pctī pena ⁊c.) ¶ Circa pri
mū duo facit. Prio iquirit an hō i p̄mo statu grā eguerit.
Scō an virtutes gratuitas habuerit. ibi (Primū queri so
let ⁊c.) (In illi⁹ quoqz ⁊c.) Hic determinat penā quā hō i-
currit p pctō quo grāz ⁊ virtutē amisit. Et diuidit in duo.
Prio determinat penā. Scō oñdit veritatē cuiusdā qō-
nis ex pdictis occasionate. ibi. (Pōt ēt q̄ri ⁊c.) ¶ Circa
primū duo facit. Prio oñdit q Adā p pctō ⁊ locū delitia-
rū ⁊ cibū saluberrimū amisit. Scō quo ꝫ speditus ē ab ei⁹
recuperatione. ibi. (Ne vo posset ad illud accedere ⁊c.)
¶ Circa p̄mū duo facit. Prio oñdit penā ex vbis scriptu-
re. Scō mouet q̄sdaz dubitatiōes ex vbis illis: quā prio
mouet. ibi. (Dis vbis insinuare ⁊c.) Scō soluit. ibi. (Sz
qz p pctm̄ ⁊c.) (Pōt aūt q̄ri ⁊c.) Hic mouet quādā dubi-
tationē ex pdictis occasionataz. s. an hō añ pctm̄ de ligno
vite comederit. Et primo determinat q sic. Secūdo mo-
uet iterum dubitationē cōtra hec ortam ⁊ determinat eā
ibi. (Quare ergo perpetua soliditate ⁊c.)

¶ Questio. I.

Hic .v. q̄runtur. Prio an hō in statu innocentie gr̄a idiguerit. Secūdo an gratiā habuit. Tertio si habuit vtrū gratia hūani gn̄is si innocētia pstitisset fuisset maior q̄ modo sit. Quarto vtruz actus hūani fuissent efficaciores ad merendū. Quinto de pena que in lr̄a ponit hoiem propria transgressione consecuta.

¶ Utz nā i statu innocētie eguerit gr̄a. I.

Ad primuz sic pcedit. videtur q̄ hō i statu innocentie gratia nō eguerit. Ad hoc.n. gr̄a dat hoibus vt deo sint accepti: sz cum hūana nā integra erat sine aliq̄ corruptiōe pcti hō ex bonitate nāli deo acceptus erat. oē.n. bonū z pcipue malo ipmixtū deo acceptū ē. g̃ gr̄a supaddita ñ idigebat. ¶ P. gr̄a diuidit i operātē: z cooperātē: sz nō idigebat i statu illo gr̄a operāte: q̄ ipi⁹ ñ erat: cū tñ effect⁹ gr̄e operāt sit ō ipio facere piū: nec iterū cooperāte: q̄ nullā difficultatē ad bonū agēdū patiebat: gr̄a vo cooperās ad hoc dat: vt hō bonū facile facere possit. ergo nulla gr̄a indigebat. ¶ P. vt dicit deutro. 32. dei pfecta sūt opera. nō aūt eēt i dīnis opibus pfectio: si aligs gradus nobilitatis polīs eēt i creaturis q̄ ist̄itut⁹ a deo nō eēt. ergo oīs gradus bonitatis poīs i creaturis i rez nā inuenit: sz poterat ōs talē nāz ordere q̄ p ppria nālia vitam eternā mereret: alias nō eēt oīpotēs: cū igit nlla alia creatura B magis hr̄e videat q̄ hō vel āgelus. vr̄ q̄ B eis ꝓueniat: z ita si nā hūana pura eēt: sic i p̄mo statu erat hō: gr̄a nō idigeret ad vitā eternā pmerēdā. ¶ P. pena nūquā p cedit culpā: cū sit effectus eius: sz carētia visiōis dine ē pena originalis culpe. ergo si i nā hūana nō fuisset culpa nec ēt ibi fuisz carētia dine visiōis: sz poterat hō i statu innocētie oī culpa carere absq̄ gr̄a. ergo z gr̄a nō indigebat ad B vt ad dei visionē pueniret. ¶ P. ad B gr̄a dat hoi vt p̄eā deo ꝓfiguret z assimilet: sz ex ꝓditiōe nāe sue hō ad imaginē z silitudinē dei factus est. ergo si natura in eo integra maneret alia gratia nō indigeret.

Contra. Ro. 6. dr̄. Hr̄a āt dei vita eterna: sz necesse erat homini vt ad vitam eternā pueniret. ergo idigebat gr̄a p quā ad eā puenit. ¶ P. pctm̄ nāz humanā nō mutauit: sz eadē manet aī z post: sz meritū vite eterne excedit virtutem nature post peccatum. ergo etiā excedebat vires eius ante peccatum. ergo indigebat gratia per quā vitam eternam mereretur.

Respōdeo dōz q̄ duplex ē necessitas. Una absoluta q̄ ē ex p̄ioribus causis vt ex māli et formali: ex gb⁹ ꝓponūtur res: vt q̄ oē ꝓposituz ex ꝓuys nec esse ē corrūpi z bō. Alia vo ē ꝓditionata ex suppositiōe finis: vt si serra ōbeat facere serre opus. s. sectionē: necesse ē eā dētes ferreos hr̄e. Hec āt necessitas ē duplex: q̄dā. s. sine q̄ nō pōt bn̄i finis intentus: sicut sine cibo nō pōt bn̄i cōseruatio vite: q̄dā vo sine q̄ nō pōt aligs ad finez de facili ptingere: sicut dr̄ equus necessarius hoi ad pagēdū iter: z nomē vtilitatis cōe ē vtriq̄ modoꝝ necessitatis vltimo positoꝝ: sz nomē idigētie magis se bz ad p̄mū modū eoꝝ. Illo.n. ꝓprie dicimur idigere: sine quo finē ꝓseq̄ nō possumus: sz B dico q̄ hō aī pctm̄ gr̄a idigebat: q̄ sine gr̄a finē vite eterne nullo mō ꝓseq̄ potuisz: ad finē.n. nō pueniret nisi p opa ꝓportiōata fini. vita āt eterna ē finis oīno nāe humane facultatē excedēs. vñ ēt itellz z cōsideriū supat prime Loz. Oculus nō vidit z auris nō audiuit ꝛc. Ideo opz q̄ opera p q̄ ad vitam eternam pueniret vires nature humane excedāt. vnde in ea homo nō potest sine aliquo dono naturalibus addito: z ideo quātūcunq̄ natura humana sit integra: nihilominus homo gratia indiget ad vitam eternam consequendam.

Ad primum ergo dōz q̄ vnūq̄q̄ bonū ōs accepta sz mēsurā sue bonitatis: sz illō simplr̄ a deo acceptari dr̄: cui ab ipso p̄parat illa glia qua ipse glorioſus ē. s. visio eius p eēntiā. ¶ Ad 2m dōm. q̄ hō aī pctm̄ z operāte gr̄a egebat: gr̄e. n. operāti aligd p se cōuenit: z aligd p accns. p se. n. sibi ꝓuenit vt hoiez iustū faz malr̄ faciat: z deo gratū: sz hoc accidit sibi vt iustū ex iniusto faciat ex pte subiecti i quo i iustitia iuenit. B ēt p se est sibi ꝓueniēs vt ex nō iusto iustū faciat vl ex nō grato gratū: sicut albedinis ē ex nō albo facere albū: sz B albedini accidit vt ex nigro albū faciat. Silr ēt gr̄e cooperātis nō ēt solā facultatē faciat i operādo. B. n. heresis pelagiana ponebat: sz vt efficaciā z virtutē quādā nouā opib⁹ hoiuz p̄beat. s. merēdi vitā eternā. ¶ Ad 3m dōm. q̄ nō pōt esse aliq̄ creatura q̄ ex pp̄ys nālib⁹ vitā eternaz p̄mereri possit: sicut nō pōt eē aliq̄ creatura q̄ nāe dine eq̄tur: nec B oī potētie dei ōrogat. Et B p̄z ex bis q̄ supra dicta sūt. ¶ Ad 4m dōz. q̄ carētia dine visiōis pōt itelligi dupl̄r: vl negatiue: z sic nō ē pena: sz ōfectus nāz creataz ꝓnis: nulla. n. nā creata ex se sufficiēs ē ad dei visionē: z sic fuisz carētia diuine visiōis i hoie aī pctm̄ si gr̄am nō habuisset. Alio mō pōt sumi p̄uatiue vt itelligat aliq̄ obnoxietas ad carēdū dei visiōe: z sic ē pena pcti z i p̄mo statu ñ fuisz. ¶ Ad 5m dōz. q̄ silitudo dei q̄ ꝓuenit hoi fm̄ sua nālia ē alia ab illa q̄ hō assimilat deo p gr̄az: nec ē icōueniēs vt hō i plurib⁹ deo assimilet: eo q̄ sctz quēlibet gradū bonitatis supaddit̄ noua silitudo i creaturis ad deū ꝓsurgit.

¶ Utz hō aī pctm̄ habuerit gr̄am. II.

Ad secūdum sic procedit. vr̄ q̄ hō aī pctm̄ gr̄az nō habuerit Quicūq̄. n. bz gr̄az pōt pficere ad meritū vite eo q̄ p gr̄az meret gs augmētū gr̄e z ei⁹ ꝓsūmatiōez: sz vt supra magr̄ dixit. z 4. di. hō i p̄ statu nō būit. vñ ad meritū vite pficere possz. ergo gr̄az ñ būit. ¶ P. maior ē ptās gr̄e q̄ nāe: sz quāto peccās ē maioris ptātis tāto grauiꝰ ē pctm̄ ei⁹. si g̃ hō a statu gr̄e cecidisz cū āgelus. aī lapsuz gr̄az nō būerit vt multi dñt. vr̄ q̄ pctm̄ hois grauiꝰ q̄ pctm̄ ōmōis fuisz: qō supra negatū ē. ¶ P. gr̄a magis ꝓuenit cū glia q̄ cū nā: sz gr̄a tpe i hoie gliaz p cedit. ergo multo fortiꝰ nā gr̄az z sic i p̄ statu gr̄az nō būit. ¶ P. gr̄a q̄tū i se ē hoiez i deuz pmouet. cū igit i hoie aī statū pcti nihil eēt trahēs ipm̄ iferius. vr̄ q̄ si gr̄az būisset q̄ nūq̄ peccauisset: peccauit autē. igitur gratiā nō habuit ¶ Preterea. ea que hō per primuz peccatum amisit sibi restituta nō sunt: sicut impassibilitas z huiusmōi. si ergo gratiam in statu innocentie habuisset: eam per peccatum amissaz per penitētiaz nō recuperasset: hoc aūt falsuz est: quia sic totum humanū genus periret. ergo gratiā in primo statu non habuit.

Contra. Nullus spoliatur illis que nō habet: sed homo per peccatum fuit vulneratus in naturalibus z spoliatus gratuitis. vt dicitur in glo. Luce. 10. ergo gratiam habuit. ¶ Preterea. charitas nunquā est informis. in littera autem p̄batur q̄ Adam in p̄mo statu charitatē habuit. ergo z gr̄am sine qua nō ē charitas.

Respondeo dicēdum q̄ circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt q̄ homo in primo statu gratiaz nō habuit: nec virtutes gratuitas. oēs autē auctoritates sctōrum: quas magister i littera inducit ad p̄bādum hoi virtutes ifuisse: exponūt de virtutibus naturalibus: que in ipso propter integritatem humane nature excellētissime erāt. Sed hoc nō videtur auctoritatibus cōuenire: i gbus ponit q̄ Adā charitatē hūit q̄ sine gr̄a nō bētur: z plura alia dñr que nō nisi extorte ad

virtutes naturales referri possūt. Alij vero distinguūt statum inocentie ī duos status: dicūt.n.q̄ hō in p̄cipio creatiōis sue sine gratia creatus ē in naturalibus tātum: postmodū vero ante peccatū gratiaz ꝯsecutus ē: ꝛ sc̄ōz hāc distinctionē varia dicta sanctoꝝ ꝛ doctoꝝ concordare nitūtur. Sed istud nō videtur cōuenire dictis sanctoꝝ ꝛ doctoꝝ qui de statu inocētie quasi de vno statu nō distincto loquuntur: ꝛ ideo hec posītio non magne auctoritatis est. Jdeo alij dicūt q̄ hō in p̄cipio creatiōis sue ī gratia creatus est: ꝛ hec quidē posītio satis cōgruere videtur opinioni Augu. qui ponit res simul tēpore pfectas fuisse creatas in materia ꝛ ī forma. P̄ria vero opinio magis congruere. videtur opinioni aliorūz sanctoꝝ qui dicunt per successiōné tēporis res creatas perfectas fuisse. Que tamē harum opinionū verior sit multū efficaci ratione p̄bari nō pōt sicut nec aliquid eorum que ex voluntate dei sola dependent. hoc tamē p̄babilius ē vt cū homo creatus fuerit in naturalibus ītegris que ociosa esse nō poterāt: q̄ in p̄mo instanti creatiōis ad deum ꝯuersus gratiaz cōsecutus sit: ꝛ ideo hanc opinionē sustinēdo dicēduz ē.

Ad primum dicēduz q̄ sicut ꝑm Aug. distinctio p̄morūz dieruz attenditur sc̄dum ordinē nature: ꝛ nō sc̄ōz successionē tēporis: ita etiaz ꝑz ordinē nature status ī naturalibus puris ad statum eius in gratia cōparatur: ꝛ nō sc̄ōz ordinē tēporis: ꝛ sic intelligendū est q̄ hō in statu naturaliū ītellectuz nō habuit. vnde proficere posset: quia dū gratiaz hz nō hz hoc ex naturalibus: sed ex gratuitis. Uel dicēdū q̄ hoc ītelligēduz est q̄ hō nō potuit proficere p se etiā habita gratia vt beatitudinē ꝯsequeretur. ꝛ hoc supra. magister dixit, pficere ad meritū vite. ¶ Ad z^m dōm q̄ sc̄ōz tertiaz opinionē tā boies q̄ angeli ī gratuitis creati sūt: ꝛ ideo contra eā nō ē huiusmodi obiectio: sed contra secundam quā sustinentes dicimus q̄ potētia naturalis: hoc modo se habet ad gratiam q̄ ipsa subministrat subaz actus. ꝛ gratia p̄bet efficaciā merēdi in formādo actuz: ꝛ sicut maioris perfectiōis ē forma actus q̄z ipsa suba eius: ita ecōtrario maior defectus ē deficere in ipsa suba actus q̄z deficere ī forma ipsius: quāuis autē ponatur hō gratiā habuisse: ꝛ in hoc angelo superiorē fuisse: tamē debilior fuit in potētia naturali: ꝛ ideo ḋ fectus potētie naturalis magis excusat peccatuz hois q̄z ḋfectus gratie peccatū āgeli. vñ simplr̄ pctīn hois minus q̄z pctīn angeli inuenitur. ¶ Ad tertiuz dicēduz q̄ p gratiā aliquis meretur gloriā: ꝛ ideo conueniēter gratia tēpore gloriā p̄cedit: ꝛ per naturā nō mereī grām. vnde nihil ipedit vt simul cum nā gr̄a infundatur. ¶ Ad quartū dicēduz q̄ in illis q̄ agunt p necessitatē nature: oz q̄ agēs de necessitate agat sc̄ōz exigētiā forme que ī ipso ē: vt p calidū calefaciat. hoc autē in volūtarys nō tenet. vnde etiā si homo grām habuerit: nihilominus potest ī contrarium actuz trāsire. ¶ Ad quintuz dicēduz q̄ actus personales nō attringūt nām: sed personā: ꝛ ideo adā per penitentiaz: quā de peccato egit: potuit recuperare illa bona: q̄ sibi ad actus personales data erāt: sicut gratiā ꝛ virtutes: nō aūt illa: q̄ tota nāe collata erāt: vt īmortalitas corporis: ꝛ obediētia inferioꝝ virtū ad rationē ꝛ huiusmodi.

¶ Utrum homo ī statu primo habuisset tātum de gratia quātum habuit post peccatū. III.

Ad tertiū sic proceditur. Uidetur q̄ in primo statu homo nō tātum de gratia habuisset quantum post peccatum. Ut enim philosophus dicit in .io. ethicorum. Ridiculum est temperātiā ꝛ fortitudinem in dys ponere cuz in eis passiones ināte ꝛ illate nō sint circa quas fortitudo ꝛ tēperantia mediū cōmunicāt: ꝛz in p̄mo statu adā huiusmodi passiōibus caruisset. ergo. ꝛ per cōsequēs his virtutibus: q̄s tamē homo post peccatū habuit gratuitas: nō ergo tot gratias homo ante peccatum habuisset: sicut post habuit. ¶ P̄. perseuerātia quedā virtus est quā multi post peccati statū habent: hec autē ade defuit vt eius casus ostēdit. nō igitur tot virtutes habuit quot hoies in peccato nati habēt: ꝛ sic ideꝝ q̄ prius. ¶ P̄. plus indigēti deus plus tribuit: q̄ misericordia miseriā intuet. vt dicit Ber. sed hō plus indiget gratie auxilio post pctīn q̄z ante: cum magis in nālibus ifirmetur. ergo plus de gr̄a post peccatuz hoī cōfertur q̄z ante contulisset. ¶ P̄. deus cū sit sūme bonus. vt Augu. dicit: mala eē nō permitteret nisi esset adeo potēs. vt ex malis bonū eliceret: ꝛz nō ostēderetur pfecte diuina bonitas: nisi bonuz q̄ ex malo ōne elicit excederet illud bonū q̄ per malū p̄uatur. ergo bonum: hois q̄ ex peccato eius deus elicit: excedit illud bonū q̄ ante peccatū erat: ꝛ est postmodū per peccatuz p̄uatum: ꝛ sic maior est gr̄a post peccatū q̄z ante. ¶ P̄. tota plenitudo gratie humani generis ex virtute incarnatiōis ꝛ passiōis x̄pi p̄cedit. vñ dicit Jo. p̄mo. De plenitudine eius oēs accepimus: ꝛz si adā nō peccasset x̄ps nō fuisset incarnatus: vt quidā dicunt: vel saltez non fuisset passus. vt oēs dicūt. ergo nō tāta plenitudo gratie fuisset ī humano genere ante peccatum: sicut post.

Contra Mat. z5. Dedit vnicuiq; ꝛz propriā virtutē ꝛ exponit ī glo. de collatinne gr̄arum: virtus aūt hoium nālis maior erat ante pctīn q̄z post. ergo ꝛ plus ō gr̄a ꝯsecuti fuissent añ pctīn q̄z post. ¶ P̄. nullus ex pctō reportat cōmodū: sed si hō post pctīn maiorē gr̄az hēret q̄z añ: cōmodū ex malo reportaret. ergo ꝛc̄.

Respondeo dōm q̄ donoruz gratuitorū quedaz ordinātur absolute ī perfectōez eius cui cōferuntur. quedā autē ad vtilitatē aliorum. vt dicit p̄me Cor. iz. Unicuiq; datur manifestatio. s. ad vtilitatē. vtilitas aūt quedā est vt defectibus proximoꝝ subueniatur: sicut per operationē signoꝝ ifidelitati succurrit: q̄z signa data sūt nō fidelibus: sed ifidelibus. Et similiter ē ēt de generibus linguaꝝ: ꝛ de alys huiusmōi donis. Et q̄z huiusmodi defectus ī p̄mo statu nō fuissent: ideo etiā nec talia dona hoī collata forēt que cōtra hos defectus ordinātur. Dona vero absolute in pfectionē recipiētis ordinata sūt ea quibus homo ī actibus proprys pficitur ꝛ ꝛz aiam ꝛ ꝑm corpus: sicut est gr̄a gratū faciēs: virtutes: donū scie: ꝛ sapiētie: ꝛ huiusmōi: ꝛ impassibilitas corporis: ꝛ in his hō in p̄mo statu simplr̄ loquēdo magis abundasset q̄z ī sc̄o statu post pctīn: ꝛz iste excessus pōt ꝯsiderari duplr̄ vl̄ intēsiue vl̄ extēsiue. Extēsiue qdē: q̄z pl̄a de hḋ hō in p̄mo statu q̄z in sc̄o habuisset. hūit.n. impassibilitatē corpis ꝛ pfectaz obediētiā inferioꝝ virtū ad rōnē ꝛ hḋ q̄ ī hoibus post pctīn nō inueniunt. Intensive est q̄ ēt q̄dā dona post peccatū sūt que ipfectionē annexā habēt: q̄ aut ī primo statu nō fuissent oīno: aut si fuissent ꝑm aliuz modū ꝛ alios actus fuissent: vt tū hoc ītelligat ō ipfectōe nō q̄ nāz ꝯsequit: ꝛz q̄ ex pctō ꝯsecuta ē. Fides.n. pfectionē hz ꝯsequētez nāz: cuius ē dīna q̄z si in speculo ītueri: ꝛ h̄ etiam hoī in primo statu cōgruisset: ꝛz vidisset clarius diuina. vt supra dictū est. Et iō fides in p̄mo statu fuisset etiā sc̄ōz eiusdē gnis actū: quāuis pfectioꝝ q̄z modo sit. Cōtinentia vero que ipportat imperfectionem in repugnantia passionū ex peccato causata ꝛz q̄ philosoph^9 ꝓtinētiā accipit ī. 7. ethi. ī p̄mo statu nō fuisset: ꝛ silr̄ penitentia si spālis virtus ponatur: ad minus ꝑm eosdem actus quos nunc habet: ꝛ similis ratio est de alys similibus. Si autē excessus intensiue consideret ꝛ p̄cipue q̄z tū ad dona gratū faciētia sic ꝯsiderādo statuz ad statum �yliter hō ante pctīn ampliori gratia preditus

fuisset q̄ post:sz tñ nō ē inconueniēs q̄ aliquis post statuz peccati multo maiorē gratiā habeat q̄ aliqui habuissent etiā in primo statu:eo q̄ gratie nō tātuz dātur secōz mēsurā naturalis virtutis seu capacitatis:sz ꝑz conatuz: quē cō tingit eē maiorē in eo qui minoris virtutis ē: sicut etiā dr̄ ō cōparatiōe boiuz noui ⁊ veteris testamēti.

Ad primum ergo dicēduz q̄ quāuis angeli quos philosophus dos vocat:sicut ⁊ Dio. huiusmōi virtutes cardinales nō habeant scōm eosdem actus quibus ī nobis sūt:habēt tamē eas secōz quosdā emi nētiores actus:⁊ precipue secōz q̄ cōstituūtur eorum actus circa fines:⁊ hoc modo ī boīe etiaz ante statuz peccati fo rtitudo ⁊ tēperantia eē potuisset: tamē sciēduz ē q̄ alia rō ē de boīe ante peccatuz:⁊ dō angelo:⁊ dō boīe glorificato.homo enim ī p̄mo statu quāuis huiusmōi passiōibus actu nō subiaceret:tamē naturaz habebat q̄ quātuz ī se ē bis passiōib⁹ subycibilis erat:⁊ possibile erat eis subyci si peccaret:nōduz boīe cōfirmato:sz homo glorificatus:⁊ si naturā habeat cui secōz se ꝯsiderate nate sūt huiusmōi passiōes ineē: tamē ꝑ habitū glie oīno aditus his passionibus tollitur:angelus vō nec naturaz nec passibilitatē respectu harum passionuz habet.vnde pz q̄ huiusmōi virtutes quātū ad act⁹ qui sūt vie nūc ī nobis magis remote sūt ab angelis q̄ ab boīb⁹ glorificatis:⁊ ab boibus glorificatis magis q̄ ab eis ī primo statu existētibus. ¶ Ad secōz dicēduz q̄ pseuerātia dupliciter dicit. Uno.n.modo spālis virtus cuius actus ē hr̄e proposituz semp in bono pmanēdi:⁊ talē virtutē Adā habuit:⁊ mlti qui post cozruerūt. Alio modo ē q̄daz circūstantia ꝯsequēs virtutes alias:⁊ sic nō ponit specialē virtutē:sz cōt inuationē quādaz virtutis vsq̄ ad mortē:⁊ sic Adā ī primo statu pseuerantiaz nō habuit. ¶ Ad tertiū dicēduz q̄ plus indigēti ōus plus tribuit:dūmodo sit magis ad recipiēduz dispositus:alias nō ē verū: tamē sciēduz ē q̄ cū indigētia dicatur respectu finis.vt dictū ē:nō ē dicēduz q̄ hō post peccatuz magis egerit gratia q̄ ante. Illud.n.ad quod ꝑ se gratia ē ordiata.s.gloria supra vires boīs ē siue añ peccatuz siue post pctm̄. Unde quātuz ad hoc nō magis idiget post q̄ ante:sz quātum ad hoc ad quod ꝑ accidēs gratia ordiat̄:quod ē remotio mali:magis hō post pctm̄ idiget:⁊ p respectuz ad gloriā attenditur mensura gratie:quia p gratiaz maiorē: maiorem gs gloriā meretur nō autē per respectuz ad remotionē peccati vel ifirmitatis:quia minima gratia sufficit ad delēduz oīa peccata.vñ nō maiori gratia idiget hō post peccatū q̄ ante:sz verū ē ad plura gratia idiget:q̄ tamē plura quātalibet gratia facere potest. ¶ Ad quartū dicēduz q̄ ōs ex malo semp maius bonū elicit:nō tamē illi ō necessitate in quo malū eē pmittit:sz ī cōparatione ad vniuersuz: cuius pulchritudo cōsistit ex hoc q̄ mala eē sinuntur:bonuz autē vniuersi prepōderat bono pticularis rei:sicut bonū gētis ē diuini⁹ q̄ bonū boīs. vt ī p̄mo ethicoz philosophus dicit. ¶ Ad quintū dicēduz q̄ xp̄us ad hoc fuit passus: vt boīs naturā reparet. Uñ ꝑ passionē xp̄i nō apparet q̄ maiorē gr̄az hō ꝯsecutus sit post pctm̄:q̄ ante fuisset sine ea: loquēdo ō gratia ī ordine ad premiuz eēntiale:quia aliqō pmiū accidētale hō ꝑ passionē xp̄i consequitur:qō añ peccatū nō habuisset.s.gaudiū ō victoria xp̄i.

¶ Utrū opera boīs sint magis efficacia ad merendā gratiā post peccatū quā ante pctm̄. IIII.

AD quartuz sic proceditur.videtur q̄ post pctm̄ opera boīs fuissent magis efficacia ad merēdū q̄ añ pctm̄. In p̄.n.statu hō:sicut nec ad malū ipellēs aliqd habebat:ita nec a bono retrahēs:sz supra.z4.dis. magister dixit q̄ primus hō resistēdo tētationi nō meruisset:quia nihil erat quod ad malū ipelleret.ergo similiter faciēdo bonū vel nihil vel minus meruissz:quia nihil erat quod a bono ipediret. ¶ P̄. dicit apostolus.z.Thymo.z. Nō cozonabitur nisi qui legitime certauerit:sz hō ī p̄mo statu non ita ipugnabatur:sicut post pctm̄.ergo nec ita coronā efficaciter merebat. ¶ Preterea. vt philosoph⁹ dicit in secūdo ethi.virtus ē circa difficilia: sz difficilius est boī post peccatū bonū operari q̄ ante.cū ergo ex virtute pceedat efficacia meriti:videtur q̄ ante pctm̄ actus boīs fuerint minus efficaces ad merēdū q̄ post. ¶ Preterea. hō in primo statu fuit quasi medius inter statū angelorū ⁊ statū nostrū:vt ex his que.zz.di.dicta sūt:pz:sz operationes angeli nō sūt ita efficaces ad merēdū:sicut operatōes boīs:quod pz ex hoc q̄ inferior angelus mereri gradū superioris nō pōt:sz hō potest mereri vt ascēdat ad supmuz ordinē angelor̄.vt ex dictis Hzego.pz in homelia de centū ouibus.ergo ⁊ hō in p̄mo statu habuit opera minus efficacia ad merēduz q̄ post peccatū. ¶ P̄. vt in primo.dis. z.magister dixit hō factus ē ad reparationē ruine angelice:sz de quolibet ordine angelor̄ aliqui ceciderunt.vt supra.6.di.dictuz ē.ergo oportet q̄ qualr̄cūq̄ vadat hūana natura:siue in statu innocētie:siue in statu peccati ad singulos ordines angelor̄ aliqui boīes trāsferantur:cū ergo B nō fiat nisi ex virtute meriti:videt̄ q̄ saltē nō maioris efficacie ad merendū fuerint opera hominis in statu innocentie q̄ post peccatum.

Contra. Quāto aliquid ē magis purū in gr̄e aliquo tāto magis hz vtutez illius gr̄is:sicut ignis purus q̄ ignis cōmixtus:sed merita nr̄a sūt admixta alicui ōmerito qō pz ex B qō dr̄ Isa.64.. Quasi pānus mēstruate oēs iusticie nr̄e.Cū igit̄ in p̄mo statu absq̄ oī pmixtiōe demeriti fuissent.videt̄ q̄ tūc fuissent efficaciora ad merendū. ¶ P̄. quāto volūtas promptior ē ad operādū tanto hō magis mereb̄.z.Lor.8.sz voluntas prompta est secōz id qō hz:accepta ē nō secōz id qō nō hz:sz in p̄mo statu voluntas prōptior erat ad bñ agendū:qz minus ipediebat. ergo opa boīs magis erant efficacia ad merendū.

Respondeo dōz q̄ cū meritū nō cōsistat in habitu:sz ī actu nec ī actu quolibet:sz ī eo q̄ ꝑ habituz gratie ifozmat̄.actus āt oīs meritorius ex volūtate pceedat:oz q̄ merituz aliqd hēat a gr̄a:⁊ aliqd a volūtate:⁊ aliqd ēt ab obiecto actus.vñ spēs actus trahit̄:⁊ iō ex his tribus efficacia meredi mēsurari pōt ex gr̄e volūtate ⁊ obiecto.Quāto.n.maiori charitate ⁊ gr̄a act⁹ ifozmat̄:tāto magis ē meritorius.silr̄ ēt quāto magis ē voluntariū plus hz ō rōe meriti ⁊ laudabilis.Silr̄ ēt quāto magis obz ē arduū tāto magis ē actus meritorius.sp itelligatur cōparatio de vno ceteris paribus.Qō āt aliqō arduū augmētet rōnez meriti:nō hz ex difficultate laboris:sz ex bonitate:qz quāto aliqd melio⁹ ē tāto supra vires boīs operāt̄ ē magis eleuatū:qz ergo hō ī p̄mo statu.vt dcm̄ ē maiorē gr̄az cōiter habuisse q̄ post pctm̄:⁊ prōptior fuisse volūtas ad operādū: q̄ resistētiā ñ bēbāt:sequit̄ q̄ opa boīs ī p̄mo statu simplr̄ magis erāt efficacia ad merēdū q̄ p̄: dūmō circa idē obz opatio ꝯsideret̄ vtrobiq̄:q̄uis maiori difficultate circa illud opereb̄ hō post pctm̄ q̄ añ. Non .n.arduū opus auget rōnē meriti nisi rōne bonitatis:⁊ nō rōne difficultatis nisi ꝑ accēs:inq̄tū.vz.ī id qō difficile ē maiori attētiōe aligs ꝯsurgit ⁊ cū maiori conatu volūtat

Ad primuz ergo dōz q̄ nō cōsentire tētatiōi in p̄mo statu:si hō ī nālib⁹ tm̄ ꝯsideretur: vt magr̄ hic loquit̄:nō fuisset boī meritoriū:sz B cōtingit: ex hoc q̄ gr̄az nō hēbat:sicut ex causa ꝑ se:⁊ nō ex hoc q̄ nihil ad malū ipellebat nisi ꝑ accidēs:iquātuz videlicet: ex hoc q̄ homo nō habebat impellens ad malum magis

poterat ꝓseruari a casu in pctō sine gratia q̄ post. Uel dicendū q̄ nō ꝓsentire tētatiōi dicit duplr: vel ita q̄ importetur negatio tātum: ꝛ ita cū nō relinquat aliqs actus nō remanebit ratio meriti: ꝛ hoc potuisset ꝓtingere i p̄mo statu ꝓpter hoc q̄ hō nō cogebatur tētationē exteriorē discutere cū iteriori tētatiōe nō vrgeret: vel ita q̄ importat actū volūtatis tētatiōi repugnātē: ꝛ sic resistere pctō semper ē meritoriū i eo qui gratiaz hz. ¶ Ad scōm dicēdū q̄ q̄uis homo i p̄mo statu nō habuerit certamē iterius habuit tamē certamē exterius: vñ ꝛ victoriam hr̄e potuit q̄ coronā mereret: nec tamē est de necessitate meriti certamen cōtra aliquē ipugnātē: q̄ sic in angelis meritū nō inueniremus: sz ō necessitate meriti ē certamē quo qs contēdit apprehēdere aliqd qō supra se ē: ſm q̄ aliqs q̄si viribꝰ suis luctat: nec opz vt vbi ē maius certamen ibi sit maius meritum: sz vbi ē magis legitimū: cōtingit autē i minori ipugnatiōe magis legitimū certamē eē. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ aliqd pōt dici difficile duplr: vel ex arduitate opis: ꝛ sic virtus itelligitur circa difficile eē: qō. s. i se difficile ē ꝛ arduum: vel ex impfectiōe opantis: ꝛ sic virtus circa difficile nō ē: sz talē difficultatē virtus tollit: quāto enim aliqs virtuosior ē: tāto facilius opa virtutis exercet: nec tamē dōz ē q̄ quāto virtuosior sit minus mereat: ꝛ p hūc modum ē difficultas maior i opibus hoīs post pctō ex impfectione opantis. ¶ Ad quartū dicēdum q̄ hoc q̄ opa alicuius angeli sint minus meritoria q̄ alicuius hoīs nō ꝓtingit ex ipfectiōe angelorꝫ: sz ex ꝓditiōe gratie: q̄ quāuis in angelis sit maior scōz statuz: quia propinquor fini cū sit minor via angelo data q̄ hoī. vt supra dctm̄ est. tamē gratia hoīs pōt eē maior i virtute meredi: angelis. n. data ē gratia ad ōterminatū graduz scōz ōterminatū ordinē promeredūz: ꝛ iō vlterius p̄miuz p gratiaz illā mereri nō possūt: hō autē cū ex ꝓditiōe nature ad nullū ordinē ōterminet: sz idifferenter ad oēs se habeat: accipit gratiā et idifferēter ordinatā ad promeredūz gradū cuiuslibz ordinis scōz genus suuz: ꝛ iō nō opz q̄ rōne ista hō i primo statu minus mereri potuissz q̄ post pctm̄. ¶ Ad quintū dicēduz q̄ q̄uis hō nūc ad cundē terminū pueniat ad quē pueniss̄z ante pctm̄: nō opz tamē vt equalē efficaciā in meredo bēant actus eius: qz qō tūc ex paucis actibꝰ mereri potuit: nūc oz q̄ ex multis actibus mereat: ita q̄ p exercitiū actuū in quandaz p/fectionez crescat scōz quā sibi competat merituz tāti premiꝫ quā prius habuisset.

¶ Utrū expulsio de paradiso ꝛ priuatio iustitie originalis sit ꝓueniens pena prime trāsgressiōis. V.

AD quintum sic ꝓcedit. Uidetur q̄ pena hoīs iconuenienter i lra ōtermineꝫ pro pctō prime trāsgressionis. Illud. n. qō propter hoīez factū ē i aliquo hoi seruire dz: sz paradisus terrestris propter hoīem factus ē: sicut alie creature: cū igit hoi inde eiecto in nullo seruiat: videt q̄ inde expelli nō ōbuerit. ¶ Preterea. propter pctm̄ hoīs tota natura ōteriorata ē q̄. ꝓpter hoīez facta ē. vt dicit glo. Ro. 8. multo. ergo magis locus ille i quo pctm̄ cōmissuz ē. s. paradisus terrestris infici debuit: sz hoi ifecto ōbetur locus infectus ergo post pctm̄ ō paradiso terrestri expelli non ōbuit. ¶ P. vt supra magister dixit di. 17. paradisus terrestris ō se locus inaccessibilis ē. ergo frustra apponuntur custodie ne homo ad illuz accedere possit ad quē etiaz sine illis puenire nō valeret. ¶ Preterea homo post peccatuz statim necessitati mortis addictus fuit: sed ex quo necessitatē moziendi habuit ñ poterat nō mori. ergo frustra dñs dixit. videte ne forte sumatis ō ligno vite ꝛc. ¶ P. lignū vite nō habuisset maiorē effectuz in hoīem post peccatuz q̄ ante: sed homo ante peccatum de ligno vite edidit. vt in littera dicitur: nec tamen in eternuz vixit. ergo etiaz licz post peccatuz de eo comedisset nō in eternuz vixisset. ¶ Si dicatur q̄ lignū vite hunc effectuz non habebat nisi frequēter sumptum. ¶ Contra. Causa multiplicata non variat effectuz scōz spēz. si ergo semel sumptuz imortalitatis causa nō erat videtur q̄ nec ēt si frequēter sumeretur.

Contra id quod inocētie ōbebatur non ōbuit remanere inocētia amissa: sz locus ille: et cibus inocētie ōbebatur. ergo post peccatū homo vtroq; priuari ōbuit. ¶ P. magis erat propinus locus angeli celum empyreuz in quo creatus est q̄ hois paradisus terrestris in quo positus ē homo extra ipsuz creatus: sed angelus post peccatuz ō celo empyreo ōiectus ē. ergo ꝛ hō post pctm̄ ō paradiso terrestri expelli ōbuit.

Respondeo dicēduz q̄ ad felicitatē seu ad beatitudinē aliquid ptinet quod ē ō substantia eius: sicut visio dei gaudiuz ꝛ huiusmodi: aliquid autē correspondet sibi p moduz congruētie: sicut beatitudini sanctorum rñdet locus excellētissimus qui ē celū empyreuz. Ita etiaz ad statum inocētie: in qua quodā modo hō beatus erat. vt dicit Augustinus. 12. ō ciuitate dei q̄dā pertinebant quasi essentialiter: sicut imortalitas ꝛ obedientia viriuz inferiorum ad rationez ꝛ huiusmodi: sed quedam alia pertinebant per moduz cuiusdam congruentie. Immortali enim vite: ꝛ ab oi inquietudine segregate ōbebatur locus tēperatissimus ꝛ ōlitus plenus qualis ē paradisus terrestris. vnde sicut post peccatuz deiectus ē a statu illo innocētie in quē eleuatus erat supra conditionem nature sue absolute considerate: ita etiam ꝛ locum amisit qui illi excellētie debebatur: ꝛ in locum vbi formatus fuerat deiectus erat.

Ad primum ergo dicēdū q̄ paradisus terrestris quāuis non seruiat homini quasi in vsum eius veniēs: seruit tamē sibi ad istructionē eius proficiēs: sicut homo ex hoc ipso q̄ i scriptura cognoscit se tali loco p pctm̄ priuatuz ad pctm̄ vitāduz icitatur: ꝛ ad miseriaz suaz cognoscēdam. ¶ Ad secūduz dicēduz q̄ sicut peccati infectio nō venit ad creaturas alias: nisi per creaturam rationalē peccantē: ita etiaz illa infectio nisi corruptio nō irrationalis creature penam ordinatur. vnde nō oportet q̄ locus ille per peccatuz inficiatur: in quo homo ꝛ angelus peccauit: scilicet paradisus terrestris ꝛ celum empyreū: sed illa loca que peccantibus ōputata sunt post pctm̄. ¶ Ad tertiuz dicēdum q̄ illa impedimēta ratione quorū laccessibilis dicitur paradisus terrestris forte hoc gladius flāmeus vocatur: quia p̄cipue locus ille inaccessibilis videt propter intēperatuz calorē in locis intermedys: ꝛ ideo non sequitur q̄ huiusmodi ipedimēta supflua sint. ¶ Ad quartuz dicēdum q̄ quāuis homo post peccatum lignum vite sumpsisset: mortē euadere nō potuisset: potuiss̄z tamē mortē differre: ita vt vita eius auxilio ligni vite prolongaretur: sicut ō Enoch ꝛ Delya creditur: ꝛ hoc homini non expediebat. vt tādiu in hac misera vita pmaneret. Et vba illa dñi sūt magis accipiēda p modum compassionis q̄ insultatiōis. Uel pōt dici. sicut dicit magister in littera. ¶ Ad quintū dōz q̄ ꝛ si hō ante pctm̄ ō ligno vite sūpsisset: nō tamē imortalitatē ꝓsecutus fuit quā lignū vite ꝓferre nō potuit: nisi frequēter sūptuz. Et iō dicēdū. ¶ Ad sextū q̄ lignū vite nō erat causa p se imortalitatis vt ex p̄dictis patet: sz potius erat. vt dispositio q̄dā. dispositio āt nō pducit ad effectū nisi multiplicata: sicut pz i q̄litatibus actiuis ꝛ passiuis q̄ sūt dispositiōes ad formā elemēti: non. n. inducit forma elemēti nisi quādo pducitur materia ad intensionē qualitatum illarum.

¶ Expositio textus.

Operatur liberādo ⁊ ꝓparando ⁊c.) vt liberatio referat̄ ad expulsionē peccati: ⁊ ꝓparatio ad īformationez aie. (Nō tamē iustitie habēde vl̄ retinēde.) Cōtra supra dcm̄ ē q̄ quāuis hō nō hēret vñ ꝓficere posset: habuit tamē vñ posset stare. ergo lib. arb. sufficiebat ad iustitiā retinēdam. Et dōz. q̄ ab eadē causa est eē rei ⁊ cōseruatio eius. vñ sicut eē iustitie gratuite nō est nisi a deo: ita etiā ⁊ oseruatio eius. Sz vez est q̄ hō habēs gratiam nō idiget alia gr̄a ad eius oseruationē. Et ꝓpter hoc dicit̄ q̄ hō pōt ꝑ se stare. (Quibus rñdētes dicimus ⁊c.) Uī ꝟ falsum: q̄z si quādo peccauit nō habuit: tunc ꝑdus amisit q̄z peccaret: q̄ videt falsum. Sz dōz. q̄ ante ītentionē peccati habuit vtutes: sz sil̄ ista duo fuerūt cōmissio peccati ⁊ amissio vtutis: sicut vnū est instās ī quo expellit̄ nigredo ⁊ in quo īducitur albedo. (Dō añ petrū beatissimus ⁊c.) Nō est itelligēdum de patrie beatitudine: sz ꝟz q̄ beatitudo ītelligit talē perfectionē q̄lis illi statui cōgruebat: ⁊ capiebat aurā ethereā īquātuz fixus in dinoz cōtemplatione mānebat. (Atq; vñ fuisse ꝓcessis.) Ex hoc nō sufficiēter ꝓbatur: q̄uis hō in statu illo de ligno vite comedebat. ꝓceptū.n. affirmatiuū nō obligat ad semp. vñ ⁊ si ꝓceptū sibi fuerit q̄ lignis oibus ꝓcessis vteret̄: potuit tamē esuz alicuius eoz differre vsq; ad terminū sibi a deo prefinitū ⁊ ideo a quibusdā nō cōceditur q̄ magister hic determinat: sz qd verius sit determinari nō pōt: cum scriptura nō determinet: nec ratione ꝓbari possit.

¶ Oz ꝑ Adā petrū ⁊ pena trāsiuit in posteros.

¶ Distinctio. xxx.

In superioribus īsinuatuz est: licz ex parte. ñ. n. pfecte sufficimus: q̄liter primus hō deliquerit ⁊ quā ꝑ peccato penā subierit: qbus adijcendū est petrū sil̄ ac penā per eū trāsisse ī posteros: sicut Apl's ostēdit ingens. Sicut ꝑ vnum hoiem in hūc mundū peccatum intrauit: ita ⁊ in oēs homines mors pertransijt.

¶ Utz illud petrū fuerit originale: an actuale.

Ic primo videdū ē q̄ fuerit illud peccatū: originale. ſ. an actuale. ⁊ si de originali intelligat̄: cōsequēter qd sit originale petrū: ⁊ quare dicat̄ originale ⁊ quo mō pertrāsierit vel ꝑtranseat in oēs: diligenter īuestigandū ē. Quibusdā placuit de peccato actuali ade illud accipe: asserentibus hoc apl'm sensisse cū inferius ait. Sicut ꝑ inobedientiā vnius hois peccatores ꝓstituti sunt multi: ita ⁊c. Euidēter īquiūt etiā ipso noīe exprimit apl's petrū: q̄ per vnū hoiez itrauit in mūdū. ſ. inobediētiā. Inobediētia ꝟo peccatū actuale ē Hoc aūt dicūt intrasse in mūduz: nō traductiōe originis: sz filiitudine ꝓuaricatiōis. Oēsq; i illo vno petō peccasse dicūt: q̄z oibus ille vnus peccādi exēplū extitit. Hoc male senserūt quidam heretici: q̄ dicti sūt pelagiani. de qbus Aug. in primo lib. de baptismo paruuloz cōmemorat dicēs. Sciēdū ē hereticos quosdā: q̄ noiati sūt pelagiani: dixisse petrū prime trāsgressiōis ī alios hoies nō ꝓpagatiōe: sz imitatiōe trāsisse. vñ ēt in paruulis nolūt credere ꝑ baptismum solui originale petrū: q̄ in nascētibus nullū eē oino cōtendūt. Sz eis dicit̄: q̄z si aplus petrū imitatiōis: nō ꝓpagatiōis intelligi voluisset: eius principē nō Adā: sz dyabolū diceret: de quo ī libro sapie dicit̄. Inuidia dyaboli moꝛs intrauit ī oꝛbē terraꝝ. ⁊ q̄z nō vult itelligi hoc eē factū ꝓpagatiōe: sz imitatiōe: cōtinuo subiūxit scriptura. imitant̄ autē eū qui sūt ex parte ipsius. Imitāt̄ quidem Adā quotquot ꝑ inobedientiā trāsgredi unt̄ mandatū dei: sz aliud ē q̄ exemplū ē voluntate peccātibus: aliud q̄ origo ē cū peccato nascentibus: nō ē igit̄ accipiendū peccatū ade trāsisse in oēs imitatiōis tantū exemplo: sed ꝓpagationis ⁊ originis vitio.

¶ Hic aperit illud esse peccatuz originale quod transit in posteros.

Est illud peccatū originale vt aperte Aug. testatur: q̄ per adam transiuit in omnes: per eius carnem viciatam: concupiscentialiter generatos.

¶ Quid sit originale peccatū hic inquirit̄.

Quod diligēter inuestigandū ē qd sit. Be hoc. n. sancti doctoꝛes sub obscuritate locuti sūt: atq; scholastici lectoꝛes varia senserūt. Quidaz. n. putant originale petrū eē reatū pene ꝑ petō primi hominis. i. debitū vel obnoxitatē: q̄z obnoxij ⁊ addicti sum⁹ pene tēpoꝛali ⁊ eterne ꝑ primi hois actuali petō. q̄z ꝑ illo vt aiūt oibus debeb̄ pena eterna nisi ꝑ gr̄az liberenī. Juxta hoꝛ sniam oz dici originale petrū nec penā nec culpā eē. Culpā nō eē ipsi fatētur. pena quoq; ꝑm eos eē non pōt. q̄z si debitū pene originale petrū ē cū debitū pene nō sit pena: nec originale peccatū est pena. Dō etiā qdā eoz admittunt dicētes ī scriptura peccatū sepe noiarī reatū. ⁊ reatū illi itelligunt vt dictū est obnoxitatē pena. Et ea rōne asserūt peccatū originale dici eē in paruulis. q̄a paruuli ꝓ ipso primo peccato rei sunt pene. sicut ꝑ petō iniqui parentis aliquando exulant filij scōm iusticiam foꝛi.

¶ Oz origiale petrū culpa sit ancoꝛitatib⁹ ꝓbat.

Sed q̄ originale petrū culpa sit. pluribus sanctoꝛū testimonijs edocet̄. sup exodū vbi dicit̄: primogenitum asini mutabis one. Bregorius ait. Oēs q̄ in petrō nati sumus ⁊ ex carnis delectatiōe cōcepti: culpā originalē nobis cōtraximus. vnde ⁊ voluntate nr̄a peccatis iplicamur. Ecce culpaz

originalē dicit nos trabere. vñ cōstat originale pctm̄ culpā esse. Aug⁹. quocz in libro de natura ⁊ gr̄a de hoc eodē sic ait. Oēs vt ait apl's peccauerūt. vticz vel in seipsis vl in adā: qz sine peccato non sunt: vel qō originaliter attraxerūt: vel qō malis moribꝰ addiderunt. Pctm̄ enīz primi hominis nō soluz: ꝫ omne nocuit genus humanū: qz ex eo dānationē simul ⁊ culpaz suscepimus. Idē sup psal. gnāgesimū. Oz de corpe mortuo seminat cū vinculo peccati originalis nascit ⁊ mortis: ideo igit se iniqtatibus conceptuz dicit Dauid: qz in oibus trabit iniqtas ex Adaz ⁊ vinculum mortis. nemo enī nascit nisi trahens penaz ⁊ meritū pene. Meritū autē pene pctm̄ est. ois ergo q nascit p carnis ꝯcupiscētiā pctm̄ trahit. pctm̄ itaqz originale culpa est: quā oēs ꝯcupiscētialiter cōcepti trahunt. Ait in ecclīasticis dogmatibꝰ scriptū est. Firmissime tene ⁊ nullatenꝰ dubites: oēm hoiem qui per concubituz viri ⁊ mulieris cōcipit: cuz originali pctō nasci: impietati subdituz: morticz subm: ⁊ ob hoc nā ire nasci filiū: a qua nullus liberat nisi per fidē mediatoris dei ⁊ hoium. His alijsqz auctoritatibꝰ euidenter ostēdit pctm̄ originale culpā eē: ⁊ in oibus cōcupiscētialiter genitis trahi a parētibus.

¶ Quid sit quod dicitur origiale pctm̄. s. fomes peccati. i. concupiscentia.

NUnc supest videre quid sit ipm originale pctm̄: qō cuz nō sit actuale nō est actus siue motꝰ aie vel corporis. Si enī actus est aie vel corporis actuale vticz pctm̄ est. Sz actuale nō ē. nō est igit actus vel motus. qd igit: originale pctm̄ dī fomes pcti. s. cōcupiscētia vel concupiscibilis: q̄ dī lex mēbroꝝ siue lāguor nāe: siue tyrānus qui est in mēbris nr̄is: siue lex carnis. Ait Augus. in li. de baptismo paruuloꝝ. Est i nobis ꝯcupiscētia q̄ nō est pmittēda regnare. Sūt ⁊ eiꝰ desideria q̄ sunt actuales ꝯcupiscētie: q̄ sunt arma dyaboli q̄ veniunt ex lāguore nāe. lāguor aūt iste tyrānus est qui mouet mala desideria. si ḡ vis esse victor tyrāni atqz inermē inimicū inuenire: non obedias cōcupiscētie male. His verbis satis oīditur fomitem pcti esse cōcupiscētiaz.

¶ Quid nomine cūcupiscentie intelligitur: que dicitur fomes peccati.

NOmine aūt cōcupiscētie nō actuz cōcupiscēdi: ꝫ vitiū primū significauit: cui eā dixit legē carnis. vñ illud in tractatu de verbis apli sic ait. Semp pugna est in corpore mortis huius: qz ipsa cōcupiscētia cum qua nati sumus finiri nō pōt. q̄diu viuim⁹ quotidie minui pōt: finiri nō pōt. Que aūt est cōcupiscētia cū qua nati sumus: vitiū vticz ē qō paruulū habilē cōcupiscere facit: adultū ēt concupiscentē reddit: sic enī in oculo ceci in nocte vituz cecitatis ē: ꝫ nō apparet: nec discernit iter videtez ⁊ cecū nisi luce veniēte: sic in puero vitiū esse nō apparet: donec etatis ꝓuectioris tps occurrat. Ex his dat itelligi qd sit originale pctm̄. s. vituz ꝯcupiscētie: qō in oēs ꝯcupiscētialiter natos p adā itrauit: eosqz ꝯmaculauit. Ait aug. i li. ō bapmo par. Adā pter imitatiōis exēplū occulta ēt rabe carnalis ꝯcupiscētie sue tabificauit in se oēs de sua stirpe vēturos. Ait Apl's recte ait. In quo oēs peccauerūt. circūspecte ⁊ sine ambiguitate dic ō apl's. Siue. n. itelligat in quo hoie siue in quo pctō: sanū est. In adā. n. oēs peccauerūt vt i mā: nō solū eiꝰ exēplo: vt dicūt pelagiani. Oēs. n. ille vnꝰ hō fuerāt. i. in eo māliter erāt. Manifestū est itaqz oēs i adā peccasse q̄si in massa. Jpe eni p pctm̄ ē corruptꝰ: quos genuit oēs nati sūt sub pctō. Ex eo igit cōstituti sunt pctōres: ita ⁊ in illo vno pctō qō itrauit in mundu: recte oēs dñr peccasse: qz sic ab illo vno hoie: sic ab eodez vno pctō imunes eē nō pñt: nisi ab eiꝰ reatu per xpi bapm absoluant. alia ḡ ꝓpria sē pctā: in qbꝰ tm̄ peccāt quoꝝ pctā sē: aliud ō vnū in quo oēs peccauerūt. i. ex quo oēs pctōres ꝯstituti sunt.

¶ Qō sit pctm̄ in quo oēs peccauerūt. s. origiale quod ex inobedientia processit.

HOc ē originale pctm̄ quo pctōres nascuntur oēs cōcupiscētialiter geniti: qō ex adā siue ex eiꝰ inobediētia emanauit: ⁊ i posteros ōmigrauit. Ait apl's cōsequēter p inobediētiā vniꝰ hois mltos dicit eē ꝯstitutos pctōres: que est actuale pctm̄. Cū aī dixerit p vnū hoiez pctm̄ itrasse i mūdū: ⁊ in eo oēs peccasse: qō de originali dictum est oporteret accipi.

¶ Exquo sensu dictuz est per inobedientiā vniꝰ multos cōstitui peccatores.

QUod ḡ ait. p inobediētiā vniꝰ multi cōstituti sunt pctōres: eo sensu dcm̄ eē itelligēdū ē: qz ex inobedientia ade. s. ex pctō actuali ade: ꝓcessit originale peccatum: quo oēs peccatores nascuntur: vt ⁊ in illo esset: ⁊ in omnes transiret.

¶ Oz peccatū originale in adā fuit ⁊ in nobis est.

VIde aug. Juliano hēretico nlla peccatū in paruulis eē ꝓfitēti rndēs apte asserit peccatū originale ex volūtate ade ꝓcessisse: ac p eiꝰ inobediētiā in mūdū itrasse. Querit. n. Julianꝰ p qd peccatū inuenit in par-

tulo: ita iquiēs. Nō peccat iste q nascit. nō peccat ille q genuit: nō peccat ille q ꝓdidit. Per q̄s igr̄ rimas iter tot p̄sidia inocētie pctī fingis ingressuz? Et rñdet ei scā pagina. p vnū hoiez pec catū intrauit i mūdū. p vni⁹ iobedientiā ait apl's: qd q̄rit ampli⁹? qd q̄rit apti⁹? Itē ingt Julian⁹. Si p hoiez vnū pctī in mūdū intrauit. pctī vel ex volūtate vel ex nā ē. Si ex volūtate ē: mala ē volūtas q̄ pctī facit. si ex nā ē: mala est nā. Cui rñdeo ex volūtate pctī ē. Querit forte vtrū ori ginale pctī ex volūtate sit. rñdeo ꝓsus ⁊ origi nale pctī ex volūtate eē: q⁹ ß ex volūtate primi hois semiatū ē: vt i illo eēt: ⁊ i oēs trāsiret.

¶ Obiectio quozūdā ꝓtra id qō supra dictuz est omnes hoies in adam fuisse.

AB ß alit qō diximus in adā fuisse oēs hoies: qdā ꝟboꝝ sectatores sic obīci unt dicētes. Nō ois caro q̄ ab adam traducta ē: in eo fil' exīstere potuit: q⁹ m'lto maiozis q̄ntitatis ē: q̄ fuerit corp⁹ ade. In quo nec tot ētt arhomi fuerūt: quot ab eo hoies descenderūt. Quocirca vez nō eē asserūt subaz vniuscuiusq in primo fuisse parente.

¶ Rñsio vbi aperīt qual'r in adā ꝑz rōnē semina lē: ⁊ quō ex eo descēderint. s. ꝓpagatiōis lege.

QUib⁹ rñderi pōt q̄ māl'r atq̄ cāliter: nō formal'r dī fuisse i prio hoie: oē qō i būanis corpib⁹ nāliter ē. Descēditq̄ a prio parēte lege ꝓpagationis: ⁊ in se actū ⁊ m'lriplicatū ē: nll'a exteriozi subā i id trās eunte: ⁊ ip̄m i futuro resurget. Fomētū qdē hz a cibis: ꝛ nō cōuertunt cibi in humanaz subaz q̄ p̄m ꝓpagationē descēdit ab Adā. Trāsmisit. n. Adā modicū qd ō subā sua i corpora filioꝝ: q̄ eos ꝓcreauit. i. qd modicū de massa subē ei⁹ diuisuz ē ⁊ ide formatū ē corp⁹ filij: suiq̄ m'lriplicatiōe sine rei extrisece adiectiōe auctuz ē. Et de illo ita augñtato aliqd itidē separat. vñ formāt posterioꝝ corpa: ⁊ ita ꝓgredit ꝓcreatiōis ordo lege ꝓpagatiōis vsq̄ ad finē būani gn̄is. Itaq̄ diligēter ac perspicue itelligētib⁹ pz: omnes p̄m corpora in adā fuisse per seminalez rōnem: ⁊ ex eo descendisse ꝓpagationis lege.

¶ Auctate ⁊ rōne ꝓbat nihil extrinsecū cōuerti i humanā substātiā que ab adā est.

QUod ꝟo nihil extrisecū in humanam corpis nāz trāseat: ꝟitas i euāgelio si gnificat dicēs. Oē qō itrat i os i ven trē vadit: ⁊ i secessuz emittit. Qō etiā rōne oñdi pōt ß mō. Puer q̄ stati post ortū mo rit: i illa statura resurget quā habit⁹ erat: si viue ret vsq̄ ad etatē. xxx. ānoꝝ nll'o vitio corpis ipe dit⁹. Uñ ⁊ illa suba q̄ adeo ꝓua fuit in ortu: i rē surrectiōe tā magna erit: nisi sui m'lriplicatiōe in se. Uñ appet q⁹ ēt si viueret: nō aliunde: ꝛ in se augmētaret illa suba. Sicut costa ō q̄ fcā ē mu lier: ⁊ sicut panes euāgelici. Nō ificiantur tñ qn cibi ⁊ būores i carnē ⁊ sanguinē trāseāt: ꝛ nō in ꝟitatē būane nāe q̄ a primis descēdit parētib⁹. Que sola i resurrectōe erit: reliq̄ ꝟo caro in quā cibi trāseūt tāq̄ superflua in resurrectōe ꝺponet. Que tñ ciboꝝ aliarūq̄ reꝝ fomētis coalescit.

¶ Diuisio textus.

POstquaz determinauit lapsuz humane nāe q̄tū ad pctī p̄moꝝ parē tū. In pte ista icipit determīare quō nā būana vitiata ē in posteris. Et diuidit i ptes duas. In p̄ma determīat de pctō qō a p̄mis parentib⁹ in posteros eoꝝ transiuit p carnis originē. s. de pctō originali. In zª determīat de pctō qō trāsiuit in posteros p imitatio nē opis. s. de pctō actuali. z 4. di. (Post p̄dcā de pctō actua li ⁊c.) Prīa diuidit in duas. In p̄ma determīat de pctō ori ginali ostēdēdo an sit ⁊ qd sit. In scōa determīat q̄sdā ꝺdi tiōes ei⁹. xi. dist. (Sic̄ supest inuestigare ⁊c.) Prīa didit i. z. In p̄ª determīat de pctō originali p̄m vitatē. In scōa exclu dit q̄sdā obones gb⁹ pcti originalis traductio ipugnat ibi. (Qz ergo ait p iobediētia ⁊c.) Prīa diuidit in duas. In p̄ª oñdit aliqō pctī a p̄mis parētib⁹ in posteros trāsire. In zª ingrit qd sit illō ibi. (Dic p̄ videdū est ⁊c.) Et diuidit i par tes duas. In p̄ª ingrit an sit pctī actuale vl' nō: qō dic apl's p vnū hoiez i mūdū intrauisse: ostendens q⁹ ē pctī originā le ⁊ nō actuale. In zª iterato ingrit qd sit illō originale pec catū (Qz diligēter inuestigādū ē ⁊c.) ¶ Circa p̄m tria fac. Prīmo mouet qōnē. Scōo excludit falsaz opionē quoꝝ dā ß exponētiū de peccato actuali tñ ibi. (Quibusdā pla cuit ⁊c.) Tertio oñdit ß itelligi de originali pctō ibi. (Et ē illud pctī originale ⁊c.) (Qz diligēter inuestigādum ē ⁊c.) Dic ingrit qd sit pctī originale. Et diuidit in ptes duas. In p̄ª ingrit qd sit p̄m genus mozis. In zª qd sit p̄m genus nāe ibi. (Nūc supest videre ⁊c.) ¶ Circa p̄m duo fac. Prīo ponit q̄rūdā opionē q pctī originale reatuz tñ eē dicebāt ⁊ nō culpā. Scōo oñdit pctī originale culpā eē ibi. (Sed q⁹ originale pctī ⁊c.) (Qz ergo ait p iobediētiam ⁊c.) Dic excludit obones pctī originale ipugnantes. Et diuidit in duas. In p̄ª excludit obiectiōes q̄ ipugnāt directe pctī ori ginale. In zª excludit obiectionē q̄ ipugnat peccatum ori ginale q̄tū ad cāz eius q̄ est carnis traductio ibi. (Ad hoc aūt qō diximus ⁊c.) ¶ Circa p̄mū duo fac. Prīmo exclu dit obonē pelagy ex auctate ꝓcedētē. Scōo excludit obo nes duas Juliani q rōcinādo originale pctī impugnabat. Quaꝝ p̄ª icipit ibi. (Uñ Aug. Juliano ⁊c.) Scōa ibi. (Itē ingt Julian⁹ ⁊c.) (Ad ß aūt qō diximus ⁊c.) Dic excludit obiectiōes eoꝝ q pctī originale ipugnāt ex pte cāe eius q̄ est carnis traductio ex vno in quo oēs māliter fuerunt. Et circa ß tria facit. Prīmo mouet obiectionē. Scōo ponit re spōsionē ibi. (Quib⁹ rñderi pōt ⁊c.) Tertio ponit rñsionis ꝺfirmatiōez ibi. (Qz ꝟo nihil extrisecū ⁊c.) Qō I.

HIc ē duplex qō. Prīma de pctō origi nali. Scōa de traductiōe carnis. ¶ Circa p̄mū querunt tria. Prīmo an p pctō p̄moꝝ parentū in nos isti defectus deuene runt: quos sentimus: sicut necessitas moziendi ⁊ bꝺ per modum quo pena consequit culpā. Scōo vtrū defe ctus aliquis ex p̄mis parentibus in nos deuenire potuerit

qui rōnē culpe bēat. Tertio suppōsito q̄ sic querit quid sit originalis culpa q̄ a parētibus cōtrabitur.

¶ Utrū defectus quos sentimus sint nobis quasi pena pro (pctō p̄mi hois. I.

AD primus sic p̄cedit. Uidet q̄ defectus quos sentim⁹ nō sint nobis quasi pena p̄ pctō p̄mi hois inflicta. Sicut enim dicit Señ. mors est hois natura non pena. iter oēs aūt defect⁹ mors maior ē. vñ & finis terribilium a pbō in. 3. ethy. dr̄. q̄ nec ēt aly defectus pene deberēt dici qui nām humanā cōsequunt. ¶ P. q̄cūq; inueniunt in aliquibus ex eisdem p̄ncipys creata: fm rōnem vnaz in illis inueniunt: cū ex vnitate p̄ncipiop̄ pēdeat vnitas rei: sz mors: fames: sitis: & hm̄ inueniunt ex eisdez p̄ncipys in hoīe: ex q̄bus in alys aialibus. s. ex pugna ȝrioz: ex q̄bus corpus componit: cū igit in alys aialibus nō sint sub rōe pene nec in hoīe tanq̄ pene erūt. ¶ P. nō magis peccauit homo q̄z angelus: imo minus: vt supra dictū est. 21. dist. sz angelus p pctō nihil amisit de bonis nālibus sibi collatis: vt Diony. 4. c. de di. no. dicit. ergo nec hō. si igit de nā hois ēt: vt corpus suū esset icorruptibile & ipassibile: & p pctō nō amisisset. cū igit amiserit: videt q̄ non fuerit nāe: sz grē. ergo & priuatio boz non sicut pena nām cōsequit: sz sicut nālis defectus. ¶ P. oīs vtus nāliter tendit in suum obm: sed vtutis concupiscibilis obm est delectabile fm sensum. ergo q̄ cōcupiscibilis moueat in illud & nō est pena: sz hois natura: & similr de irascibili: & de alys viríb⁹: sz ex hoc causat pugna viriū inferioz ad superiores q̄ vnaquęq; vtus in suum obm mouet. videt ergo q̄ hm̄ pugna sit nālis hoi & nō pena eius sic dr̄. ¶ P. nulli dr̄ esse pena si nō attingat ad illud q̄ vires nature sue excedit: sicut q̄ homo nō pōt volare nō ē sibi pena: sz ptingere ad videdū deū in sua ēntia oēs vires humane nāe excedit alias bō ex nālib⁹ in illud venire posset. ergo nec carētia visionis dine pena hois dici dz: & ita nihil eoz q̄ pena eē dr̄ p̄mi pcti rōnez pene habere vident.

Contra. Dis passio inuoluntaria pena est: sed mors ē passio maxime inuoluntaria: adeo q̄ nec senectus voluntatem nō moriēdi petro abstulerit: vt Joan. vltimo in Glos. dicit. ergo mors: & alia hm̄ sunt pene. ¶ P. vt pbs dicit in. 2. physicoz. & p̄mo de aīa. actus proprius fit in propria materia. vñ opz pfectionē perfectibili ppriōnatam esse: sz anima rōnalis que est perfectio corporis humani fm suā nām icorruptibilis est. ergo & corp⁹ humanus nāliter icorruptibile est. si ergo corrumpit: hoc erit per defectū nāe: & ita erit pena. ¶ P. potētius nō vincitur a minus potēte: q̄z agens est nobilius patiēte: vt pbs in. 3. de aīa dicit. sed corpus humanū est nobilius alys inanimatis corporib⁹. si ergo ab eis patiat: hoc erit per ifirmitatē nature eius. ifirmitas aūt & defectus eius quod fm naturā in homine est: pena est. ergo passibilitas a talibus corporibus est in homine quasi pena.

Respondeo dōm: q̄ ea que sunt ad finē disponunt fm necessitatē finis: vt ex. 2°. physico. pz. finis aūt ad quē homo ordinatus est: est vltra facultatē nāe create. s. beatitudo: q̄ in visiōe dei cōsistit. soli enī deo & cōnaturale est: vt ex dictis in. 23. di. pz. vñ oportuit nām humanā taliter instituī: vt nō soluz bñet illud q̄ sibi ex p̄ncipys nālibus debebat: sz ēt aliqd vltra: per q̄ facile in finē pueniret: & q̄z vltimo fini amore iherere nō poterat: nec ad ips tenēdū puenire: nisi p supremā partē suā: q̄ est mēs: & intellectus: seu rō: in qua ymago dei insignita est: ideo vt illa pars in deū tēderet: subiecte sunt sibi vires iferiores: vt nihil in eis accidere posset: q̄ mētē retineret & impediret ab itinere in deū: & pari rōne corpus hoc mō dispositus est: vt nulla passio in eo accidere posset: per quā mētis cōtemplatio impediret: & q̄z hec omnia ex ordine ad finem: vt dictū est: homini inerāt: ideo facta deordinatiōe a fine per peccatū hec oīa in natura humana esse desiere: & relictus ē homo in illis tātum bonis q̄ eū ex nālibus p̄ncipys cōsequuntur. Et hoc expresse Dionysius dicit. 3. c. ce. hierar. Sic ingens. ppriū aūt p̄ncipiū habēs homo in gnōnibus corruptibilibus merito ad p̄ncipy ȝsitem ductus est finez. i. hoc ex pctō meruit: vt cū ex p̄ncipys suis ex q̄bus compositus est sibi corruptio deberet: q̄ reduceretur per peccatū ad talē finē q̄ suis p̄ncipys ȝgrueret: & & accipitur ex hoc q̄ dictū est Señ. 3°. Terra es: & in terraz ibis. Scōm & ergo dico q̄ isti defectus possunt ad nām humanaz duplr compari: vel ad eam fm q̄ in p̄ncipys nālibus suis tātū consideratur: & sic ꝓculdubio nō sunt pene eius: sz nāles defectus: sicut ēt eē ex nihilo vel idigere cōseruatiōe est defectus quidā naturalis oēm creaturā ȝsis: & nulli est pena: vel ad eam ꝓut instituta est: & sic ꝓculdubio pena sunt sibi: q̄z etiā ex priuatione eius quod gratis alicui conceditur postq̄ concessum est: puniri dicitur aliquis.

Ad primum ergo dōm: q̄ Señ. & aly pbi ȝsiderauerunt nām humanā fm ea q̄ ex p̄ncipys suis nālibus ipsaz cōsequunt. statuz enī illū p̄me cōditiōis scire nō potuerūt: quā nō nisi fides tz. & iō de morte nō nisi sicut de nāli defectu locuti sunt: q̄uis ēt nālis defectus aliquo modo pena dici possit. ¶ Ad scōm dōm: q̄ animalia alia nō sunt ordinata in finē qui facultatē nālē ipsorū excedat: & iō in illis tātū bonis creata sunt que eis ex p̄ncipys nālib⁹ debent. vñ nō est similis rō de hoīe & de alys aialibus. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ bona nālia dr̄ duplr. vel prout sunt in se ȝsiderata fm q̄ nāe debent ex ppriis p̄ncipys: & sic nec hō nec angelus p peccatū aligd nāliuz amisit: vel in aliquo diminut⁹ ē: q̄z Diony. ēt integra data nālia in angelis peccātib⁹ pmanere dic: vel fm q̄ ordinant in finē vltimū. & & mō i vtroq; bona nālia diminuta sūt: nō qdez penitus amissa: iq̄tū vterq; fact⁹ ē min⁹ habilis: & magis distans a fine p̄secutiōe: & ppter & ēt bō gratuitis spoliat⁹ dr̄ & in nālibus vulneratus. Luc. 10. in Glo. ¶ Ad 4^m dōm: q̄ q̄cūq; multa cōueniūt ad cōstitutionē alicuius alicui eoz pōt aliqd fm se ȝuenire nāl fm nām ppriā: & aliqd cōuenit sibi fz nām toti⁹. sic̄ pz de eltis in mixtiōez corpis veniētibus. fz & q̄ dico q̄ vis ȝcupiscibilis nāle hz & vt in delectabile fm sensuz tēdat: sz fm q̄ ē vis ȝcupiscibilis būana hz vlterius vt tēdat in suū obz fm regimē rōnis: & iō q̄ in suū obz tēdat irrefrenare & nō ē nāle sibi iq̄tū ē būana: sz magis ȝ nām ei⁹ inq̄tū hm̄. & fm & rōnē bre pene pōt maxie cōsiderata nā būana fz q̄ tota ē sub regimie rōnis: vt i ꝑma ȝditiōe fuit. ¶ Ad 5^m dōz: q̄ q̄uis nā būana p se nō possit i visiōez dei ptingere: pōt tn ad eā puenire cū adiutorio grē: & ex se hz habilitatē vt in illā pueniat. & silr ēt ex bis que sibi gratis in p^a ȝditiōe collata fuere maiorē habilitatē bēbat cui⁹ habilitatis diminutio pena ē hois: si ad istitutionē ei⁹ referat: & sic carētia dine visiōis pena dr̄ fz q̄ nō noīat negationē tātū: sz ēt puatōez quādā cū q̄dā obnoxitate: vt. s. dictū ē. Et q̄z alie rōnes vident ꝓcludere q̄ ēt humane nature in suis p̄ncipys ȝsiderate isti defectus sint pena: iō ad eas ēt rndendum est. ¶ Dōm q̄ ad sextū q̄ inuoluntariorū illa tātuz rōnez pēne habēt que sunt volūtati subycibilia. volūtas enim nō tātum est possibiliū: sz etiā ipossibiliuz: et iō si alicui sit inuoluntariū illud q̄ ptāti volūtatis nō subiacet nō ppter & rōnē pene hz: sic̄ q̄ aliqs ē breuis nimis in statura vel aliqd hm̄: & & mō mors: & alia hm̄ inuolūtaria sūt. ¶ Ad 7^m dōm: q̄ iter aiam & corp⁹ oz eē pportionē sic̄ potētie ad actū nō aūt sic̄ cōuenientiū in eadē nā seu ppriete: nō enīz opz q̄ si aīa est sine q̄titate q̄ etiā corpus sit hm̄: silr nō oportet q̄ si anima est icorruptibilis nāliter: q̄ cor-

pus etiam hō sit. ¶ Ad octauū dōm: q̄ q̄uis corpus hominis simplr nobilius sit corpore ignis vrentis vel ferri secātis: inq̄tuz est nobiliori forma perfectum: nihil tamē phibet illa corpora nobiliora esse fm quid: inq̄tum. s. B habēt in actu: quod corpus humanū habet in potētia: vt calidita tem vel aliquid hō.

¶ Utrum aliquis defectus veniēs in nos p originē habeat rōnem culpe. II.

AD secundū sic pcedit. Uidet q̄ nullus defectus in nos p originē veniēs rōnez culpe habere possit. Ex hoc enim aliqd culpabile vituperabile est si malū sit qō est in potestate ei⁹ qui de hoc culpatur: nō enī vituperamur nisi ex his que in nobis sunt: vt phs in 3° ethy. dicit: sz illud qō p originē trahitur nō pōt eē in potestate eius q illud originalr trahit. q̄ ipossibile est q̄ aliquid p originē tractū rōnez culpe habeat. ¶ P. fm Aug. oē peccatū est volūtariū: adeo q̄ si nō est volūtariū nō est pctū: sz illud qō per originē trahitur nō pōt eē volūtariū: qz act⁹ volūtatis originē volētis nō pcedit. q̄ ipossibile est aliqd p originē tractū eē pctū vel culpā. ¶ P. nullū accūs pōt traduci nisi subm suū traducat: sz subm culpe est aīa rōnalis q̄ cū nō sit extraduce: vt supra pbatuz est: videt q̄ nec aliqd per originē tractū rōnē culpe hre possit. ¶ Si dicat q̄ traducit pctū per traductionē seminis. ¶ Cōtra. nihil dat alteri vel efficit in altero qō ipm nō hz: sz semē nō pōt eē subiectū infectionis culpe. q̄ nec ex eo culpa in aīam deuenire pōt. ¶ P. nobilius nō patitur a minus nobili: sz aīa est nobilior corpore. q̄ corpus nō pōt agere in aīaz inficiēdo ipaz. ¶ P. iniustū est vt culpa patris in filiū redundet: z q̄ filiꝰ pro patre puniat: sz si ex hoc q̄ adā peccauit in omnes culpa redundaret originalr sequeret filiū p trāsgressiōe pris puniri. q̄ hoc dine iustitie nō competit.

Contra. ii. ad Ephe. dicit Apls. Eramus nā filij ire: sz nullus est filius ire nisi p hoc q̄ culpam hz. q̄ homo ex ipsa natiuitate culpā cōtrahit. ¶ P. sicut dicit Anselm. homo si perstitisset iustitiā originalē in qua creatus est in filios pfudisset: sz sicut se hz iustus ad iustos: ita z peccator ad peccatores. ergo etiam qz peccauit culpā suam in alios generando transfudit.

Respōdeo dicēdo: q̄ circa hanc mām duplex error tangit in lra. vnus ē eoz qui simplr peccatū originale negabāt: sic error Juliani z Pelagy: z hic error veritati fidei nō ꝺsonat: qz sacroz necessitatē z redemptionis tollit: q̄ cōtra seruitutē peccati in qua nascimur ordinata sunt. Alius est error eoz q̄ pctū originale noīe ꝺcedentes fm rē negabāt: dicētes in puero nato nullā culpaz eē: sz solū obligationē ad penā. Et B manifeste iustitie dine repugnat: vt. s. aliqs obligetur ad penā q̄ culpam nō habz: cū pena iuste nō nisi culpe debeatur. Et iō bis euitatis simpliciter cōcedendū est etiā culpā per originē trahi ex parētibus vitiatis in pueris natis: qō q̄liter sit inuestigāduz est. Sciendū est igit q̄ B tria defectus: malū: z culpa: ex superadditiōe se habēt. defectus enīz simplicem negationez alicui⁹ boni ipoztat: sz malū nomē pnatiōis est. vñ carētia alicui⁹ etiā si nō sit natū hre defectus pōt dici: sz nō pōt dici malū nisi sit defectus eius boni qō natū est hri. vñ carentia vite in lapide pōt dici defectus: sz nō malum. homini vo mors est z defectus z malū. culpa aūt sup hoc addit rationē volūtary. ex hoc enī aliqs culpat q̄ deficit in eo qō per suā volūtatē hre potuit: vñ oz q̄ fm B q̄ aliqd rōnem culpe hz fz B rō volūtary in ipso reperiat: sic aūt est qōdā bonū qō respicit nām: z qōdā qō respicit psonā: ita ēt est q̄dā culpa nāe: z q̄dā psone. vñ ad culpā psone regrit voluntas psone: sic pz in culpa actuali que p actū psone cōmittit. ad culpā vo nāe nō regritur nisi volūtas in nā illa. Sic g̃ dōz est: q̄ defect⁹ illius originalis iusticie q̄ homini in sua creatione collata est ex volūtate hōis accidit: z sic illud nāe donū fuit z fuisset in totā nām ꝓpagatū hoīe in iusticia psistēte: ita etiā z ꝓuatio illius boni in totā naturā ꝓducitur: q̄si ꝓuatio z vitiū nature. ad idē. n. genus ꝓuatio z habitus referunt: z in quolibz hoīe rōnē culpe hz: ex hoc q̄ p volūtatē ꝑncipij nature. i. primi hōis ꝺductus est talis defect⁹.

Ad primuz g̃ dōm: q̄ pctū originale cum nō sit vitium psone vt psona est. sz quasi p accidens inq̄tum psona hz talē nām: iō nō opz q̄ sit in potestate hō psone hunc defectū habere vel non habere: sz sufficit q̄ sit in ptāte alicuius qui ē in natura illa: qz ex B q̄ babēs aliquā naturā peccauit natura ifecta est: z per ꝺns ificit in oībus illis qui ab illo naturā trahunt. Et ideo pōt dici culpa nature: cū aliquis in nā illa subsistens per voluntatē defectum istum in totam nām creauerit. ¶ Et per hoc etiaz pz responsio ad scām. ¶ Ad 3m dōm q̄ pctū originale non traducitur per traductionez sui subiecti: qō est aīa rōnalis: sz per traductionē seminis: qz ex quo aīa pris p pctū ifecta fuit: segtur ēt ꝺordinatio in corpe subtracto illo ordine quē natura instituta ꝓus acceperat: z ita ēt ex semine illo gnāt corpus tali ordine destitutū. vñ z aīa que tali corpori ifunditur deordinationē culpe ꝺtrahit ex hoc ipso q̄ hō corporis forma efficit: cum oporteat pfectionē perfectibili ꝓportionatā eē: sic ꝓpter aliquā corruptionē seminis ꝺtingit nō tm defect⁹ in corpore plis ex illo semine gnāte: vt lepra: podagra: vel aliqua hō infirmitas: sz etiā defectus in aīa: vt pz in his q̄ a natiuitate naturalr sunt stolidi. ¶ Ad q̃tū dōz: q̄ lz semē nō habeat in se infectionē culpe in actu: hz tm in vtute: sic ēt pz q̄ ex semīe leprosi gnatur filius leprosus: q̄uis in ipso semine nō sit lepra in actu. ē. n. in semine vt⁹ aliq̄ deficiēs: per cuius defectū ꝺtingit defectus lepre in ple: similr ēt ex hoc ipso q̄ in semie ē talis dispositio q̄ ꝓuat illa ipassibilitate z ordinabilitate ad aīaz quā in pmo statu corpus humanū habebat: segtur q̄ in ple q̄ est susceptiua originalis pctī efficiat originale pctū in actu. ¶ Ad 5m dōm: q̄ aīa nō inficit p infectionē corporis q̄si corpore agente in aīam: sz p quādā collimationē vnius ad alterū: qz forma recipit in materia fm ꝺditionē ipsi⁹ materie: cū oē qō ē in altero sit in eo p modū recipiētis: z iō ex B ipso q̄ corp⁹ illa vtute ꝓuat qua pfecte erat subycibile aie: segt ēt q̄ aīa illa vtute careat q̄ pfecte corp⁹ subditū regat: z talis defectus originalis iusticie culpa est nature: put ꝺsideraī ꝺns ex volūtate alic⁹ hūtis naturā. ex quo natura traducta ē. ¶ Ad 6m dōm: q̄ iniustū eēt q̄ fil⁹ p pctō pris penā sentiret: nisi ēt pctū pris in filiū trāsiret: vt iā filius nō p pctō pris: sz p pctō ꝓprio qō originalr trahit puniat.

¶ Utrū originale pctū sit culpa. III.

AD tertiuz sic pcedit. Uidet q̄ originale pctū nō sit cōcupiscētia: vt in lra dr: nihil. n. est cā sui ꝑius: sz pctū originale est cā cōcupiscētie: vt patet ex verbis Apostoli: Ro. 7. Pctū occasiōe accepta p mādatū operatū est in me oēm ꝺcupiscētiā. q̄ pctū originale nō est cōcupiscentia. ¶ P. nihil naturaliū pōt dici peccatū vel malū: sz cōcupiscibilis vis in hoīe est vtus naturalis. q̄ ipa nō potest dici peccatū originale: sz ipsa est p quā homo habilis est ad concupiscēdū. q̄ ꝺcupiscētia qua sumus habiles ad cōcupiscendum nō est peccatū originale: vt in littera dr. ¶ P. sicut p motū cōcupiscibilis perturbat iudiciū rōnis: ita z per motum irascibilis: sed peccatuz originale cōsistit in deordinatione ipsius anime: fm q̄ inferioza superiorib⁹ nō obediūt. ergo nō solum cōcupiscētia: sz simili rōne iracundia peccatum dici dz originale. ¶ P. defectus qui ex origine trahit

rōnem culpe nō habet: vt dictū est: nisi fm q̄ ex voluntate habētis nām cōsequitur: sz multi defect⁹ corporales ex voluntate illa ꝓsequunt: vt necessitas moriēdi ꝛ hꝺ. ḡ nō solū ꝓcupiscētia: sed qōlibet istoꝝ dz dici pctm originale. ¶ Ꝑ. inter alia q̄ hō p pctm amisit ēt scia illa p̄uatus ē qua in primo statu pollebat: sz defectus scie ignorātia dr̄. ḡ ignorātia originale pctm dici dz: ꝛ nō solum ꝓcupiscētia.

Contra ē qō dr̄ in Glo. Ro. 6. Nō regnet pctm in vro mōtali corpe. i. fomes pcti. fomes aūt pcti cōcupiscētia ē. ḡ pctm vr̄ ipsa ꝓcupia eē. ¶ Ꝑ. sic̄ se hz ꝓcupia actualis ad actuale peccatū: ita se hz cōcupiscētia originalis ad originale peccatū: sz ꝓcupiscētia actualis ē ipsuz actuale peccatū. ḡ ꝛ ꝓcupiscētia q̄ p originē trahit̄ ē originale pctū.

Respondeo dōm: q̄ in quolibz pctō est inuenire aliquid q̄si formale ꝛ aligd māle. Si enī ꝓideremus peccatū actuale ipsa suba act⁹ deordinati materialr̄ in pctō se hz: sz deordinatio a fine formale in pctō ē: qz ex hoc rōnē mali p̄cipue hz. vñ dr̄ q̄ uersio ad bonuz cōmutabile est ibi sic̄ māle: ꝛ auersio a bono icōmutabili ē sicut formale: ꝛ hoc cōtingit ex hoc q̄ ēt in actu gfectio vtutis ex ordine ad finem est forma actus sic̄ aūt peccatū actuale cōsistit in deordinatiōe actus: ita ēt peccatuz originale ꝓsistit in deordinatiōe nāe. vñ oz q̄ ipe vires deordinate: vel deordinatio virium sunt sic̄ māle in pctō originali: ꝛ ipsa deordinatio a fine sit ibi sic̄ formale. Illa aūt pars q̄ per se nata est ꝓiungi fini est ipsa volūtas q̄ hz ordinē finis oibus alys partib⁹ iponere: ꝛ tūc destitutio ipsi⁹ volūtatis ab illa rectitudine ad finē: quā habuit in istitutōe nāe in pctō originali formale est: ꝛ hoc est p̄uatio originalis iusticie. vires aūt appetitus sensibilis sunt nate recipere ordinē ad finē ab ipa voluntate fm q̄ sibi subiecte sunt: ꝛ iō subtractio illius vinculi: quo quodāmō sub ptāte voluntatis recte detinebat̄ māle in pctō est. Ex hac aūt subtractiōe: segtur q̄ vnaq̄q vis in suū obm iordinate tēdat ꝓcupiscēdo illud: ꝛ iō ꝓcupiscētia q̄ habiles sumus ad male ꝓcupiscēduz peccatū originale dr̄. q̄si māle in pctō originali exīs. est enī ꝓiderare māle ꝛ formale in actibus moralib⁹: sic̄ in rebus artificialibus in q̄bus mā de toto p̄dicat̄: vt possit dici cultellus est ferr̄. Et sil'r de pctō p̄dicari pōt illud qō ē māle in ipso. ꝛ p hunc modū peccatū originale ꝓcupiscētia dr̄.

Ad primum ergo dōm: q̄ ꝓcupiscētia dr̄ dupl'r. scz ipse actus ꝓcupiscēdi ꝛ ipsa habilitas ad ꝓcupiscēdum: ꝛ actus ex habilitate causat̄. vñ nō est icōueniēs si peccatū originale qō ꝓcupiscētiam actualē causat habitualis ꝓcupiscētia eē dicat̄. ¶ Ad 2ᵐ dōm: q̄ differt dicere potentē ꝛ habilē: q̄ enī aliq̄s sit potens ꝓcupiscere ē ex potētia ꝓcupiscibili: sed q̄ sit habilis ad cōcupiscendum est ex aliquo habitu: vel ex eo qō per modum habitus se hz. Contingit enīz vt etiam p̄uatio aliqua habilitatē quādam reliquat: inq̄ntum p̄uatur aliquid qō ipedimentuz p̄stare posset: ꝛ ita dr̄ concupiscentia habitualis eē peccatuz originale: nō quidē vis cōcupiscibilis: neq; iteruz aliq̄s habitus qui aliquid positiue dicat: sz ipsa habilitas q̄ relinquitur in inferioribus viribus ad iordinate concupiscenduz: ex hoc q̄ ab appetitu subtrabitur retinaculum rōnis quo detinebatur ne effrenate posset in sua obiecta tendere. ¶ Ad 3tium dōm: q̄ concupiscentia nō dicit̄ esse māle in pctō fm q̄ denominat̄ a vi cōcupiscibili que ꝓtra irascibilem diuiditur: sed hz q̄ sumit̄ ab appetitu sensualitatis qui in vtrāq; vim diuiditur. s. irascibilem ꝛ concupiscibilez. ¶ Ad 4ūm dōm: q̄ vt in scō phy. dicit̄ peccatū ꝛtingit in his que ad finē ordīata sunt fm q̄ a suo fine deficiūt. ꝛ ideo in partibus anime in illis p̄cipue est peccatuz hominis fm quas homo ordinatur in finem: ꝛ qz appetitus est tendēs in finē: ideo in appetitu p̄cipue peccatum consistit: ad finem aūt hominis ordinatur appetitus rōnis qui est volūtas immediate: appetitus aūt sensibilis mediate: inq̄ntum. s. ordinez finis ex voluntate rōnis recipiunt: ꝓpter quod dicunt̄ aliqualiter rōni obaudibiles: vt ph̄s dic̄ in fine p̄. ethy. ꝛ ideo defectus ordinis in appetitu voluntatis est formale: ꝛ completiuū originalis peccati quod est p̄uatio rectitudinis voluntatis que inerat fm originalē iusticiam: defectus aūtez ordinis in appetitu iferioꝝ est nāliter in peccato se habēs: ꝛ hoc est ꝓcupiscentia: vt dictū est: ꝛ ideo nullus alius defectus nature ex parte rōnis nec ex pte sensibilis partis originale peccatum dr̄ nisi cōcupiscentia sicut materiale: ꝛ p̄uatio originalis iusticie: sicut formale. ¶ Ex quo pz rūsio ad gntum: qz ignorantia non per se respicit voluntatem. vnde etiā defectus ille: sicut ꝛ alq̄ retinent rōnez pene sed nō culpe: ꝛ si iueniatur ignorantia originale peccatum dici intelligendum ē de ignorantia p̄uante illam scientiaz que includitur in originali iusticia. nullus enim est iustus vel temperatus qui non sit prudens: vt in 6to ethic. dr̄. ꝛ ad hoc attendens Socrates dixit. omnez virtutē esse sciam: ꝛ omne vitium eē ignorantiā: vt ibidem narrat. Qō II.

Deinde querit̄ de traductione carnis a parētibus per quā originale peccatum trahitur. Et circa hoc querunt̄ duo. Primo vtruz alimentum in veritatem humane nature cōuertatur. Secūdo. vtrum ex alimento semen decidatur.

¶ Utrū alimētū trāseat in veritatē humane nāe. I.

Ad primuz sic ꝓceditur. Uidet̄ q̄ alimentum in veritatē humane nature nō transeat. Quicqd enīz sumptum emittitur ad vitatē humane nature nō ptinet q̄ semp eadem manet: sz omne quod per os sumitur in ventrē vadit: ꝛ in secessum emittit̄: vt dr̄ Matth. 15. Ergo nutrimentū quod per os sumit̄ in veritatez humane nature non transit. ¶ Ꝑ. veritas vniuscuiusq; rei est in eo qō fm spēm est. illud aūt quod per modum nutrimenti aduenit per modum materie se hz: vt in scō de gnōne. dr̄. sz caro fm mām non fit caro fm spēm: vt ex p̄mo de gnōne pz. ergo nutrimentū in veritatē humane nature non transit. ¶ Ꝑ. illud ad veritatē humane nature pertinet in quo calor cōueniens radicat̄: sed tale humidū vt medici dicūt consumptuz non restauratur: vt patet in his qui tertia specie ethice laborāt que incurabilis est ex eo q̄ tale humidū non restauratur. Cum igitur omne illud in quod alimentū cōuertit̄ post cōsumptionē restaurari possit: videtur q̄ nutrimentū in id qō ꝓprie ad veritatē humane nature pertinet non mutet̄. ¶ Ꝑ. omne id in quod cibus cōuertitur ēt p calorē cōtinuo agentē dissoluit̄: vt fluens ꝛ refluens idez iudicet̄: sz nō pōt esse q̄ totū qō est in corpore sit fluēs ꝛ refluens: vt ꝓbabitur. ergo oportet aliquid in corpore eē manens in quod alimentum nō ꝓuertatur. Hoc aūtē precipue ad veritatē humane nature pertinet. ergo alimētum in id qō per se est de veritate humane nature nō mutat̄. Probatio medie. si nō eēt aliquis ꝑmanens fixum in corpore humano: tūc cōtingeret q̄ quelibz ps eius posset euanescere aliq̄ alio in eius locū substituto: ꝛ per eandē rōnem sic cōtingeret in toto: sic̄ in qualibz eius pte. cōtingeret ergo q̄ de illa mā que p̄mo fuit in corpe alicuius hois nihil in fine remaneret: sz veritas indiuidui est ex varitate materie. ergo nō eēt vnus numero homo in fine vite ꝛ in p̄ncipio: quod est absurduz. ¶ Ꝑ. nulla vtus nālis debilitatur multiplicata mā sibi conuenienti: sed solum per admixtionē alicui⁹ extranei: sz virtus conuersiua in homine debilitatur in fine vite: alꝝ homo in infinitum posset augeri ꝛ viuere. ergo hoc cōtingit per admixtionem extranei: sed nihil admiscet̄ ad

mām illam in qua virtus conuersiua prius fundabatur: ni si quod est ex alimento generatū. ergo hoc qō est ex nutrimento generatum est extraneum ei in quo veritas nature fundatur: ꝛ sic idez quod ꝑus. ¶ Ꝑ. natura facit vnūqdqz faciliozi modo quo fieri potest. deus autem multo ordinatius q̄z natura operaf̄: cum igitur facilioz modus augmentandi aliquid sit per multiplicationē materie q̄z per cōuersionez alterius in id quod augetur: videf̄ q̄ iste modus diuine ꝓuidentie competat: vt. ſ. corpus humanuz augeatur nullo exteriozi in illud transeunte: sed sola ei⁹ materia multiplicata: ꝛ sic idem quod ꝑus. ¶ Ꝑ. ea que sunt vnius speciei per eandē rōnem suum complementū consequētur: ſz quidam paruuli defuncti in resurrectiōe perducent̄ in cōpletaz q̄titatē: nō per additionē nutrimēti: ſz per multiplicationē materie. q̄ēt hoc modo aly hoīes in q̄titatē cōplet am perducentur: ꝛ sic idem quod ꝑus.

Contra est: quia ſm ꝑm ꝑmo de gnōne: nihil nutrit carnem: nisi qō est potētia caro: ſz omne qō ē in potētia ad aliquid mutatur in id per actionē eius quod est in actu. g̃ nutrimētū in illam carnem q̄ ad vitatem nāe pertinet transmutatur. ¶ Ꝑ. nutrimētū in ꝓncipio est dissimile: ſz in fine est sile: cū nihil nisi suo simili nutriaf̄ ꝛ foueatur: ſz illa sunt similia q̄ eandē formā cōmunicant: cuz igit̄ vitas nature a forma sit: videf̄ q̄ illud qō nutrit in fine ad vitatē nature ipsius nutriti perducatur.

Respōdeo dōm: q̄ circa hoc sunt multe opiniones. ¶ Quidā posuerūt: vt in lra magr̄ sentire videf̄: q̄ illud qō ex parentibus decisum est: est illud solū in quo vitas hō̄ nati cōsistit. hoc autē in maiorē q̄titatē excrescit oīno saluatum: ita q̄ nihil sibi addit̄ vt maiorem q̄titatem recipiat: ſz tota q̄titas hominis completi p multiplcationē illius materie efficitur: et hoc tm̄ esse dicūt qō in resurrectione resurget. ¶ Reliquū autē quasi superfluū deponeſ̄. ¶ Ponunt etiā alimenti sumptionē necessariaz eē nō gdem ad augmentū vt nutritiua augmentatiue deseruiat: neq̄ iterū ad restaurationē deperditi: ſz solū in fomētū caloris nālis: sicut quādo liquefit aurū admiscetur sibi plumbū ne aurum cōsumaf̄: sed solū plumbū. ¶ Dec autē positio irrationalis videf̄ ex duobus. ſ. ex parte ei⁹ quod augetur: ꝛ ex parte alimenti quod aduenit. non. n. pōt fieri augmentū: nisi ſm hoc q̄ materia que ꝑmo est terminata sub paruis dimēſionibus: postmodū ad maiores dimensiones perducit̄. hoc aūt nō pōt fieri nisi dupl'r. vel ita q̄ de materia tm̄ sit sub magnis dimensionibus q̄tuz sub paruis: ꝛ talis mutatio de paruo in magnū necessario fit p rarefactionem. Densum. n. ꝛ rarū in hoc differunt: q̄ in raro est parū de mā sub magnis dimensionibus. ꝛ in denso multum sub paruis: vt ex. 4. phy. p̄z. vl'r ita q̄ plus de mā sit sub magnis q̄z sub paruis. ℔ aūt nō pōt ꝛtingere nisi vl'r qz est mā de nouo creata. vel p hoc q̄ illud quod erat mā alteri⁹ corporis efficitur mā huius in hoc illo corpore trāsmutato. vnde ēt Augu. sup Geñ. ad lr̄am. li. io. dicit. q̄ nihil est absurdius q̄z putare vlluz esse corpus: qō manēte nature sue q̄titate vndiq̄z crescat nisi rarescat: cū nullū fiat augmētum corporis nisi p additionem vel rarefactionē. augmentū autē corporis humani cōstat q̄ p rarefactionē non fit: nec iterum per additionem māe de nouo create: qz mām oīum simul creauit deus: vt sancti dicunt. ¶ Restat ergo vt fiat augmētū humani corporis p hoc q̄ addit̄ mā que superat forme alterius corporis illo corpore in corpus humanū ſm vitatē cōuersō: ꝛ hoc est nutrimentū: nec pōt exponi dictū Augu. vt gdā dicūt q̄ Aug. loquaf̄ ſm cōem modū quo res crescūt: qz ſm hoc ꝓbatio sua ℈ Tertulianū nihil valeret q ponebat aīam crescere: ſz nullo mō diminui. Magis aūt cōis ē modus augmēti quo corp⁹ humanū crescit q̄z quo aīa crescere: simul enī etiā ſm Tertullianū crescēte corpore crescit aīa. ¶ Nec iterū pōt dici sic dicūt: q̄ faciēda est vis in ℔ q̄ dicit manēte sua q̄titate: vt sit sensus: corpus manēs in sua q̄titate: ita q̄ q̄titas eius nō sit augmentata neq̄ per additionē neq̄ per multiplicationē nō crescit nisi per rare factionē. Cū igit̄ augmētū ꝓprie sit q̄titatis nō pōt itelligi q̄ corpus crescat ꝛ maneat eius q̄titas ſm eandē dimēsionē: ſz opz itelligi qō dicit manēte q̄titate nāe sue: vt nulla q̄titas adyciaf̄: vel q̄ eiusdē nature sit: sicut aurum adiungit̄ auro. vel q̄ eandē nām in ipsa ℈iunctione accipiat: sic cibus aduenit carni. vñ p hoc q̄ dr̄: manente ꝛc. nō remouetur nisi additio similis in nā. Si. n. itēderet remouere multiplicationē: tūc ꝓbatio sua nihil valeret: qz multo ꝓbabilius posset dici si aīa eēt corp⁹: q̄ p multiplicationē quā ponunt crescere: q̄z dicaf̄ de corpore hoīs: qz ſpūalioz est. Ex parte aūt ei⁹ qō addit̄ apparet ēt falsitas: qz sic ſumptio alimēti nō eēt per se itenta a nā: ſz per accidēs tm̄: vt. ſ. alicui nociuo occurreret. ſ. calori nāli digerēti: ꝛ si trāsmutatio cibi nō eēt p se nēcia ad corp⁹ humanuz: tūc calor cōuertens eēt superfluus: ꝛ sic in operibus nāe a deo ī̄stitute multa superflua ꝛuenirent̄. ¶ Sustinētes tamē hāc positionē tres modos adinueniūt in eius assertionē: quoz quēlibet facile est ℈futare. ¶ Quidā nāq̄z dicūt q̄ ℔ talis mltiplicatio fit miraculose opatione dīna: sic̄ etiā panes euāgelici multiplicati sunt. Jo. 6. Sz istud expressam continet falsitatem: dum opus nature in miraculū conuertit̄. Et preterea. etiam in illoz̄ panuz multiplicatiōe nō est remotū: imo forte est necessariū factā fuisse additionē materie per ꝛuersionē aliorū corpoz in panes vtute diuina. Jstam autē cōuersionez cibi in carnē verā natura facere pōt que transmutat id qō ē in potētia in actu: q̄uis successiue compleat: quod deus subito facit. quod aūt nature possibile est operationi nāe a deo cōmittitur: qui vnicuiq̄z dat pfectionē ſz q̄ capax est. vñ nō oz ad miraculū cōfugere. ¶ Aly dicunt q̄ cū in corpore humano sit multuz de gnta essentia: q̄ multiplicatio corporis humani est ſm q̄ multiplicaf̄ gnta essentia. vnde sic̄ lux solis multiplicaf̄ in seipsa diffusa p aerē: ita etiā corpus humanū sine additiōe alicuius extrinseci. Sz hec adinuētio cōtinet duas falsitates. ¶ Prima est: qz corpus gnte essentie nō venit in compositiōe humani corporis: nisi ſm virtutem tm̄: cuz neq̄ sit commiscibile: neq̄ diuisibile: neq̄ extra locum ꝓprium posit esse. Secunda est: qz diffusio lucis non est per multiplicationem alicuius materie: cum lumen nō sit corpus: ſz est multiplicatio formalis tm̄: sicut est etiam in qualibz alteratiōe ꝛ generatione q̄ agēs multiplicat formā suam in materia. ¶ Aly vero aliam modū adinueniūt. dicūt enim q̄ mā ꝑma: q̄tum in se est: caret oī q̄titate ꝛ forma. ergo equaliter se habz ad recipiendū oēs quantitates: sicut ad recipiēdum omnes formas. vnde q̄tumcūq̄z parum sit de materia prima in quouis paruo corpore potest recipere q̄tamlibz q̄titatez: adeo q̄ ex grano milij totus mundus fieri pōt. nec mirum: cum ex mā puctali totus mūdus sit factus: cum enim mā q̄titate careat idiuisibilis est: ꝛ ad modū pūcti se habēs. Jste aūt modus multipl'r deficit. ¶ Primo: qz imaginaf̄ idiuisibilitatez māe ad modum puncti: vt sic ex mā mūdus sit factus per quādam quasi extensionem: sic̄ si res parua in magna extenda tur. hoc autem non est verum. Materia enī dicit̄ indiuisibilis per negatiōez totius generis q̄titatis. ¶ Punct⁹ autez est idiuisibilis: sic̄ q̄titatis ꝓncipiū situz determinatuz habēs. vñ ex mā res q̄ta efficit̄ nō per extēsionem loquēdo de mā: prima: cū extensio nō sit nisi eius quod alicuius q̄titatis erat: sed per quantitatis susceptionem. Secundo ꝛ si prima materia prout in se consideratur nullam q̄titatem habeat: nō tamē sequitur q̄ sit in potentia respectu cuiusli

bet ꝯtitatis imaginabilis:cū enīz ꝯtitates determinate ꝛ omnia alia accidētia ſm exigētiaz forme mām recipiant: eo ꝙ ſubiecta mā cuz forma eſt cauſa coꝝ que inſunt: vt in ꝓmo phy. dicit:opz ꝙ mā ꝑma ad nullā ꝯtitatem ſit in potentia niſi que competat forme naturali que in mā eſſe poteſt.mā vero ꝑma nō eſt in potētia ad alias formas: niſi ad illas que ſunt in rerū natura:vel p ꝓncipia nālia educi poſſunt.Si enī eēt aliqua potētia paſſiua in materia cui nō reſponderet aliqua potentia actiua in reruz natura illa potētia paſſiua eſſet ſupflua:vt Cōmētatoz dicit.ꝛ ideo mā prima nō eſt receptibilis maioris ꝯtitatis ꝙ ꝯtitatis mūdi. ꝓpter qō in 3° phyſi. dicitur.ꝙ nō eſt poſſibile magnitudinez augeri in infinitum loquēdo naturalr. Tertio.qz ſi materia eadē que ꝑmo ſub paruis dimēſionibus erat ſub maioribus dimenſionibus fiat:nō pōt hoc accidere niſi per rarefactionē:vt dictū eſt:ꝛ iſte modus nō cōpetit in augmentatione coꝛporis humani:vt per ſe pz. Quarto.qz quādo loquimur de mā exiſtente in hac re iaz dimittimus cōſideratione materie abſolute:non enī poteſt accipi illud materie quod eſt in hac re:niſi ſm ꝙ eſt diuiſum ab illa parte materie que eſt in re alia. diuiſio autē nō accidit materie: niſi ꝼz ꝙ conſideratur ſub dimenſionibus ſaltez interminatis:qz remota ꝯtitate:vt in ꝓmo phyſi. dicitur.ſubſtātia erit indiuiſibile.vnde cōſideratio materie huius rei eſt ꝓſideratio non materie abſolute:ſed materie ſub dimenſione exiſtentis.vñ nō opz vt ꝙ conuenit materie inꝯtum eſt abſoluta ꝛ ꝑma ꝙ conueniat materie exiſtenti in hac re: ꝓut accipitur vt in hac re exiſtēs:quia ex hoc ipſo receditur a cōſideratione materie ꝑme. vnde materia que eſt in hac re exīs non eſt in pō ad totaz ꝯtitatē mūdi:ſz vſqz ad determinatum quid ꝯtum per rarefactionē poteſt cōſequi:ꝛ hoc non excedit raritatez ignis:qz nulla raritas pōt eē maioꝛ:vt Cōmentatoz in 4° phyſico. dicit.ꝛ ſic patet ꝙ hec poſitio tam in ſe falſitatem cōtinet ꝯ etiaz in modis adinuentis ad eiꝰ expoſitionē.ꝛ ideo alioꝝ poſitio eſt cōcedentiū quidez cuz ꝑmiſs ꝙ aliquid eſt in humano coꝛpore.ꝛ ſimilr in alys coꝛporibus que nutriunt:per qō ꝙdē ſemp manet fixū toto tē poze vite ſm determinatā ptē materie in quo ꝑncipalr veritatē humane nature ꝓſiſtere dicunt.aliquid aūt eſt aliud quod ſupfluit ꝛ refluit.i. aduenit ꝛ cōſumitur. B aūt eſt qō ex cibo generatuz eſt. Differūt tamē a ꝑmiſs in hoc ꝙ dicūt ſumptionē alimenti nō ſolū in fomentū caloris nālis neceſſariā eſſe:ſz etiā in augmētū ꝯtitatis:non enīz poſſet illud qō ꝑmo a gñantibus deciſuz eſt:qō ꝙdē ꝑmanēs eſſe dicūt in tantā ꝯtitatē extēdi ꝯta eſt:ꝯtitas humani coꝛporis niſi adderet aliqua mā que ſimul cuz mā preexiſtente ꝯtitatē totā reciperet ſine aliqua rarefactiōe. Et B ꝙdē qō eſt ꝑmanens dr diffundi p totū.ꝛ ſilr illud qō eſt aduenīēs ꝛ recedēs ad modū q cōtingit in mixtiōe vini ꝛ aque. vinū enī nō excreſcit in maiorē ꝯtitatē:niſi p additionē aq̄.q̄ ꝙdem in vinū cōuertit:ita tñ ꝙ vtus vini ſemp in illa parte materie manet magis:q̄ ꝑus ſub forma vini inerat.ꝛ ſm hoc ponūt iſti ꝙ illud qō eſt ex alimēto generatū nō eſt oīno alienū a vitate humane nature:ſicut ꝑmi dicebāt:ſz eſt ſcōario ad ipſaz ꝑtinēs: ſm ꝙ eſt nēcium ad debite ꝯtitatis cōplemētū.vñ nō totū B in reſurrectione deponet qō ex alimento cōuerſuz eſt:ſz reſeruabit tñ ꝯtū expedit ad pfectiōez ꝯtitatis.ꝛ hꝰ pōnis ꝑmus auctoz inuenit Alexāder Cōmētatoz.vt Auerroys in libꝰ de gnōne dicit. Sz iſtud nō videtur veritatē hr̄e:cū.n. de natura caloris ſit vt humoꝛē cōſumat:calozis dico ignei:oz ꝙ caloꝛ ignis q eſt inſtrm aīe vegetabilis:vt ī 2° de aīa dr̄.idifferenter ꝯtū in ſe ē omne humidū cōſumat.vñ nō pōt efficax ratio iueniri:q̄re aliqō humidū ſignatū ꝑmaneat in tota vita. Et preterea ꝼz B ſumptio alimēti nō eſſet ꝑmo ꝛ p ſe nēcia ad reſtaurationē deperditi:ſz ſolū ad augmētū.cōſtat tñ ꝙ opus augmēti ꝓſupponit opus nutrimēti:ꝛ illud tñ nutrit in quo deꝑditio facta eſt:qō p nutrimētū reſtaurat.vñ ſi nō eſſet cōſumptio: niſi eiꝰ qō ꝓpter augmētū ꝓncipalr aſſumitur:nutrimētuz nō eēt niſi p augmētū. ¶ Et ꝑterea cōcedi pōt: ꝙ illud qō in carnē ꝓuertit p vtutē formatiuā in ꝑnō gnōnis ad maiorē pfectiōez ſpēi pducit:ꝯ illud qō poſtmodū p actū nutritiue ꝓuertit:cū ſemp ꝓueniat gnō alicuius qō p ſe generat eē pfectioꝛ ꝯ illa qua aliqd accipit ſpēm alicuiꝰ p imixtionē ad illud:qz qō imiſcetur aliquo mō alterat nāz eius cui admiſcet:vt pz in vino qō in vite gñat:ꝛ qō ex admixtiōe aque ad vinū accreſcit. Et ſic ēt videmus ꝙ ex humido nutrimētali aduenīēte imutat coꝛpꝰ nutritū:vt aſſequat ī aliquo cōditiōes ciboꝝ ex ꝗbus nutrit. Oz tñ ad B ꝙ fiat nutritio vel augmētū ꝙ B carnis qō ex cibis gñatū eſt cū carne preexiſtēte miſceat. Q̄ñcūq; aūt fit mixtio aliquoꝝ differētiū:vel ſm ꝓziam qualitatē:vel ſm puritatē ꝛ ipuritatē eiuſdē.mixtiōe cōpleta nō retinet vnūqōq; qualitatē ꝑpriā:alꝫ admixtio eēt ex rebꝰ ſaluatis:ꝛ eēt cōpoſitio tñ:ſz opz vt totū ſilʾ vnā formā accipiat q̄ eſt mediū:vt pz ī mixtione vini ꝛ aq̄:qz poſt mixtionē non remanet ibi aliq̄ pars ſignata babēs cōpletā vtutē vini:ꝛ habēs aliqd eā debilr: ſz totū eſt habēs eā mediocriter.vñ nec eſt poſſibile vt cōpleto actu nutritiue ꝛ augmētatiue remaneat aliqd ſignatū ꝓplete ꝑticipās nām ſpēi:ꝛ aliqd icōplete:ſz totū vniformiter. Aſſumit ēt in aſſertionē ſue opīonis diſtinctionē pbi de carne ſm ſpēm ꝛ ꝼz mām:ꝛ medicoꝝ de humido nutrimētali ꝛ radicali. Sz ꝙ neutra eaꝝ ꝑ eis faciat in rñſione ad argumēta patebit. ¶ Tertia pō ē quā ponit Auerr. in ꝓmo de gnōne dicēs:ꝙ nihil māe pōt accipi in coꝛpe ſignatū qō ſit fixū ꝛ ꝑmanēs:ſed totū ꝗcqd ē in coꝛpe pōt duplr ꝓſiderari vl ex ꝑte māe:ꝛ ſic nō ē ꝑmanēs. vel ex parte forme ꝛ ſpēi:ꝛ ſic eſt ꝑmanēs. Cōparat enī Ariſt. in ꝓ de gnōne trāſmutationē cibi in carnē aduſtioni ligniꝝ. Uidemꝰ enī ꝙ ſi ignis accendat ꝛ ꝓtinue ligna addant ſm ꝙ alia cōſumunt ꝙ forma ignis ſemp manebit in lignis:ſed tñ mā q̄li bet ꝓſumit alia mā ſibi ſuccedēte in q̄ ſpēs ignis ſaluabit: ꝛ ꝼz B ēt illud qō ꝑtinet ad ſpēm ꝛ formā carnis ſemp manebit:ꝯuis illud qō recipit hāc formā ꝓtinue ꝓſumat ꝛ reſtaurēt. Dec autē poſitio differt a duabꝰ ꝑmiſs in B ꝙ non ponit aliqd māe poſſe ſignari qō ſemp maneat:ſed quelibz pars ſignata ex B ꝙ eſt materie in ipa bz ꝙ fluat ꝛ refluat: ita tñ ꝙ illud qō eſt forme ſemp maneat. ꝑme vo opīones ponebāt aliqd materie ſignatuz ſemp eē permanēs:in quo ꝑmo ꝛ ꝓncipalr veritas humane nature ꝓſiſtebat:ꝛ etiā in hoc differt:qz ꝑma opinio ponebat alimētū nullo mō in veritatē nature cōuerti. Scōa aūt ponebat cōuerti ꝙdē in id qō ē ſcōo de vitate humane nature:ſz nō ꝑmo. Dec aūt tertia ponit cōuerti in illud qō ſimplr ꝛ ꝑmo eſt de vitate humane nature:ꝯuis.n. illō qō ꝑmo in carnē conuerſuz ē:pfecti sit ſpēm carnis aſſecutū ꝯ illud qō ex cibis aggñat: tñ aduenīēte cibo in fine digōnis fit admixtio:vt totū vniformiter vitatē ſpēi ſuſcipiat ſine aliq̄ diſtinctiōe:ꝛ ſm B ēt ꝙ oz ī reſurrectiōe tñ de eo qō ex alimēto aggñatū ē reſurgere ꝯtū ꝑtinet ad ꝓplemētū debite ꝯtitatis: et huic pōniter oēs magis cōſentio ſine ꝑiudicio aliarū.

Ad primuz q̄ dōz:ꝙ ex illa aucte nō pōt bri ꝙ ō eo qō p os aſſumit nihil remaneat:qō ī veritatē carnis trāſeat:qz B dictio oīs nō ōſignat totū integrate:ſz totū ī ꝯtitate.vñ ñ oz ꝙ toᵐ p ſeceſſū emittat:ſz qō ō q̄lz aliqd ſecedat:ꝛ B ē nēciū: qz oz puri ab ipuro ſepatōez fieri. nll's āt cibꝰ aſſumit ī q̄ nō oporteat aliqd ipuritatē eē ex B ꝙ ī ꝑnō ē diſſilis.vñ ſi ad ſilitudinē reduci ōbeat oz ꝙ tollāt ille ꝑtes ꝼz q̄s diſſilitudo erat.v.g. Si in cibo dñent partes terreſtres magis ꝯ ī eo qō nutrit:oz id qō terreſtre

est remoueri: ꝛ qō subtilio est assumi: ꝛ silr ēt q̄cūq; ptes magis diuēnt. ¶ Ad scōm dōm: q̄ fm tertiā opinionē nō ē diuersa caro fm mām distincta q̄ dō caro fm mām ꝛ caro fz spēm: fz eadē fm numerū caro dō fm spēm inq̄tū pticipat formā ꝛ ppietates ꝯsequētes spēm. fm mām dō inq̄tū ex mā cōsistit. Et q̄ hic sit itellectus Aristo. pz ex vbis ꝯmen. exponētis hoc mō. ꝛ iterū ex vbis pbi in lra positis. dicit. n. q̄ hoc modo est distinguere: qō est fm spēm ꝛ fm mām in carne ꝛ osse: sicut ꝛ in vnoquoq; alio: qō hz formam in mā. Cōstat aūt q̄ talis distinctio nō pōt fieri in lapide ꝛ aq̄: vt dicat pars fm spēm q̄ ex ꝑmis gnāntibus tracta est: ꝛ pars fz mām que ex nutrimēto aduenit: ꝛ ita pz q̄ nec in carne ꝛ osse ℔ itelligendū est: fz modo p̄dicto: vnde obiectio ꝓcedit ex malo itellectu vboꝝ pbi. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ fz medicos humidū qō ex ꝑmis gnāntibus trahit nō oz: vt dicatur radicale: qz semp remanet distinctū fz mām ꝛ ppietatē ab humido ex alimēto aggenerato: fz qz calor nālis in illo humido ꝑus extitit: ꝛ illud qō ꝑmiscet nō pticipat spēm nisi ex vtute illius humidi cui ꝑmiscet. vñ est q̄si radix totius illius qō postmodū ex alimēto ꝯuertitur: nō aūt ita q̄ vtrūq; humidū post finē digōnis vltime distinctum remaneat: fz totū ꝑmixtū accipit vnā ppietatē: ꝛ vtraq; mā. s. q̄ ꝑus suberat ꝑmo humido ꝛ scōo aduenīēti equalr se hz ad ℔ q̄ transeat ꝛ ad ℔ q̄ vtutē spēi participet: nec dō cōsumi humidū radicale ꝓpter discessuz talis māe: fz ꝓpter hoc q̄ nō permanet ppietas: quā totuz mixtū habebat ex vtute ꝑmi humidi. tūc enīz nō pōt fieri restauratio: qz virtus spēi nō manet: sicut ēt si tota manus amputet nō restaurat per nutrimētū: qz nō manet vtus spēi determiata huic oꝛgano: ꝛ ꝓpter hāc ēt cām dīr q̄dā mēbra ex humido radicali cōposita: nō q̄ nihil nutrimēti in ſubam illoꝝ mēbroꝝ transeat: cū q̄libz mēbrū cozpis ꝓportionalr augeat: fz quia in illis mēbris ꝑncipalr vtus spēi cōsistit q̄ ē ex humido radicali nec pōt aliq̄ absciſſio ab eis fieri gn auferat vt⁹ spēi q̄stum ad aliquā partē determinatā: ꝛ ꝓpter ℔ ēt talia mēbra decisa nō sanant. ¶ Ad 4.m dōm: q̄ cū illō qō aduenit ex alimēto aggnātū sit ꝑmixtū ei qō ꝑus erat: ꝛ silr vnum effectū ex ambob⁹ sit semp fit deꝑditio in vtroq; ꝓportionabilr. vñ oz q̄ ex vtroq; remaneat ꝓportionalr: ꝛ ideo nunq̄ ꝛtingit q̄ totū illud qō ꝑus erat ascēdat: ita q̄ nihil ꝑus māe remaneat: fz semp manet aliqd: ꝛ illud qō aduenit est vnū cū eo qō ꝓcerat effectū: ꝛ iō est mā vna ꝛ idiuiduū vnū ꝑ totā vitā: sicut pz etiā i igne q̄ nutrit lignis. semper enīz manet vn⁹ numero ignis: q̄uis aligbus lignis appositis alia cōsumantur: qz illud qō aduenit semp efficitur vnū cū eo qō ꝓcerat: ꝛ magis esset si le si fieret cōmixtio fz totū: sic̄ est in nutrimēto. Secus aūt cēt si ex mā aduenīente generet ignis vel caro seoꝛsuz: tūc enīz ꝓpter oīmodā diuersitatē māe cēt ēt diuersitas fm numez. ¶ Ad 5.m dōm: q̄ illud qō ex nutrimēto aggenerat: non ita ꝑfecte ꝯsequit mām spēi: sic̄ illud qō ꝑmo ꝑ vtutez formatiuā in carnē vel os cōuersuz est: tuz qz ꝑma gnātio erat carnis fm se. Scōa aūt est carnis in alio: q̄si ꝑ cōmixtionē: tum etiā qz q̄to virtus aīe magis diffundit ꝛ spargit debilioꝛ redditur: vt pz ī cozde qō q̄to maius est tanto minus caliduz est. vñ aīalia habētia magnū coꝛ sunt timida nāliter: vt pbs in lib. 13. de aīalibus dicit. ꝛ ideo aliquo modo est extraneū. ꝛ ꝓpter ℔ permixtuz ei qō ꝑus erat est causa debilitatis vtutis: sicut aq̄ admixta vino: vt ponit exemplū pbs in ꝑmo de gnōne. ꝛ ideo ad vltimū opz q̄ seq̄t diminutio ꝛ cozruptio. ¶ Ad sextū dōm: q̄ modus ille. s. per multiplicationē māe nō est possibilis ad minus nature: que q̄ñ non fm se totam agit: fz fm formā tm̄: ideo multiplicat tm̄ formaz ꝛ non mām. ꝛ ꝓpter hoc vt opus nature seruaretur oportuit moduz illū in augmento esse qui vtuti nature cōpetat. ¶ Ad septimū dōm: q̄ omnia que sunt eiusdez speciei operatione naturali vno modo suā ꝑfectionē ꝯsequunt: si tamē vnus naturaliter id cōsequat ꝛ alius ꝑ miraculū nō erit idez modus: sicut in ceco nato qui per miraculū illuminat: qui alio modo habet vsuz ab eo qui videns nascit: ita etiā illi qui pueri moriunt ꝑ miraculū ad debitā q̄titatē puenient: nec tamē opz q̄ illud miraculū fiat ꝑ multiplicationez māe: sed per additionē exteriozis materie: qui autem vsq; ad perfectaz etatem viuunt naturali operatione ad perfectaz quantitatem perueniunt. vnde non oportet q̄ sit vtrobiq; idez modus: ꝛ si esset idez non sequeretur q̄ hoc esset per multiplicationem materie.

¶ Utrum semen decidatur ex eo quod generatur ex alimē to. II.

AD secunduz sic ꝓceditur. Videt q̄ semen nō sit ex eo decisum qō ex alimēto aggeneratū est. Aug. enī dic̄ q̄ fm cozpulētā ſubam omnes fuimus in adā ꝛ ēt fm seminalē rōnē ꝑter xp̄m qui in eo tm̄ fm cozpulentā ſubam fuit: fz cozpulenta ſubstātia nostra nō venit a parentibus nisi mediāte semine. g̃ opz q̄ semē qō ex ꝓximo parente traducit: nō sit ex eo decisum qō ex alimēto cōuersum est: fz ex eo qō ipse a ſuo parente acceperat: vt sic cozpulenta ſubstātia nostri cozporis a ꝑmo parēte decisa ineniatur. ¶ ℙ. fm Damascenū. generatio ē opus nature ex ſubstātia generantis ꝓducēs id qō generat: sed illud qō est superfluū alimēti nō est de ſubstātia generātis. g̃ si ex hoc tātū generatio fieret in hoibus nō esset vа generatio. ¶ ℙ. ex ſubtractione alicuius superflui nō sequitur alicuius debilitatio fz magis alleuiatio. ex seminis aūt emissione debilitatur generās. g̃ semen nō est ex ſupfluo alimēti: sed ex ipso humido radicali decisuz. ¶ ℙ. filius ꝑ tāto assimilat pri magis q̄ aly homini: qz generat ex semine qō ab eo traducitur. Sz natus q̄nq; nō ſolū patri: fz ēt auo assimilat vl ꝓauo ēt vsq; ad multas gnōnes: vt pbs in. 15. de aīalib⁹ dicit. g̃ oz q̄ semen exeat nō ſolū a patre: fz etiā ab auo ꝛ ꝓauo: fz humidū nutrimētale nunq̄ fuit: nisi in patre. g̃ non est ex humido semē decisuz: fz magis ex illo radicali qō pater ab auo traxit: ꝛ auus a ꝓauo. ¶ ℙ. id qō est de ſubstātia alicuius magis est ꝓximū sibi q̄ hoc qō est ab eius ſubstantia alienū: fz id qō est ex alimēto cōuersuz nō fuit radicalr de ſubstātia ipsius generātis: fuit aūt de ſubstantia radicali alicuius aīalis: cuiꝰ carnes comeste sunt: vt bouis et porci. g̃ maioꝛ erit cognatio ꝛ silitudo ad bouē ꝛ porcuz q̄ ad pr̄ez ſuū: ℔ aūt icōueniēs ē: g̃ semē nō est ex būido nutrimētali decisuz. ¶ ℙ. sit ita q̄ aliqs tm̄ ex carnib⁹ humāis vescat: ꝛ vt q̄stio sit grauioꝛ ponat ēt q̄ ex ipsis embrys ēt generet aliquē: g̃ ēt simili mō nutriat: inde sic arguo. humidū radicale vniuscuiuscz bois est illō qō ex parētibus traxit. si g̃ semē ex quo cōceptus est iste natus ex humido nutrimētali sit humidū radicale eius: opz q̄ sit de ſuba alioꝝ quoꝝ carnes comeste sunt. Si g̃ fm Aug. resurget caro comesta ab aliquo in eo ī q̄ ꝑ fuit: tunc totū humidū radicale resurget in illis: quoꝝ carnes a patre eius comeste sunt. Et silr humiduz nutrimentale: quoꝝ carnes ipse comedit. g̃ nihil istius resurgeret: ꝛ sic non oīum esset resurrectio: qō est cōtra fidē nr̄am. g̃ ipossibile est q̄ semē ex humido nutrimētali sit decisuz: ꝛ ita nō videt esse ſuperfluuz alimēti.

Sed cōtrariuz duobus ostendit pbs in. 15°. de aīalib⁹: duabus rōnibus: ꝛ tribus signis.

¶ Prima ratio est per diuisionem sic: quicquid est in cozpoze animalis vel est naturaliter vel occasionaliter: siue ꝑ accidens in eo: sed semē nō est occasionaliter: sicut sunt putredines ꝛ sanies vulnerum: qz illud quod est per accidēs non consequitur totā spēm: sicut semen in oībus inuenitur.

ergo est ibi nāliter:sed omne qō est nāliter in corpore:vel pars:sicut caro ⁊ nervus:vel est superfluū:sicut lac ⁊ urina ⁊ huiusmodi:sed semē non est pars:cū nō sit nec pars organica:quia semē est simile in toto ⁊ in pte.q; ptib⁹ organicis nō ꝓuenit:nec iterꝫ est de partib⁹ ꝺsilib⁹:cum in ꝺstitutiōe mēbri nō veniat:sicut ptes ꝺsimiles i ꝺstitutionē mēbrorꝫ organicorꝫ.Restat g̃ q; sit superfluū alimēti.Scōa ratio est q; si semē non est superfluū:ops q; sit dissolutus a membris. omne aūt resolutū vel decisum ex aīali:corrūpit̄ ⁊ amittit naturā suā.ergo semē amitteret naturā mēbrorꝫ:ex ḡbus decideret:⁊ vtute:⁊ ita vtute semis non posset gn̄ari aliqd simile illis mēbris:q; os q; forma generati sit in generāte ad minus vtualr.Iterē ponit tria signa ad ꝺ ibidē:q̄ꝫ vnū est:q; nullū dissolutū a corpore hz locū determinatū i corpore:sed vagat̄ per corpus.semē aūt hz determinatū locū in corpore:sicut alie superfluitates.s.vias semiales:⁊ quasi i eadē pte corpis:in qua sunt loca aliaꝫ superfluitatū.g̃ semē est superfluū ⁊ nō decisum de suba mēbrorꝫ.Scōm signum est:q; nā alleviat̄ per emissionē superflui:nunc̄ aūt p dissolutionē eius qui est de suba mēbri:sed q̄nq; alleviat̄ natura per emissionē semis.ergo semē nō est qd dissolutū a mēbris:sed superfluū.Tertiū signū est q; vbi inuenit̄ minus de superfluo alimēti ibi iuenit̄ minus de semine:⁊ ꝓpter hanc causam in pueris nō est semē:q; superfluū nutrimēti in augmentū ꝺuertit̄.ꝓpter hāc g̃ cām etiaꝫ pingues boies sunt pauci semis:⁊ pauce gn̄ationis:q; superfluū alimēti ꝺuertit̄ in pinguedine:ꝓpter hoc etiā aīalia maioris q̄ntitatis bñt minus de semine f̄m ꝓportionez corporis sui:⁊ sunt pauce gn̄ationis:qa indiget multo nutrimēto.⁊ ideo parū pōt in eis esse superfluū.vt p; in elephāte.Si aūt esset semen dissolutū:deberet esse ecōtrario:q; ex maiori corpe potest fieri maior dissolutio.ergo semen non est quid dissolutum:sed superfluum alimenti.

Respondeo dicēdo q; circa hoc sunt tres opiones Una opinio est:q; semē ē quedā pars decisa ab eo qō est de suba mēbri:ita q; tota suba semis est ex humido radicali:ex quo ꝑmo ⁊ ꝑncipalr suba mēbrorꝫ ꝺponi dicūt:qō ex suba generātis tractū est:⁊ q; supra substātiā semis nihil i generato addit̄:qō sit ad veritatē nature ipsius ptinēs:ideo f̄m eos tñ id qō est de veritate nature in filio fuit in patre de veritate nature eius existēs:⁊ sic ascēdēdo sequit̄:q; gcgd est de veritate nature in boibus oib⁹ totū fuerit actualr in Adam.Hec aūt positio in ḡbusdam pbis antigtus posita est:⁊ etiā a gbusdā theologis:vt de magistro in lra patz:alia tñ ⁊ alia rōne ad hoc inclinati. Quidā enī antiquorꝫ pborꝫ:sicut ꝑcipue Anaxagoras ponebat gn̄ationē alicuius nō fieri:nisi per ꝺgregationē similium partiū:que ꝑus inerant in eo:ex quo fit gn̄atio:ita q; nihil in naturā carnis trāsiret:qō ꝑus caro nō fuerit.vnde oportebat ad hoc q; generaret̄ caro ⁊ os in nato:q; aliqd ex patris carne ⁊ ossib⁹ resolueret̄:⁊ sic de alys partibus ⁊ mēbris.Quidā etiā qui totā virtutē agēdi materie attribuere:quā solā naturā rep esse dicebāt.vt in ꝛ°phy.p;.nō poterāt inuenire causam assimilationis fily ad patrem in singulis mēbris:nisi per hoc q; materialr aliqd ō singulis mēbris resolueret̄:ex qb⁹ corp⁹ pueri ꝺstituit̄:sed haꝫ rōnum radices a pbis sequētib⁹ sufficiēter improbate sunt.s. q; nō solū ex extractione ⁊ ꝺgregatione fit generatio:ſ; ēt per hoc q; materia trāsmutat̄ de forma in formā:vt sic q; ꝑus naturā carnis nō hēbat:postmodū caro fiat.silr etiaꝫ vtus actiua nō est ex pte materie:sed magis ex pte formalis ꝑncipij.vnde causa assimilationis fily ad patrē non est ꝺuenientia in mā vt oporteat mēbꝫ fieri de mā que ex mēbris pris resoluit̄:cū etiā sit similitudo fily ad prez in illis ex qb⁹ nullo modo semē ōcidit̄:sicut in ynguib⁹ ⁊ capillis: sed causa silitudinis est vt⁹ formatiua que in semine relinquit̄ ex opatione vtutis formalis ipsius pris agētis i semē. Magister vo ⁊ alij theologi hoc ponētes ad hāc positiōez inducunt̄ ꝓpter traductionē originalis peccati:quasi in similē errorē cū ꝑoib⁹ declinātes:vt nō possit eē traductio origialis peccati in filios a parētib⁹:nisi f; hoc q; mā ipsi⁹ corporis filiorꝫ fuit in ipsis parētib⁹ ꝑmis qñ peccauerūt: vt sic assimilatio in corruptione peccati sit f̄m ꝺueniētiaz in mā.⁊ non f̄m rōnē vtutis actiue:cuius ꝺriū exp̄sse Aug. asserit dicēs.q; non ꝓpter hoc in nobis originale peccatuz est:qz ex adā f; corpulentā substātiā ꝓpagati sumus:quia sic etiā in chr̄isto originale peccatū fuisset:sed qz f̄m seminalem rōnē cōcupiscētialr ex eis descēdimus.vnde patet q; rōnes:qb⁹ hec opinio asserit̄ falsum fundamētū habēt. Ipsa etiā positio in se falsa est.Qz enim illa sustātia humani corporis que in ꝑmis parētibus fuit.in tot diffunderet̄. hoc nō pōt esse:nisi trib⁹ modis:vel per multiplicationem materie:vt quidā dicūt:vel per diuisionē:quia ꝺtinuū in infinitum diuisibile est:sicut aly ponūt.vel etiā per mixtionem f̄m alios:sicut augmentat̄ vinū per admixtionē aq̄: sed mlt̄iplicatio materie:ita q; nulla supadditio fiat:sicut ipsi volūt:nō pōt esse:nisi p modū rarefactōis:vt in ꝑcedēti articulo ꝓbatū est.vnde sequeret̄ q; filius rarius corp⁹ haberet q̄ꝫ pr̄.⁊ q; tādem generatio nāliter finiret̄:qz non pōt esse rarefactio in infinitū:nisi metaphorice loquendo vt in 4°phyſicorꝫ Cōmētator dicit.idē etiā sequeret̄ si per diuisionē illa mā que in corpore ade fuit in tot distributa esset.Corpus enim nāle non est diuisibile in infinituz:sed solum corpus mathematicū.vt ex libro phyſicorꝫ.ex verbis Cōmētatoris ⁊ pbi habet̄.Unde oporteret q; necessario deficeret generatio.Et ꝺ̄ corpus mathematicū corp⁹ ꝺsideratū f̄m ꝺmēsiones quātitatiuas tm̄.⁊ hoc est corp⁹ in genere quātitatis.Hoc enim in infinitū diuidi pōt:quia in rōne quātitatis cōtinue nō est aliqd qō diuisioni repugnet.Corpus aūt naturale dicit̄ qō considerat̄ f̄m aliquā determinatā speciē ⁊ virtutē.⁊ hoc non pōt diuidi in infinitū:qz quelibet species determinatā q̄ntitatem regrit ⁊ in plus ⁊ in minus:sicut ꝺ̄ in secūdo de anima.Omnium natura constantiū positus est terminus ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmēti.⁊ ideo est inuenire minimam aquā:⁊ minimam carnē.vt ꝺ̄ in ꝑmo phyſicorꝫ:que si diuidat̄ non erit vlterius aqua ⁊ caro.Constat autem q; corpus humanum naturale corpus est.vnde in infinita diuidi non pōt: vt i ifinitū generatio duret.¶ Ꝑ.dato q; corpus naturale diuidat̄ in infinitū:sicut mathematicum hoc non possz esse f̄m eandē quātitatē:sed f̄m eandē ꝓportionē.si enim a quocūq; corpore finito remoueret̄ quātūcūq; parua ps: illa aliquotiēs sumpta mēsurat totū:⁊ etiā excedit.vñ os semp tali pte sumpta per diuisionē totū corpus tandē consumi.Si aūt accipiat̄ aliqd a magnitudine semp seruata eadē ꝓportione.verbi gr̄a.vt ꝑmo a tota magnitudine abscindat̄ tertia pars:⁊ deinde a residuo tertia pars nō toti⁹ magnitudis:sed illius residui;⁊ sic deinceps nunc̄ cessabit diuisio in infinitū:sed tūc ops q; illud qō accipit̄ in secunda decisione sit f̄m quātitatē minus eo qō auferebat̄ in ꝑma.ꝑmum enim subtractū erat tertia pars totius:ⁿ autem tertia pars partis:⁊ sic deinceps.vnde si hoc modo fiat decisio humidi radicalis ex quo semen f; eos decidi tur:ops q; in semie ex quo generat̄ filius sit minus de humido radicali qō erat de vtute nature q̄ꝫ in semie ex quo gn̄abat̄ pr̄.⁊ ita semē fily nō poterit ꝓducere gn̄atū in tāta q̄ꝫtitate:sic potuit semē pris.q; ois vt⁹ nālis diuidit̄ ad diuisionē subiecti:vt i miori magnitudine sit minor vtus: ⁊ ita sequeret̄ q; filius semp esset minoris q̄ꝫtitatis q̄ꝫ pr̄. vnde boies iam ꝺueniss̄ent ad mīmaz quātitatē ēt si ꝑmi

hoies fuissent gigātes:sequereť ēt q̄ filij semp debiliores p̄rētib⁹ essent:q̄ q̄to aliq̄s minus hz de eo qō ad veritatem nature sue ptinet debilius est.Si l'r ēt nō est possibile q̄ per mixtionē talē:talis augmētatio fiat humane nature:q̄ q̄ñ aliq̄d puū alicui maximo admisceť nō facit mixtionez:vt in p̄mo de gñatione dř.sed soluiť spēs parui qō magno addit:sic̄ si gutta vini mille milys amphoris aque addať.vñ iā in nobis nihil de vitate humane nature mānisset:sed totū euanuissz:qō de vitate humane nature erat per maximā exnei admixtionē.¶ Alia opio est que semē nō tñ ex humido radicali esse asserit qō ex parentib⁹ deciśum est.sed ex hoc sil'cuz humido nutrimētali qō fuit suppluuz alimēti in patre:z hoc totū erit humidū radicale in filio z ad vitatē nature humane in ipso ptinēs p̄mo modo. z sic aliq̄d de eo qō in nobis est de veritate humane nature:fuit etiā de vitate nāe ī p̄re z ī p̄re p̄ris:z sic vsq̄ ad adā: per quē modū oēs nos in adā fm corpulētā materiā fuisse nos asserūt.Sed q̄uis hec opio euadat:q̄dā inc̄ueniētiū que ad p̄mā ꝛsequunť:nō tñ oīa euadere pōt.Primo:quia rōnes z signa p̄bi inducta euidēter ostēdūt:q̄ semē nullo modo est aliq̄d ex mēbris resolutū.vnde eiusdē rōnib⁹ improbať opinio ponēs totū semē esse q̄d resolutū vel partez eius.Secūdo:quia per modū istū:vt ipsi ponūt esset augmētatio vitatis humane nature p̄ admixtionē:z sic sequerent icōueniētia que ad duos modos supra positos sequūtur:esset.n.tūc minus de vitate humane nature in filio q̄z in p̄re:qō p̄z si alicui vino admisceať aqua z admisceať:iteruz parti diuise ab illo vino cōmixto iterum aqua vt perueniat ad eādē q̄titatē:z sic deiceps:ꝛstat enī q̄ semp minus de vino remanebit in 2° q̄z in p̄mo:z sic tādē vinū ānullareť.vñ p̄z.q̄ ēt sequereť ad hāc positionē q̄ gñatio nāl'r deficeret:z q̄ in nobis iam quasi vitas nature būane z ifectio peccati euanuisset.¶ Tertia opio est p̄bi q̄ semen sit tātū de supfluo alimēti.vult enī q̄ semē nō est aliq̄d resolutū a toto.sed illud qō est habēs natūrā vt sit ꝛueniēs toti:qō sic pōt ꝛtigere.Luz.n.oē agens assimilet sibi patiens q̄ntū pōt:ops q̄ cibus per vtutē aie agētē in ipsuz assimileť in naturā corporis:qō ab aīa est pfectū:z q̄nto amplius digeriť:tāto magis evit vtutē aie participās:qñ igiť venit ad vltimā digōnē anteq̄z sit in mēbra ꝛuersuz:quasi pfectam filitudinē totius ꝛsecutū est vtute:z si nō actu:z ideo in eo ē vtus:per quā pōt formari totū corp⁹.Qñ ergo nutritiua pars ex alimēto hoc mō assil'ato assumpserit ī nutrimētuz mēbroz illud q̄ ad nutrimētū idigeť vel ad augmētū residuuz:qō dř vltime digōnis supfluum admistrat nutritiua vtuti gñatiue:z h̄ est suba semis:vt sit semē:z sit supfluum inq̄tū residuuz est ab ope nutritiue:z sit tñ necessariū inquātū idiget eo vt⁹ generatiua.vñ dicit p̄bs ī.15.de aīalib⁹ q̄ semē est supfluū quo idigeť:ita h̄ semē per vtutē gñatiuam ministratū z p̄parātū hz nām:vt ex eo generet totuz cū admixtione eius qō ex matre mistrať:q̄q̄d sit illud.Et huic opioni ꝛsentio que rōnabilioz ceteris videť.

Ad primum ergo dōz:q̄ hūc esse in adaz fm corpulentā substātiā pōt itelligi dupl'r. aut ita q̄ corp⁹ istius fuerit in adā:sicut quedā corpulenta suba:z hoc modo est impossibile:nec sic Aug.itelligit:aut ita q̄ corpulēta suba h⁹ fuerit in adam aliquo modo:z hoc verūz est:q̄ materia p̄pria ex qua corpus humanū formatuz est:fuit in adā vtute:sicut ī p̄ncipio effectiuo originaliter.vñ fm hoc p̄z qualr differt esse in adā fm corpulētā subaz tñ z hz rōnē seminalē.Ad hoc enī q̄ corp⁹ humanū ꝛstituať: opz duo aduenire.s.materiā ex qua formareť corpus que dř corpulēta suba:z vt⁹ formās que dř rō seminalis:z vtraq̄ originata est ab adā:z ideo illi qui ex coitu viri z mulieris gñanť:dicūtur fuisse in adā originaliter fm semialē rōnē z fm corpulētā subaz:Christus aūt cuius corp⁹ vt⁹.s.formauit de materia vginis:admistrata dř in Adaz fuisse fm corpulētā subaz tñ. ¶ Ad 2^m^ dōz.q̄ si dcm Damas.itelligať vniuersalr de omni gñatione:nō opz q̄ gñatum sit de suba generātis materialr:sed formalr tñ:nō q̄dē fm vnā formā in numero:sed fm vnā formā in specie.Si aūt itelligať specialr de gñatione viuētiū:sic gñatū est ex suba generātis:q̄ ex alicuius decisione qō fuit ꝛueniēs in subam generātis trāsire.sanguis enī aliquo modo dř esse de suba generātis:z multo amplius semē qō est ad vlteriorē digestionē pductū. ¶ Ad 3^m^ dōm.q̄ si per coitū emitteret solū illud semis:qō resīdnū est ab ope nutritiue z augmētatiue nunq̄z sequereť debilitatio:sed ex ī moderato coitu aliq̄ emittiť etiā id qō necessariū erat ad mēbroz nutrimētuz adeo q̄ ꝓpter ī moderātiā coit⁹.vt in.15.de aīalib⁹ dř.loco semis aliqs sanguinē emittit:ideo dř q̄ debilitatē nature sequať:nec mirū:cū etiā ex supflua egestione vel vrina debiliteť corpus:sicut ex moderata alleuiať. ¶ Ad 4^m^ dōz. q̄ assimilatio nō est ꝓpter ꝛueniētiā in mā:sed ꝓpter motum vtutis actiue quo mouet in suā filitudinez.z q̄ aliq̄ corrūpiť mot⁹ p̄ris in semine nasciť filius filis auo z pauo: cuius mot⁹ manet.vt.18.de aīalib⁹.p̄bs ostēdit:z nō ꝓpter hoc q̄ mā corpis nati ex auo z ꝓpauo traducať. ¶ Et p̄ p̄z rñsio ad q̄ntū:qō filr ꝓcedebat ex hoc q̄ cognatiōis cā esset magis ex pte materie q̄z ex vtute actiua:cuius ꝛrium p̄bs ostēdit in 5° meta.dicēs magis hō est de genere patris sui q̄z matris:cum a patre formam recipiat z a matre materiā. ¶ Ad 6^m^ dōm.q̄ in corpe bois z in corpore embrionis sunt diuerse humiditates magis z minus ad pfectam participationē speciei accedentes:sicut sanguis z humiditas:in quā vlterius sanguis digestus conuertiť.z vlterius caro z os. ¶ Sciēduz est ergo q̄ vnūquodq̄ resurget ī eo in quo magis fuit perfecte participans naturā speciei:z si in vtroq̄ fuit perfecte naturaz speciei participans:resurget in eo in quo p̄mo fuit.fm hoc ergo dicēduz est:q̄ quicquid fuit ī illis carnibus quas pater pueri comedit:quod iam vltima cōuersione assimilatū erat mēbris resurget in eo cuius carnes comeste sunt. Sed qō fuit in illis carnib⁹ de humiditatibus z humoribus a perfecta assimilatione distantibus:resurget in puero qui ex illo semine generať: z in vtroq̄ illud supplebiť:qō deest ex virtute diuina:hoc tñ ad tractatuz de resurrectione magis ptinet.

¶ Expositio textus.

Hoc male senserūt quidaz heretici ꝛc.) Pelagius ad h̄ inducebatur: ꝓpter hoc q̄ potestatē li.ar.ampliabat nimis: vt nulluz peccatū esse in hoie possz:nisi ex eius li.arb.ꝓueniret:z q̄ nulla gratia indigebat homo ad hoc:vt a peccato īmunis exīsteret.(Originale peccatum dicit fomes peccati ꝛc.) Hic ponunt octo nomina originalis peccati:quoz differētia sic accipi pōt:pōt enim hoc peccatū noiari:vel per cōparationē ad modū quo causatur in nobis:vel per cōparationē ad subiectū in quo est: vel per cōparationē ad peccatū actuale:in quod inclinat: z quia per originē viciatā ī nos ꝓuenit.ideo ex modo quo creať in nobis noiatuz dicit originale peccatū. Jn peccato autem actuali duo cōsiderātur.s.defectus seu deformitas peccati:z fm hoc noiať fomes peccati quasi fomētum p̄bens ad peccanduz:sicut siccitate lignoz foueť ignis:et iteruz delectatio que cōsistit in cōuersione ad bonum cōmutabile:z sic dicit cōcupiscētia q̄ntū ad deordinationem actu existētē in partibus aīe subtracto retinaculo iusticie originalis.vel in ordine ad actū cōcupiscētie ad quē peccatum originale inclinat:z sic dicit cōcupiscibilitas.Subiectum aūt in quo originale peccatū ꝛsistit:est homo qui ex

duab⁹ naturis cōstat rōnali ⁊ sensitiua: pōt ergo originale pctm̄ notari: vel per cōparationē ad rōnalē: vel p cōparationē ad sensitiuā. Si p̄mo mō sic ex pte ei⁹ qō est formale in originali pctō. s. debite iusticie carētia dr̄ lāgor nature. ex pte vo ei⁹ qō est māle. s. inordinatio iferior⁹ viriū dr̄ tyrānus: inq̄tū p inordinationē iferior⁹ viriū inuste ⁊ quodā modo tyrānice rō in seruitutē pcti trahit: ex pte aūt sensitiue que est potētia organis affixa: dr̄ lex carnis: ex eo q̄ p traductionē carnis traducit: ⁊ dr̄ lex mēbror⁹ inq̄tū i mēbris cōpletis dñat: ⁊ quodāmodo p̄m̄ ꝺditionē cor⁹ inclinat in actū: vt. s. i delectabile mēbris homo inclinet: qō est eis ꝺueniēs. (In eo mā'r erāt ⁊c.) non ita q̄ illud qō fuit mā corpis ade sit postmodū mā oīus boīus: ſz qr mā oium boīum originā'r ab adā traducta est: sicut a p̄ncipio effectiuo p̄mo in humana natura: materia. n. humani corpis est mēstruū: vel ēt semē sū'r q̄busdaꝫ placet. Qr aūt semen ⁊ mēstruū causet in nobis: hoc nō est nisi p vtutē naturales que in nos ex parētib⁹ ꝺeuenit: ⁊ ita tota materia corporis humani originē hz ab adā: nō quasi ab eo decisa: sed quasi a vtute que ab ipso descēdit p̄parata (Qō ēt oñdi pōt ⁊c.) Jsta rō non valet: qr̄ p̄cedit a maiori affirmādo: magis enī videt q̄ in resurrectione que tota miraculosa erit aligd ꝺi uina vtute fiat: vel p multiplicationē: vl'etiā alio quocūq̄ modo: cū in naturali augmēto: qō actione nature cōpletur. (Nō ifīciamur tū ⁊c.) Jstud vr icōueniēs: q̄ magr̄ hic ponit: qr̄ vel caro ⁊ sanguis ex cibis gñata distincta erāt ab illa que a parētib⁹ descēdit: ⁊ sic nō tota q̄ztitas humani corporis saluaret in carne que ex parētib⁹ descēdit vel cōmixta illi: ⁊ sic oportebat q̄ ex eis vnū qd gñaret qō neutrum illor⁹ esset: sed mediū iter ea: ⁊ sic totū equal'r ad vītatē natureptineret: nisi forte poneret cē mixtio ſz mīma salvata: vt qdā posuerūt: qō etiā in p̄mū modū rediret.

¶ Quō peccatū origiale a p̄ib⁹ trāseat ad filios an p̄m aiaꝫ: an ſz carnē. ¶ Bi. xxxi.

Nunc supest inuestigare: qual'r illud peccatū a patrib⁹ traducat in filios .s. an p̄m solā aiam: an p̄m carnez: siue p̄m vtrūq̄. Putauerūt qdā ſz aiam trahi originale pctm̄: nō solū p̄m carnē: qr̄ nō solū carnē: ſz ⁊ aiam extraducere esse arbitrati sunt. Sicut. n. in gñatione p̄lis de carne paterna substātial'r trahit caro: ita ⁊ de gignentis aia: aia geniti essential'r deduci ab his extimatur. Jdeoq̄ sicut ꝺ corrupta carne caro corrupta seminatur: ita etiam de anima peccatrice: anima peccatrix corruptione originali infecta ab illis trahi dicitur.

¶ Predictā opionē dānat: ⁊ q̄ per carnē traducatur pctm̄ dicit: ⁊ quo modo ostēdit.

Hec autem fides catholica respuit: ⁊ tanq̄ veritati aduersuꝫ damnat: que non animas: sed carnem solam: sicut supius diximus ex traduce esse admittit. Non igit̄ p̄m animā: sed p̄m carnē solā peccatū originale trahit a parentibus. Est enim peccatū originale: vt supra diximus: concupiscētia: nō quidē act⁹: sed vicium. Unde Aug. ad Ualeriuꝫ. Ipsa cōcupiscētia est lex mēbror⁹ vel carnis: que est morbidus qdā affect⁹ vel lāguor: qui cōmouet illicitū desideriū. i. carnalem cōcupiscētiā: que lex peccati dr̄: que dr̄ manere in carne: nō quia i aia sit: sed quia per corruptionem carnis in anima sit.

¶ Causam corruptionis carnis ostendit ex qua in anima peccatuꝫ sit.

Caro enī per pctm̄ corrupta fuit i adā a deo: vt cū aī pctm̄ vir ⁊ mulier sine icētiuo libidis ⁊ cōcupiscētie feruore possent cōuenire: esset q̄ thor⁹ imaculatū iaꝫ post pctm̄ nō valeat fieri carnalis copula absq̄ libidinosa cōcupiscētia: que semp vicium est: ⁊ etiā culpa: nisi excusēt p bona cōiugū. Jn cōcupiscētia igit̄ ⁊ libidine cōcipit caro formanda in cor⁹ p̄lis. Uñ caro ipsa que cōcipit in viciosa cōcupiscētia polluitur ⁊ corrūpitur: ex cuius ☧ctu aia cū ifūditur macula trahit q̄ pollut̄ ⁊ fit rea. i. viciuꝫ cōcupie: qō est origiale pctm̄.

¶ Qr̄ppter corruptionē carnis que ē causa peccati dr̄ pctm̄ esse in carne.

Beoq̄ ip̄m pctm̄ dr̄ manere in carne: caro igitur que i cōcupia libidis semiatur: nec culpā hz: nec actū culpe: ſz cāz Jn eo igr̄ q̄ semiatur corruptio est: in eo aūt q̄ nascitur cōcupiscētia viciū ē. Uñ Ambrosius de ✠bis ap̄li sic ait. Quō hitat pctm̄ in carne cū ñ sit suba: ſz priuatio boī: Eecce primi hois corp⁹ corruptū est p pctm̄. Ipsaq̄ corruptio p cōditionē offensionis manet in corpe: robur tenēs diuine ſnie date in adā: cui⁹ consortio aia maculatur pctō: p id g̃ qō facti cā manet iha bitare dr̄ pctm̄ in carne: hec est lex carnis. Jdez nō habitat pctm̄ in aia: sed in carne: qr̄ pcti causa ex carne est: nō ex aia: qr̄ caro est ex origie carnis pcti: ⁊ p traducē ois caro fit pcti: aia ✠o nō traducitur: ⁊ iō in se cām pcti nō hz. Aug. quoq̄ ex carne pctm̄ aiaꝫ trahere in sermone quodā de ✠bis ap̄li: ostēdit dicēs. Uitiū cōcupiscētie est qō in aia: sed ex carne ☧rit. Natura q̄ppe humana nō ope dei cum vitio p̄imitus est ifīcituta: ſz ex voluntatis arbitrio p̄ior⁹ boīus venīēti vitio est sauciata: ita vt nō sit in carne bonuꝫ sed vitium quo inficitur anima.

¶ De causa originalis peccati que est in carne: vtrum sit culpa: an pena.

Hic queri solet: vtrum causa peccati originalis que dicta est esse in carne: culpa sit: vel pena: siue aliquid aliud. Culpa esse nō pōt: qr̄ culpa nō ē in re irrōnali. Si enīꝫ culpa esset in carne aī infusionem aie: actualis esset vl' originā'r. Sz actualis

ibi non est: nec originalis culpa est: qa ipsa causa est originalis pcti. Si aũt pena est qua est illa passibilitas vel mortalitas: vel alia corruptio: hos. n. defect⁹ carni inesse constat.

¶ Hic aperit qd sit. s. feditas tacta ex libidine coitium: que vicii vel corruptio dici pot.

AD quod dici pot: qz multiplex defect⁹ carnis: z pcipue pollutio quedã: quaz ex feruore coit⁹ parentũ z cocupiscẽtia libidinosa ꝯtrahit caro dum ꝯcipit: cã est orig'nalis peccati: que recte vicium siue corruptio carnis appellari pot: q̃ feditas maior esse videt in carne concupiscẽtialiter traducta: q̃z in ea vnde traducit. Et qõ vicius vel corruptio sit in carne ante cõiunctionẽ anime effectu ꝓbatur cum aia infundit: que ex corruptiõe carnis maculatur. Sicut in vase dignoscit vicii esse cum vinum infusum acescit.

¶ Inductu ostẽdit simulii nõ absurde filios trahere peccatũ a parẽtibus eo mundis dici.

NEc miremur z intellectu turbemur audiẽtes peccatuz originale filios traducere a parẽtib⁹: iam per baptismuz ab illo peccato mũdatis: diuersarum siltudinũ inductione id posse fieri insinuat Aug⁹. in libro de baptismo paruloꝝ ita ingẽs. Quomodo ꝓputiũ per circuncisionẽ auferr̃: manet tñ in eo quem genuerũt circũcisi. Quomodo ẽt palea que opere humano tanta diligẽtia separ̃: manet tñ i fructu qui de purgato nascit tritico: ita peccatũ qõ in parẽtib⁹ per baptismũ mũdar̃ manet in eis quos genuerũt. Ex h. n. gignũt qõ adhuc veruſtũ trahũt: nõ ex hoc q lex in nouitate ꝓmouit eos iter filios dei. Nõ. n. generãt parentes filios ꝑm illã generationẽ: qua demo sũt nati: sed potius ꝑm illaz qua carnaliter z ipsi ꝓiniuz sunt generati.

¶ Quare dicat originale hic dr̃ cuz epilogo.

IAm ostẽsuz est qd sit originale pctm̃: z qualr a parẽtib⁹ in filios: z per carnem in animã trãseat. Ex quib⁹ etiam inotescit: quare dicat originale pctm̃. ideo. s. qa ex vitiosa lege originis nostre in qua cõcipimur. s. carnis libidinosa cõcupiscẽtia traducit: vt supra dictũ est. Non enim qa ex carne traducta ab Adam concepti sumus: ideo pctm̃ trahim⁹: qa z christi corp⁹ ex eadẽ carne formatum est: que ab adam descẽdit: sed ei⁹ cõceptus est celebrat⁹: non lege peccati. i. ꝯcupiscẽtia carnis. vñ caro ei⁹ peccatrix non fuit: imo opatiõe spũs sancti. Noster ꝙo ꝯcept⁹ nõ fit sine libidie z ideo non est sine pctõ. Qõ cuidẽter August. ostẽdit in lib. de fide ad Petrũ sic dicẽs. Quia dum sibi inuicẽ vir mulierq̃ miscẽtur sine libidine nõ est parẽtuz cõcubitus: ob hoc filioꝝ ex eoꝝ carne nascentium non potest sine peccato esse cõceptus: vbi peccatuz in paruulos nõ trãsmittit ꝓpagatio: sed libido: nec fecunditas nature humane facit boies cuz peccato nasci: sed feditas libidinis: quam homies habẽt ex illius iustissima ꝯdẽnatione peccati. Ideo beat⁹ Dauid ꝓpter originale peccatuz: quo naturaliter obstricti sunt filij ire dicit. In iniqtatib⁹ ꝯceptus sum z in. p. con. me mater mea. Ex hoc itaq̃ appareat ex lege cõceptionis traduci originale pctm̃: qz nisi corruptio sic fieret in carne: aia ex carnis ꝓiunctione ꝯcupiscẽtie vicii nõ traheret.

¶ Obiectio quorũdaz intẽdẽtiũ ꝓbare peccatuz non traduci ex lege coitus.

SEd ad hoc oppõit hoc modo. In ipo ꝯceptu dicit trãsmitti pctm̃. ꝓpagatur caro: nec tamen tũc infunditur anima ſm phyſicos: sed iam effigiato corpe: qõ etiã moyses in exodo aperte significat: vbi ait de percussura mulieris pgnãtis. Si quis ingr percusserit mulierẽ pgnãtẽ z aborsuz fecerit: si adhuc informe fuerit puerperium: mulctabitur pecunia. Si autem formatũ fuerit reddat aiaz pro anima. Formatuz ꝟo intelligitur ꝓpria aia animatũ: z informe qõ nõdum habet animaz. In ipso ergo conceptu cum caro ꝓpagatur: nõdũ ifũditur aia. Quõ g̃ ibi pctm̃ trãsmittitur cũ pctm̃ nõ possit eẽ: vbi aia non est. Ad qõ dici pot: qz in illo ꝯceptu dr̃ pctm̃ trãsmitti: nõ quia pctm̃ originale sit: ꝫ qz caro ibi ꝯtrahit id ex quo pctm̃ fit in aia cũ ifunditur z vtrũq̃ vocatur cõcept⁹. s. z cũ caro ꝓpagatur formãq̃ corpis humani recipit: z cũ aia ifunditur: qõ aliqñ etiã dr̃ natiuitas. Vñ qõ natũ est in te. Proprie autez natiuitas dr̃ in lucem editio.

¶ Diuisio textus.

OStenso q̃ peccatum originale est: z quid sit: hic ꝓsequitur quasdam cõditiones ipsius. Et diuidit in partes tres. In ꝑma determinat de peccato originali: quãtũ ad eius ꝓncipium: ostẽdens quomõ traducat. In secunda determinat de eo quãtũ ad eius terminũ: ostẽdẽs quõ per baptismũ remittat. 33. di. (Quoniã supra dictũ ẽ ꝛc.) In tertia determinat de eo quãtũ ad eius numeꝝ ingrẽs: an sit vnũ vel plura. ibi. (Predictis adyciẽdũ vr̃ ꝛc.) Prima diuidit in duas. In ꝑma ostẽdit modũ: quõ peccatum originale traducit. In z⁹ mouet ꝛ̃ ꝟ quãdã dubitationẽ. ibi (Sed ad ꝟ oppoint hoc mõ ꝛc.) Pria diuidit i duas. In ꝑma determiat modũ quo peccatũ originale in nos ꝓuenit. In z⁹ ex ipso mõ ꝯcludit rõnẽ nois. ibi. (Jaz ostẽsum ẽ qd sit originale peccatũ ꝛc.) Pria diuidit in tres. In ꝑ⁹ mouet qõez: vtꝝ. s. pctm̃ originale ꝓ traductõez aie vl̃ ꝓ traductõez

carnis in nos deueniat. In scda excludit sniam illoꝝ q per traductionē aie peccatū originale ī nos deuenire dicebāt ibi. (Putauere quidā ſm aiam ꝛc.) In 3a ostēdit qualiter ſm traductionē carnis originale peccatū traducaſ. ibi (Est enī peccatū originale: vt supra diximus ꝛc.) Et diuidiſ in partes tres. In pma ostēdit q̄ ppter feditatē que ē ī carne cum traductione carnis simul culpa vel pena traducitur. In secūda inquirit de illa feditate qd sit. vtrū. ſ. culpa vel pena. ibi (Dic queri solet ꝛc.) In 3a ostēdit quomodo illi q ab hac feditate purgatis sunt peccatū originale trāsmittere possint ibi. (Ne aūt miremur ꝛ intellectu turbemur ꝛc.)

¶ Questio. I.

HIc querunt duo. Primo de traductione originalis peccati. z de subo eius. ¶ Circa pmū querunt duo. Primo: vtrū per traductionē carnis originale traducaſ. Scdo: vtrum in oēs hoies necessarium sit originale peccatum trāsire.

¶ Utrum originale peccatuz possit trāsire in posteros per originem carnis. I.

AD primum sic pcedit. Uī q̄ originē carnis originale a p̄ patrēte ī posteros trāsire nō possit. Actio enī psone nō extēdit se ad nām: qz psona iferioz ꝛ minus est potēs q̄ natura ī qua subsistit: ſz origo carnis debeſ ipsi nature: cū gnatio sit ordiata ad ꝛseruationem spēi ꝛ nō idiuidui. ergo peccatū p̄mi parētis p originē carnis in posteros transire nō potuit: qz hoc esse nō potuit: nisi p actionē psone natura ificereſ. ¶ P. Dnioꝝ oz eē idē subiñ. sed ifectio culpe pfectiōi vtutis opponiſ. cū ḡ semē subiñ vtutis esse nō possit: nec ifectōi culpe subyci poterit. caro aūt nō traduciſ: nisi mediāte semīe. ḡ p modum istum mediāte semīe nō poterit p traductionem carnis originale pctm̄ traduci. ¶ Si dicaſ q̄ p libidinē coit⁹ semē inficiſ ꝛ illa ifectio est causa culpe originalis. ¶ Contra. libido ſm Aug. dr̄ ip̄roba volūtas: ſz improba volūtas pctm̄ ē. ḡ si rōne libidis culpa originalis causaſ in nato: tūc nat⁹ traheret peccatū originale a primo parēte: ꝛ nō a p̄mis parētib⁹: ꝛ hoc est ꝺra id qō ifra magr̄ determiat. ¶ P. illa ifectio semis defect⁹ qdā est: oīs aūt defect⁹ i nobis vr̄ vel culpa vel pēa esse: aut igiſ est culpa: aut pena. Culpa nō pōt eē: qz semen subm culpe eē nō pōt. nec ēt pena: qz pena culpā p̄cederet ꝛ culpa ex pena causareſ: qō est icōueniēs. ḡ nullo mō pōt ex ifectiōe semis pctm̄ originale in gnato causari. ¶ P. etiā post baptismū: q̄uis originalis culpa deleaſ: remanet tm̄ cōcupiscētia ī corpore p modum pene. si ḡ ifectio cōcupiscētie ī semīe aiaz inficere posset culpa originalis: ēt postq̄ hō a pctō originali mūdat⁹ eēt: p cōcupiscētiā in corpe remanentem aia siml̄ ificeretur: ꝛ ita pctm̄ originale de necessitate rediret: qō est icōueniēs: qz oporteret etiā de necessitate ꝛ penaz ei⁹ redire: q̄ est carētia visiōis diuīe. ḡ nō est ponē q̄ infectio semis ifectionem culpe in aia causet.

Sed cōtra est qō apls dicit ad Ro. v. Per vnū hominē pctm̄ in mūdū itrauit: ſz nō potuit ex vno hoie humanū gen⁹ ificī: nisi eo mō quo totū genus humanū ex vno hoie pcessit: ℞ aūt fuit p originē carnis. ḡ hoc mō pctm̄ originale a p̄mis parētib⁹ in os trāsit. ¶ P. sic se hz psonale pctm̄ ad actū psone: ita se hz pctm̄ nature ad actū nature: ſz pctm̄ psonale. i. actuale ex actu psone cātur ḡ ꝛ pctm̄ nature. ſ. originale ex actu nature ī nobis efficiſ: ſz act⁹ nature est act⁹ gnatōis p quē ipsa natura spēi saluaſ. ḡ p actū gnationis peccatū originale ī nos trāsit.

Respondeo dōz. q̄ in pgressu originalis talis ordo ſuaſ q̄ psona nāz ificit p actuz pctī ꝛ nature ifectio in psonaz scdario trāſiuit q̄ a psona peccāte ꝓpagaſ: qō q̄l̄r sit vidēdū ē: sic̄. n. ꝓus dictū est. ℞ de⁹ būane nature ī sui ꝓn⁹ supra ꝺditionē suoꝝ ꝓncipioꝝ cōtulerat vt eēt ī rōne rectitudo quedā originalis iusticie quā sine aliqua resistētia inferiorib⁹ viribꝰ ipzimere posset: qz ℞ gratis collatū fuerat. iō iuste p ingratitudinē iobediētie subtractū ē. vñ factū ē: vt p hoie peccāte nā humana q̄ ī ipo erat sibi ipsi relinq̄reſ: vt ꝺsisteret ſm ꝺditionē suoꝝ ꝓncipioꝝ: ꝛ p modū istū ex actu psone peccātis ī ipsaz nām defect⁹ trāsiuit: ꝛ qz nā ōficiēs ab eo qō gratis ip̄ēsuz erat nō pt cāre ℞ qō supra nāz collatū erat: cū nihil agat vltra suā spēz. iō sequiſ q̄ ille q gnaſ ab hñte nāz hoc mō deficiēte nāz in siliꝰ defectu suscipiat: qz act⁹ psone ſm ꝺditionē sue nāe ꝓcedit ꝛ vltra nō se extēdit: ide est q̄ ōfect⁹ in ipsaz psonā gnataz redūdat: sed rō culpe ide venit: qz illud qō collatū fuit gratis ade. ſ. originalis iusticia nō fuit sibi collatū psonal̄r: ſz inquātū talē nāz hēbat: vt oēs. ſ. ī gb⁹ talis ab eo accepta nā ꝛuenireſ: tali dono potirenſ. ꝛ iō cū ꝓpagatōe carnis ēt illa originalis iusticia ꝓpagata fuisset. In ptāte ḡ nature erat: vt talis iusticia semp in ea cōseruareſ: ſz p volūtatē psone exītis in nā factū est vt hoc ꝓdereſ. ꝛ iō ℞ defect⁹ ꝺparat⁹ ad naturā rōnē culpe hz in oib⁹ in qb⁹ ꝛueniſ cā nā accepta a psona peccāte: ꝛ qz p originē carnis defect⁹ iste nāli gnatione traduciſ siſ cū natura. iō ēt ꝛ culpa originalis p originem carnis traduci dr̄: ꝛ qz p voluntatē psone rō culpe ad naturā trāsit. ideo dr̄ psonā naturā ificisse: qz vo in psonis alys est originale pctm̄ a p̄ma psona gnantis: nō ē rō culpe ex ipsis: cū nō ꝓpa volūtate peccatū tale ꝛcurrāt: sed inquātum talē naturā cū rōne culpe recipiūt: ide est: q̄ z⁹ natura psonaz ificere dr̄. inde etiā est q̄ ista infectio ex ꝛordinata volūtate p̄mi parētis in ipso gdē p̄mo parēte fuit dupl̄r. ſ. p modū peccati actualis: inq̄tū eam p ꝓpriā volūtatē contraxit: ꝛ etiā vlterius per modū peccati naturalis: inq̄tuz natura in eo ifecta est. In sequentibus autem non est nisi peccatum naturale.

Ad primuz ergo dōz. q̄ q̄uis natura absolute cōsiderata ī mobilis sit. tm̄ ſm esse suum ꝺsiderata: oz q̄ ad variationē psone varieſ p accēs. cōstat enī q̄ deficiēte hoc hoie deficit humana natura que ī ipso est: ꝛ ita ēt peccatū psonale ade in naturā humanā trāsiuit ſm q̄ in ipso esse hēbat. Ipso enim peccāte p̄uat⁹ est his q̄ sibi rōne nāe sue gratis ꝺcessa erāt: ꝛ eo p̄uato ēt nā p̄uata fuit: vt ī ipo erat: ꝛ p oēs ī alys q̄ ab ipo nāz accepturi erāt. ¶ Ad scdz dōm. q̄ semē nō ē actu subz culpe: ſz vtute tm̄. hoc mō. n. se hz semē ad peccatū originale: siē ad nāz būanā: vñ siē in semīe nō est nā būana: nisi ī vtute: ita ēt nec originalis culpa: qz p vtutē q̄ ē ī semīe gnō ad nāz būanā termiaſ ifectā originali pctō. ¶ Ad 3m dōz. q̄ libido trib⁹ modis dr̄. vno mō ſm q̄ ꝺsistit ī actu volūtatis illicite ꝛ ꝛordiate aliqd desiderātis: ꝛ ℞ mō libido ē actuale peccatū. Alio⁰ dr̄ libido q̄ ꝺsistit magis ī delectatōe sensualitatis: ꝛ p̄cipue in actu gnatiue: vbi superexcedit ōlectatio: ꝛ sic ē q̄ddā ex pctō ōrelictū: nō qz sine pctō nō eēt ōlectatio: ſz qz ꝛordiata non esset: qō nomē libidis ip̄ortat. Tertio mō pōt sumi libido: q̄si habitual̄r p illa ꝛordinatiōe virituz nimia: ex qua est in nobis ꝓnitas ad ꝛordinate cōcupiscēdū. Ad p̄ma igiſ libidine mēs cuiuslibet iusti generātis liberaſ: cū cōtīgat actuz mr̄imonialē sine omni culpa ꝛ mortali ꝛ veniali exerceri. vñ cōstat q̄ nō intelligiſ illa libido trāsmittere originale peccatū in plē: nec itez illa q̄ est ꝛordiata ōlectatio sensualitatis: ꝛ si. n. p miraculū a tali ꝛordinatiōe delectatōis coitus aliquoꝝ purgareſ: nihilomin⁹ eoꝝ nati peccatū originale ꝺberēt. vñ pz q̄ libido 3o mō dicta ītelligiſ eē pctī originalis causa. omne enī generans gnat sibi siſ in nā. vñ cū hec sit cōditio nature humane iusticia originali destitute: vt talꝰ inordinatio viriū aie in ea existat: ꝺstat q̄ ēt talis cōditio

in ple remanebit: ⁊ si feruor coitus inueniatur dici causa originalis peccati: hoc nō ꝓpter se dr̄: sed inquātū est signuz eius qō est subē cā: qz ex iordinatōe viriū iordiata delectatio in coitu ꝓcedit q̄si signū ⁊ effect⁹ cām suā idicās. ¶ Ad 4m dōz. q⁹ illa ifectio que est in semie: sic nō hz rōnē culpe ꝓprie loq̄ndo añ ifusionē aie: ita nec pene. opz. n. esse idem subm culpe ⁊ pene. ⁊ iō sic in reb⁹ irrōnalib⁹ nō ꝓpe est pēa que de se ordinē ad culpā hz: ita ēt nec in semine pena pōt esse: sed est defect⁹ gdā inq̄tū silitudo nature generantis i semine vtualr manet: p modū ēt quo lepra in semie lepro si nō est egritudo. si tñ pēa eēt: posset esse cā culpe nō iquātuz hō: sed fm q⁹ ex culpa causat: vt⁹. n. cause manet in effectu. vñ qz p pctm̄ ꝓmi hois ista ifectio ꝓsecuta est i tota nā humana. iō vbi iueniť subm̄ suscepti⁹ culpe hz rōnē culpe in actu: sic in puero iam nato. vbi vo B nō iuenit manet in tali infectione vt⁹ culpe vt sic cā culpe esse possit. ¶ Ad gntū dōm. q⁹ cū peccatū originale p se loquēdo sit nature viciū nō pōt causari p id qō est ꝑsone p se: sed soluz p id qō nature debeť. Cōseruatio aūt cōiūctionis corpis ad aiam ptinet spāliter ad esse hō ꝑsone in natura humana subsistētis: ⁊ iō talis cōiūctio ifectionē originalis pctī nō facit i aia nisi adiūgať aliqd qō p se ad nāz ptineat: ⁊ B est actus gnationis: qui p se nature cōseruāde debeť. ⁊ ideo ex ꝓcupiscētia que remanet post baptismū: nō inficiť iterato aia illius qui baptizatus est: sed per generationē in filium suū traducitur vt in originali nascať.

¶ Utz sit neče oēs hoies nasci in pctō originali. II.

AD secundum sic ꝓcedit. Uī q⁹ nō sit neče oēs hoies in pctō originali nasci. Baptism⁹. n. reddit regnatis p ipm̄ hoc qō p Adā pditū fuit: qz donū xpi excedit delictū ade. vt dr̄ Ro. 5°. sed si adā nō peccasset hoies in pctō originali filios nō gnassent. g̃ ⁊ hoies baptizati in filios pctm̄ originale nō trāsmittūt. ¶ ℙ. moz est pena originali pctō debita. g̃ vbi non erit moz ibi non erit originale. sed Hieronym⁹ ponit quosdā in fine mundi nō morituros. g̃ vr̄ q⁹ illi in originali nō nascanť. ¶ ℙ. sic deus ex costa viri mulierē formauit: ita ēt potēs est nunc ex digito hois vel alio mēbro corpus humanū formare: cōstat aūt q⁹ ille qui sic formať esset nō descēderet ex adam fm rōnē seminalē. cū igiť hec fuerit causa. vt Augu. dicit: quare xps originale nō ꝓxit: qz nō fuit in adā peccante fm seminalē rōnē: vr̄ q⁹ iste originale non hēbit: ⁊ ita nō est necessariū in oēs originale trāsire. ¶ ℙ. Si muliere peccante que añ virū peccauit vir: in lib. arbi. remāsisset. poterat etiā nō peccare: sed si adam nō peccasset etiā muliere peccante. nō fuissent ex eis hoies in originali geniti. g̃ cuz hoc fuerit possibile: nō est necessariū: vt peccatū parētis prime. s. Eue in oēs posteros eius trāseat. ¶ ℙ. vt Aug. dicit i lra cōcupiscētia libidis que est in actu coit⁹ originale peccatū causat. sed qualr̄cūq; sumať cōcupiscētia potens est de⁹ ab ea hoiez liberare per miraculū. g̃ cōtingit aliquē sine pctō originali nasci.

Contra est qō apl's Ro. 5°. dicit. Peccatū i oēs hoies trāsiuit. ¶ ℙ. ille q nō est pctō obnoxius redemptione nō idiget. si ergo esset aliqs qui nō in pctō originali nasceret ꝑter xpm̄ inueniret aliqs q redēptiōe facta p xpm̄ nō idigeret: ⁊ sic xps nō eēt caput oiuz boiuz: qō nō est cōueniēs fm fidez. ergo nec ponere q⁹ aliqs sine peccato originali nasci possit.

Respondeo dōm. q⁹ necessariū est oēs qui ex adaz generanť p viā coit⁹ pctm̄ originale trahere: cui⁹ rō ex dictis accipi pōt: ad esse. n. originalis duo cōcurrūt. s. defect⁹ gdā ꝓncipia nature humane ꝓnis. ⁊ itez q⁹ fuerit in ptāte nature: vt isto defectu careret: vel nō: sine q rō culpe in hoc defectu nō esset. vtrūq; aūt necessariū ē inueniri in illis qui ex adam p modū dictū generātur. Si. n. defect⁹ ille nō traduceretť: nō posset cōtingere: nisi p hoc q⁹ natura gnerātis pfecte reitegrata esset. nō. n. pōt cōtigere. vt vtute nature deficiētis aliqd i natura nō deficiēs gnet. natura vo humana i statu huius vie nō reitegratť q̄tuz ad id qō nature est: ⁊ si p gr̄az reitegratť q̄tū ad hoc q⁹ ad p̄sonam ptinet: sed in futuro pfecte reitegrabiť in beatis. vñ oz q⁹ fm totū decursum hui⁹ vite defect⁹ iste ex parētib⁹ i filios ꝓpageť: sil'r etiā ⁊ rō volūtary que culpā cābat i natura in oēs hoies q ab adam naturā accipiūt trāsit: erat. n. vt supra dictū est tali cōditione sibi iusticia originalis concessa: vt oēs q ab eo naturā humanā acciperēt: sil'r cū natura ⁊ iusticiā cōsequerētur. vñ q⁹ illi q ab ipso nati sunt tali iusticia careāt ex volūtate ipsi⁹ ade cōsecutū est. vñ rō volūtary in oēs qui ab eo nāz humanā accipiūt sil'r cū ōfectu trāsit: ⁊ qz genitū naturā recipit a generāte ⁊ patiēs ab agēte. iō oēs qui fm semialē rōnē que est vt⁹ actiua ab adā descēdūt: opz q⁹ in culpa originali nascātur.

Ad primum ergo dōm. q⁹ redēptio xpi totuz nobis reddit qō in adam pdidimus: nō tñ sil: sed vnumqōq; tpe suo. nō enim p xpm̄ ī ꝓmuz statū inocētie pducimur. vt sim⁹ imortales i hac vita: sicut ⁊ Adā fuit sed hoc p xpm̄ i patria cōsequi speram⁹: ⁊ iō p baptismum ⁊ alia sacramēta que ex passione xpi vtutē sortiunť expurgatur homo: quātū ad id quod ꝑsone est: ⁊ etiā quātum ad naturā i his que ꝑsone sunt cōparata: vt ipe homo i actib⁹ ꝑsonalib⁹ pctō nō seruiat: sed nō iquātuz ad naturā i bis q̄ p se nature debētur: ⁊ iō oz vt per actū etiā nature ifectio originalis in plem trāseat: q̄uis etiā pater sit a culpa originali imunis fm q⁹ ad ꝑsonā suā spectat: sicut. n. peccatum originale quilibet trahit particulari gnatiōe sua: ⁊ nō p generationē patris sui: ita etiā opz q⁹ ⁊ mūdationē suaz cōsequať per specialē regnationē suā. ⁊ nō per hoc q⁹ pater sui⁹ regeneratus est. ¶ Ad scōm dicēdum: q⁹ hoc nō cōcedať ab oibus q⁹ aliqui i fine mūdi iueniātur: qui nō moriātur: imo Aug. ⁊ Ambro. cōtrariū dicūt: ⁊ dictum Hierony. magister exponit i. 4. 3. dist. quarti libri hoc modo: q⁹ dicātur illi qui iueniētur viui nō mori: ex eo q⁹ statim resurgent: ⁊ moz eoz breuissimo tēpore erit: si tñ deť q⁹ nō moriētur: nō sequiť q⁹ sine culpa originali nascātur. hoc enim ex speciali dispēsatione dei agetur: vt hāc penaz remittat ex sua liberalitate: quia volūtas ⁊ potestas eius nō est subdita ordini culpe ad penam: sicut nec ordini naturalis cause ad effectum: potest eniz facere: ⁊ facit quādoq; deus vt ignis nō comburat: vt in tribus pueris patet Danieľ. 3. vnde nō est icōueniēs si faciat vt nati in originali nō moriātur: ⁊ ꝓcipue cum mori in actu nō sit directe pene originali respōdens: sed necessitas moriēdi. Illi aūt homies necessitatez moriēdi in natura sua habebūt: sed hac positiōe facta ab hac necessitate nature per specialem gratiam liberabūtur sicut necesse est fm causas inferiores ignem comburere: a qua tamē necessitate pueri in camio per gratiam liberati sunt. ¶ Ad 3m dōm: q⁹ si aliquis diuia virtute ex cōdigno formaretur originale non haberet: haberet nihilominus omnes defectus quos habēt qui in originali nascūtur: tamē sine ratione culpe: quod sic patet: poterat deus a ꝓncipio quādo hominez cōdidit etiam alium hominē ex limo terre formare: quem in cōditione nature sue relinqueret: vt scilz mortalis ⁊ passibilis esset: ⁊ pugnam cōcupiscentie ad rationem sentiēs in quo nihil humane nature derogaret: qz hoc ex ꝓncipys nature cōsequiť: nō tñ iste defect⁹ i eo rationē culpe ⁊ pene habuisset: qz nō per volūtatem iste defect⁹ causať esset: sil'r dico q⁹ in isto qui ex digito gnatur tales defect⁹ ēent si ꝓncipys sue nature relinqreť: nisi dis

gratis hoc sibi vellet cōferre quod p̄mo boī ꝺtulit:nec isti defectus ex volūtate p̄mi boīs p̄cederēt:quia defectus nō causant ex volūtate p̄mi parētis:nisi in eis qui ab eo naturam accipiūt:nō aūt aliqs accipit nām a mā:sed ab agēte:vñ cuz iste sit ab adam solum materialr:non aūt sicut a p̄ncipio actiuo ab eo descēdat:cōstat q̄ naturā humanam ab eo nō accipit:nec culpā originalē per eum icurrit:nec p̄dictos defectus:z ideo rōnē culpe vel pene nō hēbūt:cuz nō cōparent ad volūtatē:sicut ad causam. ¶ Ad 4m ꝺom. q̄ si mulier peccasset viro nō peccāte:forte illa in peccato suo mortua fuisset:z deus viro aliā vxorē p̄uidisset:si tñ ex ea filios genuisset ꝺicit q̄ illi filij passibilitatē z defectus corporales cōtraxissent:nō aūt originalē culpā:z defectus qui sunt ex parte aīe:cuius ratio in euidenti est:q2 ꝑm philosophū in 6o de aīalibus:corpus nō est nisi ex femina:aīa autem est ex mari:nō ita q̄ aīa rōnalis traducat:sed quia in semine est virtus formatiua:per quam in alys animalibus inducitur anima sensibilis:in homine vo organizatur corpus z p̄parat ad receptionez anime ratiōalis. Si autem ecōuerso adam peccasset muliere non peccāte filij ex vtroq̄ cōcepti vtrūq̄ haberēt z defectus anime z corporis:quia ex defectu anime etiam defectus corporis causantur:deficiente enim p̄ore necesse est z posterius deficere:sed non cōuertitur. ¶ Ad quintū dicēdum:q̄ hoc non posset esse:vt cōcupiscentia habitualis que in ordinatione virium anime cōsistit tolleret ex toto:nisi natura penitus reintegraret:z hoc quidem nulli dubiuz est quin deus facere posset:z si hoc fieret p̄oculdubio geniti sine originali nascerentur. ¶ Questio. II.

DEinde queritur de subiecto originalis peccati. Et circa hoc queruntur duo. Primo vtrum originale sit in essentia anime:sicut in subiecto vel in aliqua potentia eius. Secundo:vtrum generatiua p̄e alys viribus infecta sit.

¶ Utrū peccatū originale sit subiectiue ī aliq̄ potētia. I.

AD primum sic p̄cedit. Uꝫ q̄ originale sit in aliqua potētia: sicut ī subiecto. Illud.n. qō est a corpore absolutum et imateriale nō vnitur corpi:nisi mediāte aliquo materiali:sed anima rōnalis absoluta est a materia:z imaterialis. vt in 3o de anima pbus ꝓbat. ergo opz q̄ vniatur corpi mediātibus potētys sensitiue z nutritiue partis que sunt materiales z organis affixe. sed peccatum originale trāsit in animā:ex hoc q̄ corpi ꝺiūcta est. ergo p̄ pus inuenit in potētys sensitiue z nutritiue partis. ¶ ℙ. originale per originē traducit. origo autē humane nature est per actū generatiue potētie. ergo in ea p̄mo z p̄ncipalr est originale:sicut in subiecto:z nō in essentia anime. ¶ ℙ. cōcupiscētia siue habitualiter:siue actualiter sumatur ad vires sensitiuas pertinet:sed in p̄cedēti distinctione magister dixit originale esse cōcupiscētiam. ergo est in potētys illis:sicut in subiecto:z nō in essentia aīe. ¶ ℙ. sicut Aug. dicit. omne peccatum in volūtate est:sed originale peccatum est. ergo in volūtate est:volūtas autez potētia est anime. ergo est in potētia:sicut in subiecto. ¶ ℙ. pena respondet culpe:sed pena originalis. s. carētia diuine visionis est in rōne. ergo z peccatū originale:ratio autem potētia quedam est. ergo originale zē.

CONTRA per originale oēs potētie anime ificiūtur:sed potētie nō vniunt nisi in essentia:ergo originale per p̄us essentiā respicit. ¶ ℙ. originale est culpa z infectio nature:sed ad naturā per p̄us cōparat essentia q̄z potentia:q̄a essentia est pars essentialis nature. ergo ī ea originale p̄ncipaliter est.

RESPONDEO dicēdo:q̄ peccatū originale est in eēntia aīe sicut in subiecto:qō sic pz: pbs in 8o metaphysice. ostēdit q̄ vnio formе z māe nō est p aliquod vinculū mediū:imo p se vnū alteri vnit. alꝫ nō eēt vnio essentialis:sed accūtalis:aīa aūt forma corpis est. vñ oz vt ipsa aīa vniat p eēntiā suā imediate corpi vt ex ea z corpe efficiat vnū:sic ēt ex cera z sigillo. vt in 2o de aīa. ꝺr. z q2 originale cātur in aīa ex ꝺiūctione ei⁹ ad tale corp⁹ put forma est:sic eni ex vtrisq̄ ꝺiūctis talis nā resultat:oz q̄ ī essentia aīe sit p̄mo z p̄ncipalr:sic ī subo originale ī potētys aūt per ꝺns:sicut z supra de gra dctm est.

AD primuz g̃ ꝺom. q̄ aīa rōnalis pōt cōparari ad corpus vt motor ꝑm q̄ est p̄nm aliquoruz operū:z vt forma. si p̄mo mō cū act⁹ quarūdā potētiarum inueniant sine istis corpalib⁹ exerceri:aliaz vo cū corporeis instis corpalib⁹:oz illas potētias que in sua actiōe organo corpali nō idigēt. s. intellectiuas mediātibus sensitiuis corpus mouere:sic plane ī 3o de aīa. ostēdit:q̄ ab appetitu intellect⁹ nō segt motⁿ:nisi mediāte appetitu sensus:et sic vez est q̄ aīa rōnalis vnit corpi mediātib⁹ virib⁹ sensitiue ptis. Si vo ꝺsideret inquātum est forma sic imediate corpi vnit:q2 esse qō est act⁹ forme ꝺiūcti est ex aīa z corpe. originale aūt nō trāsit in aīaz ꝑm q̄ ꝺiūgit corpi vt motor: sed ꝑm q̄ cōiūgit sibi vt forma:q2 sic humanā naturā ꝺstituit. ¶ Ad scōz ꝺom. q̄ hoc mō per actū generatiue virtutis originale traducit:sicut z natura humana. vnde sic nō opz q̄ p̄ncipalitas humane nature in potentia generatiue cōsistat:ita nec q̄ ipsa sit p̄mū subiectū originalis:sed magis eēntia aīe que naturā hūanā itegrat z cōstituit. ¶ Ad 3m ꝺoz. q̄ vt supra dictū est:cōcupiscētia nō est totū eē culpe originalis:sz solū id qō māle in originali ē:qō vo ī eo formale est ex pte volūtatis attēdit:z iō in virib⁹ supioꝛib⁹ z inferioꝛib⁹ sit originale saluat:z hoc nō posset eē:nisi p hoc q̄ defect⁹ z infectio p̄mo in eēntia aīe inuenit que vtrarūq̄ potētiaz p̄ncipiū est:vt sic ex ea ī oēs potētias corruptio originalis trāseat. ¶ Ad 4m ꝺoz. q̄ pctm oē ī volūtate ē sic in cā:nō tñ semp est ī ea:sic ī subō:cū ēt ꝺcupiscibilis z irascibilis subm pcti eē possit:z hoc mō ēt originale ī volūtate est sic in cā:q2 ex volūtate p̄mi parētis in oēs trāsiuit. ¶ Ad 5m ꝺom. q̄ p visionē dei nō solū ipsa rō glorificat:sed etiaz tot⁹ hō. vñ carētia diuine visiōis nō est pena tñ rōnis:sz totius hoīs:neq̄ opz q̄ sicut diuina visio est p̄ ī potētia rōnis: ita z rōnale in potētia p̄mo existat:q2 originale ꝺsegt nām. sed btitudo aīe in opatiōe quadā cōsistit:opatio aūt potētie debet:sed nā eēntiā respicit:z p̄terea ad visionē beatā aīa puenire nō pōt sine lumie gre:cuius subz est eēntia:vt supra. 26. di. dictum est.

¶ Utrz potētia gñatiua sit magis infecta alys potētys. II.

AD secunduz sic p̄ceditur. Uidetur q̄ gñatiua nō sit p̄ alys viribus infecta. Illō eni qō nō est aliql obediēs rōni non potest virtute perfici vel culpa ingnari sed potētia gñatiua est hō. g̃ in ea infectio pcti eē nō pōt. ¶ ℙ. potētie infecte nō cōtingit eē actū sine pctō:sz actū gñatiue vtutis sine pctō eē cōtigit:vt pz in actu mīrimoniali. g̃ gñatiua infectōe pcti infecta nō ē. ¶ ℙ. infectio originalis pcti est p̄ fomitē:fomes aūt est ī sensualitate. g̃ z infectio ī ea p̄ncipalr est:z nō in gñatiua. ¶ ℙ. infectio peccati est in eo qō est subm peccati:sed subm originalis est eēntia aīe:z non potentia:vt dctm est. g̃ in ea est infectio:z nō in gñatiua. ¶ ℙ. nutritiua augmētatiua z gñatiua ad eādez partē aīe ptinēt. s. vegetabilē:sz ī nutritiua nō ponit infecti ua originali peccato:nec iteruz ī augmentatiua aliqō peccatum ponitur. ergo nec generatiua debet ꝺici p̄e alys viribus specialiter infecta.

Contra. Infectio originalis ꝓsistit in resistētia carnis ad animam: hec autez resistētia ꝓcipue in actu gñatiue sentiť. ergo ipsa maxime infecta est. ¶ ꝑ. illō qō est causa alicuius maxime ꝑticipat illud: sz generatiua est causa infectionis originalis: qz ꝑ actū ei⁹ traduciť. ḡ ipsa maxime infecta est.

Respondeo dōm. qꝫ infectio originalis ꝑcti tribꝰ attribuiť: qz iter ꝑtes aie attribuiť gñatiue: z iter sensus tactui: z iter vires appetitiuas attribuiť ꝓcupiscibili. cuiꝰ est rō: qz originale pctm̄ ē nature: vt dictū est: vñ infectio eiꝰ ad illas potētias ꝑncipaliꝫ ꝑtinet q̄ aliquē ordinē hñt ad actū quo nā traduciť: actꝰ aūt ille duo bz. s. suba z actꝰ z delectationē: delectatio aūt ad sensum tactꝰ ꝑtinet: suba vo actꝰ vtuti generatiue attribuiť: sic̄ exequēti: sed vtuti ꝓcupiscibili sic̄ impanti: qz eius est tēdere in id qō est ꝓueniēs: z delectabile ſm sensum. z iō diuersis rōnibus his tribꝰ viribꝰ talis infectio ꝑcipue ascribiť.

Ad primum ergo dōz. qꝫ pctm̄ actuale qō ꝓsistit i actu eiꝰ q peccat: z volūtate nō pōt eē in illa ꝑte que rōni nō obedit: nihil tm̄ ꝓhibet qn in illa ꝑte que ꝑncipālis opationis est infectio nature saltē. ¶ Sciēdum tm̄ est qꝫ ēt actuale peccatū in gñatiua esse dť: nō qdē sicut in subiecto: sed mālr: inq̄tū. s. ꝓcupiscibilis actū gñatiue impat. ¶ Ad 2m dōz. qꝫ infectio gñatiue est infectio nāe vñ nō oz qꝫ ex ea relinquať infectio pcti p actū eius i psona generāte: sed soluz in psona gñata. ¶ Ad 3m dōm: qꝫ in sensualitate ēt est infectio inq̄tū ordinat z ꝓdisponit actꝰ gñatiue: sed in gñatiua est imediate ſm qꝫ ipsa est imediatū ꝑncipiū traductionis nature: sed vez est qꝫ infectio fomitis in sensualitate ꝑncipalius: ostēdiť ſm qꝫ infectio nature redūdat in infectione psone p actuales ꝓcupiscentias. ¶ Ad 4m dōm. qꝫ infectio est in essentia aie: sicut in ꝑ subo: sed in gñatiua: sicut in cuius actu ꝑcipue manifestať: essentia enī nō est ꝑncipiū actus: nisi mediāte aliqua potētia. vnde sic ex infectione actus nō dicit essentia esse infecta: sicut hic de infectiōe logmur. ¶ Ad 5m dōm. qꝫ generatiue ascribiť: z originalis z actualis peccati infectio. Originalis quidē inquātum est ꝑncipiū actus nālis quo natura traduciť: sz actualis ſm qꝫ habet aliquos actus exteriores ad generationez ordinatos: qui ad virtutem motiuā sensitiuā pertinēt: z qz nutritiua simiľr quosdā tales actus habet vt apponere cibum ori: masticare: z delectationem sentire: z hō. ideo sibi etiā actualis infectio attribuiť quasi materialiter: non autem originalis: qz ipsa non est ꝑncipiuz illius actus quo natura traduciť: nisi remote inquātum generatiue deseruit: augmentatiue vo nulla infectio attribuiť: quia nec ad actum naturalis ꝓpagationis ordinatur: nec iterū habet actꝰ exteriores qui p motū sensitiue ptis expleanť.

¶ Expositio textus.

Ab quod dici pōt ꝛc.) Sciēdum qꝫ magister hoc solvit negādo vtrāq; partē. s. qꝫ illa infectio non est culpa: nec pena: sed defectus quidā: z dicit de feruore coitus parentum causari: non sicut ex per se causa: sed sicut ex signo cause. (Et que feditas maioꝛ esse videtur ꝛc.) videť hoc esse falsum. qz sic originale magis abundaret in filio q̄ in patre. ¶ Sed dōz qꝫ hoc intelligiť quātum ad istum actū tantū: qui quidē ꝓpter cōcupiscentiam in generāte nō est nisi infectio penalis: sed in genito est infectio culpe: nō autez maioꝛ q̄ fuerit i patre ſm qꝫ ex alio genitus fuit. (Iniquitatibus ꝓceptus sum ꝛc.) hoc nō deferendum est ad iniquitatem cōcipiētis qui sine omni peccato actualicōcipere potest: sed ad iniquitatē originalem concepti: que vtrum sit vna vel plures: z quare pluraliter dicatur infra dicet. 33. dist.

¶ Quomodo originale peccatū dimittatur i baptismo: cuz postea sit illa ꝓcupiscētia que dī originale peccatum. ¶ Dist. XXXII.

Quoniam supra dictum est originale peccatū esse vicium ꝓcupiscētie: assignatūq; est quomodo a parentibus trahať: z originale dicať: sup. est inuestigare quomodo in baptismo dimittať: cum etiam post baptismuz remaneat ꝓcupiscētia: que añ fuerat. vnde videť: vel peccatū originale non esse concupiscētiā: vel nō remitti in baptismo. Manet qppe. vt ait augu. in corꝓre mortis huius carnalis concupiscentia: cuius vitiosis desideriis non obedire ꝑcipimur: que tm̄ ꝓcupiscētia quotidie minuiť in ꝑficientibꝰ z continētibꝰ. Sed lz remaneat cōcupiscentia post baptismuz: non tm̄ dñatur z regnat sicut ante: imo per gr̄am baptismi mitigatur z minuitur: vt post dñari non valeat: nisi qs reddat vires bosti eundo post cōcupiscentias: nec post baptismū remanet ad reatū: qz non imputatur in peccatū: sed tm̄ pena peccati est: añ baptismum vo pena est z culpa.

¶ Qz originale pctm̄ duobꝰ modis dimittitur. s. extenuatione sui z solutione reatus.

Duplici ergo rōne pctm̄ originale dī dimitti in baptismo: qz per gr̄am baptismi vicium ꝓcupiscētie debilitatur atq; extenuatur: ita vt iam nō regnet: nisi cō sensu reddātur ei vires: z qz reatꝰ ipsiꝰ soluitur. Vnde aug. in lib. de baptismo par. Gr̄a per baptismum id agitur vt vetꝰ homo crucifigatur z corꝓs peccati destruatur: non vt in ipsa viuente carne cōcupiscētia resꝑsa z inata repēte absumatur: z nō sit: sz ne obsit mortuo que ierat nato. Nā si post baptismū vixerit in carne bz concupiscentiā cuz qua pugnet: eāq; adiuuāte deo superet: si tamen non in vacuum gr̄az eius suscepit. Non vtiq; hoc ꝓstatur in baptismo: nisi forte miraculo ineffabili creatoris: vt lex peccati que est in membris: prorsus extinguatur z non sit: sed vt quicquid mali ab homine factuz dictum cogitatumq; est: totuz aboleatur: ac velut factum non fuerit habeatur. Ipsa vo cōcupiscētia soluto reatus vinculo: quo per illā dyabolus animā retinebat: z a suo creatore separabat: maneat i certamine. Ecce hic aperte ostēdit ea rōne dimitti in baptismo: nō quia non remaneat post baptismum. sed qz reatus in baptismo aboletur. Deinde ipse ostendit eo modo etiā dimitti: qz baptismi gr̄a concupiscentia ipa mitigatur z minuitur in eodem lib. ita dicens.

Lex carnis quã apl's appellat peccatum cum ait. Non regnet peccatũ in vr̃o mor.cor.nõ sic manet in mẽbris eor̃:q ex aq̃ ⁊ spũ renati sũt: tãq̃ nõ sit eis fcã remissio: vbi oĩo plena fit remissio peccator̃:ꝫ manet in vetustate carnis tãq̃ suparũ ⁊ pemptũ: nisi illicito ꝯsensu quodãmõ reuiuiscat: ⁊ in regnũ ꝓpriũ dñationẽq̃ reuocet. Hic aptẽ insinuat in baptismo ꝯcupiscẽtiã debilitari: exquo ⁊ dr̃ dimitti: ñ soluz iõ qr reat⁹ ibi absoluit quẽ remissionis modũ aliis ẽt plib⁹ testimõijs scriptura edocet. Ait eni Aug. ℞ iulianũ. Lex q̃ i tenebris ẽ: viciũ carnis ẽ qõ ex pẽa pcti ⁊ extraducẽ mortis ꝓuẽit. Sz lex ista q̃ ẽ i mẽbris remissa ẽ i regñatiõe spũali: ⁊ manet in carne mortali: remissa ẽ: qr reat⁹ solutus ẽ sacr̃o: quo renascũt fideles. Manet ãt: qr opat desideria ℞ q̃ dimicãt ⁊ fideles. Idez i ẽmõe quodã ꝺ ꝯcupiscẽtia carnis. Per grãz baptismatis ⁊ lauacr̃ regñatiõis solut⁹ ẽ ⁊ ipe cõcupie reatus: cũ quo eras natus: ⁊ qcqd antea cõsensisti male ꝯcupiscẽtie siue cogitatiõe: siue locutiõe: siue actiõe. Idẽ i libro de nuptijs ⁊ ꝯcupia. Cõcupiscẽtia carnis lz i regeneratis tã nõ deputet̃ i pctũ: q̃cũq̃ tñ ꝓles nascit̃ obligata ẽ origiali pctõ. Itẽ dimittit̃ concupia carnis i baptismo nõ vt nõ sit: ꝫ vt nõ iputetur in pctũ. Hoc ẽ.n.nõ hr̃e pctũ ⁊ non eẽ reũ pcti. Quo mõ ⁊ alia pctã ptereũt actu ⁊ remanent reatu vt homicidiũ ⁊ filia: ita ecõuerso fieri pt vt concupia ptereat reatu ⁊ remãeat actu. Ex pdictis euidenter mõstratur quomodo pctũ originale i baptismo remittatur.

¶ De feditate quam caro ex libidine ℞rit coit⁹ vtrum in baptismo diluatur.

Solet ãt hic q̃ri vtr̃ ẽt ipa caro in baptismo ab illa feditate purget̃: quã in cõceptiõe ex concupia libidinosa ℞rit. Quibusdã vr̃ q ſic ania a reatu purificatur: ita ⁊ caro ab illa pollutiõe purgatur: vt ſic̃ duob⁹ cõplet̃ ministeriũ baptismi. s. aq̃ ⁊ spũ: ita hi duo purgentur aia. s. a reatu: ⁊ caro ab illa cõtagione: qõ qdẽ ꝓbabile ẽ. Alij ℞o putãt tñ aiam ibi mundari: carnẽ ℞o nõ ab illa feditate purgari. ſi ℞o remanet illa feditas vsq̃ ad ꝓcreatiõem filior̃: q̃ fit in concupiscẽtia carnis. vr̃ nã carnis magis ac magis corrũpi: ⁊ magis vr̃ corrupta caro ꝓlis q̃ parentis. qr de carne pollutionez quã hũit a cõceptu retinenti trahitur polluta: ⁊ i concupiscentia cõcipitur: vñ ⁊ polluitur: ⁊ ita ex duplici causa cõtaminatur. Vñ maior vr̃ pollutio carnis i ꝓle q̃ fuerit in parente. Ad qõ illi dicũt: qr lz caro prolis ex carne feda seminetur: ⁊ in cõcupiscentia concipiat̃: nõ tñ feditatẽ matorẽ trahit q̃ caro vñ seminatur habuit. Quãuis ẽt ſi fetidior atq̃ imũdior sit caro ꝓlis: ⁊ iõ magis corrupta q̃ caro parentis: nõ tñ vt aiunt: fit p̃ iudiciũ ℞itatis: qr nec absurdũ eẽ dicũt: nõ carnis nã magis i posteriorib⁹ corrupta trahat̃ neq̃ ex ipa magis corrupta aia magis ific̃itur.

¶ Ex quo auctore sit illa concupiscentia: deo vel alio.

Preterea q̃ri solet. vtrum concupiscẽtia q̃ post baptismum remanet: ⁊ tantum penalitas est. ante baptismũ ℞o pẽa erat ⁊ culpa: ex deo auctore sit: vel ex alio Ad qõ breuiter rñdentes dicimus: qr inquãtũ pena ẽ deum hz auctorem: inq̃tuz ℞o culpa ẽ diabolum siue h oiem hz auctorem.

¶ Qua iusticia aie munde ex creatiõe illud peccatum imputetur: cũ nõ possit vitare.

Solet ẽt q̃ri q̃ iusticia reneat̃ illo peccato aia innocẽs a deo creata: cũ non sit in ptãte sua illud vitare. Nõ enz p libex̃ar. illud cõmittit̃: qr nõ ꝓins est aia q̃ illi pctõ ẽ obnoxia. Ad hoc qdaz dicũt iõ illã aiam reã eẽ illi⁹ pcti: lz munda a deo sit creata: qr cũ infũditur corpi cõdelectatur carni ex quo pctũ ℞bit. Qõ si eẽt: tã non originale sed actuale diceretur. Potius q̃ iõ recte põt dici: illi iputari aie illud pctũ qõ ex corruptiõe corporis ineuitabil'r trahit: qr vt ait Aug. in lib. de ciuitate dei. Nõ fuit corpis corruptio q̃ aggrauat aiam cã primi pcti: ꝫ pẽa. Nec caro corruptibilis aiam peccatricem fecit. sed peccatrix anima carnẽ corruptibilẽ fecit.

¶ Utr̃ illud pctũ sit volũtariũ vel necessariũ.

Illud ẽt nõ imerito q̃ri põt vtr̃ pctũ originale debeat dici volũtariũ vel necessariũ. Et necessariũ põt dici: qr vitari nõ pt. Vñ ꝓpha. Be necessitatibus meis erue me. Et volũtariũ nõ incongrue appellatur: qr ex volũtate primi hois ꝓcessit. Unde Aug. in. i. lib. retractationum oñdit dicẽs. Illud qõ in puulis dr̃ originale pctũ cuz adhuc nõ vtãtur lib. ar. voluntatis: non absurde vocatur volũtariũ: qr ex pria hois mala voluntate ℞ctum: fctũ ẽ quodãmõ hereditariũ.

¶ Quare deus aiam corpi coniũxit sciens eam inde maculari: ⁊ ideo dãnari.

Sed ℞o q̃ritur: cur deus q fecit animaz ipaz sine macula: ⁊ scit eam ex corporis coniunctione maculam peccati cõtrahere: ⁊ aliquando ante baptismũz

seiungí ab ipō corpe: ⁊ sic dānari: eā corpi cō iungit: ⁊ Ñdem⁹ ex alitudie indicio⁊ dei id ꝓ uenire: nec iniuste hoc a deo fieri. Jp̄e enī non incōgrue humane ꝯditionis modū quē a prīcipio istituit: lz pctā boīum interceſſerint ſine mutatione cōtinue ſeruat: corpa de mā prīcipio ſine vitio fcā fingēs: aiasq; de nihilo creās corūq; cōiūctione boiem pficiēs. Cū igr̄ vtraq; bois nā a deo ſine vicio sit instituta: licz a se pctō sit viciata: non iō imutabilis de⁹ humane ꝯditiōis primariaz legē mutare debuit: siue ab hominum multiplicatione deſiſtere.

¶ An anima sit talis qualis a deo creatur.

Jc a qbuſdā q̄ri solet. vtr̄ ania talis sit añ baptiſmum q̄lis a deo creatur. Qō non eē probare conātur ḃ mō. aia in corpe creatur: in cui⁹ ꝯiunctiōe pctō maculatur: q̄z cito igr̄ ē pctm̄ hz: nec pri⁹ fuit q̄z pctm̄ habuerit. Nō ē igr̄ talis q̄lis a deo creatur. Creatur.n.a deo inocēs ⁊ ſine vicio: ⁊ nūq̄z talis ē. Ad qō dici p̄t: qz nō oīno talis ē q̄lē eā de⁹ fecit. Deus.n.eā bonā fecit: ⁊ boni tatē ei ſine corruptione indidit: ⁊ dr̄ illa nālis bonitas quā i creatiōe a cōditore ſuſcepit. quā bonitatē p pctm̄ penit⁹ nō amiſit: ꝛ viciatā habuit: quā de⁹ tm̄ ſine vicio fecit. Si.n.res bōa nō eēt aia: in ea malū eē negret cū nō poſſit maluz cē niſi i bono: vt p⁹ dicetur. Nō igr̄ oīo talr̄ ē aia q̄lis ē a deo creata. Sic̄ qs pollutas hn̄s man⁹ non tale habuit pomum quale ego dedi mundis manibus. ego enim dedi mundum.

¶ An aie ex creatiōe sint eq̄les i donis nālib⁹.

Illud quoq; nō incōgrue q̄ri solz: vtr̄ oēs aie ex creatōe equales sint: an alie alīs excellētiores. Plurib⁹ non irrōnabiliter vr̄ q ex ipsa creatōe alie alīs excella⁹ r in naturalib⁹ donis: vt in eēntia. alia alīs sit ſubtilior ⁊ ad intelligenduz memorandūq; babilior: vtpote acutiori ingenio ⁊ pſpicaciori intellectu p̄dita. Quod nō ip̄obalr̄ dr̄ cum in angelis ita fuiſſe conſtet: ⁊ lz naturalibus donisalie pre alīs polleant: tamen añ baptiſmū a corpore diſcedentes parem penam: ⁊ poſt baptiſmum ſtatim equalem coronam ſortiuntur: quia ingenīj acumen vel tarditas p̄mium vel penam in futuro nō collocat.

¶ Diuiſio textus.

Oſtq̄z ostendit qualiter originale peccatum trahatur a parentibus. Dic oñdit qualr̄ per baptiſmum dimittatur: ⁊ diuiditur in ptes duas. In prima oſtēdit ſm quid originale in baptiſmo tollatur: ⁊ ſm quid maneat. In ſcā inquirit que ſit cauſa illius cōcupiſcētie que per baptiſmū nō tollitur: ſed p⁹ baptiſmuz manet. ibi. (Preterea ſolet q̄ri vtrū concupiſcētia ⁊c.) Prima diuidit i duas. In pria oñdit qūo p baptiſmū originale remittat quantū ad aiam. In ſcā ingrit vtr̄ ēt purgetur bō a feditate carnis. ibi (Solet q̄ri vtr̄ ipa caro ⁊c.) Prima diuiditur in tres. In pria mouet dubitatiōem. In ſcā ponit ſolutiōem oñdēs q⁹ duob⁹ modis originale dr̄. ibi. (Sed lz remaneat ꝯcupiſcētia ⁊c.) In tertia modos magis explicat ⁊ auctoritatib⁹ confirmat. ibi (Multiplici ro rōne ⁊c) Et prio oñdit q⁹ originale pctm̄ p baptiſmū ſolui dr̄: inq̄tū reat⁹ eius tollitur. z⁹ q⁹ ſolui dr̄: inq̄tū ꝯcupiſcētia ipa mitigat ibi. (Deide idē ipſe oñdit ⁊c.) (Preterea ſolet q̄ri ⁊c.) Dic iquirit: vtr̄ concupiſcētie remanētis poſt baptiſmū de⁹ sit cā: ⁊ ꝯcupiſcētia illa ſil'cū reatu ⁊ infectiōe macule trahat. Jdeo circa hoc tria facit. Primo ingrit vtr̄ illius ꝯcupiſcentie de⁹ sit actor. Scō ingrit vtrū dīne iuſticie hoc ꝯueniēs ſit vt prō pctō parētis natus reatum pene incurrat ibi. (Solet ēt q̄ri) Tertio ingrit qūo diuinā ſapiam deceat vt eius opus. ſ. aīa ſtatim in ſua creatiōe inficiatur. ibi. (Si vero queritur ⁊c.) ¶ Circa ſcām duo facit. Prio determinat p̄ncipalē queſtionē. ⁊ qz reatus ſegtur voluntariū in pctō ſine quo nullus ad penā obligat. Jdeo ſcō oñdit quomō originale pctm̄ neceſſariū ⁊ volūtariū dici poſſit. ibi. (Illud ēt ñ immerito ⁊c.) ¶ Circa tertiū tria facit. Prio oñdit quomō dīnā ſapiam deceat hoc q⁹ ania ſtatim macula originali inficitur ex corpis ſui ꝯiunctiōe Scō ingrit vtr̄ aīa aliq̄n in ſui puritate permaneat q̄lē deus creauit an ſtatim in primordio ſue creatiōis maculetur: ibi (Hoc a quibuſdā queri solet ⁊c.) Tertio ingrit ſuppoſito q⁹ nō: vtr̄ vna aīa alteri ex ipa ſui creatiōe i bonitate naturali p̄ferat̄. (Illud ergo nō incongrue queri solet ⁊c.)

Queſtio I.

Jc ē dupler q̄ſtio. Prio quomō per baptiſmū originale diuinitus tollatur. z⁹ de cā ei⁹. vtrū ēt ſimiliter diuinit⁹ hoc fit q⁹ hō originale incurrat. ¶ Circa primū querunt tria. Primo vtrum culpa originalis per baptiſmū ſoluat. Scō vtrū pena originalē culpā conſequens p⁹ baptiſmū remaneat. Tertio vtr̄ originalis concupiſcētia i quibuſdā maior ⁊ in quibuſdā minor inueniatur.

¶ Utr̄ pctm̄ originale tollatur p baptiſmū. I.

Ad primum ſic ꝓceditur. Ur̄ q⁹ per baptiſmum originalis culpa nō tollat. Priuatio.n.nō tollit nisi habit⁹ oppoſit⁹ reſtituat: ſed originalis iuſticia cui⁹ p̄uatio ē originale pctm̄ p baptiſmū non reſtituit cū nō remaneat ōbit⁹ ordo iferior viriū ad rōnē. q̄ nec originale pctm̄ p baptiſmū tollit. ¶ P. i baptiſmo ē duplex res. vna q̄ ē res ⁊ signū. ſ. caracter: ⁊ alia q̄ ē res tm̄. ſ. gra: ſi g̃ baptiſm⁹ pctm̄ originale delet: aut ḃ erit virtute caracteris quē imprimit: aut virtute gr̄e quā cōfert: ſi virtute caracteris: cū igr̄ caracterē ꝓſeq̄ntur etiaz ficte accedētes: ſequeret q⁹ eis ēt originalis culpa dimitteret: ⁊ ſic aliquis i mortali exñs peccato: a culpa aliqua purgaretur: quod eſt inconueniēs. ſi āt virtute gr̄e: gra āt poſt baptiſmum frequenter per peccatum mortale amittitur: ergo oporteret q⁹ originale per quodlibet ſequens mortale rediret: ſed peccatum originale nō niſi p baptiſmum poteſt purgari. ergo oporteret q⁹ quandocunq; aliquis de peccato mortali pniam agit ſim'l ēt contra pctm̄ originale baptizaret. ¶ Preterea. ſicut ſe habet actus i peccato actuali vt materialiter deformitati ſubstās: ita etiā concupiſcentia in orginali: vt ſupra dictum ē: ſed nō

põt eé q̃ deformitas pcti tollatur manẽte actu peccati: qr tales actꝰ sũt q̃ bñ fieri nõ pñt. q̃ r manẽte tali concupiscentia nõ põt originalis culpa dleri. ¶ Si dicatur q̃ manet intẽsa sz diminuitur. ¶ Contra. Magis r minus nõ diuersificant spẽm: sed pena r culpa noiant diuersas spẽs mali: q̃ nõ põt eẽ vt intẽsa ꝛcupiscẽtia sit culpa r remissa sit tñ pẽa. ¶ P. si dicatur q̃ nõ soluitur nisi quãtũ ad reatũ. ¶ Cõtra. Reatꝰ ꝛsequit̃ ꝺformitatẽ culpe: qr ad hoc pena infligit̃ vt culpe deformitas ordinet̃ per penã q̃ in se deordinata ẽ: si q̃ originale pctñ quãtum ad deformitatẽ macle nõ tollit̃: vł q̃ nec ẽt quãtũ ad reatũ solui possit. ¶ P. q̃les sũt bit̃ tales actꝰ reddũt: vt ī scõo ethi. dr: sz ꝛcupiscere qđ ꝓcedit ex concupiscentia inordinata ẽ pctñ post baptismũ sicut r ante. ergo r ipa concupiscẽtia p baptismũ rõnem culpe nõ amittit.

Sed contra Ro. 6°. Qui mortuꝰ ẽ pctõ iustificatus ẽ a delicto: sz baptizatꝰ p baptismũ ꝛmoriť r ꝛsepeliť xpõ: vt ibidẽ aplus dicit. q̃ opz q̃ p baptismũ oẽ pctñ ꝓterite vite deleatur nisi effectꝰ baptismi ex pte baptizati ipediatur. ¶ P. nõ põt aliquis eẽ sũl filius gr̃e: r filius ire: sz p originale pctñ nascimur filij ire: vt ephẽ. 2. Eramꝰ nã filij ire: ꝛc. per baptismũ ãt regeneramur in filios gratie. ergo nõ põt eẽ q̃ post baptismuz originalis culpa remaneat.

Respõdeo dõm: q̃ de remissione culpe originalis oz nos log ꝓportionalr ad remissionẽ culpe actualis: ex actu enĩ pcti duplex effectꝰ in peccãte relingtur. s. priuatio gr̃e ex rõne auersionis a fine: r dispõ q̃dã ad similem actũ: quã actꝰ pcti inducit ex rõne ꝛuersionis: r ex hỹ ipso q̃ gr̃a ꝓuatus ẽ ꝓpa voluntate reatũ pene incurrit. vnde gr̃a sibi restituta sil̃ r macula illa tollit̃: q̃ in defcũ gratie ꝛsistebat: r obligatio ad penaz q̃ reatus dr: dispõ vero ex actu pcti inducta nõ ex toto statiz tollitur. sed minuitur: inquãtũ gr̃a inclinat ad ꝛriuz illius dispõnis: sz postmodum p cõsuetudinẽ bonoꝝ opeꝝ ẽt illa dispõ tollitur r ī cõtrariũ mutatur. Silr ẽt ex actu nãe qui ẽ carnis ꝓpagatio relingtur q̃dã dispõ inclinãs ad malũ in ipsa natura gñati q̃ ꝛcupiscẽtia vł fomes dr: r ex hoc ipo q̃ illa nature corruptio ī se virtutẽ peccati ex quo cãta ẽ cotinens psonã attingit: ipaz indignã dei gr̃a efficit. vnde relingt̃ macula defcũ gr̃e in aĩa: r per hoc ẽt ad reatũ pene obligatur: vt. s. ꝑmio illo careat qđ gr̃e ꝺbebatur: p baptismũ ãt gr̃a ꝛfert̃: cuiꝰ virtute illa infectio ab hoie tollit̃ q̃ ex nã in psonã deuoluebatur: r ꝑm hoc aĩa purgat̃ a macla culpe. r p ꝛns soluit̃ reatus pene. Illa aũt dispõ ad malũ q̃ fomes r cõcupiscentia dr non ex toto tollitur: qr illa dispositio sequitur ꝛditiõem nature: baptismꝰ aũt nõ purgat naturã nisi q̃tũ ptinet ad infectionẽ psone: r ideo illa dispõ ex toto nõ tollitur vsq; ad statũ beatitudis quo nã pfecte curabitur: sz tñ dispõ illa per baptismũ minuit̃ inquãtũ gr̃a quã quis in baptismo ꝛsequit̃ in cõtrariuz inclinat ei ad quod fomes disponebat: r ita virtus fomitis in nobis minuitur per auxilium gratie.

Ad primum q̃ dõm: q̃ ī originali iusticia erat aliquid quasi formale. s. ipa rectitudo volũtatis: r ꝑm hoc sibi opponitur culpe ꝺformitas. erat in ea ẽt aliqd quasi mãle. s. ordo rectitudinis imꝑfluus inferioꝛibꝰ viribus: r quãtũ ad hoc opponit̃ sibi ꝛcupia r fomes: q̃tus q̃ nõ restituat̃ originalis iusticia: inq̃tuz ad id qđ mãle ī ipa erãt r̃stituit̃: tñ quãtũ ad rectitudinẽ voluntatis: ex cuius ꝓuatione rõ culpe inerat: r ꝓp hỹ id qđ culpe ẽ tollitur p baptismũ: sed aliud pẽale remanet.

¶ Ad scõm dõm: q̃ baptismꝰ virtute gratie quã ꝛfert ex qua rectitudo volũtatis cãtur originalẽ culpã delet: non tñ segtur q̃ subtracta gratia originalis culpa redeat. Cũ enĩ oĩum petõꝝ mortaliũ genera hoc cõe hẽant: q̃ gr̃am tollunt: nõ tñ oĩum est vna macula: sed diuerse ꝑm q̃ defectus gr̃e ad diuersas cãs refertur. vnde defcũs gratie ex actu luxurie ꝓueniens est macula illius peccati: r sic de alys. vnde nõ redit macula pcti alicuius quãtũcunq; gr̃a subtrabatur nisi p reiterationẽ cause: cã ãt p quã macula originalis relinquebatur in ania erat ipa ꝓpagatio humane nãe: quã ipoſe ẽ reiterari circa eundẽ hoiem: et ideo macula originalis redire non põt: sed defectus ille gratie: qui p pctñ mortale incidit: erit macula vł luxurie vł homicidy: r sic de alys. ¶ Ad 3m dõm: q̃ nõ eodẽ mõ se hz ꝛcupia r fomes ad originalẽ maculã: sicut actꝰ peccati ad maculã actualẽ: ꝛcupiscentia. n. r si quodãmõ ad maculã originalẽ mãliter se hẽat: nõ tamẽ est cã eius: ꝑm q̃ in eodez subo inueniũt̃: sed actus pcti cãt actualẽ maculã. r ideo nõ põt cõtingere: vt actus maneat: r macula vel reatus trãseat: sicut in originali manente cõcupiscentia trãsit reatus r macula. ¶ Ad 4m dõm: q̃ intensio et remissio nũq̃ spẽi diuersitatẽ cãnt: sz qñq; ex spẽi diuersitate ꝛsequũtur. qñ enĩ intẽsio r remissio sup vnã naturã fundant̃ q̃ decrescit r ꝓficit: tũc nec diuersitatez spẽi cãnt: nec ab ea cãntur: vt pz qñ eadẽ albedo intẽdit̃ r remittitur: qñq; vero sup diuersas nãs intensio r remissio fundat̃: r tũc intensio r remissio: ex diuersitate spẽi ꝓueniunt: sicut dr angelus hoie itelligentioꝛ: r sicut dr colos illustratꝰ visibilioꝛ q̃ sine lumine: qr lumẽ est illud p qđ efficit̃ visibile ī actu: ita ẽt intẽsio r remissio fomitis sup diuersam nãm fundat̃: dr enĩ intensus ꝑm q̃ ad suuz ꝺmale ꝛiũgitur qđ ẽ defcũs iusticie: r remissus ꝑm q̃ a tali defcũ sepatur. ¶ Ad qntũ dõm: q̃ sicut trãsit reatꝰ: ita ẽt macula trãsit. vnde hoc ꝛcedẽdũ ẽ q̃ obtio cõcludit. ¶ Ad sextũ dõm: q̃ ẽt in peccatis actualibꝰ cõtingit dispositiõem peccati remanere gr̃a aduenieñte: r tũc si ex dispositione illa aliquis actꝰ sequatur: pcti rõnẽ hẽbit: q̃uis dispositio illa que actũ cãt culpa nõ eẽt: ita ẽt q̃uis cõcupiscere qđ ẽ actꝰ fomitis post baptismũ sit culpa: nõ tñ opz q̃ fomes post baptismũ sub rõne culpe remaneat: nec oz eẽ silitudinẽ inter actũ r habitum: sicut culpe ad culpã: sed ex pte ꝛuersionis vt actus ad illud obm terminetur ad quod habitus inclinabat.

¶ Utrum pena peccati originalis debeat mãere post baptismum. II.

Ad secundum sic ꝓceditur. Vł q̃ pena originalis peccati pꝰ baptismũ remanere nõ debeat. Iniustum enĩ ẽ vt sine culpa aliquis puniatur: sz per baptismũ originalis culpa tollitur: vt dictum ẽ. ergo iniustum esset q̃ pena remaneret. ¶ P. iusticia gratuita potentioꝛ ẽ q̃ originalis: sed originali iusticia manente in aĩa nihil penale ī ea erat: nec rebellio carnis ad spiritũ: nec ẽt corruptio vł passibilitas: cũ ergo p baptismũ gratuita iusticia cõferatur: vł q̃ pena remanere non debeat post baptismũ. ¶ P. generatio spiritualis potẽtioꝛ ẽ q̃ carnalis: quia nõ sicut delictũ: ita r donum. imo multo amplius: vt Ro. 5° dr. Sed gñatio carnalis iducit corruptiõez culpe r pene. q̃ gñatio spũalis que ẽ p baptismũ vtrũq; tollere oz. ¶ Si dicat̃ q̃ nõ ẽ ex ꝺfectu baptismi q̃ pena nõ tollat̃. sed qr ẽ vtile r expediens r ꝓmouens in salutem. ¶ Contra. Unumquodq; iudicãdũ est secundum id quod per se sibi ꝛuenit magis q̃ scõm id quod p accñs debeť: sed fomes per se ad malũ inclinat: non autẽ nisi p accidẽs in bonum ꝓmouet inq̃tum aliquis resistẽdo coꝛonatur: vł ꝑm q̃ aliquis humilioꝛ redditur. q̃ magis eẽt expediẽs homini fomitẽ non hr̃e q̃ ipsuz habeat. ¶ P. gr̃a que in baptismo cõfertur fomitẽ diminuit:

sed augmẽtata cã crescit effectus. g̃ si maior gr̃a infunda tur fomes plus minorabitur. g̃ tãtũ poterit gr̃a augmen/

Sed cótra (tari q̃ fomes ex toto tolletur.
Balat. gnto. Caro ꝓcupiscit aduersus spm̃ ꝛc. ꝛ tm̃ illis loquitur qui p baptismum renati erãt. g̃ p baptismũ talis rebellio nõ tollitur. hoc ẽt hr̃ per illud Ro. 7°. Nõ g̃ operor illud: sz quod habitat i me peccatũ .i. fomes pecti vt glo. dic̃. ¶ ℙ. ex concupiscẽtia parẽtis ꝓcedit originale in ꝓlem: vt supra dcm̃ est. si ergo baptizatus concupiscẽtiã fomitis non hẽret post baptismum nullus in pctõ originali filiũ gen eraret: ꝛ hoc supra ꝓbatũ ẽ a magistro. g̃ baptismus cõcupiscẽtiã nõ tollit ex

Respondeo dõz: q̃ pctm̃ originale ẽ ꝓrio (toto. ꝛ per se infectio nãe: ꝛ per ꝓns infic̃ personã fm q̃ dispõ nãe i personã redũdat: ꝛ fm hoc du plex pena originali debetur: vna inq̃tum psonã inficit. s. carentia diuine visionis. visio enĩ dina actum quẽdã designat: act⁹ ãt oĩs psone ẽ: qz actus indiuiduorum sunt: vt phs dicit. vnde ꝛ carentia visionis ad psonã referenda ẽ cum opposita sint circa idez: alia pena debeꝫ sibi inq̃tũ nãz inficit. sicut necessitas moziẽdi: passibilitas: rebellio carnis ad spm̃: ꝛ hs. que oĩa ex ꝓncipys nãe cãntur: ꝛ speciem totã cõsequũ tur nisi miraculose alr cõtingat. Dõz ẽ ergo q̃ baptismus infectionẽ originalis mũdat scõz q̃ infectio nãe in psonaz redũdat. ꝛ iõ p baptismũ illa pena tollit̃ que psone debetur. s. carentia dine visionis: nõ aũt baptismus remouet infectionẽ nature fm q̃ ad naturã per se refertur. sz hoc erit i patria: qñ nr̃a nã pfecte liber tati restituet̃: ꝛ ideo opz q̃ remaneat illa pẽa post baptismum que culpe originali debeꝫ fm q̃ nãm inficit: ꝛ hs ẽ fomes: necessitas moziẽdi: ꝛ hs.

Ad primum g̃ dõm: q̃ fm hoc q̃ culpa deleꝫ ẽt pena sibi respondens tollitur: vt ex dictis pz: ꝛ iõ nihil iniustũ ꝓsequit̃. ¶ Ad scõm dicẽdum: q̃ in oĩ effectu qõ p se iusticie ẽ: potẽtior est gratuita iusti cia q̃ originalis: sed excludere hs penalitates nõ ẽ effcus iusticie inq̃tum iusticia ẽ: sed fuit effcus originalis iusti cie rõne cuiusdam accrtis sibi annexi: inq̃tum. s. fuit con tinuata: ꝛ nõ intercisa in nã humana: decuit enim: vt sic aĩa sine interruptione in deũ dirigebatur per iusticiam: ita ẽt corp⁹ aie sine interruptione totalr obediret: ꝛ iõ nõ oportet q̃ ille effectus gratuite iusticie conueniat: cũ fcã fuerit interruptio rectitudinis humane nãe ad deum.
¶ Ad tertiũ dõm: q̃ gr̃atio spũalis efficacior ẽ in eo ad quod ordinatur q̃ gr̃atio corpalis: gr̃atio aũt corporalis termiaꝫ p se ad nãz: qz forma ẽ termin⁹ gr̃atiõis: sz gr̃a tio spũalis terminaꝫ ad pfectiõez persone q̃ ẽ per gr̃az: ꝛ iõ plus mũdat gr̃atio spũalis psonã q̃ gr̃atio corpalis i ficere possit. Hr̃atio enĩ corpalis nõ põt inficere personã nisi infectione originali: sed gr̃atio spũalis purgat perso sonam a culpa originali ꝛ actuali: sed hs defcũs penales: ꝓncipia nãe consequuntur: vt dcm̃ est: vnde se hz magis generatio corpalis ad eos inducẽdum q̃ gr̃atio spũalis ad eos curãdum. ¶ Ad q̃rtum dicẽdũ: q̃ simplr loquen do melius eẽt homini fomite carere q̃ ipm hre: constat enĩ q̃ ex abundãtia gr̃e fit in aliquib⁹ q̃ a fomite liberã tur: sz quo ad quid: ꝛ quãtũ ad aliquẽ statum hõis expe dit fomitem habere ne in superbiam elatus cadat: ꝛ hoc etiam obiectio concludebat. ¶ Ad quintũ dicendum q̃ quantũcũq; de gr̃a baptismali in baptismo infundaꝫ: nũ quã tm̃ põt hoc efficere vt ex toto tollat fomitẽ: qz gratia illa nõ ẽ ordinata nisi ad curandũ infectiõem persone ex infectiõe nãe ꝓcedẽtẽ: posset tm̃ de⁹ alteri⁹ gñis gratiam infũdere per quam totũ tolleretur: vt sic simul ꝛ persõe ꝛ nãe infectio gratie cederet.

¶ Utr̃ fomes inueniaꝫ maior in vno q̃ in altero. III.

Ad tertium sic ꝓceditur. vr̃ q̃ fomes ꝛ ꝓcupiscẽtia in q̃busdam plus: ꝛ i q̃busdã min⁹ inueniatur. Multiplica ta enĩ cã multiplicatur effcũs: sed ex feditate coit⁹ infectio fomitis cãtur: cum ergo quanto magis hõ a ꝓmo gñante distat tanto plres tales actus infi ciẽtes inueniãt: vr̃ q̃ semp in ꝓle inueniatur maior infe ctio fomitis q̃ in parente. ¶ ℙ. fomes nihil aliud dicit q̃ ꝓnitatẽ quãdã ad inordinate concupiscẽdũ: sed ex na turali complexione vnus alio ꝓnior nascitur ad luxuriã vel ad irã vel ad quodlibet aliud gen⁹ peccati. g̃ vn⁹ na scitur cum maiori infectiõe fomitis q̃ alius. ¶ ℙ. ex cõ suetudine actuum ꝛ dissuetudine relinquitur in agente p volũtatẽ maior facilitas vl̃ difficultas ad aliquid agẽ dũ: sed cõtingit aliquos cõcupiscẽtie operib⁹ operã dantes eẽ: alios ãt ab eis retrahi honestis exercitys occupa tos. g̃ in q̃busdam inuenit̃ fomes intensior q̃ in alys.
¶ ℙ. sicut corruptio fomitis ex peccato primi parentis ꝓcedit: ita etiaz ꝛ alie penalitates vt passibilitas ꝛ mor talitas: ꝛ hs: sz alie penalitates semp in hoie crescũt quã to humana nã a prio parẽte longius recedit per successio nẽ gñationis: qz cõiter dr̃ q̃ hoies sunt nũc breuioris vi te: ꝛ minoris virtutis q̃ antiquitus. g̃ ꝛ sili rõe corruptio fomitis magis in filys q̃ in parentibus inuenitur. ¶ ℙ. ꝓstat q̃ alie penalitates intẽdũtur ꝛ remittũtur fm diuersas complexiões corporis: ex quo cãtur: q̃ quidã sint alys passibiliores ꝛ breuioris vite: si ergo per eãdẽ cãm inueniꝫ in nobis fomes: p quã ꝛ alie passibilitates: videt̃ q̃ fm diuersas ꝓplexiones hoĩum intẽdatur ꝛ remittaꝫ.

Sed contra consequẽs nãm eq̃liter inuenitur in oibus habẽtibus nãm: sed fomes cõ segtur humanã nãm: sicut corruptio ei⁹: sicut dcm̃ est. g̃ cũ oẽs hoies eq̃liter humanã nãm ꝑticipent: vr̃ q̃ etiam eq̃liter corruptionẽ fomitis incurrant. ¶ ℙ. equalitas pene dz respondere equalitati culpe: cum ergo nõ sit maior culpa originalis in vno q̃ in alio: qz vna pena oibus ꝑ illa culpa debetur. s. carentia visionis dine: vr̃ q̃ ẽt ifectio originalis nõ sit in vno magis q̃ in alio.

Respondeo dõm: q̃ cũ corruptio fomitis sit per se infectio humane nãe: opz idẽ esse iudiciũ de intensione eius ꝛ de intẽsione humane nãe. nã aũt ipa põt considerari duplr. vel quãtũ ad rõnẽ spẽi: ꝛ sic equalr in oibus inueniꝫ: vl̃ inquãtũ redundat perfe fectio nature in perfectionẽ indiuidui p modum quo ex ꝓncipys speciei sequuntur opationes indiuiduorũ: ꝛ fm hoc vn⁹ homo alio est potentior in explendis operatiõi bus spẽm concernentibus. vnus enim alio promptior ẽ: ad intelligẽdum vel ad rõcinãdum: ꝛ sic de alys: similr ẽ ẽt de corruptione fomitis: quia si cõsideretur fm q̃ p se naturam respicit: sic proculdubio equaliter in oĩbus iue nitur: ꝛ hoc est absoluta consideratio eius: quod enĩ sub trabatur rectitudo illa que oẽs vires aĩe in vnũ contine bat hoc oĩbus equalr conuenit: quia ꝓuatio quantum i se est non suscipit magis ꝛ minus: sed si consideret̃ fm hs q̃ infectio originalis redũdat in infectionem persone i quãtuz põe sua rectitudine carentes in turpes opatiões inclinaut: sic in vno est maior corruptio fomitis q̃ i alio .s. inq̃tum vel per nãlem complexionẽ vel per consuetu dinẽ concupiscibilis vel irascibilis in vno est efficacior: ꝛ feruẽtior ad suum actum q̃ in alio: ꝛ per hunc ẽt moduz fomes dr̃ post baptismũ diminui inquãtuz gr̃a retardat impetum concupiscibilis ꝛ irascibilis in contrarios act⁹

Ad primũ (inclinans.
ergo dõm: q̃ causa inducens originale

petiñ nō ē actualis delectatio que ē ī coitu: sed ꝯcupiscē/tia habitualis q̄ ē in gñante:illa āt nō pōt maiorē concu/piscētiā inducere in ꝓle q̄z sit in parente:qz generās gene rat sibi sīle.ꝛ iō nō segtur q̄ post multas gñationes aligs magis sit infcūs originali pctō:sz eodē mō:sicut ꝛ oēs ꝓ/prietates nām ꝯñtes eodē modo in tota nā inueniunt.

¶ Ad scōm dōm:q̄ diuersitas ꝯplonis est ex diuersa di/spōne māe que p̄ncipiū individuatiōis ē:que quāto ma gis ē dispositā:tanto pfectius nām speciei ꝯsegtur fm q̄ ē p̄ncipiū psonaliū operationū:ꝛ p hūc ēt modū pōt esse fomes in q̄busdā intēsior in ꝯpatiōe ad opationes que ī diuiduo debēt:nō āt absolute ꝓut nām respicit:ꝛ p hoc pz solutio. ¶ Ad tertiū qz ēt illa facultas que ex ꝯsuetu/dine relingtur ē fm hoc q̄ pōe inclinātur ad act⁹ indiui/dui. ¶ Ad q̄rtū dōm:q̄ alie passibilitates nō sūt mō ma gis in hoīe q̄z antigtus fuerint a tpe diluuy.vñ enī dauid de hoīb⁹ sui tpis logtur dies annoꝝ nr̄oꝝ in ipis septua/ginta ānis:sed vez ē q̄ añ diluuiū hoīes diuti⁹ viuebant virtute dīna hoc faciēte ad gñis humāi multiplicatiōez. ¶ Ad q̄ntū dōz:q̄ alie passibilitates vt mortalitas:ꝛ hȝ nō intēdūt ꝛ remittūt ex diuersitate cōplonis fm q̄ na turā respici ūt:vñ mortale ꝓut ē dīa nām spēi cōstituēs nō recipit magis ꝛ min⁹:sed solū fm q̄ ad consistentiam ꝛ opatiōes indiuidui ꝯparātur. ¶ Qō II.

Deinde quēritur de cā originalis infectionis:ꝛ cir ca hȝ q̄rūt tria.Primo vtrū a deo sit.2° vtruz diuinaz sapiam deceat q̄ hȝ mō permittit ani/mā maculari.Tertio.vtꝝ aīe ex sua creatiōe sint inequales vt magister in lra dicit.

¶ Utꝝ infectio pcti originalis sit a deo. I.

Ad primum sic ꝓcedit.Uī q̄ infectio originalis a deo sit. Aia enī dō creat infūdit vt Aug.dicit:sed aia in i/fusione maculat.g̃ ꝛ ī creatiōe:ꝛ sic a deo ma culā hz. ¶ P.magr supra dixit q̄ si angelus ī p̄mordio sue creatiōis malus fuisset seq̄ret deū mali esse actorē:sed aia in p̄ncipio sue creationis maculata ē.g̃ seg tur q̄ illi⁹ macule de⁹ sit cā. ¶ P.vt Aug.dicit:oīs pena a deo ē:sz hec infectio p̄cipue scōm q̄ p⁹ baptismū remāet pena q̄dā ē.g̃ a deo ē. ¶ P.qcqd ꝯsegt p̄ncipia nature ꝓ cedit ab auctore nāe:sz hȝ deo ordinatio ex p̄ncipys natture cōsegt:vt supra dcm̄ ē inq̄tum quelibet vis naturalr in suū obm tendit.g̃ a deo q̄ ē actor nāe ꝓcedit. ¶ P.ni hil ē ordinatū ad bonū qō a deo ñ sit:sz fomes ē ꝓmouēs ad bonū maxie fm q̄ post baptismū remāet.g̃ a deo ē.

Sed cōtra Damas.dicit q̄ xp̄s assumpsit qō in nā nr̄a plātauit:sed corruptiōem fomitis nō assumpsit.g̃ fomes in nā nr̄a ab ipso nō ē. ¶ P. Aug. dicit q̄ illud quo hō fit deterior nō pōt eē a deo:sed p in fectiōem fomitis tota būana nā deteriorata ē.g̃ talis in fectio a deo non est.

Respōdeo dōm:q̄ in infectiōe originalis peccati ē ꝯsiderare rōnem culpe ꝛ pene.Culpe figdē rōnem hz inquātū ex volūtate inordinata p̄mi parentis talis defcūs cōsecut⁹ ē.vñ sicut actuale peccatum ipsi⁹ ade:p qō volūtas ei⁹ deordinata ē:nō hz deū auctorem:ita ēt nec ab ipo ē totus defcūs ꝑs fm q̄ rōnē culpe hz:si aūt consideret fm q̄ defecit ab aliqua perfecti/one:sic pena ē:ꝛ hȝ pene quidē deus cā est. Sed sciendū ē:q̄ nō eodē mō ē cā oīs pene. Quedā enim pena est per inflictiōem alicui⁹ ɔry affligētis vel corrūpentis:ꝛ talis qdē pena ē a deo agēte a quo omnis actio fm q̄ ordinata ē:ꝛ passio per consequens p̄ncipium sumit. oīs autez pena cuz iusta sit ordinata ē.Quedā vero pena est q̄ sim/pliciter in ablatiōe vel defectu ꝯsistit:sicut ē subtractio grē ꝛ aliquid hȝ:ꝛ he quidē pene a deo sunt: nō quidē sic ab agente aliquid:sed poti⁹ sicut a nō influēte talez per fectionē:quia in ipo est influere ꝛ nō influere:ꝛ vtriusq̄ sua volūtas cā ē:si ergo consideretur fomes fm q̄ est pe na nō dicit aliquā penā inflictā:quia supnālia p̄ncipia nō supponit aliquid positiue in hoīe: sed pertinet ad illō gen⁹ penarū:qō in solo defectu consistit:ex hoc enī concu piscentia vl fontes inordinate inclinat q̄z subtractū ē vi/culum originalis iusticie inferiores vires in obedienti/am rōnis conuertēs:ꝛ fm hoc dr̄ hȝ pene deus causa esse inquātum illā originalem iusticiā nō ꝓfert boī nato:quā primo homini creato cōtulerat.

Ad primū ergo dōm:q̄ creatio ꝛ infusio lz simul sint respū aie tamē differunt:qz creatio dr̄ fm respectū ad p̄ncipium a quo ē anīa tm̄:infusio vero dr̄ fm respectum ad duo.s.ad p̄ncipiū a quo p̄roce dit:ꝛ ad mām quā pficit:cū ergo dr̄.aia creatione macu latur:ablatiuus iste pōt denotare habitudinē alicui⁹ cāe: ꝛ sic falsa est:qz creatio aie nō ē cā q̄ maculetur.nihil enī ex creatiōe aia hz: qō a deo nō sit.vel pōt denotare cōco mitātiā:ꝛ sic vera ē:qz dum creat maculat:ex quo tamē nō segtur q̄ deus macule auctor sit.Cū vero dr̄.aia infu/sione maculatur:si ablatiu⁹ ꝯcomitātiā designat absolu te vera ē:si aūt denotet habitudinē cāe duplex ē: qz vel intelliget infusio eē cā macule ex pte p̄ncipy a quo:ꝛ sic falsa ē:vel ex pte termini ad quē:ꝛ sic vera est. ¶ Ad 2m dōm:q̄ nō ē sīle de aīa ꝛ de angelo:angelus enī creatus ē nō vt forma alterius corpis:vnde nō poterat ex parte māe defcūs incidere:sed oportebat q̄ si in p̄ncipio crea tionis peccati maculā habuisset:q̄ ex parte creātis esset: aīa vero creat vt actus cuiusdā corporis ex cui⁹ ꝯiuncti/one pōt aliquā maculā ꝓtrahere:nec segtur q̄ macule il lius de⁹ p̄ncipium sit. ¶ Ad tertium pz responsio per ea que dcā sunt. ¶ Ad q̄rtū dicēdum:q̄ quis ferri in dele ctabile carnis sit de nā ipsius ꝯcupiscibilis absolute con siderate:nō tm̄ est de nā eius fm q̄ est humana.i.per rati tionis iudicium nata ordinari:ꝛ p̄cipue fz hoc q̄ ī nā hu mana potuit eē talis perfectio in rōne qua concupiscibi/lē penitus ordinaret:ꝛ ideo quādo p̄eter ordinē ratiōis in suum obm fertur ex defcū quodā contingit:ꝛ cā istius defcūs:inquātum culpe rōnez hz:ex deo nō ē: vt dictū ē. ¶ Ad q̄ntū dōm:q̄ fomes per se in malū inclinat:sed q̄ in bonū p̄moueat hoc ē per accidēs.vnde nō sequitur q̄ quolibet mō consideratⁿ ex deo sit:qz ex quolibet malo aliqua bona per accidens ꝓueniunt.

¶ Utꝝ conueniat sapie dīne infundere animam corpori a quo contrabat maculā. II.

Ad secundum sic ꝓcedit.vī q̄ diui nā sapiam non dece/at q̄ aia corpori infundatur ex quo maculā cō trabit. Nullus sapiens ponit thesaurum suuz in loco in quo inquinat:sed anima p̄ciosissim⁹ thesaurus dei ē imagine dei insignita.ergo nō decet diui nā sapientiā vt tali corpori infundatur ex quo maculam contrahat. ¶ P.si deus aliquem ī inferno poneret sine p̄opa culpa non esset decens iusticie eius ꝛ sapientie:sed ex hoc q̄ anima ex infusione maculat reatuz infernalis pene incurrit.ergo non decet deū:vt tali corpori eā infū dat. ¶ P.infectio spūalis ē peior q̄z corpalis:sed consuli tur infectis lepra corporali:vt a coitu abstineāt ne filios infectos generent:ergo ꝛ multo fortius ꝛ de⁹ istituere dē/buit:vt homines a carnali opere cessarēt: ex quo p coitū genitos maculā originalis culpe contrahere necesse est. ¶ P.nullus artifex sapiēs facit tale opus ex quo sua in/

tentio perfici non potest:sed finis propter quē deus fecit hoiem est:vt eius beatitudie perfruatur.cū g̃ per hoc q̃ aīa tali corpori infundit reatum incurrat vt visione careat dei:vī q̃ hoc sapientiā dei nō deceat.¶P.vt fulgē tius dicit deus illius rei nō ē vltor cui⁹ nō ē auctor.g̃ eadē rōne illius rei nō est auctor ex q̃ de necessitate ꝓsequitur hoc cui⁹ ē vltor:sed ex vniōe aīe ad tale corp⁹ de necessitate sequit infectio originalis culpe cuius deus ē vltor.g̃ tali corpi animā vnire deū non decet.

Sed contra Non ē decens vt de⁹ opa sua mutet: sed de⁹ sic istituit vt hoies per sexuū ꝓmixtiōem generarētur:ꝛ q̃ corpori per coitū seminato aīa infundatur.ergo nō decuit vt deus hoc mutaret.

¶P.non ē sapiētis inducere maiorē defectū vt minor̄ ō fectus vitet:sed maior est defectus si humanum gen⁹ non multiplicaretur:per cui⁹ multiplicatiōem electoꝝ numerus impleat q̃ puer in culpa originali nascitur.g̃ nō decet deum vt multiplicatiōem nālem humāi generis cessare faciat ad originalis pcti infectionē vitādā.

Respondeo dōm:q̃ sicut bonū gentis diuini⁹ est q̃ bonū vnius hoīs:vt in pīo ethicoꝝ dr̄:ita ē bonū vniuersi prepollet bono pticularis rei ꝛ spālis nāe:vnde ē defectus in vniuersū redundās deterior ē.Si āt humāi gn̄is nālis multiplicatio tolleretur i defectum totius vniuersi redūdaret:q̃ vel subtraherē nā aliq̃ de vniuerso que ad perfectionē vniuersi confert vel ē alicui pti vniuersi sua nālis perfectio tolleret:fm q̃ vnūquodq̃ natum ē sibi sil'e gn̄are ꝛ vtrunq̃ in defectum vniuersitatis redūdaret:ꝛ ideo nō debuit intermitti humāe gn̄ationis ꝓcessus nālis:vt ifectio original' vitaretur.¶Et pterea iste ē ordo nālis in reb⁹ vt posteriori remoto id quod pī⁹ ē remaneat:nec ad ei⁹ remotionē tollatur:sic̄ quādo remoues vitiuꝝ remāet eē:vt in libro de cāis dr̄.Bonitas āt nālis pexistit oī superaddite bonitati:ꝛ acquisite ꝛ gratis collate.vñ subtracta illa bonitate.quā deus humāe nāe gratis contulerat.s.originalis iusticia:nō ꝓgruit ordini quē dīna sapiētia reb⁹ instituit: vt aligd eoꝝ que ad nālē bonitatem pertinent imuteē:ꝛ pcipue cū remaneat in nā facultas ad recuperādū illud qō deperditū ē:vel aliquid eo excellētius.

Ad primum ergo dōm:q̃ sicut nō eēt sapiens q̃ thesauꝝ in loco mūdo ꝓseruabilē in imūdo reponeret:ita eēt valde insipiēs qui thesauruꝝ nō alr̄ ꝓseruabilē nō ēt i imūdo loco collocaret:ꝛ pcipue si emēdādi thesauꝝ possibilitas remāeret:dico ēt q̃ aīa h̄ talē nām:vt tali corpi vniatur.vñ si tali corpi nō vniret oporteret q̃ vel oīno aīa non crearet:vel q̃ alterius nāe eēt:ꝛ si alterius nāe esset:ꝛ sic h̄ nā non eēt.vnde constat q̃ hanc nām cōseruari impoſe ē nisi per būc modū.

¶Ad scām dōm:q̃ pena inferni ē duplex:quedaꝝ ē q̃ ꝑ pctō actuali debetur:ꝛ ista ē corruptio alicuius boni:qō etiā ex naturalibus pncipys naturā humanā cōsequitur vñ,iniustum eēt vt aliquis talem penā subiret nisi ꝑ hoc propria culpa illam meruisset:quedam vero pena ē originali debita:que nihil subtrahit eorum que nāe ex principys suis debētur:sed aliquid humanā facultateꝝ excedēs tollit:ad qō tñ ordiata erat per aligd nāe gratis collatum.vnde nulla iniuria isti hoi fit si nō sibi datur qō sue nāe nō debetur fm q̃ eam accepit.¶Ad tertiū dicēduꝝ q̃ lepra ē corruptio illi⁹ boni qō pncipia nāe cōsequitur: ꝛ sanari nō pōt:sed originalis ifectio est corruptio illius boni quod pncipia nāe nō sequitur ꝛ curabilis est:ꝛ ideo nō ē silis rō de vtroq̃.¶Ad q̃rtum dicēdū:q̃ ad h̄ de⁹ creaturā facit:vt vnaquaeq̃ de sua bonitate pticipet q̃tū pole ē.melius q̃ ē:vt fm aliquē modū participet q̃ nullo modo.dico ergo q̃ q̃uis illi qui in pctō originali nascuntur: sint obnoxy:vt priuētur illa pticipatione vīne bonitatis:que beatos efficit in patria:tamē participāt:ꝛ facultatē pticipādi habēt fm modū qui possibilis nāe est fm suoꝝ pncipiorum cōditiōem.vnde p̄ q̃ nō penitus deficit opus dei a fine in quē ordinatū ē:ꝛ precipue cum veniendi in vteriorē participatiōeꝫ facultas nō tollatur.

¶Ad quītum dōm:q̃ originali culpe debetur pena fm hoc q̃ culpa ē:ꝛ hoc nō h̄ ex vnione aīe ad corp⁹:sed ex volūtate primi parētis q̃ culpa fit.vnde quātus de⁹ aīaꝫ corpi vniat nō sequitur q̃ sit cā illius cui⁹ vltor est.

¶Utrū aīe sint eq̃les in sui creatiōe. III.

Ad tertium sic ꝓceditur.vī q̃ aīe ex sui creatione nō sint eq̃les.Dr̄ia formalis diuersificat spēm: sed aīa ē forma corporis:cū oēs g̃ hoies vni⁹ sint speciei videt q̃ ex parte aīe nulla sit dr̄ia in hominibus.¶P.Hregorius dicit q̃ oēs hoies sunt nā pares:sed dignitas rei precipue attenditur fm formā suaꝫ. si ergo vn⁹ homo h̄ aīam ex creatione aīa alterius nobiliorem:vnus homo ēt fm naturā aly preponeret:quod ē contra auctoritatē inductam.¶P.vt in scō de gn̄atione dicitur.Idē semp est natū facere ideꝫ.vnde opꝫ q̃ ab agēte vniformi sit effectus vniformis:sed aīa immediate a deo creatur:cum ergo in deo nulla sit diuersitas:vī q̃ aīe inequales ex creatione nō sint.Si dicatur q̃ q̃uis nō habeāt diuersitatē ab agente:h̄ tñ ex mā.¶Contra formē que fm diuersitatē māe diuersificātur de potentia māe educūtur vt in formis corporalibus p̄:sed ania rōnalis nō educitur de potentia materie:q̃ vt in.16. de aīalibus dicitur:intellectus est ab extrinseco:ergo nec ēt ex diuersitate materie inequalitas in aīabus esse potest.

¶P.in tertio metha.pīs dicit q̃ in indiuiduis vni⁹ speciei nō ē predicatio fm prius ꝛ posterius:sed in diuersis spēbus contingit esse h̄ predicationem.vt.s.genus ō eis fm prius ꝛ posterius predicetur:tunc aūt precipue:videtur q̃ spēs per prius generis predicationem recipiat.q̃ nobilior forma vel dr̄ia naturam generis participat.g̃ indiuiduis hoc non contingit.vt vnus homo nobiliorem formā q̃ alius possideat. ergo videtur q̃ nec vn⁹ homo aīam ex creatione nobiliorem h̄eat q̃ alius.

Sed contra In scō ō anima ꝓmentor dicit: q̃ diuersitas māe ex diuersitate formē ꝓcedit:sed videm⁹ in hoībus ex pte corpis magnā diuersitatē p̄ quā vn⁹ alio ad bonū ꝛ malū ꝓmptior est:vt p̄ in diuersis hoīum ꝓlonibus:ergo opꝫ q̃ eorum anie ex sua creatiōe diuersitatē habeant.¶P.videmus ad sensum quosdam hoies eē meliozis intellectus q̃ alios:sed bonitas intellꝰ nō pōt cāri ex pte corporis:quia intellꝰ a corpore absolutus est:vt in tertio de aīa ꝓbatur.g̃ opꝫ q̃ hoc contingat ex diuersitate quā aīe a sua creatiōe h̄t.

Respondeo dōm:q̃ de aīa ꝛ angelo ē duplex opinio.Quidā eni dicūt aīam ꝛ angelū ex mā ꝛ forma ꝓpositum:vel ex aliquib⁹ duobus:que sūt ptes eēntie eius:ꝛ fm hoc potest forte aliquis modus inueniri quo assignatur dr̄ia aīarū ꝛ angelorꝫ:vt sint plēs i spē:vna ēt ex se ipsis:quia vnitas spēi erit ex pncipio formali in ipsis:diuersitas aūt indiuiduorum est ex diuersitate mālis principy:ꝛ ex hoc ēt posset in eis gradus gdaꝫ nobilitatis attendi:ꝛ hoc videtur verba magistri sonare qui dicit eo modo in aīabus eē dr̄iam:quo ēt in angelis ē sed quia supra dcm̄ ē fm aliam opinionem:q̃ aīa ꝛ angelus nature simplices sunt:ꝛ non ē in eis compō nisi ex eē et qō ē:iō opꝫ q̃ quecunq̃ differentia in eis est ex seipsis: q̃ sit dr̄ia formalis:ꝛ spēi diuersitatem inducens ꝛ ppter

hoc etiā tactuz est q; in angelis tot sunt spēs quot indiui/
dua: ꝛ ideo nō ē possibile: vt diuersitas aiaꝝ pōaī ad mo/
duz illū quo distinguūt gradus in nā angelica: cū oēs aīe
rōnales vnius spēi sint. differūt aūt numero solo. ois aūt
talis diuersitas ex mā causaī. ꝛ iō cū aīa nō habeat māz
partē sui: oz q; diuersitas ꝛ distinctio gradus in aīab⁹ cau
setur ex diuersitate corporis: vt quāto corpus meli⁹ com
plexionatū fuerit nobiliorē aiaz sortiaī: cū oē qō ī aliquo
recipitur p modū recipiētis sit receptū: ꝛ hoc qdē duplici
signo p3. p̄io ex his q̄ diuersi generis sunt: qz vnūqdq; i/
ueniēt tāto nobili⁹ gen⁹ aīe ꝓticipare quāto corp⁹ ei⁹ ad mo
bilius gen⁹ ꝟplonis ꝓtingit vt in boibus bꝛutis: ꝛ plantis.
vñ ēt in his q̄ sunt vni⁹ generis: ex hoc ꝓtingit diuersitas
aiaꝝ q; est in corporib⁹ diuersitas: ꝛ hoc etiaz p3 ex signo
boni ītellectus: qō pōs in scō de aīa dat ītelligere dicēs
eos q; sunt boni tactus: ꝛ molles carne aptos mēte eē: bo/
nitas autē tact⁹ ex equalitate ꝟplonis ꝓtingit: qz oz vt in/
strumētū tactus iter ꝛria tāgibilia sit mediū: ꝛ quāto ma
gis ꝓuenit ad mediū tāto melioz erit tact⁹. vñ p3 q; ex di
uersitate corporis aiaꝝ diuersitas resultat.

Ad p̄mū g̃ dōm q; diuersitas formalis ē duplex
quedā q̄ est forme p se: ſz p accidēs
ex diuersitate māe resultās ꝼm q; in mā meli⁹ disposita
digni⁹ forma ꝑticipaī: ꝛ talis diuersitas spēz nō diuersifi
cat: ꝛ h̄ est diuersitas aiaꝝ. ¶ Ad ꝛm dōz: q; Hꝛegoꝛi⁹ log/
tur de ꝑitate: ꝛ īparitate q̄ attēdiī ꝼz dñiuz: ꝛ subiectionē
qz vnus bō ex nā sua nō bz q; dñetur alȳ. vñ p3 q; nō est
ad ꝓpositū. ¶ Ad ꝛm dōz: q; q̄uis de⁹ sit vnū agēs in quo
nulla ē diuersitas: tñ qz p volūtatē agit pōt multiformes
effect⁹ pducere p libito sue volūtatis: ſz h̄ esse nō pōt q;
aliq̄ in spē ꝓueniēt̄ia in forma habeāt diuersitatē: qz hec
cōtradictionē ꝟplicāt: ꝛ iō oz q; diuersitas q̄ est in aīabus
eiusdē spēi in diuersitatē māe reducaī. ¶ Ad q̄rtū dōm
q; q̄uis aia rōnalis nō educaī de potētia mātis: tñ creatur
in mā vt actus ipsi⁹: ꝛ iō opz q; in ea modū māe recipiaī.
¶ Ad qntū dōz: sicut ad p̄mū. ¶ Ad sextū dōm q; diuer
sitas māe pōt accipi dupliciter vl̄ diuersitas ptiū spēi. i.
ptiuz spē differētiū: siue formaliter vt man⁹ pes ꝛ hꝺ. ꝛ ta
lis diuersitas cātur ex pte forme: qz ex h̄ q; forma ē talis
oz q; corp⁹ sit sibi sic dispositū. est aūt q̄dā diuersitas ma
terialis tñ q̄ ad spēm nō ptinet sed ad īdiuiduū tñ: ꝛ ista
redundat ex mā in formā: ꝛ nō ecōuerso. ¶ Ad septimuz
dōm q; q̄uis ītellect⁹ sit absolut⁹ a corpe quātū ad ꝓpriā
operationē q̄ corporali organo nō explet: tñ ꝓiunctionez
bz ad corp⁹ dupliciter. s. ex pte essentie aīe q̄ forma corpo
ris est: ꝛ ex parte iferioꝝ potentiaꝝ ex q̄bus intellectus
recipit: ꝛ p istū modū diuersitas corporis in diuersitatez
intellectus redundat. ¶ Expositio textus.

VT post domiīri nō valeat ꝛc.) vī ex h̄
q; aliquis eūdo post ꝓcupiscen
tias dñiū orīgialis pctī reuocet: ꝛ ita ex actua
li pctō culpa orīginalis redit. ſz dōz q; p pec
catuz actuale dupliciter dñiuz concupiscētie
reuocaī: tuz qz gr̃a tollīt q̄ ipetū ꝓcupiscentie mitigabat
tū qz p pctm̃ actuale ꝓnitas in peccatū augetur: neutro
aūt mō orīginale redit: vt ex predictis p3: qz ꝛ si gr̃a sub/
trahīt: nō tñ p actū orīginis. vñ nō orīginalis macula: sed
actualis ꝓsequīt: silr etiā nec ex hoc q; ꝓnitas p cōsuetu/
dinē augeaī: qz hoc nō pertingit ad id qō nāe est q̄ p se ori
ginale respicit: sed ꝑsonā cōsequīt ex actib⁹ ꝑsonalib⁹ reli
cta. (Pretereat reatu ꝛ māeat actu ꝛc.) actus nō sumīt
hic p operatiōe: qz sicut orīginale peccatū in actu nō con
sistit: sed p modū quo actus ꝺ potētiā diuidīt vt id qō iā
presens ē actu eē dicaī: sicut cecitas in actu esse dī qñ ali
quis actu cecus ē. (Quibusdā videī q; sicut aia ꝛc.) vtra/
q; opinio vera ē ꝼm aliqd ītellecta: qz si accipiī pollutio
carnis quātū ad hoc qō ꝑsonā respicit sic i baptismo mū/
datur: vt iā p illā pollutionē aīa illius bois ifici nō possit.
inquātū vero respicit nām: sicnō purgaī: qz ifectio illa in
prolem ex actu nāe ꝓpagatur. (Non tamen vt aiunt fit
preiudiciuz veritatis ꝛc.) vez est si ītelligaī de veritate
fidei: qz cōtrariū fidei nō est: tñ ē cōtra veritatem: quā rō
adiuenire pōt: ꝛ experiētia docet. (Qz cū ifundiī corpo/
ri delectaī carni ꝛc.) hoc nō pōt eē: qz illa delectatio aut
diceret operationē aliquā: ꝛ sic esset pctm̃ actuale: vt ma
gister dicit: aut diceret nālē iclinationē qua aia corpi con
iungitur: ꝛ in hoc nō potest esse peccatum: qz qō naturale
est malum esse nō potest.

¶ An peccata boiuz p̄cedētiū patrū puuli orīgi
naliter trabāt vt pctm̃ ade. Dis. XXXIII.

PRedictis adīciēdū videī: an pctā
p̄cedētiū patrū ad puulos trāse/
ant: sicut illud p̄imi bois delictuz
in oēs carnaliter genitos dixim⁹ re
dundasse. Et si pctā parētū trāseāt
i puulos vtz oiuz q; fuerūt ab adā vsqz ad ipos:
an aliquoz ꝛ nō oium. Be h̄ Aug. i ench̄. am/
bigue disserit. Videī enim approbare peccata
parentū p̄cedētiū iputari puulis: nō oiuz tñ
q; fuerūt ab adā: ne ipoꝛtabili ꝛ nimia sarcina i
pena eterna grauarenī puuli: ꝛ tñ eoz parētū
q; eos a q̄rta gnātiōe p̄cesserūt. Ad cōfirmat il
lis ꝟbis qb⁹ in exodo dñs ait. Ego suz de⁹ visi
tans inigtates patꝝ vsqz in tertiā: ꝛ q̄rtā gene
rationē: quasi pctā parētuz ꝓmoz tm̃ puulis
iputenī ꝛ nō alia. qō ē p moderationē dine mi
serationis. Et q; nō illud solū p̄imi bois deli/
ctum puulos teneat: ꝛ ēt alia: illi qbus ita vī ex
eo cōfirmāt: q; ēt puuli nō mō maioꝛes dicunī
baptizari in remissionē pctōꝝ p pluralē numeꝝ
nō p singularē in remissionē pcti. Et dauid de
legitimo matrimonio procreat⁹ dicit. In iniq
tatib⁹ cōceptus sum ꝛ in p. con. m. m. m. Non
dicit ingtate vl̄ peccato. Unde putāt: nō tātuz
illud vnū peccatum orīginale: ſz etiā plura que
in peccato ade reperiri possunt: ꝛ alia parētuz
peccata paruulis imputari.

¶ Nō in illo vno p̄io pctō plura reperiuntur.

QUod vero in actuali peccato ade plu
ra notari valeāt pctā. Aug. i ench̄. in/
sinuat. Possunt inquit intelligi pec/
cata plura in vna transgressione ade:
si in sua quasi membꝛa diuidatur. Nam etiam
superbia est illic: qz homo in sua potius esse q̄z
dei potestate dilexit. Et sacrilegium: qz deo nō
credidit. Et homicidiū: qz se in mortē precipi/
tauit. Et fornicatio spiritualis: qz ītegritas mē
tis humane serpentina persuasione coꝛrupta ē.

Et furtuz: qz cibus ꝓhibitus vsurpatus ē. Et auaritia: quia plus ꝙz sufficere illi debuit appetiuit. Et si qd aliud in hmõi inueniri põt. Deinde de parẽtũ ꝓcedẽtiũ peccatis vtz puulis imputenẽ: magis opinãdo q asserendo disceptat ita iquiẽs. Parẽtũ pctis puulos obligari: non solũ ꝓmoz boium: ꝫ ẽt ipsoz de qb9 ipsi nati sunt nõ iprobabilr dr. Illa qppe diuina snia. Reddã pctã patrũ in filios: tenet eos ante regenerationẽ: vsqadeo vt ẽt de legitimo mrimonio ꝓcreatus dicat. In iniqtatib9 cõcept9 suz. t in. p. con. m. m. m. Nõ dixit iniqtate vl i pctõ: cũ t boc recte dici possz: sz iniqtates t pctã dicere maluit: qz t i illo vno qõ i oẽs hoies pertransit atqz magnũ ē vt eo mutarẽ humana nã reperiunẽ sicut supra disserui plura peccata. t alia parẽtũ q nõ ita possunt mutare nãz: reatu obligãt filios: nisi gra dei subueniat. Sz õ peccatis alioz parẽtũ qb9 ab ipso Adã vsqz ad patrem suũ ꝓ generationib9 suis qsqz succedit: nõ imerito disceptari pót: vtz oium malis actib9 t multiplicatis delictis originalibus: qui nascitur iplicẽ: vt tãto peius quãto posterius qsqz nascatur. An ꝓpterea deus i tertiã t quartam generationẽ de peccatis parentuz posteris eoz cõminẽ: qzira suã quãtuz ad ꝓgeneratoz culpas nõ extẽdit vlteri9 moderatione miseratiõis sue: ne illi qbus regenerationis gra nõ ꝓferẽ: nimia sarcina i ipsa eterna dãnatiõe premerenẽ: si cogerenẽ ab ipso initio generis humani oiuz ꝓcedẽtiũ parentũ suoz originaliter peccata cõtrahere: t penas ꝓ eis debitas pendere. an aliquid aliud de re tãta scripturis sanctis diligentius pscrutatis ac tractatis: valeat vel nõ reperiri: temere affirmare nõ audeo. Ecce pspicuuz fit lectori Aug. superiora dixisse nõ asserendo: sed diuersoz opiniones referendo.

¶ Oñdit Augu. sibi forz ꝛriuz si id sentiret.

Alioquin sibi ipsi cõtradicere ostẽderetur: q i eodẽ libro oium mitissimaz dicit esse penaz puuloz: qui originali tãtuz tenenẽ peccato bis verbis. Mitissima sane pena eoz erit: q preter peccatũ qõ originale traxerũt: nullũ insup addiderũt: t ceteris q addiderũt tãto qsqz ibi tolerabiliorẽ habebit dãnationẽ quãto bic minorẽ habuit iniqtatem. Ecce bic apte dicit puuloz penaz oiuz aliarum penaz esse leuissimã. Quod si est: nõ igr peccatis patrũ ꝓcedẽtiuz obliganẽ nisi ade. si enim ꝓ peccatis actualibus parentum eternaliter punirenẽ: t ꝓ suo originali: nõ iam minus sed forte magis ꝙz ipsoz parentes punirentur. Non igitur pro peccatis parentuz actualibus: nec etiã ꝓ actualibus primi parentis: sed ꝓ originali: qõ a parentibus trabitur: paruuli dãnabuntur: ꝓ eo nullã aliã ignis materialis vel cõscientie vermis penã sensuri: nisi q dei visione carebũt i ppetuũ. Uno igr: t nõ pluribus peccatis paruuli obligati sunt. Unde etiã ea quib9 illa opinio muniri videtur. s. q peccata: t iniqtates in paruulis aliquãdo scriptura esse significat: vtẽs plurali nũero: ita determinat Aug. in eodẽ libro: quia in scriptura per singularẽ numerum pluralis numerus sepe significari solet vt ibi. Oza ergo ad deũ vt auferat a nobis serpentem: non ait serpẽtes: quos patiebatur populus. Et ecõuerso per pluralẽ significatur singularis numerus. vt in euãgelio. Mortui sunt enim qui querebãt aiaz pueri. nõ ait. mortuus ē: cuz loqueretur de berode. In exodo. Fecerũt deos aureos: cum vnũ fecerit vitulum de quo dixerunt. Isti sunt dij tui israel. Ita t illud originale vnum plurali numero significatur: cum dicimus paruulos in peccatoz remissionẽ baptizari: t i pctis vel iniqtatib9 concipi.

¶ An actuale pctm̃ Ade sit grauio9 ceteris.

Hic queri solet vtrum peccatum trãsgressionis ade: ex quo processit originale t in quo plura superius notata sunt peccata grauio9 fuerit ceteris peccatis. Quibusdaz ita esse videt: qz illud peccatum totam humanam naturam mutauit. sicut Aug. i ench. dicit. Illud vnum peccatũ i loco t habitu tãte felicitatis amissuz: tã magnum ē vt in vno homine originaliter: t vt ita dixerim radicabiliter totum genus humanuz dãnarẽt. Idem in libro de ciuitate dei. Tanto maiori iusticia violatũ est illud mãdatum quãto facilliori poterat obseruãtia custodiri. Nõdum enim volũtati cupiditas resistebat: qõ de pena trãsgressionis postea secutũ est. Uis alijsqz nitimur auctoritatib9: qui illud peccatuz ceteris aliorũ hominũ peccatis grauio9 eẽ dicũt. Qõ etiã rõne oñdere laborãt hmõi. Magis nocuit illud peccatũ ꝙz aliqõ alioz: qz totũ humanũ gen9 viciauit ac mortiuitatiqz subdidit: q nullo alio pctõ factum est. Maiorem ergo effectum mali habuit illud peccatum ꝙz aliquod aliud.

¶ Rñsio ꝛ illos vbi alia pctã oñdũt illo maiõa.

Ad qõ dici põt: qz Iz illõ pctm̃ bũanaz nãz mutauerit in necitate mortis: t i totum genus humanũ reatuz diffuderit: nõ ẽ tñ putãdũ grauio9 fuisse pctõ in spũz sctm̃: qõ neqz hõ neqz i futuro. vt Xitas ait

dimittit. Q2 vo totam humanam naturaz corrupit: nō ideo est: qz grauius fuerit cūctis alijs peccatis: sed qz ab hoie cōmissuz est: quādo in vno hoie tota humana natura consistebat. 7 iō tota i eo corrupta ē. Maiorem qz effectuz mali intulit quātuz ad multiplices ōfectus: qui ex eo manauerūt: sed nō inquātuz ad penā eternam: quā graviorē nō meruit q̄z plures postea meruerit p alia pcā: imo alios graviorez promeruisse credimus iram q̄z adam meruerit.

¶An illud pctm̄ sit primis parētibus dimissuz.

SI vero querit an illud pctm̄ primis dimissum fuerit parētibus: dicimus eos p peni tētiam veniam cōsecutos. Unde Aug. i lib. de baptismo parvuloz. Sicut illi primi parētes postea iuste viuendo: crdunt p dñi sanguinē ab extremo liberati supplicio: nō tamē i illa vita meruerūt ad paradisuz revocari: sic 7 caro peccati ēt remissis peccatis: si homo in ea iuste vixerit: nō cōtinuo mereb̄ eā morte nō ppeti: quā traxit a ppagine peccati.

¶Q2 pcā parētū visitent in filios 7 q nō sūt aduersa q̄ deus dicit in exodo 7 in ezechiele.

ET licz peccatis parentū nisi Ade parvuli nō obligent: nō est tamē diffitendum peccata parentū in filios redundare: sicut dñs in exodo ad Moysez ait. Ego de⁹ fortis zelotes visitās iniquitates patrū in filios vsq̄ in tertiā 7 quartā generationem: bis qui oderūt me. Uis verbis aperte insinuat q deus reddit peccata patz super filios tertios 7 quartos: huic autē videt aduersari qđ dñs in ezechiele ait. Quid est q inter vos parabolā vertitis in puerbiū istud dicētes. Pres cōmederūt vuā acerbā: 7 dētes filioz obstupescūt. Uiuo ego dicit dñs. si erit vobis vltra parabola hec in puerbiuz. Oēs aie mee sūt: vt aia pris: ita 7 aia filij mea ē. Et aia que peccauerit: ipa morieb̄. filius nō portabit iniqtatē pris: 7 pr nō portabit iniqtatē filij. Justicia iusti sup eum erit: 7 impietas impij sup eū erit. Uis vbis vr̄ dus corrigere p ppha qđ male dixerit i lege. Si. n. pcā patz reddit i tertiā 7 quartā gnationē: iniusticia vr̄ esse dei: vt alius peccet: 7 alius puniat. Quo. n. iustū ē aliū peccare: 7 aliū pcā lugere?

¶Determinatio premissarum auctoritatuz cōuenientiam ostendens.

SEd vt ait Hier. ne lex 7 ppbete. i. exodus 7 Ezechiel: imo ipse de⁹ q 7 hic et ibi locut⁹ ē: i sentētijs discrepare videant: attēdam⁹ finē illi⁹ auctoritatis exodi. Dicto. n. reddā iniqtates patz i filios: addit bis q oderūt me: p qđ euidēter ondit: nō iō puniri filios: qz peccauerūt pres: sz qz eis similes quodā hereditario malo dei oderūt. Illud ergo qđ i exodo dñs dicit: sicut Hiero. tradit: nō id sonat qđ multi existimāt. nec ē sile huic puer bio. Pres comederūt vuā acerbā 7 c̄. Illđ. n. exodi Hiero. sup Ezechielē: 7 aug. sup psalmū De⁹ laudē meā ne tacueris: de filijs pctā patrū imitātib⁹ accipiēdū cēsent. sup quos dī de⁹ reddere pctā patrū: qz punit eos: eo q imitāt pctā patrū: nō qz pres peccauerūt. Nō itaq̄ corrigit dñs in ppha qđ ante dixerat in lege. sz quo mō intelligēdū sit aperit. Uñ 7 illos q praue itelligebāt: arguit: q dicebāt. Pres comederūt 7 c̄.

¶Quare dixerit in tertiā 7 quartā generationē: 7 quare patres tantum cōmemorat.

VErūtamē si de imitatoribus maloruz illud accipit: q̄re tertiā 7 q̄rtā gnatiōez tm̄ cōmemorauit. cū in q̄libet gnatiōe rei teneāt q pctā patrū imitantur. Et q̄re patres cōmemorauit: cū 7 illi oēs mali sint quiquorūlibet malorū pctā imitant. Sz iō patres spūaliter noiauit: qz maxie patres filij imitari solēt: quos pcipue diligūt. Et tertiā 7 q̄rtā gnationē iō memorauit: qz solēt parētes iterdū tādiu viuere donec filios tertios 7 q̄rtos habeāt q patres iniqtates vidētes: eoz ipietatis heredes p imitatiōez efficiūt. Scōz hūc modū recte intelligit ad lram qđ in exodo dicitur.

¶Quo modo illud exodi intelligi debeat secūdum mysterium.

QUod etiā mystice intelligēdum esse ostēditur ex eo q parabola dicit. Si enim parabola est. vt ait Hiero. aliud verbis sonat: aliud sensu cōtinet. Unde aliqui ita edisserūt: patres in nobis esse dicūt leue punctum sensuum. s. primū motuz suggestiōis vel cogitatiōis. Filiū vero si cogitatio cōceperit peccatū. i quo notat cōsensus 7 delectratio mulieris. Nepotē si qđ cogitaueris atq̄ cōceperis: opere cōpleueris vel cōplere decreueris. i quo notat cōsensus viri siue patratio peccati. Pronepotem autē si nō soluz feceris: sed si i eo glorieris: 7 hec est quarta generatio. Nō quia tres precesserint: sed quarta dicitur: quia quarto loco a primo motu qui est q̄si pater enumerat. Deus igitur primos 7 secūdos motus. i. stimulos cogitationuz quos greci ppatheis vocant: sine quibus nullus hoium esse potest nō puniet eternaliter: sed si cogitata quis facere decreuerit: 7 q̄ fecerit corrigere noluerit: q̄ sūt mortalia pctā: 7 tertia 7 quarta generatio.

¶ Per quid probetur q primus motus nõ puniatur eternaliter.

AD probandum vero vt ait Hiero. q primus pulsus cogitationis non puniatur eternaliter a deo illud de genesi offerendum est. Cham enim peccauit irridens nuditatem patris: et sententiam non ipse: sed filius eius chanaam accepit. Maledictus chanaam: seruus erit fratrum suorum. Que. n. iustitia est vt pater peccauerit et filius punitus sit: Sz in mysterio illud dictum est.

¶ Diuisio textus.

POstquã determinauit de pctõ originali quãtũ ad principiũ et quãtum ad terminũ ostẽdens quo mõ a parẽtibus cõtrabatur: et quo modo per baptismũ dimittatur. hic determinat de eo quãtum ad nume inquirẽs vtrum originale sit vnum vel multa: et diuiditur in duas. In prima ingrit si pctm originale sit vnum quasi ex vno pctõ causatũ et inductum: an multa: q̃si ex pctis oium precedẽtium parẽtum relictum. et ostẽdit q ex pctõ pmi parentis inducitur tãtum. In scõa iquirit si ex pctõ proximo parẽtum aliqua pena in filios redũdet. ibi. (Et licz pctis parentũ ꝛc.) Pria diuiditur in duas. In pma ostẽdit q ex solo pctõ primi parẽtis tota posteritas originali infícitur In scõa inquirit de illo pctõ primo cuiusmodi fuerit. ibi. (Hic queri solet vtrum peccatũ ꝛc.) Pria diuidit in tres. In pma mouet questionẽ. In scõa inducit probationez ad partẽ falsam ad ostẽdendũ peccata precedẽtiũ parentum in paruulos trãsire. ibi. (De hoc Augu. in enchiridion ꝛc.) In tertia inducit ad partẽ veram. ibi. (Deide de parẽtum precedentium peccatis.) Oz autẽ peccatũ originale ex pluribus peccatis causetur: et nõ ex vno tãtum primi parẽtis tripliciter in scõa parte ostendit. Pria ex auctoritate Exod. 20. (Ego sum deus ꝛc) Scõo ex hoc q in scriptura originale pluraliter significatur. ibi. (Et q nõ illud solũ ꝛc.) Tertio ex multiplicitate pctõ ipsius ade. ibi. (Oz vo in actuali ꝛc.) (Deide de parẽtũ ꝛc.) Hic inducit ea q̃ sũt ad ꝺriaz partẽ. Et pmo ostẽdit q etiã ea que p̃dicta sunt ab Augustino p modũ dubitatiõis tradita sũt. Scõo ostẽdit q etiaz eius sñie cõtradiceret si ita poneret. ibi. (Aliogn sibi cõtradiceret ꝛc.) Ubi et soluit ea q̃ pro parte alia inducũtur. ibi. (Queri solet ꝛc.) Hic ingrit quale fuerit illud ade pctm q̃ totũ humanã nãm ifecit. Et diuidit in partes duas. In pma ingrit de grauitate eius: vtrũ. s. ceteris pctis grauius fuerit. In scõa ingrit de remissiõe ipsius: vtz. s. ceteris parentibus remissum sit. ibi. (Si vo q̃rit an id peccatũ ꝛc.) ¶ Circa primũ tria facit. Pria mouet qõnẽ. Scõo inducit quãdã opinionẽ et pbationẽ eius. ibi. (Qõ gbusdã: ita esse vr ꝛc.) In tertia inducit solutionẽ illius pbatiõis. ibi. (Ad qõ dici põt ꝛc.) (Et lz pctis parentũ ꝛc.) Ostẽso q peccata primoz parẽtum in filios nõ redũdant quãtũ ad ifectionẽ originalis macule. Hic ingrit vtrũ in eos redũdẽt aliq̃ mõ quãtũ ad aliquã penã. Et diuidit in partes duas. In pma mouet dubitationẽ. In scõa determinat eã. ibi. (Sed vt ait Hiero. ꝛc.) Et diuidit in duas. Oz pmo determinat eã exponẽdo auctoritates ad lram. In scõa exponẽdo eas mystice. ibi. (Qõ eniz mystice intelligẽduz esse ostẽdit ꝛc.) ¶ Circa primũ duo facit. Pria ponit auctoritatẽ et expositionẽ p quã ad ꝺcordiã reducunt. Scõo excludit q̃dã obiectionẽ. ibi. (Uerũtamẽ de imitatoribus ꝛc.) (Qõ ẽt mystice ꝛc.) Hic determinat dubitationẽ fz mystica expositionẽ. Et pmo ponit expositionez. Scõo inducit probationem eius qõ suppoſuerat. ibi. (Ad probanduz vero vt ait Hieronymus ꝛc.)

¶ Questio. I.

HIc est duplex q̃stio. Pria de vnitate originalis peccati. Scõa õ pena eius dẽ. ¶ Circa pmũ q̃runtur tria. Pria si peccata proximoz parentũ in filios trãseant q̃tuz ad ifectionẽ macule originalis. Scõo dato q non: si eos ad aliquã penam obligant. Tertio si originale peccatum est vnum vel multa.

¶ Utz aliqs ꝺbat maculã ex parẽtibus primis. I.

AD primum sic procedit. videtur q ex proximis parẽtibus aliquis cõtrahat maculã originaliter. In successiua. n. gñatiõe hoium quãto accipit generans primius tãto efficacius filitudinẽ suam in genito inducit. vñ filij magis assimilãtur patrib⁹ q̃ auis et pauis: et sic deinceps: sz traductio originalis fit scõz assimilationẽ gñantis ad genitũ: qz in originali natus ẽt i originali gñat. ergo magis cõtrahit natus originale p peccatũ primi parẽtis q̃ p peccatũ ade. ¶ P. ex libidine coit⁹ vt supra dixit Aug. relinquit originale i prole: sz libido illa est primi parẽtis q̃litercũq̃ sumatur. ergo ex pctis primoz parentũ ples originaliter ificit. ¶ P. oium cõuenientiũ i specie ẽ eadẽ relatio ad nãm spẽi: sed oẽs hoies in spẽ cõueniũt. si ergo adã p actum propriũ nãm humanaz corrũpere potuit. vñ q etiã aly p actualia peccata hũanã nãz in seipsis corrũpãt: sed filius accipit nãz hũanã a pre. ergo oz q ex pctõ actuali primi parẽtis sequat ifectio originalis culpe i ples. ¶ Si dicat q hoc non põt eẽ: qz exq̃ nã hũana corrupta ẽ p primũ parẽtẽ vlterius per sequentia nõ corrumpitur. ¶ Cõtra. primũ peccatuz nõ ex toto naturã humanã corrumpit: sed qõ nõ ex toto corruptum est adhuc corruptibile remanet: et magis q̃ primo fuit. ergo humanã naturã possibile est etiã per sequẽtia peccata corrumpi: et precipue: cũ alia sint eque grauia vel grauiora: q̃ primũ fuit. ¶ Si dicat q ideo per actũ ade nã corrumpi potuit: qz ipse principiũ nãe siue fuit qõ alys nõ cõuenit. ¶ Cõtra. Ponatur q aliquẽ alium hoiem deus ex limo terre formaret: ꝺstat q istius adã principiũ nõ esset. sed illud quod est nature principiuz habet habitudinem principy ad omnia participantia naturam illam. ergo videtur q ade non per se cõueniat q sit principium humane nature: sed per accidens tantum. Illud autem quod ẽ per accidens non causat variam habitudinem indiuidui ad naturam speciei: inquantuz species est. ergo ex hac nõ sequitur q Adam potuerit inficere naturam humanam: cum: et aly possent.

Contra Ro. 5. Per vnuz hoiem peccatum in hunc mundum intrauit: et loquitur de pctõ originali. vt supra dixit Augu. ergo tantum ex primo parente traducitur peccatum originale: et nõ ex peccatis proximorum parentũ. ¶ Preterea. originale ex actu originis causatur: sz actus originis est vnifozmis et vnus in tota natura humana. ergo opz q ifectio que ex eo ꝺsequit nõ in diuersa principia: sz in vnũ tantũ reducatur.

Respondeo dicendũ q sicut supra dictuz est nullus defectus traducitur de necessitate ex parente in ples: maxie q ex parte aie se teneat: nisi q nãz spẽi respicit. defectũ aũt ad nãm pertinentẽ solũ primũ pctm iduxit: ipz. n. diſcõtinuauit adhesionez hois ad deũ: ex hoc ãt q ꝺtinue hõ deo adherebat: hoc vtus illi ꝺdita erat vt sub obediẽtia rõnis cõtinue subderẽt iferiores vires: et sub obediẽtia aie corpus: pp hoc. s. q rõ suo superiori ꝺtinue ſbdita fuerat. itercisa ãt pma obediẽtia p hoc q rõ pmi

hominis a deo auersa est p peccatum consecuta est disturbatio ordinis in inferioribus viribus ad rationez ꝛ corporis ad aiam: sequentia autez peccata nō sunt causa huius intercisionis: scilicet ratōis humane ad deū: quia siue alyoies peccarent siue nō semper hoc remanebat ī natura hūana q aliquando ratio hois a deo auersa fuerat: sed ex alys peccatis relinquūtur ōfectus ꝛ corruptiōes personā respicientes inquātuz qui peccat efficitur pronior ad peccāduz. ꝛ ideo peccata actualia proximoruz parentuz nullo modo in filios transeunt.

Ad primum ergo dicēduz q assimilatio generātis ad genituz p se loquēdo est ī natura speciei: qz generās vniuocū generat sibi simile in specie. ⁊tingit autē quādoq; q etiā ī accidētibus idiuidui sit assimilatio fily ad patrez: sed hoc nō ē nisi in accidētibus corporalibus vt q podagricus generet podagricuz nō autē ī accidētibus aīe. nō enīz musicus generat musicuz: sed ratiōales rōnalē. pctā autē proximoruz parētuz nihil inām corruptiōis īducūt iquātuz nā est: qz nā iā corrupta est scōz q corrūpi potuit per pctū primi hois. ꝛ ideo natura cū illa corruptōe peruenit ad proximos parētes: ꝛ cum illa corruptiōe nāz traduxit. ꝛ ideo dicitur q oīs hō generat iquātuz est adā: ꝛ ita patet q ex solo pctō primi parentis originale cōtrahitur. ¶ Ad scōz dicēduz q libido proximi parētī: per quā pctū originale ī prolē īducitur: quocūq; modo sumatur: nō habet virtutē ificiendi prolez macula culpe: nisi scōz q cōsecutuz est ex volūtate iordinata primi parētis. ꝛ ideo tota cā ifectiōis in peccatuz primi parētis retorquetur. ¶ Ad tertiuz dicēduz q ī adā fuit natura ītegra dotata munere quod deus hūane nature gratis cōtulerat. vnde p pctū ipsius potuit nā hūana corrūpi ī ipso: ꝛ p cōsequēs in oībus qui nāz hūanā ab eo accipe rēt: qz genituz accipit nāz a generāte q̄lez generās bz. In alys autē boibus iuenitur nā iā corrupta. vnde illius corruptiōis vlterius istud pctū cā ēe nō potest: sicut q semel mortuuz est iteruz nō occiditur: ī quocūq; autē boie fuisz inuēta hūana nā integra per pctū ipsius poterat corrūpi in eo ꝛ ī bis qui ab eo descenderēt. Unū patet q seruat eadē relatio oīuz boīuz ad nāz cōmunē. ¶ Ad quartuz dicē dū q per pctū psone nō corrūpitur ī nā illud quod ex pncipys nāe relinquit: nisi forte quātuz ad personā illā pertinet: sz corrūpitur soluz quātuz ad id bonitatis quod nāe superadditus fuit: boc autē totū p primū pctū subtractū est. Unū illud nature quod ītegruz remanet: p alia pctā corruptibile nō fuit: nisi quātuz ad personā peccātis: prout ī eo relinquit minor habilitas ad cōsequēduz grāz: ꝛ talis corruptio ab vno ī alteruz nō trāsfunditur. ¶ Ad quintū dicēdū q pricipium alicuius nature potest accipi dupliciter: vel ꝼz q nā cōsideratur absolute scōz rationē speciei: ꝛ hoc modo adā nō fuit pricipiū nature hūane nisi per accidēs: nec sic etiā totā nām humanā ifecit: qz si aliquis de limo terre itez formaretur originalē maculā nō haberet: aut prout habet ēē natura cōmunis ī idiuiduis: ꝛ boc modo quodlibet generās est quodāmodo nature pricipiū ingenito: ꝛ scōz hunc moduz ille hō: ex quo oēs boies geniti sūt: nature hūane pricipiuz dicitur esse.

¶ Utrum culpa proximoruz parētum redundet in filios quātuz ad penā. II.

A D secūduz sic procedit. vī q culpa proximoruz parētū ī filios redūdet quātū ad penā. ⁊prio p id qō dicit Exod. 20. cap. Ego sum deus zelotes visitās inigtates patrz ī filios: ꝛ loquit ibi de visitatiōe correctionis q̄ p penā fit. ergo p pctis parētuz fily puniūtur. ¶ Si dicat q itelligit tm̄ ō imitātibus pctā patrū, vt ī lra dicit ¶ Cōtra. Ipsa imitatio q̄ qs pctōrē imitat pctm̄ qōdā ē: nec ē pctm̄ imitati: sz imitātis. si g̃ p̄ p̄ puniāt fily q pctā patrū imitāt: nō pctā patrū ī eis visitat deus: vt scriptura dicit. sz pctā ppria. ¶ ℟. nō magis peccat q imitat p̄rem ī aliquo gr̃e pcti q̄z ipse p̄ peccauerit ī eodē pctō: imo forte minus: ꝼz q bz magis iclinās ad peccādū. s. exēplū p̄ris sz q plus nō peccat plus nō dz puniri. si ergo p̄ p illo pctō tēporaliter punitus nō fuit: iniustū ē vt p eius imitatione filius puniat. Si ergo punit: vī q p vtroq; pctō filius puniat. s. ppio ꝛ p̄ris. ¶ ℟. iustitia hūana exēplata ē a dīna sz ꝼz hūanā iustitiā fily p pctō parētū exheredātur. ergo ꝛ ꝼz dīnā iustitiā fily p pctis patrū puniūtur. ¶ ℟. magis ē diuine tus filius p̄ri q̄z ppls regi: sz p pctō regis ppls punitur vt legit secūdi Regū vltimo: qū Dauid ppls numerauit. ergo multo fortius p pctō parētum fily puniūtur.

Contra. Ezech. 18. Filius nō portabit inigtatez p̄ris: portaret autē si p eius pctō penā subiret. ergo fily p pctis parētū nō puniūt. ¶ ℟. pena rīdet culpe sz culpa patris actualis nō trāsfundit ī filiū. ergo iniustuz est q p culpa patris filius puniatur.

Respōdeo dōz q filius pōt dupl̄r cōsiderari vl̄ incq̄tū ē psona q̄dā: vl̄ put ē quedā res parētis: qz ad felicitatē ciuilē iter alia bona fortune q̄ cōferunt organice ēt ples cōferre dī etbi. p̄mo a pbo. Est āt filio res q̄dā parētis q̄tū ad corpus qō a p̄re bz: ꝛ q̄tū ad res mundi de q̄bus filius p̄rem iuuare tenet: sz q̄tū ad aiam q̄ immediate a deo creat nō ē res parētis: sz ipsius dei: ꝛ boc significat Eze. 18. Sicut aīa p̄ris mea ē: ita ꝛ aīa fily. Sciendū ē ergo: q p pctm̄ cōsequit duplex pena: vt p se q̄ ad aiaz pertinet ꝛ ī p̄senti: vt amissio gr̃e ꝛ turbatio cōscie ꝛ bō: ꝛ ī futuro: vt pena iferni. ꝛ bō pena nūq̄ filius p pctō p̄ris punit: qz ista pena nō attingit ipsum ꝼm q est res p̄ris: alia pena cōsequit pctm̄ q̄si p accn̄s: sicut ifirmitates corporales ꝛ alie pene tēporales. vñ nec etiā semp peccātibus tales pene infligunt: sz ꝼm moderationē prudentie diue cūcta gubernantis: ꝛ tali pena q̄nq; punit filius p pctō p̄ris: nisi fiat impedimētū ex pte fily: vt ⁊trarius pctō p̄ris existat p bonā vitam. hec enim pena cōtingit ipz ꝼz q est res patris: sicut etiā p pctō boīs quādoq; occiduntur aialia: ꝛ effodiuntur domus in quibus nulla est culpa.

Ad primuz ergo dōz. q auctoritas ista ītelligitur ō pena tēporali: ꝛ ī illis q imitādo pctm̄ parētū nō pstāt impedimētū vindicte. ¶ Ad 2m dōz q imitatio nō ponit cā pma p qua pena temporalis infligat: sed q̄si cā media p quā influentia cause pme ad effectū cōiungit. virtus. n. pcti parētis nō potenit ī istum si pctō repugnet: sz p imitatiōez quodā mō ⁊tinuat. vñ ex boc nō tollit q̄n p pctō p̄ris aliquo mō puniat. ¶ Ad 3m dōz q in filio imitāte pctm̄ p̄ris est duplex ratio: q̄re tēporaliter puniat: tū qz ipemet peccat imitādo p̄rem: tuz qz res p̄ris est: ꝛ decet vt p peccato patris puniatur iquātū est res eius. In patre autē erat vna ratio tantū. ꝛ ideo magis punitur filius q̄ pater: ꝛ pcipue qz contingit vt fily qui peccata patrū imitātur liberius peccāt quasi ī bis nutriti ꝛ ī plura peccata se pcipitant cū minori cōscientie remorsu pp cōsuetudinē ꝛ auctoritatē maiorū suoz. ¶ Ad q̄rtū dōz q iustitia humana nō punit filiū p peccato patris ī eo etiā qō ex patre iam accepit: sed in eo qō ex patre accepturus eet: vel quātū ad corpus vel etiā q̄tū ad possessiōes: nō enīz qz pater peccat filius iā nat⁹ trūcat: neq; filius emācipat⁹ exheredat: sz p accidens pena patris redūdat ī filiū qñ patri aufertur id quod in filium ex patre transire debebat vt hereditas vel etiam mēbrū: qz ex truncatis trūcatus nascit. ¶ Ad quintū dicēduz q populus est res regis: ꝛ punitur populus vt in pena eius rex puniatur: ꝛ boc precipue con-

tingit. vt Gregorius dicit quādo peccata populi merētur vt super eos rex peccatoꝝ cōstituatur: vel ī peccatum labi pmittat. vt Job. 34. Qui regnare facit hypocritā pp pctā ppli. Et sic pz q populus etiā pro peccato proprio punit.

¶ Utr pctm originale sit tm vnū. III.

Ad tertiū sic procedit. videt q pec catum originale nō sit vnuz tātuz. Quod enim pluraliter significatur vnū esse nō potest: sed sancti de originali loquētes pluraliter ipz significāt. vt Rabanus qui dicit q boi ī peccatū redeūti nō solum pctā que post baptismū egit iputabūtur ad penā: sz originalia que ī baptismo ei dimissa sūt: vt ḡrto lib. sniarum. zz. di. ergo originale peccatuz nō ē vnū tātuz. ¶ P. ipossibile est q vnus habitus iclinet ad oēs actus peccati pcipue cū quidā eoꝝ adinuicē cōtrariētur: sed sz Ansel. originale ē pronitas ad oē malū. ergo impossibile ē q sit vnuz tātuz. ¶ P. vni culpe debetur vna pena: sz pctō originali multiplex pena debetur vt carētia visiōis diuīe: necessitas moriēdi: t huiusmodi. ergo nō est tātuz vna culpa. ¶ P. ipossibile ē idē accidēs in aīa t corpore eē: sicut ī subiecto. sz feditas originalis ex carne resultat in aiam: t tamē postquā aīaz ifecerit ī carne eē nō desinit. ergo nō est vna tātuz ifectio: sed plures. ¶ P. diuersarū potētiaꝝ diuerse sūt priuatiōes t habitꝰ: sz p originale oēs potētie aīe sunt corrupte. ergo originale impossibile est vnum esse.

Contra est. Ro. 5. i glo. Unus hō vnum peccatuz misit ī mūdum t loquitur de originali. ergo originale est vnum. ¶ P. subiectum originalis est essentia aīe. vt supra dictuz est: sed essentia aīe est tantum vna. ergo originale est tātum vnū.

Respondeo dicēdū q ī aliquo habēte plures partes potest eē corruptio ī partibus duplex. vel ex eo q soluitur illa eqlitas ex q̄ oium partium bona habitudo erat: vel ex eo q soluitur aliquid eoꝝ qō determinatā partem seruabat. vt pz ī corpore: cōtingit. n. debilitatē fieri ī partibus corporis ex eo q soluitur eqlitas cōplexiōis ex q̄ erat vigor ī oibus partibus corporis: sicut in febre accidit. t iō vna febris ē q̄ partes oēs corporis debilitātur: t nō singule ī singulis partibus. ⁊tingit ēt partes corporis debilitari p hoc q defectus ē alicuius in quo virtus mēbri cōsistebat: t tūc opz q diuersis partibꝰ diuerse corruptiōes respōdeāt: sicut q oculus est lippus t pes ē claudus: t sic de alys. similr cōtingit eē corruptionē ī partibus aīe dupliciter. aut ex eo q vniuscuiusq; partis aīe fit corruptio quātū ad id qō proprīū est sibi: sicut ē in pctō actuali: qz per proprīū actum potētie iducitur prava dispositio t habitus ī ipsa: t scōm hoc oportet vt pluriū potētiaruz sint plures corruptiōes. nō. n. eodem habitu peccati corrumpūtur cōcupiscibilis t irascibilis: t sic ō alys: sz sicut diuersis habitibus virtutū perficiūtur: ita ēt diuersis habitibus viciorum corrūpūtur: aut ex eo q tollitur illud quod oēs partes aīe ī recto ordine cōseruabat: t talis corruptio est p originale peccatū. prima est p actuale peccatum: quod ē priuatio originalis iusticie. t iō peccatum originale quo omnes partes anime corrumpunt est vnū tm ī boie vno: ī pluribus aūt numero differūt.

Ad primum ergo dicēdū q pctm originale quodā modo est actualium peccatoꝝ principiuz: iquātuz fomes ad actualia peccata inclinat. oīs autē effectus fm virtutē est ī sua cā. pctm ergo originale p eētiā ē vnū: sz virtute multiplex. t iō pluraliter significari pōt. vel pp multos defectus coincidētes. ¶ Ad scōz dōz q sicut moues ē duplex: vnū p se: t aliud per accns: qō est remoues ꝓhibens: ita etiā iclinās ad pctm iuenitur ī aīa duplex. vnū per se. s. habitus t dispositio ex pctō relicta: qz sz similitudinē dispositiōis ē actus ad quē dispō iclinat: aliō p accns q̄si remouēs ꝓhibens. t si pctm originale ad oīa actualia iclinat iquātū remouet originalē iusticiaz: p quā vires a lapsu ī pctm ⁊tinebātur. Et iō nō opz q scōz diuersitatē pctoꝝ actualiū diuersificet originale. ⁊tingit enim q idē remouēs ꝓhibēs ē cā per accns ⁊trariox motuum sicut pz ī corruptiōe corpox mixtox: qz abeūte virtute q̄ miscibilia ī vnū ⁊tinebat: qōlibet elemētox ī suū locū tendit. ¶ Ad 3m dicēdū q pena q̄ per se originali culpe respōdet est carētia visiōis dine: alie āt pene ⁊sequunt ipsuz q̄si p accidēs. qz exquo subtracta ē originalis iusticia q̄ corpꝰ aīe subiacebat: oz q vita boīs pmaneat scōz exigētiā corporis. inde sequit necessitas moriēdi: qz corpus ex cōtrarys cōposituz ē. Et silr est de alys. ¶ Ad q̄rtum dicēduz q subiectuz originalis culpe nō est caro: sz aīa: opz enim q ī eodē subiecto sint ṗuatio t habitus. vñ sicut illa originalis iusticia q̄ ī aīa erat ⁊tinebat corpus a morte vtute aīe iusticiā hītis: ita ēt ex ṗuatiōe q̄ est in aīa resultat defectus oīs q ē ī corpore. nec ōfectꝰ iste erat ī carne añ ifusionē aīe ī actu: sz vtute tm. vt supra dcm ē. ¶ Ad 5m pz respōsio per id qō supra dictum est. ¶ Questio. II.

Deinde queritur de pena originalis pcti. Et circa hoc duo q̄runt. Prio vtr pctō originali post mortē debeat pena sensibilis ī illis q in originali tm pctō decedūt. 2o vtr aliquē iteriorē dolorē sentiāt ī aīa spūalē q ꝓ pctō originali tm puniūt.

¶ Utr pena sensibilis debeat pctō originali sz se. I.

Ad primū sic procedit. videt q peccato originali sz se ōbeat pena sensibilis. Dicit. n. Aug. de fide ad Petrū. Firmissime tene t nullatenꝰ dubites: paruulos q sine sacramēto baptismatis de hoc seculo trāsierūt eterno supplicio puniēdos: sz suppliciū penā sensibilē nominat. ergo puniri q ꝓ solo originali puniēt sensibilē penā sustinebūt. ¶ P. maiori culpe debet maior pena: sz originale ē maiꝰ pctm q̄z veniale: qz plus hz de auersione: eo q gr̄az subtrahit: veniale āt gr̄az secū cōpatit: t iterꝝ eterna pena punit originale: sz veniale tpali. cū ergo veniali pctō debeat pena sensibilis: multo amplꝰ originali. ¶ P. gratuius puniūt pctā post bāc vitā q̄z ī vita ista: vbi ē miꝰ locꝰ sz ī hac vita rūdet originali pena sensibilis. pueri. n. g solū originalē būt multas penas sensibiles sustinēt: nec iniuste g̃ t post hāc vitā pena sensibilis sibi debet. ¶ P. sicut in pctō actuali ē auersio t uersio: ita t in pctō originali aliqd auersioni rūdet. s. ṗuatio originalis iusticie: t aliqd cōuersiōi. s. concupiscentia: sed peccato actuali ratiōe ⁊uersionis ōbet pena sensibil. g̃ t originali rōne cōcupiscētie. ¶ P. corpa pueroꝝ post resurrectiōez aut erūt passibilia aut ipassibilia si ipassibilia t nullū corpus hūanū pōt eē ipassibile: nisi vl ꝓ dot ē ipassibilitatis: sicut ē ī btis: vl rōe originalis iusticie: sicut in statu innocentie. ergo corpa pueroꝝ vel hēbunt dotē ipassibilitatis: t sic gloriosa erunt: t nō erit dr̄ia iter pueros baptizatos t nō baptizatos: qō ē hereticū: vel originalē iusticiā hēbunt: t sic originali pctō carebunt: nec ꝓ pctō originali puniētur: qō est silr hereticū. si aūt sint passibilia: oē autē passibile de necessitate patitur actiuo ꝑsente. ergo presentibus corporibus sensibilibus actiuis sensibilem penam patientur.

Contra Aug. dicit penam paruulorum qui originali tantum tenentur omnium esse mitissimā sed ℔ nō esset si sensibili pena torq̄rent: qz pena ignis infernī ē grauissima. g̃ penā sensibilē nō sustinebūt. ¶ P. acerbitas pene sēsibil ōlectatōi culpe rūdet Apo. is. Quātū

glorificauit se:ꝛ in delictis fuit ꝛc̄.Sed in peccato originali nō est aliqua delectatio:sicut nec operatio:delectatio.n. operationē cōsequitur.vt ex.10.ethicoꝝ patet.ergo peccato originali nō debetur pena sensibilis.

Respondeo Dicēdum ꝙ pena ōbet eē ꝓportionata culpe.vt dicit Esa.27.In mensura cōtra mēsuram cum affecta fuerit i eā:defectus aūt qui p originē traducit rōnem culpe habēs nō est p subtractionē vel corruptionē alicuius boni qō nām humanā cō sequitur ex principys suis:sz p subtractiōz vel corruptionē alicuius quod nāe supadditum erat:nec ista culpa ad hūc hoiem ptinet:nisi ꝑm ꝙ talē nāz hz:q̄ hoc bono qō i eo natum erat eē ꝛ possibile cōseruari ōstituta ē:ꝛ iō nulla alia pena sibi ōbetur nisi priuatio illius finis ad quē donū subtractum ordinabat:ad qō p se nā humana attingere nō potest.hoc aūt ē diuina visio.ꝛ ideo carētia huius visiōis ē ꝓpria ꝛ sola pena originalis peccati post morte:si.n.alia pena sensibilis pro pctō originali post morte ifligeret:puniretur iste nō ꝑm hoc ꝙ culpā habuit: qz pena sensibilis ptinet ad id quod psone ꝓprium ē: qz p passionē huius particularis talis pena ē.Uñ sicut culpa nō fuit p operationē eius:ita nec pena p passionē ipsius eē dz: sz solū p defectum illius ad qō nā ō se ifficiēs erat:in alys aūt pfectiōib⁹ ꝛ bonitatib⁹ q̄ nāz hūanā ꝓsequūt ex suis principys nullū ōtrimētū sustinebūt p pctō originali dānati.

Ad primum ergo dicēdum ꝙ supplicium nō nominat i auctoritate illa penā sensibilē:sz solum penā dāni:q̄ est carentia diuine visiōis:sicut etiā noie ignis frequēter i scriptura q̄libet pena figurari cōsueuit.¶Ad scōm dicēdum ꝙ iter oia peccata minimū ē originale:eo ꝙ minimū hz ō volūtario:nō.n.ē volūtarium volūtate ifitus psone:sz volūtate principy nāe tātum: pctm aūt actuale ꝛ etiaz veniale ē volūtarium volūtate eius i quo ē:ꝛ ideo minor pena ōbetur originali q̄z veniali nec obstat ꝙ originale nō cōpatitur secū gratiaz: priuatio enim gratie nō hz rōnem culpe:sz pene nisi iquātuz ex volūtate ē.Uñ ybi minus ē ō volūtario minus ē ō culpa:similiter etiā nō obstat ꝙ pctō actuali veniali tēporalis pena ōbetur:qz hoc ē p accidēs:iquātum ōcedēs i veniali tātam gratiā hz:virtute cui⁹ pena purgata est:si aūt venialē pctm sine gra i aliquo eēt ꝓpetuā penā hret.¶Ad 3m̄ dicēdū ꝙ nō ē eadē rō ō pena sensibili añ morte ꝛ post mortē:qz añ morte pena sensibilis cōsequitur virtutē nāe agentis:siue sit pena sensibilis interior vt febris vl aligd huiusmodi:siue etiā sensibilis pena exterior vt ystio ꝛ siue aligd hm̄:sz post mortē nihil aget virtute nature:sz scōz iusticie diuīe ordinē tātum:siue i aiam separatā i quā cōstat ꝙ ignis nāliter agere nō pōt siue etiā in corpus post resurrectiōez:quia tūc oīs actio nālis cessabit cessante motu primi mobilis qui est causa oīs motus ꝛ alterationis corporalis.¶Ad quartum dicēdum ꝙ dolor sensibilis respōdet ōlectatiōi sensibili:q̄ ē i cōuersiōe actualis peccati:cōcupiscētia aūt habitualis q̄ ē i originali peccato ōlectationez nō hz.iō dolor sensibilis nō respōdet sibi pro pena.¶Ad quītum dicēdum ꝙ corpora puerorum nō erūt impassibilia ex ōfectu potētie ad patiēdum i ipsis:sz ex ōfectu exterius agētis i ipsa:qz post resurrectiōz nullum corpus erit agēs i alterz:pcipue ad corruptiōz iducēdam p actionē nature:sz erit actio tātum ad puniēdū ex ordie diuīe iusticie. vñ illa corpora penā nō patiētur:gbus pena sensibilis ex diuīa iusticia nō ōbet:corpora aūt sctorum erūt impassibilia:qz ōficiet i eis potētia ad patiēdum.ꝛ ideo impassibilitas erit i eis dos:nō aūt i pueris.

¶Utrum pueri non baptizati sentiant in anima afflictionem spiritualem. II.

Ad secūdum sic ꝓceditur. videtur ꝙ pueri nō baptizati afflictionē spūalē i aīa sentiāt:qz sicut dicit Chrys. i dānatis grauior erit pena ꝙ dei visiōe carebūt q̄z ꝙ igne iferni cremabūt:sz pueri visione diuīa carebūt.ḡ afflictiōez spūalē ex hoc sentiēt.¶P. carere illo qō qs vult hr̄e sine afflictiōe eē nō pōt:sz pueri vellēt visionē diuīnā hr̄e:alias volūtas eoꝝ actualiter puersa eēt.ergo cū ea careāt videtur ꝙ ex hoc afflictiōez sentiāt.¶Si dicat ꝙ nō affliguntur: qz sciūt se nō culpa ꝓpria ea eē ꝑuatos.¶Cōtra:imunitas a culpa dolorē pene nō minuit:sz auget.nō.n.si aligs nō ꝓpria culpa exhibere datur vel mutilat̄ ꝓpter hoc minus dolet.ergo etiā q̄tuis pueri nō ꝓpria culpa tāto bono priuētur:ex hoc eoꝝ dolor tollit̄ .¶P.sic̄ pueri baptizati se bñt ad meritū xp̄i: ita nō baptizati ad meritū Ade:sz pueri baptizati ex merito xp̄i ꝓsequūt ꝑmiū vite eterne.ḡ ꝛ ñ baptizati dolorē sustinēt ex Ā ꝙ p ōmeritū ade eterna vita puāt.¶P.absētari a re amata ñ ꝓt eē sine dolor:sz pueri nālē cognitōz ō deo bēbūt:ꝛ eadē rōe nāl̄r eū diligēt.ḡ cū ab eo sint ꝑpetuū separati: videt̄ ꝙ hoc sine dolore pati nō possint.

Contra. Si pueri nō baptizati post mortē dolorē interiorē habeāt:aut dolebūt ō culpa aut de pena:si de culpa cū a culpa illa ylteri⁹ emūdari nō possint dolor ille erit i ōsperatiōez iducēs.sz talis dolor i dānatis ē vmis ꝓscie.ergo pueri vermē ꝓscie habebūt:ꝛ sic nō eēt eoꝝ pena mitissima.vt i lr̄a dr̄.Si āt ō pena dolerēt.ergo cū pena eoꝝ iuste a deo sit:volūtas eoꝝ diuīe iusticie obuiaret:ꝛ sic actualiter deformis esset:quod nō cōceditur. ergo nullum dolorem interiorem sentiēt.¶P.ratio recta nō patitur vt aliquis ꝑturbet̄ de eo qō i ipso nō fuit vt vitaretur:propter qō Seneca pbat:ꝙ ꝑturbatio i sapiētem nō cadit:sz i pueris ē ratio recta nullo actuali peccato obliquata.ergo nō turbabūtur de hoc ꝙ talem penam sustinēt:quā vitare nullo modo potuerūt.

Respondeo dicēdum ꝙ circa hoc ē triplex opinio. Quidā.n.dicūt ꝙ pueri nullum dolorē sustinebūt:qz i eis adeo rō obtenebrata erit:vt ñ cognoscāt se amisisse qō amiserūt:qō ꝓbabile ñ videt̄:vt aia ab onere corpis absoluta ea nō cognoscat q̄ saltē rōne iuesti gari possint:ꝛ ēt multo plura.Et iō alij dīt ꝙ i eis ē pfecta cognitio eoꝝ q̄ nāli cognitiōi subiacēt:ꝛ cognoscūt deum ꝛ se eius visiōe ꝑuatos eē:ꝛ ex hoc aliquē dolorē sentiēt: tñ mitigabit̄ eoꝝ dolor iquātū nō ꝓpria volūtate culpā incurrerūt ꝓ q̄ dānati sūt:hoc ēt ꝓbabile ñ videtur:ꝙ talis dolor parvus esse nō potest de tāti boni amissiōe:ꝛ precipue sine spe recuperatiōis.Uñ pena eoꝝ nō esset mitissima. P.ꝛ omnino eadem ratiōe qua dolorē sensibili et exterius affligēte nō puniētur etiā dolorem interiorē nō sentiēt: quia dolor pene delectatiōi culpe respōdet.Uñ delectatiōe remota a culpa originali oīs dolor ab ei⁹ pena excluditur.Et ideo alij dicūt ꝙ cognitiōem perfectaz habebūt eoꝝ que naturali cognitiōi subiacēt:ꝛ vita eterna se ꝑuatos esse cognoscēt:ꝛ causam quare ab ea excluſi sūt:nec tamē ex Ā aliquo mō affligent̄: qō q̄liter eē possz vidēdū est.Sciēdum ergo ꝙ ex hoc ꝙ caret aliquis eo quod suā ꝓportionē excedit nō affligitur si sit recte ratiōis:sz tātū ex hoc ꝙ caret eo ad quod aliquo modo ꝓportiōatus fuit:sicut nullus sapiēs homo affligitur de hoc ꝙ nō potest volare sicut auis:vel qz nō est rex vl imperator cū sibi nō sit debitū.affligeret̄ aūt si ꝑuaretur eo ad quod habēduz aliquo mō aptitudinē habuit.dico ergo ꝙ oīs homo vsuz liberi arbitrij habēs ꝓportionatus est ad vitam eternaz cōsequendā:qz pōt se ad gr̄az preparare per quā vitā eternam merebit̄:ꝛ iō si ab hoc deficiāt maximus erit dolor

eis:qz amittunt illud qō suū esse polē fuit.pueri autē nūcq̄ fuerunt ꝓportionati ad hoc ꝙ vitam eternā haberent: qz nec eis debebaf ex ꝓncipys nature cū oēm facultatez nature excedat:nec actus ꝓprios habere potuerūt: ḡbus tantū bonū cōsequerētur.ꝛ ideo nihil oīno dolebūt de carentia visiōis dīne:imo magis gaudebūt de hoc ꝙ participabūt multū de dīna bonitate ꝛ perfectiōibus nālibus nec pōt dici ꝙ fuerūt ꝓportionati ad vitā eternā ꝟsequē dā:quāuis nō ꝓ actionē suā:tamē per actionē alioꝝ circa eos:qz potuerūt ab alys baptizari:sicut ꝛ multi pueri eius dē cōditiōis baptizati vitā eternā cōsecuti sunt:hoc.n.est superexcedēt] gratie vt aliquis sine actu ꝓprio premietur. vnde defectus talis gratie nō magis tristiciā causat i pueris decedētibus nō baptizatis q̄ in sapiētibus hoc ꝙ eis multe gratie nō fiunt q̄ in alys silibus facte sunt.

Ad primū ergo dicēdum ꝙ in dānatis pro culpa actuali q vsuz liberi arbitry habuerūt fuit aptitudo ad vitā eternā ꝟsequendā.nō aūt in pueris vt dictuz ē.ꝛ ideo nō est silis ratio de vtrisq̄.¶ Ad secundū dicēduz ꝙ quāuis volūtas sit possibiliū ꝛ ipossibiliuz. vt in tertio ethi.dicit.tamē voluntas ordinata ꝛ cōpleta nō est nisi eoꝝ ad q̄ quis aliquo mō ordinatus est:ꝛ si i volūtate deficiāt boies dolēt:nō aūt si deficiāt ab illa volūtate q̄ ipossibiliū est:q̄ potius velleitas q̄z volūtas dz dici nō.n.aliquis illud vult simplr:sed vellet si possibile foret. ¶ Ad 3m dicēduz ꝙ ad habēduz ꝓprium patrimoniuz vel mēbra corporis sui ḡlibet ē ordinatus.ꝛ ideo nō ē mirum si dolet aliqs de eaꝝ amissiōe siue pro culpa sua siue aliena eis ꝓuenīt.vnde pz ꝙ ratio nō ꝓcedit ex sili. ¶ Ad q̄rtum dicēdum ꝙ donū xp̄i excedit peccatū Ade: vt ad Ro.5.dicit.vnde nō oportet ꝙ pueri nō baptizati tantū habeāt de malo:quātuz baptizati bñt de bono. ¶ Ad 5m dicēdū ꝙ quāuis pueri nō baptizati sint separati a deo quātū ad illā cōiunctionē que est p̄gloziā:nō tamē ab eo penitus sūt separati:imo sibi ꝟiungunt per participationē nāliū bonoꝝ:ꝛ ita etiā de ipso gaudere poterunt naturali cognitione ꝛ dilectione.

¶ Expositio textus.

Quod vero in actuali pctō ꝛc.) Sciendū est ꝙ in aliquo peccato pñt notari deformitates pluriū peccatorū duplr.aut ꝓprie:ꝛ sic in pctō ade apparet ō formitas supbie:gule:ꝛ inobediētie:ꝛ hō: aut q̄si metaphorice:ꝛ sic i eo ostēdit deformitas homicidy: qz seipsuz spūaliter occidit:ꝛ fornicatiōis:qz spūaliter fornicatus est a deo recedēs:ꝛ tamē est vnū solū pctū bas ō formitates ex diuersis circūstātys habēs spēz peccati ex vltimo fine retinēs:ꝛ ideo etiaz nō opz ꝙ pctū originale ex eo causatuz sit mlta.(Nō ē putādū grauius fuisse ꝛc.) ¶ Contra homo primus habuit minus impellēs ad peccatum q̄z sequētes.quāto aūt aliquis minoꝛi tentatione cadit:grauius peccat.ergo primus hō grauius peccauit ceteris sequentibus.¶ ℔.magis malū est qō magis nocet: illud aūt pctū plus ceteris nocuit.ergo peius fuit. ¶ Et dicēdum ꝙ ꝟtingit aliqō pctū eē simplr leuius altero.qō quātuz ad aliquā circūstātiaz grauius est.vt supra dictuz est:cū de pctō Ade ageretur:eo ꝙ pctū simplr grauius eē dicit:qō ex specie sua grauitatē maioꝛē hz:vl ex pluribus circūstātys magis aggrauaf:vl ex vna circūstātia magis actuz deformāte.vñ multa alia pctā simplr grauioꝛa sūt primo peccato ade:tum qz ex maioꝛi contēptu: tum quia ex sua specie maioꝛē turpitudinem habēt: sed quo ad hāc circūstātiā ꝙ sola exterioꝛi tētatiōe pulsat⁹ cecidit:grauiꝰ est illis peccatis:ad que etiam exterioꝛ tentatio impellit. ¶ Unde patet responsio ad primum. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ hoc est per accidens ꝙ tale nocumentuz nature būane ītulit:qz.l.fuit ꝑmū pctū qō nāz humanaz vi ciauit:ꝛ ordinē aīe ad deū iterrupit i illo ex quo oēs boies ꝓ coitū gñati nām humanā traxerūt:qōcunqz aūt aliud pctū fuissz:ℬ mō ꝑmū ēt simile effectū habuissz siue fuisset pctū operis siue volūtatis:q̄uis quidā aliter dicāt dicentes si adā alio modo peccasset nō incurrisse eū necessitatē moziendi:qz hec pena illi tantuz culpe videf ordinata esse a deo:cū dixit.Quacūqz die comederis ꝛc. Sz in ℬ ostendif etiā si alia peccata cōmisisset:ꝙ similez penā sustinuisset quasi a minoꝛi:grauius est.n.preceptū preterire nālis legis quo ꝑhibef illud qō in se est malū q̄z ꝑterire ꝑceptuz disciplineꝙ quo ꝑhibef qō nō est malū:nisi qz ꝓhibitum.(Si vo q̄rit an illud pctū ꝑmi parētis ꝛc.) Uidetur ꝙ ꝑmi parentes ꝓ pctō nō satisfecerint:qz cū bonū sit potentius q̄z malū:vt ꝑbat Dio.4.cap'o de di.no.si pctō ꝓprio totū genus humanū ꝑmi parētes ifecerunt: multo fortius satisfactiōe ꝓpria maculā quā iduxerāt absterssisent si satisfecissent.Sz dicēduz est ꝙ ꝑmū pctū iterrum pere potuit rectū ordinē būane rōnis in deuz:rōne cuius inducta ē necessitas vt iterrūperef ordo corporis ad aiaz ꝓ mortē:ꝛ sic vicium ꝑsone in nām potuit redundare:sed eius penitētia nō potuit facere vt ordo ille nō fuisset iterruptus:qz qō factum est ꝓ infecto haberi nō pōt. vñ non potuit istituere qō pctū absstulerit quātuz ad naturaz:sz soluz quātum ad ꝑsonā que a reatu actuali purgabatur ꝓ potentiā.nō.n.pōt nā in statum altioꝛē reuocari: nisi ꝓ id qō nāz totā excedit.ꝛ ideo oportuit ad curationez nāe.vt eēt deus ꝛ hō q̄ naturā ꝑfecte curaret.Sz hoc ad tertiuz libz magis ptinet.(Si hō i ea iuste vixerit ꝛc.) Hoc ideo ꝟtingit:qz quāuis ꝓ iustitiā boīs purgef ifectio originalis culpe ꝑm hoc ꝙ ex nā i ꝑsonā redūdat.nō tamē purgatur quātum ad ipsaz nām absolute.ꝛ ideo pene que ipsi nature debēf nō remittūtur q̄diu i tali nā ifectio maneat ēt si cēties mozeref hō ꝛ i ꝑstinū statū reīurgeret: semp enim manēte infectiōe nature manet obligatio ad penā.

¶ Que ō pctō aiaduertēda sint. Di.XXXIIII.

Post p̄d icta de pctō actuali diligēti indagi ne q̄dā cōsiderāda sunt.s. q̄ fuerit oꝛigo ꝛ causa primi peccati.vtruz res bona:an res mala.postea in qua re sit peccatū. Deinde qd sit peccatum:ꝛ quot modis fiat.ꝛ de differentia ipsorum peccatoꝛum.

¶ Que fuerit oꝛigo ꝛ causa peccati ꝑma.

Causa ꝛ oꝛigo prima pcti res bona extitit.quia añ primū peccatum nō erat aliquid malū.vñ oꝛiref. Cū.n.oꝛiginē ꝛ causaz habuit:aut ex hoc bono: aut ex malo habuit. Sz malū ante nō erat. Ex bono igiꝛ oꝛtū est. Prius.n.in angelo oꝛtū est peccatū:ꝛ postea in hoie. Et qd erat angelus nisi bona natura dei. Nō ex deo oꝛtū est maluz qō fuit in angelo:nō ex alio q̄z ex angelo ex bono igiꝛ oꝛtū fuit. Unī Aug.in respōsionibus cōtra Julianū hereticū qui dixerat. Si ex natura peccatū est tunc mala est natura:ait. Queso vt si post respondeat:manifestum est ex voluntate mala tanquā ex aꝛboꝛe mala fieri oīa opera mala rāquā fructus malos.sed ipsam malā voluntatē: vnde dicit exoꝛtam:nisi ex bono? Si.n.

ex angelo: quid est ãgelus nisi bonus opus dei? Si ex hoie: quid erat ipe hō nisi bonū op⁹ dei? Immo qd erāt hec duo anteq̄ oriret in eis mala uolūtas nisi bonū opus dei: ⁊ bona ⁊ laudāda natura? ergo ex bono oriē malū: nec fuit unde oriri posset nisi ex bono. Dico ergo q̄ uolūtatem malā nullus malum p̄cessit: sz ex bono originē habuit. Hic apte docet p̄mā cāz ⁊ ori ginē mali: bonā fuisse nām: ⁊ nihilominus oī ditur cui⁹ peccati fuerit cā. s. male uoluntatis.

¶ Q̄ mala uolūtas secūdaria cā fuit malorum.

MAla aūt uolūtas illa angeli ⁊ hois cā est etiā malorū subsequentiū. s. malorū operum ⁊ malar̄ uoluntatū. Unde Aug. in enche. Nequaq̄ dubitare debemus: rerū bonarū que ad nos ptinent cāz non esse nisi bonitatē dei. Malarū uero ab immutabili bono deficientē boni mutabilis uolūtatē p̄i⁹ angeli: postea hois: hoc primuz ē creatura rōnalis malū. i. prima p̄uatio boni. Ecce habes primā uolūtatē boni mutabilis. i. angeli uel hois deficiētez ab imutabili bono. i. a deo: cām esse malar̄ re ad nos pertinentiuz: q̄ cā ē tam peccator̄ q̄z penar̄: quibus p̄emit būana nā. Prima igit origo ⁊ cā peccati bonum fuit: ⁊ secūda malum: quod ortū est ex bono.

¶ In qua re sit peccatum: an in bona: an in mala: ⁊ dicitur quia in bona tantum.

OStensa origine mali: supereſt uidere in qua re sit malū. s. an in re bona: an in re mala. Qui recte acuteq̄ sapit ſi nisi in bono malū esse intelligit. i. natura bona. Malum. n. est corruptio uel p̄uatio boni, ubi aut bonū non est nō potest nō eē p̄uatio uel corruptio boni. Peccatū igitur nō potest esse nisi in re bona. Sicut. n. morbis ac uulneribus corrūpuntur corpora: que ut ait Aug. in ench. sunt p̄uatiōes eius boni q̄ dicit sanitas. Ita ⁊ aiorum quecūq̄ sunt uitia: nāliū sūt p̄uatiōes bonorū. Quid est. n. aliud q̄ malū dicitur nisi p̄uatio boni? Bonū eni minui malum est: quāuis quātūcūq̄ minuat necesse ē ut aliqd remaneat si adhuc natura est. Nō eniz cōsumi pōt bonum q̄ est natura: nisi ⁊ ipsa cōsumatur. Cū uero corrūpitur ideo malū est eius corruptio: q̄ eam qualicūq̄ p̄uat bono. Nā si nullo p̄uat bono: nō nocet. Nocet aut cuz adimit bonuz: Quādiu itaq̄ nā corrūpit̄ inest ei bonū quo p̄iuet. Ac per hoc nullū est q̄ dicitur malum si nulluz sit bonū. sz bonū oino carens malo: itegruz bonū est. Cū uero inest malū uiciatū uel uicioſuz bonū est: nec malū unq̄ pōt esse ullum ubi est bonū ullum. Uñ res mira cōficitur: ut q̄ ois nā inquātuz nā est bonuz ē: nihil aliud dici uideat: cū uicioſa nā mala nā esse dicitur: nisi malū esse q̄ bonuz est: nec malū esse nisi q̄ bonū est. Hac contextione ul oīsione cuidēter insinuatur malū nō posse esse nisi in re bona. Ubi etiā licz absurdum uideat: manifeste dicitur esse malū quod bonū est.

¶ Q̄ ex p̄emissis sequitur. s. q̄ cum dicitur malus homo: dicitur malum bonum.

EX quo colligit nihil aliud significari cū dicit hō malus: nisi bonū malum. Unde Augu. in encheridion subdit. Quid ē mal⁹ hō: nisi mala nā? Quia hō nā est. Porro si hō aliquod bonū est: q̄ nā est: quid aliud ē malus hō nisi malū bonū? Tamen cuz duo ista discernimus inuenimus nec iō malū: q̄ hō est: nec ideo bonum: q̄ iniquus est Sed bonum q̄ homo: malū q̄ iniquus. Quis itaq̄ nā etiā si uicioſa sit: inquātuz nā est: bona est: inquātum uicioſa est: mala est.

¶ Q̄ regula dialeticorūz de contrarijs fallit in his. s. bono ⁊ malo.

IDeoq̄ in his cōtrarijs q̄ mala ⁊ bona uocātur: illa dialeticorū regula dēficit: q̄ dicūt nulli rei duo simul ineſſe cōtraria. Nullus. n. potus aut cibus sil dulcis ē ⁊ amarus. Nullū sil ubi albū ibi ⁊ nigrū: ⁊ bo ci mlt̄is ac pene i oib⁹ reperiri ꝑ ꝯrijs: ut i una re sil eē nō possint. Cū aūt bona ⁊ mala nullus ambigat eē cōtraria: nō solū sil eē p̄sit sz mala oino sine bonis: ⁊ nisi in bonis esse non possunt. ⁊ hec duo ꝯria ita simul sunt: ut si bonum nō esset: in quo esset prorsus: nec malū eē potuisset: q̄ non modo ut ꝓsisteret: sed uñ oriretur corruptio nō haberet nisi eēt q̄ corrūperetur. quoniā nihil ē aliud corruptio q̄z boni exterminatio. Ex bonis igit mala orta sunt: ⁊ nisi i bonis nō sūt: nec fuit p̄sus uñ oriret ulla mali nā: nisi ex ãgeli ⁊ hois natura bona: unde p̄imitus orta est uoluntas mala.

¶ Epilogum facit ad alia transiturus.

EX his apit q̄ primo ⁊ sc̄o supra dixim⁹ inuestigādo. s. q̄ fuerit origo mali ⁊ q̄ re sit. Ex bōa. n. re ortū ⁊ i bona re ꝓsistere p̄missis testimōijs ꝓbat.

¶ Snie illi q̄ dictū ē bonū eē malū opponit ꝺ p̄pheta que ait: ue his q̄ dicūt bonū malū.

AD hoc autez quod dictum est malū esse q̄ bonuz est quidā sic opponūt. Si bonū malum esse dicimus: ⁊ malum bonū. incidimus in illam suiam

ꝓphicaꝫ vbi legiť. Ueh his q dicunt bonū malū ⁊ malū bonum. igiť si hanc maledictionē vitare volumus: nullatenus dicere debemus: bonū esse malū: ⁊ ecōuerso. hoc autē Aug. i eodē libro determinat dicēs. Id qō dictum est in ꝓphetia itelligendū ē ō ipsis rebus qbus hoies mali sunt: nō de hoibus. vñ qui adulteriū dicit esse bonū in cū cadit illa ꝓphica destinatio: ⁊ in eū qui dicit maluꝫ esse bonū: vel bonum esse iniquum. Qui enim dicit hoiem inquantū homo est: malum esse: ⁊ bonitatem esse iniquitatem: opus dei culpat qō est homo: ⁊ vitiuꝫ hominis laudat quod est iniquitas.

¶ Diuisio textus.

POstquā determinauit de pctō originali qō a primis parētibus in posteros trāsit ꝑ carnis originē. Hic icipit determinare de actuali: qō a parētibus i posteros trāsit ꝑ imitatiōem operis. Et diuidiť i partes duas. In ꝑma determinat de pctō actuali quātū ad rōnem mali. In scōa determinat de eo ex parte actus i quo deformitas fundať per quā malum dř eē actuale pctm̄. ibi. (Post hoc videndū est qd sit pctm̄ ⁊c.) Prīa diuiditur i duas. In ꝑma determinat de malo veritatē oīdens. In scōa excludit q̄dā obiectionē. (Ut i hoc autē qō dictū ē ⁊c.) ¶ Circa primū tria facit. Prīo dicit de quo intēdit. Scōo prosequitur suū ꝓpositū. ibi. (Causa ⁊ origo ꝑmi peccati ⁊c.) In tertia epilogat q̄ dicta sūt. ibi. (Ex his aperiť q ꝑmos ⁊ scōos ⁊c.) Prīa diuiditur i duas. In ꝑma ingrit cāz mali. In scōa subiectum eius. ibi. (Ostēsa origine mali ⁊c.) ¶ Circa primū duo facit. Prīo ostēdit primā cām ꝓpriā mali culpe q̄ extra genus mali ē. Scōo ostēdit cām proximā q̄ est quasi vniuoca i eodē gñe. ibi. (Mala aūt voluntas ⁊c.) (Ostēsa origine mali ⁊c.) Dic iquirit subm mali: ⁊ ꝑmo ostēdit q subiectū mali est bonū. Scōo ex hoc iducit quādā cōclusionē. ibi. (Ex quo colligiť nihil aliud ⁊c.) Tertio ostēdit i hoc regulā artis dialetice fallere. (Jōqꝫ in his contrarys.) ¶ Questio. I.

HIc quinqꝫ querūtur. Prīo an maluꝫ sit. Secūdo: quid est malū. Tertio si bonū ē causa mali. Quarto si malum est i bono: sicut i subiecto. Quinto si per malū totum bonum corrumpitur.

¶ Utrum malum sit. I.

AD primum sic ꝓceditur. videtur q malū nō sit. oē qō ē vel est existēs vel est i existētibus: qr vel ē vl substātia vel ē accidēs: sz maluꝫ neq̄ est existens neq; i existētibus. vt probat Dio. quarto cap. de dini. no. ergo malū nō est. ¶ P. oē qō eē dicitur vel ē ens rōnis vel ē ens nāe. oē autē qō ē ens rōnis. vel est existēs vel nō existens. ergo qō nō est existēs neq̄ nō existēs nullo modo poteſt dici esse: sz malum distat ab existēte ⁊ adhuc plus distat a nō existēte. vt Dio. 4. ca. de diui. no. dicit. ergo nullo modo pōt dici maluꝫ esse. ¶ P. deus ꝑhabet i se oēm affirmationē ⁊ negationē. vt i li. de mystica theologia dicit Dio. opz. n. oīum positōes i eo ponere: ⁊ adhuc oīum negatiōes in eo negare: sed malū nullo mō ꝑexistit i deo. ergo malū neq̄ ē affirmatio neq; negatio: sz iter affirmationē ⁊ negationē nihil est mediū. vt in q̄rto metaphysice ꝓbatur. ergo maluꝫ nullo modo est. ¶ P. quecūq; positio seipsaꝫ destruit ipossibile est eā ponī: sicut qui negat veritatē ponit veritatē eē. vt dicit Aug. ⁊ Anſel. ⁊ qui negāt demōstrationē ponūt demōstrationē esse: vt in q̄rto meta. dicit: sz malū destruit seipsuꝫ: vt i q̄rto ethi. dicitur. ergo maluꝫ nō est. ¶ P. vnusqsq; artifex prouidus a suo opere ꝓpellit malum quātū pōt: sed diuina ꝓuidētia oia regūt. vt i ꝑmo lib. habitū ē. g cū ōs sit oīpotēs ab vniuerso malū oīno expellit. g malū nō est.

Contra. SIcut appetitus nō ē nisi boni: ita fuga nō est nisi mali: sz multa sūt que ſm rectā rōnē fugiunť. ergo maluꝫ ē. ¶ P. nihil discrete ꝓhibetur neq; puniť iuste: nisi malū: sed ꝛstat ꝓhibitiōes discretas multas esse ⁊ punitiōes iustas. ergo cōstat malum esse.

Respōdeo dicēdū q ꝑhus i. 5. metaphysice oñdit q ens mltipl̄r dicitur. vno. n. mō dicit ens qō ꝑ decē genera diuidiť: ⁊ sic ens significat aliquid i natura existēs: siue sit substātia vt homo: siue accidēs. vt color. Alio modo dicitur ens qō significat veritatē ꝓpositiōis ꝓut dicitur q affirmatio est vera quādo significat esse de eo qō est: ⁊ negatio quādo significat nō eē de eo qō nō est: ⁊ hoc ens cōpositionē significat quā itellectus componēs ⁊ diuidēs adinuenit. quecūq; ergo dīr eē entis q̄tū ad primū modū sūt entia quātuꝫ ad scōz moduꝫ: qr oē qō hz naturale esse i rebus pōt significari per ꝓpositionē affirmatiuā eē. vt cū dicitur color est vel hō est. nō āt oīa que sūt entia quātuꝫ ad scōz moduꝫ: sūt entia quātū ad ꝑmū: qr de priuatiōe vt de cecitate formatur vna affirmatiua ꝓpositio: cū dicitur cecitas ē: nec tamē cecitas aliqd est i rerum natura: sz est magis alicuius entis remotio: et iō etiā priuatiōes ⁊ negatiōes dicūtur eē entia quātuꝫ ad scōz moduꝫ: sz nō quātuꝫ ad primū. ens aūt ſz vtrūq; istorum modoꝝ diuersimode predicať: qr ſm primū moduꝫ acceptuꝫ est predicatū ſubale: ⁊ ptinet ad questionē quid est: sz quātū ad scōz modū ē predicatū accidentale. vt Lō mē. ibidē dicit. ⁊ ptinet ad questionē: an est: sic ergo accipiendo ens scōo modo dictuꝫ ꝓut questio q̄rebat simpl̄r dicimus mala eē i vniuerso. hoc enī ⁊ experiētia docet ⁊ rō ostēdit: qr vt Dio. ꝓbat q̄rto cap. de diui. no. malum nihil aliud ē nisi bonū iperfectuꝫ. Si aūt nulluꝫ bonuꝫ eēt i aliquo diminutū oīa bona equalia essent: ⁊ sic pulchritudo vniuersi deperiret que ex gradibus bonitatis colligitur: periret etiā ordo eēntialis causaꝝ ipartibus vniuersi ſm q̄ nobiliora i minus nobilia ifluūt. In idem etiaz rediret icōueniēs si ponereť q nulla res ꝑfectiōe sibi debita carere posset: qr tūc eēt eq̄lis stabilitas bonitatis i oīb⁹ entib⁹: nec eēnt oēs grad⁹ bonitatis ipleti si ñ eēnt q̄dā bona q̄ suis ꝑfectiōib⁹ ꝑuari ñ possent: ⁊ q̄dā suis ꝑfectiōib⁹ ꝑua

Ad primuꝫ (biles ꝓ distātiam a sūmo bono. ergo dicēdum q Dio. accipit existēs ſm primā acceptiōez entis: ⁊ per hūc moduꝫ malū nō est existēs neq; i existētibus: qr neq; ipsuꝫ est natura quedaz in vniuerso: neq; est aliquid i existēte: sicut pars ꝑfectiōis eius: sic. n. procedūt sue probatiōes: qbus sigillatim ostendit i nullis existētibus: sicut priuatiōes i subiecto. vt cecitas i oculo. ¶ Ad scōz dōz. q Dio. accipit nō existēs illud qō nullo mō est: ⁊ ab hoc quidē magis distat malū q̄ etiā ab existēte: qr i existēte malū est tāquā i subiecto: quāuis ipsum malū i se nō sit existēs: sed a nō existēte magis absistit: qr simpl̄r nō existēs nō pōt priuatiōis subiectū eē: nec etiā ipsa priuatio est absolute nō existēs: sed est nō existēs in hoc: qr priuatio ē negatio i subiecto: vt i q̄rto metaphysice dicit: cecitas aūt nihil aliud est q̄ negatio visiōis i eo qō natū est videre. ¶ Ad tertiū dicēduꝫ q quāuis negatiōes oīum creatorum in deo verissime sint ꝓpter eius excessum. tamē nulla priuatio in eo est: qr nihil est natum habere qō non habeat: malū autē dicit esse scōo mō dicē

di ens:sicut negatio:nō qdē absoluta:ſz que est ꝑuatio.alr oia mala eēnt:quia nihil est a quo aligd negari nō posset. ¶Ad 4m dōm.q ꝓbs nō dicit simplr q malus seipm destruat:sed q malū si integrū ⁊ pfectū sit seipm destruit:qz nō pōt esse malū itegrū:nisi corrūpaī omne bonū.corrūpitur illud ens qō mali subm esse pōt:subo aūt corrupto etiā ꝑuatio que in subo erat esse ōsinit:vnde ex hoc efficaciter ꝛcludiī q summū malū esse nō possit:non aūt absolute q nō sit malū. ¶Ad 5m dōm.q quidus artifex non expellit ab ope suo malū:nisi saluata ꝛditione sui opis:cū aūt quedam sint res a deo create de quaꝝ cōditione est:vt ōfectū malicie icurrere possint vel in alia iducere:si simplr malū ab eis ꝓhibereī:destrueret opis ei9 conditio:⁊ iō decet vt mala facere permittat:quorū tamen actor non est.de hoc in primo libro dictum est.

¶Utrum malum sit quoddam ens positiuum. II.

AD secundus sic ꝓcediī.Uī q malum sit ens:siē natura quedaꝝ ꝑmo mō accipiēdi ens:vt ea que positiue aligd ꝑdicāt.Omne enī genus ē natura quedā.qñ nō entis nō sunt neq̄ spēs neq̄ dīe:vt ꝓbs dicit:cū tñ omne genus in spēs ꝙ dīas diuidaī:sed bonū ⁊ malus sunt genera alioꝝ:vt in ꝑdicamētis dī.g malum est aligd positiue ꝑdicās. ¶P.omne ɔtrius ē natura quedā:qz ɔtria in eodē gñe sunt:⁊ nihil est in genere vt spēs:nisi sit natura quedā:sed bonū ⁊ malū sunt ɔtria:vt in lra dī.ergo malus est natura quedā. ¶P.oīs dīa que ꝛstituit spēz est aligd positiue ꝑdicās:sed bonū ⁊ malū sunt dīe in ꝑma spē q̄litatis ꝛstituētes diuersas spēs habit9.g malū aligd positiue ꝑdicat. ¶P.nihil pgnat aut corrūpit:nisi agēdo:nihil aūt agit:nisi bēat naturā aliquā.cū ergo malū corrumpat bonū:⁊ pugnet ɔ illud.videt q malū sit naturā quādā habens. ¶P.omne qō corrūpit generat aligd:qz corruptio vnius est generatio alterius.vt in ꝑmo de generatione dī: sed mali est corrūpere:vt Dyo.dicit 4.ca de diuinis noibus.g eius est ēt generare:sed nihil generat:nisi hīs naturam aliquā quam generato tradat.ergo malū est naturaꝝ aliquaꝝ habens.

Contra omne qō est a ꝑmo bono bonū est:cū ex hoc omnia bona sint q ab eo sunt.vt in libro de hebdomadib9 Boetius dicit:sed oīs natura a deo est qui est sūmū bonū.ergo malus nō est natura aliqua vl ens aliquod positiue dictus. ¶P.nihil appetit suū ɔtrariū:sed oīs natura appetit bonus:qz vnūquodq̄ appetit suiipsius pfectionez.ergo cuꝝ malo sit bonū oppositus malum non erit ens naturā aliquam habens.

Respondeo dōm.q Auicēna in sua metaphy.ponit putilēdimissionē quandā mali que ex ꝟbis ei9 colligi pōt.dicit enī q malū dī aligd dupliciter vel per se vel per accidēs.per se malus dicit ipsa ꝑuatio pfectionis qua aligd malus est etiā a quibusdā malū abstracte sumptus dicit:hoc aūt est duplex:qz illa ꝑuatio vel est ꝑuatio pfectionis que est necessario inesse primo rei:⁊ ista ꝑuatio in oibus est malum:vt ꝑuatio pedis ⁊ manus ⁊ hꝺ. vel est ꝑuatio alicuius pfectionis secūde:sicut ꝑuatio geometrie ⁊ hꝺ:⁊ talis ꝑuatio non semp cuilibet est malū:sed ei tñ qui ad eam habēdam operā dedit:vel eā habere dz: malus autez per accidēs est duplex:vel id quod est subiectus talis ꝑuationis:vel id quod talez ꝑuationez in altero causat:⁊ vtrūq̄ istoꝝ est malus cōcretiue sumptus.Illud autē quod est subiectus ꝑuationis pōt accipi quadruplici ter:quia vel est actio vel habitus vel passio vel substātia. Actio quidē si ꝑuationez debiti finis:⁊ debite circūstantie habeat rationē mali culpe habebit:⁊ quia ex similib9 actibus similes habitus generātur:inde contingit q habitus ipsi qui ex talib9 actionib9 relinquunt mali sunt:sicut habitus viciorꝝ:passio autem ꝑuationē habet:per quā aligd in patiente corrūpit:⁊ talis passio malus pene dicit vl defectus nature in illis in quibus non pōt esse culpa:nec etiā pena esse:⁊ quia nullus accidēs pōt esse subiectus alicuius qō priuatiue vel positiue dicaī:nisi gratia substātie:que ei subycit.ideo opz q vlterius intelligaī subiectum huius ꝑuationis que per se malus est substātia esse ꝑm q dicitur homo malus ⁊ anima mala. ¶Si aūt dicaī malum per accidēs:quia causat talez priuationē:hoc pōt esse dupliciter:quia causa priuationis debite perfectionis.vel est ex parte materie que est indisposita ad perfecte recipiendaz virtutē agētis:sicut est defectus in monstris:⁊ in alys que ex defectu materie contingūt:aut est ex parte agentis:⁊ hꝺ contingit dupliciter:quia vel agens est coniunctū agentis in contrariuz perfectionis debite:sicut ignis adurēs:⁊ gladius secans:⁊ ex hoc sequit malus qō dicit pena sensus in sentiētibus in quibus culpa ⁊ pena esse possunt:quia tale agēs qō ꝑuat pfectionē debitā:eo q coniunctus est:sentit: aut est agēs nō cōiunctus impediēs influentiā cause perficientis:sicut dicunt nubes male inquātuz impediūt lumē solis:ne ad nos peruenias:⁊ quia talis causa non sentit ex ipsa perfectionis subtractione:cuꝝ nō tollat perfectionez agēdo in id quod priuaī:sed magis impediēdo agentem: ex hoc q perfectionez subtrahit:cum remota sit:sed forte sentit alio modo per accidēs:sicut quia nubes videnī. Jō malū qō ex hoc sequit non dicit pena sensus:sed pena dāni:in illis tamē que pene susceptiua sunt:ī malis ergo hoc modo dictis est talis ordo:q id quod est per se malū ꝑmo dicit:⁊ oīa alia per relationē ad id:⁊ scōm gradū tenet malus per accidēs qō est subiectus mali:qō dicitur malus ex hoc q ꝑuationē que per se malus est in se habz:⁊ in 3°gradu est id quod dicitur malū per accidēs:sicut causa inducens malū:hoc enīz non habet in se de necessitate ꝑuationem:sed facit aligd esse ꝑuationē habēs.vnde ꝑmus dicit absolute malū:⁊ secūdus in ordine ad ꝑmū:⁊ tertius in ordine ad secūdū. ¶Dicendū ergo q malus nominat non ens.vnde illud quod per se malū est non ponit aliquid:ſz dicit esse vt ꝑuatio.malū vero qō est subiectus ꝑuationis est aligd positiue:sed nō ex eo qō malus est:sicut oculus ē aliquid:sed nō ex eo qō cecus est.quia cecitas nō est in eo: nisi vt negatio visionis.Qz autē dicit malū vt causa mali in se quid incōsideratus est aliquid.sed in ordine ad effectum:rōne cuius malus dicit etiā ꝑuatiue dī.Dicit.n.malus ex hoc q ꝑuationē iducit:⁊ sic ēt rō nō entis in ipm redundat causaliter:sicut ⁊ ratio mali.

Ad primum ergo dicēdū.q genus dupliciter pōt accipi.vno modo ꝓpe ꝓut predicaī de pluribꝰ in eo q quid est:⁊ sic neq̄ bonū:neq̄ malū sunt genera:quia sunt de transcēdētibus:quia bonū ⁊ ens conuertūtur.Alio modo ꝓmuniter vt genus dicatur:omne id quod sua cōmunitate multa ambit ⁊ continet:⁊ sic bonus ⁊ malus dicunī genera omniū contrariorꝝ.quia vt in ꝑmo physi.dicit.omnia contraria hoc modo se habent q alterum est nobilius:⁊ alterū vilius.ita q vilius ꝑuationez in se includit:sicut nigrum in respectu ad albū:⁊ frigidum in respectu ad calidum:ꝓpter quod in.ɪz.de animalibus:dicitur.q frigus est ꝑuatio calozis.⁊ per hūc modus semper alterum cōtrariorꝝ pertinet ad bonus ⁊ reliquū ad malū. vnde etiam Pictagoras ponebat duos ordines rerū.vnū boni:sub quo colligebat oīa perfecta:vt dextrū triangulū equilaterū ⁊similia:⁊ alterū mali sub quo ponebat omnia que impfectionē implicant:vt sinistrum femina ⁊ hꝺ. ¶Ad 2um dōm.q si consideret malum per se:siue in abstracto:sic malū opponit bono:vt ꝑuatio.si autez consideraī

malū per accidēs:sicut est in actione vel in habitu:sic opponitur bono vt cōtrariuz:vt pdigalitas liberalitati:z timiditas fortitudini.¶Ad 3m dōm.q malū per se vel abstracte sumptū nō est differētia specifica:sed maluz per accidēs vel cōcrete acceptū:oia.n.moralia ex fine speciē cōsequuntur.ex ordine autē ad finē debitū specificaī bona actio z bonus habitꝰ:rōne cuius bonū differētia specifica ponīt habitꝰ z actionis moralis.Mala vō actio specificatur ex ordine ad finez indebituz cui admisceī ꝓuatio finis debiti:ex quo ratio mali incidit.vnde patet q nō sola priuatio specificat malū habitū z actionē.sed positio ordinis ad finez quēdaz cuz ꝓuatiōe debiti finis:z sic patet q maluz ꝑm q differētia nō est malū per se:sed per accidēs vel cōcretiue sumptū.¶Ad 4m dōz.q malū pōt intelligi corrumpere dupliciter:vel formaliter vel effectiue.sicut enim formaliter albedo facit albū:ita etiā formaliter ꝓuatio ꝓuat:z corruptio corrūpit:maluz vō per se sumptuz est ipsa ꝓuatio vel corruptio.vnde nō sequīt q sit ens positiue dictuz:quia nō ꝓuat:z corrūpit agēdo:si aūt sumaī effectiue sic nō pōt intelligi de malo per se vel abstracte sumpto:qz ꝓuatio nihil efficit:sed opz vt sumaī de malo per accidens qō est subiectū z causa mali:z hoc quidē efficit aliqd non quidē inquātuz ꝓpriuatuz est:sed inquātū est quoddā ens qō agere pōt.z ideo dicit Dio.q malū nihil agit:nisi vtute boni:z ipsum bonū nō posset impugnare:nisi ex boni virtute:nihil.n.ꝓhibet vnū bonuz alteriꝰ cōtrariū esse:vt caloz frigoris.¶Ad qntū dicēdū.q corruptio z generatio:quāuis semp cōiungaī:nō tamē sunt idē per se:sed per accidēs.qō pz ex eaz terminis:ex quibꝰ motꝰ z mutationis specificantur:terminus eni generationis est forma:quia est mutatio ad esse.terminus vō corruptiōis est ꝓuatio:qz est mutatio ad non esse:forma autez vnius z ꝓuatio alterius:vt forma ignis z ꝓuatio aeris sunt quidē idem subiecto:sed differūt rōne:z ideo etiā illud qō corrūpit z generat:nō ex eodē hz q generat z corrūpit:sed ex eo q formā suā inducit generat:z sic inquātū ens generat:ex eo aūt q forma sua necessario coniungiī ꝓpriōi alterius forme corrūpit.vnde pz: q in eo q ꝓpriones habet vel nō ens est aliqd corrūpit.z ꝓpter hoc Dyo.dicit q boni est per se loquendo generare z saluare.z mali est corrumpere.vnde non sequitur q malum in eo q malū est:aliquid sit.

¶Utrum bonum causa mali. III

Ad tertiuz sic ꝓcedīt.Videī q mali cā bonum esse nō possit.Boni eni:vt dicit Dionysius:est saluare z ꝓducere:sz malū est corruptio quedaz.ergo mali causa bonum nō est.¶ꝑ.vnū oppositoꝝ non est causa alterius:nisi per accidēs:sicut frigidū quodāmodo calefacit.vt in 8°phyſi.dī.sed malū nō tm̄ hz causaz per accidēs sed per se.qz qō est per accidēs est vt in pauciozibꝰ:malum autez videī esse vt in pluribus.ergo opz q ꝑma causa mali sit maluz.¶ꝑ.oīs effectus cause secūde reducīt in causam ꝑmā:sed omne bonuz est effectꝰ cause ꝑme.si ergo aliquod malū ab aliquo bono causaī:tūc causa ꝑma:que deꝰ est:mali causa erit:z sic aliquo modo malus esset deus:qō est absurdū.¶ꝑ.opz vt effectꝰ sequaī cōditionē sue cause:sed omneꝫ malū defectiuū est.g oz q ī causa eius aliquo modo defectus sit:aut ergo est in ea defectus in actu:aut in potētia:si defectꝰ in actu:omne aūt qō deficit ī actu malum est.ergo causa mali non erit bonū:sed maluz:nec hoc erit ꝑmū malū:cuius causam quesiuimus.Si aūt defectꝰ est in causa in potētia tantū:id aūt quod est in potētia tantum nō sufficit vt educat aliqd in actu:qz in secūdo phyſi. dicīt:edificatio in actu est causa edificari in actu:z edificatio in potētia est causa edificari in potētia.ergo ex tali causa malū actu oriri non poterit.¶ꝑ.Dio.dicit in 4°de di. no.q malū non habet causam:sed qō a bono causaī habet causam.ergo malū non est ex bono.

Sed cōtra quicūq; facit aliqd ad qō alteruz de necessitate consequīt:etiā illius causa est: sed res bona est causa alicuius boni ad quod malū cōsegī ex eo q ex illius aduētu alterꝰ bonū ꝓuaī:sicut pz in igne adurēte:qui formā suā inducēs formaz rei adustę tollit:et tamē vtraq; forma bonū quoddā est.ergo bonū est causa mali.¶ꝑ.omne qō est per accidēs reducīt ad per se:sed malū non causat nisi per accidēs:quia non agit nisi vtute boni.vt Dionysius dicit.ergo opz vt causalitas mali in bonuz reducaī:sicut in ꝑmaz causaz.

Respondeo dicendū:q nihil agit nisi ꝑm q est in actu:nihil aūt est in actu:nisi ꝑz q forma vel perfectionē aliquā habet.vnde opz q omne qō agit agat inquantū perfectū est:z ita inquātuz est bonum: cum omne perfectū inquantū huiusmodi bonuz sit:intentio autē cuiuslibet agētis est similitudinē suā in altero efficere.z ideo id quod est per se intentū ab agēte est quo aliquod bonū efficiaī.vnde bonum per se causam habet:sed defectus incidit ꝓter intētionez agētis:hoc autem contingit tripliciter:aut ex parte eius qō intentū est ab agēte:qō cum non compatiaī secuz quandaz aliā perfectionē excludit eam:vt pz in generatione naturali.Ignis enim intēdit formā suaz in materiā inducere:sed quia forma ignis non compatiī formā aeris:inde sequīt ꝓter intētionē agentis ꝓuatio forme aeris:aut ex parte materie recipientis actionem:que indisposita est ad cōsequendaz perfectionē:quā agens intēdit inducere:vt patet in naturalibus in partibꝰ monstruosis:z in artificialibus in ligno nodoso qō non dirigitur ad actionē artificis.vnde remanet artificiatuz aliquem defectū habēs:aut ex parte instrumēti:vt patet in claudicatione:qa a vtute gressiua segtur gressus distortus ꝓpter curuitatez cruris.Malū autez culpe ex duobꝰ hoz modoꝝ contingere pōt.s.vel ex parte eius qō intentū est. vel ex parte instrumēti:ex defectu eniz materie culpe:maluz non accidit:quia opationes morales non sunt factōes vt per eas aliqd in materia constituaī.vt in 6°ethy.dicīt. sed sunt actiones in ipsis agentibus pmanētes z eos perficientes aut corrūpētes.in omnibus eniz peccatis que per deliberationē rōnis ꝓcedūt maluz icidit ex parte eius qō intentuz est:sicut enim in naturalibus nō possunt esse due forme substātiales vltime actu perficiētes eandē partem materie:ita nō possunt esse duo vltimi fines volūtatis.vñ sicut agēs naturale:ex hoc q iducit vnā formā causat defectuz alteriꝰ forme:ita etiā volūtas:ex hoc q alicui tanq; vltimo fini iberet:q debitꝰ sibi finis non est:auertīt a fine vltimo sibi debito:in quo cōpleī rō mali culpe ꝓter intētionem volūtatis.peccata vō que ꝓter deliberationez rōnis ꝓcedūt.vt ꝑmi motꝰ:incidūt ex defectu instrumēti.i.inferioꝝ viriū:que sunt sicut instra volūtatis:aut rōnis:sicut pz in ꝑmis motibꝰ.sic ergo pz q eo mō quo malū causam habere pōt bonū efficiēs causa mali ē.s.per accīs:nō autē id qō est pfectū z sūmū bonū.qō pz per silitudinē in agentibus nālibus in qbꝰ inueniī aliqō agēs vle:z aliqō agens particulare.Agēs particulare qō hz actionē determinatā ad vnā formā:sicut est causa forme illius:ita est causa ꝓuationis forme alterius.vt pz in igne vel aqua:sol aūt cuz sit causa agēs vlr ad oēz formā inferiorē cozpalē nō est causa ꝓuationis forme:nisi per suā elongationē.vt dī in z°de generatione.Silr ēt illud qō est bonum pticulare causando aliqō bonū determinatū:excludit bonū alterꝰ qō nō se cū illo cōpatiī.bonū aūt cōpletū qō vniuersalr oīs boni causa est:nō est cā defectꝰ alicuiꝰ boni:negz etiā per suā absen-

tiam:qz ipsum ẽ̄tū in se est.semp̄ ꝑsens est vicissitudinem nō patiẽs absentie ⁊ presentie.

Ad primuz ergo dom.q̄ boni effect⁹ per se est saluare ⁊ pducere:sed ēt corruptio vl' p̄uatio pōt esse per accidēs effect⁹ boni.vt dictū ē. ¶ Ad 2m dom.q̄ bonū in toto vniuerso ꝯtingit vt in plib⁹:malum aūt vt in pauciorib⁹:plēs enī sunt ptes vniuersi in gb⁹ malum nature accidere nō pōt.s.supiora corpa ẽ̄ ille in gbus malū nature accidit.s.inferiora corpa:in gb⁹ ēt malū nature:vt in pauciorib⁹ est:qz cause nāles non deficiūt a suis ordinatis effectib⁹ nisi in minori parte.Sil'r ēt est in volūtatis si accipiaī cōpleta causa que est volūtas per habitum pfecta:qz hec ab actu ⁊utis:vt in minori parte deficit.voluntas aūt nōdū per habitū pfecta est incōpleta causa:qa se ad vtrūlibet hz:⁊ sic mala pluribus modis ꝯtingūt ẽ̄ bona ita in plib⁹ flectiī in mala ẽ̄ in pfecte bona. In nullo enīz volūtas hoc modo deficit:vt saltē in aliqua bona nō ꝙuertaī.qz malū si pfectuz sit seipm destruit.vt in 4°ethy.dī. ¶ Ad 3m dom.q̄ cā scōa hz p se effectū fm q̄ est sub causa p̄ma.⁊ ideo talis effect⁹ qui per se est ei⁹ in cāz p̄mā reducitur:sed si sit aliqs defect⁹ ei⁹ p accīs incẽ̄tū exit ab ordine cause p̄me:nō opz q̄ effect⁹ ille in causaz p̄mā reducaī:sic pz in crure claudicāte:qcqd.n.ō rōne gressus est in claudicatione totū efficit mediāte crure a ⁊utte gressiua:sz crus incẽ̄tū est improportionatū ⁊tuti gressiue inducit deformitaté que est in claudicatione.vñ nō opz q̄ talis deformitas sit effect⁹ ⁊tutis gressiue:ita ēt bona particularia nō sunt cause per accidēs aliquoz defectuū:nisi fm q̄ deficiūt a pfectione summi boni.vnde nō opz q̄ defectus illi q ꝙsequūtur in summū bonū:sicut in causaz reducaī. ¶ Ad 4m dicendū.q̄ in volūtate creata īuenīt duplex defect⁹.vn⁹ qui est potētialis causa mali.s.ex nihilo:ex hoc enīz q̄ ex nihilo est pōt deficere peccādo fm vertibilitatē electionis:nō tñ iste defect⁹ est actualis causa mali.qz sequeret ẽ̄ q̄ voluntas semp̄ deficeret:sicut crus claudū semp̄ claudicat:alius aūt est defect⁹ actualis fm q̄ actu deficit:⁊ qcquid p̄cedit ab ipsa,put sub isto defectu stat:totū est malū:illius autez ōfect⁹ qui est in actu volūtatis:nō opz q̄ sit causa aliqs alī⁹ defect⁹ in volūtate p̄xīs actu:qz sic in infinitū ireī:sz ipamet volūtas fm se ꝙsiderata illius defect⁹ cā est. Ille enīz defect⁹ in volūtate est:fm q̄ volūtas ad aliqd aliquo īdebito mō ꝙuertiī.Eius aūt qō est cōuerti ad bonū creatum īdebito mō volūtas dīnīz hz:qz ad vtrūlibet lība est.non enī est sile de volūtate ⁊ agēte nāli.agēs.n.nāle est determinatū ad vnū ex sua nā.vñ nō pōt esse cā actionis īordinate:nisi per hoc q̄ aliqs defect⁹ in ipso agēte est:volūtas aūt nō est determinata ad vnum:sed seipsa determinat fm q̄ huic vel illi adheret:⁊ in tali adhesione p̄mū malū volūtatis ꝙsistit.vñ p̄mi mali culpe qō ē in actu volūtatis res bona.s.voluntas cā est:sz p accīs vt dctm est:scōi aūt mali qō est in actu exteriori ipsa volūtas iaz mala p īteriorē actuz cā est. ¶ Ad 5m dom.q̄ maluz nō hz cāz per se:sed p accīs vt dictuz est.⁊ hoc Dio.intendit.⁊ sic per accidens bonum mali causa esse potest.

¶ Utrum maluz sit subiectiue in bono. IIII.

AD quartuz sic,pcedit.Uī q̄ maluz nō sit in bono sicut i subo.Sicut.n.dicit Dio.4.ca.de di.no.malū neq; ē exīs neq; in exīte.sed ppyssime dī esse in altero:qō ē in eo:sic in subto.q̄ exīs nō est subm mali:sed oē bonū est exīs.q̄ malū nō est in bono.sic in subō. ¶ P̄.maluz se hz ad bonuz:sicut nō ens ad ens:sed ens nō est subm nō entis:qz sil' eē nō p̄nt.q̄ nec bonuz est subm mali. ¶ P̄ nullū ꝺrū est subz sui ꝺry.sed bonū ⁊ malū sunt ꝺria.q̄ bonuz nō est subm mali.p̄ma pz ex hoc qō p̄ phy.dī.q̄ subm neutruz ꝺrioz est. ¶ Si dicaī q̄ regula ista fallit ī his ꝺrys q̄ sunt bonuz ⁊ malū.vt i lra dī. ¶ Cōtra.in posteriori semp̄ pus icludiī:sed p̄ oppō ē affirmatōis ⁊ negatōis.q̄ affirmatio ⁊ negatio icludiī i oib⁹ ꝺrys.sz affirmatio ⁊ negatio nō pnt esse sil'r.q̄ nec aliq̄ ꝺria.subm autē sil'r est cū cui⁹ ē subm.q̄ bonuz mali subm eē nō pōt. ¶ P̄.illō qō ē p se subz alicui⁹ est ēt p se causa ei⁹:qz sic dicit Auic.subm est in se cōpletū p̄bēs alteri occasione essendi.sz malū nō causaī per se ex p̄ncipys boni.ergo bonū non est vniuersale:⁊ per se subiectum mali.

Contra omne qō est subz est ens.sed omne ens īquātuz hz bonū est:qz ens ⁊ bonū conuertunī.q̄ oz q̄ subm mali sit bonū. ¶ P̄.phs dicit in.9.meta.q̄ nō est pter res malū:esset autē pter res si in reb⁹ nō esset.ergo malū est in reb⁹ sicut in subo:sed ois res incẽ̄tū hz bona ē.qz p se malū nulla res est:sed p̄uatio vt dictuz est.ergo bonum est subiectum mali.

Respondeo dōz.q̄ p se malū.vt dictuz ē ex dictis Auicēne est p̄uatio.p̄uatio autē:vt in 4°meta.dī.est negatio in suba.i.in subaz hz subm:negatio autē que subz nō determiat p̄uatio dici nō pōt:sz simplex negatio.vñ oz q̄ maluz aliq̄ ens subiectū bēat.oē autem ens incẽ̄tū hz bonuz est.vñ oz q̄ subiectuz mali sit bonuz. ¶ Sed sciendū q̄ nō omne bonū subiectuz mali esse pōt. est.n.quoddā bonū cui nihil bonitatis deest:qz pfectum ē nec deesse pōt.qz oēs bonitates in eo vnuz sunt vt vna ab altera separari nō possit:qz simplex est:⁊ in tali bono malū nec esse:nec cogitari pōt.⁊ hoc est summū bonuz qō de⁹ ē. Est autē quoddā bonū qō ẽ̄tuis nō oēm bonitatem pfecte colligat:sed in aliquo a summo bono deficiat:tū nō pōt sibi deesse aliqua bonitatuz que debita est sibi:vt pz in angelis:⁊ in corporibus celestib⁹que bonitatez naturalē nullo modo amittere possunt:⁊ tale etiā bonuz subiectuz mali esse nō pōt.nō enim ois carētia bonitatis malum est:sed illius tantū est quā nata est res habere ⁊ debita est ei:carere enim visu nō est malum in lapide:sed in oculo.hoc enīz est cōmune p̄uationi omni:q̄ aptitudinē ad actuz in subiecto regrat.Est aūt quoddā bonum qō nec oēm perfectionem cosequiī.⁊ ꝓpter distātiam a summo bono:illa etiam que debita ē sibi carere pōt:⁊ quā natū ē habere.⁊ tale bonum est subiectū mali:qcqd sit illud. Uñ Dionysius dicit 4°ca°de di.no.q̄ bonum particulare est subiectum mali. hoc aūt bonum quid sit qō malo subycīt:cōsiderāduz est ex pfectione que per malum p̄uatur:eo q̄ p̄uatio ⁊ habit⁹ sunt circa idem:est aūt quedaz pfectio.s.secūda:cui⁹ subiectum est ens actu cōpletuz in esse p̄mo:⁊ hoc idem ens illi malo subycitur:per qō ista pfectio p̄uaī:sicut aīa cnlpe p quam gr̄a tollīt:est autē quedā pfectio p̄ma:vt forma substantialis:subiectum cui⁹ est ī potētiam tñ.s.materia p̄ma:que sicut est ens icōpletum ⁊ in potētia:⁊ipa etiā subycitur p̄uationi substātialis forme.vt dicit phs in p̄mo phy sicoz.q̄ materia nō est malum per se:sed per accidēs.s.rōne p̄uationis cui subycitur.

Ad primum ergo dicēdum.q̄ Dionysius itelligit esse ī existēte:sicut aliqua pars perfectionem existētis cōstituēs:⁊ hoc modo in nullo existente malum est:sed sicut p̄uatio in subiecto. ¶ Ad scōz dom.q̄ malū nō esse habet ad bonū:sicut nō ens absolute sumptū ad ens:nō ens enīz absolute sumptū est negatio pura que sibi subiectū nō determinat.malū aūt est nō ens quoddā quod est p̄uatio.⁊ ideo opz q̄ habeat determinatuz subiectum qō nō pōt esse nisi ens bonum. ¶ Ad 3m dom.q̄ non qōlibet maluz cōtrariaī cuilibet bono directe:sed nec cuilibet virtuti quodlibet vicium.sed illi tantuz bono:cuius perfectio per malum p̄uaī:malū autē nō est sicut in subō

in illo bono quod per malū tollit: sicut vita naturalis hominis nō tollit per malū culpe. vnde malū culpe nō opponitur huic bono: qō est vicium vita nāli. ⁊ ideo nō est inconueniēs: si hoc malus i hoc bono sit: sicut in subiecto. ¶ Ad quartū dicēdus. q̄ oppositio mali ad bonū pōt considerari dupl'r: vel secūdū determinatā rōnē huius boni ⁊ illius mali: ⁊ sic nō fallit in istis oppositis bonū ⁊ malū dialeticorus regula que ꝓhibet cōtraria simul esse nō posse: qz vt dictum est: sic accipiēdo oppositionē boni ⁊ mali: malus non opponit illi bono in quo ē sicut in subō. ꝓpōt etiā ꝓsiderari oppositio mali ad bonū rōnē ꝑm cōem vtrisq; ⁊ sic malus simpl'r opponit bono simpl'r: sic huic bono ℔ malū: ⁊ p hūc modū fallit dialeticoꝝ regula in istis cōtrarys: qz malum est in bono: ⁊ ratio quare fallit est ista: quia bonū nō opponit ab aliqua determinata perfectione: sed a ꝑfectione in cōmuni. vnde q̄cūq; perfectiōis res habeat cōmunē rōnē boni cōsequit. Simil'r etiā q̄ncūq; perfectione p̄uat cōmunē rationē mali icurrit. cōtingit autez vt aliq̄d habeat p̄mam perfectionē ⁊ p̄uet secūda: ⁊ ita simul hēbit rōnez boni ⁊ mali: sed ꝑm diuersa: ⁊ ex hoc non sequit q̄ cōtradictoria sint simul vera. ¶ Ad 6m dicēdum. q̄ malū non habet subiectuz: sicut per se accidēs. sed sicut p̄uatio ꝑfectionis: ⁊ ideo non oportet q̄ per se ex p̄ncipys sui subiecti causet: sed sufficit q̄ tantum in subiecto aptitudinem ⁊ debitum requirat.

¶ Utrus malū possit corrūpere totus bonum. V.

Quintus sic ꝓcedit. Videt q̄ malū bonū totū corrūpere possit qz vt in p̄mo phȳsicoꝝ dicit omne finitū consumitur ablato quodā: sed bonū creatus: qō solus subiectū mali esse pōt finitū est. ergo per multiplicationez mali pōt ex toto cōsumi. ¶ Si dicat q̄ q̄ntus sit finitū in actu: est tamē infinitū in virtute ⁊ potētia. ¶ Cōtra. quātitas virtutis vel potētie mensuret ex obiecto: sed obiectū pōt habere infinitatē vel ꝑm rationē quantitatis cōtinue vel ꝑm rationē q̄titatis discrete: ſz neutro modo per peccatū diminuit potētia vel vtus boni naturalis: qa sicut ante peccatū erat anima capax infiniti boni qō deus est: ita etiā ⁊ post. Simil'r etiā: sicut ante peccatus poterat in ifinitos actus: ita etiā post: nec alicuius act' potentia ab ea auferet ad minus remota. ergo diminutio boni per malū nō attēdit ꝑm q̄titatē vtutis. ergo nec infinitas vtutis cōsumptionē boni vel mali excludere pōt. ¶ Si dicat q̄ diminutio boni per malū nō est semp ꝑm eādez q̄titatē: sed ꝑm eandē ꝓportionez: sicut in diminutione cōtinui. ⁊ ideo semper in infinitū diminuit: nec ex toto auferet. ¶ Cōtra. quādocūq; est diminutio ꝑm eandē ꝓportionē semp illud qō secūdo auferet est minus eo qō p̄mo auferebat: qz si primo ablatū fuit tertiū totius: secūdo ablatū erit tertiū residui: ⁊ sic deinceps: sed z̄m malum nō tollit minus de bono q̄ p̄mū malū auferebat: qz pōt esse malus tam magnum: nec bonū est' fortius ad residendū: sed debilius. ergo non est diminutio boni per malū semp ꝑm eandē ꝓportionez: ¶ ℘. ex hoc malū dicit q̄ bonū corrūpit. ergo q̄diu malus durat cōtinue corrūpit: sed qō cōtinue corrūpit tandē ad nō esse ꝓducit: quia sicut nullius rei generatio est ifinita: ita nec corruptio: cuz tēpus corruptionis cuiuslibet rei tēpori generationis eius equale sit. vt in z̄o de generatiōe. dicit. ergo necessariū est q̄ bonū ex toto per malū tollat. ¶ ℘. si malū diminuit bonū: aut illud bonū qō est ei subiectus: aut illud bonū qō est ei oppositū: sed nō illud qō est sibi subiectū: cuz nullū accidēs suū subiectū diminuat. ergo ītelligit diminuere illud bonū: qō sibi opponit. ergo cū illud bonus ex toto p̄uet: qz opposita nō possunt esse sīl. videt q̄ bonū qō per malū diminuit ex toto tollatur.

Sed cōtra. Inter alia mala peius est malū culpe: ſz malū culpe nō ex toto tollit bonū: dicit enim Dio. in 4.°ca. de diui. no. q̄ bona naturalia in angelis peccātibus integra permāserūt: cuz tamē peccatū cozū sit grauissimū. ergo malū nō ex toto tollit bonū. ¶ ℘. phs dicit 4.° ethy. q̄ malū si sit integrū seipm destrueret: sed malus qō ex toto tollit bonus erit integrus malus. ergo etiaz seipsuz destrueret: sed quicqd seipsuz destruit impossibile est esse. ergo impossibile est esse aliquod malum quod ex toto corrumpat bonum.

Respondeo dicēdo. q̄ sic ex dictis ꝑz malū per se acceptuz p̄uatio quedā est: ad rōnem autē cuiuslibet p̄uationis tria requirunt. s. habitus oppositus: ⁊ subiectū taz habitus q̄ p̄uatiōis: ⁊ habilitas in subiecto ad receptionē habit'. ⁊ ideo triplex bonus pōt cōsiderari. s. bonū qō est ꝑfectio opposita ipsi malo: ⁊ subiectum illius ꝑfectionis ⁊ p̄uationis oppositē: ⁊ etiā ipsa habilitas ad perfectionē illā: que cum sit quedā quasi inchoatio ei': etiā bonū quoddā est. verbi gra. malus culpe hz pro subiecto ipsam naturā aīe que bonus quoddaz est: ⁊ pro opposito ipsam grām: ⁊ itez aīe inest habilitas quedā ad gratiaz habendā. Sciēdum est ergo q̄ malū culpe bonū gre sibi oppositum ex toto tollit: de ipsa vo natura aīe que est sibi subiectus nihil auferet: ipsaz vo habilitatē diminuit: ⁊ hoc est bonus nature qō ex culpa diminuit. Diminutio autez huius habilitatis nō est per subtractionez alicuius partis eius: sicuti enim qualitates ⁊ forme non augent per additionē: vt in p̄mo dictū est. distinctione. 17. sed per itēsionē. ita etiā non diminuit per subtractionē: sed per remissionē remissio autē hȳ habilitatis est ꝑz q̄ elōgatio: est ab actu. s. ab ipsa gratia: quāto enim potētia est magis propinqua actui tāto cōpletior est: cōtingit autē istaz habilitatē in ifinituz elōgatiozē ab actu fieri: ita q̄ semp remanebit habilitas: eo q̄ quilibet actus peccati facit aliquam elongationem a gratia. vnde semp remanet minor: ⁊ miōr habilitas ⁊ magis a gratia distans: ⁊ post p̄mus peccatū non tollitur potētia ad scōm peccatū: imo est maior ꝓnitas. ⁊ ideo pōt fieri maior elōgatio: nunq̄ tamē habilitas ad gratiā ex toto tollet: quia habilitas ista causat ex p̄ncipys nature que p̄ncipia: vt dictum est: culpa nec tollit: nec minuit: ⁊ simile esset in naturalibus: si esset aliquis calor qui in infinitum posset calefacere: ⁊ plus: ⁊ plus: semp tamē remaneret materia que ex natura sua haberet habilitatē ad frigus ⁊ eaz nullo modo amitteret: sed tamē illa habilitas semper fieret magis ⁊ magis longinqua ab actu.

Ad primum ergo dicēdus. q̄ ista diminutio non fit per subtractionē: sed per elongationez ab actu: vt dictū est. ¶ Ad z̄m dōm. q̄ nihil subtrahitur de q̄titate vtutis vel potētie: ita vt non sit post peccatum in potētia ad tantū bonum: sicut ante vel ad tot bona sicut p̄us: sed tamē per quodlibet peccatū elongat potentia ab actu: ⁊ in hoc infinitatez habet ꝑm q̄ in infinitū hoc fieri contingit: vt dictus est. ¶ Tertiū concedit: quia illa solutio nihil valet. ¶ Ad 4m dōm. q̄ malū. i. ipsa p̄uatio que est in subiecto aliquo non corrūpit aliq̄d effectiue in subiecto illo vt fiat cōsumptio cōtinua: sicut humidum per caliduz consumit: sed corrūpit formal'r loquēdo. i. est ipsa corruptio qua corruptum est: ⁊ ideo ratio non ꝓcedit. ¶ Ad 5m dōm. q̄ illud bonum nature quod per peccatuz diminuit est mediū iter animā que ē subiectū culpe: ⁊ gra; que est oppositū culpe. s. ipsa habilitas que gdē radicat in aīa: ⁊ ꝑficit p gram: ⁊ iō ex pte illa qua accedit ad gra; opponit culpe rone cui' p culpā diminuit: vt semp elōgatio: a gra fiat: ſz ex pte illa q̄ i suba aīe radicat nō opponit culpe sed ē subz ei': ⁊ iō semp manet in aīa q̄diu manet nā.

¶ Expositio textus.

MAnifestus est ex voluntate mala ꝛc.) Hoc dicit ad excludendus quandā obiectionem ex verbis dñi exortam Mathei.7. Non potest arbor bona ꝛc.ex quo videt sequi q̄ res bona causa mali esse nō possit. ¶ Sed dicendus q̄ arbor est causa proxima fructus: causa vo p̄ma in genere illo est vel sol vel terra: ꝛ causa prima est cōmunis ꝛ bonis ꝛ malis arboꝛib⁹: et bonis ꝛ malis fructibus: ideo ipsa natura voluntatis: sicut causa p̄ma est p̄ncipium bonaꝝ et malarū voluntatū: et bonoꝝ et malorum exterioꝛum actuū vna et eadē. sed volūtas mala que comparat arbori est causa mali actus exterioꝛis ꝓxima q̄ comparat fructui. (Ecce habēs p̄maꝫ voluntatē boni mutabilis ꝛc.) hoc non dicit. si angelus p̄mus: ꝛ homo nō peccasset quin alij sequentes peccare potuissent: sed quia ex illis p̄mis peccatis sequētia cōcomitata sunt. (ybi autē bonum non est ꝛc.) hoc non est intelligēdus de bono q̄ per malū priuat: quia sic ratio sua non valeret: hoc enim bonū ante aduentus mali est: sed post aduentus mali non remanet: sed intelligit de bono quod est subiectus mali q̄ quidem corrūpitur inquantū debita perfectione priuat. q̄ si esse desisteret priuari non posset: et ita nec corrūpi. (Naturaliꝫ sunt p̄uationes bonoꝝ ꝛc.) hoc intelligendus est de bono naturali vel ad quod natura est ordinata: sic gratia vel virtus vel de ipsis habilitatibus ad ꝟ bona. si enim intelligeretur de bonis naturalibus que sunt de esse nature vel naturā consequētes: sic falsus esset: quia talia bona post peccatum integra manēt. vt Dio. dicit 4.°ca: de diuino. (Illa dialeticoꝝ regula deficit ꝛc.) quomodo deficiat et quomodo non dictum est: sed p̄m intellectus quo ꝓponitur vt regula nunq̄ deficit: quāuis aliquo modo ꝟficiat in bono et malo: quod non deficit in alys contrarys que spirituales formas designant. vt dictum est. (De ipsis rebus quibus homines ꝛc.) i. de peccatis: que etiam inquātum res sunt bonitatem quandam habent: sed inquantus deficiunt mala sunt.

¶ Quid sit peccatum. ¶ Dist. XXXV.

POst hoc videndus est quid sit peccatus. Peccatum est. vt ait Augu. Omne dictū vel factum vel cōcupitus quod fit ꝓtra legem dei. Idē in libro de duabus animabus. Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi: q̄ ꝟ iusticia vetat: in vtraq̄ assignatiōe de actuali peccato agit: ꝛ mortali: non veniali. Ex p̄ma descriptione ostenditur peccatum esse volūtas mala siue locutio ꝛ operatio p̄ua. i. actꝰ malus tā interioꝛ q̄ exterioꝛ. Ex altera ꝟo ostēdit esse actus interioꝛ. Voluntas enim vt in supioꝛibus dictus est motus animi est. actus ergo interioꝛ est. Ambro. quoq̄ in p̄imo li. de paradiso ait. Quid est peccatū nisi p̄uaricatio legis diuine ꝛ celestium inobedientia p̄ceptoꝝ: ergo in p̄uaricante peccatū est: sed in mādāte culpa non est. Non enim ꝓsisteret pctm̄ p̄uaricationis si interdictio non fuisset. Non ꝓsistente autē pctō non solum malitia: sed etiā virtus fortasse non eēt. Que nisi aliqua malitie fuissent semina: vel subsistere vel eminere non posset. Ecce p̄uaricationem legis ꝛ inobediēriam diffinit Ambro sius esse peccatum.

¶ Diuersoꝝ sentētias de peccato ponit.

QVocirca diuersitas huius ꝟboꝝ occasione de pctō plurimi diuersa senserunt. Alij enim dixerūt voluntatē malam tantū esse pctm̄: ꝛ non actus exterioꝛes. Alij volūtatē ꝛ actus. Alij neutrum: dicētes oēs actus eē bonos: ꝛ a deo: ꝛ ex deo auctore esse. Malum aūt nihil esse: vt ait Aug. super Joānem. Omnia p̄ ipsum facta sunt ꝛ sine ipō factum est nihil. i. pctm̄: quod nihil est: ꝛ nihil fiūt homines cum peccāt. Supra etiam dixit Aug. q̄ malum est p̄uatio boni vel coꝛruptio boni: quod etiā i lib. lxxxiij. questionū ait. Summum malū nullū modū habet. caret enim omni bono. At modus aliquid boni est: nō igit est: q̄ nulla specie ꝓtinet: totūq̄ hoc nomē mali de spēi p̄uatione reptū est. Itē in dogmatibus ecclesiasticis dicit: malū vel malitiā non eē a deo creatam: sed a dyabolo inuētā: qui ꝛ ipse bonus creatus est. Idē etiam in lib. ꝓtra manicheos: q̄d sit peccare ostendit dicēs. Peccare quid aliud est: nisi in veritatis p̄ceptis: vel i ipa veritate errare? Oꝛ si non volūtate faciūt peccatoꝛes iniuste iudicant. Quid igit in hac tāta varietate tenēdus? Quid dicēdum?

¶ Vera sīa de peccato hic ꝓponitur.

SAne dici pōt: ꝛ libere tradi ꝺ peccatū esse actum malū interioꝛē ꝛ exterioꝛē. s. malam cogitationē: locutionē: ꝛ opationem. Precipue tamē in volūtate cōsistit pctm̄: ex qua tanq̄ ex arboꝛe mala ꝓcedūt opera mala tanq̄ fructus mali. Quidā aūt dilig̃ter ꝟba aug. attēdētes: quibus supra ꝛ i alijs scripture locis vtitur: nō indocte tradūt volūtatem malam in actus malos inquātū sunt: vl inquantū actus sunt bona eē: inq̄tū ꝟo mala sunt pctā eē: qui volūtatē ꝛ actus quēcūq̄ bonā dei nāz eē dicūt: inq̄tū actꝰ est vl volūtas: ꝛ ex deo auctoꝛe esse. Inquātū ꝟo inoꝛdinate ꝛ ꝓtra legem dei fit ꝛ sine debito caret pctm̄ ē: ꝛ ita inquantū pctm̄ est nihil ē. nulla enim substantia ē: nullaq̄ natura est.

¶ Auctoꝛitatibus ꝓbant voluntates ꝛ actus omnes esse bona inquantum sunt.

QVod aūt volūtas oīs ꝛ actio bonum sit inq̄tū est: ex eo ꝓbāt. q̄ ait augu. in lib. de. lxxxiij. q̄stionib⁹. Deus tātūmodo boni cā est. Quocirca mali auctoꝛ non est: omniū que sunt auctoꝛ est: que

inq̃tū sunt intātū bona sunt. Idē ꝓbās nihil casu fieri in mūdo ait in eodē. Quicqd casu fit temere fit. qcqd temere fit: nō fit dei ꝓuidētia. Si ergo casu fūt aliqua in mūdo: nō ꝓuidētia vniuersus mūdus admistrat. Si non ꝓuidētia vniuersus mūdus admistrat: aliqua natura vl substantia est: que ad opus ꝓuidētie dei nō ꝑtinet. Omne aūt qō est: inquātū ē: bonū est. Sūmus enim bonū est illud bonum: cuius ꝑticipatione sunt cetera bona: t omne qō mutabile ē: non ꝑ se: sed boni illius ꝑticipatione inquātū ē bonus est: qō diuinā etiā ꝓuidentiaz vocamus. Nihil igit casu fit in mūdo. His testimonijs initūtur ad ostendēdū omne qō ē: inq̃tū est bonus esse. Vñ augu. in lib. primo. de doctrina xp̄iana ait. Ille summe ac primit ē qui oīo incōmutabilis est: t cetera que sunt nisi ab illo esse non pōt: t intm̃ bona sunt inq̃tuz bona acceperūt vt sunt. Ex p̄dictis colligit atqz infert: qz si mala voluntas t mala actio: inq̃tū ē bona ē: hz qs ē q̃ diffitetur malā volūtatē esse: t malā actionē? Mala igit volūtas siue actio inq̃tū ē: bonū est: t inq̃tum volūtas ē: vel bonū sit ē: sed ex vicio mala ē: qō vicio a deo nō ē: neqz aliqd ē. Qō aug. notasse videt in lib. de lxxtuj. qōnib dicēs: vicium est volūtatis quo ē homo deterior qō vicium longe abest a volūtate dei: vt rō docet. Ex hoc loco ꝓbāt volūtatē inq̃tū vitiosa ē: nō cē a deo t inquātū vitiosa ē pm̃ esse. Et pm̃ ēt aiūt inquātū non hz ordinez nec finem debitum. ita t actio inquantum ex malo procedit: t ordinē non habet: t i malum tendit.

¶ Alia ꝓbatio q oīs act inquātū ē bonus ē.

Item t alr ꝓbāt oēm actū interiorem vel exteriorē inquantū ē esse bonū: qa nō esset actus malus: nisi esset res bona: qz nō ē aliqua res mala: nisi eadez res bona sit. Vñ Aug. i enche. Dis natura bonum ē: nec res aliq̃ mala eēt: si res ipsa q̃ mala ē nā nō eēt. Nō igr pōt cē malū: nisi eēt aliqō bonum. Qō cū dici videat absurde: cōnexio tm̃ rōcinationis nos ꝑpellit hoc dicere. Ex predictis testimonijs asserūt oēs act inq̃tū sūt: eē res bonas: nec aliqd eē malū. i. pm̃: nisi idē quoqz hz aliqd bonū sit: t oiuz que sunt inquātum sunt: deū auctorē p̄dicāt: t ei volūtate oia esse quecunqz sunt: que inquantū sunt nature sunt.

¶ Obiectio contra illos qui dicunt omnes act inquantum sunt esse bonos.

Quib opponit si oia que sunt: iquātū: sunt: bona sunt t nature sunt: g̃ adulterium t homicidiuz t filia inq̃tum sunt: bona sunt: t nature sūt: t deo volēte fiūt. Qō si est: tūc illi qui faciūt illa: bona agūt. Qō penit absurdū est. His ꝙo sic illi rñdent: dicūt equidē adulteriū homicidiuz t huiusmodi non simplr actus denotare: sed actuū vicia. Actusqz ipsos adulteriū t homicidiū inquantuz sunt: vel inquātū actus sunt: a deo esse t bonas naturas esse: sed non inquātuz adulteriū t homicidium sunt. Et iō non seq dicūt: si actus qui homicidia t adulteria sunt a deo sunt: q homicidia t adulteria a deo sint. Itē aliter eis opponit. Si aliqd non ē malū qō non sit natura vl res bona: quō igit peccata sunt: nō credere in deū: non ire ad ecclesiam: t huiusmodi cum ista nō sint nature: imo omnino nō sint: Non est. n. aliqd vel res aliqua: nō ire ad ecclesiam: vel non credere t huiusmodi. Ad qō dicūt bis atqz huiusmodi dictionibus que videtur ꝓuationes simpliciter notare t nihil ponere: qz per negationez dicuntur: vere aliqua poni: actusqz per eas significari. Non credere enim in christum incredulitatez dicūt: t noīe incredulitatis malū mētis actū significari. Ita ēt cū dī. Non ire ad ecclesiā malum est: nō eūtis cōcēptus significatur. i. voluntas mala vel ꝓpositū: hoc est enim declinare a bono: t ideo malū est: sicut ecōuerso declinare a malo bonū est. Sicut igitur dēclinatio a malo q̃nqz aliqd ponit. s. volūtatē t ꝓposituz vitandi malū. Non enim pōt esse bonū qō oīo nihil est: ita dēclinatio a bono aliqd quod est significat. s. voluntatē t ꝓpositum mali: t ꝑm hoc vera est t generalis illa peccati mortalis descriptio quā supra posuit Aug.

¶ Utrum malus actus inquantum peccatū est sit ꝓuatio vel corruptio boni.

Post est etiā queri ab eisdē cum peccatum sit: vt supra dictū est: ꝓuatio vl corruptio boni: t oīs actus malus sit peccatū: vtrum sit ꝓuatio vel corruptio boni inq̃tū peccatuz est: vel non. Si enim inquātū peccatū est corruptio boni est: cuz corruptio vel ꝓuatio boni pena sit hoi: inq̃tū igit peccatū ē: pena est. Qz si ē: tūc inq̃tū peccatuz ē bonū esse videtur: t a deo esse. Si autē nō inq̃tum peccatuz ē corruptio boni ē: queri ꝑm qd corruptio sit. Si enim corruptio ē: t nō inquātum peccatum ē: cum nō sit nisi bonū ꝓterq̃ in eo quod peccatū ē. ergo inquātū bonuz ē corruptio vel ꝓuatio boni ē. Ad qō etiam ipsi dicūt actum malum nō inq̃tū ē: nec inquātū bonum ē: esse ꝓuationē vl corruptionē boni: sed inq̃tum pm̃ ē: nō tamē inquātuz peccatuz ē pena

est: vel aliquid qđ ex deo sit. Ut enim ex verbis Aug. ꝑmissis colligit peccatum dicit corruptio vel priuatio actiue nō passiue. Nam ideo malū vel peccatum dicit corruptio boni: quia naturā bonam qualicūq priuat bono. Nam si nō priuat aliquo bono non nocet. vt supra Aug⁹. ait. Nocet autem. adimit igitur bonum. Nō autem nocet nisi inquantū ptm̄ est. ergo inquātū peccatum est priuat bono. Itaq inquātū peccatum est priuatio est: vel corruptio boni.

¶ Quomodo inquantum peccatū est possit corrumpere bonum cum nihil sit.

Sed cum nihil sit inquantū peccatum ē: quō pōt bonum corrūpere vel adimere: Aug. de hoc docet in libro de natura boni dicēs. Abstinere a cibo nō est aliqua substantia: tamen substantia corporis si omnino abstineat a cibo: languescit t frāgitur Sic non est substantia peccatum: eo tamē natura anime corrumpitur.

¶ Or peccatum ꝓprie corruptio aie est: t quō.

Peccatum vo. i. culpa, ꝓprie anime corruptio est. Si autem queriť i quo possit corrūpi anima: in parabola illius qui icidit in latronibus: qui eum spoliauerunt t vulnerauerunt: clarescit. Incidit enim hō in latrones: qñ per peccatum in potestatē diaboli trahit: t tūc per peccatum spoliat gratuitis donis. i. virtutibus: t in naturalibus bonis vulnerat: que sunt ratio: intellectus memoria t ingenium t huiusmodi: que p peccatum obtenebrant t vitiant: per peccatum etiam priuatur illo bono: cuius participatione cetera bona sunt. Quo tanto magis priuat qn̄to magis se ab eo elongat.

¶ Qualr hō se elonget a deo. s. per dissimilitudinem quam facit peccatum.

A deo autē se elongat per peccatum: non loci distātia: quia vbiq totus t presens est oibus: t oia in ipso sunt: vt ait Aug. in lib. de. lxxiij. qōnibus t ipse locus non est. Locus tamen dei abusiue dicitur templum dei: non q eo cōtineatur: sed q ei presens sit t inhabitans. Id autem anima mūda intelligit: p peccatum igit nō ſm locū aliquis longe fit a deo: t in eo longe fit q ab eius similitudie recedit: t tanto longi⁹ qđto fit dissilior. Illa aūt vt ait Aug. i li. de. lxxiij. qōnib⁹. Que participatōe similia sunt deo: recipiūt de similitudinez. At ipsa similitudo nullo modo ex aliqua parte pōt esse dissimilis. Unde fit vt cum similitudo patris filius sit: ex nulla parte patri possit esse dissimilis: cuius participatione similia sunt quecūq deo similia sunt: t illa possunt recipere dissimilitudinez. Nihil est autē qđ hominem a deo dissimilez faciat: quēadmodū peccatum. Cum aūt peccatum sit corruptio vel priuatio boni que est in anima: est etiaz priuatio t corruptio boni corporis: sicut corpus bois priuatum beneficio illius imortalitatis t impassibilitatis quam habuit ante peccatum.

¶ An pena sit priuatio boni.

Queri autem solet: vtrū t pena sit priuatio vel corruptio boni. Ad qđ facile respōderi potest: si predicta ad memoriam reuocentur. Diximus enim supra priuationem vel corruptionē boni accipi actiue vel passiue. i. ſm efficientiaz vel effectuz Ideoq priuatio vel corruptio boni dicit t peccatum t pena. Sed peccatum ſm efficiētiam: quia priuat vel corrumpit bonum. Pena autē ſm effectum. i. scōz passionem que est effectus peccati. Aliud est enim pena. Aliud culpa. Alterum est dei. i. pena. Alterum dyaboli vel hominis est. i. culpa.

¶ Diuisio textus.

Quia in peccato actuali duo ꝓsideranť. s. defect⁹ ex quo rōnez mali hz: t suba act⁹ ſm quā actuale peccatū dr: determinato de peccato actuali ſm q hz rōnē mali. Dic icipit determinare de eo q̄tū ad subaz act⁹ in qua defect⁹ fundat: ſm quē malum dr. t diuidit in ptes duas. In pma determinat de peccato q̄tū ad actū. In scōa de potētia que est ad actuz peccati. 44. dist. (Post pdicta cōsideratione dignū tc.) Prima diuidit in duas. In pma determinat de peccato in generali. In secūda descēdit ad peccatoz dīas. 43. di. (Luz aūt volūtatē malā tc.) Prima diuidit in duas. In prima determinat de actu peccati generali: sed qz act⁹ peccati vel est interior volūtatis vel est exterior. Ideo in scōa pte descendit ad vtroq actus. 38. di. (Post pdicta de volūtate eiusq fine tc.) Prima diuidit in duas. In pma ꝓsequitur opinionē quorūdā dicentiū actus peccatoz a deo esse. In scōa ponit opinionē ꝓriā. 37. di. (Sūt aūt alq plūmi alr lōge tc.) Prima diuidit in duas. In pma ꝓsequit opionem eoz qui dicūt oēs actus ex deo esse. In secūda ex incidēti qz ꝑ disputatio mota exigebat iterponit de opatōe peccati ad penā: vtrū peccatū pena esse possit. 30. di. (Sciēdum est tñ quedaz sic esse peccata tc.) Prima diuidit in tres. In pma ponit diffinitionē peccati. In secunda inducit diuersas opiniones ex datis descriptionibus occasionatas. ibi. (Quocirca diuersitatis huiusmōi vboz occasiōe tc.) In tertia ꝓsequit illaz opinionē: q oēs act⁹ a deo sunt. ibi. (Quidā diligēter attēdētes tc.) Circa zm̄ duo facit. Prio narrat diuersas opiones. Secūdo breuiter dixit qd de eis tenēdum sit. ibi. (Sane dici pōt tc.) Tertia pars diuidit in partes tres. In pma ponit opinio. In scōa ponit opinionis ꝓfirmatio p rōnes. ibi. (Or aūt ois volūtas t actio tc.) In tertia ponit rūsio ad ea que in cōtrariū obyci possunt. ibi. (Quibus opponit si oia que sunt tc.) Circa scōz duas rōnes ponit. Prima accipit ex rōne entis. Scōa ex bitudi-

ne mali ad bonum in quo necessario in subo malus ꝯsistit ibi. (Jtē ꝛ alr ꝓbant ꝛc.) Prima ratio talis est. omne ens inq̃tū ens bonus est: ꝛ a deo est: sed oīs actio est ens. g̃ ꝛc. Primo ꝓbat maiorē. Scōo ꝓponit minorē: ꝛ inducit ꝯclusionē. ibi. (Ex p̄dictis colligit atq; infert ꝛc.) (Quib⁹ opponitur si oia ꝛc.) Vic excludit obiectiones que ꝓtra hāc opinionē p̄t esse. Et diuidit in tres ꝑm tres obiectiones. Prima sumit ex his actib⁹ q̃ mox notati in malū sonāt vt homicidiū ꝛc. Scōa ex omissionib⁹ que actū hr̄e nō videntur. ibi. (Item alr eis opponit ꝛc.) Tertia ex cōparatione pene ad culpā. ibi. (Etiā queri p̄t ꝛc.) Et diuidit in ptes duas. In p̄ma ponit obiectionē et soluit eaꝫ ostēdēs. q; aliter est corruptio boni culpa q̃ pena. In scōa mouet q̃sdaꝫ qōnes ex solutione occasionatas. ibi. (Sed cū nihil sit ꝛc.) Et circa hoc duo facit. Primo ingrit quō culpa possit esse corruptio actiue. Secūdo quō pena sit corruptio passiue. ibi. (Queri aūt solet ꝛc.) Circa p̄mū facit tria. Primo ostēdit bonum per quod malū culpe actiue corruptio dicitur. Secūdo ostēdit cuius boni sit corruptio. ibi. (Peccatū vo .i. culpa ꝛc.) Tertio exp̄ōit quoddā qō dixerat. s. qualr ali quis a deo elongeť. ibi. (Ab eo se elongāt per peccatū ꝛc.)

¶ Questio. I.

Hic querūtur. v. Primo de diuisiōe mali in culpaꝫ ꝛ penam. Scōo de diffinitione culpe. Tertio: si oīs culpa in actu ꝯsistit. Quarto: si in actu interiori tantum vel in exteriori. Quinto: si culpa est corruptio potentiarum anime.

¶ Utrum malum diuidatur sufficienter per malum culpe ꝛ pene. I.

Ad primus sic ꝓcedit. Uidetur q; nō sufficienter malū p culpā ꝛ penā diuidat. Malū nihil aliud est q̃ defect⁹ boni. sed omne qō inuenit alio min⁹ bonū non est sine defectu alicuius boni. ergo omne quod est minus bonum est etiam malus: sed omnia creata sunt minus bona. cū ergo multe creature sint in quibus nō est pena: neq; culpa: videtur q; malus non sufficiēter per penam ꝛ culpā diuidat. ¶ P. in illis que non habēt dominium sui actus malum culpe esse non p̄t. In quibus autem culpa non est nec pena est: qr pena culpe debeť. cū g̃ multa sint que volūtatem non habent: ꝛ ita nec dominiuꝫ sui actus: in quibus tamē est aliquod malum: vt in rebus insensibilibus patet: videť q; malum non sufficiēter per penam et culpam diuidatur. ¶ P. Aug. dicit q; malum ideo dicit quia nocet: ſz omne quod nocet pena est. ergo omne malus aliqua pena est. ergo non cōuenienter aliquod malum contra penam diuiditur. ¶ Si dicatur q; pena nocet passiue: sed culpa nocet actiue. ¶ Contra. Passio est effectus illatioq; actionis. si ergo pena est nocumentum passiuum: et culpa nocumentum actiuum: omnis pena erit illatio quedam culpe: et ita omnis qui penam infert culpā perpetrabit: quod hereticus est: quia sic ordo iusticie deperiret. ¶ P. aliqua pena est que tantū in negatione cōsistit: vt carentia visionis diuine: sed passio non est tantum negatio: imo est aliq̃ ens positiue dictus: cum sit vnus de decem generibus. ergo non omnis pena est nocumētum passiue dictū. ¶ P. quedam culpe sunt in quibus nullus actus ꝯsistit: vt patet: pr̄cipue in culpa originali: sed nihil nocet actiue: nisi per actionem aliquam. ergo non omnis culpa est nocumētū actiuū.

Sed cōtra. est quod Aug. dicit omne malus nostrū est vel quod agimus vel quod patimur sed malum q̃ agimus culpa est: malū q̃ patimur pena est.

Respondeo q̃ malū per culpaꝫ et penā diuidit. dicēdū. q; sicut supra dictum est malum per se loquēdo ꝓuatio quedam est alicuius boni: bonum aūt in perfectione ꝛ actu cōsistit. vnde oꝫ ꝑm distinctioneꝫ pfectionū distinctionē maloꝝ esse. Est aūt duplex actus vel perfectio. s. actus p̄mus et secūdus: actus p̄mus est ipsa p̄ma forma. actus secūdus est operatio: ꝛ ideo ex p̄uatione vtriusq; perfectionis diuerse mali differētie ꝯsurgunt. Si enim p̄ueť aliqua forma vel pfectio alicuius rei naturalis diceť esse malus nature: si aūt p̄ueť pfectio operationis diceť esse peccatū: qr vt in secūdo physicoꝝ dicit peccatū est in his que nata sunt finē cōsequi: cum nō cōsequunt̄: quelibet aūt res per suam operationē finē suus nata est cōsequi. vnde opꝫ q; peccatū in operatione cōsistat ꝑm q; nō est directa vt finis exigit: ꝑm q; grāmaticus nō recte scribit: nec parat recte medicus potionē: sed vt in 5° metaphy. dicit. bonum ꝛ malus quodā speciali modo est in his que per electionē agūt: que rationem finis cognoscūt: ꝛ finem sibi determinare possunt: ꝛ ideo peccatum in talibus quandā specialem mali rationē accipit. vt. s. peccatum in eis etiā culpa dicat̄: vnde pcccatus in pluribus q̃ culpa ē: quia vt ex 2° phy. habeť peccatū est ꝛ in his que ꝑm naturam sunt: ꝛ in his que sunt ꝑm artē: sed culpa non p̄t esse in his nisi que per volūtatē sunt: nihil enim culpe rationem obtinet: nisi quod vituperabile est: neq; vituperium alicui debetur ꝓpter inordinatum actum: nisi ille actus suo dominio subiaceat: habere autem dominiuꝫ sup̄ suos actus: vt. s. possit facere ꝛ non facere volūtatis ꝓpriū est. vnde culpa super peccatum addit vt sit voluntatis actus. similiter etiam malum nature in electionem habentibus specialem quādam rationeꝫ mali accipit. s. rationeꝫ pene: inquantum volūtas defectui dissentit. vnde omnis pena malum nature est: dicitur enim pena malus. vt Aug. dicit quia nature bone nocet inquantum subtrahit sibi id per quod natura perficitur vel in suo esse naturali: vt cecitas: vel in nature superadditis: vt subtractio gratie: vel huiusmodi. Quidam tamē dicūt q; etiam in brutis defectus naturalis rationem pene sortitur: sed melius videť vt pena non sit nisi vbi culpa esse potest: ꝛ ita patet q; malū rationalis creature sufficienter ꝛ conueniēter per penam ꝛ culpam diuiditur.

Ad primum ergo dicēdū. q; nomen defectus potest sumi vel negatiue vel p̄uatiue. si sumatur negatiue: sic non omne quod habet defectum alicuius boni cōtinuo malū est: quia malus ꝓuatio est. vnde nō est nisi defectus cius qō quis natus est: ꝛ debet habere. Si aūt ꝓuatiue: sic patet q; nō omne qō caret aliquo bono defectum habet: non enim est defectus in lapide q; nō videt. vnde patet q; ratio ꝓcedit ex equiuocatione huius nominis defectus. ¶ Ad scōm dicēdum. q; culpa ꝛ pena nō sunt differētie mali absolute sumpti: sed mali ꝑm q; est in habētibus electionē: vt dictum est. ¶ Ad tertiuꝫ dicenduꝫ: q; nocere dicit dupliciter. s. effectiue: ꝛ formaliter: formaliter autē nocere dicitur ipsum nocumētū siue ipsa ademptio boni vel ꝓuatio: sicut albedo facit album: et sic omne qō nocet pena est in his que nata sunt penā subire. si aūt sumat̄ effectiue: sic dicit nocere id qō causat ꝓuationem alicui⁹ pfectiōis in re: ꝛ hoc modo culpa nocet: qr per actū deordinatū auferť aliqua pfectio. s. gr̄a: ꝛ tñ ipsa ꝓuatio gratie pena est: ꝛ hoc est qō magister dic q; culpa ē corruptio boni actiue: qr. s. malū culpe cōsistit in defectu act⁹ ꝑm q; deficit a debito fine: ꝛ debitis circūstātys: ꝛ iste act⁹ deficiēs agit vel efficit in aīa ꝓuationeꝫ gr̄e: et ipsa ꝓuatio gr̄e passiue accepta pena est. ¶ Ad 4^m dōm. q; oīs pena q̃daꝫ corruptio est ab aliquo agēte inducta: ꝛ q̃uis culpa sit qd actiuū corruptionis: non tñ oē actiuum corruptionis culpa est, ꝛ ideo non oportet q; omnis qui penā infert cul-

pam incurrat. ¶ Ad qntum dicendū: q passio potest sumi dupl'r vel q̄tum ad nām rei ꝓut logicus ꝛ nālis passionez considerat: ꝛ hoc modo nō opz oēm penā passionem esse: sz quandam. scz penā sensus: vel q̄tum ad modum significādi prout grām aticus considerat: ꝛ sic illud passiue dicit: qō a vbo passiuo deriuat. vnde ꝓuatio qua aliquis priuat aliquo dicit priuatio passiua: ꝛ priuatio qua aliquis priuat dicitur priuatio actiua: ꝛ hoc modo sumendo passionem oīs pena est corruptio vel priuatio passiua. ¶ Ad sextuz dōm: q nō dicit culpa corruptio actiua: qz in actu cōsistat: sz magis: qz corruptionē agit: ꝛ ideo obiectio non procedit. cōtingit enim per id quod nō est actus effici vel induci priuationem passiue dictam. vtrum tamen in omni culpa operatio requiratur postea dicetur.

¶ Utrū diffōnes pcti b̄ ponite sint conuenienter. II.

AD secundum sic ꝓceditur. Videt q peccatū iconuenienter in proposito diffiniatur. Illud enim quod diffinit oportet aligd esse: qz questio an est precedit questionē quid est: ꝛ iterū omne qō diffinitur essentiā habet: cuz diffinitio essentiaz rei significet: sz fm Augustinū peccatū nihil est: ꝛ nihil fiunt boies cuz peccant. g̃ diffiniri nō pōt. ¶ ℙ. diffinitio dz cōuerti cū diffinito: sz diffōnes hic date de peccato nō cōueniunt oi peccato vt in littera dicit. g̃ inconuenienter assignate sunt. ¶ ℙ. in diffinitiōe superioris non debet poni iferius: sed cōcupituz vel dictuz vel factuz est iferius q̄ peccatum: qz omne fcm̃ cōtra legem dei est peccatuz: sed nō conuertitur. ergo incōuenienter assignatur descriptio ex posterioribus fm nām. ¶ ℙ. spāli vtuti speciale peccatuz opponitur: sed iusticia ē quedam vtus specialis. ergo peccatum non debet diffiniri vniuersal'r sumptuz per oppositionē ad iusticiā. ¶ ℙ. obedientia est q̄dam spālis vtus: sz obedientie opponit inobetia. ergo ꝛ inobediētia erit speciale pctm̃. cum ergo species in diffōne generis poni nō debeat: videt q iconuenienter pctm̃ vniuersal'r sumptū per iobedientiā diffiniatur.

RESPONDEO q sicut dictuz est: peccatū dicit malū q in operatiōe consistit. vñ ad rōnem peccati duo concurrūt. s. actus ꝛ ipse defectus ex quo ratio mali incidit: defectus autē ille qui causat rōnē mali in peccato: vt dictuz est: est defectus rectitudinis in actu: per quā dirigebatur in finē: finis autē rōnalis nature vltimus quē precipue theologus cōsiderat est ipsa beatitudo eterna ad quē finē lex dīna nos dirigit sicut ist'm: ꝛ iusticia sicut illū iclinās. ꝛ ideo pctm̃ trip'r hic describitur. In p̄ma enim descriptiōe tangit suba actus in ordine ad inst'a: q̄bus actus exercet cū dr: dictū vel factū vel cōcupitum: ꝛ tangit ꝓuatio illius dirigentis qō instruēdo dirigit. s. legis: cū dr qō fit cōtra dīi legem. In scōa aūt descriptiōe tangit suba actus ex parte obiecti in hoc qō dicit voluntas retinēdi vel consequēdi: ꝛ ꝓuatio illius dirigentis qō in finē iclinat per modū habitus in hoc qō dicit qō iusticia vetat. In tertia autē descriptiōe tangit illud qō ē formale in pctō ex quo rōnez mali bz. s. ꝓuatio dirigētis in finē: in hoc qō dr prevaricatio legis diuine: ꝛ deordinatio ab ipso fine in hoc qō dicitur celestium inobedientia ꝛc.

AD primuz ergo dōm: q fz q aliqua habēt eē possunt diffiniri: vt in. 7. meta. dr. vnde qz ens per ꝓus de suba dr que pfecte rōnē entis bz: iō nil pfecte diffinit nisi suba. accīntia aūt sicut incōplete rōnē entis participāt: ita ꝛ diffōné absolutā nō habēt: qz in diffōnibus eoz ponitur aligd qō est extra genus eoz. s. subm ipoz. Similr ēt cū ens quodāmodo dicat de ꝓuationib' ꝛ negationib': vt in 4. meta. dr. eoz ēt pōt cē aliqs modꝰ diffōnis icōpletissimus g est quasi exponēs nominis significationē: nō essentiam indicās: quā nullā habet: nō aūt ita q pctm̃ oīno sit ꝓuatio ꝛ negatio: sz q̄tuz ad id soluz ex quo formal'r rōnem mali bz. ꝛ iō ex parte illa diffinit ꝑ ꝓuationē: vt pz ex oībus descriptionibus in lr̄a positis. ¶ Ad 2m dōm: q peccatū nō dr vniuoce de oībus generib' pctōz: sz per ꝓus de pctō actuali mortali a q̄ pctm̃ veniale defic ex b̄ q nō oīo a fine deordinat: sz aliquo modo a fine retardat ordine ad finē saluato. vñ deficit ex parte illa ex qua pctm̃ formal'r rōnē mali bz. Originale aūt deficit ab eo ex ꝓte ipsius suba actus. actuale enim mortale est volūtariū voluntate ꝓpria illius in quo est: sz originale est voluntariū voluntate alterius. vñ deficit ex parte illa ex qua pctm̃ bz rōnem culpe. ꝛ ideo nō opz q diffinitio peccati in genere cōueniat nisi illi pctō in quo perfecte ratio generis iuenitur: pōt aūt ꝛ diffō peccati in genere eis fm qd conuenire: sicut ꝛ rō generis in eis per posterius inuenit. ¶ Ad 3m dōm: q sicut aliquādo vtimur nō veris differētijs loco verarum ꝓpter earuz occultationē: vt in. 7. meta. dr. ita etiam loco veri generis potest poni aligd ꝑ qō genus magis inotescat: ꝛ sic Aug. intendens magis plane q̄ artificial'r loqui genus peccati qō est operatio per istam circūlocutionē dictuz vel factū ꝛc. signi ficauit. ¶ Ad q̄rtuz dōm: q iusticia non sumit hic ꝓut est spālis vtus: sed ꝑ iusticia gnāli: que est idez subo: qō ois virtus: vt in. 5. ethy. phs dicit: differens a vtute soluz rōne: qz vtus dr fm q ad actum dirigit: iusticia vo fm q rectitudini legis concordat: ꝛ fm q in bonū cōe cedit. ¶ Ad qntuz dōm: q obediētia ēt quādoq; sumit spālis: vt vtus: quādo. s. spālis ratio ad faciendū aliquid est auctoritas precipientis: ꝛ huic opponitur inobedientia que est spāle pctm̃: quando. s. aliquis prętermittit hoc qō est preceptū spāliter in cōtemptum precipiētis: aliquādo aūt obediētia sumit quasi oēm vtutē cōsequēs. actus enī oīs vtutis in precepto legis est. vnde quicunq; aliquē actū virtutis facit obedit: ꝛ huic obedientie opponitur inobedientia: que omne peccatum mortale consequitur: ꝛ hoc modo inobedientia hic in diffinitione peccati ponitur.

¶ Utrum in oī pctō sit aliquis actus. III.

AD tertiuz sic ꝓcedit. Videt q omne peccatū in actu consistat: ēt peccatū omissiōis. pctm̃ enim est dictū vel factū vel cōcupituz cōtra legez dei: vt dictuz est: sz in b̄ qō dr dictū vel factū vel ꝛcupitū tangitur aligs actus. g̃ ēt pctm̃ omissiōis in aliquo actu cōsistit. ¶ ℙ. omne pctm̃ vel est originale vel actuale: sed omissio nō est originale pctm̃: qz originale equal'r in omnes transit qui per concupiscentiam generantur: non autem in oībus est pctm̃ omissionis. g̃ oportet q sit actuale: sed actuale ab actu dicit. g̃ omissionis peccatum aliquē actum significat. ¶ ℙ. quicunq; se habet similiter nunc ꝛ prius non magis nunc q̄ ꝓus peccat: sed aliquis qui nihil agit similiter se bz nunc ꝛ prius. si ergo aliquando talis peccat continue dum actum illum non agit videtur peccare. hoc autem inconueniens est: qz sic peccatum omissionis quolibet grauissimuz esset. ergo peccatum omissionis nō est si aliquis oīno nihil agat: sed oportet q sit in eo aliquis actus. ¶ ℙ. demerituz opponitur merito: sz merituz non potest esse nisi per actuz. cum ergo opposita ad idem genus reducantur: videtur q omne peccatuz ꝛ demerituz in actu aliquo consistat. ¶ ℙ. Augusti. dicit. q omne peccatum est voluntarium. si ergo omissio est peccatum: videtur q saltem actum voluntatis in ea esse oporteat. ¶ Preterea. sicut supra dictuz est malum esse non posset nisi esset bonum in quo maluz consisteret: sz vbi nullus est actus nō inuenitur aliq̄ bonū in quo deformitas peccati fundet. g̃ videt q non possit esse aliq̄ peccatū in quo non sit aliquis actus.

Sz cōtra Ambrosi⁹ dicit in littera. Peccatuz est preuaricatio legi dine ⁊ celest. inobe. ℂ P. peccatoruz quedā sunt affirmatiua quedaz negatiua. cuz ergo aliquis nihil agendo inobediēs diuinis preceptis affirmatiuis existat: videt̄ q̄ peccatū omissionis possit esse vbi nō est aliquis actus. ℂ P. nihil iuste punit̄ nisi peccatuz: sz ei qui non facit quod preceptuz est sibi: etiaz si nullum actuz faciat: iuste pena infligit̄. ergo ⁊ si nulluz actuz agat aliqs: nihilominus omittendo peccat.

Respondeo dōm: q̄ omne peccatū oportet aliquo modo in actu consistere: nō tamē eodem modo: peccatū enim originale: sicut rationez culpe habet: ex hoc q̄ voluntariū est: non quidē voluntate propria sed voluntate alterius: ita etiā rationē peccati habz ex hoc q̄ per actuz alterius inductuz est: sed peccata actualia etiā in actu proprio illius in quo sunt cōsistunt: ⁊ hoc quidē planū est in his que per cōmissionē peccant. vtruz autē in peccato omissionis sit aliquis actus a potētia elicitus super ℔ duplex opinio est. Quidā autē dicunt q̄ in peccato omissionis semper oportet aliquē actum esse per quē aliquis retardaī ab expletione mandati vel precepti siue interiorē voluntatis: vt cuz aliquis vult precepto nō obedire siue exteriorē: vt cuz aliquis facit aliquē actum per quē ab expletione precepti impeditur ⁊ ponit̄ exempluz de illo qui nimis vigilat: ⁊ non potest surgere hora debita. Sed ista opio nō videt̄ necessitatem habere: cuz enī voluntas libera sit: nec ad aliquid faciēdū vel nō faciendū determinet̄ potest ℔ modo pretermittere aliquid q̄ eius contrariuz non velit: nec de eius contrario cogiter: nec etiā de aliquo alio quod sit per se impedimētū eius quod facere tenet̄: ⁊ si enim aliquid velit quod cū hoc in se nō est impedimentū expletionis precepti: sicut oppositū cōstat q̄ ex hoc q̄ vult illud nō peccat: q⁊ illud pōt esse fm se licituz: sed peccat in eo q̄ pretermittit id quod facere debet. ergo cōstat q̄ ille actus vel exterior vel interior per accidens ad peccatuz omissionis pertinet: ⁊ ita in eo deformitas omissionis non fundat̄: nec iteruz in actu contrario precepti: q⁊ posituz est q̄ talis act⁹ non sit. cum voluntas possit in neutrum oppositoruz ferri: sicut etiam deus nec vult mala fieri: nec vult mala non fieri. nec alicui dubiū est q̄ aliquo sic se habente per omissionem peccat: q⁊ iuste punit̄ ex hoc q̄ preceptuz non implet. vnde patet q̄ peccatuz omissionis in sola negatione actus debiti cōsistit. Et ℔ est alia opio. Sed q⁊ oppositā in idē genus reducuntur. ideo omissio actus peccati rationē consequit̄ ex eo q̄ volūtaria est: sicut ⁊ actus voluntarius rationem peccati ⁊ culpe habet: ⁊ huic etiā consonāt verba philosophi in 3° ethycoz. vbi ostendit negligentiaz sciendi vel faciendi aliquid iuste a legibus puniri: ex hoc q̄ sicut in potestate hominis est facere aliqd: ita ⁊ nō facere. vnde sicut pro eo quod indebite facit iuste punitur: ita pro eo quod indebite dimittit.

Ad primum ergo dicenduz: q̄ sicut dictum est opposita reducunt̄ in idē genus in quo vel vtrunq; est per se: vt patet in contrarys ⁊ relatiuis vel vnum est per se ⁊ alteruz per reductionem: vt patet in p̄uatione ⁊ habitu ⁊ affirmatione ⁊ negatione. vnde habitū est in. z8. di. p̄mi lib. ab Augu. q̄ in eodem genere est genitus: ⁊ non genitus: ⁊ ideo in dicto excludit̄ etiaz omissio dicti: ⁊ in facto omissio facti: ⁊ sic de alys. non enim hoc hz dictuz inq̄ntum est affirmatione dictuz: vt sit peccatuz: sed inq̄ntū est in volūtatis potestate a rectitudine finis exiens. in hoc autem conuenit cuz dicto affirmatiuo etiaz non dicere qō similiter est in potestate volūtatis ⁊ a recto ordine exiens finis. ℂ Ad scōm dicendū: q̄ peccatuz omissionis non est peccatū originale: sed actuale: nec dicit̄ actuale: quasi in aliquo actu existat: sed quia ad genus actus reducit̄ cuius negatio est: sicut Aug. ingenitū ingenere relationis ponit vt habituz est in p̄mo lib. dist. z8. ⁊ iteruz sicut actus est in potestate vnluntatis: ita ⁊ negatio eius. ℂ Ad tertiū dōm: q̄ omissio non est peccatū nisi fm q̄ precepto affirmatiuo opponit̄. preceptuz autē affirmatiuuz obligat semper: sed nō ad semp: sed ad aliquod tempus determinatuz: ⁊ ideo in illo tempore tantuz ad quod preceptuz affirmatiuū obligat aliquis reus omissionis tenet̄. ℂ Ad quartū dicendum: q̄ malum pluribus modis cōtingere potest q̄z bonuz: vt patz per Diony. ex. 4. c. de di. no. ⁊ p̄bs in. z. ethy. non enim bonū consisteret nisi omnia que ad perfectionē rei exigunt̄ conueniant: quodcūq; autē eoruz subtrahat̄ ratio mali incidit. ⁊ ideo meritum quod est quasi quoddaz iter in finem beatitudinis eē nō potest nisi sit operatio ⁊ operatiōis rectitudo: sed siue desit rectitudo in ipsa operatiōe siue desit ipsa operatio erit demeritum: qō est recessus a fine: quod etiaz patet in corporalibus: q⁊ locum corporalem nihil acquirit nisi per motum ordinatum in locum illum. potest autē locum illuz amittere quod est extra p̄prium locū dupliciter: siue nō moueat̄: sed quiescat: siue moueat̄ motu indebito. ℂ Ad quintū dōm: q̄ omissio est volūtaria non quasi actu voluntatis in ipsam transeunte: sed q⁊ in volūtatis potestate est actum non facere sicut ⁊ facere: ⁊ ideo sicut actus dr̄ volūtarius: q⁊ est in potestate volūtatis: ita ⁊ omissio act⁹. ℂ Ad sextū dōz: q̄ opz q̄ malū semp in bono subsistat: nō tamē opz q̄ illud bonū in quo malū subsistit sit actus. ⁊ iō dico q̄ malum omissionis nō fundat̄ in aliquo actu: sed in potentia que actum p̄ducere potest.

ℂ Utruz in actu exteriori sit petm̄. IIII.

A B quartum sic p̄cedit̄. Videt̄ q̄ peccatū nō consistat in actu exteriori: q⁊ vt in li⁹ de somno ⁊ vigilia. dicitur. cuius est potētia eius est actus: ⁊ eadē rōne cui⁹ est habitus eius est actus: sed habitus vtutis vitii nō est in corpore: sed in aīa. ergo nec actus peccati erit actus corporis: sed anime. ℂ P. ei qui vitare peccatū non potest peccatuz nō est imputandū: sz sicut gladius non pōt vitare quin occidat motus ab homine: ita etiā manus vel aliquod membrū nō potest vitare quin actum exequatur quē volūtas imperat. ergo peccatū in actu exteriori membroruz non consistit. ℂ P. actus voluntatis medius est inter actum ītellectus. s. cogitationē: ⁊ actuz exteriorū membroz: ⁊ magis vnit̄ voluntas intellectui q̄z etiā ipsis membris: sz cogitatio pure speculatiua de aliquo q̄tūcunq; malo non est peccatū. ergo multo minus in exteriori actu peccatuz erit. ℂ P. illud quo posito vel remoto nihilominus est peccatum non videt̄ in se deformitatem peccati continere: sed siue sit actus exterior siue non: dummodo assit voluntas completa aliquod maluz perpetrandi peccatū perficit̄ ⁊ imputat̄ ad mortē. g̃ actus exterior deformitatē nō cōtinet. ℂ P. illud quod est tantū ad manifestationē bonitatis vel malitie nō videt̄ per se actus malitie vel virtutis esse: sed in. io. ethycoz. vt p̄bs innuere videt̄ exteriores actus sunt tantū ad manifestationē virtutis ⁊ eadez rōne sunt qō manifestationē vitii. ergo in actibus exterioribus nō consistit peccatuz.

Sed contra. Fuire peccato peccare est: sz mēbra exteriora peccato fuire dicunt̄. ad Ro. 6°. Sicut exhibuistis membra vestra ⁊c. ergo in actu exteriori membroz petm̄ consistit. ℂ P. nihil prohibetur lege diuina nisi peccatum: sed lex diuina nō tm̄ p̄hibet actus interiores: sed etiam exteriores: adeo vt de his etiam diuersa precepta dent̄: vt p̄z Exodi. zo. Non mechaberis: ⁊ non concupisces vxorē ⁊c. ergo nō si soluz in actu interiori: sz et

exteriori peccatum consistit.

Respondeo dōz:ꝙ in oibus agētibus ordinatis bꝫ cōe est ꝙ id qō est motū ab alio:sic̄ instrumētū a ꝓprio agēte in actu suo ꝯsequit̄ cōditionē ꝑmi agētis q̄tū pōt.cū ḡ in oibus actibus hois ꝑncipalitatē obtineat volūtas:eo ꝙ ipsa tanq̄ liberrima oēs potentias in actus suos ꝛclinet:opz ꝙ in actib⁹ humanis ꝯditio volūtatis saluet̄:in his.vꝫ.qui ad imperiū volūtatis fiunt:et ide ē ꝙ cū volūtatis sit ꝓpriū vt oīuz sui actus habeat:bꝫ ēt in ceteris:que a volūtate sunt mota:inuenit̄:ꝑm ꝙ ei⁹ ꝯditiōez ꝯsequi possunt.pōt eni ītellectus ꝯsiderare ⁊ nō ꝯsiderare ꝑut a volūtate est motus.⁊ silr est de ocupiscibili ⁊ iracscibili:⁊ hoc vsq̄ ad actus exteriores motiue vtutis extēdit̄ vt possit bō ambulare vel nō ambulare loqui vel nō loqui:et sic ocinceps:ſz qz in bꝫ cōsistit rō meriti ⁊ demeriti laudis:⁊ vituperꝫ ꝙ id bonum vel malum qō agit̄ in ꝑtē agentis est. Inde est ꝙ actus volūtatis ꝑmo rōnez pcti et culpe bꝫ: ⁊ ꝯter alij actus a volūtate impati:⁊ bꝫ mō ēt in actib⁹ exterioribus deformitas culpe ꝯsistit:ſz qz actus semꝑ attribuitur ꝑmo agēti potius q̄ instrō sic̄ secare artifici poti⁹ q̄ ferre:ideo gdaz cōsiderātes ꝙ actus a volūtate ꝛperati nō habēt rōnē culpe nisi a volūtate:dixerunt pctm̄ tm̄ in actu voluntatis interiori eē. Alij vō cōsiderātes tā illud in quo ꝑmo est rō culpe q̄z illud in quo scdo est:dixerūt tā actus īteriores q̄ exteriores pctā esse ⁊ vtrīq̄ cōsiderabant pctm̄ nō solū q̄tum ad illud qō est formale in ipso.vñ rōnē mali bꝫ.ſ.auersionē:ſz ēt q̄tum ad cōuersionē q̄ est māle in pecato:ſz gdā cōsiderātes soluz illud qō formale est in pctō.ſ. defectū:vñ rōnē mali bꝫ:dixerūt neq̄ actus ītriores neq̄ exteriores pctā esse. Inter q̄s verior est opinio q̄ dicit ꝙ in vtroq̄ sit pctm̄:qz plenā cōsiderationē peccati habuit.ista opinio ꝯsideās pctm̄ q̄tū ad id qō ē formale in eo:⁊ q̄tuz ad id quod est māle non solum qō ꝑmo deformitatem peccati continet:sed ēt quod secundo.

Ad primuz ḡ dōm:ꝙ ex habitu virtutis ⁊ vitij informāt̄ ſuba actus.vñ opz habitū vtutis ⁊ vitij esse in rōne ex qua rō culpe ⁊ meriti ꝓcedit:⁊ nō in corpore qō ſubaz actus exequendo ministrat. Uel bicendū:ꝙ actus exterior nō imediate ꝓcedit ab habitu:sed mediante actu iteriori:⁊ ideo ſequꝫ ꝙ in actu exteriori nō sit ꝑmo ratio peccati:sed non sequit̄ ꝙ nullo modo. Ad scdm dōm:ꝙ percutere nō est actus manus: ſz est actus hominis ꝙ manū.actus eniz idiuiduoꝝ sunt:⁊ ideo culpa manui nō imputat̄:ſz homini ꝓpter actū quē ꝙ manum exercuit qui ab eo vitari potuit. Ad 3m dōm:ꝙ virtus ꝑtis est in posteriori:sed nō cōuertit̄.cognitio aūt ſpeculatiua ꝓcedit actum voluntatis qui est de actu exteriori:sed actus exterior ſequitur actum iteriorem voluntatis:⁊ ideo ratio culpe:que ꝑmo in actu voluntatis est:transit ex voluntate ī actū exteriorē:qui ſequꝫ:nō autē in actū cognitiōis q̄ ꝓcedit. Ad quartū dōm:ꝙ ꝑmū nō dependet ex posteriori:ſz a ꝑmo causatur posterius: et ideo qz actus voluntatis ꝑmo rōnem culpe bꝫ:iō etiā exteriori actu cessante rō culpe in actu voluntatis manet. Nō aūt ſequitur ex hoc ꝙ rationem culpe non possit in exteriorē actū ꝓducere. Ad qntum dōm:ꝙ per actus exteriores manifestantur iteriores:sicut cause per effect⁹.vñ sic̄ effectus participāt similitudinē ſuarū causarū q̄tum possunt:ita etiā actus exteriores rōnem culpe cōsequuntur que ꝑmo in actibus interioribus inuenitur.

Utrū potētie aie aliq̄liter corrumpant̄ ꝙ pctm̄. V.

Quintuz sic ꝓcedit. Uidet̄ ꝙ per pctm̄ nulla corruptio ī potētys anime fiat ꝑmo ꝙ illud qō dicit Diony. 4°ca°de di.no.ꝙ data nālia in angelis peccantibus integra manent: ſed quod corrumpitur non est integrum.cum ergo peccatū hominis nō ſit maius peccato angeli.videt̄ ꝙ etiā in nobis nulla corruptio potētiarū naturaliū per peccatum fiat. Ꝓ.illud quod corrumpit̄ nō manet idem ſpecie:ſz homo post peccatū est idē ſpecie:qui ⁊ ante peccatū fuit.ḡ ꝙ peccatuz in nullo corrumpit̄. Ꝓ. nihil corrumpitur nisi per ſuum contrarium:ſed vt in ꝑmo physicoꝝ.dicit̄.ſubm neutri oppositoꝝ contrariuz est.cuz ḡ potentia aie ſit ſubm culpe ⁊ vtutis:videt̄ ꝙ per culpam non corrumpat̄. Ꝓ.nihil agit ad ſui corruptionē:ſed causa peccati est ipsa anima per potentiā nālem.ḡ peccatuz nō corrumpit potentiam nālem anime. Ꝓ.nulla potentia corrumpit̄ per hoc quod in actū reducitur: ſed potētia nālis peccando reducitur in aliquē actum in quem erat in potentia.ḡ per peccatū nō corrumpit̄: ſed perficitur. Ꝓ.ſi per peccatū aīa corrumpit̄:aut ergo q̄tuz ad esse ꝑmū aut q̄tum ad eē zm. nō q̄tū ad esse ꝑmū: qz sic ſtatiz bō peccando eē desineret.ſi q̄tū ad eē zm bꝫ totū tollit̄ ꝙ ꝑmū pctm̄ qō gr̄az ſubtrahit.ḡ ſequēs pctūz nihil aīa corrūpit:⁊ sic nō erit cōe oī pctō corrūpere nāles potētias aie.

Contra. Nihil efficitur aliud nisi ꝙ bꝫ qō corruptuz ē: ſz in.9.ethy.dicit ꝓbs ꝙ homo ꝙ actum vitij efficitur nō soluz alter:ſz ali⁹.ḡ peccatū nāz aie corrumpit. Ꝓ.ꝑfectioni opponitur corruptio:ſz ꝓbs dicit in.7°.ethꝫ. ꝙ homo acquirens virtutem non dicitur alterari: ſed perfici.ergo cum peccatū virtuti opponat̄:videt̄ ꝙ homo peccando nō alteret̄:ſed magis corrumpat̄.

Respōdeo dōm:ꝙ quādo aliquid est in potētia ad diuersa hoc cōtingit duplr.vno mō sic ꝙ vtrūq̄ eoꝝ ad qō est in potētia equalr sit debituz ei:⁊ perfectiuū nature ipsi⁹.sicut pz in corpore celesti in quo renouantur diuersi situs quoꝝ vnus nō est sibi magis debitus q̄ alius.⁊ ideo quādo acquirit aliquē situm de illis pluribus nō simplr dicitur perfici:nec quādo amittit corrumpi: quia amittendo vnum acquirit alium equiualentem:⁊ iō in tali amissione non est maluz:quia supra orbem lune malum consistens in defectu naturali esse non potest:et quasi simile est in corpore quod est potentia album ⁊ nigrum:et ideo in acquisitione ⁊ amissione taliū proprie est transmutatio:non autē simpliciter perfectio vel corruptio.alio modo sic ꝙ alterum eoruz.simpliciter est debituz ei quod est in potentia vtrunq̄.⁊ alterum est indebitum ei:⁊ tunc acquisitio illius quod est debituz sibi dicitur perfectio eius: ⁊ amissio dicitur corruptio.verbi gratia. potētia anime est in potentia ad habitum virtutis ⁊ vitij:ſz habitus virtutis est debitus sibi:quia per eum ordinatur in finem propriuz habitus autem vitiosus est indebitus sibi:quia per eum discedit a rectitudine finis proprij:⁊ ideo quando aliquis acquirit virtutem:non dicitur simpliciter esse alteratus: sed magis perfectus:vt in ſeptimo physicoꝝ dicitur. ⁊ econtra quādo habitus vitij in eo acquiritur dicitur corrumpi quando mutatur ab eo quod est sibi conueniens ꝑm naturam in id quod est sibi non conueniens: vt quodammodo in aliam naturam transeat:quia in conditionem ⁊ proprietatem alterius nature mutatur:sicut qui iracundus efficitur transit in proprietatem canis.⁊ ideo Boetius dicit.ꝙ homines dum peccant naturam hominis quodammodo amittunt:⁊ sic quedam bruta animalia fiunt. Homo enim est illud quod est per rationē:vltima vero perfectio in brutis est ꝑm partem ſenſibilē. vñ quando homo ab eo quod est conueniens ꝑm rationem transit in id quod parti ſenſitiue conuenit:mutatur a conditione humana in conditionem brutalem:⁊ per hunc modum peccatum vel culpa qō in actu consistit. dicitur corrumpere aiam̄ vel potentias: ſecundum ſcilicet quod peruertit eam ab ordine rationis

per quē in debitū finem dirigebatur.

Ad primum g̃ dōz: q̄ perfectiones nāles possunt cōsiderari dupl'r vel q̃tum ad eē primū: ⁊ sic p pctm̃ nō corrumpunt̃. manet enīz ⁊ intellectus ⁊ voluntas: ⁊ oīa hꝫ: vel q̃tum ad ordinē quo in finē ordinātur: ⁊ sic per pctm̃ corrumpunt̃: vt dictū est. ¶ Ad scōm dicēdū: q̄ sicut est duplex pfectio. s. ꝑma ⁊ scōa: ita etiā est duplex corruptio. vna per quā tollitur pfectio ꝑma p quā res esse ꝑmū habebat: ⁊ talis corruptio spēi mutationē facit: ſz sic culpa nām hois nō corrupit. Alia corruptio est per quaz tollitur pfectio scōa per quā res in esse scōo cōpleto pficit. ⁊ B spēm non variat: ſz tm̃ speciei complemētū tollit. ⁊ hoc modo culpa nām humanā corrupit. ¶ Ad 3m dōm: q̄ subiectū ad ɔ̄ria dupl'r potest se hr̃e: vt dcm̃ est: vel ita q̄ vtrūq; equal'r sit debitū sibi: ⁊ tunc nō magis per vnū q̃ per alterum corrumpit̃: vel ita q̄ vnuz sit debitum sibi: ⁊ alterū indebitū: ⁊ tunc per vnū simpl'r perficitur: ⁊ per alterū simpliciter corrumpit̃. q̃tus enim alterū cōtrariorꝫ per qō corrumpit̃ nō sit sibi ɔ̄rium q̃tum ad eē ꝑmū: qz vtriq; ɔ̄trariorum subycit̃: tamē sibi est ꝑriuz q̃tum ad esse zm̃ in qō subiecti nā ordinat̃. ¶ Ad quartū dōm: q̄ nihil agit suam corruptionē intēdens illaz: ſz nō est iconueniēs: vt p actionem alicuius sequat̃ corruptio eius ꝓter intētionem agentis: ⁊ sic per accn̄s aliquid sue corruptionis causa est: sic̄ pz in ifirmo qui comedit nociua ex q̄bus morte icurrit: intendit enim delectationē in cibo: sed ꝓter delectationē segtur moꝛs. Et simil'r est in eo qui peccat. itendit enī delectari in opere peccati: ſz corruptio anime ꝓter. itētionē ei⁹ segtur. ¶ Ad qntū dōm: q̄ potētia nō corrūpit̃. si reducat̃ in actū illū ad quē est de se ordinata: ⁊ qui est debitus sibi: ſz talis actus nō est pctm̃: ⁊ ideo rō nō ꝓcedit. ¶ Ad sextū dōm: q̄ pctm̃ corrumpit aīam nō q̃tū ad esse ꝑmū: ſz q̃tum ad esse zm̃: ſz esse zm̃ potest dupl'r cōsiderari: vel ſm q̄ est in actu: ⁊ sic tollitur per pctm̃ ꝑmū ⁊ nō per scōz: ſz hoc est p accn̄s qz scōm pctm̃ nō inuenit ipm: vel ſm q̄ est in habilitate: et sic vt ex ꝑus dictis pz p qōlz pctm̃ diminuitur.

¶ Expositio textus.

Et tamen nunq̃ totaliter tollit̃ voluntas retinēdi vel ꝺseq̄ndi ſ ⁊c.) Videt̃ hoc nō esse in quolibet peccato cōe. aliqō enim pctm̃ est qō est ad corrumpēdū: ⁊ non ad aliqd acquirendū: vt pz in homicidio: ⁊ iudia ⁊ hꝫ. Sz dōz q̄ itentio siue volūtatis siue nāe nunq̃ p se terminatur ad nō esse vel ad corruptionē: ſz semp ad aliqō bonū ipsi intendenti: q̃tus ꝓter itentionem sequatur malū vel corruptio sine qua bonū intētuz esse nō potest: vt pz in igne qui intēdit formam suam in mā iducere: ad quā sequit̃ corruptio aeris: simil'r etiam voluntas intēdit aliqō bonū ipsi volēti: qō sine corruptiōe alteri⁹ nō est: sicut vult quietem suam quam suspicat̃ esse non posse sine morte aduersary vel aliquid hꝫ. ¶ Volūtas enī vt supius ⁊c.) Dic sumit̃ voluntas pro actu voluntatis: ⁊ nō pro potētia ipsa. (Nō cōsisteret peccatū: ſz iterdictio ⁊c.) Uerū est vel legi scripture: vel nāliter indite. (Nō cōsistente autē pctō ⁊c.) Uidetur B eē falsum: qz vtus a malitia nō dependet: sicut nec bonū a malo. Sz dōm q̄ in sacra scriptura aliqd dr̃ fieri ⁊ eē qñ inotescit. Et silr̃ p oppm̄ nō eē qñ ignotū est: ⁊ qz vtus nō manifestat̃ nisi p malitiā oppositā: iō dic̄ q̄ si non esset pctm̃ nō eēt vtus: ⁊ iō subiūgit. Subsistere vel emine re nō posset. Sciēdū ēt q̄ hic (quid est pctm̃ nisi preuaricatio ⁊c.) dz poni illa notula que in superiori distictiōe in aliquibus libris posita est que sic icipit. Joānes ait. Qui facit pctm̃ ⁊c. (Quo circa diuersitatis ⁊c.) Ex ꝑma. n. diffōne occasionata est opio q̄ dicit tā in actu iteriozi q̃ exteriozi peccatū ɔ̄sistere. Ex scōa vo eiusdez occasionat̃ alia opio q̄ dic̄ pctm̃ esse tm̃ in actu volūtatis. Ex 3a vo Ambrosy occasionat̃ alia opinio q̄ dicit solū in ꝑuatiōe pctm̃ ɔ̄sistere: ⁊ non in actu. (Quidaz aūt diligēter ⁊c.) Nec opio in B dr̃ ab illa quā ꝑus posuit: qz B logtur de malo: cui⁹ rō tm̃ in ꝑuatione ɔ̄sistit. Alia vo quā supra posuit loq̄bat̃ de pctō qō ꝓlectit̃ sil'r ꝑuatione: ⁊ actū. (Itē ꝓbans nihil casu fieri in mūdo ⁊c.) Uidet̃ B eē falsuz: qz oē qō fit vt in miozi pte fit casu. si igit̃ nihil fiat casu nihil erit ꝓueniēs: vt in minozi prē: ſz si nihil sit hꝫ oīa ex necitate ɔtingūt: qz ea q̄ sunt frequēter nō deficiūt a necys nisi ſz q̄ pūt in minozi pte deficere vt in 6a meta. hr̃. Sz dōz q̄ effect⁹ ꝓueniēs vt in miozi pte pōt ɔsiderari dupl'r. vel in ordine ad cām ꝓximā ꝑter cui⁹ itētionē accidit: ⁊ sic casuale vel fortuitū e. vl' in ordine ad cāz ꝑmā cui⁹ pūtiā nihil ꝑterfugit: ⁊ ita casu nō fit. (Ad qō dicūt his atq; hꝫ dictionibus ⁊c.) Ista solō ꝓcedit ſm illā opinionē q̄ ponit in pctō omissiōis actū eē: ſz ſm aliaz opionē solueť ista obo: qz ꝓuationi q̄ malū omissiōis dr̃ malum subst̃at res bona. s. potētia in actū nō exiēs. (Pōt ēt q̄ri ab eisdē ⁊c.) Nec obo sic̄ ꝓcedit. in pctō duo sūt. s. act⁹ subē: et malitia. q̄ pctz dr̃ corruptio boni aut hz B iq̃tū ē malū vel iq̃tū ē act⁹ ex quo bonitatē hz. si p mō: cū ois corruptio boni pena sit: pctz in eo q̄ pctz vel malū erit pena: ⁊ ꝺo qō ē icōueniēs. Si aūt ex pte actus bēat q̄ sit corruptio boni: cū act⁹ ois iq̃tū ē act⁹ sit bonū: tūc iq̃tū ē bonū nō habebit q̄ corrūpat bonuz: qō vr̃ icōueniēs. g̃ oz vt illō qō est in pctō ꝑter deformitatē ⁊ corruptiōez vñ rō mali cātur: non sit res bona: sed soluitur per equiuocationem corruptionis vt in littera patet.

¶ Qz quedam simul sunt peecata ⁊ pena peccati: quedam peccata ⁊ causa peccati: alia vo pec cata ⁊ cā ⁊ pena peccati. ¶ Dist. XXXVI.

Sciendum est tamē quedam sic esse peccata vt sint etiam pene peccatorum. vnde Augu. super illum locū psalmi. lvij. Sup cecidit ignis ⁊ nō viderunt solem: ait. Ignis superbie ⁊ concupiscentie ⁊ ire intelligitur. Istas penas pauci vidēt. ideo eas maxime cōmemorat apostolus in epla ad Romanos: ⁊ enumerat multa que peccata sunt ⁊ pene peccati. Itē inter primum enim peccatum apostasie ⁊ vltimā penā ignis eterni media que sunt ⁊ peccata sunt ⁊ pene peccati. Grego. quoq; super Ezechielez ait. Cōtēnenti qui nō vult penitere ponit deus offendiculuz: vt. s. grauius impingat. peccatū enī quod per penitētiam citius non deletur: aut peccatuz est ⁊ cā pcti: aut pctm̃ ⁊ pena peccati: aut peccatum simul ⁊ causa ⁊ pena peccati. Unde Moyses. Nonduz sunt ꝓpleta peccata amorreorum. Et Dauid inquit. Appone iniquitatē super iniquitatē eorum. Et alius ꝓpheta. Sanguis sanguinem tetigit. i. peccatum peccato additum est. Paulus quoq; ait. Propterea tradidit illos ds in passiōes ignominie ⁊c. Et itez. vt impleant peccata sua semp. Joanni quoq; p angeluz dī qui in sordibus est sordescat adhuc. Ex his testimoniis colligit̃ peccatuz aliquod ⁊

peccatum esse ⁊ pena peccati.

¶ Ex pdcis qō oꝛit. s. an iḡtū pctm̄ ē sit pēa pcti.

TIō merito queꝛit vtrū inḡtuꝫ pctm̄ ē sit pena pcti. q̄ non vī cū ois pena pcti iusta sit. Vñ Aug. in lib. retractationū. Ois pena pcti iusta ē: ⁊ supplicīū noia tur. Si ḡ pctm̄ qō ē pctm̄ ⁊ pena pcti: iḡtū pec catū ē pena pcti ē: cum ois pena iusta de iusticia dei veniat: vī inḡtū pctm̄ ē iustuꝫ eē ⁊ a deo p uenire. Ad qō illi rñdēt pctm̄ sic dici penā pcti: q̄ p pctm̄ in qō merito precedētis pcti hō labit deserēte deo: coꝛꝛumpit bona natura. Sic eter nus ignis dī pena maloꝝ: q̄ eo cruciant: nec tñ ipe cruciatus maloꝝ ignis ē ꝫ p ignē fit in boie. Itē p pctm̄ coꝛꝛūpit nā ⁊ minuit bonū nāe. ⁊ ē ipsa minutio ⁊ coꝛꝛuptio boni passio ⁊ pena: ⁊ nō ē eēntialr illud pctm̄ p qō fit: ꝫ iō pctm̄ dī vt p̄missuꝫ ē: q̄ p pctm̄ ilico vbi peccat hō fit in ho mine illa coꝛꝛuptio: que tñ fit deo auctoꝛe. Illa enī pena siue passio que ē boni coꝛꝛuptio a deo est. Illius aūt: vt sic dicā: mā ⁊ cā est pctm̄ qō a deo nō ē. Qō vī Aug. notasse: ⁊ iuxta hunc sen sum intellexisse cum ait in lib. de predestinatiōe sanctoꝝ. Predestinatiōe deus ea prescinit que fuerat ipse facturus: ꝫ prescinit deus etiaꝫ que non est ipse facturus. i. oia mala. Quia etsi sunt quedam que ita peccata sunt vt etiam pena sint peccati ꝫ illud aplī. Tradidit illos deus in pas siones ⁊ c̄. non tame peccatū dei est: ꝫ iudicium .s. ⁊ pena in scriptura enim sepe nomine iudicij pena intelligit. Hic diligenter intendentibus in sinuari videt ea que peccata sunt ⁊ pene pecca ti: ⁊ non inḡtum peccata sunt dei esse: sed inḡ tum pene dei esse dicunt. Nam cuꝫ dixisset deū nō esse facturū mala aliqua. i. peccata: q̄ posset ei obīci: quedam peccata esse etiam penas pec catī ⁊ pena pcti ois iusta ē: ⁊ iō a deo ē: q̄si det minando: ꝑm quid faciat ea: vel ꝑm quid non fa ciat: addidit reliqua. iuxta vo predictā itelligen tiam peccata sane dīr pene. Vñ Aplūs appellat ea passiones ignominie: q̄ vt ait auctoꝛitas: licꝫ quedā pcā sint que delectent: sunt tñ passiones nature nominānde: q̄ p ea coꝛꝛumpit natura.

¶ Oꝛ cum omne peccatū possit dici pena: non ta men omne est pena peccati.

TLicꝫ ex hoc sensu omne peccatū mo rtale possit dici pena: nō tamē omne pec catum potest dici pena peccati. Pena enim peccati vt predictū ē: est illud cu ius causa est aliud precedēs pctm̄. Nam pecca tum sic dī pena peccati respectu p̄cedētis: sicut dī causa peccati respectu sequētis. Quo fit vt il lud peccatū ⁊ causa sit ⁊ pena pcti: sed alterius pcti pena: ⁊ alterius causa: vt enī Greg. in mo ralib⁹ ait. Peccatū quod penitentia non diluit suo pondere moꝝ ad aliud trahit. Vñ fit vt non solum peccatum sit: ꝫ etiam causa pcti. Ex illo quippe culpa subsequēs oꝛit. Peccatum vero quod ex peccato oꝛit non solum peccatū: ꝫ pe na peccati est: q̄ iusto iudicio deus coꝛ peccan tis obnubilat: vt p̄cedentis peccati merito ēt in alia cadat. Quē enim liberare noluit deserendo pcussit. Proinde: vt Aug⁹. ait. precedentis ē ꝫ pena pcti: ⁊ tamē etiam ipsa pctm̄ est. Judicio enīꝫ iustissimo dei traditi sunt: vt ait apostolus de quibusdam: siue deserēdo: siue alio modo ex plicabili vel inexplicabili in passiōes ignominie: vt crimina criminibus vindicarent: ⁊ supplicia peccantiū nō tantū sint tozmenta: ꝫ ⁊ vitioꝝ in cremēta. Illa ḡ pcā que enumerat aplūs: q̄ de superbia sunt: non soluꝫ pcā: ꝫ supplicia sunt. Ecce aūt ē ex his iam fit pspicuum quedam pec cata ēt penas ⁊ causas peccati esse: ⁊ illud pec catū esse penā pcti quod cām p̄cedentez hꝫ pec catum: atqꝫ illud peccatum esse cām peccati qō est meritum sequētis culpe.

¶ Ex predictis videtur significari ipsa eadē que peccata sunt esse penas peccati.

SEd cū ait crimina criminib⁹ vindicari: vī isinuare eaipsa que pcā sunt eēntia liter eē penas pcti. i. punitiōes peccati. Ad hoc aūt iquiūt illi hec ⁊ silia dicta eē ꝑm rōnē predictā. ⁊ iō itelligēda fore ꝑm pre missam expositionem. Intelligentia enīꝫ dicto rum ex causis est assumenda dicendi.

¶ Oꝛ non obuiat veritati si quis dicat ipsa pecca ta esse penas peccati essentialiter.

INullo tñ p̄iudiciū fieri vitati putaī si qs dicat ipsa eadē que pcā sunt eēn tialr: vt ita dicā eē penas. i. punitiōes pctoꝝ p̄cedētiū que iuste sunt ⁊ a deo sunt: nec tñ inḡtuꝫ pcā a deo sunt: nec inḡtuꝫ pcā sunt pene peccati sunt: ⁊ tñ inḡtum pecca ta sunt priuatiōes boni sunt. Sꝫ vt supra dictuꝫ est cāliter ⁊ actiue dicuntur priuatiōes.

¶ Aperte oñdit peccata quedā eē penā peccati: ⁊ penā ipsam iustā esse ⁊ a deo.

QUod aūt quedā pcā pena sint ⁊ ipsa pena iusta sit ⁊ a deo sit: euidēter tradit Aug. i li. retractationū ita dicēs: q̄dā neci tate fiēi ab boie q̄ mala sūt ⁊ eadez iusta pena peti sūt. Sūt inqt quedaꝫ necessitate facta improbanda: vbi vult homo recte facere: ⁊ nō potest. Unde ē illud aplī. Non quod vo

lo facio bonum: ꝫ quod odi malum hoc ago: ⁊ illud. Caro cōcupiscit aduersus spūm ⁊ spiritus aduer. car. hec enīz inuicē sibi aduersant: vt nō ea que vultis faciatis. Sed hec oia ex illa mortis damnatione sunt. Maz si nō est ista pena hominis: ꝫ natura: nulla ista peccata sunt. Si enī nō recedit ab eo modo quo nāliter factus ē homo: cum hoc facit: ea vtiꝫ facit que dz. Si aūt homo qz ita ē non ē de se bonus: nec habz in ptā te vt sit bonus: siue non videdo qualis esse debeat: siue videndo ⁊ non valendo esse qualez se esse debere videt penam istam eē quis dubitet: Omnis autem pena si peccati pena ē: iusta ē: ⁊ supplicium nominatur. Si autem iniusta ē pena: quoniam penam esse nemo ambigit iniuste aliquo dominante homini imposita ē. Porro quia de omnipotētia dei ⁊ iusticia dubitare dementis ē: iusta ē hec pena: ⁊ pro peccato aliquo impeditur. Non enīz quiscꝫ iniuste dominans: aut surripere hominem potuit velut ignoranti deo aut extorquere inuito tancꝫ inualidiori: vt hominem iniusta pena cruciaret: relinquitur ergo vt hec pena iusta de damnatiōe hominis veniat. His atqꝫ alijs pluribus testimonijs docet quedā eē pcā ⁊ penas peccati essentialr.

¶ De quibusdam que sine dubio peccata sunt ⁊ pene: vt ira ⁊ inuidia.

Preterea nullatenus ambigendū ē quedaz peccata absqꝫ vllo scrupulo penas esse: vt inuidia que ē dolor alieni boni: ⁊ ira que etiam non inquantū pene sunt: peccata sunt. Ita etiam de cupiditate ⁊ timore ⁊ alijs huiusmodi sentiēdū ē. Vñ Aug. in libro lxxxiij. questionū ait. Omnis perturbatio. passio. Omnis cupiditas perturbatio. Dis igitur cupiditas passio. Omnis ꝙ passio cuz ē in nobis: ipsa passione patimur. Omnis igit cupiditas cū in nobis ē: ipsa cupiditate patimur: ⁊ inquantum cupiditas est patimur ea. Omnis aūt passio inqꝫtum ipsa patimur: non ē pcm: ita ⁊ de timore. Non enim cōsequens ē vt si patimur timorem: ideo non sit peccatum: qz multa sunt pcā qbus patimur: ꝫ nō inqꝫtuz patimur eis.

¶ Qz verbis Auguſt. premissis quedam sententia Hierony. obuiare videtur.

Illud aūt diligenter ē annotanduz qō supra positis verbis Augusſ. dicentis quedaz necessitate facta esse improbāda ⁊ mala: videt obuiare qō Hiero. ait in explanatione fidei: quod licet supra sit positum: tamen vt perfectius sciatur iterare nō piget. Execramus inquit eoꝝ blasphemiam qui dicunt impossibile aliquid homini adeo esse precepтuz: ⁊ mandata dei non a singulis ꝫ ab omnibus in cōmune posse seruari. Et paulo post. Et tam illos errare dicimus qui cum manicheo dicunt hoiem peccatum vitare non posse: qꝫ illos qui cum iouiniano asserunt hoiem nō posse peccare. Ecce Hiero. dicit. errorē esse si quis dicat hoiem peccatum vitare non posse. Qui autem dicit quedam necessitate fieri: quedam dicit nō posse vitari. Cū ḡ id Aug. dicat videt aut erroris eē qō tradit: aut nō eē verꝫ qō Hiero. ait.

¶ Determinatio contrarietatez submouens de medio sanctorum.

Ad quod dici pōt: qz Aug. ꝑm statum huius miserie ad quaz pertinet ignorantia ⁊ difficultas: vt idem ait in libro de libero arbi. que ex iusta dānatione descenderunt: illud tradidit. vbi ⁊ venialia peccata includit. Hiero. ꝙo de mortalibꝰ tm̄ logtur peccatis: que vnusquiscꝫ gra illumiatus vitare valet. Vel de hoie ꝑm statum libe. ar. ante peccatum illud ait Hieronymus.

¶ Epilogum facit ad alia transiturus.

Satis diligēter eoꝝ posuimus sniam q dicūt omnes actus naturas bonas eē: ⁊ iquantum sunt bonos esse: i quo tractatu quedam iterseruimus que nō ex eoꝝ tantuz persona accipiēda sunt: qz ab oibus catholice sapiētibus absqꝫ hesitatione tenētur: atqꝫ auctoritatū testimonijs ⁊ rōmbus eorundem traditionez muniuimus: q dicunt oēs actus essentia sui. i. inquantum sunt esse bonos: quosdam vero inqꝫtum inordinate fiunt: peccata esse. Addunt quoqꝫ quosdam nō tm̄ essentia: sed ēt genere bonos eē: vt reficere esurientem: qui actꝰ est de genere operū misericordie: quosdam ꝙo actus absolute ac pfecte bonos dicūt: quos nō solum eētia vel genus: sed etiam causa ⁊ finis cōmēdat: vt sunt illi q ex bona voluntate ꝓueniūt: ⁊ bonū finem metiuntur.

¶ Diuisio textus.

Retractata illa opione q̄ ponit actus pcō̄z inqꝫtuz sunt actus bonos eē a deo occasiōe vltime obonis ꝫ hanc opionē iducte q̄ sumebaī ex oīa culpe ⁊ pene: ꝫ ingrit vtz possit eē idē culpa ⁊ pena. Et diuidit i ptes. 3. In pª determiat qōnē. In zª remouet q̄dā dubitatōez icidēte ex his q̄ i determiatiōe qōnis dcā sūt ibi. (Illō aūt diligēter é ānotādū ꝛc.) In 3ª ponit dictoꝝ replicatiōez ibi. (Satis diligēter eoꝝ posuimꝰ sentētias ꝛc.) Pria diuidit i duas. In pª ostēdit q̄dā pcā ēt pēas pcō̄z eē. In zª ingrit quomō ꝫ possit eē ibi. (Et iō merito q̄ritur ꝛc.) Et diuidit ꝫ ps in ptes duas. In ꝑma pte ostendit modū quo peccata oīr eē pene non p se sed rōne annexi. In secunda ostendit q etiam ipa peccata pene esse pos-

sunt ibi. (In nullo tñ preiudiciū fieri veritati ⁊c.) Pria in tres diuidit. In ꝑma ponit modū quo oē pctū pena pōt dici rōne effectus. s. inq̄tum corruptiōis nature cā est que pena q̄dam est. In scōa ostendit modū quomō q̄dā peccata. ⁊ si nō oīa pene peccatoꝝ dici possunt rōne cause q̄ est subtractio gr̄e ibi. (Et sz ex ꝟ sensu ⁊c.) In tertia excludit q̄ndam obiectionē ibi. (Sz cuz ait dr̄ia ⁊c.) (In nullo tñ preiudiciū.) Vic ostendit ipsamet peccata penas pctoꝝ eē. Et circa hoc tria facit. Primo ꝓponit qō intendit. Scōo ꝓbat vniuersaliter in omni genere peccatoꝝ ibi. (Qr aūt q̄dam peccata ⁊c.) Tertio ꝓbat spāliter in quibusdaz generibus peccatoꝝ in q̄bus magis manifestū est ibi. (P. nullatenus ambigēdū ⁊c.) (Illud diligēter annotādū ⁊c.) Vic remouet quādaz vnbitationē ex dictis Aug. supra iductis exortā. ⁊ circa hoc duo facit. Primo ostēdit cōtrarietatem iter dicta Aug. ⁊ Vieronymi. Scōo ponit solutionem ibi. (Ad qō dici pōt q̄ Aug.)

(Questio. I.

Hic quq̄z queruñ. Primo vtruz vnū pctū possit esse cā alteri⁹ peccati. Scōo si passio possit dici peccatū. Tertio si peccatū pōt esse pena peccati. Quarto si oīs pena ꝓ aliqua culpa in hoīe sit. Quinto de distinctiōe bonoꝝ q̄ in fine distinctiōis innuit.

(Utrū pctū vnū possit eē cā alterius pcti. I.

Ad primum sic ꝓceditur. Uī q̄ pctū nō possit eē cā pcti. Qr. n. nihil ē nō vī br̄e rōnē cāe: sz pctū nihil est. ⁊ nihil fiunt hoīes cū peccāt: vt supra in ꝑce. dis. ex vbis Aug. habitū est. q̄ pctū nō pōt eē cā pcti. (P. cā ē ad quā de nečitate segtur aliud: sz qō est nečiuz nō est voluntariū: vt Aug. dič. ⁊ qō nō ē volūtariū nō ē peccatū. q̄ illō qō segt̄ ad alterū: sič ad cāz: nō ē pctū. ⁊ ita peccatū cā pcti eē nō pōt. (P. vnū ꝺiuoꝝ nō ē cā alterius: sed pctoꝝ vnū ꝺiaī alteri sič quaricia ꝓdigalitati. q̄ pctū ñ ꝑt eē cā pcti ad min⁹ cuiusz. (P. pctū nō pōt eē cā pcti: nisi fm q̄ ex pctō ꝓcedenti aliqs iclinaī ad sequens: sz nō fit hoc nisi fm q̄ ex peccato ꝓcedenti relingtur dispō vel habitus. cū q̄ dispō ⁊ habit⁹ non inclinēt nisi ad actus sil'es in spē illis actibus ex q̄bus generanť: vī q̄ nullū pctū possit eē cā pcti nisi forte illi⁹: qō ē sibi sil'e in spē. (P. pbs in q̄to phy. ꝓbat. q̄ mot⁹ nō pōt eē ad motū: qr sic i ifinitū abiret. q̄ ⁊ eadez rōne si pcti causa esset pctū: in ifinitū iretur: quod est impossibile.

Contra. Ro. ꝑ. dr̄. Propterea tradidit illos ōs in passiones ignominie. s. ꝓp superbiā: sz superbia peccatū ē. ⁊ sil'r ignominiosa passio de q̄ logt̄. q̄ pctūz ē cā pcti. (P. ꝺpatio mr̄is ad filiā ē ꝺpatio cāe ad cātū: sz vnū peccatū dr̄ eē filia alteri⁹. vt Gre. dič. q̄ vnuz pctūz ē cā alteri⁹.

Respōdeo dōz: q̄ vnū pctū pōt eē cā alteri⁹ pcti sz triplex gen⁹ cāe. s. sz modū cāe efficiētis finalis: ⁊ mālis: ꝑ modū cāe efficiētis dupl'r: vl' ꝑ se: vel per accns. ꝑ accns q̄dē ex ꝑte auersiōis: vñ hz rōnē mali. malū enī nō hz cām nisi ꝑ accns: ⁊ dico ꝑ accns. sič remouēs ꝓhibēs dr̄ mouēs ꝑ accns. ꝓhibēs aūt pctū ē ipsa gr̄a: q̄ ꝺfuat aiam in sua rectitudīe: gr̄az aūt pctūz tollit. vñ ꝑ accns ē cā pctoꝝ: q̄ accidūt subtracta gr̄a. ⁊ ꝑ hūc modū q̄libz pctūz mortale cā cuiusz eē pōt. pōt ēt ꝟ modus cāndi reduci ali quomō ad gen⁹ cāe formalis: sič. n. gr̄a ē ꝓn^m formale actus gr̄a informati: ita ⁊ ꝓuatio gr̄e ex q̄ pctūz ꝓcedit ē q̄si forma ei⁹ cui⁹ cā eē pōt: sz ꝑ se cā q̄si efficiēs vnuz pctūz alteri⁹ est ex ꝑte auersiōis: inq̄tū ex actu pcti relingt̄ q̄dā dispō vel habitus in aīa iclinans itez ad pctūz. sz ꝟ mō pctūz nō est cā. cuiusz pcti: sed tñ eius qō est simile in spē: sič luxuria luxurie: ⁊ sic deinceps: ꝑ modū aūt cāe finalis vnū pctūz ē cā alterius inq̄tū vnū pctūz aduocat aliud in suū finē: sič q̄n aliquis occidit hoiez vt vindictā ex eo sumat: hoc ad finē ire q̄ est vindicta aduocaī homicidiū. et ꝟ mō qōlz pctūz pōt ex alio cāri. qr ēt pōt aliqs actuz ꝓdigalitatis exercere ad tēpus vt auaricie finē cōsequaī: sz tñ vt i plurib⁹ ꝑ būc modū q̄dā magis sūt nata ex q̄busdaz gñari: sič homicidiū ex ira: ⁊ mēdaciū ex auaricia. vñ dñr hō pctā q̄ ex alys sepi⁹ solēt hoc mō ꝓuenire: eoꝝ filie eē: ꝑ modū vo cāe mālis vnū pctūz ē cā alteri⁹: qñ vnū peccatū ministrat mām alteri. et sic gula ē cā luxurie: qr vēter mero estuās facile in luxuriā spumat: vt dič Piero. Sič ēt auaricia ē cā dissensiōis inq̄tū multiplicat tēporalia que litis mā sunt.

Ad primuz q̄ dōm: q̄ pctūz ex ꝑte auersiōis nihil ē: ⁊ iō ex hac ꝑte nō pōt eē cā alic⁹ nisi per accns. vt dictū ē: sz ex ꝑte ꝺuersiōis aliq̄d est: ⁊ sic pōt eē cā alteri⁹ pcti fm triplex gen⁹ cāe: vt dictū ē. (Ad 2^m dōm: q̄ ex cā segtur effcūs ꝟ ꝺditionē cāe ⁊ effcūs: qr in q̄busdā nečio: ⁊ in q̄busdā nō: sz vt in plūb⁹: sič ē in reb⁹ nālib⁹: qr cā nālis ipediri pōt. sil'r ēt multo min⁹ oꝺ q̄ ex cā de nečitate effcūs sequat: qr bis nihil ē cā ꝓpleta nisi adiūctio volūtat actu: ⁊ subtracto oī ipedimēto: ⁊ q̄ dr̄ qō ad cām de nečitate segtur effcūs: itell'r de cā completa nō ipedita. (Ad 3^m dōm: q̄ vnū ꝺuoꝝ nō ē cā alteri⁹ ꝑ se: sz ꝑ accns eē nihil ꝓ pbz: sič frigiduz calefacit. vt in. 7° phy. dr̄. (Ad 4.^m dōm: q̄ illo mō quē obiectio tāgit peccatuz nō ē cā pcti nisi sil'is in spē: sed sunt ⁊ alij modi: quibus vnū peccatū est cā alteri⁹. ⁊ ideo ex insufficienti ꝓcedit. (Ad qntū dōm: q̄ si peccato per se ineſſet q̄ haberet ꝑ cā aliud peccatū in ifinitū iretur: qr sic oporteret q̄ oī pctō ꝺueniret: sz ꝟ pctō accidit vt ex alio pctō causeť. ⁊ iō non opz in infinitū abire: sič etiā motui accidit vt vnus motus sit cā alterius: est tñ ponere ꝑmū motū qui nō est causatus ab alio motu.

(Utrū passio possit esse peccatū. II.

Ad secundū sic ꝓcedit. Uideť q̄ passio possit eē pctūz. Mot⁹ eni sensualitatis passio q̄daz est: sed motus sensualitatis ꝺordinatus pctūz ē: vt supra dictuz ē. q̄ passio pōt esse pctūz. (P. ira passio quedaz est. sed ira est vnum de. 7. capitalibus peccatis: ⁊ potest esse mortale pctūz ⁊ sil'r inuidia. q̄ passio pōt esse pctūz. (P. oē qō ꝺiaī ⁊ pugnat ꝺ rōnē ē peccatū: qr vt dič Aug. Nōn l'm pctūz ē: cū caro ꝺcupiscit aduersus spūz: sz passiōes ad rōnē pugnāt: vt dič Dio. i. 4. c. ō di. no. q̄ passiōes sūt pctā. (P. ꝓpter qō vnūqōdq; tale: ⁊ illō magis: vt dič phs: sed ꝓp superabūdātiā passionū q̄ ad mediū nō reducunť a medio vtut aliqs recedit: ⁊ peccatū icurrit. q̄ passiōes pctūz sunt. (P. meritū et demeritū cū sint opposita in idē gen⁹ reducunť. sed passiōib⁹ ꝺtigit mereri: sič pz in martyrib⁹. ergo et passiōib⁹ ꝺtigit demereri. et ita passiōes peccatū eē pñt.

Sz cōtra nō ꝺtigit eē peccatū: nisi illō c^o ꝑn^m ē in nob sed passionū ꝑn^m nō ē i nob. ergo possiōes ñ sunt pctā. (P. fm pctā aliqs vituperaī: sed fm passiones neq; laudamur neq; vituperamur: vt in. ii. etꝟ. dr̄. nō. n. vituperaī q̄ simpl'r irascit: sz alr q̄z oz. q̄ passio nō pōt eē pctūz.

Respondeo dōz: q̄ cū hō nō ignoreť ꝑ peccatū nisi ꝑ illō qō ab hoie ē. vt Matt. 15. dr̄. Que ꝓcedūt de hoie ꝟ sunt que coinquinant hoiem ⁊c. Nō pōt esse q̄ passio inq̄tum passio peccatum sit: qr passio nō est a patiente inq̄tum hꝺ. sed in patiente ab alio inducitur: sed tantū ꝑ accidens cōtingit passionem esse peccatum fm q̄ operatio voluntatis ꝑ quā ꝓncipiū nostrozum actuū sum⁹ aliquo mō ad passionē se habet. sed ad diuersas passiōes diuersimode se habet. Sunt enim quedā passiones que sunt passiones tātū. sicut ꝓcipue pater in passionibus corpalibus que ab exteriori infligunť: vt sectio aduſtio vel ab aliquo etiā ꝑn⁹ iterius agēte etiā naturali: vt febz̄is vel aligd

hꝫ.ꝛ ad has passiones se habet voluntas sic̄ causans eas sic̄ est in passionibus sponte assumptis:vel sustinēs eas libenter ꝓpter aliquē finē.ꝛ sic ꝟtingit in his passionibus meritū si sint decētes:ꝛ demeritū si sint idecētes.Quedā autez passiones sunt q̄ nō sunt pure passiōes:ſz sunt sil' ꝛ passiōes ꝛ opatiōes q̄dā:sic̄ pz in passionib⁹ q̄ dr̄ opōnes aie. sentire enī:vt vult phs in z°de aia pati qōdā est:ſz hꝫ vez est in q̄ztū sentire pficit̄ per hꝫ qꝺ visus a sensibili mouet̄ recipiēdo spēm ei⁹ q̄ ifozmat̄:ꝛ opōnez ꝓpriā exercet.ꝛ ista est in oibus potētys passiuis quales sunt oēs potentie sensitiue partis:ꝛ ēt itellectiue ꝑter itellm agētē:ꝛ ꝑter vtutes motiuas organis affixas.vñ ꝛ intelligere quoddā pati est:ꝛ velle ꝛ appetere ꝓpter qō ira:ꝛ hꝫ passiones anime dr̄. q̄zuis in his magis vel minus ꝓprie nomē passionis sumatur ſz qꝺ plus ꝛ minus acceditur ad trāsmutationē corporalem:q̄ quidē oīs est in ira ꝛ inuidia:ꝛ hꝫ est ēt ſm māles qualitates:vt calidum ꝛ frigidū:ꝛ hꝫ.in sensu autez est ſm spēs in organo māli spiritualiter ꝛ non māliter receptas:sed in intellectu ſm receptionē pure spiritualē:ꝛ ideo ille passiōes que plus de rōne passionis habēt minus sunt in ptāte nr̄a. ꝛ ꝓpter hoc spālius passiones dr̄.in oibus tamē his nō est pctm̄ nisi ſz qꝺ volūtas aliquo mō circa eas se hꝫ impando q̄ztū sunt opōnes q̄dā:vel ēt acceptādo ſm qꝺ sūt passiōes.

Ad primum q̄ dōm:qꝺ motus sensualitatis nō est peccatū:nisi ſm qꝺ in potestate volūtatis est:vt supra dictum est:ꝛ nō inq̄tuz est passio q̄dam.

¶ Ad scōz dōm:qꝺ nomē ire ſm ꝓpriā impositionē passionē quādā significat:ſz postea trāsumptū est ad significādū vitiū qōdā:cū.n. virtutes q̄dā:q̄zuis sint medietates magl opponant̄ gbusdā extremis q̄ alys: sicut mansuetudo magis opponit̄ ire q̄ defectui eius:ꝟtingit qꝺ vitia opposita talibus vtutib⁹ noiant̄ noīe passionū:ad quas refrenandū p̄cipue virtutes ordinant̄.ꝛ hꝫ mō ira ſm qꝺ vitiū noīat non est nomē passiōis:sed actus vel habitus.

¶ Ad ȝm dōm:qꝺ passio nō pugnat ꝟtra rōnem q̄si p se oppositū virtuti q̄ rō pficitur:ſz qꝛ p se opponit̄ medio qō ꝟtus ꝛ rō in passionib⁹ statuit:sic̄ ēt nigredo palloꝛi:ꝛ rubedini opponit̄.

¶ Ad q̄rtū dōm:qꝺ ꝓpter abundātiā passionū dr̄ vitiū eē sic̄ ꝓpter cāz mālē:ſz per se vitiū est in actu aliquo deformi circa passiones illas:ꝛ iō nō oz qꝺ passiōes ſm se vitia sunt.

¶ Ad 5m dōm:qꝺ passionibus sancti nō meruerūt:nisi ſm qꝺ eas voluntarie sustinuerūt:ꝛ ꝓpter deū:ꝛ ita ēt possunt eē demeritorie inq̄tū volūtas aliquo modo ad eas se hꝫ.

¶ Utrum peccatū vnū possit esse pena alteri⁹ pcti. III.

A Btertiuz sic ꝓcedit. Ur̄ qꝺ pctm̄ nō possit eē pēa pcti. Oīs.n. pena ordiata ē.ꝛ a dō ē:ſz nulla clpa ordinē hꝫ nec a deo ē.q̄ culpa pena eē pōt.

¶ ℘. cā ꝛ effectus nō icidūt in idē:ſz culpa ē cā pene.q̄ nō pōt esse idē culpa ꝛ pena.

¶ ℘. pena ordinat̄ ℨ culpaz: vt medicina eius.pene.n.medicine q̄dā sunt: vt in z° ethy. dr̄.ſz pctm̄ pctō medicina nō est:qz p̄cedēs peccatuz per sequēs nō curat̄:ſz magis sequēs pctm̄ in peccatū inclinat.q̄ pctm̄ non pōt esse pena pcti.

¶ ℘. si peccatū punitur pctō: aut cōuenit oī pctō aut gbusdā pctis tm̄. si cōuenit oī pctō. q̄ erit abire in infinitū in pctis:ita qꝺ post qōlibet erit aliud peccatū.si autē nō sit cōe in oibus pctis:ſz vltimū peccatorū nō punitur pctō:ſz tm̄ pena eterna:cū p̄mū peccatuz puniatur pctō in pena eterna vltimuz pctm̄ minus puniat̄ q̄ p̄mū qō duab⁹ penis punit̄.ꝟtingit aūt qꝺ vltimū peccatū est graui⁹ q̄ p̄mū.q̄ grauius peccatū minus punit̄.qō vr̄ iniustū.

¶ ℘. nullus punit̄ in eo qō libēter fac̄:ſz quicūq; peccat pctm̄ volūtarie ꝛ libēter fac̄.q̄ nullus punit̄ in hꝫ qꝺ peccat:ꝛ ita peccatū nō est pena pcti.

Contra Aug.in li.ℨfes.dicit. Jussisti dñe ꝛ sic ē.vt ipe sibi pena sit oīs inordinatus animus:ſz inordinatus animus est malū.q̄ ē pena.

¶ ℘. qꝺ aliquis ꝓdeat maximo bono nō pōt eē sine pena:ſz pctm̄ ē auersio ab incōmutabili bono.q̄ pctm̄ ē pena.

¶ Ad hꝫ etiā sunt mlte auctates i lra inducte.

Respondeo dōz qꝺ ꝟtigit idē eē clpā ꝛ penā:si tm̄ ſz eādē rōnē:qz oīs pena iq̄tū pena ē voluntati ℨria inenit̄.oīs aūt culpa volūtary rōnē hꝫ.ꝟtingit aūt qꝺ illud qō ē culpa dicat̄ pena triplr.vno mō rōne effectus:qz.ſ.nāz corrūpit:ꝛ grām subtrahit q̄ pene q̄dā sunt:ſz hꝫ ꝟtigit duplr.vno.n.mō culpa causat penā ex pte auersionis:iq̄tū.ſ.ꝓ culpā qs ꝓuat̄ grā ꝛ deuz amittit:ꝛ nature bonū in eo corrūpit.Alio mō ex pte cōuersionis. ꝛ hoc duplr. vno mō ſz qꝺ q̄dā pctā passionē quādā ānexam hm̄:vt ira: ꝛ inuidia:ꝛ aliqd hꝫ.qz ex inordinato vindicte desiderio corpus imaginationi obediēs ꝛ affectui quadā passione ꝟcitatur:que ira dr̄ māliter loquēdo:ꝛ hꝫ affectionē hꝫ.Alio modo ex eo qꝺ act⁹ pcti sine laboze nō exercet̄. ꝓpter qō Sap. 5°dr̄.Ambulauimus vias difficiles ꝛc.

¶ Alio mō peccatū pena dr̄ inq̄tū effectus cuiusdā pene ē.ex hoc.n. qꝺ aliquis mortaliꝛ peccat:vt dictū est grā ꝓuat̄:ꝛ qz per grāz ꝟtinebatur ne in pctm̄ rueret:fit ei ipsa subtractio grē quedaz cā sequētis pcti in qō cadit auxilio grē destitut⁹.ꝛ simili mō dici pōt de oī alio auxilio qō de⁹ hoibus ipēdit ne in pctm̄ cadat:sicut sunt ipedimēta peccandi exteriora:sicut dr̄ Osee z°.Sepiā viā tuā spinis.ꝛ hꝫ gdem auxilia q̄ sunt ipedimenta peccandi q̄nq; subtrahunt̄ merito p̄cedentis pcti:vt sic hō in peccatū liberius ruat.Tertio mō pōt dici id qō ē culpa eē pena nō rōne alicui⁹ p̄cedentis:vl̄ sequētis:sed rōne ipsius actus deformis.nulli enī dubiū est gn ex cōiunctiōe icōuenientiū quedā pena fit homini.vt pz etiā in exterioribus.si quis maxime auctozitatis indecenti habitu iduereꝛ hoc sibi pena esset.vnde nec sine pena potest eē qꝺ actio deformis:ꝛ rectitudine rōnis ꝓuata in ipsa natura rōnali iueniatur.ꝛ ideo talem actionem facere penale qōdam est: sed tamē nō ab eodē hꝫ qꝺ sit pena ꝛ culpa:in q̄tum enim a voluntate ꝓgreditur culpe rōnem hꝫ:ſz inq̄tum ꝑter intentionē voluntatis ipsam aiam deturpat:sicut res indecens sibi pene rōnem accipit.hic tamē modus ad p̄muz reduci pōt.ipsa enim deturpatio est qdam peccati effectus.

Ad primuz q̄ dōm:qꝺ oīs pena a deo est:ſz nō eodē modo.est enī q̄daz pena a deo sicut ab agēte:sic̄ sunt pene sensus que p quandaz actionē causant̄. oz.n.oīs actiōis reductiōez in p̄mū agēs fieri sicut in cām. Quedā vo pene sunt a deo nō sic̄ ab agēte:ſz potius sicut a nō agēte:vt subtractio grē.ex eo enī qꝺ deus grām nō influit causat̄ in isto grē ꝓuatio.vtroq; aūt mō inenit̄ pena ānexa culpe:qz illa pena que efficit̄ p pctm̄ ex pte sue cōuersionis est pena sensibiliꝛ boicm affligēs:vt ire ꝑturbatio ꝛ laboꝛ inordinatus in pctō.ꝛ hoc qdē a deo est:ꝛ iuste ordinat̄.vt q̄ delectationē ℨ dei ordinationē appetit ꝑter suā itentionez afflictionē icurrat:in hoc ēt ybi ꝓprie libidini obsequitur. Illi autē pene que est subtractio grē que est effectus vnius pcti ꝛ cā alterius est causa deus:sic̄ nō agendo:ꝛ siliꝛ aliarū penarū similiū:ꝛ hoc cōstat iuste ordinatū esse.vt qui ꝟtraria grē appetit grām amittat:ꝛ dei auxilium q cōtra deum agit.ꝛ p hūc ēt modū est causa pene illi⁹ q est ipse actus deformis peccati:nō qz ipm causet:ſz qz ipm ꝓmittit euz non ipediendo.ꝛ hoc ēt siliem iusticie ordinē euz p̄dictis hꝫ. hꝫ aūt ordinis causa deus est.ex quo pz qꝺ id qō culpa ꝛ pena dr̄ ſm qꝺ ad peccantē referturꝛ vt ab eo voluntarie exiens: ꝛ in quo ratio culpe cōsistit:inordinationē hꝫ:sed ſm qꝺ hꝫ rōnem pene:vt a deo ordinatuz est debito ordine iusticie.

¶ Ad scōm dōm:qꝺ causa ꝛ effectus respectu eiusdem non icidunt in idē ſm eundē modum cause:qz ſm diuersa grā causarū ēt hoc nō est iconueniens:vt idem sit eiusdez cau-

sa ꝛ causatū :sicut finis ē cā efficiētis:ꝛ efficiēs est causa finis.sed respectu diuersoꝝ nō ē icōueniēs vt etiā ꝑm idez gen⁹cāe aligd sit cā vni⁹:ꝛ causatū ab altero:ꝛ ita ēt nihil ꝓhibet aligd qō est culpa eē penā alteri⁹ pctī. ¶ Ad tertium dōm:qꝺ pena ordinaī vt medicina ad culpā:sed nō semp vt medicina illi⁹ q peccauit:qꝺ.n.latro suspēdaī nō est ad correctionē eius.sil'r qꝺ hō in iferno dāneī: sz qñqz ordinaī ad culpā.vt medicia alteri⁹:sicut fur suspēdit in bonū toti⁹ cōitatis ne passim furta ꝯmittant:ꝛ aliqs in iferno dānaī ad decorē vniuersi:ne aligd iordinatū remaneat si culpa ꝑ penā nō ordinaī. ¶ Ad q̄rtū dōz:qꝺ ꝺ ēꝑ accūs qꝺ vltimū pctū ꝑ aliud pctū nō punit:qz.s.vl' vita peccātis finit.vel ēt aīus ei⁹ꝑ penitētiā in meli⁹ imutatur sicut ēt ꝛ ꝑmū pctū tollit gr̄am quā scōz nō tollit:qz eam nō inuenit:sz tolleret si inueniret:ꝛ sil'r est in ꝓpōsito. ¶ Ad quītū dōm.qꝺ in actu pctī ē aligd qō peccatoz vult vt delectationē:aligd vo ē qō nō vult.imo ꝓter itētionē ei⁹ acci dit vt corruptio nāe ꝯsīs:vl' ēt ipsa idecētia actiōis:ꝛ iō in hoc qō libēter facit punit dō ex hoc qō libēter facit aligd accit ꝓter itētionē ei⁹ qō volūtati ei⁹ aduersatur.

¶ Utꝝ ois pena infligatur ꝑ peccato. IIII.

AD quartū sic ꝓcedit.vī qꝺ nō ois pena infligaī ꝑ pctō: quia vt Aug.sup can.deut.dicit.v.modis flagella cō tingunt:vel vt iustis merita ꝑ patiētiā augeantur:vt Job:vel ad custodiā virtutū ne superbia tentet:vt paulo.vel ad correctionē pctī:vt marie ꝛpīe:vel ad initiū pene:vt herodi:quaten⁹ hic videaī quid in iferno sequaī:vel ad gl̄iaz dei manifestādā:vt de ceco nato:sz tres istoꝝ modoꝝ nō ostēdūt penā ꝑ pctō aliquo iflictā q̄ nō ois pena ꝑ pctō infligit. ¶ P.de xpo dī prime Pet.scōo. Qui pctī ñ fecit: tñ mltas penas sustinuit. q̄ ñ pena ꝑ culpa infligit. ¶ P.oī qꝺ oē pctī ē pena ꝑm pmū modū:nec tñ oē pctī ē pena pctī:vt ibidē dī.q̄ nō ois pena est pena pctī. ¶ P.culpa virtuti opponit:ꝛ sicut virtuti debet pmiū:ita ꝛ culpe pena:sz virt⁹ nō habet pmiū in his tēporalib⁹ bonis:sz in eternis.q̄ nec culpa ꝑ amissionē tpaliū bonoꝝ punit a deo.cū q̄ sūt q̄dā pene in amissiōe hoꝝ bonoꝝ.vī qꝺ q̄dā pene nō sint ꝑ culpis iflicte. ¶ P. frequēter via ipioꝝ ꝓsperaī vt Jere.iz.dicit:ꝛ Job.zi.ꝛ ecōtrario iusti in afflictiōe sunt.ℬ ām nō essz si pena culpe tñ redderet.q̄ nō ois pena culpe alicui reddit.

Sed cōtra est qō Grego.in oꝛone dicit. Nulla nocebit aduersitas si nulla dñet iniqtas. sed ois pena nocumētū qōdaz est.q̄ pena esse nō pōt: nisi vbi dñetur iniqtas. ¶ P. Jero.dicit. Quicqd patimur pctā nr̄a meruerūt:sz ois pena passiua ē corruptio boni: vt supra dictū ē.q̄ ois pena ꝑ merito pctī redditur.

Respondeo dōm:qꝺ nullus punit nisi i eo qꝺ aliq̄ priuaī qō sibi bonū ē.Sciēdū ē autē qꝺ aligd ē bonū homini duplr:vl' ꝑm nām ꝓpriā inq̄tuz .s.hō est.vl' ꝑm nāz cōem inq̄tū ē aīal vel viuū vel aligd hs̄.ꝛ qz hō ē id qō est inq̄tū rōnalis ꝛ itellectū habēs . iō bona ei iquātū hō est ꝓncipalia sunt ea q̄ sunt ꝑm rōnem bona.vt vtutes in qb⁹ nā itellectiua pficit:ꝛ ex ꝓuatione hoꝝ bonoꝝ nullus penā hz nisi ꝓpria culpa.Sunt aūt secundario mō bona rōnis q̄ ad op⁹ vtutis organice:ꝛ instrumētalr deseruiunt.vt sanitas corꝑis:ꝛ res exteriores.hs̄. aūt nō sunt simplr bona rōnis:sz ꝑm aliquā mēsurā:put .s.ad op⁹ vtutis adiuuāt.vñ pbs dicit i.io.etbi.qꝺ supabūdantia diuitiaꝝ:q̄ ad opus vtutis ipedit:bona fortuna dicēda nō ē:sz mala.vñ si aligs priuaī his bonis q̄tū ad id qō nō pficit ad op⁹ vtutis:sz magis deficit:talium bonoꝝ seruatio nō ē pena boīs inq̄tū ē hō.sz q̄ñ ꝓuat eis qb⁹ idiget ad op⁹ vtutis,vñ dī Eccl'ici.zz . Diuitias ꝛ pauptatē ne dederis mihi.vñ nullus nisi ꝑ culpa punitur in subtractōe boꝝ bonoꝝ:iquātū virtuti necessaria sūt.vñ ꝑs. Junioꝝ fui etenz sensui:ꝛ nō vidi iustuz derelictū ꝛc.Si aūt ꝓsideret hō ꝑm nāz cōez.sic oīa bona corꝑis: ꝛ ēt exterioꝛa sunt bona sibi.vñ quelibz priuatio boꝝ bonoruz quedam pena ē sibi:nō autē ois talis pena inducit ꝑ peccato ꝓpio ipsi⁹.sz tamē semp aliqō peccatū sequit ad minus peccatū nāe:qz nisi humana nā ꝑ pctm̄ originale infecta eēt:nullā molestiā vel defectum hō in his patereī.

Ad primuz ergo dicēdū:qꝺ hoc qꝺ hō hic ad augmentum meriti flagellatur nō ē sibi pena inquātū est homo:sed bonū eius:tñ est pena sibi inquātum nāz aīalem hz.ꝛ iō talis pena nō sequit culpā ꝑ priam illi q peccat:sz culpā nāe infecte.q̄ si facta nō esset homines sine hs̄.molestys ad pfectū meriti puenirent. ¶ Ad scōz dōm.qꝺ xps nullo modo penā habuit aliquaz que esset pena boīs inquātū ē hō:qz in bonis rōnis superabūdauit:nec aliquē defectū in eis passus ē:habuit tamē penā aliquā quātum ad nām cōem:ꝛ ideo nō oportuit qꝺ esset aliqua culpa in eo:sed qꝺ aliqua culpa precessisset in nā humana.vñ dī Jsaie.53.Propter peccata ppli mei percussi eum. ¶ Ad tertiū dōm:qꝺ hoc qō dicit . qꝺ nō oē peccatū est pena pctī:itelligēdū ē pctī alteri⁹.ꝑm.n.pctm̄ effectiue ꝛ cāliter pena dici pōt inquātū corruptio nāe:que ꝑ illō fit:quedā pena est:nō aūt pena alteri⁹ ꝓcedētis pctī: sed ipsius met pctī:qō tñ corruptionē iducit. ¶ Ad q̄rtū dōm qꝺ sicut virtus nō habz per se ꝓmiū in his tpalib⁹ bonis:sz ꝑ accidēs ꝑm qꝺ talibus idigeī ad vtutis actuz. ita etiā nec culpa i his punit quasi essentiali pena.sz q̄dā accidētali ꝑm qꝺ subtractio boꝝ bonoꝝ tēporaliū in detrimētū etiā spūaliū redūdat quaten⁹ pena hic icipiat ꝛ ī futuro terminet. ¶ Ad quītū dōm.qꝺ ℬ qꝺ impy ꝓsperitatem habēt frequēter in eoꝝ malū est.vt ex dicto pbi iducto ps.vñ in hoc ipso puniunt.sil'r etiā ꝛ qꝺ iusti in aduersitatib⁹ sūt in eoꝝ bonū cedit:qz ꝑ ℬ ad vtutē pficiūt: vñ nō ē eis pena ꝓpue inq̄tum homines sunt:sed quasi ꝓ ꝓmio redditum.

¶ Utꝝ distinctio bonoꝝ sit cōueniens. V.

AD quintum sic ꝓcedit.vī qꝺ icōueniēter ponit distinctio bonoꝝ.vt q̄dā dicūtur bona ex genere:ꝛ q̄dā ex fine ꝛ ex cā.qō.n.alicui ꝯuenit ꝑz gen⁹ suū nō poterit remoueri ab eo ꝑ aliquā dīaz additā.q̄cūq̄.n.dīa aīali addaī semp in eo sensibile remanebit:sz reficere esuriētē ꝛ sileꝫ act⁹ quos dicit bonos ex genere male fieri pñt.vt si ꝓp ianez gl̄iaz fiāt. q̄ icōueniēter boni ex genere dicunt. ¶ P.sicut se hz malū ad gen⁹ mali:ita ꝛ bonū ad gen⁹ boni.sed act⁹ q̄ sunt ex genere mali nullo mō boni eē pñt:vt occidere inocētez vl' aligd hs̄. q̄ nec illi act⁹ q̄ mali eē possunt ex genere boni dicēdi sūt. ¶ P.cuilibet generi rñdet sua spēs.si q̄ est aligs act⁹ bonus ex genere dz assignari aligs act⁹ bon⁹ ex spē:qō cum ꝑmittaī vī distictio ꝛ sufficiēs. ¶ P.bonū ē ex fine vt in.3⁹ metha.pbs dicit.sed mā:ꝛ finis nō icidūt in idē.vt ī .ii.phy.dī.vī q̄ icōueniēter dicant actus sup debitam mām cadētes ex genere boni. ¶ P.mā actus ē obiectuz eius.obiectū autē hz rōnē finis.q̄ si dī act⁹ bon⁹ ex genere ex mā debita super quā cadit.videtur qꝺ icōuenienter distinguit bonū ex gñe:ꝛ bonum ex fine.

Sed contra Hen⁹ sumit ex māli ꝓncipio. vt Aug. dicit.si ergo aligs actus ex mā super quā cadit bonitatē habeat:ꝯueniēter ex gñe bonus dicit ¶ P.qꝺ oibus existētibus in aliquo genere ꝯuenit eis ex nā generis sui competit:sed actibus cadētibus super debitam mām ꝑm totam ordinationē sui generis quedam

bonitas ꝓuenit.ergo ꝓueniēter boni ex gñe dici pñt.

Respondeo dō m q⁹ sicut. Diony. dicit. 4° ca. cel. ierar. in substantys oib⁹ inuenit esse tia: virtus ꝛ opatio: hoꝝ ät talis ē ordo q⁹ virtus ab essē tia ꝛ opatio a virtute ꝓcedit: ꝛ qz qō a bono ꝓcedit non pōt cē nisi bonū. iō sicut eēntia ꝛ virt⁹ bōa sunt: ita ꝛ operatio fm q⁹ a vtute agentis ꝓcedit: sed qz virt⁹ in volūtarie agētib⁹ ad multa se hz. iō actio ex virtute agentis determinatiōem nō hz: sed ꝓpria determinatio act⁹ est ex obto. vñ si obm sit ꝓportionatū actu ex ipso obto q̄dam vlteriorē bonitatē recipiet: ꝛ qz ꝓpria determinatio: qua aliquid determiat̄ est determinatio per formaz gñis. iō hō actus ex determinatiōe obti bonitatē habētes dicūt boni ex gñe: sed qz actū aliquem circa idē obm contingit diuersimode se hre. iō adhuc act⁹ ex obto determinatus ē vlterius determinabilis per alias circūstātias que si cōueniētes fuerint ex eis q̄dā vlteriorē bonitatē recipiet. ꝛ dicet bon⁹ ex circūstātys q̄uscq; ꝓueniatur ad pfectam bonitatē act⁹ que ē p informatiōem bit⁹. ꝛ tūc dicet bonū virtutis. sic ḡ pz rō distinctiōis bonitatis actuum que in ītra ponit: ꝛ qūo be bonitates adinuicē se hēant. prima .n. bōitas q̄ ē ex eēntia act⁹ cōis ē oibus actib⁹. vnde ipa substernit oib⁹ alys bonitatib⁹ iter q̄s p superuenit sibi bonitas: q̄ ē ex debita mā sup quā itez inducit alia bonitas que ē ex fine ꝛ alys circūstātys ꝛ ex forma bitus. ꝛ se cūda bonitate subtracta nō pt cē 3ª: sz tñ posita scōa: non necio 3ª ponitur: ꝛ iō ctingit actum hre bonitatē ex mā: ꝛ tñ eū male fieri pp indebitas circunstātias.

Ad primum ḡ dōz: q⁹ illa bōitas q̄ ē ex gñe manet in actu q̄tūcūq; p alias circunstātias indebitas deordiet: sicut ēt q̄tūcūq; ab aīa tollatur gīa remāet in ea bonitas nāe. vñ nō dr act⁹ q ē bon⁹ ex gñe male fieri: qz ꝓuet ab eo bonitas sui gñis. sz ꝓuat bonitate circūstātia ꝛ. ¶ Ad 2m dōm: q⁹ vn⁹ defcūs sufficit ad ℔ q⁹ malū aliqd cē dicat̄: sz nō vna pfectio sufficit ad ℔ q⁹ simplr sit bonū: qz bonū ctigit ex vna ꝛ pfcā cā: sz malū ex pticularib⁹ defcib⁹: vt Diony. dic̄: ꝛ iō illud qō ē bonū ex gñe nō ē necīus q⁹ simplr sit bonū: sz pt male fieri. qō ät ē malū ex gñe simplr ē malū: nec bonū fieri pōt. ¶ Ad 3m dōz: q⁹ sic̄ gen⁹ determiat̄ p spēm: ita ēt bonū in gñe determiat̄ p bonitatē q̄ ē ex fine ꝛ ex alys circūstantys: ꝛ iō illud bonū qō ē ex fine ꝛ circūstātys: rñdet bono qō ē ex gñe sic̄ spēs gñi. vñ et ei⁹ ꝑdicatōez recipit: pascere .n. esuriētē pp deū ē pascere esuriētē: sz nō ꝓuertitur. ¶ Ad 4m dōm: q⁹ ē duplex mā: ex q̄ vel in q̄: et mā circa quā. et ꝓmo mā dcā nō incidit in idē cū fine: sz scōo mō ē idē cū fine: qz obm finis act⁹ ē. ¶ Ad qntū dōm: q⁹ actus aliqs hz duplicē finē. s. ꝓximū finē q ē obm ei⁹: et remotū quē agēs intēdit. et iō cū bonū ex fine distinguit̄ ꝫ bonū ex gñe itelligit̄ de fine remoto quē agēs intēdit.

¶ Expositio textus.

Istas penas pauci ꝛc̄) Rōnē hui⁹ reddit ph̄s in . 9. ethi. qz nā intellectualis q̄ suis bonis p hō ōstituitur occulta ē: sz nā exterior magis appet. vñ magis ē credēdū sensibilib⁹ boib⁹ se cē ℔ qō sunt pp nām sensibilē q̄z p nām intellectualē: ꝛ ℔ iō quia qō nocet eis fm intellectualē nām nō reputāt penā: sed solū q̄ nocēt fm nām exteriorē eis notā: q̄uis ecōtrario sit fz rei vitaté (Media q̄ sūt ꝛ pctā sūt ꝛc̄) Intelligēdū ē de his q̄ fūt in gñe culpe alⁱs falsum eēt: qz q̄dā sūt tātū mō pene: et nullo mō culpe (Pōit de⁹ offendiculuz ꝛc̄) Dū. s. ipediméta pcti nō subtrahit (Nō tñ pōt dici pena pcti ꝛc̄). s. alterius. qz illa pēa que segt̄ eiusdē pcti pena ē qō eā effecit (Nec tñ iḡtū pctā sūt ꝛc̄) Quia peccata fūt aliqd inḡtū a volūtate ꝓcedūt: sed pena peccata fiunt fm illud qō inuenit̄ i eis aliquid volūtati repugnās vt deñ ē (Vl de hoie fz statū libe. ar) Ista solo nō videt̄ ꝓueniēs: qz ꝓcepta legis hoi posit pctīs data sunt de gb⁹ Hyeronimus locutus est.

¶ Alioꝛ ponit sniam q dicūt malos act⁹ nullo modo esse a deo: necesse bonos siue i eo q sūt: siue a lio modo. ¶ Distin. XXXVI.

Sunt ät ꝛ alij plurimi longe alr de pctō ꝛ de actu sentiētes. asserūt .n. volūtatē malā ꝛ actū malū pctā eē ꝛ nulla rōne bonā: nec fm aliquaz rōnē ex deo auctoze eē: qz sine deo fiūt: sine eo nāḡ vt ait euāgelista: Sc̄m ē nihil .i. pctm̄ qō dr cē nihil: nō qz nō sit actio ꝓtaua vel mala volūtas: q̄ aliqd ē: ℔ qz a ℣o eē sepat hoies ꝛ ad malū trahit: ꝛ sic ad nō eē deducit. Qui .n. a sūmi bōi ꝑticipatiōe recedūt: qō solū ℣e ac ꝓꝓie ē: merito nō eē dicūt̄. Jōḡ aug. dicit sup Jo. pctm̄ nihil eē: nihilq; fieri hoies cū peccāt: hac igt̄ rōne astruūt nihil eē: qz a ℣o eē hoiez elōgat volūtatēḡ malā atq; actiōez siue locutiōem malā pctm̄ eē dīt. qz ꝑuaricatio ꝛ inobediētia hec sūt: ꝛ ꝫ legē dei fiūt: q̄ tñ sūt. ℔ ab hoie vl a diabolo: nō a deo. Nullaten⁹ eni a deo hec eē dīt: siue inḡtū sūt: siue alio modo.

¶ Qualr determinent ℣ba aug. ꝓmissa: gb⁹ ait: oē qō ē: inḡtum est bonum eē.

Illa quoq; aug. ℣ba qb⁹ dic̄. Oē qō ē inḡtū ē: bonū eē: ꝛ deū hre auctorē de naturis siue de subīs tm̄ accipienda fore tradūt. Sube ℣o nomie atq; nāe dīt significari subas ipas: ꝛ ea q̄ nālr bnt. .s. q̄ ꝓcreta sūt eis: sicut aīa nālr hz intellectm̄ ꝛ ingeniū ꝛ volūtatē: ꝛ hmōi: q⁹ ō ex ℣bis aug. ꝑmissis colligit̄: vt bonū boiem appellat bonaz naturā: ꝛ malū boiez malā naturā. fm hāc igit̄ assertiōem vl acceptiōem mali act⁹ nō sunt naturevl sube: nec ēt boni act⁹. Q⁹ vtiq; aug. vī inuere i lib. retrac. distiguēs iter subas siue naturas: ꝛ bōas actiōes siue malas. Aperiēs eni qūo intelligēdū sit: qdā in lib. de ℣a reli. ab eo traditū: ait: hoc de subīs atq; naturis dictuz ē. Jnde .n. disputabat̄ nō ō bōis actiōib⁹ atq; peccatis. apte h vī diuidere inter nās siue subas et actiōes siue pctā. iōḡ asserūt ꝓfati doctoꝛes actiōes iterioꝛes vl exterioꝛes nō eē nās: vl substātias: q̄ si male sūt pctā sūt: neq; a deo sunt. Q⁹ ℣o mali act⁹ nō sint nāe. aug. vī notare in ꝓia rñsione ꝫ pelagiōes ita dicēs. Q ꝑa diaboli q̄ vicia dicūt̄: act⁹ sūt: nō res. Jdē i ārta. Oē malū nā nō ē. ℔ act⁹ accīs alicui ōfcū boni: q̄ obz q⁹ natura nō ē de⁹ nō fecit. qz natura ē oē

qó fecit. Idē oē quod natura bonuz est: deus ex nihilo fecit non diabolus.

¶ Secūdū hos res alique sunt que a deo nō sūt quibus homines mali sunt.

EX quo colligit res aliqs eē q̄ a deo nō sūt: eisqz hoies mali sūt: qó nihilomi/nus ꝛ ipi ꝓcedūt initētes ex ver. aug. supi⁹ positis. q in ench. determinās il/la ꝟba ꝓpbe. Ue his q dicūt malū bonū. dicit de ipis reb⁹ qb⁹ hoies mali sūt: nō ó hoib⁹ boc eē itelligēdū. Sūt g aliq̄ res qb⁹ hoies mali sf. Id āt quo bō fit deterioz a deo non ē: qz vt ait aug. i lib. lxxxiij q̄sti. deo auctore nō fit hō dēterioz: non ē igr auctor de⁹ rez qb⁹ bō fit deteri/oz: aut sūt aliq̄ res: vt dcm̄ ē qb⁹ hoies mali fi/ant. Sūt ēt g aliq̄ res q̄ a deo non sunt: qz pctā ipe sūt. ībqz scriptura i plib⁹ ꝓtestat locis: deū nō eē auctorē maloꝝ. i. coꝝ q̄ pctā sunt.

¶ Ex pte boꝝ p̄misse opponit snie in illo ꝟbo: deus auctor malorum non est.

IN hoc āt ꝟbo supioꝝ snie recte op/ponit q dicūt deū nō eē auctorē eorū q̄ mala sūt inq̄ztū mala sūt. ꝫ inquan tū sūt: ꝛ inquātū mala sūt: dicunt ea nihil eē: qd igr mirū: si de⁹ dr nō eē auctor eorū inquātū nihil sūt: cūvl nullus auctor existere q̄/at. Idcoqz cū dr de⁹ auctor eē oium q̄ sunt bo noꝝ isti subintelligi volūt. Bōa āt illa dicūt eē q̄ naturaliꝫ sūt. ea ꝟo naturaliꝫ dicūt eē: nō solū q̄ substātie sūt vl ꝓcreta substātijs: q̄ꝫ supza ac ceperūt: ꝫ oia q̄ naturā nō priuāt bono: ꝛ ita ꝫ cosdē multiplex i scripturis fit itelligētia: vbi ó nā sine de subijs vel de his q̄ naturaliē sūt: ꝓmo occurrit. ꝫ sup illū locū psal. nō ē ó sba. ita aug. de suba disseruit: vt p̄misse snie videat ꝓsentire dicēs. Sba itelligit illud qó sum⁹: qcqd sum⁹ bō: pec⁹: terra: sol: oia ista sbe sūt eo ipo quo sf nature ipe sube dicūt. Nā q nulla ē suba nihil oio ē. suba g ē aliqd eē: de⁹ fcē hoiem subaz. ꝫ p iniqtatē lapsus ē bō a suba in q̄ fcūs ē. Iniqui tas qppe ipa suba nō ē. Nō. n. iniqtas ē natura quā formauit de⁹: ꝫ iniqtas ē puersio quā fecit hō. nature oēs p ipm facte sūt. Iniqtas p ipsuz fcā nō ē. qz iniqtas nō ē suba. in illo aūt hymno triū pueroꝝ vniuersa creatura laudās deū ꝓme morat. Laudāt. n. oia deū: ꝫ q̄ fecē de⁹. laudat ibi serpēs deū: ꝫ nō auaritia: oia reptilia ibi no/minata sūt: ꝫ nō aliq̄ vicia. Uicia. n. ex nobis ꝛ ex nr̄a volūtate bēm⁹: ꝛ vicia nō sūt substātie. Intēdāt ex his ꝟbis diligēter p̄missaz asserto res snieꝝ: ꝛ pcipe poterūt rōem ꝛ cām dcōrū: vbi scriptura ó nāvl suba mentionē fac. Illaz ꝟo snieꝝ iudiciū p̄udētis lectoris: cui vtriusqz snie noticiā plenarie ódim⁹: arbitrio relingm⁹ ad ea q̄ adhuc nob supsint tractāda festinātes.

¶ Oz de pctō: nō de pena intelligit: cuz dr deus non eē auctor mali.

QUm igr in hoc oēs ꝓsentiāt catholi/ci tractatores. s. q deus non ē auctor maloꝝ: cauēdū ē tñ maloꝝ noie pēas sic pctā gñaliꝫ inclndas. Penarū. n. de⁹ auctor ē: sic ipse per ꝓphām ait. Nō ē malū in ciuitate qó dñs nō fecerit. Idē alibi ex psōa sua ait. Ego sum de⁹ creās malū: ꝛ faciēs bo/nū. Ecce hic dē creasse ꝛ fecisse malum: sz ma/li noie pena intelligit: nō pctm̄. sic econuerso cū dr. Be⁹ nō ē auctor maloꝝ: noie mali pecca ta itelligūt. Idcoqz aug. q dixerat in li. lxxxiij. q̄stionū. q de⁹ auctor mali nō sit. i prio li. retra ctationū quo id itelligēdū sit apit dicēs. Uiden dū ē ne male intelligat qó dixi: de⁹ auctor mali nō ē: q ꝛ oium q̄ sūt auctor ē: qz inq̄ztū sunt ita tū bōa sunt: ꝛ ne hic putet: nō ab illo esse penā malorum: quevtiqz maloꝝ est bis q puniūtur. Sz boc ita dixi sic dcm̄ est. Be⁹ mortem non fecit cuz alibi scriptū sit mors ꝛ vita a dño est. maloꝝ igit pena: q̄ a deo est: malū est quidem malis: ꝫ in bonis dei opibus est: qm̄ iustuz ē: vt mali puniātur: ꝛ vtiqz bonū est oē qó iustū est. Sic g dr de⁹ nō fecisse mortez. qz non fecit illō p quo mors infligit. i. pctm̄. Audisti lector cām dictoꝝ: ex q̄ itelligentia sana format: cuz dr. Be⁹ nō ē auctor mali. ꝛ de⁹ mortēm fecit.

¶ Diuisio textus.

POst q̄z tractauit illā opinionez q̄ pōebat act⁹pe c/catoꝝ inq̄ztuz sūt bonos eē ꝛ a deo. i hac disti. ꝓsequit aliā opinionez oppositā que pōit eos nullo mō a deo eē. Et diuidit in ptes duas. In ꝓma ꝓsegt istā opinionē q̄ztū ad ꝟ in quo a ꝓcedenti differt. In scōa determiat qōdā i quo ābe opiniones cō/ueniūt. q. s. de⁹: q̄uis nō sit auctor maloꝝ que sūt culpe: ē tñ auctor pēaꝝ ibi (Cū igr oēs i ꝟ ꝓsentiāt ꝛc.) ¶ Circa p̄/mū tria fac. ꝓmo narrat eoꝝ opinionē. zo pōit rōnes eoꝝ ad rōes qb⁹ alia opinio initebat. ibi (Illa q̄q aug. ꝟba ꝛc.) 3o pōit rōnes ad ipugnandū p̄dictā opinionem: ibi (Ex q̄ colligit res aliqs ꝛc.) Et circa ꝟ tria facit. ꝓmo ponit rōnes ꝺ primā opinionez. zo ex dictis ꝓcludit qōdā quo ista opinio innitit ꝺ obiectōes que possēt fieri. ibi. (Ībqz cū dr de⁹ eē ꝛc.) 3o vtriusqz opinionis iudiciū lectori relingt. ibi (Intēdāt diligēter ꝛc.) ꝓma diuidit i duas ꝑs duas rōnes. za incipit ibi (In ꝟ autem verba superioꝝ finez ꝛc)

Questio I.

HIc ē triplex questio. ꝓma de exi stentia pcti. scōa de cau sa eiꝰ. 3a de cā pene. ¶ Circa primū duo q̄rū/tur. ꝓmo vtr pctm̄ sit suba vel natura aut res quedā. scōo vtrum oē quod est quocūqz modo sit adeo sit.

¶ Utrum pctñ sit substantia vel natura quedā. I.

AD primū sic ꝓcedit. vī q pctñ nō sit suba vl nā. nihil n. existēs in altero sic in subto: suba est vt p diffōnem subē ps: s pctñ quocūq; mō sumat in peccāte ē: sic in subto. g nō ē suba vel nā. ¶ ℘. pctñ maluz quoddā ē. sed Diony. 4. ca. de di. no. probat q malum nō ē neq; in vl nā neq; in pticulari. g pctñ nō est nā q̄daz. ¶ ℘. qō corrūpit nām nō vī eē nā: sed pctñ nām corrūpit: vt supza hitum est: g pctñ nō ē nā. ¶ ℘. a formali ꝑncipio res in spēm trahitur: cū igī ens dicatur eē res vl nā fm q ad aliquā spēm determinatū ē: vt Aui. dicit i ꝑncipio sue metaꝓb. vī q id qō caret ꝑncipio formali res vel nā dici nō possit: sed dī pctñ per priuatiōem forme. ē enī priuatio modi spēi: z ordinis: vt Aug. dicit. ergo peccatuz res vel nā dici nō pōt. ¶ ℘. oīs res vel nā ordinē aliquē hz in vniuerso: sed ex hoc aliqd dī pctñ: qz inordinatum ē. g pctñ nō ē res vel natura.

Sed cōtra. Quicqd ē in aliq̄. io. predicamētoruz ē res vl nā: s pctā in aliquo genere collocātur: qz hītus pctōꝝ in genere q̄litatis sūt: z actꝰ pctōrū in genere actionis. ergo pctā res vl nāe q̄dā sūt. ¶ ℘. cōtraria in idē genꝰ reducūt: s pctñ vtuti ōriat: cū igī vtꝰ sit in genere rei z nāe: vī q pctñ res q̄dā vel natura sit.

Respondeo dōm: q suba dupl r dī: vt ex. 5. meta. ps. Uno enī mō dī suba fm qō significat rōnē ꝑmi predicamēti: z hoc ē vel forma vel mā vl ꝓpositū qō p se i gñe ē: alio mō dī suba illud qō signat qd i oib reb: sicut dicim q diffinitio signat rei s baz: z hoc mō qcqd positiue dī in quocūq; gñe sit suba ē vel subam hz: sic enī suba ꝓ eēntia sumit. ℘ro ergo mō accipiendo subam nullo mō dubiuz ē pctā subas non eē: qz nec ēt vtutes subē hī mō sūt: cū in gñe subē nō sint neq; sicut ꝑncipia neq; ꝑncipiata: s scdo mō accipiendo subaz pōt eē dubiū vtꝝ pctñ suba sit: eo q in actu pctī duo ē considerare. s. ipm actū q eēntia q̄dā ē in eo q actꝰ ē: z sic ꝑculdubio suba ē: vel ēt ipam ꝓuatiōem ordinis p quā malus ē: z qz ꝓuatiōes eēntiā nō hīt. ideo ex pte ista pctñ s ba nō ē: z qz pctñ dī pctñ fm q priuatuz ē debito ordine. ideo pctñ absolute loquēdo dī suba non eē: s tñ in q̄tū actus ē suba ē. Silr ēt nomē nāe multiplr dī: vt Boeti in lib. de duab naturis z vna psōa xpi dicit. ℘ro enī modo dī nā fm q cōiter ad oia entia se hz ꝑut nā diffinitur oē id quod itellectu quoquo modo capi pōt. Scdo mō ꝑut tñ substantys ꝓuenit: z sic nā dī eē quod agere vel pati pōt. Tertio mō dī nā quod ē ꝑncipium motꝰ vel getis in eis in quibus per se ē: z nō fm accīs. Quarto mō vnūqō; qz ifozmās specifica dīa dī nā. Scdo igī: z tertio modo pctā nā dici nō pōt: qz in gñe subē non sūt: vt dictum est: neq; itez ꝑncipium motꝰ sūt: s potiꝰ motus vel actiōes quedā. Et qō plus ē ēt tertio modo accipiendo nām: nec fm nām dici pōt: qz pctñ in nulla re accidit nisi fm recessum ab eo qō nāliter sibi inest. vī z pctñ hoīs ē per recessum a rectitudine rōnis: que nāliter hoī ꝓuenit: sed ꝑmo modo z quarto quodā modo pōt dici nā pctñ: z quodā modo nō: qz fm q ē actus q̄dā: est ens quoddā quod itellectu capi pōt: z aliqua dīa ad spēm determinatur: s inquātum rōnē pcti hz ex priuatiōe rectitudinis neq; ens est neq; dīam hz: sed per priuationem debite forme dī. Similiter autē z nomē rei dupl r sumitur: simpl r enī dī res qō hz eē ratū z firmū in nā: z dī res hoc modo accepto noīe rei fm q hz quiditatem vl eēntiam quandā. ens vero fm q hz eē: vt dicit Auic. distinguens entis z rei significatiōem. Sed qz res per eēntiam suā cognoscibilis ē: transumptū est nomē rei ad oē id quod in cogitatione vel intellectu cadere pōt fm q res a reoz reris dī: z per hunc modū dicūt res rōnis que in nā ratū eē nō hīt fm quē modū etiā negationes z ꝓuatiōes res dici possūt: sic z entia rōnis dicūt: vt ꝓmētatoz i q̄rto meta. dicit. ℘ro q modo sumēdo nomē rei: pctñ inquātum ē actꝰ est res q̄dā. sed inq̄tum peccatum ē ex priuatiōe ordinis debiti nō est res q̄dā. sed priuatio: priuatio āt res nāe non est: s rōnis tm: vñ scdo modo accipiēdo rem quātū ad vtrūq; pctñ res ē. s. z inq̄tum est actus z inq̄tū ꝓuationi subq;

Ad primū q dōm q illa obiectio ꝑcedit (citur. de suba fm q signat rem primi predicamēti: z hoc mō sumēdo subam pctñ nullo modo suba ē.

¶ Ad scdm dōm q eē in nā aliquid dī dupl r vl sicut ps nāe siue aliqd aliud ad perfectiōem nāe pertinēs: z hoc mō malū nō ē in nā neq; vl neq; pticulari. Uel potest itelligi aliqd esse in natura sicut in subo: z hoc mō opz q subm hꝫ ꝓuatiōis q̄ malū est nā q̄dam sit: vt hoc mō malum in nā eē dicatur. z ideo opz actū illum in quo deformitas fundatur sicut in subo nām quādam eē. ¶ Ad 3m dōm: q illud quod nām vnā corrūpit pōt eē natura alterius: sicut nā ignis corrūpit naturā aque. vnde nō ē incōueniēs: vt actꝰ quo nā hoīs corrūpitur natura alteriꝰ aīalis perficiat aliqd enī est vituperabile i hoīe quod ē laudabile in leone vel cane. z ideo nō est incōueniēs vt actꝰ ille nā aliqua ponatur: vel ēt fm naturā: nō q̄dem hominis: sed alteri. ¶ Ad q̄rtum ergo dōm: q q̄uis priuatione qua pctñ malum dī ꝓuetur forma per quā actꝰ in genere moris bonitatē hz: nō tñ priuatur forma illa p quā in gñe actus remanet. z iō fm illaz formā res dici pōt inquātū actus ē res q̄daz. Jtez ēt illa priuatio accipitur vt forma eiꝰ fm q in cōsideratiōem rōnis venit. z iō ex pte ꝓuationis pōt dici res fm q res a reoz reris dicitur.

¶ Ad qntū dōm: q impōsē ē aliquā rem eē q̄ omni ordie restituatur. Unde z in ipo actu pcti vt res q̄dam ē remanet ordo aligs: z ad gentē z ad finē aliquē intentū ab agēte qō est extimatū bonum: q̄uis priuet ordo a fine debito quā ēt inordinatiōem deꝰ inordinatā nō relinqt: sed per penā ordinat.

¶ Utrum omne ens sit a deo. II.

AD secundum sic ꝑceditur. vī q nō oē ens a deo sit. verū enī z ens cōuertūtur: sed aliquē peccare ē verū: quod nō ē a deo. ergo nō oē qō est a deo est ¶ ℘. qcqd est a deo per verbū factum est: sed forma hoīs in ydolo nō ē fcā per verbū. vt Augu. dicit: z tñ forma hominis i ydolo ens quoddā est. ergo nō omne ens a deo est. ¶ ℘. de quocunq; vere potest dici q est: ipm est ens: sed verum ē dicere deformitatez peccati eē. ergo deformitas pcti est ens: sed deformitas pcti non est a deo. ergo non omne ens est a deo. ¶ ℘. omne quod est a deo in aliquo sīlitudinē eiꝰ retinet: qz vt Diony. dicit se cūdo ca. de. di. no. Causata hīt cāꝝ suarū contigētes imagines: sed q̄dam sunt que hoīem dissimilem deo reddūt. ergo non oē qō ē a deo est. ¶ ℘. cuiuscunq; agentis operatio reducitur in aliqō aliud ages sicut i causaz: illō nō est agens per seipm: sed q̄dam sunt q̄ p seipsa agūt: que. s. dīnium suoꝝ actuum hīt: vt agentia a ꝓpposito. g operationes eoz̄ non reducuntur in agens aliud ꝓius eis: sicut in cām. sed operationes ille entia quedam sunt. ergo nō oīa entia sunt a deo cāta.

Sed contra Boetius dicit i libro ō hebdoīn. q res alie dicūtur bone inq̄tum a ꝓio z summo bono sunt: qō deus est: qō ergo a deo non ē bonū nō ē: si ergo aliquod ens sit qō a deo nō est: illud oīno bonū non erit. sed qō ē oīno carens bonitate est summū

malum.ergo erit ponere sūmū malū:ꝛ ita erunt ꝑncipia ꝑma. ¶ Ꝑ.oē ens qō nō hz cām ipm ē ꝑmum simplr:ꝛ ē cā tm̄:sed hoc ē impoſe eē nisi vnū.ergo oē aliud ens cām hz:sed qcqd ē cātum per opatiōem cause sue in eē ꝓducꝫ tum ē:aūt ergo illa cā ē causa ꝑma:aut causa secunda:si ē cā ꝑma nō habēs aliam cām.talis cā solus deus est.ergo hoc ens de quo loquitur erit a deo. Si aūt ē causa secūda.ergo causa ꝑma vehēmēti⁹ agit in cātū ei⁹ q̄z ipsa met agat in illud.ergo oē ens a cā ꝑma ꝓcederet q̄ de⁹ ē.

Respondeo dōm:q ens inuenit̄ in pluribus fm ꝓus ꝛ posterius. Illud tm̄ verissime ꝛ ꝑmo dr̄ ens cuius eē ē ipz qō ē:qz eē eius nō ē receptuz: sed per se subsistēs. In oībus aūt q̄ fm ꝑius ꝛ posterius dicūtur:ꝑmū eoꝝ que sunt pōt eē cā:ꝛ p se dictū ē cā eius qō per participatiōem dicitur:ꝛ ideo opz q illud ens qō nō per ꝑticipatiōem alicuius eē qō sit aliud q̄z ipm dicit̄ ens qō ꝑmum inter entia est:sit causa oīuz aliozū entiū. alia aūt entia dicūtur per posterius inquātū aliquod eē ꝑticipant:quod nō ē idē quod ipsa sunt:ꝛ hec ꝓcedunt vsq; ad vltima entium:ita q quācūq; rōem essendi aliquid habeat non sit sibi nisi a deo:sed defcūs essendi sit

Ad primuz ergo dōm q verū duplr (ei a seipo. pōt considerari: vl fm q fundatur in re:ꝛ hoc mō hoc qō dicitur istū peccare nō hz veritatem imo potius ꝑ recessum a veritate peccatū incidit si sumatur veritas que in re est per quam quis implet id quod a deo ordinatum ē. Uel fm q completur opatiōe aie cō positiōem formātis in qua ē veritas ꝓut significat vl intelligit rē eo modo quo ē:ꝛ sic hoc quod ē istum peccare ē quoddā ens rōnis aut verū dicitur:ꝛ sic a deo est.nō.n. nisi a deo eē pōt talis rectitudo vt intellectus rez accipiat eo modo quo ē:ꝛ eodem modo verbis eam exꝑmat.

¶ Ad scōm dōm:q forma hois in ydolo pōt duplr̄ considerari vel fm q est figura quedā:ꝛ sic ꝑculdubio a deo ē:a quo ois forma ē:vel fm q ē ordinata ad id quod decens eam ordinari nō ē vel ꝓueniēs sibi.s.ad hoc vt adoretur:ꝛ fm hoc a deo nō est:qz fm hoc nihil est:cum fm negatiōem debiti vsus hoc dicatur. ¶ Ad tertiū dōm: q vt supra dcm̄ est ens dicitur duplr̄.vno modo q significat eēntiam rei extra aīam exīstis:ꝛ hoc modo non pōt dici ens deformitas pctī que priuatio q̄dam est:ꝓuatiōes enī eēntiam nō hīt in rerum natura. Alio modo fm q significat veritatem ꝓpōnis:ꝛ sic deformitas dicitur eē nō ꝓpter hoc q in re eē habeat:sed qz intellectus cōponit priuationē cum subo sicut formā quādam. Unde fit̄ ex compōne forme ad subm:vel ad materiam relingtur quoddam eē subale vel accidentale: ita etiā intellectus compōnem priuationis cum subo per quoddam eē significat:sed hz esse non est nisi eē rationis:cum in re poti⁹ sit non eē:ꝛ fm hoc q in rōne eē habet:constat q a deo est.

¶ Ad q̄rtum dōm:q in creatis contingit eē similitudinez dei fm quācūq; perfectionem participatam:ꝛ q̄to perfectio est nobilioꝝ:tanto fm eam attenditur similitudo exꝑssioꝝ.contingit autem vt aliquid similitudinem dei amittat q̄tum ad vlteriorē perfectionez:qō q̄tum ad primaz ꝑfectionem similitudinem retinet:vnde in istis fm verba Diony.dicitur eē participatio diuine bonitatis fz obscuram resonantiā:sicut pz in peccato:quia in actu peccati ē aliquid similitudinem diuinam retinēs.puta corporalis delectatio:vel aliquid hz a summo bono exemplatū: q̄uis nō sit ibi similitudo summi boni que ē per gratiā. ꝛ ideo fm hoc q similitudinem dei retinent talia entia a deo sunt.fz vero q a dei similitudine recedunt:nec ēt entia sunt:nec ēt a deo sunt:cum oē ens inq̄tum est ens ꝓmo enti similetur. ¶ Ad quintuz dōm:q operatio illi⁹ agentis qui per se agit:opz vt in primū agens sicut in cāz reducatur:cuius enim hz entia per se agant:quia per ꝓpriam nām ꝛ ꝓprium iudicium actus suos determināt: non tamē a se habent q agāt:sed a primo agente qō eis ꝛ esse ꝛ posse et agere ꝓfert.

Questio. II.

Deinde queritur de causa peccati. Et circa hoc duo querūtur. Primo: vtz ipsius pctī de⁹ cā sit absolute loquendo. Secundo vtrum sit cā actionis in qua deformitas culpe consistit fm q actio est.

¶ Utrum deus sit simpliciter causa peccati. I.

Ad primum sic procedit̄.vr̄ q stmplr̄ peccati deus cā sit:qz vt in glo.ad Ro.9.dicit̄.Deus opat̄ in cordibus hoīum:ꝛ inclinat voluntates eoꝝ in qōcunq; voluerit siue in bonum siue in malū:sed ex hz dr̄ actor bonoꝝ operum:quia volūtatē hois in bonū icli nat.ergo ꝛ eadē rōne pōt dici actor pctōꝝ que sunt mala opera. ¶ Ꝑ.quicqd ē cā cāe ē cā cāti:fz pctī cā est volūtas peccātis:cum igitur voluntatis cā sit de⁹: videt̄ q ꝛ pctī. ¶ Ꝑ.in eandē cām reducitur salus ꝛ periculū alic⁹ Jdē enim nauta est causa salutis ꝛ periclitationis nauis. vt i scōo phy.dicitur:sed deus est causa salutis humane que est per bona opera.ergo ꝛ cum periclitatio anime sit per peccatum:videtur q ēt deus sit pctī causa. ¶ Ꝑ.q̄cunq; operatio conuenit rei fm hoc q sibi a deo datum est:a deo est.fz operatiōes q̄ sūt pctā ꝓueniūt hoi fm icli nationem virium sensibiliuz:que homini a deo sūt date. ergo ꝛ pctm̄ hominis in deum sicut in cām reducitur. ¶ Ꝑ.pctm̄ est tenebra spūalis:sed tenebraꝝ de⁹ auctor est:Isa.45.Formās lucē ꝛ creans tenebras.ergo pctōꝝ

Sed contra (deus causa est. Fulgentius dicit. Illi⁹ rei deus est vltor:cui⁹ nō ē actor:fz pctī ē vltor:ergo ei⁹ nō ē actor.

¶ Ꝑ.qcqd fit deo volēte:fit deo actore:et econuerso: fz mala nō fiunt deo volente.ergo nec eo actore.

Respōdeo dōm:q pctī actor deus nullo mō dicēdus ē:qui.n.agit ꝓp finē nō deficit a fine:nisi ꝓpter defm̄ alicuius vel suiipsius vel alterius:ꝛ ille in quo inuenitur defectus:erit causa obliquatiōis a fine:siue sit ipm principale agens vel materia vel instr̄z agentis:vel quicquid aliud:ꝛ ideo illud in quo nullo mō defectus cadere pōt:non pōt esse causa recessus a fine in his que ad finem ordinata sunt:cum igitur pctm̄ dicat̄ ꝓpter inordinationem a fine ad qué natura rōnalis ordinata est:non potest esse causa peccati deus in quo nullus defectus cadere potest:sed opz q peccatum causet̄ defectu illius agentis:quod est possibile ad defectum sicut est voluntas rōnalis creature.

Ad primuz ergo dōm:q deus non eodem modo inclinat voluntatem in bonuz et in malum. Inclinat siquidem volūtatem in bonū administrādo virtutez agendi ꝛ directe mouendo ad bonuz: sed ad malum dicitur inclinare inquātum grām nō prebet:per quā gs a malo retraheret̄:ꝛ nō q directe volūtatem in maluz ordinet. ¶ Ad scōm dōm: q pctm̄ referr̄ in volūtatē sicut in cām:ꝛ cuius volūtas sit creata ab eo inq̄tum est quoddam ens:nō tm̄ q̄tum ad hz q defect⁹ ex ipa incidere potest:est enim possibilis ad defectuz ex hoc q ex nihilo est:cuius autē deus sit causa voluntatis faciens eam ex nihilo:hoc tamen qō ē ex nihilo esse non hz ab alio sed a se:vnde scōm hoc non hz causam aliam: ꝛ ideo defectus q sequitur ex ea secundum q ex nihilo est:nō oz q in vlteriorē cāz reducat. ¶ Ad tertiū di-

cēdū:q̄ nauta ē causa periculi nauis per suā absentiā:deꝰ aūt q̄tū in se ē nulli absens ē:sed peccator absētat se a ōo ⁊ ideo ipse sui peccati causa est in quo periclitat̄ ⁊ nō deꝰ.

¶ Ad q̄rtū dōm:q̄ concupiscibilis ⁊ irascibilis a deo hominī date sunt:ita vt rōni subdātur. Unde si qs eis vtat̄ ꝑm illuz ordinem ꝑut a deo date sunt:talis opationis ōus actor erit:ꝫ in hoc pctū eē non poterit. Si quis autez eis vtatur ꝑter rōnis ordinē talis abusionis deꝰ actor nō erit:qz in hac pctū est. ¶ Ad qntū dicēdum .q̄ pctū dr spūalis tenebra effectiue:qz.s.mentē obtenebrat eam lumine gr̄e ꝑuans.nomen aūt tenebre penā potiꝰ designat vnde ēt tenebre deus auctor est:sicut ⁊ aliarū penarū:vt infra ostendetur.

¶ Utrum actio peccati inquātuz actio sit a deo. II.

AD secundum sic ꝓcedit̄.videtur q̄ actio pctī inq̄tum est actio a deo nō sit. Omne enī quod ē a deo bonum ē:⁊ oē bonuz alicui bonū est .quedaz aūt pctā sunt quoz actus nullius boni sunt:quia ⁊ facienti nocēt ⁊ ei in quē fiunt:ergo tales actus nullo mō a deo sunt. ¶ P̄. gegd ē cā actiōis: in q̄ deformitas fundatur:ſcōz quā actio mala dr̄:est mouēs ⁊ cooperans ad malum:nihil enī opatur ad malum nisi scōm q̄ talē actionez ꝓducit:sed deus nullo mō ad malū cooperari debz dici.ergo illius actionis in qua malum consistit inseparabiliter cā dicēdus nō est. ¶ P̄. bonarū actionū deus nō est actor:nisi scōm q̄ deus pōe agendi efficaciam cōfert: quia determinatio operis ex lib.arb.est vt supra habitū est:si igit̄ deus ipsaz actionū malarū inquantū actiones sunt a potentia egredientes causa esset:eodē modo dicendus eēt actor malarum actionū sicut est actor bonarum. ¶ P̄. qō conuenit alicui ꝑm genus ⁊ dr̄iam suam constitutiuā:conuenit sibi per suam eēntiā:qz eēntia rei bis significatur: sed quidā actus sūt qui ex gñe suo mali sūt vt supra habitū est:⁊ quidā qui ex dr̄ia per quā in spēm contrahuntur.ergo ꝓ eēntiam suā mali sunt:⁊ ita nec ēt inq̄tum sunt a deo sunt. ¶ P̄. rei nō assignatur cā efficiēs ꝑz q̄ est ī intellectu:sed ꝑz q̄ est in re:sed qdā actus sūt in q̄bus nō pōt separi illud qō ē de natura actꝰ a deformitate nisi ꝑz intellectū:ga bñ fieri nō possūt: g̃ nō cānt̄ nisi scōz q̄ stant sub illa deformitate:sed vt sunt sub deformitate non sūt a deo.ergo nullo modo a deo sunt.

Contra oē bonū a deo est:sed quedam peccata sunt que habēt malitiā ex aliqua circunstātia supueniente:⁊ tñ actus sunt bōi ex genere vt dare elemosynā ꝓpter inanem gloriā. ergo hoz inq̄tum sunt actus quidam deꝰ cā est. ¶ P̄. quicqd non est cā opationis per quā aliqua ſuba in eē ꝓducitur:nō est cā illius ſube:sed ꝑ aliquā actionē pctī ſube quedā in eē ꝓducūtur:sicut per adulteria ⁊ fornicatiōes hoies gñantur.si ergo hax actionū deus cā non est inq̄tum actiones sūt:tūc nec hoium qui per has actiōes gñantur ē cā:qō ē absurdum.

Respondeo dōm:q̄ circa hanc qōnem tangūtur a magr̄o due opiniones: vna quaruz dicebat omnes actus : inquātum actus sunt:ex deo esse: sed q̄ inquātum deformitatem habent adeo nō sunt: sed ab homine vel diabolo:⁊ horum rationes supra.xi.distin. prosecutus est. Alia opinio dicebat actus peccatoruz nullo modo: nec ēt inq̄tum actus sunt:a deo eē:⁊ hec opinio tangitur in pñti distin.quā ad pñs nulli vel pauci tenēt: qz ꝓpinquissima est errori duplici.-primo:qz ex ea videtur sequi q̄ sint plura prima principia.hoc enim est de ratione ꝑmi ꝓncipij:vt agere possit sine auxilio priozis agēt̄is ⁊ influētiam eius.vnde si voluntas humana actionez aliquā posset ꝓducere:cuius actor ōus nō eēt: voluntas humana rōnem primi ꝓncipij haberet:q̄uis soluere hic nitātur dicētes q̄ voluntas ⁊ si per se possit actionem ꝓducere sine influentia ꝓzis agentis:nō tamē hz a se esse sed ab alio:quod ēt exigeretur ad rōem ꝑmi principij:sed hoc videtur incōueniens. vt quod a se eē non hz:a se agere possit:cū ēt per se durare non possit:quod a se non est. Dis ēt virtus ab eēntia ꝓcedit:⁊ operatio a virtute . vnde cuius eēntia ab alio est:opz q̄ virtus ⁊ opatio ab alio sit. Et preterea:q̄uis per hanc responsionem euitaretur q̄ nō eēt primum simplr:nō tamē posset vitari: quin eēt ꝑmum agens:si eius actio in aliquod ꝑus agens nō reduceretur sicut in cām. Secūdo:qz cum actio ēt peccati sit ens quoddam nō solum ꝑm q̄ ꝓuationes ⁊ negationes entia dicūt̄:sed ēt ꝑm q̄ res ī genere existentes entia sūt: eo q̄ ⁊ ipse actiones in genere ordinātur:sequeret̄ si actiones peccati a deo non sunt:q̄ aliquod ens eēntiam hñs a deo non eēt:et ita deus non eēt vl̄is causa omnium entium:quod est contra perfectionē primi entis.-primum enī in quolibet genere est causa eorum que sunt post. vt ī scōo meta.dr̄. Et ideo cum ꝑma opinione dōm est:q̄ actꝰ inq̄tum actus a deo est:⁊ vt sic nō habet aliquid q̄ ōformitatem habeat:qō qualiter sit ita cōsiderari pōt. In oībus enim in quibus incidit defectꝰ ex causa secūda :⁊ nō ex causa prima:opz q̄ quicquid ē in effectu deficiēte essētie ⁊ bonitatis totum a prima ꝓcedat: q̄ autem defectꝰ reducatur in cām secūdam deficientē:vt pz in claudicatione q̄ est a virtute gressiua:mediante tibia:per cuius.s. tibie curuitatem obliquitas in gressu claudicantis relinquitur. vnde quicqd est ibi de gressu totum ē a vtute gressiua:sed defectus vel obliquitas gressus non ē a virtute gressus:sed a tibia tantum. Silr ēt est ordo dei ad voluntatē causatam:sicut cause prime ad cām secūdam . Ideo ex parte dei nullus defectus incidere pōt. Voluntas aūt cāta ad defectum possibilis est:⁊ ideo qcqd est in actu ōficiente .s.peccato de rōne actus ⁊ entis ⁊ boni:totum hꝫ a ꝑmo agente.s.deo ꝓcedit mediante voluntate.sed ipse defectus qui est in actu hoc modo ē a voluntate q̄ a deo non ꝓcedit:⁊ iō quodcunq̄ nomen deformitatem simul cum actu significat siue in generali siue in spāli non pōt dici q̄ hoc a deo sit simplr:vnde non potest dici absolute q̄ pctū sit a deo vt homicidium:aut aliquid hꝫ: nisi cuz hac additione inq̄tum est actus:⁊ inq̄tum est ens.

Ad primuz ergo dōm:q̄ cum dicit̄ actus peccati nulli bonus esse hꝫ ꝓuenit sibi scōz q̄ sub deformitate cōsiderat̄:⁊ hoc modo non reducit̄ ī deum sicut in cām:nullus tamē actus est q̄ scōm se cōsideratus ꝑm hoc q̄ bonus ē alicui ctiaz bonus non sit:sic̄ actus fornicationis inquātum est delectabilis est bonuz ꝓcupiscibile. ¶ Ad scōm dicēdū:q̄ illud dicitur ad malum cooperari quod inclinat ad actionem ꝑm q̄ actio ōformitati subſtat. vnde mala est.hoc autem deo non ꝓuenit:⁊ iō nō opz vt ad malum cooperari dicatur:q̄uis actionis illius causa sit:in qua malum consistit:ꝑm q̄ influit agenti esse posse ⁊ agere:⁊ quicquid perfectionis in agente est. ¶ Ad tertiū dicendū:q̄ deus dicitur causa bonarum operationum:non solum q̄tū ad eēntiā actus :ꝫ ēt q̄tum ad perfectionem: ꝑz quā bone dicuntur. vtrunq̄ enim agenti influit:⁊ vt agat:⁊ vt bene agat:sed in malis actōibus q̄uis sit causa earuz q̄tum ad eēntiam:non tñ ē cā q̄tum ad defectum:⁊ ideo absolute dicendus ē causa bonorum operum:non autem peccatorum. ¶ Ad 4ᵐ dōm:q̄ sicut supra dictuz est.34.dist.ipsa priuatio q̄ aliquid malum dicitur:non pōt eē differētia neq̄ genus:ꝫ vnusquisq̄z actus specificatur ⁊ in genere ponitur q̄ aliquid positiue dictum:sed positionem vtranq̄z.s.ponitur

actus in gñe vel in spē potest cōsequi priuatio aliq̄:ꝛ iō q/dam actus dicūtur mali ex genere vel ex eo qō in speciē trahit. ¶ Ad gntum dōm:ꝙ sicut actio que peccati ōformitatē hꝫ dr̄ bona in q̄tum est actio bonitate nature: nō ꝓpter hoc ꝙ aliquādo inueniatur separata a deformita te:sed quia bonitas illa nature deformitati subſtat:ita ēt deus dicitur eē causa illius actionis in q̄tuꝫ ē actio: ꝛ nō in q̄tuꝫ est deformis: hoc modo ꝙ actionem nō faciat a deformitate separatam:sed quia in actione deformitati coniuncta hoc qō ē actionis facit:ꝛ qō deformitatis non facit:ꝛ si enim in aliquo effectu plura inſepabiliꝝ cōiūcta sunt:non opꝫ vt quicquid ē cā eius q̄tum ad vnū sit cau sa eius q̄tum ad alterum:sicut natura est causa oculi q̄/ tum ad substantiam eius:ꝛ nō q̄tum ad defectum cecita tis que ex nature defectu incidit.

Qō III.

DEinde queritur ōi cā pene. Et cir ca hoc querun/ tur duo. Primo:vtrum deus sit causa pene. Scō:de quo per prius dicatur malum. s. de culpa vel de pena.

¶ Utrum pena sit a deo. I.

AD primum sic ꝓceditur. vī ꝙ pena a deo non sit. Oē enim ma lum ɔriatur alicui bono. sed pena ē quoddam malum cum noceat. ergo alicui bono ɔriatur: sed qō ɔriat̄ bono nō pōt eē a summo bono:qz sic summū bonum nō pōt eē actor pacis:sed pugne ꝛ dis/ sensionis:si ab eo ɔria ꝓcederent. ergo pena nō ē a deo. ¶ P̄. omne qō ē ꝓter intentionem agētis incidit ex ali quo defectu:sed omne malū ē ꝓter intētionem agentis: vt Diony. dicit:qz nihil ad malum respiciens operatur. g̃ omne malum ex defectu aliquo incidit:sed quicqd inci/ dit ex defectu nō reducitur in deum:sicut in cāz:vt supra oñsum est. ergo nullius mali deus ē causa:sed pena ē ma lum. ergo nō ē a deo. ¶ P̄. qcquid nō est causa actionis: nō est cā illius quod per actionē cātur:vt dictum est:sed multe pene sunt que aligbus ꝑ alioꝫ peccata infligun/ tur:multi enim afflictionib⁹ puniūtur per eos qui iuste opprimunt:cum igitur culpe deus nō sit cā. vī ꝙ nec oīs pene. ¶ P̄. quicquid ē a deo in bonū tendit:sed quedam pene sunt que ad malū inclināt:vt fames ꝛ hꝫ. ergo non oīs pena a deo est. ¶ P̄. cui⁹ gñatio bona ē corruptio ei⁹ mala est. sed gñatio gratie bona est:quia a deo est. ergo ꝛ corruptio gr̄e mala est:sed corruptio gr̄e est quedam pe/ na. ergo non oīs pena est a deo:cum deus tantummodo

Sed contra (bonorum sit causa. omne qō iustum est bonū ē:ꝛ oē qō bonuꝫ ē :a deo est:sed oīs pena iusta ē:vt Aug. ꝓbauit in ꝓcedēti distin. g̃ oīs pena a deo est. ¶ P̄. ad eundem per tinet remuneratio ꝛ ɔdemnatio. s. ad eum qui iudiciuꝫ ō actib⁹ hꝫ bonis vel malis:sed p̄mia reddere bonis opib⁹ dei ē. g̃ ꝛ penas ēt infligere ipsius ē. ergo oīs pēa a deo ē.

Rēspōdeo dōm:ꝙ pena duo hꝫ in se. s. rōnem ma/ li ſm ꝙ est alicuius boni priuatio:ꝛ ra tiōem boni ſm ꝙ iusta est ꝛ ordinata ē. Quidā igitur an/ tiqui cōsiderātes penā tm̄ ex parte illa in qua defectus est ꝛ malum:dixerunt penas a deo non eē:in quem erro/ rem ēt Tullius incidisse videtur:vt pz in libro de offici/ is. Dꝫ enim boies prouidētiam dei negauerunt de hūa/ nis actibus. vnde ordinē qui est pena respentu culpe: nō dicebant per ꝓuidentiam diuinam eē:sed per iusticiam boīs penā infligētis. defectum āt qui ē in pena non a deo ordiatū eē:sed ex necessitate cā⁹ scōa⁹ icidere:ponebāt enim deū res in eē ꝓduxisse:sicut ꝓducit agens ex neces sitate nature:vt. s. ex vno primo:ī quo nullus defect⁹ est: vnum primum ꝓcederet ab eius perfectione distans:et ſm ꝙ longior sit distantia ab vno primo per ordinē cāe ꝛ cāti magis dicebant defectum incidere. Hec aūt posi/ tio erronea est:sicut in primo libro. dist. 39. patuit. vbi di ctum est ꝓuidentiam diuinam ad oīa se extendere. Et iō dōm est penas a deo eē:nullo autem modo culpaꝫ a deo eē:q̄uis vtrunq̄ malum dicatur:cuius rō ē: qz vnicuiq̄ rei assignatur cā agens ſm ꝙ ab agente res illa ꝓgredit culpa āt rōnē mali ꝛ ōfect⁹ hꝫ ſm ꝙ ab agente suo ꝓgre/ ditur:qō actionem suam in debitum finem nō ordinat:ꝛ ideo culpe cā assignari nō pōt:nisi talis in qué defect⁹ ca/ dere possit. Pena autē nō hꝫ ratiōem mali vel defect⁹ fꝫ ꝙ ab agente ꝓcedit. qz per ordinataꝫ actionē agentis pe/ na infligitur:sed hꝫ ratiōem defectus ꝛ mali in ipso reci/ piente actionem tātum:qō per iustā actiōem aliquo bo/ no priuatur. ꝛ ideo pene deus est actor:diuersimode ve/ ro diuersarum:quedā enim ē pena damni:vt subtractio gratie ꝛ hꝫ. ꝛ harum penarum deus cā est:nō quidē agē/ do aliquid:sed potius non agēdo:ex eo enim ꝙ deus gra tiam non influit cōsequitur in isto gr̄e priuatio. quedam vero pena sensus est que per aliquā actiōem infligitur:ꝛ hꝫ ēt agendo deus actor est.

Ad primuꝫ ergo dōm:ꝙ vnum bonū particula/ re ɔriatur alq̄ bono particulari:sicut calidum frigido:ꝛ vtrūq̄ a deo est:nec tamē sequitur ꝙ deus pacis actor nō sit:qz ipsa ēt ɔriorum pugna ad ali/ quā vnionem ordinatur:qua. s. ad formam mixti conue/ niunt:ꝛ ēt ſm ꝙ in vniuerso per modum cuiusdam ɔſo/ nantie ordinātur:ita ēt nō est incōueniēs:vt q̄uis bonū nature a deo sit:ꝙ ēt pena que sibi ɔriatur in q̄tum bōa ē a deo sit. ¶ Ad scām dōm:ꝙ nullū malꝫ nec aliquis defectus a deo vel agēte alio intētum ē:sed oē malum et defectus incidūt ex defectu aliquo vel ex defectu cause agētis vl̄ ex defectu māe recipientis:malum enim culpe incidit ex defectu cāe agētis. ꝛ ideo in cām agentem que deficere nō pōt reduci nō pōt:malū āt pene incidit ex dē/ fectu māe:qō sic pz. Ordinē iusticie iust⁹ iudex ī suis sub ditis ponere intēdit:ille ordo non pōt in peccante recipi: nisi ſm ꝙ ꝑ defectum aliquē punitur:ꝛ iō q̄uis defectus ille ratione cuius pena malum dr̄:a iudice intentus non sit:sed ordo iusticie: tm̄ iustus iudex pene actor dr̄ ſm ꝙ pena ordinatū quid dicit:ꝛ ita penaꝫ deus actor est.

¶ Ad tertium dōm:ꝙ q̄uis actionis turpis deus nō sit cā ſm ꝙ deformitati subſtat:est tamē cā eius hꝫ ꝙ actio q̄dam est:ꝛ ideo ēt pōt dici cā eius:qō per illam actiōem effectum est. ¶ Ad 4.m dōm:ꝙ pena nō iclinat ad malū culpe directe ꝑ modū bit⁹ ꝛ dispōnis:sed indirecte in q̄/ tū per penā ꝑuat̄ aligd quo gs a culpa retrahebat̄:ꝛ hoc nō est incōueniēs. vt dicatur deus subtrahere illud quo quis a culpa cōseruabatur īmunis. s. gr̄a. ¶ Ad gntū dōꝫ ꝙ q̄uis corruptio gratie in se malum sit: tm̄ ꝙ iste g gra/ tia indignus est gr̄a priuetur: bonum ꝛ iustum est: ꝛ hoc modo a deo est ordinante.

¶ Utrum malum prius dicat̄ de pena q̄ de culpa. II.

AD secundum sic ꝓceditur. vī ꝙ ma/ lum per prius dicatur de pena q̄ de culpa. Bonū enī cū sit in oībus gñibus ꝑ prius ē in suba q̄ in alys:vt ex primo ethi. pz. sed malū pene priuat bonū quod ē in suba:sicut mors:que quedā pena est:pfectionē subalē ꝑ/ uat:sed malum culpe est malū in actione. g̃ per prius malū dr̄ de pena q̄ de culpa. ¶ P̄. perfectio scōa que est ope/ ratio descēdit a perfectione prima que ē forma:sed supra dcm̄ ē ꝙ pena opponit̄ pfectioni prime:culpa autē perfe ctioni scōe que est operatio. ergo malum per prius inuenit

in pena q̃z in culpa. ¶ P̃. sicut se hz p̃mium ad meritum: ita se hz pēa ad culpā: sz p̃miū ē magis bonū: z p p̃ q̃z meritū. ḡ z pena ē magis malū q̃z culpa: sed id qō ē pri⁹ in his que fm p̃us z posterius dicūt: ēt maxie dr̃ sicut ignis maxime calidus: vnde qō p̃mū ē: est illud qō magis dr̃: vt ex scō metaph̃. hz. ergo p prius dr̃ malū de pena q̃z ō culpa. ¶ Ad idem. Sicut bonum in eo q bonū desideratur: ita malū in eo q malū vitatur: sed illud pp quod desiderat aliqd est magis bonū. ḡ illud pp qō vitatur aliquid ē magis malum: sed culpa vitatur pp penā: ergo pēa ē magis malum q̃z culpa: z sic idem qō prius. ¶ P̃. vt supra dicit Aug. malū dr̃ aligd: qz nocet: ergo cui verius conuenit rō nocumenti verius conuenit rō mali: sed verius conuenit pene q̃z culpe: quia verius est qō per eēntiam dr̃ q̃z qō per pticipatiōem denominatur: sicut albedo verius dicit naturā albedinis q̃z albū: pena aūt ipm nocumētum: sz culpa nocens denominatione dicitur. ergo z rō mali p prius

Contra inuenitur in pena q̃z in culpa.

cā precedit cātum: sed malū culpe ē cā mali pene. ḡ p̃us est malū culpe q̃z pene. ¶ P̃. Diony. dic̄ q̃rto capl'o de di. no. q puniri non est malum: sed fieri pena dignum. non aūt aliquis efficitur pena dignus nisi p culpā. ḡ magis ꝓpie culpa malū dicitur q̃z pena.

Respondeo dōz: q malū per p̃us de culpa dicit q̃z de pena: z magis culpe q̃z pene rō mali conuenit: cuius rō assignatur a gbusdā ex parte boni: qō per malz priuatur. dicūt enim q p culpā separat aliquis a fine vltimo: quod ē summū bonū: in quo primo rō boni inuenitur. vnde z in malo qō ab ipso separat prio inuenitur ratio mali: in pena autez consequenter: q̃ bonū nature causate priuat: quod est a summe bono deductū. Sed ista ratio videtur īsufficiēs: quia culpa z pena non differūt fm illud bonū quod p vtrunq priuatur: qz illud idē bonū qō actiue culpa priuatur ē illud cuius passiua p̃uatio pena quedam est: vnde z subtractio gr̃e per quā aia deo coniūgitur: z carentia visionis diuine pene quedam sunt: sed ratio assignata nō tangit nisi penas corpales. vñ non est vniuersalis: z ideo hꝫ rōnem opz aliter inuenire ex ꝓpa rōne culpe: z ex ꝓpria rōne pene. Sciendum ē igr̃ q ratio boni a fine sumitur vt ex secūdo metaph̃. patz. finis autem est perfectio agentis inquantum est agens: eo q finis mouet agentem ad operandum vnde finis: z etiā obliquatio a fine per prius comparatur ad agēs q̃z ad patiens: z ideo illud malum quod ratiōem mali habet fm q ab operante est propinquius se habet ad finem: q̃z illō malum quod per actum operantis in aliquo patiēte īducitur. vnde prior est recessus a fine in culpa que rationez mali habet fm q ab operante exit q̃z in pena que rōnem mali hz scōm q in patiente efficitur defectus quidaz per aliquam actionem vel eiusdem vel alterius: eiusdem vt pene que consequūtur statim ex actu peccati: sicut p actū culpe segtur subtractio gratie in peccante: z per prius est ordinatio actus qui est a peccante: inquantum est agens rationem mali habens q̃z ipsa subtractio gratie: que ē malum pene: per actionem aūt alterius: sicut pena que infligitur peccatori per actum iudicis.

Ad primuz ergo dicēdum: q intensio vel remissio alicuius potest esse dupliciter: vel p se vel per accidēs: per se quando est intēsio fm id quod ad naturaz rei pertinet: per accidēs autē quando dicitur magis z minus: non scōm magnitudinem que propria ē rei que dicitur maior vel minor. sed fm magnitudinē alterius sicut albedo dicitur maior vel ꝓpter intensionem p̃ncipioꝝ albedinis: vel ꝓpter magnitudinez superficiei: ita etiam magnitudo potest attendi in malo vel fm rationem ꝓpriam mali vel fm rationem boni quod p̃uatur per malū: z illa est essentialior malo que p se est q̃z per accidens: z fm hoc dico q per se loquēdo non dicitur prius vel posterius malum fm q per ipm prius z posterius bonum priuatur: sed fm q per prius rōnem mali participat que est in recedendo a fine. Unde non opz q maluz pene per quod bonum substantiale priuatur sit magis malum simpliciter: vel per prius q̃z malum culpe quod est in actione. ¶ Ad secūdū dicēdū: q perfectio prima se habz in duplici ordine ad operationem: quia operatio termiatur ad perfectionem primam: z ideo operatio a perfectione prima elicitur. Et similiter etiam est de priuatiōe perfectionis prime: pena autem nominat priuatiōem perfectionis prime fm q ad eam operatio terminatur: quia pēa dicit effectum culpe. z ideo non oportet q culpa p posterius malum dicatur. ¶ Ad tertium dicēdum: q sic̄ premium est ordinatiuum meriti: ita z pena est ordinatiua culpe. vnde vtrunq. s. premium z pena quandā bonitatē habent ex hoc q ordinatum est. vnde non opz q si p̃mium est magis bonum q pena sit magis malum: sed min⁹ inq̃tum habet aliquam perfectionem boni. ¶ Ad q̃rtū dicēdum: q culpa est ꝓpter se vitanda: etiam si nulla pēa sequeretur. vnde virtuosus plus culpam q̃z penam fugit ad quem opz mensurare actus aliorum hominū: vt phꝫ in tertio ethicoꝝ dicit. ¶ Ad quintum dicēdum: q quicquid inuenitur in causa z causato: per prius est in causa q̃z in causato. vnde cum hoc nocumentum quod est pēa sit per culpam inductum ratio nocuitatis prius inuenitur i culpa q̃z in pena: cuius pena sit ipm nocumentum: quia ꝑ ipm q pena nocumētum ē: a nocuitate culpe ꝓcedit.

¶ Expositio textus.

Non quia nō sit actio vel volūtas ꝛc.) Istud icōuenienter dicitur. constat enim q actio inq̃tum est actio nō separat a vero esse: sed inquātum est inordinata. Unde q peccatum dicatur nihil: non ē ratione actionis: sed rōne iordinatiōis. (Dic de subys atq naturis ꝛc.) Ex hoc ñ plus hr̃ nisi q suba z nā vno modo accepta differunt ab actione bona z mala: z hoc veruz ē. (Opa diaboli q̃ vicia dicūtur ꝛc.) dicuntur non esse res ex ea pte qua habent q vicia sint. s. ex parte priuationis (Sunt ergo aliq̃ res quibus homines ꝛc.) Uerum ē: sed non eis homines mali sūt inquātum sunt res: sed inq̃tuz alicui ꝑuationi subsistunt. (Quid ergo mirꝝ si de⁹ dr̃ ꝛc.) Ista obiectio nulla est: quia eius quod nihil est potest aliquid esse causa: non quidem directe agendo sed remouēdo prohibens: sicut claudens fenestram facit tenebras: q̃ nihil l sunt dum remouet lucem q tenebras ꝓhibeat. ita etiam z ꝑuationem aliquam que pena est deus efficere potest. q̃z illa priuatio nihil sit non prebendo illō qō priuationem prohibeat: sicut nec prebendo gratiam causat priuationem gratie: sed illum defectum: prout in eo ratio culpe consistit: non causare potest deus vt dictum est. (Bonoꝝ illi subintelligi volunt ꝛc.) Ista responsio nulla est: quia non minus est verum: q omne ens est a primo ente: q̃z q omne bonum est a primo bono. vnde in quocunq inuenitur natura entis: inuenitur natura boni. z ideo oz omne ens absolute a deo eē. (Inigtas ꝙpe ipsa non est substātia ꝛc.) Dic actipit augustin⁹ subaz nō ꝓut significat rem primi predicamenti: sed prout significat eēntiam rei in quocunq genere existentis. Iniquitas enim ex parte defect⁹: vñ inigtatis rōnem hz: eēntia caret. Si āt accipet subam fm q significat predicamentū primū equalr: vez eēt q iustitia non est substantia sicut q iniquitas non est substantia.

¶ De voluntate ⁊ fine ex quo ⁊ ipsa iudicatur.

¶ Distinctio. XXXVIII.

Rost predicta de volūtate ⁊ eius fine disserendum est. Sciendū igit est q ex fine suo: vt ait aug. voluntas cognoscit: vtrum recta an prāua sit. finis aūt bone volūtatis beatitudo est: vita eterna deus ipse. Male vero finis ē aliud. s. mala delectatio vel aliqd aliud in quo nō dz volūtas quiescere. Finē bonū insinuat prophēta dicens. Vidi finem oīs cōsumationis ⁊ ē. Charitas ergo cuius latū mādatum est: finis quidē oīs consumationis est. i. omnis bone voluntatis ⁊ actionis: ad quā omne preceptum referēdū est: Unde aug. in enchr. Omnia precepta diuina referūtur ad charitatē: ō qua dicit Apostolus: precepti finis est charitas de corde puro ⁊ conscientia bona ⁊ fide non ficta. Omnis itaq; precepti finis charitas est. i. ad charitatē refertur oē preceptum: qō vero ita fit: vel timore pene vel aliqua intentiōe carnali: vt nō referatur ad charitatē q est dilectio dei ⁊ proximi: nōdū fit: quēadmodū fieri oportet: quāuis fieri videatur. Tunc enim recte fiunt que mādat deus: ⁊ que consilio monet: cū referunt ad dilectionē dei ⁊ pximi. His ꝝbis aptissime insinuatur qs sit rectus volūtatis finis siue actionis. s. charitas q̄ ⁊ deus est vt supra ostendimus.

¶ Qz deus est finis omnis bone actionis: quia charitas est. nec tantū. s. s. sed ⁊ christus ⁊ pater nec hi sunt tres fines: sed vnus.

Qui ergo charitatē sibi ponit finē: deum sibi ponit finē. Unde ⁊ christum finez legis ad iusticiā dicit apostolus esse oi credenti: ⁊ recte dr̄ xp̄us finis legis ad iusticiam: qz vt ait Aug. in lib. sniarū prosperi: in xp̄o lex iusticie nō ꝓsumitur sed impletur. Dis enim perfectio ex ipso est: vltra quem nō est quo spes se extēdat. Finis fidelium xp̄s est. ad quem cum peruenerit currentis intētio: non habet quo possit amplius inuenire: sed hz in quo ꝺbeat pmanere. Finis ergo rectus atqz supmus deus ē pr̄. s. ⁊ fili⁹ ⁊. s. s. neqz hi tres sūt tres fines: sz vn⁹ finis: qz nō tres dij: sz vn⁹ ds.

¶ Qz oēs bone volūtates vnū habēt finē: ⁊ tamē q̄dam bone diuersos fines sortiunt.

Sed querit vtrū oēs bone voluntates vnū tm̄ habeant finem: de hoc Aug. in li. xi. de tri. ita ait. Alie atqz alie voluntates suos ꝑprios fines habent: q tamē referunt ad finē illius voluntatis q̄ beate viuere volumus: ⁊ ad eā puenire vitā que non referatur ad aliud sed amanti per se ipsa sufficiat: quēadmodū volūtas videndi finē habet visionē ⁊ voluntas videndi fenestram finē habet fenestre visionē. altera vero est volūtas per fenestrā videndi trāseūtes: cuius certe finis ē trāseuntiū visio. ad quod etiā ꝑdicte referunt volūtates. Item recte sūt volūtates ⁊ oēs sibimet religate: si bona est illa ad quā cūcte referuntur si aūt prāua est: prave sūt oēs. ⁊ iō rectaz volūtatum cōnexio iter q ꝺdā ē ascēdentiū ad beatitudinē: q ꝺ certis velut passibus agit. Prauaz āt ⁊ distortaz volūtatū iplicatio: vinculū ē quo alligabit̄q hoc agit: vt pijciat̄ i tenebras exteriores: bis au ctoritatū testimōijs euidēter mōstratur plures i fidelib⁹ eē volūtates rectas ꝑprios ac diuersos fines hr̄es: ⁊ tm̄ vnū eūdēq;: quia oēs referunt̄ ad vnū q ē finis finiū: ō quo paulo aī diximus: ita ecōuerso forte ē ⁊ in malis.

¶ Quedam huic snie vident̄ aduersari.

Verūtm̄ huic snie q̄ dcm̄ ē fidelīū q̄sdā rectas volūtates fines diuersos sortiri: ⁊ tm̄ ad vnuz referri. vī obuiare qō alibi aug. monet: ne. s. nobis duos fines ꝓstituamus: ita ingens i li. ō sermōe dn̄i in mōte. Nō debem⁹ iō euāgelizare vt māducem⁹ sz iō māducare vt euangelizemus: vt cib⁹ nō sit bonū qō appetit̄: necessariū qō adijcit̄ vt illud ipleat̄. Querite primū regnū dei: ⁊ ꝺ oia adijcient̄ vobis. nō dixit primū q̄rite regnū dei: ⁊ deide q̄rite ista q̄zuis sint nēcia. sz ait ꝺ oia adijcientur vobis. i. hec ꝓsequēt̄: si illa q̄ratis: ne cū ista q̄ritis illinc auertamini. aut ne duos fines cōstituatis vt ⁊ regnū ꝑ se appetatis ⁊ ista nēcia ꝑ illō. ergo ꝑ regnū dei tm̄ ꝺbem⁹ oia opari: nō solā vl̄ cū regno dei mercedē ⁊ palez meditari. Ecce hic apte dic̄ ne duos fines nobis ꝓstituam⁹: sz vnū tm̄. i. regnū dei: cū supra dixerit bōas volūtates alias: ⁊ alias ꝑprios br̄e fines.

¶ Hic ostenditur quomodo licet videatur non repugnent predicta.

Hec autē sibi non repugnare aiaduertit: qui verbis premissis simplici oculo diligenter intendit. qui eni dixit ne duos fines nobis constituamus: sed oia ꝑ regnū dei faciamus ipse p̄misit q ꝺbemus mandūcare vt euāgelizem⁹. Cū āt hoc ita facimus. actionis illius finē euāgeliū cōstituimus: sed et hunc finem ad regnuz dei referimus. Mandūcamus enim propter euāgeliū: ⁊ māducamus ⁊ euāgelizamus propter regnū. Duos ergo fines i mādūcādo nobis cōstituimus: sed ista faciētes: nunqd peccamus? absit. Nam ⁊ ipse sic

facere suadet si diligenter eius verba inspiciamus. Cum ergo ait: ne duos fines nobis cõstituamus: fines in diuersa tendentes intelligi voluit. s. quorum alter ad alterꝝ non referatur. Ita ꝛ cum dicit propter regnum dei oia tantũ agẽda: ne cum ipso mercedem temporalem meditandã: ita intelligendũ est: vt non appetẽdo meditemur cum regno mercedem temporalẽ: ita ꝙ nõ propter regnũ: sed propter se: vt. s. regnũ propter se appetatur: ꝛ ista propter illud sicut ipse docet. Si. n. petimus vitam eternaꝫ: petimusꝙ etiam temporalia a deo: si ea petimus ꝓpter vitam eternam: nõ offendimus. neꝙ sinistra tunc scit quid faciat dextera: quia mercedẽ temporalẽ nõ propter se meditamur: sed ꝓpter regnũ dei vt sit leua sub capite ꝛ dextera in amplexu. Alioquin si hec tẽporalia propter se querimus sicut eterna: miscẽt dextre sinistra. Jõ ꝙ cum dñs dixerit. Attẽdite ne iusticiaꝫ vestrã faciatis coram hoibus vt videamini ab eis: alibi ait. Sic luceãt opera vestra bona coraꝫ hoibus: vt glorifi. p. v. qui i celis est. propter deuꝫ ergo oia faciẽda sunt: vt oia q̃ facimus oiumꝙ fines ad eum referamus.

¶ De dña voluntatis intẽtionis ꝛ finis.

Solet etiam queri quid distet inter voluntatẽ ꝛ intẽtionẽ ac finẽ. Ad qõ dici põt: inter volũtatẽ ꝛ finẽ certo atqꝫ euidẽti mõ distingui. quia voluntas ẽ: qua volumus aliquid. Finis vero volũtatis ẽ: vel illud qõ volumus ꝓ quod impletur ipsa voluntas: vel potius aliud propter quod illud volumus. Intentio vero interduꝫ ꝓ voluntate: interdũ ꝓ fine voluntatis accipitur: que diligens ac pius lector in scriptura: vbi hec occurrerint discernere studeat. finis autẽ voluntatis est ꝺlectatio bona vel mala: ad quã nititur qsqꝫ peruenire. Unde augu. sup illũ locum psalmi. Scrutans corda ꝛ renes deus: sic ait. Deus solus scrutaꝫ corda. i. qõ quisqꝫ cogitat ꝛ renes. i. quod quẽqꝫ delectat. Quia finis cure ꝛ cogitationis est delectatio. ad quã cura ꝛ cogitatione nititꝫ quisqꝫ puenire: ꝛ paulo post. Opa nostra que sunt in dictis ꝛ factis possunt hoies videre: sed quo aio fiant: ꝛ quo venire cupiant: solus deus videt: qui cum videt cor esse in celo ꝛ nõ delectari nos in carne: sed in dño. i. cum bone sunt cogitationes ꝛ earuꝫ fines dirigit iustũ Idem super alterius psalmi locum illum. s. Jn laqueo isto quẽ abs. comp. ẽ. pes e. dicit. Pes aie amor est. qui si prauus ẽ: dicitur cupiditas vel libido: si rectus: dicitur charitas. eo moueꝛ anima quasi ad locum quo tendit: ideſt ad delectationem bonam vel malam: quo se peruenisse per amorem letatur. Finis ergo voluntatis vt premissum est: dicitur ꝛ illud quod volumꝰ ꝛ illud propter quod volumus: ꝛ intentio ad illud respicit propter quod volumus: ꝛ voluntas ad illud quod volumus. Ut verbi gratia. Si velim esurientem reficere: vt habeam vitaꝫ eternam. Voluntas est qua volo reficere esurientem: cuius finis est refectio esurientis. Intẽtio vero qua sic ad vitaꝫ peruenire volo. Finis autem supremus est ipsa vita: ad quem ꝛ alius finis refertur.

¶ An alia intentio sit voluntas.

Sed queritur vtrum ꝛ intentio talis sit voluntas. ꝛ si voluntas est: an in hoc opere sit vna atqꝫ eadẽ voluntas qua volo habere vitam eternaꝫ: ꝛ qua volo reficere esurientem. Videtur nempe talis intentio esse voluntas: vt enim voluntas est qua volo reficere pauperem: ita ꝛ voluntas est qua per istud volo habere vitam: ꝛ alia quidem videtur esse voluntas qua volo habere vitam: ꝛ alia qua pauperi subuenire volo: sed ista ad illã refertur. Nam ꝛ si hoc ita placet vt in eo cũ alia delectatione volũtas acquiescat: nondũ tamen est illud quo tenditur: sed hoc ad illud refertur: vt illud pureẽ tãquã patria ciuis. Istud vero tanquã refectio vel mansio viatoris. ꝛ sũt iste volũtates affectus siue motus mẽtis: qbus quasi gressibus ꝛ passibus tenditur ad patriaꝫ. Sicut ergo altera est volũtas vidẽdi feneſtras vt supra docente aug. didicimus: altera que ex ista nectitꝫ volũtas ꝓ feneſtras vidẽdi trãseũtes: ita nõnullis alia videtur esse volũtas elemosynas dãdi pauperi: alia volũtas habẽdi vitã. aliꝫ ãt putãt ꝙ vna sit volũtas ꝛ hic ꝛ ibi. sz pp subiectoꝝ multiplicitatẽ diuersitas memoratarũ volũtatũ. Ceteꝝ qõlibz hoꝝ veꝝ sit illud nulli i ambiguũ venit qn volũtas ex suo fine pẽseẽ: vtruꝫ sit recta: an prauа: pctm̃ an gr̃a: ꝛ qn noie intẽtionis aliqñ finis: aliqñ voluntas intelligatur.

¶ Diuisio textus.

Postquã determinauit de actibus in q bus pctm̃ cõsistit in gñali in g rens vtrũ inquãtũ sũt actus sint boni ꝛ a deo Dic determinat õ ipsis actibus in spãli. Et qz pctm̃ cõsistit in actu iteriori ꝛ ẽt exteriori. iõ diuidiꝫ hec pars in duas. Jn ꝑma determinat de actu interiori volũtatis. Jn scõa de actu exteriori. xi. di. (Post hoc de actib⁹ aduciẽduꝫ ꝛẽ.) Prima in duas. Jn prima determinat de actu volũtatis oñdens: vñ in eo sit rectitudo ꝛ pctm̃: quia ex fine. Jn scõa inquirit qõ in volũtate possit cẽ vicium .29. di. (Dicitur q̃stio satis necessaria.) Pria in duas. Jn ꝑma oñdit ꝙ rectitudo volũtatis ẽ ex ĩtẽtiõe finis. Jn

scōa determinat de volūtate p cōparationē ad intētionē ꝛ finē.ibi.(Solet q̄ri qd distet ꝛc.)Pria in duas. In p̄ma ostēdit q̄ bonarū volūtatū ē vnus finis ex quo rectitudinē habēt. In scōa ingrit vtrum ille vnus finis sit tātuz rectarū volūtatuz finis:an etiā possint eē aly fines.ibi.(Sz q̄ritur vtrū oēs bone volūtates ꝛc.)(Circa p̄mū duo facit.Prio ponit q̄ charitas ē finis bonaꝝ volūtatū. Secūdo oñdit q̄ cū hoc fine deus ē finis.ibi.(Qui vo charitatē sibi pōit finē ꝛc.)(Sz q̄rit vtꝝ oēs bōe volūtates ꝛc.) Dic ingrit vtꝝ possint eē plures fines rectaꝝ volūtatum Et diuidit̄ i tres. In p̄ma determinat veritatē. In scōa ponit obiectionē i ꝓtrariū.ibi.(Uerū tamē huic sñie q̄ dcm̄ est ꝛc.)In tertia determinat eā.ibi.(Hoc autē nō sibi repugnare ꝛc.)(Solet ēt queri ꝛc.)Dic determinat de volūtate p ꝓparationē ad intētionē ꝛ finē.(Circa hoc duo facit.Prio ponit dictā cōparationē. Secūdo ingrit etiaz vtrū intētio possit dici volūtas:ꝛ an intentio sit idē actus cū ea volūtate que cōmuniter volūtas dr̄. ibi.(Sed q̄rit vtrum intētio talis ꝛc.)

(Questio. I.

Hic quinqz

querūtur.Primo vtrum oium rectarū volūtatum sit tm̄ vn⁹ finis. Scōo quis sit ille. Tertio qd est intētio. Quarto si sit eadē volūtas que est de fine q̄ dicit̄ intētio:ꝛ que de his q̄ sūt ad finem:que cōmuniter voluntas dicit̄. Quinto si ex fine voluntas habet bonitatem.

(Utꝝ sit tm̄ vnus finis rectaꝝ volūtatū. I.

Ad primum

sic ꝓcedit̄. Uidetur q̄ rectaꝝ volūtatū non sit tm̄ vnus finis. Charitas.n.qua deū diligimus deus nō est.vt i primo lib.ostēsum ē:sz rectaꝝ volūtatuz finis ē deus:ꝛ ēt charitas.vt i littera ostēdit̄.oue ergo recte volūtates nō i vnuz finē tēdūt. (P.vbi inuenit̄ gradus i referēdo res ad finez:ibi nō est vnus finis:sz i tribus psonis inuenit̄ gradus dū ꝛsideratur relatio reꝝ ad finē.vñ Hylarius dicit.Caput oium filius est:caput aūt filij deus ē ꝛ ad vnū deum oia hoc gradu referūtur.cū igit̄ vnaqueq̄ triū psonaꝝ rectaꝝ volūtatum sit finis:vt i littera dicit̄.videt̄ q̄ recte volūtates i plures fines tēdant. (P.sicut res nāles habēt spēz a forma:ita res mozales habēt spēm a fine.vñ ꝛ fm finē recte vel prave sūt.vt i littera dicit̄:sed reruz nāliū nō est vna forma ergo nec actuū mozaliuz erit vnus finis ad quē dirigi debeāt. (P.illud est finis actiōis ꝓpter q̄ actio fit:sz vnusq̄sq̄ agēs cogitat i agēdo de eo ꝓpter q̄ agit:cū igit̄ multi rectas actiōes agētes actu de deo nō cogitēt:videtur q̄ nō oium rectaꝝ actionū finis sit deus:ꝛ ita diuersaꝝ erūt diuersi fines fm q̄ agētiū sūt diuerse cogitatiōes de fine. (P.illud sine quo nō fieret aliqd est ꝓpter q̄ fit illud: sz multi sūt q̄ opa spūalia nō facerēt:nisi q̄dā tēpozalia cō sequerēt̄.ergo illa tēpozalia q̄ ꝓseq̄ q̄runt:sūt finis operuz eoꝝ ꝛ volūtatū:ꝛ tm̄ nō dñr i hoc peccare:q̄ vt Apl's dicit p̄me Cor.9.Dz i spe q̄ arat arare loquēs ad lr̄az i casu isto. ergo ꝓter deū ꝛ charitatē rectaꝝ volūtatū pōt eē alius finis:ꝛ ita nō oēs recte volūtates i vnum tēdunt.

Sed contra

Dis volūtas q̄ i diuersa tēdit diuisa ē i plura:sz rectuz cor diuisuz nō est: sz vnituz.vñ Osee.io.diuisuz ē cor eoꝝ nūc iteribūt. ergo recti cordis ē vn⁹ finis vltim⁹. (P.rō bōi ē ex fine.q̄ vbi ē sūmū bonuz ibi ē finis vltim⁹:sz sūmū bonū ē vnū tm̄ vt supra.di.3.ꝓbatū ē.q̄ rectaꝝ volūtatuz ē vn⁹ finis vltim⁹.

Respondeo

dōz q̄ codē ordine res referunt̄ in finē:quo ꝓcedunt a principio:eo q̄ agēs vnusq̄sq̄ ordinat effectuz suuz i finē aliquē.ꝛ iō sz ordinē agētiuz ē ordo finiuz. In ꝓgressu aūt reꝝ a principio inuenit̄ vnū reꝝ principiū p̄mū q̄ cōe ē oiuz sub quo iueniūt̄ alia p̄ncipia ꝓpria q̄ i diuersis sūt diuersa:ita ēt i referēdo res ad finē inuenit̄ vltimus finis oibus cōis q̄ ē vltimus finis sz inueniūt̄ diuersi fines ꝓpꝛ sz diuersitatē entiū.bonū.n. inuenit̄ i rebus sz duplicē ordinē.vt i.xi.meta.dr̄.s.sz ordinē vni⁹ rei ad rē aliā:q̄ ordo silis ē ordini quē ptes exercitus adinuicē hūt:ꝛ alius ē ordo reꝝ ad finē vltimuz.q.s.ē silis ordini exercitus ad bonū ducis:ꝛ q̄ res referunt̄ i finē vltimū cōez mediāte fine ꝓpꝛio:iō sz diuersitatē finis ꝓpꝛy efficit̄ diuersa relatio reꝝ ad finē vltimū. Sic ergo dōz ē:q̄ sicut reꝝ oiuz vnus ē finis vltim⁹.s.cōs:ita ꝛ volūtatuz oiuz ē vnus vltim⁹ finis.s.cōs:nihilominus tm̄ sūt alij fines ꝓximi:ꝛ si sm illos fines seruaī ōbita relatio voluntatis i finē vltimū: erit recta volūtas:si āt nō: erit ꝓuersa: debita autem relatio voluntatis ad finem vltimuz salvatur: sz illum finem quo volūtas nata est vltimum finem participare:i quo distinguit̄ a reb⁹ alijs:q̄ alio mō vltimū finē ꝓticipāt:ꝛ hic ē charitas vl' btitudo.ꝛ iō nō solū ōs: sz ēt charitas finis ē oium rectaꝝ volūtatum.

Ad primuz

ergo dōm q̄ charitas nō est finis vltimus:cū nō sit finis cōmunis:quez oia desiderāt:sed ē finis ꝓprius volūtatis p quē pertingit ad finē vltimū.ꝛ ideo non sequit̄ esse plures fines vltimos. (Ad scōm dōm q̄ pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus sūt vnus finis vltimus.vt i littera dicit̄ eo q̄ vnicuiq̄ eoꝝ ꝛuenit ratio finis fm q̄ glibet est sūmuz bonuz:ꝛ hi tres nō tria: sed vnuz sūmū bonuz sūt. Uñ hoc qō Hylarius dicit.Oia hec gradu ꝛc.Intelligēduz ē graduz eē i reductiōe creaturaꝝ ad filiuz:nō aūt iter filiū ꝛ patrē iter quos.vt Hiero. dicit:nullus ē gradus. Si tamē nomē gradus large ꝓ ordine accipiat̄:sic iter patrē ꝛ filiuz ē gradus.i.ordo principij ad illuz q̄ est de p̄ncipio:nō aūt finis ꝛ eius qō est ad finē. (Ad tertiū dōz.q̄ actus mozales nō specificāt̄ a fine vltimo:sz a finibus ꝓximis.bi āt plures diuersoꝝ sunt:sicut ꝛ fines nāles sūt plures. (Ad 4m dōz.q̄ ad hoc q̄ alicuius actiōis finis sit deus vel charitas:nō opz q̄ agēdo illā actionē aliqs de deo vl' charitate cogitet:nec iterū sufficit q̄ aliqs i habitu tm̄ deū ꝛ charitatē hēat:q̄ sic ēt actū venialis pcti aliqs i deū ordinaret:qō falsuz ē.sz opz q̄ ꝓius fuerit cogitatio de fine q̄ ē charitas vel ōs:ꝛ q̄ rō actiōes sequētes i hūc finez ordinauerit:ita q̄ rectitudo illi⁹ ordinatōis i actiōibus sequētibus saluet̄: vt patet i exemplo: qō Auic̄.ponit de artifice:q̄ si dū opus suū exerceret semp de regula artis cogitaret:multū in opere ipediret̄:sz sicut ꝓius excogitauit ꝓ regulas artis:ita postmodū operat̄:ꝛ sic i ope eius rectitudo artis saluat̄. (Ad qntū dōz q̄ nō oz illud fine quo nō fieret aliqd eē hoc ꝓpter qō fit.oē.n. illud qō ad actionē exigitur:est illud fine quo actio nō fieret:sicut ifirmita:nec tamē ꝓ ifirmēta fit actio:ita etiā ꝛ q̄ in opibus spūalibus tpalia q̄runt:nō querūt ea tāquā finē actiōis ꝓximū vl' remotū:q̄ min⁹ bonuz nō pōt eē finis maiozis:sz q̄runt ea ad sustentamētum nāe ꝛ ꝺditiōis sue:vt sic debite opera spūalia exercere possint.

(Utrū beatitudo vel charitas sit finis cois ꝛ vnus rectarum voluntatum. II.

Ad secundū

sic ꝓcedit̄.vī q̄ finis cōis rectaꝝ volūtatū ꝛ vn⁹ nō possit eē charitas vl' btitudo: nihil.n.qō ē citra finē vltimū ē vn⁹ finis cōis oibus: sz charitas ē citra finē vltimū.s.deū ꝛ silr ēt btitudo ꝛ bona ōlectatio ꝛ hꝺ.q̄ hꝺ nō pūt eē finis cōis rectaꝝ volūtatū. (Preterea.nihil potest esse finis quod non est desideratum:nec potest aliquid desideratum esse quod occultum est.Cū igit̄ btitudo occulta sit:qr Isa.64.dr̄.Oculus non vidit ōs absq̄ te ꝛc.Uī q̄ btitudo nō possit eē finis rectaꝝ

voluntatum. ¶ Preterea.corporale bonū nō est finis spiritualis boni:cū finis semp sit melior eo quod ē ad finē. ſz vita eterna videtur quoddā corporale noīare.ſ.eternā cōiunctionē nostre aīe ad corpus.ergo vita eterna nō est finis spiritualium operum. ¶ Preterea.nullus finis habetur ante id quod ē ad finē:cum per ea que sūt ad finem in finē deueniatur.ſz charitas ante actus meritorios habetur.ergo charitas nō ē finis rectorum operum. ¶ Preterea.opus dicit rectus ſcōm q̄ ē aliqua virtute informatū:ſz sicut actus iformat charitate:ita etiam alys virtutibus.ergo sicut charitas ponit finis:ita ⁊ alie vtutes fines dici debēt. ¶ P.bonum simpliciter nō ordinat. vt ad finē ad id quod ē bonum huic:quia quod simpliciter bonū ē melius est:ſz operatio ē bonum p se:ōlectatio aūt ē huic bonum.ſ.operāti:⁊ sic recta operatio ē melior ōlectatiōe. ergo recta opatio nō ordinat ad ōlectationē:sicut ad finē

Sed cōtra. Finis sine quo nō potest eē coniunctio ad finē vltimū:opz eē intētum:sicut finis cōmunis:ſz sine charitate ⁊ beatitudie ⁊ huiusmōi nō potest eē cōiunctio volūtatis hoīs ad finē vltimuz qui ds ē.ergo ista oīa ratione finis cōmunis habēt.

Respondeo dicēdum q̄ sicut dictum ē quāuis oīum rerum sit vnus finis vltimus: sicut vnum principium primum:tamē vnicuiq; rei debetur finis proprius:sicut ⁊ principium propriū:ita vt sicut ea que sūt vnius generis cōmunicāt i vno principio proprio illius gñis:ita cōmunicent i vno fine qui quidē ē cōmunis oībus q̄ sunt i illo gñe:nō tamē oībus rebus nec potest eē ōbita relatio alicuius rei ad finē vltimū:nisi mediāte fine q̄ suo gñi ōbetur.finis autem proprius vniuscuiusq; rei p quē in finē vltimum ordinatur ē,sua propria operatio. Uñ ⁊ finis ratiōalis nature p quē ordinat i finē proprium ē perfecta operatio q̄ ē propria nature illi:ſz pfectio operatiōis in tribus cōsistit.ſ.i obiecto:habitu ⁊ ōlectatiōe: quāto.n.obiectum ē altius tāto operatio i illud tendēs ē pulchrior ⁊ pfectior.vnde ex obiecto operatio pfectionē habet:⁊ ex nobilissimo obiecto altissimā pfectionē. ¶ Similiter etiaz opatio pfecta nō ē nisi ex habitu:vnde quāto habitus est pfectior:⁊ opatio pfectior erit:⁊ operatio pfectissima ab habitu nobilissimo erit. ¶ Similr.vt dicit philosophus in decimo ethicorum ōlectatio pficit operationē:sicut pulchritudo iuuētutē:ē enim sicut quidaz decor operationis ipsa ōlectatio.⁊ ideo opz q̄ aliquod istorum:sit finis cōmunis rectarum volūtatum assignata. Ipsa autē operatio pfecta beatitudo ē.obiectum autē altissimum deus ē. Habitus autē pfectissimus charitas ē.ōlectatio aūt purissima ⁊ spiritualis ōlectatio.vt i decimo ethicorum probatur.⁊ ideo in littera dicit q̄ ōnm rectarum volūtatū finis ē charitas ⁊ bona ōlectatio ⁊ beatitudo:ita tamē q̄ ds vltimus finis sit:⁊ beatitudo charitatē ⁊ ōlectationē cōplectēs sit: sicut finis sub fine coniungens vltimo fini cum operatio i obiectum tendat:nec est recta relatio volūtatis in deum nisi mediantibus his tribus.

Ad primum ergo dicēdum q̄ finis qui ē citra finem vltimum nō ē finis cōmunis oībus rebus:ſz potest eē cōmunis i aliquo gñe:⁊ ita ē ō beatitudine:nō enim creature irrationales ad beatitudinem puenire possūt. Unde earum finis beatitudo nō ē:ſz est finis ratiōalis creature q̄ ad eam puenire potest. ¶ Ad secundū dicēdum q̄ quāuis beatitudo sit occulta quātum ad substātiaz:tamē ratio beatitudinis nota ē.oēs eniz per beatitudinē itelligunt quēdam pfectissimum statum:ſz in quo cōsistat ille status pfectus: vtruz i vita vel post vitā: vel i bonis corporalibus vel spiritualibus:⁊ i quibus spiritualibus occultum ē. ¶ Ad tertium dicēduz q̄ vita dicitur dupliciter. vno enim modo vita idem est quod eē viuētis. vt i secūdo de aīa dicitur:q̄ viuere viuētibus ē esse ⁊ hoc modo vita hoīs relinquit ex cōiunctiōe aīe ad corpus:⁊ vita eterna ex eterna cōiunctiōe vtriusq;:⁊ hoc modo vita eterna nō est finis rectarum volūtatum. Alio modo dicitur vita operatio rei viuētis.⁊ hoc modo vita eterna dicitur operatio pfecta qua hoīes beati i eternum deū videbūt ſm q̄ dicitur Jo.17. Hec ē vita eterna ⁊c. Et hoc modo vita eterna ē finis rectarū volūtatū:⁊ est idem qō beatitudo. ¶ Ad quartuz dicēduz q̄ charitas dupliciter potest cōsiderari vel i habitu vel ſm q̄ bonum eius resultat i actu:sicut bonitas cuiuslibet habitus resultat i actu ex habitu procedēte.si ergo accipiatur primo modo charitas sic operatōes recte ante ifusionē charitatis facte ordinātur ad charitatē vt ad finē.iquātū disponūt aīaz charitatis ifuse receptiuaz:ſz sic nō itelligit hic:ſz itelligit ſz q̄ bonuz charitatis resultat i actu:sicut etiā philosophus dicit i quarto ethicorum:q̄ fortis operat propter bonum fortitudinis:iquātum opa sua ad finē fortitudinis refert: qō ē fortiter opari:similiter etiaz charitatez habēs refert opa sua i bonū charitatis quod ē ipsa opatio ex charitate procedēs.ſ.dilectio dei ⁊ proximi. ¶ Ad quintuz dicēdū q̄ ad bonū alicuius virtutis nō ordinat nisi vel actus proprie virtutis vel actus alterius virtutis qui ē impetus ab illa virtute:sicut actus proprius fortitudinis ordinat i bonū fortitudinis: vl etiā actus magnanimitatis:qui ē tēdere i magna faciēda:⁊ ardua:ſz q̄ ē a fortitudine impetus: nulla autez virtus impat vniuersaliter oībus virtutibus nisi charitas q̄ ē mater omniū virtutū:⁊ hz habitū ex obiecto,pprio: qō ē sūmū bonū:i qō imediate fert:tū etiā ex subo.ſ.ex volūtate q̄ alys viribus impat.⁊ iō iter virtutes sola charitas dr cōis finis oiuz rectarū volūtatū. ¶ Ad 6ᵐ dōz.q̄ opatio simplr ē melior q̄ ōlectatio.⁊ iō vt medici dñt nā i ope gñatōis ōlectatiōz posuit ne aīalia sua salute ptēta salutē spēi negligerēt:q̄ pactū gñatiōis fit.vñ ōlectatio pp opationē ē:nō autē delectatio quālibz opationē sequit:sed opationē pfectā:⁊ iō sicut operatiōes impfecte ordinant ad opationē perfectā:ita etiā ordinant ad delectationē que pfectā operationē exornat. Uel dōz q̄ finis potest alicui rei attribui duplr vel scōm q̄ in se cōsiderat ⁊ sic operatio nō est ad delectationē:sed econuerso:vel ex parte eius qō i finē tēdit:⁊ sic opatio delectatiōe pficit:⁊ pp eā est:sicut pp suā pfectionē:ōlectatiōes.n.,pprie:sicut i.io.ethi.dr:augmētāt ,pprias opatōes:q; ſz q̄ operās tali bꝰ opatiōib⁹ reficit:p ōlectatiōz eaꝝ diligēti⁹ eas exercet.

¶ Utrꝫ intētio sit actus volūtatis. III.

AD tertiuz sic proceditur. Uidetur q̄ intentio nō sit aliquid voluntatis:quia vt in secūdo ethicorum dicitur omne quod est in anima vel est passio vel habitus vel potētia:sed intentio nō noīat ipsam potentiaz voluntatis:quia sic oīs actus voluntatis intentio dici deberet. Similiter etiam nō anime:quia habitus anime sunt virtutes vel scientie; nec iterum est passio in voluntate existens:quia passiones sunt in sensitiua parte: ⁊ non in intellectiua.vt in septimo physicorum probat. ergo intētio non videt aliquid ad volūtatē pertinēs. ¶ P. vt in secūdo physicorum probat: nā in sua operatione intendit finem:sed agens per nām non agit per voluntatez quia in eodem libro distinguit agens a proposito contra agens a nā.ergo intētio nō pertinet ad voluntatez. ¶ P. Luc.Si oculus tuus neꝫ fuerit ⁊c. Glo.Oculus.i.itētio. ſz rō oculi non competit voluntati:ſz magis rōni:similr ēt dirigere quod intentiōi attribuit rōnis est:⁊ nō volūtatis ergo intētio non ptinet ad voluntatem:sed ad rationem.

¶ P. volūtas est principiū rerū operabiliū que ad practicū intellectū pertinēt: sed intētio nō tātū est in practicis. sed etiaz in speculatiuis in quibus etiaz finis inuenitur. ergo intētio nō pertinet ad voluntatē. ¶ P. potētie nō pōt attribui nisi duplex actus vel qui cōuenit sibi per se vel q cōuenit sibi ī ordine ad aliaz potētiaz: sed intētio non pōt esse actus volūtatis per se cōsiderate: quia nō denoīatur a volūtate actus autē qui est alicuius potētie per se denominatur ab ipsa: sicut itelligere ab itellectu similiter etiā nō ē actus eius scōz ordinē ad rationē: quia sic actus eius est eligere. vt supra dictum est. ergo intentio nullo modo est actus voluntatis.

Contra Meritū ꝛ demerituz in sola volūtate cōstitutū est: sed ꝑz intētionē precipue attēditur meritū ꝛ demeritū. ergo intētio ad volūtatez pertinet.

¶ P. vt in littera dicit: intētio est de fine. Finis autē habet rationē boni: cū igitur bonuz ad volūtatez pertineat: quia est obiectū eius: vī q intētio voluntatis sit.

Respondeo dicēduz q ex ipso noīe intētiōis potest accipi ad quā potētiā pertineat. Intēdere enīz dicit quasi ī aliud tēdere. Intēdere autem in aliquid est illius potētie ad quā pertinet prosequi ꝛ fugere aliquid. hoc autē est appetitus vel volūtas: nō autez intellectus: sed verū est q itellectus practicus dicit aliqd de fugiēdo vel prosequēdo: vt in tertio de aīa dicit. vnde iudiciū fuge ꝛ prosecutōis ad itellectuz practicū pertinet: nō autē ipsa prosecutio ꝛ fuga. Intellectus autē speculatiuus neqz fugit aut prosequit: neqz etiā aliquid de fugiēdo ꝛ prosequēdo dicit. ꝛ ideo intētio nō ē actus cognoscitiue: sz appetitiue. Per hoc autē q dicit ī aliquid tēdere ipoztat quedā distātia illius ī quod aliquid tēdit. ꝛ ideo quādo appetitus ferī imediate ī aliquid nō dicit eē intētio illius siue hoc sit finis vltimus: siue sit aliquid ad finē vltimū: sz quādo per vnū qō vult ī aliud puenire nitit: illius in qō peruenire nitit: dicit esse intētio. hoc autez est finis: propter qō intētio dicit eē de fine: nō ꝼm q volūtas ī finē absolute ferī: sz scōz q ex eo q ē ad finē in finē tēdit. Unde intētio ī rōne sua ordinē quēdaz vnius ad alteruz importat. Ordo autē vnius ad alterum: nō est nisi per itellectū: cuius ē ordinare: sed in quibusdaz itellectus ordinās appetituz ī finē ē cōiunctus ipsi appetitui sicut ī habētib⁹ intellectuz: vt ī hoīe ꝛ ī angelo. Jn quibusdā autem itellectus ordinās ē separatus: sicut ī nālibus que dirigūtur in finē ab itellectu naturaz instituente ꝛ finē sibi ꝓsignante: appetitus autē intellectui cōiunctus volūtas dicit: sed appetitus ab itellectu separatus ē appetitus sensibilis ꝛ naturalis: quāuis autē cuilibet horum appetituuz intētio cōmunis sit per prius tamē in volūtate inenit que ab itellectu cōiuncto ī finē dirigit. ꝛ ideo intētio ꝓmo ꝛ ꝓ se actū volūtatis noīat ꝑz q ī ea ē vis itellectus ordinātis.

Ad primum ergo dicēduz q ī passiōe itelligitur etiaz operatio: quia operatiōes aie passiōes etiaz quedaz sūt: quia itelligere ē quoddā pati: ꝛ sentire. vel etiā itelligit ī habitu operatio qui principium opatiōis est: vel quia opatio nō significat. vt ī aīa existēs: sz vt ab aīa egrediēs. ¶ Ad scōm dicendum q naturalia quāuis nō habeāt volūtatē: tamē intēdūt aliquid per appetituz naturalē scōz q dirigunt ī finem suū ab itellectu diuino nature attribuēte iclinationē in finē: que iclinatio appetitus naturalis dicit. ꝛ ideo nō est ita ꝓprie intētio in eis: sicut ī agētibus a proposito. ¶ Ad tertium dicēdū q dirigere vel esse oculum attribuit intētioni: nō scōz q ē actus volūtatis simpliciter: sed scōz q vis rōnis ordinātis ī volūtate manet. ¶ Ad quartuz dicēdum q cū volūtas moueat oēs potētias ī actus suos: nō soluz est respectu eoruz que ad practicum itellectum pertinēt: sz etiā eoruz que ad speculatiuum: sicut enīz homo vult ambulare: vel aliquid huiusmodi facere. ita etiam vult cōsiderare ꝛ veritatē questiōis alicuius inuenire. ¶ Ad quintum dicēdū q intētio nō ē actus volūtatis absolute: sed ī ordine ad rationē actum volūtatis ordinantē: sed ratio potest ordinare actū volūtatis dupliciter: vel scōz q volūtas ē de fine: ꝛ sic actus volūtatis ī ordine ad rōnem est intētio: vel ꝼm q ē de bis que sunt ad finē: ꝛ sic actus voluntatis in ordine ad rationem est electio.

¶ Utrum voluntas vno ꝛ eodem actu velit finē ꝛ ea que sunt ad finem. IIII.

Ad quartum sic proceditur. Uidetur q nō sit vnus actus voluntatis qui est de fine ꝛ de eo quod est ad finē. Actus enīz omnes distinguūtur scōz obiecta: vt secūdo de anima dicitur. Finis vero ꝛ quod est ad finē sunt diuersa obiecta. ergo ꝛ motus volūtatis sūt diuersi qui ī ea ferūtur. ¶ P. nō est idem ī specie motus qui ē ad vltimū terminuz: ꝛ qui ē ad mediū. vt in. io. ethicozum dicit. Sicut qui ē ad nigredinē ꝛ qui est ad pallorez ab albedine: sz illud quod est ad finē est sicut medium per quod itur ī finē quasi ī vltimuz terminum. ergo nō ē idē motus volūtatis qui ē finis ꝛ eius quod ē ad finem. ¶ P. actus volūtatis sequit actum intellectus: sz nō eadē est cogitatio de fine ꝛ de eo quod est ad finē. ergo nec idē volūtatis motus. ¶ P. cōtraria nō possunt eidez simul iesse: sz in eo qui vult dare elemosynam propter vanam gloziā: voluntas que est finis est mala. ꝛ que est eius quod est ad finem est bona. ergo non est idem actus voluntatis vtrobique.

Sed contra Philosophus dicit: vbi vnū propter alterum: ibi vnuz tātuz: sed illud qō est ad finē desideratur propter finez. ergo vnuz desiderium est finis: ꝛ eius quod est ad finem. ¶ P. nō contingit potentiam esse in duobus actibus simul: sz simul aliquis vult finem: ꝛ illud quod est ad finez: ergo nō est alius motus voluntatis qui est in vtrūqz.

Respondeo dōz q qñ aliqd dī ꝼm relatiōz ad alteꝝ pōt dupliciter ꝯsiderari: vl ꝑz q ē res q̄daz in se absolute: ꝛ sic nō ē eadē ꝯsideratio eius ꝛ illius ad qō dī: sz diuisiz vtrūqz ꝯsiderat. vl ꝑz q ad alteꝝ dī. ꝛ B mō eadē ē ꝯsideratio vtriusqz: qz q nouit vnū relatiuoꝝ nouit ꝛ reliquū: sicut ī ꝑdicamētis dī: sicut si aliqs ꝯsiderat imaginē ꝑut imago ē alicuius rei: eadē ꝯsideratio erit imaginis ꝛ eius cuius ē imago. Si aūt ꝯsideret imago iquātuz ē res q̄daz: vt figura depicta in lapide: alia ꝯsideratio erit imaginis ꝛ eius cuius ē imago. ita ēt dico de eo qō ē ad finē: qz q̄dā sūt q̄ querūt ꝓpter finē: q̄ nihilominus būt ī se vnde desiderēt: ꝛ in talia pōt volūtas ferri dupliciter: vel scōm q ea ꝓpter finem querit: ꝛ sic idē ē actus volūtatis q ē in finē: ꝛ in illud qō ē ad finē. vel scōm q ipsa sunt q̄dā res ꝓ se ō̄siderabiles: ꝛ sic ē alia volūtas de vtroqz. sz q̄dā sūt q̄ nō desiderāt nisi ī relatiōe ad finē vt sectio ꝛ vstio q̄ in se mala sūt: ꝛ i talibus nūqz differt motus volūtatis ꝑz q volūtas ferī in ista ꝛ in finē eoruz: qz in ea volūtas nō ferī: nisi prout ꝯsideranī sub relatione ad finem.

Ad primuz ergo dōz. q finis ꝛ id qō ē ad finē inq̄tū hꝫ ꝯsideratū nō sūt diuersa obiecta sz vnū obz: in quo finis. sicut fozmale est q̄si rō q̄dā volēdi: sz id qō ē ad finē ē sic māle: sic ēt lumē ꝛ coloz sūt vnuz obz. ¶ Ad z^m dōz. q qñ volūtas ferī i eo qō ē ad finē ꝓut ē ad finē: id qō ē ad finē ñ ē termin⁹ ci⁹. ꝛ iō ñ oz q sint ibi duo mot⁹: sic ē ēt vn⁹ mot⁹ ꝯtinu⁹ q ō extremo ī extremuz ꝑ media trāsit: nisi medio vt termio ī medio gescēdo ytaī

¶ Ad tertium dicendum q̄ etiam cogitatio de eo quod est ad finem prout cōsideratur in ordine ad finem: est eadem cū cogitatione finis: nō autem cogitatio de eo quod ē ad finē; vt est res quedā: ⁊ similiter nec volūtas. ¶ Ad quartum dicēdum q̄ cum aliquis vult dare elemosynaꝫ propter inanē gloriam: hic est vnus actus volūtatis: ⁊ hic actus totus malus est: licꝫ nūquā ad omne id quod in eo est maliciam habeat. vnus enim particularis defectus sufficit ad hoc quod aliquid simpliciter malum dicatur: sed verum est q̄ si vellet hoc: quod est dare elemosynam vt rem quandam nō in ordinem ad talem finem: actus ille voluntatis esset bonus ⁊ esset alius actus voluntatis ab eo q̄ vult vanam gloriam.

¶ Utrum voluntas iudicanda sit recta ex fine. V.

AD quintuꝫ sic proceditur. Uidetur q̄ voluntas nō sit iudicāda recta ex fine. Contingit enim aliquod malum propter bonum velle: sicut qui vult furari vt elemosynas det. ſꝫ talis volūtas mala ē: ⁊ tamē finis volūtatis ē bonus. ergo ex fine nō iudicatur rectitudo volūtatis. ¶ P. cōtingit q̄ aliquis faciat aliqd paruum intendēs magnuꝫ facere: sicut aliquis dans obolum si intēdat habere tātam mercedē: sicut si daret cētū marchas: non autē sequitur q̄ tantuꝫ bonum faciat quātum est finis quē intēdit. ergo ex fine nō mēsuratur rectitudo voluntatis. ¶ P. oīa bonum appetūt. vt dicitur in primo ethicorum. si igitur volūtas dicēda ē recta ex volūtate finis: oīs volūtas erit bona. ¶ P. ad hoc q̄ aliquid bonum dicatur: oportet q̄ oīa perficientia rē in bonitate cōcurrant: quia bonuꝫ ē ex vna ⁊ tota causa. vt Dio. dicit. ſꝫ bonitas actus causatur ex habitu: ex circūſtantijs et ex fine. ergo nō potest sufficiēter ex fine iudicari voluntatis rectitudo. ¶ P. ex eodem iudicatur rectitudo alicuius actus ex quo mēsuratur bonitas eius. sed bonitas actus precipue q̄ est in virtute merēdi: mēsuratur ex radice q̄ ē habitus actuꝫ eliciēs. ergo rectitudo volūtatis potius iudicatur ex habitu qui est principium actus q̄ꝫ ex fine.

Sed cōtra. Dis motus recipit speciem ex termino sed terminus actus volūtatis ē finis. ergo ex bonitate finis iudicādus ē bonus actus voluntatis. ¶ P. actus recipit speciē a forma agētis. Unde scōm diuersas formas diuersificātur actiones in specie: sicut calefacere ⁊ infrigidare: ſꝫ forma volūtatis ē finis: quod est appetibile: sicut intelligibile est forma intellectus. ergo secundum bonitatem ⁊ maliciam finis dicitur actus voluntatis bonus ⁊ malus.

Respondeo dicēdo q̄ actus voluntatis potest ferri in finē dupliciter: vel imediate in ipsum finē: ⁊ sic actus voluntatis manifeste bonitatem ⁊ maliciam ex fine habet: quia velle bonum finē ē bonum. ⁊ velle malum finem est maluꝫ: bonitas enim finis nō dependeret vlterius ex aliquo alio: sicut bonitas eius quod ē ad finē dependet ex fine: ⁊ talis actus proprie dicitur volūtas finis vt velle beatitudinē. Alio modo fertur actus in finē mediante eo quod ē ad finē: ⁊ hoc proprie dicitur intēdere finē: ⁊ tunc distinguēduꝫ ē: quia in malis absolute dicēduꝫ ē q̄ actus habet maliciaꝫ ex fine: quia si finis intentus ē malus volūtas mala ē: quātūcūq̄ sit bonū illud quod ad talē finē ordinatur eo q̄ vnus particularis dēfectus sufficit ad maliciaꝫ: in bonis autē distinguēduꝫ ē: ga aut loquimur de fine volētis aut de fine actus volūtatis. Et dicitur finis volētis quē volēs sibi pstituit: ⁊ tunc non sequitur si finis ē bonus q̄ volūtas sit bona: qz potest cē id quod ē volituꝫ maluꝫ: ⁊ vnuꝫ tantuꝫ sufficit ad maliciam volūtatis: siue finis: siue volitum sit malum: ⁊ quāuis vno modo sit idem actus volūtatis qui fertur in finem: ⁊ in id quod est ad finē: tamē intētio noīat illum actum fm ordineꝫ actus ad finē: sed volūtas noīat actum eundē fꝫ ordinē ad obiectum proximum quod in finem ordinatur ⁊ ideo in tali casu volūtas est mala: sed itentio bona. finis autē dicitur ad quē actus proportionatus ē: ⁊ ita etiam si finis ē bonus: ⁊ actus bonus: qz actus malus nō ē proportionatus ad finē bonuꝫ. Unde dicit philosophus ī quinto ethicoꝝ de his qui per malos actus bonos fines ꝓsequi intēdunt: q̄ querūt sortiri finē incōuenientī medio: sicut. n. nō quelibet materia est disposita ad quālibet formā nec quodlibet ſtrumētum ad quemlibet effectum nec quodlibet medium ad quālibet cōclusionem: ita nec quilibet actus ad quemlibet finem.

Ad primum ergo dicēduꝫ q̄ quādo aliquis vult malum propter bonum illud bonū nō est finis actus volūtatis fm se cōsiderati: sed est finis a volēte iordinate prestitutus: ⁊ hoc etiā modo dicēdum ē ad secūduꝫ: qz ī malis simpliciter tenet q̄ quātuꝫ malū quis intēdit tātuꝫ peccat: ī bonis autē nō tenet si itelligatur de fine volētis: sed solum si itelligatur de fine actus.

¶ Ad tertiuꝫ dicēduꝫ q̄ quāuis oīs voluntas bonuꝫ appetat: nō tamē appetit semper quod est vere sibi bonum: sed id quod est apparēs bonum: ⁊ quāuis oīs homo beatitudinem appetat: nō tamē querit eam ī eo vbi ē vera beatitudo: sed vbi nō est. ⁊ ideo nititur ad eam peruenire: nō per rectam viā: ⁊ propter hoc nō oportet q̄ oīs voluntas sit bona. ¶ Ad quartuꝫ dicēdum q̄ ex circūſtātys dicit actus bonus scōm q̄ circūſtātie faciūt actum proportionatum ad finē debituꝫ. ⁊ ideo pricipaliter bonitas actus ex fine pēdet. ¶ Ad quintuꝫ dicēdum q̄ ī habitu icludit rectitudo finis: quia ad virtutes. vt philosophus ī secūdo ethicoꝝ dicit: exiguntur tria. Primo quidē si sit sciens: deide si volēs propter bonum ī quo icluditur ordo ad finem: tertiuꝫ si firme ⁊ imutabiliter operatur. ⁊ ideo si bonitas actus procedat ex habitu nō remouetur quin iudicetur ex fine. ¶ Expositio textus.

ITem recte sūt volūtates ⁊c.) Dic itelligēduꝫ est si referatur ad rectaꝫ volūtatem quasi ex se ordinate ad illam ita q̄ recta volūtas sit finis actus volūtatis: et nō tātum agētis. vt dictuꝫ est. (Nō debemus: ideo euāgelizare vt māducemus.) Istud simpliciter verū est: quia māducare nō potest esse finis euāgelizādi: nec pximus: nec vltimus: sed est quesituꝫ ab euāgelizāte ad facultatē euāgelizādi cōseruādam. ⁊ ideo magister ifra i solutiōe hoc verbū nō exponit. (Finis vero volūtatis ē vel illud ⁊c.) Quia oē bonuꝫ rationē finis habet. bonuꝫ autē obiectum est volūtatis: ideo quodlibet volituꝫ quod est obiectum voluntatis finis potest dici: sed magis dicitur finis proprie illud ī quod vltimo volūtas tēdit: quia hoc est ab ea primo volitū. ⁊ ideo ī tertio ethi. dicit q̄ volūtas est finis: electio vo eoꝝ q̄ sūt ad finē. (Intētio icludit ⁊c.) Intētio ꝓprie loquēdo actū volūtatis significat. vt dcm ē: ſꝫ finē nō significat nisi māliter nomē sumat. vt. ſ. sumatur intētio pro re intēta: sicut ⁊ fides sumitur pro re credita. (Finis vero voluntatis ⁊c.) Delectatio dicit bona que cōsequitur operationeꝫ bonaꝫ: ⁊ mala que cōsequitur malam. vt ex. io. ethi. ps. (Intētio ad illud respicit per quod volumus ⁊c.) Intentio enim includit actū rōnis. ⁊ ideo respicit ad id ad qō aliquid ordinatū est: sed voluntas noīat actū volūtatis absolute: cuius nō est ordinare vel ꝓferre. ⁊ iō volūtas respicit id ī qō imediate fertur. (Et alia gdē videt volūtas ⁊c.) Quō sit eadem: ⁊ quō alia dictuꝫ est. vnde vtraq̄ opinio scōm aliquid veritatem habet.

¶ Cum voluntas sit de bis que naturaliter bō bz: quare pctm̄ fore dicatur: cū nullus aliud naturale peccatum sit. Distin. XXXIX.

Hic aūt oritur q̄stio satis necessaria ex supioribus cām trahens. dictū est. n. supra volūtatem inesse nāliter boi: sicut intellectus ⁊ memoria. q̄ autē boi nālia sunt quātūcunqz vicient̄: bona tm̄ eē nō desinūt. Qm̄ nō valet viciū bonitatē in q̄ deus eā fecit penitus ꝓsumere. vt ꝝbi gr̄a. Intellectus vel rō ⁊ ingeniū ac memoria: ⁊ si vicijs ⁊ pctis obnubilent̄ ⁊ corrumpant̄: bona tm̄ sūt: nec pctā noiant̄. Sicut Aug. de rōne q̄ est imago dei in q̄ facti sumus cuidēter ostēdit in. xv. li. ō tri. Hec est inqt imago in q̄ boies sūt creati: q̄ ceteris aialibus ꝑsūt: q̄ creatura in rebus creatis excellētissima: cuz a deo iustificat̄: a deformi forma i formosaz mutatur formā. Erat. n. etiā inter vicia nā bona. h aūt imago rō est vel itellectus. Cū ergo voluntas de nālibus sit: quare ipsa nō semp bonū est ⁊ si aliqñ vicijs subiaceat? Ad hoc facile rñdēt qui dicūt oia que sūt inquātū sunt bona eē: qz ⁊ ipsaz volūtatē inquātū est vel iquātū voluntas est: vt supra posuimus: bonū eē asserūt: sz inq̄tū inordinata est: mala est ⁊ pctm̄. vbi pōt ab eis rōnabiliter q̄ri: si volūtas inquātū iordinata ē: pctm̄ est: q̄re ergo itellectus rō ⁊ igeniū: ⁊ huiusmodi cū iordinata sūt pctā nō sūt? Inordinata vero sunt: sicut voluntas: cū ad rectū finē nō tendūt: ex quoq̄ actus ꝓuaricatiōes exīstunt. Ad qō illi dicūt volūtatis noie aliqñ vim. s. nālem potentiā volendi: aliqñ actū ipsius vis significari. Vlis aūt ipsa insita aie nāliter nunq̄ pctm̄ est. sicut nec vis memorādi vel intelligēdi. sed actus huius vis qui ⁊ voluntas dicit: tunc peccatum est quando inordinatus est.

¶ Quare actus voluntatis sit peccatuz si actus aliarum potentiarum non sunt peccata.

Sbuc q̄rit q̄re huius nālis potentie actus pctm̄ sit: si aliarū potētiaꝝ act⁹ pctā nō sūt. s. potētie memorādi: cui⁹ actus ē memorare. ⁊ potētie itelligēdi: cuius act⁹ ē itelligere. Ad qō ipsi dicūt: qz alterius gn̄is ē actus ille volūtatis q̄z act⁹ memorie vel itellectus. Hic. n. actus est ad aliqd adipiscēdū vel nō admittēdū: q nō pōt eē de malis qn̄ sit malus. Velle. n. mala: malū est: sz intelligere vl̄ memorare mala: malū nō ē: quāuis eoꝝ qdā ēt hos act⁹ eē malos iterdū asserāt nō ipro be. memorat. n. iterdū qs malū vt faciat: ⁊ q̄rit itelligere vtꝝ vt sciat ipugnare. Ecce q̄liter solui ꝑmissa q̄stio ab bis q tradūt oia eē bona inquātū sūt. q vero dñt volūtates malas pctā eē: ⁊ nullo mō bona: breui⁹ respōdēt dicētes actuz volūtatis nō eē de nālibus: sz vim ipsaz ⁊ potētiā volēdi que semper bonū est: ⁊ in oib⁹: cū ēt sit i paruulis in qbus nōdum est actus eius.

¶ Quo mō intelligendū sit illud. bō etiā q seru⁹ est peccati naturaliter vult bonum.

Preterea q̄ri solet quo mō intelligēdū sit qō ait Ambro. exponēs illud verbū apostoli. nō. n. qō volo illud ago: sed qō noloillō facio. Dicit. n. q bō subiectus pctō: facit qō vult: qz nāliter vult bonū: sed volūtas hec semp caret effectu: nisi gr̄a dei adiuuet ⁊ liberet. si bō subiectus ē pctō: vlt quidem malum ⁊ operatur: qz seruus est peccati. ⁊ eius voluntatē: sicut supra dixit Augu. libenter facit. quo modo ergo naturaliter bonum vult? An est eadem voluntas. i. idem motus qua libenter peccato seruit. ⁊ qua naturaliter vult bonum? Si non est eadem voluntas: que ergo istarum est: que cū bomo iustificatur a seruitute peccati liberat̄. Vt etiam superius disseruimus gratia dei voluntatē bois liberat ⁊ adiuuat que volūtatē bois preparat adiuuādam: ⁊ adiuuat preparatā: sed que est illa volūtas? an illa que nāliter vult bonū: an que libēter seruit peccato? Si tamē due sunt volūtates ꝓposita est questio ꝓfunda: q̄ varia a diuersis exposītiōe determinat̄. Alij. n. dicūt duos eē motus. vnuz quo vult bonū nāliter. ⁊ q̄re nāliter? ⁊ q̄re nālis dicit? qz talis fuit motus nāe humane i prima creatiōe: i q̄ creati sine vicio sum⁹. q̄ ꝓpie nā dr̄. Fuit. n. bō creatus i volūtate rect⁹ Vñ i eccl̄iasticis dogmatib⁹ scriptū ē. Firmissime tene primos boies bonos ⁊ rectos eē creatos: cū libero arbitrio quo possent si vellēt propria volūtate peccare: eosq̄z nō necessitate: sz ꝓpria volūtate peccasse. Recte igit̄ dr̄ bō nāliter velle bonū: qz in bona ⁊ recta volūtate ꝯdit⁹ ē. Supior. n. fintilla rōnis: que ēt. vt ait Hiero. in Ebaym non potuit extingui. bonuz semp vult ⁊ malū odit. Alium aūt dicūt esse motum mentis: quo mens relicta superiorū lege: subijcit se peccatis: eisq̄z oblectatur. iste motus vt aiunt: anteq̄z alicui assit gratia: dñatur in bomie ⁊ regnat. Alterūq̄z deprimit motū: vterq̄z tm̄ ex lib. ar. ē. Veniēte aūt gr̄a ille motus malus elidit̄: ⁊ alter nāliter bonus liberat̄ ⁊ adiuuat̄: vt efficaciter bonum velit. añ gr̄am ꝝo licz nāliter velit bomo bonū: non tamen absolute concedi opz bonā bñe volūtatē: sed potius malā. Alij autez

dicunt vnā esse voluntatē .i. vnū motū quo nāliter vult hō bonū: et vicio vult malū cōqz delectatur: ꝛ inquātū vult bonū naturaliter bonꝰ est: ꝛ inquātum malum vult malus est.

¶ Diuisio textus.

OStenso qꝫ rectitudo volūtatis et puersitas ē ex fine. Dic inquirit vtrū in volūtate possit esse puersitas ꝛ pctm̄. Et diuidit in partes duas. In prima ostendit quo mō in volūtate pctm̄ esse pōt: ꝛ qz pctm̄ nō est nisi ꝑz deviationē ab eo ad qō aliquid nāliter ordinat. In scōa parte ingrit quo mō volūtas nāliter in bonum tēdat. ibi. (Preterea q̄ri solet quo mō itelligēduz sit ꝛc.) Prīa diuiditur in duas. In prima mouet q̄stionē. In scōa ponit responsionē. ibi. (Ad hꝰ autē facile ꝛc.) Et diuidit i duo. In prima ponit respōsionē ꝑz primā opinionē supra memorata, que ponit oīa inquātuz sūt bona eē a deo. In secūda respōdet ꝑz aliā opinionē q̄ ponit actus peccatoꝝ nullo mō bonos eē nec a deo. ibi. (Qui vo dīt volūtates malas ꝛc.) ¶ Circa primū facit tria. Prīo respōdet ad q̄stionē. Secūdo obucit ꝓtra respōsionē ꝛ soluit. ibi. (Ubi pōt ab eis rationabiliter queri ꝛc.) Tertio iterum contra obiectionem solutionis obiectionez mouet ꝛ soluit. ibi. (Sed adhuc queritur quare ꝛc.)

¶ Questio. I.

HIc est triplex questio. Prīa qō vtꝝ peccatū sit i volūtate. Scōo qūo hō nāliter bonuz velit. Tertio de hoc qō dicit qꝫ superior sintilla rationis extingui nō potest.

¶ Circa primū querūtur duo. Prīo vtruz in volūtate possit eē puersitas pctī. Scōo vtrū in actibus aliarū potētiarum possit esse peccatū.

¶ Utꝝ volūtas possit puerti p pctm̄. I.

CIrca primuz sic ꝓceditur. videtur qꝫ volūtas p peccatū puerti nō possit. Volūtas enim ad imaginem ptinet: nec tātuz ꝑz qꝫ ē potētia: sed etiā vt vī rōne actus: qz respectu quoꝝūdā obiectoꝝum saluatur ratio pfecta imaginis in tribus potētys. vt in p̄mo lib. 3. di. dictū est: potētia aūt nō bz cōparationem ad obiectū nisi mediāte actu. Cū igit imaginis bonitas per pctm̄ nō tollat: qz in imagine pertrāsit hō. vt i ps. dī: vī qꝫ in volūtate nō possit eē pctm̄. ¶ P. illud qō imediate recipit ifluentiā a p̄mo fonte īmutabiliter tenet hoc qō ifluxū est i ipsuz: sicut subē spūales que imediate eē a deo recipiūt eē icoꝛruptibile hūt: reliq̄ vero pp lōge distare a p̄mo nō possūt semp in eē cōseruari. vt in scōo de gnatione dī: sed fons bonitatis finis est a quo ratio boni sumit: cuz igit volūtas imediate ferat in finē: sicut i obiectū siue et in finē vltimū. vī qꝫ bonitatē iamissibilē bēat: ꝛ ita p peccatū vitari nō possit. ¶ P. Jo. 18. dī. Qui facit pctm̄ seruꝰ est peccati: ꝑz seruitus volūtati nō cōpetit que liberrima est: ꝛ libertatis fons. vt supra dictū est. ergo in ea peccatū esse nō pōt. ¶ P. ōfectus peccati nō dz illi iputari in quo nō pōt eē defectus nisi defectu p̄us i alio exīte: ꝑz in volūtate nō pōt eē defectus nisi p̄ius exīstat defectus in rōne ergo pctm̄ nō dz volūtati iputari. ꝓbatio medie. volūtas nō est nisi boni vel apparētis boni: sed volūtas nō habet defectū fm qꝫ in bonū vel apparēs ꝛ tēdit. ergo nō deficit nisi ꝑz qꝫ tendit in bonū apparēs ꝛ nō exīstēs: sed hoc fit fm qꝫ iudiciū rōnis fallit. ergo nō est defectus i volūtate nisi p̄ius fit i rōne. ¶ P. sicut se habet error ad cognitiuā: ita se bz culpa ꝛ peccatū ad appetitiuā: ꝑz vt in. 4. meta. dicit: falsitas ē ꝓpria fantasie q̄ ē cognitio sensitiua. ergo ꝛ pctm̄ ē p p̄riū appetitū sensitiuo: ꝛ nō itellectiuo: qō est volūtas.

Contra Aug. dicit qꝫ volūtas est qua peccat: ꝛ recte viuit: sed quocūqz peccat in eo est deformitas peccati. ergo in volūtate peccati deformitas pōt esse. ¶ P. oē qō est ex nihilo. vt Damas. dicit vertibile est i nihil: vel quātū ad eē vel quātū ad electionez: sed voluntas creata est ex nihilo. ergo cū nō sit vertibilis in nihil quātū ad esse: qz ē pars imaginis: opz qꝫ sit vertibilis in nihil q̄tū ad electionē: ꝛ hoc nō fit nisi per pctm̄. ergo pctm̄ in voluntate esse potest.

Respondeo Dicēdum qꝫ nihil imputat alicui in pctm̄ ꝛ culpā: nisi illud cuius causa ipse ē: qz nō laudamur neqz vituperamur nisi ex actibus nr̄is: ea vero quoꝝ cā nō sumus p actuz nr̄z nō sunt. vñ cū volūtas dupliciter dicatur. s. volūtas potētie: ꝛ volūtas actus: voluntas potentie cū a nobis nō sit: sed a deo: i nobis nō pōt esse pctm̄: ꝑz actꝰ eius q a nobis est. Sz sciēduz qꝫ aligs actus est ab aliquo duplr. Uno mō tā fm subam actus q̄ fm determinatōez agentis ad actū: ꝛ hoc ꝓprie in potestate agentis eē dr. vt est in volūtate. Ipsa. n. potentia volūtatis q̄tum in se est indifferēs est ad plura: sed qꝫ determinate exeat in hunc actū vel in illū nō est ab alio determinate: sed ab ipsa volūtate: sed in nālibus actus progredit ab agente: ꝑz tū determinatio ad hūc actū nō ē ab agēte: ꝑz ab eo q agēti talē nāz dedit: p quā ad hūc actū determinatū est. ꝛ iō ꝓprissime actꝰ volūtatis a volūtate eē dr. vñ si aligs defectus sit in actu eiꝰ: ipi volūtati i culpā ꝛ pctm̄ iputat: oēz āt voluntatē creatā poꝛe ē i suo actu deficere q̄tū ex nā sua ē: eo qꝫ ex nihilo est in defectum puertibilis: ꝛ ita relinquit qꝫ in volūtate pōt eē pctm̄ quātum ad actum eius.

Ad primum ergo dōz qꝫ volūtatis actꝰ nō ē pars imaginis q̄ ē imago silitudinis i distinctōe pōaꝝ ꝛsiderata: qz nulliꝰ volūtatis actꝰ sp manet: cū tū imago sp pmaneat. Sz qꝫ imago i potētys ꝑz quedā obiecta ꝓcipue assignat: nō ē ex eo qꝫ actu i illa ferat: nisi forte sub q̄dā ꝛfusiōe. vt in p̄mo dcm̄ ē qꝫ aia sp intelligit se nō discernēdo vl cogitādo aligd de se: ꝑz inq̄tū pñs est sibi: ꝑz ex eo qꝫ i illa obiecta ferri pōt. Sz verū ē qꝫ imago recreatiōis que nō semp manet potest quātum ad actus ꝛ habitus cōsiderari. ¶ Ad scōm dicēdum qꝫ influentia p̄mi p̄cipy ad substātias qbus imediate influit est per operationez ipsius p̄incipy p̄imi: ꝛ qz illa operatio defectū habere nō pōt indeficiēter esse ab eo recipiūt: ꝑz ordo volūtatis ad finē vltimū nō est p operationē finis vltimi in volūtate: ꝑz per operationē volūtatis i finē tendētis: et qz volūtas defectibilis est: iō ab isto ordine deficere pōt p defectū sue opatiōis ꝛ nō p defectuz finis. ¶ Ad 3m dōz qꝫ qz volūtas liberrima ē. iō hoc cōsequit eā. vt in seruitutē cogi nō possit: nō tamē ab ea excludit gn seiuaz seruituti subycere possit: qō fit q̄n voluntas i actuz pctī libere cōsentit. ¶ Ad 4m dōz. qꝫ ille error q ē i rōne fm qꝫ extimat bonum qō nō est bonuz: est scōm ignorantiam electionis. vt in tertio etbi. dicit. Et hec ignorātia nō causat inuoluntarium: qz voluntas huiusmōi ignorātie quodā mō causa est: dum passiones nō cohibet que rationē i extimādo absorbent: quaꝝ cohibitio in potestate voluntatis est: ꝛ ideo peccatum recte voluntati imputatur. ¶ Ad quintum dicēdum qꝫ error vel falsitas dicitur ꝓpria fantasie: nō qz in intellectu esse nō possit: sed qz ex erroꝛe fantasie ꝛ imaginatiōis interdum causatur: silr etiā inordinatio appetitus sensibilis peccati qō est in voluntate quodā modo cā est: nō quidē cogens: sed inducens. vñ pbi partem inferiorem in qua sunt aie passiones partem viciosaz noiauerūt. vt dicit Aug. in libro de ciuitate dei.

¶ Utrum in actu intellectus ꝛ aliarum potentiaruz ꝑa voluntate possit esse peccatum. II.

AD secundum sic ꝓcedit. Uidet ꝙ in actibus aliarū potētiarū possit eē peccatū ⁊ ꝑcipue in actu intellectus. Cogitatio enim actus itellectus est: sm cōtingit cogitando peccare. g̃ in actu itellectus pctm̃ cōtingit eē. ¶ ꝑ. pctm̃ est operatio q̃dam ꝺria operationi illi q̃ homini fm ꝙ hō est debet: qz talis opatio est recta opatio cui pctm̃ ꝺriat: sed operatio itellectus est bonꝰ fm ꝙ est hō: ex hoc enim homo dr̃ hō ꝙ est itellectū habēs ⁊ rōnem. g̃ in opatione itellectus cōtingit esse pctm̃. ¶ ꝑ. cōtraria nata sunt fieri circa idem: sm pctm̃ vtuti opponit. cū ergo q̃dam vtus sit in itellectu. s. itellectualis: vt ꝑz ex. 6. ethi. videt ꝙ pctm̃ in itellectu esse possit. ¶ ꝑ. infidelitas pctm̃ q̃daz est: sm infidelitas est in itellectu fm ꝙ doctrine fidei dissentit. g̃ in itellectu potest eē pctm̃. ¶ ꝑ. nihil ꝓhibet nisi peccatū: sm q̃daz scie sunt ꝓhibite vt nigromantia: ⁊ hꝺ: cuz igitur scia sit in itellectu vr̃ ꝙ in itellectu possit eē pctm̃.

Contra. Illud q̃ excusat pctm̃ nō est peccatū: sm defectus ꝙ est in itellectu: vt ignorātia peccatū excusat. g̃ in itellectu nō cōtingit esse peccatum. ¶ ꝑ. illud quod non est in potestate nostra nō est peccatum: sed itelligere quodlibet nō est in potestate nostra. ergo si itelligendo deficimus nō peccamus.

Respōdeo dīm: ꝙ cū in pctō sit rō mali: ⁊ ꝓter hoc ratio culpe vtrūq; diuersimode inuenitur in actu itellect⁹: ⁊ in actu volūtatis: qz in actu volūtatis est malū ex obo: nō aūt in actu itellectus: velle enim mala malum est: sm itelligere mala nō est malū. cuius rō sumi pōt ex obiecto vtriusq;. obm enim volūtatis est bonum: sm obm itellectus est verū: bonū autē ⁊ malū: vt in. 6. meta. dr̃. sunt in rebus: sed verū ⁊ falsum sunt in aīa. ⁊ iō volūtas ꝑ actus suum tēdit in obm suum fm ꝙ se hꝺ in re. ⁊ iō ex bonitate et malitia rei volite actus voluntatis est bonus ⁊ malus: sed itellectus ꝑ actum suū tēdit in rem fm ꝙ est in aīa. Rō ār ⁊ malox ⁊ bonox in aīa bonū est. et ideo cognoscere malū ⁊ bonū in se bonū est. Unde Boetius dic. ꝙ noticia mali bono deeē nō pōt: sed malū accidit in actū itellectus ex indebita ꝓportiōe itellectus ad rem: ex eo. s. ꝙ apprehēdit rem aſr eē sm̃ sit. Intelligere enim rem falso est malū in actu itellectus: sicut verū est bonū eius: vt dr̃ in. 6. ethyc. actus igit̃ itellectus sic malus nō hꝺ ēt eodē mō rōnē culpe: sic̃ actus volūtatis qui inuenit̃ suo modo malus: qz rō culpe ꝑmo in actu volūtatis inuenitur: in actibus autez itellectus ⁊ aliarum potētiarum nō nisi fm ꝙ sunt impati a volūtate. Rō enim culpe in actu deformi est ex hoc ꝙ ꝓcedit ab eo q hꝺ dīm suī actus. Hꝺ autē est in hoīe fm illam potētiā que ad plura se hꝺ nec ad aliquod eox determinat̃ nisi ex se ipa: q̃ tm̃ volūtati conuenit: potētie enim organis affixe coguntur ad aliquē actū ꝑ imutationē organox sine q̃bus in actum exire nō possunt. Intellectus aūt: cuius sit potentia nō affixa organo: tamē cogitur ad aliqd ex rōne vel argumēto: sive deficit ab aliquo in q̃ nō pōt ex defectu demonstrationis ⁊ itellectualis luminis. Uoluntas aūt pōt de se in q̃lz q̃ apprehēsum fuerit: nec ab eo ꝑ aliquā rōnez violēter ꝓbiberi pōt: qz cū itellectus ferat̃ in rem fm ꝙ res est in aīa put hꝺ rōnē veri idiget itellectus ad itelligēdū rez aliquo medio lumie vel demōstratiōe ꝑ q̃ rē deducat in hꝺ q̃ ad intelligēdū sibi sit ꝓportionata. vñ ēt ꝑ rōnē pōt nēcio auelli ne alicui rei ꝓsentiat: sm volūtas: vt dictū est: fertur in suū obm fm ꝙ est in re: ⁊ iō oz vt aliquā opōnē hēat in rē ad hꝺ q̃ fiat sibi ꝓportionata: vel expoliando eā a mā: vel aliqd hꝺ: sic̃ itell⁹ fac̃: sm directe in rem apprehēsaz fm ꝙ est ferr̃. ⁊ iō nō pōt deficere q̃n ferat̃ in q̃cunq; voluerit: nec̃ aliq̃ ꝓhibēte nec̃ ꝑ aliquē ei⁹ defectū.

Ad primum g̃ dōz: ꝙ pctm̃ in cogitationibus pōt eē dupl̃r: vel inq̃tū cogitatiōes sunt: ⁊ sic nō est in eis nisi peccatū vanitatis fm ꝙ intellectus deberet occupari vtiliorib⁹ cogitationibus: ⁊ occupat̃ iutilibus: nec hꝺ in culpā imputat̃ nisi fm ꝙ actus itellect⁹ natus est a volūtate imperi: vel inq̃tum cogitatiōes ꝓpter delectationē rei cogitate querunt̃: ⁊ sic potius est pctm̃ in delectatiōe rei cogitate sm memoziā ⁊ spēm q̃ in ipsa cogitatione. Illa aūt delectatio nō est in itellectu: sm in cōcupiscibili ⁊ irascibili cui⁹ est act⁹ cogitatus. vñ tale pctm̃ reducit̃ ad idem genus vt fornicationis: ⁊ homicidij in quo est ipse actus pctī exterius perpetratus. ¶ Ad scōm dīm: ꝙ illa ꝑfecta opatio intellectus q̃ est boīs fm ꝙ est homo nō hꝺ rōnem meriti nisi fm ꝙ est a voluntate impata: sic̃ cum quis in cōtemplatiōe dīnoz⁹ mereē. Et sil'r ecōtrario nō est culpa in actu itellectus errātis: ⁊ varia cogitātis nisi fm ꝙ actus eius est a volūtate iperatus. ¶ Ad 3ᵐ dīm: ꝙ peccatuz de quo nūc logmur: qō rōnez demeriti hꝺ: nō opponit̃ virtuti quolibz modo accepte virtuti fm ꝙ est ꝓncipiuz actus meritozy ⁊ remunerabilis: q̃uis aūt ꝑfectio itellectus: vt scia ⁊ sapia possit habere rōnē vtutis ex hoc solo ꝙ ꝑfectio itellectus est opus ei⁹ bonum reddens fm ꝙ facit recte itelligere: nō tamē habz ꝙ actus eius sit remunerabilis: ⁊ meritozius nisi fm ꝙ est impatus a voluntate. ¶ Ad 4ᵐ dīm: ꝙ ifidelitas non est peccatū in itellectu existēs nisi fm ꝙ actus itellectus est iperatus a volūtate: sic enim ⁊ fides in eo est: qz fm Aug. credere nō pōt homo nisi volens: sil'r etiā nisi homo voluntarie omittat q̃ facere deberet in ifidelitatem non icideret: qz si quod in se est faceret: deꝰ reuelaret sibi q̃ credere deberet. ¶ Ad qntū dīm: ꝙ artes ille nō sunt ꝓhibite fm ꝙ tm̃ in cogitatione stant: sed per accñs inq̃tum sunt occasio peccādi fm ꝙ noticia artis disponit: ⁊ inclinat ad vsum artis q̃ sine pctō esse nō pōt: ⁊ si etiā ipsa speculatio artis peccatū dicat̃: hoc nō erit nisi ex parte speculantis qui alys intendere tenet̃. si tamē per hꝺ consideratiōē ab illis retrahatur.

Questio. II.

Deinde queritꝰ quomodo homo nāliter bonuz velit. Et circa hꝺ querunt̃ duo. ꝓmo vtrum homo velit bonū nāliter. Scōo vtrū idem motꝰ sit quo homo vult bonū nāliter: ⁊ quo vult malum.

¶ Utrū homo nāliter velit bonum. I.

AD primuz sic ꝓcedit. Uidet ꝙ homo nāliter bonuz non velit. Illud enim q̃ nāle est idem est apud oēs: sm non omnes hoies bonū volunt. g̃ bonū velle nō est eis nāle. ¶ ꝑ. illō q̃ est nāle nō assuescimus: vt in. 2ᵒ ethy. dr̃. sed homo per assuetudinē efficit̃ habilior ad bona volenduz. g̃ bonū velle nō est homini nāle. ¶ ꝑ. illud q̃ est fm nām semp est in suo actu: ⁊ si deficit nō deficit nisi in minori parte ꝓpter aliq̃ accīdentale impedimētuz: sm homo frequenter deficit a bona volēdo. g̃ nō est sibi naturale. ¶ ꝑ. fm nālia neq; meremur neq; demeremur: sm ex hoc ꝙ aliquis bona vult mereē. g̃ bona velle non est naturale. ¶ ꝑ. illud quod est nāle nō tollitur per peccatum: qz data nālia etiam in demonibus integra manent: vt Dio. dicit. Sz ꝑ pctūz alienat̃ hō a volūtate bonox. g̃ velle bonum non est naturale.

Sed contra. Mat. 4. dicit̃ in Glo. ꝙ virtutes sunt homini nāles. ⁊ hoc dic̃ philosophus in. 6. ethy. ꝙ fm vtutes aliqs inclinat̃ ad bonū volēdū. ergo bonū velle est homini naturale. ¶ ꝑ. sicut pars itellectiua perficit̃ in veri cognitiōe: ita ps affectiua pficit̃ in volūtate boni: sm cognoscere verū est nāliter desideratuz ab oībus: qz omnes hoies nā scire desiderant. vt hꝺs dicit. ergo velle bonū est homini nāle.

Respondeo dom:q illud dr esse nale alicui rei:qđ cõuenit sibi fm cõditionẽ siue forme p quã in tali nã constituitur:sic ignis nal'r tendit sursum.forma autem per quã homo est homo est ipsa rõ t itellectus. vnde in illud quod est cõueniens sibi fm rõnez t itellectũ naliter tendit.bonuz autẽ cuiuslibz virtutis est cõueniens homini fm rõnem:qz talis bonitas est ex quadam cõmensuratione actus ad circunstantias t finẽ quẽ ratio facit.vnde quidã inclinationes vtutũ siue aptitudines preexistunt natural'r in ipa nã rõnali que vtutes naturales dicuntur:t etiã per exercitium t deliberationẽ complenr:vt in.6.ethi. dicr.ideo homo natural'r in bonuz tendit.Sed motus naturalis a forma ꝓgreditur fm cõditionẽ forme. voluntas aũt talis cõditionis est t ratio:vt non sint determinata ad vnũ quin in aliud flecti possint:t ideo q̃uis velle bonũ homini sit nale:nihilominus tamẽ põt malum velle:nõ inq̃tum est malũ:sz inq̃tum extimatur bonũ.

Ad primum g̃ dom:q ista nalis iclinatio in bonũ inuenitur in hoibus oibus:sed qz vt dictuz est volũtas nõ est necessario determinata ad vnum nõ opz q omnes actu bonũ velint. ¶ Ad scõm dom:q inclinatio volũtatis ad bonũ que est in natura humana non est per assuetudinem:sz habitus quo perficir ista habilitas est vel per cõsuetudinẽ vel per ifusionez. ¶ Ad 3m dom:q in illis que sunt determinata ad vnũ semp segtur actus naturalis nisi impediar:t impedimẽtũ ɔtingit in minori parte:sz voluntas nõ est natura quedã determinata ad vnuz: t preterea hz impedimẽtũ semp sibi coniunctũ.s.carnez repugnantẽ.vñ apls Ro.7. Inuenio aliam legẽ in membris meis &c. Et ideo homo a voluntate boni simplr abducitur in id quod est apparẽs bonũ. ¶ Ad 4m dom:q actus naturalis in his que sunt determinata ad vnuz nõ potest eẽ meritozius:qz tales actus voluntati nõ subiacent:vt pz in actibus nutritiue partis:sz actus illi qui impio volũtatis subiacent meritozy sunt ẽt si homo naliter ipsos velit. ¶ Ad 5tuz dom:q iclinatio illa naturalis nunq̃ p pctũ tollir: q̃uis habilitas:vt dictũ est:semp per pctm minuatur.

¶ Utrum volũtas qua homo naturaliter vult bonũ t qua vult malum sit eadem. II.

A B secundum sic ꝓcedir. Uidet q eadẽ volũtas sit qua homo naliter vult bonũ t qua vult malũ. Potentia enim rõnalis se hz ad opposita:sz volũtas quedaz est rõnalis potentia.g̃ se habet ad opposita.g̃ eadẽ est boni t mali. ¶ P.eadẽ est voluntas vt natura ɔsiderata t volũtas deliberata:sz volũtate vt natura cõsiderata homo vult naliter bona:volũtate aũt deliberata homo vult maluz.g̃ eadem voluntate homo vult naliter bonũ t malũ. ¶ P.liberũ arbitriuz est quo eligit bonum t malũ:vt supra dictũ est:sz libe.ar.est voluntas vt ex pus determinatis pz.g̃ eadẽ voluntas est que in bonuz natural'r tendit:t que malũ vult. ¶ P.sicut se habẽt verum t falsum ad cognitionẽ ita bonũ t maluz ad affectionẽ:sz eadẽ potentia.vz.ratio que est veri est etiã falsi. g̃ eadẽ volũtas que est boni natural'r etiam est mali. ¶ P.potẽtia determinata ad vnũ nõ potest esse ꝓncipium actus meritozy sz si volũtas alia est que fertur in bonũ t que in malũ: vna earũ erit determinata ad bonũ t alia ad malũ:vel saltez altera determinata erit.g̃ neutra earum poterit esse ꝓncipiũ meriti vel demeriti.

Sed contra Idẽ non pugnat cõtra seipsuz:sz volũtas qua homo natural'r bonum vult impugnatur per illam qua homo maluz vult. g̃ nõ est vna voluntas vtraq̃. ¶ P.idem naliter nõ tendit in duo contraria:sed bonũ t malũ sunt cõtraria.ergo nõ est eadẽ, voluntas que in bonum t malum tendit.

Respondeo dom:q illud quo aliquis bonuz t maluz vult põt tripliciter dici. vno modo illud ꝓncipium quod est iclinans ad bonũ vel malũ: t hoc modo nõ est idẽ quo aliquis vult bonũ t malũ: qz ipsa voluntas sensualitatis iclinat natural'r in delectabile carnis quod est sibi conueniens:t hominis est maluz inq̃tum est homo. Uolũtas autẽ rõnalis ꝓut est natura hois:siue ꝓut consequit̃ naturalem apprehensionem vniuersalium ꝓncipiorum iuris est que in bonũ iclinat. Scõo põt dici quo aliquis vult bonũ vel malũ illõ q̃ qs eligit bonũ vel malũ sequẽdo hanc vel illaz iclinationem:t sic est eadẽ voluntas. Tertio mõ põt dici ipse actꝰ voluntatis quo voluntas vult bonum t quo vult malum in actu: t sic nõ est dubiũ aliuz esse actũ voluntatis quo qs vult bonũ t quo vult malum.

Ad primuz g̃ dom:q q̃uis potentia rõnalis sit ad opposita:non tamẽ ad vtrunq̃ oppositoꝝ equalr ordinar:sz ad vnũ naliter:t ad alterum fm q a perfectiõe ꝓprie nature deficit:t ideo alia est volũtas q̃ naturaliter tendit in bonũ.s.voluntas rõnis.t alia que naliter tendit in maluz hois sz q est homo.s.volũtas sensualitatis:t precipue fm q est per fomitem corrupta. ¶ Ad secũdũ dom:q voluntas vt deliberata:t vt nã nõ differunt fm essentiã potẽtie:qz nale t deliberatoriũ non sunt differentie voluntatis fm se:sz fm q sequit̃ iudicium rõnis:qz in rõne est aliquid naturaliter cognituz quasi ꝓncipiuz indemonstrabile in operabilibus:qõ se hz per modum finis: qz in operabilibus finis hz locum ꝓncipij: vt in.6.ethic.dr. vñ illud qõ finis est hois est naliter in rõne cognitũ esse bonũ t appetẽdũ:t voluntas ɔnis istaz cognitionẽ dr volũtas vt natura:aliquid vo ẽ cognitũ in rõne p iquisitionẽ: ita in opatiuis sic in speculatiuis:t vtrobiq̃.s.taz in speculatiuis q̃ operatiuis ɔtingit iquirẽtẽ rõnẽ errare. vñ volũtas que talẽ cognitionẽ rõnis sequit̃ deliberata dr:t in bonũ t malum tendere põt:sz nõ ab eodẽ iclinãte:vt dictũ est. ¶ Ad tertiũ dom:q lib.ar.nominat potẽtiã eligẽtẽ bonum t malum:t nõ illud qõ ad vtrũq̃ iclinat. ¶ Ad q̃rtum dom:q q̃uis eadẽ rõ possit esse veri t falsi:nõ tamẽ ex eodẽ habet q sit vtriusq̃:sz ex vtute ꝓmoꝝ ꝓncipioꝝ que sunt naturaliter cognita hz vt vitatem cognoscat.ex fantasia vo habet vt falsuz iudicet.Simil'r in electione voluntatis est rectitudo ex nali inclinatiõe cuz auxilio gratie:sed est in ea pccatum ex corruptiõe iferioꝝ virium que in pctm iclinant. ¶ Ad quintuz dom:q voluntas est fm hꝫ determinata in vnũ naliter tẽdẽs:ita q in alterum naliter non tendit:non tamẽ in illud in quod naliter tẽdit de necessitate:sz voluntarie tẽdit.vñ t potest illud nõ eligere. simil'r potest etiam nõ eligere illud pctm in quod sensualitas corrupta iclinat: qz iclinatio nalis:vt dcm est:ẽ fm exigẽtiaz nãe iclinãtis.

¶ Questio. III.

Deinde querit̃ de superiori scintilla ratiõis. Et circa hoc querunr.3. Primo vtrũ supior scintilla rationis possit extingui.Scõo supposito q nõ extinguatur vtrum conscientia possit errare. Tertio vtrum conscientia errans liget.

¶ Utrũ supior scintilla rõnis possit extingui. I.

A B primuz sic ꝓcedir.Uidet q supior scintilla rõnis possit extingui.Error rõnis extinctio eiꝰ dr: qz tenebre cõparar:sz hãc scintillaz rõnis cõtingit errare: vt pz i Hlo. Piero. Eçech. p. Ubi ꝑter vba q̃ in litera iducunr paulopost subdit. Hãc aũt cõsciaz sepe ꝓcipitari videmus.g̃ supior scintilla rõnis põt extingui. ¶ P.superior scintilla rõnis videt eẽ supior rõnis ps:sed rõ supior

potest peccare et mortaliter: vt supra dictū ē. g̃ scintilla ista p̃t extingui. ¶ P. ꝑpetas hꝫ. scintille ē q̃dit' manet vt malo remurmuret: sz in hereticis nihil ē qō remurmuret in his pctis q̃ fm sectā suā faciūt: qz ēt in occisiōe iustoꝝ arbitrā-tur se obsequiū p̄stare deo: vt dr̄ Jo. 16. Ergo scintilla rōnis est in eis extincta. ¶ P. phs dic̄ in. 7. etb. q mali. s. g̃ bituz vity iā acg̃siuerūt: ignorantiā finis hñt: sz nō p̄t fieri mur-mur q̃tū ad actū nisi fm q cognoscit deuiatio a fine. g̃ vr q in illis quoꝝ potētie p hꝫ bit⁹ corrupte sunt hꝫ murmur cesset: z ita scintilla rōnis in eis extinguit. ¶ P. idē est qō remurmurat malo: z qō iclinat ad bonū: sz in dānatis nō ē aligd icitās eos ad bonū. g̃ nec in eis ē aligd remurmurās malo: z iō scintilla rōnis in eis extinguitur.

Contra. Scintilla rōnis extingui nō p̄t lumīe itell's remanēte: sz lumē itell's nūq̃ p pctm̃ tollit: qz lumē illud ad imaginē ptinet: vt pz ex eo qō dr̄ in ps. Signatū est sup nos lumē vultus ꝛc. vbi Glo. exponit de cōsignatiōe imaginis. g̃ scintilla rōnis p pctm̃ nō extinguitur. ¶ P. illud qō est nāle p pctm̃ nō tollit: sed iclinatio ad bonū est homini nālis: vt dictuz est: q̃ est fm rōnis scintillā. g̃ scintilla rōnis p pctm̃ nō extinguitur.

Respōdeo dōz: q fm Dion'. in. 7. ca. de di. no. Dina sapīa ꝟiungit p̄ncipia scōoꝝ vltimis pri-moꝝ: qz vt in li⁹ de cāis ostdit in ordine creatoꝝ oz q ꝟnis p̄cedēti similet: nec b̄ p̄t eē nisi fm q aligd' pticipat de p-fectiōe ei⁹: qō qdē iferiori mō est in scōo ordine creaturaꝝ q̃z in p̄mo. vñ b̄ qō inferior creatura de silitudine supioris pticipat est sup̄mū in iferiori: z vltimū in supiori: qz est defi-ciētius receptū q̃z in supiori sit. iter creaturas aūt talis ē or-do: vt p̄mo sit āgelus z scōo sit rōnalis aīa: et qz rōnalis aīa corpori cōiuncta est: iō cognitio debita sibi fm suū ꝓprium ordinē est cognitio q̃ a sensibilibus in itelligibilia ꝓcedit z nō ꝓuenit in cognitionē vitatis nisi igsitiōe p̄cedēte: z iō co-gnitio sua rōnalis dr̄: qz vo angelus simpl'r icorporeus est: nec corpori vnit cognitio nāe sue debita est: vt simpl'r sine ꝛquisitiōe vitatē apprehēdat: ꝓpter qō itellectualis nā no-minat': opz g̃ q in aīa rōnali q̃ angelo in ordine creaturarū cōtiguat sit aliq̃ pticipatio itellectualis vtutis fm quā ali-quā vitatē sine ingsitiōe apprehēdat sic̄ apprehēdunt p̄ma p̄ncipia nāliter cognita tam in speculatiuis q̃z ēt in operati-uis. vñ z talis vtus itellect⁹ vocat fm q est in speculatiuis q̃ēt fm q in operatiuis est sinderesis dr̄: z hec vtus scintil-la ꝟueniēter dr̄ q sic̄ scintilla ē modicū qd ex igne euolās: ita hec vtus est q̃dā modica pticipatio itellectualitatis re-spectu eius qō de itellectualitate in angelo est. z ꝓpter hoc ēt supior pars rōnis scintilla dr̄: qz in nā rōnali sup̄mū ē. vñ z Diero. dic̄. q p aquilā significat': q̃ cetera aīalia in volan-do trāscendit: ita z b̄ vtus trāscēdit rōnabilē q̃ p boiem si-gnificat': z cōcupiscibilē q̃ p vitulū: z irascibilē q̃ p leonem. Sic̄ aūt nō contingit in speculatiuis itell'm errare circa co-gnitionē p̄moꝝ p̄ncipioꝝ: quin semp repugnet oī ei qō con-tra p̄ncipia dr̄. ita ēt nō contingit errare in practicis in p̄nci-pys p̄mis: z ꝓpter b̄ dr̄. q hec supior rōnis scintilla: q̃ sinde-resis est: extingui nō p̄t: sed semp repugnat omni ei qō cō-tra p̄ncipia nāliter sibi indita est.

Ad primuz g̃ dōm: q sicut non cōtingit itell'm erra-re circa p̄ncipia fm se cōsiderata: cōtin-git tamē errare circa ea fm q sunt vtute in cōclusionibus per malam rōcinationē: ita etiā lumen sinderesis in se nun q̃z extinguit': sz fm q deliberādo deducit in ꝟclusionē ope-rabilis potest esse defectus sz q per impetū delectationis z passionis cuiuscūq; aut etiā falsē iductionis errorū cōclu-sio nō recte ex p̄ncipys p̄mis deducitur: z iō nō dicit q sin-deresis p̄cipitat': sz q ꝟscia p̄cipitatur que est cōclusio: vt su-pra dictū est. z est in ea vtus sinderesis: sic̄ vtus p̄ncipioꝝ in cōclusiōe. ¶ Ad scōz dōm: q sinderesis est aliud a supe-riori parte rōnis: qz est supra totam rōnē: vt Diero. dicit in Glosa iducta. vnde nō sequit' q si in rōne sit pctm̃ q in sin-deresi sit pctm̃. ¶ Ad 3m dōm: q sic̄ lumen itellectus nāle nō sufficit in cognoscēdo ea que fidei sunt: ita etiā nō suffic̄ in remurmurando bis que ꝟ fidē sunt nisi lumine fidei ad-iuncto. z ideo sinderesis etiam in ifidelibus manet itegra q̃tum ad lumē naturale: sz qz ꝓuato lumine fidei excecati sunt nō remurmurat eoꝝ sinderesis bis q̃ ꝟtra fidem sunt. ¶ Uel dōm: q sinderesis semp remurmurat malo in vni-uersali: sz q in heretico nō remurmurat huic malo ꝑticula-ri b̄ cōtingit ꝓpter errorē rōnis in applicatiōe vlis p̄ncipy ad ꝑticulare opus: vt patebit in sequēti artic'o. ¶ Ad q̃rtū dōm: q ignorātia maloꝝ qua finē ignorāt nō est ignorātia opposita scie vli: qz si a malo q̃reret vtrū bonū eēt fornica-ri diceret q nō sz bz ignorātiā finis oppositā scie de fine sz q ꝛmiscet se ad electionē huius ꝑticularis opis sic̄ p̄n⁹ ad cō-clusionē ꝛmiscet': z ita ꝓpter iclinationez bitus ꝟru deficit malus de finis iudicio. Judicat. n. b eē tāq̃ per se bonū: vt cū mliere delectet': z iō ꝓpter iclinationē bitus: z ipetū pas-siōis nō p̄cipit mēte sinderesis murmur: qz aīa ē q̃si iebria-ta passiōe. vñ z si exterius ꝟrium ꝓferat: nō tamē mens sua iterius ita tenet: sic̄ ebry dicūt vba sapiētū exterius: que tñ iterius nō itelligūt: z est exēplū pbi. in. 7°. etb. in hac ma-teria loquētis. ¶ Ad 5m dōm: q ēt in dānatis manet nālis i-clinatio qua hō nāliter vult bonuz: sz hec iclinatio nō dicit actū aliquē: sz soluz ordinē nāe ad actū. b aūt ordo z habili-tas nunq̃z in actū exit vt bonū actual'r velit ꝓpter ꝓpetuz ꝛpedimētū obstinatiōis volūtatē ligātis: sz tamen nālis co-gnitio manet: z iō semp manet murmur rōnis cōtra volun-tatē. volūtas tamē nunq̃z rōni obedit.

¶ Utrum conscientia aliquādo erret. II.

Ad secundum sic ꝓcedit'. Uidetur q cōscia nunq̃z erret. Ad b enim q aliqō iudiciū sit certū opz in dictis te-stium certā vitatē eē: sz in dīno iudicio qō certis-simū est nūq̃z a iusticia declinans ꝟscia tenet lo-cū testis: vt pz Ro. z. Testimoniū reddēte ꝟscia eoꝝ. g̃ con-scia ifallibilē vitatē hz: z ita nō errat. ¶ P. illud qō ē nāle: est idē apud oēs z semp: sz fm Basiliū ꝟscia est nāle iudica-toriū. g̃ ꝟscia semp manet in sua rectitudine: z ita nō errat. ¶ P. illud qō est p̄mū in aliquo ordīe oz eē fixū z stās. oīs eniz motus ꝓcedit ab ꝛmobili: vt dic̄ Aug. s. sup Gen'. Sed lex ē dirigēs in oībus actibus humanis. g̃ lex ꝛmobil'r recti-tudinē cōtinet: sz ꝟscia est lex itell's nr̄i: vt dic̄ Dam̃. g̃ ꝟscia semp recta ē. z nunq̃z errat. ¶ P. cōscia scia q̃dā est: sed scia semp veroꝝ est: vt pz p̄mo posterioꝝ. g̃ nec ꝟscia errare po-test. ¶ P. vt dr̄. 8. etb. fm b scia in icōtinēte obtenebratur q a passionib⁹ vincit': sz ꝟsciam passiones nō vincūt: qz q̃n fm passiōes homo operatur ꝟsciētia remurmurat. ergo cō-sciētia a ꝓpria rectitudine nō obliquatur: z ita nō errat.

Sed contra. Eccl'. p̄ in Glos. Diero. dicit. Cōsciaz iterduz p̄cipitari videmus: sz p̄cipi-tium eius est ipsius erroꝝ. g̃ cōscia q̃nq̃z errat. ¶ P. ad con-sciētiaz ptinere videt' arbitriū de rebus agēdis vel nō agē-dis: sz in hoc arbitrio plerūq; boies decipiunt': vt pz Jo. 17. Uenit hora vt oīs q interfic̄ vos arbitret' se. obse. p. ōo.

Respōdeo dōz: q sicut ex p̄dictis patz p̄ma p̄ncipia q̃bus rō dirigit' in agēdis sunt p se nota: z circa ea nō ptingit errare sicut nec ptingit errare ip̄m de-monstrantē circa p̄ncipia p̄ma. Nec autez p̄ncipia agēdoꝝ nāliter cognita ad sinderesim ptinēt: sic̄ deo eē obediēdū: z silia. Sic aūt in sciētys demōstratiuis ex p̄ncipys cōibus nō deducunt' ꝟclones nisi mediātib⁹ p̄ncipys ꝓpꝛys: z de-terminatis ad gen⁹ illud vtutē p̄moꝝ p̄ncipioꝝ cōtinēti-

bus:ita in operabilibus in qbus rō deliberans syllogismo quodam vtitur ad iueniendū quid bonū sit: vt ps ex 3°. de aīa:ex pncipys cōibus in ꝯclonem huius operis determiati venit mediātibus quibusdā pncipys ,ppys ꝛ determiatis. Nec aūt ,ppa pncipia nō sunt p se nota naturalr: sic pncipia cōia:sz inotescūt vel per iquisitionē rōnis vel p assensum fidei:ꝛ qz nō oium est fides:vt dr̄ pc Lor.8. Iterū qz rō conferēs qñqz decipitur:ideo circa ista pncipia cōtingit errare sic̄ hereticus errat in hoc q credit oē iuramētū esse illicitū:ꝛ hec pncipia determinata ptinent ad rōnez superiorē vel iferiorē:veritas aūt cōclonis dependet ex vtrisq; pncipys.ꝛ ideo cū ꝺscia sit quedā cōclusio sententiās quid bonū sit fieri vel dimitti:vt ps ex his que dicta sunt supra.di. 24. Cōtingit in ꝺscia errorē eē ,pter B q rō decipiť in pncipys appropriatis:sic̄ ꝺscia heretici decipiť dum credit se nō debere iurare ēt ,p cā legitima:qñ ab eo expetiť:non qz decipiať in B cōi pncipio qō est nullū illicitū eē faciendū: sz qz decipiť in B q credit omne iuramentū esse illicitū:qō quasi ,p pncipio accipit.

Ad primum g̃ dōm:q cōscia dicit esse testis inq̃tum id retinet ꝺtra qō voluntas feē quasi volūtatē accusans de eo q sibi nō obediuit:et in hoc nō errat:qz facere ꝺtra conscīam pctm̃ est:vt infra dicetur sz ,pter hoc nō remoueť quin errare possit in hoc q de faciendo vel nō faciēdo sentētiat. ¶ Ad scām dōm:q ꝺscia dicit nāle iudicatoriū non per se:sed inq̃tum vtus sindere sis in ipsa manet:sic̄ vtus pncipioꝝ saluatur in ꝯclonibus:ꝛ ex parte illa nō errat. ¶ Ad tertiū dōm:q cōscia nō est prima lex ꝛ p̄mū dirigens in humanis actibus:sz quasi q̃dam applicatio p̄me legis.s.pncipioꝝ cōium ad actus particulares:,pter quod a Dam̃.lex itellectus dicit. vnde nō oz q semper sit recta. ¶ Ad quartū dōm:q ꝺscia nō dr̄ scia simpliciter:sz fm quid.s.fm extimationē illius cuius est ꝺscia. dr̄.n.ꝺscia fm q aliquis sibi conscius est:q̃uis autē sciētia semper sit verorꝝ: nō tamē quicquid aliquis extimat se scire verum est:ꝛ ita nō opz q semper sit cōscientia vā. ¶ Ad qntum dōm:q in cōclusione particularis agendi duplr cōtingit esse defectū. vno modo ex falsitate pncipioꝝ:ex qb⁹ syllogiçatur:ꝛ hoc modo in ꝯclusione tenetur id qō veritatis ꝺtium est:ꝛ B est error cōscientie. Alio modo ex impetu passionū absorbentiū:ꝛ quasi ligantiū rōnis iudiciū in particulari vt actu nō cōsideret nec boc nec eius oppositus:sz voluntas sequatur delectabile quod sensus ,pponit: et hic est error electionis ꝛ non cōscientie.

¶ Utrū conscīa errans obliget. III.

A tertiuz sic ,proceditur. Uideť q conscientia errans non obliget. Quicūqz enim nō facit hoc ad qō obligať peccat:sz pctm̃ vt supra dictuz est:est dictū vel factū vel concupitum cōtra legē dei:cum igiť cōsciētia ꝛ rō errans nō sit fm legem dei:videť q nō obliget. ¶ P̄. omne pctm̃ reducit ad aliqō genus peccati: qz nihil est in genere qō nō sit in spē:vt in scōo topic.dr̄. sz si aliquis habeat cōscīam furādi:vt pascat patrē: hoc furari nō reduciť ad aliqō genus peccati:vt ps in discurrēdo p singula.ergo talis nō peccat.g̃ talis ꝺscia erronea euz non obligabat. ¶ P̄. ,preceptū iferioris nō pōt obligare cōtra ,preceptuz superioris:vt infra.44.di.dicetur:q ,preceptum ,pconsulis non obligat ad faciēdū aliqd cōtra ,preceptum impatoris:sed deus superior est ꝺscia nostra.g̃ ꝺscia nostra non pōt nos obligare ad faciēdum aliqd cōtra ,preceptū dei:ꝛ sic idē qō ꝑus. ¶ P̄. deus est potētioris ꝛ maioris auctatis q̃ ꝺscia nostra: sz ōs nō pōt nos obligare ad pctm̃ faciēdū suo ,precepto.g̃ multo minus ꝺscia. ¶ P̄. nullus faciēs hoc ad qō obligať peccat: alⁱs esset pplexus:qō est ipossibile:qz sic nēcio peccaret: sed si habeat aliquis erroneā ꝺsciam q debeat fornicari ꝛ fornicer̄ nō excusať a peccato:alⁱs tyranni qui sanctos occiderunt nō peccassent:qz arbitrabant̄ se obsequiū deo prestare.g̃ ꝺscia erronea nō obligabat. ¶ P̄. dictamē ꝺscie nō facit vt id qō est veniale sit mortale:qz alicui dictat cōscia q nō est bonū loqui v̄ba ociosa:nec tamē dicens mortalr peccat:sz plus distat malū a bono q̃ veniale a mortali. g̃ ꝺscia errans nō obligat ad ea que sunt fm se mala.

Contra sup illud Eccles.7. Scit enī tua ꝺscia ꝛc. Dicit Hlo. quasi.s.ꝺscia iudice nocens nō absoluiť:sz ,preceptū iudicis obligat ad aliqd faciēdū.g̃ ꝺscia obligat. ¶ P̄. Ro.13.dr̄. Omne qō nō est ex fide pctm̃ ē.i. ꝺtra conscīam. Hosa. Etiaz si bonū est qō fit: sz conscīa ,phibēs bonū est errans.g̃ conscīa errans obligat. ¶ P̄. iste hz conscīaz si non fornicetur q peccat mortalr.omne autē pctm̃ mortale est ex contēptu dei:sed quicūqz facit aliquid in intentiōe contēnendi deuz mortalr peccat.g̃ iste mortalr peccat:ꝛ ita ꝺscia errans euz obligabat.

Respondeo dōz:q circa B sunt due opiones. Quidā enī sunt opa p se bona:ꝛ ꝺscia que ea faciēda dictat non est errans:sz recta.vñ talis cōscia simplr ligat:nec vnq̃ deponēda est:q̃daz vo sunt de se idifferētia:vt leuare festucā: vel aliqd hꝺ:ꝛ si conscīa talia opera dictat esse faciēda obligat ad faciēdū non simplr:sz manēte tali ꝺscia:vnde tenetur vel ꝺsciam istaz deponere:qz erronea est:vel facere qō conscīētia dictat:aliter enim peccat. Quedā vo opera sunt de se mala sicut fornicari:mētiri:ꝛ hꝺ:ꝛ ad hec nullo modo ꝺscientia obligare pōt: sz verū est q si aliquis credat se nō fornicando legem dei contemnere nō ,pter hoc q conscīētia eum ad fornicanduz ligat peccat:sz qz in cōtēptū dei B qō dimittendū est dimittit. Sed si diligenter videať quō conscīa ligat inueniť in oibus ligare:vt alia opinio dic̄.Lō scientia eniz qōdā dictamen rōnis est:voluntas aūt nō mouet in aliqd appetendū nisi ,psupposita aliq̃ apprehensiōe. obm eniz voluntatis est bonū vel malū fm q est imaginatū vel intellm. Intentiōez aūt boni vel mali rō ipsa demōstrat.vnde cū actus voluntatis ex obiecto specificer̄:oz q fm rōnis iudicium ꝛ cōscīe voluntatis actus ,pcedat:ꝛ per modū istū ꝺscia ligare dr̄.qz.s.si aligs fugiat p volūtatē qō rō bonū dictat ē ibi fuga boni: q̃ fuga malū est:qz volūtas fugit illud ac si esset bonū fm rōnez ,pter tristiciā aliquā fm sensum:ꝛ simlr si rō dictet aliqō bonum esse malū:voluntas nō potest in illud tendere quin mala sit:tendit eniz in illud vt ostensum est a rōne:ꝛ ita vt in malum simplr ,pter apparēs bonū fm sensum:ꝛ iō siue rō siue cōscīa recte iudicet siue nō voluntas obligať hoc modo:q si iudicium vel dictamen rōnis:qō est ꝺscia:nō sequiť actus volūtatis: ꝺordinatꝰ ē:ꝛ hoc est obligare.s.astringere volūtatē vt non possit sine deformitatis nocumēto in aliud tēdere: sicut ligatus nō pōt ire. Sciēdū tamē q aliter ligat cōscīa errans aliter ꝺscia recta. Conscientia eniz recta obligat simplr ꝛ p se. B enim qō est per ipsam dictatū est in se bonū ꝛ ex iudicio rōnis bonū apparet. vnde si nō fiat malū est.ꝛ si fiat bonū est:sz ꝺscia erronea nō obligat nisi per accīs:ꝛ fm qd.si enim dictet aliquid eē faciendū illud fieri in se cōsideratū nō est bonū nēcium ad salutē:sed apprehendiť vt bonū:et ideo cū nō liget nisi fm q est bonū nō obligatur voluntas per se ad B:sz per accīs.s.rōne apprehensionis qua iudicatur bonū:ꝛ iō si fiat aliquid quod est fm se malū qō errās rō iudicat bonū peccatū non euitat. Si aūt non fiat pctm̃ incurriť:qz vnus defectus bonitatis sufficit ad B q aliqd dicatur malū:siue desit bonitas que est per accidēs fm q res apprehēditur in rōne boni:siue bonitas q̃ est rei per se Sed si sit altera tm̃.s. que est per accidens non ,pter hoc

erit actus bonus: ⁊ ista solutio accipit ex vbis phi. in. 7. etb. vbi queritur vtrum dicat aliqs incontinēs: ex hoc qꝫ p passionē discedit a qualicūqꝫ rone sive recta sive nō recta. vel dicat incontinēs ꝓpter hoc qꝫ discedat a rone recta: ⁊ soluit qꝫ dicit incontinēs p se ⁊ simplr ꝓpter hoc qꝫ discedit a rone recta. sz dr p accns incontinēs: ex hoc qꝫ discedit etiā a qualicunqꝫ rone sive recta sive nō recta.

Ad primuz g dom: qꝫ q̄tuis illud qō rō dictat per se nō sit ſm legē dei: sicut nec per se bonū tamē p accns est ſm legē dei: sicut ⁊ bonū inq̄tuz rō apprehendit ipm vt ſm legē dei ⁊ bonū: ⁊ iō sequit qꝫ ꝛscia errās per accns obliget: ⁊ nō p se. ¶ Ad scōm dom: qꝫ ꝛscia errās que dictat aliqd esse faciēdū dictat illud eē faciēdū sub aliqua rone spālis boni vel qz piū vr vel iustū vel aliquid hꝺ. vñ q cōtra hāc conscīam facit peccat: ⁊ pcm illud opponit vtuti sub cuius rone rō oppositū dictabat. ¶ Ad 3m dōz: qꝫ conscia obligat nō vtute ꝓpria: sz vtute precepti diuini: nō enim ꝛscia dictat aliqd eē faciēduz hac rone: qz sibi videt: sz hac rone: qz a deo ꝓceptū est. vnde p accns ex vtute dini ꝓcepti obligat inq̄tum dictat hꝺ vt ꝓceptū a deo: ⁊ iō dictamē conscie plus obligat q̄ ꝓceptū plati sicut: ⁊ ꝓceptum diuinū: in cuius vtute ligat sicut pz: si ꝓceptū regis nō gueniret ad pplm nisi mediante aliquo principe: si ꝑnceps diceret hoc est ꝓceptū a rege: q̄uis nō esset verū dictum suum obligaret: vt ꝓceptū regis: ita qꝫ ꝛcēptores mererent penā. ¶ Ad q̄rtū dom: qꝫ iō deus non pōt nos obligare ad pctm faciēdū: qz nō pōt errare: vt iudicet hoc eē faciēdū qō non est faciēdū. ꝛscia aūt errare pōt. ⁊ iō nō est simile. ¶ Ad 5m dom: qꝫ simplr nullus perplexus est absolute loquēdo: sed quodā posito nō est iconueniēs illo stante aliquē perplexū fore: sicut itentōe mala stāte sive fiat actus debitus qui est in ꝓcepto sive nō fiat: peccatum icurrit. similr etiam stante erronea conscia qcqd fiat pctm nō vitat: sed pōt homo cōsciētiā erroneā sicut ⁊ itentionē prauaz deponere. ⁊ iō simpliciter nō est perplexus. ¶ Ad sextū dom: qꝫ conscia vt dicuz est obligat vtute precepti diuini sub cuius rone apprehendit illud quod rō dictat. ⁊ iō si illud apprehendat vt directe cadens sub precepto peccat mortalr: omittēdo quod conscia dictat: etiam si sit veniale: ⁊ idifferens. Si aūt apprehendatur: vt nō directe cadens sub precepto vel prohibitione: tunc nō fit directe cōtra conscīam: sz preter eam: et ita nō peccatur mortalr sed venialr: vl etiā nullo modo sīc quādo conscīētia dictat alicui qꝫ bonū est facere aliqō op⁹ cōsilij: si nō facit nō peccat: qz nō apprehēdit illud vt bonū debitū ⁊ necium ad salutem: ⁊ precepto subiacens.

¶ Expositio textus.

Et si vitijs et pctis obnubilet ⁊c.) Nec obnubilatio ⁊ corruptio itellectus nō itelligitur q̄tum ad actuz ꝓpriuz ipsi⁹ itellectus ſm se considerati cum in multis peccatoribus acutissima igenia iueniantur: sed itelligitur ſm habilitatem ad gram ⁊ vtutem: ⁊ ad opus bonū put etiā dr qꝫ ois malus ignorans est: sunt tamē quedā peccata que etiā itellectus cōtemplationē obnubilāt: inq̄tuz per ea homo passionibus perturbat ⁊ distrahitur: ⁊ a cōtemplationis actu impedit: vt precipue in peccatis carnalibus pz. vñ et cōmētator in. 7. phy. dicit. qꝫ vtutes morales perficiūt ad scias: ⁊ ꝑcipue vtus castitatis. (Breuius rideat dicētes actu volūtatis ⁊c.) hec respōsio vtriqꝫ opinioni cōis esse potest precipue q̄tum ad actū malum in quē volūtas nāliter nō ordinat. (Sz volūtas hꝺ semp caret effectu ⁊c.) Hoc pōt itelligi de effectu vltimo voluntatis: quo. s. in vltimū finē ordinat. s. de actu meritorio: ⁊ tunc per gram itelligitur gratia gratū faciens sine qua merituz esse nō potest. si aūt itelligitur vl effectus bone volūtatis q̄tum ad qōcunqꝫ bonū: sic per gram oz itelligere gratuitū dei auxiliū: quo oibus non tm̄ gratuita: sz etiam nālia confert sine quo nihil boni in nobis esse pōt. (Alij aūt dicūt vnā esse volūtatez ⁊c.) Ista opinio videt ponere qꝫ qz voluntas naturaliter vult bonū. qꝫ iste motus voluntatis semp maneat: ⁊ ſm additionē actus volūtatis deliberatiue dr bonus vl malus simplr: sz si per motum itelligebant actum quendā voluntatis qui est opatio: sic falsum dicebant: qz voluntas non est determinata nāliter ad vnum vt semp agat. si aūt per motum itelligebant iclinationem voluntatis in bonū: sic verū dicebāt: qz illa iclinatio semp manet eadē: siue qs ex deliberatione bonū siue malum velit.

¶ An ex fine omnis actꝰ pēsari debeāt vt simplr boni vel mali dicant. ¶ Dist. XL.

Post hec adijciēduz videt de actibꝰ vtrum ⁊ ipsi ex fine sicut voluntas pensari debeāt boni vel mali. Licz enim ſm quosdaz oēs boni sint inq̄tum sunt: nō tamē absolute omnes dicēdi sunt boni nec oēs remunerabiles: sz qdaz simplr mali dicunt: sicut ⁊ alij boni. naz simplr ac vere boni sunt illi actus qui bonā habēt cām ⁊ itentionem. i. qꝫ bonaz voluntatē comitantur ⁊ ad bonuz finē tendunt. Mali vero simplr dici debēt qui peruersam habēt cām ⁊ itentionē. Unde Ambrosius ait. Affectꝰ tuus operi tuo nomē imponit: ⁊ Aug. super psal. xxxi. Nemo computet bona opera sua añ fidē. Ita enī mihi videt esse: vt magne vires ⁊ cursus celerrimus ꝓter viā: qz vbi fides non erat: bonū opus nō erat: bonum enim opus intentio facit: ⁊ itentio nem fides dirigit. nō valde attēdas quid homo faciat: sed quid cuz facit attendat: quo lacertos optime gubernatiōis dirigat. His testimonijs insinuare videtur ex affectu ⁊ fine opera eē bona vel mala. qbus consonat quod dominus in euangelio ait. Nō pōt arboz bona. f. m. fa. neq̄ ar. ma. f. bo. fa. noie arboris nō humane mentis natura: sed voluntas itelligitur: que si mala fuerit: nō bona: sz mala facit opera. Si vero bona fuerit: bona: nō mala facit opera.

¶ Utrum omnia opera hominis ex affectu ⁊ fine sint bona vel mala.

Sed queritur vtrum omnia opera huius hominis ex affectu ⁊ fine sint bona vel mala. Quibusdam ita videtur esse: qui dicunt omnes actus esse idifferētes: vt nec boni nec mali per se sint: sed ex itentiōe bona bonus: ⁊ ex mala malus sit omnis actus: ſm quos quilibz actus potest esse bonus si bona itētione geratur. Alijs vero videtur qꝫ quidam actus in se mali sunt: ita vt nō possint eē nisi peccata: etiaz si bonā habeant cām. Et quidam in se boni: ita vt ⁊ si malam habeāt causaz:

nō tamē boni esse desinār. quod testimonio Augustini cōfirmant qui dicit bonum aliquādo nō bene fieri: quod enīz quis inuitus: nec necessitate facit. nō bene facit: quia non bona ītentiōe facit. Ut ait Augu. super Joānem. Seruilis inqt timor nō est in charitate. Jn quo q̄z quis credatur deo: nō tamen in deum. ⁊ si fiat bonuz: non bene tamē. nemo enīz inuitus bene facit: etiā si bonuz est quod facit. Ecce habes q̄ aliquis nō bene facit illud quod bonū est. facit ergo quod bonum est ītentione nō bona. Jdeo illi asserunt q̄dam opera esse talia que sic bona sunt: q̄ mala esse non possint: quocūq̄z modo fiant: sicut ecōuerso q̄dā sic sunt mala vt nō possint esse bona: quacūq̄z ex causa fiant. Alia autē esse opera que ex fine vel ex causa bona vel mala sunt: ⁊ ad illa referunt sanctoꝝ testimonia: quibus vel affectu vel ītentiōe iudicium operum pensari dicūt: tripartitam edunt isti differentiam actuum.

¶ Aliter Aug. sentire videt qui dicit opera hoīs esse bona vel mala ex ītentiōe ⁊ causa: p̄ter q̄dam que per se peccata sunt.

Sed Aug. euidentissime docet in libr. cōtra mendaciuz: oēs actus p̄m ītētionem ⁊ causam iudicandos bonos vl̄ malos. p̄ter quosdā qui ita sunt mali vt nunq̄z possint esse boni: etiā si bonā videantur causaz habere. Jnterest autē plurimuz qua causa: quo fine: qua ītentiōe quid fiat. Sz ea q̄ ꝓstat esse peccata nullo bone cause obtentu: nullo quasi bono fine: nulla velut bona ītentiōe faciēda sunt: sed ea gppe opera hominū si causas habeant bonas vel malas: nūc sunt bona: nunc mala: que nō sunt per seipsa peccata. sicut victū prebere pauperibus bonū est: si fit causa miseri cordie cuz recta fide. ⁊ cōcubitus cōiugalis q̄n fit causa generādi: si ea fide fiat vt gignant regenerādi. Hec rursus mala sunt si malas hīt causas. velut si iactantie causa pascitur pauper. aut lasciuie causa cū vxore cōcubitur. aut filij gnān-tur: nō vt deo ꝛ vt dyabolo nutriant. Cum ꝯo opera ipa p se peccata sunt. vt furta: stupra: blasphemie: quis dicat causis bonis esse faciēda: vl̄ peccata nō eē: vel quod absurdius est: iusta peccata esse? Quis dicat furemur diuitibus: vt habeamus quod demus pauperib⁹? Aut falsa testimonia proferamus: nō vt inde inocētes ledātur: ꝛ potius saluent? Duo enim bona hec sunt vt inops alatur: ⁊ inocens nō puniatur. Aut q̄s dicat adulteriū esse faciendū: vt per illam cum q̄ fit: homo de morte liberetur? Testamenta etiā vera cur nō surripimus ⁊ falsa supponimus: ne hereditates habeant qui nihil boni agunt: sed hi potius qui idigentes adiuuant? Cur nō fiant illa mala pp̄ bona: si pp̄ bona nec illa sūt mala? cur nō ab imūdis meretricib⁹: q̄ dicant stupratores: rapiat diuitias vir bonus vt idigētib⁹ eas largiatur: cū nullus malū sit maluz: si p̄o bono fiat? Quis hoc dicat nisi qui res humanas moresq̄z conatur ⁊ leges subuertere? Dō enīz facimus nō dicaī recte posse fieri: nec īpune tantū: verū etiam gloriose: vt in eo non timeaī suppliciū: sed speretur ⁊ premiuz. si semel consenserimus in malis actibus non qd fiat: sed quare fiat esse querēduz: vt quecūq̄z p̄o bonis fiūt causis: nec ipsa mala eē iudicenī. At iusticia merito punit eum qui dicit se subtraxisse superflua diuiti: vt p̄rebeat pauperi. ⁊ falsariū q alienū corrūpit testamētū: vt is eēt heres: qui largas faceret elemosynas: nō ille q nullas. Et eū q se fecisse adulteriū ostēdit: vt p illā cū qua fecit hoiem de morte liberaret. Sz dicet aliquis ergo equādus est fur qlibet furi q volūtate minime furaī. qs hoc dixerit? sed hoꝝ duoꝝ non ideo qsq̄z est bonus: q̄ peioꝝ est vnus. peioꝝ est. n. q̄ cupiscendo q̄z q miserando furaī. Sed si furtū oē pctm̄ est: ab oī furto abstinendū est. Quis enī dicat esse peccādū: ēt si aliud sit grauiꝰ: aliud leuiꝰ pctm̄? Hīc aūt querimus qs actus pctm̄ sit: vel si sit: nō qd grauiꝰ vel leuius. Jntēde lectoꝛ p̄positis verbis tota mētis cōsideratiōe: q̄ nō inutilē hīt exercitationē: ⁊ dinosces qs actus sit pctm̄. q. s. malā bz cām. nec ille rm̄: q̄ sunt nōnulli actꝰ q etiā si bonam bēant cām: tamē peccata sunt: vt supra positū est. Ex quo cōseq videt q̄ non semp ex fine iudicaī volūtas: sine actio mala: sic̄ in illis q̄ per se petā sunt. Jlla enim cū qs gesserit p̄o aliq̄ bona cā: bonū videnī hīc finez: nec ex fine volūtas ē mala: nec ex volūtate actio fit mala: ꝛ ex actione volūtas fit prava. Jn qbus aliq ponunt actū iudeoꝝ: qui crucifigēdo xp̄m arbitrabanī se obsequiū p̄stare deo. q̄ bonuz finē dicunt eos sibi posuisse. s. dei obsequiuz. ⁊ rm̄ volūtatem eoꝝ ⁊ actionē puersam fore asserūt. Be bonis aūt nulla fit exceptio in premissis verbis. Augustī. quin omnis voluntas bona ex fine sit bona ⁊ ex fine ⁊ volūtate omnis bona actio bona est: ꝛ nō oīs bona volūtas ex fine mala est: nec omnis mala actio ex fine ⁊ volūtate mala est. ⁊ omnis q̄ bz malam causam mala est: ꝛ nō omnis que bonā habet causam bona est. Jdeoq̄z cū ex affectu dī iponi nomē operi: in bonis opib⁹ gnāliter vera ē hec regula: ꝛ in malis excipiunī illa q̄ per se mala sunt. Dia igit̄ hoīs opa p̄m ītentionē ⁊ cām

iudicant bona vel mala: exceptis bis q̄ p se mala sunt. i. q̄ sine ꝓuaricatione fieri nequeunt.

¶ Quidaz dicūt ꝫ ꝑdcā nō posse fieri bono fine.

Ve tamen qdam cōtendunt nunq̄z habere bonā cām: qui enim aliena furat vt pauperib⁹ tribuat: nō ꝓ bono vt aiunt furatur: nō enī bonū est pauperibus aliena dare. qui de rapina sacrificium deo offert: vt ait auctoritas. idem facit ac si filium in cōspectu patris victimet. vel offerat deo sacrificium canis: abhominabilis nempe deo est impioꝝ oblatio. ita etiā ꝫ hoiem per adulteriū a morte liberare malum esse dicunt: ꝫ si enim bonū sit hoiem a morte liberare: tamē sic liberare maluz eē asserunt. Jdeoq̄z Aug. in superioribus dicunt temperasse sermonē: cauteq̄z locutū: vbi ait ea q̄ cōstat esse peccata: nullo quasi bono fine: nulla velut bona ītentione facienda. Non. n. simpliciter dixit bono fine ꝫ bona ītentione: sed addit quasi ꝫ velut: qz talia nō fiunt bono fine: ꝫ bona intentione: sed intentione que videtur bona: ꝫ fine qui putatur bonus: ſz nō est: nec ideo excepit Aug. ista vt aiūt: qn causas habeāt malas: ſz qz causas hñt q̄ videntur bone: sunt tamē male.

¶ Diuisio textus.

A parte ꝑcedēti determinauit de pctō ſm qꝫ in actu volūtatis ꝙsistit. In pte ista determinat de eo ſm qꝫ consistit in actu exteriori. Et diuidit ī ptes duas. In ꝑma pte ostēdit. vñ actus exteriores dicantur boni vel mali. In scōa mouet quasdam qōnes circa ꝑdeterminata. 41. di. (Cūq̄z ītentio vt supra dictū est ꝛc.) Prima diuidit in duas. In ꝑma ostēdit actꝰ exteriores ex volūtate bonos vel malos eē. In scōa ingrit vtrū sit verū vl'r in oibus ibi. (Sz queri vtrū opa oia ꝛc.) Et diuiditur in duas. In ꝑma ad determinatiōez qōnis iducit duas opiniones. In scōa inducit tertiā que vtriq̄z q̄stum ad aliquid cōtradicit ibi. (Sz Aug. euidētissime docet ꝛc.) Et diuiditur in duas. In ꝑma ꝙfirmat hāc tertiā opionē p dcā Aug. In scōa ostendit quomō illi qui alias opiniones sustinēt auctoritates inductas soluunt ibi. (Que tamē quidā ꝛc.)

¶ Questio. I.

Jc. v. querunt. Prio vtrū bonū ꝫ malū sint dīe specifice actionis. Scōo si bonitas ꝫ malicia exteriozis actus ex volūtate dependent. Tertio si actus exterioz addat in bonitate ꝫ malicia supra ītериozem actum voluntatis. Quarto si eadem actio pōt esse bona ꝫ mala. Quinto si aliqua actio potest eē hoc modo idifferēs vt neq̄z sit bona neq̄z mala.

¶ Utrū bonū ꝫ malū sint dīe essentiales rōnis. I.

Jrca primuz sic procedit. Videt qꝫ bonū ꝫ malū non sint essentiales dīe actionis. Nulla enim essentialis dīa cōuenit ſm qꝫ aliud ſz ꝓ se. bonū aūt ꝫ malū nō cōueniūt actioni ſz qꝫ actio: ſz ſz obz ꝫ finē. g̃ bonū ꝫ malū nō sunt eēntiales dīe actiōis. ¶ Ꝑ. ois dīa: vt in 3°. meta. dī. entis ꝫ vnius ꝑdicationez recipit: ſz malū cū sit ꝓuatio est nō ens. g̃ nō pōt eē essentialis dīa actionis. ¶ Ꝑ. essentialis dīa est de essentia eius cuius est dīa cōstitutiua: sic rōnale de eēntia hois. si g̃ bonū ꝫ malū sunt dīe essentiales actiōis aliq̄ actio erit de cui⁹ eēntia ē malū: ſz nullū malū est a deo. g̃ erit aliqua actio cui⁹ eēntia nō est a deo qō supra ꝙbatū est. ¶ Ꝑ. ea q̄ differunt per dīas eēntiales nō ꝓueniūt in spē: ſz in gbusdā actiones bone ꝫ male sunt eedē spē: sic cōcubitus matrimonialis ꝫ fornicarius. cū idē effect⁹ in spē: p ytraq̄z actiōe sequat. s. hois gnō. g̃ bonū ꝫ malū nō sunt dīe eēntiales actiōis. ¶ Ꝑ. sic bonū ꝫ malū ꝓueniūt in actionib⁹ hois ꝫ habitib⁹: ita ēt ꝓueniūt in alys reb⁹: sed in alys bonū ꝫ malū non sunt essentiales dīe. g̃ nec in hoium actionibus.

Contra. Illud qō ponit ī diffōne alicui⁹ est essentiale sibi: ſz bonū ponit in diffōne vtutis ab Aug. dicente qꝫ vtus est bona q̄litas mētis: vt supra. z7. di. dictū est. g̃ malū ꝫ bonū sunt dīe eēntiales habituū: ſz ſm dīaz habituū est dīa actionū ex habitib⁹ ꝑcedētiū. cū sīles habitus sīles actus reddāt: vt in 2°. ethi. dī. g̃ bonū ꝫ malū sūt eēntiales dīe actionū. ¶ Ꝑ. ois dīa faciēs ſz spēm differre est dīa eēntialis: ſz bonū ꝫ malū distinguūt spēs hitus. g̃ sunt dīe eēntiales habituū: ꝫ sic idez qō ꝓbat.

Respondeo dōm: qꝫ actiōes differūt spē ſm diuersitatē formarū q̄ sūt ꝓncipia actionū: q̄uis ēt agentia spē nō differāt: sic calefacere ꝫ infrigidare differūt spē: sic calor ꝫ frigus: forma aūt volūtatis est finis: ꝫ bonū qō est eius obm ꝫ volitū: ꝫ iō opz qꝫ in actib⁹ volūtatis ꝓueniat dīa specifica ſz rōnē finis: ꝫ qz actus sunt in genere moris ex hoc qꝫ sunt volūtarij: iō in gñe moris ē diuersitas spēi ſm diuersitatē finis: ꝫ qz malū ꝫ bonū sumunt ſz ordinē ad finē: iō oz qꝫ sint eēntiales dīe in genere moris. Sciēdū est aūt qꝫ ad aliqō gen⁹ ꝓtingit aliq̄ reduci dupl'r. vel p se: vt ea q̄ p essentiā suā in illo gñe sunt: sic albedo ꝫ nigredo reducunt ad gen⁹ colozis: vel per accīs rōne alicui⁹ qō in eis est: sic res alba ꝫ res nigra ad gen⁹ colozis. Ea g̃ q̄ per se sunt in gñe simpl'r differūt spē per dīas eēntiales generis. q̄ vo reducunt ad genus per accīs nō differūt p differētias generis simpl'r: ſz ſm qd tm̄. s. ſm qꝫ ad genus illō ptinēt: vt pz ꝑcipue in artificialibus. forme enī artificiales accītales forme sunt. vñ cultellus ꝫ clauis ēt differūt specie ſm qꝫ ad genus artificialē ptinēt: ſz q̄tum ad subam eadem sunt spē: qz suba vtriusq̄z est ex mā nāli: ꝫ nō ex forma artificiali: vt in 2°. de aīa cōmē. dicit. ꝫ qz vt dictū ē: hoc modo aliqd ad genus moris ptinet quo voluntariū est. iō ipsi actus volūtatis q per se ꝫ imediate ad voluntatē ptinēt p se in genere moris sunt. vñ simpl'r spē diuiduntur ītериozes actus voluntatis p bonū ꝫ malū: sic p dīas eēntiales: actꝰ aūt ꝑati a voluntate eliciti per alias potētias ptinēt ad genus moris per accīs. ſm. s. qꝫ sunt a volūtate imperati. ꝫ ideo actus illi ſm subam non distinguuntur ſm spēm p bonū ꝫ malū: ſz p accīs ſm qꝫ ad gen⁹ moris ptinent.

Ad primuz g̃ dōm: qꝫ q̄uis bonū ꝫ malū nō sint differentie actiōis inq̄ztū est actio: sunt tm̄ dīe eius ſz qꝫ est volūtaria: sic ēt rōnale ꝫ irrōnale nō sunt dīe subē: vt suba est: ſz ſm qꝫ ꝙsideratur vt aiata. ꝫ iō nihil ꝓhibet in aliquo gñe actionū casdē actiōes spē per bonū ꝫ malū differre. ¶ Ad scōm dōm: qꝫ sic supra dictū est malū ꝓput dicit ꝓuationē tm̄ nō pōt dici essentialis dīa: ſz ſm qꝫ fundat in aliquo fine ídebito: qui tm̄ finis nō oīno bonitate caret. vñ sic malū est ꝛtiū bono ꝫ nō ꝓuatio. ¶ Et p ꝫ patz rñsio ad 3m: qz malū ptinet ad essentiā actiōis q̄tuz ad hoc qꝫ est ibi aliqd de entitate: ꝫ nō rōne ꝓuatiōis adiuncte: qz ꝓuatio nō est de eēntia alicui⁹ entis ī gñe collocati: cū nihil entis sit nō ens. ¶ Ad q̄rtū dōm: qꝫ cōcubitus est qdā actꝰ impatus a volūtate mediāte alia potētia: ꝫ iō p accīs ꝓueniat sibi eē in gñe moris. vñ pōt dupl'r cōsiderari vel ſm ge-

nus nature: ꝛ sic ꝓcubitus matrimonialis ꝛ fornicarius specie nō differunt. vnde ꝛ effectuz nāleꝫ eundē specie habēt. vel ſꝫ q̄ ptinent ad genus moꝛis: ꝛ sic effectus specie differentes habent vt mereri vel demereri vel aliqd hꝫ: ꝛ sic in specie differunt. ¶ Ad gntum pꝫ rn̄sio per id qō dictū est q̄ finis est forma voluntatis ꝑm quā operatio humana dr̄ ꝛ ideo bonū ꝛ malum dr̄ie essentiales ꝛ specifice in genere humanoꝝ actuū sunt: sicut ꝛ alie actiones differunt ꝑm diuersas formas agentiū. ꝛ iō non est similis rō de istis actionibus: ꝛ de alys: ꝛ ꝑpter hoc dicit pḧs in 5ᵒ meta. q̄ finis in agētibus ex ꝓpoſito est bonū ꝛ malū spāli modo.

¶ Utrum actio sit simplr̄ iudicanda bona vel mala ex voluntate. II.

AD secundum sic ꝓceditur. Videt̄ q̄ simplr̄ ex voluntate actio adiudicanda sit bona vel mala. Mat. 7. dr̄. Non potest arboꝛ mala fructꝰ bonos facere: neq̄ arboꝛ bona fructꝰ malos facere ꝛc̄. Sꝫ voluntas bona bone arbori comparat̄: mala aūt male. Cū igit̄ fructꝰ volūtatis sint exteriores actus: videt̄ q̄ ex bonitate: ꝛ malicia volūtatis simplr̄ exteriores actus dicēdi sint boni vel mali. ¶ ℙ. vt dictū est actꝰ exteriores nō reducunt̄ ad genus moꝛis nisi ꝑm q̄ sunt ꝑ̄perati a volūtate: ſꝫ nō ptic̄pāt bonitatē vel maliciaꝫ moꝛalē nisi ꝑm q̄ ad genus moꝛis ptinent. g̃ videt̄ q̄ ꝑm bonitatē vel maliciā voluntatis sint dicēdi boni vel mali. Oꝛ etiaꝫ Ambro. significare videt̄ dicēs. Affectus tuus nomē operi tuo imponit. ¶ ℙ. vt in 3ᵒ meta. pḧs dicit. rō boni a fine sumit̄: ſꝫ actus voluntatis hꝫ oꝛdinē ad finē mediante voluntate: cuiꝰ obm est finis. g̃ ſꝫ bonitatē vel maliciā volūtatis dicēdus est actus exterioꝛ malus vel bonus. ¶ ℙ. malus nō est potētius q̄ bonū: sed si sit mala voluntas nec̄io sequit̄ q̄ actꝰ exterioꝛ sit malus. g̃ ꝛ si sit bona voluntas sequit̄ q̄ actus exterioꝛ sit bonus. ¶ ℙ. Aug. supra dixit q̄ volūtas est qua peccat̄: ꝛ recte viuit̄: ſꝫ volūtas ꝑm q̄ ea peccat̄ est mala: ꝛ ꝑm q̄ ea recte viuitur est bona. g̃ pcīn̄: ꝛ ét bona opatio que é recte viuere iudicari debēt ꝑm bonitatē vel maliciā voluntatis.

Contra pḧs in 2ᵒ ethy. di. q̄dā sunt que bene fieri nō possunt: qꝛ cū sint extrema in eis nō est mediū accipere: cōtingit aūt in talia opa īgredi ꝓp voluntatē alicuius finis boni. g̃ nō est iudicādus actus exterioꝛ bonꝰ ꝓp volūtatis bonitatē. ¶ ℙ. supra dictū est: q̄ si fiat ℨ conſciam errantē q̄ iudicat esse faciēdū qō malū est peccatur: ꝛ silr̄ si ꝑm eā fiat: ſꝫ ille q vult aliqd facere ꝓp hoc q̄ ꝓscia ſua sibi dictat bonā voluntateꝫ habere vr̄. g̃ bona volūtas nō sufficit ad hꝫ q̄ actus exterioꝛ bonus dicat̄.

Respōdeo dōm: q̄ voluntas dupl̄r pōt considerari vel ꝑm q̄ est ītendēs ꝓut in vltimū finē fertur: vel ꝑm q̄ est eligēs ꝓut ferr̄ in obm ꝓrimū: qō in finē vltimū oꝛdinat̄. si ꝓsideret ꝓmo mō sic malicia volūtatis sufficit ad hꝫ q̄ actꝰ malus eē dicat̄: qꝛ qō malo fine agit̄ malū est. nō aūt bonitas volūtatis ītendētis sufficit ad bonitatē actus: qꝛ actus pōt esse de se malus q nullo mō bene fieri pōt. Si aūt ꝓsideret̄ volūtas ꝑm q̄ est eligens: sic vl'r vex est q̄ a bonitate volūtatis dr̄ actus bonus ꝛ a malicia malus. ad bonitatē. n. ꝓsily: qō electionē ꝑcedit: vt i. 6. ethꝫ. dr̄. tria exigunt̄. vnū. s. q̄ cōsilians ꝑstituat sibi debitū finē qꝛ si aliḡs ad malū finē cōsequēdū multas efficaces vias īueniat nō dicet̄ bonus cōsiliatoꝛ. scō q̄ ad finē bonū cōsequēdū adueniat bonū opus ꝑ qō finē cōsequat̄. vñ si gs bonum finem cōsequi ītendat ꝑ malā actionē nō est bonꝰ cōſiliatoꝛ: qꝛ vt ipse dicit soꝛtitur finē īcontinēti medio eo q̄ illud qō ad finē oꝛdinat nō est ꝓportionatū fini illi sic̄ si aliquis verā ꝓclonē ꝑ mediū ipertinēs ꝓcluderet. Tertio requirit̄ vt adiueniat vtrūq̄ in tpe cōueniēti ne sit ꝑceps infestinando vel ét inutilis in tardando: sed hꝫ vltimū ptinet ad bonitatē ꝓsily ꝑm q̄ ꝓsiliū in rōne ingrente ꝛ inuenientē ē: alia vō ex pte rei ꝓsiliatoꝛis: cū igit̄ electio sit quasi cōsily cōclusio: vt in. 3. ethy. dr̄. opꝫ q̄ ad bonitatē voluntatis eligētis cōcurrat bonitas finis ꝛ bonitas eius qō ad finē oꝛdinat̄: ꝛ si hꝫ sit ꝑculdubio actus exterioꝛ bonus erit: si aūt alterū desit erit volūtas mala ꝛ actus malus.

Ad primum g̃ dōm: q̄ arboꝛ est ex q̄ īmediate ꝓcedit fructus. vñ arbori compar̄ volūtas ꝑm q̄ eligēs: qꝛ ex electione īmediate segt̄ opus. ¶ Ad 2ᵐ dōz: q̄ ꝑm volūtatē dr̄ actus exterioꝛ bonus vel malus: ſꝫ nō ꝑm voluntatē ītēdētē solū: ſꝫ ꝑm voluntatē eligētē. ¶ Ad 3ᵐ dōm: q̄ ad bonitatē rei nō solū exigit̄ bonitas finis vltimi quā respicit volūtas ītēdēs: ſꝫ ét bonitas finis ꝓrimi quē respicit volūtas eligēs: ꝛ iō nō segt̄ q̄ bonitas voluntatis ītēdētis ad bonitatē actꝰ sufficiat. ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ qꝛ bonū pfectius ꝛ potētius est q̄ malū: iō ad bonū plura exigunt̄ q̄ ad malū: qꝛ bonū ꝓsistit ex vna tota ꝛ pfecta cā: ſꝫ malū ex ꝑticularibꝰ defectibꝰ: vt Diony. dic̄. ꝛ iō defectus volūtatis circa vltimuz finē sufficit ad maliciā actionis: nō aūt bonitas finis vltimi sufficit ad bonitatem. ¶ Ad quintum dōm: sicut ad sc̄oz.

¶ Utruz actus exterioꝛ addat aliqd bonitatis vel malicie sup bonitatē vel maliciā voluntatis. III.

AD tertiuz sic ꝓcedit̄. Videt̄ q̄ actus exterioꝛ nihil de bonitate ꝛ malicia addat supra bonitatē vl'r maliciā volūtatis. ꝓrimo ꝑ id qō dr̄ sup Mat. ii°. in Hlo. Quātū ītēdis tm̄ facis. si igit̄ duo sint quoꝝ vterq̄ idez bonū ītēdat: ꝛ vnꝰ exequat̄: ꝛ alꝰ nō: vr̄ q̄ nihil de bonitate ꝑ actū exterioꝛē addat̄. ¶ ℙ. Ber. dic̄. q̄ bona volūtas sufficit ad meritū: ſꝫ bona actio regit̄ ad exēplū: ꝛ cōsonat ei: qō pḧs in. io. ethꝫ. dicit. q̄ exteriores actus sunt ad manifestationē vtutis: ſꝫ absoluta ꝛ pfecta rō bonitatis in actibus hūanis est ꝑm q̄ sunt meritoꝛij. g̃ tota bonitas in actu ītērioꝛi ꝓsistit: ꝛ ita ꝑ actuz exterioꝛē nihil de bonitate vel malicia addit̄. ¶ ℙ. homo ꝑ bonas opōnes in btitudinē ꝛ felicitatē puenit: ſꝫ btitudo: ꝛ felicitas humana fortune nō subiacet: vt in ꝓmo ethyc. ꝓbat̄. g̃ nec fortuna de bonitate vel malicia opis aliqd auferre pōt: ſꝫ actus exterioꝛ vtutis moꝛalis pōt ipediri ꝑ fortunā: vt in. io. ethꝫ. dr̄. vt pꝫ in paupere q nō hꝫ vñ actū liberalitatis exerceat: ꝛ in ifirmo qui actuz fortitudinis exercere nō pōt. g̃ actꝰ exterioꝛ nihil addit vel diminuit de bonitate actionis humane. ¶ ℙ. q̄to actio melioꝛ est tanto maius sibi ꝓmiū debet̄: ſꝫ tota q̄ti tas ꝓmij mensurat̄ ꝑm q̄titatem radicis. ſ. habitus actū iformantis: cum igit̄ actus ꝓmo eliciat opationes intrinsecas: videtur q̄ in actibus ītērioꝛibus tota efficacia meriti consistat: ꝛ ita ꝑ exteriores actus nihil de bonitate accrescit. ¶ ℙ. si actꝰ exterioꝛ addit aliquid bonitatis supra bonitatē actus ītērioꝛis. g̃ quāto actus exterioꝛ maioꝛ fuerit: tāto homo magis merebitur: sed hoc falsum est: quod patꝫ ex domini sentētia: quā de vidua mittente duo era in gaço philacium dedit. Luc. zi. Ergo actus exterioꝛ nō addit bonitatem supra actum interiorem.

Sed contra Si aliqd pōt fieri ꝑ vnū sic̄ ꝑ duo sufficiuū ē duo ad illō iducere. si igit̄ eēlis bonitas ꝓsistit in actu exterioꝛi ꝛ ītērioꝛi silr̄ ꝛ in actu ītēriori tm̄: vr̄ q̄ actꝰ exterioꝛ superflueret: ꝛ ita nō oporteret nos aliqd agere ſꝫ solū velle. ¶ ℙ. dupleꝛ bonū meliꝰ ē: ſꝫ actꝰ ītērioꝛ ꝛ exterioꝛ vterq̄ bonitatē hꝫ. g̃ vterq̄ meliō ē q̄ al-

Respōdeo dōz. q̄ actꝰ exteriō ꝛ actꝰ ītērioꝛ (ter tm̄. volūtat) hꝫ ꝓpanꝫ adiuicē q̄ vterq̄ q̄dā mō ē alteri bōitat̄ cā: ꝛ vterq̄ q̄tū ī se ē q̄dā bōitatē habꝫ quā alteri dat. Actꝰ. n. exterioꝛ bōitatē hꝫ ex circūſtātiaruz

ꝺmēsuratiōe ꝼz quā ꝓportionat⁹ē ad finē hoīs ꝺsequēduz. ⁊ quia act⁹ exterioꝛ cōparaꝝ ad voluntatē: sicut obiectum: inde est ꝙ hāc bonitatem volūtatis actus interioꝛ ab exterioꝛi habz: non quidez ex eo ꝼm ꝙ est exercitus: sed ꝼm ꝙ est intētus ⁊ volitus: qz ꝼm ꝙ est exercitus sequiꝝ actū voluntatis: sed quedā rō bonitatis ꝺsistit in actu interioꝛis volūtatis ꝼm se: ꝼm ꝙ volūtas est ꝺña suoꝛ actuū: ꝼz quā bonitatē actus hz rōnez meriti vel laudabilis: ⁊ hec bonitas ex actu interioꝛi in exterioꝛē ꝓcedit. loquēdo igiꝝ de illa bonitate quā voluntas actui exterioꝛi ꝑbet actus exterioꝛ nihil bonitatis addit: dūmodo volūtas equal⁹ ītensa sit: hoc ꝓ tāto dico: qz quidaz actus sunt delectabiles: in quib⁹ volūtas non pōt esse ita ītensa ante actum: sicut est ī actu. vt pz in actu foznicationis. vnde nō equal⁹ demereꝝ qui vult foznicari: ⁊ qui actu foznicaꝝ: qz voluntas nō pōt esse adeo ꝓfecta ante actū: sicut est in actu. Quidā vo act⁹ sunt difficiles in gb⁹ volūtas remittiꝝ in actu: ⁊ in istis voluntas pōt esse magis ꝓfecta añ actum q̄ in actu: si autem loquamur de bonitate actus quā act⁹ exterioꝛ ꝼm se habz sic actus exterioꝛ cōplet interioꝛē in bonitate vel malicia sicut terminus motus cōplet motū. cōparaꝝ enim vt dcīm est ad volūtatē vt obm. ⁊ qz ad ꝑmiū essentiale ordinatur actus per bonitatē ꝑmam quā hz a volūtate ꝓut liberal⁹ reddiꝝ ⁊ ex amoꝛe: ideo act⁹ exterioꝛ nihil adiungit ad ꝓmium essentiale: tm̄ enī mereꝝ qui hz ꝓfectā voluntatem aliq̄ bonū faciēdi q̄tū si faceret illud: ⁊ si facit vnū actuz q̄tum si faceret multos volūtate equal⁹ ꝓfecta manēte. Ad ꝑmū aūt accidētale ordiaꝝ per bonitatem que est ipsi⁹ act⁹ exterioꝛis ꝼm se. ⁊ ideo act⁹ exterioꝛ adiungit aliqd ad ꝑmiū accn̄tale. vbi gr̄a. martyr inq̄tū exterius patiꝝ victoriam de aduersarys fidei hz: ⁊ ex hoc sibi aureola debeꝝ. sil⁹ etiā aliqs ex hoc ꝙ ī actū exterioꝛē frequēter exit magis habilitaꝝ ad bonuz: ⁊ ex hoc sequiꝝ ꝙ in charitate cresçat. Simil⁹ per actum exterioꝛē puniꝝ magis q̄ per volūtatez tm̄. ⁊ ideo act⁹ exterioꝛ adiūgit in satisfactionē: ⁊ sil⁹ in omnibus alys que consequuntur bonitatem actus ꝼm ꝙ exercitus est.

Ad ꝓmum ergo dōm. ꝙ cuz dr̄. q̄tū intēdis tm̄ facis. ly q̄tū pōt esse aduerbiū vl̄ nomen. ⁊ si sit nomē tenet in malis. qz q̄tum aliqs credit vel intēdit peccare tm̄ peccat. Jn bonis aūt nō: qz pōt aliquis tepida volūtate intēdere multū deo placere: nec tm̄ tantū placet. Et ratio huius differētie ex supradictis pz: qz plura exiguntꝝ ad bonum q̄ ad malum. Si aūt ly q̄tū sit aduerbium: sic vez est ⁊ in bonis ⁊ in malis ꝼm illā bonitatem ⁊ maliciā hz act⁹ ex volūtate eligēte: sed per actū exterioꝛez aliqd iniūgiꝝ q̄tū ad bonitatē: que est ipsi⁹ act⁹ exterioꝛis ꝼm se. ¶ Ad 2m̄ dōm. ꝙ dictum Bernar. itelligiꝝ qñ facultas operādi deest volūtate ꝓfecta exñte: ⁊ loquiꝝ tm̄ q̄tū ad essentiale ꝑmiū: ⁊ nō q̄tuz ad accn̄tale. ¶ Ad 3m̄ dōm. ꝙ bona fortune. vt in ꝑmo ethy. dr̄ organice deseruiūt felicitati. Et ideo nō est incōueniēs: si accn̄tal⁹ ad felicitatem ꝺferāt: ⁊ eoꝛ defect⁹ felicitatē impediāt q̄tū ad aliqd felicitati accn̄tale. ¶ Ad 4m̄ dōm. ꝙ illud intelligiꝝ de ꝑmio essentiali: qō ꝼm q̄titatē radicis mensuraꝝ: cui nō addiꝝ p actū exterioꝛē si sit ꝓfecta volūtas: sed addiꝝ aliqd q̄tum ad ꝑmiuz accn̄tale. ¶ Ad 5m̄ dōm. ꝙ vidua illa plus alys misisse dr̄: qz efficaciozi volūtate illud dedit. vnde magis merebaꝝ apud deum de ꝑmio essentiali q̄ illi qui maioza munera minozi deuotione dabāt: sed q̄tū ad ꝑmium accidentale illi poterāt plus mereri ꝼm ꝙ per maioza munera plus satisfaciebāt: vel etiam ministros tēpli plus ad oza dum ꝓ se ꝓuocabant: vel quicqd huiusmodi est qō actū exterioꝛē ꝼm se sequiꝝ. ¶ Ad 6m̄ dōm. ꝙ volūtas tendit in actum exterioꝛē: sicut in obiectū. vnde si assit facultas operandi nō posset esse volūtas perfecta: nisi operareꝝ. ⁊ ideo non est superfluum facere: quia sine actione: nec ipsa volūtas bona esset. ¶ ℙ. actus exterioꝛ in ꝓcepto cadit: ⁊ iterū ad ꝑmium accidētale confert. ¶ Ad septimū dicēdum. ꝙ bonitatē illam ꝼm quā actus exterioꝛ vite eterne meritorius est totū ex voluntate gratia informata hz: ꝼm ꝙ volūtarius est. ⁊ iō non opoꝛtet ꝙ supza bonitatez volūtatis ꝓfecte aliqd adiūgat ad meritū eēntiale vite eterne ptinēs.

¶ Utrum eadē actio possit esse bona ⁊ mala. IIII.

Ad quartum sic ꝓcediꝝ. Uidetur ꝙ possit esse eadem actio bona ⁊ mala. quia vt in 3° pby. dicit. idem motus qui est in agēte est actio: ⁊ in patiēte passio ꝼm substātiā rōne differēs: sicut eadez est via ab athenis ad thebas ⁊ de theb ad athenas: sed contingit actionē esse malā ⁊ passionez bonaz. vnde dicit. Actio displicuit. ſ. iudeozum passio grata fuit. ſ. christi. ergo cōtingit eundem actum esse bonum ⁊ malum. ¶ ℙ. in 5° pby. dicitur ꝙ vnus mot⁹ est ꝺtinuus: ⁊ eadē rōne vna actio est q̄ ē ꝺtinua: sed ꝺtingit in eadē ꝺtinua actione vel motu: vt in eūdo ad ecclesiā: ꝑmo haberi bonā ītētionē postea malā. ⁊ ecōuerso. Cum ḡ ex ītētione iudicet⁹ actio bona vl̄ mala: eadē actio pōt esse mala ⁊ bona. ¶ ℙ. ꝑmus mot⁹ est peccatuz. vt supza dictū est. sed qui resistit ꝑmo motui nō peccat: imo mereꝝ. cōtingit aūt ꝙ adhuc ꝑ motu durāte cum ꝑus aliqs non restiterit postmodum resistat. ergo cōtingit circa eundē motū esse bonitatē ⁊ maliciam. ¶ ℙ. sit ita ꝙ aliqs dñs ꝑcipiat famulo elemosynā dare. ⁊ ꝙ dñs bona ītētiōe: ⁊ ex charitate ꝑcipiat: famulus aūt ītuolūtari⁹ ⁊ coactus det. cōstat ꝙ datio elemosyne illi⁹ est actio domini ⁊ serui actio. sed dñs in illa datione mereꝝ. famulus autez peccat. ergo cōtingit in eadē actione esse meritū ⁊ peccatū ¶ ℙ. ponaꝝ. ꝙ aliqs in peccato mortali existēs aliqua suffragia faciat ꝓ defuncto in purgatozio existēte: cōstat ꝙ iste suffragia faciēs sibi non mereꝝ: cum charitatē non habeat. sed illi qui in purgatozio existit mereꝝ diminutionez pene vel plenā absolutionē. ergo eadē actio pōt esse meritoria ⁊ nō meritoria: ⁊ eadē rōne bona ⁊ mala.

Sed cōtra. Matꝫ. 6°. Nemo pōt duob⁹ dñis seruire. sed per bonā actionez deo seruiꝝ: per malā vo dyabolo. cum igiꝝ vna sit actio que est vnius agētis. videt ꝙ nō possit esse vna actio bona ⁊ mala. ¶ ℙ. cōtraria nō possunt esse simul in eodem: sed bonū ⁊ malū cōtraria sunt. ergo nō possunt esse in eadē actione.

Respondeo dōm. ꝙ cū vnū ⁊ ens ꝺuertanꝝ ꝼm ꝫ ꝙ res se hz ad eē: ita se hz ad vnitatē. est aūt in re duplex eē ꝺsiderare. ſ. eē qō ē ipsi⁹ ꝼm se qō est eē ꝑmū ⁊ subale: ⁊ eē supueniēs qō est 2m̄ ⁊ accn̄tale: ⁊ ideo ꝺtigit ꝙ aliqd ꝼm se ꝺsideratū est vnū: qō tm̄ ꝼm aliqd qō est sibi accn̄tale pluralitatē hz. vbi gr̄a. lignū ꝺtinuū: cuius vna pars est alba ⁊ alia nigra: ipm̄ qdē in se: inq̄tū ē lignū est vnū: sed ꝼm illud esse quo est coloratū est multa ⁊ non ꝺtinuū. cum igiꝝ act⁹ exteriozes ptic̄pēt bonitatē ⁊ maliciā mozalē: sicut quidd̄ supueniēs ⁊ accn̄tale sibi inq̄tū tales actus sunt impati a voluntate: cōtinget aliquē actū hz esse vnū ꝼm se cōsideratuz. et tamen esse multa ꝼm ꝙ ad genus mozis referꝝ: ꝼm ꝙ mozal⁹ bonus vel malus dicitur. et ideo bonitas et malicia nunq̄ possunt esse in vna actione ꝼm ꝙ est vna: sed ꝼm ꝙ ē multa: et sic ꝺtigit actionem illam esse vnam et multa.

Ad ꝓmum ergo dicendum. ꝙ cum actio sit in agente et passio in patiente non potest esse idem numero accidēs quod est actio: et qō est passio: cum vnū accidens non possit esse in diuersis subiectis vnde etiam Auicēna dicit ꝙ nō est eadem numero equa-

litas in duobus equalibus:sed specie tñ:sed qz cox differentia nō est:nisi penes terminos.s.agēs z patiēs:z motus abstrahit ab vtroq; termino.ideo motꝰ significaꝫ vt sine ista dria:z ꝓpter hoc dr̄ q motus est vnus:z ꝓpterea vt supra habitū est meritū nō est in passione fm q est passio:sz in opatione patiētis:qua passionē volūtarie sustinet,ꝓpter deum:quā opationē ꝫstat nō esse eādē cū opatione agētis ¶ Ad scōm dicēdū.q illa actio.q̄uis sit vna in genere natūre cōsiderata:tñ fm q ad genus moris referr̄ est alia z alia fm q diuersa intētione z volūtate exerceꝫ. ¶ Ad 3m dōm.q ꝑmus motꝰ nō bz rōnē culpe:nisi fm q aliquo mō est in potestate volūtatis.vñ q̄diu volūtas non repugnat bz rōnē peccati:sed qñ volūtas iam repugnare incipit:tūc homo mereꝫ:non qz ille motꝰ ꝑmus sensualitatis sit meritozius cui resistiꝫ:qui tñ postq̄ sibi resistiꝫ rōnem peccati amittit.sed in ipso actu volūtatis resistētis meritū est qui non est idē cum ꝑmo motu sensualitatis. ¶ Ad 4m dōm. q famulus dans elemosynā per imperiū dñi se bz siē istiꝰ illius dñi.vnde pbs dicit in 8o etbi.q seruus est:sicut organum animatū:instrm aūt mouet motū:z cōstat q alia est actio mouētis ipm:z alia actio qua ipsum mouet aliud:nō enim fm eundē motū pōt esse idē mouēs z motū.vñ alia numero est actio dñi z serui.z ideo nihil ꝓhibet vnaz esse bonam z aliā malā. ¶ Ad 5m dōm.q de hoc duplex ē opinio.qdā enim dicūt q suffragia que facit in mortali peccato exñs:si opus operās cōsideretur nō sunt meritozia:nec agēti:nec ei ꝓ quo fiūt. Si autem cōsideret opus opatū vt ipsum sacrificiū vel aliqd bo sunt meritozia ei ꝓ quo fiūt:z non operāti.z ideo nō segtur q eadē opatio sit meritozia z non meritozia:quia opatio ipsa nullo modo meritozia est:sed qz efficacia suffragiox mensuraꝫ fm charitatem eius ꝓ quo fiūt:quia tantū valet vnicuiq; quātum meruit:vt sibi valerent.vt Aug.dicit. Ideo ab alys veriꝰ dicīr̄:q etiā ipsa operatio sine charitate facta valet ei ꝓ quo fit virtute charitatis eius:z non operātis:nec tamen sequiꝫ q illa opatio bona sit simplr̄:sed q est bona huic ꝑ quo fit:simplr̄.n.bonū est:qō faciēti bonū est.vt in ꝑmo li. dictū est.di.46.nec est icōueniēs q aliqd simplr̄ malū sit qō tñ alicui bonū est.vt ibidē dr̄.

¶ Utr̄ aliqua actio humana sit indifferens. V.

AD quintuz sic ꝓcediꝫ.videꝫ q aliqua actio indifferens inueniatur in actibus būanis.nihil.n.pōt eē mediū iter bonū z malū nisi indifferēs:qō neq; bonū neq; malū est:sz bonū z malū sūt cōtraria mediata:vt in ꝑdicamētis dicīr̄.ergo aliqua actio est idifferens. ¶ ꝑ.sine charitate nō pōt esse aliqō meritū:sz nō est dōm: q qui non bz charitatē quolibet suo actu peccet vel demereaꝫ: qz cōsulitur eis vt aliquos actus de genere bonozū faciāt. ergo videtur q aliquis actus sit qui neq; est meritozius: neq; demeritozius:z sic idem qō ꝓius. ¶ ꝑ.nullus actus vel volūtas bonitatē bz:nisi referaꝫ in finē dilectionis.vt supra dictuz est.sed ꝫtingit frequēter agere:etiā quedaz q̄ fm se mala non sunt que in finē dilectionis non referunt̄. ergo bo nec bona nec mala erūt:z ita erūt indifferentia. ¶ ꝑ.accedere ad mulierē quedā est actio:nec de se bonitatez vl malicia mozalē dicit:cū nulla circūstātia iste actꝰ sit vestitꝰ fm quā aliqs ordo rōnis in eo appeat.ergo ꝫtingit aliquez actū indifferētem esse. ¶ ꝑ.bo actus qui fm suum genus idifferētes sunt.vt leuare festucaz:z aliqd bo nō possunt habere bonitatē:z maliciam:nisi ex intētione: qua in finē referunt̄.sed cōtingit q ille etiā finis in quem referunt̄ idifferēs est.q̄ iste actꝰ oīo indifferēs remanebit ¶ ꝑ.opa nostra nō possunt esse meritozia:nisi ꝓpter deū facta.aut ergo ad bonitatez actus sufficit habitualis relatio in finē:aut exigiꝫ actualis.si sufficit habitualis.q̄ si aliqs semel in anno referret omnia opa que facturus est in illo anno in deū oīa eēnt meritozia:z ita facillima esset via salutis.qō est ꝺ illud Matb̄.7.Arta est via ꝛc.Si aūt exigiꝫ actualis relatio opis i deū:tūc nunq̄ possz eē opus bonū: nisi aliquis actu de deo cogitaret.si q̄ nullus actꝰ est indifferens:tūc oīs actꝰ quē qs exercet de deo nō cogitans erit malū z ꝓctīn:qō est valde durum.ergo necesse est aliquos actꝰ indifferētes esse.

Contra ꝓ Lor.iz.Oīa i glīa dei facite.aut q̄ aliqs refert opus suum in gloziam dei.aut non:si refert ꝓuenit q actꝰ ille bonitatē ex fine sortiaꝫ.si tñ i finem illū sit referibilis:qō ꝓuenit omni actui q de se malus non est.si nō referat ꝓterit ꝓceptū Aplī.z ita peccat.q̄ de necessitate oīs actꝰ vel est meritozi vel demeritozi. ¶ ꝑ.plus est facere q̄ dicere:sed q sine cā logr̄ ociosa verba peccat Matb̄.iz.Omne vbū ociosū qō locuti fuerīt hoīes ꝛc.ergo multo fortiꝰ si aliqd faciat bō qō i debitū finē nō referat peccat:sed si i debitū finē refert:actus bonus est.ergo de necitate oīs actꝰ vel bonꝰ vl malus ē:z nullus idifferēs.

Respondeo dōm.q circa b̄ sunt tres opiniones. Quidā enim dicūt q in dictis nō pōt esse aliqd idifferēs:in factis aūt pōt:vbum.n.ordinatū est ad aliqd:qz est signū rei:factū aūt cū nō sit signū nō est ordinatū ad aliqd.z iō in vbo icidit ōformitas si ociose ꝓferaꝫ:non aūt in facto si sine causa legitima fiat.Sz hec rō nulla est:qz q̄uis nō sit ordinatū ad aliqd.sicut signuz ad signatum.est tamen ordinatum ad aliquid:sicut ad finez: qz oē qō a ꝓncipio est:ad finē aliquem tēdit:ocium aūt ponīr̄ illi ordini q est eiꝰ:qō,est ad finē ipm:z nō ordini qui est signi ad signatū.z iō alꝫ dicūt q tam in dictis q̄ in factis ꝫtīgit aliqua esse idfria que nec bona nec mala sunt:sic illa que nō ordinātur ad impletionē ꝓceptox dei:vt sic ꝓpter deū fiāt:nec ēt diuinis ꝫrianr̄ ꝓceptis:siue sit in dictis siue in factis.vt si aliqs alicui loquaꝫ ex quadā ciuili amicitia:vel etiā aliqō opus amicabile ad ipm exerceat.Sed hec nō vider̄ esse inſtātia.qz actꝰ vtutis politice nō est idifferēs:sed ō se bonꝰ est:z si sit gra iformatꝰ erit meritozius. nō est aūt accipe aliqd in qō ordiaꝫ humanꝰ actꝰ qō vel bz vtutē politicā rectā nō sit:vel ēt rectitudini aduersum:ganō pōt eē aliqs actꝰ ꝓcedēs ab aliquo deliberāte sine ītentione finis.vt in zo meta.dr̄.finis aūt ille est bonū ꝓueniēs hoī:vel fm aīaz:vel fm corꝑ:vel bz ēt res exteriores que ad vtrūq; ordinanr̄.z b̄ qdē bonū:nisi sit ꝺriū illi bono qō est hois bonū fm rōnē z rectitudinē vtutis ciuil bz.qz vtꝰ ciuilis dirigit in oīb q̄ sunt corꝑis:z ēt que ꝓpter corꝑ q̄rūtur.vñ si his aliqs mediocriter vtaꝫ erit vsus rectꝰ:si aūt fm abūdātiā vel defectū erit vsus viciosus vtuti oppositꝰ. z iō alr fm alios dōm est q nullus actꝰ a volūtate deliberata ꝓgrediēs pōt esse q nō sit bonꝰ vel malus non tantuz fm theologum:sed etiam fm maiozē philosophuz:z vlterius non potest esse aliquis actus a deliberata virtute procedens in habente gratiam:qui non sit meritozius:sed tamen in non habente gratiam potest esse aliquis actus deliberatus:qui nec meritozius nec demeritozius est.tamen est bonus vel malus:cuius ratio est:quia malum inquantum malū non opponiꝫ bono:nisi sicut ꝑuatio habitui:sed oppositio ꝫtrarietatis est:ex hoc q illud ens supra qō fundatur talis ꝑuatio nō cōpatiꝫ secum aliquod bonū quod ē simpliciter bonum:sicut immoderata delectatio in cibis non compatitur secum bonū sobrietatis:quod est simpliciter bonum.z ideo illa īmoderata delectatio adiungitur cum ꝓuatione boni:z sic mala dicitur.si ergo in actionibus inuenitur medium inter bonū z malū hoc nō erit nisi inq̄tū bonū z malū sūt ꝺria.vl inq̄tū malū ē ꝑuatio boni

non autem inquātum sunt ꝺria potest in eis esse mediuꝫ qō sit neqꝫ bonū neqꝫ malū.ꝺr.n.ꝺzia ſm qꝫ in vtroqꝫ aliquid positiue cōsideraſ:ex quo non pōt sumi rō mali.vñ p hoc qꝫ mediū distat ab extremis:inq̄tū aliqd positiue ponit non efficiſ distās a rōne boni ⁊ mali:vt possit ꝺici neqꝫ bonū neqꝫ malū:nō.n.ex eoꝺē est in eis oppositio ꝺzietat⁊ distinctio boni ⁊ mali:sed p̄mū est ex pte pōnis i vtroqꝫ.scōm aūt ex pte p̄uationis in malo ⁊ positionis in bono.si g̃ sit mediū iter bonū ⁊ malū in actionib⁹:hoc non erit nisi ſm qꝫ malū bono p̄uatiue opponiſ:sed in p̄uatiue oppositi nō iueniſ mediū:nisi p hoc qꝫ subiectū nō est susceptiuum bīſ⁹:vt lapis:qꝫ visiōis susceptiu⁹ nō ē:neqꝫ vidēs:neqꝫ cecꝰ ꝺr:⁊ p hūc modū opꝫ accipe mediū iter bonū ⁊ malū:vt si aliqd est qō alicui⁹ bonitatis nō ē susceptiuū non opposita malicia sibi erit.vñ relinquiſ ꝺifferēs:hoc aūt ꝺtingit ꝺupliciter:aut p modū abstractōis ſm qꝫ vl'e aliqd significaſ vt abstractū a ꝺrntys ꝺzys diuiꝺētib⁹ ipꝫ.vñ i sua cōitate significatū significaſ:vt iꝺrnter se bīs ad vtrālibꝫ ꝺriaꝫ:sic al'neqꝫ significaſ vt rōnale:neqꝫ vt irrōale:⁊ tñ oꝫ qꝫ oē pticulare al'rōnale vel irrōnale sit:⁊ sil'r ē B.si.n.significeſ act⁹ in eo qꝫ est agere bꝫ qꝺē bonitatē nālem inq̄tū ē ens:sed iꝺifferēter se bꝫ ad bonitatē ⁊ maliciā moralē:⁊ simil'r bonum ex genere iꝺifferēter se bꝫ ad'bonū ⁊ malū ex circūstātia:⁊ fine:q̄uis nō inueniaſ aliqd bonū in genere particulari qō nō sit aliq̄ circūstātia vestitū:⁊ ad aliquē finꝫ ordinatuꝫ.vñ oꝫ qꝫ bonitatē vel maliciā ꝺhat.Et ſm hāc ꝺsiderationē qꝺā ꝺixerūt oēs actus iꝺifferentes esse in eo qꝫ sunt act⁹:⁊ qꝺā ꝺixerūt qꝫ non oēs:sed aliqui accipiētes magis in spāli noīa actuuꝫ que nō exp̄mūt aliqd vñ actus ad maliciā vel bonitatē determineſ vt mām ⁊ finē:vt circunstantiā:sicut comedere:coire:vel aliqd hꝺ.Alio modo ꝺtingit hoc ſm qꝫ aliqō particulare signatū deficit a susceptibilitate alicuius pfectiōis:sicut lapis a susceptibilitate visus:⁊ hoc modo aliqui act⁹ qui deficiūt a susceptibilitate bonitatis moralis ꝺicunt iꝺifferētes.Act⁹ aūt susceptibilis est bonitatis moralis ſm qꝫ humanus est:humanus aūt est ſm qꝫ aliquatenus rōne ꝺeducīt:qō ꝺtigit in illis actib⁹ tm̄ qui impaneſ a voluntate que cōsequiſ ꝺliberationem rōnis:act⁹ aūt qui sequunt apprehensionē subite imaginationis:sicut cōfricatio barbe:⁊ aliqd hꝺ ꝺicenſ B modo iꝺifferētes:nullus autem eoꝝ qui voluntatē ꝺliberatam sequiſ:indifferēs erit:sed ꝺe necessitate vel bonus vel malus bonitate vel malicia ciuili:sed tamē actus bonitate ciuili pfectus nō est susceptibilis efficacie merendi nisi in eo qui gr̃am bꝫ.⁊ ideo in eo qui caret gr̃a indifferēs est ad meritum ⁊ ꝺemeritū.sed in illo qui gratiam habet: oportet vel meritorium vel ꝺemeritorium esse:quia sicut malus erit ꝺemeritorius:sic etiam bonus erit meritorius quia cum charitas imperet oīb⁹ vtutib⁹:sicut voluntas omnib⁹ potentys:opꝫ qꝫ quicqꝺ ordinaſ in finem alicuius vtutis ordineſ in finem charitatis:⁊ cum oīs actus bonus ordineſ in finem alicuius vtutis:in finē charitatis ordinatus remanebit:⁊ ita meritorius erit:⁊ sic comedere ⁊ bibere seruato modo tēperātie ⁊ ludere ad recreationē ſuato modo eutrapelie que mediū tenet i ludis.vt ꝺicit.ii.ethy.coꝝ.meritoriū erit in eo qui charitatem bꝫ qua ꝺeum vltimum finem vite sue cōstituit.

Ad primum ergo ꝺōm.sicut ꝺicit Lōmen.in.io°. metaphysice.qꝫ ꝺicitur homo neqꝫ bonus neqꝫ malus qui non est susceptibilis bonitatis vel malicie ciuilis:sicut agrestis qui extra ciuilem vitaꝫ est:⁊ per ꝺiās actiones ei⁹ neqꝫ bone neqꝫ male sunt ciuil'r:inq̄tum nō sunt ordinate ad ciuile bonū. ¶ Uel melius ꝺōm qꝫ pbs appellat maluꝫ nō oēm actū iordinatū:sed solū illū q nociuus est respectu alterius.vñ ꝺicit in 4°etbi.qꝫ pꝺigus qa cā iactātie sua inordinate expēdit nō est malus sed vanus:⁊ sil'r ꝺe multis alys vicys ꝺicit:⁊ sic pꝫ qꝫ ipse strictius accipit malū q̄ nos ꝺicētes oēm actum inordinatuꝫ maluꝫ. ¶ Ad 2m ꝺōm.qꝫ q̄uis extra charitatē nō sit bonū meritoꝛium:tamen est ibi bonum aliquod vel ex circunstātia vel ex vtute ciuili.vnde nō sequiſ qꝫ actus eoꝝ qui charitate carēt sint ꝺemeritoꝛy vel iꝺifferentes. ¶ Ad 3m ꝺōm.qꝫ non solū actus charitatis est meritoꝛius:sed etiaꝫ act⁹ aliaꝝ vtutū ſm qꝫ gr̃a informaneſ:lꝫ meritoꝛy esse nō possint:nisi ſm qꝫ reducunt in finē charitatis:non aūt opꝫ qꝫ semp actus i finē illū reducaneſ:sed sufficit ad efficaciaꝫ merēdi:qꝫ in fines aliaꝝ vtutuꝫ actu reducaneſ:qui.n.intē dit castitatē seruare etiā si nihil ꝺe charitate cogitet:ꝺstat qꝫ mereſ si gr̃aꝫ bꝫ:oīs aūt actus in aliquod bonū tendēs: nisi iordinate in illud tēdat:bꝫ p fine bonū alicui⁹ vtutis: eo qꝫ vtutes sufficiēter pficiūt circa oīa:que possunt eē bona hois:⁊ ita pꝫ qꝫ rō nō p̄cedit. ¶ Ad 4m ꝺōꝫ.qꝫ nihil ē in genere:qō nō sit in aliqua ei⁹ spē.vt i 2°topi.ꝺr:⁊ ita nunq̄ cōtingit ad mulierē accedere:gn accedaſ ad talē ⁊ tali tēpore:⁊ sil'r ſm alias circūstātias:⁊ ita q̄uis sit indifferens ꝺict⁹ act⁹ cōsideratus ſm qꝫ gen⁹:nō tñ ſm exerceſ in actu indifferēs est. ¶ Ad 5m ꝺōm.qꝫ cum nihil appetaſ:nisi inquātū est:bonū:impoſe est qꝫ finis:ad quez ordinaſ actio: ex ꝺeliberatione sit indifferēs.qꝫ vel rō decipiſ ⁊ iudicat eē bonū sibi qō nō bonū:⁊ B nō ē nisi qñ finis ē malus ꝺiscordās a rōnis rectitudīe:q̄uis B qō ꝺsideraſ forte sit bonū ꝺesideráti ſm aliqd sui:vt ſm gustū:vel ſm tactū:ꝺelectabile.vel est bonum simpl'r:⁊ sic etiam actus ex fine erit bonus. ¶ Ad sextum ꝺicēꝺum.qꝫ non sufficit oīo habitualis ordinatio actus in ꝺeum:quia ex hoc qꝫ est in habitu nullus mereſ:sed ex hoc qꝫ actu operaſ:nec tamē oꝫ qꝫ intentio actualis ordinans in finem vltimum sit semp coniuncta cuilibꝫ actioni:que dirigiſ in aliquem finem p̄ximū.sed sufficit qꝫ aliquādo actual'r oēs illi fines in finē vltimum referaneſ:sicut fit quādo aliquis cogitat se totuꝫ ad ꝺei ꝺilectionē ꝺirigere:tūc enim quicquid ad seipsum ordinat in ꝺeum ordinatum erit.Et si querat quādo opoꝛteat actum referre in finem vltimum.B nihil aliud est q̄ querere quādo oportet habituꝫ charitatis exire in actuꝫ: quia quadocūqꝫ habitus charitatis in actum exit:fit ordinatio totius hominis in finem vltimum:⁊ per cōsequens omniuꝫ eoꝝ que in ipsum ordinaneſ:vt bona sibi:sed quia aliquos actus iꝺifferētes ponimus:ideo opꝫ ad alia respōdere. ¶ Ad septimum ꝺicēꝺuꝫ qō B qō ꝺr:omnia in gloria ꝺei facite:potest ītelligi ꝺupl'r:vl'affirmatiue vel negatiue:si negatiue sic est sensus:nihil cōtra ꝺeum faciatis:⁊ hoc modo p̄ceptū est.⁊ sic p̄ceptuꝫ B p̄teriſ vel per peccatum mortale quod cōtra ꝺeuꝫ fit:vel per peccatum veniale quod p̄ter p̄ceptū:⁊ p̄ter ꝺeum fit.Si autem intelligaſ affirmatiue hoc pōt esse ꝺupl'r:aut ita qꝫ actualis relatio in ꝺeum sit cōiuncta actioni nostre cuilibꝫ:non quidem in actu:sed in virtute:ſm qꝫ virtus p̄me ordinationis manet in omnib⁹ actionibus sequētibus:sicut ⁊ virtus finis vltimi manet in omnib⁹ finibus ad ipsum ordinatis:⁊ sic adhuc p̄ceptum est:⁊ cōtingit omissionem ei⁹ esse venialem vel mortalē.sicut ꝺictum est.Uel ita qꝫ ordinatio actualis in ꝺeum sit actu coniūcta cuilibet actioni nostre:⁊ sic potest intelligi ꝺupliciter:vel ꝺistributiue vl'collectiue.Si ꝺistributiue sic est sensus.quācūqꝫ actionem facitis melius est:si eam actu in ꝺeum ordinetis:et sic ē cōsiliuꝫ.Si autem sumatur collectiue:sic est sensus: omnia opera vestra ita faciatis qꝫ nullum eoꝝ sit:qn actu in ꝺeum ordinetis:⁊ B nec p̄ceptum nec cōsiliū est:sed finis p̄cepti ad quod per impletionem p̄ceptoꝛum peruenitur.sic enim sancti in patria actus suos in ꝺeum referunt.

¶ Sciēdū tñ q; qualr̄cūq; affirmatiue exponat̄: nō itelligit̄: nisi de opib⁹ deliberate volūtatis: qr illa tñ opa ꝓpe nr̄a dici pñt: vt dictū est. ¶ Ad octauū dōm. q; vbū ē ime diat⁹ effect⁹ rōnis. t iō min⁹ pōt vbū ꝑter delibationē esse q̄z factū. Et ꝓpter hoc vbū ociosum magis est peccatū ve niale q̄z factū ociosum. ¶ Sciēdū tñ q; fm Gre. ociosuz ē qđ caret itētione pie volūtatis: aut rōne iuste necessitatis. vñ nō oēvbū iocosuz est ociosuz si ad recreationē referat̄. qr ēt in iocis ꝓtingit esse vtutē eutrapeliā: de qua ꝑbs i 4.° etbicoꝝ determinat. ¶ Expositio textus.

AFfectus tuus nomē opi tuo ꝛc.) Si vl'r itelligit̄ oz exponi de affectu eli gente: t nō solū itēdēte. vt dictū ē. Ubi si de⁹ nō erat bonū op⁹ nō erat. i. meritoriū: de hoc tñ in seq̄n. di. q̄rit̄. (Qui dñt oēs act⁹ eē idr̄ntes ꝛc.) Illi ꝓsiderabāt act⁹ fm rōnē generis tñ: qr inq̄ntū act⁹ est idifferēs: est gñal'r sumpt⁹ ad bonitatē vel malicia moralē: q̄uis bēat bonitatē nālē. Si tñ itelligebāt de actu ꝑticula riter accepto sic simpl'r falsa erat ista opio: fz B nō vñr itel lexisse. qr actionē ꝑticul'r acceptā dicebāt eē ꝓiūctā cuidā fini ex quo bonitatē vel maliciā hz: sic furari vel aliqd hȝ. (Alys aūt videt ꝛc.) Isti accipiebāt act⁹ fm q; ad aliquā spēz determinant̄: nō tñ fm q; sunt idiuiduati: t qr aliqui act⁹ ex spē sua hñt bonitatē t aliqui maliciā: t alig neutr: vt leuare festucam. ideo distinguebant actus ꝑ tria gña: t qr illud qđ est alicui ex spē sua nunq̄ recedit ab eo. iō dice bant q; act⁹ qui nō sunt idifferētes: si sunt boni q̄cūq; intē tione fiāt boni remanēt: t sil'r de malis itelligētes de boni tate ex gñe vel ex specie act⁹: nō q; act⁹ qui erat bonus ex genere vel circūstātia: si fieret mala itentione esset bonus simpl'r: fz qr bon⁹ remāebat ex gñe. (Sz Aug. euidētissime docet ꝛc.) Dic ponit̄ 3ª opio: t hec accipit actū bonū vl' ma lum simpl'r: t qr itētio mala sufficit ad B q; act⁹ sit malus. simpl'r: nō tñ itētio bōa sufficit: ad B q; act⁹ sit bon⁹ simpl'r. iō ex itētione fm hāc opionē iudicant̄ act⁹ mali: nō aūt bo ni: sic ꝑz q; quelz baꝝ triū opionū fz aliqd vā ē. (Qui cru cifigēdo xp̄m ꝛc.) B intelligit̄ de miozib⁹ deceptis fraude maioꝝ qui eoz ex malicia ꝑsequebant̄ cognoscētes eum a deo vēisse ꝑ signa que faciebat. (Que tñ qdā ꝓtēnūt ꝛc.) B dicūt illi de ꝓma opione vel ēt de scōa: t accipiūt cām: et nō finē vltimū: sed finē ꝓximū qui malus est: sunt. n. malo fini ꝓiuncta vt bene fieri nō possint.

¶ An omnis intentio t actio eorum qui fide ca rent sit mala. ¶ Bist. XLI.

CUmq; intētio vt supra dictum est bonum opus faciat: t fides inten tionem dirigat: non imerito queri pōt: vtrum oīs itētio: omneq; op⁹ illoꝝ malū sit qui fidē non habent. Si enim fides intētionez dirigit: t intētio bonū opus facit: vbi nō est fides: nec itētio bona: nec opus bonum esse videt. Qđ a quibusdam non irrōnabiliter astruit̄: qui dicūt oēs actiōes t vo luntates hoīs sine fide malas esse: que fide habi ta bona existūt. Unde apl's ait. Omne qđ non est ex fide: peccatū est. Qđ Aug. exponens ait. Omnis infidelium vita peccatum est: t nihil bonum est sine summo bono. vbi deest agnitio veritatis eterne: falsa virtus est: etiā in optimis moribus. t Jacobus in epl'a canonica ait. Qui offenderit in vno. s. in charitate fact⁹ ē omniuz reus. Qui ergo fidē t charitatem nō hz omnis eius actio peccatum est: qr ad charitatem nō re fertur. Qđ enim ad charitatē non referr̄ vt su pra meminit Aug. non fit quemadmodum fie ri opz. Ideoq; malum est: non igitur mandata custodit: qui charitate caret: qr sine charitate nullum mandatoꝝ custodit̄. Unde Aug. super epistolā ad galatas ait. Custoditionē legis dic apol's: nō occidere: nō mechari: t alia huiusmo di ad bonos mores pertinētia: que sine charita te: fide t spe impleri non possunt: nullum ergo implet mandatum: nullūq; opus bonum facit qui fidem t charitatē nō hz. Impossibile enim est. vt ait apl's sine fide aliqd placere deo: que ergo sine fide fiūt: bona nō sunt: quia omne bo num deo placet.

¶ Que ꝓmisse obiiciunt̄ sñie ex vbis Augu.

HIs aūt obiicit̄ quod supra dicit Augu. s. q; in seruili timore: t si bonum fiat: nō tamen bene: nemo enim inuitus be ne facit: etiā si bonum est qđ facit. Hic enim bonum dicit fieri: sed non bene ab illo qui charitatē nō hz. Qui enim seruiliter timet: cha ritate vacuus est: de quo tñ hic dicit: qr bonuz facit: fz nō bene. Quia etiā sup illū locū psalmi. Turtur inenit sibi nidum vbi po. p. s. dicit q; iu dei t heretici t pagani opa sua bona faciūt: qa vestiūt nudos: pascūt paupes t huiusmodi. sed nō in nido ecclesie. i. in fide: t ideo ꝓculcantur pulli eoꝝ. Quibus illi rñdent dicētes opa bona appellari huiusmodi que sine charitate fiūt: nō qr bōa sint qñ sic fiūt. qđ supra euidēter docuit. Aug. fz qr bōa eēnt: si al'r fierēt: que ēt sui gene re sunt bona: sed ex affectu fiūt mala.

¶ Alioꝝ sñia de premissa qōne qua querebat̄: si oīs eoꝝ actio mala est qui fidē nō habent.

ALi vo qui tripbariā distinctionē fa ciunt actuum: opa cūcta que ad natu re subsidium fiunt: semper bona esse astruūt. Sed qđ Aug. dicit mala esse si malas habeāt causas: nō idem accipiēdum ē quasi ipsa mala sint: sed quia peccāt: t mali sūt qui ea malo fine agūt. Item t illud aliud. s. bo num opus intentio facit: t intētionem fides di rigit: determinat dicētes. ibi bonum vocatum qđ remunerabile est ad vitam: nō q; illud solus sit bonum opus: immo t alia plura: fz non ea ratione qua illud: sint bona: bonum enim mul tipliciter accipit̄. s. ꝓ vtili: ꝓ remunerabili: ꝓ signo boni: ꝓ specie boni: ꝓ licito: t alijs forte modis. Solaq; illa itentio remunerabilis

est ad vitā quā fides dirigit: sed nō sola illa bōa est vt aiūt. Nā si qs iude⁹ vl' malus christianus necessitatē primi reuelauerit nāli pierate duct⁹ bonū fecit: ꝛ bona fuit voluntas qua illud fecit.

¶Hic ponunt quedam Aug. capitula que retractauit: non quasi prauе dicta: sed quo sensu dixerit insinuans.

POst hec inuestigari oz qual'r itelligendum sit. qō ait Aug. in lib. de ꝟa religione. Usqz adeo ingt pctm̄ volūtariuz malū est: vt nullo modo sit pctm̄ si nō sit volūtariū: hui⁹ dicti Aug. rōné aperiēs i libro retrac. dicit. Pōt videri falsa hec diffinitio: ꝫ si diligēter discutiat: inueniet verissima eē: pctm̄ qppe illud cogitādū ē: qō tm̄modo pctm̄ est: nō qō ēt pena est pcti. s. pctm̄ primi hois qō fuit pctm̄ ꝛ causa: ꝫ nō pena: cuius ꝛ illa que ñ volūtaria pctā nō imerito dicūtur: qz ꝛ a nesciētib⁹ vl' a coactis ꝓpetrant: nō oīmodo pñt sine volūtate cōmitti: qm̄ ꝛ ille q peccat ignorās voluntate vtiqz facit: qō cū faciēdū nō sit: putat esse faciendū. Ille ꝟo cōcupiscēte aduersus spiritū carne: nō ea que vult facit: cōcupiscit qdē nolēs ꝛ in eo nō facit qō vult: ꝫ si vincit cōcupiscētie cōsentit volens: ꝛ in eo nō facit: nisi qō vult. ꝛ illud quod in paruulis est originale pctm̄ ex primi hois mala voluntate cōtractū est. Nō itaqz falsum est qō diximus: vsqz adeo pctm̄ volūtarium est ꝛc. Ecce qual'r illud accipiēdū sit. s. de de primo pctō hois: vl' de oibus gñaliter peccatis mortiferis: quoꝝ lz quedā dicātur nō voluntaria: que. s. per ignorantiam vel per infirmitatem fiūt: eadem tm̄ rōne ea pñt voluntaria dici: qz sine voluntate non cōmittuntur.

¶Aliud capitulum.

ILlius etiā itelligentia pquirenda est: qō in lib. de duab⁹ aiab⁹ edidit iquiēs Nusqz nisi volūtate pctm̄ est. qō i lib. retrac. plane deteriat dicēs. Pōt putari falsa esse ista ſnia qua dixim⁹ nusqz nisi i voluntate esse pctm̄: cū ap'ls dicat: qō nolo hoc facio ꝛc. Sed pctm̄ qō nusqz est i volūtate: illud ꝑcipue itelligēdū est qō iusta dānatio ꝙsecuta ē. i. primū hois pctm̄. In eodē quoqz li. de duabus aiab⁹ aliud tradidit considerātiōe dignum: Ait. n. Nō nisi volūtate peccāt. Ipsamqz volūtatem diffiniuit dicēs. Volūtas est animi mot⁹ cogēte nullo ad aliqd vel nō admittēdū vel adipiscēdū. Hui⁹ dicti cāz apiēs ꝛ itelligētiā pādēs in li. retrac. ait. Hoc ꝓpterea dcm̄ est: vt hac diffōne volēs a nolēte discerneret: ꝛ sic ad illos referret intētio qui in paradiso fecerūt originez mali peccādo nullo cogēte. i. libera volūtate: qz ꝛ sciētes ꝫ ꝑceptū fecerūt: ꝛ ille tētato⁹ suasit vt boc fieret: nō coegit. Nam qui nesciēs peccauit nō incōgruēter peccasse nolens dici pōt. Quānis ꝛ ipse qō nesciens fecit: volens tm̄ fecit. Ita nec tale peccatuz sine volūtate esse potuit. ꝫ voluntas facti ibi fuit: non volūtas peccati. qō tm̄ factum fuit peccatum: boc enim factuz est: qō fieri non debuit. Quisquis autem sciēs peccat: si potest cogēti ad peccatuz siue peccato resiste re: nec tamē facit: vtiqz volens peccat. quia qui pōt resistere nō cogit cedere. Quapropter peccatum sine volūtate esse nō posse verissimū est. Ex bis liquet qual'r supioza accipiēda sint.

¶Qz mala voluntas est voluntarium pctm̄.

SI autem omne peccatū mortale voluntarium est: cum volūtas peccatuz sit mortale: cōstat ipsam esse voluntarium peccatū. Quid enim. vt ait aug. tam in voluntate q̄z ipsa volūtas sita est: Voluntas itaqz mala recte dicit volūtariuz peccatum: qz in volūtate cōsistit. Volūtas qppe. vt ait Aug. in eodem: est prima causa peccādi: aut nullum peccatum est prima causa peccādi: nec est cui recte imputet peccatum nisi peccanti. non est ergo cui recte imputet: nisi voluntari: boc autem de peccato actuali ꝛ mortali itelligendum est. Necqz bis verbis aliud voluit Aug⁹. ostēdere vt ipse ait in retractationibus: nisi qz volūtas est qua peccat: ꝛ qua recte viuit

¶Diuisio textus.

OStenso q ex finis intētione vel volūtate actus exterioꝝ hz maliciam ꝛ bonitatē. Hic determinat quasdā qōnes circa ꝑdeterminata. Et diuidit in partes duas. In ꝑma ingrit de actu peccati per cōparationem ad intētionē. In secūda de actu pcti ingrit per cōparationē ad volūtatē. ibi. (Post hec inuestigari oz.) Prima in duas diuidit. In ꝑma mouet qōnē. In scōa determiat eam. ibi. (Et q a gbusdā nō irrōnabilr astruit ꝛc.) Et hec diuidit in duas ꝫz duas opiones. Scōa icipit. ibi. (Alij vō qui trifariā ꝛc.) Circa ꝑmū tria facit. Primo pōit solonez ꝓpositе qōnis ꝙm vnā opionem. Scōo obycit in ꝛriū. ibi. (His aūt obycit ꝛc.) Tertio ponit rñsionē. ibi. (Quibus illi rñdent ꝛc.) (Post hec inuestigari oz ꝛc.) Hic determiat de actu peccati in cōparatione ad volūtatē. Et diuidit in ptes duas. In ꝑma ingrit de pctō in genere per cōparationem ad volūtatē. In secūda de illo specialr peccato qō in iteriori volūtatis actu ꝙsistit. ibi. (Si aūt omne peccatuz mortale ꝛc.) Prima diuiditur in tres ꝙm q tres auctates Aug. ponit in mā ista que dubitationē hñt. Scōa ibi. (Illius ꝛ itelligētia pquirēda est ꝛc.) Tertia ibi. (In eodem (quoqz libro ꝛc.)

¶Qō. I.

HIc est duplex qō. Prima de ꝙparatōe act⁹ ad intētionē. ꝛ⁹ de cōparatiōe pcti ad volūtatē. ¶Circa ꝑmū q̄rūt duo. Prio vtz fides intētionē dirigat. Scōo vtz aligs act⁹ i fidelibus possit eē bon⁹: quoꝝ intētio nō est ꝑ fidē directa.

¶ Utrum fides hēat vlr dirigere intētionē. I.

AD primuz sic,pceditur. Uř q fidei nō sit itētionē vlr dirigere. Diuersoꝝ enim spē diuerse sunt regule ⁊ mēsure. vt ex io⁹meta. pz:qz mēsura est homogenea mēsurato:sed vtutes diuerse sunt ꝑm speciē. g̃ fides nō pōt dirigere in opationib⁹ oīuz vtutū. ¶ ꝑ. cuius est ordinare ei⁹ est etiā dirigere:qz directio est per ordinationē in finē:sed ordinatio est rōnis. g̃ ⁊ dirigere:⁊ ita non idiget fide ad dirigēduz. ¶ ꝑ. ꝟz Bernar. prudētia est auriga virtutum:sed aurige officiū est currū dirigere. g̃ vř q dirigere ptineat ad prudentiā ⁊ nō ad fidē. ¶ ꝑ. opus dř esse rectum ꝑm q cōformat legi:sed assentire legi ptinet ad iusticiam. vñ ⁊ legalis dř a pbo in 5° ethi. ergo vř q lex iusticiā dirigat. ¶ ꝑ. xps nō habuit fidē. si igit fides dirigit intentionē xps nō habuit intētionē rectā:qō absurdū est. ¶ ꝑ. ꝑm Tullium. vt⁹ est habit⁹ qdā in modū nature rōni ꝛsentaneus:sed q̄lz nā p seipsam tēdit in finē suuz:sicut ignis p suā leuitatez sursum dirigit:⁊ terra deorsum. g̃ q̄lz virtus diriget suum actum in finem.

Sed cōtra. Illius est dirigere:cuius ē ostēdere quo eundem est:sed hoc facit fides:qz fides est subā sperādaꝝ rez. hebr. ii. g̃ fidei est dirigere intētionē ¶ ꝑ. a pmo est rectitudo in oībus alys:sed fides est pma vtutuz. g̃ fidei est itētionē oīuz vtutum dirigere.

Respondeo dōm. q rectū dř esse:cui⁹ medium nō exit ab extremis:act⁹ aūt ꝛsiderat inter duo que quasi sunt ei⁹ extrema. s. ꝓncipiū agēs ⁊ finem itētū. vñ in ope vel itentione rectitudo esse dř ꝑm q opus ab agēte egrediēs nō ptergredit ordinē debiti finis:⁊ ideo illi⁹ est dirigere:cuius est in finē ordinare:sed ordinare in finē ꝛtingit dupliř:vel ostēdēdo finē vel inclinādo in finez Ostēdere autē finē rōnis est:sed iclinare in finē est voluntatis:qz amoz in quo act⁹ volūtatis exꝑmit ē q̄si quoddaz pondus aīe ꝑm Aug. sed pfecte finē ostēdere nō competit rōni:nisi ꝑm q est per habitū pfecta:silr nō cōpetit pfecte iclinare in finē volūtati:nisi ꝑm q est per habituz pfecta. Finis aūt humanoꝝ actuuz pōt accipi dupliř:vel finis primus ⁊ ꝓximus:vel cōis ⁊ vltim⁹:⁊ ꝟ est duplex:qz vel excedit facultatē nature:sic felicitas futura in patria:⁊ i hūc finē ostēdēdo dirigit fides:⁊ inclinādo dirigit charitas:sic aliqua forma nālis iclinat in suuz finē:qz ad hūc finē non sufficit dirigere nālis potētia:neq; per se:neq; pfecta p habitū nālē vel acqsitū:⁊ qz ad hūc finē cuz sit vltim⁹ sūt oēs alj fines ordinati:ideo fides ⁊ charitas dicunt dirigere intentionē vlr in oīb⁹:in finē aūt cōem ꝓportionatuz humane facultati dirigit rō ostēdēdo pfecta per habitū sapiētie acqsite:cui⁹ ē act⁹ felicitas cōtēplatiua:vt in. io. ethi. dř:vel pfecta per habitū prudētie:cui⁹ act⁹ est felicitas ciuilis:iclinando autez virtus appetitiua ꝑm q est pfecta habitibus virtutum moralium.

Ad primum g̃ dōm q diuersoꝝ spē nō pōt eē idē regulās, ꝓpriuz:sed pōt idē esse cōe:⁊ sic fides dirigit inq̃tū ordinat in finē vltimū. ¶ Ad scōm dōm. q rō nō pōt sufficiēter dirigere:ad ꝟ q humanaz cognitionē nālem excedat:in qō tñ sicut in finē vltimuz opz oēs act⁹ nostros ordinari:ideo opz q fides dirigat. ¶ Ad 3m dōm. q prudētia sufficiēter dirigit ad finē illū g est bonum humanum. nos autē ad finē qui est bonuz diuinum quale est qō in patria, pmittit. ¶ Ad quartuz dōm. q lex dirigit:sicut ostēdens qualis debeat esse act⁹ ꝓportionat⁹ fini vltimo:nō. n. glibz act⁹ cuilibz fini ꝓportionatus est vt supra dictū est:⁊ ideo directio fidei que ostendit finē ꝑcedit directionē legis que docet actum:⁊ ita etiā ꝑcedit directionē iusticie que p modū iclinatiōis rectitudinē act⁹ facq̃ lex ostēdit. ¶ Ad qntū dōm. q in fide sunt duo. s. cognitio ⁊ enigma:vel obscuritas siue impfectio. Fides aūt hz dirigere:non rōne obscuritatis:sed rōne cognitionis. ⁊ ideo cuz xps habuit pfectā cognitionē in eo fuit pfecte rectitudo itētionis. ¶ Ad sextū dōm. q iclinatio nālis in finez ꝑsupponit quēdā intellectū pstituētē finem nature ⁊ dantē sibi iclinationē in finē vltimū:⁊ ita etiā iclinationē moralis vtutis in finē ꝑcedit prudentia quasi ostēdēs ⁊ dirigēs in finē:⁊ sic singule virtutes iclinādo dirigūt i fines ꝓximos:non autē in finem vltimum.

¶ Utrꝝ aligs act⁹ hoīs ifidelis possit esse bonus. II.

AD secundum sic,pceditur. Uř q nullus act⁹ infidelis hoīs bonus esse possit. qz vt dř in glo. Ro. i4. Dis vita ifideliū peccatū est:sed nō pōt esse sīl pctm ⁊ bonus act⁹. g̃ nullus act⁹ ifidelis bonus est. ¶ ꝑ. oīs act⁹ bonus est rect⁹:ſz oīs act⁹ rect⁹ pcedit ab itētione recta:cū igit fides itētionē dirigat:vř q vbi nō ē fides act⁹ bon⁹ eē nō possit. ¶ ꝑ. oē bonū deo placz:⁊ ē sibi acceptū:ſz vita ifideliū nō est deo accepta g̃ grā carēt. g̃ in eis act⁹ bon⁹ nō est. ¶ ꝑ. illō ꝓprie dř malū qō caret aliq̃ pfectione quā natū est ⁊ dz hēre:ſz oīs act⁹ human⁹ nat⁹ ē in vltimū finē btitudis referri:nisi sit p se malus:⁊ dz i ipz referri:vt ex dictis pz. cū g̃ act⁹ ifideliū in vltimū finē non referat in quem fides dirigit:vt dcm ē. vř q oīs act⁹ ifidelium sit malus. ¶ ꝑ. ifidelitas fidei opponit:sed fideles p fidē dirigunt in finē aliquē. g̃ ifideles p ifidelitatē in oppositū finē dirigunt:sed oēs act⁹ fideliuz sunt boni:p ꝟ q ordinati sunt in finem in quem dirigit fides. g̃ eadez rōne omnis actus infidelium est malus.

Contra. Nō ē ꝛsiliū nisi de bono:ſz infidelib⁹ ꝛsulit:vt aliq̃ de gñe bonoꝝ faciāt. g̃ illoꝝ act⁹ nō oēs sunt mali. ¶ ꝑ. nihil laudabile est vel laudat:nisi bonū:ſz sci vt Dieron⁹. ⁊ Aug. sepe laudāt aliq̃s gentiles de aligbus opib⁹. g̃ aliq̃ opera ipsoꝝ fuerūt bona.

Respondeo dōz. q sic in reb⁹ nālib⁹ vna pfectio alteri supaddit:sic q̄dā res hñt vnā illaruz:⁊ q̄dā duas:⁊ sic deiceps:ita ēt in moralib⁹ ꝛtigit i actu ꝛsiderare aliquā pfectionē alq supadditaz:ex q̃ꝝ vnaq̃q dř act⁹ bonus:⁊ si aliq illaꝝ pfectionū ōsit deerit bonitas que est ꝑm pfectionē illā:vbi gra. oīs act⁹ inq̃tū est act⁹ hz quādā eēntialē bonitatē ꝑm q oēns bonū est:sed in aligbus actib⁹ supaddit q̄dā bonitas ex ꝓportione act⁹ ad debitū obm:⁊ ꝑm hoc dř act⁹ bon⁹ ex gñe:⁊ vlteri⁹ ex debita cōmēsuratiōe circūstātiaꝝ dicet bon⁹ ex circūstātia:⁊ sic deiceps q̄lsq; queniat ad vltimā bonitatē:cui⁹ humanus act⁹ ē susceptiuus:que est ex ordine in finē vltimū p hituz gr̃e ⁊ charitatis:⁊ ideo act⁹ illoꝝ g̃ grāz ⁊ charitatē nō hñt hoc modo bonus esse non pōt:⁊ hec est bonitas ꝑm quam actus meritorius dř:ſz subtracto posteriori:nihilominus remanet ꝑus. vt in lib. de causis dicit. vnde q̃uis ab infidelium actib⁹ subtrahat ista bonitas ꝑm quaz act⁹ meritori⁹ dicit:remanet tñ bonitas alia vel vtutis politice vl ex circunstantia vel ex genere. ⁊ ideo non oportet q omnis eorum actus sit malus:sed soluz q sit deficientis bonitatis. sicut quāuis equus deficiat a rationalitate quam homo habet:non tamen ideo malus est:sed habet bonitatē deficientem a bonitate hominis.

Ad primū ergo dōm. q cum dř oīs vita ifideliū peccatum est:nō est itelligendum hoc mō q oīs act⁹ eoꝝ pctm̃ sit:ſz qz semp cū pctō viuūt:qz ifidelitas est tale peccatū quo retēto nullum alioꝝ dimittet. ¶ Ul dōm q itelligit de illis actib⁹ ad quos ex sua ifidelitate ꝛpellunt:vt est adorare ydola:⁊ abstinere a cibis ꝓhibitis i lege q̄si nō sit eis licitū vesci:⁊ hoc videt intēdere aplus.

¶ Ad scõm dicẽdũz: q fides dirigit intẽtionẽ in finẽ vltimum: sed ratio nãlis vel prudẽtia põt dirigere in aliquem finẽ primũz: & qz ille finis primus est ordinabilis in finez vltimũ: etiaz si actu nõ ordinet: ideo in fidelib⁹ quoz act⁹ per vim rõnis in talẽ finẽ dirigunt põt aliqui act⁹ esse boni sed deficiẽtes a pfecta bonitate fm quã act⁹ est meritorij. ¶ Ad 3m dõm. q sicut aliqd ptcipat bonitatẽ: ita etiã deo est acceptũ: & ideo act⁹ illi enũciant deo accepti simplr qui meritorij sunt cõpletã bonitatẽ hñtes: sed tamẽ etiã actus alij fm q sunt boni ex genere vl ex circũstãtia deo placẽt: non tñ sicut remunerabiles eterno prmio. ¶ Ad 4m dõm. q nõ obligamur: ad hoc q glibet act⁹ actu dirigat in finez illũ in quẽ nõ põt nisi fides dirigere: quia pcepta affirmatiua nõ obligãt ad semp: quis semp obligẽt. & ideo non opz vt actus infideliũ qui in finẽ illum nõ est ordinatus semp sit peccatũ: sed soluz pro tẽpore illo in quo tenet actuz suũ in finez vltimuz referre. ¶ Ad qntũ dõm. q infideles nõ semper ex infidelitatis erroze finem sibi prestituũt: sed aliquãdo ex vero & recto iudicio rationis. et ideo non opz q in quolibet actu peccent: sed tunc solum quãdo ex erroze finem sibi prestituũt. ¶ Qõ. II.

DEinde queritur de comparatiõe peccati ad voluntatem. Et circa hec querunt duo. Primo: vtz omne peccatuz sit voluntariũ. Scõo. vtrum omne peccatum sit in volũtate.

¶ Utrum peccatuz sit voluntariuz. I.

AD primũ sic pcedit. Videt q pctm nõ sit volũtariũ. Maluz enim vt Dio. dicit est pter volũtatẽ: obm eni volũtatis est bonum: sed omne pctm est maluz. ergo pctm nõ est volũtariũ. ¶ P. phs dicit in 3o etbi. q postq̃ aliquis est effect⁹ malus per habitum nõ est in ipso malũ vel non malũ esse: cuz igit hõ sit malus per pctm: & qõ non est in hoie nõ põt dici volũtariũ: videt q non omne pctm sit volũtariũ. ¶ P. qõ est ignoratuz nõ põt esse volũtarium. qz volũtas cognitionẽ psupponit: sed quidã per ignorãtiã peccãt. g nõ omne pctm est volũtariũ. ¶ P. aliqd dr esse voluntariũ: ppter hoc q act⁹ volũtatis trãsit in hoc q voluntariũ dr: sed in peccato omissionis nõ est necessariuz q sit aliqs act⁹ volũtatis: vt supra dctm est. ergo nõ omne peccatum est volũtariũ. ¶ P. nihil qõ est contra volũtatẽ est volũtariũ: sed prmus motus est ctra volũtatẽ: qõ pz ex hoc qõ dr Ro. 7. Qõ eniz nolo maluz hoc ago: qõ de primis motibus exponit: igit cuz prmus motus sit peccatuz: videt q nõ omne peccatũ sit voluntariũ. ¶ P. qõ est per necessitatem originis traductuz nõ est voluntariuz: sed aliqõ pctm est hoc. s. originale. ergo nõ omne pctm est volũtarium.

Sed cõtra. nihil phibet: nisi qõ est in ptãte eius cui fit phibitio: sed pctm omne phibet. ergo omne pctm est in ptãte peccãtis: sed nihil est in potestate hois: nisi qõ est voluntariũ. ergo omne pctm est volũtarium. ¶ P. inuolũtariũ. vt dicit phs in 3o etbi. nõ meretur penã: sed ignoscẽtiã: sed omne pctm meret penã. ergo nullum peccatum est inuoluntarium.

Respondeo dõm. q peccatuz fm q hoc rõnẽ culpe nõ põt esse: nisi in eo qõ i potestate alicuius cõsistit: qz ex illo defectu g in ptãte ei⁹ cõsistit hõ culpatur & vituperat: non aũt ex eo q in potestate eius nõ fuit: vt si cecus nascat: talis eniz defectus magis ad misericordiã puocat q̃ ad vindictã. & qz potẽtia fm quã nostro actuũ dñi sumus: est volũtas: inde est: q omne id qõ in potestate nra cõstitutũ est volũtariũ dr. & ideo oz omne pctm volũtariũ esse fm q pctm & culpa idẽ sunt: qz si peccatũ largius accipiat: sic inuenit in omnib⁹ que ppter finẽ agũt: siue agantur ppter volũtatẽ: siue p necessitatẽ nature cũ eoz actus a fine debito obliquet: vt in 2o phy. dicit.

Ad primum ergo dõm. q malũ nõ est volitũ per se. nullus enim ad malũ itẽdens aliqd opat. vt Dio. dic: sz p accns põt esse volũtariũ duz. s. aliquis estimat bonũ qõ malũ est: vel cum appetit aliqõ bonum fm qd cui est adiũcta rõ mali simplr. ¶ Ad scõm dicendũ. q sicut habit⁹ vtutis politice non acgrit subito: qa vna dies non facit ver. vt in prmo etbi. dr: ita & nec subito bit⁹ ille destruit. ideo dicit phs q exquo aliqs habitũ vitiosum acgsiuit nõ est in ptãte ei⁹ vt statim habitũ deponat: sed tñ est in ei⁹ ptãte vt statim nõ fm illũ bituz opet: qz habitus volũtary nõ inclinãt necessario ad act⁹: & sic etiaz per exercitiũ oper poterit ex toto habit⁹ ille malus cõsumi: et ita cõstat q pctm illius: qui vitiosum bituz hz: voluntary rõnẽ nõ pdidit. ¶ Ad tertiuz dicẽduz. q qñ p ignorãtiam peccat illud qõ est pctm nõ est oio ignoratũ: sed est ignoratuz fm qd: qz nescit de illo actu q malus sit. & fm hoc q ẽ malũ nõ erat rõ volẽdi. & ideo talis ignorãtia volũtariuz nõ tollit. ¶ Et pterea ipsa ignorãtia quodãmodo volũtaria est: qz ignorat ea que scire tenet & põt. si aũt scire nõ posset: tũc volũtarie qdẽ faceret actũ: sed nõ volũtarie peccaret: & talis ignorãtia iuincibilis est: quaz si vitare nõ posset peccatũ excusaret: vt iam pctm non esset. ¶ Ad 4m dõm. q fm eos qui dicũt q in peccato omissionis nõ exigit act⁹ voluntatis: peccatũ illud dicit voluntariũ: nõ ppter actuz volũtatis in omissione trãseũte. sed inẽtũ omissio in potestate omittẽtis est: qz põt omittere: & non omittere. ¶ Ad 5m dõm. q iter pctã actualia mimũ de rõne peccati hz primus mot⁹: & ita ẽt mimũ hz de rõne volũtary: hoc tñ. s. q volũtas pueniẽdo cuz ipedire põt in pticulari: quãuis nõ posset oẽs vlr ipedire: ita q nullus surgat: & sic aliquo mõ est in ptãte volũtatis: dr aũt esse 3 voluntatẽ: qz in 3tiũ ei⁹ est nãlis inclinatio voluntatis: de qua supra dctm ẽ. ¶ Ad 6m dõm. q peccatũ originale per se loquẽdo est peccatum nature & nõ psone: nisi mediãte natura: & ideo est voluntarium volũtate nature: nõ tñ volũtate psone cuiuslibet in qua inuenit: sed ade tñ qui naturam infecit.

¶ Utrum omne peccatum sit in voluntate. II.

AD secunduz sic pcedit. Ur q nõ oẽ peccatũ sit in voluntate. Peccatũ eni & vt⁹ sunt in eodẽ subo: sed virtus est in rõne. vt in prmo etbi. dr. cum igit voluntas sit alia potentia a rõne: videt q peccatum nõ sit in volũtate. ¶ P. qõ est susceptiuum digniozis põt eẽ susceptiuũ idigniozis: sz 3cupiscibilis est susceptiua vtutis: qz tẽperãtia ẽ in 3cupiscibili. g & 3cupiscibilis non ipedit ppter suã impfectionẽ qn in ea peccatũ esse possit. ¶ P. in illa potẽtia est pctm in cuius actu dformitas peccati cõsistit: sed hoc nõ solũ est in actu volũtatis: sed etiaz in actib⁹ alia potẽtiaz: vt supra dctm est. ergo nõ in sola voluntate peccatũ est. ¶ P. obm volũtatis est bonũ simplr sed obiectuz cõcupiscibilis est bonuz fm sensum: sz magis peccat per cõuersionẽ ad delectabilia sensus q̃ per cõuersionẽ ad bonum simplr. ergo peccatuz magis est in cõcupiscibili q̃ i volũtate. ¶ P. Sap. ii°. Per que peccat quis p hoc torq̃t: sz hõ tot⁹ punit. g ñ solũ i volũtate pctm ei⁹ cõsistit.

Sz cõtra est qõ in lra dr. Nullq̃ nisi i volũtate pctm est. ¶ P. sic se hz falsa opio ad itellectum: ita prava actio ad volũtatẽ: sed falsa opio nõ est nisi in itellectu. ergo peccatũ nõ est nisi in voluntate.

Respondeo dõm. q aliqd eẽ in volũtate põt itelligi dupliciter: vl ita q sit in ea: sic in causa. & sic ex prmissa qõne pz oẽ peccatuz in volũtate esse: inquãtuz oẽ pctm volũtariũ ẽ: vel ita q sit in ea sic in subo: & tũc

distinguēdum est: qz subm peccati pōt accipi vel primum vl' pmū: primū subz peccati ē illa potētia qua actū peccati elicit: z sic in diuersis potētys cōtingit esse peccatū: z nō solū in volūtate. Primū aūt subm peccati est ex quo inest boi peccati susceptibilitas: z qz homo non est susceptibilis culpe: nisi fm q̄ est dñs suoz actuū: z B sibi cōpetit fm q̄ est volūtatē hns: ideo pmū subm peccati volūtas est.

Ad primū ergo dōm. q̄ ratio accipit ibi a phō pro pte intellectiua que volūtatē z rationez cōplectit: qz cuilibet appbēsioni suus appetit⁹ rñdet. qō pz ex hoc: q̄ rōnabile per participationē vocat irascibile z cō cupiscibile que sunt potētie appetitiue. Est aūt pctū in ratione sicut in dirigēte z in volūtate: sicut in eligēte. z ideo cum peccatū in electione cōpleat potius volūtas q̄z ratio subm eius pmū dici dz. ¶ Ad 2m dōm. q̄ virt⁹ nō est in cōcupiscili: nisi fm q̄ aliqualr participat rōnē inquātum est rōni obediēs. z ideo non opz q̄ sit pmus subiectū peccati: sed primū pōt esse. ¶ Ad tertiū dōm. q̄ sicut supra dictū est: actus aliaz potētiaz non habēt rōnē culpe: nisi fm q̄ subiacēt ipio volūtatis. vñ pz q̄ pcti pmū subm volūtas ē. ¶ Ad 4m dōm. q̄ delectabile fm sensuz: q̄uis nō sit obiectum volūtatis inq̄tū hūj. pōt tn esse obm ei⁹ inq̄tū apprehenditur vt bonū simplr: z hoc mō est pctū circa delectabile sensus. ¶ Ad 5m dōm. q̄ etiā q̄uis homo possit puniri fm oēs ptes: nō tn est susceptiuus pene: si pena ppie sumatur: nisi inq̄tū est volūtatē hns: qz ex hoc aliqd penale est q̄ volūtati aduersatur. z ideo volūtas est pmuz subiectum pene: sicut z culpe.

¶ Expositio textus.

Sed iuz fides intētionē dirigat ꝛc.) Jsta ratio soluta est i 2o articulo pme qōnis. (Qō a gbusdā irrōnabilr astruit ꝛc.) si itelligat q̄ q̄lz actio mala sit z pctū: opio irrōnabilis est. si aūt itelligat q̄ gcqd agat in pctō semp pmanēt: dū sine fide sunt: opio rōnabilis est. (Nihil est bonū sine sūmo bono ꝛc.) Jnfideles igit sūt sine sūmo bono q̄tū ad illā societatē q̄ ē p ptcipationē gre: z iō gratuituz bonū i eis nō est: nō tn sunt sine sūmo bono: q̄tū ad hoc q̄ ei⁹ bonitatē p bona nālia ptcipāt. (Falsa vt⁹ ē ēt i optimis moribus ꝛc.) qz. s. nō ducit ad eternā felicitatē ad quā vt⁹ pfecta z va p act⁹ meritorios ducere pōt. (Sine charitate nullū mādatoz ꝛc.) Uez est q̄tū ad itētionē pcipiētis: sz non q̄tū ad subaz pcepti: z hoc habitū est. di. 28. (Bonuz eni multiplr accipit ꝛc) Bonū fm phm diuidit i utile delectabile z honestū. g̃ cū B iste dne nō ponant: vt sufficiēter distinguere. ¶ Sed dōs q̄ phs assignat ptes boni que sunt ipsi⁹ fz se: B aūt assignant ptes boni in ordine ad aliō. pōt aūt aliqd accipi esse bonū in ordine ad tria. Prio mō vt in ordine ad finē: z sic respectu cuiusq̄ finis dr vtile: respectu aūt finis vltimi qui est vita eterna: dr bonū remunerabile: qō est bonū honestuz meritoriū. Scdo mō vt in ordine ad aliqō bonū sile: ad qō ordinat: vel sicut signū: z sic signū boni dr bonū: vt pz in sacris legalib⁹: vl sicut pcedens eius similitudinē: z sic bonum apparēs dicit bonuz: z hoc pcipue est bonuz delectabile. Tertio modo in ordie ad pceptū: z sic dr bonū simplr qō lege pcipit: z B est ēt remunerabile z honestū. Et secūdario dicit licituz bonū qō nllo pcepto phibet. vnde modi Aristotelis quodā modo includunt in istis. (Peccatū quippe illud cogitandū ꝛc.) Jsta solo pcedit si accipiat voluntariū simplr z pfecte: qō nō in omni pctō iuenit. Sed si accipiat voluntariuz quocūq̄ modo: sic inuenitur in quolibet peccato vt ipse in processu solonis ostēdit. (Qō tamē in volūtate ꝛc.) voluntas dr ee in volūtate: dū act⁹ volūtatis prim⁹ in ptāte ipsi⁹ potentie existit: vtrūq̄. n. dr volūtas. s. potētia z actus.

¶ An volūtas z actio mala in eodē hoīe: z circa eādē rē sint vnū pctū vl' pla. Di. XLII.

Quz autez volūtas mala z opatio pctī sint: queri solet: vtrū in eodez hoīe: z circa eādē rez. hec duo vnū sint pctū: vel diuersa: vt si quis furatur voluntate: voluntatē habuit malā: que pctū est: z actū maluz qui pctū est. Hec autē duo diuersa sunt. s. voluntas z actio Sed utrūq̄ diuersa sunt peccata: an vnū? Quidam dicūt vnum esse pctū. alij vero diuersa ee peccata dicūt: qz cuz cōstet hec duo diuersa ee: aut diuersa duo esse peccata dicuntur: aut duo diuersa nō peccata. Quib⁹ alij hec duo rñdent esse nō peccata. Nō enim peccata sunt. sed peccatum vnum. q̄ vna puaricatio vel inobediētia in vtroq̄ admittit: siue qñ vult: siue qñ agit: z vnus est ibi cōtēptus: ꝟ minoz cuz in voluntate solū pctū cōtinetur: maioz ꝟo cuz voluntati ēt opatio additur. z iō maius fit pctū z nō plura cum voluntas operi mancipatur.

¶ Alia cōtra eosdem oppositio.

Sed adhuc eisdē obijcit. si vnuz tantū pctū illa duo peccata sunt: cum quis voluntate mali prius ꝯcepta: deinde opus patrauerit: nō pro aliquo reus est: nisi pro quo ante opus reus erat: cū adhuc in sola voluntate peccatū cōsistebat: nullus eni reus est eterne mortis nisi pro peccato: sed peccatū aliud nō est admissum actiōe: q̄z prius admissum volūtate erat. Nō igit p aliquo alio iste fit dānabilis actu peccādo q̄z ante fuerat cū sola volūtate deliquebat. Ad hoc etiam illi rñdētes dicūt q̄ ppter peccatū dicit tn illū fure reū ꝯstitui: z q̄uis eius volūtas z actio vnū sint pctū pro alio tn reus factus est actu peccādo: q̄z prius erat sola volūtate delinquēdo: qz p actu qui est aliud q̄z volūtas: lz nō aliud peccatum.

¶ Alia aduersus eosdem oppositio.

Jterz adhuc questioni instāt dicētes: ideo hec duo diuersa esse peccata: qa diuersoz legis mādatoz puaricatōes sunt. Alio enim mādato legis phibetur actio furti. s. non furaberis. Alio voluntas furandi. s. nō cōcupisces rem primi tui. Cū hec duo diuersa mādata sint: quibus illa duo prohibentur: pz illa duo diuersas esse preuaricatōes. Diuersa igitur peccata. Ad qō z illi dicūt diuersa quidē esse mādata: quibus illa duo distincte phibentur. vt Aug. docet sup exodū. Uerūtn in illis nō obseruatis vna puaricatio tn incurritur: vnūq̄ peccatū contrabitur: lz duo diuersa

illis phibeãtur. Sicut ecõuerso duo sunt mãdata charitatis qb⁹ duo precipiũtur diligi: vna tamẽ in eis cõmendatur charitas.

¶ Si peccatũ ab aliquo admissum i eo sit quousq; peniteat.

Reterea q̃ri solet: cũ ab aliquo peccato voluntate ꝑpetrato: volũtas id agẽdi ⁊ actio trãsierit: nódum tñ vera pnia hita: vtrũ illud pctm̃ vsquequo peniteat sit in eo: qđ nõ eẽ vr̃: qz voluntas illa que pri⁹ fuit nõ ẽ nec actio: qz nõ illđ vult vel agit qđ añ voluit ⁊ egit. Sz nõ ẽ ignorãdũ pctm̃ duob⁹ modis i aliquo dici eẽ ⁊ trãsire. ſ. actu ⁊ reatu. Actu ẽ in aliquo dũ ipz qđ pctm̃ ẽ: vt actio vel volũtas in peccãte ẽ. Reatu vo cũ ꝑ eo siue transierit siue assit: mens hominis polluta ẽ ⁊ corrupta: totusq; bõ suppli cijs obligat⁹ ꝑpetuis: nec vnq̃z ẽ i aliquo pctm̃ actu ꝓter originale qđ fit ẽt reatu. Sed ẽ reatu interdum postq̃z transit actu.

¶ Quibus modis dicitur in scriptura reatus.

Reatus añ in scriptura multipl̃r accipitur. ſ. ꝑ culpa: ꝑ pena: ꝑ obligatione pene tpalis vel eterne. Si. n. mortale ẽ: obligat nos pene eterne: si veniale: obligat nos pene tpali. duo. n. sũt gña pctõz: mortaliũ. ſ. ⁊ venialiũ. Aborta le ẽ ꝑ qđ hõ mereẽ penaz eternã. Crimen. n. vt ait aug. qđ est dignũ accusatione ⁊ dãnatione. Veniale ãt qđ hoiem vsq; in reatum ꝑpetue mortis nõ grauat. Verũtamen penam mereẽ: sed facile indulgetur.

¶ De modis pctõz q multipl̃r assignantur.

Modi ãt pctõz varias i scriptura bñt distinctiões: i q̃ dr̃ duob⁹ modis peccatũ ꝓmitti. ſ. cupiditate ⁊ timore. vt augu. tradit super illũ locuz psalmi. Incẽsa igni ⁊ suffossa. bis. n. duob⁹ modis dicit oia pcã mortalia icludi: ⁊ incensa dicit ea q̃ ex cupiditate male incẽdente oriunt̃. Suffossa vo q̃ ex timore male humiliãte ꝓueniunt: qđ ẽ qñ qs cupit nõ cupiẽda: vel timet ñ timẽda. Alibi vo dr̃ pctm̃ fieri trib⁹ modis. ſ. cogitatu: vbo: ope. Vñ Hieronymus super ezechielẽ tria gñalia dcã sũt: qb⁹ humanũ gen⁹ subiacet. aut. n. cogitatiõe: aut sermõe: aut ope peccam⁹. bis aliqñ ẽt q̃rt⁹ adijcit modus. ſ. cõsuetudinis: qđ i q̃driduano lazaro significatũ ẽ: dr̃ quoq; bõ peccare i deũ: in se: ⁊ in primũ. In deũ cũ de deo male sentit: vt hereticꝰ: vel q̃ dei sunt vsurpare ꝑsumit indigne pticipando sacr̃is: vel qñ nomen dei piurando ꝓptibile facit. In primũ peccat cũ primũ iniuste ledit. In se vero cum sibi: non alij nocet.

¶ Quo differant delictum ⁊ peccatum.

Maria quoq; appellatione hz. dr̃ enim pctm̃ ⁊ delictũ: ⁊ delictuz fortasse: vt aug. ait in q̃stionib⁹ leuitici: declinare a bono: pctm̃ ẽ facere malũ. Aliud est .n. decliare a bono: aliud ẽ facere maluz. Peccatũ g̃ ẽ ꝑpetratio mali: delictũ desertio boni: qđ ⁊ ipm̃ nomẽ oñdit. Quid. n. aliud sonat đlictum nisi derelictũ: ⁊ q̃ delingt quid derelinquit nisi bonũ? Vel delictũ ẽ qđ ignorãter fit: pctm̃ qđ sciẽter ꝓmittit. Indifferẽter tñ: ⁊ peccatũ noie delicti: ⁊ delictũ noie pcti appellat̃.

¶ De septem vicijs principalibus.

Reterea sciẽdũ septẽ eẽ vicia pricipalia vl̃ capitalia: vt Greg. sup exoduz ait. ſ. inanẽ gliam: irã: invidiã: accidiã vl̃ tristiciã: avaritiã: castrimargiã: luxuriã: q̃ vt ait Joãnes chrisostom⁹ significata sũt i septẽ pplis q terrã ꝓmissiõis israeli ꝓmissam tenebãt: de bis q̃si septẽ fontib⁹ cũcte aiarum mortifere corruptele emanãt: ⁊ dicũtur hec capitalia: qz ex eis oriũtur oia mala: nullũ malũ ẽ qđ nõ ab aliquo hoz originẽ trahat.

¶ De superbia que est radix ois mali.

De supbia tñ oia mala oriunt̃: ⁊ hec ⁊ alia: qz vt ait Gre. radix cũcti mali est supbia đ qua dr̃. Initiũ oĩs peccati vl̃ mali ẽ supbia: q̃ ẽ amor ꝓprie excellẽtie. Cuius q̃tuor sũt spẽs: vt Grego. ait. Pria ẽ cũ bonũ qđ hz gs sibi attribuit. Scda cũ credit a deo eẽ datũ: hz tñ ꝑ suis meritis. Tertia cũ se iactat hr̃e qđ nõ hz. Quarta cũ ceteris despectis singulariter vult videri. Alberito g̃ radix oĩs mali dr̃ supbia. huic añ vr̃ obuiare qđ ait apl̃s. Radix oĩum maloz ẽ cupiditas: hz si radix oĩum maloz cupiditas ẽ. g̃ supbie. Quo g̃ supbia radix est ⁊ initium oĩs peccati.

¶ Quo sensu vtrũq; dicatur radix oĩum malorum. ſ. superbia ⁊ cupiditas.

Sed vtrunq; recte dictũ eẽ itelligitur si genera oiuz pctõrum singulozuz: non singula generum vtraq; locutione itelligãtur icludi. Nullũ g̃ quippe gen⁹ pcti ẽ quod ex supbia iterdũ nõ ꝓueniat: nullũ ẽt ẽ qđ ex cupiditate aliqñ non descendat. Sũt. n. nõnulli boium q ex cupiditate fiũt supbi: ⁊ alĩq ex supbia fiunt cupidi: est. n. vt ait aug. hõ q nõ eẽt amator peccãtie: nisi per hoc putaret se excellẽtiorẽ eẽ: ideoq; vt excellat divitias cupit: tali ex supbia aborit̃ cupiditas: ⁊ ẽ

aliqs q nō amaret excellere: nisi putaret p hoc maiores diuitias hre. Ideoq excellere laborat: q diuitias hre amat: hic innascit supbia. i. amor excellētie ex cupiditate. Pz ergo: q ex supbia aliquādo cupiditas: t ex cupiditate aliquādo oritur supbia. t iō de vtraq recte dicitur q sit radix omnis mali.

¶ Diuisio prime partis textus.

Postq determinauit de pctō in generali. hic determinat de pctō in ꝓparatiōe ad ptes ei⁹. Et diuiditur i ptes duas. In pria determinat diuersas peccator ptes t modos. In scōa spāliter determinat de quodā pctō: qō oia alia trāscēdit. 43. distin. (Est ꝓterea quoddā gen⁹ peccati tc) Pria in duas. In pria ingrit ea q pnt ad ꝓstructionē vni⁹ pcti ꝓuēire: q̄si integrātia pctī t ꝓstituētia. In 2ª ꝓsequit diuersas pctor diuisiones. ibi (Modi āt pctor tc) Pria diuidit in duas. In pma ingrit an actio exterior t voluntas ꝓueniāt ad ꝓstitutiōem vni⁹ pcti. In 2ª ingrit vtrū adhuc sit aliqd aliud in pctō ꝓter actū interiorē t exteriorem. ibi. (Preterea solet q̄ri cū aliquo tc) ¶ Circa pmū duo facit. Pmo mouet qōnem. 2° determiat eā fz diuersor opiniones ibi. (Quidā dicūt vnū eē pctī tc.) Et h diuiditur i tres fm tres obiectiones qb⁹ vna opinio ꝓtra aliā inuenit. 2ª incipit ibi. (Sz adhuc eisdē obycit tc.) 3ª ibi. (Itē t adhuc qōni tc.) (Pre. solet queri tc.) Dic inquirit vtr ꝓter actū interiorē t exteriorē sit aliquid aliō in pctō qō remaneat actu trāseūte. Et circa hoc tria facit. Primo ostēdit q trāseūte actu interiori t exteriori rēanet reat⁹. 2° oñdit q̄t modis reat⁹ dr ibi (Reat⁹ in scriptura multiplr accipit tc.) 3°: fz reat⁹ diuersitatē assignant diuersa gña pctor. ibi (Duo. n. sūt pctor gña tc) ¶ Qō. I

Hic quinq querūt. Primo si voluntas t actus exterior sunt vnū pctī. Scōo si transeunte actu remāet reat⁹. Tertio de diuisione pctor per venile t mortale que penes reatū sumit. Quarto: ō sit venialis t mortalis: t pcipue q̄tū ad genus operis. Quinto: vtr pctī mortale penā eternā mereat: t in hoc a veniali differat.

¶ Utr voluntas pcti t actus sint duo pctā. I.

Ad primum sic pceditur. vr q voluntas t act⁹ sint duo pctā. quia aug. dicit q ex B ē aligd pctī: q dīs legib⁹ ꝓhibet: sed duo pcepta sunt diuersa qb⁹ phibet voluntas interior t act⁹ exterior: vt pz Exo. zo. Nō furaberis. Itē t nō ꝓcupisces rē ꝓximi tui. g̃ act⁹ exterior t interior: t voluntas ꝓhibita sūt diuersa pctā. ¶ P. nō pt aliqs magis malus effici t magis peccator nisi per hoc q peccat pctō accumulat: fz magis peccat q voluntate t actu peccat q̄ q voluntate vel actū tm: vt pz Matt. 5nto. vbi grauior pena redditur oppzobria dicenti q̄ fratrī irato. g̃ opz q act⁹ additus exterior sit aliud pctī ¶ P. diuersor bitū sūt diuersi act⁹: fz nō est idē bitus pficiēs id qō ē rōnale p eēntiam t rōnale p pticipationē: cū igr pctī voluntatis sit in actu ei⁹: qō ē rōnale per essentiam: q voluntas in rōne ē. vt Damas. t pbs dicunt. actus āt exterior in eo qō ē rōnale p pticipationē quo mediāte ab intellectu motus exterior egreditur: vr q nō sit vnus pctī voluntatis t act⁹ exteriorīs. ¶ P. multiplicato superiori multiplicatur iferi⁹: vn⁹. n. hō nō ē pla alalia: sed act⁹ ē supior ad pctī: q pctī nihil ē aliud q̄ quidā act⁹ inordinatus: cū igr act⁹ voluntatis t actus exterior sint diuersi act⁹: q a diuersis ꝓcedūt potētys: vr q nō sunt vnū pctī volūtas interior et actus exterior. ¶ P. vnus accūs nō pōt in diuersis subtis eē: sed act⁹ interior ē sicut in subto in volūtate: cui⁹ est act⁹: actus aūt exterior in pō mouēte organū. g̃ nō pōt eē vnū pctī: cū pctī sit qōdaz

Contra pluriū pctis debētur diuerse pe(accūs. ne: fz nō iniūgitur alia pena in satisfactione ꝓ volūtate interiori t actu exteriori. fz vna tm est. g̃ vnū pctī. ¶ P. vbi vnū pp alt⁹ ibi tm vnū: vt pbs dicit: fz act⁹ exterior non ē pctī nisi pp voluntatē. g̃ voluntas et actus exterior nō sunt duo pctā sed vnū.

Solutio dīm. q cū vnū t ens dicant: opz vt fm idē a quo res hz eē iudiciū de ei⁹ vnitate t multiplicatione accipiat: sicut pz in nālib⁹ vbi res hz eē p formā: hz ēt vnitatē per formā. vñ oz q diuersar rerū sunt diuerse forme: q̄uis fortassis ꝓncipiū multiplicationis forme sit māe diuisio: vt in his q̄ nūero tm dīnt: nihilomin⁹ tamē nō posset eē pluralitas hoium nisi eēnt plures forme humane: t sic de alys: sicut āt supius ostensum ē: actus nō ponit in gñe moris nisi pp volūtatē. s. fm q ē a volūtate elicit⁹ vel impatus. et iō fm vnitatē voluntatis ē sumēdum iudicium de vnitate ei⁹ qō in gñe moris dr. vñ contingit aligd qō ē vnū i gñe nāe consideratum: vt vnū motū ꝓtinuū eē plures fz q ad gen⁹ moris retorquetur: si voluntas in actu varier: vt q̄ bona intentiōe quis incipit et mala terminat: vt supra oñsum ē: et eōrio cōtingit eē actus plures fm q ad genus nāe referūtur: q tm sunt vnū fm q in gñe moris ꝓsiderātur: vt pz in eo q furatur: q oēs act⁹ ei⁹ qui ad finē furti ordinātur: peccatuz sunt: cū mala intētiōe fiant: q pnt valde multi eē: t tamen oēs computātur vt vnū pctī: q nō hūt rōnem peccati nisi fm q per vnā volūtatē in vnū quersum finē ordinātur. sic g̃ distinguere opz in ꝓposito: q cū querit vtr volūtas et act⁹ exterior sint diuersa peccata: aut intelligitur de voluntate ꝓiuncta actui exteriori: aut de voluntate pcedēte. Si de ꝓiuncta sic opz q peccatū vnū sit voluntas interior t actus exterior: quia volūtatis non multiplicatur act⁹. Si āt de voluntate sepata sic est aliō peccatū: q act⁹ volūtatis multiplicatur. Q̄n enim actū explet exteriorē ēt actum voluntatis iterat: et iō opz q sint duo peccata: non pp diuersitatē actus interioris et exterioris: sed ꝓpter diuersitatē duor actuū interiorū volū-

Ad primuz g̃ dōm: q in hoc pcepto: non (tatis. concupisces rem ꝓximi tui non ꝓhibetur illa voluntas furandi que ē cōiuncta actui: sed q̄ ē ab actu sepata: que ēt sine actu quādā turpez iocūditatē hz: que aūt ꝓiuncta ē actui ꝓhibetur: illo pcepto quo furtum ꝓhibet: nihil enim cadit sub pcepto vel ꝓhibitione: nisi fm q ē i volūtate. ¶ Ad scōm dōm: q intensio t remissio in his q̄ fm magis et minus dicunt: non ē p additionem sicut in his que fm quātitatē augmentātur: in quibus quātitas quātitati additur: vt maior quantitas fiat: non eni calor calori additur: vt magis calidum fiat: nec curuitas curuitati: vt fiat magis curuū: vt in quarto phȳsicoz dr. fz cātur intensio ex hoc q illud qō intendit magis pfcī inuenit et supposito impmixti⁹. vñ non opz ad hoc q aliquid magis peccet q pctī addat: q sic q̄libet circunstantia aggrauans peccatū eēt: sed opz vt deformitas peccati perfectior sit: et hoc contingit quando aligs p actum exteriorē peccat: quia maior est deformitas que in actu interiori et exteriori est q̄ illa que tātū in volūtate est nisi forte sit voluntas completa que p actu reputatur. ¶ Ad tertiū dōm: q a diuersis habitib⁹ diuersi actus eliciunt: nō tamē opz q semper illi actus diuersi

sint diuersa pctā: vel ēt diuersa merita: ſz pñt eē vnū: vt pz: ꝑcipue qñ vnū peccatū iperat actū alteri⁹ pcti: vt cuz quis furatur ꝓp gulam: est enī tūc vnū peccatū diuersas hñs deformitates: ꝙuis sint ibi plures actus. ¶ Ad 4m dōm: q actꝰ simplr accept⁹ nō ē genus peccati nisi scōm q sub volūtate cadit: ꝛ iō vbi non multiplicaī actꝰ volū tatis nō multiplicaī peccatū. ¶ Ad qntū dōm: q pecca tum sicut in ꝓio subto ē in volūtate sicut supra dictuz ē. ꝛ iō nō ē incōueniēs vt peccatū i diuersis actibus ꝺsistat: qz inq̄tū sunt actꝰ hñt subiecta diuersa: pōs. ſ. elicientes actuz: inquātū vero ad genus moris pertinēt hēnt vnuz subiectum voluntatem.

¶ Utrum reatus pcti maneat post peccatū. II.

AD secūdum sic ꝓceditur. vī q post actū peccati reatꝰ non remaneat. Cessante enī cā cessat effcūs: ſz aliquis nō ē reus pene nisi ꝓp actū. ergo p⁹ actū ñ remanet reatꝰ. ¶ Si dicaī q aliquis ē reꝰ pene nō solū. qz hoc facit sed indifferēter: qz B faī: vel qz B feī. ¶ Cōtra manēte cā māet effectꝰ: ſz exquo aliquis actū pcti fecit: non pōt illud nō fecisse: qz vt quod ꝓteritū ē nō fuerit ēt nec deꝰ facere pōt: vt i ꝓmo li. dz ē di. 42. g̃ nunq̄ aliquis a reatu culpe absolui possz. ¶ Si dicaī q reatus manet post actuz ꝓp effectum quē actus in sub iecto relinquit qui remoueri potest. ¶ Contra effectꝰ re lictus ex actu ē dispō hītus: sed ꝓp neutꝝ istoꝝ homo reꝰ pene teneī: qz hō a reatu pene absoluiī adhuc dispositōe ad peccatū ꝑ ꝺsuetudinē inducta i eo manēte: ꝛ sil'r q̄q; dispō ꝛ habitꝰ tolliī: ꝛ tū reatus remanet: vt qñ aliquis ꝑ auaritiam peccās habitū auaritie acquirit: qui postmo dum habitꝰ corrumpiī in eodē ꝑ ꝓdigalitatis actꝰ: ex q; bus habitꝰ ꝺriꝰ g̃naī ēt sine B q gra interueniat q̄ reatū soluit. ergo nō pōt dici q ꝓp effectū relictum ex actu rea tus post actum remaneat. Si dicaī q non manet reatus post actꝰ ꝓp effectum ꝓdictū: sed ꝓp maculā. Contra ma cula illa si nō sit dispō vel hītus nihil aliud pōt eē ꝙs gre ꝓuatio: sed ꝓuatio gre cōis est oībus peccatis mortalib⁹. g̃ ex oīb⁹ mortalib⁹ manet vna macula: ꝛ ita vnus reatꝰ: qō falsum ē. ¶ ℙ. infusa gra cessat gre ꝓuatio: ſz adhuc tñ aliquis reatꝰ manet quo hō ad penā saltez tēporalem obligaī. g̃ nō vī q ꝑ ꝓuationē gre reatꝰ p⁹ actū remāeat.

Contra nullus puniī iuste nisi sit ad penā obligat⁹: sed peccatores iuste puniunī postq̄ actu ñ peccant. g̃ sunt obligati ad penam. g̃ ē in eis reatꝰ q nihil aliud ē ꝙs obligatio ad penaz. ¶ ℙ. sicut se hz actꝰ vtutis ad ꝓmium: ita se hz peccati actꝰ ad penam: sed transeunte actu virtutis adhuc manet meritum ꝓmiꝝ. ergo transeū te actu peccati adhuc manet reatus pene.

Respondeo dōm: q reatꝰ dī ſm q aliquis ē reꝰ pene: ꝛ iō ꝓprie reatus nihil ē aliud ꝙs obligatio ad penā: ꝛ qz hec obligatio quodāmō est me dia iter culpā ꝛ penā ex eo q ꝑ culpā aliqs ad penā obli gatur. iō nomē medy trāsumiī ad extrema vt interdum ipa culpa vel ēt pena reatꝰ dicaī: vt in lra dicīt. Cum aūt pena sit medicina q̄dā: vt phs in ꝛ. ethicoꝝ dicit: ꝛ medi cia nō deī nisi ꝺ ōfectū aliquē: oz q ad penā aliqs ꝑ aliq defectu obligeī: nō q ille defectꝰ semꝑ saneī ꝑ penā i eo i q̄ ē: vt pz in dānatis ꝛ i fure g̃ suspēdiī: ſz pena recōpen sat defectuz i statu vniuersi: vl'ēt rei publice ꝑ ordinem iusticie: qui in pena appet: non āt defectꝰ glibet ad penaz obligat. Sūt .n. defectꝰ gdā inuoluntary magis miseri cordiā q̄z iꝝ ꝓuocātes: ſz illi solum defectus g ex actib⁹ voluntatis relinquunī penā meréī in eo qui voluntarie i defectū iducitur: vnde cum transeunte actu remaneat defectꝰ opz q ēt reatus remaneat post actum.

Ad primū g̃ dōm: q cā ꝓxia reatꝰ ē ipe defectꝰ ꝑ actum pcti inductꝰ: actus vero ē sic cā remota. vñ nō oz q trāseunte actu reatꝰ trāseat. ¶ Ad 2m dōm: q nō solū: qz vez ē dicere aliquē actum peccati qñq; egisse ad penā obligaī: qz sic qñcunq; vez eēt dicī eū hoc fecisse eēt pene obnoxiꝰ: sed qz defectꝰ manet in ipo adhuc ꝑ actū quē pri⁹ feī. ¶ Ad 3m dōm: q reatꝰ nō fundaī ꝑ se loquēdo sup dispōnem vel hītum: ſz ꝑ accñs ſm q talis dispō vel habitꝰ cuidā defectui coniungitur. ¶ Ad 4m dōm: q ꝓuatio gre non hz rōnem macule nisi ſm q ex actu ꝑcedēti inducīt. ꝛ iō ſm diuersitatē actū sunt ēt diuerse macule: ꝙuis enī quolibet actu pctī mor talis q̄libet virtꝰ ꝓueī: nō tñ eodē mō: sed actu luxurie ca stitas per se ꝓuaī: ꝛ alie virtutes ex ꝺnti: ſz q sunt castita ti annexe: ꝑ furtuz ām actꝰ iusticie ꝑ se ꝛ alia ꝝ vtutum ex ꝺnti: ꝛ sic de alys: iō nō oz q oīuz pctoꝝ sit vna macla vl' vn⁹ reatꝰ. ¶ Ad 5m dōm: q in peccante sunt duo defcūs vn⁹ q ē in ipo actu pctī ſm q aliquis limites legis diuie ꝛ rōnis recte trāsgrediī. Alius ē in ipo peccante priuatio vtutis ex ꝓpzi defectu actus inducta. ꝙuis āt cū aliquis gr̃am recupat scōs defectꝰ tollaī: nō tñ ex toto prim⁹ su blatꝰ ē. qz oz vt ꝙtuz volūtati sue obediuit ꝑter legē dei tātū ēt in ꝺrium recōpēset: vt sic iusticie seruet eq̄litas. ꝛ iō post gr̃az recupatā iniungiī satisfactio: ꝛ est adhuc hō reus tēporalis pene.

¶ Utrꝝ pctm̃ ꝺueniēter diuidaī i mortale ꝛ vēiale. III.

AD tertium sic ꝓceditur. vī q pctm̃ incō ueniēter ꝑ mortale ꝛ venia le diuidaī. Ea .n. q̄ in infinitū differunt in vno gñe nō ꝺueniūt: sic creatoꝝ ꝛ creatura: ens ꝛ nō ens: ſz veniale ꝛ mortale sunt hꝺ cum vni debe atur pēa tpalis alteri eterna: vt pz in lra. g̃ pctm̃ ꝑ hꝺ duo diuidi nō dz. ¶ ℙ. determinatio diminuēs de rōne eiꝰ cui addiī infert oppositū ei⁹. bñ. n. segī ē hō mortuꝰ g̃ nō ē hō: ſz veniale ē determinatio diminuēs de rōne pcti: ex B. n. q peccatuz ē: ē dignū pena ꝛ nō venia. g̃ veniale pctō nō dz ꝺdiuidere peccatū ꝺ mortale: sic nec aīal mortuuz ꝺdiuidit aīal ꝺ aīal viuū. ¶ ℙ. diuisio oīs dz fieri ꝑ op posita: ſz veniale ꝛ mortale nō sunt opposita: cuz se sil'cō patianī. g̃ incōueniēter peccatū ꝑ mortale ꝛ vēiale diui diī. ¶ ℙ. culpa opponiī gre: ſz veniale nō opponiī gre: qz stat sil' cū ea. g̃ veniale nō ē peccatū: ꝛ sic nō dz diuide re genꝰ peccati ꝺ mortale: ¶ ℙ. in oī pctō ē auersio ab i cōmutabili bono tanq̄ formale: sed veniale non hz auer sionē a bono incōmutabili: qz peccans venialr non auer tiī a fine vltimo: sed vie inordinate iheret. g̃ veniale pec catum nō ꝓpe ē peccatū: ꝛ sic idē qō ꝓius.

Cōtra Jo. i. Si dixerimus q peccatū non hēm⁹ nos ipos seducim⁹ ꝛc. Constat aūt q non loquiī ō mortali peccato: qz sine illo sunt sancti. g̃ oz ponere pecca tum veniale. ¶ ℙ. dispō ꝛ hītus ad eandē spēm qualita tis pertinēt. vnde inueniī scia dispō ꝛ hītus. ergo oz a si mili q i peccato inueniaī aliquid qō se hz per modū dis pōnis: ꝛ aliquid qō hz perfectam rōnem peccati. dispositio autē ad peccatum mortale ē peccatū veniale. g̃ mor tale peccatum oz supponere veniale.

Respōdeo dōm: q est duplex modus diuidendi cōe i ea que sub ipso sunt: sicut ē duplex cōitatis modus. Est. n. quedā diuisio vniuoci in spēs per dīas quibus equalr nā gñis in spēbus ꝑticipaī: sic anial diuidiī in hoiem ꝛ equum ꝛ hꝺ: alia vero diuisio est eius quod ē cōe per analogiā qō quidē ſm perfectam rōnem ꝓdicaī de vno diuidentium ꝛ de altero imperfecte et ſm quid sicut ens diuiditur in substam ꝛ accidens et i ens actu et in ens pō: et hec diuisio est q̄si media iter equocū

ꝛ vniuocū:ꝛ talis diuisio est pcti ī mortale ꝛ veniale: gā rō pcti perfecte ī mortali inuenit:in veniali vō non nisi ī pfecte ꝛ fm quid. vnde minimū qō pōt eē de rōne peccati in aliquo actu est in veniali sicut minimū quod pōt eē de nā entis est in ente in pō ꝛ in ente per accīs:ꝛ B ipa nomina oñdūt:qz venia nō debetur pctō nisi fm q aliquaz pfectiōem peccati hz:mors aūt debeꝯ pctō inq̄tū pctm̄ é:ꝛ iō mortale pctm̄ pfectū quid in genere peccati dicit. veniale autem impfectum.

Ad primuz g̃ dōm:q mortale ꝛ veniale nō cōueniunt in pctō sicut in genere vniuoce de eis predicato: sed sicut in eo quod eis per analogiam cōmune est. ¶ Ad 2m dōm:q veniale debeꝯ alicui dupl'r vl' sicut ei qō indulgeꝯ:vl' sicut ei qō é indulgētie rō:sicut ei qō indulgeꝯ nō debeꝯ alicui nisi pctō:qz nihil indulgetur nisi qō penā mereꝯ:sicut ei qō é indulgētie rō nūquā venia pctō debeꝯ:sz vel infirmitati vel alicui qō facꝯ ipfectionē ī gñe pcti:pctm̄ aūt vēiale nō dr veniale:sic remissionis rō:sz sic id quod facile remittitur pp ipfectōez pcti. vñ p hoc q dicit veniale non tollit tota rō pcti:sicut per hoc q dr mortuum tollit tota rō hois. vnde nō segtur q veniale pctm̄ nō sit pctm̄:sz é impfcm̄ quid in gñe pcti.

¶ Ad 3m dōm:q oppō venialis ꝛ mortalis é fm pfectuz ꝛ impfcm̄. vñ non oio excludūt se:sz vnū é dispō ad aliud Uel dōm q opposita ineē eidē non fm idē non é incōueniens:ꝛ iō cū pctm̄ veniale ꝛ mortale non sint in hoie fm eundē actū:sz fm diuersos qui ēt sil'nō sūt:nō oz q tollatur oppō venialis ꝛ mortalis. ¶ Ad 4m dōm:q peccatū qō ꝯpletā rōnem culpe hz directe gñe opponit:peccatum vero veniale qō ipfectā rōnem culpe hz: non opponitur gñe nisi indirecte. vt.s.é dispō quedā ad mortale:que aūt sic sunt opposita nō é incōueniēs eē sil'. sicut ficcitas q̄ dispositio é ad calorē é sil'cū frigore: vnde nō é inconueniēs q veniale sit culpa:ꝛ sil'cū gña. ¶ Ad qntū dōm q auerti a fine incōmutabili é dupl'r: vel in hītu vel in actu tm̄: fm habitū auertit qui sibi aliū finē ꝺriuz ponit.ꝛ hoc ē ī pctō mortali. vñ qui peccat mortal'r é sicut recedēs a via in actu vero tm̄ aligs auertit qñ aligs actum aliquē facꝯ quo in deum nō tendit ex eo q inordinate ei quod est ad finē inheret:nō tm̄ ita vt illud qō é ad finem q̄si finē constituat:ꝛ hoc est in pctō veniali. vñ peccās venial'r simulatur ei qui nimis mozat in via:ꝛ B non est auerti nisi fm qd sicut ēt qō retardat motū corpis grauis nō aufert gratuitatē suā ꝛ inclinationē in finem:auferret āt si ꝺriuz sibi motum daret: vt qñ ex graui leue generatur.

¶ Utr peccatū veniale distinguatur a mortali. IIII.

AD quartum sic ꝓcedit. vr q venia-
le pctm̄ a mortali nō distinguaꝯ. Quicqd.n. tollit virtutem é mortale peccatū:sed oē peccatū tollit virtutē: quia oē pctm̄ recessus ab eq̄litate est:vtus aūt eq̄litas quedā é:g pctm̄ veniale a mortali non distinguit. ¶ Ad ea q̄ per se distinguūtur nō trāsmutāt inuice:sed veniale ꝛ mortale inuicem trāsmutātur: qz nihil adeo é veniale qō nō fiat mortale dū placet:sil'r oīs culpa mortalis per ꝯfessionē fit venialis: vt Ambro. dicit. g veniale ꝛ mortale non distinguūt nisi p accidēs. Si dicatur q peccatum mortale distinguit a veniali. qz mortale é ꝺ ꝓceptū veniale ꝓter ꝓceptū. ¶ Cōtra. in B differūt ꝓcepta disciplie a ꝓceptis legis nālis: q ꝓcepta legis discipline ꝓhibēt ea q̄ non sunt mala nisi qz ꝓhibita: ꝓcepta vero legis naturalis ꝓhibēt ea que sūt ꝓhibita: qz mala. g ī his que lege naturali ꝓhibentur distinctio mali nō sumitur ex ꝓhibitione legis:sed potius ex ipsa nā act9. ¶ Ad. ꝓter affirmationem nihil é nisi negatio ꝛ ꝓter negationem nihil é nisi affirmatio:cū inter affirmationē ꝛ negationē nihil sit medium:sz g nō facit qō ꝓcepto affirmatiuo ꝓcipit ꝺ preceptū ꝓmittit:sil'r qui facit qō ꝓcepto negatio ꝓhibeꝯ ꝺtra ꝓceptū facit. g̃ gcūq̄ peccat ꝓter ꝓceptū peccat ꝺ ꝓceptū: ꝛ ita distictio nulla é. ¶ Si dicaꝯ q differūt mortale et veniale ex hoc q veniale é exit9 a medio vtutis:tm̄ ꝓpe mediū:mortale āt exit9 longinquus a medio sicut dicit phs in scō ethi. q g paꝛ secedit a medio nō vituperat. ¶ Contra:qz sicut ibidē dr nō é determinatū apud nos qñ multū ꝛ qñ paꝛ a medio recedatur. si g nō differat veniale a mortali nisi fm paꝛ ꝛ magnum recessū:nō posset apud nos determiari qō eēt peccatū mortale ꝛ qō venia le quod esset valde periculosum.

Contra diuersitas penaꝝ respondet diuersitati culpe:sed pena tpalis differt ab eterna. g̃ ꝛ peccatū veniale differt a mortali:cum vni debeaꝯ pena tēporalis alteri eterna. ¶ Ꝓ. in quolibet gñe perfectū ꝛ ipfectum hñt determinatā distinctionē:sed veniale ꝛ mortale dr̃nt vt pfectum ꝛ impfectū in genere peccati vt expdictis patet. ergo oportet q habeant determinatam distinctionem adinuicem.

Respondeo dōm:q vt ex dictis pz:veniale peccatū dr cui9 reat9 facile soluitur. ꝛ iō veniale tripl'r dr. Uno mō dr veniale ex cā quod gdem facile remissibile est:quia causa peccati quādā rōnem venie hz sicut ea q̄ per ignorātiā ꝛ infirmitatē peccaꝯ. Secūdo dr veniale ab euentu:qz.s.p aliquid peccato supueniēs efficitur pena ei9 cito solubilis:sicut ꝯfessio adueniens peccato mortali facit penā ei9 ꝓportionatam virib9 penitētis virtute clauium. 3° dr veniale qñ ipse act9 p se facile remissibilis est eo quod non perfecte pertingit ad plenam rōnem peccati:ꝛ istud ꝓpe dr veniale de q̄ nunc agitur:quod a mortali distingnitur. Primo enī ꝛ scōo modo dictum veniale non distinguit a mortali: qz mortale pōt per ignorātiam fieri: ꝛ illud quod est mortale fit veniale p ꝯfessionē. Imperfectio autē peccati pōt eē dupl'r vel ex genere actus:vel ex pte peccātis:gen9 āt ipsi9 act9 sumitur ex mā et obto. vnde sicut dr bonū ex gñe ꝓpter debitam mām:ita malū ex gñe ꝓpter indebitam:et ē veniale ex gñe ꝓpter mām in qua peccaꝯ. In illa autē mā pctm̄ pfecte inuenitur:in qua si peccetur virt9 charitatis ad deum et ad ꝓximuz dissoluitur: per quā vita est anie: et ideo quādo aliquis peccat in his sine quib9 recte ꝺuatis non remanet subiectio hois ad deum:ꝛ fedus humāe societatis:tunc est peccatum mortale ex gñe:et talia peccata phs malicias appellat: vnde vult q non omnis vicios⁹ sit malus:sicut pz:q non pōt homo debite deo esse subiectus:si deo non credat:si ei non obediat ꝛ hꝺ:sil'r ēt societas humane vite seruari non posset nisi vnicuiq̄ seruaretur quod suū est:et ideo furtū et alie spēs iniusticie sunt peccata mortalia ex genere:et sil'r est in oībus alijs: Ea vero sine quibus societas humana seruari pōt nō faciunt peccatum eē mortale ex genere: q̄uis etiam deformis actus sit sicut supflu9 ludus ꝛ aliquid hꝺ:et talia dicūtur venialia ex genere. sed sicut quod é bonum ex genere pōt fieri male:et non econuerso:ita quod é veniale ex gñe tali mō potest fieri q erit mortale: vt si credatur eē mortale quod veniale é:et si tm̄ quis ire tempozali delectatur vt finem sibi in ea constituat:qz sic non seruaꝯ debita reuerentia ad deū qui é vltimus finis:et citra quez oia sunt diligenda: ex parte vero peccantis é imperfectio peccati ꝓpter imperfectionem potētie elicientis actū sicut primi motus sensualitatis qui deliberationē ꝓcedūt peccata venialia sunt: q̄uis in mā sint mortalis peccati: sed hec sunt venialia per accidens:et iō adueniente con-

sensu rōnis deliberate efficiuntur mortalia.

Ad primū g̃ dōm:q; veniale nō corrumpit virtutē quantū ad habitū. B enī mortalis ē p̄ prium: sed exit ab equalitate quā rō ponit in actu virtutis. ¶ Ad 2m p3 solutio per ea q̃ dcā, sunt: q2 p̄cedit de venialibus ex euentu: 7 itez q; veniale fiat mortale nō ē inconueniens: sicut ēt qō ē bonuz ex gñe pōt male fieri. ¶ Ad 3m dōm:q; p̄cepta legis intendūt hoiem ordinare ad dilectōez p̄rimi 7 dei: q2 finis p̄cepti ē charitas, p̄ma Tymo. i. Et iō illa sola mortalia sūt ex gñe de quib9 dictuz ē. B enī directe fiunt ꝺtra p̄cepta legis: nō solum legis scripte: sz ēt nālis: cuius āt aliquid non sit malū: q2 ē p̄hibitū lege exteriori: tamē iō ē malū: q2 p̄hibetur lege exteriori lex enim interior ē ipm lumen rōnis quo agēda discernimus: 7 q̃cūq; in humanis actib9 huic lumini est ꝺsonū totum ē rectū. qō āt ꝺtra h̄ lumen ē hoi ē innāle 7 maluz: 7 p̄ tāto malū dr: q2 p̄hibetur interiori lege. ¶ Ad 4m dicēdum: q; affirmatio opposita p̄cepto negatiuo ē 7 p̄ter p̄ceptū: 7 ꝺtra p̄ceptū: sil'r 7 negatio opposita affirmatio: sz q̃dam negatiōes 7 affirmationes sunt nō oppōite dicte ipis p̄ceptis affirmatiuis 7 negatiuis: sz indirecte: ga disponūt ad ea q̃ directe opponunt. 7 ideo h9 sunt p̄ter p̄ceptū: hec. n. ēt hoc modo nō discordāt a lumine rōnis: vt ab vltimo fine abducētia: sed vt quedā impedimenta finis. ¶ Ad 5m dōm:q; hoc mō ee p̄mū medio vl' remotū: vt dcm̄ ē: facit pctm̄ mortale 7 veniale: 7 nō sicut obiectū agit: vt sit dr̄ia p̄m hoc qō ē abduci a fine virtutis: 7 non abduci: 7 non solum p̄m intensionem 7 remissionez circūstantiarum vt obiectio procedit.

¶ Utrum peccatuz mortale 7 veniale differant per penā eternā 7 temporalem. V.

A D quintū sic p̄cedit. Ur̄ q; peccatū mortale 7 veniale nō differant p eternā penā 7 tpalē. Quecunq; finita sūt pñt bre aliquā p̄portionē adinuicem. sed ꝺuersio q̃ ē in pctō v̄eiali finita est: 7 sil'r ex q̃ ē in mortali. g̃ p̄portionabiles sunt: sz p̄m mensurā delectationis que ex p̄te cōuersionis se tz est quantitas pene Apocal'. is. Quātū glificauit se in delitys tē. ergo 7 pena venialis ꝺz p̄portiōari pene mortalis: et ita nō differunt p̄m eternū 7 tpale. ¶ P̄. p̄m quātitatē culpe ē quantitas pene: sz ille qui peccat mortal'r nō peccat infinito tēpore cuius in infinitum bonū peccet: g̃ ēt non ꝺz puniri eterna pena: sed dāno infiniti bōi ad tps. ¶ Si dicatur q; punit eternal'r: q2 peccauit i suo eterno. ¶ Cōtra q2 multi sūt q̃ si toto tpe vite sue i pctī actu pdurāt: sz dū peccāt cogitāt se q̃q; a pctī actu recessuros: g̃ tal' sz h̄ i suo eterno ñ peccauit: 7 ita nō ꝺz p̄ūiri eterna pēa. ¶ P̄. nullus iudex nisi sit crudelis infligit penā q̃si delectatus in pēa: sed p̄pter emēdationē: si igr̄ deo ē pyssimus iudex nō infligit penaz p̄ pctō mortali nisi p̄p emēdationē eoz quos punit: 7 ita v̄ q; nō in eternū puniat.

Sz ecōtra v̄ q; ēt veniali debeatur pēa eterna: q2 contingit q; aliquis toto tpe vite sue in pctō veniali perduret. Si igr̄ aliqs punit eternal'r. vt dic̄ Grego. quia in suo eterno peccauit: v̄ q; talis eternaliter p̄ūiri debeat. ¶ P̄. ponat' q; aliquis moriat' in pctō mortali 7 veniali ꝺstat q; iste statim vt morit' ad infernuz descēdit: cū g̃ veniale nō remaneat impunitū ibi punit' non tm̄ p̄ mortali: sed ēt p̄ veniali: sed pēa inferni est eterna: q2 in inferno nulla ē redēptio. g̃ pctm̄ veniale eterna pēa punitur. ¶ P̄. sit ita q; aligs ad perfectam etatem veniens imbaptizat9: in qua iam pctī pēa reus teneri pōt: 7 in p̄mo instāti illius tpis venial'r peccet et moriat' constat q; ille p̄o pctō veniali punitur. nō āt in limbo puerorum: q2 pena sensibilis que veniali debetur nō ē ibi: nec ēt in purgatorio: q2 gr̄az nō hz: sine qua nulla purgatio peccati eē pōt. g̃ punier̄ in inferno p̄ veniali: et ita veniale ad mortē eternam obligat: sicut et mortale.

Respōdeo dōm:q; rō quare mortale pctm̄ ad eternam penam obligat pōt sumi ex tribus. Primo ex p̄te eius in quē peccatur qui ē infinite magn9. s. de9: vnde 7 offēsa illius infinita pēa digna est: q2 quāto ē dignior i quē peccatur tāto peccatum magis punit'. Secūdo ex volūtate peccātis. cōstat enī q; peccās mortal'r finē delectationis sue in eo in quo mortal'r peccat ponit: vt ēt deū p̄ illo ꝺtēnat. constat aūt q; q̃cūq; sūme diligit aliquid sicut finē sue volūtatis ex hoc ipso vellet semper sibi adherere. 7 iō peccās mortal'r illo actu volūtatis quo pctm̄ mortale eligit: eligit pctō semp adherere nisi per accidēs retrabatur: vl' timore pene: vel aliquo h9. sed si iste adherere posset semp adhereret. 7 iō in suo eterno peccat: 7 pp̄ hoc eterna pēa ē dign9. Tertio ex ipo statu peccātis mortal'r: qui per pctm̄ gr̄a p̄uatur. vñ cuz sine gr̄a non possit fieri remissio culpe: si in pctō mortali moriat': semp in culpa remāebit: cū vlterius nō sit gratie susceptibilis. manēte aūt culpa semp ē obnoxius pene: alias remaneret aliquid inordinatum in vniuerso: 7 iō talis in eternū punietur: pctm̄ vo veniale neq; ꝺtra deum est neq; in eo finis ꝺstituitur neq; gratiam p̄uat. et iō nō debetur sibi pēa eterna: sz tātum temporalis.

Ad primuz g̃ dōm:q; cōuersio mortalis et venialis pctī non sunt p̄portionales: q2 per vnā adheret rei tēporali vt fini. p̄ aliā vt ei qō ē ad finez 7 hec duo nō sunt p̄portionabilia: q2 nō sunt eiusdē gñis. p̄portio. n. ē p̄mēsuratio quātitatū eiusdē gñis vt dicitur i quito euclidis. ¶ Ad scōm dōm:q; ex hoc q; cōtra infinitum peccat debetur sibi pēa infinita: nō aūt pōt ee in infinita acerbitate: q2 i creatura finita nō pōt ee qualitas infinita: sz recompēsatur per duratiōem infinitam: q2 creatura rōnalis duratiōis in infinitū capax ē: et q2 actualiter peccauit debetur sibi nō solū pēa dāni: sz ēt pēa sensus. ¶ Ad 3m dōm:q; nō dicitur i suo eterno peccasse: q2 semper in actu peccati permānserit: sed quia in vno actu volūtatis adhesit pctō tali modo vt ei in eternū adhereret si impune posset. Uel dōm:q; dicitur in suo eterno peccasse qui mortal'r peccauit: quia p̄uauit se gratia p̄ peccatuz mortale sine qua homo nō pōt a pctō liberari. 7 ideo ipotētē se reddidit ad resurgēdum. vñ quātum in ipo fuit se obligauit vt in pctō in eternum p̄maneret. ¶ Ad 4m dicēdum: q; deus nō infligit penā eternam quasi i pēa pp̄ pnam delectatus: sz q2 delectatur in ordine iusticie sue: cuius pulchritudo apparet in p̄petua pēa p̄petue culpe.

¶ Ad quintuz dōm:q; peccās venial'r nō peccat i suo eterno: quia neq; adheret pctō veniali vt fini: quia iam esset mortale: neq; etiā ipotētem se reddit ad resurgēdū: et iō nō debet sibi pēa eterna: cuius fortasse toto tpe vite sue i veniali p̄maneat. ¶ Ad sextū dōm:q; ille qui decedit cū mortali 7 veniali simul punitur in inferno p̄ veniali 7 punitur i eternum: lōge tamē minus acerba pēa q̃ illa que ē p̄ mortali. h̄ āt accidit v̄eiali inquātum mortali ꝺiūctū ē: quod gr̄a p̄uat sine qua nulla pēa pōt ee purgatiua 7 expiatiua. ¶ Ad septimū dicēdū: q; positio illa ē impossibilis: quod sic p3: si. n. aliquid ē sufficiēs ad excusādum peccatū maius: multo amplio suffic̄ ad excusādum minus: sz impfectio etatis excusat pctm̄ mortale: vt puer nondum vsum li. ar. hñs pctī mortalis reo nō habeat' ēt si actum faciat qui ex gñe peccatū mortale sit. vnde multo amplius excusat ifantia ne peccatum veniale imputet': 7 iō nō pōt ee q; homo venial'r peccet añ illud tempus quo vsū

rõnis hz: vt iam mortaliʳ peccare possit: stati aũt vt ad tẽpus illud peruenit vl̃ gr̃am hz vel in pctõ mortali ẽ: quia si facit qõ in se est deus ei gr̃am infũdit: si ãt nõ facit peccat mortaliʳ: quia tunc ẽ tpus vt de salute sua cogitet: ⁊ ei operam det: ⁊ iõ põ ẽ impossibilis. Si tamẽ ponatur per ipossibile tũc talis punietur pẽa sensibili in inferno: ⁊ pena illa erit eterna: sed ꝟ accidit veniali inq̃ntũ ẽ sine gr̃a.

¶ Expositio prime partis textus.

QUidam dicunt vnuz eẽ peccatuz alyõ ⁊c̃.) Utraq; opinio ẽ vera aliquo mõ intellecta: qz si accipiatur volũtas ꝟiuncta actui sic voluntas et actus exterior sunt vnũ peccatũ: si aũt sumatur volũtas sepata ab actu: sic sũt duo peccata numero: sz vnũ specie. (Ad quod illi etiã dr̃ ⁊c̃) ꝓter istã responsionem que hic ponitur põt esse alia que in p̃mo articulo posita est. (P̃. queri ⁊c̃) cuz in peccato nõ soluz sit actus ⁊ reatus: sz etiã macula videtur insufficiẽter ꝓcedere cũ de macula mentionẽ nõ faciat. Sed ꝺõz q̃ macla est mediũ inter actũ peccati: ⁊ reatũ quasi effectus actus ⁊ fundamẽtũ reatus. ⁊ ideo per extrema mediuz intelligitur. (Nec vnq̃ est in aliq̃ peccatuz ⁊c̃.) Ratio bꝰ ẽ: qz actus peccati inordiatus causat maculã ⁊ reatũ. posita aũt causa nõ põt effectus nõ esse. ⁊ iõ impossibile est vt simul dũ actus peccati manet reatus trãseat. sed quomõ ꝟ in originali esse possit supra dictũ ẽ. (Duo enim sunt peccatoꝝ genera ⁊c̃.) Hic dicitur ad ostẽdendũ q̃ diuisio peccati i mortale ⁊ veniale nõ est vniuoci diuisio: qz sic mortale et vẽiale dicerẽt̃ due species peccatorũ: sed est diuisio analogi: ⁊ pp hoc dicuntur mortale ⁊ veniale esse genera peccatoꝝ: quasi nõ cõmunicantia vnum genus.

¶ Diuisio secunde partis textus.

MOdi aute peccatoꝝ varias ⁊c̃.) In pte precedenti determinauit magister quedã que requirũtur ad peccatũ: quasi ptes integrantes ipsum. Hic determinat diuersas peccatoꝝ diuisiones. Et diuidit̃ in partes duas. In p̃ma prosequitur diuisiones que respiciunt peccatũ in cõmuni. In secũda ꝓsequitur diuisiõem peccatoruz capitalium ibi (P̃. sciendum est 7m. esse ⁊c̃.) Prima diuidit̃ in duas. In prima põit quasdã distinctões peccatoꝝ que sumũtur ex pte rei. In secũda ponit quandã que sumitur ex parte nominis. ibi. (Uariã quoq; appellationẽ ⁊c̃.) ¶ Circa p̃mã tria facit. Primo distinguit modos peccatoꝝ penes motiua siue radices. Secundo penes actus in quibus peccatum consistit: ibi (Alibi vero dicitur pctm̃ fieri ⁊c̃.) Tertio penes obiecta. ibi (Dicitur quoq; hõ peccare in deũ ⁊c̃.) (Primo sciendũ est ⁊c̃) Hic ponit distinctionẽ capitalium viciorꝝ. Et diuiditur i duas. In p̃ma enumerat capitalia vicia. In scõa reducit ea in vnum p̃ncipium. ibi (Ex superbia tñ ⁊c̃.) Et circa hoc tria facit. Primo oñdit superbiam eẽ originez capitalium viciorum. 2° obycit in ꝺriũ. ibi (Huic aũt vr̃ obuiare ⁊c̃) Tertio soluit ibi (Sed vtrunq; recte dcm̃ ẽ ⁊c̃) ¶ Circa p̃mũ duo facit. Primo oñdit superbiam eẽ p̃nm̃ oim̃ pctõrum. Scõo assignat superbie species. ibi. (Hui⁹ quatuor sunt species.)

¶ Questio II.

HIc quer̃untur quinq;. Primo de distinctione pctõrum que sumitur penes radices. 2° de diuisione peccatorum que sumitur penes actum. Tertio de diuisione viciorum capitaliũ. 4° de distinctione spẽi superbie que in lr̃a assignant̃. 5° vtr̃ pctoꝝ sic distictoꝝ possit eẽ eq̃litas in grauitate culpe.

¶ Utr̃ pctã distinguãtur penes radices. I.

AD primum sic ꝓcedit. vr̃ q̃ inconueniẽter penes radices distinguant̃ pctã. Radix. n. ẽ filis fundamento: sed pctm̃ nõ hz fundamentũ: vt dr̃ in glosa. Mat. septio. g̃ non hz radicẽ. g̃ penes radices nõ debent distingui pctã. (P̃. radix arboris non est arboz. g̃ radix pcti nõ dz eẽ pctm̃: sz cupiditas male intẽdẽs ⁊ timoz male humilians peccata quedã sunt. g̃ incõueniter radices pctoꝝ assignãtur. (P̃. timoz ex amore nascitur: sz illud ex quo nascitur aliqd põt dici radix eius. ergo amoz ẽ radix timoris: ⁊ ita oĩum que ex timore gñantur: ⁊ sic timoz ꝺtra cupiditatẽ que ẽ amoz distingui nõ dz tãquã radix opposita. (P̃. q̃cunq; ꝓueniunt i aliquo vno nõ distinguunt̃ fm illud: sz oĩa pctã in vna radice conueniũt. radix. n. oĩuz maloꝝ ẽ cupiditas. i. Tymo. vltio. g̃ penes radicẽ pctã distingui nõ debẽt. (P̃. aug. dicit in lib. de ci. dei. Or sicut amoz dei facit ciuitatem dei ita nimiꝰ amoz sui facit ciuitatẽ Babylonis: sz qcqd ẽ de gñe pctõrum ad ciuitatẽ Babylonis ptinet. g̃ oĩum pctoꝝ radix ẽ vna. s. a moz sui: et nõ ẽ ea q̃ ꝟ assignat̃. (P̃. i. Jo. ii. dr̃ oẽ qõ ẽ in mũdo ꝓcupiscẽtia oculoꝝ est: ꝓcupiscentia carnis: ⁊ superbia vite: ⁊ ex his oriunt̃ oĩa alia mala: g̃ cũ ista ꝓtermittãtur hic nõ sufficiẽter radices pctoꝝ tangũt̃. (P̃. eccl. io. Initiũ oĩs pcti superbia. Itẽ Ambro. dicit q̃ oẽ peccatũ ẽ ex ꝛẽptu: ⁊ aug. dicit q̃ oẽ pctm̃ ẽ ex erroze. g̃ peccata nõ videnꝫ distingui fm radicẽ: sz conuenire in radice vna: ⁊ itez vr̃ ex p̃dcis q̃ radices pctoꝝ insufficiẽter i lr̃a

RESpondeo dõz: q̃ radix ꝑpe in arboribꝰ (tãgũt̃. inuenit̃: in pctis aũt trãsumptiue: vñ oz q̃ ad silitudinẽ radicis in arboribꝰ inueniat̃ radix in peccatis. Radix ãt arboris ẽ qua arbor nutrimentũ sumit: p qõ ꝓualescit ⁊ fructificat ex eo aũt pctm̃ ꝓualescit: ex q̃ hõ ad pctm̃ incliat̃: ꝟ ãt ẽ bonũ ĩtẽtũ ad qõ peccãs inordinate ꝓuertit̃: qz finis efficiẽtẽ mouet. vnde oz q̃ ex pte ꝓuersionis radix pcti assignet̃: ⁊ dicat̃ radix illõ ex q̃ pctm̃ oritur: põt ãt actꝰ peccati oriri ex tribus vel ex alio actu peccati fm q̃ supra. 36. di. assignatum est vnum pctm̃ eẽ cãm alteriꝰ: vel ex bitu corrupto eliciente actum peccati: vel ex passione seu ꝑnitate ad patiendũ ex corruptiõe nãe ꝺsequẽte. Actus ãt pcti non ꝑpe nomẽ radicis hz: quin potiꝰ ipe ex radice ẽ. vnde origo pcti ex peccato sil̃atur magis origini rami ex ramo: siliter ẽt bitꝰ proprie acceptꝰ nõ põt eẽ a pria radice peccati: qz cũ bitꝰ peccati neq; sit nãlis neq; infusus: oz q̃ per actũ peccati sit acq̃situs. restat g̃ vt radix pcti dicat̃ in nobis vel passio aliq̃: vl̃ ꝑnitas ad passionẽ que ex corruptiõe origialis peccati ꝺsequitur: cũ ãt in bonis ꝓmutabilibꝰ: ad que hõ inordiate ꝓuertit̃ p pctm̃: sit qdã ordo fm q̃ vnꝰ ẽ finis alteriꝰ. semper ãt ea q̃ sũt ad finẽ sũt pl̃a q̃ ipe finis: oz vt quãto radix peccati sumit̃ ꝑpinquoz fini vltio tãto inueniãt̃ pauciores radices: finis ãt vltimꝰ i amore ꝓmutabiliũ bonorum ẽ ipe hõ pp quẽ oĩa alia q̃rit: ⁊ iõ si radix pcti accipiatur ex pte ipiꝰ peccãtis: erit vna: si ãt sumat̃ ex pte eorũ q̃ pp seipm̃ peccans querit erunt plures. Similiter ẽt ppetitꝰ circa bonũ ꝓmutabile duplr̃ se hz: vl̃ sicut ꝑsequens id qõ extimat sibi ꝓueniẽs: vl̃ sicut fugiens malũ siue nociuz. Malũ ãt sicut nõ hz eẽ nisi vt ꝓuatio boni. ita ẽt ꝟ fugit̃ nisi inq̃ntũ diligit̃ bonũ. ⁊ iõ fuga mali reducit̃ ad desideriũ bõi sic in cãm p̃mã: Scõz ꝟ g̃ sciẽdũ q̃ radices diuersimode a sãctis assignãt̃: qz passio q̃ ẽ radix peccati vl̃ ẽ fm inclinatiõem appetitꝰ in id qõ ẽ vltimꝰ finis bonoꝝ ꝓmutabiliũ: ⁊ sic amoz sui ponit̃ ab Augu. radix peccati: vl̃ fm inclinatiõez appetitꝰ in ea q̃ ꝑpe hũc finẽ q̃runtur: et ꝟ dupl̃r: vl̃ fm inclinationẽ appetitꝰ i bonũ tm̃: ꝑpe qõ malũ fugit̃ vl̃ fz ꝓpatiõem appetitꝰ ad vtrunq;: ꝟ se-

cūdo modo.s.fm inclinatiōem appetit⁹ in bonū ꝯmutabile:ꝛ malū oppositū sic sūt radices pctōꝝ q̄ in lr̄a assignāt̄ .s.cupiditas male inflāmās:ꝛ timor male humilians. Si āt p̄mo mō ℔ duplr̄:vl fm inclinatiōem appetit⁹ in bonū exteri⁹ vlr̄:ꝛ sic erit vna radix.s.cupiditas:vl pticulariter in diuersa bōa q̄ sūt triplicia:ꝛ sic erunt tres radices.s.cōcupiscētia carnis circa bonū delectabile sensus.ꝯcupiscētia oculoꝝ circa bōa exteriora in vsum ordiata:supbia vite circa bōa fm opinionē:vt honor dignitas ꝛ hꝺ.

Ad primuz g̃ dōm:q̄ pctm̄ nō hꝫ fundamentum ex pte illa q̄ auersio ē:qz sic nihil est:sed ex pte ꝯuersionis q̄ aliqd est radicē bñe pōt. ¶ Ad 2m dicēduz:q̄ timor ꝛ cupiditas fm q̄ noīat actum pctī nō sūt radices:sꝫ fꝫ q̄ noīant passionē vl pnitatē ad passionem vt sumat̄ radix magis remota. ¶ Ad 3m ꝛ 4m ꝛ 5m ꝛ sextū pꝫ rōnsio per ea q̄ dcā sunt. ¶ Ad 7m dōm:q̄ oīa illa sumūtur ex pte auersionis:ꝛ iō ꝑpe loquēdo nō hñt rōnē radicis:qz null⁹ ad maluz ītēdēs opat̄. vt diony.dicit.habēt tm̄ rōnē inity.pp qō dr̄ q̄ initium oīs pctī ē supbia:qz act⁹ deficiētis inq̃tū deficiēs ē aliqs defectūs p̄existēs initium eē pōt.defect⁹ āt iste p̄cedēs pctm̄ pōt eē vl in rōne dirigēte:ꝛ sic dicit oē pctm̄ eē ex errore:vt error sit idē qō ignorātia electionis fm quā oīs malus ē ignorās:vt in 3° ethi. dr̄.vl ē in volūtate īperāte actuz fm q̄ nō intēte ꝛ sollicite inheret his q̄ dei sūt:ꝛ sic ē ꝺtēptus ꝛ supbia fm quam aliqs nō curat sub eē p̄cepto vel p̄cipiēti:ꝛ sicut vnū peccatum ē fm rē auersio ꝛ ꝯuersio dr̄ns fm ꝯpationem ad diuersos terminos:ita ēt supbia ℔ mō accepta fm q̄ est initiuz:ꝛ cupiditas fm q̄ ē radix: sunt idē fꝫ rē: ꝛ dr̄nt ratione mō p̄dcō:ꝛ pp hoc dicit aug.io.super Heñ.superbiā ꝛ cupiditatē non quasi duo mala: sed vnum malum esse.

¶ Utrum peccatum conuenienter diuidatur in peccatuz cogitationis oris ꝛ operis. II.

AD secūdū sic p̄cedit̄.vr̄ q̄ scōa diuisio q̄ in lr̄a assignat̄ incōpetens sit:qz eiusdē gñis eedē sunt p̄ie dr̄ie diuidētes:sꝫ pctm̄ ē vnū genus saltē analogicū g̃ incōueniēter tot varijs diuisionib⁹ distinguitur. ¶ ℣.affectio plus hꝫ de rōne pctī q̄ cogitatio:qz ad cognitiōem ptinet:sꝫ ipse de affectioue mentiōem nō fac̄ igr̄ insufficiēter diuidit. ¶ ℣.act⁹ exteriores p mēbra exteriora exercēt̄:sꝫ lingua ē vnū de exteriorib⁹ membris.g̃ vbū q̄ p linguā p̄fert nō dꝫ diuidi ꝺ pctm̄ opis quod est pctm̄ exteriorꝭ act⁹. ¶ ℣.circunstātia act⁹ nō dꝫ diuidi ꝺ actū:sꝫ ꝯsuetudo ē q̄dā circunstātia pctī.g̃ nō dꝫ diuidi pctm̄ ꝯsuetudinis ꝺtra pctm̄ operis. ¶ ℣.pctm̄ omissionis q̄dā spēs pctī ē:q̄ sub nullo istoꝝ membrorum contiₜ

Ulterius (netur.ergo diuisio ē insufficiens.

queritur de alia diuisione que est per obiecta.vr̄.n.q̄ sit insufficiens:qz in illum peccans peccare dr̄:quē ex suo pctō ledit:sed deum peccādo ledere nō possum⁹:vt dicit̄ Job.35.Si peccaueris:quid ei nocebit:ꝛ si multiplicate fuerint iniqtates tue quid facies ꝺtra illuz: g̃ dr̄ incōueniēter aliqs in deū peccare. ¶ ℣.illō q̄ ē rō diligēdi nō ꝑt odio hr̄i:sꝫ hō ē rō diligēdi respcū sui ipius qz nihil homo diligit nisi inq̃tum ē bonū sibi.g̃ nullus seipm̄ bñe odio pōt:sꝫ in illum peccam⁹ quē odio hēmus.g̃ nullus in seipm̄ peccat. ¶ ℣ pctm̄ charitati opponit̄:sed in p̄ceptis charitatis non datur distinctum p̄ceptuz hoi de dilectione sui:sed includit̄ in dilectione dei ꝛ p̄rimi.g̃ nō deberet poni vn⁹ determinat⁹ modus pctī ex ℔ q̄ peccatur in seipm̄. ¶ ℣.genꝰ peccat in p̄rimum peccat̄ seipm̄ ꝛ in deum.g̃ peccatum in p̄rimū nō dꝫ diuidi cōtra

Ulterius (peccatū quod est in seipz ꝛ in deuz.

queritur de alia diuisione que sumit̄ fm

Reſpōdeo (nitur quod per ignorantiam fit.

dōm:q̄ ista diuisio assignatur fm gradus quib⁹ fit p̄gressus ad ꝯplemētum pctī:gradus autez isti attendit̄ fm q̄ vn⁹ actus alteri actui additur ad pfectionem pctī.vñ opꝫ q̄ fm gradus icludat in se peccatū:ꝛ ita ē quasi diuisio toti⁹ potestatiui:additio aūt actus ad actū pōt eē multiplr̄:ꝛ fꝫ hoc sunt diuersi gradus ī pctō. vñ p̄im⁹ gradus pcti est in p̄mo actu pctī:sup quē alia ad dunt̄. hic āt est actus interior.s.voluntatis:ꝛ ℔ est p̄imū mēbꝝ diuisionis.s.peccatū cogitationis:huic autē actui supadditur alius act⁹ exp̄mens et designans hūc actuz.s. act⁹ locutionis:et ideo ℔ ē sc̄m membꝝ diuisionis:itez super actum locutionis addit̄ actus exterior:quo mēbra corpis mouent̄ ad ꝯsequendum finem voluntatis:ꝛ hoc erit tert⁹ gradus ꝛ tertiū mēbꝝ qō ē peccatū opis: q̄rto additur actus exterius actui exteriori:ꝛ hic ē vltim⁹ gradus ꝛ q̄rtuz mēbꝝ.s.peccatum ꝯsuetudinis:quia cū post actū exteriorē non sit aliquis actus alterius generis.opꝫ q̄ vltim⁹ gradus peccati sit fm multiplicationē hꝰ actuū.

Ad primū ergo dōm:q̄ diuisio alicui⁹ pōt eē multipliciter:vel sicut generis in spēs vl sicut subti in accidentia:vel ēt alys modis quos Boetius numerat:diuisio ergo generis in spēs vel dr̄ias p̄imas n̄ est nisi vna:sed diuisio subiecti in accidentia pōt eē multiplr̄ scōm q̄ vni multa accidūt.dōm ergo q̄ diuisio peccati in spēs suas cētiales est per oppositū virtutis:qz oꝫ q̄ sit scōm obm ex quo specificatur peccatū ꝛ virtus:ꝛ talis distinctio peccatoꝝ hic nō ponitur:sed ponunt̄ q̄dam distinctiones scōm aliqua pctī accidentia:ꝛ iō nō est icōueniens si sunt plures. ¶ Ad scōm dōm:q̄ in peccato cogitationis intelligitur omne peccatum qō in solo interiori actu ꝯsistit.ꝛ ideo includitur ēt affectio sine qua nullū peccatum ē. ¶ Ad tertium dicendum:q̄ q̄nis lingua sit exterius membꝝ:tñ inter alia est magis ꝓpinquū interiori actui fm q̄ congruit in locutiōe:quia locutio est signum interioris actus:et ideo quēdam gradum hꝫ in p̄gressu peccati locutio inter peccatū cogitationis ꝛ opis. ¶ Ad quartū dōm:q̄ consuetudo est quedā circunstantia aggrauās peccatum ex multiplicatiōe ipsoꝝ actuum: ꝛ ideo in ꝯsuetudine est vltim⁹ p̄gressus peccati:ꝛ iō nō ponitur consuetudo quasi condiuisa ꝺtra actum simplr̄: sed ꝺdiuisa ꝺtra actū nō cōsuetum:sicut ē in diuisione totius potestatiui. ¶ Ad qntum dicēdū:q̄ scōm opinionē illoꝝ q̄ dicunt q̄ in pctō omissionis regritur aliqs act⁹ interior vel exterior peccatum omissionis includit̄ ī peccato cogitationis locutiōis et operis: et sil̄r scōm alios q̄ dicunt q̄ non requiritur ibi act⁹ exterior:qz sic facer̄ ī cludit nō facere.et sic de alys:vt supra dictum ē.

Ad id quod vlterius queritur:dōm est q̄ sic oīs virtus est iusticia quodāmodo:vt dicit p̄hs qnto ethicorum:ita omne peccatū est iniusticia. Iniusticia autez est ex hoc q̄ detrahitur alicui qō sibi dēbetur:et id eo iniusticia hꝫ quasi obta.s.illud quod detrahitur:ꝛ ℔ est p̄ope materia actus:et vnde peccatum specificat̄:et ille cui detrahit̄:sicut homo cui per iniusticiaz aufertur res sua:et penes hoc obm sumitur hec peccati

diuisio:quia homo aliquid dz deo sibi ꝛ proximo.deo dz amorē reuerētiam et hō:vnde qñ ab his deficit dr̄ peccare in deum:sibi dz munditiā et ordinatiōem sui sub regimine rōnis ꝛ hō:et qñ in his deficit dr̄ in seipm peccare: ꝓximo āt que dz planum est:et qñ in his deficit dicitur ī ꝓximum peccare:et idem est si ꝺria horum faceret.

¶ Ad ꝑmum ergo dōm:q̄ non dr̄ homo in deum peccare q̄ deum in aliquo ledat:fz quia deo subtrahit qō ei dz:ꝛ inq̄ntum in ipso est:eius gloriam minuit: q̄uis hoc facere non possit. ¶ Ad scōm dōm:q̄ quilibet nāliter seipsum amat.ꝛ ideo vnusquisq; amat b̄ qō se eē extimat.quidaz āt extimant ꝛ vere se eē id qō fm intellectum sunt:quia ex b̄ hō ē homo:ꝛ ideo appetunt sibi ea que sunt bōa fm intellectum ꝛ rōnem vel directe vel indirecte:quidā vo extimāt se eē qō nō sunt:ꝛ falso ꝓpter naturam sensibilē que exterius appet:ꝛ ideo diligunt in se naturam sensibilem appetētes ea que sunt fm sensum ōlectabilia:ꝛ quia hō sunt mala eis:ꝛ nociua fm id quod vere sunt. ideo sibi ipsis nocent ꝛ se odiunt actu:non affectu. ¶ Ad tertiū dicēdū:q̄ hoiem diligere se nihil aliud est q̄ se deo velle vniri:quia homo se ꝓpter deum dz diligere:ꝛ ideo in dilectione dei includitur dilectio sui ipsius:non āt peccatū quod est in deum ē rō peccati quo homo in seipz peccat. ꝛ ideo non est similis rō vtrobiq;. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ distinctio ista sumitur scōm illud in qō directe peccaī: sed quando aliquis peccat in ꝓximum peccat quidem in seipsum:et in deū:sed ex ꝯsti.Et similiter quādo peccat ī se peccat in deū .ꝛ econuerso:et iō obiectio nō ꝓcedit.

Ad illud quod vlterius queritur dicendum:q̄ ista diuisio peccatorum que est scōm nomina attenditur penes ea:ex quibus actus regulatur. s. precepta legis:ꝛ hoc dupliciter:quia vel scōm distinctiones p̄ceptorum in se:et sic delictum respicit precepta affirmatiua et peccatum precepta negatiua:vel scōm q̄ diuersimode peccans a preceptis deficit:quia vel deficit a preceptis scōm rationem per ignorantiam:et sic est delictuz vel scōm voluntatem per contēptum:et sic est peccatum et sic patet rō duplicis expositionis.

¶ Ad primum ergo dicendum:q̄ sapiens bene curat nomina scōm q̄ exprimūt proprietatem rerum:et nō pp se: et q̄ ex diuersis rationibus peccatorum essentiales eorū differētie inueniuntur.ideo non fuit inconueniens hanc diuisionem ponere. ¶ Ad ⁊m dōm.q̄ q̄uis peccatuz nominet auersionez : tamen proprie loquendo non nomiat omissionem:sed magis actum auersioni coniunctuz: differt enīz omissio ab auersione .omissio enim dicitur propter defectum actus debiti:sed auersio propter recessuz a fine. ¶ Ad tertium dicēdum:q̄ qui ignoranter aliquid facit inuoluntarius facit : et ideo magis peccat in hoc q̄ cognitionem eorum dimittit que tenetur cognoscer̄ q̄ in hoc q̄ talia agit ꝛ ꝓpter hoc peccatum per ignorantiam delictum potest dici.

¶ Utr̄ diuisio capitalium vitiorū sit competēs. III.

AD tertium sic proceditur.videtur incompetens esse diuisio vitiorum capitalium que in lr̄a ponitur.q̄ illud ex quo oriuntur alia:ꝛ quod alys peccatis p̄cipatur:videtur eē peccatorum caput: sed superbia:vt dicit Grego.est ex qua omnia peccata oriuntur :et ē quasi regina omnium peccatorum.ergo ipa sola dz dici vitiuz capitale :vel saltem ipsa ꝛ auaritia:ex qua alia oriuntur:vt in littera dicitur. ¶ Preterea. capitale p̄cipale dr̄:sed quod imperfectam rōnem peccati bz p̄ncipale peccatum non ē:cum ergo veniale imperfectam rationē peccati habeat,videtur q̄ peccatum veniale non possit esse peccatum capitale:sed multa de istis vitys que inter capitalia computātur: ꝛ fere omnia :quādoq; sunt venialia.ergo incōueniēter dicūtur capitalia. ¶ Preterea.capiti respondet membrum:sed vitia que ex istis vitys hic numeratis oriuntur:dicuntur a Grego.filie:ꝛ non membra.ergo ista vitia non debent dici capita:sed matres.

¶ P.prouerbioꝝ sexto dicit.Sex sunt que odit deus ⁊c. Dicit glo.q̄ numerantur ibi septē vitia capitalia:sed nullum eorum que ibi dicuntur est aliquod eorum q̄ hic numerātur.ergo vr̄ q̄ sint ad min⁹.14. ¶ P.non est aliq̄ vitium quod interdum ex alio oriri non possit.si ergo capitale vitium est ex quo alia oriuntur videtur q̄ oīa peccata sint capitalia. ¶ Preterea.plura sunt vitia q̄ virtutes:quia vni virtuti plura vitia opponūtur: sed virtutes principales sunt septez: tres theologice:ꝛ quatuor cardinales.ergo peccata capitalia debent esse plura q̄ septez. ¶ Preterea.fides est fundamentum virtutum:vt dicit Ro.ii.Sed infidelitas fidei opponitur.ergo infidelitas debet computari inter vitia capitalia precipue ꝓpter id quod dicitur sapientie.14.Ex infandorum ydoloꝝ cultura oīs mali p̄ncipium est ꝛ origo.

Respondeo dicendū:q̄ vitium capitale dicitur vitium ex quo alia vitia oriunt̄.vñ in hoc differt capitale peccatum a radice peccati:quia capitale peccatum ē peccatū quoddā:radix āt peccati nō ē peccatū si ꝓprie sumatur vt ex predictis pz:pctm̄ autem ex peccato oritur quatuor modis:vt supra.36.dist.dictuz ē.Un⁹ modus ē ex pte auersionis fm q̄ gratiam p̄uat: qua p̄uata homo in peccatum ruit:sed ista origo non est nisi per accidens: quia p̄mum peccatum cāt ⁊m sicut remouens ꝓhibens:caput āt nominat per se originem: ꝛ iō p modū istū non pōt dici ꝓprie vitiū capitale . Alio mō ex pte auersionis fm q̄ ex actu pcti relinquitur habitus et ex habitu iterꝝ ꝓcedit act⁹:ꝛ fm hanc originē non pōt dici vitiū capitale:quia hic non est origo peccati ex peccato directe:sed mediante habitu.Alio modo pctm̄ oritur ex peccato inq̄ntū vnū pctm̄ alteri materiā āministrat sicut luxurie gula:ꝛ quia res non habet esse scōm materiā sed fm formā:ideo non complete oritur peccatuz ex illo pctō quod materiā prestat:ꝛ propter hoc nec adhuc inuenitur perfecta ratio capitalis vity.Quarto modo oritur pctm̄ ex peccato quod ordinatur in finem illius:sicut cū quis ad habendum pecuniā furatur:furtum ex auaritia nascitur:ꝛ quia in moralibus spēs est a fine.ideo hec ē forma lis ꝛ completa origo peccati ex peccato : ꝛ scōm hanc originem ꝓprie dicitur vitiū capitale:et saluatur ibi metaphora capitis : scōz q̄ principem alicuius exercitus caput in exercitu dicim⁹ quia princeps est exercitus:ad cuius bonū tot⁹ exercit⁹ ordinatur.vt ex.ii.metaph̄.pz:ꝛ p hunc modum illud viciuz : ad cuius finem illa ordinant̄ caput eorꝝ dr̄.Et iō Greg.ponit vitia capitalia q̄si duces exercit⁹:et alia vitia q̄ ex eis oriūt̄ ponit exercit⁹ eorum: exponēs illud Job.39.Audit clamorē ducuz et vlulatuz exercit⁹ꝛ qz finis semp ē magl appetibile eo qō ē ad finē : iō oz vt illa pctā p̄cipue capitalia dicāt̄:in q̄bꝰ fines appetitus corruptus magis natus est tendere. hō autem sunt peccata illa qui circa principalia obiecta sensibiltum potentiarum sunt.quia ex corruptione sensualitatis peccata in nobis oriuntur.appetitus āt sēsibilis in duas vires diuiditur.s.irascibilem et concupiscibilem:ꝯcupiscibilis aūt obm est delectabile et conueniens secundum sensū. et ideo peccatum capitale quod ī concupiscibili est:vel ē ex hoc q̄ inordinate desiderat delectabile secundum sensum:vel ex eo q̄ inordinate fugit impedimētū huiusmodi delectatiōis . Si ꝑmo mō hoc ē ꝓpter vel ex eo q̄

appetitus tēdit in id quod ē ordinatū ad delectabile sensus: cuiusmōi sūt bona exteriora: ⁊ sic ē auaritia: vl' ex eo q̄ appetitus inordinate tēdit in ipsius delectabile sensus: perfecta aūt delectatio fm sensus ē scōz tactū ⁊ gustū, put est tactus quidā: qz est fm applicationē ipsius rei ad sensū. ⁊ iō circa delectabile tactus absolute ē vnū viciū capitale. s. luxuria: ⁊ circa delectabile gustus, put ē tact⁹ quidā ē aliud s. gula: sed ex eo q̄ fugitur inordinate impedimētuz delectatiōis sensibilis est accidia que ē tediuz spūalis boni: scōz q̄ impedit ōlectationē aliquā dissolutā: obiectū aūt ē irascibilis proprie est arduū vel magnū aliqō in quod hō nititr. ergo capitale pctm̄ in irascibili pōt eē dupliciter vel ex eo q̄ irascibilis inordinate fert̄ in arduū: ⁊ sic proprie est supbia vel ianis gloria: vel ex eo q̄ cōtra tēdit ad id qō est ardui impeditiuuz: ſz hoc pōt eē dupliciter: qz illud impeditiuuz cōtra quod tendit vel impedit directe in cōtrariū agēdo: sicut impugnās aliquē impedit promotionē eius: ⁊ sic ē ira q̄ ē appetitus in vindictā vel indirecte: ⁊ sic ē inuidia q̄ ē dolor alieni boni fm q̄ illud bonum estimatur impeditiuuz p̄

Ad primuz (prie excellentie.
ergo dicēduz q̄ auaricia siue cupiditas tripliciter dicit̄. Uno. n. modo noīat passionē vel promptitudinē ad passionē ex originali relictā: ⁊ sic nō ē peccatū: ſz radix peccati. Alio mō fz q̄ dicit̄ inordinatus appetitus cuiuslibet boni cōmutabilis siue scie siue honoris siue pecunie siue cuiuscūq;: ⁊ sic auaricia vel cupiditas ē gen⁹ oium peccatorū. vñ sup illō ad Ro. 7. Cōcupiscētiā nesciebat ⁊c. Glo. Bona ē lex que duz concupiscētiā prohibet oia mala p̄hibet. Tertio dicit̄ auaricia vel cupiditas fm q̄ ē inordinatus appetitus rerū exteriorū q̄ ad vsum vite pertinent. ⁊ sic est quoddā spāle pctm̄. Similiter etiā supbia tribus modis dicit̄. vno mō ipse habitualis cōtemptus p̄cepti et p̄cipientis ex corruptione nature puenies vel ex quocūq; defectu creature: ⁊ sic nō ē peccatuz: ſz initiū peccati. Alio mō dicit̄ appetitus excellentie in quibuscūq;: qz gcūq; appetit aliqd ordinate vult quodā modo excellere in illo: iō boc mō supbia vt fert̄ ad oia pctā cōmune est fm q̄ ē desideriū cuiuscūq; excellētie. Tertio mō dicitur fz q̄ ē inordinatus appetitus illius excellētie determinate cui debetur bonor ⁊ reuerētia: ⁊ sic est spāle pctm̄ ꝺöz ē ergo q̄ sumēdo primo modo supbiaz ⁊ cupiditatē ex eis oriūtur oia vicia: sicut ex radice vel initio: ⁊ non sicut ex pctō capitali loquēdo de vtroq;. Secūdo mō oriuntur ex eis oia peccata: sicut spēs ex gñe. Loquēdo aūt de eisdē tertio mō sic oriunt̄ ex eis quedā spāli a vicia: ſz interdū ex eis oia vicia possūt oriri: ⁊ frequētius ex aliquo eorū oriuntur oia q̄ ex quouis alio vicio: cuius rō est cōmunitas obiectorū ipsorū qz obiectū auaricie. s. pecunia p̄mittit sufficiētiā i oibus q̄ sūt hoi necessaria: ⁊ iō facillime affectus inclinat̄ in ℔: silr ēt excellētia q̄ ē obiectū supbie: vī eē magis p̄pinquū bonū ipsi hoi. ⁊ iō appetitus facile inclinat̄ i illā ⁊ ēt magis q̄ in auariciā: qz pecuniaz null⁹ diligit nisi pp aliud qō ex ea p̄seq intēdit. vt i p̄mo ethi. dr̄: ſz excellētia ē quoddā pp se desideratuz. ¶ Ad 2m ꝺöz. q̄ q̄uis veniale pctm̄ nō bēat p̄ncipalitatē in rōne pcti: pōt tn̄ bre p̄ncipalitatē in finem ad quē alia ordinant̄. ⁊ iō nihil p̄hibet veniale pctm̄ eē capitale viciū. ¶ Ad 3m ꝺöz. q̄ vnū viciū dr̄ caput alteri⁹ fz q̄ aliud viciū ex eo orit̄. ⁊ iō qz in noīe filiatiōis magis exp̄mit origo q̄z i noīe' mēbri: iō poti⁹ vicia ex his gñata dr̄ filie q̄z mēbra ⁊ viciuz ex quo gñat̄ dr̄ potius caput p modū originis. vt dcm̄ ē. ¶ Ad 4m ꝺöz. q̄ viciuz capitale ibi sumit vitiū graue qō pena capitis plectēdū est. ⁊ iō eguocatio ē de capitali. ¶ Ad 5m ꝺöz. q̄ q̄uis qōlibet vitiū ex quolibet possit oriri: tn̄ q̄dā vitia sūt in q̄ hō facilius inclinatur etiaz p se: ⁊ illa ponunt̄ capitalia vitia: ⁊ q̄daz vitia sūt in que nō facile inclinat̄ aliqs nisi pp finē alterius vitij: et hō dr̄ esse filie capitali ū vicioꝝ: ⁊ fm q̄ directius pōt reduci in finē vnius vicij q̄z alterius: fm hoc vnum vicium assignatur potius filia vnius capitalis q̄z alterius: quāuis ex diuersis interdū oriat̄. ¶ Ad 6m ꝺöz. q̄ plura sūt vitia q̄z virtutes: nō tamen oportet q̄ plura sint vicia capitalia q̄z virtutes principales: qz circa vnā materiā in qua ē virtus possunt esse diuersa vicia: ſz tamē nō oīa habēt principale obiectum in qō facile aīus inclinet̄. ¶ Ad 7m ꝺöz. q̄ fides est fundamētuz iquātuz hz in se rōnez cognitiōis: qz ex cognitiōe affectio quodā modo gñatur: ſz ifidelitas est p̄uatio cuiusdā cognitiōis. ⁊ iō p se nō pōt causare affectionē: sed p accidēs: sicut remouēs cognitionē que prohibeat pctm̄ per modum quo ignorantia est causa peccati: ⁊ hoc mō dr̄ hydoloꝝ cultura oīuz maloꝝ origo eē: ſz iste nō est modus quo alia vicia ex capitalibus oriunt̄. vt dcm̄ est.

¶ Utꝝ spēs supbie pueniēter assignent̄. IIII.

Ad quartum sic procedit̄. Uidetur q̄ incōueniēter spēs supbie assignētur. Credere. n. aliqd qō est cōtrariū articulo fidei est pctm̄ ifidelitatis: sed oia bona eē a deo cōtinetur i articulis fidei. vt pz in symbolo. vbi dr̄ factor visibiliū ⁊ inuisibiliū. ergo vī q̄ cū aliqs sibi tribuit bonū qō hz: ⁊ nō a deo recognoscit q̄ sit ifidelitatis pctm̄: ⁊ non supbie. ¶ P. nullus peccat credēdo qō verū ē: ſz verū ē multa bona hoi p meritis dari. g̃ vī q̄ nō sit pctm̄ supbie credere aliqd sibi p meritis a deo datū eē. ¶ P. vnū nō pōt eē ꝛciū duobus: ſz phs ponit iactātiā ꝛciā virtuti q̄ dr̄ vitas in. 4. ethi. ergo nō ꝛciat̄ būilitati: ⁊ ita nō ē spēs supbie: sicut in lra dr̄. ¶ P. ille cui oia videtur parua oīa despicit: ſz magnanimo oia parua videtur. vt phs i. 4. ethi. dicit. ergo magnanimi ē alia ōspicere: ſz illud qō ē virtutis nō ē supbie. ergo nō ē spēs supbie q̄ homo ceteris despectis singulariter velit videri. ¶ P. igrati tudo ⁊ inobediētia ⁊ multa alia vicia spēs supbie assignāt̄. ergo cū de bis nō fiat i lra mētio. vī q̄ isufficiēter assigné-

Respondeo (tur species superbie.
ꝺöz. q̄ fz phz rectū ē index sui ipsi⁹ ⁊ oblīq. vt dr̄ p̄mo de aīa. ⁊ iō ex virtute i cognitiōz vicij opositi p̄cedēdū ē: qz vo oz vt viciū illi virtuti opponat̄: cū q̄ in obo cōicat: sicut luxuria castitati. obz āt supbie ē altū vl' arduū: iō oz q̄ magnanimitati opponat̄ cui⁹ ē i magna tēdere. Sciēdū āt q̄ magnanim⁹ mediocriter tēdit i magna ſz hec mediocritas nō attēdit̄ fz q̄titatē ei⁹ in qō tēdit: qz ℔ in qō tēdit magnanim⁹ ē maximū q̄tūcūq; pōt eē: ſz attēdit̄ mediocritas i duob⁹. s. i electiōe magni: ⁊ i ꝓportiōe sui ad magnū. In electōe magni dico: qz tēdit i id qō ē magnū simplr: qō ē. s. actus virtut⁹ pfect⁹: nō āt tēdit p̄cipalr i id qō ē magnū fz gd: sic sunt exteriora bona iter q̄ p̄cipue magnū ē bonor: nō. n. magnanim⁹ bonorē q̄rit tāq̄ finē volūtatis sue: qz ℔ nimis sibi paruū reputat: cū sit vanū ⁊ trāsitoriū bonū. vñ nō multū curat bonorari: ſz fieri bonore dignū fz q̄ bonor ē testimoniū virtut⁹. Itē mediocritas attēdit̄ i ℔ q̄ nō tēdit i qōcūq; magnū qō sibi i ꝓportionatū sit: ſz i magnū qō pōt sibi eē ꝓportionatū. ⁊ iō null⁹ pōt eē magnanimus nisi virtuosus q̄ est habilis ad magna. Et propter hoc ēt phs dicit q̄ magnanimitas est ornamentū virtutū oīum: qz magnanimitas inclinat ad faciēdū magna in oibus virtutibus: vt q̄ faciat maximos actus fortitudinis temperātie ⁊ huiusmōi: ⁊ fm hec duo inanis gloria et superbia sūt oppositе magnanimitati: qz inanis gloria nō tendit in id quod est magnū simpliciter: ⁊ q̄ magnanimitas p se querit: ſz in magnū exterius vt in laudē vel bonorē: vel aliquid hō: supbia vo tēdit in magnū simplr: ſz non scōm proportionem suam. ⁊ ideo qz actus fortitudinis est

maxie arduus ꝛ difficilis ꝓpter hoc superbus precipue anhelat ad supabundātiaz fortitudinis:ꝛ ideo dicit philosophus in tertio ethicozum q̄ supbus vult videri audax. Qō autē tendit in aliquid magnū nō sibi ꝓportionatuz potest cōtingere dupliciter:aut quia illud simpliciter ꝑm se ꝛ absolute deficit sibi:ꝛ sc̄z hoc ē tertia species q̄ iactātia dicitur:aut quia quāuis habeat:nō tamē habet eo modo excellēti:sicut nitiſ. Iste autē modus excellēs est duplex sc̄z duplicē moduz quo aliquid ē in causa excellētius q̄ in causato. Causa enim abundātius:ꝛ pfectius habet aliquid q̄ causatum:sicut ignis calorez q̄ elemētata:ꝛ ꝑz hunc moduz excellētie est quarta species:quia vult singulariter videri. Item qō ē causa nō habet ab alio:sed a se inquātū ē causa huius quod in effectu ab alio ē:ꝛ sc̄z hoc sunt due prime spēs supbie:quia sc̄z primā spēz superbie attribuit sibi hoc qō hz tāquā nō ab alio sibi sit datuz.ꝑm autē secūdaz attribuit sibi:sicut cause meritorie.

Ad primum ergo dicēduz q̄ peccatuz supbie nō est in sola cogitatiōe:ſz in affectione nō enim supbus hoc credit q̄ aliquod bonuz sit quod non ē a deo:ſz hoc modo se de bono quod hz magnificat ac si ab alio nō haberet. ¶ Ad sc̄m dicēduz q̄ merita nostra insufficiētia sr̄ ad ea que ꝓ meritis reddūtur. Et ꝓterea ipsorum meritorum nō solū causa sumus nos:ſz principalis causa ē gratia q̄ a deo tātuz ē. ¶ Ad tertiuz dicēduz q̄ iactātia sc̄z q̄ dicit quādaz exteriorē ostēsionē ꝑ verba vl̄ gestus eius quod intus nō habeť ē opposituz veritati:sed sc̄z q̄ iactātia dicit quādaz excellētiaz qua alius hois se ipsius extollit iterius de eo quod nō habet opponiť humilitati:ꝛ est spēs supbie. ¶ Ad quartuz dicēduz q̄ magnanimo oīa parua videtur:nō qz bona aliorum despiciat:sed quia nihil ē in humanis actibus qō tāquā insolituz admiretur:cū cogitatio sua sit ad faciēdū maxia queq;:propter quod dicit philosophus q̄ magnanimus nō est admiratiuus. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ inobediētia ꝛ īgratitudo nō sunt spēs supbie quasi eēntialiter supbiam diuidētes:sed dicūtur superbie species inquātuz participant aliquid superbie sc̄m q̄ a superbia imperātur.

¶ Utr̄ oīa pctā sint paria. V.

Ad quintuz sic proceditur. videtur q̄ oīa pctā sint paria. Uirt⁹ enim ē equalitas q̄dam eo q̄ est immedietate cōsistens:ſz equalitas nō est nisi vno modo q̄si indiuisibili existēs. ergo illud qō priuat virtutē totā eā priuat:sed priuatio nō recipit magis ꝛ minus nisi forte sc̄z hoc q̄ habitus vl̄ totus vel in parte priuať. ergo ꝛ peccatuz quod dicit per priuationē virtutis nō recipit magis ꝛ minus. ¶ ℙ. albius ē quod ē nigro impmixtius. vt philosophus dicit:sed quodlibet vitiuz ē oīno impmixtuz virtuti:quia nihil virtutis ē ī vitio. ergo vnuz vitiū nō est grauius alio. ¶ ℙ. si esset p̄ceptū alicui q̄ catenā nō trāsgrederetur quicūq; eā trāsiret punireť:nec esset differētia vtrū eā per vnuz passum vel ꝑ duos transiret:quia equalr̄ ꝓ vtroq; punireť:sed preceptū legis diuine ꝛ legis naturalis ē:vt homo rectitudinē virtutis nō transeat. ergo qualitercūq; aliquis extra rectitudinē virtutis fiat nō differt:ꝛ ita oīa peccata sūt paria. ¶ ℙ. eadē imperitia īponitur naute siue nauis in pelago siue ī litore submergaťr:sed sicut nauta ꝑ artē suā regit nauem ne pereat:ita homo ꝑ virtutez suā regitur ne in actu peccet. ergo idē p̄iudicium virtutis q̄litercunq; homo in peccatum ruat. ¶ ℙ. ex hoc aliquid ē malum:qz nocet,vt Aug. dicit:sed omne pctū mortale eq̄liter nocet:eo q̄ quodlibet peccatum mortale priuat oēs virtutes. oīa ergo pctā mortalia saltem sunt eq̄lia. ¶ ℙ. eq̄litas est in oībus virtutibus ꝓpter charitatem q̄ est mater earum:sicut dicitur Apoc. penulti. q̄ latera ciuitatis sunt eq̄lia:sed similiter oīum peccatorum mater est cupiditas,vt in littera dicitur. ergo oīa peccata sunt paria.

Sed contra pctū nihil aliud ē q̄ quedā obliq̄tio a rectitudine virtutis:ſz contingit lineā vnā magis esse curuā q̄ aliā. vt ex. 4. physicorum potest accipi. ergo contingit vnum peccatuz esse maius alio. ¶ ℙ. sicut falsitas est recessus ab eq̄litate veritatis:ita ꝛ pctū est recessus ab eq̄litate virtutis:sed contingit eē falsitatē magis ꝛ minus:sicut dicit philosophus ī. 4. Metaphysice q̄ error estimātis tria eē. 5. nō ē tātus: sicut error estimantis tria esse mille. ergo ꝛ peccatum contingit esse grauius alio peccato.

Respondeo dicendum q̄ stoycorum opinio fuit: quos Tullius imitatur. vt in libro ō paradoxis pz: omnia pctā paria esse: cuius positiōis ratio fuit:qz extimauerunt bonitatē virtutis esse in quodā indiuisibili ex eo q̄ virtus nō ē nisi ex debita ꝓportiōe oīuz circūstātiarum ad actum. quod nō contingit nisi vno modo:ꝛ ideo virtus compatur bis quorum ratio in indiuisibili ē. i. que tātum vno modo contingit:sicut comparatur eq̄litati rectitudini ꝛ centro circuli. vnde putauerūt q̄ nihil de bonitate remaneat quātulumcūq; ab hoc indiuisibili discedatur:ꝛ qz ꝑ quodlibet pctū ab hoc indiuisibili discediť:ideo putauerūt sequi q̄ oīa pctā essent paria. Sz hec positio ex. 4. falsis videť seq. ℙrimo qz secūdum opiniones socratis: que tāgitur. 6. ethicorum: ponebāt virtutē ꝛ scientiā idem esse. ꝛ ideo cum eadez sit scientia rectificādi se in oībus hūanis actibus:ex oībus virtutibus vnā conflabāt:quā sapientiā dicebāt. ꝛ ideo nō erat disparitas viciorū ex oppositiōe ad diuersas virtutes. hoc āt falsum est vt ibidē philosophus ostendit:qz virtus p̄ter sciētiā est habitus inclinās ad id qō est rōni conueniēs. Secūdo qz rō virtutis nō est oīno in īdiuisibili:qz vt in sc̄o ethicorum dicitur:nō oportet semp mediuz attingere adhuc q̄ sit opus virtutis:sed sufficit circa medium esse:ſz verū est q̄ pfectio vtutis in īdiuisibili cōsistit. Tertio qz ꝛ si ratio vtutis oīno cōsisteret in īdiuisibili:nō tñ rō bonitatis in īdiuisibili cōsisteť:sicut nec rō pfecti:eo q̄ cōtingit pfectionē pfectiōi superaddi:quaz vnaqueq; rōnē bonitatis cāt. ꝛ ideo minor est bonitas si due pfectiones subtrahātur q̄ si vna tātum:ꝛ ꝑm hoc si nō esset virtus nisi quādo actus esset pfectus sc̄m oēs circūstātias oīno ad mediuz ꝓcurrentes:tamē vnaqueq; circunstātia suā bonitatez haberet. ꝛ ideo peior actus esset in quo corrumperētur due circunstātie q̄ in quo corrumperetur tantum vna. Quarto quia ꝛ si ratio bonitatis in indiuisibili sit:ꝛ negatio sc̄z magis ꝛ minus nō dicať ī se:tñ quātū ad cām suā intenditur ꝛ remittiť:sicut dicitur magis cecus cui ex toto erutus ē oculus q̄ q̄ ex aliquo humore ad pupillā ꝓcurrēte visuz amittit:q̄uis vterq; cecus sit:ꝛ ꝑ būc modū etiā inequalitas dr̄ sc̄z magis ꝛ mín⁹:qz distātia ab eq̄litate que equalitatē tollit potest esse maior vel minor:ꝛ ꝑ būc etiā modū ꝑm maiorē vel minorez distantiā a bonitate posset actus dici magis vel minus malus. ꝛ ideo simplr̄ ꝓcedendū est: vnū pctū alio grauius eē:hoc āt cōtingit duobus modis. vno mō ex parte ipsius pctī in se. alio mō ex parte peccantis. Ex pte pctī in se accidit maior vel minor grauitas pctī ex illa cā ex q̄ gs actus malus ꝑm se dicit. B autē est ꝑz q̄ actus discordat a rectitudine rōnis. vnicuiq; enim nature indita est nālis quedā inclinatio in suū finē. ꝛ ideo in rōne est quedam nālis rectitudo per quā in finē iclinaťr. ꝛ ideo illud qō abducit a fine illo est discordans a rōne: ꝛ qz lex naturalis ē ꝑz quā ratio recta ē. Jdeo Augu. dicit q̄ pctū

dicit inquantū discordat a lege eterna: cuius expssio ē ipa lex nālis. quāto ergo aligs actus magis abducit a fine humane vite tāto i se grauius pctū est: siue hoc ꝓtīgat ex materia circa quā peccat: siue ex corruptiõe pluriū vel paucrū circunstantiarū. Ex parte aūt peccātis etiā pctī est grauius quātū ad duo: vel pp maiorē ꝓtēptū: vel etiam ꝓpter maiorē libidinē: quorū primū respicit auersionē: z zm conuersionē peccati: sz ista grauitas accidētalis est pctō fz q in gñe suo cõsiderat: qz illud qõ ex gñe suo ē leuius põt eē grauius cū ex maiori libidine vel contēptu fit.

Ad primuz ergo dicēduz q quāuis virtus sit eq̃litas: nõ tamē opz ad eē virtutis q ad oīmodaz equalitatē pueniat. hoc.n. est de pfectione virtutis. z iõ virtus intendit z remittit: vel ex parte ipsius act⁹ q tanto vtuosior ē quāto ad equalitatē magis accedit vel ex parte operātis: q quāto pfectiori habitu operat tanto actus eius vtuosior ē etiā si sit actus eiusdē gñis: z similiter est de peccato. Et preterea si ēt virtus esset vno mõ tñ ratio nõ pcederet: sicut ex ꝓdictis pz. ¶ Ad scõm dicēdū q in quolibz pctõ est aliquid virtutis: virtus.n. constituitur ex eq̃litate oīum circunstātiarū. non ē autē pol̃ vt phs in. 4. ethi. dicit. vt oīuz circūstātiarū corruptio fiat. z ideo aligd virtutis in actu pcti remanet. z iõ hz pctī aliquā p̃mixtionē ad virtutē. z iõ rõ nõ procedit. ¶ Ad 3m dõm q aligd ē in se malū. z aligd malū est tantū qz ꝓhibitū: i illis ergo q̃ sūt mala qz ꝓhibita tñ nõ differt vtrū paz vl̃ multū a ꝑcepto elongeť ex parte ipsius actus: quāuis differat ex pte agētis fz q maiori vel minori ꝓtēptu põt facere. hꝰ rõ ē: qz in his tota rõ malicie ē ex hoc q nõ seruat ꝑceptū: z ita rõ bonitatis ē in eo q ĩstitutū ē p ꝑceptū. z iõ si B tollit nil bonitatis manet: sz nõ oīa petā sūt bꝭ. z iõ rõ nõ ꝓcedit. ¶ Ad 4m dõz. q i submersiõe nauis vbicūq; smergatur est equale dānum: quia eadem res vtrobiq; perdit: sz non in quolibet peccato est equale dānum. imo in vno peccato perditur vna debita circunstantia. in alio due: et sic de alys: z ideo non est simile. ¶ Ad quintum dicendū q quāuis quodlibet peccatum mortale tollat oēs virtutes. vnum tamen tollit plus de habilitate ad virtutem q̃ aliud. Et preterea vnum peccatuz tollit per se illam virtutem cui opponitur: sed quasi per accidens aliam virtutez ¶ Ad sextum dicenduz q charitas non facit omnes virtutes esse quales scõz quantitatez: quia vna virtus nobilioz est alia: sed solum secunduz proportionē: quia quantū augetur vna virtus: tantuz augetur alia proportionaliter z est simile de augumēto digitoruz manus: z ita etiaz non oportet oia peccata equalia eē. Et preterea charitas est dilectio vnius rei. s. dei. cupiditas aūt ad plura se hz. z iõ nõ habet rationē puniēdi z adequandi sicut charitas.

¶ Expositio scõe partis textus.

Preterea sciendū est. 7. zc.) Uidetur i conueniēter numerare vitia capitalia: quia superbia est aliud ab iani gloria. ergo inanis gloria male ponitur loco superbie. Sed dicenduz q quia vt ostensuz est superbia habet maiorem aptitudinem vt ex ea omnia vitia alia oriantur q̃ aliquod aliorum. Ideo Hegorius non posuit superbiam quasi speciale caput viciorum: sed quasi caput vniuersale omnium: z nominauit eam reginam omnium viciorum: z loco eius inter vicia capitalia posuit inanem gloriam que est propinquissima filia sua. Hysidorus autem cõsiderans q ex superbia oia alia generantur: sed quedā frequētius que magis cū ipsa ꝓueniunt: ponit ibi superbiā spāle caput horū viciorum: que vt frequēter ab ea oriunť. z ideo computauit eam inter. 7. vicia capitalia. vt patet deutero. 7. in glo.

¶ De pctō in spiritū sanctū: quod dicit etiaz peccatum ad mortem. ¶ Dist. XLIII.

Est preterea quoddam genus peccati ceteris grauius z abhominabilius: quod dicitur peccatum in spiritum sanctum. de quo in euangelio veritas ait. Qui peccauerit in spiritum sanctum: non remittetur ei: nec hic nec in futuro. z Joannes in epistola canonica. Est peccatum ad mortem: non pro eo dico vt quis oret. Qui enim peccat in patrem remittetur ei. Et qui peccat in filium remittetur ei. qui autem blaspbemauerit in spiritum sanctum nõ remittetur ei: nec hic nec in futuro.

¶ Quid sit illud peccatum.

Sed queritur quid sit illud peccatum in spiritum sanctum vel ad mortem. Quidam dicunt illud esse peccatum desperationis vel obstinationis. Obstinatio est in malicia mentis indurate pertinacia: per quā fit homo impenitēs. Desperatio ē qua quis penitus diffidit de dei bonitate: estimans suā maliciā diuine bonitatis magnitudinē excedere. Sicut Cbayz qui dixit: maior est mea iniquitas q̃z vt veniā merear. Utrūq; vero dicit peccatū in spiritū sanctū: qz spūs sanctꝰ amor est patris z filij: z benignitas qua se inuicē z nos diligunt: que tanta est: cuius finis non ē. Recte ergo i spūz sctūz ōlinq̃re dr̃: q sua malicia dei bonitatē putāt superare. Et iõ pniam nõ assumūt: z q iniqtati tā ptinaci mēte inherēt vt eā nūq̃z derelinq̃re ꝓponāt z ad bonitatē spiritus scti nūq̃ redire velint: patiētia dei abutētes: z de mīa dei nimis pūmētes: qbus placz malicia pp se: sicut pūs bonitas. Isti nimia ptinacia z pūptõe peccāt: autumātes deū nõ eē iustū. Illi despatõe deū nõ bonū estimāt: rollētes in h turbulētissimo iniqtatū mari portū dine idulgētie: quo se recipiāt fluctuātes: atq; ipa ō spatiõe addūt petā petis: dicētes mīa nulla est z sup peccatores necessaria dānatio debeť.

¶ An omnis obstinatio vel desperatio peccatū sit in spiritum sanctum.

Sed q̃rit vtz ois obstinatio mētis i malicia obdurate: oisq; ōspatio sit pctūz i spūz sctūz. Quidā dīt oēz obstinatiōez z ōspatiōez pctūz eē i spūz sctūz. qō si est: aliqñ illud remittit: qz multi ēt obstinatissimi z desperatissimi cōuertunť. vt Aug. ait sup illū locū psalmi. Conuertaz in profundum maris. i. eos qui erāt ōspatissimi. Et ibi. Addidit cristallū suā fē frusta panis. i. obstinatos facit aliorū doctores

Taliuz cõuersio ibi ẽt euidẽter ostendit vbi ait. Qui eduxit vinctos in fortitudine. s. e. q. b. i. s. Scõm istos pctm̃ illud dicit irremissibile: non qn aliqñ remittat: sed qz vix z raro ac difficulter remittit. nõ. n. soluit christallus nisi vehemẽti spũs impetu. Alij vero tradũt nõ quãlibet obstinationẽ vel desperationez appellari pctm̃ in spiritũ sanctũ: sz illam tm̃ quã comitat ipenitẽtia: q etiã impenitẽtiã dñt peccatuz in spiritum sanctũ: qz Aug. dicit. impenitẽtia ẽ pctm̃ in spiritũ sanctũ: sz cũ sic est aliqs obstinatus vt non peniteat discuti oz: an aliud obstinatio: aliud ipnia sit i eo peccatũ: an idẽ sed diuersis modis cõmissuz. Scõm istos peccatũ illud dicit irremissibile eo q nunq̃z dimittat. Vñ Aug. etiam dicit q hoc solũ peccatũ veniã mereri nõ põt z Hiero. sup Marcũ ait: q taliter peccãs nõ potest digne penitere. z iõ recte Joannes dicit: vt nõ p eo ozet quis: qz q sic peccat: ozatiõibus ecclesie hic vel in futuro iuuari nõ põt: hñs coz iduratũ tãq̃z lapis. sicut de dyabolo legit. z post hanc vitaz qui valde mali sunt: meritis ecclesie iuuari non possunt.

¶ Oz aliter accipit pctm̃ in spiritum sanctum.

Est ẽt alia hui⁹ pcti assignatio. hoc. n. pctm̃ Aug. diffinit̃ i libzo de sermõe dñi i mõte ait. Pctm̃ ad mortẽ ẽ cũ p⁹ agnitionẽ dei p gr̃az xpi: oppugnat aliqs fraternitatẽ: z aduersus ipsaz gr̃az: q̃ deo reconciliatus ẽ: iuidẽtie facib⁹ agitat: qõ fortasse ẽ in spm̃ scm̃ peccare: qõ pctm̃ dr̃ nõ remitti. nõ qz nõ sit ignoscẽdũ peccãti si peniteat: sz qz tãta labes ẽ illi⁹ pcti vt depcandi hũilitatẽ subire nõ possit: etiã si pctm̃ suuz mala ꝓscia agnoscere z enũciar̃ cogat̃. Ut iudas cũ dixit peccaui: dspe rans facili⁹ cucurrit ad laqueũ: q̃z hũilitate veniam petere. qõ pp magnitudinẽ pcti iã ex dãnatiõe pcti tales hr̃e credẽdũ ẽ. Ecce q̃dã assignatio pcti i spiritũ sanctuz vel ad mortẽ hic posita ẽ: q̃ illud peccatuz eẽ tradit. Ecce oppugnatio fraternitatis post agnitionẽ: z iuidẽtia gr̃e post reconciliationẽ: q spes q̃daz obstinatiõis itelligi põt. Illã tm̃ diffinitionẽ Aug. i li. retractationũ memozãs aliqd adũciẽdũ ibi foze: nec asserẽdo se dixisse aperit ita dicẽs. Qõ qdez nõ cõfirmaui: quoniã hoc putare me dixi: sz tm̃ addẽdũ fuit si i hac scelerata mẽtis puersitate finierit hãc vitã. quoniã de quocũq̃z pessimo i hac vita ꝓsti tuto: nec ẽ desperãdũ: nec p illo iprudẽter ozat̃ de quo nõ desperat̃. His ꝯbis insinuat̃ peccatũ ꝑmissa diffinitiõe descriptũ: tũc solũ debere dici ad mortẽ vel spiritũ sctũz: cũ nõ bz committem pniaz: nec de aliquo pctõze in hac vita desperãdũ eẽ: z iõ p⁹ oi esse ozãdũ. Vñ illud Joãnis. Nõ p eo dico vt qs ozet: sic accipiẽdũ videt: vt p⁹ aliquo peccãte ad mortẽ vel in spiritũ sctũz postq̃z finierit hãc vitã nõ ozemus. Dũ autẽ in hac vita est nec pctũz illius iudicare: nec de illo desperare: sz p illo ozare debem⁹. Vñ augu. de verbis dñi: z de impnia que ẽ blasphemia i spiritũ sctũz: sic ait. Ista impnia vel coz ipenitens q̃diu q̃z i carne hac viuit hõ: nõ põt iudicari. de nullo. n. desperãduz ẽ q̃diu patiẽtia dei ipz ad pniaz adducit. Paganus ẽ hodie. iude⁹. infidelis ẽ hodie. hereticus est hodie. scismaticus est hodie. Quid si cras amplectatur catholicaz pacẽ z seq̃tur catholicã veritatem? Quid si isti quos in quocũq̃z gñe erroꝛis notas z tanq̃z desperatissimos dãnas anteq̃z finiãt istã vitã agit pniam: z inueniunt verã requiẽ z vitã i futuro? Nolite ergo ante tẽpus iudicare quẽq̃z. Ex his oñditur p singulis peccatoꝛibus i hac vita esse ozandũ: nec de aliquo eẽ diffidendũ: qz cõuerti põt dum in hac vita ẽ: qz nõ põt sciri de aliquo vtrũ peccauerit ad mortẽ vel in spũz sctũm: nisi cũ ab hac vita discesserit: nisi forte alicui p spũz sctũz mirabil̃r reuelatũ fuerit. Ex pdictis aliqñ tenus capi põt quo mõ accipiat̃ pctũm i spũz sanctũ. s. iuidẽtia gr̃e fraternitatẽ ipenitẽter oppugnans: q̃ vtiq̃z obstinatio eẽ vr̃: z ois ipenitẽtis obstinatio atq̃z desperatio. Notãdũ vero est q nõ ois qui nõ penitet ipenitẽs dici põt: qz ipnia ꝓprie obstinati ẽ: z vt qdã volũt etiã dsperati.

¶ Alia assignatio pcti in spiritũ sanctũ.

De hoc quoq̃z pctõ in spiritũ sanctum. Ambrosius in libzo de spiritu sancto: assignationẽ diffinitã differens tradit: dicẽs. Cur dñs dixerit. qui blasphemauerit in filiũ hois re. ei: q aũt blasphemat i spũz sanctũ nec hic nec i futuro re. ei. diligẽter aduerte. Aliud alia est offensio filij: alia spirit⁹ sancti? Sicut vna dignitas: sic vna iniuria. Sz si qs corꝛois specie deceptus humani: remissi⁹ aliquid sentit de christi carne q̃z dignũ est: habet culpam. Non est tamẽ exclusus a venia: si quis vero sancti spiritus dignitatem z maiestatem z potestatem abneget sempiternam: z putet non in spiritu dei eũci demonia: sed in belzebub: ñ potest ibi exhortatio eẽ venie: vbi sacrilegij plenitudo ẽ. Satis aperte hic explicat qõ sit pctũz i spũz sanctũ: qõ illi Aug. descriptioni ꝓgruere videt: q̃ illud pctũz dr̃ eẽ iuidentia gratie oppugnans fraternitatem. Qui enim post cognitionez veritatis: spũs sancti ꝯtutẽ negat

eiusq; opera dicit esse belzebub: potestati bonitati ⁊ gratie dei nō inuidere dubitaſ. Non itaq; distinctio illa verborum sic accipienda est quasi trium personarum diuise sint offense: sed ibi genera peccatorum distincta sunt. Peccatum enim in patrem id itelligiſ quod fit per infirmitatem: quia patri scriptura frequenter attribuit potentiaz: peccatum in filiuz quod fit p ignorantiam: qz sapiētia filio attribuiſ. Tertiuz expositum est. Qui ergo peccat per infirmitatez vel per ignorantiam: facile veniam adipiscitur Sed non ille qui peccat in spiritum sanctum. Cum autem vna sit potentia: sapiētia: bonitas triuz: quare pri potentia: filio sapiētia: spūi scō bonitas sepius assignetur dictuz est superius.

¶ Diuisio textus.

Postquā diuersa genera peccatorum assignauit. In parte ista determinat de quodam genere peccati quod ceteris alys grauius iuenitur. s. ō peccato i spirituz sanctuz. Et diuiditur in partes duas. In primo ostendit grauitatem huius peccati. In secūda iquirit quid sit istud peccatum. ibi. (Sed queritur qd sit ꝛc.) Et diuidiſ i partes tres secūdū tres assignationes huius peccat quas fecit. Secunda. ibi. (Est ⁊ alia huius peccati ꝛc.) Tertia ibi. (De hoc quoq; peccato ꝛc.) Prima diuiditur i duas. In prima ponit assignationē quādaz peccati i spiritū sanctū magistralē. In secūda mouet quādā questionē ⁊ soluit. ibi. (Sed queriſ vtruz ois obstinatio mentis ꝛc.) (Est ⁊ alia hꝫ ꝛc.) Dic ponit secundam assignationem ex verbis Augustini sumpta: ⁊ pmo ponit eā. Secūdo ex verbis eiusdē ostēdit quo modo sit accipiēda ibi. (Illā tamē diffinitionē scōz Ambro.) Et primo ponit eā. Secūdo remouet quoddā dubiuz quod posset esse ibi. (Nō itaq; distinctio illa verboꝝ.)

¶ Questio. I.

Hic sex querūtur. Prio vtrū sit peccatū i spiritū sanctum ⁊ quid sit. Secundo vtrū sit distinctū ab alys peccatis. Tertio de spēbus eius. Quarto de irremissibilitate ipsius. Quinto vtrū peccatū i spiritū sanctū pexigat alia pctā. Sexto gbus ꝺueiat i. s. s. peccare

¶ Utꝝ sit aliqō pctm in spm scm. I.

Ad primuz sic procedit. Uidetur q nulluz sit peccatuz i spiritū sanctū: qz ꝑz q i lra dicit. Illi dicūtur i spiritū scm peccare quibus placet malicia ꝓpter se: sicut pus bonitas: ꝑz malicia nulli ꝓ se placet: quia malū est ꝓter volūtatez: ⁊ nullus ad maluz intendēs operaſ. vt Dio. dicit. ergo scōz hoc nullus i spiritū sanctū peccat. ¶ P. oē peccatuz hois ex corruptōe nature nascitur: sed peccatū quod ē ex corruptiōe nature ē ex ifirmitate: cū autē peccaſ p infirmitatē: nō peccatur i spiritū sanctum. vt in lra dicit. ergo nullū peccatuz est in spiritū sanctū. ¶ P. Aug. diē q oē peccatū ex erroze ē: ꝑz erroz ignorantiā icludit: quod autē per ignorātiaz est ꝺiuiditur cōtra peccatuz i spirituz sanctū. ergo nulluz peccatū est i spiritū sanctū. ¶ P. si aliquis peccat i spm scm: aut est i statu vie aut post viā: sed post viaz eē nō potest: quia tūc nō erit tēpus merēdi ⁊ demerēdi vt plures dicūt: ꝑz recipiēdi pro bis q̄ gessit siue bonū siue malū. Similr nec i statu vie: qz de nemine desperāduz est scōz Augustinū: dū ait. Peccatum autē in spirituz sanctū est pctm desperantiū: quia pro eo oratio interdicatur. prime Jo. vlti. ergo nullus in spm sanctū peccat. ¶ P. quoruz vna est maiestas ⁊ gloria vna est offensa: sed patris ⁊ filꝫ ⁊ spiritus sancti vna est diuinitas equalis gloria coeterna maiestas. ergo ⁊ eoꝝ est vna offensa: ⁊ ita cū pctm i spm scm diuidaſ cōtra pctm i pez ⁊ filiū. vꝫ q nullū pctm sit in spiritum sanctū.

Cōtra est qō dicit Mat. 3. Qui blasphemauerit i spiritum sanctū nō remittet ei in eternuz. ¶ P. sicut potētia attribuiſ: patri: sapiētia filio: ita bonitas spūi sancto: sed pctm quod fit ex impotētia dicit pctm in pez: qō fit ex ignorātia in filiū. ergo quod fit ex malicia in spiritum sanctum: cum ergo aliquod tale peccatū sit: erit aliquod peccatum in spiritum sanctum.

Respondeo dicēduz q peccare in spirituz sanctū dicit dupl'r. aut quia peccaſ cōtra p̄sonā spiritus sancti: aut qz peccaſ contra attributū p̄sone. peccaſ cōtra p̄sonaz spūs sancti quādo de ea male sentiſ: sicut qui dixerūt spiritū sanctū creaturā eē ⁊ ministruz patris ⁊ filꝫ: ⁊ sic etiā peccare in filiū: est male sentire de p̄sona filꝫ: sic autē nō loquimur hic de pctō in spiritū sanctū: quia sic est peccatum in fidelitatis: peccare autem in attributū spiritui sancto est ex certa malicia peccare: sicut peccare in patrem est peccare ex ifirmitate: ⁊ peccare in filiū est peccare ex ignorātia: vt dicaſ peccatum in patrē quādo deficit istud quod patri attribuiſ. s. potētia: ⁊ peccatuz in filium quādo deest sapiētia que filio attribuiſ: ⁊ pctm in spiritum sanctum. s. quādo ponit opposituz bonitatis que spiritui sancto attribuitur. Differētia autez horuz potest accipi ex his que pbus dicit in quinto ethicoꝝ. vbi oñdit q peccatum tribus modis ꝺmittitur vel ex ignorātia vel ex passiōe: vel ex electiōe: ex ignorātia peccatū cōmittitur: quādo ignoraſ aliquod eoruz quoꝝ scientia a peccato impediuisset. vnde ignorātia est ibi causa peccati: ⁊ hoc dicit pctm in filiuz: ex passione autē siue inata siue illata peccaſ: quādo propter ipetuz passiōis rōnis iudiciū obnubitur: ⁊ hoc ꝓprie est ex ifirmitate peccare: quod est peccatū in patrē: ex electiōe aūt peccaſ quando hō deliberās peccato adheret: nō quasi aliqua tentatiōe victus: ꝑz qz ꝓpter hoc q̄ habet corruptum appetitum placet sibi illud peccatum secundum se: ⁊ hoc est ex malicia peccare: quod est peccare in spiritum sanctum.

Ad primuz ergo dicenduz q malicia sub ratione malicie nullus vnquā voluit: sed ꝑm q peccatum estimatur bonuz ipsi peccanti: quasi quietās corruptuz appetituz: propter hoc scōz se desideraſ. ¶ Ad secūdū dōz q res nō habet speciē neq; denoiatur a causis ꝓmis: sed a causis ꝓximis. corruptio ergo nature que ē infectio fomitis nō est ꝓxima cā cuiuslibet pcti: cum aliquādo hō sine aliquo incētiuo ꝺcupiscentie pctm eligat: ꝑz est cā ꝓma: qz ex corruptiōe nāe ineſt hoi q̄dā debilitas: vt facilius i pctm ruat: ⁊ iō nō oz q oē pctm pp hoc ex ifirmitate esse dicatur. ¶ Ad tertiū dōz q erroz ille ex quo omne pctm ꝓcedit est erroz electionis ꝑm quē pbs oēm maluz ignorantē esse dicit. hec autē ignorātia nō causat inuoluntariū. imo ē ex volūtate cāta: qz ex ipsa iclinatōe corrupte volūtatis i pctm que ē p habitū vel passionem consequiſ vt hoc q̄si bonū aliqs eligat quod voluntati placet. vnde ex tali ignorātia nō dicimus pctm in filiū: pctm enim in filium est quādo ꝓncipalis cā pcti est ignorantia. ¶ Ad 4m dōz q peccatū in. s. s. nō est desperatum ex pte medici curātis. s. dei q imēsitate siue misericordie quēlibz in statu vie saluare pōt: ꝑz est desperatuz ex pte ipsius morbi: qui quātū in se ē oēz viā curatiōis excludit: vt ifra patebit. ¶ Ad 5m dōm q quāuis sit vna maiestas trium ꝓsonaruz: tñ ꝓsone

distinguunt ꝓprietatibus psonalibus: ⁊ etiā quedā appro priāt vni que nō appropriant alij psone: ⁊ ꝫ hoc cōtingit q aliquod pctm dicit eē spāliter i filiū vl i. s. s. dupliciter. vel qz male sentit de bis q̄ sūt propria filij vel spiritus sancti: ⁊ sic non accipitur hic peccatuz i. s. s. vel quia peccatur contra appropriatum filij vel. s. s. ⁊ sic hic sumitur peccatū in spiritum sanctum.

¶ Utr pctm i. s. s. sit dēterminatū genus pcti. II.

AD secundū sic procedit. videtur q pctm i. s. s. nō sit dēterminatū genus pcti. Sicut. n. pctm qō ex idustria geritur est pctm i. s. s. ita pctm qō est ex ifirmitate ē in patrē: ⁊ qō ē ex ignorātia ē in filiuz: sed pctm ex ifirmitate nō noīat determinate aliqō genus peccati: ꝫ pcti circūstātia. ergo nec pctm i. s. s. ē determinatuz genus pcti. ¶ Ꝑ. peccare ex idustria vel certa malicia: est peccare ex electiōe vt dictuz: ꝫ vnusq̄sq̄ habēs habitū vicioſuz ex electiōe peccat. vt ex. 7. ethi. p3. vbi distinguit itēperatuz ꝓtra incontinentē: quoz primus habēs habituz p electionē peccat: secūdus p passionē. ergo peccare ex habitu ē peccare ex certa malicia: qō ē pctm i spiritū sanctū. ꝫ pctm ex habitu procedēs nō noīat determinatū genus peccati. ergo nec pctm in spiritū scm. ¶ Ꝑ. i lra assignātur diuerse spēs pcti i spirituz sanctū. vt ōsperatio: obstinatio: ⁊ multa huiusmōi: ꝫ ista se habēt ad oē genus pcti: qz nullū genus pcti ē quod iterdū ex desperatiōe oriri nō possit: ⁊ sic de alijs. ergo pctm i spirituz sanctū nō ē determinatū genus peccati. ¶ Ꝑ. pctm i spiritū sanctuz dicit quod est cōtra appropriatuz spiritus sancti: ꝫ oē peccatuz mortale ꝓtrariat gratie q̄ appropriat. s. s. ergo oē peccatū mortale dz dici i spiritū sanctuz. ¶ Ꝑ. mors aīe ē vt Augu. dicit separatio aīe a deo: ꝫ quodlibet peccatum mortale separat aīaz a deo. ergo qōlibet mortale ē ducēs ad mortē: ꝫ peccatuz ad mortē ē peccatuz i spirituz scm vt magister dicit ergo qōlibet mortale ē pctm i spm scm.

Sed contra quodlibz genus peccati distinguit ab alijs generib⁹: ꝫ pctm i spm scm ē qōdā genus pcti grauius ceteris. vt magister dicit. ergo ē determinatū ⁊ distinctuz ab alijs. ¶ Ꝑ. pctm i spm scm cuz sit irremissibile distinguit ab alijs q̄ remissibilia sūt scōz remissibile ⁊ irremissibile: ꝫ iste differētie sūt maxie distātes. ergo multo magis distincta genera pctōruz facient q̄ alique alie pctōruz differētie.

Respondeo dicēduz q vt supra dictuz ē peccatū in spm scm dicit qō ē ex certa malicia vel idustria siue electiōe: qō idē ē. Quod autē aliquis ex certa deliberatiōe actuz pcti eligat nō ipulsus aliq̄ passiōe pōt cōtingere dupl'r. aut p positionē alicuius i eligente p quod iclinat in talē actuz: sicut in sibi simile. sic enim oīs habēs habitū vel pcti vel virtutis iclinat in actus similes suis habitibus: qz nālis appetitus rei ē in id quod sibi simile ē: ⁊ hoc modo qcunq̄ habet habitū itemperātie eligit actum intēperantie: ⁊ sic de alijs pctīs. Alio aūt modo ex certa deliberatiōe pctm eligit quādo volūtas reycit illud p quod hō a pctō retrahi posſz. vbi gratia aliqs ꝓpter expectationē futuri premy abstinet a pctō. si ergo aliqs spem futuri ꝑmy abyciat volūtarie vel aliquid huiusmodi qō a pctō retrahebat eliget hoc qō sibi erit delectabile ꝫ carnē q̄si p se bonū: ⁊ ita ex certa malicia peccabit. Sumēdo ergo primo mō peccatū ex electiōe nō noīat aliqō genus pcti determinatū: ꝫ q̄dam pcti circūstātia. vt. s. actus ex habitu ꝓcedat: qō i oībus gñibus pctōruz cōtingit: sed i mō spāle pctm dicit qō ex electione ꝓtingit: qz spāle pctm dicit ex spāli obiecto: hoc autē est spāle obiectuz volūtatis in quo peccat. s. hoc qō a pctō natum erat retrahere cui volūtas dissentit ab eo sponte recedens. peccatum autem in spiritum sanctum nō proprie dicitur illud quod ex electiōe procedit primo modo: sed quod secūdo modo ex electiōe procedit: quia peccata ⁊ specificantur ⁊ noiantur ab obiectis. obiectuz autez in hoc peccato est hoc qō a peccato retrahebat. ⁊ istud est bonitas quedaz vel aliqs effectus spiritui sancto appropriabilis. ⁊ ideo peccatuz in spirituz sanctum determinatū genus pcti noīat.

Ad primum ergo dicēduz q cuz aliquis hoc secūdo modo ex electione peccat quod proprie peccatū in spiritū sanctū dicit cōsiderant ibi duo actus: quoruz vtrūq̄ pctm ē: ⁊ ꝑmus est causa scōi. Uerbi gratia: aliquis vno actu volūtatis ꝑmia eterna ꝓtēnit eorum spem a se abyciens: ⁊ in hoc ipso peccat: ⁊ quia desperat de premio incidit in actuz fornicatōis: ⁊ hic actus i eo ex certa electione prouenit propter precedentem actum. vnde patet q cū dicit peccatuz ex idustria ipsa idustria q̄ notat esse causa pcti ē qōdaz pctm ⁊ ē determinatuz pcti genus: ⁊ ℔ proprie ē pctm in spm scm: ꝫ ifirmitas vel ignorātia nō noīat peccatū aliqō: ꝫ pena tm. ⁊ ideo ex ea nō designat spāle pctm. ¶ Ad secūdū ꝑz resp̄sio p ea que dicta sūt. ¶ Ad 3m dicēduz q pctm i spiritū sanctū nō dicit ille actus scōs q ex primo: vt dictuz est: causat: nisi forte ꝫ q virtus ꝑmi actus manet in eo: sed ipse primus actus est p prie pctm i spiritū sanctuz. ⁊ iō nō ē iconueniēs vt ex vno determinato pctō oīa pctā possint oriri. vt supra dictuz ē.

¶ Ad quartuz dicendū q cōtrariari gratie contingit dupliciter: primo directe p se. ⁊ hoc fit dum aliquis gratiam actualiter despicit: vel aliquid ad gratiā ptinēs: ⁊ sic opponit gratie pctm i spiritū sanctuz. scōo indirecte ⁊ q̄si ex cō sequenti: ⁊ sic omne pctm mortale gr̄e opponit: qz p pctm mortale querit aligd qō simul cū gratia eē nō pōt. ¶ Ad quintū dicēdū q pctm mortale quātū ad aligd ē silē mori: ⁊ quātū ad aligd egritudini. iquātū. n. separat a deo: qui vita ē: mortis similitudinem habet: ⁊ hec est mors prima. inquantuz autem adhuc manet possibilitas redeundi ad vitam hz silitudinē egritudinis ducētis ad mortē ꝺdēnationis: que ē mors scda: q̄ oīo silitudinē mortis retinet: dū p eā hō a deo separat: ⁊ ad vitā gr̄e possibilis redit⁹ nō ē. sicut aūt i egri[illegible]⁹ corpalib⁹ q̄dā sūt curabiles: q̄dā āt nō: q̄tū ē de nā morbi: ⁊ he dicūt ifirmitates ad mortē: ita ēt in pctis illa tm pctōr mortaliū ad mortē dicūt: q̄ q̄tū i se ē irremissibilia sūt. dr̄ g pctm eē mortale a morte prīa: sed ad mortē propter mortez secūdaz.

¶ Utr spēs pcti in spūz scm ꝺueniēter assignēt i lra. III.

AD tertium sic ꝓcedit. vr q icōueniēter assignēt i lra spēs pcti in. s. s. Nullus. n. despare pōt credēs remissionē pctōr in ecclia fieri: ꝫ negare remissionez pctōr ē ifidelitatis. g̃ despatio ē spēs ifidelitatis: ⁊ nō pcti in spūz scm. ¶ Ꝑ. illud qō ē ifinituz nullus pōt nimis extēdere: sed mīa dei ifinita est. g̃ nullus peccat ex ℔ q dei misericordiā nimis extendat: ⁊ ita vr q nimis p̄sumere de dei misericordia nō sit pctm i. s. s. vl spēs eius ¶ Ꝑ. accidētia nō cōstituūt spēm: ꝫ impnia ē quoddā accidens pcti: sicut duratio cuiuslibet rei ē accidēs eius qō soluz impenitētia dicere vr: vt in pctm vsq̄ ad mortez duret: ergo impnia nō ē aliqua spēs pcti. ¶ Ꝑ. preteritū ⁊ futurū nō diuersificāt spēm: sed impnia: ⁊ obstinatio nō differunt nisi ꝫ preteritū ⁊ futurꝫ: qz impnia est ex hoc q de preteritis cōmissis hō nō peniteat. obstinatio aūt est in hoc q futuris cōmittēdis firmiter ꝓpositō inheret. ergo ipnia ⁊ obstinatio nō sunt due spēs peccati in spirituz sanctum ¶ Ꝑ. vitas appropāt filio q dicit Jo. 14°. Ego suz via vitas ⁊ vita: ꝫ pctm i filiū ē qō ē ꝓtra appropātū filij. g̃ ipugnatio

veritatis nõ est pctm̃ in.s.s.sz in filiuz. ¶ P̃. inuidia ē vnũ capitale viciorũ. vt supra dictuz ē: ꝛ nõ ē grauius inter ea. sz alia pcta capitalia nõ ponũtur spēs pcti in.s.s. ergo nec inuidētia fraterne gratie dz peccatuz in spirituz sanctuz dici. ¶ P̃. oppositorum generum diuerse sunt spēs: sz peccatum in spirituz sanctum: quod ē ex certa malicia ex opposito diuiditur cõtra pctm̃ in patrē vel filiuz: quod ē ex infirmitate vel ex ignorãtia: cũ igitur quodlibet pctm̃ p̃dictoruz: vt ōsperatio: p̃sumptio: ꝛ huiusmõi possit ex ifirmitate vel ex ignorãtia accidere: videtur ꝙ nõ ꝺueniēter assignetur spēs peccati in.s.s. ¶ P̃. aliquis nõ peccat ex electiõe: prout pctm̃ in.s.s. ex electiõe dicitur: nisi remoueant oia q̃ a pctõ retrabere possũt: quolibz eniz retrabente manēte peccatuz nõ eligitur: sz oia retrabētia a peccato non tollũtur: nisi ꝙ omnia sex enumerata. ergo nullus istoruz .6. ꝙ se sumptuz ē spēs peccati in.s.s. sz simul accepta ꝙ modũ partiuz integraliuz faciũt vnuz pctm̃ in.s.s.

In cõtrarium est quod in littera ōterminatur ꝙ auctoritates sanctorum.

Respondeo dicēduz ꝙ sicut dictum ē pctm̃ in.s.s. proprie loquẽdo scõz ꝙ ē determinatum genus pcti consistit in actu voluntatis abyciẽtis id ꝙ quod aliquis a pctõ retrabitur: contingit autē hoc dupliciter: retrabitur eniz aliquis a pctõ ꝛ optur bonuz propter se ꝛ aliquis propter aliud: propter aliud aũt dupl'r. vel ad vitanda supplicia vel ad consequẽda premia: ꝛ neutꝝ virtuosi est: qui bonum propter se operatur: ꝛ maluz propter se fugit: ꝛ hec duo tollũtur ꝙ p̃sumptionē q̃ tollit spem p̃mioruz: ꝙ pter se eniz aliquis optur bonuz vel fugit maluz. quãdo mouetur principal'r ex aliquo quod in ipso actu virtutis vel peccati ē: hoc autē ē dupl'r. aliquid eniz potest considerari in actu virtutis vel vicy: vt ē quoddã humanũ bonũ: ꝛ aliquid vt ē quoddã diuinuz. Si ergo ꝓsideretur actus pcti ex parte eius quod ē bũanuz in actu: sic duo possunt ibi eē. s. ōlectatio indebita ꝛ ōformitas actus: ꝛ ex vtroq; aliquis a pctõ retrahitur: ꝛ scõz hoc sunt due spēs pcti in.s. scm̃. s. obstinatio ꝛ ipenitētia: quia ꝙ obstinationē aliqs firmiter adheret ōlectatiõi ac si nõ eẽt incõpetẽs. ꝙ impenitētiaz autē nõ vitat ōformitatē q̃ ē in actu q̃ erat ratio penitẽdi. Diuinuz autē in actu virtutis: qõ ẽt a pctõ retrabit ē duplex. vnũ. s. veritas fidei q̃ si dirigẽs: ꝛ aliud sicut inclinans. s. ipsa gratia q̃. s.s. in ecclesiã diffusa: contra primuz ē ipugnatio veritatis agnite: cõtra scm̃ inuidētia fraterne gratie. Quidã autē sic accipiũt distinctionē haruz spẽruz. dicũt. n. ꝙ pctm̃ in.s.scm̃ opponitur spãliter gre pniali: per quã fit remissio pctoruz. ad remissionē autē peccati q̃daz exigunt ex parte remittẽtis: q̃daz ex parte eius cui remittunt: ꝛ q̃daz ex parte eius ꝙ quod fit remissio: ex parte remittẽtis cõcurrunt duo. s. misericordia: ꝛ ꝺtra hoc ē ōsperatio: ꝛ iusticia: ꝛ ꝺtra hoc ē p̃sumptio: ex parte eius ẽt cui remittunt duo. s. proposituz non peccandi: ꝺtra quod ē obstinatio ꝛ dolor ō ꝺmissis: ꝺtra quod ē impnia: ex pte eius ꝙ quod fit remissio duo. s. fides ecclesie: ꝺtra quã ē ipugnatio veritatis agnite: ꝛ gratia q̃ ꝺatur in sacramẽtis: contra quã ē inuidētia fraterne gratie.

Ad primuz ergo ꝺõm ꝙ ōsperatio scõz ꝙ ē spēs pcti in.s.s. nõ prouenit ex hoc ꝙ aliqs neget remissionē pctoruz: sz quia remissionē pctoruz quã fieri credit vt liberius vacet pctis: sponte a se abycit: dum non vult tẽdere in hoc ꝙ remissionē pctoruz consequatur. ¶ Ad scõz dicẽduz ꝙ p̃sumptuosus nõ peccat ex hoc ꝙ dei misericordiaz nimis magnã arbitret: sz quia iusticiaz eius contẽnit: ꝛ i hoc ẽt misericordie ōrogat: abutẽs ea ac si nõ eẽt iusta. ¶ Ad 3m dicẽduz ꝙ sicut p̃seuerantia dicit dupl'r. ꝛ vno modo ē virtus spãlis prout dicit proposituz p̃seuerandi in bono incepto vsq; ad finẽ: ꝛ alio modo ē circunstantia aliaruz virtutuz: prout dicit actualẽ durationẽ in actibus virtutuz vsq; ad mortẽ: ita ẽt ꝛ impenitētia sz ꝙ dicit proposituz non penitẽdi ē spēs pcti in.s.s. scõz autē ꝙ dicit pmanẽtiaz in pctõ vsq; ad mortẽ negando pcti penitẽtiam: sic ē accidẽs vl' circunstantia aliozum pctoruz. ¶ Ad quartũ dicẽduz ꝙ obstinatio ꝛ impnia nõ differũt sm̃ preteritu ꝛ futuꝝ. põt. n. aliquis dici impenitẽs qui proponit ẽt ꝺ pctis q̃ faciet non penitere: sz differunt scõm diuersa q̃ in pctõ attẽdunt: q̃ rñdẽt eis quasi obiecta. vt in p̃ma assignatione dictuz ē. ¶ Ad quintuz dicẽdũ ē ꝙ veritas: sapiẽtia: ꝛ huiusmõi possunt dupl'r considerari: vl' sm̃ propriaz rationẽ: ꝛ sic appropriat filio: vl' sz ꝙ habent rationẽ doni: ꝛ sm̃ hoc appropriantur spiritui sancto: qui est primũ donuz in quo oia dona donantur. vt in lib. p̃mo di. .18. dictuz ē: ꝛ ita aliquis impugnãs veritatẽ agnitã ex certa malicia in.s.s. peccat. ¶ Ad 6m dicẽdũ ꝙ inuidia põt eẽ duplex: q̃dam q̃ ē ō prosperitate vl' exaltatiõe hois: ꝛ q̃dã q̃ ē de exaltatione gratie: sicut ꝙ multi ad dei gratiam cõuertunt vl' aliquid huiusmõi: ꝛ talis inuidia soluz ē pctm̃ in .s.s. non quidẽ inuidia fratris: sz inuidia fraterne gre. ¶ Ad 7m dicẽduz ꝙ quodlibz istoruz q̃ dicta sunt põt dupl'r accidere. vno modo ex hoc ꝙ p se voluntas tẽdit in vnũqõq; ipsoruz. vt qz aliquis nõ vult hãre spem ō futuris p̃mys: aut non vult veritati note assentire: ꝛ sic ō alys: ꝛ he tantũmodo sunt spēs pcti in.s.s. quia sic per se loquẽdo est desperatio vel p̃sumptio: ꝛ sic de alys quando voluntas p se i actũ desperatiõis labitur. Scõo modo põt accidere ex aliquo exteriori vt propter defectum rationis regẽtis: vel ꝓpter aliquẽ impetuz alicuius impellẽtis: sicut quando ꝙ infirmitatẽ vel ignorantiaz aguntur: ꝛ sic non sunt spēs peccati in spirituz sanctuz: quia sic non ē dicẽdus aliquis desperatus p se: sz p accidẽs. ¶ Ad octauum dicẽduz ꝙ quãuis multa sint que a peccato retrabere possunt secunduz que distincte sunt species peccati in spirituz sanctuz: tamẽ aliquis propter vnum illoruz tantũ a peccante retrabitur ꝛ alius propter aliuz: ꝛ ideo non oportet vt oia semꝝ cõcurrãt ad hoc ꝙ sit pctm̃ in spiritũ sanctũ.

¶ Utꝝ pctm̃ in spm̃ scm̃ sit irremissibile. IIII.

AD quartum sic proceditur. Uidetur ꝙ peccatuz in spiritũ sanctum non sit irremissibile. ¶ Remissio enim peccati fit per gratiaz: sed vbi abundauit delictuz abundauit ꝛ gratia. ¶ Roma. quinto. Cum ergo peccatuz in spiritum sanctuz sit grauissimũ: videtur ꝙ maxie sit remissibile. ¶ Preterea. charitas ē perfectior spe: ꝛ fides prior ea: sed peccatum oppositum fidei. s. infidelitas: ꝛ oppositum charitati: scilicet odiũ sunt remissibilia. ergo ꝛ desperatio que opponitur spei ē remissibilis: ꝛ eadem ratione alie species peccati in spirituz sanctuz. ¶ Preterea. quatuor dicuntur in nobis: sicut penalitates ex peccato primi hominis prouenisse: scilicet ignorantia: infirmitas: concupiscẽtia ꝛ malicia: sed infirmitas ꝛ ignorantia excusando peccatũ remissibile ipsuz reddũt. ergo ꝛ eadem ratione malicia: ꝛ ita peccatum in.s.s. quod est ex certa malicia remissibile erit. ¶ P̃. in hoc dicit hõ ab angelo differre ꝙ homo habet vertibilitatez electiõis mutabilẽ: angelus vero imutabilem. qz ab eo ꝙ semel eligit nunq; remouetur: sed peccatuz in.s.s. ē peccatuz hois. ergo si hõ p electionẽ in ipsuz consentiat iterum põt hanc electionez mutare ꝛ ab eo discedere: sz pctm̃ remittitur p hoc ꝙ ab eo recedit: ergo peccatum in.s.s. est remissibile. ¶ P̃. irremissibile tollit põz remissiõis. cũ ergo dr pctm̃ in.s.s. irremissibile aut negatur potẽtia remissionis ex pte

remittêtis:aut ex parte eius cui fit remissio:nô primo modo:qz potêtia ipius dei qui solus pctã dimittit:ẽ infinita ad oĩuz peccatoꝝ remissionẽ se extendês:silr nec scõo modo qz potêtia ad remissionẽ ex parte eius cui fit remissio ẽ libeꝝ arb.in statu vie existês: qõ etiã post pctm i.f.f.manet ergo pctm in.f.f.nullo modo est irremissibile.

In contrarium sũt auctoritates que ĩ lra induntur. ¶ P.pctm virtuti opponit:sed de virtute pfectissima.s.charitate dr ꝑme Loz. 12.q nũq excidit:qnãuis multi eã amittant.ergo z pctm in.f.f.qõ est grauissimũ peccatoꝝ õbet dici irremissibile z si quãdoque remittatur.

Respondeo dicẽduz q de pctõ i.f.f.duplex ẽ opinio:vt ex lra colligi põt:quidã.n.accipiẽtes impnĩaz ꝓout ẽ circũstãtia peccati.vt dcm est:assignãt gnq spẽs pcti i.f.f.q.s.supza ipenitẽtie ꝛnũerate sũt: z dñt q nulla illaꝝ speciez hz cõplete rõnez peccati i spiritũ scm:nisi scõz q adiũgit ei hec circũstãtia:vt.s.vsq ad mortẽ i desperatiõe vel obstinatiõe perdurẽt:z fz hoc dicitur pctm i spm scm irremissibile:qz nũquã remittit vel remitti põt:qz post mortẽ hõ ꝛfirmat i gratia vel i peccato fz q fuit i statu mortis siue:vt dr eccles.xi.Lignũ i quo cũq loco ceciderit ibi erit.Sz istõ nõ vr eẽ ꝛueniẽs:qz fz hoc oẽ peccatuz qõ vsq ad mortẽ perdurat irremissibile ẽ:siue sit i patrẽ siue i filiũ:z ita pctm in.f.f.nõ eẽt alio modo irremissibile q̃ pctm i patrẽ vel filiũ:qõ est ꝛtra textũ euãgely. Nisi forte diceret: q oẽ pctm i patrẽ vel i filiũ ẽ pctm veniale.qz Grego.dicit i quarto dialogoruz pctã venialia etiã post hãc vitã remitti.Sz hoc ẽ expsse falsuz:ga ignorãtia nõ sic semp excusat pctm vt nõ sit dãnabile:sed vt sit minus dãnabile.Et iõ alĳ dicũt q ipenitẽtia q̃ dicit cõtinuã durationẽ pcti vsq ad mortez nõ ẽ necessaria ad hoc q sit pctm i spm scm:qz etiã vno solo motu volũtatis põt hõ in.f.f.peccare:sicut z i ceteris peccatis ꝛtingit:z fz hos assignãtur spẽs pcti i.f.f.vi.sicut dictuz ẽ:fz hos autez opz dicere q pctm i spm scm nõ dicit irremissibile: qz nũquã remittat:sed qz nõ hz õ se aptitudinẽ ad hoc q remissibile sit:z ꝑ ꝑcipue ꝓpter tres causas.vna ẽ ex causa mouẽte ad peccãduz:quãdoq.n.infirmitas vel ignorantia ad peccãduz pctm cãnt q̃ nata sũt pctm excusare i parte vel in toto ꝓpter hoc q ĩuolũtariuz causant vel simplr vel fz qd:et tũc pctm remissibile dr qõ habet i se vnde facile remittat:.ꝓpter hoc q ex causa excusante pcedit. Peccatũ autẽ qõ ex idustria fit nullã rõnẽ excusationis habet:z iõ dr irremissibile:qz nõ habet i se vnde excusẽ:z ꝓpter hoc ad remittẽduz fit facile.Scõa ẽ ratio sumpta ex mõ inclinatiõis volũtatis i pctm:qz vt pbus dicit i.7.etb. Finis in operabilibꝰ ẽ sicut ꝑncipiuz idemõstrabile i speculatiuis. erroz autẽ i speculatiuis qui ẽ circa ꝑncipia idemõstrabilia difficile remoueri potest:eo q nõ pñt accipi aliqua magis nota per q̃ erroz improbet:ita ẽt i practicis quãdo alĳ quis alicui pctõ vt fini adheret:quasi i eo suã beatitudinẽ cõstituẽs:nõ põt tali peccato de facili remediũ adhiberi: qz nihil ẽ aliud magis a peccãte dilectuz:ꝓpter cuius ꝓsecutionẽ hec i quo vltimũ finẽ ponit dimittat. Quicũq ãt ex electiõe peccat vel ex idustria:adheret pctõ qõ eligit q̃ si p se bono:z sic fini:z iõ tale pctm nõ de facili medicinã recipit.vnde pbus i.7.ethi.per hoc oñdit q incõtinẽs:qz ex passiõe peccat:siue ifirmitate facilius curat q̃ intẽperatus:qui peccat ex electiõe siue ex idustria:z he due ꝑdicte cause oñdunt causaz irremissibilitatis nõ soluz in peccato qõ ꝓprie dr in.f.f.sz etiã i quolibet pctõ qõ ex electione fit. Tertia ãt causa que ꝓprie pctm i.f.f.respicit sumit ex eius obiecto:qz pctm i.f.f.ẽ ex hoc q volũtas a se repellit id per qõ remissio pctoꝝ fit.Uñ sicut egritudo diceret incurabilis que fastidiũ medicine faceret:ita z peccatum irremissibile dr per cuius actuz spũalis medicina directe repellit:z tamẽ sicut ille morbus corporalis virtute dina miraculose curari põt:ita z hõ peccatũ per misericordiaz diuinã quasi miraculose remitti potest.

Ad primum ergo dõm q pctm in.f.f.ꝑcludit viã gratie:z iõ peccato i.f.f.manente ex parte ipius peccãtis nõ remanet facultas ad gram: sed remoto isto peccato p imẽsitatẽ dine misericordie põt postmodũ esse gratie abũdãtia si hõ maxime humiliet ꝓpter grauitatẽ precedẽtis peccati. ¶ Ad scõm dõm q spes directe est eoꝝ in q̃ sicut i vltimũ finẽ tendimus:z iõ remotio spei tollit finẽ:z iõ desperatio ẽ irremissibile peccatuz sicut z error ꝑncipioꝝ est insanabilis:charitas aũt nõ tãtũ est finis:sz z eoruz q̃ sunt ad finẽ.s.proximoꝝ.z iõ si peccatur ꝛtra charitatẽ ꝓximi:nõ tamen ꝓpter hoc directe peccatur ꝛtra charitatẽ dei:vnde ex parte illa manet via ad curationẽ.Si aũt directe ꝛtra charitatẽ dei peccet ꝓput ẽ director finis:sic irremissibile peccatũ erit z i.f.f.z hoc est quãdo quis inuidet gre qua etiã reconciliatus est. ¶ Silr etiã dõm de fide:qz infidelitas põt ꝓcedere vel ex ignorãtia:z sic hz palliũ excusatiõis:z facile remittit vel ẽ ex certa malicia:z sic ẽ pctm i.f.f.qõ ẽ impugnatio veritatis agnite. ¶ Ad tertiũ dõz q malicia nõ causat ĩuolũtariũ:sicut infirmitas z ignorãtia:z iõ nõ opz q peccatuz excuset vel alleuiet:sicut illa faciũt. Uel dõm q malicia ex qua peccatũ qõ in.f.f.dicitur ꝓcedit:noĩat quẽdam actuz peccati vt actuz desperatiõis vel obstinatiõis z hõ:z nõ sumit fm q est pena ꝓput dicit defectuz quẽdaz rõnalis aĩe fm quẽ in malum facile ĩclinabilis est. ¶ Ad quartũ dõm q pctm aliqõ põt esse irremissibile duplr vel ex gñe pcti:z sic peccatuz in.f.f.irremissibile dr:vel ex statu peccantis:z sic oẽ peccatuz in.f.f.in quo via finit ẽ irremissibile siue sit hois siue angeli:z fm hoc excipit differẽtia hois z angeli:quia status vie in angelis finitur statim post primã electionez: nõ aũt sic est in hoibus. ¶ Ad qntũ dõz q cũ dicit peccatũ irremissibile nõ priuat potẽtia absolute ad remissionẽ sz magis aptitudo vel facilitas quedam.

¶ Utrum aliquis possit peccare in spiritum sanctuz in primo actu peccati. V.

AD quintuz sic proceditur. Uidetur q aliquis in primo actu peccati nõ possit peccare in.f.f.sz q hoc peccatũ ꝑexigat alia pctã. Dicit enim Ber.i quarto sermone sup cantica. Nemo repẽte fit sũmꝰ: sz paulatim ꝓficere volo.ergo ecõtrario nullus repẽte fit pessimus:sz peccatũ in.f.f.ẽ grauissimũ.ergo nõ statim aliquis hoc peccato põt peccare. ¶ P.Hze.in moralibus exponẽs illud Job.39.Clamorẽ ductuz ꝛẽ.dicit q vicia que primo mentẽ inuadũt cũ quadã rõne hoiez quasi ꝑsuadẽdo ad moduz ducis vincũt: sz postmoduz mens p diuersa vicia irrõnabilr dissipat:sz peccatum in.f.f.est maxime a psuasione rõnis recedens.ergo nõ põt esse primũ:sz opz q sequat alia pctã. ¶ P.pbs dicit i.5.ethi.q nõ est i potestate hois vt statim iniusta operet:sicut iniustus facit:sed iniustus operat iniusta delectabilr z ex electione.ergo nõ est in potestate hominis vt statim z ex electione peccatuz faciat:quicunq autez peccat in.f.f.ex electione peccat.ergo ꝛẽ. ¶ Preterea.sicut spei oppõitur desperatio:ita meritis opponuntur demerita:sed spes presupponit merita. Est enim spes certa expectatio future beatitudinis ex meritis z gratia proueniens.ergo z desperatio ꝑsupponit demerita:z sic saltẽ hec spes peccati in.f.f.oportet q ad alia peccata sequatur. ¶ P.penitentia z impenitentia cũ sint oppositi sunt circa idẽ:sed penitentia est dolor de ꝓmissis

ergo ꝛ ipnīa aliqua peccata cōmissa ꝓsupponit.

Contra pctō ꝙ ḡ bñt actꝰ distictos: vnū ad sui eē alterū nō ꝓsupponit: ſz pctm in ſpm. ſ. bz actū ab alys pctis distictū: q̄ é abycere id ꝑ qō gs a pctō retrahitur: vt dcm é. ḡ nō de nēcitate alia pctā ꝓsupponit.

¶ P. pctm i ſpm. ſ. ꝓsistit in B ꝙ volūtas reycit id ꝑ qō a pctō retrahi deberet: ſz volūtas se bz ad vtrunq; oppoſitoꝝ. ergo potest hō ſtatiz in ſpm. ſ. peccare vl nō peccare.

Respondeo dōm: ꝙ ſicut ſupra dcm é in pctis: q̄rum vnū dr ex altero nasci: non cōſiderat q̄d ſemp fiat: ſz q̄d in pluribꝰ contingat pp quādā aptitudinē: quā bz vnū pctm: ꝙ ex alio frequenter oriat: ſicut fraus aſſignat filia auaritie: que tm pōt ex luxuria vl ex alio vicio oriri: q̄nis ex auaritia ſepi⁹ oriat. illud autē pctm bz aptitudinē. vt ex eo aliud oriat: cuius oīm ē vehemētius appetibile: vt ſupra dcm est: B ät ē quod bz maiorē apparentiā boni. vnde illud pctm cuiꝰ oīm maxime recedit a rōne boni: illud minime pōt eē primuꝫ: ſz q̄ſi ſp vel frequētius ex alio oritur: ꝛ tale ē pctm in ſpm. ſ. ꝓut ſpāle peccatum ponit. ꝛ iō vt ſepius ꝛ quaſi ſemp ſequtur ad alia peccata: non tm ita ꝙ ſit poſ'. vt ét bō in ꝓmo actu pcti in ſpm. ſ. peccet: ꝛ ꝓcipue in duabus vltimis ſpeciebus. ſ. impugnatio vitatis agnite ꝛ inuidentia gr̄e q̄ reconciliati ſumus: q̄ iſte ſpēs maiorem videntur habere diſtictionem ab alys peccatis. Sed tamen B etiam cōtingit in alys ſpeciebus ſi diligenter conſideretur: potest enim aliquis ſtatim inſpectis diuerſorum hominum ſtatibus abycere ſpem future glorie ꝓpter difficultatem perueniendi ad ipam: ꝛ ꝓpter delectationes eorum qui de ea nō curant: ꝛ ſil'r in B aium ſuum vt ſuam voluntatē in oibus ſequatur: quod est obſtinatiōis: ꝛ ſic de alys.

Ad primum ḡ dōm: ꝙ nō é ſil'e de ꝓfectu vtutis ꝛ de caſu i pctm: q̄ pla regrunt ad actū virtutis q̄ ad actū peccati: ꝛ ad actū virtutis exigit bō ꝑ gr̄am. ſed in actu pcti ꝑ ſe ipm gs cadere potest.

¶ Ad ſcm dicendum: ꝙ Brego. ibi aſſignās oīgines vicioꝝ conſiderat id quod ſepius accidit: nō quin al'r poſſit accidere: B enim ad moralem pertinet: ꝛ etiam ad nālem: quia cāe nāles ꝛ multo plus morales deficiunt i minori parte: quia non ſunt neceſſarie. ¶ Ad tertium dōm: ꝙ pctm in ſpm. ſ. vt ſupra dictum est non ē hoc mō ex electione ſicut bñs bitum ex electiōe peccat: imo per actus pcti in ſpiritū. ſ. ꝓcedētes bituꝫ aliqs bitus acgritur: ꝛ iō obiectio nō ꝓcedit: q̄ iniuſtus ex electione peccat ſic̄ habēs habitū. ¶ Ad q̄rtū dōm: ꝙ ſpes non ſemper ꝓexigit merita in actu: ſed ſolum in ꝓpoſito ſperantis. ſil'r etiam ꝛ deſperatio non opꝫ ꝙ ꝓſupponat aliqua demerita precedētia in actum. ¶ Ad q̄ntum dōm: ꝙ pnia fm ꝙ dicit actum non est niſi de malis preteritis: ſz fm ꝙ dicit bitū quo quis dicitur penituus non exigit ꝙ aliqua pctā cōmiſerit: ſed ꝙ bēat hoc ꝓpoſitū: vt ſi contingeret ipz peccare ꝙ ſtatim peniteret: ita ét ad rōnem impnīe ſuffic̄: vt aliqs nunq; peniteat de pctis ſi que ꝓmittet.

¶ Utꝝ Adā peccauerit in ſpm ſanctum. VI.

Videtur ſic ꝓcedit. vr ꝙ adā i ſpūm ſāctū peccauerit: nō. n. peccauit i ꝑem: q̄ nō peccauit ex ifirmitate: neq; ét in filiū: q̄ nō ex ignorātia: cū infirmitas et ignorātia añ pctm nō fuerit. ḡ relingit ꝙ peccauit i ſpm. ſ. ¶ P. nimia ꝓſūptio de dei mīa é pctm i ſpiritū. ſ. ſed adā peccās de dei mīa cogitauit: vt Aug. dic vt ſupra. diſ. xx. Habitū é. ḡ vr in ſpm. ſ. peccaſſe.

Cōtra peccauit appetēdo ſciaz: ſz ſcia appropriat filio ḡ magis peccauit i filiū q̄ i. ſ. ſ. ¶ P. Aug. dicit ꝙ q̄uis adam non fuerit ſeductus in hoc in quo mulier tamē in hoc ſeductus est ꝙ credidit veniale quod mortale erat: ſed peccatum quod est ex ſeductōe é pctm in filiū.

¶ Itē videt ꝙ primus angelus i. ſ. ſ. (ḡ peccauit i filiū. peccauerit: irremiſſibilitas enim est ꝓprietas pcti i. ſ. ſ. ſed peccatum primi angeli fuit irremiſſibile. ergo fuit in. ſ. ſ.

¶ P. eodem gr̄e pcti quo tunc peccauit dyabolus: etiaz nūc peccat: ſed nūc peccat i. ſ. ſ. quia inuidet gratie que i ſanctis operatur. ergo ꝛ tūc i ſpiritum ſcm peccauit.

Sed contra peccatum primi angeli fuit ex hoc ꝙ potētiam iordinate appetyt: ſed potētia appropriatur patri. ergo peccauit in patrē. ¶ P. pena nō precedit culpā: ſed malicia computat iter penas peccati. ergo ex malicia nō potuit eſſe primi angeli primum peccatum: quod nullum peccatum precesſerat.

Respondeo dicēdum ꝙ quidā dicūt ꝙ pctm ꝑmi hoīs ꝛ peccatū demonis nō fuit neq; in patrē neq; i filiuz neq; i. ſ. ſ. he eniz nō ſūt differētie peccati abſolute accepti: ſed pcti qō ꝓtigit i natura corrupta. infirmitas enim ꝛ ignorātia ꝛ malicia ex pctō naturā corruptā cōſequūtur. Sz ſciēdū ꝙ q̄uis ifirmitas nullo modo i natura itegra iueniri poſſit: ꝛ ita nec peccatū in patrē tamē ignorātia aliquo mō i natura itegra inueniri potuit: nō ſcm ꝙ ignorātia dicit priuatiue: ſz ſz ꝙ dicit negatiue: ſic eniz est defectus ꝓſequēs itellectū creatū iquātū creatus é: ex hoc. n. deficit a perfecto lumine itellectus i creati: vt nō oīa ſciat: vel ſaltē non oīa actu cōſideret: ꝛ ex tali neſciētia pctm prouenies peccatū i filium dici potest: ꝛ ſimiliter etiā malicia ex qua pctm i. ſ. ſ. procedit: nō oz ꝙ ſit pena: ſed est aliqs actus peccati. vt ſupra dictū é. vnde ꝛ i materia itegra potuit eſſe peccatū i filiuz ꝛ i. ſ. ſ. Sciendum tamē ꝙ primus actus peccati ꝑmi hoīs ꝛ angeli nō fuit i. ſ. ſ. prout pctm i. ſ. ſ. est ſpāle pctm qō ꝑs ex ipſo obiecto pcti: vterq; n. peccauit altitudinē ꝓpriam appetēdo: ꝛ iō quātū ad genꝰ pcti fuit pctm ſupbie: ſz q̄tū ad circūſtātiā pcti vtrūq; fuit pctm i filiū: q̄ vterq; peccauit ex B ꝙ nō cōſideranit ea q̄ ꝓſiderāda erāt ad euitatiōez pcti: nō aūt fuit pctm ꝑmū eoꝝ ex B ꝙ ꝓpria volūtate repugnarēt ſpei vel alicui bō: ſicut fit i peccato i ſpiritum ſcm.

Ad primū ergo patet reſpōſio per ea que dicta ſūt.

¶ Ad ſcm dōm: ꝙ quāuis Adam peccans cogitaret ō dei mīa: nō tm peccauit pctō ꝑſūptōis: q̄ nō cogitauit ſe mīaz ꝓſeq ſine pnia: ſz ſil'r de mīa ꝛ de pnia cogitauit. vt Aug. ibidē dic. ¶ Alia duo ꝓcedim⁹: q̄uis ꝑmū eoꝝ nō recte cōcludat. vt poſt dicē. ¶ Ad 5m dōz. ꝙ pctm angeli nō habuit irremiſſibilitatē ex gr̄e pctō: ſz magis ex ſtatu peccātī. vt ſupra dcm é. ꝛ iō rō ñ ꝓcedit. ¶ Ad 6m dōz. ꝙ ad ꝑm actū pcti in āgelo: ꝙ fuit actꝰ ſupbie: ꝓſecute ſūt multe alie deformitates pctōꝝ: vt inuidia odium: ꝛ hō: ꝛ iter illa potuit eſſe pctm i. ſ. ſ. ¶ Ad ſeptimū dōm: ꝙ peccatuz i patrē nō dicit ex obiecto: ſz potius ex cā: ꝛ ideo quāuis potētiaz appetierit: nō ſequit ꝙ i pfez peccauerit: quia nō ex ifirmitate peccauit. vñ ꝛ rō illi ſilis: ꝑ quā oſtēdebatur ꝙ bō primus i filium peccauerit: nō cōcludebat.

¶ Ad octauum dicēdum ꝙ malicia ex qua peccatum in ſpiritum ſanctum eſſe dicitur: nō oportet. vt ſit pena peccati. vt dictum est: ꝛ ideo ratio nō procedit: quāuis concluſio ſit vera. ¶ Expoſitio textus.

Neq; hic neq; i futuro ꝛc.) Hoc ideo dicitur: quia quedā peccata i futuro etiā dimittūtur: ſicut venialia quedā. vt Hzeg. dicit: nō ſolū quātū ad penā: ſz etiā q̄tū ad culpā. (Nō ꝑ eo dico vt gs oret) ſi pctm ad mortē itelligat pctm in. ſ. ſ. ꝓut pctm in ſpirituz ſanctum regrit finalem impenitentiam ſcm vnā opinionē ſic itelligēdū est vt nullus pro talibus oret: quia qui vſq; ad mortez in

pctō mortali pdurat postmodū ofonib⁹ nō iunaī. Si aūt sumaī ꝓ pctō i spīm. s. ſm aliā opinionē: put non regrit finalē impniam: sic intelligēdū ē: vt nō ozet ꝓ eo qs. i. quicūqz: qz taliū uersio q̄si miraculosa ē. vñ sicut ꝓ faciendis miraculis nō glibet ozat: sz magni z scī viri: ita nec ꝓ taliū uersione. tñ ſz formā verboꝝ nō ꝓhibeī ofo ꝓ co fieri: sz oñditur q ꝑceptū de ozādo ꝓ ꝓximis fidelib⁹ nō se extēdit ad tales peccatozes: qz pp sui pctī enormitatez ꝟ mereī: vt a fidelib⁹ relinquanī sic ethnici z publicani. (Qui aūt blasphemauerit i spīm. s. xc̄). Glo. ibidē dicit. s. Matt. iz. Oz blasphemia remittiī: spūs āt blasphemie ñ remittiī. blasphemia. n. noiat ipm pctī gen⁹ absolute: qō ꝓtingit qñqz ex infirmitate: sic cū qs ex ire passione blasphemat. qñqz ēt ex ignozātia: sicut i his q errant male de deo sentiētes: sz spūs blasphemie est volūtas blasphemādi qñ. s. ex certa malicia blasphemaī: z tūc ē pctm in spīm scīm (Discuti oz an aliū xc (b⁹ qōnis apparet solo ſm distinctiōez impnie ꝓius positaz: si. n. ipnia sumaī ꝓ actuali duratiōe in obstinatiōe vsqz ad mortē: nō ē aliud peccatū ab obstinatiōe: sed circūstātia ei⁹. Si āt ipnia sumatur ꝓut dicit ꝓpositū nō penitēdi: sic ē aliud pctm.

¶ De potentia peccati: an sit homini vel diabolo a deo. Distin. XLIIII.

POst predcā ꝯsideratiōe dignum occurrit: vtz peccādi potentia sit nobis a deo vl a nobis. Putāt q dā potētiā recte agēdi nobis esse a deo: potentiā ꝝo peccandi non a deo: ſz a nobis vel a diabolo eē: sicut mala volūtas nō a deo nobis ē: ſz a nobis z a diabolo: bona āt nobis a deo tm̄ ē. Bone āt voluntatis z cognitiōis initiū nō hoi ex ſeipo nasci: ſz dīnitus parari z tribui i eo de⁹ euidēter ostendit: qz nec diabolus nec aliqs angeloꝝ ei⁹ exquo in hanc caliginē sūt detrusi: bonā potuit vel potuerit resumere voluntatē: qz poīe fozet vt būana nā postqz a deo auersa bonitatem perdidit voluntatis: ex ſeipa rursus eā hr̄e potuisset: multo possibilius hec nā hēret angelica: q̄ qz̄to min⁹ granaī terreni coꝛpis pondere: tanto magis hac eēt predita facultate. nō igr̄ homo vel āgelus a se bonā volūtatē hēre pōt: ſz malā. silr z ō potentia inquiunt ꝓ silitudinē volūtatis de pō bōi vl mali disserētes: q illa sit a deo: ñ ista.

¶ Auctozitatib⁹ astruit pōz peccandi eē a deo.

SEd plurib⁹ sctoꝝ testimoniis indubitāter mōstrauit: q ptās mali a deo ē: a quo ē oīs ptās. Ait eni apls. Non ē ptās nisi a deo: q ō nō de ptāte bōi tā tū: ſz z mali itelligi oz: cū pilato ꝝitas dicat: nō hr̄es in me ptātē nisi datū eēt tibi ōsup. Malicia nēpe hoīum: vt ait aug. cupiditatem nocēdi ꝓ se hz: ptātē āt si ille nō dat non hz. Ideoqz diabolus anteqz aliquid tolleret Job dicebat domino. Mitte manum tuam. i. da potestatem: quia etiā nocentium potestas non est nisi a deo: sicut sapia ait. Per me regnant reges: z tyranni per me tenēt terram. Unde ait Job de domino. Qui facit regnare ypocritā ꝓpter peruersitatē ppli: z de populo israel dicit de⁹ Bedi eis regē in ira mea. Nocendi enim volūtas potest eē ab hois animo. Potestas āt nō nisi a deo: z hoc abdita aptaqz iustīcia. Haz ꝓ potestatē diabolo datam iustos deus facit suos. De hoc etiā Grego. i moralibus ait. Tumoris elatio: non potestatis ozdo in crimīe ē: potentiā deus tribuit relationem vero potētie malicia nr̄e mētis inuenit. Tollamus ergo qō de nr̄o ē: qz non potētia iusta: ſz actione prava dānaī. his auctozitatib⁹ alīsqz plurimis euidēter oñditur: q nō ē ptās boni vel mali cuicūqz a deo equo: z si te lateat equitas.

¶ An aliquando resistendum sit potestati.

HIc ozīr̄ questio non transilienda silētio. Dictuz est eni supza q ptās peccandi nocendiqz non est hoī vel diabolo nisi a deo. apls āt dicit q q potestati resistit: dei ozdinationi resistit. Cū ergo diabolo sit potestas mali dei ozdinatiōe: eius ptāti non eē resistendum vr̄. Sed sciendum ē aplm ibi loqui de seculari potestate. s. rege z principe: z huiusmōi: quibus non est resistendum in eis que iubet eis deus exhiberi. s. i tribus z huiusmōi. Si vero princeps aliquis vl diabolus iusserit aliquid vel suaserit ꝓtra deuz tunc resistenduz est. Unde Aug. determinās quando resistendum sit potestati in lib. de natura bōi ait, Illud iubeat potestas: quod nō debes facere. hic sane contemne potestatez timendo potestatem maiozem. Ipsos humanarum rerum gradus aduerte: si quid iusserit ꝓcurator: nunquid faciēdum ē si contra ꝓconsulem iubeatur. Rursus si quid ipse ꝓconsul iubeat: z aliud iubeat imperator: nunquid dubitatur illo contempto illi esse seruiendum. ergo si aliud imperator: aliud deus iubeant: contempto illo obtemperandum est deo. Potestati ergo hominis vel diaboli tūc resistamus: cū aliqd contra deū ſuggesserit: in quo dei ozdinatiōi nō resistim⁹ ſz obtēpam⁹. Sic enim precepit deus: vt i malis nulli ptāti obediamus.

¶ Jam nūc his itelligēdis atqz ptractādis q ad ꝝbi incarnari mysteriū ptinēt: de integra mentis ꝯsideratione intendamus: vt ineffabiliter vel modicuz aliqd fari deo reuelante intēdamus.

¶ Explicit liber scōs sniarum de rerum creatione z formatione coꝛpoꝛalium z spūaliū z alīs pluribus ad ea pertinentibus.

¶ Diuisio textus.

DEterminato de pcō quantum ad actum peccati: Dic ō terminat de pō peccandi. Et diuiditur ī partes duas. In prima determinat de pō peccandi. In scā continuat se ad sequētem librum ibi (Jam nūc bis intelligendus ⁊c.) Prima diuiditur in duas. In pria ingrit: vtr pō peccādi sit a deo. In secūda determinat de obedientia que debet eis q pōm plationis a deo hūt. ibi (Dic oritur questio non trāsilienda). Circa pmū tria facit. Prio mouet qōnem. 2° narrat opinionē quorundā: ibi (Putāt quidā pōm ⁊c.) Tertio determinat veritatē (Sed pluribꝰ sanctoꝝ test. ⁊c.) (Dic oritur qō ⁊c.) Dic ingrit de obediētia debita bis q a deo potestatē hūt. Et pmo mouet qōnem. Scdo soluit. ibi. (Sz sciendū ⁊c.) (Jā nūc bis ⁊c.) Dic continuat se ad sequentia. Et pmo ponit continuationē. 2° assignat ordinem. ibi. (Dic est rōnis ordo ⁊c.)

¶ Qō I.

HIc est duplex questio. Prima ō pō peccādi. 2ª de obediētia. ¶ Circa pmū querunt tria. Primo vtrus pō peccādi sit bona ⁊ a deo. 2° cum fm prelationis officium assit plūs multa pcta perpetrandi que nisi quis in statu prelationis eēt facere nō posset: vtrum ēt omnis prelatio a deo sit. Tertium vtrum prelatio siue dōium sit a deo in ordinatiōe nature istitute vel in punitione nature corrupte.

¶ Utrum potentia peccandi sit a deo. I.

AD primū sic proceditur. videt q potentia peccādi nō sit a deo. Posse enī peccare: vt Ansel. dicit: neq est libertas: neq pars libertatis: sed ois pō nālis que est ī nobis ad agēdum actꝰ humanos ad lib. ar. ptinet. ergo pō peccādi non est in nobis aliqua potentia naturalis: ꝛstat ēt q nō ē grē pō: qz p grām nullus ordiatur ad peccatū: cū g ois pō que ē in nobis a deo sit ē grē vl nāe: vr q pō peccādi nō sit in nobis a deo. ¶ P. Deutro. 32. dei perfecta sūt opa. g quāto aliqd magis ē perfectū magis dz ꝓputari inter dina opa: sed actꝰ ē perfectior q pō: cū igr actꝰ peccati nō sit a deo: nec pō peccandi a deo erit. ¶ P. ad opus humanū ꝓcurrūt potētia scia ⁊ voluntas. sed voluntas peccādi nō est a deo. g eadem rōne nec potētia peccādi ab ipso est. ¶ P. a causa per se ꝓducit effectus fm similitudinē siue cause. vnde a deo qui est per se causa omniz omnia: producūtur retinentia silitudinez eius q̄tum pūt: quia a pmo ente sunt entia: ⁊ a pmo vite vitētia: sed in pō peccādi nō assimilatur creatura deo. ergo potētia peccādi nō est in nobis a deo. ¶ P. cꝰ vsus malus est: vt Boetius dicit: ipsuz malum est. sed pōe peccandi vsus est ipm peccatum quod malum est: ergo ⁊ potentia peccādi mala ē: sed nullum malum est a deo. g pō peccandi non est a deo.

Contra phs dicit q potentie rationales sunt ad oppositā. ergo eadem est potētia peccādi: ⁊ potentia bene opandi: sed potentia bñ operandi est a deo. g ⁊ potentia peccandi. ¶ P. omne ens a deo est: sed potentia peccandi est quoddā ens. g ⁊ pō peccādi a deo est.

Respōdeo dōm: q potentia cognoscitur p actuz. vnde ex consideratiōe actus pcti iudicium sumendum est de potentia peccandi. In actu autē peccati sunt duo. s. substantia actus ⁊ deformitas vel defectus debitarum circūstantiarum. vnde opz q etiam in ipsa potentia peccādi duo attendātur. s. ipsa potentia q ē ꝓncipium actus: ⁊ hec ē eadem que est ꝓncipium actꝰ ordinati ⁊ inordinate: ⁊ hec a deo est: consideratur etiam in ea defectus quidam fm quem actum deficientē ꝓducere possit. potētie enī perfectissime nūquā deficiūt ab eo ad quod ordinate sunt: vt pz in necessarys. vñ q potētia impediatur vel retrahatur ab eo ad quod naturaliter ordinata ē: oz q sit ex defectu eius: inq̄tum. s. alteri agēti: qō impedit: succūbit. vnde cum potentia volūtatis humāe sit per se ordinata ad bonum: defcūs a bono in actu eius: opz q cāetur ex aliquo defectu in ipa: per quē ab aliquo vinci pōt: vel ōlectatiōe vel suggestione vel q̄cunq; alio: vt ab eo qō ē naturale sibi ad id qō est innaturale trahatur. Dic autem defectus est scōm q ex nihilo est. hꝰ aūt defectus. s. q creatura ex nihilo sit deus directe causa nō est. vt Auicen. probat: quia quod conuenit rei fm se non causatur in eo ex alio. Res autem creata si sibi relinquatur nihil est. vnde hoc est q ex nihilo esse nō est creatūr a deo: q̄uis esse creature a deo sit. posset tamē dici q iste defectus indirecte a deo est: nō quidem sicut ab agente aligd: sz sicut a nō agēte. inq̄tuz. s. ipse creature hꝰ nō prebet: vt nō ex nihilo sit: sicut dicitur causa priuationis grē que pena est nisi creatura hꝰ perfectionis inueniretur ea pax non esse: vt. s. non ex nihilo sit: ⁊ ideo hic defectꝰ nullo modo a deo est: nec directe nec indirecte: sic ergo potētia peccandi q̄tum ad id quod potētie ē: a deo est. sz q̄tū ad defectum qui implicatur: nō est a deo.

Ad primum ergo dōm: q posse peccare dī nō eē ps libertatis: qz ñ regrit ad libertatē volūtatis vt in peccatū possit: sed sufficit ad rationem libertatis: vt in vtrūq; ⁊radictoziorum possit: q̄uis ī his qui peccare possunt per liberum volūtatis arb. peccetur quia voluntas est qua peccatur ⁊ recte viuitur: vt augu. dicit. ¶ Ad scōm dicēdum: q semper actus perfectior ē pō perfectione ꝓpriq gñis. vnde actus bonus perfectior est in bonitate q̄ potētia bona. Et silr actus malus perfectior est in malicia q̄ potentia mala: quia in actu malo ē malicia simpliciter: sed in potentia ad malum est maluz fm quid. ⁊ iō actꝰ malus simplr non dī a deo eē sz fz qd. potētia aūt ad malum dī simpliciter a deo esse: ⁊ fz qd a deo nō eē. perfectio enim in malicia non est pfectio ꝓprie ⁊ simplr dicta: sed quasi transūptiue: sicut dicimꝰ ꝓfectum latronem: ⁊ perfectionem cecitatis: vt in quinto metapb̄. dicitur. ¶ Ad tertium dicendum: q voluntas potest dupliciter sumi: vel pro ipsa potentia voluntatis: vel p actu eiꝰ: ⁊ primo modo volūtas qua peccatur a deo est. Scdo aūt mō a deo non est: potentia autem nunq̄ nominat actum: sed vsus potētie ē ipm actum: ⁊ iō obiectio ex equiuocatione voluntatis procedit. ¶ Ad quartū dicēdum: q est quoddam bonū perfectum: ⁊ quoddā imperfectum. si ergo aliquod nomē bonitatem in nobis que a deo ē fm quā sumꝰ ei similes sine imperfectione noiet: ī ueniretur deo ⁊ nobis ꝓuenire: vt sapientia bonitas ⁊ hꝰ sed potentia peccandi nominat bonum cum impfectiōe. ⁊ ideo deo in quo nulla imperfectio est conuenire nō potest. ¶ Ad q̄tum dicēdum: q vsus rei dī ad quem res principaliter ordinatur: potentia autem qua in peccatuz possumus non ordinatur ad malum: sed ad bonum: ⁊ ita peccare nō est vsus eius. vnde non sequitur q si pcti ē malū q potentia sit mala: sed magis q sit bona. qz deficere ab eo qō bonuz est malum est.

¶ Utrum ois prelatio sit a deo. II.

AD secūdū sic proceditur. videt q nō ois prelatio a deo sit. Prio per idquod dicitur Osee. 8. Ipsi regnauerunt non ex me. ¶ P. illud quod peruersē fit: a deo nō ē: sed qdā plationes peruerse acgrunt. vt pz in symoniacis ⁊ in aligbus hꝰ: ergo nō ois platio a deo ē.

¶ P. Platio ꝓcessa a summo rege nō pōt dici vsurpata: sz Boe. dicit in q̄rto de ꝓsolatiōe phie. q mali hñt ptātem vsurpatā. g̃ eoꝝ platio nō ē a deo. ¶ P. qō deus dedit hō nō dz auferre: sicut qō de⁹ ꝓmisit hō non sepat. Matth. 19. Sed gbusdā iuste aufertur platiōis ptās. g̃ eorū prelationes non sunt a deo. ¶ P. oē qō a deo ē ordinatum est. Ro. 13. Sed in quibusdā platiōib⁹ vr magna inordiatio eē: vt q stultus sapienti: puer seni: peccatoꝝ iusto ꝓponat: vt plerunq; contingit. ergo non oīs platio est a deo.

Contra magis vr q platio bonoꝝ sit a deo q̄z malorum: sed platiōes malorū a deo sunt. Job 34. Qui regnare facit hoiem hypo. ꝓpter ppli ꝛc. ergo ꝛ oēs platiōes sunt a deo. ¶ P. oē qō ē ordinatuz ē a deo. qz ex hoc ipse bonū ē: sed in oī platiōe inuēitur ordo quidam superiozis ad inferiozem. g̃ oīs platio a deo est.

Respondeo dōm: q cuz de⁹ dicat eē actoz oīum bonoꝝ: ꝛ nō sit actoz mali: opz vt si i plationib⁹ aliqd boni ꝛ aliqd mali inueniat: q platio illa a deo sit: q̄tum ad id bonū qō ē in ea: q̄tū vero ad id mali qō sibi adiungit a deo nō sit. Est āt in platione ꝓsidera re tria. s. plationis ꝑncipiū modum ꝛ vsum. In gbusdam ig̃ quodlibet hoꝝ bonū ē: qui. s. debite ad plationem p/ueniunt ꝛ debite platiōis actum exercēt. In quibusdam vero ꝑncipiū ē malum: sed vsus bon⁹: sicut qui nō digne ad plationē pueniunt vel pp eoꝝ insufficientiam vel pp modum pueniēdi ad ipam: ꝛ tñ actū plationis quā indebite ꝓsecuti sunt debito modo exercēt. In gbusdā vero ē ecōuerso. In gbusdam āt vtrūq; ē malū. Modus āt seu forma platiōis in oīb⁹ bonus ē: cōsistit enī in quodā ordine alteri⁹ tāq; regētis ꝛ alteri⁹ tanq; subiacentis: ꝛ qz iudicium de re simplr dōm est ex considerationē ei⁹: quod est formale i ipa. iō simplr dōz ē oēm plationē a deo eē. sz fz quid aliq̄s platiōes non eē a deo. qz. s. abusus eoꝝ non est a deo: vel qz ēt iniusta actio p quā ad plationez puenitur

Ad primuz ergo dōm: q dicunt nō ¶ a deo nō ē. ex deo regnasse iudeoꝝ reges inq̄tū dissuadēte. Samuele regē sibi eligere voluerunt: sed tñ ipsa plationis forma a deo est instituta. ¶ Ad scām dōm q non est incōueniēs effectū eē a deo: cui⁹ cā fm aliquid a deo nō ē: sicut pena vel passio aliqua a deo ē: cū tñ iniusta actio cuius effect⁹ ē a deo nō sit: ꝛ hoc qūo ꝓtingat supra dcīm ē. Silr ēt non est incōueniēs vt prelatio q̄tum ad suā formā sit a deo: q̄uis iniusta actio p quā ad prelationē puenitur a deo nō sit: nisi forte ꝑmissiue. ¶ Ad 3m dōm: q mali dicunt hr̄e ptātē vsurpatā inq̄tum ad eam indebite perueniunt q̄tum ex eis est: qz indigni sunt: vt talib⁹ ꝑerātur: q̄uis forte illi qui per eos affliguntur digni sint ab eis affligi: ꝛ fm hoc eoꝝ platio a deo ē i penā subditorum: qui talē platum merent. ¶ Ad q̄rtū dōz: q aliquis pp absum priuat se bñficio accepto. vñ ꝛ si alīq platōem a deo consecuti sint tñ: ꝑpter hoc q ea abutūt dignum est vt eis platiōis ptās auferat: ꝛ vtrūq; a deo ē. s. ꝛ q plationez habuerūt: ꝛ q eā iuste amittūt: sicut oēs vitā a deo hñt: tamen aliquis iuste vita priuat. ¶ Ad 5m dōm: q non est oīno inordinatū q indigni ad plationes assumuntur: ordinatur enī in penam subditoꝝ: qui ꝑ merentur. vt significat Job. 34. Qui facit regna ho. ypo. ꝛc. ꝛ Osee. 13. Dabo eis regem in furoze. vnde cum pena oīs a deo sit: ēt talis prelationes a deo sunt.

¶ Utrū in statu innocentie fuisset dñium. III.

A tertium sic ꝓceditur. vr q in statu nature integre prelatio seu dñium non fuisset. Dicit enim Grego. Nā oēs hoies eq̄les fecit: sed ꝑ meritis alios alys occulta: sed iusta dei dispēsatio subiecit sed si hoies non peccassent statum nature retinuissent. g̃ oēs fuissent equales: ꝛ nulla in eis fuisset prelatio. ¶ P. Aug. dicit in. 19. de ci. dei. Noiem ad imaginem dei factū solum irrōnabilib⁹ esse ꝓpositū: sed hō nō equiparatur irrōnalibus nisi ꝓpter peccatum: vt dr̄ in psal. Hō cum i honoze eēt ꝛc. ergo si peccatū non fuisset vn⁹ homo alij supositus non fuisset. ¶ P. dñium sine seruitute eē nō pōt sed aug. ꝛ alij sancti cōiter dicūt q seruitus ꝑ peccato ē introducta. ergo et dominium seu prelatio ante peccatum non fuisset. ¶ P. apls dicit prime Tymo. 1mo. Iusto nō est lex posita. Sed phs dicit in fine ethicoꝝ: q hec fuit necessitas constituendi reges ꝛ alios prīcipes ad leges condendas habentes vim coactiuaz ad virtutis actus: quā sermo persuasiuus sapientum non habet. ergo si oēs iusticiam in qua conditi sunt seruassēt: prelatio nō fuisz. ¶ P. ea que consequuntur naturam integram ēt remanent in patria: sed in futuro oīs cessabit prelatio: vt dr̄ in glo. prime Coz. 15. ergo ꝛ in nā itegra platio non fuisset.

Cōtra Illud quod ē dignitatis i natura integra multo nobilius fuisset: sed dominiuz ꝛ prelatio ad dignitatem pertinet. ergo multo amplius in statu nāe integre fuisset. ¶ P. status nature integre nō fuit altioz q̄z ē modo status angelorum: sed in angelis est vnus ordo q dominationum vocatur: ꝛ etiam alij ad plationem pertinentes: vt prīcipatus: potestates ꝛ archangeli: ergo ꝛ in statu nature humāe ante pctm̄ fuisz prelatio.

Respōdeo dicendo: q duplex est rōnis mod⁹. vn⁹ quidem ad regimez ordinatus: ali⁹ āt ad dominādum. domini aūt ad seruum: vt in octauo ethicoꝝ phs dicit est prelatio: sicut tyranni ad subditum. differt autem tyrannus a rege: vt ibidē phs dicit: qa rex ordinat prelationem suaz ad bonum gētis: cui preest ꝓ earum vtilitatem: statuta ꝛ legem faciens. tyrannus aūt prelationem suam ordinat ad vtilitatem ꝓpriam. Et iō duplex modus prelationis supradictus in hoc differt: qz in primo intenditur bonum subditorum. In secundo ꝓprium bonum presidentis: ꝛ ideo secūdus modus prelationis nature integre esse nō potuisset: nisi respectu eoꝝ que ad hominem tanquā ad finem ordinantur. hec autē sunt creature irrōnabiles quibus omnibus ad suū ꝓmodum prefuisset multo amplius q̄z nunc: sed creatura rōnalis quātum est de se non ordinatur vt ad finem ad aliam: vt homo ad hominem: sed si hoc fiat: non erit nisi inquātum homo propter peccatum irrationibilibus creaturis comparatur. vnde etiam philosophus ibidem seruum comparat organo dicens q seruus ē organum animatum ꝛ organum est seruus inanimatus: ꝛ ideo talis ꝑlatio hominis ad hominem ante peccatum non fuisset. sed prima prelatio que ordinatur ad vtilitatem subditorum: fuisset ibi q̄tum ad aliquem vsum: non q̄tū ad oēs Est enim prelatio ad dirigendum subditos in his q̄ agēda sunt: ad supplendum defectus: vt q populi a regibus defendantur. et iterum ad corrigendum mores duz mali puniuntur: ꝛ coacte ad actus virtutis inducūtur: sed qz ante peccatum nil fuisset quod homini nocere posz. nec etiam voluntas alicuius bono contradiceret: ideo q̄tuz ad duos vltimos vsus platio in statu innocentie non fuisset: sz q̄tū ad primū vsum solū: qui. s. est dirigere in agendis vel in sciēdis fm q vnus alio maiori munere sapientie: et maiori lumine intellectus preditus fuisset.

Ad primum ergo dicendum: q nā omnes hoies equales in libertate fecit: non autē in perfectionibus naturalib⁹: libez. n. fm phm in principio metaph. est qō sui cā est. vnus enī homo ex nā sua nō ordinat ad altez sicut ad finē. ꝛ ideo secundus modus

prelationis nō fuisset qui libertatē subditis tollit: sz pm⁹ modus eē posset qui nullū ptndiciū libertati affert: dum subditi ad bonū ꝓpositi nō ordināt: sz ecōuerso regimen ꝓpositi ad bonū subdito⁹: vñ nō incōgrue se eoꝝ seruos appellāt. ¶ Ad z^m dōm: q auctoritas illa logt̄ ꝗstū ad se cūdū modū platiōis: ꝛ silr ad tertium. ¶ Ad 4.^m dōm: q ꝗstū ad illū vsum platio nō fuisset: sz ꝗstū ad alios vt dcz ē. ¶ Ad 5^m dōm: q supra. ii. disti. dcm ē quo intelligēduz sit oēm plationē in futuro euacuari: si tm simplr intelligeret i futuro tolli: nō opz q i statu inocētie platio nō fuisz qz stat⁹ ille adhuc erat stat⁹ vie ꝛ in via ē necessaria platio p quā vnus ab alio dirigatur: quod non adeo necessariuz conceditur in termino vie.

Qō II.

DEinde querit de obediētia ad ꝓlatos. Et circa hec tria q̄rūt. Prio: vtz obediētia sit virt⁹: ꝛ si ē virt⁹ vtz sit vt⁹ spālis. z° vtz xpiani ptātib⁹ secl'arib⁹ ꝛ pcipue tyrānis obedire teneāt. 3° vtz pfitētes obediētiā i oib⁹ platis suis teneāt obedire

¶ Utrum obedientia sit virtus. I.

AD primū sic pceditur. vī q obedientia nō sit vt⁹. oīs. n. vt⁹ ē medium vitioꝝ: vt phs dicit in z° ethi. sz obediētia nō ē hꝫ: qz p abundātiā nō corrūpit sz pficitur si aligs obediat i illis in qb⁹ nō teneat. g obedientia nō ē vt⁹. ¶ P. obediētia respicit ꝓceptuz: sz ꝓceptū se extēdit ad oēs act⁹ vtutū: qz oēs sūt in ꝓcepto legis. g obedientia nō ē virt⁹ determinata: sz ois oēm virtutē: qō ēt pōt videri ex diffōne Ambro. supra. 35. di. inducta. Dicit. n. q pctm ē trāgressio legis dei ꝛ celestiū inobedientia mādatoꝝ. ¶ P. si ē virt⁹ determiata aut ē vna de cardinalib⁹: aut vna de adiunctis: sz nulla de cardinalib⁹ ē: qz ille sunt tm q̄tuoꝝ iter ꝗs nō numerat obediētia: silr iter adiunctas nō inuenit. vt pz: si ꝓsideret virtutes adiūcte ꝗs phs 4° ethi. enūerat. g obediētia nō ē virt⁹ determiata ¶ Si dicat q reducit ad iusticiā. ¶ Cōtra. nulla vt⁹ pficit p diminutiōem rōnis obti ꝓpꝛ: vt pz i magnanimitate q̄ magnū respicit: ꝛ ꝗto maī fuerit qō opandū ē magis ad magnanimitatē ptiet: sz iusticia debitū respicit q̄ si obm: qz iusticie act⁹ ē reddere alteri qō suū ē: cum igitur obediētia pficiat p̄ b q debitū minuit: qō ꝗto aliquis min⁹ ꝓsiderat: vt Ber. dicit: pfectioꝝ ē obediētia: videtur q obia ad iustitiā nō reducat. ¶ P. iusticia legalis dī fz quā ꝓceptis hō adeq̄t: sz obia ꝓcepta respicit. g obia ē idē qō iusticia legalis: sz iusticia legal': vt dicit phs qnto ethi. est ois vtus. ergo obediētia nō ē aliqua virt⁹ determiata sz gnalis. ¶ P. Bre. dicit: q obia nō tam ē virt⁹ q̄ mater oīum vtutū: sz eē matrē virtutū ꝓuēit charitati. g obia vī eē idē qō charitas: ꝛ ita nō vī distincta ab alys vtutibus.

Contra Hugo de sctō victore dicit. Obedientia est virt⁹ que oīa amplectit iniuncta necessario ipleda: nisi obstiterit imperātis auctoritas: ꝛ ita ē spālis vt⁹ cū assignet sibi act⁹ spālis ꝛ vtus spālis. ¶ P. qō assignat maximū in aliq̄ gñe ē aligd determinatū in genere illo: sz Bre. dicit q obediētia ē maxia vtutū. g obediētia

Respōdeo est quedam virtus determinata. dōm: q obia ē virt⁹ ꝛ ē spālis virt⁹. Luz eni hic⁹ pōe ꝛ act⁹ distinguāt p obta: opz q vtus que bēt spāle obm sit spālis vt⁹: Dicit āt spāle obm a spāli ratiōe ꝗuis illa spālis rō circa multas res vel oēs pōi possit: cōtingit eni eandē rē ad diuersas pōas ptinere: sicut colorē ad visum imaginationem: ꝛ intellm: sed sub diuersa rōne vñ ꝓtingit vt vna virtus spālis se extēdat ad actus oīum virtutū fm q̄dā spālem rōnez: sicut dicit phs de magnanimitate q opat magnū in actib⁹ oīum virtutū, vñ ꝛ ce-

terarum virtutū ornat⁹ qdam est: ꝛ tales virtutes dicūt quodāmō gñales: qz bñt mām gñalē ꝗuis obm speciale bēant pp spālē rōnem obti que in multis materijs inuenit: ꝛ per hūc modū dico q obediētia ē spālis virt⁹: quia attēdit spālē rōnem. s. ꝓceptū cū debito ꝓsentiēdi: ꝛ quia reddere alteri qō suuz ē et sibi debet ē iusticie: iō obediētia ps quedā iusticie ē: ꝛ spāliter dīne: qz b suū quod supioꝝ reddit. s. ipletio mādatoꝝ ē q̄dā ps hꝫ cōis qō debitum dī: vel qō suū ē: ꝛ qō ēt exigi posset coram iudice. naz circa hꝫ ē ꝓpe spālis iusticia. Sed tamen sciendū q iusticia spālis dupl'r sumit. Sumit eni propie ꝛ cōiter. ppriissime sumpta spālis iusticia. vt dicit phs in quinto ethi. ē tm inter eos qui habent equalitatem q̄dā ad hoc q stēt coram principe: coram quo vnus ab altero possit repetere quod suum ē: fm quē modum nec dñi ad seruum: nec patris a d filium iusticia dicitur eē: qz ea que sunt fui sūt dñi: ꝛ ea que sunt fily sunt pris. Cōiter autē iusticia specialis attenditur etiam in hoc q dūs reddit seruo qō suuz est: vel econuerso: ꝛ sic de alys: qz fm hūc modum ꝓcdā equalitas non regrit: ꝛ hoc modo accipiendo iusticiā specialē obedientia ad iusticiam ptinet: quia per obediētiā inferioꝝ superiori reddit qō debet.

Ad primum g dōm: q obedientia sicut ꝛ alie virtutes pōt eē medium duoꝝ vicioꝝ Sciēduz tm q non in oībus virtutibus pōt accipi superabundātia fm quālibet circunstantiam alys circunstantys rite ordinatis: vt pz in hac virtute: q̄ dī veritas: cuius medium attēdit fm hoc q hō talē se eē ostendit q̄lis est. superabundātia autem eius non attenditur secundum superabūdantiā b⁹ circunstantie q̄ alys circunstātys rite ordinatis. vt. s. hō possit nimis hāc vitatē seruare: sz superabūdantia ei⁹ ē ex b q aligs de se maioza oñdit q̄ sint: qō ē fm hāc circūstātiā q̄ ē qd: silr ēt dico q supabundātia obediētie accipit fm b q obedit in illis in qb⁹ dz nō obedire: non āt fm b q obediat plus q̄ dz alys circūstātys ordinate suppositis. ¶ Ad z^m dōm: q obedientia ꝛ si ad oēs actus virtutū se extendat: non tm cōsiderat i illis hoc qō est ꝓpꝛium vnicuiq̄ virtuti: non enim elicit actū fortitudinis inq̄tum est medium inter timoꝛē ꝛ audaciā sed considerat in oībus actibus virtutum vnam rōnem spālem. s. debitum fieri ꝓpter ꝓceptuz superioꝝ. ¶ Ad tertium dōm: q obedientia ad iusticiā reducitur spālez. Sz sciendum q vna virtus reducitur ad aliam dupl'r. vl sicut pars eius vel sicut adiuncta ei: sicut pars reducitur virtus ad virtutem quādo reducta hz p obto partē obti illius virtutis ad quā reducitur. verbi gratia. obm temperantie est delectabile fm tactum: cuius pars quedam est delectabile venereum: ꝛ alia est delectabile qō est i cibis. ꝛ ideo castitas reducitur ad tempantiam sicut pars eius: silr ꝛ sobrietas cuius obiectuz est delectabile i cibis ꝛ p hunc modum obediētia reducitur ad iusticiā spālez vt pz ex dictis: sed sicut adiuncta reducitur quādo vtus ad quā reducit hz p obiecto id quod est potissimuz i aliqua mā: ꝛ illa que reducitur que adiuncta dicitur bēt p obiecto id quod est minus principale: p quem modū mā suetudo ad fortitudinem reducit: qz obm fortitudinis ē in maximis molestys: que sūt circa mortē: sic sūt bellice: sz mansuetudo habz p obto reliquas molestias que sunt iram excitantes: in qua medium tenet mansuetudo. et p hunc moduz modestia que medium seruat in delectationibus aliozum sensuum: ꝛ eutropelia que medium seruat i delectationibus ludoruz reducūtur ad tempantiā. ¶ Ad ꝗrtum dōm: q perfectio alicuius virtutis potest attēdi dupl'r: vel ꝗtum ad id quod ē ꝓpꝛium sibi: vl ꝗtuz ad id qō est ꝓpꝛium superioris virtutis q̄ impat actū ei⁹.

dico igr̄ q̄ pfectio obediētie ex diminutiōe debiti: non ē q̄tū ad ꝓpam rōnē obediētie: sz q̄tū ad ꝓpam rōnē charitatis q̄ impat actū ei⁹: sic̄ ⁊ act⁹ alia⁹ vtutū. ¶ Ad qntū dōm: q̄ obediētia nō ē idē qō iusticia legalis. Justicia enī legalis respicit p̄ceptū legis ⁊ act⁹ vtutū q lege ordinant̄ fm q̄ sūt ad alterū: sic̄ pb̄s in qnto ethi. dic̄. i. fm q̄ ad bonū ciuitatis q̄ legib⁹ regit̄: act⁹ virtutū lege p̄cepta⁹ ordinant̄: sz obediētia respicit p̄ceptū solūmō fm q̄ hz rōnez debiti ex ordine sui ad superiorē: vñ nō oz q̄ sit gñalis vt⁹. ¶ Ad 6m dōm: q̄ vna vtus pōt ex alia dupl'r oriri. vel p modū cāe finalis: ⁊ b̄ mō virt⁹ ex alia dr̄ oriri qñ act⁹ ei⁹ ad finē alteri⁹ virtutis ordīat̄: ⁊ p hūc modū charitas ē⁹ obm ē finis vltim⁹ oīum vtutuz mr̄ dr̄: alio mō fm q̄ ex actib⁹ vnius virtutis vl'cātur alia virt⁹: vl' ꝛseruat̄: ⁊ obedientia b̄ mō virtutū mr̄ dr̄. qz ad b̄ p̄cepta superiorum ordināt̄: vt ad virtutes inducāt p̄cipiēdo ipos act⁹ virtutū q vtutes politicas cānt ꝛsuetudinez inducētes: sed ad virtutes infusas disponūt: nec dico actū vtutis tñ q ē a vtute sed eū ēt q ē ad virtutē: vl' sicut disponēs: vl' sicut cāns: sicut aliquis in pctō mortali exīs actum obedientie bēre pōt: q̄uis obedientia ⁊ aliys virtutib⁹ careat.

¶ Utrum xp̄iani teneantur obedire potestatibus secularibus ⁊ maxime tyrānis. II.

AD secūdū sic ꝓcedit. vr̄ q̄ xp̄iani non teneāt̄ secularib⁹ ptātibus obedire ⁊ p̄cipue tyrānis. Mat. 17. dr̄. Ergo liberi sunt filij. si enī in q̄libet regno filij illi⁹ regis q regno illi p̄ferr̄ liberi sunt: tunc filij regis cui oīa regna subdunt̄ in quolibet regno liberi eē debent sed xp̄iani effecti sunt filij dei. Ro. 8. Ipse enī spūs testimoniū reddit cū. q̄ vbiq̄ sunt liberi: ⁊ ita secularib⁹ ptāti b⁹ obedire nō tenēr̄. ¶ P̄. seruit⁹ p pctō inducta est: vt supra dcīm ē: sz p baptismū homes a pctō mundāt̄. q̄ a fui tute liberāt̄. ⁊ sic idē qō pus. ¶ P̄. maius vinculū absoluit a minozi: sicut lex noua ab obseruātia legis veteris: sz in baptismo hō obligat̄ deo: q̄ obligatio ē mai⁹ vinculuz q̄ id quo hō obligat̄ hoi p seruitutē. q̄ p baptismū a seruitute absoluitur. ¶ P̄. glibet pōt licite resumere: cum facultas adest: qō sibi iniuste ablatū est: sz multi seculares p̄ncipes tyrānice terrarū dominia inuaserunt. ergo cum facultas rebellandi illis concedit̄ nō tenēr̄ illis obedir̄. ¶ P̄. null⁹ tenetur ei obedire quē licite: imo laudabil'r pōt iterficere: sz Tullius in libro de officys saluat eos: q Julium cesarem interfecerunt: q̄uis amicum ⁊ familiarem: qui quasi tyrannus iura impery vsurpauerat. q̄ tali

Contra bus nullus tenetur obedire.

ꝓme Petri. ii. Serui sbditi estote dominis vr̄is ⁊c̄. ¶ P̄. Ro. 13. Qui ptāti resistit dei ordinatiōi ⁊c̄. sed nō ē licitū dei ordinationi resistere. q̄ nec secl'ari ptāti

Respondeo resistere licet.

dōm: q̄ sic dcīm ē obediētia respicit in p̄cepto qō fuat debitū obseruandi. B āt ōbitū creatur ex ordinatiōe p̄latiōis q̄ virtutē coactiuā hz: nō tñ tpaliter: sz etiā spūal'r pp ꝛsciam: vt apl's dicit Ro. 13. scōm q̄ ordo p̄lationis a deo descēdit. vt apl's ibidem innuit. Et iō fm b̄ q̄ a deo est obedire talib⁹ xp̄ian⁹ tenet̄: nō āt fm q̄ a deo p̄latio nō ē. dcīm ē aūt q̄ p̄latio pōt a deo non eē dupl'r: vl' q̄tū ad modū acgrendi p̄lationem: vel q̄tum ad vsū p̄latiōis: q̄tū ad p̄m ⁊tingit dupl'r: aut pp defectū persone: qz īdignus ē: aut ꝓpter defectum ī ipo modo acquirēdi: quia. s. per violentiā vl' per symoniā vel aliq̄ illicito mō acgrit. ex p̄mo defectu nō impeditur quin ius p̄lationis ei acgratur. ⁊ qñ p̄latio fm suam formam semp a deo ē q̄ debitū obediētie creat: iō talib⁹ p̄latis q̄uis indignis obedire tenentur subditi. sed secundus defcūs impedit ius p̄lationis: qui enim per violentiam dominium subripit non efficitur vere p̄latus vl' dñs. ⁊ iō cū facultas adest pōt aligs tale dñium repellere: nisi forte postmodū dñs ver⁹ effectus sit vel per ꝛsensum subditorum: vel per auctoritatez superioris. Abusus autem p̄lationis pōt eē dupl'r: vel ex eo q̄ ē p̄ceptum a prelato contrarium ei⁹ ad quod p̄latio ordinata ē: vt si p̄cipiat actuz pctī ꝛrium virtuti: ad quam inducēdā et conseruandam p̄latio ordinatur: ⁊ tūc aliquis p̄lato non solum non tenetur obedire: sz ēt teneī nō obedire: sicut ⁊ ſancti martyres morte passi sūt ne ipys iussis tyrāno⁹ obedirēt: vl' q̄ cogūt ad b̄ q̄ ordo p̄latiōis ñ se extēdit: vt si dñs exigat tributa q̄ seru⁹ ñ tenet̄ dare vl' aliqd hō: ⁊ tūc sbdit⁹ ñ te-

Ad primuz (neī obedire nec ēt teneī nō obedir̄. q̄ dōm: q̄ illa p̄latio q̄ ad vtilitatē subdito⁹ ordinat̄: libertatē subdito⁹ nō tollit. ⁊ iō ē incōueniens q̄ tali p̄lationi subiaceāt q p spūm. s. filij dei effecti sunt. Uel dōm. q̄ xp̄s loquit̄ de se ⁊ suis discipulis: q nec seruilis conditionis erant: nec res temporales habebāt: quibus suis dominis obligarentur ad tributa soluenda. ⁊ ideo non sequitur q̄ omnis xp̄ianus hō libertatis sit particeps: sed solū illi qui sequuntur apostolicam vitam nihil in hoc mundo possidentes et a conditione seruili īmunes. ¶ Ad secundum dicendum: q̄ baptismus non delet statim omnes penalitates ex peccato primi parentis consequētes: sicut necessitatem moriendi ⁊ cecitatez vel aliquid hō: sed regenerat in spem vitam illius vite ī qua omnia ista tollentur. ⁊ sic non opz vt aliquis statim baptizatus a seruili conditione liberetur q̄uis illa sit pena peccati. ¶ Ad tertiuz dicēdum: q̄ maius vinculū nō absoluit a minozi: nisi qñ nō compatit̄ se cū illo: sic̄ vmbra ⁊ veritas simul eē nō: possunt ꝓpter qō veniente veritate euangelij vmbra veteris legis cessauit: sed vinculum quo in baptismo quis ligatur compatitur vinculum seruitutis. ⁊ iō non absoluit ab illo. ¶ Ad quartum dicēdum: q̄ qui per violētiam prelationez accipiunt: non sunt veri p̄lati: vnde nec eis obedire tenentur subditi. nisi sicut dcīm ē. ¶ Ad 5m dōm: q̄ Tulli⁹ loquit̄ in casu illo qñ aligs dñium sibi p violētiā subripit: nolēti⁹ subditis vl' ēt ad ꝛsensū coactis: ⁊ qñ non ē recursus ad superiorez p que iudicium de inuasore possit fieri: tunc enim qui ad liberationē p̄rie tyrānum occidit laudat̄ ⁊ pmiū accipit.

¶ Utruz religiosi ꝓfessi teneantur obedire prelatis suis in omnibus. III.

AD tertium sic ꝓceditur: vr̄ q̄ obedientiā ꝓfessi simpl'r teneantur obedire p̄latis suis. Col'. 3. Filij obedite parentib⁹ p oīa: sz magis teneī obedire q̄s p̄r̄ spūali q̄z carnali. q̄ spirituales filij p̄cipue obedientiā ꝓfessi p̄rib⁹ spūalib⁹ in oīb⁹ obedire tenētur. ¶ P̄. btūs Bñdict⁹ dic̄ in regula q̄ si plat⁹ ēt ipole preciptat tentādū impole tñ ē: sed multo magis teneī quis ad obediēdū ī possibilib⁹ q̄z ī ipossibilib⁹. q̄ ī oīb⁹ possibilib⁹ simpl'r obediētiā ꝓfessus obedire teneī prelato. ¶ P̄. religio q̄libet p̄ncipal'r tria vota subalia hz. s. castitat': pauptatis: ⁊ obediētie: sz castitatē teneī oīb⁹ modis seruare: ⁊ sil'r pauptatē: vt nihil ꝓpriū hēat. q̄ ⁊ obediētiā sic tenetur ꝓuare: vt ī oīb⁹ simpl'r obediat. ¶ P̄. inferiori nō reliquit̄ iudiciū de superiori: sz si subdit⁹ hēret discernere in q̄ obediret ⁊ in quo nō: relinq̄ret̄ sibi iudiciū de p̄cepto superiorīs. q̄ subdit⁹ teneī in oīb⁹ simpl'r obedire. ¶ P̄. glibet xp̄ian⁹ tenetur p̄latis spūalib⁹ obedire. si q̄ ꝓfitētes obediētiā nō tenerēr̄ simpl'r in oīb⁹ obedire: in nullo differrēt ꝓfitētes obediētiā a ñ ꝓfitētib⁹: ⁊ sic tal' ꝓfessio supuacua eēt. q̄ cū nō sit supuacua tenēr̄ in oīb⁹ obedire.

Sed contra Ber. dicit in lib. de dispēsatiōe ⁊ pcepto. nihil me phibebat bonum que pmisi nihil plus exigat q̄z pmisi: sed nō pmittūtur nisi ilꝛa que sūt ī regula. ergo nō tenet subditus ī alys obedire nisi que ad regulā pertinent. ¶ P. nullus tenet ad aliqd ad qō ceteri nō tenēt: nisi ꝓz q ad illud ex voto se obligat spāli: sed profitētes nō vouēt obedire ī oībus: ꝓz solū obedire ꝓz regulā talē vel talē. ergo nō tenet ī oībus obedire. ⁊ hec etiā rō accipit ex verbis Ber. ī eodē lib. dicentis de B. Nō parū prelati pscribit volūtati q his qui profitent spōdet obediētiā: nō tamē obediētiā oīmodā: ꝓz determinate ꝓz regulā: nec aliā q̄z scti Būdicti. Et post sūbdit. Prefixā platus sibi ex regula sciat mēsurā: ⁊ sic sua demū iperia moderari circa id solū qō rectuz eē cōstiterit nec qōlibet rectū: ꝓz hoc tātuz qō pdictus pater cōstituit.

Respondeo dicēduz q ē triplex obediētia. ſ. idiſcreta: impfecta discreta tamē: ⁊ pfecta. Indiscreta obediētia: q̄ nec obediētia dici dz: ē quādo aliqs obedit ī illis que dīne legis regule ꝓtrariāt: quā dz iuiolabiliꝫ obseruare: vel etiā ī illis que cōtrariātur regule quā pfessus est ī his dūtaxat que dispēsatiōi plati nō subdūtur: ⁊ ad hāc obediētiaz nullus tenet. imo glibet tenet eā nō habere. Impfecta aūt obediētia: ꝓz sufficiēs ad salutē obediētiā profitētibus est illa q̄ aliqs obedit in his q̄ seruare pmisit: ⁊ nō alys. vñ Būdictus dicit. Cetex subditus hꝫ obediētiā q̄ voti finibus cohibet nouerit impfectam: ⁊ ad hāc obediētiā pfitētes obediētiaz ex necessitate cogūtur. Obediētia vero pfecta est ꝓz quā subditꝰ simpliciter obedit ī oībus q̄ nō sūt ꝓtraria legi dīne vel regule quā pfessus ē. vñ ibidē Būdi. dic. Perfecta obedientia legē nescit. terminis nō artaꝫ. nō cōtinet professiōis angustys. largiozi volūtate fertur in latitudine charitatis: ⁊ ad oē qō iniungiꝫ spōtaneo vigore liberalis alacrisq; aī modū nō cōsideraās in ifinituz extēdiꝫ: ⁊ ad hāc obediētiā nullus tenet debito necessitatis: ꝓz solū ex honestate quadaz: sic tenet semp emulari carismata melioza. Quidā tamen aliꝫ dicūt. ſ. q obediētia pfessi ex necessitate tenētur obedire plātis suis nō solū ī his que ad regulā pertinēt: ꝓz ī oībus q̄ regule nō cōtrariātur: siue sint idifferētia siue ō numero bonoꝝ: dū mō ñ sint altioza q̄z pfessio ppꝛy ordinis regrit: ꝓz ad eq̄lia vel facilioza plātus cogere pōt: ēt si fm pcepta regule nō sint. Hꝫ prima opinio est lōge melioꝛ: qz cū debitū obediētie ex ordine plātiōis causet: ad illa tātū mō ex obediētie voto subditus obligaꝫ: ad q̄ prelatio ē ordinata. Ad ß aūt prelatiōes ī regiōibus ordinātur: vt status religiōis ꝓz istituta regule ꝓseruet. ⁊ iō ī his solū q̄ ad regulā ptinēt: debitū obediētie causaꝫ. Sciēdum autē q ad regulā pertinet aliqd duplr: vel directe, vl indirecte. Directe sicut ea q̄ ī statutis regule cōtinētur: vt nō cōmedere carnes: tenere silētiuz: ⁊ hꝫ. Indirecte sicut ea q̄ ptinēt ad mutua obsequia sine qb⁹ status religiōis seruari nō posset: vel etiā q̄ ptinēt ad penā trāsgressionū: ⁊ si de eis nulla specialis mentio in regula fiat.

Ad primum ergo dōm q pceptum Apostoli itelligitur nō de oībus absolute: ꝓz de oībus q̄ ad plationē patris ad filiū pertinēt: qz ī quibusdaz. vt pbus dicit ī nono ethi. magis ē obediēduz patri. ī qbusdā magis duci exercitus q̄z pri: ⁊ ī quibusdā magis medico: ⁊ sic de alys. ¶ Ad scōm dōm q beatus Būdi. loquit de obediētia pfecta: quā oēs obediētiā profitētes ex bone state emulari debēt: nō tū obligātur ex necessitate. ¶ Ad 3ᵐ dōz. q castitas ē virtus habēs determinatā materiam ⁊ determinatū actuz: silr ⁊ pauptas. obediētia vero hꝫ generalē materiā. vt dictum ē. ⁊ iō si aliqs obediētiaz absolute youeret ī oībus eēt cōfusio religionū: qz idē teneret seruare vnus qō alter: ⁊ iō votum obediētie determinat fm certam regulā nō ē autē simile de alys duobus votis. ¶ Ad q̄rtū dōz q quāuis subditus nō habeat iudicare ō pcepto plati: hꝫ tamē iudicare de actu proprio ī his dūtaxat ī quibus plato ex ordine plationis subditus nō ē. ⁊ iō nō opꝫ q ī oībus obediat: ūno necesse ē q in quibusdā nō obediat. ¶ Ad quintū dōm q illi qui obediētiaz nō profitētur nō tenētur in oībus obedire spūalibus plātis: nisi in illis q̄ pertinēt ad regulā quā in baptismo pfessi sunt. vt. ſ. abrenunciātes satbane ⁊ oībus pompis eis ⁊ chriſtianam vitam agere profitentes induant nouum hominez qui ꝓz deum creatus est. ¶ Expositio textus.

Post predicta de cōsideratione ⁊c.) Ratio ordinis est: qa potentia p actum cognoscit. vñ prius de actu pcti determinādum fuit q̄z de potētia peccandi: q̄uis potētia actu nāliter sit prior. (Utz potētia peccādi ⁊c.) videt ōbuisse dicer potētie peccādi pluralr: qz actibus pluriuz potētiaruz peccare ꝓtingit. Sꝫ dōm q nulla potētia hꝫ q eliciat actuz peccati: nisi inquātum ē volūtas vel a volūtate mota. ⁊ iō vna potētia ē fm quā primo pctm̄ inest. ſ. volūtas vel lib. arb. (Mala volūtas nō a dō ⁊c.). Doc vez ē si sumaꝫ volūtas p actu volūtatis: nō autē si sumaꝫ pro potētia que ē principiuz actus. ⁊ iō silitudo nulla ē p quā a silī de potētia cōcludere volūt. (Sꝫ pluribus scōz test. ⁊c.) Uꝝ q pbatio magistri nihil valeat: qz auctoritates sequētes nō loquuntur de potētia peccādi: ꝓz de potestate plationis. Sꝫ dōm q in ptāte platiōis: que habitualis potētia ē: icludiꝫ etiā habitualis ptās peccādi: quia propter potestatē plationis multa pctā plati facere possunt: q̄ non possent si plati non essent. (Per me reges ⁊c.) Que sit differētia iter regez et tyrānum ex dictis ī tertio articulo pme q̄stionis apparet. (Sꝫ sciēduz ē Apost. ibi loqui ⁊c.) Ul q solutio magistri sit insufficiēs: qz superius ostēdit ēt ptātē nocēdi quā dyabolus hꝫ a deo eē: ⁊ ita videt q si ptāti est obediēdum: qz potestas a deo: q etiā dyabolo sit obediēduz. Sꝫ dōm q proculdubio auctoritas apostoli tm̄ de potestate platiōis itelligiꝫ: cuiusmōi potestatē supra boies dyabolus nō hꝫ: nisi inquātum cū eo q̄si fedus ineunt cōsentientes ei per pctm̄ sūt serui eius effecti: ꝓz hoc pactū illicitū ē. ⁊ ideo ex hoc nō acquiriꝫ debitū obediēdi: ꝓz pactum frāgenduz ē. Esa. 28. Pactū vestrū cū inferno nō stabit. vñ nō oz vt oī potestati q̄ a deo sit obediatur: ꝓz ei tm̄ q̄ a deo ē ad hoc ī stituta: vt sibi debita obediētia impēdatur: cuiusmodi est sola plationis potestas. (Cōtemne potestatē timēdū ⁊c.) Ex hoc videt q sit magis obediēdum maiori potestati q̄z minori: ꝓz hoc videtur esse falsuz: quia in quibusdā magis obeditur vni q̄z alteri: ⁊ in quibusdā minus: sicut in qbusdā plus patri q̄z duci exercitus: ⁊ ī quibusdā plus duci exercitus q̄z patri. vt in. 9. ethi. dicit. ergo sequet q idē eodē sit maioꝝ ⁊ minoꝝ. ¶ P. archiepi potestas est maioꝝ q̄z potestas epi. sed ī quibusdā plus tenētur obedire subditi suis episcopis q̄z archiepis. ergo nō semp maiori potestati ē obediēdum magis. ¶ P. abbates monasteriozū sūbduntur epis nisi sint exempti. ergo potestas episcopi ē maioꝝ q̄z potestas abbatis: ꝓz monachus tenet plus obedire abbati q̄z episcopo. ergo non semp maiori potestati obediendum est magis. ¶ P. potestas spūalis est altioꝝ q̄z secularis. si ergo maiori potestati magis est obediendum prelatus spiritualis semper absoluere poterit a precepto potestatis secularis: quod est falsum. ¶ Rñdeo dicēduz q potestas supioꝝ ⁊ inferioꝝ dupliciter possūt se habere. aut ita q inferioꝝ potestas ex toto oriatur a superiozi: ⁊ tunc tota virtus iferioris fundaꝫ supra virtutē supioris: ⁊ tūc sim-

pliciter ⁊ in oībus est magis obediēdū potestati superiori q̄z iferiori: sicut etiaz in nālibus cā prima plus ifluit supra causatū cause scōe q̄z ēt ipsa cā scōa. vt in lib. de causis dr: ⁊ sic̄ se hz ptās dei ad oēm potestatē creatā: sic ēt se hz potestas iperatoris ad ptātē procōsulis: sic ēt se hz ptās pape ad oēm spūalē ptātē i eccl'ia: qz ab ipso papa gradus dignitatū diuersi in eccl'ia ⁊ disponūtur ⁊ ordinant. vñ eius potestas ē quoddā eccl'ie fundamētū. vt ps Mat. i6. Et ideo in oīb⁹ magis tenemur obedire pape q̄z epīs vel archiepis. vel monachus abbati absq; vlla distinctiōe. pōt iterū potestas supioz ⁊ iferioz ita se br̄e q; ambe oriāt ex vna q̄dā suprema ptāte q̄ vnā alteri subdit fm q; vult: ⁊ tūc vna non est supioz altera nisi in his gbus vna supponit alu a supzema ptāte: ⁊ i illis tm̄ ē magis obediēdū supiori q̄z iferiori ⁊ b mō se hūt ptātes epi ⁊ archiepi descēdētes a pape ptāte.

Ad primuz ergo dōz q; nō est incōueniēs pfem eē superiorē in rebus familiaribus: ⁊ ducē in rebus bellicis: ſz ei q in oībus supioz est. s. deo simpl'r est magis obediendū ⁊ ei q vices dei gerit plenarie. ¶ Ad 2m dōz. q; in illis in gbus magis obediēdū est epo q̄z archiepo: archiepus nō ē supioz epo: ſz tm̄ in casibus determinatis a iure: i gb⁹ ab epo recurrit ad archiepz. ¶ Ad 3m dō. q; monach⁹ magis tenet obedire abbati q̄z epo i illis q̄ ad sancta regule ptinent: in his aūt q̄ ad disciplinā ecclasticaz ptinent magis tenet epo: qz in his abbas ē epo suppositus. ¶ Ad 4m dōz. q; ptās spūalis ⁊ secularis vtraq; deducit a ptāte dīna. ⁊ iō intm̄ secularis ptās ē sub spūali iquātū ē ei a deo supposita. s. in his q̄ ad salutē aīe ptinent. ⁊ iō i his magis ē obediēdū ptāti spūali q̄z seculari: in his aūt q̄ ad bonū ciuile ptinēt ē magis obediēdū ptāti seculari q̄z spūali ſz illd Mat. zz. Reddite q̄ sūt cesar cesari ⁊c. Nisi forte ptāti spūali ēt secularis ptās iungat: sicut in papa q; vtriusq; p̄tis apicem tz. s. spūalis ⁊ secularis hoc illo disponēte q; est sacerdos ⁊ rex. sacerdos in eternū fm ordinē melchisedech. Rex regū ⁊ dīs dīantiū: cuius ptās n̄ auferet ⁊ regnū nō corrūpet i scla sclōz Amen. Finis.

¶ Explicit scriptū Angelici doctoris sancti Thome aquinatis ordinis p̄dicatoz i scōz sniaz: accuratissime ordinatū p venerabilē pr̄ez fratrē Lozneliū ad Ueronēsez ō eiusdē ordinis vite regularis sancti Dñici de castello lectorem.

¶ Incipiunt tituli seu articuli scōi libri sniarum.

¶ Distinctio. I. ¶ Questio. I.

Utrum sint plura pria pncipia. Lar. 4.
Utrum a deo possit aliquid exire per creationem. 5.
Utrum creare conueniat etiā alys q̄z deo. 6.
Utz aligd aliud a deo efficiat aliq̄ rem. 6.
Utrum mundus sit eternus. 6.
Utz conuenienter exponat i pncipio deus creasse. i. i filio. 8.
Utruz cōueniēter dicatur in pncipio tēporis. 8.
Utruz conueniēter dicat in principio. i. ante oia. 8.
Utrū pfecte positio Aristo. tangatur in littera. 8.
¶ Questio. II.
¶ Utz deo cōpetat agere propter finē. 9.
Utrum creature sint propter dei bonitatem. io.
Utruz omnia sint facta propter hominē. io.
Utrum aīa rationalis debuit vniri corpori. io.
Utrum aīa hūana tali corpori dabuerit vniri. io.
¶ Distinctiōis. II. ¶ Questio. I.
¶ Utruz euum sit idem quod eternitas. iz.
Utrum euum sit tantuz vnum. iz.
Utrū duratio angeli ante munduz inceperit. iz.
¶ Questio. II.
¶ Utrū celuz empireuz sit corpus. iz.
Utruz celuz empyreuz sit luciduz. iz.
Utz celū empyreū habeat ifluētiā supra alia corpa. iz.
¶ Distinctiōis. III. ¶ Questio. I.
¶ Utz angelus sit cōpositus ex materia ⁊ forma. i4.
Utruz in angelis possit esse pſonalitas. i4.
Utruz in angelis possit esse numerus. i5.
Utruz sint plures angeli vnius speciei. i5.
Utrū angeli sint vnius generis. i5.
Utruz angelus ⁊ aīa spē differant. i6.
¶ Questio. II.
¶ Utz āgel⁹ i pncipio sue creatiōis potuerit eē mal⁹. i7.
¶ Questio. III.
¶ Utz āgelus cognoscat res p eēntiā suā vl'p spēs. i8.
Utz angeli superiores intelligant p spēs vl'iores. i8.
Utz angeli per spēs illas pticularia cognoscāt. i9.
Utrum angelus plura simul actu intelligat. i9.
¶ Utruz angeli in illo statu innocētie deuz supra se ⁊ plus q̄z se dilexerint dato q; i gra creati nō sint. i9.
¶ Distinctiōis. IIII. ¶ Questio. I.
¶ Utrum angeli creati sint beati. 20.
Utz angeli suā miseriā vel btitudinē pſciuerint. 2i.
Utruz angeli creati sint in gratia. 2i.
¶ Distinctiōis. V. ¶ Questio. I.
¶ Utruz in angelis potuit esse petm̄. 22.
Utrum angelus dei equalitatē appetierit. 22.
Utrum primū petm̄ angeli fuerit supbia. 22.
¶ Questio. II.
¶ Utz angeli idiguerint gratia: vt conuerterēt ad deū. 23.
Utz angeli suā btitudinē meruerint. 23.
¶ Distinctiōis. VI. ¶ Questio. I.
¶ Utrum lucifer fuerit supmus omniū. 24.
Utz petm̄ pmi angeli fuerit occasio peccādi alys. 24.
Utz conuenienter assignet loc⁹ ipsis āgelis post casuz. 25.
Utrum in demonibus sit ordo. 25.
Utz ōmōes: q; a sctis vincūt retrudāt in ifernū. 25.
¶ Distinctiōis. VII. ¶ Questio. I.
¶ Utrum boni angeli possint peccare. 27.
Utrum demones possint bonum facere ⁊ nō sint obstinati in malo. 27.
¶ Questio. II.
¶ Utrum angeli vigeant acumine sciētie. 27.
Utrum p demones diuinatio fieri possit. 28.
¶ Questio. III.
¶ Utrum possint aliquos veros effectus facere in materia corporali. 28.
Utrū eoz auxilio ⁊ cōsilio sit malū. 29.
¶ Distictiōis. VIII. ¶ Questio. I.
¶ Utrum angeli habeāt corpora nāliter vnita. 30.
Utrum angeli corpora assumant. 30.
Utrum corpora assumpta ab angelis habeant verāz naturam quā ostendunt. 30.
Utz angeli i corporib⁹ assūptis comedere possint. 3i.
Utz demones itra corpora boium eē possint. 3i.
Utz ipse deus in corporalibus figuris apparuerit. 3i.
¶ Distictiōis. IX. ¶ Questio. I.
¶ Utz Dionysius cōpetenter diffiniat hierarchiā. 33.
Utrum vnus angelus alium purget. 33.
Utrum cōueniēter diuidatur angelica hierarchia in tres hierarchias ⁊ nouē ordines. 34.
Utrum conuenienter distinguantur nōia angeloz. 34.
Utrum oēs angeli vnius ordinis sint equales. 35.
Utrum oēs hierarchie sint connexe. 35.
Utrum distinctio ordinum sit a natura. 35.
Utz boies assumant ad ordines angeloz. 35.